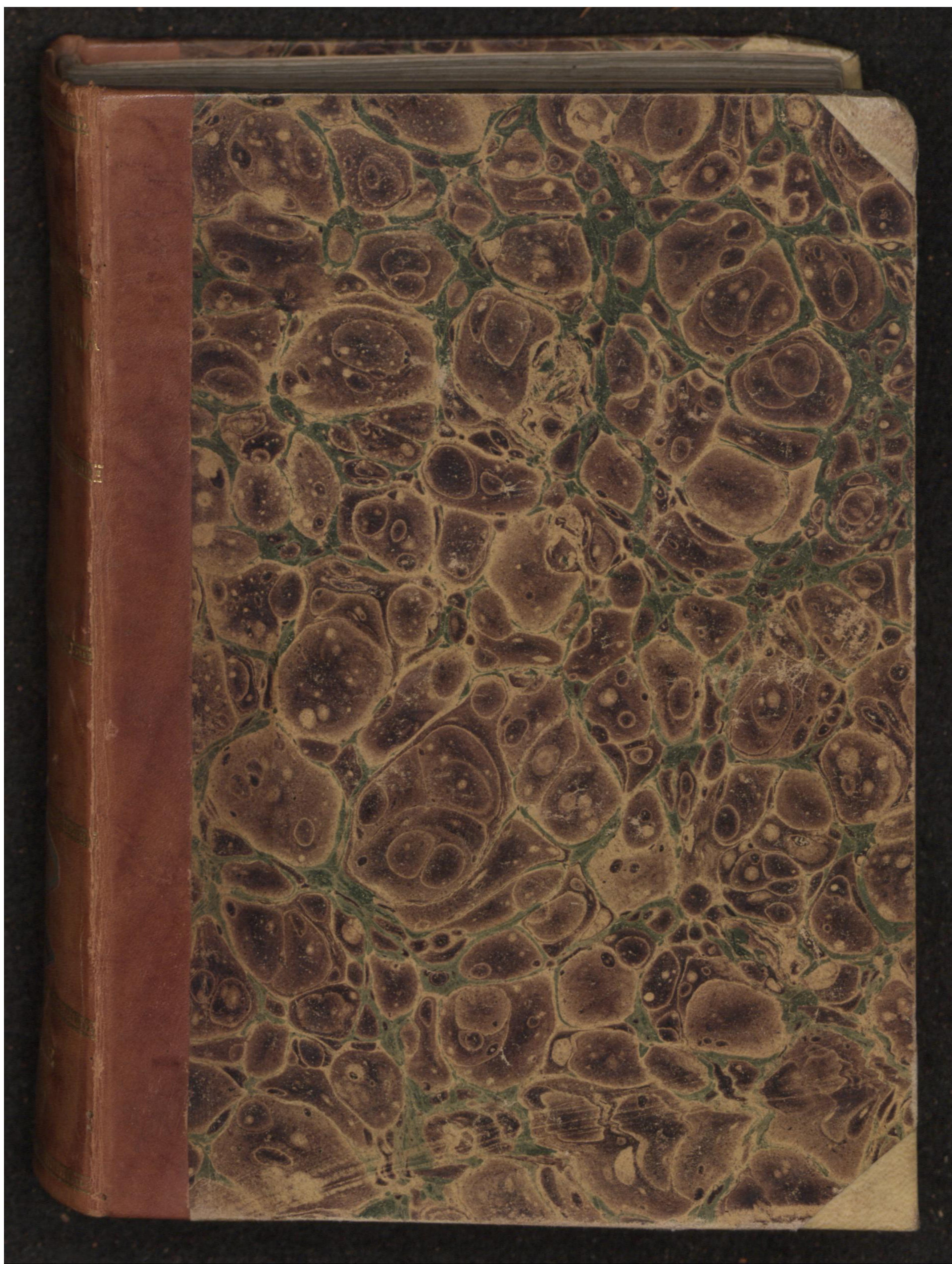
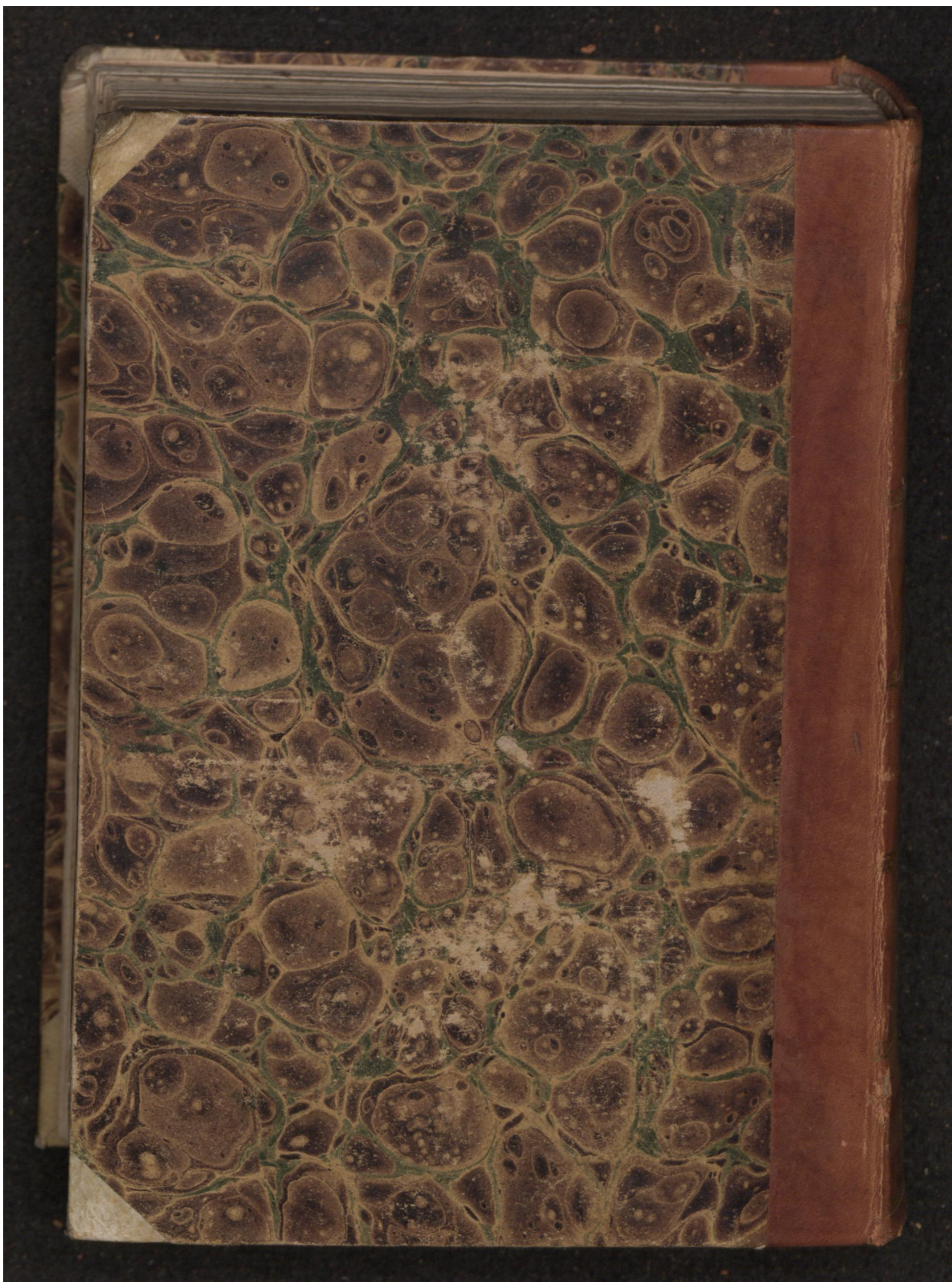

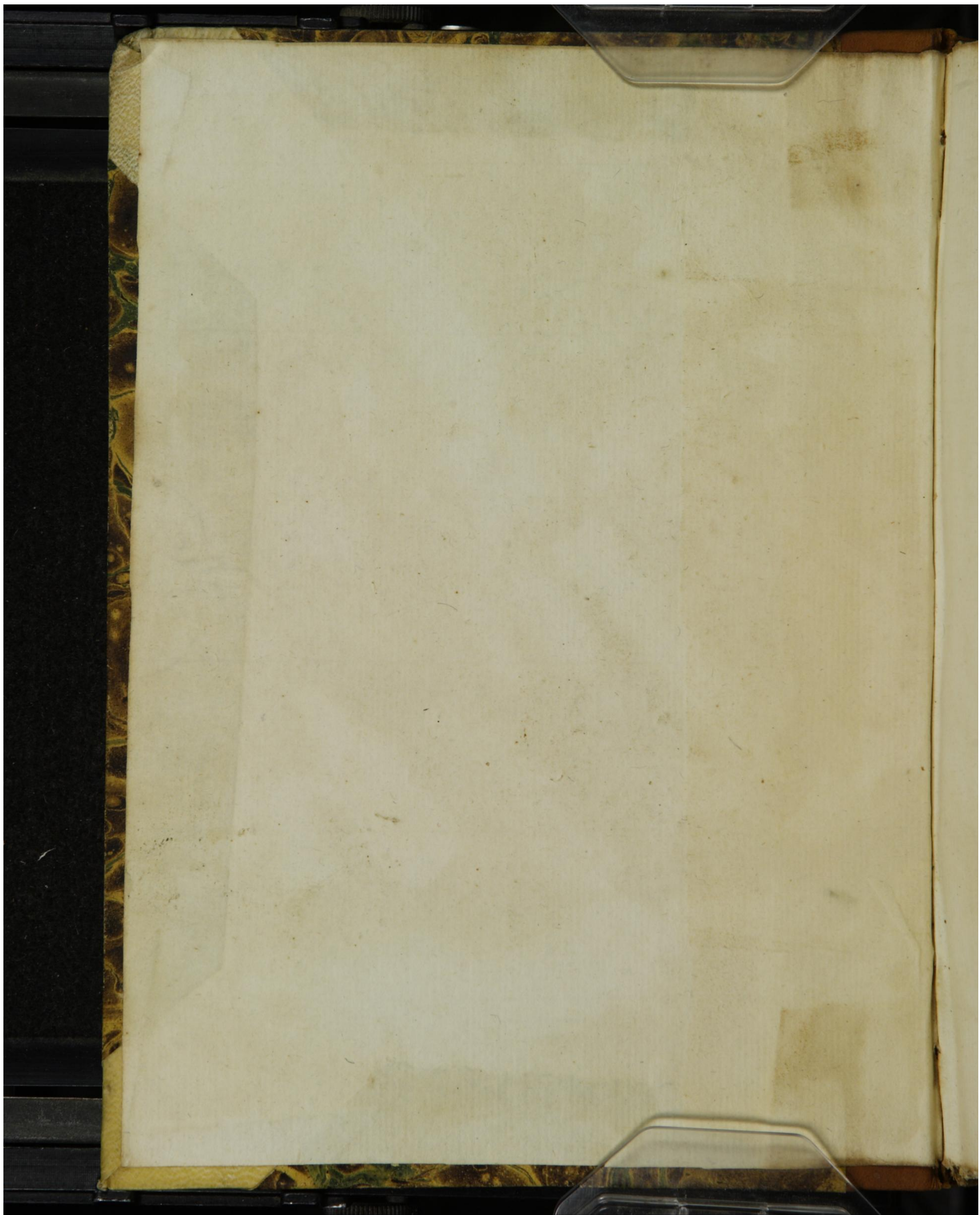

VII
S. BONAVENTVRA
OPUSCULA
VOL. II
25
K6
76bis
BRIXIAE
1497

XXXIX

S. BONAVENTURA

Epistolae

Brix 1497

Hunc ego Andreas [illegible] [illegible]

librum

Hec sunt opuscula: ⁊ Tractat⁹: Que in hoc volumine continentur

¶ Incipit breuiloquiũ Sancti Bonauẽture Cardinalis ordinis minorũ.

f

Flecto genua mea ad patrem dñi nostri ieſu christi. ex quo omnis paternitas in celo ⁊ in terra nominaẜ. vt det vobis ſm diuitias glorie ſue virtutẽ corroborari ꝑ ſpm̃ eius in interiori hoĩe. habitare xp̃m ꝑ fidem in cordibus veſtris. ĩ charitate radicati ⁊ fundati. vt poſſitis comp̄hendere cũ oĩbus ſctis. que ſit latitudo: longitudo: ſublimitas: ⁊ profunduꝫ. Scire etiã ſupeminentẽ ſcĩe charitatem xp̄i: vt impleami in oẽm plenitudinẽ dei. Magnus doctor gentiũ ⁊ predicator veritatis: diuino repletus ſpiritu: tanq̃ꝫ vas electũ ⁊ ſanctificatũ: in hoc v̄bo aperit ſacre ſcripture: q̃ theologia diciẜ: ortum: ꝓgreſſum ⁊ ſtatum. Inſinuans ortũ ſcripture attẽdi ſm influentiã beatiſſime trinitatis. Progreſſum auteꝫ ſm exigentiã humane capacitatis. Statũ vero ſiue fructum ſm ſupabundantiã ſuppleniſſime felicitatis. Ortus nãqꝫ nõ eſt per humanã inueſtigatõem: ſed ꝑ diuinã reuelationem. que fluit a patre luminũ: ex quo oĩs paternitas in celo ⁊ in terra noĩaẜ. a quo per filiũ eius ieſum chriſtũ: manat ĩ nos ſpũſſanctus. ⁊ ꝑ ſpm̃ſanctũ diuidẽtem ⁊ diſtribuentem dona ſingulis ſicut vult: datur fides: ⁊ ꝑ fidem habitat chriſtus in cordibus noſtris. Hec eſt noticia ieſu chriſti: ex qua originaliẜ manat firmitas ⁊ intelligentia totius ſcripture ſacre. Vñ ⁊ impoſſibile eſt ꝙ aliquis in ĩpam ingrediaẜ agnoſcendam: niſi prius xp̄i fidem habeat ſibi infuſam. tanq̃ꝫ ipſius totiꝰ ſcripture lucernam ⁊ ianuã ⁊ etiã fundamentum. Eſt enim ipſa fides oĩm ſupnaturalium illuminationũ q̃ꝫdiu ꝑegrinamur a dño: et fundamentũ ſtabiliens. ⁊ lucerna dirigens. ⁊ ianua introducens. Scd̃m cuius etiam menſuram neceſſe eſt menſurari ſapientiã nobis diuinitus datã. ne q̃s ſapiat plus q̃ꝫ oportet ſapere: ſed ſapere ad ſobrietatẽ. ⁊ vnicuiqꝫ ſicut deus diuiſit menſurã fidei. Mediãte igitur hac fide daẜ nobis noticia ſacre ſcripture: ſm influentiã beatiſſime trinitatis. iuxta q̊ expreſſe inſinuat apoſtolus ĩ prima parte auctoritatis prius inducte. Progreſſus aũt ſacre ſcripture nõ eſt coarctatus ad leges ratiocinationũ: diffinitionũ ⁊ diuiſionum: iuxta morẽ aliaꝝ ſcientiaꝝ. ⁊ nõ eſt coarctatus ad partẽ vniuerſitatis. ſed potius cũ ſm lumen ſupnaturale ꝓcedat ad dãdam homini viatori noticiã rerum ſufficientẽ. ſm ꝙ expedit ei ad ſalutem. partim per plana verba. ꝑtim per myſtica: deſcribit totius vniuerſi ꝯtinentiam: quaſi in quadam ſũma. in quo attendiẜ latitudo. deſcribit decurſum: in quo attendiẜ longitudo. deſcribit excellentiã finaliter ſaluãdoꝝ. in quo attenditur ſublimitas. deſcribit ⁊ miſeriã dãnatoꝝ: in quo ꝓfunditas ꝯſiſtit. non ſolũ ipſius vniuerſi. verũ etiã diuini iudicij. Et ſic deſcribit totũ vniuerſum quãtuꝫ expedit de ipſo habere noticiã ad ſalutẽ: ſm ipſius latitudinem: longitudinem: altitudineꝫ ⁊ profunditatem. Ipſa etiã habet in ſuo progreſſu hec quattuor: ſm ꝙ poſterius declarabitur. q: ſic exigebat conditio capacitatis humane: que magna ⁊ multa nata eſt magnifice ⁊ multipliciter capere. tanq̃ꝫ ſpeculũ q̊ daꝫ nobiliſſimũ. in quo nata eſt deſcribi: non ſolũ naturaliter: verũ etiam ſupnaturaliter reruꝫ vniuerſitas mundanaꝝ. vt ſic progreſſus ſacre ſcripture attendaẜ ſm exigentiã capacitatis humane. Status vero ſiue fructus ſacre ſcripture nõ eſt quicunqꝫ. ſed plenitudo eterne felicitatis: Nam hec eſt ſcriptura in q̃ verba ſunt vite eterne. que ideo ſcripta ẽ: nõ ſolum vt credamus: verũ etiã vt vitam poſſideamus eternã. In qua quideꝫ videbimus: amabimus. ⁊ vniuerſaliter omnia deſideria noſtra implebuntur. Quibus impletis vere tunc ſciemus ſupereminentẽ ſcientie charitatem. ⁊ ita impleti erimus in omnẽ plenitudinem dei. Ad quã quidem plenitudinem co-

natur nos diuina introducere ſcriptura. iuxta predicte ſententie apoſtolice veritatem. Hoc igitur fine: hac etiam intentione ſacra ſcriptura perſcrutanda eſt ⁊ docenda: ⁊ etiam audienda. ⁊ vt ad iſtū fructum ⁊ terminum recto perueniamus ꝓgreſſu: per viam recti itineris ſcripturarum inchoandū eſt ab exordio. hoc eſt vt cum mera fide ad prēm luminum accedamus: flectendo genua cordis noſtri. vt ipē ꝑ filiū ſuū in ſpūſancto det nobis verā noticiā ieſu chriſti. ⁊ cū noticia amorē ipſius: vt ſic ipm cognoſcētes ⁊ amantes: et tanq̄ȝ in fide ſolidati: ⁊ in charitate radicati: poſſimus ipſius ſacre ſcripture noſſe latitudinē: longitudinē: altitudinē: ⁊ profunditatē. ⁊ per hanc noticiā peruenire ad pleniſſimaȝ noticiā ⁊ excellentiſſimū amorem beatiſſime trinitatis: quo ſctōꝝ tendunt deſideria. ī quo eſt ſtatus ⁊ ꝯplementū oīs veri ⁊ boni.

¶ De latitudine ſacre ſcripture.

Huius ſacre ſcripture fine ꝯcupito ⁊ intento: ⁊ principio credito ſimul et inuocato videndus eſt ꝓgreſſus q̄ntum ad ipſius latitudinē: longitudinem: ſublimitatē ⁊ ꝓfunditatē: ſm viam ⁊ ordiē apoſtolici documenti. Conſiſtit aūt ipſius latitudo in multitudine ſuaꝝ ꝑtium. Lōgitudo vero in deſcriptione tpm ⁊ etatum. Altitudo ī deſcriptione hierarchiaꝝ gradatim ordinataꝝ. Profunditas in multitudine myſticorū ſenſuū ⁊ intelligentiaꝝ. Si igitur velimus latitudinem ſacre ſcripture ſpeculari: pͣma frōte occurrit nobis ſacra ſcriptura ſecanda in duo teſtamenta. ſ. in vetus ⁊ nouum. Vetus autem occurrit cū multitudine libroꝝ. Habet enim libros legales: hyſtoriales: ſapientiales: ⁊ prophetales. ita ꝙ primi ſunt. v. ſcdi. x. tertij. v. quarti ſunt ſex. ac per hoc in vniuerſo. xxvi. Nouum ſimiliter teſtamentum habet libros his corrñdentes: ſm quadruplicem formam. Nam legalibus corrñdēt libri euangelici. hyſtorialibus actus apoſtolici. ſapiētialib⁹ epiſtole apoſtoloꝝ ⁊ maxie pauli ꝓphetalibus corrñdet liber apocalypſis. vt ſic mira ſit ꝯformitas inter vetus ⁊ nouum teſtamentū non ſolū in continentia ſenſuum. verūetiam in quadriformitate partiū. In cuius figuram ⁊ ꝯſignificatōem vidit ezechiel rotam quattuor facieꝝ: ⁊ rotā in medio rote. q2 vetus eſt in nouo ⁊ econuerſo. Et in libris legalibus ⁊ euangelicis eſt facies leonis ꝓpter excellentiam auctoritatis. In hiſtorialibus eſt facies bouis ꝓpter exempla ꝟtutis. In ſapientialibus eſt facies hominis ꝓpter prudentiā ſagacē. In libris ꝓphetalibus eſt facies aquile ꝓpter intelligentiā perſpicacē. Recte aūt ſacra ſcriptura diuiditur in vet⁹ ⁊ nouū teſtamētum: ⁊ nō in theoricam ⁊ practicā. ſicut phĩa. q2 cū ſacra ſcriptura fundet ꝓprie ſuꝑ cognitōem fidei. que virtus eſt et fundamētū moꝝ ⁊ iuſticie: ⁊ totius recte vite: nō poteſt in ea ſequeſtrari noticia reꝝ ſiue credēdoꝝ a noticia moꝝ. Secus aūt eſt de phĩa. que nō tm̄ de veritate moꝝ: verūetiaȝ agit de vero: nuda ſpeculatōne conſiderato. Qm̄ igitur ſcriptura ſacra ē noticia: monēs ad bonū: ⁊ reuocans a malo ⁊ hoc eſt per timorē ⁊ amorem. ideo diuiditur in duo teſtamenta. quoruȝ breuis differentia eſt timor ⁊ amor. Et q2 q̄drupliciter poteſt quis moueri ad bonū ⁊ reuocari a malo. ſ. per precepta potentiſſime maieſtatis. vel per documenta ſapientiſſime ꝟitatis: vel per exempla ⁊ bn̄ficia innocentiſſime bonitatis. vel ex his oībus in vnū collectis. Ideo tam in nouo q̄ȝ in veteri teſtamēto ſunt quadriformiter traditi libri: continentes ſacram ſcripturā. ſm corrñdentiam ad quattuor premiſſa. Nam libri legales monent per precepta maieſtatis oīpotentiſſime. Hiſtoriales per exempla bonitatꝭ innocētiſſime. Sapiētales ꝑ documēta veritatis ſapientiſſime. Prophetales monent ex oīm predictoꝝ aggregatione: ſicut in eis maniſeſtiſſime apparet. Vñ ipſi ſunt q̄ſi rememoratiui totius legalis ſapientie ⁊ doctrine. Eſt igitur ſcriptura ſacra ſimilis fluuio latiſ-

simo: qui ex ɔcursu aquaꝝ multaꝝ aggrega
tur: magis ac magis scḋm q̄ lōgius decurrit.
Nam cū primo in scriptura essent libri lega
les. postea superuenit aqua sapiētie historia-
liū libroꝝ. tertio ꝟo supaduenit doctrina sa-
piētissimi salomonis. post h̄ etiā doctrīa san
ctoꝝ ꝓphāꝝ. Et tandē doctrina euangelica
reuelata p̄ os carnis christi ꝓlata. p̄ euange
listas ɔscripta. per sanctos apostolos diuul-
gata. Additis etiā documentis que spūssan-
ctus sup̄ eos veniēs docuit nos p̄ eos. vt sic
oēm veritatē p̄ spm̄sctm̄ iuxta diuinū ꝓmis-
sum edocti: oīs veritatis salutaris doctrinam
ecclesie christi darent. ꝛ sacrā scripturā ɔsum
mando veritatis noticiā dilatarent.

¶ De longitudine sacre scripture.

Habet etiā hec scriptura sacra longi
tudinē. que consistit in descriptione
tam tempoꝝ q̄ȝ etatū: a principio. s.
mundi vsq̄ȝ ad diē iudicij. Describit enim p̄
tria tempora mūdū decurrere. s. p̄ tp̄us legis
nature. legis scripte: ꝛ legis grē. ꝛ in his tri-
bus tp̄ibus septem distinguit etates. Quaꝝ
prima ē ab adā vsq̄ȝ ad noe. scḋa a noe vsq̄ȝ
ad abraā. tertia ab abraā vsq̄ȝ ad dauid. q̄rta
a dauid vsq̄ȝ ad trāsmigratōem babylonis.
quinta ad transmigratōe babylonis vsq̄ȝ ad
christum. sexta a christo vsq̄ȝ ad finē mundi.
septima decurrit cū sexta. que incipit a quiete
christi in sepulcro vsq̄ȝ ad resurrectōem vni
uersalem qn̄ incipiet resurrectionis octaua.
Et sic scriptura est longissima: q̄ȝ in tractādo
incipit a mundi ꝛ temporis exordio in princi
pio genes. ꝛ peruenit vsq̄ȝ ad finē mundi et
tp̄is. s. in fine apoc. Recte aūt vniuersum tē-
pus: qḋ decurrit scḋm triplicem legē. s. inditā
interius: datā exterius: ꝛ desuper infusam:
decurrit per septem etates: ꝛ ɔsummatur in
fine sexte. vt sic mundi decursus r̄ndeat mū
di exordio. ꝛ maioris mundi decursus corre
spondeat decursui vite minoris mundi. scilicȝ
hoīs: ꝓpter quē etiā factus est. Nam prima
etas mundi: in qua facta est ipsius mundi for
matio. casus demonū: ꝛ conformatio angelo
rum: recte respondet prime diei. in qua facta
est lux: ꝛ diuisa a tenebris. Scḋa in qua per
arcam ꝛ diluuiū saluati sunt boni: ꝛ deleti
mali respondet scḋe diei. in qua per firma-
mentuȝ facta est dictinctio aquarum ab aq̄s.
Tertia in qua vocatus est abraā. ꝛ inchoata
synagoga. que fructificare ꝛ generare debe-
bat ꝓlem ad dei cultū: corr̄ndet diei tertie. in
qua ɔpparuit terra ꝛ protulit herbā virētē.
Quarta in qua viguit regnū ꝛ sacerdotium.
q̄ȝ dauid rex ampliauit cultū diuinū: corr̄ndȝ
quarte diei. in qua facta est formatio lumina
rium ꝛ stellarū. Quinta in qua transmigran
tes inter populos multos versati sunt ꝛ tri-
bulati: corr̄ndet diei quinte. in qua facta ē for
matio pisciū ex aquis. Sexta etas in qua na
tus est christus in effigie homīs. qui vere est
imago dei corr̄ndet sexte diei. in qua forma-
tus est homo primus. Septima in qua ē q̄es
animaꝝ: nō habens finem corr̄ndet septime
diei. in qua requieuit deus ab omni ope qḋ
patrarat. Et sic distingunt̄ he septeȝ etates
ꝓpter insignia facta: que fuerūt in eaꝝ exor
dijs. rōne quoꝝ correspondent diebus for-
mationis mundi. Vocatur aūt prima etas in
fantia. q̄ȝ sicut infantia tota obliuione delet̄.
sic illa prima etas per diluuiū est ɔsumpta.
Scḋa puericia. sicut enim in puericia loqui
incipimus. sic in scḋa etate facta est distinctio
linguaꝝ. Tertia ḋr adolescentia. q̄ȝ sicut vis
generatiua tūc incipit in actū suū exire. sic tūc
vocatus est abraā ꝛ data est ei circuncisio. et
facta est ei promissio de semie. Quarta dici
tur iuuentus. q̄ȝ sicut in iuuentute floret hoīs
etas. sic in quarta etate sub regibus floruit sy
nagoga. Quinta ḋr senectꝰ. q̄ȝ sicut ī senectu
te vires minuunt̄: ꝛ decidit pulcritudo. sic et
in trāsmigratōe factū est de iudeoꝝ sacerdo
tio. Sexta etas ḋr senium. q̄ȝ sicut illa est que
copulat̄ cū morte: habens tn̄ magnā lucem
sapie. sic sexta etas mundi terminat̄ cū die iu
dicij. ꝛ in ea viget sapia per doctrinā christi.

Sic igiẗ totus ille mūdus ordinatissimo de-
cursu: a scriptura sacra describiẗ procedere a
principio vsq₃ ad finē: ad modū cuiusdā pul
cherrimi carminis ordīati. vbi pōt q̇s specu
lari ſm decursum tp̄is varietatē ⁊ multiplici
tatem: ⁊ equitatē. ordinē: rectitudinem ⁊ pul
critudinē multoꝝ diuinorum iudicioꝝ proce
dentiū a sapīa dei gubernante mūdū. Unde
sicut nullus potest videre pulcritudinē car-
minis: nisi aspectus eius feraẗ sup totū v̇sum
sic nullus videt pulcritudinē ordinationis ⁊
regiminis vniuersi: nisi eam totā speculeẗ. Et
q: nullus homo tam longeuꝰ est ꝙ totā pos-
sit videre oculis carnis sue. nec futura potest
per se preuidere: prouidit nobis spiritussan-
ctus librum scripture sacre. cuius longitudo
cōmetitur se decursui regiminis vniuersi.

¶ De sublimitate sacre scripture.

h Abet nihilominꝰ scriptura sacra in
suo processu sublimitatē. q̇ consistit
in descriptione hierarchiaꝝ grada-
tim ordinataꝝ. que sunt hierarchia ecclesiasti
ca: angelica: ⁊ diuina. seu subcelestis: celestis
⁊ supercelestis. Ita ꝙ primā describit paten
ter. sc̄d̄am aliquantulū magis occulte. ⁊ ter-
tiam adhuc magis occulte. Et ex descriptiōe
ecclesiastice hierarchie est alta. Ex descriptio
ne angelice altior. Ex descriptione diuine al-
tissima. Ita vt possimus dicere illud prophe
te. Mirabilis facta est scīa tua ex me: cōfor-
tata ē ⁊ non potero ad eam. Et hoc q̇dez sa-
tis recte. Nam cū res habeant eē in materia:
habeant etiam eē in aīa per noticiā acquisitā
habeāt etiam eē in ea per gratiā. habeāt etiā
eē in ea per gloriam: ⁊ habeant etiam esse in
arte eterna. ph̄ia quidem agit de rebꝰ vt sunt
in natura seu in aīa: ſm noticiam naturaliter
insitam: vel etiam acquisitā. sed theologia tan
q̄₃ scientia sup fidē fundata: ⁊ per spiritūsan-
ctum reuelata: agit ⁊ de eis q̇ spectant ad gra
tiam ⁊ gloriā ⁊ etiam ad sapientiam eternaȝ.
Unde ipsa substernens sibi ph̄icam cognitio
nem: ⁊ assumens de naturis reꝝ: quantū sibi
opus est ad fabricandū speculū: per q̇ꝺ fiat re
presentatio diuinoꝝ: q̄si scalaȝ erigit. q̇ in suo
infimo tangit terram. ⁊ in suo cacumine tan-
git celū. ⁊ hoc totū per illū vnū hierarcham
iesum christū. qui non tm̄ ratione nature hu-
mane assumpte est hierarcha in ecclesiastica
hierarchia. verumetiam in angelica. ⁊ est me
dia persona in illa supcelesti hierarchia bea-
tissime trinitatꝭ. ita ꝙ per ipsum a sūmo capi-
te deo descendit vnctōis gratia. non solum in
barbā: verūetiaȝ in oram vestimenti. q: non
tm̄ in hierusalem supernā: verūetiaȝ vsq₃ in
ecclesiam militantē. Est enim pulcritudo ma
gna in machina mūdana: ſ₃ longe maior in ec
clesia: pulcritudine sanctoꝝ charismatū ador
nata. maxima aūt in hierusalem supna: super
maxima aūt ī illa trinitate sūma ⁊ beatissima
Ideo ipsa scriptura sacra non tm̄ habet altis-
simam materiā per quā delectat ⁊ per quaȝ
in altū leuat intelligentiam mentis. verūetiaȝ
ipsa est venustissima: ⁊ miro quodāmodo in
tellectum nostrū delectat. ⁊ sic magis ac ma-
gis delectando assuefacit ad diuinoꝝ specta-
culorum contuitus ⁊ anagogias.

¶ De profunditate sacre scripture.

h Abet postremo ipsa sacra scriptura
profunditatē: q̇ consistit in multiplici
tate mysticaꝝ itelligētiaꝝ. Nā p̄ter
litteralē sensuȝ hȝ in diuersis locis exponi tri
pliciter. s. allegorice: moraliter ⁊ anagogice.
Est aūt allegoria: q̄n per vnū factū indicatur
aliud factū: ſm q̇ꝺ credendū est. Tropologia
siue moralitas est: quando per id quod factū
est daẗ intelligi aliud q̇ꝺ faciendū est. Anago
gia q̄si sursum ductio: est q̄n daẗ intelligi il-
lud q̇ꝺ desiderandū est. s. eterna felicitas bea
toꝝ. ¶ Recte aūt hic triplex sensus dȝ eē in
sacra scriptura p̄ter intelligentiam litteraleȝ.
q: sic competit ipsiꝰ scripture subiecto: ipsius
auditori seu discipulo: ipsiꝰ origini. ipsiꝰ etiaȝ
fini. ¶ Subiecto inq̄₃ competit. q: ipsa est do
ctrina q̇ est de deo: de christo: de operibꝰ re-
paratōis. ⁊ de credibili. Subiectū enim illius

quo ad substantiá deꝰ: quo ad veritaté christus. quo ad operationé reparatóis opꝰ. quo ad oïa hec est ipsum credibile. Deus aũt est trinus ⁊ vnꝰ. in essentia vnꝰ. in personis trinus. Ideo scriptura q̃ est de ipso hꝫ in vnitate lr̃e triformitaté intelligentie. Christus etiaꝫ cũ sit vnũ verbũ oïa per ipsum facta dicunt. ⁊ in ipso relucent. ita ꝙ eiꝰ sapia est multiformis ⁊ vna. Opera reparationis cũ sint multa: oïa ad christi oblationé p̃ncipaliter habét aspectum. Credibile aũt vt credibile diuersimode relucet: ƀm diuersum statũ credentiũ. Ideo propter conformitaté ad oïa premissa sacra scriptura in vna littera multiformé parit intelligentiam. ¶ Competit etiá hoc auditori. q: nullus conueniens est eius auditor: nisi humilis: mũdus: fidelis: ⁊ studiosus. Jõ sub cortice littere aperte occultat mystica ⁊ profunda intelligentia: ad comprimendũ supbiam: vt ipsius profunditate in humilitate littera latéte: ⁊ superbi comprimant: ⁊ imund repellant. ⁊ fraudulenti declinent. ⁊ negligétes excitent ad intelligentiá mysteriorum. Et q: auditor doctrine istius non est vniꝰ generis sed cuiuslibet: oés enim saluandos oportet aliq̃ de doctrina hac scire: Ideo ipsa multiformé hꝫ intelligentiam: vt sic omné intellectum capiat: ⁊ omni intellectui condescendat. omnem intellectum superexcedat. ⁊ omnem intellectũ sibi diligenter intendenté: multitudine radiositatꝫ sue illuminet pariter ⁊ accédat. ¶ Competit etiá principio a quo est. q: est a deo: per christũ ⁊ spiritũsanctũ loquenté per oïa propheta℞ ⁊ aliorum qui hanc doctriná scripserũt. Qm̃ aũt deus non tm̃ loquit per ꝟba. verumetiam per facta. q: ipsiꝰ dicere facere est: ⁊ ipsiꝰ facere dicere: ⁊ oïa creata tan q̃ꝫ dei effectꝰ inuunt suam cám. ideo in scriptura diuinitꝰ tradita non tm̃ debent significare ꝟba: verũetiam facta. Christus etiá doctor: licet esset humilis in carne: altꝰ tñ erat in deitate. ideo decebat ipsum ⁊ eius doctrinam hr̃e humilitaté in sermone. cũ profunditate sententie. vt sicut christus fuit pánniculis inuolutus: ita sapia dei in scriptura figuris qbusdam humilibꝰ inuolueret. Spũs etiam scũs diuersimode illustrabat ⁊ reuelationes faciebat in cordibꝰ propheta℞. ipsum etiá nullus latere potest intellectꝰ: qui missus erat omné docere veritaté. ideo competebat eiꝰ doctrine vt in vno sermone multiplices laterent intelligentie. ¶ Competit nihilominꝰ ipsi fini. q: scriptura data est vt per ipsam dirigat hõ in cognoscendis ⁊ agendis. vt tandé peueniat ad optata. Et q: omnes creature ad hoc facte sunt: vt seruiant homini tendenti ad supernam patriam: ideo scriptura assumit ipsaruꝫ creatura℞ species diuersas: vt sic per ipsas doceat nos sapientiam dirigenté nos ad eterna. Et q: homo non dirigit ad eterna: nisi cognitiua agnoscat verũ credendũ. ⁊ operatiua faciat bonũ operandũ. ⁊ affectiua suspiret ad deũ videndum ⁊ amandũ ⁊ perfruendũ hinc est ꝙ scriptura sacra per spm̃sanctuꝫ data assumit librum creature. referendo in finé ƀm triplicem modũ intelligentie: vt sic ꝑ tropologiam habeamus noticiá agendo℞ moraliter. per allegoriá credendo℞ veraciter. ꝑ anagogiam desiderando℞ delectabiliter. vt sic purgati per virtuosam operationé: illuminati per radiosam fidem: ⁊ perfecti per ardétissimam charitatem: perueniamus tandem ad brauium felicitatis eterne.

¶ De mõ procedendi ipsius sacre scripture.

In tanta igit multiformitate sapientie q̃ in ipsius sacre scripture continet latitudine: longitudine: altitudine: ⁊ profundo vnꝰ est cõmunis modus procedendi auctenticꝰ: videlicet intra qué continet modus narratiuꝰ: preceptorius: prohibitiuꝰ: exhortatiuꝰ: predictiuꝰ: cõminatorius: ꝓmissiuꝰ: deprecatoriꝰ: ⁊ laudatiuꝰ. Et omnes hi modi sub vno modo auctético reponunt. ⁊ hoc qdé satis recte. Q: eni hec doctrina est: vt boni fiamus ⁊ saluemur. ⁊ hoc non fit per nudá considerationé: sed potius per indi

nationem voluntatis. ideo scriptura diuina
eo modo debuit tradi: quo modo magis pos
semus inclinari. Et quia magis mouet affectus
ad exempla q̄z ad argumenta. magis ad pro
missiones q̄z ad rocinatões: magis ꝑ deuo-
tiones q̄z per diffinitões. ideo scriptura ista
non debuit habere modū diffinitiuū: diuisi-
uum et collectiuū: ad probandū passiones ali
quas de subiecto ad modū aliarū sciaꝝ. sed
oportuit ꝙ haberet modos proprios ſm va
rias inclinatões aĩoꝝ: diuersimode aĩos in-
clinantes. vt si qs non mouet ad precepta et ꝓ
hibita. saltem moueat per exempla narrata.
Si quis non per hec mouet: moueat per bñ
ficia sibi ostésa. Si quis nec per hec mouet:
moueat per monitiones sagaces. per ꝓmis-
siones veraces: per cōminatiões terribiles:
vt sic saltem excitet ad deuotioné et dei lau-
dem. in qua percipiat gratiá: per quá dirigat
circa opera virtuosa. Qm̄ igit hi modi nar-
ratiui non pn̄t fieri per viam certitudinis ra-
tionū. quia particularia gesta probari non pos-
sunt. ideo ne scriptura ista tanq̄z dubia vacil-
laret: ac per hoc minus moueret: loco certitu-
dinis rõnis prouidit deus huic scripture cer-
titudiné auctoritatꝪ: q̄ adeo magna est ꝙ om-
nem perspicuitaté humani ingenij supexcel-
lit. Et quia non est certa auctoritas eius qui pōt
fallere et falli: nullus aūt sit qui falli non pos-
sit et fallere nesciat nisi deus et spiritussanctus.
hinc est ꝙ ad hoc ꝙ scriptura sacra modo si
bi debito esset ꝑfecte auctentica: non per hu-
maná inuestigatoné est tradita: sed per reue
lationé diuiná. ideo nihil in ipsa conténendū
tanq̄z inutile: nihil respuendū tanq̄z falsum:
nihil repudiandū tanq̄z iniquū: pro eo ꝙ spi
ritussanctus eius auctor perfectissimus nihil po
tuit dicere falsum. nihil sup̄fluū: nihil diminu
tum. et propterea celū et terra transibunt: ṽ-
ba scripture sacre non preteribunt: qn imple
antur. donec eni celum et terra transeat: iota
vnuz aut vnus apex non preteribit a lege do
nec omnia fiant. saluatore testante. Qui ergo
soluerit ea que scriptura docet. et docuerit sic
homines. hic minimus vocabit in regno ce-
lorum. qui autem fecerit et docuerit hic ma-
gnus vocabitur in regno celorum.

¶ De modo exponendi sacram scripturaꝫ.

Q Ueadmodū aūt scriptura hec spe-
cialem hꝫ modū procedédi: sic iuxta
suū procedendi modum speciali suo
modo debet intelligi et exponi. Cū enim ipsa
sub vna lr̄a multiplicé tegat intelligétiá. expo
sitor dꝫ abscōdita ꝓducē: i lucem et illá eductá
manifestare per aliá scripturá magis paten-
tem. sic̄ si exponeré illud ps̄. Apprehéde ar-
ma et scutū: et exurge in adiutoriū mihi. et ve-
lim explicare q̄ sint arma diuina: dicá ꝙ eius
veritas et bona volūtas. et ꝙ ita sit probat ꝑ
scripturá apertá. Nam et scribit alibi. Scuto
bone volūtatis tue coronasti nos. Et iterum.
Scuto circūdabit te veritas eius. Ad qđ nō
pōt quis de facili ꝑtingē. nisi ꝑ assuefactioné
lectõis textū et litterá biblie cōmendet memo
rie. alioquin in expositiōe scripturaꝝ nunq̄z
poterit esse potens. Un̄ sic̄ qui dedignat pri
ma addiscē elementa ex quibus dictio integra
tur: nunq̄z pōt cognoscē nec dictionū signifi-
catum nec rectá legé constructionū. sic q litte
ram sacre scripture spernit: ad spūales eius in
telligentias nunq̄z assurget. Attendat aūt ex-
positor ꝙ non vbiq̄z requirenda est allego-
ria: nec oĩa sunt mystice exponenda. Propter
qđ notandū est ꝙ scriptura sacra q̄ttuor ha-
bet partes. Una est in q̄ ſm litteram agit de
mundanis naturis: et per illas significat repa
tionem nostrá. sicut apparet in descriptione
formationis mūdi. Alia est in qua agit de acti
bus et processibus illius populi israelitici: et ꝑ
illos significat reparationé generis humani.
Tertia est in q̄ nudis ṽbis significat et expri-
mit ea q̄ pertinét ad nostram saluté q̄ztuꝫ ad
fidem vel mores. Quarta est in qua prenun-
ciat nostre salutꝪ mysteriū partim ṽbis nudis
partim enigmaticis et obscuris. Et propterea
scriptura in his locis varijs non est vniformi

ter exponenda. ¶ Debet aūt expositor diri-
gi in expositione sacre scripture sm triplicem
regulā: q̄ trahi pōt de verbis beati Augusti-
ni lib. de doctrina christiana. Prima est hec.
Ubicūqꝫ in hac scriptura prima verboꝝ si-
gnificatio significat res creatōis: siue singula
res actus humane conuersatōis: ibidem res
significate per ꝟba primo significanť: deinde
nostre reparatōis mysteria. Ubi ꝟo prima
significatio ꝟboꝝ exprimit fidē siue charita-
tem. ibi nulla est allegoria q̄renda. Secunda
regula est ista. Ubi verba huius scripture si
gnificans res creatōis aut conuersatiōis po-
puli israelitici. ibi q̄rat ex alio scripture loco:
quid q̄libet res significet. ⁊ deinde significa-
tionē suam eliciat per verba nude significan
tia fidei veritatē. vel morum etiā honestatē.
vtpote si dicať. oues pariunt gemellos fetus
oñdat ꝙ oues significant ibi hoies. ⁊ gemi-
nus fetus geminā charitatem. Tertia regula
est ista. Qñ aliqua scriptura hꝫ aliqueꝫ intel-
lectū litteralem ⁊ spūalem: dꝫ discutē exposi-
tor vtrū illa attributio conueniat historico: an
spūali significato. si forte vtriqꝫ nō poterit cō
uenire. Si aūt vtriqꝫ competit: tūc litteraliter
⁊ spūaliter dꝫ affirmari. Si ꝟo altero modo
tm̄: tunc spūaliter solū dꝫ intelligi. sic sabbatū
legis esse ꝑpetuū. sacerdotiū eternū: possessi
onem terre eternā. ⁊ pactum circūcisionis eē
eternū. que oia ad spūale significatū referen
da sunt. ¶ Ad hoc aūt ꝙ per sacraꝝ scriptu
rarum siluā quis secure incidendo ⁊ exponē
do incedat: opus est vt priꝰ nouerit ipsius sa
cre scripture veritatē per ꝟba explicita. vicꝫ
vt attendat quomodo scriptura describat ini
tium: progressum ⁊ consūmationē dupli'is
corporis quasi ex opposito se respicientium.
bonoꝝ. s. qui hic se humiliāt vt exaltenť sem
piternaliter ⁊ in futuro. ⁊ malorūꝫ qui hic se
exaltant: ⁊ eternaliter deprimunť. Unde ipsa
agit de toto vniuerso. q̄ꝫtū ad summū ⁊ imū
primum ⁊ vltimum. ⁊ quantū ad decursuꝫ in
termedium sub forma cuiusdam crucis intel
ligibilis: in qua describi hꝫ ⁊ quodāmodo vi
deri lumine mētis tota machina vniuersi. ad
quam quidē intelligendā oportet nosse reruꝫ
principiū. s. deum ipsarum rerum creationē:
lapsum: redemptionē per sanguinē iesu chri-
sti. reformationē per gratiā: curationē per sa
cramenta: ⁊ tandē retributionē per penam ⁊
gloriam sempiternā. ¶ Et q: hec doctrina tā
in scriptis sanctoꝝ q̄ꝫ etiam doctoꝝ sic diffu
se tradita est. vt ab accedentibus ad scriptu-
ram sacrā audiendā nō possit per longa tp̄a
videri nec audiri: propter qd̄ etiaꝫ noui theo
logi frequēter ipsam scripturam sacrā exhor
rent tanq̄ꝫ incertam ⁊ inordinatā: ⁊ tanq̄ꝫ q̄n
dam siluam opacā. Rogatus a socijs: vt de
paupertaticula scientiole nostre aliquid bre-
ue in summa dicerē de veritate theologie: eo
rumqꝫ precibꝰ deuictꝰ assensi breuiloquium
quoddā facere: in quo summatim non oia: sꝫ
aliqua magis oportuna ad tenendū: breuiter
tangerenť. addens simul cū hoc rationē ali-
quā ad intelligendū sm ꝙ occurrebat ꝓ tp̄e.
Quia ꝟo theologia sermo est de deo ⁊ de
primo principio: vtpote q: ipsa tanq̄ꝫ scientia
⁊ doctrina altissima: oia resoluit in deū tanq̄ꝫ
in principiū primū ⁊ summū. ideo in assigna
tione rōnū. in oibus q̄ in hoc toto opusculo
vel tractatulo continenť. conatus suꝫ rationē
sumere a primo principio: vt sic oñderē veri
tatem sacre scripture esse a deo: ⁊ de deo: ⁊
sm deum: ⁊ propter deum. vt merito ista sciē
tia appareat vna esse ⁊ ordinata. ⁊ theologia
non imerito nuncupata. Si quid igiť imper
fectum vel obscurum: vel superfluū vel mi-
nus rectum ibi fuerit: venia occupatiōi: ⁊ bre
uitati tp̄is: ⁊ paupercule scientie concedatur.
Si quid vero rectuꝫ: soli deo honor ⁊ gloria
referatur. Ut autem sequentia clarius eluce
scant: titulos particulares capitulorum pre-
mittere curaui. ad faciliorem memoriam ⁊ lu
cidiorem contuitum dicendorum: que septem
patritionibus: ⁊ septuagintaduobus capitu-
lis distinguuntur.

¶ Incipit pars prima de trinitate dei.

Capitulum primum de illis ſepteꝫ de quibus eſt theologia in ſumma.

i In principio intelligenduꝫ eſt ꝙ ſacra doctrina. ſ. theologia q̃ principaliter agit de primo principio. ſ. d̛ deo trino ⁊ vno: de ſeptem agit in vniuerſo. ſ. de trinitate dei. de creatura mundi. de corruptela peccati. de incarnatõe verbi. de gratia ſpiritusſancti. de medicina ſacramẽtali. de ſtatu finalis iudicij. ¶ Ratio aũt ad intelligentiam huius veritatis hec eſt. Quia cũ ſacra ſcriptura ſiue theologia ſit ſcientia dans ſufficientem noticiam de primo principio ſecundum ſtatum vie: ſ̄m qđ neceſſariũ eſt ad ſaluté: ⁊ deus non tm̃ ſit reruꝫ principiũ ⁊ exemplar effectiuũ in creatione. ſed etiam refectiuũ in redemptõe. ⁊ ꝑfectiuũ in retributione. ideo nõ tm̃ agit de deo creatore: ſed etiam de creatore ⁊ creatura. Et q: creatura rõnalis que eſt quodãmodo finis oiuꝫ. non ſtetit: ſꝫ ſuo caſu indiguit repari. iõ agit de corruptela peccati: medico: ſanitate: ⁊ medicina. ⁊ tandé de curatione ꝑfecta: q̃ erit in glia: impijs proiectis in penã. Ideoqꝫ ipſa ſola eſt ſcientia ꝑfecta. qm̃ incipit a primo qđ eſt primũ principiũ. ⁊ peruenit ad vltimũ qđ eſt p̄miũ eternũ. Incipit a ſummo qđ eſt deꝰ altiſſimus creator omniũ. ⁊ peruenit ad infimum qđ eſt infernale ſuppliciũ. Ipſa etiã ſola eſt ſapientia ꝑfecta. que incipit a cauſa ſumma vt eſt principiũ cauſatoꝝ. vbi terminatur cognitio philoſophica. ⁊ tranſit per eã vt eſt remediũ peccatoꝝ. ⁊ reducit in eaꝫ. vt eſt premium meritoꝝ ⁊ finis deſiderioꝝ. Et in hac cognitione eſt ſapor perfectꝰ: vita ⁊ ſalus aiarum. Et ideo ad eam adiſcendã inflãmari dꝫ deſideriũ omniũ chriſtianoꝝ. Ex his patet ꝙ licet theologia ſit de tot ⁊ taꝫ varijs. eſt tamé ſcia vna. cuiꝰ ſubiectũ vt a quo oia: eſt deus. vt per qđ oia: chriſtus. vt ad qđ oia: opus reparationis. vt circa qđ oia: vnicum charita-

tis vinculum. quo celestia ⁊ terrestria connectunt. vt de quo omnia in libris canõicis cõprehẽsa. credibile vt credibile. vt de quo omnia in libris expositorum. credibile vt intelligibile Scdm Augu. in li. de vtilitate credendi. Quod credimus debemus auctoritati. qđ intelligimus rationi.

Capitulum ij.

¶ Quid tenendum de trinitate personarum ⁊ vnitate essentie.

p Rimo igit de trinitate dei sunt tria cõsiderãda. s. q̃liter vnitas substantie ⁊ nature simul stet cũ pluralitate psonaꝝ. scđo q̃liter cũ pluralitate apparitionũ. tertio q̃liter cũ pluralitate appropriatoꝝ.

¶ De pluralitate ergo psonaꝝ in vnitate nature h̃ dicta fides eẽ tenendũ. s. ꝙ in vnitate nature sunt tres persone. s. pater ⁊ filiꝰ ⁊ spiritussctũs. Quaꝝ prima a nulla ẽ. scđa ẽ a sola prima p generationem. tertia xo est a prima ⁊ scđa p spiratioñe siue pcessionẽ. ita ꝙ trinitas psonaꝝ non excludit ab eẽntia dĩna summã vnitatẽ: simplicitatẽ: imẽsitatẽ: eternitatẽ: incõmutabilitatẽ: necessitatẽ ⁊ etiã primitatẽ. qnpotiꝰ includit summã fecunditatẽ: charitatem. liberalitatem: equalitatẽ: gemanitatẽ conformitatem: ⁊ inseparabilitatem. que omnia sana fides intelligit eẽ in btã trinitate.

¶ Ratio aũt huiꝰ veritatis hec est. Quia fides cũ sit principiũ cultꝰ dei: ⁊ fundamentuȝ eius q̃ ɓm pietatẽ est doctrine. dictat de deo esse sentiendũ altissime ⁊ piissime. Non aũt sentiret altissime si non crederet ꝙ deꝰ possȝ se sũme cõmunicare. Non sentiret piissime: si crederet ꝙ posset ⁊ nollet. Et ideo vt altissime ⁊ piissime sentiat dicit deuȝ se summe cõmunicare. eternaliter habẽdo dilectum ⁊ cõdilectũ. ac p hoc deũ vnũ ⁊ trinũ. Huic auteȝ fidei inquantũ dictat de deo piissime sentiendum esse: attestat tota sacra scriptura: que dicitur doctrina ɓm pietatem. q: deum fatetur habere prolem. quam summe diligit. verbuȝ sibi coequale quod ab eterno genuit. in quo cuncta disposuit. per quod cuncta produxit ⁊ gubernat. per quod etiam carnem actum p summa benignitate hominẽ redemit i preciosissimo eius sanguine: redemptũq; cibauit. p quod etiam in fine mundi summã misericordiam impartiẽdo ab omni miseria liberabit. vt per christum omnes electi sint filij summi patris. in quo erit omnis pietatis consummatio. ⁊ dei ad nos: ⁊ econuerso. Inquantuȝ autem fides dictat de deo sentiendum altissime non tantum attestatur ei sacra scriptura: verumetiam omnis creatura. iuxta quod dicit Augustinus. xv. de trinitate. c. iiij. Neq; eniȝ diuinorum librorum tantũmodo auctoritas predicat esse deum: sed omnis que nos circũstat creatura. ad quam nos etiam pertinemꝰ vniuersa ipsa rerum natura proclamat habere se prestantissimum conditorem. qui nobis mentem rationemq; dedit. qua viuentia non viuentibus: sensu predita non sentientibus. intelligentia non intelligentibus: immortalia mortalibus: potentia impotentibus: iusta iniustis. speciosa deformibus: bona malis: incorruptibilia corruptibilibus. immutabilia mutabilibus: inuisibilia visibilibus: incorporalia corporalibus: beata miseris: preferenda iudicamus. ac per hoc quoniam rebus creatĳ creatorem sine dubitatione preponimus: oportet vt eum ⁊ summe viuere: ⁊ cuncta sentire atq; intelligere: ⁊ mori ⁊ corrumpi. mutariq; non posse: nec corpus esse sed spiritum: omnipotentissimum: iustissimum: speciosissimũ: optimum: beatissimumq; fateamur. Ecce in his duodecim includuntur altissime nobilitates essentie diuine. Sed post vt ipse ostendit hec duodecim reducuntur ad tria. s. ad eternitatem: sapientiam ⁊ beatitudinem. ⁊ hec tria ad vnum. s. ad sapientiam. in qua includuntur mens generans: verbum nascens: ⁊ amor vtrumq; nectens: in quibus fides dictat beatissimam consistere trinitatem. Et quoniam summa sapientia ponit trinitatem. ponit etiam nihilominus omnes prius habi-

tas nobilissimas ꝯditiones. videlicet vnitatē
simplicitatem: ⁊ ceteras sequētes: necesse est
omnes ꝑdictas nobilitates diuini esse: simul
stare cū beatissima trinitate.

Capitulū iij.

De istius fidei intelligentia sana.

D istius aūt fidei intelligentiā sanā
a docet doctrina sacra ꝙ in diuinis
sunt due emanationes: tres hypo-
stases. quattuor relationes: quinqȝ notōes: ⁊
ex his tm̄ tres ꝓprietates ꝑsonales. Rō
autem ad ꝑdictoꝝ intelligentiā hec est. quia
cū primū ⁊ summū ꝑncipiū hocipso ꝙ ꝑmū
sit simplicissimū. hocipso ꝙ summū sit ꝑfectis
simū. ideo ꝑfectissime se ꝯmunicat. qꝛ perfe
ctissimū: ⁊ indiuisionē oīmodam seruat hoc
ipso ꝙ simplicissimum. ⁊ ideo salua vnitate
nature sunt ibi emanādi perfecti. Modi au
tem emanandi perfecti sunt duo tantum. scȝ
per modū nature ⁊ per modū voluntatis.
Primus est generatio. scd̄us spiratio siue ꝓ
cessio. ⁊ ideo hi sunt ibi. Et qꝛ duabus ema-
nationibus substātificis necesse est emana-
re duas hypostases necesse est etiam pone-
re hypostasim primo ꝓducentē ab alio non
emanare: ne sit in infinitū abire. ⁊ iō sunt ibi
tres hypostases. Et qꝛ cuilibet emanatiōi re-
spondet duplex habitudo relatiua. ideo sunt
ibi quattuor relatōes. s. paternitas. filiatio: spi
ratio: ⁊ ꝓcessio. Et qꝛ ꝑ has habitudines in-
notescunt nobis diuine hypostases. ⁊ preter
hoc etiā hypostasis illa in qua est prima rō
principiandi innotescit nobis: qꝛ nō ꝓducit.
nā hoc est nobilitatis in ipsa. iōqȝ sunt qnqȝ
notōes. s. quattuor relationes predicte cū in-
nascibilitate. Et qꝛ quelibet personaꝝ vnam
habet ꝓprietatē. ꝑ quā principaliter innote-
scit. iō tm̄ tres sunt ꝓprietates personales q̄
his noībus exprimunt̄ ꝓprie ⁊ pricipaliter. s.
pater ⁊ filius ⁊ spūssctūs. Cū enim ꝓprium
sit patris esse innascibilē siue ingenitū: eē ꝑn
cipiū nō de principio: ⁊ esse prēm. innascibi
litas notificat ipm̄ per modū negatōis. licet
ex ꝯsequēti ꝑ modū positiōis. qꝛ innascibili-
tas in patre ponit fontalē plenitudinē. prin-
cipium nō de principio. per modū positōnis
cū negatione: esse patrē per modū positōnis
⁊ habitudinis: ꝓprie cōplete ⁊ determinate.
Silr̄ cū filius sit imago. ṽbū ⁊ filius: imago
noīat illā ꝑsonā vt similitudinem expressam.
verbū vt similitudinē expressiuam. filius vt
similitudinē hypostaticā. Rursus imago vt
similitudinē conformē. verbū vt similitudinē
intellectualem. filius vt similitudinem conna
turalem. Per hunc modū cum propriū sit
spūssancti esse donū: esse nexum seu charita
tem ambroꝝ: esse etiā spm̄sanctū. donum no
minat ipsum vt datū voluntariū. charitas si
ue nexus vt datum volūtarium ⁊ precipuū.
spūssanctus vt datum voluntarium precipu
um ⁊ hypostatitum. Hinc est ꝙ per hec tria
nomina que sunt: pater ⁊ filius ⁊ spūssanctꝰ:
trium personaꝝ ꝓprietates personales insi-
nuantur. Hec igitur tenenda sunt ad fidei tri
nitatis intelligentiam sanam.

Capitulū iiij.

De istius fidei expressioue catholica.

D istius etiā fidei expressionem ca
a tholicam tenendū. est ꝫm sacrorum
doctorum documenta: ꝙ in diuinis
sunt duo modi predicādi. scȝ per modū sub-
stantie ⁊ relationis. tres modi supponendi.
scȝ essentie: ꝑsone: notionis. quattuor modi si
gnificandi substantiā. scilicet nomine essentie
substantie: persone ⁊ hypostasis. quinqȝ mo
di dicendi. s. quis: qui: que: qḋ ⁊ quid: ⁊ tres
modi differēdi. s. ꝫm differentē modū existē
di. ꝫm differentē modū se habēdi. ⁊ ꝫȝ diffe
rentem modū intelligendi. Rō aūt ad in
telligentiā predictoꝝ hec est. quia cum primū
principiū sit perfectissimū: simul ⁊ simplicis-
simum: omnia que perfectionis sunt de ipso
dicuntur proprie ⁊ vere. que autem imꝑfecti
onis sunt aut non dicuntur. aut si dicuntur:
ꝫm assumptionē humane nature dicunt̄: vel
transsumptiue. Cum igit̄ decem sint ꝑdica-

menta. scilicet substantia. quantitas: relatio: qualitas: actio: passio: vbi: quādo: situs ⁊ habere. quinqʒ vltima spectant proprie ad corporalia seu mutabilia. ideo non attribuuntur deo nisi transsumptiuo modo ⁊ figuratiuo. Alia vero quinqʒ precedentia deo attribuūtur. ſm id completionem dicunt. ita tamē ꝙ diuinam simplicitatē nō impediant. Omnia ergo hec predicta predicamenta sunt idipm quod est illud de quo predicantur. ⁊ ita per comparationē ad subiectum in quo sunt omnia dicuntur transire in substantiam. relatōe tamen excepta. que cum duplicem habeat cōparationem. scilicet ad subiectum in quo: et ad terminum ad quem. primo modo transit ne faciat compositōem. sed scđo modo manet vt faciat distinctionem. Et hinc est ꝙ substantia continet vnitatem: ⁊ relatio multiplicat trinitatem. ⁊ ideo manēt ibi hi tantū duo modi predicandi differentes. de quibus talis datur regula. Que dicuntur ſm substantiam de omnibus dicuntur ⁊ singulatim: ⁊ simul ⁊ singulariter. Que vero ſm relatōez: aut non de omnibus dicuntur. aut si de pluribus pluraliter. vt relati. distincti: similes: eqles: propter relatōem intrinsecam. Nomen autem trinitatis cōphendit vtrūqʒ. Et qm̄ plures possunt esse relationes in vna persona. sicut sunt plures persone in vna natura. ideo distinctio in notōe non infert diuersificationem persone: nec distinctio persone plurificatōem nature: ⁊ propterea non quicqd conuenit essentie conuenit notioni vel persone: nec econuerso. ⁊ hinc est ꝙ sunt ibi tres modi supponendi. de quibus talis consueuit dari regula. Supposita essentia non supponitur notio nec persona. ⁊ supposita notione non supponitur essentia nec persona. ⁊ supposita persona non supponitur essentia nec notio. sicut patet per exempla. Et quoniā vera distinctio est in suppositis substantie manente essentia vna. ideo necesse est ibi multipliciter significari substantiā. s. vt cōmunicabilem ⁊ incōmunicabilem. Et cōmunicabilem per modū abstractionis per nomen essentie: ⁊ per modū concretionis per nomen substātie. Et incōmunicabilē vero vel vt distinguibilem per nomen hypostasis: vel vt distinctam per nomen persone. Uel aliter scʒ. vel vt distinctam q̄litercunqʒ. ⁊ sic hypostasis. vel notabiliter ⁊ pfecte: ⁊ sic persona. Exempla horum quattuor sunt in creatura. humanitas: homo: aliquis homo: petrus. Primū essentiā. scđm substantiam. tertium hypostasim. quartū personā dicit. Et q: in persona q̄ distinguitur nō solum est considerare eū qui distinguitur: sed illud quo distinguitur. ⁊ hoc est proprietas siue notio. ideo necesse est ꝙ i diuinis sint quinqʒ modi dicēdi parit ⁊ querēdi. s. quis rōne persone. qui rōne hypostasis. q: dicit suppositū substantie indistincte. q̄ ratione notionis. quod ratione substātie. qd siue quo ratiōe essentie. Et quoniam omnes hi modi in vnitate essentie radicant. q: quicquid est in deo est ipse deus vnus ⁊ solus. ideo nō ponunt ibi differētiam nec ſm essentiam: nec ſm esse. ⁊ propterea sunt ibi tantuʒ tres modi differendi. s. ſm modos essendi siue emanandi. sicut differt persona a psona. ſm modos se habendi. sicut differt persona ⁊ essentia. quia vna persona ad alteram refertur. ⁊ ideo distinguitur. essentia vero non refertur ad alteram: ⁊ ideo non distinguitur. ſm modos etiā intelligendi. sicut differt vna proprietas substātialis ab altera: vt bonitas ⁊ sapientia. Prima differentia est perfectissima ⁊ summa que possit reperiri in diuinis. Est enim in suppositis. ita ꝙ vnum non dicitur de altero. Scđa differētia est minor: quia est in attributis. licet enim vnum possit dici de altero. vt psona de essentia. aliquid tn̄ dicitur de vno qđ non de altero. vt persona distinguitur ⁊ refertur: essentia vero nō. Tertia vero differentia minima est. quia est in cōnotatis. licet enim vnū de altero dicaṫ ad inuicem. ⁊ idem possit dici de vtrisqʒ. nō tamē

dem cōnotatur vtrobiqꝫ.necꝑ idem intelligi datur vtrūqꝫ. Ex primo modo differēdi oritur pluralitas ꝑſonaꝝ. ex ſcdo modo pluralitas ꝑdicationū ſubſtātialiūꝫ ⁊ relatiuaꝝ. ex tertio pluralitas ꝓprietatū eſſentialiū et notionū.ſiue ab eterno ſiue ex tpe.ſiue proprie ſiue trāſumptiue.ſiue cōiter ſiue appropriate. Dictoꝝ exempla manifeſta ſūt. His intellectus claret ſatis.⁊ quid ſentiendum.⁊ qualiter loquendum ſit de ſumma trinitate diuinarū perſonarum.

Capitulū v

De vnitate diuine nature in multiformitate apparitionum.

Secundo aūt de pluralitate apparitionum docet diuina doctrina hoc eē tenendum. Cū deus ſit incircūſcriptibilis:inuiſibilis ⁊ incōmutabil'.nihilominus tñ habitat in ſanctis viris ſpecialiter apparuit pñarchis ⁊ ꝓphetis.deſcendit de celis miſit etiā filium ⁊ ſpiritūſanctū ad ſalutē humani generis. Et licet in deo ſint indiuiſa:natura:virtus:⁊ operatio trinitatis:miſſio tñ vel apparitio vnius perſone non eſt miſſio vel apparitio alterius. Licet etiaꝫ ſit ibi ſumma equalitas.ſolius tamē eſt patris mittere ⁊ non mitti.ſpūſſancti eſt tantūmodo mitti:reſpectu diuinarum perſonaꝝ. niſi forte dicatur mittere hominem aſſumptuꝫ. filij autem eſt mittere ⁊ mitti.ſicut ex ſcripturis poteſt colligi. Intelligentia auteꝫ ⁊ ratio predictoꝝ hec eſt. Quia licet primū principium ſit imenſum ⁊ incircūſcriptibile.ſit icorporeum ⁊ inuiſibile.ſit eternum ⁊ incommutabile:principiū tamen eſt reꝝ ſpūalium ⁊ corporaliū:naturaliū ⁊ gratuitarū.ac per hoc reꝝ etiā mutabiliū:ſenſibiliū ⁊ circunſcriptaꝝ.ꝑ quas licet ipſe ſit immutabilis:iſenſibilis:incircūſcriptibilis.ſeipm reddit manifeſtū ⁊ notū. Reddit aūt ſe manifeſtum ⁊ notum generaliter:per vniuerſitatē ſuoꝝ effectuū ab ipſo emanantiū.in quibus dicitur eſſe per eſſentiam:potentiam ⁊ preſentiam. qd̄ ſe extēdit ad omnia creata. Reddit etiā ſe ſpecialiter notum per aliquos effectus q in ipſum ſpecialiter ducunt rōne quoꝝ dicitur habitare:apparere:deſcendere:mitti ⁊ mittere. Habitare nāqꝫ dicit effectū ſpūaleꝫ cuꝫ acceptatione:ſicut eſt effectus gratie gratuꝫ facientis.que eſt deiformis ⁊ in deū reducit ⁊ deum facit nos habere:⁊ haberi a nobis. ac per hoc ⁊ inhabitare in nobis. Et q: gratie effectus cōmunis eſt oībus perſonis. iō vna perſona nō habitat ſine alia.imo ſimul tota trinitas. Apparere vero dicit effectum ſenſibilem:cū expreſſa ſignificatiōe:ſicut ſpiritusſanctus apparuit i colūba. Et qm̄ ſicut perſone diuine diſtincte ſunt:ſic diſtincte ſignificari poſſunt:⁊ ſignis ⁊ noib9.iō quelibet perſona pōt per ſe apparere. ⁊ apparitio pōt oībus competere:ſiue inſimul:ſiue cuilibet perſone per ſe. Unde ꝙ ſpūſſanct9 dicitur in linguis igneis ⁊ colūba apparuiſſe:hoc non eſt ꝓpter nouū vinculū vel effectum ſpecialem.ſed ꝓpter vnionem que eſt inter ſignū ⁊ ſignatū ſibi ſpecialiter ⁊ modo ⁊ origine deputatū. Deſcēdere āt dicit vtrūlibet effectuū predictoꝝ cū inchoatiōe.deus enim beatiſſimis angelis ſemꝑ eſt preſens i celis.q: in eis ſemꝑ habitat ⁊ apparet. Peccatoribus aūt i terris eſt modo vt abſens.⁊ quantū ad gratiā:⁊ quantū ad noticiā.ideo cum incipit apparere vel inhabitare:de preſente celis:⁊ quaſi abſente nobis.fit preſens terris.⁊ ideo licet in ſe non mutetur.tamen dicitur deſcendere nobis. Mitti vero dicit effectus predictos cum eterna productione. Tunc enim pater mittit filiū:cum faciendo eum nobis preſentē per noticiam vel gratiā inſinuat ꝙ ab ipſo ꝓcedit. Et q: pater a nullo ꝓcedit:ideo nuſqꝫ dicitur mitti. Quia vero filius ⁊ ꝑducit ⁊ ꝑducitur.ideo mittit ⁊ mittitur. Quia vero ſpūſſanctus eternalit̄ producitur ſed non producit niſi ex tempore.ideo ipſius eſt ꝓprie mitti ⁊ non mittere niſi reſpectu creature. Ex quo apparet ꝙ

he sunt improprie ⁊ exponende: spūssanctus mittit se. spūssanctus mittit filiū: filius mittit seipm: nisi intelligat inquantū est de virgine natus. Patet etiā quare mittere ⁊ mitti nō competit oībus. q: licet dicat effectū in creatura: dicit tamē relationē intrinsecam. ita q mittere dicit auctoritatē: mitti subauctoritatē rōne pductionis eterne interius iportate.

Capitulū vi.

De vnitate diuine nature in multiplicitate appropriatorum.

Tertio vero de pluralitate appropriatoꝝ hoc docet sacra scriptura esse tenendum. q licet oīa essentialia oībus psonis equaliter ⁊ indifferenter cōueniant. tñ patri dicit appropriari vnitas: filio veritas. spūssancto bonitas. Et iuxta hāc sumit secunda appropriatio hilarij. s. eternitas in patre. spēs in imagine: ⁊ vsus in munere. Et iuxta hanc sumitur tertia. s. in patre ratio principiandi. in filio ratio exemplandi. in spūsancto ratio finiendi. Et iuxta hanc sumitur. quarta. s. omnipotētia patri: omnisciētia filio. voluntas seu beniuolentia spūisancto. Hec autem dicuntur appropriari: nō q: fiant propria. cum semper sint cōmunia: sed quia ducunt ad intelligentiam ⁊ noticiā propriorum. scz trium personaꝝ. Intelligentia autē ⁊ ratio predictoꝝ hec est. Quia. n. primū principium est nobilissimū ⁊ perfectissimū. ideo conditiones entis nobilissime ⁊ generalissime in eo reperiūtur in summo. He autem sunt vnū verum bonum: que nō contrahunt ens sm supposita: sed sm rationem. Nam vnum nominat ens vt cōnumerale. ⁊ hoc habet per indiuisionem sui in se. verum sm q cognoscibile: ⁊ hoc habet per indiuisionem sui a propria specie. bonū sm q cōmunicabile: ⁊ hoc habet per indiuisionē sui a propria operatione. Et quia hec triplex indiuisio se habet sm ordinem quantū ad rationem intelligendi. ita q verum presupponit vnum: ⁊ bonum presupponit verū ⁊ vnum. hinc est q hec attribuuntur primo principio in summo. q: perfecta ⁊ generalia ⁊ appropriantur tribus personis: quia ordinata. ⁊ ideo summe vnum patri qui est origo personaꝝ. summe verum filio qui est a patre vt verbum. summe bonū spūisancto qui est ab vtroq vt amor ⁊ donū. Et quia summe vnū: est summe primū. quia caret oī inceptione. ⁊ summe verum est sūme equale ⁊ pulchrum. ⁊ summe bonum est summe vtile ⁊ proficuū. hinc oritur scđa appropriatio hilarij. que est eternitas in patre: quia nō habet principium. sed est oīno primum. species in imagine. i. in verbo: q: summe pulchrum. vsus in munere. i. in spūsancto: quia summe proficuū ⁊ cōmunicatiuū. Qđ per alia verba sic insinuat augustinus. In patre vnitas. in filio equalitas. in spūsancto vnitatis equalitatisq concordia. Rursus q: summe vnum ⁊ primū tenet rōnem principiandi ⁊ originandi. q: summe pulchrum ⁊ speciosum tenet rōnem exprimēdi ⁊ exemplandi. quia summe proficuū ⁊ bonum tenet rationem finiendi. q: bonum ⁊ finis idē. hinc oritur tertia ratio appropriandi efficientiam patri exemplaritatem filio finalitatem spūisancto. Rursus quia a primo ⁊ summo pñcipio fluit omne posse. a primo ⁊ sūmo exēplari fluit omne scire. ⁊ ad summū finē tendit oē velle. ideo necesse est primū eē omnipotentissimū: omnisapientissimū: ⁊ beniuolentissimū. Unitas autem prima ⁊ summa rediens supra seipsam reditione completa ⁊ perfecta est omnipotentissima. sic ⁊ veritas sapientissima: ⁊ bonitas beniuolentissima. ⁊ hec appropriantur: quia ordinem insinuat. Uoluntas enim dat pintelligere cognitionem: ⁊ voluntas ⁊ cognitio presupponunt potentiam ⁊ virtutem. q: posse scire est aliquid posse. Ex his apparet que sint appropriata: ⁊ quibus: ⁊ qua de causa. Hec tamē vltima. scz potentia ⁊ sapientia ⁊ voluntas sunt potissime illa. ex quibus in scripturis

Trinitatis appropriata

laudatꝛ trinitas summa. ⁊ ideo de his aliq̄d dicendum est breuiter ⁊ summatim.

Capitulū vij.

¶ De omnipotentia dei.

i Gitur de omnipotentia dei ſm doctrinam sacram hec tenenda sunt. videlicet ꝙ deus est omnipotens. ita tm̄ ꝙ ei non attribuuntꝛ actus culpabiles. vtpote mentiri ⁊ male velle. nec actus penales: vt metuere ⁊ dolere. nec actus corporales siue materiales: vt dormire ⁊ ambulare: nisi forte transsumptiue. nec actus inconuenientes. vtpote facere maiorē se: vel aliuȝ deū sibi equalem. vel infinitum actu: ⁊ cōsimilia. q: vt dicit Ans. q̄ōlibet inconueniens etiam minimū apud deū est impossibile. Licet autem hoc non possit: est tamen oipotēs vere ⁊ ꝓprie ⁊ ꝑfecte. ¶ Intelligentia auteȝ ⁊ ratio ꝑdictoꝝ hec est. q: primū principiuȝ est potens potentia. que est potentia simpliciter: ⁊ ideo distributio addita ei: distribuit ꝓ his que posse est posse simpliciter. Hec aūt sunt que egrediuntꝛ a potentia cōpleta ⁊ ordinata. Potentiam aut completā dico que non potest deficere. nec potest succumbere. nec potest indigere. Potentia aūt in peccādo deficit: in patiendo succūbit. in corporalibus actionibus indigentiā includit. Diuina aūt potentia q: est potētia summa ⁊ ꝑfectissima. ideo nec est de nihilo nec est sub aliquo: nec eget aliquo alio. ac per hoc nec culpabilia. nec penalia: nec materialia pōt. ⁊ hoc qi oipotens est potētia cōpleta. Potentiā autē ordinatā ꝯtingit tripliciter dici. vel ſm actū: vel ſm aptitudineȝ ex ꝑte creature. vel ſm aptitudinē ex ꝑte solius virtutꝭ increate. Q̄ō possibile est potētie primo mō dicte: est non tm̄ possibile sed etiā actuale. Q̄ō scd̄o mō ⁊ non primo est possibile simpliciter: licet nō actuale. Q̄ō aūt tertio mō: ⁊ non primo mō vel scd̄o: est possibile deo sed ipossibile creature. Q̄ō aūt nullo ꝑdictoꝝ modoꝝ est possibile. sicut illud q̄ō directe repugnat ordini ſm rationes ⁊ causas primordiales ⁊ eternas: simpliciter est possibile. sicut ꝙ deus facit aliq̄ō actu infinitū: ꝙ simul faciat aliq̄d esse: ⁊ nullo mō esse: ꝙ faciat id q̄ō fuit non fuisse ⁊ cetera talia. que posse est ꝯ ordinem ⁊ complementū diuine potentie. Ex his patet respectu quoꝝ est diuina potentia. patet etiā que debent dici simpliciter possibilia. ⁊ que simpliciterꝛ impossibilia. ⁊ ꝙ aliquorum impossibilitas simul stet cū vera oipotētia.

Capitulū viij.

¶ De dei sapientia: predestinatione: ⁊ prescientia.

d E sapiētia vero dei hec tenenda sūt scȝ ꝙ ipsa diuina sapia limpidissime cognoscit oia bona ⁊ mala: ꝑterita pn̄tia ⁊ futura: actualia ⁊ potentialia. ac ꝑ hoc incōprehensibilia nobis ⁊ infinita. ita tm̄ ꝙ ipsa in se nullo mō diuersificatꝛ. licet diuersa noia sortiatꝛ. Inquantū enim est cognoscitiua oium possibiliū dicitꝛ scientia siue cognitio Inquantū est cognoscitiua oium que in vniuerso fiunt: dicitꝛ visio. Inquantuȝ est cognoscitiua oium que bene fiunt dicitꝛ approbatio. Inquantū est cognoscitiua eoꝝ q̄ futura sunt dicitur presciētia siue ꝓuisio. Inquantū est cognoscitiua eoꝝ que ab ipo deo fienda sunt dicitꝛ dispositio. Inquantū est cognoscitiua eoꝝ que ꝑmiāda sunt dicitꝛ ꝑdestinatio. Inquantū vero est cognoscitiua eoruȝ que dānāda sunt dicitꝛ reprobatio. Et q: ipa nō tm̄ est cognoscitiua sed est etiā rō cognoscēdi oia. iō inquantū est rō cognoscendi oia cognita dicitꝛ lux. Inquantū rō cognoscendi visa ⁊ approbata dicitꝛ speculū. Inquantum est rō cognoscendi ꝓuisa ⁊ disposita ð: exemplar. Inquantū est rō cognoscēdi ꝑdestinata ⁊ reprobata: ð: liber vite. Est igitꝛ liber vite: respectu reꝝ vt redeuntiū. Exēplar vt exeūtium. Speculum vt euntiū. Lux vero respectu omnium. Ad exemplar autem spectat idea: verbum: ars: ⁊ ratio. Idea ſm actum preuidendi. Verbum ſm actum proponen-

di. Ars ꝯm actum ꝓsequendi. Rō ꝯm actū
ꝑficiendi: q꞉ supaddit intētionē finis. Quia
vero hec oīa vnū sunt in deo. ideo frequen
ter accipit vnū ꝓ alio. Et licet diuina sapīa
rōne diuersitatis scitoꝝ ꝛ cōnotatoꝝ diuer
sa sortiat vocabula: nō tñ diuersificat ꝯꝫ ra
tionē intrinsecā. Cognoscit enim ꝯtingentia
infallibiliter: mutabilia imutabiliter. futura
ꝑsentialiter: tꝑalia eternaliter. depēdentia in
dependenter. creata increate. alia a se: in se ꝛ
ꝑ se. ꝛ cū infallibiliter ꝯtingentia cognoscat:
simul stat libertas ꝛ vertibilitas voluntatis
cū predestinatiōe ꝛ ꝑsciētia. ¶ Intelligentia
aūt ꝛ ratio ꝑdictoꝝ hec est: qm̄ primū prin-
cipiū hoc ipo q̄ primū est ꝛ summū: cogni-
tionē habet simul simplicissimā ꝛ pfectissi-
mā. Q꞉ perfectissimā iō cognoscit oīa distin
ctissime sub oībus ꝯditionibus quas res ha
bent vel habere possunt ꝛ ꝓpterea futura
scit esse futura: ꝛ ꝑsentia: ꝑsentia. ꝛ bona scit
approbanda: mala reprobāda. Hinc ē q̄ di
uersa sortit vocabula ꝯm q̄ dictū est supra.
Sed q꞉ simul stat perfectio sapiētie cū sūma
simplicitate: hinc ē q̄ oīa alia a se cognoscit
in se ꝛ per se. Ex quo sequit secūduꝫ: q̄ crea
ta cognoscit increate. Ex quo sequit tertium
q̄ depēdentia cognoscit indepēdenter. Ex
quo orit quartū q̄ tꝑalia cognoscit eternali
ter. Ex quo sequit quintū q̄ futura cogno-
scit pn̄tialr̄. Ex quo orit sextum: q̄ mutabilia
cognoscit imutabiliter. Ex quo sequit septi-
mū q̄ cōtingentia cognoscit infallibiliter. ꝛ
ita ꝯtingentia manētia ꝯtingentia sunt diui
ne sapīe ꝓ sus infallibilia: tā in ꝯtingentibꝰ
que subiacent nature: q̄ꝫ libertati volūtatis
humane. Vn̄ qui vult hoc veruꝫ intelligere
q̄uo simul stet libertas volūtatis create cum
infallibilitate ꝑdestinationis eterne. resoluē-
do ab hoc vltimo ꝓcedat ꝑ illos septeꝫ gra
dus vsqꝫ ad primū: q̄ꝺ primū principiū pfe-
ctissime cognoscit oīa per seipm̄. q̄ꝺ est veꝝ
certissimū ex quo cetera predicta ratiocinā
do infallibiliter concludunt. Sicut aūt diui
ne cognitionis certitudo simul stat cum con
tingentia reꝝ cognitaꝝ. q꞉ simul est simpli-
cissima ꝛ perfectissima diuina sapīa. sic vni
tas simul stat cum multiformitate rōnum ꝛ
ideaꝝ ex eadem causa. Quia enim perfectis
sima est: ideo distinctissime ꝛ ꝑfectissime co
gnoscit vniuersa ꝛ singula. ꝛ illa oīa distin-
ctissime ꝛ ꝑfectissime representat: ꝛ iō singu
loꝝ dicit habere rōnes ꝛ ideas tanq̄ꝫ reruꝫ
similitudines pefectissime expressiuas. Q꞉
vero simplicissima est: ideo omnes similitu-
dines ille sunt vnū in ipsa. Vn̄ sicut deꝰ vna
virtute oīa ꝓducit ex tpe: ꝯm omnimodam
reꝝ integritatē. sic vna virtute oīa exprimit
sempiternaliter. Et sicut vna est in deo ope-
ratio actiua ꝯm rē: dicunt tñ plures rerum
ꝓductiones rōne pluralitatis ꝓductoꝝ. sic
vna est veritas vnius actus intelligentie in
deo: dicuntur tñ plures similitudines idee ꝛ
rōnes rōne pluralitatis ideatoꝝ vel existen
tium: vel futuroꝝ vel possibiliū. He aūt ra
tiones vel idee licet sint vna veritas ꝛ lux i
essentia: nō tñ dicuntur esse vna rō vel idea.
Ratio enim vel idea dicit vt ad alterū ꝯm
rationē intelligendi. noīat enim similitudinē
cogniti: que realiter tenet se ex parte dei: licꝫ
ꝯm rōnem intelligendi dicere videat aliqd
ex parte ideati. Si aūt huius simile in crea-
tura requirat: dicendū q̄ hoc est istius exē
plaris ꝓpriū: q꞉ sicut dictū est simul est sim-
plex ꝛ infinitū ꝛ perfectissimū quo ꝑintelle-
cto cetera ꝯsequenter innotescunt. Quia. n.
exemplar illud est simplicissimū ꝛ perfectis-
simū. ideo actus purus. Quia vero infinitū
ꝛ imensum: ideo extra omne genus. Et hinc
est q̄ existens vnū: potest esse similitudo ex
pressiua multorum.

Capitulū ix

¶ De voluntate dei ꝛ prouidentia.

De voluntate dei hec tenenda sunt
q̄ ipsa sic est recta vt nullo mō pos
sit obliquari: sic est efficax: vt nullo
modo possit impediri. sic est vna: vt tamen

multiformiter habeat ſignificari. Significatur enim diuina voluntas que eſt voluntas beneplaciti per voluntatē ſigni ſm quinqꝫ differentias ſignoꝝ que ſunt preceptio: ꝓhibitio: conſiliū: impletio: ꝑmiſſio: ſm que diſponunt a voluntate beneplaciti quecūqꝫ in vniuerſo fiunt. Eſt enim volūtas dei prima ⁊ ſumma cauſa oīuꝫ ſpecieruꝫ ⁊ motionum. Nihil enim fit viſibile aut intelligibile ī iſta totius creature ampliſſima quadā vniuerſaqꝫ republica: quod nō de illa impiali aula ſummi impatoris aut iubeat: aut ꝑmittatur ſm in effabilē iuſticiā premioꝝ atqꝫ penaꝝ retributionū ⁊ gratiaꝝ. Et q꞉ iſta voluntas ratione regulata dicit ꝓuidentia: hinc eſt ꝙ omnia que in vniuerſo fiunt: aguntur ⁊ regunt diuina ꝓuidētia: que ꝑ omnia eſt irreprehenſibilis: que nihil precipit ꝓhibet vel conſulit niſi iuſte. nihil agit niſi bene: nihil ꝑmittit iniuſte. ¶ Intelligentia aūt ⁊ ratio ꝑdictoꝝ hec eſt. Primū principiū cū ſit ſumme nobile: ⁊ voluntatē habet ⁊ nobili modo habet. Cum igit voluntas de ſe dicat illud ſm ꝙ in agentibus a propoſito attenditur regula rectitudinis ⁊ efficacia operatōnis: neceſſe eſt ꝙ voluntas in deo ſit rectiſſima ⁊ efficaciſſima. Ideo autem rectiſſima: quia ideꝫ eſt in deo voluntas ⁊ veritas. Idō efficaciſſima: quia idem proſſus in deo eſt voluntas ⁊ virtus ſiue poteſtas. Et q꞉ non poteſt diuina voluntas carere veritate. ideo nō tantum eſt recta: verūetiam regula rectitudinis. Quia vero nullo modo poteſt carere virtute: ideo non tm̄ eſt efficax: verum etiā fons ⁊ origo totius efficacie: ita vt nihil ſine nulla poſſit effici. nihil contra illam poſſit fieri. nihil etiaꝫ ſit a quo valeat impediri. Et q꞉ rectiſſima eſt: nullus poteſt eſſe rectus niſi conformetur ei. Nullus autem poteſt ei conformari niſi volūtas illa innoteſcat ſibi. Oportuit ergo voluntatē diuinā vt regulaꝫ rectudinis notificari nobis. Rectitudo aūt quedam eſt neceſſitatis: ⁊ hec eſt in faciēdo bonum neceſſarium: ⁊ declinando malum. Quedam auteꝫ eſt perfectionis. ⁊ hec eſt in superogando vltra debitum. ⁊ ſm hoc innoteſcit nobis: per triplex ſignum. ſcꝫ preceptionem prohibitionē ⁊ conſilium: quod quidē ſignificat diuinū beneplacitū acceptare tāqꝫ iuſtum quod fit ſm diuinū preceptuꝫ: quod declinatur ſm diuinam ꝓhibitionem: ⁊ ad impletur ſm diuinū conſilium. Signa vero hec infallibilia ſigna ſunt diuine voluntatis: vt eſt regula rectitudinis. Rurſus q꞉ efficaciſſima eſt: nullo modo poteſt aliquis aliq̄d efficere: niſi ipſa cooperante ⁊ coefficiente. nullus deficere vel peccare poteſt: niſi ipſa iuſte deſerēte. Et ſm hoc duo ſunt ſigna ei⁹ ſcꝫ impletio: quod eſt ſignum voluntatis vt efficientis. ⁊ permiſſio quod eſt ſignum voluntatis iuſte deſerentis. Iuſte autem deſerit: quia iuſtum eſt vt ſic amminiſtret res q̄s condidit: vt non infringat leges quas indidit: ⁊ ſic cooperetur rebus quas creauit: vt tamen eas agere proprios motus ſinat. ⁊ idō ſi liberum arbitriū ad vtrunqꝫ vertibile de lege nature in malū dimittat cadere: hoc nō ꝑmittit niſi iuſte. Rurſus ⁊ ſi ꝑ gratiam preueniat ⁊ ſuſtentet nulli iniuriaꝫ facit: ideo nō agit iniuſte: nec oīno iuſte ſm exiſtentiā meritoꝝ: q꞉ merita ad hoc non ſufficiūt. ſed gratis ⁊ miſericordit ⁊ quodāmodo iuſte quantum eſt ex condecentia bonitatis ſue. Cum ergo dānat ⁊ reprobat operat ſm iuſticiaꝫ. Quando vero predeſtinat: ſm gratiaꝫ ⁊ miſericordiam que non excludit iuſticiam. Q꞉ ergo oēs ſm ꝙ de maſſa perditionis erant debebant damnari. ideo plures reprobant q̄ꝫ eligantur. vt oſtendat ꝙ ſalutatio eſt ſm gr̄am ſpecialem: ſed damnatio ſm iuſticiam cōmunem. Nullus ergo poteſt conqueri de diuina volūtate: quia omnia agit rectiſſime īmo in omnibus debemus gratias agere: ⁊ honorificare regimen diuine prouidentie. Si quis autem querat: quare magis vni peccatori gratiam largiatur q̄ꝫ alteri. hic

opoꝛtet silentium imponere humane loqua-
citati. ⁊ exclamare cum apostolo. O altitu-
do diuitiarum sapientie ⁊ scientie dei: q̄ȝ in
compꝛehensibilia sunt iudicia eius: ⁊ inuesti
gabiles vie eius. Quis enim cognouit sen-
sum domini. aut quis eius consiliarius fuit.
aut quis pꝛioꝛ dedit illi ⁊ retribuetur ei.
Quoniā ex ipso ⁊ per ipsum ⁊ in ipso sunt
omnia. ipsi gloꝛia in secula seculoꝝ. Amen.

Finit pꝛima pars.

¶ Incipit pars secunda de creatura mūdi.
Capitulum pꝛimum.

¶ De pꝛoductione mundi totalis.

Jo summatiȝ pꝛeītellectis de
trinitate dei: dicenda sūt ali
h q̄ de creatura mūdi. Circa
quā hec tenēda sunt ī sum
ma. videlicȝ ꝙ vniuersitas
machine mūdialis ꝓducta
est in esse ex tempoꝛe: ⁊ de nihilo: ab vno pꝛi
mo pꝛincipio solo ⁊ summo. cuius potentia
licet sit immensa: disposuit tamen omnia in
certo pondere: numero ⁊ mensura. Hec ge
neraliter intelligenda sunt circa rerum ꝓdu
ctionem: ex quibus ⁊ veritas colligitur ⁊ er
roꝛ repudiatur. Per hoc enim ꝙ dicitur ex
tempoꝛe excludit erroꝛ ponentiū mundum
esse eternū. Per hoc ꝙ dicit de nihilo ex-
cluditur erroꝛ ponentiū eternitatē circa pꝛin
cipium materiale. Per hoc ꝙ dicit ab vno
pꝛincipio excluditur erroꝛ manicheoꝝ po-
nentiū pluralitateȝ pꝛincipioꝝ. Per hoc ꝙ
dicitur solo ⁊ summo excluditur erroꝛ ponē
tium deū pꝛoduxisse inferioꝛes creaturas p
ministeriū intelligentiarū. Per hoc ꝙ ad-
ditur in certo pondere: numero ⁊ mensura
ostendit ꝙ creatura est effect⁹ trinitatis cre
antis sub triplici genere causalitatis. Efficiē
tis: a quo est ī creatura vnitas modus ⁊ mē
sura. Exemplaris: a quo est in creatura veri
tas: species ⁊ numerus. Finalis: a quo est in
creatura bonitas: oꝛdo ⁊ pondus. Que qui
dem reperiuntur in oībus creaturis tanq̄ȝ
vestigium creatoꝛis: siue coꝛpoꝛalibus: siue
spūalibus: siue ex vtrisqȝ cōpositis. ¶ Ra-
tio autem ad intelligentiam pꝛedictoꝝ hec
est. Quia ad hoc ꝙ sit oꝛdo perfectus ⁊ sta
tus in rebus: necesse est ꝙ omnia reducant
ad vnum pꝛincipium. qđ quidē sit pꝛimum
vt det ceteris statum. ⁊ perfectissimū vt det
ceteris complementū. Quoniā igitur pꝛmū
pꝛincioium in quo est status non potest esse
nisi vnum solū. si mundū pꝛoducit: cum non
possit ipsum pꝛoducere de seipso: necesse est
ꝙ pꝛoducat ipsum ex nihilo. Et quia pꝛodu
ctio ex nihilo ponit esse post non esse ex par
te ꝓducti: ⁊ imensitatem in virtute pꝛoducē
te ex parte pꝛincipij cum hoc sit solius dei ne
cesse est ꝙ creatura mundi sit ꝓducta ex tē-
poꝛe: ab ipsa virtute imensa agente per se ⁊
imediate. Rursus qm̄ pꝛincipiū perfectissi
mū: a quo manat ꝑfectio vniuersoꝝ necesse
est agere a se: ⁊ sm̄ se ⁊ ꝓpter se. ⁊ q: nullo ī
agendo indiget extra se necesse est ꝙ habe-
at intentionē tripli cis cause respectu cuiusli-
bet creature. s. efficientis: exemplaris ⁊ fina
lis. Necesse est etiam omnē creaturam sm̄
hanc triplicem habitudinē compari ad cau-
sam pꝛimā. Omnis enim creatura ꝯstituit ī
esse ab efficiente ⁊ ꝯfoꝛmatur ad exemplar:
⁊ oꝛdinatur ad finem: ac per hoc est vna: ve
ra bona: modificata: speciosa: oꝛdinata: men
surata: discreta ⁊ ponderata. Et enim pon-
dus inclinatio oꝛdinatiua. Et hec quideȝ ge-
neraliter dicta sūt de omni creatura siue coꝛ
poꝛea siue incoꝛpoꝛea: siue ex vtrisqȝ ꝯstitu-
ta: sicut est natura humana.

Capitulum ij.

¶ De natura coꝛpoꝛali quantum ad fieri.

Atura vero coꝛpꝛea nobis conside-
n randa est quantu ad fieri: ⁊ quantū
ad esse: ⁊ quantum ad operari. De
natura vero coꝛpoꝛea quantum ad fieri hec

ſpecialiter tenenda ſunt. ſcȝ ꝙ ſex diebus ſit
in eſſe producta. ita ꝙ in principio ante oēm
diem creauit deus celū ⁊ terrā. Prima ve-
ro die formata eſt lux. ſcḋa firmamentū fa-
ctum eſt in medio aquaꝝ tertia die ſeparate
ſunt aque a terra. ⁊ congregate in locū vnū
quarta vero die celū ornatū eſt luminaribꝰ.
quinta aer ⁊ aqua volatilibus ⁊ piſcibus. ſe
xta terra animalibus ⁊ hoībus. ſeptima ve-
ro die requieuit deus. non a labore nec ab
opere: cum vſqȝ nunc operetˀ: ſed a nouarū
ſpecierū conditione. q: omnia fecerat. vel in
ſimili: ſicut illa que ꝑpagantˀ. vel in ſemina-
li rōne: ſicut illa que alijs modis introducun
tur in eſſe. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā pre
dictoꝝ hec eſt. Quia enim res manāt a pri-
mo principio ⁊ perfectiſſimo: tale autem eſt
omnipotentiſſimū: ſapientiſſimū ⁊ beniuo-
lentiſſimū. ideo oportuit ꝙ ſic producerētur
in eſſe. vt in eaꝝ productione reluceret tri-
plex nobilitas predicta ⁊ excellentia. Et ideo
triformis fuit operatio diuina ad mundanā
machinam producendaȝ. ſcȝ creatio que ap-
propriate reſpondet omnipotentie. diſtinctio
que reſpondet ſapientie. ornatus qui reſpon
det bonitati largiſſime. Et quoniā creatio ē
de nihilo. ideo fuit in principio ante omnem
diem: tanq̄ȝ omniū rerum ⁊ temporꝝ funda
mentuȝ. Rurſus quia diſtinctio corporꝝ mū
di attenditur ſm̄ triplicem modum. ideo fa-
cta fuit per triduū. Et enim diſtinctio natu-
re luminoſe a perſpicua ⁊ opaca. ⁊ hec fa-
cta eſt in prima die in diuiſione lucis a tene-
bris. Et eſt diſtinctio nature perſpicue a pſpi
cua. ⁊ hec facta eſt ſecunda die in diuiſione
aquaꝝ ab aquis. Et eſt diſtinctio nature per
ſpicue ab opaca. ⁊ hec facta eſt tertia die in
diuiſione aquaꝝ a terris. In his aūt implici
te datˀ intelligi diſtinctio celeſtiū ⁊ elementa
riū. ſm̄ ꝙ poſt declarabitur. Sic igitur di
ſtinctio fieri debuit per triduū. Et q: ornatꝰ
correſpondet diſtinctioni: ideo ſimiliter tri-
bus diebus debuit conſummari. Eſt enim
ornatus nature luminoſe: ⁊ hic factus eſt q̄r
ta die in formatione ſtellarum ⁊ ſolis ⁊ lune.
Et eſt ornatus nature perſpicue. ⁊ hͣ factus
eſt quinta die in qua ex aquis facti ſunt pi-
ſces ⁊ aues ad ornatum aeris ⁊ aque. Et eſt
ornatus nature opace ſcilicet terre: ⁊ hic fa-
ctus eſt ſexto die. in quo facte ſunt beſtie: fa-
cta ſunt ⁊ reptilia. facta eſt etiam ad conſum
mationeȝ omniū natura humana. Hec autē
omnia licet potuerit deus facere in inſtanti.
maluit tn̄ per ſucceſſionē temporꝝ. tū ꝓpter
diſtinctam ⁊ claram repreſentationē poten-
tie: ſapientie ⁊ bonitatis. tum ꝓpter ꝯueniē-
tem correſpondentiam dierū ſiue temporꝝ ⁊
operationū. tum etiā vt ſicut in prima mun-
di conditione fieri debebāt ſeminaria operꝝ
fiendorꝝ. ſic fierent ⁊ ꝑfigurationes temporū
futuroꝝ. Unde in illis ſeptē diebus quaſi ſe
minaliter ꝓceſſit diſtinctio oīum temporꝝ: q̄
explicantˀ ꝑ decurſum ſeptē etatum. Et hinc
eſt ꝙ ſex diebus operꝝ additur ſeptimus qe-
tis. qui dies non ſcribitur habere veſperam
nō q: nō habuit dies illa noctē ſuccedentē: ſȝ
ad prefigurandū animaꝝ quietē. que nunq̄ȝ
habebit finē. Si aūt diceretˀ alio mō. ꝙ oīa
eſſent ſimul facta. tūc oēs hi ſeptem dies ad
ꝯſiderationē angelicā referrentˀ. Uerūtn̄ ꝑ
mus modus dicendi ē magis ſcripture ꝯſo-
nus ⁊ auctoritatibꝰ ſctōꝝ. ⁊ qui ꝓceſſerūt: ⁊
etiam qui ſecuti ſunt beatum Auguſtinum.

Capitulum iij.

¶ De natura corporali quantum ad eſſe.

De natura vero corpea quantū ad eſ
ſe tenendū eſt. ꝙ corpalis mūdi ma
china tota ꝯſiſtit in natura celeſti ⁊
elementari. ita ꝙ celeſtis diſtincta eſt in tres
celos principales. ſ. empyreū: cryſtallinuȝ: ⁊
firmamentū. Intra firmamentuȝ aūt qḋ eſt
celū ſtellatū ꝯtinentˀ ſeptē orbes ſeptē plane
tarū. qui ſunt. ſaturnus: iupiter: mars: ſol: ve
nus: mercurius: luna. Natura vͦo elemēta-
ris in quattuor ſpheras diſtinguitˀ. ſcȝ ignis:
aeris: aque ⁊ terre. Et ſic ꝓcedendo a ſūmo

cardine celi vsq3 ad centrum terre decē con
currūt orbes celestes: ⁊ quattuor sphere ele
mentares. ex quibus integraꝛ ⁊ constituiꝛ
tota machina mundi sensibilis: distincte: ꝑfe
cte ⁊ ordinate. ¶ Ratio aūt ad intelligen-
tiā predictoꝝ hec est. Quia cū natura corpo
ralis ad perfectionem sui ⁊ expressionem sa
pientie multiformis primi ꝑncipij requirat
multiformitatē formaꝝ. sicut apparet in mi-
neralibus: plantis ⁊ animalibus. necesse fuit
ponere aliqua corꝑa simplicia. que multifor
miter possent misceri ad introductionē for-
maꝝ multiformiū. ⁊ talis est natura subiecta
contrarietati: ⁊ hec est elementaris. Necesse
etiā fuit fieri naturā per quā haberēt hec cō
traria in mixto ꝯciliari. ⁊ talis est natnra elō
gata a ꝯtrarietate. cuiusmōi est natura lucis
⁊ corporis supercelestis. Et qm̄ mixtio fieri
non potest. nisi per contraria agentia ⁊ pa-
tieniia. ideo necesse fuit duplicem cōtrarieta
tem fieri in elementis. s. quantum ad qualita
tes actiuas. que sunt calidum ⁊ frigidnm. ⁊
quantū ad passiuas: que sunt humiduz ⁊ sic
cum. Et q2 qōlibet elementū agit ⁊ patitur.
ideo qōlibet habet duas qualitates. vnam
actiuā ⁊ aliā passiuam. ita tn̄ ꝙ vnam prin-
cipalem ⁊ ꝓpriaz. ac per hoc necesse est tm̄
quattuor eē elementa ꝺm quattuor qualita-
tes ꝑdictas quadrupliciter cōbinatas. Natu
ra autem celestis aut est vniformis ⁊ imobi
lis: ⁊ hoc est empyreū. q2 lux pura. aut mo-
bilis ⁊ multiformis: ⁊ sic est firmamentū. aut
mobilis vniformis: ⁊ sic celum mediū inter
empyreū ⁊ stellatum: qᵭ est celum crystalli-
num. Quartū mēbꝝ. s. ꝙ sit multiforme ⁊ i
mobile nō pōt stare. q2 multiformitas dispo-
nit ad motus varietatem: nō ad vniformem
quietem. Sunt igiꝛ tres celi quoꝝ primum
per totū est luminosum. s. empyreum. scōm
per totum perspicuū. s. crystallinū. tertiuz ex
vtroq3 coniunctum. s. firmamentuz. Cū igi-
tur tres sint celi incorruptibiles. ⁊ quattuor
elementa variabilia, vt fiat debita cōnexio:

concordia ⁊ corrn̄dentia: disposuit deus se-
ptem orbes planetaꝝ: qui sua varietate mo
tuū: ⁊ incorruptibilitate formaꝝ quasi qᵭdā
vinculum essent. ⁊ iunctura inferioꝝ elemē
tariū orbium ⁊ supioꝝ celestiū ad perficien-
dum ⁊ decorandū vniuersum: qᵭ ꝺm nume
rales ꝓportiones ordinatum diciꝛ ⁊ ꝯnexū
denario celestiū orbium ⁊ quaternario ele-
mentoꝝ. reddentibus ipm proportionaliter
tam pulchrū: q3 perfectum: ⁊ ordinatum. vt
suo modo suum representet principium.

Capitulum iiij.

¶ De natura corporali quantum ad opera
ri ⁊ influere.

De natura corporali q̄ztum ad ope-
rari hoc tenendū est. s. ꝙ celestia in
fluunt in terrestria ⁊ elementaria
quantū ad distinctiuam significationē tpm. s.
dieꝝ mensium ⁊ annoꝝ. Sic enim dicit scri
ptura. ꝙ sint in signa ⁊ tpa ⁊ dies ⁊ annos.
Influūt etiā q̄ztum ad effectiuā ꝓductionē
rerū generabiliū ⁊ corruptibiliū. s. minera-
liū: vegetabiliuz: sensibiliū ⁊ corporū huma-
noꝝ. Sic tn̄ sunt in signa tpm ⁊ regimē ope
rationū vt non sint certa signa futuroꝝ ꝯtin
gentium. nec influant super liberū arbitrium
per vim ꝯstellationum. quā dixerunt aliqui
ph̄i esse fatum. ¶ Ratio aūt ad intelligen
tiam predictoꝝ hec est. Quia cū in corꝑibus
celestibus propter ꝓximitatē ad primū prin
cipiuz sit lux: motus: calor ⁊ virtus. Lux ra-
tione sue forme ⁊ speciei. Motus respectu
superioris influentis. Calor respectu inferio
ris nature suscipientis. Virtus vero oībus
modis predictꝭ. Cum inq̄3 ita sit. celestia cor
pora per lumen ⁊ motū sunt in distinctiones
temporū. s. diei ꝺm lucem solis ⁊ motū firma
menti. mensis ꝺm motū lune in circulo obli-
quo. anni ꝺm motū solis in eodē circulo tem
porū vero ꝺm variū planetarū motū: distan
tiā ⁊ ꝯcursum. ascensum ⁊ descensum. retro
gradationē ⁊ statum. ex quibus oriꝛ diuersi
tas in temporibus. Per virtutē aūt ⁊ calo-

rem instituunt ad pductiones eo℞ que ex elementis generant: excitando: pmouēdo. conciliando. ita q̄ ſm ɔciliationē cōtrario℞ ab equalitate remotaꝫ influūt in mineralia. ſm ɔciliationē ab equalitate minus longinquaꝫ in vegetabilia. ſm ɔciliationē equalitati pro pinquantē in ſenſibilia. ſm vero conciliationē equalem in corpa humana. que diſpoſita ſūt ad nobiliſſimā formā que eſt anima rōnalis ad quā ordinaꝶ ꝛ terminaꝶ appetitus oīs nature ſenſibilis ꝛ corpalis: vt per eam que eſt forma: ens: viuens: ſentiens ꝛ intelligēs. q̄ſi ad modū circuli intelligibilis reducatur ad ſuū principiū in quo perficiatur ꝛ beatificetur. Et qm̄ in illud tendit per libe℞ arbitriū ideo quantū ad arbitrij libertatem precellit oēm virtutem corpalem. ac per hoc cuncta nata ſunt ſibi ſeruire. nihil aūt ſibi dominari habet niſi ſolus deus: nō fatū ſiue vis poſitionis ſiderū. Et ꝑpterea indubitanter verū eſt q̄ ſumus finis oīum eo℞ que ſunt: ꝛ oīa corpalia facta ſunt ad humanū obſequiuꝫ vt ex illis oībus accendaꝶ hō ad laudandum ꝛ amandū factorē vniuerſo℞. cuius ꝑuidētia cuncta diſponuntur. Hec aūt ſenſibilis corporaliū machina: eſt tanq̄ꝫ quedam domus a ſummo opifice homini fabricata: donec ad domū veniat nō manufactā in celis. vt ſicut anima modo rōne corporis: ꝛ ſtatus meriti nunc eſt in terris. ſic aliquando corpus rōne anime ꝛ ſtatus premij ſit in celis.

Capitulum v

¶ De modo deſcribendi predicta in ſacra ſcriptura.

Ex iam dictis colligiꝶ q̄ ſicut deus res ordinate ɔdidit quantū ad tpѕ. ꝛ ordinate diſpoſuit quantū ad ſitū ſic etiā ordinate gubernat, quantū ad influentiā. ꝛ ſcriptura ordinate narrat quantum ad doctrine ſufficientiā. licet nō ita explicite deſcribat diſtinctionē orbiū: nec celeſtium: nec elementariū. ꝛ pa℞ aut nihil dicat de motibus ꝛ virtutibus corpo℞ ſupio℞. ꝛ de mixtionibus elemento℞ ꝛ elementato℞. ꝛ quod plus eſt nihil explicite narrat de conditione ſupno℞ ſpirituū. maxime cū deſcribit iſtud vniuerſum ineſſe ꝑductū. ¶ Ratio autēꝫ ad intelligentiā predicto℞ hec eſt. Quia cuꝫ primū principiū reddat ſe nobis cognoſcibile ꝛ per ſcripturā ꝛ per creaturā. ꝑ librum creature ſe manifeſtat vt principiū effectiuū per lib℞ ſcripture vt principiū repatiuuꝫ. et principiū reparatiuū nō poteſt cognoſci niſi cognoſcatur ꝛ effectiuū. ideo ſacra ſcriptura licet principaliter agat de operibus reparationis debet nihilominus agere de opere ɔditiōis. inquantū tñ ducit in cognitioneꝫ primi principij efficientis ꝛ reficientis. Et iō ipſa eſt cognitio ſublimis ꝛ ſalutaris. Sublimis q̄ꝛ de primo principio effectiuo. qđ eſt deus creator. Salutaris. q̄ꝛ de primo principio repatiuo. quod eſt chriſtus ſaluator ꝛ mediator. ¶ Rurſus q̄ꝛ ſublimis eſt. vtpote q̄ꝛ agit de primo principio ꝛ ente ſummo: ideo nō deſcēdit ad deſcribendas ſpēales entium naturas: motus: virtutes ꝛ differentias. ſed ſtat in quadā generalitate: in qua multiplicātur ſpēalia. deſcribendo ſcꝫ ɔdit onū mundi quantū ad diſpoſitionē ꝛ influentiā. quo ad naturā luminoſam. opacā: ꝛ ꝑuiā in generalitate quadam. Et qm̄ primū principiū de q̄ agit habet in ſe ordinē nature in exiſtendo. ordinē ſapie in diſponēdo. ordinē bonitatis in influendo. ita q̄ ordo nature habet in ſe ſimultatē ꝛ equalitatē. ordo ſapientie ɔſiderat prioritatē ꝛ poſterioritatē. ordo influentie ſuperioritatē ꝛ inferioritatē. Ideo ad inſinuādum ordinē nature: determinat ſcriptura iuxta qđ deū operari decebat. q̄ in principio ante tpis decurſum fuerit illa triplex natura de nō eſſe in eſſe ꝑducta. cū dicit. In principio creauit deus celū ꝛ terrā: ꝛ ſpūs dei ferebaꝶ ſup aquas. Ubi noīe celi inſinuaꝶ natura luminoſa. noīe terre natura opaca. noīe aque natura ꝑuia: ſiue ꝑſpicua: ſiue ɔtrietati ſubiecta: ſiue ſupra ɔtrietatē eleuata. Ubi eti-

am insinuat trinitas eterna .s. pater in noie
dei creantis. filius in noie principij spūssan
ctus in noie spūs dei. Et sic intelligendū est
illud qd dicit. Qui viuit in eternū creauit
oia simul. non qz ea creauit in chaos oimo-
de ↄfusionis ſm q finxerūt poete. cū ꝓdu-
xerit hanc triplicem naturā: summā in sum-
mo. mediā in medio. ⁊ infimā in infimo. nec
etiā creauit in esse oimode distinctionis: cū
celū esset ꝑfectum ⁊ terra incōposita. natura
vero media quasi mediū tenens nondū esset
ad ꝑfectam distinctionē deducta. Ad insinu
andū aūt ordinē sapiētie in disponēdo deter
minat q hec triplex natura nō simul fuit di
stincta ⁊ ornata: sz iuxta triplicis nature crea
te exigentiā: p triduū distincta. ⁊ p triduum
aliud ornata. vt sicut deus in principio tripli
cem naturā simul creauit in primordio tpis.
sic successione tpis in triplici mēsura tpis scz
triplicis diei triplicē faceret distinctionē na
ture triplicis create. Et rursus in alio triduo
triplicē ornatū triplicis nature distincte. Ad
insinuandū vero ordinē bonitatis in influen
do determinat q hec triplex natura colloca
ta est in mundo ſm sub ⁊ supra. iuxta suā di-
gnitatē ⁊ influētiam. Et quia luminosū plu
rimū habet de specie. ideo sibi debet circū-
ferentia. Quia vero opacū minimū hz de
specie. iō sibi debetur cētrum. Sed qz ꝑuia
tenet mediū. ideo mediū sortita est situm. Et
qm natura corpis ꝑuij ⁊ ꝑspicui cōmunis ē
nature celesti ⁊ elemētari. ⁊ rursus lumino-
sa vtriqz conuenit. ideo recte dicit firmamē
tum factū in medio aquarum. non qz aque sup
celos sint aque fluxibiles: frigide: graues et
corruptibiles sed qz subtiles ⁊ incorruptibi
les ⁊ ꝑuie: ⁊ super omnē contrarietatē sub
limatē. ac p hoc celestis nature. ⁊ in celestib9
collocande. rōne nobilitatis forme collocan-
tur etiam rōne virtutis ⁊ influētie. Quia. n.
ois actio corpalis in rebus inferioribus re-
gulā: originē ⁊ vigorē sumit a natura celesti.
cum due sint qualitates actiue scz calidum ⁊

Aque superiore. nō se sites aquis inferioribus -

frigidum. ⁊ aliqd sit celum principaliter in
fluens in calidum. sicut celū sidereū rōne lu
minositatis. congruum fuit q aliqd influe-
ret super frigidum: ⁊ sic crystallinum. Et si-
cut celum sidereum licet influat ad calorem:
non tamen est formaliter calidum. sic etiam
celum qd dicitur aqueū siue crystallinū nō
est essentialiter frigidum. Unde q sancti di-
cunt q aque sunt ibi constitute ad reprimen
dum calorem superiorum corporum: ⁊ cetera
ↄsimilia. non ſm formalem predicationem.
sed ſm efficentiam ⁊ influentiā sunt intelli-
genda. Competit ergo conditio creature ſz
ordinem predictum ⁊ ordini creatricis sapiē
tie ⁊ diuine scripture q est scientia sublimis.
¶ Rursus quia ipsa est scientia salutaris iō
non determinat de opere conditionis nisi ꝓ
pter opus reparationis. Et quoniā angeli sic
conditi sunt vt labentes nullatenus reparen
tur sicut apparebit in sequentibus. ideo tace
tur ſm litteram exteriorem angelorū lapsus
⁊ conditio. quia nō debebat subsequi repa-
ratio. Quia vero sublimitatē sacre scriptu
re non decebat prorsus reticere de conditio
ne sublimissime creature. ideo sic sacra scri-
ptura describit rerum conditiões: iuxta qd exi
git scientia sublimis ⁊ salutaris. vt tamē ſm
spūalem intelligentiam tota conditio littera-
liter descripta spūaliter referatur ad descri-
bendam hierarchiam ⁊ angelicam ⁊ eccle-
siasticam. Ideo ſm spūalē intellectū descri
bitur in illis tribus naturis primo productis
hierarchia angelica noie celi. ⁊ ecclesiastica
nomine terre. ⁊ gratia per quam irrigatur
vtraqz noie aque. ¶ Rursus per septena-
rium numerum dierum intelligit septiformis ec-
clesie status ſm decursum septem etatum.
Per eundem etiam septenariū intelligitur
septiformis conuersio angelorum a creatu-
ra ad deum. Et sic ex predictis apparet suffi
cientia ⁊ veritas scripture: i diuersis opinio
nibus sanctorum .s. Aug. ⁊ aliorum qui sibi non
ↄdicunt cū vere sint si recte intelligantur.

Capitulū vi.

De productione supernorum spirituum.

Consequenter vero agendū est de natura spūali et incorporea. cuiusmói est angelica. de qua considerari oportet q̃ztum ad conditioné supnorum spirituum: quantū ad ruiná demonū: et quantū ad confirmationé bonorum angelorum. Sciendum est igitur q angelis a primordio sue conditionis quattuor sunt attributa. s. simplicitas essentie psonalis discretio propter rónem insitam. memoria: intelligentia et voluntas et libertas arbitrij ad eligenda bona et respuenda mala. Hec aūt quattuor attributa principalia alia quattuor cōmittantur. s. virtuositas i opãdo officiositas in ministrando. pspicacitas in cognoscendo et imutabilitas post electioné siue in bono siue in malo. Ratio aūt ad intelligentiam predictorum hec est. Quia primū principiū hoc ipso q primū: oīa de nihilo produxit. iō non tm̄ prope nihil: sed etiam prope se non tantuz substantiá a se longinquá. s. naturá corporeá producere debuit. verūetiaz ppinquam. et hec est substantia intellectualis et incorporea. que hoc ipso q deo simillima est: simplicitatem habet nature: et discretionem psonalé. vt deo assimilet ex pte substantie siue cōmunis siue indiuidue. Habet etiá in mente imaginé trinitatis sm memoriá: intelligentiá et voluntatem. Habet etiaz voluntatis libertaté: vt assimilet deo ex parte potentie siue naturalis siue electiue. vt sic potentia naturalis insignita sit dei imagine. electiua vero arbitrij libertate. Nequaquá enim perueniret meritorie ad premiū gloriosum: qd̄ facit qué q̃z beatū nisi haberet liberum voluntatis arbitriū. hoc aūt esse nó potest nisi in substantia rónali. quá comitat memoria: intelligentia et voluntas. Ubi aūt est ratio oportet q sit rationalis nature substantia indiuidua. necesse est etiá q sit substantia spiritualis et incorporea. ac per hoc simplex carens omni diuisione q̃ntitatiua. Talis aūt substantia hoc ipso q simplex est virtuosa est in operando. hoc ipso q virtuosa est et psonaliter discreta: competit ei distinctio officij in ministrando. hoc ipso q simplex et virtuosa competit ei pspicacitas in discernédo. hoc ipso aūt q perspicax et simplex est habens intellectū deiformé: ideo stabilitatez hz post electioné in electo: siue in bono siue in malo. Et he conditiones ipsaz generalé conditioné supnorum spirituū generaliter cōmittant.

Capitulū vij.

De apostasia demonum.

De apostasia vero demonū hoc é tenenduz. s. q deus angelos oés fecit bonos. tn̄ medios inter se summuz bonū et cōmutabile bonū qd̄ est creatuz: ita q si conuerterent ad amanduz qd̄ est supra ascenderent ad statū gratie et glorie. Si vero ad bonū cōmutabile qd̄ est infra. hoc ipso ruerent in malū culpe et pene. q: non est decus peccati sine decore iusticie. Primus autem lucifer inter angelos. presumens de priuato bono: priuatam appetijt excellentiá. volens alijs superferri. et ideo cecidit cuz ceteris consentientibus sibi. Cadens aūt factus est impenitens obstinatus et excecatus: et exclusus a dei contéplatione: et deordinatus in operatione toto nitens conamine ad subuerté dum hominem per tentationé multiplicem. Ratio aūt ad intelligétiam pdictorum hec est. Quia cum primū principiū sit sūme bonum: nihil facit nisi qd̄ sit bonum quia a bono non procedit nisi bonum: qd̄ tn̄ fit ab ipso hoc ipso minus est eo: et ideo nó potest esse summū bonū. Fuit igit angelus a deo conditus: bonus quidé sed nó summus: pficiédus tn̄ si affectu tenderet in summū. Et qm̄ p liberum arbitriū voluntatis poterat tédere i bonum summū. vel conuerti ad bonū priuatum. lucifer sue pulchritudinis et latitudinis conside ratione excitatus ad se diligédū et suū priuatū bonū: psumpsit de altitudine habita: et ambiuit excellentiá propriam. non tamen obtentaz.

ac per hoc presumēdo constituit se sibi prin cipium summū in seipso gloriando ⁊ ambiē do: cōstituit se sibi summū bonū in seipso qe scendo. Cum autem ipse nec esset summum principiū: nec summū bonuꝫ: necesse fuit vt inordinato ascensu appetito: descensu rueret pari ratione. ⁊ omnes in hoc ꝯsentiētes. Et q: non est dedecus peccati sine decore iusti cie. ideo statim cum cecidit in peccatum cuꝫ ceteris adherentibꝰ sibi: perdidit locū sum muꝫ. scꝫ celum empyreū: descēdens ad imū. scꝫ caliginosum aerem vel infernum. ita q lapsus in culpam fuit per liberꝫ arbitriū: la psus vero in penam per diuinuꝫ iudicium Et quia imutabilitatem habuit post electio nem. ideo statim obstinatus est in malo ⁊ p hoc excecatus a vero. ⁊ deordinatus est in operatione: ⁊ infirmatus in virtute. ideo vo luntas eius impia. ⁊ actio auersa a deo: con uersa est ad hominis odium ⁊ inuidiam. ⁊ perspicacitas rōnis a vero lumine excecata: conuersa est ad deceptiones per diuinatio nes ⁊ cautelas. ⁊ officiositas in ministrando a vero ministerio amota. conuersa est ad tē tamenta: ⁊ vi tuositas immutata ⁊ coartata quantū permittitur: conuertitur ad miracu la facienda per transmutationes repētinas quas facit circa corporeas creaturas. Et q: hec omnia sunt deordinata per voluntatem deprauatam p superbiā. ideo hec omnia cō uertit ad fomentuꝫ sue superbie: querens ab hominibus coli ⁊ honorari ad modum dei. Hinc est q oīa male agit qđ tamen iusto iu dicio deus pmittit ad vindictam malefacto rum. laudem vero bonoruꝫ. sicut apparebit per finale iudicium.

Capitulum viij.

¶ De cōfirmatione bonorum angelorum.

De confirmatione vero bonorū an gelorū tenendū est q sicut angeli a deo auersi statim sunt obstinati per impenitentiā. sic angeli ad deum cōuersi sta tim fuerunt ꝯfirmati per gratiam ⁊ gloriam in voluntate. perfecte illuminati in ratiōe scꝫ cognitionem matutinam ⁊ vespertinaꝫ. per fecte fortificati in ṽtute: siue motiua siue ope ratiua. pfecte ordinati in operatione. siue cō templatiua siue ministratiua. ⁊ hoc scꝫ tripli cem hierarchiam. scꝫ supremā: mediā ⁊ infi mam. Ad supremā aūt spectant throni: che rubin ⁊ seraphin. Ad mediā aūt dñationes virtutes: potestates. Ad infimā vero princi patus: archāgeli: ⁊ angeli. ex quibꝰ plurimi sunt in ministeriū missi. ⁊ ad custodiā hoīuꝫ deputati. quibus ministrant purgando: illu minando ⁊ pficiendo sm imperiū volunta tis dei. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predi ctorꝫ hec est. Quia cū angeli ꝑpter exp̄ssaꝫ similitudinē ⁊ ꝑpinquitatē ad primū ⁊ sum mū principiū habeant intellectū deiformem ⁊ mutabilitatem post consensum ex liberta te arbitrij: diuina superueniente grā ad sum mū bonum conuersi: cum totaliter in deum tenderent. per gloriam fuerunt confirmati pariter ⁊ perfecti. ideo quantū ad volunta tem fuerunt stabiles ⁊ felices. quantū ad ra tionem pspicaces. ita vt non tm̄ cognoscerēt res in proprio genere: sed etiam in ipsa arte eterna. ac per hoc non tm̄ haberent cogni tionē vesptinam. sed etiā matutinā: vel etiaꝫ diurnā ꝑpter illius lucis plenitudinē ⁊ om nimodā puritatē. respectu cuius omnis crea tura merito pōt dici tenebra. Quantū auteꝫ ad virtuositatem pfecte fortificati siue in im perando siue in exequendo: siue in contem plando: vel assumpto corpore vel etiam nō assumpto. Quantū vero ad operationem p fectissime ordinati vt iam non possint deor dinari. nec ascendendo ad contemplationeꝫ dei. nec descendendo ad ministrandum ho mini. quia cum deum facie ad faciem cōtem plentur: quocunqꝫ mittanť intra deum cur runt. Aguntur enim ⁊ agunt sm ordinem hie rarchicum in eis initiatum per naturam: ⁊ consummatum per gloriam: que stabilien do liberi arbitrij vertibilitatem: illustrauit

perspicacitatē. ordinauit officiositatem: et roborauit virtutē ſm quattuor attributa superius nominata. Perspicacitas aūt rationis in contemplādo aut principaliter respicit ad maiestatē diuinā venerandā. aut ad veritatē intelligendā. aut ad bonitatē desiderandā. et ſm hoc sunt tres ordines in prima hierarchia. s. throni. ad quos spectat reuerētia. cherubin: ad quos sapiētia: et seraphin ad quos spectat beniuolentia. Ad perfectam aūt virtuositatē spectat virtus impatiua: virtus executiua. et virtus expeditiua. Prima ad dñationes. scđa ad virtutes. tertia vero ad potestates spectat. quarū est arcere potestates ↄtrarias. Ad perfectam vero officiositatem spectat regere: reuelare: et releuare. Primū est principatuū. scđm archangelorū. tertium angelorū. qr custodiūt ne stantes cadant: et cadentes adiuuant vt resurgāt. Et sic patet q̄ hec oīa sunt in beatis angelis ſm plus et minus gradatim a superioribus descendendo vsq ad ima. Ordo autem denoīari debz ab eo qđ excellentius accipit in munere.

Capitulū ix

¶ De productione hoīs quantū ad spm̄.

Post naturā vero corporeā et in corporeā: dicenda sunt aliqua de natura ex vtrisq cōposita. primo ex pte mentis. scđo ex parte carnis. tertio ex parte totius hoīs. ¶ De aīa igitur rōnali hec in sūma tenenda sunt ſm sacram doctrinā. s. q̄ ipsa est forma ens: viuens: intelligēs: et libertate vtens. Forma quidem ens: non a seipa nec de diuina natura. sed a deo de nihilo p creationem in esse deducta. Forma aūt viuens non ex natura extrinseca: sed seipsa. nō vita mortali sed vita perpetua. Forma vero intelligens: non tantum creatā sed etiam creatricem essentiam. ad cuius imaginez facta est per memoriā: intelligentiam et voluntatem. Forma libertate vtens. qr semper est libera a coactione. A miseria vero et coactione libera fuit in statu innocentie. licet nō in statu nature lapse. Hec autem libertas a coactione: nihil aliud est q̄z facultas voluntate et rationis. que sunt potentie anime principales. ¶ Ratio autem ad intelligentiam predictorū hec est. Quia cum primū principium sit beatissimū et beniuolētissimūz. ideo sua summa beniuolentia: beatitudinem suaz cōmunicat creature. non tantum spirituali et proxime: sed etiam corporali et longinque. Corpali tamen et longinque cōmunicat mediate. qr lex diuinitatis hec est: vt infima per media reducant ad summa. Et ideo nō tantum spm̄ angelicum et separatū fecit beatificabilem: sed etiam spm̄ ↄiunctum sez humanuz. Est igit anima rōnalis forma beatificabilis. Et qr ad beatitudinis pmiū peruenire non est gloriosum nisi per meritū. nec mereri ↄtingit nisi in eo qđ volūtarie et libere fit. ideo anime rationali libertatem arbitrij dari optuit per remotionē omnis coactionis. qr h est de natura voluntatis vt nullatenus possit cogi: licet per culpam misera efficiat et serua peccati. Rursus qr forma btificabilis est capax dei per memoriā: intelligentiaz et voluntatē. et hoc est esse ad imaginem trinitatis pter vnitatē in essentia et trinitatez in potentijs. ideo animā hoīs necesse fuit eē intelligentē deū et omnia. ac per hoc imagine dei insignitā. Et qr nihil beatū potest beatitudinez amittere. nihil poterat esse beatificabile nisi esset incorruptibile et immortale. necesse igit fuit aīam rōnalem imortali vita de sui natura esse viuentem. Postremo qr omne qđ ab alio beatificabile est et imortale est mutabile ſm bene esse: et incorruptibile ſm esse. ideo anima nec a se est nec de diuīa natura. qr mutabilis. nec producta de aliquo nec p naturā generata. qr est imortalis et incorruptibilis. et ita hec forma nō pōt p generationē in esse introduci. qr oīe naturaliter generabile est naturalr corruptibile. Ex his apparet qualiter finis btitudinis necessitatē imponit pdictarū ↄditionū ipsi aīe ad beati-

tudinem ordinate. Quoniã aũt vt beatifica bilis est imortalis. ideo cũ vnit corpori mortali pòt ab eo separari. ac per hoc nõ tantũ forma est verũetiã hoc aliquid. ꝛ iõ non tm̃ vnit corpori vt pfectio: verũetiã vt motor. ꝛ sic pficit p essentiã. q2 mouet pariter p potentiã. Et qm̃ ipsa non tm̃ dat esse. verũetiã viuere ꝛ sentire ꝛ intelligere. ideo potentiã habet vegetatiuã ꝛ sensitiuã ꝛ intellectiuã. ita ꝙ p potentiã vegetatiuã generat. nutrit ꝛ augmentat. generat vt quid: nutrit vt quale: augmentat vt quantũ. Per sensitiuã vero apprehendit sensibilia retinet apprehẽsa cõponit ꝛ diuidit retenta. Apprehendit quidẽ per sensitiuam exteriorẽ quinqꝫ partitã ꝫm corrñdentiam ad quinqꝫ mundi corpa principalia. retinet p memoriã: componit ꝛ diuidit per phãtasiam. que est prima virtus collatiua. Per intellectiuã aũt discernit verũ. refugit malũ ꝛ appetit bonũ. Verũ quidem discernit p rõnalẽ: malũ repellit p irascibilẽ: bonũ appetit p ↄcupiscibilẽ. Rursus q2 discretio est veri cognitio. fuga ꝛ appetitus est affectio. iõ tota aĩa diuidit in cognitiuã ꝛ affectiuam. Amplius qm̃ cognitio veri est duplex. vel veri vt veri. vel veri vt boni. ꝛ ħ vel eterni qð est supra aĩam. vel tpalis qð ẽ infra. hinc est ꝙ potẽtia cognitiua vtpote intellectus ꝛ rõ diuiduntur. ita ꝙ intellectus in speculatiuũ ꝛ practicũ. rõ in supiorẽ portionem ꝛ inferiorẽ. que potius noĩant diuersa officia q̃ȝ diuersas potẽtias. Postremo qm̃ appetitus dupliciter pòt ad aliqd ferri. s. ꝫm naturalẽ instinctũ: vel ꝫm deliberationem ꝛ arbitriũ: hinc est ꝙ potẽtia affectiua diuidit in voluntatẽ naturalẽ ꝛ voluntatẽ electiuã: que ꝓprie volũtas dicit. Et qm̃ talis electio indifferẽs est ad vtrãqꝫ partẽ. iõ est a libero arbitrio. Et qm̃ hec indifferentia ↄsurgit ex deliberatione ꝑambula ꝛ volũtate adiũcta. hinc est ꝙ liberũ arbitriũ est facultas rõnis ꝛ voluntatis. ita ꝙ sicut dicit aug9. oẽs precitas rõnales potẽtias comprehendit. Aũt enim. Cum de libero arbitrio loqmur: non de parte aĩe loquimur sed certe de tota aĩa. Ex ↄcursu nãqꝫ illarũ potẽtiarũ rõnis supra seipsam redeuntis. ꝛ voluntatis ↄcomitantis: consurgit integritas libertatis. que est principium meriti vel demeriti: ꝫm electionem boni vel mali.

Capitulũ x.

De ꝓductione hoĩs quantũ ad corpus.

De corpe aũt humano in statu prime ↄditionis tenẽda sunt hec ꝫm doctrinã fidei orthodoxe. videlicet ꝙ corpus ꝑmi hoĩs sic ↄditũ fuit: ꝛ de limo terre formatum. vt tñ esset aĩe subiectum. ꝛ suo mõ ꝓporcionabile. ꝓporcionabile in quantũ ad ↄplexionem equalẽ. quantũ ad organizationẽ pulcherrimã ꝛ multiformẽ: ꝛ quantũ ad stature rectitudinẽ. Subiectũ autem vt esset obtẽperãs sine rebellione: esset etiã ꝓpagãs ꝛ ꝓpagabile sine libidine. esset vegetabile sine defectione. esset ꝛ imutabile ad oĩmodã incorruptionẽ. nõ interueniente morte. ꝛ ꝫm hoc datus est sibi locus paradisi terrestris in habitationẽ trãquillã. Formata est mulier de latere viri in ↄsortiũ ꝛ adiutoriũ ad ꝓpagationẽ imaculatã. Datum est lignũ vite ad vegetationẽ ↄtinuam. ꝛ tandẽ ad imutationẽ perfectã: p imortalitatẽ perpetua. Ratio aũt ad intelligentiam predictorũ hec est. Quia cũ primũ principium sit in producendo potentissimũ sapientissimũ ꝛ optimũ. ꝛ in oĩbus effectibus suis hoc aliquo mõ manifestet. potissime debuit ħ manifestare in vltimo effectu ꝛ nobilissimo cuiusmodi est hõ: quẽ inter ceteras creaturas ꝓduxit vltimo. vt in hoc potissime appareret ꝛ reluceret diuinorũ operũ cõsummatio. Vt igit in hoĩe manifestaret dei potentia. iõ fecit eũ ex naturis maxime distantib9: ↄiunctis in vna ꝑsonam ꝛ naturã. cuiusmõi sint corpus ꝛ anima. quarũ vnũ est substantia corpea. alterũ vero scȝ anima substãtia spiritualis ꝛ incorporea. que distant maxime in

genere substantie. ¶ Ut vero ibidẽ manife
staret dei sapiẽtia: facit tale corpus qḋ ꝓpor
tionem suo mõ haberet ad aiam. Qm̃ ergo
corpus vnit aie vt perficiẽti ⁊ mouẽti: ⁊ ad
beatitudinẽ sursum tendenti. ideo vt confor-
maret aie viuificanti: habuit cõplexionem
equalẽ nõ a pondere vel mole. sed ab equa
litate naturalis iusticie. que disponit ad nobi
lissimũ modũ vite. Ut aũt ꝯformaret mouẽ
ti per multiformitatẽ potẽtiaꝝ: habuit mul
tiformitatẽ organoꝝ cum summa venustate
⁊ artificiositate ⁊ ductibilitate: sicut patet in
facie ⁊ in manu. que est organum organorũ.
Ut aũt ꝯformaret anime sursum tendẽti ad
celum habuit rectitudinem stature: ⁊ sursum
erectum caput. vt sic corporalis rectitudo at
testaret rectitudini mentali. ¶ Postremo
vt in hoie manifestaret dei bonitas ⁊ beni-
uolentia: ideo fecit hoiem absq3 omni macu
la ⁊ culpa: ⁊ absq3 omni pena siue miseria.
Cum enim primũ principium simul sit opti-
mũ ⁊ iustissimũ. q: optimũ non debuit face-
re hominẽ nisi bonũ. ac p hoc innocente3 et
rectum. Quia vero iustissimũ non debuit i
fligere penã ei qui nullum omnino habebat
peccatũ. ac p hoc illi anime rationali tale cor
pus constituit. qḋ sibi esset ita obtemperans
vt nulla esset in eo pugna rebellionis. nulla
pronitas libidinis. nulla imminutio vigoris.
nulla corruptio mortis. Ita etiã esset anime
conforme: vt sicut anima erat innocens: ⁊ ta
men poterat cadere in culpam. sic corpus es
set impassibile ⁊ tamen posset cadere in pe-
nam. ⁊ ideo poterat non mori: ⁊ poterat mo
ri. poterat habere sufficientiã ⁊ poterat ha-
bere indigentiã. poterat obtemperare: ⁊ po
terat habere rebellionem ⁊ pugnã. Et pro-
pterea in statu illo corpus erat tale: vt ab eo
fieret decisio seminalis ad propagationẽ pro
lis. per amminiculũ sexus muliebris pariter
ꝯprincipiantis. Fieret etiam humoris nutri
mentalis consumptio per actionem caloris.
Fieret nihilominus restauratio per alimen-
tum lignorum paradisi. restaurato seu pre-
seruato per lignum vite humido radicali.
qḋ quidem lignum hanc virtutem habuit.
quam vt dicit Aug. fuit non solum in cibum
verũetiam in sacramentũ. Incorruptio igi-
tur ⁊ immortalitas corporis ade principali-
ter veniebat ab anima. sicut a continente ⁊ i
fluente. a corporis bona ⁊ equali complexio
ne: sicut a disponente ⁊ suscipiente. a ligno
autem vite sicut a vegetante ⁊ ãminiculante
a reginine: vero diuine prouidentie sicut in
terius conseruante ⁊ exterius protegente.

Capitulũ xi.

¶ De productione hominis quantum ad
totum coniunctum.

D E toto autem homine in paradiso
collocato hec tecenda sunt. v3 q̄ da
tus est ei duplex sensus. sc3 interior
⁊ exterior. sc3 mentis ⁊ carnis. Datus est ei
duplex motus. scilicet imperatiuus in volun
tate. ⁊ executiuus in corpore. Datum est ei
duplex bonum vnum visibile: ⁊ alterum in
uisibile. Datum est ei duplex preceptum. sci-
licet nature ⁊ discipline. Preceptu3 nature.
Crescite ⁊ multiplicamini. Preceptum di-
scipline. De ligno sciente boni ⁊ mali ne cõ-
medas. Iuxta que datum est sibi quadru-
plex adiutorium. scilicet scientie: conscientie:
synderesis ⁊ gratie. ex quibus sufficienter ha
buit vt posset stare in bono ⁊ proficere. ⁊ a
malo cauere ⁊ declinare. ¶ Ratio autem
ad intelligentiam predictoru3 hec est. Quia
primum principium fecit mundum istum sen
sibilem ad declarandum seipsum. videlicet
vt homo per illum tanquã per speculum et
vestigium reduceretur in deum artificem
amandum ⁊ laudandum ⁊ ẜm hoc duplex
est liber. vnus. scilicet scriptus intus. qui est
dei eterna ars ⁊ sapientia. ⁊ alius scriptus
foris. s. mundus sensibilis. Cum igitur esset
vna creatura que sensum habebat intus ad
cognitionẽ libri interioris: vt ãgelus: ⁊ alia q̃
totũ sensu3 habebat foris: vt qḋlibet animal

brutum: ad perfectionem vniuersitatis debuit fieri creatura que hoc sensu duplici eēt pdita: ad cognitionem libri scripti intus et foris. i. sapientie et sui opis. Et quia in xpo simul concurrit eterna sapientia et eius opus in vna persona. ideo dicitur liber scriptus intus et foris ad reparationē generis humani. Et quia cuilibet sensui correspondet motus. ideo duplex est homini datus motus. Unus secundum instinctum rōnis in mente. alius secundum instinctū sensualitatis in carne. Primi est imperare. scdi vero est obtemperare secundum rectū ordinē. Quando aūt fit econuerso: tunc rectitudo et regimē aīe precipitatur de statu suo. Et quia cuilibet motui et sensui rñdet appetitus ad aliqd bonū. idō duplex bonū preparatū est homini. vnū scz visibile et alterum inuisibile. vnū tpale et aliud eternū. vnū carni et alterum spiritui. Ex his aūt bonis deus vnū dedit. alterum pmisit. vt vnū gratis possideret alterum vero p meritū acquireret. Et quia frustra bonum dat nisi custodiat. frustra pmittit nisi ad ipsum perueniatur. ideo duplex fuit preceptū homini datū. s. vnū nature ad custodiendū bonū datū. aliud discipline ad pmerendū bonū pmissum. qd nullo mō poterat mereri melius quam p merā obedientiā. Obedientia aūt mera est quando preceptum ex se solo obligat: nō ex aliqua causa alia. et tale dicitur preceptū discipline. quia per ipsum discit quanta sit virtus obedientie que suo merito ducit ad celū. suo aūt demerito pcipitat in infernū. Nō ergo datū est illud mandatū homini pp̄ter indigentiā aliquam quā deus haberet de humano obsequio. sed ad dandā viā merendi coronā p merā et voluntariā obedientiā. Et quoniam homo rōne nature defectiue ex nihilo formate: nec p gloriā confirmate: poterat cadere: benignissimus deus quadruplex contulit ei adiutoriū. s. duplex nature et duplex gratie. Duplicē enim indidit rectitudinē ipi nature. vicz vnā ad recte iudicandū: et hec est rectitudo consciētie. Aliā ad recte volēdū. et hec est rectitudo synderesis. cuius est remurmurare contra malū et stimulare ad bonum. Duplicē etiā supaddidit perfectionem grē. vnā gratie gratis date: que fuit scia illuminans intellectū ad cognoscendū seipsum et deū suū et mundū istū: qui factus fuerat ppter ipm. Aliā vero gratie gratū facientis: que fuit charitas habilitans affectū: ad diligendū deū sup omnia: et pximū sicut seipm. Et sic ante lapsum hō perfecta habuit naturalia. supuestita nihilominus gratia diuina. Ex quo manifeste colligit quod si cecidit non aliunde fuit nisi ex sua culpa quia obedire contempsit.

Capitulū xij

¶ De complectione et ordine totius mundi consummati.

Ex predictis colligi pōt quod creatura mundi est quasi quidam liber i quo relucet representat et legit trinitas fabricatrix secundum triplicē gradū expressionis. s. p modū vestigij reperit in creaturis oībus. ratio imaginis solum in intellectualibus siue spiritibus rationalibus. et rō similitudinis in solis deiformibus. ex quibus quasi per quosdam scalares gradus natus est intellectus humanus gradatim ascēdere in summū principiū qd est deus. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predictorum hec est. Quia cū omnes creature respectū habeant et dependentiā ad suū creatorē triplic ter possūnt cōpari ad ipm scz aut sicut ad principiū creatiuū. aut sicut ad obiectū motiuū. aut sicut ad donū inhabitatiuū. Primo mō cōpat ad ipsum oīs eius effectus. scdo modo oīs intellectus. tertio mō omnis spiritus iustus et deo acceptus. Oīs enim effectus quātūcunqz parum habens de eē habet deum sicut principiū. Oīs intellectus quantūcunqz parum habens de lumine: natus est: per cognitionem et amorē deum capere. Oīs spūs iustus et sanctus hz donū spūssancti infusum sibi. Et quoniam creatura habere non pōt deū sicut principiū. quin configuret ei secundum vnitatē: veritatem: et bonitatem. nec deū sicut

obiectum quin eum capiat per memoriam: intelligentiam ⁊ voluntatē.nec deū sicut donum infusum:quin ꝯfiguretur ei ꝑ fidē:spē ⁊ charitatē:siue per triplicē dotē. Et prima ꝯformitas est longinqua.sc̄da ꝓpinqua.tertia ꝓxima. Hinc est ꝙ prima dicit̄ vestigium trinitatis.sc̄da imago.tertia similitudo. Est igit̄ spūs rōnalis medius inter primā ⁊ vltimā:ita ꝙ primā habet inferius:secundā interius:tertiā superius. Et iō in statu innocentie cū imago nō erat viciata sed deiformis ꝑ grām effecta:sufficiebat liber creature in ꝗ seipm̄ exerceret hō ad ꝯtuendū lumen diuine sapientie. vt sic sapiens esset cum vniuersas res videret in se.videret in ꝓprio genere.videret in arte ſm ꝙ tripliciter habent eē res scʒ in materia vel in natura propria:in intelligentia creata.⁊ in arte eterna. Scd̄m que tria dicit scriptura.dixit deus fiat:fecit ⁊ factum est ita. Propter quā etiam triplicē visionem accepit homo triplicem oculū:sicut dicit hugo de sancto victore.scʒ carnis rōnis ⁊ ꝯtemplationis. Carnis quo videret mundum ⁊ ea que sunt in mundo. Oculum rationis quo videret animū ⁊ ea que sunt in animo. Oculum contemplationis quo videret deum ⁊ ea que sunt in deo. Et sic oculo carnis videret homo ea que sunt extra se. oculo rationis ea que sunt intra se.oculo cōtemplationis ea que sunt supra se. Qui ꝗdē oculus contemplationis actū suū non habet perfectum nisi per gloriam quā āmittit per culpam.recuperat autem per grām ⁊ fidem ⁊ scripturaꝝ intelligentiā:quibus mens humana purgatur:illuminatur ⁊ perficitur ad celestia contemplāda.ad que lapsus homo peruenire nō potest:nisi prius defectus ⁊ tenebras proprias recognoscat. qꝺ non facit nisi ruinam humane nature diligenter consideret ⁊ attendat.

Finit secunda pars.

¶ Incipit tertia pars ꝺ corruptela peccati.

Capitulū primū.

¶ De origine mali in communi.

Predeterminatis igit̄ breuiter aliq̄bus de trinitate dei ⁊ creatura mundi.restat nūc aliqua breuiter tangere de corruptela peccati. De qua tenendū est in summa ꝙ peccatū non est essentia aliqua:sed defectus ⁊ corruptela.ꝗ scʒ corrūpit̄ modus spēs:⁊ ordo:in volūtate creata. Ac per hoc peccati corruptio est ꝯ̄ria ipsi bono. Nō tn̄ hʒ esse nisi in bono.nec ortum trahit nisi a bono. Qꝺ ꝗdem bonū est liberꝝ arbitriū volūtatis. Et ipm̄ nec est summe malū:cū possit velle bonū.nec sūme bonum cū possit declinare in malū. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predictoꝝ hec est. Quia primū principiū cū sit ens a seipo:nō ab alio necesse est ꝙ sit ens ꝓpter seipm̄.ac per hoc summe bonū:nullū ꝓrsus habens defectū. Nō est igit̄ aliq̄d necesse pōt qꝺ sit primū ⁊ summe malū.q: principiū primū dicit summū ꝯplementū:⁊ summe malū dicit defectū ꝑmaximū. Qm̄ ergo primū principiū vt summe ens ⁊ ꝯpletū:nec in essendo:nec in operando deficere pōt.nec summe malū est:nec aliqꝺ malū est.nec aliquo mō malū principiare potest.q: tn̄ oīpotens est pōt bonū de nō esse in esse deducere.etiā sine amminiculo alicuius materie. Quod ⁊ fecit cū creaturam finxit.cui dedit esse:viuere:intelligere ⁊ velle. Que quidē q: a sūmo bono fuit ſm triplicis cause habitudinē.oportuit ꝙ haberet in sua substātia ⁊ volūtate modū speciē ⁊ ordinē. Nata ergo fuit agere opa sua a deo ſm deū ⁊ ꝓpter deū.⁊ hoc ſm modū:spēʒ ⁊ ordinē sibi insitū. Sed q: de nihilo fuit et defectiua.potuit deficere ab agēdo propter deū.vt s.aliq̄d faceret ꝓpter se.nō ꝓpt̄ deū. ac ꝑ hoc nec a deo.nec ſm deū.⁊ hoc ē peccatū.qꝺ est modi:spēi ⁊ ordinis corruptiuū. Quod q: defectus est:nō hʒ causaʒ efficien

tem. sȝ deficiété vȝ defectuȝ volũtatꝫ create.
Q: vo corruptio é: ꝛ nõ nisi boni: ꝛ oĩs cor
ruptio in re corruptibili est. iõ nõ nisi i bono
est. ac per hoc cũ voluntas libera corrũpat i
seipsa modũ spẽm ꝛ ordiné: deficiendo a ve
ro bono: peccatũ oẽ inquantũ hmõi é a vo-
luntate sicut a prima origine. ꝛ est in volũta
te sicut in ꝑprio subiecto. qđ quidé facit vo-
luntas qñ sua defecibilitate: mutabilitate et
vertibilitate: spreto bono indeficiéte ꝛ incõ-
mutabili inheret bono ꝯmutabili. Ex quib⁹
colligitur ꝙ peccatũ nõ est appetitio malo-
rȝ: sed desertio meliorȝ. ꝛ ideo in appetitu
voluntatis est modi: speciei ꝛ ordinis corru-
ptiuũ. ac per hoc adeo voluntariũ. ꝙ si non
est voluntarium iam non est peccatuȝ. His
autem preintellectis: manifeste cadit impie-
tas manicheorum: ponentium summuȝ ma-
lum omnium maloruȝ principium primum.
Apparet etiam que sit mali origo. ꝛ quid
sit mali subiectum.

Capitulũ ij.

¶ De primorũ parentũ tentatione.

D intelligendũ autem qualiter cor-
a ruptela peccati intrauit in mundũ.
cõsiderare oportet lapsum primi pa
rentis. traductioné culpe originalis. ꝛ ortum
siue radicé peccati actualis. Circa lapsuȝ igi
tur primi parentꝫ hec tria nobis occurrunt
ꝯsideranda. s. tẽtatio diabolica. culpa ꝯmissa
ꝛ pena inflicta. Hec igiꝫ de tentatione sunt
teneda. viȝ ꝙ cũ deus hoiem ꝯdidisset i fe
licitate paradisi: in sexu duplici. s. virili ꝛ mu
liebri. diabolus inuidés hoi assumpta specie
serpentina aggressus est mulieré. primo que
rendo: cur ꝑcepit vobis deus ne ꝯmederetꝫ
scđo afferendo dicens. nequaq̃ȝ moriemini.
tertio ꝑmittédo. eritꝫ sicut dij sciétes bonuȝ
ꝛ malũ. volens ista tentatiõe deijcere mulie-
rem infirmioré: ꝛ per illã postea ꝑsternere
sexũ virilé. qđ ꝛ fecit dño ꝑmittéte. ¶ Rõ
aũt ad intelligétiã ꝑdictorꝫ hec est. Q: sicut
primũ principiũ est potétissimũ in operãdo
siue ꝑducédo. sic etiã é rectissimũ in guber
nando. ꝛ iõ sic res quas ꝯdidit ãministrat vt
eas agere ꝑprios motus sinat. Qm̃ igiꝫ hõ
sic factus erat vt ꝑ victoriã pugne ꝑueniret
ad ꝑmiũ q̇etis eterne. licet deus sciret hoiem
tentationi succũbere: debuit tñ hoiem ꝑmit
tere tentari ab eo qui sciret posset ꝛ vellet.
Qm̃ ergo diabolus q̇ prius erat sciés ꝛ re-
ctus. ꝑ supbiã cadédo factus est versutus ꝛ
inuidus. iõ ꝑ inuidiã tétare volebat: ꝛ ꝑ astu
tiam sciebat. ꝛ ideo tétauit iuxta qđ potuit ꝛ
deus ꝑmisit. Q, igiꝫ in tentãdo spém serpen
tinã assũpsit: hoc dispésationis diuine fuit. vt
nõ solũ deꝑhendi eius versutia posset verũ
etiã vt ex illa effigie versutia diabolica in té
tando cunctis filijs ade innotescere posset.
Rursus q: tentauit de ꝑcepto discipline h̄ si
militer fuit dispésationis diuine: vt siue vin-
cereꝫ siue vinceretur: cunctis innotesceret me-
ritũ obedientie. siue demeritũ inobedientie.
Q, aũt incepit a muliere hoc fuit ꝯsutie sue.
q: facilius est deijcere minus forté. Unde ꝛ
versutia hostis ex infirmiori parte aggrediꝫ
ciuitaté. Silr modus quo in tentatiõe ꝑces-
sit maxime versutie fuit. q: expiendo: impel
lendo ꝛ alliciẽdo ꝑcessit. Expientiã eniȝ sum
psit in interrogatione. ipulit in assecuratione
allexit aũt in ꝑmissione. Primo enim iter-
rogauit de causa mandati: vt rõnem duceret
in dubiũ. Scđo aũt dubitatione habita: ne
forte moriamur: assecurauit vt irascibileȝ du
ceret in ꝯtemptũ. Tertio ꝑmisit vt ꝯcupisci
bilé duceret in appetitũ. ꝛ sic his tribus mo
dis libertaté arbitrij traheret ad ꝯsensum. q̇
facultas est rõnis ꝛ volũtatis. ꝯplectens ni-
hilominus tres ꝑdictas vires. s. rõnabilem.
irascibilé ꝛ ꝯcupiscibilé. respectu quartũ dia
bolus allexit mulieré ꝑ triplex appetibile. s. ꝑ
scientiã que est appetibilis rõnali. ꝑ excellen
tiã ad modũ dei que est appetibilis irascibili
per suauitaté ligni que est appetibilis concu
piscibili. ꝛ sic tétauit omne qđ erat ĩ mulieꝫ
tentabile ꝑ omne illud qđ poterat in tentatio
né induci. quod est triplex appetibile mũdi.
scilicet ꝑm concupiscétiam carnis. concupi-

ſcentiam oculorum ⁊ ſupbiam vite. ſm que tria attenditur omnis tentatõis origo ſiue a mũdo ſiue a carne: ſiue a diabolo.

Capitulũ iij.

¶ De primorum parentum transgreſſione.

De culpa vero primoꝝ parentũ ſunt hec tenenda. ſ. ꝙ mulier aſſentiens tentationi diabolice appetijt ſciam ⁊ excellentiã ad modũ dei appetijt nihilominus experiri ſuauitatẽ ligni vetiti. ⁊ tandẽ incidit in transgreſſionẽ mandati. Nec his cõtenta: offerendo fructum ligni vetiti induxit virũ. qui nolẽs ſuas delici cõtriſtare: mulierem nõ corripuit ſed potius ꝯſenſum pbuit male ſuadenti. ⁊ oblatũ pomũ guſtãdo effectus eſt transgreſſor diuini precepti. ¶ Rõ aũt ad intelligentiã pdictoꝝ hec eſt. Quia cũ a primo principio: vt pdictum fuit: datus eſſet hoi duplex ſenſus ⁊ appetitus reſpectu duplicis libri. ⁊ reſpectu duplicis boni. vt ſꝫ libertatẽ arbitrij hõ poſſet ad vtrũqꝫ ꝯuerti. mulier audita ſuggeſtione ſerpentis exteriori nõ recurrit ad librũ interiorẽ. qui legibilem ſe pbet recto iudicio rõnis. ſed potius ſenſum ſuũ circa exteriorẽ libꝝ tenuit. ⁊ circa exterius bonũ negociari cepit. Et qꝛ ſenſus eius nõ acceſſit vſqꝫ ad veꝝ infallibile: appetitus eius ꝯuerti cepit ad bonum ꝯmutabile. Appetijt igiƭ quod diabolus pmiſit: ⁊ ideo ꝯſenſit vt faceret qȯ ſuggeſſit. Appetẽdo igiƭ excellentẽ ſciam erecta eſt in ſuperbiã. ⁊ erecta in ſupbiã hoc ipſo illecta eſt ad gulã. ac per hoc tertio pſtrata ẽ p inobedientiã. Primũ fuit in mente. ſcðm in ſenſualitate. tertium in ope. ⁊ ſicut tentatio ab inferiori incipiens puenit vſqꝫ ad ſummuꝫ. qꝛ ab auditu p appetituꝫ puenit ad ꝯſenſum. ſic ecõuerſo deordinatio a ſupiori incipiẽs puenit vſqꝫ ad imũ. ⁊ fecit vnuꝫ peccatuꝫ ꝯſumatuꝫ qȯ i humana natura eſt oĩs peccati initium ⁊ origo maloꝝ. Nã mulier illecta illexit virum q ſimiliter ad libꝝ exteriorẽ ꝯuerſus ⁊ ab bonuꝫ ꝯmutabile: nimis appreciando mulieris ꝯſortium ⁊ ſue ſocietatis ſolacium. nec mulierem voluit corripere: nec pprias delicias cõtriſtare. Et qm̃ debuit eam corripere ⁊ non corripuit. idcirco imputatur ei peccatuꝫ mulieris. Quia vero noluit ſuas delicias contriſtare: a ſe repellendo mulierẽ: incipit nimiuꝫ diligere ſeipm: ac per hoc recedẽs a diuina amicitia: incidit in gulã ⁊ inobedientiã. Fuit ergo transgreſſio precepti vtriqꝫ cõmunis. licet ex alia ⁊ alia cauſa. qꝛ nõ vir ſed mulier fuit ſeducta. In vtroqꝫ tñ. ſcꝫ viro ⁊ muliere fuit deordinatio a ſummo vſqꝫ ad imum. qꝛ primo in mente fuit ſiue in ratione. deinde i ſenſualitate. ⁊ poſtremo in opere. Ideo eniꝫ vterqꝫ proſtratus fuit per inobedientiã. ⁊ intellectus per gulã. quia vterqꝫ erectus fuit in ſuperbiã. Mulier quidẽ appetẽdo ⁊ ambiendo: quod nondum acceperat. vir auteꝫ nimis amando ⁊ appreciando qȯ iam habebat. Unde mulier manducãdo credidit ſublimari. adam vero exiſtimans ſe aliquid magnum ⁊ deo carum. minus grauiter credidit ſe puniendum. Nondum enim expertus fuerat rigorem diuine iuſticie ⁊ ſeueritatis. Et ſic vterqꝫ dum inordinate erexit ſe ſupra ſe: cecidit miſerabiliter infra ſe. a ſtatu. ſcilicet innocentie ⁊ gratie ad ſtatum culpe et miſerie.

Capitulũ iiij.

¶ De primorum parentum punitione.

De pena vero primorum parentum hoc eſt tenendum. videlicet ꝙ vir ⁊ mulier ſtatim poſt culpam ſenſerunt penam rebellionis ⁊ erubeſcentie in carne. ⁊ ideo ad cooperiẽdum verenda fecerunt ſibi perizomata. Poſtea vero diuino iudicio vir incurrit penam laboris ⁊ anguſtie. penam famis ⁊ indigentie. penã mortis ⁊ reſolutionis in cinerem. Iuxta qȯ dicit in ſcriptura. Maledicta terra in opere tuo ⁊c. Mulieri vero duplicata eſt pena. quia inflicta eſt ei penalitas multiplicium erũnaꝝ in concepta. penã doloris in partu. pena ſubiectionis ad virum in conuictu.

ac per hoc ſm q apparet ſatis grauiter pu
nitum fuit peccatum illud. ſ. ligni vetiti eius
licet fuerit faciliter perpetratū. ¶ Ratio au
tem ad intelligentiā p̄dictoꝝ hec eſt. Quia
cum primū principiū ſit ꝓuidētiſſimū in gu
bernando: ⁊ rectiſſimū in preſidendo: nihil
ꝓrſus inordinatū dimittit i vniuerſo. ⁊ quia
culpa recte ordinat̄ in penā: cōueniētius eniȝ
iniuſtus dolet in ſupplicio q̄ȝ letatus eſt i de
licto. q̄m meli⁹ eſt dolere dānū ſalutis q̄ȝ
letari in dāno equitatis: ideo ſtatim in p̄mis
parētibus dedecus peccati ſubſecutū eſt de
cus iudicij. vt quod inordinatū fuit cadēdo
ab ordine nature caderet ſtatim in ordinē iu
ſticie. Hic enim duplex ordo ſic cuncta cōple
ctitur. vt quod ab vno ceciderit. ſtatim in al
teram differentiam relabat̄. Quoniā ergo
vterqȝ parens ſupbiendo in mente ⁊ guſtā
do in carne inobediens fuit ſuo ſupiori. iuſto
dei iudicio factū eſt: vt ſibi fieret inobediēs
ſuū inferius. ⁊ maxime quantū ad ptes illas
ſm quas eſt cōiunctio vtriuſqȝ ſexus. q̄ ſunt
mēbra virtuti generatiue deſeruientia. Et q:
hoc inerat eis nō ex natura. ſed ex ꝓpria cul
pa. iō erubeſcebant ⁊ coopiebāt ſe. Rurſus
q: vir ſpreto ſummo delectabili q̄ſiuit in car
ne delectari. ideo iuſto dei iudicio inflictus ē
ei labor ⁊ defectus famis ⁊ ſitis. Poſtremo
q: ꝓpter bonuȝ carnis ſepari elegit a bono
mentis: iō iuſto dei iudicio aīa inuita ſepat̄
a carne ꝑ mortē ⁊ incinerationē. ac per hoc
ſicut deus dederat homini ſm ordinē natu
re corpus ſubiectuȝ aīe ꝓpagabile ſine libi
dine. vegetabile ſine defectione. imutabile ſi
ne morte interueniente. ſic homine peccante
ſm ordinē iuſticie factum eſt vt ſubtraheret
cetera p̄dicta ⁊ infligeret oppoſita. vt ſic cul
pa nō remaneret impunita ⁊ inordinata. qđ
nequaq̄ȝ pati debet diuina ꝓuidētia. Et q̄m
peccatū a muliere exordiū ſumpſit. ideo pe
na eius debuit duplicari. Quia igit̄ in men
te ſuperbiēs fuit ſubiectionē incurrit. Quia
lignū ad veſcendū ſuaue vidit ⁊ appetijt do
lorem incurrit. Poſtremo q: fregit iugum
obedientie incurrit vinculū ⁊ pondus mul
tiplicis erūne. ⁊ ſic patet quanto ordine diui
ne ꝓuidētie inflicte ſunt viro pene multipli
ces. ⁊ duplicate in muliere vt ſic dedecus
peccati non eſſet ſine decore iuſticie. tanta ē
enim beatitudo iuſticie vt nemo ab ea niſi
ad miſeriam poſſit abſcedere.

Capitulū v.

¶ De originalis peccati corruptione.

Poſt lapſum primi parentis dicen
da ſunt aliqua de traductione pec
cati originalis. Circa qđ primo cō
ſiderandus eſt modus corruptionis. ſecūdo
modus traductionis. tertio modus curatio
nis. Modus aūt quo genus humanū ꝑ ori
ginale peccatū corrumpit̄ hic eſt. Nam qui
libet per concubitū generatus naſcit̄ natura
filius ire. q: priuatus rectitudine originalis
iuſticie. ꝓpter cuius abſentiam incurrimus
q̄ȝtum ad animā quadruplicē penā. ſcilicet
infirmitatē: ignorantiā: maliciā ⁊ concupiſcē
tiam. que quattuor inflicta ſunt propter ori
ginale peccatum. quas ſane penas ſpiritua
les comittatur in corpore multiplex penali
tas: multiplex defectus. multiplex labor: mul
tiplex morb⁹: ⁊ multiplex dolor. Ad quoqȝ
penas ſubſequit̄ pena mortis ⁊ incineratio
nis. pena carentie viſionis dei: ⁊ amiſſionis
glorie celeſtis: non ſolū in adultis verumetiaȝ
in paruulis nō baptizatis. qui quidē paruuli
pena mitiſſima inter ceteros puniunt̄. quia
ſolam penā damni habēt ſine pena ſenſus.
¶ Ratio autem intelligentiā predictorum
hec eſt. Quia cum primū principiuȝ omnia
agat a ſe ⁊ ſm ſe: ⁊ propter ſe: neceſſe eſt eē
optimuȝ ⁊ rectiſſimū. ac per hoc pijſſimum
⁊ iuſtiſſimū: ⁊ inde eſt q vniuerſe vie eius
miſericordia ⁊ veritas ſiue iudiciū. Si enim
deus a principio hominē in tantis miſerijs
cōdidiſſet: nec pietas eſſet nec iuſticia q tāta
opus ſuū opprimeret miſeria: nulla precedē
te culpa. Similiter ſi tantis miſerijs nos re
pleret vl' repleri permitteret ſine culpa: nec
pie nec iuſte gubernaret nos diuina proui

dentia. Si ergo certissimum est primum prin cipium ⁊ in producendo ⁊ in prouidendo re ctissimũ ⁊ clementissimus esse: necesse est ꝙ genus humanũ taliter fecerit vt a principio nulla esset in eo culpa nec miseria. Necesse est etiam ꝙ taliter amministret: vt non permit tat in nobis esse miseriã: nisi propter aliquã culpam preambulã. Quũ igitur certissimum est ꝙ a nostra origine multiplicẽ ꝯtrahimus miseriã pene: certũ est ꝙ omnes nascimur natura filij ire ac per hoc priuati rectitudine originalis iusticie. quã priuationem vocamus originalem culpam. Et quia omnis culpa dicit recessum a bono incõmutabili: ⁊ accessum ad bonum cõmutabile. ⁊ recedere a bono in cõmutabili est recedere a summa virtute et bonitate. accedere aũt ad bonũ cõmutabile est plus debito in illud per amorem tendere hinc est ꝙ perdens originalem iusticiam in currit infirmitatẽ: ignorantiam: maliciã ⁊ ꝯcupiscentiam. Rursus quia deserens bonũ incõmutabile propter bonũ cõmutabile: effici tur indignus vtroqz. hinc est ꝙ ratione ca rentie originalis iusticie perdit anima quietẽ tẽporalem in corpore: per multiplicẽ corruptio nem ⁊ mortem: ⁊ tandem separatur a visione lucis eterne: amittendo felicitatẽ glorie tã in anima quã in corpore. Postremo quia carentia huius iusticie in nascentibus nõ est per modũ voluntatis proprie: nec per actualẽ delecta tionẽ. hinc est ꝙ originali peccato post hanc vitã nõ debetur pena sensus in gehenna: pro eo ꝙ nõ supra ꝯdignũ sed citra punit diuina iusticia: quã semper comittatur superabundãs misericordia. Hoc credendũ est sensisse beatũ Augustinũ. licet verba ipsius exterius propter detestationẽ erroris pelagianorum: qui aliquales felicitatẽ eis ꝯcedebant: aliud sentire videan tur. vt enim melius eos reduceret ad mediũ abundantius declinauit ad extremũ.

Capitulũ. vi.

De originalis peccati transfusione.

m Odus aũt traductionis culpe origi nalis hic est. Quia licet aĩa nõ sit ex traduce: originalis tñ culpa ab aĩa ade trãsit ad animas posterorum mediante carne per ꝯcu piscentiã generata. ita ꝙ sicut ab anima pec cante infecta fuit caro ade ⁊ propria effecta ad libidinẽ. sic caro per libidinẽ seminata: ⁊ se cum trahens infectionem viciosam: inficit ⁊ viciat aĩam. que quidẽ infectio viciosa in aĩa nõ tñ est pena sed etiã culpa. ⁊ sic persona cor rũpit naturã: ⁊ natura corrupta corrũpit per sonam: salua in oĩbus diuina iusticia: cui nul lo modo põt imputari infectio anime: licet eã creãdo infundat: ⁊ infundendo vniat cũ car ne infecta. Ratio aũt ad intelligentiã pre dictorum hec est. Quia cũ primũ principiũ fe cerit hoiẽ ad imaginẽ suã propter suĩ perfectius expressionem. sic cũ ꝯdidit ex parte corporis vt oẽs hoies propagarent a primo hoĩe tanquã ab vno radicali principio. sic ex parte anime vt propter expressã similitudinẽ tam in essendo ⁊ durando quã intelligendo ⁊ amando: ime diate emanarent oẽs spũs rõnales ab ipso deo: tanquã a primo principio ⁊ immediato. Et quoniã spiritus tanquã excellentior magis accedit ad primũ principiũ: sic cõdidit deus hominem vt spiritus preesset corpori: ⁊ cor pus subesset spiritui creato: quãdiu ille sub esset spiritui increato. ⁊ ecõtra: si spiritus nõ obediret deo iusto dei iudicio corpus suũ in ciperet sibi rebellare. Quod ⁊ factũ est cum adam peccauit. Sicut igitur si Adam stetisset: corpus suũ spiritui obediens esset: ⁊ tale ad posteros trãsmitteret: ⁊ deus illi aĩaꝫ infun deret: ita ꝙ vnita corpori imortali ⁊ sibi obe dienti haberet ordinẽ iusticie ⁊ imunitatem oĩs pene. sic exquo Adam peccauit: ⁊ caro facta est rebellis spiritui: oportet ꝙ talem ad posteros trãsmittat. ⁊ ꝙ deus secundum institutionẽ primariã animã infundat. anima vero cum vnitur carni rebelli incurrit defectũ ordinis na turalis iusticie: quo debebat omnibus infe rioribus imperare. Et quia aĩa carni vnita est oportet ꝙ ipsam trahat ⁊ trahatur ab ipsa. ⁊ quia ipsam nõ potest trahere tanquã rebel lem: necesse est vt ab ipsa trahatur ⁊ incur

rat morbum concupiscentie. et sic incurrit simul carentiam debite iusticie et morbum cõcupiscẽtie. ex quibus duobus tanq̃ ex auersione et conuersione dicit integrari ẜm Augustinum et Anselmũ peccatuz originale. Quoniam igitur ordinatissimũ fuit q natura humana ita conderetur: et q condita sic propagaret: et q peccans ita puniretur sicut predictũ est prius. ita q in conditione seruat ordo sapientie. in propagatione ordo nature. in punitione ordo iusticie: patet q nõ est contra diuinã iusticiam si ad posteros transmittitur culpa. ¶ Rursus q culpa originalis peccati i animã transfundi non posset nisi pena rebellionis in carne precederet. et pena nõ esset nisi culpa precessisset. nec culpa precessit a voluntate ordinata sed inordinata. ac per hoc nõ a voluntate diuina sed a voluntate humana. patet q originalis culpe transfusio est a peccato primi hois. nõ a deo: nõ a natura cõdita: sed a vitio perpetrato. Et sic verũ est qd dicit Aug. q peccatũ originale non transmittit ad posteros ꝑpagatio sed liquido.

Capitulũ. vij.

¶ De originalis peccati curatione.

Postremo diligẽter attende q modus curationis culpe originalis est ille. s. q sic curat culpa originalis q remanet pena tẽpalis: sicut patet in puulis baptizatis. Sic curat quantũ ad reatũ pene eterne q remanet quantũ ad actũ et motum concupiscentie. Sic curat in parente q nihilominus ab eo qui curatus est per baptismũ transmittit in ꝓlem originale peccatum. Sic tollit originalis peccati macula q remanet sequela: cuz qua oportet pugnare q̃diu viuimus in hac vita. q in nullo ꝓsus extinguit concupiscẽtia per grãm cõmunẽ. qd dico ꝓpter virginẽ btĩssimam mariã: in qua in cõceptione filij dei extincta fuit per gratiã singularẽ. ¶ Ratio autem ad intelligentiaz predictorum hec est. Quia sicut infectio deriuatur in omnes a principio creato: a quo fit ꝓpagatio corporuz: et hoc a parte inferiori. scilicet carnis. sic curatio fieri habet a principio increato: a quo fit infusio animarum: et hoc a parte superiori. scilicet mentis. Quoniam igitur ex parte mentis distinctio est in hominibus ita q ẜm illam vnus non propagatur ab altero: sed imediate exit a deo: gratia curatiua mẽti nostre a deo infusa respicit vnũquẽq3 inquantũ tenet rationem persone singularis et indiuidue. non inquantũ tenet rationẽ productiui ẜm vtutẽ nature. Quoniam igitur originale peccatum est morbus inficiens personam pariter et naturam: personam in voluntate: naturam in carne: ideo sic curat macula originalis in mente q remanet infectio et sequela in carne. Et quia homo generat non: ẜm q curatus est in mente: sed scdm q corruptus in carne: non ẜm q spiritualis sed ẜm q carnalis. hinc est q q̃uis sic baptizatus sit ab originali mundatus in se transmittit tamen in prolem originale. ¶ Rursus quia reatus pene eterne respicit deformitatem mentis et persone. actus autem respicit inclinationez carnis et nature: ideo trãsit originale per baptismũ quantum ad reatum: et remanet quantum ad actum. ¶ Postremo q afflictio temporalis cõditionez respicit ex pte carnis: cum caro remaneat semper subiecta cuidam infectioni: remanere debet semper subiecta penalitati. et iõ sicut penalitas et corruptio per gratiaz non aufertur a carne: sic sequela illa siue concupiscentia et languor mẽbrorum simul stare potest cum gratia curatiua. et ideo q̃uis paulatim minuatur: quia tamen radix non tollitur: nunq̃ oino aufertur in viatore: nisi in beata virgine per gratiam singularem. Quia enim virgo concepit euz qui erat expiatio omnis culpe ideo data fuit sibi gratia singularis. qua extincta fuit in ea radicitus ois concupiscentia ad concipiẽduz dei filium absq3 omnis peccati labe et corruptela. Nempe decens erat: vt ea puritate qua maior sub deo nequit intelligi virgo illa niteret. cui deus pater vnicum filium quem de corde suo genitum sibi equalem tanq̃ seipm

diligebat:ita dare disponebat vt naturaliter esset vn⁹ idéq̃ cõmunis dei patris ⁊ virgis filius:⁊ quá ipse filius specialiter facere sibi matrem eligebat.⁊ de qua spũs sanctus volebat ⁊ operaturus erat vt conciperetur ⁊ nasceretur ille de quo ipse procedebat.

Capitulũ. viij.

¶ De origine peccatorum actualium.

Postq̃ aũt dictũ est de traductione peccati originalis:dicenda sunt aliqua de origine peccati actualis.De ortu igiť peccati actualis hec tenenda sunt in summa:videlicet ꝙ peccatũ actuale originē trahit a libera voluntate vniuscuiusq̃:ꝑ suggestioné:delectationé:ꝯsensum:⁊ opationé. Juxta qδ dicit scriptura Jaco.i. Unusq̃sq̃ tentatur a ꝯcupiscentia sua abstractus ⁊ illectus.Deinde ꝯcupisceutia cum conceperit peccatũ parit.peccatũ vero cũ ꝯsumatũ fuerit generat morté.Si autem suggestio ⁊ delectatio sistat citra ꝯsensum:est veniale peccatum.Si vero consequať ꝯsensus et opus in his que diuina lege ꝓhibita sunt:peccatũ est mortale ꝯsumatum. Qδ si medio modo fit:vt ꝯsensus sine opere sit.aut q: vult i op⁹ ꝓcedere sed nõ põt.tunc voluntas pro facto reputať.nec minus culpabilis est q̃ si in ip̃o facto dep̃henderet.aut q: nõ vult in opus ꝓcedere:sed vult interius voluptari in delectatione.⁊ tunc máducat mulier sed nõ vir.Et licet nõ sit peccatum plene ꝯsummatũ:est tamen inter mortalia cõputandum.q: muliere manducante totus homo dánari mereť.qδ maxime intelligi habet i peccatis carnalib⁹.

¶ Ratio aũt ad intelligentiá p̃dictoꝝ hec est.Cũ peccatũ dicat recessum voluntatis a p̃mo principio.inquantũ ipsa voluntas nata est agi ab ipso ⁊ ẜm ipsum ⁊ ꝓpter ipsũ.oé peccatũ est inordinatio méťis siue voluntatis.circa quá nata sunt esse virtus ⁊ vitium: peccatũ igiť actuale est actualis inordinatio voluntatis.Jnordinatio aũt ista aut est tanta ꝙ ordinem iusticie exterminat:⁊ hoc modo dicitur mortale peccatũ.q: natũ est auferre vitam:separando ipsam a deo:per qué viuificatur anima iusta.Aut est tá modica ꝙ ordinem illũ nõ perimit:sed tantũ in aliquo perturbat:⁊ tunc diciť veniale peccatum.q: de ipso adipisci possumus cito veniá:ꝓ eo ꝙ gratia non tollitur per ipsum:nec inimicitia diuina incurritur.Est aũt ordo iusticie vt bonum incõmutabile p̃feratur cõmutabili. vt bonũ honestũ preferať vtili:⁊ voluntas dei preferať voluntati nostre:vt iudiciũ rationis recte p̃sit sensualitati humane.Et qñ lex dei istum ordiné precipit ⁊ vetat oppositum:qñ bonum ꝯmutabile preferť eterno.⁊ bonũ vtile p̃ferť honesto.⁊ voluntas nostra p̃ferť diuine voluntati.⁊ sensualis appetit⁹ preferť rõni recte:tunc cõmittiť mortale peccatum.De quo dicit Ambro.ꝙ est preuaricatio legis diuine.⁊ celestiũ inobedientia p̃ceptoꝝ vel mandatoꝝ.Hoc autem cõmittitur:siue obmittať qδ lex diuina precipit.siue fiat id qδ ꝓhibet.Ex quo duplex genus peccati oritur.delictum.s.⁊ ꝯmissum.Quando vero bonum cõmutabile plus debito diligiť sed non preferť incõmutabili.⁊ vtilitas nõ p̃fertur honestati:⁊ voluntas nostra plus debito amať.ita tñ ꝙ nõ preferť diuine.⁊ caro ꝯcupiscit:nõ tamen preferť iudicio rationis recte.tunc nõ est mortale sed veniale.q: licet hoc sit preter legem.nõ tñ directe est contra legé.Sensualis aũt appetitus rõni recte nõ preferť nisi qñ ei ratio consentit.⁊ ideo peccatũ mortale citra ꝯsensum nõ ꝯmittiť si tamen sensualitas inordinate moueať.cum illa inordinatio ad malũ inclinet.licet ratio non ꝯsentiat:peccatũ est aliqδ.q: aliquo modo ledit ordiné iusticie.Et q: in statu innocentie nõ mouebať sensualitas nisi ẜm ratiõis motum.ideo stante hoíe nõ poterat ibi esse veniale peccatũ.Nunc auté q: rõni repugnat sensualitas:velimus nolimus:iõ necesse habemus ꝯmittere aliqδ veniale peccatum ꝑ primos motus.qui ⁊ si ꝑticulariter ⁊ sigillatim possint declinari.oés tamen nullo modo possunt caueri.q: sic sunt peccata ꝙ sim

etiam pene peccati. ⁊ ideo merito dicuntur
venialia. q: hoc ipso digna sunt venia. Ue-
rum q: ratio his cōsentire non compellitur.
si post cōsensum delectationis consentiat in
opus tunc est plenus cōsensus. ac per hoc
peccatū consummatū. q: peruenit vsq; ad vi
rum idest vsq; ad partem supremā ratiōis:
ex qua pendet plenitudo cōsensus. Quia ve
ro non solum in opus verūetiam in delecta
tionem est cōsensus. in quo inferior portio se
quitur sensualitatē. ideo si in delectatione sen
suali ratio sensualitati succūbat: ⁊ mulier ser-
pēti obedit: ac per hoc fit subuersio recti or
dinis: ⁊ ita subuersio iusticie: ⁊ propter hoc
cōmittitur mortale peccatum: licet minus gra
ue. qđ non solum imputat mulieri. verum
etiam viro: a quo mulier compesci debuit ⁊
cohiberi ne optemperaret serpēti. Et sic pa
tet ꝙ in perpetratione oīs peccati actualis
fit aliqualis imitatio primi peccati ꝫm expla
nationem doctoris precipui augustini. xi. de
ciuitate dei.

Capitulum ix.

De origine ⁊ distinctione capitalium pec
catorum.

Consequenter descendendu; est ad
ortu; peccatorum in speciali. inter q̄
quedam sunt capitalia. quedam pe
nalia. queda; finalia siue irremissibilia. qua-
si prima media ⁊ postrema. Circa ortum ve
ro peccatoꝝ capitalium hoc est in summa te
nendum. videlicet ꝙ peccatorum actualium
vnum est initiu;: duplex radix: triplex fomē
tum. septiforme caput siue capitale peccatū.
Unum inqua; est capitale initium. s. super-
bia: iuxta qđ dicit scriptura. Initiu; oīs pec
cati superbia. Duplex radix. s. timor male hu
milians: ⁊ amor male accēdens. Triplex fo
mentum ꝫm tria que sunt in mundo. s. cōcu-
piscentia carnis: concupiscentia oculoꝝ: ⁊ su
perbia vite. Septiforme vero caput. s. super
bia: inuidia. ira. acidia. auaricia. gula: ⁊ luxu-
ria. Inter que quinq; p̄cedentia sunt pecca-
ta spūalia. duo vero vltima sunt carnalia.

Ratio aūt ad intelligentiā horu; hec est.
Quia cum pctm̄ mortale sit actualis a p̄mo
principio recessus. recessus aūt a primo prin
cipio non potest esse nisi per ɔtemptū ipsius
vel in seipso vel in suo precepto. Conteptus
aūt primi principij cū sit superbia. necesse est
ꝙ oīs mortalis peccati culpa siue offensa ini
tiu; sumat a superbia. Quia vero nullus cō
tēnit primu; ⁊ summū principium vel eius
preceptū per se: nisi per hoc ꝙ aliqd aliud
ab ipso vel vult acquirere vel timet perdere
hinc est ꝙ necesse est omne peccatū actuale
originem trahere a duplici radice. s. timore ⁊
amore. qui radices sunt malorū licet nō eque
prime. Nam oīs timor ortum habet ab amo
re. nullus eni; timet aliquid perdere nisi q:
amat illud habere. ⁊ ideo per ea habet foue
ri timor per q̄ fouet ⁊ amor. Amor aūt inor-
dinatus est respectu cōmutabilis boni. Et qm̄
illud est triplex. s. interius excellentia. exterius
pecunia. inferius carnalis lasciua. hinc est ꝙ
necesse est esse tria pctōꝝ actualium radica
lia fomenta. que superius sunt pretacta. ad q̄
dum aīa inordinate fertur: oīa peccata actua
lia oriunt. Et q: hoc fit ꝫm septiformē modū
ideo septem sunt peccata capitalia. ex quibus
generat vniuersitas viciorum. Uolūtas eni
nostra aut de ordinat q: appetit qđ nō est ap
petendum. aut q: refugit qđ non est refugiē
dum. Sed q: appetit qđ non est appetendū:
vtpote bonū vt nūc. siue cōmutabile siue ap
parens bonū. aut est interius: ⁊ sic est priua-
ta excellentia. quā amat superbia. aut exterius
⁊ sic sufficientia. qua amat auaricia. aut infe
rius ⁊ sic aut delectabile q: ad cōseruationē
indiuidui. ⁊ sic alimentū qđ est delectabile ꝫ
gustū: ⁊ appetit a gula. aut q: ad cōseruatio
nem speciei. ⁊ sic coitus qui est delectabilis
ꝫm tactum: ⁊ appetit a luxuria. Si aūt vo-
luntas deordinat q: refugit qđ non est refu-
giendum: hoc pōt esse tripliciter ꝫm triplicē
modum refugiendi. Aut eni refugit ꝫm per
uersum instinctū ipsius rōnalis: ⁊ sic est inui-
dia. Aut ꝫm instinctum irascibilis: ⁊ sic ira.

Aut ſm instinctum concupiſcibilis: ⁊ ſic eſt acidia. Unde q: quattuor ſunt principalia appetibilia: ⁊ tres vires ſm quarū instinctum eſt fuga. ideo tñ ſeptem ſunt capitalia peccata. Rurſus q: ſenſus appetibilis eſt cum delectatione. ſenſus autem rei fugiende eſt cuꝫ dolore. hinc eſt ꝙ quattuor habent coniunctam leticiam: tria vero alia habent adiunctam triſticiam ⁊ penam. Oia tñ dicunť capitalia: q: deordinationes ſunt principales. ⁊ multarum aliaꝝ deordinationum ſunt principia: ſuo modo influentia. Unde licet quedam ex his principaliter fugam reſpiciant. habent tñ ⁊ ipſa delectabilia ſua. Nam inuidia vult priuatum bonum poſſidere ſine ſocio: ⁊ ita integraliter. Ira ſine cõtrario ⁊ ita iperturbabiliter. Accidia ſine labore aliquo ⁊ ita infatigabiliter. Et quia hec non de facili obtinenť. ideo magnum exercitum viciorum ſecum trahunt. ad hmōi que appetunt exequenda. vel ad ea que reſpiciunt declinãda. reſpectu quoruꝫ dicunť captalia peccata quaſi capita ex quibus manãt alia q̄ꝫ plurima.

Capitulum x.

De origine ⁊ q̄litate penaliū peccatoruꝫ.

d E peccatis penalibus hoc tenẽduꝫ eſt ꝙ licet malum culpe ⁊ maluꝫ pene ſint diuerſe maloꝝ differentie. q̄dam tñ ſic ſunt peccata ꝙ etiã ſunt pene peccati. Speciali nãqꝫ mõ peccata ⁊ pene peccati dicuntur illa que habent adiunctum dolorem ⁊ meſticiam: ſicut acidia: inuidia ⁊ conſilimia. Minus ſpecialiter dicuntur illa: que habent adiunctam vel meram deprauationem nature vel ignominiam. ſicut ſunt illa, ꝓpter que dicitur peccator in reprobum ſenſum tradi. Generaliter autem peccata que ſunt inter primam apoſtaſiam ⁊ vltimam gehenne penam: ⁊ peccata poſſunt dici ⁊ pene peccati. iuxta q̄ḋ dicit Gre. Crimina criminibus vindicari Licet autem idem dicatur peccatum ⁊ pena peccati. tenendū tñ eſt ꝙ oīs pena inquantū pena iuſta eſt ⁊ a deo. Nulla vero culpa iuſta eſt nec a deo ſed tñ a libere voluntatis arbitrio. Pena vͦ quamere eſt pena a deo eſt inflicta. Que vͦ eſt culpa vel inclinans ad culpam eſt contracta vel. acta. Ratio aūt ad intelligentiam predictorum hec eſt. Quia cū malum dicat receſſum a primo principio per hoc ꝙ nocet bono: non auteꝫ nocet bono niſi aliquid adimendo de bono. bonum aūt conſiſtit in modo: ſpecie ⁊ ordine: nullum eſt malum q̄ḋ nõ ſit modi: ſpeciei ⁊ ordinis corruptiuum. Ordo autem duplex eſt. ſcꝫ ordo nature ⁊ ordo iuſticie. Ordo autem nature eſt in bono naturali. Ordo iuſticie ī bono morali. Et q: bonum naturale in omni natura. bonum morale in voluntate habet conſiſtere. ideo ordo nature eſt in omni natura. ordo autem iuſticie in voluntate electiua habet conſiſtere. Et q: voluntas eſt inſtrumentum ſeipſum mouens. natura vero non. hinc eſt ꝙ ordo iuſticie eſt ordo non tantū factus: ſed etiam factiuus. ordo aūt nature eſt ordo factus. Qm̄ ergo malum poteſt priuare ordinem iuſticie ⁊ ordinem nature. hinc eſt ꝙ duplex eſt malū. ſcꝫ culpe ⁊ pene. Rurſus. q: ordo iuſticie ē ordo voluntariꝰ. hinc eſt ꝙ malum culpe eſt affectio voluntaria. malum auteꝫ pene eſt affectio inuoluntaria. Poſtremo q: ordo iuſticie q̄ ineſt volũtati eſt ordo factiuus. ideo malū culpe quod eſt eiꝰ priuatio eſt malum quod facimꝰ: ⁊ malum pene eſt malū quod patimur. Et q: non eſt paſſio niſi naturaliter ꝓcedat actio. nec eſt actio ad quam nõ ſequatur aliqua paſſio. hinc eſt ꝙ nulla eſt pena ſine precedente merito culpe. nulla eſt etiam cl'pa quin comitteť aliqua pena. Et quoniaꝫ quod facimus a nobis eſt. quod nos vero patimur poteſt eſſe a nobis ⁊ ab alijs. vt pote a cauſa ſuperiori vel inferiori. ideo licet omnis culpa ſit a nobis. non tamẽ omnis pena eſt a nobis. imo quedam eſt a nobis acta. quedam inflicta: quedam contracta. Et q: eū qui facit q̄ḋ non debet iuſtum eſt pati quod debet. ideo omnis pena inquãtū pena iuſta eſt: ⁊ a diuina prouidentia: q: eſt ad culpam

ordinata: ⁊ ipsius culpe ordinatiua. Quia vero passio illa potest esse per ademptionem boni naturalis. vel boni moralis cum naturali. hinc est ꝙ quedam pena est mere pena quedam vero est pena ⁊ culpa Quia bonū morale quod est iusticia non adimitur nisi ꝑ iniusticiam que est culpa. Prima igitur pena est a deo: ⁊ secundum quod pena: ⁊ secundum id quod est. a deo inquantum: non instituente sed vindicante. Secunda vero cum sit culpa: secundum id quod culpa est: a deo non est. nisi solum quantum ad ordinem: ipsa vero vel est acta si sequatur ad actuale. vel est contracta si sequatur ad originale. Si igitur proprie accipiatur malum. secundum ꝙ est priuatio boni naturalis: ⁊ affectio inuoluntaria: ⁊ malum quod patimur. sic non concidit cum malo culpe in idem. licet sit annexum eidem. Si vero accipiatur large: vt dicatur malū quod patimur. siue a nobis. siue aliūde. siue in natura. siue in volūtate. sic cōcidunt in idem: sed non ad idem: vel secundum idem. quia quod est in se culpa: dicitur respectu precedentis culpe pena. vel culpa ratione actionis: pena dicitur esse ratione passionis. Et sic patet quo modo: pro quanto ⁊ quare aliquid simul dicatur esse peccatum ⁊ pena peccati.

Capitulum xi.

¶ De origine peccatorum finalium que sunt peccata in spiritumsanctum.

De peccatis autem finalibus siue irremissibilibus cuiusmodi sunt peccata in spiritumsanctum hoc est tenendum. ꝙ licet omne peccatum generaliter sit contra deum trinum ⁊ vnum appropriate tamen dicitur aliquod peccatum esse in patrem. aliquod in filium: aliquod in spiritum sanctum. Hoc autem peccatum in spiritum sanctum irremissibile dicitur in hoc seculo ⁊ in futuro non quia in hoc seculo non possit dimitti. sed quia raro dimittitur aut vix in hoc seculo quantum ad culpam. modicum autem ⁊ quasi nihil fiet remissio sibi in futuro quātum ad penam. Huius autem peccati sex sunt differentie. s. inuidia fraterne gratie: impugnatio veritatis agnite. desperatio: presumptio: obstinatio mentis. ⁊ impenitentia finalis. ¶ Ratio autem ad intelligentiam predictorum hec est. Quia cum peccatum dicat recessum a primo principio trino ⁊ vno. omne peccatum imaginem trinitatis deformat: ⁊ ipsam animam fedat quantum ad triplicē potentiam. s. irascibilem: rationalem ⁊ concupiscibilem: ⁊ a libero arbitrio procedit quod gerit in se insigne trinitatis. s. patris ratione facultatis. filij ratione rationis. spiritussancti ratione voluntatis. Licet autem hec tria cō currant simul ad omnem culpam: quelibet tamen harum per suum defectum potest esse ratio deordinandi alias. Defectus autem circa facultatem est impotentia. circa rationem est ignorantia. circa voluntatem est malicia. Et hinc est ꝙ cum quedam sint peccata ex impotentia. quedam ex ignorantia: quedam ex malicia. ⁊ potentia attribuitur patri. sapientia filio: ⁊ voluntas spirituisancto: ꝙ quedam dicuntur esse in patrem. quedam in filium. quedam in spiritumsanctum. Et quoniam nihil magis est in voluntate quam ipsa voluntas. ⁊ voluntas ipsa est origo peccati. nullum peccatum est adeo voluntarium ⁊ mere: sicut est illud quod prouenit ex corruptione existente in voluntate. Cum enim dupliciter dicatur inuoluntarium. s. per violentiam ⁊ per ignorantiam. primum per defectum potentie. secundum per defectum scientie. quando voluntas sola corruptiōe sua: licet possit resistere: ⁊ sciat hoc malum esse: aliquid eligit: tūc dicitur peccare ex certa malicia. ⁊ tale peccatum mere procedit ex improbitate voluntatis liberi arbitrij: ⁊ directe impugnat gratiā spiritussancti per quam fit remissio peccati. Et quia mere procedit ex libertate arbitrij. ideo non habet colorem excusationis. ⁊ propterea modicum ⁊ quasi nihil debet ei qui punitur de pena relaxari. Quia vero directe impugnat gratiam spiritussancti per quam fit remissio peccati. ideo dicitur irremissibile. nō quia nullo modo possit remitti: sed quia quātum est

de ſe directe eſt impugnatiuum medicamen ti ⁊ remedij per quod fieri habet remiſſio peccati. Et quoniaꝫ peccati remiſſio fit a deo per gratiam penitentialem intra eccleſiaſticam vnitatem. ideo differentie huius peccati accipiuntur ſm̄ quod directe impugnant illa tria. Aut enim impugnant ipſam gratiam penitentialeꝫ in ſe. Aut in comparatione ad deum a quo datur. Aut in comparatione ad eccleſiam in qua ſuſcipitur. Si in comparatione ad vnitatem eccleſie. ſic ꝙ vnitas eccleſie conſiſtit in fide ⁊ charitate. ſiue in gratia ⁊ veritate. ſic eſt duplex peccatum. ſ. inuidia fraterne gratie: ⁊ impugnatio veritatis agnite. Si in comparatione ad deum dantem. ꝙ vniuerſe vie eius quantum ad iuſtificationé maxime ſunt miſericordia ⁊ veritas. ſic é duplex peccatum. vnum quod impugnat miſericordiam. ⁊ hoc eſt deſperatio. aliud quod impugnat iuſticiam. ⁊ hoc eſt impunitatis ꝑſumptio. Si vero impugnat ipſam gratiam penitentialem in ſe vel ſm̄ ſe. ſic eſt duplex. ꝙ gratia penitentialis facit reſilire a peccatis cómiſſis: ⁊ precauere a cómittendis. Cótra primum eſt obſtinatio mentis. contra ſecundum eſt impenitentia finalis. ſm̄ ꝙ finalis impenitentia dicitur propoſitum non penitendi. ſic enim eſt ſpecies peccati in ſpiritū ſanctum. Secundum autem ꝙ finalis impenitentia dicit continuationem peccati vſqꝫ in finem. ſic eſt ſequela omnium mortaliuꝫ que in hac vita non remittuntur: ⁊ maxime omnium ſpecierum peccati in ſpiritumſanctum. Et ſic omne peccatum initium ſumit a ſuperbia. ⁊ conſummationem ſiue finem habet in finali impenitentia. in quam qui peruenerit corruit in gehennam. a qua quidem impenitentia finali nullus peccãs mortaliter poteſt liberari. niſi interueniat gr̄a mediatoris chriſti. ⁊ ideo incarnationem ipſius deſiderabat vniuerſitas ſaluandoruꝫ. cui eſt honor ⁊ gloria in ſecula ſeculorum Amen.

Finit tertia pars.

Incipit quarta pars de incarnatiõe v̄bi.

Capitulum primum.

De rõe qua decuit verbū dei ícarnari.

pOſtquá predicta ſunt aliq̄ de trinitate dei: de creatura mundi: ⁊ corruptela peccati. reſtat nunc aliqua breuiter dicere de incarnatione verbi. per quod quideꝫ v̄bū incarnatū facta eſt ſalus ⁊ reꝑatio generis humani. nó ꝙ aliter deꝰ hūanū genꝰ ſaluare vł liberare nó potuerit. ſꝫ ꝙ nullus aliꝰ modus ita ꝯgruꝰ ⁊ ꝯueniés erat ipſi reꝑatori ⁊ reꝑabili ⁊ reꝑationi. Rō aūt ad itelligétiá predictoꝝ hec é. Qꝛ cū primū ꝓncipium effectiuū rerú non poterat nec decuit eé niſi deū. ⁊ nõ minꝰ ſit res ꝯditas reparare q̄ꝫ in eſſe ꝓducere. ſicut nó minꝰ eſt bn̄ eſſe q̄ꝫ ſimpliciter eſſe decentiſſimū fuit reꝝ principiū reꝑatiuū eſſe deū ſūmū. vt ſicut oīa creauerat deus ꝑ v̄bū increatū. ſic oīa repararet ꝑ verbū incarnatū. Cū ergo deꝰ oīa fecit potéter ⁊ ſapiéter ⁊ optime ſiue beniuolenter. decuit vt ſic reparet reparáda ꝙ ſuá potentiá ⁊ ſapīaꝫ ⁊ beniuoléntiá oñderet. Quid aūt poténꝰ q̄ꝫ ꝯiūgere extrema ſūme diſtātia in vná ꝑſoná. Quid ſapiénꝰ ⁊ ꝯgruétius q̄ꝫ ꝙ ad ꝑfectioné totius vniuerſi fieret ꝯiūctio primi ⁊ vltimi. v̄bi. ſ. dei. q̄ð eſt oīuꝫ ꝓncipiū: ⁊ hūane nature q̄ fuit vltima oīuꝫ creaturarū. Quid beniuolenꝰ q̄ꝫ ꝙ dn̄s ꝓpter ſerui ſaluté accipiat formá ſerui. imo hoc táte benignitatis eſt vt nihil cleméntꝰ. nihil amicabilius: nihil benigniꝰ cogitari poſſit. Conueniétiſſimꝰ ergo erat hic modus deo reparatori ꝓpter cómendandá diuiná potentiá: ſapiétiá ⁊ beniuoléntiam. Rurſus ꝙ hõ cadens in culpá auerterat ſe ⁊ receſſerat a principio potétiſſimo: ſapiétiſſimo ⁊ beniuolentiſſimo. iõ corruerat in īfirmitaté: ignorátiaꝫ ⁊ malignitaté. ac ꝑ hoc de ſpūali effecꝰ carnalis aīalis ⁊ ſenſualis. ⁊ ideo ineptꝰ erat ad diuiná virtuté imitandam: ad lucé ꝯgnoſcendá: ad bonitaté diligédam. Ad h̄ igit̄ ꝙ hõ

ab isto statu repararetur congruentissimum
fuit vt ei condescenderet primū principium
reddendo se illi noscibile:amabile ⁊ imitabi
le. Et q: homo carnalis:aīalis ⁊ sensualis nō
nouerat nec amabat:nec sequebat̄ nisi sibi
ꝓporcionabilia ⁊ ꝯsimilia.ideo ad eripien-
dum hoiem de hoc statu. verbū caro factū
est vt ab hoie qui caro erat ⁊ cognosci possꝫ
⁊ amari ⁊ imitari.ac per hoc ⁊ homo deum
cognoscens ⁊ amās ⁊ imitans remediaret̄
a morbo peccati. ¶ Postremo q: homo ꝑ
fecte reparari nō poterat:nisi recuparet mētis
innocentiā:dei amiciciā:⁊ suam excellentiaꝫ
qua soli deo suberat.⁊ hoc non potuit fieri
nisi per deū in forma serui.ideo ꝯgruuꝫ fuit
verbū incarnari. Excellentiā nāqꝫ recupare
nō poterat:nisi repator essꝫ deus.q: si mera
creatura:tunc hō esset subiectus mere crea-
ture:⁊ sic non recuparet statū prioris excellē
tie. Amiciciā quoqꝫ dei recuperare nō pote
rat nisi ꝑ mediatorē ꝯuenientē qui manum
posset ponere in vtrunqꝫ:⁊ vtriqꝫ parti cō
formis esset ⁊ vtriqꝫ amicus.⁊ ideo sicut si-
milis deo per diuinitatē.sic similis hoi ꝑ hu
manitatē. Innocentiā vero mētis recupare
nō poterat nisi dimissa culpa.quā dimittere
nō decebat diuinā iusticiā nisi per satisfactio
nem ꝯdignaꝫ.⁊ q: satisfacere nō poterat nisi
deus pro toto humano genere.nec debebat
nisi homo qui peccauerat.iō ꝯgruentissimū
fuit humanū genus reparari ꝑ deū hoiem na
tum de genere ade. Qm̄ ergo excellentia re
cuperari nō poterat nisi ꝑ repatorē excellen
tissimū,nec amicitia reformari poterat nisi ꝑ
mediatorē amicabilissimū.nec inocētia rea-
gri poterat nisi ꝑ satisfactorē sufficiētissimū.
excellētissimus aūt repator nō est nisi sit de⁹
amicabilissimus mediator nō est nisi sit ho-
mo.sufficientissimus satisfactor nō est nisi sit
deus ꝑiter ⁊ hō.ꝯgruissima fuit nostre repa
rationi incarnatio verbi.vt sicut genus hu-
manū in esse exierat ꝑ verbū increatū.⁊ in
culpā ceciderat ꝑ verbū inspiratū.sic a cul-
pa resurgeret ꝑ verbū incarnatū.

Capitulū. ij.

¶ De incarnatione verbi quantuꝫ ad vnio
nem naturarum.

Irca ipsum igit̄ verbū incarnatuꝫ
c tria nobis ꝯsideranda occurrunt.s.
vnio naturaꝝ.plenitudo charisma
tum:⁊ ꝑpessio passionū ꝑꝑ redimēdū gen⁹
humanū. Circa naturaꝝ vnionē h̄ tria ꝯsi-
derāda sunt ad intelligendū incarnatōis my
steriū.s.op⁹ modus ⁊ tp̄s. De ope aūt incar
natiōis hec tenēda sunt ƀm fidē christianā.s.
ꝙ incarnatio est opatio trinitatis.ꝑ quā fit as
sumptio carnis a diuinitate.⁊ vnio diuinita
tis cū carne.ita ꝙ assumptio nō tm̄ est carnis
sensibilis.sed etiā spūs rōnalis.ƀm potentiā
vegetandi:sentiendi ⁊ intelligendi.ita etiam
ꝙ vnio nō sit in vnitate nature:sed ꝑsone.nō
humane sed diuine.nō assumpte sed assumē
tis.nō ꝑsone cuiuslibet sed ꝑsone solius v̄bi.
in qua tanta fit vnio vt quicqd dicit̄ de filio
dei dicat̄ de filio hois.⁊ ecōuerso.his tamē
exceptis in qbus exprimit̄ vnio vel claudit̄
negatio. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predi
ctoꝝ hec est. Quia incarnationis opus non
solū est a p̄mo principio inq̄ꝫtuꝫ ē effectiuū i
ꝑducēdo.verūetiā inq̄ꝫtuꝫ repatiuū reme-
diādo.satisfaciēdo ⁊ recōciliādo. Qm̄ ergo
incarnatio inq̄ntū dicit aliquē effectū est a p̄
mo principio qd̄ oīa facit rōne sūme v̄tutis.
⁊ substātia virtus ⁊ opatio vnita est ⁊ indi-
uisa oīmode in tribus ꝑsonis.hinc est ꝙ ne-
cesse ē incarnationis opationē a tota trinita
tate manare. Quia v̄o est a primo principio
inquantū est repatiuū remediādo:⁊ totū ge
nus humanū lapsum fuerat ⁊ viciatū.nō so-
lū rōne anime verūetiā ⁊ carnis.hinc est ꝙ
necesse fuit ꝙ totū assumeret̄ vt totū cura-
ret̄. Et qm̄ nobis magis nota est pars car-
nis:⁊ magis a deo distat.vt expssior fiat no-
minatio:⁊ maior exp̄mat̄ humiliatio:⁊ pro
fundior explicet̄ dignatio.hinc est ꝙ opus
istud non inanimatio sꝫ incarnatio nomiat̄.
¶ Rursus q: cū sit a p̄mo principio inquā
tum est repatiuum satisfaciendo.⁊ satisfactio

non fit nisi ab eo qui debet ⁊ potest. ⁊ nō debet nisi homo: nec pōt nisi deus oportuit ꝙ in satisfactione simul esset ꝯcursus vtriusqꝫ nature. diuine. scꝫ ⁊ humane. Et qꝛ impossibile est ꝙ diuina natura cōcurrat cum alia. sicut pars ad constitutionē tertij. nec ꝙ ipsa transeat in aliā naturam. nec alia natura trāseat in ipsam: ꝓpter simplicitatem ⁊ immutabilitatē ipsius perfectissimā. hinc est ꝙ deitas ⁊ humanitas nō vniuntur in vnitate nature nec accidentis. vniunẜ igitur in vnitate persone ⁊ hypostasis. Et qm̄ diuina natura in nullo supposito potest subsistere preter qꝫ in propria hypostasi. ideo vnio illa nō potest esse in hypostasi seu persona hominis ſꝫ dei ac per hoc per illā vnionē primū principiū in vna suarꝫ hypostasum fecit seipsū suppositum humane nature. ⁊ ita vna tm̄ est ibi ꝑsonalitas ⁊ vnitas personalis: ex parte. s. assumentis. ¶ Postremo. qꝛ est a primo ꝑncipio vt est reparatiuū reconciliando. ⁊ reconcilians est mediator. mediatio aūt ꝓprie ꝯuenit dei filio. ideo ⁊ incarnatio. Mediatoris nāqꝫ est necesse mediū inter hominem ⁊ deum. ad reducendum hominem ad diuinam cognitionem: ad diuinam ꝯformitatem: ⁊ ad diuinā filiationem. Nullū autem decet magis esse mediū qꝫ personā que producit ⁊ produciẜ: que est media triū ꝑsonarum. Nullūqꝫ magis decet reducere hoīeꝫ ad diuinā cognitionē qꝫ verbū. quo se pater declarat. qđ est vnibile carni sicut ⁊ verbuꝫ voci. Nullūqꝫ magis decet reducere ad diuinā ꝯformitatē qꝫ eū qui est imago patris. Nullūqꝫ magis decet ad filiationeꝫ adoptiuam reducere qꝫ filiū naturalē. ac per hoc nullū magis decet fieri filiū hoīs qꝫ ipsum filiū dei. Qm̄ igiẜ idē oīno est filius hoīs ⁊ dei rōne incarnatiōis. ⁊ quecūqꝫ vni ⁊ eidē sunt eadē inter se sunt eadē. hinc est ꝙ necessario fit cōmunicatio idiomatū. nisi sit vocabulū in quo aliqua repugnātia includaẜ sicut sunt illa in qbus includiẜ respectus vnionis vnius nature ad alterā. sicut vnire: incarnari: assumere ⁊ assumi. vel negatio alicuius. cuius oppositū alteri ꝯpetit. sicut incipe esse creari ⁊ ꝯsimilia. in quibus instātia ferẜ contra regulā ꝑhabitā ꝓpter causam ꝑdictā.

Capitulū iij.

¶ De incarnatione quantū ad modum.

De mō incarnationis hoc tenendū ē ꝙ angelo nunciāte virgini mysterū incarnationis ꝑficiendum in ipsa. virgo credidit: appetijt: ⁊ ꝯsensit. spūssactus in eam superuenit ad sanctificandū ⁊ fecūdandum. cuius virtute virgo ꝯcepit dei filium. quē virgo pepit. ⁊ post partū virgo pmansit. Concepit aūt nō solū carnē verūetiā carnem animatā: ⁊ verbo vnitā: nulli peccato obnoxiā. sed oīno sanctā ⁊ immaculatā. rōne cuius mater dei diciẜ: ⁊ est dulcissima virgo maria. ¶ Ratio aūt ad intelligentiam ꝑdictoꝝ hec est. Quia incarnatio est opus manans a primo principio inquantū est reparatiū modo ꝯgruentissimo. mō cōmunissimo ⁊ mō ꝯpletissimo. Decet enim eius sapiam opari ꝯgrue. decet eius largitatem opari cōmuniter. ⁊ virtutē opari ꝑfecte. ¶ Qm̄ ergo incarnatio est a primo principio repante mō ꝯgruētissimo: ⁊ ꝯgruus modus ē ꝙ medicina ex opposito rn̄deat morbo: ⁊ repatio lapsui. ⁊ remediū nocumento. Cū ergo genus humanū lapsum fuerit per diabolicam suggestionē. ⁊ per ꝯsensuꝫ mulieris decepte ⁊ ꝑ generationē ꝯcupiscentialē transfundētem originalē in ꝓlē. optuit ꝙ econtrario ꝭ esset angelus bonus suadens bonū. ⁊ virgo credēs ⁊ ꝯsentiens in bonū suasum: ⁊ charitas spūssancti sanctificans ⁊ fecundās ad cōceptum immaculatū vt sic ꝯtraria ꝯtrarijs curarentur. Ac per hoc sicut mulier ꝑ diabolum decepta. ⁊ per viꝝ ꝯcupiscibiliter cognita ⁊ corrupta transfudit in omnes culpā: morbū ⁊ mortē. sic mulier per angelū erudita: ⁊ ꝑ spm̄sanctū sanctificata ⁊ fecundata. absqꝫ oī corruptione tā mentis qꝫ corporis ꝓlem generaret. que oībus ad ipsam venientibus daret grām: sanctitatem ⁊ vitam. Rursus qꝛ

incarnatio est a primo principio reparante modo cōmunissimo. nam per verbuz incarnatū reparat lapsus hoim et angelorum: vt pote celestiū et terrestriū: et hoim lapsus reparatur ſm vtrūqz sexum. vt medicamētuz sit cōmune oibus: decentissimū fuit qd ad incarnationis mysteriū fieret ꝯcursus angeli mulieris et viri. Angeli vt denūciantis: mulieris virginis vt concipientis. viri vero vt ꝯcepte prolis. vt sic angelus gabriel esset nūcius patris eterni. virgo imaculata esset tēplum spūssancti: ꝓles concepta esset ipsa persona verbi. Ac per hoc in cōmuni reparatione oīum cōmunis fieret ꝯcursus triū de triplici hierarchia. s. diuina angelica et humana. ad insinuandū nō solū trinitaté dei. verꝫ etiā generalitaté beneficij: et liberalitaté reparatoris summi. Et qm̄ liberalitas spūisancto appropriat et sanctificatio virginis i qua pacta fuit verbi conceptio. hinc est qd licet opus illud sit a tota trinitate. p appropriationem tn̄ dicit virgo concepisse de spūsancto. ℂ Postremo qm̄ est a primo principio reparante modo cōpletissimo. hinc est qd in cōceptione cōpletio debita fuit in ꝓle: fuit i cōceptu: fuit et in virtute ꝯcipiente. Et qꝛ completio debita debuit esse in prole. hinc est qd in instanti ꝯceptionis nō tm̄ fuit seminis decisio: verūetiā ꝯsolidatio: ꝯfiguratio: viuificatio per animā. et deificatio per deitaté vnitam. vt sic virgo dei filium vere conciperet. per vnionem carnis ad deitaté. mediāte spiritu rōnali. per qué tanqꝫ per mediū ꝯgruétie caro erat idonea ad vnioné. Quia vero completio debita debuit esse in conceptu. cū ex quattuor modis tres modi ꝓducendi hominé precessissent. primus nec de viro nec d muliere sicut in adam. secūdus de viro sine muliere. sicut in eua. tertius de muliere et viro. sicut in oibus ꝯcupiscibiliter natis. decuit ad complementū vniuersi: quartū moduz introduci. qui scꝫ esset de muliere sine semine virili per virtuté summi opatoris. Quia vo completio debita debuit esse in virtute. hinc est qd in cōceptione filij dei simul ꝯcurrit virtus innata: virtus infusa: et virtus increata. Virtus innata materiā preparauit. virtus īfusa purificando segregauit. virtus increata subito perfecit. qd nō poterat a virtute creata nisi successiue fieri. Et sic beatissima vgo maria mater fuit cōpletissimo modo: ipsum dei filiū concipiendo absqz viro fecundante spūsancto. Et quia in mente virginis amor spūssancti singulariter ardebat. ideo in carne eius virtus spūssancti miracula faciebat. gratia. scꝫ partim excitante: et partim ad iuuāte: et partim eleuante naturā. iuxta quod cōceptus ille mirabilis exigebat.

Capitulū iiij.

ℂ De incarnatione quantū ad plenitudiné temporum.

De tempore vero incarnationis hoc tenendū est. qd licet deus in principio potuerit incarnari. noluit tamé nisi in fine seculoꝝ precedente lege nature et lege figure: post p̄riarchas et ꝓphetas. qbus et per quos fuit incarnatio repromissa. post quos incarnari dignatus est tanqꝫ in fine tépoꝝ et plenitudine. iuxta qd dicit apostolus. At vbi venit plenitudo tp̄is misit deus filiū suum factum ex muliere: factum sub lege: vt eos qui sub lege erant redimeret. ℂ Ratio aūt ad intelligentiā predictoꝝ hec est. Quia incarnatio est opus primi principij repantis iuxta quod decet et ꝯuenit ſm libertaté arbitrij. ſm sublimitaté remedij: et ſm integritatem vniuersi. Nā sapientissimus artifex in agendo omnia hec attendit. ℂ Qm̄ ergo libertas arbitrij hoc requirit vt ad nihil trahatur inuita. sic debuit deus genus humanū reparare vt salutem inueniret qui vellet querere saluatoré. qui vero nollet querere saluatoré. nec saluté per ꝯsequens inueniret. Nullus aūt querit medicū nisi recognoscat morbū. nullus querit doctoré nisi recognoscat se ignoranté. nullus querit adiutoré nisi recognoscat se impotenté. Quia igit homo in principio sui lapsus adhuc superbiebat de

ſcientia ⁊ virtute: ideo premiſit deus tépus
legis nature in quo ꝯuinceret de ignorátia.
Et poſt cognita ignorátia ſed permanéte ſu
perbia de virtute qua dicebat. nó deeſt qui
faciat: ſed deeſt qui iubeat: addidit legem p-
ceptis moralibus erudienté: ⁊ cerimoniali-
bus aggrauanté. vt habita ſcientia ⁊ cogni-
ta imponétia: cófugeret homo ad diuinaꝫ ⁊
gratiá poſtulandá. que data eſt nobis in ad-
uentu chriſti. ideo poſt legé nature ⁊ ſcriptu
re ſubſequi debuit icarnatio verbi. ¶ Rur
ſus quoniá ſublimitas remedij requirit vt
credat fide firmiſſima: ⁊ amet charitate ar
dentiſſima: tanqꝫ myſteriú ſecretiſſimú ⁊ ſa
luberrimú: ideo ꝯgruentiſſimú fuit vt ante
chriſti aduentú preirent multa teſtimonia ꝓ
phetarú. tam explicita in verbis: qꝫ implici
ta in figuris. vt multis ⁊ firmis teſtimonijs
qḋ erat ſecretú fieret certum ⁊ indubitabile
ad credendú. Preirent etiá multiplicia pro
miſſa: ⁊ ardentiſſima deſideria. vt promiſſú
beneficiú expectaret: expectatú differretur.
dilatum amplius deſideraret: ⁊ diu deſide-
ratum feruentius amaret: ⁊ gratioſius ſuſci
peretur ⁊ ſuſceptum ſollicitius ſeruaretur.
¶ Poſtremo quí integritas ⁊ pfectio vni-
uerſi requirit vt vniuerſa ſint ordinata qꝫtú
ad loca ⁊ quantú ad tpa. ⁊ hoc opus: ſcilicet
incarnationis erat pfectiſſimú inter omnia
opa diuina. ⁊ proceſſus debet eſſe ab imp-
fecto ad perfectú ⁊ nó econuerſo. hinc eſt ꝙ
opus illud debuit fieri in fine temporuꝫ. vt
ſicut primus homo qui erat totius múdi ſen
ſibilis ornamentú. vltimo fuerat conditus. ſ.
ſexto die ad totius mundi completioné. ſic ſe
cundus hó: totius mundi repati cóplemétú.
in quo primú principiú coniungit cú vltimo
ſcꝫ deus cú limo. fieret in fine temporꝝ. hoc
eſt in ſexta etate. que eſt etas apta ad exerci-
tiú ſapientie: ⁊ ad eneruationé ꝯcupiſcentie.
⁊ ad tranſitum a ſtatu turbinis ad quietem.
omnia competunt ſexte etati decurſus mun
di propter incarnationem filij dei. Quoniaꝫ
ergo aduentus chriſti fuit in tempore legis
gratie. ⁊ in exhibitione miſericordie repro-
miſſe: ⁊ in pncipio etatis ſexte. ⁊ hec omnia
dicunt plenitudinem. quia lex gratie implet
legem ſcripture: ⁊ ſolutio promiſſi implet ꝓ
miſſionem: ⁊ ſexta etas róne perfectionis ſe
narij ſonat in plenitudiné. hinc eſt ꝙ in ad-
uentu filij dei dicitur eſſe plenitudo tempo-
rum. non propter hoc ꝙ in eius aduentu té
pus finiatur: ſed quia temporalia myſteria
impeleantur. Sicut autem chriſtus non de-
buit venire in principio temporis. quia adué
tus eius nimis fuiſſet feſtinus. ſic nec debuit
differre vſqꝫ in finem vltimú. qꝛ tunc nimiú
eſſet tardus. Decebat enim ſaluatoreꝫ inter
tempus morbi ⁊ tempus iudicij introduce-
re tempus remedij. Decebat mediatorem
quedam ſuorꝝ membrorum precedere. que-
dam ſequi. Decebat ductorem perfectú túc
ſe oſtendere cum eſſet oportunitas currendi
ad brauium. ⁊ hoc eſt in fine temporum ⁊ ci
tra terminum. ⁊ in approximatione ad fina-
le iudicium. vt per timorem iudicij ſtimulati
⁊ per ſpem premij attracti. ⁊ per perfectio-
nem exempli animati. vigoroſe ⁊ perfecte ſe
quamur ducem de virtute in virtutem. vſ-
quequo perueniamus ad brauium felicita
tis eterne.

Capitulú v.

¶ De plenitudine gratie chriſti quantú ad
chariſmata in affectu.

p Oſtqꝫ innotuit nobis verbú incar
natum quantum ad vnionem natu
rarꝝ. conſiderandú eſt quantum ad
plenitudinem chariſmatú ſpũalium. Circa
que primo conſideranda eſt plenitudo gra-
tie in affectu. deinde plenitudo ſapientie in
itellectu: ⁊ poſtremo plenitudo meriti i ope
re ⁊ effectu. ¶ De plenitudine igitur gra-
tie in affectu in chriſto hoc tenendum eſt. ꝙ
in chriſto a ſui cóceptione fuit plenitudo om
nis gratie quantú ad gratiaꝫ ſingularis per-
ſone. quantum ad gratiam capitis. ⁊ quan-
tum ad gratiam vnionis. Ita ꝙ per gratiaꝫ
ſingularis perſone habuit omnis culpe im-

munitaté: ⁊ quantū ad actu꞉ ⁊ quantuꝫ ad
posse: quia nec peccauit: nec peccatū potuit
habere. Per grãm vnionis dignus est non
tm̄ felicitate glorie verūetiam adoratione la
trie. que est cultus reuerétie soli deo debite.
Per gratiá vero capitis influit motū ⁊ sen
sum in vniuersos qui ad eū accedunt. vel p
fidem rectam. vel p fidei sacraméta: siue ad
uentū eius p̄cesserint siue fuerint subsecuti.
Nam ⁊ qui p̄ibant. ⁊ qui sequebant̄ clama
bant. osanna filio dauid. ¶ Ratio aūt ad i-
telligentiá predictoꝝ hec est. Quia repatio
est operatio p̄mi principij. ita ꝙ ab ip̄o ma
nat ẜm libertaté: ⁊ ad ipsum reducit ẜm cō
formitaté. ideo oportet ꝙ fiat per gratiaꝫ et
deiformitaté. Gratia enim ⁊ manat a deo li
beraliter: ⁊ reddit hoiem deiformé. Qm̄ er
go repatiuū principiū per gratiá reparat. ⁊
omnis res plenius ⁊ perfectius est i suo fon
te ⁊ origine q̄ꝫ alibi. necesse est ꝙ in princi-
pio nostro reparatiuo: scꝫ christo dn̄o fuerit
omnis gratie plenitudo. Et qm̄ repatiuū p̄n
cipiū in repando non tm̄ tenet rōnem princi
pij: verūetiá medij ⁊ extremi. extremi q̄deꝫ
in satisfaciendo: medij in reconciliádo. ⁊ p̄n
cipij insuper influendo. ideo necesse est ꝙ i
christo fuerit plenitudo gratie ratione extre
mi satisfacientis. medij recōciliantis ⁊ princi
pij superinfluentis. Quoniá igit̄ extremum
ad satisfaciédū idoneum necesse est esse deo
placens. ac per hoc omni peccato perfecte
immune. ⁊ hoc non potest esse nisi per do-
num diuine gratie in aliquo homine: neces-
se fuit ponere in christo gratiam ipsum san-
ctificanté ⁊ ꝯfirmanté. quá vocamus grãm
singularis persone. Rursus qm̄ mediū ad
recōciliandū ꝯueniens nō est nisi habeat in
se vtranqꝫ naturam. superioré ⁊ inferiorem
scꝫ adorabilé ⁊ adoranté. ⁊ hoc nullo modo
fieri potest: nisi p summe dignatiuam ⁊ gra-
tuitam vnioné. ideo necesse est in christo po
nere gratiam sup omné grãm. ⁊ oimoda re
uerentia venerandá. quam vocamus grãm
vnionis. ratione cuius christus homo est su
per omnia benedictus deus. ⁊ ideo cultu la
trie venerádus. ¶ Postremo qꝛ principiū
ad influendum efficax nō est nisi habeat in
se plenitudiné fontale ⁊ originalem. que non
tm̄ est plenitudo sufficientie. sed etiam sup a
bundantie. ideo necesse est verbum incar-
natum esse plenum grẽ ⁊ veritatis. ita ꝙ de
plenitudine eius accipere valeant vniuersi
iusti sicut vniuersa mébra a capite recipiunt
influentiá motus ⁊ sensus. Et ꝓpter hoc vo
catur hec grã: gratia capitis. ꝓ eo ꝙ sicut ca
put habet in se sensuū plenitudiné: ⁊ ceteris
mébris est ꝯforme: ceterisqꝫ presidet. ac cete
ris beneficiū prestat influentie que ipsi capi
ti ꝯnectunt̄. sic christus habens in se gratiam
superabundanté: ⁊ nobis ꝯsimilis in natura
preceteris sanctus ⁊ iustus: ceteris qui ad ip
sum accedūt prestat beneficiū grẽ ⁊ spiritus
per que fit sensus ⁊ motus in sp̄ualibus. Et
quoniá ad ipsum accedere est p fideꝫ vel p
fidei sacramentū. ⁊ fides christi eadem est in
preteritis: p̄sentibus ⁊ futuris. ideo ratio in-
fluendi in christo ponit̄ respectu omniū: taꝫ
preteritoꝝ q̄ꝫ presentium q̄ꝫ etiá futuroꝝ in
christū credétium: ⁊ in christo renatoꝝ. qui
per fidé copulant̄ christo: ⁊ p gratiá influen
tem fiunt mébra christi ⁊ tépla spiritussancti
ac p hoc filij dei patris connexi ad inuicé p
indissolubile vinculum charitatis. Quod si
cut distantia locoꝝ nō diuidit̄. sic nec diutur
nitate tépoꝝ separatur: ac p hoc oés iusti vbi-
cunqꝫ sint: ⁊ qñcunqꝫ fuerint: vnum efficiūt
corpus christi mysticum: sensum ⁊ motuꝫ su
scipiédo ab vno capite influéte: ẜm fontaleꝫ
radicalé ⁊ originalé plenitudiné omnis gra
tie in christo habitantẽ sicut in fonte.

Capitulū vi.

¶ De plenitudine sapie xp̄i in intellectu.

De plenitudine vero sapiétie christi
in intellectu, hoc tenédum est. ꝙ in
verbo incarnato: christo scꝫ dn̄o no
stro fuit omnis sapiétie plenitudo. nō solum
q̄ꝫtum ad cognita. verūetiaꝫ quo ad cogno-
scendi modos ⁊ differétias. In christo naqꝫ

fuit cognitio sempiternalis ex parte deitatis cognitio sensibilis ex pte sensualitatis ⁊ carnis. cognitio scientialis ex parte mentis ⁊ spiritus. Et hec fuit triplex. quedam. scilicet ꝑ naturam: quedam per gratiam. ⁊ quedam ꝑ gloriam. Unde sapientiaꝫ habuit: ⁊ vt deus. ⁊ vt homo: ⁊ vt comprehensor: ⁊ vt viator. ⁊ vt illuminatus per gratiam. ⁊ vt recte formatus per naturã. Et ita in vniuerso fuerũt in christo quinqꝫ modi cognoscẽdi. Primus est fm diuinam naturã: ⁊ hoc modo cognouit omnia actualia ⁊ potentialia: finita ⁊ infinita: cognitione actuali ⁊ comprehensiua. Scd̃s est per gloriaꝫ. ⁊ hoc modo cognouit oĩa actualia ⁊ finita cognitione actuali ⁊ cõprehensiua infinita vero cognitiõe habitua li vel excessiua. Tertius per gratiam. ⁊ hoc modo cognouit omnia spectantia ad humani generis redemptionẽ. Quartus est fꝫ naturam integraꝫ. cuiusmodi fuit in adam. ⁊ hoc modo cognouit omnia que spectant ad vniuersi constitutionẽ. Quintus est fm sensibilem experientiã. ⁊ hoc modo cognouit oĩa que veniunt ad organa sensuũ: fm quẽ modum dicitur: ꝙ didicit ex his que passus est obedientiam. ¶ Ratio aũt ad intelligentiã predictoꝝ hec est. Quia sicut reparatiui ꝑn cipij est nos reparare per liberalissimaꝫ gratiam. sic etiã per ꝓuidentissimã sapientiam. Quod enim fm ordinẽ sapientie conditum fuerat nõ potest absqꝫ luce ⁊ ordine sapiẽtie reparari. ⁊ ideo sicut christus debuit esse immunis ab omni culpa. sic elongatus debuit esse ab omni ignorantia. ac per hoc totaliter repletus superne sapientie luce ⁊ circumfulgentia. Quapropter cognitionẽ perfectam habuit fm vtrãqꝫ naturaꝫ et potentiam cognoscitiuam: ⁊ fm omniũ reꝝ existentiam. Quia ergo res habent esse in eterna arte. ⁊ in humana mente: ⁊ in ꝓprio genere. necesse fuit christum habere hanc triformẽ rerum cognitionem. Quia vero res dupliciť potest cognosci in arte. scꝫ vel ab ipso artifice: vel ab alio ꝯtemplante arteꝫ. similiter habet dupliciť cognosci in mente: etiam preter acquisitionem. que christo nõ competit propter imperfectionẽ. scꝫ vel fm habitũ innatum. vel fm habitũ infusum. hinc est ꝙ necessariũ fuit ad perfectam sapientie plenitudinem quinqꝫ modos ꝑdictos reꝑiri in christo deo ⁊ homine vt in arte eterna cognosceret res ⁊ ꝑ naturã deitatis. ⁊ per gloriam cõprehensionis. in mente aũt sua per habitum naturalem ⁊ innatũ: sicut cognouerũt adam ⁊ eua: ⁊ angeli. ⁊ per habitũ gratuitũ ⁊ infusum. sicut sancti dei per spm̃sanctũ illuminati. in proprio vero genere cognosceret via sensus ⁊ memorie ⁊ experiẽtie. que in nobis facit rem incognitã cognosci. in christo vero rem cognitam fm vnum modũ: cognosci fecit fm alium modũ. Quoniã aũt diuia substantia: virtus ⁊ operatio est imensa. hinc ẽ ꝙ fm primũ modũ qui est ꝑ naturã deitatꝭ: infinita actualiter cõprehendit. quodã enim ineffabili mõ summe infinito. oĩs infinitas ẽ finita. Quia vero creature q̃ztũcunqꝫ sublimate finita ẽ substãtia virtus ⁊ opatio. ita tñ ꝙ mens humana nõ qescit nisi in bono infinito. nec tñ illud ꝓprie cõprehẽdit. qꝛ infinitũ nõ ꝯprehẽdiť a finito: accepta ꝯprehẽsiõe ꝓprie. hinc est ꝙ q̃ztum ad scdm modũ: cognoscẽdi: aĩa christi ꝑ gloriã ꝯprehẽsionis capit quantũcunqꝫ põt cape natura finita: per bonũ infinitũ btificata cui est sũme vnita. ac ꝑ hoc ad finita se extẽdit actualiter cõprehẽdẽdo. ad infinita v̾o habitualiter. vel etiã excedẽdo. nõ enim põt aĩa xp̃i eq̃ri v̾bo nec ĩ scientia. nec in aliq̃ alio. Rursus qꝛ grã maxime respicit opus reꝑationis. hinc ẽ ꝙ fm tertiũ modũ cognoscẽdi. ꝑ grãm ꝑfectissimã cognouit xp̃s oĩa q̃ spectãt ad reꝑationẽ nostrã. lõge excellẽtius ⁊ melius q̃ꝫ aliqs prophetaꝝ vel etiã angeloꝝ. Amplius qꝛ natura hoĩs bñ instituta nata erat oĩbus creaturis ꝑesse: ⁊ ipsas nosse tanq̃ꝫ eas q̃ debeant sibi s̾uire: sicut patuit in ꝑmi hoĩs ꝯditiõe. hinc est ꝙ q̃ztũ ad q̃rtũ modũ cognoscẽdi cognouit xp̃s omnia que spectant ad mundanam

machiná ↄstruendam:longe excellentius q̃z adam. Postremo q: sensus nó est percepti uus rez nisi ad obiecti presentiá.hinc est ꝙ ƀm cognitionem sensitiuaꝫ non simul cogno scebat omnia.sed modo hec:modo illa.iuxta ꝙ oportunú erat ad reparationem humani generis faciendam.

Capitulú. vij.

¶ De plenitudine meriti christi in effectu.

D E plenitudine aút meriti christi hoc tenendum est ꝙ in christo dño fuit omnis meriti pfectio ⁊ plenitudo. Primo quátú ad eú qui merebaẗ:q: nó tm̃ fuit hó:verúetiá deus. Scdo quantú ad tps in quo merebaẗ.q: ab instanti ↄceptióis sue vsqꝫ ad horá mortis sue. Tertio quantuꝫ ad id p qd merebaẗ.q: p perfectissimú habitú charitatis:⁊ pfectissimu exercitiú virtutis in orando:in agendo:⁊ in patiendo. Quarto quantú ad eú cui merebaẗ:q: nó tm̃ sibi:verúetiam nobis.immo oibus iustis. Quinto quantú ad illud qd merebaẗ nobis.q: non tm̃ gloriá verúetiá grám ⁊ veniá.⁊ non tm̃ gloriam spús.sed etiá stolam carnis:⁊ aptionem ianue celestis. Sexto quantuꝫ ad id qd merebaẗ sibi.q: licet nó mereretur sibi glorificationem mentis quá iam habebat:merebatur tm̃ glorificationé corpis ⁊ accellerationem resurrectionis:⁊ clarificationé sui nois ⁊ dignitaté iudiciarie potestatis. Septimo quantú ad modú quo merebatur. Cú enim tripliciter dicaẗ aliquis mereri.vel de indebito faciendo debitú.vel de debito faciendo magis debitú.vel de debito vno modo faciendo debitú alio modo. Oibus his modis meruit nobis.tertio tm̃ modo meruit sibi. faciente hoc plenitudine gratie spúsſancti.p quá christus simul erat btús ⁊ in statu merédi.ita ꝙ sup eius meritú oia merita nostra habent fundari. ¶ Ró aút ad intelligentiá predictoꝝ hec est. Quia cum in principio reparatiuo.christo scꝫ dño nr̃o necessaria fuerit plenitudo gratie ⁊ sapientie:que sunt nobis origo recte ⁊ sancte viuendi.necesse est ꝙ in christo fuerit plenitudo ⁊ perfectio ois meriti ƀm omné modú plenitudinis. Quia enim in christo fuit plenitudo grẽ vnionis p quam erat deus:ab instanti conceptionis habens gloriam ↄprehensióis ⁊ motú liberi arbitrij.hinc est ꝙ necessario fuit in christo pfectio meriti.⁊ quantú ad excellentissimá dignitaté merentis.⁊ quantú ad celerrimá oportunitaté tpis. Rursus q: fuit in eo plenitudo gratie singularis persone:p quaꝫ habuit firm charitaté.⁊ oés virtutes pfectas quantú ad habitus ⁊ exercitia. necesse fuit ꝙ in eo esset plenitudo meriti quantum ad id p quod ↄtingit mereri cuiusmói est radix charitatis ⁊ actus multiplicis virtutis. Amplius q: fuit in eo plenitudo gratie capitis.per quá plenissimá habuit influentiaꝫ in membra sua.hinc est ꝙ plenitudiné habuit meriti.non tm̃ respectu sui sed etiam respectu nostri.quibus sicut omnia spúalia q̃ habemus influit róne deitatis.sic meruit róne assumpte humanitatis.siue sint bona status psentis:siue eterne felicitatis. Postremo q: tantoꝝ charismatú plenitudo necessario ponebat in christo summá ⁊ pfectá felicitaté ƀꝫ sui partem superioré.licet dispésatiue ppter nos esset in statu vie.hinc est ꝙ perfectioné habuit meriti quantú ad id qd meruit sibi. q: nó gloriá ⁊ beatitudiné anime ↄcreatá.q̃ naturaliter in ipso omne meritú anteibat.sꝫ solum illa cú quibus status vie stare nó poterat.sicut stolá carnis cú glorificatione sue excellentissime dignitatis.hinc est ꝙ pfectioné habuit meriti quantú ad modum merendi. Quia enim in ipso ab instanti ↄceptióis fuit perfectissima plenitudo:statim oia meruit q̃ potuit mereri respectu sui.ac p hoc de debito vno modo facere potuit debitú alio modo.de idebito aút debitú:vel de debito magis debitú facere nó potuit sibi.q: nullo modo potuit in sanctitate proficere:cú a principio esset sanctissimus.fecit tamen hoc nobis qui merito ipsius iustificamur per gratiam: ⁊ proficimus in iusticia.⁊ per eternam glo-

riam coronamur. Ac per hoc in merito christi radicata sunt omnia merita nostra siue satisfactoria pene. siue meritoria vite eterne. quia nec ab offensa summi boni digni sumus absolui. nec imensitatem eterni premij que deus est digni sumus lucrari. nisi per meritum hominis dei: cui dicere possumus et debemus. Omnia opera nostra operatus es in nobis domine. Ipse inquam est dominus cui propheta dixit. Dixi dño: deus meus es tu qm̃ bonorum meorũ non eges.

Capitulũ. viij.

¶ De passione christi quantum ad statum patientis.

Postq̃ circa verbũ incarnatum cõsiderata est vnio naturarũ: considerata est nihilominus plenitudo charismatum. deinde consideranda est tollerantia passionum. Circa quã considerandus ẽ status patientis: et modus patiẽdi. et exitus passionis. De statu vero patientis hec tenenda sunt. scilicet quod christus assumpsit non tantum humanã naturã sed etiam defectus circa naturam. Assumpsit enim penalitates corporales: vt famẽ sitim et lassitudinẽ. Assumpsit et spũales: vt tristiciam gemitũ et timorem. Nec tñ omnes corpales assumpsit. sicut sunt defectus egritudinũ corpalium multiformiũ. Nec oẽs spũales. sicut sunt ignorantia. et rebelliones carnis ad spm̃. Nec qualitercũque. quia sic necessitatẽ patiendi suscepit: vt tamẽ nihil pati posset inuite. nec sm voluntatẽ diuinitatis: nec sm voluntatem rõnis. licet passio fuerit contra voluntatem sensualitatis et carnis sicut exprimit oratio saluatoris que dicit. Nõ sicut ego volo sed sicut tu vis. ¶ Ratio aũt ad intelligentiã predictorum hec est. Quia cum principium reparatiuũ in recõciliando: necessario habeat mediatoris officiũ. ideo necesse est quod habeat cõuenientiã cũ vtroque extremorum nõ solum quantũ ad naturã verũetiam quantũ ad ea que sunt circa naturam. Quoniam ergo deus est iustus et beatus. impassibilis et inmortalis. hõ vero lapsus est pctõr et miser. passibilis et mortalis. necesse fuit mediatorẽ dei et hoium: vt posset hoiem reducere ad deũ cũ deo cõicare i iusticia et btitudine: cum hoie vero in passibilitate et mortalitate. vt sic habẽdo mortalitatẽ trãseuntẽ et beatitudinẽ permanentẽ: hoiem reduceret de presenti miseria ad vitã btãm. Sicut ecõtra angelus malus habẽdo imortalitatẽ cũ miseria et iniusticia fuit mediator faciẽs cadere in culpã et miseriã: per suggestionẽ suã. Quoniam ergo xps mediator debuit hrẽ innocẽtiã et btitudinẽ fruitionis: cũ mortalitate et passibilitate. hinc est quod simul debuit esse viator et comprehẽsor. De omni enim statu aliquid habuit i se. sm quod dr assumpsisse de statu inocẽtie peccati imunitatẽ. de statu nature lapse mortalitatẽ. de statu vero glorie btitudinẽ fruitionis pfecte. Rursus qm̃ pẽnalitates viciose sicut sunt illa quattuor propter pctm̃ originale inflicta. s. ignorãtia. infirmitas: malicia: et concupiscẽtia stare non possunt cũ perfectissima inocẽtia. hinc ẽ quod has nec assumere debuit nec assumpsit. Quia vero pene que sunt exercitatiue virtutis pfecte: et testificatiue hũanitatis vere nõ simulate: potissime ille sunt que respiciunt nr̃am naturã in cõmuni. sicut fames et sitis in absentia alimẽti. tristicia et timor in psentia nocumẽti. hinc est quod illas debuit assumere et assũpsit. Postremo quia nullus innocẽs debet inuitus aliquam penã sustinere. quia hoc esset contra ordinẽ diuine iusticie. nullus etiã mortalis vult mori et pati sm appetitũ nature: quia naturaliter refugit mortem hinc est quod christus debuit habere hmõi pẽnalitates. sic tñ vt nihil posset pati inuite sm rationẽ. nõ solum propter beatitudinẽ et deitatem oĩpotentẽ sibi vnitam per quã poterat repellere omnia. sed etiã propter pfectissimam innocẽtiã. qua sm ordinem naturalis iusticie nihil pmittitur pati inuite. sic etiam pateretur vt etiã hoc esset contra naturalẽ inclinatiões et appetitũ nature: qui est in sensualitate et carne. Et hinc est quod christus orans sm rõnem voluntatẽ carnis exprimebat: que passiones refugiebat. cum dicebat. transeat a me calix

iste voluntatē rōnis volūtati patris ꝯforma
bat. ⁊ appetitui carnis ꝑponebat: cum dice-
bat. nō mea voluntas sed tua fiat. Et sic vna
voluntas non erat alteri contraria. quia ſm
voluntatem diuinam quod iustum erat vo-
luit. ſm voluntatem rationis iusticie consen
sit. sed ſm voluntatem carnis penam recusa
uit. sed tñ iusticiam non accusauit. Et sic vna
queqꝫ volūtas qd̓ suū erat opabat̄: ⁊ qd̓ ad
se ptinebat sequebat̄. voluntas. s. diuina iusti
ciam. voluntas rōnalis obedientiam. volun
tas carnis naturā. Ac per hoc nō erat i chri
sto colluctatio ⁊ pugna. sed pacata ordinatio
⁊ tranquillitas ordinata.

Capitulū. x.

De passione christi quantum ad moduz
patiendi.

De modo aūt patiendi hoc tenendū
est: q christus passus est passiōe ge
neralissima. passione acerbissima.
passione ignominiosissima. passione interē-
ptoria. sed viuificatiua. Passione inquā ge-
neralissima quantum ad naturam humanā.
non solum ſm omnia membra corpis princi
palia. verūetiam ſm omnem anime poten-
tiam. licet nihil pati posset ſm diuinam natu
ram. Passus est etiā passione acerbissima.
q: nō solū i dolēdo vt patiens per vulnera
sed etiā ꝯdolendo vt ꝯpatiēs ꝑpter nr̄a de-
licta. Passus est etiaꝫ passione ignominosa:
⁊ ꝑpter patibulū crucis: que erat suppliciū
pessimoꝝ. ⁊ ꝑpter ꝯsortiū iniquoꝝ. videlicꝫ
latronū: cū quibus fuit deputatus. Passus
est ēt passiōe interēptoria. p separationē aie
a corpe. salua tñ vnione vtriusqꝫ cū deitate.
Anathema enim est qui dicit dei filiū natu-
ram quā semel assumpsit aliqñ reliqsse. Rō
aūt ad intelligentiā ꝑdictoꝝ hec est. Qz re-
patiuū ꝑncipiū sicut ordinate ꝑduxit sic ⁊ or
dinate repare debuit genus humanum. Sic
igitur repare dꝫ. vt salua sit libertas arbitrij
saluus sit nihilominus honor dei. saluus sit
etiā ordo regiminis vniuersi. Quia ergo
repare debuit salua libertate arbitrij: repa-
uit dando exēplū efficacissimū. Exēplū aūt
illud efficacissimū est qd̓ iuitat ⁊ iformat ho
minē ad culmē virtutū. Nihil aūt magis in
format hoiem ad virtutē: q̄ꝫ exemplū tolerā
di mortē ꝑpter iusticiā ⁊ obediētiā diuinaꝫ.
mortē inq̄ꝫ: nō quācunqꝫ sed penalissimam.
Nihil vero magis incitat q̄ꝫ tanta benigni
tas. qua ꝑ nobis altissimus dei filius: absqꝫ
nostris meritis: imo cū multis nr̄is demerit̄
posuit aiam suā. q benignitas tāto maior ostē
dit̄: q̄ꝫto ꝑ nobis grauiora ⁊ abiectiora pati
voluit deus. Qui enim ꝑprio filio suo non
pepcit sed ꝑ nobis oibus tradidit illū. quō
nō etiā cū illo oia nobis donauit. Ex quo in
uitamur ad ipꝫ amādū: ⁊ amatū imitandū.
Rursus. quia repare debuit saluo hono
re dei: ideo reparauit offerendo obsequium
satisfactiuū. Est aūt satisfacere honorem deo
debitum rependere. Honor autem deo sub
tractus p superbiā ⁊ inobedientiā: respectu
rei ad quā homo astringit̄: nullo modo me
lius restituitur q̄ꝫ per humiliationē ⁊ obediē
tiā ad eā rē ad quā nullatenus tenebat̄. Qm̄
ergo xp̄s iesus inq̄ꝫtū deus: eq̄lis erat pr̄i i
forma dei. inquantū hō innocens nullaten⁹
erat debitor mortis. dū semetipm̄ exinaniuit
⁊ factus est obediens vsqꝫ ad mortē: exoluit
deo que nō rapuit: p obsequiuum satisfactio
nis perfecte. ⁊ obtulit sacrificium suauitatis
summe ꝑ perfecta dei placatiōe. Postre
mo q: repare debuit saluo ordine regiminis
vniuersi. ideo per remediū conuenientissi-
mū reparauit. Conuenientissimū autem est
vt ꝯtraria ꝯtrarijs curētur. Quia ergo homo
volens esse sapiens vt de⁹: peccauit in ligno
vetito: volēs delectari. ita q inclinat⁹ est ad
libidinē: erectus in presumptioneꝫ. ac p hoc
totū genus humanū infectū est: ⁊ perdidit i
mortalitatē: ⁊ incurrit debitā mortem. hinc
est q ad hoc q hō repararetur conuenienti re
medio deus factus hō voluit humiliari ⁊ in
ligno pati: ⁊ ꝯtra vniuersalem infectionē pa
ti passione generalissima. ꝯ libidinē passiōe
acerbissima. ꝯ presumptionē passione igno

miniosiſſima. ꝯ̃ morté debitá ⁊ inuitam pati
voluit morté nó inuitá ſed volútariá. Quia
ergo generalitas corruptióis in nobis īfece-
rat nó ſolū corp⁹ ⁊ aīam ſꝫ etiá omné corpis
parté: ⁊ oém aīe potentiá. hic eſt ꝙ xp̄s paſ
ſus eſt in oī corpis parte ⁊ in oī potétia aīe. ⁊
in ſupiori portióe rónis. q̄ ſumme in deo de
lectabaꝯ vt rō. ⁊ ꝓpter vnioné ſui ad ſupius
⁊ ſūme patiebatur vt natura. ⁊ ꝓpter cóiun
ctioné ad inferi⁹. q̄ xp̄s erat viator ⁊ cópre-
henſor ſimul. Rurſus q̄ libido vehemēter
īfecerat in nobis aīam ⁊ carnem: ⁊ quátum
ad carnalia ⁊ quantū ad ſpūalia pctá. hinc é
ꝙ xp̄s ⁊ acerbiſſima paſſióe paſſus eſt ī car
ne. ⁊ amariſſima cópaſſus é in aīa. Et q̄ in
carne erat maxima equalitas cóplexióis: ⁊ ꝑ
fecta viuacitas ſenſuū. in aīa vō ſūma chari
tas ad deū: ⁊ ſumma pietas ad ꝓximū. hinc
eſt ꝙ vterqꝫ dolor fuit intétiſſimus. Ampli⁹
q̄ tumor ſupbie aliqñ ꝯſurgit iteri⁹ ex ꝓſum
ptióe. aliqñ exteri⁹ ex oſtétatióe ⁊ aliena lau
de. iō ad remediádū oém ſupbiá xp̄s paſſus
eſt vtrūqꝫ gen⁹ ignominie. ⁊ in ſe patiéte: ⁊
in comitatu qué habuit in paſſione. Poſtre
mo q̄ hec oīa nó attingebát diuiná naturaꝫ
impaſſibilé ſed ſolū humanaꝫ: hinc eſt ꝙ in
morte chriſti ſic facta eſt diuiſio aīe a carne.
vt tñ ſalua eſſet vnitas pſone ⁊ vnio tá car-
nis q̄ꝫ anime cū deitate. Et q̄ vnio aīe cum
corpe facit hoīem ⁊ facit viuum. hinc eſt ꝙ
chriſtus nó fuit hō in illo triduo. licet anima
⁊ caro eſſent vnite cum verbo. Unde quia
mors in humana natura non potuit morteꝫ
inducere in perſonam que ſemper fuit viua.
ideo mortua eſt mors in vita. ⁊ ꝑ chriſti mor
tem abſorpta eſt mors in victoria: ⁊ deuictus
princeps mortis: ac per hoc homo a morte:
⁊ cauſa mortis: per meritum mortis chriſti
tanq̄ꝫ per remedium efficaciſſimū liberat⁹.

Capitulum x.

De paſſióe xp̄i q̄ꝫtū ad exitū paſſionis.

(d)E exitu aūt paſſióis chriſti ⁊ fructu
hec indubitanter teneda ſunt. ꝙ aīa
chriſti poſt paſſionem deſcendit ad
infernum ſiue ad limbum. ad liberationem
non omniū: ſed eorū q̄ inter membra xp̄i de
ceſſerunt. per fidé viuá vel ꝑ fidei ſacramé-
ta. Poſt hec tertia die reſurrexit a mortuis.
reſumendo corp⁹ qō primo viuificauerat. ſꝫ
nó tale quale prius fuerat. q̄ pri⁹ fuerat paſ-
ſibile ⁊ mortale. poſtea aūt reſurrexit impaſ
ſibile ⁊ īmortale: viuens perpetuo. Deinde
poſt quadraginta dies aſcédit ad celos. vbi
ſuper omné creaturá exaltat⁹: ſedet ad dexte
ram dei patris. Qd̄ dictū intelligiꝉ nó q̄ꝫtū
ad ſitū qui nó cópetit deo pr̄i: ſꝫ q̄ꝫtuꝫ ad ex
cellentiá bonoꝝ. q̄. ſ. reſidet in potiorib⁹ bo
nis patris. Poſtremo interiectis decem die
bus miſit in aplōs promiſſuꝫ ſpm̄ſanctum. ꝑ
quem congregata eſt eccleſia gentiū: ⁊ ordi-
nata ſm̄ diuerſas diſtributiones officiorum
⁊ gratiarum. Ratio aūt ad intelligentiaꝫ
predictorū hec eſt. Quia ſicut chriſtus inq̄ꝫ-
tum verbū increatū perfectiſſime oīa forma
uit. ſic inquátū incarnatum oīa perfectiſſime
reformare debuit. Decet eni perfectiſſimuꝫ
principiū opus nó dimittere citra perfectuꝫ.
Debuit ḡ reparatoriū principiū: redéptióis
humane remediū ꝓducere ad ꝑfectū. Ad h̄
aūt ꝙ eſſet perfectiſſimū: oportuit ꝙ eét ſuf
ficientiſſimū ⁊ efficaciſſimū. Quia ſufficien
tiſſimum. iō ſe extendit ad celeſtia: terreſtria:
⁊ infernalia. Quia ergo per xp̄ꝫ ſunt īferna
lia recuperata: terreſtria remediata. celeſtia
reintegrata. ita ꝙ primū hoꝝ fecit ꝑ veniaꝫ:
ſcd̄m ꝑ gratiaꝫ. ⁊ tertiū per glīaꝫ. iō poſt paſ
ſionem aīa deſcédit ad inferos ad liberádū
in inferno detentos. deinde reſurrexit a mor
tuis ad viuificandū in pctīs mortuos. aſcen-
dit ad celos reducendo captiuitaté: ad rein-
tegrandū hieruſalem celeſteꝫ. miſit ſpm̄ſctm̄
ad edificandū hieruſaleꝫ terreſtré. Que oīa
neceſſario cóſequunꝉ ⁊ exigunꝉ ad ſufficien
tiam reparationis humane. Rurſus q̄ re-
mediū illud fuit efficaciſſimū: tá in eos qui
xp̄i aduentum ꝓceſſerūt: q̄ꝫ in eos qui ſequūn
tur q̄ tñ ad ipſuꝫ chriſtū acceſſerūt ⁊ accedūt
⁊ eius mébra fuerūt ⁊ ſunt. tales aūt ſunt qui

adherent ei per fidē:spem ⁊ charitatē.ideo
remediū illud habere debuit efficaciā.pmo
in eos qui in christū crediderunt. credendo
sperauerūt:⁊ sperādo amauerūt.ac p hoc sta-
tim debuit ad inferos descēdere:ad ipsoꝝ
liberationē. Unde apta ianua celi p christi
passionē q satisfaciēdo amouerat romphea
mutādo sententiā diuinā:eripuit de inferno
oīa mēbra sua. Debuit etiam habere effica
ciā precipuā in eos q christi aduētū sequun
tur:vt attrahēdo ad fidē:spem ⁊ charitatē:
tandē ad gloriā pduceret celestē. ¶ Ut igit
edificaret ad fidē qua credimus xpm veruꝫ
hoiem ⁊ verꝫ deū.qua etiā credimus eum
voluisse nos redimere p mortē:⁊ ad vitam
nos reducere posse p resurrectionē.iō volu
it resurgere ad vitam imortalē.interiecto tn̄
spatio tpis debito.s.xxxvi.horaꝝ.in quo ostē
dit q vere mortuus fuit.nec magis accele-
rare debuit.ne si citius resurgeret:crederet
q nō vere mortuus fuisset:sed se mortuū fin
xisset:nec amplius differre:ne si sp iaceret i
morte crederet ipotēs ⁊ q nullos posset ad
vitā reuocare.ideoqꝫ resurrexit tertia die.
Amplius vt erigeret ad speꝫ.ad celestē ascē
dit gloriā quā speramus. Sed qꝛ spes nō ori
tur nisi ex fide imortalitatis future.iō non sta
tim ascendit.sed spacio.xl.dieꝝ interiecto:in
quo p multa signa ⁊ argumēta verā osten-
deret resurrectionē.p quā animus solidare
tur in fide.⁊ subleuaret ad sperandā gloriaꝫ
celestē. ¶ Postremo vt inflāmaret ad cha
ritatē misit ignē spūssancti in die penthecos-
tes. Et qꝛ nullus hoc igne replet:nisi q petit:
querit ⁊ pulsat:cū instāti ⁊ importuno spei de
siderio.ideo non statim post ascēsionē misit.
sed decē dierū spacio interiecto:in quo disci
puli ieiunātes:orantes ⁊ gementes disposue
runt se ad spūssancti susceptionem. Ac per
hoc sicut debitā seruauit horam in patiēdo.
sic in resurgendo:sic in ascendendo in celuꝫ.
sic in mittendo spiritūsanctū.⁊ propter fun-
dationem trium virtutum predictarū:⁊ pro
pter multa mysteria que in his tpibus impli
cantur. Et quoniā spūssanctus qui charitas
est:⁊ per charitatē habetur: est omnium ori
go charismatum.ideo cū descendit spūssan-
ctus effusa est plenitudo charismatū ad cor-
pus christi mysticū ꝯsūmandū. Et qꝛ diuer-
sa membra debēt esse in corpe perfecto:⁊ di
uersoꝝ mēbroꝝ diuersa officia ⁊ exercitia:
⁊ diuersoꝝ officioꝝ diuersa charismata.hic
est q vni datur per spiritū sermo sapientie.
alij sermo scientie.alij.fides. alij gratia sani
tatū.alij opatio virtutū.alij pphetia.alij di-
scretio spirituū. alij genera linguarum. alij
interpretatio sermonum.que omnia operat
vnus atqꝫ idem spūs:diuidens singulis p-
ut vult sm suā liberalissimā prouidentiam:
⁊ puidentissimam largitatem.

Finit quarta pars.

¶ Incipit quinta pars de gratia spūssancti Capitulū. primū.

¶ De gratia inquantum est donum diui-nitus datum.

Post tractatum de incarna
tione verbi qđ est origo et
fons omnis doni gratuiti.
dicenda sunt aliq de grā
spūssancti.que nobis qua
druplicitur ꝯsideranda oc
currit. Primo inquantum
est donū diuinitus datum.scđo in ꝯpatione
ad liberꝫ arbitriū.tertio in ꝯpatione ad ha-
bitus virtutū.quarto in ꝯpatione ad exerci
tia meritorū. De gratia igit inquantū est do
num diuinitus datū hec tenēda sunt.s q ipa
est donū quod a deo imediate donat ⁊ ifun
ditur. Etenim cū ipa ⁊ in ipsa dat spūssctūs
qui est donū increatū optimū ⁊ pfectum.qđ
descendit a patre luminū p verbū incarnatū
sm qđ iohes in apocalipsi vidit fluuiū splē
didū ad modū crystalli pcedere de sede dei
⁊ agni. Ipa nihilominus est donum p quod
anima efficit sponsa xpi.filia patris eterni.

⁊ templũ ſpũſſancti. qđ nullo modo fit niſi
ex dignatiua ꝯdeſcenſione: ⁊ condeſcenſiua
dignatione maieſtatis eterne per donuꝫ grē
ſue. Ipa deniqꝫ eſt donũ qđ aiam purgat il
luminat ⁊ perficit: viuificat. reformat: ⁊ ſta-
bilit. eleuat: aſſimilat: ⁊ deo iungit. ac per h̄
acceptabilem facit. ꝓpter qđ donũ huiuſmo
di gratia gratũ faciēs recte dicitur ⁊ debuit
appellari. ¶ Ratio aũt ad intelligentiā pre
dictorum hec eſt. Quia cum primum princi
pium ꝓductiuũ pro ſua ſumma beniuolētia
fecit ſpiritum rōnalem capacē beatitudinis
eterne. ⁊ reparatiuũ principiũ capacitatē il-
lam infirmatā per peccatũ reparauit ad ſalu
tem. ⁊ beatitudo eterna conſiſtit in habendo
ſummũ bonũ: ⁊ hoc eſt deus: ⁊ bonũ excel-
lens improporcionabilit̄ omnē humani ob-
ſequij dignitatem. nullus oino ad illud ſum
mũ bonum dignus eſt peruenire. cũ ſit oio
ſupra omnes limites nature: niſi a deo conde
ſcendente ſibi eleuetur ipſe ſupra ſe. Deus
aũt non condeſcendit per ſui eſſentiā incom
mutabilē. ſed per ſuā influentiā ab ipſo ma-
nantē. nec ſpũs eleuat̄ ſupra ſe per ſitũ loca-
lem ſed per habitũ deiformē. Neceſſe ē igit̄
ſpũi rōnali vt dignus fiat eterne beatitudīs:
ꝙ particeps fiat influentie deiformis. hec au
tem influentia deiformis. quia eſt a deo ⁊ h̄ꝫ
deum: ⁊ propter deum. ideo reddit imaginē
noſtre mentis conformē beatiſſime trinitati.
non tm̄ ſm ordinem originis. verũetiaꝫ ſm
rectitudinem electionis: ⁊ ſm quietudinem
fruitionis. Et qm̄ qui hoc habet immediate
ad deum reducit̄ ſicut imediate ei ꝯformat̄.
ideo donũ illud imediate donat̄ a deo tāqꝫ
a principio influxiuo. vt ſicut imediate ema
nat a deo dei imago. ſic imediate emanat ab
ipſo dei ſimilitudo: que eſt diuine imaginis
perfectio deiformis. ⁊ ideo dicitur imago re
creationis. ¶ Rurſus qm̄ qui fruitur deo
deũ habet. ideo cũ gratia que ſua deiformi-
tate diſponit ad dei fruitionē dat̄ donum in
creatũ qđ eſt ſpũſſanctus. qđ qui habet: h̄ꝫ
deũ. Et qm̄ nullus deũ h̄ꝫ quin ab eo ſpēa-
lius habeat̄: nullus habet ⁊ habet̄ a deo qn
ipm ꝑcipue ⁊ incōpabiliter diligat ⁊ diligat̄
ab eo. ſicut ſponſa a ſponſo. nullus ſic diligit̄
quin ad eternam btitudinis hereditatē ado
ptetur pro filio. hinc eſt ꝙ gratia gratum fa
ciens facit aiam templũ dei: ſponſam chriſti.
⁊ filiam patris eterni. Et q: hoc nō ꝑt ēē ni
ſi ex ſumma dignatione ⁊ ꝯdeſcenſione dei
ideo illud non pōt eſſe ꝑ habitũ aliquē natu
raliter inſertũ. ſed ſolũ ꝑ donũ diuinitus gra
tis infuſum. qđ expſſe apparet: ſi quis pōde
ret qꝫtũ eſt eſſe dei tēplũ: dei filiũ: deo nihi-
lominus indiſſolubiliter ⁊ q̄ſi mr̄imonialit̄
ꝑ amoris ⁊ gratie vinculũ copulatũ. ¶ Po
ſtremo q: mēs nr̄a nō efficit̄ ꝯformis btiſſi-
me trinitati ſm rectitudinē electōis: niſi ꝑ vi
gorē virtutũ: ſplēdorē veritatũ: ⁊ feruorē cha
ritatũ. ⁊ vigor virtutis aiaꝫ purgat: ſtabilit ⁊
eleuat: ſplendor veritatis aiam illuminat: re-
format ⁊ deo aſſimilat. feruor charitatis ani
mā perficit: viuificat ⁊ deo ꝯiungit. ⁊ ex his
omnibus homo deo placens ⁊ acceptus exi
ſtit. hinc eſt ꝙ illa influentia deiformis dici-
tur habere omnes decē actus ꝑdictos. ita tm̄
ꝙ denominat̄ ab vltimo ſicut a ꝯpletiſſimo.
Dicit̄ enim gratia gratũ faciens: q: habētē
facit deo gratũ. cum nō ſolũ gratis det̄ a deo
verũetiā ſit ſm deũ: ⁊ ꝓpter deũ: cum ad h̄
ſit vt ꝑ ipſam opus manās a deo reuertat̄ in
deũ in quo ad modũ circuli intelligibilis ꝯſi
ſtit oim ſpirituũ rōnaliũ ꝯplementum.

Capitulũ. ij.

¶ De gratia inquantum educit liberum ar
bitrium extra peccatum.

Secundo de ſpũſſancti gratia occur
rit nobis ꝯſiderandũ in comparatiōe
ad liberũ arbitrium: ⁊ h̄ ſm dupli-
cem modũ. Prio. ſ. inquantũ ipſa eſt adiuto
rium ad meritũ. ſecundo vero inquantuꝫ eſt
remedium contra peccatum. ¶ De gratia
ergo dei inquantum eſt adiutoriuꝫ ad merē-
dum hec tenenda ſunt: ꝙ cum gratia dica-
tur generaliter: ſpecialiter ⁊ proprie. Gene-
raliter dicit̄ adiutorium diuinum: creature li

beraliter ⁊ gratis impensum. ⁊ indifferéter ad quécunq₃ actum. ⁊ sine huiusmodi adiutorio gratie: nec possumus aliquid efficere: nec durare inesse. Specialiter vero dicitur gratia adiutoriū diuinitus datū. vt quis preparet se ad suscipiendum spūssancti donum. quo perueniat ad meriti statū. ⁊ talis dicitur gratia gratis data. ⁊ sine hac nullus sufficiéter facit quod in se est vt se preparet ad salutem. Proprie vero gratia dicit adiutorium datū diuinitus ad merendū. quod quidé dicitur donum gratie gratū facientis. sine quo nullus potest mereri: nec in bono proficere: nec ad eternam peruenire salutem. Ipsa eniȝ tanq₃ radix merédi omnia merita antecedit ꝓpter quod dictū est ꝙ preuenit voluntateȝ vt velit. subsequitur autem ne frustra velit. Unde nullus ipsam mereri pōt merito cōdigni. sed ipsa meret augeri a deo in via: vt aucta mereat: ⁊ pfici in patria ⁊ gloria sempiterna. ab ipso deo: cuius est gratiá infundere: augere ⁊ perficere ſm coopationem voluntatis nostre: ⁊ ſm ꝓpositū siue beneplacitū predestinatiōis eterne. ¶ Ratio aūt ad intelligentiaȝ predictorū hec est. Quia cū primū principiuȝ sua omnipotenti virtute ⁊ benignissima largitate creaturam omné de nihilo produxit adesse. ac per hoc creatura de se non habeat esse: totum autem esse habeat aliunde: sic facta fuit: vt ipsa pro sua defectibilitate semper suo principio indigeret. ⁊ primū principium pro sua benignitate influere non cessaret. Cum ergo spiritus rationalis hocipso ꝙ de nihilo est. sit in se defectiuus. hocipso ꝙ natura limitata ⁊ egena sit in se recuruus: amans proprium bonum. hocipso ꝙ totus a deo: sit totaliter deo obnoxius: et quia defectiuus est: de se tendit in non esse. quia recuruus per se non assurgit ad rectitudinem perfecte iusticie. quia deo totaliter obnoxius: ⁊ deus bonis eius non indiget: nihil potest facere de se ⁊ propria virtute. propter qđ deum sibi constituat debitoré: et maxime mercedis eterne que deus est: nisi per diuinam condescensioneȝ. hinc est ꝙ ad hoc ꝙ saluetur in esse: cum sit defectiuus indiget semper adiutorio diuine presentie: manutenentie: ⁊ influentie. per quam manuteneat in esse: que q₃uis sit vniuersalis in creaturas omnes. nominatur tamen nomine gratie. q₂ non ex debito procedit: sed ex libertate bonitatis diuine. Hinc est etiam ꝙ ad hoc vt se ꝓparet ad donum superne gratie: cum sit recuruus indiget dono alterius gratie gratis date. maxime post naturam lapsam. ꝑ quam habilis efficiatur ad bona moralia. que sunt bona ex circunstantia. que nullo modo possunt dici bona nisi procedant ex intentiōe recta. videlicet ꝙ nō propter nos sed propter summum bonum fiant. ad quod non assurgit spiritus noster recuruus: nisi preueniatur a deo per aliquam gratiam gratis datam. Hinc nihilo minus é ꝙ ad hoc ꝙ faciat bona opera meritoria mercedis eterne cum totaliter sit deo obnoxius: ⁊ debitor sui totius: indiget dono gratie gratum facientis. per quā deus sibi condescendat: prius acceptās suam imaginem ⁊ voluntatem q₃ operationem ex ipso manantem. quia cum causa nobilior sit suo effectu: nullus potest se facere meliorem. nec facere opus deo placens nisi prius placeat ipse. vt deus prius ipsum respiciat: q₃ ad munera eius. et ideo omnis radix merendi fundatur in gratia gratum faciente. cuius est facere hominem deo dignum. ꝓpter quod nullus potest eam mereri merito condigni. sed solum merito cōgrui. Ipsa aūt habita meretur suiꝑsius augmentum in statu vie. per bonum eius vsum merito condigni. Nam cum solus deus sit ipsius gratie fontale principiū influendi. ipse solus est principium augmentandi per modum infundéntis: ⁊ gratia per modū meriti ⁊ dignitatis. ⁊ liberꝝ arbitriū ꝑ modū coopātis ⁊ merentꝭ: ꝓ'eo ꝙ liberꝝ arbitriū cooperat grē: ⁊ qđ é grē suū facit. ⁊ ideo non tm̄ liberꝝ arbitriū ꝑ grām meretur gratie augmentū in statu vie merito digni. verūetiam cōplementū in sta-

tu patrie merito condigni. tū propter subli-
mitatē doni spūssancti in merito cooperan-
tis. tum ꝓpter veracitatem dei ꝓmittentis.
tum ꝓpter vertibilitatem liberi arbitrij con
sentientis. ⁊ finaliter perseuerantis. tū ꝓpter
difficultatē status merendi. tum propter di-
gnitatem christi nostri capitis interuenientis.
quod debet glorificari cū suis mēbris. tū etiā
ꝓpter liberalitatē dei retribuentis: quē non
decet parua reddere. ꝓpter obsequiū sibi fi
deliter obtpantis. tum ꝓpter nobilitatē ope
ris qd̄ ex charitate procedit. qd̄ tm̄ pōderat
in conspectu iudicis quantū amor exquo ꝓ-
cedit. qui deum incōpabiliter preponit oībꝰ
creaturis. ⁊ ideo non sufficienter ⁊ cōpeten
ter pōt nisi in deo ⁊ summo bono remune-
rari. ex quibus omnibus tanq̄ʒ ex septeʒ ra
tionibus gloriā eternam merito non tantum
congrui. sed etiam cōdigni mereri facit gra
tia septiformis.

Capitulū. iij.

D ¶ De gr̄a inq̄ʒtū iuuat ad bonū meritoriū
⁊ gr̄a vero inquantū est remediuʒ
ɔtra peccatū hec tenenda sunt. scili
cet ꝙ liberū arbitrium. licet sit sub
deo potentissimū: pōt tñ ꝑ se in peccatū cor-
ruere. sʒ nullatenus potest resurgere sine ad
iutorio diuine gr̄e. q̄ dicit̄ gr̄a gratū faciēs.
Illa aūt gr̄a licet sit sufficiēs remediū ɔ̄ pec
catū. nō tñ infundit̄ adulto: nisi assit liberi ar
bitrij ɔsensus. Ex quo colligit̄ ꝙ ad iustifica
tionem impij quattuor ɔcurrūt. s. infusio gra
tie. expulsio culpe: ɔtritio: ⁊ motus liberi ar
bitrij. Expellit̄ ergo culpa a dei dono: nō a
libero arbitrio: non tñ sine libero arbitrio.
Nam gratie gratis date est liberū arbitriuʒ
reuocare a malo ⁊ exercitare ad bonū. ⁊ li-
beri arbitrij est ɔsentire vel dissentire. ⁊ con
sentientis est gratiam suscipere. ⁊ suscipientꝭ
coopari eidem vt tandē perueniat ad salutē
¶ Ratio aūt ad intelligētiā predictoꝝ hec
est. q: cū primū principiū hoc ipso ꝙ primuʒ
⁊ potētissimū sit causatiuū oīm q̄ fiunt i vni
uerso: preterq̄ʒ pctōꝝ: que sunt transgressio
nes legis diuine. ⁊ celestiū inobedientie mā
datoꝝ. nihil habet sibi rebelle iniuriosum ⁊
offensiuū nisi pctm̄. qd̄ ɔtēnendo dei prece
ptum ⁊ auertendo nos a bono incōmutabili
offendit deū: deformat liberum arbitrium.
perimit donum gratuitum. ⁊ obligat ad sup
plicium eternū. Cuʒ igitur deformatio ima
ginis ⁊ peremptio gratie sit quasi ad nihila
tio inesse moris ⁊ vite gratuite: cum offensa
dei sit tm̄ ponderanda quantus est ipse. cum
reatus pene eterne rationem teneat infiniti:
impossibile est ꝙ homo resurgat a culpa ni
si recreetur in vita gratuita: nisi remittatur
offensa ⁊ pena relaxetur eterna. Solus igi-
tur qui fuit principium creatiuū est ⁊ princi-
piū recreatiuū ⁊ reparatiuū verbum. scʒ pa
tris eternum: quod est iesus christus media-
tor dei ⁊ hoīuʒ. qd̄ q: omnia de nihilo creat
ideo creat seipso solo sine aliquo iter medio.
Quia vero recreat deformatū per vitium
culpe. reformando per habitū gratie ⁊ iusti
cie obligatū ad penam: absoluendo per sa-
tisfactionē ɔdignā. hinc est ꝙ nos repat susti
nendo ꝓ nobis penā in natura assumpta. et
infundendo gr̄am reformatiuā. que qm̄ con
tinuat nos sue origini: facit nos mēbra chri-
sti. ac per hoc aīam peccatricem que fuerat
inimica dei. ꝓstibulū dyaboli. ⁊ serua pecca
ti: facit sponsam christi: templum spūssancti:
⁊ filiam patris eterni: quod totum fit ꝑ gra-
tuitam ⁊ ɔdescensiuam infusioneʒ doni gra
tuiti. ¶ Rursus qm̄ deus sic reformat: ꝙ le
ges nature inditas nō infirmat. ideo sic hāc
gratiā tribuit libero arbitrio vt tñ ipsuʒ nō
cogat. sed eius consensus liber maneat. ⁊ iō
ad hoc ꝙ culpa expellat̄ nō solum necesse ē
ꝙ gratia introducat̄. verūetiam ꝙ liberū ar
bitriū in adultis: in adultis dico: q: in paruul̄
sufficit fides ecclesie: ⁊ meritū christi ⁊ excu
sat impotentia sui: necesse est inq̄ʒ ꝙ confor
met se expulsioni culpe per detestationē om
nium peccatoꝝ: quā vocamus ɔtritionem.
Est etiā necesse ꝙ ɔformet se introductioni
gr̄e per ɔplacentiā ⁊ acceptatōem doni diui
ni. quā vocamus motum liberi arbitrij. Et

sic necesse est ista quattuor concurrere ad iustificationem impij. ¶ Postremo quia predispositio ad formam completiuam debet esse ei conformis ad hoc quod liberum arbitrium se disponat ad gratiam gratum facientem: indiget adminiculo gratie gratis date. et quia gratie est liberum arbitrium non cogere: sed preuenire: et simul vtriusque est in actum prodire. hinc est quod in nostra iustificatione concurrit actus liberi arbitrij et gratie. consone quidem et ordinate. ita quod gratie gratis date est excitare liberum arbitrium. liberi arbitrij autem est huiusmodi excitationi consentire vel dissentire: et consentiens est ad gratiam gratum facientem se preparare. quia hoc est facere quod in se est. et sic disposito gratia gratum faciens habet infundi. cui liberum arbitrium potest cooperari si vult: et tunc meretur. vel contrariari per peccatum: et tunc demeretur. Si ergo cooperetur ei vsque in finem: meretur peruenire ad eternam salutem. Uerum est igitur quod dicit Aug. quod qui creauit te sine te non iustificabit te sine te. Uerum est etiam quod non est volentis: neque currentis: sed dei miserentis. Uerum est etiam quod nullus potest superbire de meritis. quia nihil in nobis deus preter sua dona coronat. Reseruauit enim sibi deus munera gratie liberaliter largienda: vt discat homo non esse ingratus. nec in se quasi non acceperit: sed in domino gloriari. Uerum est etiam quod licet liberum arbitrium per se legem implere non possit. nec gratiam in se efficere. inexcusabile tamen est si non facit quod potest. quia gratia gratis data semper est presto ad commonitionem: cuius adminiculo facere potest quod in se est: quo facto habet gratiam gratum facientem. qua obtenta diuinam impleat legem: et faciat voluntatem. qua facta tandem ad beatitudinem perueniat sempiternam: propter opera meritoria: que totaliter sunt a gratia. totaliter etiam a libero arbitrio. licet principalius a gratia. quia vt dicit Augu. gratia cooperatur ad liberum arbitrium sicut sessor ad equum. qui quidem sessor liberum arbitrium dirigit: deducit et perducit ad portum eterne felicitatis. exercendo nos in operibus perfecte virtutis: secundum donum ipsius gratie septiformis.

Capitulum iiij.

¶ De ramificatione gratie in habitu virtutum.

Tertio restat agere de gratia in comparatione ad habitus virtutum. circa quam consideranda sunt tria. Primum est qualiter gratia vna ramificatur in habitus virtutum. secundum qualiter ramificatur in habitus donorum tertium qualiter ramificatur in habitus beatitudinum. ¶ De ramificatione igitur gratie in habitus virtutum hec tenenda sunt: quod cum vna sit gratia gratificans animam. septem tamen sunt virtutes gratuite quibus regitur vita humana tres quidem theologice. scilicet fides spes et charitas. et quattuor cardinales. scilicet prudentia: temperantia: fortitudo: et iusticia. que vno modo est virtus communis et generalis. alio modo specialis et propria. He autem septem virtutes licet sint distincte: et proprias excellentias habentes: sunt tamen connexe: et equales ad inuicem in eodem. et licet sint gratuite per gratiam informate. possunt tamen fieri informes per culpam. sola charitate excepta. et iterum informari per penitentiam: adueniente gratia: que est habituum virtualium origo: finis et forma. ¶ Ratio autem ad intelligentiam predictorum hec est. Quia sicut principium productiuum sua summa perfectione in dando vitam nature: non tantum dat viuere quantum ad actum primum. verumetiam quantum ad actum secundum qui est operari. sic necesse est quod principium reparatiuum vitam tribuat spiritui in esse gratuito. et quantum ad esse: et quantum ad operari. Et quoniam vnius viuentis secundum vnam vitam primam: membrorum multe sunt operationes vitales: ad illius vite perfectam manifestationem: cum actus diuersificentur per obiecta. et diuersitas actuum requirat diuersitatem siue distinctionem habituum. hinc est quod licet vna sit gratia viuificans: ramificari tamen necessario habet in varios habitus propter varias operationes. Et quoniam quedam sunt opera moralia prima. sicut credere. quedam media sicut intelligere credita. quedam vero postrema. sicut videre intellecta. et in primis anima rectificatur. in secundis expeditur. in tertijs perficitur. ideo gratia gratum faciens ramificatur in habitus virtu

tum: quoꝝ est aiaꝫ rectificare. in habitus do-
noꝝ. quorum est aiam expedire. ⁊ in habitꝰ
beatitudinū. quorū est aiaꝫ perficere. Rur-
sus qm̄ rectitudo aie perfecta requirit ꝙ ip
sa rectificet̃ ſm duplicem faciē. s. supiorē ⁊ in
feriorem: ⁊ respectu finis. ⁊ respectu eorum
que sunt ad finem. ideo necesse est aiaꝫ q̃ꝫtū
ad superiorem facieꝫ in qua ꝯsistit imago tri
nitatis eterne rectificari per tres theologi-
cas virtutes. vt sicut imago creationis cōsi-
stit in trinitate potentiarū cum vnitate essen
tie. sic imago recreationis cōsistit in trinitate
habituū cū vnitate gr̃e. per quos anima fert̃
recte in summā trinitateꝫ: ſm tria appropria
ta tribus personis. ita ꝙ fides dirigit in sum
me verū credendo ⁊ assentiēdo. spes in sum
me arduū imitando ⁊ expectando. charitas
in summe bonum desiderando ⁊ diligendo.
Necesse est etiā q̃ꝫtū ad inferioreꝫ faciē ani
mam rectificari ꝑ q̃ttuor cardinales v̓tutes.
Nam prudentia rectificat rōnalem. fortitu-
do irascibilem: tꝑantia ꝯcupiscibileꝫ. iusticia
vero rectificat oēs has vires in compatio-
ne ad alterum. Et q: illud alteꝝ determina-
te pōt esse ꝓximꝰ: pōt etiā idē hō cōparari ad
seipsuꝫ vt ad alteꝝ. potest etiā esse ipse deus
hinc est ꝙ iusticia circuire dicitur oēs vires
Dicit̃ etiā non tm̄ virtus cardinalis. verum
etiā generalis: comphēdens totiꝰ aie rectitudi
nem. cū ipsa dicat̃ rectitudo voluntatꝭ. Vn̄
ipsa nō tm̄ cōprehendit virtutes ordinantes
ad proximū: sicut est eq̄tas: liberalitas. verū
etiā ad seipsum. sicut est pn̄ia ⁊ innocentia.
necnō ad deum: sicut est latria: pietas ⁊ obe
dientia. Postremo q: oīs rectitudo virtutū
ſm eē gratuitum manat a gr̃a tanq̃ꝫ ab ori-
gine ⁊ radice. ⁊ ſm esse meritoriuꝫ cōpatur
ad charitatem: sicut ad originē formā ⁊ finē
hinc est ꝙ cetere v̓tutes gratuite q̊ ad habi
tus sunt cōnexe: ⁊ quo ad actus meritorios
sunt equales. Hinc est etiā ꝙ ceteri habitus
virtutum possunt esse informes: sola chari-
tate excepta q̄ est virtutū forma. Cū eni ha-
bent̃ sine gratia ⁊ charitatē: in quibꝰ ꝯsistit
vita virtutum: tūc sunt īformes. Cuꝫ autem
superinfundit̃ gr̃a: tunc formant̃ ⁊ decorant̃
⁊ deo acceptabiles fiūt. Sicut ⁊ colores abs
q̄ꝫ luce sunt inuisibiles. superueniente autem
lumine fiunt lucidi: pulchri: ⁊ aspectui com-
placentes. Vn̄ quēadmodū ex luce ⁊ colori
bus fit vnum in rōne motiui. ⁊ vna lux suf-
ficit ad multos colores illuminandos. sic ex
gratia ⁊ habitibus informibꝰ cū formantur
fit vnū ſm rōnem meritorij ⁊ gratuiti. ⁊ vna
nihilominus gr̃a sufficit ad informationeꝫ ⁊
gratificationem habituum diuersorum.

Capitulum v.

¶ De ramificatione gr̃e in habitꝰ donorū.

De ramificatione aūt gr̃e in habitus
donoꝝ hec tenenda sunt. ꝙ lꝫ pluri
ma sint dona gr̃e gratis date. ⁊ ge-
neraliter oēs habitꝰ diuinitus dati. dona dei
non absurde dici possint. specialiter tamen ⁊
appropriate. vij. sunt dona spiritussancti que
enumerat ⁊ noiat Isaias loquens de flore:
qui ꝓcessit de radice iesse idest christo. de q̊
dicit ꝙ requiescet sup eū spūs dn̄i. spiritꝰ sa-
pientie ⁊ intellectus. spūs consilij ⁊ fortitudi
nis. spiritus scientie ⁊ pietatis: ⁊ replebit eū
spiritus timoris dn̄i. In hac aūt enumeratio
ne descendendo procedit a summo: ⁊ cōbinā
do: vt simul ondat̃ donoꝝ distinctio: conne
xio: origo ⁊ ordo. ¶ Ratio autem ad intelli
gentiā predictoꝝ hec est. Quia cū principiū
repatiuū per summā liberalitatē non tm̄ det
gr̃am ad rectificādum contra obliq̄tates vi
ciorū per habitꝰ virtutū: verūetiā ad expe-
diendū ꝯ impedimēta synthomatū ꝑ habi-
tus donoꝝ. ideo plurificari debent dona gra
tuita ſm ꝙ necessarium est ad expeditionis
sufficientiam. Qm̄ igit̃ aia nr̃a indiget septi
formiter expediri. hinc est ꝙ ex septiformi cā
necesse est spiritussancti dona esse septifor-
mia. Indiget nāq̄ꝫ expediri contra vicioruꝫ
obliquitates: quātū ad vires naturales. quo
ad superadditas virtutes. in patiēdo. in agē
do. in ꝯtēplādo: ⁊ vtroq̄ꝫ modo. ¶ Primo
igitur ꝓpter viciorū obliq̄tates expeditissi-

me repellendas ſepteꝫ ſunt dona ſpiritusſan
cti. vtpote timor ꝯ ſuperbiā. pietas ꝯ inuidiā
ſcientia cōtra irā. que q̄ſi eſt q̄dā inſania. for
titudo ꝯ accidiā: q̄ mentē reddit ad bona i
ualidam: cōſiliū ꝯ auariciā. intellectꝰ ꝯ gulaꝫ
⁊ ſapientia ꝯtra luxuriam. ¶ Scḋo propter
expediendas vires naturales debent ſepteꝫ
dona ſpūſſancti eſſe. Nam iraſcibilis indi-
get expediri ad bona. tam in ꝓſpis q̄ꝫ in ad
uerſis. in ꝓſperis expedit̄ ꝑ timorē. i aduer
ſis ꝑ fortitudinē. Cōcupiſcibilis aūt indiget
expediri quātū ad affectionem reſpectu ꝓxi
mi. ⁊ hoc fit ꝑ pietatē. ⁊ q̄ꝫtū ad affectū re-
ſpectu dei: ⁊ hoc fit ꝑ guſtū ſapīe. Rōnalis
vero indiget expediri in veritatis ſpeculatio
ne: electione ⁊ executione. per donū aūt ītel-
lectꝰ expedit̄ ad verū ſpeculandū. ꝑ donum
cōſilij ad verū eligēdū. ꝑ donū ſciētie ad ele
ctuꝫ exequendū. ꝑ donū eni ſciētie recte con
uerſamur in medio natiōis praue ⁊ ꝑuerſe.
¶ Tertio ꝓpter expediēda ſeptē ꝟtutū offi
cia ſeptem debēt eſſe ſpūſſancti dona. Nam
timor expedit ad ꝑpantiaꝫ. timor. n. carnes cō
figit. pietas ad veram iuſticiam. ſcia ad pru-
dentiam. fortitudo ad fortitudineꝫ ſeu patien
tiam. conſilium ad ſpem. intellectus ad fidē.
ſapientia ad charitatem. Un̄ ſicut charitas ē
mater ⁊ conſummatio omniū virtutū. ſic ſa
pientia omniū donorū. ita vt vere dicat ſapi
ens. venerunt mihi oīa bona pariter cū illa.
⁊ innumerabilis honeſtas per manus illius
¶ Quarto propter expeditionē in patiēdo
conformiter ad chriſtū ſeptē ſunt habitꝰ do-
norum. Chriſtū aūt ad patiēdū mouit pater
na voluntas. humana neceſſitas: ⁊ ꝟtutꝫ ſtre
nuitas. Paterna q̄dē voluntas mouit vt co
gnita ꝑ intellectū. vt amata per ſapiam: vt in
reuerentia habita per timorē. Mouit etiaꝫ
nr̄a neceſſitas. ad quam cognoſcēdā neceſſa
ria eſt ſcia. ad quā miſerandā ſupaddit̄ pie-
tas. Mouit nihilominus ꝟtutis ſtrenuitas:
vt prouida in eligendo ꝑ ꝯſiliū. vt vigoroſa i
ꝑferendo ꝑ fortitudineꝫ. Et ſic dona debent
eſſe ſeptē. ¶ Quinto ꝓpter expeditionē in
agēdo ſeptē dona dant̄ a ſpūſancto. Naꝫ ad
actionē expediēdā neceſſe habemꝰ expedi-
ri ad declinandū a malo. qḋ fit per timoreꝫ.
Neceſſe etiam habemꝰ expediri ad ꝓficiē
dum in bono duplici. vel neceſſitatꝫ vl' ſup-
erogationis. Circa primū expedimur ꝑ ſciaꝫ
⁊ pietatē. ita ꝙ vnū eſt dirigens ⁊ aliḋ exe-
q̄ns. Circa ſcḋꝫ expedimur ꝑ ꝯſiliū dirigēs
⁊ per fortitudinē exequētē. Neceſſe etiā ha
bemꝰ q̄eſcere in optimo. ⁊ hoc q̄ꝫtū ad intel
lectū veri. ⁊ quātū ad effectū boni. primum
fit per donū intellectus. ſcḋm ꝑ donuꝫ ſapīe
in quo eſt q̄es. ¶ Sexto ad expeditionē i cō
templando dona ſpūſſcti i ſeptenario nūero
ſunt. Nam ad vitā hierarchiā ⁊ ꝯtēplatiuā
neceſſarium eſt animā purgari: illuminari ⁊
ꝑfici. Purgari aūt oportet a cōcupiſcētia:
a malicia. ab ignorantia. ab infirmitate ſeu i-
potentia. primū facit timor. ſcḋm pietas. ter-
tium ſcia. q̄rtū fortitudo. Illuminari aūt indi
gemus in operibꝰ reꝑatōis ⁊ ꝓmarie ꝯditio
nis. primū dat cōſiliū. ſcḋm intellectꝰ. Per-
fici aūt habemꝰ per acceſſum ad ſummū qḋ
cōſiſtit in vno: ⁊ hoc ꝑ donū ſapientie. Et ſic
archanū ꝯtemplatiōis a lato ꝯſummat̄ q̄ſi i
cubico. ¶ Septimo ad expeditionē in actio
ne ⁊ ꝯtemplatione ſeptē debēt eſſe dona ſpi
ritusſancti: Nam ꝯtēplatiua ꝓpter ꝯuerſio
neꝫ ad trinitatē tria debet hr̄e dona expediē
tia. ſ. quātū ad reuerētiā maieſtatꝫ timorem.
q̄ꝫtum ad intelligentiā ꝟitatꝫ. intellectū q̄ꝫtū
ꝟo ad ſapientiā ſiue guſtum bonitatꝫ ſapiaꝫ.
Actiua ꝟo q̄ verſat̄ in agendis ⁊ ſuſtinēdis
debet hr̄e q̄ttuor. ſ. pietatem ad agendum. ⁊
fortitudinem ad ſuſtinendum. ⁊ directiua ho
rum duoꝝ. ſ. ſcientiam ⁊ cōſilium. Un̄ q: ad
expeditionē neceſſaria ē directio. ideo fit do
noꝝ cōbinatio. ⁊ plurima ſunt dona ad ītel-
lectuꝫ ſpectantia. q: lux cognitionis vehemē
ter expedit ad dirigendos pedes in viaꝫ re-
ctam ⁊ pacis.

Capitulum vi.

¶ De ramificatione gratie in habitus bea
titudinuꝫ. ⁊ per ꝯſequens fructuū ⁊ ſenſuū.

d E ramificatione aūt grē in habitus btitudinū hec tenenda sunt. s. q̧ septem sunt beatitudines. q̄s saluator enumerat in sermōe de mōte. s. pauptas spiritus. mititas. luctꝰ: esuries iusticie: misericordia. mundicia cordis: ꝛ pax. Ad has vero btitudines propter sui perfectionem ꝛ plenitudinē: duodecim fructꝰ spūs: ꝛ qnqꝫ spūales sensus cōsequunt. q nō dicūt nouos habitus: sed statꝰ delectationum: ꝛ vsus spūalium speculationū: quibꝰ replent ꝛ cōsolant spūs virorū iustorum. ¶ Rō aūt ad itelligētiaꝫ p̄dictoꝝ hec est. Quia cū repatiuū principiū sit perfectissimū: ꝛ perfectissime repatiuum ꝛ reformatiuū p donū gratuitū. iō gratie donū ab ipso manans liberalit ꝛ abunde ramificari debet vsqꝫ ad habitꝰ pfectionuꝫ. qui cū fini approximēt: recto vocabulo nuncupant ex noie btitudinū. quarū sufficientia numerꝰ ꝛ ordo colligit ex integritate perfectionis. ꝛ ex modis perfectionū. ꝛ ex dispositionibꝰ ad perfectionē. Primo igit ad itegritatē perfectionis reqrit necessario pfectꝰ recessus a malo. perfectꝰ pcessus in bono: ꝛ perfectꝰ statꝰ in optimo. Qm̄ aūt malū aut procedit ex tumore superbie: aut ex rancore malicie. aut ex languore cōcupiscentie. iō ad perfecte elongādū ab hoc triplici genē mali tres sunt necessarie btitudines. s. paupertas spūs elongans a malo tumoris. mititas elongans a malo rancoris. ꝛ luctꝰ elongans a malo libidinis ꝛ lāguoris cōcupiscentialꝭ. Quia v̄o perfectꝰ processus in bono attēdit fɜ diuinam imitationem: ꝛ vniuerse vie dn̄i misericordia ꝛ veritas. hinc est q̧ duplex ē beatitudo fɜ has duas vias. s. esuries siue zelus iusticie: ꝛ affectꝰ misericordie. Qm̄ autem status in optimo est vel per limpidā cōgnitionem. vel per trāquillā affectionem. hinc est q̧ sunt due vltime beatitudines. s. mundicia cordis ad deū videndum: ꝛ pax mētis ad pfecte fruendū. ¶ Secūdo etiam si modi pfectionū attendant: debent esse septem habitus beatitudinū. Nam est pfectio religionis prelationis: ꝛ interne sanctitudinis. Ad perfectionem aūt religiōis necessario requirit abdicatio boni priuati. acceptatio boni fraterni. ꝛ appetitio boni eterni. Primum fit p paupertatem spiritꝰ. secundū per mititatē affectus. tertiū per amaritudinem luctus. Ad perfectionem vero p̄latiōis duo necessario requiruntur. s. zelus iusticie: ꝛ affectꝰ misericordie. misericordia enim ꝛ veritas custodiunt regem. Scōm hec duo disponi debet regimen prelationis in ecclesia militāte. Ad pfectionem aūt interne sanctitudinis necessario requirit puritas ꝯscientie: ꝛ trāquillitas totius anime per pacē dei omnē humanum sensum exupantem. ¶ Tertio si attendātur dispositiones preambule: septē debēt esse beatitudines. Timor enim facit recedere a malo ꝛ a mali occasione. ꝛ q: radix maloꝝ omnium est cupiditas. ideo timor dispōit ad spiritus paupertatē. in qua simul iungit humilitas cū paupertate. vt sic elongetur vir perfectus a fonte ois culpe. s. a superbia ꝛ cupiditate. Et hinc est q̧ paupertas spūs est fundamentū totiꝰ perfectionis euangelice. Vn̄ primo oportet hoc fundamētū sternere qui vult ad culmen perfectiōis puenire. fm illō Matth. xix. Si vis pfectus esse vade ꝛ vende omnia que habes. Ecce perfecta paupertas: que nihil sibi prorsus retinet. ꝛ sequere me: ecce humilitas. que facit q̧ homo abnegando seipsum tollat crucē suā ꝛ seqtur xp̄ꝫ qui est totiꝰ pfectiōis principalissimū fundamentū. Disponit ergo timor ad spiritꝰ paupertatem. Pietas aūt ad mititatem. Naꝫ q pie ad aliquem afficit: nec illū irritat: nec ab illo irritatur. Sciētia vero disponit ad luctū qm̄ per scientiam cognoscimus nos a statu beatitudinis relegatos in hanc vallem miserie ꝛ lachrymaruꝫ. Fortitudo autem disponit ad esuriem iusticie. qui enim fortis est taꝫ auide se tenet cuꝫ iusticia: vt malit a vita corporali q̄ꝫ a iusticia separari. Consiliuꝫ vero disponit ad misericordiaꝫ. Nihil eni deꝰ magis cōsulit in scriptura q̄ꝫ facere misericordi

am. quod super omnia reputat holocausta. Intellectus aũt disponit ad cordis mundiciam. nam speculatio veritatis mundat cor nostrum ab omnibꝰ fantasijs. Sapientia vero disponit ad pacem. Nam sapientia iũgit nos summo vero ⁊ bono: in quo est finis ⁊ tranquillitas totius nostri rationalis appetitus. Qua pace adepta necessario sequit̃ supabũdans delectatio spiritualis: que in duodenario fructuũ spiritus continet̃: ad insinuandã superabundantiam delectationuꝫ. Est enim duodenarius numerꝰ abundans. in quo insinuatur spiritualium charismatum exuberantia. quibus fruitur ⁊ delectat̃ anima sancta. ⁊ tunc est homo ad contemplationem idoneꝰ. ⁊ ad aspectus ⁊ amplexꝰ sponsi ⁊ sponse. qui fieri hñt ꝭm sensus spũales. quibꝰ videt̃ christi sponsi summa pulchritudo sub ratiõe splẽdoris. auditur summa armonia sub ratione verbi. gustatur summa dulcedo sub ratione sapientie comprehendentis vtrũqꝫ. verbum scꝫ ⁊ splendorem. odorat̃ summa fragrantia sub ratione verbi inspirati in corde. astringit̃ summa suauitas sub ratione verbi incarnati inter nos habitantis corporaliter: ⁊ reddentis se nobis palpabile: osculabile: amplexabile: per ardentissimam charitatẽ: que menteꝫ nr̃am per extasim ⁊ raptum trãsire facit ex hoc mundo ad patrẽ. ¶ Ex dictis igit̃ manifeste colligit̃ ꝙ habitus virtutum ad exercitium principaliter disponunt actiue. Habitus vero donorum ad actũ cõtẽplatiue. Habitus aũt beatitudinũ ad perfectionẽ vtriusqꝫ. Fructus vero spiritus qui sunt charitas: gaudiũ: pax: patientia: longanimitas: bonitas: benignitas: mansuetudo: fides: modestia continentia: castitas: dicunt delectationes cõsequentes opera perfecta. Sensus vero spirituales dicunt perceptiones mẽtales circa veritatem cõtemplãdã. que quidẽ ꝯtẽplatio fuit in ꝓphetis per reuelationẽ quantuꝫ ad triplicem visionem. s. corpalẽ: imaginatiuam ⁊ intellectualem. In alijs vero iustis reperit̃ per speculationẽ. que incipit a sensu ⁊ peruenit vsqꝫ ad imaginationem. ⁊ de imaginatione ad rationem. de rõne ad intellectũ. de intellectu ad intelligentiam. de intelligentia vero ad sapientiam siue noticiam excessiuam. que incipit hic in via: sed cõsummat̃ in gloria sempiterna. Ex his gradibus cõsistit scala iacob: cuiꝰ cacumen attingit celum. ⁊ thronus salomonis: in quo residet rex sapientissimus: ⁊ vere pacificus ⁊ amorosus: vt sponsus speciosissimus ⁊ desiderabilis totus: in queꝫ desiderant angeli prospicere: ⁊ ad quẽ suspirat desiderium sanctaꝝ animaruꝫ: sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum. quo qdem desiderio feruẽtissimo ad modũ ignis spiritus noster non solum efficitur agilis ad ascensum. verũetiam quadã ignorãtia ducta supra seipsum rapit̃ in caliginẽ ⁊ excessum. vt non solũ cũ sponsa dicat. in odore vnguentorũ tuorum curremꝰ. sed etiaꝫ cum ꝓpheta psallat. ⁊ nox illuminatio mea i delicijs meis quam nocturnam ⁊ deliciosam illuminationem nemo nouit nisi qui probat. nemo autẽ probat nisi per grãm diuinitꝰ datam. que qꝛ nemini dat̃ nisi ei qui se exercet ad illam. iõ deinceps cõsiderãda sunt exercitia meritoꝝ.

Capitulum vij.

¶ De exercitio grẽ respectu credendorum.

Quarto igit̃ restat considerare grãꝫ qꝫtum ad exercitia meritoꝝ. Circa qđ ꝯsideranda sunt q̃ttuor. Primo de exercitatiõe grẽ in credendis: cuiusmodi sunt articuli fidei. scđo in diligendis. cuiusmodi sunt illa que spectant ad ordinem diligendi. tertio in exequendis: cuiusmodi sunt precepta legis diuine. q̃rto in postulãdis. cuiusmodi sunt petitiões orõnis dñice. ¶ De credendis aũt hec tenenda sunt. ꝙ licet ꝑ fidem astringamur credere plurima que sunt supra rationẽ: ⁊ generaliter oĩa q̃ ꝯtinent̃ ⁊ asserunt̃ in canõe sacre scripture. specialiter tñ ⁊ ꝓprie articuli fidei dicunt̃ illi q ꝯtinent̃ in serie symboli apostolici. qui qdeꝫ vno mõ sunt duodecim. si habeat̃ respectus ad eos qui symbolũ ediderũt. alio mõ q̃ttuordecim

ſi cōſideremus q̄ radicaliter ſunt credenda:
tanq̄ȝ oium credendorū fundamenta. ¶ Rō
autem ad intelligētiū p̄dictoꝝ hec eſt. Quia
cum primū principiū in ſeipſo ſit ſumme ve
rum ⁊ bonū. in opere vero ſuo ſit ſumme iu
ſtuȝ ⁊ miſericors. ⁊ ſumme v̄o debeaꝫ firma
aſſenſio. ſumme bono feruens dilectio. ſum
me iuſto vniuerſalis ſubiectio. ſumme miſe
ricordi fiducialis inuocatio. ⁊ gratia ſit ordi-
natiua mentis noſtre ad primi principij cul-
turam debitā. hinc eſt ꝙ ipſa dirigit ⁊ regu
lat ad debita ⁊ meritoria exercitia: in creden
dis: amandis: exequendis ⁊ poſtulandis. ſ;
ꝙ requirit ſumma veritas: bonitas: iuſticia
⁊ miſericordia in trinitate beata. Cū igitur
veritati eſt credendum: ⁊ maiori veritati ma
gis eſt credendum. ⁊ ſumme veritati per cō
ſequens ſumme eſt credendū. ⁊ veritas pri-
mi principij in infinitū maior eſt omni veri-
tate creata. ⁊ luminoſior oī lumine intellectꝰ
noſtri. hinc eſt ꝙ ad hoc ꝙ intellectꝰ noſter
ſit recte ordinatus in credēdis: neceſſe eſt ꝙ
plus credat ſumme veritati q̄ȝ ſibi. ⁊ ꝙ ſe re
digat in obſequium chriſti. ac per hoc ꝙ nō
ſolum credat que ſunt ſm rationē. verū etiaȝ
que ſunt ſupra rationem ⁊ cōtra ſenſuū expe
rientiam. quod ſi recuſat non exhibꝫ ſumme
veritati debitā reuerentiā. dum iudiciū idu
ſtrie proprie p̄fert dictamini lucis eterne. qd̄
eſſe non poteſt abſq̄ȝ tumore ſuperbie ⁊ ela
tionis improbande. ¶ Rurſus q: veritas
ſupra rationē: ſiue p̄ter rationē eſt v̄itas non
viſa nec apparens. ſed magis occulta ⁊ ad
credendum difficilima. ideo ad hoc ꝙ fir-
miꝫ credaꝫ: neceſſaria eſt illuſtratio veritatꝫ
aīam eleuans. neceſſaria eſt etiā teſtificatio
auctoritatis animam firmans. primum fit p
fidem infuſam. ſcōm per ſcripturam auten-
ticam. quorū vtrūq̄ȝ eſt a veritate ſumma p
ieſum chriſtū qui eſt ſplendor ⁊ verbū: ⁊ per
ſpiritūſanctū qui veritatem oſ̄dit ⁊ dicit. ⁊
nihilominus credere facit. Hinc eſt ꝙ aucto
ritas prebet fulcimentum fidei. ⁊ fides aſſen
tit auctoritati. Et quia auctoritas principali-
ter reſidet in ſacra ſcriptura: que per ſpiritū
ſanctum eſt condita tota. ad dirigendam fi-
dem catholicā. hinc eſt ꝙ vera fides a ſcri-
ptura non diſſonat. ſ; ei aſſentit aſſenſiōe nō
ficta. ¶ Poſtremo q: veritas ad quā cre-
dendam artamur p fidē. ⁊ de qua ſacra ſcri
ptura agit principaliter. nō eſt veritas q̄cun-
q̄ȝ: ſed veritas diuina. vel vt eſt in natura p
pria: vel vt eſt in natura aſſumpta. Nam in
huius veritatis cognitione cōſiſtit ⁊ premiū
patrie ⁊ meritū vie. hinc eſt ꝙ articuli fidei
qui ſunt fidei fundamenta: aut ſpectant ad di
uinitatem. aut ad humanitatem. Et qm̄ diui
nitas habet conſiderari in tribus pſonis. ſ. in
patre generante. filio genito: ⁊ ſpirituſancto
pcēdente. ⁊ quadriformi operatiōe. ſ. creati
one in eſſe nature. recreatiōe in eſſe gr̄e. re-
ſuſcitatiōe in repatiōe vite: ⁊ glificatiōe ī col
latiōe glorie. hinc eſt ꝙ articuli ſpectātes ad
deitatem ſunt ſeptē. Silr̄ q: hūanitas chriſti
habet conſiderari vt concepta de ſpirituſan
cto: vt nata de virgine. vt patiens in cruce.
vt deſcendens ad infernum. vt reſurgens a
morte. vt aſcendens in celum. vt veniens ad
finale iudicium. hinc eſt ꝙ ſeptē ſunt articu-
li ſpectantes ad humanitatem. ⁊ ſic ſunt in
vniuerſo quattuordecim ad moduȝ ſeptem
ſtellarum: ⁊ ſeptem candelabroꝝ aureoꝝ: in
quorum medio filiꝰ hoīs ambulabat. Cū
ergo vnus eſt chriſtus in natura diuina ⁊ hu
mana. ⁊ vna tantū eſt veritas ſumma. que ē
ratio credendi: vna: prima: ſumma ⁊ ſola. q̄
non mutatur per tp̄a. hinc eſt ꝙ de omnibꝰ
predictis articulis vna tantū eſt fides ⁊ ea-
dem. non mutata tam in preſentibꝰ q̄ȝ in pre
teritis: q̄ȝ in futuris. licet magis clara ſit ⁊
explicita in eis qui chriſtum ſequunꝫ q̄ȝ in
eis qui preceſſerūt eiꝰ aduentū. ſicut nouum
teſtamentum clariꝰ eſt q̄ȝ vetꝰ: in qbꝰ p̄dicti
articuli continenꝫ. ¶ Et q: ſpiriſſctūs hos
articulos fidei in ſcripturarum profunditate
contentos: in vnū cōpegit p duodecim apo
ſtolos tanq̄ȝ per teſtes firmiſſimos. hinc eſt
ꝙ predicti articuli in vnū ſymbolū apl'orum

collecti fuerunt. Et ideo sm apostolos componentes duodecim articuli dicit possunt. quilibet aplus in edificationem fidei posuit vnum articulum qsi lapidē vnū viuū: quod spiritussctūs recte pfigurauit in duodeciz viris q duodecim lapides de iordanis alueo extraxerunt ad altare dñicum construendū.

Capitulum viij.

¶ De exercitio grē respectu diligendorū.

E diligendis aūt hec tenenda sunt. O quod licet oīa opera diuina sint valde bona. quattuor tñ proprie sūt ex charitate diligenda. s. deus eternus. quod nos sumus. proximus noster: et corpus nostruz. In quorum dilectione seruandus est ordo et modus: vt deus diligat primo et super omnia. et propter se. secūdo qd nos sumus sub deo et pro deo. tertio proximus noster sicut et nos. quarto corpus nostrum infra nos et infra proximum: tanq̄ bonū minus pcipuū. Ad h autem exequendum dat vnus charitatis habitus: et duplex mandatum. in quo pendet vniuersitas legis et prophetarum. non solū quātuz ad vetus testamentum: verūetiam quātū ad nouū. ¶ Ratio aūt ad intelligentiaz pdictorum hec est. Quia primū principiū hocipso quod primum est summū. et hocipso quod summuz est summe bonū. hocipso quod summe bonum est summe beatū et summe beatificatiuū: et h ipso quod summe btificatiuū est ipo summe fruendum. et hocipso quod est eo summe fruendū summe est ei inherendū p amorē. et in eo qescendū tanq̄ in fine. Qm̄ ergo amor rectus et ordinatus qui charitas appellat: principaliter fertur in illud bonum quo fruitur: et in quo qescit. et hocipsuz est ratio diligendi: hic est quod illud pcipue diligit tanq̄ btificatiuuz. et cetera per osequēs: que p illud idonea sūt beatificari. Qm̄ igit nobiscū ad beatitudinē natus est proximus peruenire: natum est etiam peruenire et corpus nostrum tanq̄ beatificabile cū spiritu. hinc est quod q̄ttuor tm̄ ex charitate diligenda esse dicunt. s. deus et proximus. spūs noster et corpus nostrum. ¶ Rursus qm̄ deus est supra nos tanq̄ bonum supremum. spiritus noster intra nos tanq̄ bonū intrinsecum. et proximus noster iuxta nos tāq̄ bonū cognatum. corpus vero nostrum infra nos tanq̄ bonum subiectum. hinc est quod hic debet seruari ordo in diligēdo: vt primo deus diligat super omnia et propter seipsuz. scdo spūs noster sub deo supra omne bonū caducum. tertio proximus noster iuxta nos ad consimile bonū. quarto corpus nostrum infra nos sicut bonū infimū. et in eodē gradu contineri debet corpus proximi. q: vtrūq̄z tenet rationem inferioris boni respectu spūs nri. ¶ Postremo q: amor est pondus mētis: et origo omnis affectionis mentalis. qui defacili reflectitur in se: et difficulter tendit in proximum: et difficilius eleuat in deū. hinc est quod licet quattuor sint diligenda ex charitate. duplex tñ datur mandatum. vnuz quod dirigit in deum. aliud qd dirigit in proximū. Et quia omnia precepta vel ad deū referunt tanq̄ in finem. vel ad proximuz tanq̄ in illud qd est ad finem. hinc est quod in his duobus mandatis claudit collectio mandatorum: et comphensio omniū scripturarū. et charitas ipsa est radix forma et finis virtutum. que iungit omnes cum vltimo fine: et ligat oīa ad inuiceз simul et ordinate. ac per hoc ipsa est pōdus inclinationis ordinate: et vinculū colligationis perfecte. ordinem qdem seruās respectu diligēdorū diuersorū quantum ad affectū pariter et effectum. vnitatem autem habens in habitu quantum ad vnum finem et vnuz principale dilectū. qd est ratio diligēdi respectu omniū aliorū dilectorum que p amoris vinculuz nata sunt colligari in vnum christum: quantuz ad caput et corpus quod vnitatem cōtinet in se saluandorum que vnitas nunc inchoatur in vita: sed consummatur in eterna gloria. iuxta quod dñs orat: vt sint vnum sicut et nos vnum sumus. et ego in eis et tu in me. vt sint cōsummati in vnum. qua vnitate consummata per vinculum charitatis erit deus omnia in omnibus: eternitate certa et pace: pfecta. erūtq̄z

omnia per amorem cōmunia cōmunione ordinata et ordinatione cōnexa: et cōnexione indissolubiliter alligata.

Capitulū. ix.

¶ De exercitio gratie respectu agendorū preceptorum et consiliorum.

De preceptis aūt legis diuine hoc tenendū est: quod in lege mosayca sunt precepta iudicialia: figuralia et moralia. vtpote decē precepta decalogi: in duabus tabulis conscripta digito dei. Lex aūt euāgelica iudicialia temperat auferēdo: figuralia euacuat adimplendo: moralia consummat adijciendo. Adijcit autē documenta instruentia. promissa excitantia: et consilia perficientia. cuiusmodi sunt consilium paupertatis. consilium obedientie: et consilium castitatis. ad que implēda inuitat dñs noster iesus christus eū qui vult esse perfectus. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predictorum hec est. Quia primum principiū sicut est summe bonū in seipso. sic ē summe iustum in opere suo. et in vniuersi regimine disponendo. Quī ergo summe iusti est zelare iusticiā: non tñ in se verūetiam in altero. iusticia autem consistit in conformando se regulis iuris. hinc est quod diuine iusticie est regulas iusticie homini imprimere et exprimere: non tñ dictando per modū veritatis erudientis: sed etiam precipiendo et obligando per modū volūtatis imperantis. Et qm̄ gratia facit voluntatem nostram voluntati diuine conformē. ipsius est disponere nos ad obtemperandū et subiacendū illis regulis iusticie sm̄ dictamē legis diuinis date. ¶ Rursus qm̄ diuinis imperijs dupliciter obtemperare contingit. videlicet ex timore pene vel ex amore iusticie. et primū est imperfectorum. secundū aūt perfectorum. ideo duplicē deus homini contulit legem. vnam timoris: et alteram amoris. vnam in seruitutem generantē: et alteram in adoptionē filiorum dei transferentem. Ac per hoc quia timentibus et imperfectis competit vt terreant per iudicia. et manuducantur per signa. et dirigantur nihilominus per precepta. hinc est quod lex mosayca que est lex timoris. continet iudicialia et figuralia et moralia. Perfectis aūt et amantibus competit aperta instructio documentorum. larga promissio premiorum. et alta perfectio consiliorū. hinc est quod lex euangelica continet ista tria. Et ideo dicitur lex mosayca differre ab euāgelica. quia illa figure: hec veritatis. illa lex pene. hec gratie. illa litteralis et ista spūalis: illa occidens: et ista viuificans. illa timoris et ista amoris. illa suitutis: et ista libertatis. illa oneris et ista facilitatis. ¶ Postremo qm̄ regule spectantes ad iusticie necessitatem continent in diuinis preceptis: et iusticie ē ius suū vnicuiqz reddere: necesse est quod pcepta moralia quedam sint que ordinent nos ad deū. quedam ad proximū sm̄ duplex charitatis preceptum. quod spūssanctus voluit insinuare per duarum mysterium tabularū. et ideo digito dei scripte dicuntur. Et quia deus est trinus. pater et filius et spūssanctus. cui competit sūma maiestas adoranda: veritas profitenda: et charitas acceptanda: sm̄ vim irascibilē rationalez et concupiscibilē. per actū operis: oris et cordis: ideo triplex est mandatū prime tabule: correspōdens tribus pmissis. s. adorationis subiectiue. iurationis veridice. et sabbatizationis sacrate. Quia vero proximus est imago trinitatis. et ei inquantū pfert imaginē pris debet pietas. inquantū imaginē filij debetur veracitas. inquantū imaginem spiritussancti debet benignitas. hinc ē quod septē sunt mādata que ad scdam tabulam spectāt. Nam penes pietatē sunt duo. vnū quod pietatē mādat. s. de patre honorādo. alterum quod impietatē vetat. s. de nō occidēdo. Penes veracitatē vero q principaliter consistit in vbo accipit vnū. s. de falso testimonio nō ferēdo. Penes benignitatē vero cui opponit cupiditas et concupiscētia. quarum vtraqz pōt esse in opere vel in corde accipiunt q̄ttuor. s. nō mechaberis. nō concupisces vxorē. nō furtū facies: et nō concupisces rem alienā. Et habēt hec ordinari sm̄ maiora vel minora nocumenta. p quę

infringi potest insticia. Et sic regule spectan
tes ad iusticie necessitatem debent contineri
in decem preceptis. ¶ Qm̄ autem iusticia
ad perfectionem puenit: dū perfecte se elon
gat a malo. ⁊ quantum ad culpá ⁊ quantum
ad causam. ⁊ omne malū orit ex triplici radi
ce. scʒ ɔcupiscentie carnis: ⁊ ɔcupiscétie ocu
loꝝ. ⁊ supbie vite. hinc est ꝙ tria sunt consi-
lia euangelica pfecte nos elongantia a tripli
ci radice predicta. Que ideo sunt ɔsilia. quia
vt perfecte faciant recedere a malo: nō soluʒ
separant ab illicitis. verūetiam a licitis ⁊ con
cessis: que possunt esse occasio mali. ac p h̄
non solum insticiam continent sufficientem.
verūetiam superabundanté. s̄m ꝙ compe-
tit perfectioni euangelice legis: ⁊ exercitatio
ni gratie perficientis.

Capitulum x.

¶ De exercitio gratie respectu petendorũ
⁊ orandorum.

De petitionibus aūt orationis dñice
hoc tenendū est. ꝙ licet deus sit li-
beralissimus: ⁊ pmptior ad dandū
q̄ʒ nos ad accipiendū. tñ a nobis vult orari
vt occasionem habeat largiendi dona gra-
tie spūssancti. Vult autem orari non solum
oratione mentali: que est ascensus intellectus
in deum. verūetiá vocali que est petitio de-
centiū a deo: nō soluʒ per nosipsos: verūetiá
per sanctos: tanq̄ʒ per coadiutores nobis di
uinitus datos: vt quod minus digni sumus
impetrare per nos: impetrare valeamus p
sanctos. Et quia quid oremus s̄m ꝙ oportet
nescimus: ne vagaremur incerti: formam no
bis tribuit dñs ⁊ deus noster christus in ora
tione quá composuit. in qua sub septenario
petitionum numero: vniuersitas cōphédi
tur petendorū. ¶ Ratio aūt ad intelligen-
tiam p̄dictoꝝ hec est. Quia primū p̄ncipiū
sicut est summe verū ⁊ bonum in seipso. sic
misericors ⁊ iustum in opere suo. Et qr mise
ricordissimū est: ideo libentissime condescen
dit humane miserie per infusionem grē sue.
Quia vero simul cum hoc iustū est. ideo do

num perfectū non dat nisi desideránti. nō dat
gratiam nisi regratianti. nō impendit miseri
cordiam nisi miseriá cognoscenti. vt salua sit
libertas arbitrij. ⁊ non vilescat nobilitas do
ni: ⁊ integer perseueret cultus honoris diui-
ni. Quoniá ergo orantis est affectare subsi-
dium. pprīū allegare defectū. ⁊ gratias age-
re pp̄ter beneficiū gratis datum. hinc est ꝙ
oratio disponit ad susceptionem diuinorum
charismatū: ⁊ deus orari vult ad hoc vt mu
nera largiatur. ¶ Rursus qr ad hoc ꝙ desi
derium efficaciter sursuʒ tendat ad impetrá
dum dona diuina. necesse est ꝙ affectio no-
stra sit feruida: ⁊ cogitatio in vnum collecta.
⁊ expectatio nostra sit certa ⁊ firma. ⁊ quia
cor nostrum frequenter est tepidum. frequē-
ter dispersum: frequēter etiam pauidum p-
pter peccati remorsum. nec audens per seipʒ
cōparere ante dei ɔspectum. hinc est ꝙ dñs
voluit nos nō tm̄ orare mentaliter. verūetiá
vocaliter ad nostri affectus excitationé per
verba. ⁊ ad recollectioné cogitationū p sen-
sum verborum. Voluit etiá nos orare p san
ctos: ⁊ sanctas p nobis: ad dandá fiduciam
pauidis. vt qd̄ non audent vel nō possunt i-
petrare per se. per idoneos impetratores
obtineant. ac per hoc in orantibus humilitas
conseruetur. in sanctis intercedétibus digni
tas declaretur. in omnibus etiá christi mem
bris charitas ⁊ vnitas ostendatur. qua que i
feriora sunt ad superiora fiducialiter recur-
rant. ⁊ superiora inferioribus liberaliter con
descendant. ¶ Postremo qr deus iustus et
misericors exaudire nō debet nisi in his que
spectant ad suū honoré: ⁊ ad nostrá saluteʒ.
hmōi aūt sunt que spectant ad p̄miū patrie:
⁊ ad viaticū vie. ⁊ prima sunt tria: ⁊ sequen-
tia quattuor. hinc est ꝙ petitiones dominice
orationis que docent quid petere vtiliter de
beamus sunt septem. Que enim spectát ad
diuinum honoré: ⁊ premiū patrie sunt tria.
scʒ intelligentia veritatis. reuerentia maiesta
tis: ⁊ concordia voluntatis. Siue per alia v̄
ba. Vel est visio summi veri: qd̄ non vide-

tur nisi a mundis ⁊ a sanctis. ⁊ hec petiť cuꝫ dicitur. Sanctificetur nomen tuum. idest tui nois noticia pfectis sanctis ⁊ mundis donetur. Uel est tētio summi ardui. que reges facit: ⁊ per quā regnū habeť. ⁊ hec petiť cum diciť. Adueniat regnū tuū. Uel est fruitio sūmi boni que nō datur nisi his qui volūtates suas habent diuine volūtati ꝯformes: ⁊ hec petiť cum diciť. Fiat voluntas tua sicut in celo ⁊ in terra. Que aūt spectant ad transitum vie: aut respiciunt collationem boni ꝯferentis. aut amotionem mali nocentis. Collatio aūt boni ꝯferentis petiť in pane quotidiano siue supsubstantiali. in quo petiť quicqd necessarium est ad ꝯseruationē vite psentis. siue ẜm spiritū siue ẜm corpus. Amotio auteꝫ mali nocentis petiť in tribus petitiōibus vltimis. q: omne malū aut tenet rōnem pteriti aut futuri aut pñtis. Uel aliter. aut tenet rōneꝫ mali culpe: aut pugne aut pene. Primū petitur amoueri in dimissione debitorū ẜm in victoria tentationū. tertiū ⁊ vltimū in liberatione ab oppressione maloꝝ. Et sic septeꝫ in vniuerso sunt petitiones: in quibus vniuersaliter petitur quicquid petendum est. Et hoc quidem satis recte: vt septenarius petitionum: respondeat septenario diuinoꝝ charismatum ⁊ donoꝝ gratie septiformis. Propter qđ notandū est q septiformē septenarium proponit nobis sacra scriptura considerandū. scꝫ viciorum capitaliū. sacramentorum: virtutū. donorū. beatitudinum. petitionum: ⁊ dotum gloriosarum. triuꝫ. scꝫ spūalium: ⁊ quattuor corporaliū: vt inferius apparebit. Proponit ergo septenariū vitiorum tanqꝫ primū: a quo debemus recedere. septenarium sacramentoꝝ secundum: per queꝫ debemus incedere. septenariū dotū vltimū quē debemus appetere. septenariū petitionū penultimū quo debemus petere. septenariū aūt virtutū donorū ⁊ beatitudinū triplicem intermedium. per quē debemus transire. vt sic septies in die laudantes nomē dñi ⁊ orantes impetremus grām septiformē virtutum: donorū: ⁊ beatitudinū. qua vincamus septiformē pugnā vitioꝝ capitaliū: ⁊ perueniamus ad septiformē coronā dotū gloriosaꝝ. adiuuante nihilominus septiformi medicina sacramentorum: diuinitus ad reparationem humani generis statutorum.:

Finit quinta pars.

¶ Incipit sexta ps de medicina sacramētali Capitulū. primū.

¶ De sacramentali origine.

p Ostqꝫ actum est de trinitate dei. de creatura mūdi. de corruptela peccati. de incarnatione verbi. ⁊ de grā spūssancti. iā nūc sexto agēdum est de medicina sacramentali. Circa quā ꝯsideranda sunt septē. Agendū est. n. de sacramētoꝝ origine. variatiōe. distinctiōe. institutiōe. dispensatōe. iteratōe: ⁊ vniuscuiusqꝫ itegritate. ¶ De origine igiť sacramētoꝝ h̄ tenēdū est q sacramenta sunt signa sensibilia: diuinitus istituta: tanqꝫ medicamēta: in qb⁹ sub tegumēto reꝝ sensibiliū diuina virt⁹ secretius opať. ita q ipa ex silitudine naturali repsentant. ex institutōe significāt. ex sctificatōe ꝯferunt aliquā spūalem grām: p quā aīa curať ab infirmitatibus vitioꝝ. ⁊ ad h̄ pncipaliter ordinanť tanqꝫ ad finē vltimum. valēt tñ ad humiliationē: eruditōem ⁊ excitationē sicut ad finē q est sub fine. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā pdictoꝝ hec est. Quia principiū reparatiuū qđ est xp̄s crucifixus: verbū. scꝫ incarnatū. qđ sapiētissime dispensat omnia q: diuinū: ⁊ clemētissime curat q: diuinit⁹ incarnatū. sic debet reparare. sanare ⁊ saluare humanū genus egrotū ẜm q ꝯpetit ipsi egrotāti: egritudini: ⁊ occasioni egrotādi: ⁊ ipsi⁹ egritudinis curationi. Ipse aūt medicus est verbum incarnatū deus. s. inuisibilis in natura visibili. Homo egrotans est nō tantū spiri-

tus: nec tm̄ caro: sed spūs in carne mortali. Morbus autem est originalis culpa: que p ignorantiam inficit mentē: ꝛ per ꝯcupiscentiam inficit carnem. Origo autem huius culpe licet principaliter fuerit ex ꝯsensu ratiōis: occasionē tamen sumpsit a sensibus carnis. Ad hoc ergo ꝙ medicina correspōdēs esset omnibus supradictis: oportuit ꝙ nō tm̄ esset spūalis. verūetiam aliquid haberet de sensibilibus signis. vt sicut hec sensibilia fuerunt anime occasio labendi. ita essent ei occasio resurgendi. Quā igiť signa sensibilia q̄ztum est de se non habent efficacē ordinationē ad grām. licet habeant longinquā representationem de sui natura. hinc est ꝙ oportuit ꝙ ab auctore gratie instituerētur ad significāduz: ꝛ benedicerentur ad sanctificandum. vt sic essent ex naturali similitudie repñtātia. ex adiuncta institutione significantia. ex supaddita benedictione sanctificantia ꝛ ad gratiaz preparantia: per quam curraretur ꝛ sanaretur anima nostra. ℂ Rursus quoniam gratia curatiua non datur elatis: incredulis ꝛ fastidiosis: ideo optuit hec signa sensibilia diuinitus dari. que non solū sanctificarent ꝛ gratiam cōferrent: ac per hoc sanarēt. verūetiā significatione erudirēt: ꝛ susceptione humiliarent. ꝛ diuersificatione exercitarent. vt sic per exercitationē exclusa accidia a ꝯcupiscibili. per eruditionē exclusa ignorātia a rationali. per humiliationem exclusa superbia ab irascibili. tota anima curabilis fieret a gratia spūssancti. que reformat nos ƀz has tres potentias ad imaginem trinitatis ꝛ christi. ℂ Postremo qm̄ per huiusmodi signa sensibilia diuinitus instituta: grā spūssancti suscipitur. ꝛ in eis ab accedentibus inuenitur. hinc est ꝙ hmōi sacramenta dicunť grē vasa ꝛ causa. nō q: grā in eis substātialiter ꝯtineatur: vel causaliter efficiať. cum in sola aīa habeat collocari. ꝛ a solo deo habeat infundi. sed q: in illis ꝛ p illa grām curationis a sūmo medico xp̄o ex diuino decreto opteł hauriri. licet deus nō alligauerit suā grām sacramētis. ℂ Ex pmissis igiť apparet nō solum qs sit sacramētoꝝ ortus. verūetiā qs vsus ꝛ qs fructus. ℂ Nā ort⁹ eoꝝ est xp̄s dn̄s. ℂ Usus aūt est act⁹ exercitatiu⁹. eruditiu⁹ ꝛ humiliatiuus. ℂ Fructus aūt est hoīm cura ꝛ salus. ℂ Patet etiā que sit causa efficiens sacramētoꝝ. q: diuina istitutio. ℂ Que materialis: q: signi sensibilis representatio. ℂ Que formalis: q: gratuita sanctificatio. ℂ Que finalis q: hoīm medicinalis curatio. ℂ Et q: denoiatio fit a forma ꝛ a fine: hinc ē ꝙ dicunť sacramēta q̄si medicamēta sanctificātia. ℂ Per hec. n. aīa a feditate vitioꝝ reduciť ad sctificatōem pfectā. ℂ Et iō licet sint corpalia ꝛ sensibilia: sunt tm̄ medicinalia. ꝛ ob ƀ venerāda tanq̄z sctā. q: sacra significāt mysteria. ad sacra ꝑpant charismata. a sacratissimo deo data. sacra institutiōe ꝛ benedictione diuinit⁹ ꝯsecrata. ad cultum sacratissimū dei in sacra ecclesia ꝯstituta. ita vt merito dici debeant sacramenta.

Capitulum. ij.

ℂ De sacramentorum variatione.

De variatione autē sacramētoꝝ ƀ tenendum est. ꝙ sacramenta ab initio ad curationem hoīs sunt instituta. ꝛ semp cū morbo hoīs cucurrerūt: ꝛ vsq; i finē seculi pdurabūt: sed alia fuerūt in lege nature: alia sub lege scripta: alia sub lege gratie Et i his oībus illa que posteriora sunt: significatione sunt euidētiora. ꝛ effectu grē digniora. In lege enim nature fuerunt oblationes: sacrificia ꝛ decimatiōes. In lege autem scripta introducta est circūcisio: ꝛ adiuncta ē expiatio: ꝛ supaddita est oblationū: decimationū: ꝛ sacrificiorum multiformis distinctio. In lege autem noua statuta sunt sacramenta numero pauciora. vtilitate potiora. virtute efficaciora. ꝛ preeminentia digniora. in quibus est impletio simul ꝛ euacuatio sacramentorum omniuz predictorum. ℂ Ratio autē ad intelligentiā predictoꝝ hec est. q: ƀbuz i carnatū qđ ē repatiōis nr̄e principiū: ꝛ fons ꝛ origo sacramentoꝝ: cū sit clementissimū ꝛ

sapientissimũ. eo quod clementissimũ est non per
misit quod curreret morbus pcti sine remedio
sacramenti. eo vero quod sapientissimũ ē. ideo
iuxta dictamen sue imutabilis sapiētie cun-
cta ordinatissime gubernantis: diuersa adhi
buit medicamenta et varia: sm mutationem
variam tempoꝝ diuersoꝝ. Quĩ ergo ab ini
tio percurrente tpe: et aduentu saluatoris ma
gis ac magis appropinquante. semp magis
ac magis effect⁹ salutꝫ creuit: et cognitio veri
tatis: cōgruũ fuit et ipsa signa salutis per suc-
cessionem tēpoꝝ. alia post alia variari. vt ef
fectus gratie diuine in salutem cresceret. si-
mulqꝫ et ipsa significatio in ipsis signis visi-
bilibus euidētior appareret. Et ideo primuꝫ
per oblatiōes. postea per circūcisionē. ad vl
timũ per baptismalē ablutionē: expiationis
et iustificationis sacramentũ formaliter insti-
tutum est. quia eiusdē mũdatiōis forma et silitu
do in oblatione quidem occulte inuenitur. in
circūcisione vero euidentius exprimitur. per
baptisimum aũt manifesti⁹ declaratꝫ. Et hinc
est quod illa pmi tpis sacramēta: sicut dicit Hu
go: fuerunt sicut veritatis vmbra. medij tpis
sicut figura seu imago. postremi. s. gratie si-
cut corpus. quia intra se veritatem et gratiā
curatricem continent quā psentant. et presen
tialiter cōferũt qd promittũt. ¶ Rursus qm̃
presentia veritatꝫ et gr̃e. q in lege gratie exhi
betur rōne sue excellētie et mltiformitatis in
ope et vtute: p vnũ signuꝫ exprimi nō pote-
rat vt decebat. hinc ē quod in oi tpe et lege pl'a
fuerũt sacr̃a data. ad illā vitatē et gr̃aꝫ expri-
mendā. sed pcipue in tpe legis figure: cui⁹ est
figurare: multa signa et varia precesserunt: q
sua varietate christi gr̃am multipliciter exp
merent: et excellenti⁹ cōmēdarent: et multi-
pliciter cōmēdando nutrirēt puulos. exerce
rent imperfectos. et duros onerando frāge-
rent: et ad iugum gratie domarēt. et quodā-
modo emollirēt. ¶ Postremo qm̃ supueni
ente veritate cessat vmbra: et figura pnũciās
sortitur finē intentũ. quo habito cessare debꝫ
eius vsus et act⁹. hinc est quod gr̃a supueniente
vetera sacramenta et signa impleta sunt pari
ter et sublata. quia signa erant prenostica futuro
rum et quasi prenunciātia de lōginquo: et no
ua nihilominus instituta tanqꝫ demonstrati-
ua presentis gratie. et rememoratiua quodãm
modo passionis dñice. que fons est et origo
gratie curatiue. siue in nobis siue in his qui
precesserunt christi aduentum. sed in his qui
precesserũt tanqꝫ preciũ pmissuꝫ. in his qui
sequunt tanqꝫ preciũ persolutũ. Et qm̃ non
debet gr̃a promissioni pcij nisi rōne psoluti
onis et abũdātior debet psoluto pcio qꝫ pro
misso. hinc est quod passio christi imediati⁹ scti-
ficat sacramenta temporis legis noue. et ple
nior gr̃a in eis redundat. Propter qd illa p
parauerunt et pduxerũt ad hec sicut via ad
terminum. sicut signũ ad signatum. sicut figu
ra ad veritatem. et sicut imperfectum redu-
cit et preparat ad perfectum.

Capitulum iij.

¶ De sacramētoꝝ numero et distinctione.

D E distinctione aũt et numero sacro-
rum noue legis hoc tenendũ est: quod
ipsa sunt septē sm correspondētiam
ad gr̃am septiformē. q per septenarium tpis
nos reducit ad principiũ. quietē. et circulum
eternitatis. sicut ad octauam resurrectionis
vniuersalis. ¶ Hoꝝ aũt sacramētoꝝ ianua
est baptisimus. deide confirmatio: eucharistia:
penitentia: vnctio extrema: ordo et mr̃imoni
um. qd licet vltimo collocet propter morbuꝫ
cōcupiscentie annexũ. ipsum tñ fuit ante oia
introductũ in padiso. etiā ante pctm̃. ¶ Rō
aũt ad intelligentiā predictoꝝ hec est. Quia
pncipiũ nostrũ repatiuũ et curatiuũ nostroꝝ
morboꝝ christus dñs verbum incarnatũ: cũ
sit dei virtus et sapia et misericordia nr̃a. sic
potenter: sic sapiēter: sic clemēter: sic decent
sua debet instituere sacr̃a in lege gr̃e: vt nihil
prorsus desit curationi nr̃e quātũ cōpetit sta
tui vite pñtis. ¶ Ad pfectā aũt curationem
egritudinis cōcurrũt hec tria. s. expulsio egri
tudinis. introductio sanitatis. et conseruatio
introducte salutis. ¶ Primũ igit qm̃ ad p-

fectam curationẽ ꝑfecta ⁊ vniuersalis reqrit
morbi expulsio: ⁊ morbus est septiformis: tri
plex culpabilis. s. culpa originalis: mortalis:
⁊ venialis. ⁊ quadruplex penalis. s. ignorãtia
malicia: infirmitas: ⁊ ꝯcupiscentia. ⁊ non sa-
nat oculum qđ sanat calcaneũ. sicut dicit hie
rony. hinc est ꝙ oportuit adhiberi ꝯ hec se-
ptenariũ medicamẽtoꝝ: ad hunc septiformẽ
morbũ plenius expellendum. s. ꝯ originalem
baptismũ. ꝯ mortalẽ penitẽtiã. ꝯ venialẽ vn
ctionem extremã. contra ignorantiã ordinẽ.
ꝯtra maliciã eucharistiã. ꝯ infirmitatẽ cõfir-
mationẽ. ⁊ ꝯ concupiscentiã mr̃imoniuꝫ qđ
eam tempat ⁊ excusat. ¶ Rursus q: ꝑfecta
curatio nõ potest esse sine restitutione itegre
sanitatis: ⁊ sanitas aĩe integra ꝯsistit in vsu se
ptẽ virtutũ. triũ scꝫ theologicaꝝ. ⁊ quatuor
cardinaliũ. hinc est ꝙ ad haꝝ vsum sanũ re
stituẽdũ institui oportuit septiforme sacram̃
tum. Nam baptismus sanãdo disponit ad fi
dem. ꝯfirmatio ad spem. eucharistia ad cha-
ritatem. pnia ad iusticiã. vnctio extrema ad
perseuerantiã. que est fortitudinis ꝯplemen-
tũ ⁊ sũma. ordo ad prudentiã. mr̃imoniũ ad
tꝑantiã ꝯseruandã. quã maxime ꝑsequitur i
firmitas carnis. sed honestas remediat nu-
ptiarũ. ¶ Postremo qm̃ perfecta curatio
esse nõ potest sine ꝯseruatõe salutis introdu
cte. ⁊ salus introducta ꝯseruari nõ põt in cõ
flictu certaminis nisi in acie ecclesie. q̇ est ter
ribilis vt castroꝝ acies ordinata. ⁊ hoc qdẽꝫ
fit ꝑ septiformis gr̃e armaturã. hinc est ꝙ ne
cesse est septẽ esse sacr̃a. Nã vt hec acies sit
ꝑfecte ⁊ ꝯtinue cõmunita: cũ ꝯstet ex ptibus
corruptibilibus indiget sacramẽtis munien-
tibus: releuãtibus ⁊ renouãtibꝰ. muniẽtibꝰ.
pugnantes. releuantibus cadẽtes: ⁊ renouã
tibus moriẽtes. ¶ Sacr̃m aũt muniẽs: aut
munit ingredientes. ⁊ sic est: baptismus. aut
stãtes: ⁊ sic est ꝯfirmatio. aut exeuntes. ⁊ sic
est extrema vnctio. ¶ Sacr̃m aũt releuans
aut releuat a casu veniali. ⁊ sic est eucharistia
aut a mortali. ⁊ sic est pñia. ¶ Sacr̃m aũt re
nouãs aut renouat in esse spũali. ⁊ sic ẽ ordo
cuius est administrare sacramẽta. aut in esse
naturali. ⁊ sic est mr̃imoniuꝫ. qđ q: renouat
multitudinẽ in esse nature qđ est oĩm funda
mentũ. iõ primo fuit añ oĩa institutũ. licet ꝓ-
pter morbũ ꝯcupiscẽtie annexũ. ¶ Et q: mi
nime est sctificatiuũ: q̃ꝫuis significatõe sit sa-
cramentũ magnũ. inter medicamẽta spũalia
vltio collocat̃: ⁊ locũ sortit̃ extremũ. ¶ Vñ
q: baptismus est ingredientiũ: ꝯfirmatioꝰ pu
gnantiũ. eucharistia vires resumentiũ. pnia
resurgentiũ. extrema vnctio exeuntiũ. ordo
nouos milites introducẽtiũ. mr̃imoniũ no-
uos milites ꝑparantiũ. patet ex his sufficien
tia ⁊ ordo medicamẽtoꝝ. sacr̃aliũ ⁊ armoꝝ.

Capitulum. iiij.

¶ De sacramentorum institutione.

D E institutione aũt sacramentoruꝫ h
tenendum est. ꝙ septem sacramen-
ta legis gratie christus instituit tãq̃ꝫ
noui testamenti mediator: ⁊ precipuus lator
legis. in qua vocauit ad promissa eterna de-
dit precepta dirigentia. ⁊ instituit sacramẽta
sanctificantia. ¶ Instituit vero ea in verbis
⁊ elementis: ad euidentiam significationis:
⁊ efficatiam sanctificatõis ita ꝙ semꝑ habẽt
significantiã veritatis: sed nõ semper effica-
ciam curatõis. nõ propter defectum a parte
sui: sed parte suscipientis. ¶ Instituitꝰ autem
predicta sacramenta diuersimode. ¶ Que
dam. scꝫ ex eis confirmando: approbando ⁊
ꝯsummando. vt matrimoniũ ⁊ penitentiaꝫ.
Quedã aũt insinuando ⁊ initiando: vt ꝯfir
mationẽ ⁊ vnctionẽ extremã. ¶ Quedã ve
ro initiando ⁊ ꝯsummando ⁊ in semetipo su
scipiendo: vt sacramentũ baptismi. eruchari
stie ⁊ ordinis. Hec enim tria ⁊ plene istituit:
⁊ etiam primus suscepit. ¶ Rõ aũt ad itelli
gentiã ꝓdictoꝝ hec est. Quia principiũ re-
paratiuũ nostrũ est christus crucifixus: v̂bũ
scꝫ incarnatũ. quod q: verbum est patri coe
quale ⁊ ꝯsubstãtiale: est verbũ summe v̂tutꝭ
summe veritatis: ⁊ summe bonitatis. ac per
hoc ⁊ summe auctoritatis. ⁊ ideo ipsius ẽ ꝓ
prie nouũ testamentũ introducere. ipsius est

etiam: tare legé integrá ⁊ sufficienté ſm exi
gentiam summe virtutis: ⁊ veritatis ac boni
tatis sue. Rõne igit summe bonitatis ꝓmis
sa ꝓposuit beatificantia. rõne aũt summe ve
ritatis ꝑcepta dedit dirigétia. rõne vero sũ-
me virtutis sacramenta statuit adminiculátia
vt sic per sacramenta virtus reparet ad im
plenda precepta dirigentia. ⁊ ꝑ precepta di-
rectiua ꝑueniret ad promissa eterna. faciẽte
hoc verbo eterno. xpo scꝫ dño in lege euan-
gelica. inq̃ntum est via veritas ⁊ vita. ¶ Rur
sus qm̃ reparatiuũ principiũ nõ solũ est verbũ
inquantũ verbũ: sed etiá inquantũ incarna-
tũ. qđ hoc ipso ꝙ incarnatũ oibus se offert
quantũ ad noticiá veritatis: ⁊ oibus digne ac
cedentibus se exhibet ad grãm curationis.
hinc est ꝙ tanq̃ plenũ gratie ⁊ veritatis ad
maioré euidentiá significandi. ⁊ efficaciam
sanctificandi sacramenta instituit in elemẽtis
simul ⁊ verbis. vt dũ elementa oculis: ⁊ ver
ba auribus se offerent. qui sunt duo sensus
maxime cognoscitiui: euidentiá darent signi
ficationis expsse. deinde etiá verba sanctifi-
carent elemẽta. vt plenior fieret efficacia cu
ratiõis humane. que qm̃ nulli dat repugná
ti ⁊ impugnáti fonté gratie interius i corde.
ideo sic instituta sunt vt significarent semꝑ ⁊
vniuersaliter. non aũt sanctificarent nisi acce
dentes digne absq̃ omni fictõe. ¶ Postre
mo. qm̃ etsi verbũ incarnatũ sit fons gratie
sacramẽtalis: aliqua tñ gratia sacramentalis
fuit ante incarnationé. aliqua vero non nisi
post spũssancti missioné. quedam aũt medio
mõ se habens. hinc est ꝙ oportuit sacramen
ta institui diuersimode. Ná ante incarnatio
né necessaria fuit ꝯpunctio penitẽtialis: ⁊ ge
neratio matrimonialis. ideo hec duo sacra-
menta nõ de nouo instituit: sed iá a se institu
ta: ⁊ naturali dictamini q̊dámodo impressa
cõsummauit ⁊ confirmauit in lege euangeli
ca. dum penitentiá predicauit: ⁊ nuptijs iter
fuit: ⁊ legem coniugij approbauit: ſm ꝙ col
ligitur ex diuersis euangelij locis. Ante ve-
ro spũssancti missioné. nec fuit plena spiritus
sancti donatio ad ꝯfirmationem: ⁊ nominis
christi publicá ꝯfessioné. nec vnctio mentis
plenaria ad euolationem. ideo hec duo sacra
menta scꝫ ꝯfirmationem ⁊ extremá vnctio-
nem christus solum initiauit ⁊ insinuauit. cõ-
firmationé: manũ puulis imponẽdo: ⁊ predi
cendo discipulos baptizádos spũsancto. vn-
ctionem vero extremá discipulos ad curan-
dum mittendo. qui infirmos vngebant oleo
sicut dicit in marco. ¶ Medio aũt mõ ⁊ su
it regeneratio: ⁊ ecclesie ordinatio: ⁊ spũalis
cibatio. ideo christus hec tria sacramenta. s.
baptismi: eucharistie ⁊ ordinis: ⁊ complete ⁊
clare instituit. Primo baptismũ suscipiendo
deinde formá dando: ⁊ ceteris publicando.
Ordinem vero dando primo potestatem li
gandi ⁊ soluendi peccata humani generis. ⁊
potestaté ꝯficiendi sacramentũ altaris. Eu-
charistiá vero ꝯparando se grano frumẽti. ⁊
ꝯficiendo ⁊ dando imminente passiõe sacra
mentũ corpis ⁊ sanguinis sui. Et iõ hec tria
sacramenta per christũ distincte ⁊ integre de
buerunt institui: ⁊ in lege veteri multiplici-
ter figurari tanq̃ sacramenta substantialia
noui testamenti: ⁊ propria legislatoris verbi
scilicet incarnati.

Capitulũ. v.

¶ De sacramentorum dispensatione.

De dispensatione vero sacramentoꝝ
hoc tenendũ est. ꝙ potestas dispen
sationis sacramentoꝝ regularit spe
ctat ad solũ genus humanũ. ¶ In oibus au
tem sacramentis dispensandis. necessaria est
in dispensante intentio. ¶ In aliquibus etiá
necessario cum intentõe reqritur ordo sacer
dotalis vel pontificalis. Põtificalis inq̃ ne
cessarius est dispensatiõi ꝯfirmatõis ⁊ ordi-
nis. Sacerdotalis vero dispẽsatiõi euchari
stie: pnĩe ⁊ vnctiõis extreme. Baptismꝰ aũt
⁊ mrimonium: licet ad sacerdotes spectent:
possunt tñ preter ordinem sacerdotalé dispẽ
sari de facto: maxime in articulo necessitatis.
His aũt existentibus sacra dispẽsari possunt
a bonis ⁊ malis. a fidelibus ⁊ hereticis. itra

ecclesiam ⁊ extra. sed intra ſm veritaté ⁊ ad
vtilitaté. extra vero nó ad vtilitatem. licet di
ſpensent ſm veritaté. ¶ Ró aút ad intelli-
gentiá ꝑdictoꝝ hec est. Quia repatiuú ꝑnci
piú nostꝝ: verbú. s. incarnatú inquantú deus
⁊ hó sacra instituit ad saluté hoim. ordinauit
sicut ⁊ ꝯgruú fuit vt hoibus dispésarétur ꝑ
ministeriú hoim propter seruandam confor
mitatem dispensatoris ad saluatoré christum
⁊ ad ipm hoiem saluandú. Qm̃ ergo salua-
tor christus humanum genus saluauit ſm ꝙ
exigebat equitas iuris: dignitas ordinis se-
curitas salutis. opatus est enim saluté nostrá
modo recto: ordinato ⁊ certo. hinc est ꝙ ſm
hoꝝ trium exigentiá sacra cómisit homini-
bus dispensanda. Primo igiẗ qꝛ rectitudo
iuris exigit: vt opera hois ſm ꝙ homo non
fiant ꝑcipitanter: ⁊ opa hois vt ministri xp̄i
aliquo modo referanẗ ad christum. ⁊ opera
hois vt ministri salutis aliquo modo referá
tur ad salutem vel in generali vel in spéali. ⁊
dispensatio sacramétoꝝ est opus hois: vt ra
tionalis: vt ministri xp̄i. ⁊ vt ministri salutis.
hinc est ꝙ necesse est ꝙ fiat ex intentióe. qua
quis intendat facere qd christus instituit ad
humaná salutem. vel salté facere qd facit ec-
clesia. in quo clauditur in generali intétio ꝑ-
dicta. qꝛ ipsa ecclesia sicut sacra a christo acce
pit: sic ad fideliú salutem dispensat. ¶ Rur
sus qꝛ ordo dignitatis exigit: vt maiora maio
ribus: minora minoribus: ⁊ media medijs
cómittantur. ⁊ quedá sunt sacra que ꝑcipue
respiciút excellentiá virtutis siue dignitatꝭ vt
sacrm̃ confirmationis ⁊ ordinis. quedá q̃ re
spiciunt indigentiá necessitatis. vt baptism⁹ ⁊
mr̃imoniú. quoꝝ vnum generat: alterú rege
nerat ad existentiam debitam. quedá aút me
dia: vt eucharistia: pnĩa: ⁊ vnctio extrema.
hinc est ꝙ prima tanꝗ̃ suprema nó possunt
dispensari nisi ab epis ⁊ pontificibus q̃ꝫtum
est de iure ꝯmuni: alia vero tanꝗ̃ infima di
spensari possunt a quibuscúqꝫ ordinibus et
personis inferioribus. maxime i articulo ne
cessitatis. qd dico ratióe baptismi. media vo

a solis sacerdotibus: qui inter ep̄os ⁊ inferio
res personas sunt quasi in medio constituti.
¶ Postremo quia securitas salutis exigit:
vt res sic fiat vt in dubium nó cadat. ⁊ null⁹
est qui certus sit de bonitate ⁊ credulitate di
spensatoris. ⁊ idem ipse non est certus de se
vtrum odio vel amore dignus sit. ideo si sa-
cramenta dispensari solum possent a bonis:
nullus esset certus de susceptione sacraméti.
⁊ sic oporteret semꝑ iterari. ⁊ sic malitia vni
us preiudicaret aliene saluti. Nulla etiá essꝫ
stabilitas in gradib⁹ hierarchie ecclesie mili
tantis. que maxime consistit in sacramentis
dispensandis. ⁊ ideo congruú fuit vt sacra-
métoꝝ dispensatio cómitteret homini: non
róne sanctitatis q̃ variaẗ ſm voluntaté. sed
róne auctoritatis q̃ semꝑ manet quantú é de
se. ac per hoc oportuit ꝙ se extenderet ad bo
nos ⁊ ad malos. ad eos qui sunt intra: ⁊ ad
eos q sunt extra ecclesiá. ¶ Veruꝫ qꝛ extra
vnitaté fidei ⁊ charitatis: q̃ facit nos filios
ecclesie ⁊ mébra: null⁹ pót saluari. ió si sacra
extra recipianẗ: nó ad saluté recipiunẗ: q̃ꝫuis
vera sint scr̃a. sed vtilia possunt fieri si qs re
deat ad sctám mr̃em ecclesiá. vnicam christi
sponsam: cuius filios tm̃ xp̄s sponsus repu-
tat dignos hereditate eterna. ¶ Unde aug⁹
ꝯ donatistas. Ecclesia paradiso comparata i
dicat nobis posse quidé baptismú eius ho-
mines etiá foris accipe. sed salutem beatitu-
dinis extra eá neminé vel ꝑcipere vel tene-
re. Ná ⁊ flumina de fonte paradisi sicut scri
ptura testatur etiá foras largiter manauer̃t.
nominatim quippe ꝯmemoranẗ: ⁊ ꝑ q̃s ter-
ras fluant: ⁊ ꝙ extra paradisum ꝯstitute sint
oibus notú est. nec tamé in mesopotamia vł
in egipto: quo illa flumina ꝑueniút: est felici-
tas vite que in paradiso ꝯmemoraẗ. ita fit vt
cum paradisi aqua sit extra paradisum: bea-
titudo tm̃ nó sit nisi intra paradisum. ¶ Sic
ergo baptismus pót esse extra ecclesiaꝫ. mu
nus aút beate vite non nisi intra ecclesiá re-
peritur que supra petrá etiá fundata est. que
ligandi ⁊ soluendi claues accepit. ¶ Hec est

vna que tenet ⁊ possidet oēz sponsi sui ⁊ dn̄i potestatē. p quā ꝯiugalē potestatē etiā de ancillis parere filios pōt. qui si nō supbiant in sortem hereditatis vocabunt. si vero supbiant extra remanebunt. ¶ Magis ergo q꞉ ꝓ ecclesie honore atq꞉ vnitate pugnam⁹. nō tribuamus hereticis quicqd apud eos eius modi cognoscimus. sed eos arguētes doceamus qd̓ extra vnitatē habēt non valere ad salutem: nisi ad eandē venerint vnitatē.

Capitulū. vi.

¶ De sacramentorum iteratione.

D E iteratione aūt sacramentoꝝ ħ tenendū est. ꝙ licet cōmune sit oībus sacramentis non iterari sup eandez psonam ⁊ materiaz ⁊ ex eadem causa. ne fiat cōtumelia sacramento. spēaliter tn̄ tria sūt sacramenta que non sunt aliquatenus iterāda scꝫ baptism⁹: ꝯfirmatio: ⁊ ordo. In his nāq꞉ tribus imprimit triplex caracter. interior q non delet. inter quos caracter baptismalis retinet fundamentū: nec alij possunt imprimi nisi ille p̊mitus imprimat. Vn̄ si quis ordinat nō baptizatus nihil ꝓsus efficitur. sed est totū de nouo faciendū. q꞉ non intelligitur iteratū qd̓ ꝯstat non fuisse factū. ¶ Rō aūt ad intelligentiā premissoꝝ hec est. Quia p̊ncipiū nostrū repatiuū: verbū scꝫ incarnatū: licet ratione sue summe virtutis: ⁊ sapientie ⁊ bonitatis nihil agat inefficaciter: nihil iepte. nihil infructuose. potissime tamen hoc obseruare debet in nobilissimis operibus suis. cuiusmodi sunt illa per que reparatur genus humanū. Qm̄ ergo sacramenta sunt de genere hmōi opeꝝ diuinoꝝ. hinc est ꝙ cōtumelia qdāmodo fit eis qn̄ sup eandem materiā ⁊ personā ⁊ ex eadem causa iterantur. q꞉ ex hoc ostendit ꝙ prius dispensata fuerūt inefficacia: inepta ⁊ infructuosa. contra id qd̓ exigebat ipsius repatiui principij virtus ⁊ sapientia ⁊ bonitas summa. que semp assistit ad operandū in illis ⁊ p illa sacramēta. ¶ Rursus qm̄ inter hec sacra repantia: in quib⁹ est generaliter efficacia diuine virtutis ad reparationem humani generis q̊dam sunt que tm̄ introducta sunt ꝓpter remedia morboꝝ. quedam etiā nō solū ad hoc: sed ad statuendum: discernendū: ⁊ ordinandū in ecclesia hierarchicos gradus: ⁊ morbi possunt variari: expelli ⁊ iteꝝ introduci. gradus aūt ecclesie debent esse firmi: solidi ⁊ incōcussi. hinc ē ꝙ sacramēta que respic ūt morbos iterabiles: habent effectus trāseūtes. ac p hoc ⁊ iterabiles rōne noue cause. sacra vero illa que respiciunt gradus hierarchicos. ⁊ status fidei d̓terminatos: necesse est ꝙ p̄ter effectus remediantes: aliquos effectus tribuāt pmanētes ad graduū ⁊ statuū ecclesie distinctionē fixā ⁊ stabilē. Et qm̄ ħ nō pt fieri p data naturalia. vel dona gratuita gratū facientia. necesse est ꝙ fiat p aliqua signa: substātie incorruptibili. s. anime incorruptibili: a principio incorruptibili. scđm ꝯformitatē ad incorruptibile: indelibiliter et gratis impressa. que caracteres appellant. qui qm̄ nunq꞉ delent. iō nec iterari possunt. nec illa sacra in quib⁹ hmōi caracteres imprimunt. ¶ Postremo qm̄ triplex est status fidei scđm quē habet fieri distinctio in pplō christiano i acie ecclesiastice hierarchie. s. status fidei genite: roborate: ⁊ multiplicate. Scđm primū fit distinctio fidelium ab incredulis. p scđm fit distinctio fortiū ab infirmis ⁊ debilibus. scđm tertiū fit distinctio clericoꝝ a laicis. hinc est ꝙ illa sacramenta q̄ respiciunt triplicē fidei statū predictū characteres imprimūt. p quos indelibilit̓ impssos semp distinguūt. ac p hoc nunq꞉ iterari pñt. Qm̄ ergo baptism⁹ respicit statū fidei genite in quo pplus dei distinguit ab incredulis vt israelite ab egiptijs. ⁊ ꝯfirmatio respicit statum fidei roborate. in quo distinguitur populus fortis ab infirmis. sicut pugiles ab his qui ad pugnā nō sunt idonei. ⁊ ordo respicit statū fidei multiplicate: in quo distinguit clerus a laicis. sicut leuite ab alijs tribubus. hic est ꝙ in his tm̄ tribus sacramentis characteres imprimunt. Quia vero distinctio pplī a nō pplō: p̄ma ē ⁊ radicalis. hic ē ꝙ chara

cter baptismalis est fundamentū oīuȝ alioꝝ
characterū.⁊ ideo illo nō substrato nihil po
terit superedificari.ac per hoc oportet de no
uo fieri.si aūt ille substernat̄ alij imp̄mi pn̄t.
nec vnq̄ȝ vlterius iterādi sunt.nec sacra tria
p̄dicta que hos imprimūt ex causa aliqua ite
rant̄.⁊ grauis de facto iterātib⁹ debet pena
imponi.propter diuini contumeliam sacra-
menti.licet alia q̄ttuor ex causis diuersis pos-
sint sine sui contumelia iterari.

Capitulum vij.

¶ De integritate baptismi.

i Am nunc septimo loco restat vide
re de integritate vniuscuiusq̄ȝ sacra
menti:que cum sint in numero sep:i
formi:primo dicendū est de baptismi integri
tate.qđ est ianua oīuȝ alioꝝ sacramentorum
¶ De integritate igit̄ sacri baptismi hoc te
nenduȝ ē.ꝙ ad hoc ꝙ aliqs baptizet̄ vere ⁊
plene:reqrit̄ expressio forme vocalis a dn̄o
institute:que est hec. Ego te baptizo in noie
patris ⁊ filij ⁊ spūssancti amen:absq̄ȝ omissi
one vocabuli:⁊ sine interpositione vocabu
li.absq̄ȝ p̄posteratiōe ordinis supradicti.⁊ si
ne cōmutatiōe nois p̄notati. Reqrit̄ etiam
mersio vel ablutio p elemētū aq̄ in toto cor-
pore vl̄ saltē in digniori pte.ita ꝙ expressio ⁊
mersio fiat ab vno ⁊ eodē:⁊ in eodē tpe.q-
bus ꝯcurrentib⁹ si nō fit fictio in baptizādo
datur ei gr̄a regenerās:rectificās ⁊ purificās
ab omni culpa. Qđ vt efficacius fiat cathe-
cismus ⁊ exorcismus tanq̄ȝ p̄paratorij p̄mit
tuntur tam in paruulis q̄ȝ in adultis.ita tn̄ ꝙ
in adultis requirit̄ fides propria.in paruulis
sufficit fides aliena. ¶ Rō autem ad intelli
gentiam predictorū hec est. Quia cū princi-
piū nostrū repatiuū:verbū.s.incarnatū tan-
q̄ȝ pfectissimū ⁊ sufficiētissimū principiū re
parare habeat gen⁹ humanum p medicamē
ta sacramentoꝝ.ita ꝙ nihil sit in eis super-
fluum:nihil inordinatū.nihil etiā diminutuȝ.
ita disponere debuit ꝙ sacramentū baptismi
⁊ alia integrarent̄ ſm ꝙ exigebat sua virt⁹.
nostra salus:⁊ etiā noster morb⁹. Qm̄ ḡ vir
tus nos repans: est virtus totius trinitatis:
quā sancta mater eccl'ia credit in animo:con
fitet̄ in verbo.⁊ profitet̄ in signo: sub trium
personaruȝ distinctiōe ⁊ ꝓprietate: ordine ⁊
origine naturali.est etiam virt⁹ passiōis xp̄i
qui mortuus ⁊ sepult⁹ fuit.⁊ die tertia resur-
rexit.hinc est ꝙ ad hoꝝ exp̄ssionez in sacro
qđ primū oīuȝ sacramētoꝝ ē.⁊ in q̊ p̄mo ⁊
principaliter hec virt⁹ opat̄:debuit fieri ex-
p̄ssio trinitatis disticta ꝓpria ⁊ ordinata noia
tione:q̄ȝtū est de forma cōmuni.lȝ in tpe pri-
mitiue ecclesie potuerit fieri in noie christi.in
quo intellectus claudit̄ toti⁹ trinitatis. De-
buit etiā fieri ꝓpria ⁊ ordinata noiatio v̄bi
baptizādi:cū trina mersione:ad expressionez
mortis christi ⁊ sepulture: ⁊ resurrectionis
post triduū facte:q̄ȝtū est de congruitate. Et
q: sil' opat̄ vtraq̄ȝ virtus.⁊ in vno christo sal
uatore:vtrūq̄ȝ horuȝ debet fieri ab vno ⁊ eo
dem simul ⁊ eodē tpe: ppter seruandā vnita
tem in sacro.⁊ significādā vnitatē in nr̄o me
diatore. ¶ Rursus qm̄ salus nostra requi-
rebat inchoari per regenerationē seu reno-
uationē in esse gr̄e cōferentis spūale esse:ab
stergendo imundiciā:effugando tenebram.
⁊ refrigerando ꝯcupiscētiā. que vniuersali-
ter labefactat omnē hoiez descendentē semi
naliter ab adam.hinc est ꝙ sacramentum pri
mum qđ est regeneratiuū:debuit fieri in ele
mento qđ haberet conformitatē ex naturali
representatione ad triplicē effectū p̄dictum
gr̄e inchoantis nr̄am salutē. Qm̄ ergo aqua
sua puritate mundat.sua puietate luminis est
delatiua.sua frigiditate refrigerat.⁊ maxime
cōmunis est omnibus inter oia liqda. hinc
est ꝙ sacramentuȝ regeneratōis nr̄e pfici de
buit in elemento aq̄ indifferēter.q: ois aqua
omni aq̄ est eadē specie.⁊ etiā ne aliqs ꝓpt̄
defectum elementi piculuȝ salutis incurrere
posset. ¶ Postremo qm̄ morbus noster cō
tra quē principaliter est baptism⁹:est origina
le peccatuȝ:qđ animā priuat vita gr̄e: ⁊ oīuȝ
virtutū rectitudine habilitante: ⁊ pronū q̊-
dammodo reddit ad omne gen⁹ culpe:⁊ tra

ducitur aliũde. ⁊ paruulũ facit ꝯcupiscibilez ⁊ adultũ actu cõcupiscentem: redigit etiaz in diabolicã seruitutem: ⁊ in ptãtem principis tenebraꝝ. Hic est ꝙ ad hoc ꝙ ꝑ illud sacramentũ per ꝯriũ sufficiens adhibeat̃ remediũ medicamentũ: cõgruit in eo dari grãz regenerantem ꝯ priuationẽ vite gratuite. grãz rectificantẽ in septiformi ꝟtute ꝯ priuationẽ ꝟtutis habilitatiue. grãz purificantez ab omni culpa ꝯ pronitatẽ ad oẽm deordinationez viciosam. Et qm̃ originale pctm̃ trahit̃ aliunde ⁊ paruulũ facit concupiscibilem: ⁊ adultum actu cõcupiscentẽ. necessaria est adulto fides ꝓpria ⁊ penitentia. ſ; ꝑuulo sufficit aliena. q̃ scꝫ est in vniuersali ecclesia. Quia vero baptismus debet eruere a seruitute diaboli. ⁊ de ptãte principis tenebraꝝ: tam paruulos q̃ȝ adultos. hinc est ꝙ vtriqȝ exorcizari debent ad expulsionem ptãtis ꝯrie. vtriqȝ etiaz cathezizari. adulti vt expulsa caligine erroris informentur ad fidem. paruuli vero vt sciant patrini quid eos debeãt edocere. ne ꝑ humano defectu impediatur baptismatis sacramentum. quo minus habeat finem suuz.

Capitulum viij.

¶ De integritate confirmationis.

De sacramento ꝯfirmatiõis ħ tenendum est. ꝙ ad ipsius integritatẽ requiritur forma vocalis. que ſm morem magis cõmunem hec est. ¶ Signo te signo crucis. cõfirmo te chrismate salutis i nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti amẽ. Requirit̃ etiã chrisma. qḋ ꝯficitur ex oleo oliuaꝝ ⁊ balsamo. de quo cũ per manus epi signuz crucis fronti imprimitur sub ꝑdicta forma ꝟborꝝ: cõfirmatiõis suscipitur sacramentuz. ꝑ qḋ cõfirmatur hõ vt pugil ad nomen christi audacter ⁊ publice cõfitendũ. ¶ Rõ aũt ad intelligentiã predictorum hec est. Quia reparatiuũ principiũ nostrũ: verbum. s. incarnatũ sicut eternaliter cõceptũ est in corde prĩs ⁊ tẽporaliter in carne sensibiliter apparuit hoĩ. sic neminem repat: nisi ipsuz ⁊ corde credendo cõcipiat. ⁊ creditũ exteriꝰ cõfitẽdo depromat cõfessione debita: cuiusmodi est confessio veridica. veritate plena. que non tm̃ est veritas speculatiua: verumetiam practica. ¶ Hec autẽ est in qua nõ tm̃ est adeq̃tio intellectus sermonis ⁊ rei. verũetiam in q̃ totꝰ homo veritati cõformatur: ſm intelligentiaz rõnis. ſm cõplacentiam voluntatis. ⁊ ſm adherentiam virtutis. vt sit ex toto corde: tota aĩa: ⁊ tota mente. sit ex corde puro: conscientia bona. ⁊ fide non ficta. ⁊ talis est confessio integra: placida ⁊ intrepida. vt sit integra ratione eius de quo est. placida ratione eiꝰ coram quo fit. intrepida rõne eius a quo fieri hȝ illa confessio. Qm̃ g̃ ad hoc hõ pusillanimis non est idoneꝰ nisi ꝑ manũ suꝑne gratie cõfirmetur. ideo ad ħ sacramẽtũ ꝯfirmatõis fuit diuinitus institutum: tanq̃ȝ imediate sequens baptismum. Quia ꝟo finis imponit necessitatem his que sunt ad finẽ. ideo integrari debet hoc sacramentũ ſm exigentiam cõfessiõis predicte: ⁊ suarũ ꝯditionũ: triũ videlicet predictaꝝ. ¶ Primo g̃ qm̃ cõfessio hec debet esse integra. ⁊ integritas ꝯfessiõis nõ est nisi quis ꝯfiteatur christũ veꝝ hoiem pro hoĩbus crucifixũ: eundẽqȝ veru dei filiũ incarnatũ in trinitate prĩ ⁊ spũisancto ꝑ oĩa coequalem. hinc est ꝙ in forma vocali non tm̃ fit expssio actꝰ confirmãdi. verũetiã ipsiꝰ signi crucis. ⁊ nominis beatissime trinitatis. ¶ Amplius q: cõfessio debet eẽ placida rõne eius coram quo fit. ⁊ fieri hȝ coram deo ⁊ hominibus. ⁊ deo nõ põt placere nisi assit lumen intelligentie ⁊ nitor ꝯscie. nec proximis nisi assit odor bone fame ⁊ vite honeste. ideo ad hoꝝ designationem in elemẽto exteriori cõmiscetur oleũ oliuaꝝ. qḋ est nitidũ: ⁊ balsamum qḋ est odoriferũ. vt ꝑ hoc significet̃ ꝙ cõfessio ad quã hoc sacr̃m ordinat ⁊ dispõit cõiunctũ dȝ habere nitorẽ cõscientie ⁊ intelligentie: cũ suaui odore tam vite q̃ȝ fame: ne cõtrarietas aliqua sit inter linguã ⁊ ꝯsciam. vel inter linguã ⁊ famã propter quã talꝭ confessio nõ acceptetur ab homine: nec approbet̃ a christo. ¶ Postremo qm̃ talis cõfes-

ſio debet eſſe intrepida: vt nec pudore nec ti
more dimittat quis dicere veritatem: ⁊ tp̄e ꝑ
ſecutionis chriſti ignominioſam mortem chri
ſti in cruce confiteri publice formidat quis ⁊
erubeſcit: precipue horrens incidere in conſi
milem penam ⁊ ignominiaꝫ paſſionis: ⁊ hu
iuſmodi timor ⁊ pudor potiſſime apparet in
facie. ⁊ maxime in fronte. ideo ad omneꝫ ve
recundiam ⁊ formidineꝫ propulſandá: ⁊ ma
nus poteſtatiua imponit̄ que ꝯfirmet: ⁊ crux
fronti imprimit̄ vt non erubeſcat eam publi
ce cōfiteri. nec formidet pro cōfeſſiōe nomis
chriſti: ſi opus fuerit quātācunqꝫ penam vel
ignominiam ſuſtinere. tanq̄ꝫ verus pugil vn
ctus ad prelium: ⁊ tanq̄ꝫ ſtrenuꝰ miles ferés
in fronte regis ſui ſignum: ⁊ crucis eiꝰ triū
phale vexillum. cuꝫ quo paratꝰ ſit penetrare
hoſtium cuneos ſecurus. Nō eni poteſt cru
cis gloria libere predicari: ſi crucis pena ⁊
ignominia formidetur. iuxta qđ ſanctus dice
bat andreas. Ego ſi crucem expaueſcerem:
gloriam crucis minime predicarem.

Capitulum ix.

De integritate eucharistie.

D E ſacramento eucharistie hoc tené
dum eſt: ꝙ in hoc ſacramēto veruꝫ
chriſti corpus ⁊ verus ſanguis: non
tm̄ ſignificat̄: verūetiam veraciter ꝯtinetur
ſub duplici ſpecie. panis. ſ. ⁊ vini. tanq̄ꝫ ſub
vno ⁊ non ſub duplici ſacramento. hoc auté
eſt poſt conſecrationem ſacerdotaleꝫ: que fit
in prolatiōe vocalis forme a dn̄o inſtitute ſu
per panem. ſ. hoc eſt corpus meū. ſuꝑ vinum
vero. h̄ eſt calix ſanguinis mei. quibꝰ v̄bis
cū intentiōe cōficiēdi a ſacerdote ꝓlatis: trāſ
ſubſtantiat̄ vtrūqꝫ elementum ſm̄ ſubſtanti
am in corpus ⁊ ſanguinem ieſu chriſti. rema
nentibus ſpeciebus ſenſibilibus. in quarum
vtraqꝫ continet̄ totaliter: non circūſcriptibili
ter nec localiter. ſed ſacramentaliter totꝰ chri
ſtus. In quibus etiā proponitur nobis vt ci
bus. quem qui digne accipit non ſolū ſacra
mentaliter: verūetiam per fidé ⁊ charitatem
ſpūaliter manducando: corpori chriſti myſti
co magis incorporat̄: ⁊ in ſeipſo reficitur ⁊
purgat̄. qui vero indigne accedit: iudicium
ſibi manducat ⁊ bibit: non dijudicās ſctiſſi
mum corpus chriſti. ¶ Ratio aūt ad intel
ligentiā predictorum hec eſt. Quia principiū
noſtrum reꝑatiuum: verbum. ſ. incarnatum
⁊ ſufficientiſſimum eſt in virtute: ⁊ ſapiētiſſi
mum eſt in ſenſu. ideo ſic nobis cōtulit ſacr̄a
ſm̄ ꝙ exigit ſapientia ⁊ ſufficiētia ſua. ¶ Et
quia ſufficientiſſimuꝫ eſt: ideo largiendo me
dicamenta morborum ⁊ chariſmata gratiaꝝ
non tm̄ inſtituit ſacr̄m qđ nos in eſſe gratie
generaret: vt baptiſmus: ⁊ genitos augmen
taret ⁊ roboraret: vt confirmatio. verūetiā
quod genitos ⁊ augmentatos enutriret: vt ſa
cramentum eucharistie. propter quod hec
tria ſacramēta omnibus dantur qui accedūt
ad fidem. Qm̄ ergo nutrimentum noſtrum
quantum ad eſſe gratuitū attendit̄ in vnoq̄
qꝫ fidelium ꝑ cōſeruationé deuotiōis ad de
um: dilectiōis ad ꝓximum. ⁊ delectatiōis in
tra ſeipſum. ⁊ deuotio ad deū exercet̄ ꝑ ſacri
ficij oblationem. dilectio ad ꝓximū ꝑ vnius
ſacramenti cōmunionem: ⁊ delectatio intra
ſeipſum per viatici refectioné. hinc eſt ꝙ pͥn
cipium noſtrū reꝑatiuū iſtud ſacr̄m euchari
ſtie dedit in ſacrificium oblatiōis. ⁊ ſacramé
tum cōmuniōis: ⁊ viaticū refectiōis. ¶ Qr
vero principiū noſtrū reꝑatiuū nō tm̄ ē ſuf
ficientiſſimum. verūetiā ſapiētiſſimum. cuiꝰ
eſt oīa agere ordinate. ideo ſic dedit ⁊ diſpo
ſuit nobis ſacrificium ſacr̄m ⁊ viaticum ex
hibere. ſm̄ ꝙ cōpetit tp̄e gratie reuelate. ſta
tui vie: ⁊ capacitati nr̄e. ¶ Primo igit̄ qm̄
tp̄us gratie reuelate requirit ꝙ iaꝫ non offe
rat̄ oblatio qualiſcūqꝫ. ſꝫ pura: placida: ⁊ ple
naria. ⁊ nulla alia oblatio ē talis niſi illa que
in cruce fuit oblata. ſ. chriſti corpꝰ ⁊ ſanguis
hinc eſt ꝙ neceſſario oportet ī hoc ſacramé
to: non tm̄ figuratiue: verumetiam veraciter
corpus chriſti tanq̄ꝫ oblationē huic tp̄i debi
tam. ꝯtineri. ¶ Silr̄ q: tp̄i gratie ꝯſonat ꝙ
ſacramentū cōmuniōis ⁊ dilectōis: nō tm̄ ſit
cōmunioné ⁊ dilectionem ſignificans. verū

etiam ad illá inflámás. vt efficiat qȯ figurat ⁊ qȯ maxime nos inflámat ad dilectionem mutuam: ⁊ maxime vnit membra: est vnitas capitis. a quo ꝑ vim amoris diffusiuam: vnitiuá ⁊ transformatiuá: manat in nos dilectio mutua. hinc est ꝙ in hoc sacramento continetur verū christi corpus ⁊ caro imaculata. vt se nobis diffundens: ⁊ nos inuicem vniens: ⁊ in se transformans ꝑ ardétissimá charitaté. per quá se nobis dedit. se ꝓ nobis obtulit: ⁊ se nobis reddidit. ⁊ nobiscum existit vsq₃ ad fine₃ mūdi. ¶ Per huc etiá modū refectio cópetens statui grē: est refectio spiritualis: cómunis ⁊ salutaris. Refectio autem spūs est verbū vite. ac ꝑ hoc refectio spiritualis ipsius spūs in carne est v̄bum incarnatum. seu caro verbi. que cibꝰ est cōmunis ⁊ salutaris. quia licet sit vna: omnes tñ saluātur per ipsa₃. Quia ergo non est dare alium cibum spūalem cōmuné ⁊ salutiferū: nisi ip₃ verum corpus christi. hinc est ꝙ necesse é ipsum in hoc sacramento veraciter esse cótentum: exigéte hoc ꝑfectiōe sacrificij placatiui: sacramenti vnitiui: ⁊ viatici refectiui. que debent esse in tpe noui testamenti. ⁊ grē reuelate: ⁊ veritatis christi. ¶ Rursus quia statui vie non competit christum apte videre propter velamen enigmatis: ⁊ propter meritu₃ fidei. nec conuenit christi carné dentibus attractare. ⁊ propter horroré cruditatis. ⁊ propter imortalitatem ipsius corpis. ideo necesse fuit corpꝰ ⁊ sanguinem christi tradi velatum sacratissimis symbolis: ⁊ similitudinibꝰ cógruis ⁊ exp̄ssis. Et qm̄ nihil magis idoneum est ad refectioné q₃ cibus panis: ⁊ potus vini. nihil est etiam magis idoneū ad significationem vnitatis corpis christi veri ⁊ mystici: q₃ panis factus de mundissimis granis: ⁊ vinum expressu₃ de purissimis acinis in vnum collectis. ideo sub his spēbus magis q₃ sub alijs debuit hoc sacrm̄ exhiberi. Et q: christus sub illis speciebꝰ esse debebat. non ꝯm mutationem factá in ipso: s₃ potius in eis. ideo ad prolationé duplicis verbi predicti. in qua isinuatꝛ exñtia christi sub spēbus illis fit cōuersio substátie vtriusq₃ in corpus ⁊ sanguiné: remanentibus solis accidentibꝰ tanq₃ signis ipsius corpis cōtentiuis ⁊ etiam exp̄ssiuis. ¶ Quia vero corpꝰ christi beatū ⁊ gl'iosum non pōt diuidi in ꝑtes suas. nec separari ab aīa. neq₃ a diuinitate summa. ideo sub vtraq₃ specie est vnus christus ⁊ totus ⁊ indiuisus. s. corpus ⁊ aīa: ⁊ deus. ac per hoc vtrobiq₃ est vnum ⁊ simplicissimum sacramentum. continens totum christū. ¶ Et qm̄ q̄libet pars speciei significat corpꝰ xp̄i. hic é ꝙ totum sic est in tota specie. ꝙ in qualibet eius parte. siue sit integra: siue diuisa. ac per hoc non est ibi vt circūscriptum. vt occupás locum. vel habens sitū. ut ꝑceptibile per aliquem sensum corporeum ⁊ humanū. sed oē₃ latens sensum vt fides habeat locum ⁊ meritum. Propter quod etia₃ vt nō deꝑhédatꝛ accidentia illa habent oém operationé qua₃ etiam habebát prius. licet sint ꝓter subiectu₃ q₃diu cōtinent intra se christi corpꝰ: quod quidem est q₃diu durant in suis proprietatibus naturalibus. ⁊ sunt idonee ad cibádum. Postremo qm̄ capacitas nr̄a ad christum efficaciter suscipiendū non est in carne: sed in spū. nō in vétre: sed in méte. ⁊ mens christū non attingit nisi per cognitioné ⁊ amoré. ꝑ fidem ⁊ charitaté. ita ꝙ fides illuminat ad recogitationem vel recordationem. ⁊ charitas inflāmat ad deuotioné. ideo ad hoc ꝙ aliqs digne accedat. oportet ꝙ spūaliter cōmedat: vt sic christū ꝑ recordatioñe fidei masticet: ⁊ per deuotioné amoris suscipiat. per que non in se trāsformet christū. sed ipse potiꝰ traijciatur in eius mysticū corpus. Propter quod manifeste colligitꝛ: ꝙ qui tepide: indeuote: ⁊ inconsiderate accedit. iudicium sibi manducat ⁊ bibit. q: tanto sacramento ꝯtumeliam facit. Et ideo consilium est his qui se sentiūt minus mundos mente vel carne: vel etiam indeuotos. vt differant quousq₃ parati ad esum veri agni: mundi: deuoti: ⁊ circūspecti accedant. Propter quod etia₃ hoc sacramé

tum preceptũ est celebrari cũ solẽnitate precipua. tam quãtũ ad locũ: q̃z etiã ad tempus. τ quantũ ad verba τ orationes. τ quantum ad vestimenta in celebratione missarũ. vt tã ipsi sacerdotes conficientes: q̃z etiam suscipientes percipiant gratie donum: per quam purgentur: illuminent: perficiant: reficiant: viuificentur: τ in ipsum christum per excessiuum amorẽ ardentissime transferantur.

Capitulum x.

De integritate penitentie.

D E sacramento penitentie hoc tenendum est. q̄ ipsa est scd̃a tabula post naufragium. ad quã naufragans p mortale pctm̃ recurrere potest: q̃zdiu est in statu p̄ntis vite: quandocũq̃z τ quotiẽscũq̃z diuinã clementiã voluerit implorare. Ipsi⁹ aũt partes integrales sunt cõtritio in animo. confessio in v̄bo: τ satisfactio in facto. ex quibus tunc pn̄ia integrat: cũ pctõr oẽz mortalẽ culpam perpetratã: τ facto deserit: τ v̄bo accusat: τ animo detestat. proponẽs nunq̃z iterare peccatum. His aũt debito mõ cõcurrẽtibus cum ab solutione facta ab eo in quo est ordo: clauis: τ iurisdictio. absoluitur homo a peccato: τ renuit ecclesie. τ reconciliat christo: mediante claue sacerdotali. p cui⁹ etiam iudicium nõ tm̃ fieri habet absolutio: verum etiam excõmunicatio τ relaxatio. que proprie habet fieri ab epõ: tanq̃z ab ecclesie sponso. ¶ Ratio autem ad intelligentiam p̄dictorũ hec est. Quia principiũ nostrum reparatiuũ verbum. s. incarnatum: eo ipso q̄ verbuz est fons veritatis τ sapientie. eo ipso q̄ incarnatum: fons est pietatis τ indulgentie. ideo repare debet genus humanum per medicamenta sacramentorum. τ p̄cipue ɔtra morbuz precipuũ. qui. s. est mortale peccatuz. iuxta q̄ decet pontificem piũ. medicũ peritũ: τ iudicem equum. vt sic in curatione nostra appareat verbi incarnati summa clemẽtia: τ summa prudentia: τ summa iusticia. ¶ Primuz igit: qm̃ in curatione nr̃a a mortali culpa per penitentiaz: apparere debet ipsi⁹ christi pontificis pijssimi summa clementia. τ summa clementia pontificis superexcedit omnia peccata humana: qualiacũq̃z τ quãtacũq̃z sint: τ quotienscunq̃z fuerint perpetrata. hinc est q̄ peccantes suscipe ad veniã est ipsius pontificis clementissimi. nõ solũ semel nec bis. sz quotienscunq̃z suppliciter implorauerit clementiam dei. Et q: diuina clemẽtia tũc vere τ suppliciter implorat: qn̄ interuenit penitentie lamentum. τ ad hoc põt homo se cõuertere: q̃zdiu est in statu p̄ntis vite. q: conuertibilis est in bonum τ in malũ: hinc est q̄ quãtumcũq̃z: τ qn̄cũq̃z: τ quotiescunq̃z peccator peccauerit. ad sacramentum penitẽtie potest habere refugium. per quod sibi fiat remissio peccatorũ. ¶ Rursus quia in curatione nostra debet apparere τ manifestari ipsius christi medici peritissimi summa prudentia. τ prudẽtia medici est in adhibẽdo remedia cõtraria. per que non tm̃ morib⁹ auferat. verũetiam prescindat causa: τ cũ peccet in deũ delectatione: cõsensu. τ ppetratiõe. s. in corde ore: τ opere. hinc est q̄ prudentissimus medicus instituit: vt ɔtra deordinationem peccatoris s̄m triplicem vim. s. affectiuam: interpretatiuam τ operatiuaz. que fit per delectationis cõplacentiã occultaz: esset reformatio penitentis s̄m triplicem vim p̄dictã. p doloris penitentiam cõceptã: in corde p cõpũctionem. expressam: in ore p cõfessionẽ. cõsumatam: in opere p satisfactionez. Et quia omnia pctã mortalia ab vno deo auertũt. τ vni gratie opponuntur: τ vnã principalem hoĩs rectitudinem peruertũt. hic est q̄ ad hoc q̄ penitentie medicamentũ sit sufficienter ex suis partib⁹ integratũ: necesse est q̄ penitẽtia habeat de omnib⁹ peccatis: τ quãtũ ad p̄teritum p displicẽtiã de ppetratis. τ quãtũ ad p̄sens per cessationẽ de ppetrãdis. τ quãtum ad futurũ p ppositũ nunq̃z recidiuãdi. vel in idẽ vel in aliud genus peccati. vt sic totaliter recedẽdo a culpa p penitẽtiã: diuina grã suscipiat: per quam obtineat venia omniuz pctõrum. ¶ Postremo qm̃ in curatione no

stra manifestari debet ipsius christi iudicis recta iusticia. et ipsius in ppria persona non est iudicare ante iudiciū vltimū et finale. ideo ad particularia iudicia ante fines iudices debuit cōstituere. et quia iudices isti inter deum offensum: et hoiem offendentem sunt quasi intermedij. vt proximi christo: prepositi pplo. dño autem illi precipue sunt primi et familiares rōne officij. qui sunt eius pcipue ministerio cōsecrati. s. sacerdotes. ideo oib⁹ in sacerdotali ordine constitutis: et solis: dat ptās duplicis clauis. s. clauis scientie ad discernendū et clauis que est potestas ligandi et soluendi ad diiudicandum. et absolutionis beneficium impendendum. Quia vero propter ɔfusionem vitandam nō qlibet cuilibet est platus in ecclesia militante. cū ipsa ecclīastica hierarchia debeat esse ɓm potestaté iudiciariam ordinata. ideo hec ptās ligandi et soluendi concessa est primo: vni primo et summo sacerdoti. cui collata est tāq̄ summo capiti potestas vniuersalis. et deinde ɓm particulares ecclesias diuiditur in partes. ita q primo in epos deinde in presbiteros descendit a capite vno Ideo licet vnusquisq; sacerdos habeat ordinem et clauem. ad eos tamen vsus clauis tātum se extendit: qui sibi ordinarie sunt subiecti. nisi sibi ab eo qui habet iurisdictionem ordinariā cōmittat. Cum vero illa iurisdictio sit principaliter in capite summo: et deinde in episcopo. et postremo i sacerdote curato. potest quidem a quolibet eorum cōmitti alteri. sufficienter qdem ab infimo. magis a medio et maxime a supremo. Et q: in pontifice summo: et etiam in epis est hmōi iurisdictio. non tm̄ ad iudicandum inter deum et hoiem in occulto. veruntetiā ad iudicandum inter hominem et hoiem in aperto: tanq̄ in illis quib⁹ cōmissum est ecclesie regimen et custodia. sicut sponso cōmittit sponsa. hinc est q gladium habent prelati: quo possunt percutere ad iuris defensionem in excōicatione. et ptātem largiendi de thesauris meritoꝝ ecclie. quos habent repositos et cōmendatos tam a capite q̄ a membris. et hoc in relaxatione: vt sic tanq̄ veri dei iudices ligandi et soluendi integram possideant ptātem. per quam impenitentes feriant. et compescant rebelles. et nihilominus absoluant et reconciliēt deo et sancte matri ecclesie veraciter penitentes.

Capitulum xi.

¶ De integritate vnctionis extreme.

De sacramento extreme vnctiōis hoc in summa tenēdū ē. q ipsa est sacrm exeuntiū ex hac vita. preparans et disponens ad sanitatem pfectam. Ualet etiā ad delenda venialia. et ad recuperandā sanitatem presenté si infirmo expediat. Ad hui⁹ auté sacramenti integritatem requirit oleum simplex: sed cōsecratum. vocalis expssio orationum. inunctio infirmi in septé partib⁹ determinatis. s. in oculis: auribus: naribus: labijs: manibus. pedib⁹: et lumbis. Nec debz illud sacramentum dari nisi adultis: et postulantibus: iminente periculo mortis. et hoc p manū et ministeriū sacerdotis. Ex quo colligit q inter hoc sacramentum et ɔfirmationé est differentia septiformis. s. in efficacia: i materia. in forma. in suscipiente: in dante in loco et in tpe. ¶ Ratio autem ad intelligentiam predictorum hec est. Quia principiū nostrū reparatiuū: verbum. s. incarnatum nos reparat inquantum mediator dei et hominum: homo christus iesus. et inquantum iesus habet saluare. inquantum autem christus vnct⁹ habet vnctionis gratiam in alios deriuare. hinc est q ipsius est in sacramentis suis: vnctioné membris suis tribuere salutarem. Quoniam autem anima ad hoc q pfecte sanet: indiget triplici genere sanitatis. s. ad strenuitaté actionis: ad suauitatem contemplationis: et ad felicitatem comprehensiōis. et prima est intrantium in aciem ecclīe. secūda est psidentiū in eadem: quorum est alios erudire. et tertia est exeuntium de eadem per morté. hinc est q nō solum vnctionem sacramentalé instituit dñs in cōfirmatione. verūetiam mediā in ordine pontificali: et extremam imminente periculo

mortis. Cum ergo finis imponit necessitatē his que sunt ad finem: hinc est ꝙ ſm exigentiam huius finis debet hoc sacramentū operari. debet etiam integrari: suscipi ⁊ dispensari. ¶ Primum igiť qr huiꝰ sacramenti operatio debet regulari a fine: ⁊ finis est: qr introductum est ad salutem felicitatis perpetue facilius ⁊ expeditius cōsequendā. ⁊ hoc fit per deuotionem sursum leuantē. ⁊ ꝑ exonerationem a culpis venialibꝰ: ⁊ alijs seq̄lis que deorsum deprimūt. hinc est ꝙ sacramentū istō efficaciam habet ⁊ ad deuotionem excitādā ⁊ ad venialia dimittenda: ⁊ ad pctōrum scoriam facilius abolendam. Et quia pluribꝰ infirmis expedit adhuc viuere ad suorum cumulum meritorum. hinc est ꝙ sacr̄m illud ⁊ animā vigorando in bono: ⁊ exonerando a malo. frequenter etiam alleuiat a morbo. Et hinc est quod dicit beatus Jacobꝰ. ꝙ oratio fidei saluabit īfirmū: ⁊ si in peccatis fuerit dimittentur. ¶ Rursus qr huius sacramēti institutio debet esse ſm exigentiam finis. ⁊ hic est acquisitio spiritualis salutis per remissionem culpaꝝ. ⁊ hec salus respicit sanitatem ⁊ mundiciā cōscientie interioris. ſm quaȝ iudicat ille iudex celestis. hinc est ꝙ in isto sacramento debet esse oleuȝ simplex ⁊ ꝯsecratum. quia sanctitatē ⁊ nitorē designat in habitaculo cōscientie. Quia vero super istaȝ salutem mortalis hō nō habet ptātem. hinc est ꝙ oratio ⁊ forma vocalis exprimiť ꝑ verbū deprecatiuū: ad impetrandū grē donum. Et quoniā anima īfirmitates spūales ꝯtrahit in corpore ſm quattuor virtutes ipsiꝰ corporis regitiuas. s. sensitiuā: interpretatiuam: generatiuam: ⁊ progressiuaȝ. hinc est ꝙ membra his virtutibus deseruientia sunt iungenda. Qr igiť quinqȝ sunt mēbra deseruiētia qnqȝ sensibus. s. oculi visui. aures auditui. nares olfactui: manus tactui. ⁊ os gustui. ⁊ etiam alij ꝟtuti. s. interpretatiue. ⁊ pedes deseruiunt progressui. ⁊ lumbi generationi. qr genitalia indignum ⁊ pudendum est cōtrectari ⁊ etiam nominari. hinc est ꝙ inunctio debet fieri in septeȝ locis predictis: vt sic disponatur hō per hoc sacramentū ad plenitudinē sanitatis per delectionem ōis venialis pctī. ¶ Postremo qr istius sacramēti susceptio a fine depēdet. ⁊ finis est velocior transitus ad celum: ꝑ depositionem oīuȝ venialiū: ⁊ cōuersionem mentis ad deum. ideo nō debet dari nisi adultis. qui venialiter peccant. nec aliqbꝰ nisi petentibus qui deuotiōe sursuȝ eriguntur. nec aliquibus nisi in periculo cōstitutis: ⁊ quasi in trāsitu ad aliū statū. Et qr hoc sacramentū est periclitantiū. ⁊ tamen habet materiam sacram. s. oleum cōsecratū. hinc est ꝙ ꝓpter piculum euitandū cōmuniter cōmitti debet sacerdotibꝰ: ⁊ ꝓpter cōsecrationem olei nō est nisi a cōsecratis manibꝰ cotrectanduȝ. Ex variatione igiť finis in confirmatiōe: ⁊ vnctiōe extrema: oriť diuersitas in efficacia: in materia: ⁊ in forma. in loco ⁊ in tpe: in suscipiente ⁊ in dispensante. In efficacia: qr illud sacramentum disponit ad melius agonizandum. hoc ad celerius euolandum. In materia qr illud in oleo permixto balsamo: hoc vero in oleo puro. In forma: qr illud in īdicatiua. hoc vero in depcatiua. In loco: qr illud in frōte: hoc vero in multiplici parte. In tpe: quia illud in sanitate. hoc vero in egritudine. In suscipiente: quia illud non solum adultis verum etiam puulis. hoc vero tm̄ adultꝭ. In dante. quia illud ab epis. hoc aūt a sacerdotibus qbuscunqȝ. Et hec omnis diuersitas a fine ꝓcedit. quia sicut claruit diuersitas in finibus proximis diuersitatem introducit in his que ad fines illos habent finaliter ordinari.

Capitulum xij.

¶ De integritate ordinis.

De sacramento ordinis hec in summa tenenda sunt. ꝙ ordo est signaculum qddam quo spūalis potestas traditur ordinato. Licet aūt ordo sit vnum de septem sacramentis: septiformis tm̄ est ordinis gradus. Primus est in hostiarijs. secundus in lectoribus. tertiꝰ in exorcistis. quartus in acolitis. quintus in subdiaconibꝰ. sextꝰ

in diaconibus. septimus in sacerdotib⁹. His
aũt quasi per modum cuiusdam preparato-
rij supponit̃ clericalis tonsura: ⁊ etiam psal-
mistatus. per modũ aũt complementi super
ponitur episcopatus: patriarchatus: ⁊ etiam
papatus. a quibus manant ordines. ⁊ dispen
sari debent sub debitis signis. taꝫ ex parte vi
sus: q̃ꝫ ex parte auditus: solẽnitate debita ni-
hilominus obseruata: quantum ad tempus
locum: officium ⁊ personã. ¶ Ratio auteꝫ
ad intelligentiã predictoꝝ hec est. Quia p̄n
cipium nostꝝ repatiuũ. verbũ. s. incarnatum
q: vt deus ⁊ homo sacramentorum medica
menta ad salutem hoĩuꝫ instituit ordinate: di
s rete: ⁊ potestatiue. ſm exigentiam sue boni
tatis: sapientie ⁊ virtutis. hinc est ꝙ ipsa me
dicamenta sacramentoꝝ cõmisit hominibus
dispensanda. non qualitercũqꝫ sed eo modo
quo exigebat ordo: discretio: ⁊ ptãs. Opor-
tuit ergo aliq̃s personas ad huiusmodi offi-
cium exequẽdũ distingui ⁊ segregari. quibus
ordinario iure potestas huiusmodi cõmitte-
retur. Et q: hm̃oi discretio non debuit fieri
nisi per signa sacra. cuiusmodi sunt sacramẽ-
ta. hinc est ꝙ debuit esse aliq̃d sacramentuꝫ
quod esset sacrum signaculum: ordinatiuum
distinctiuum: ⁊ potestatiuum: ad sacramenta
cetera dispensanda: modo distinctiuo: pote-
statiuo: ⁊ ordinatiuo. Et ideo ordo diffinitur
signaculum q̃ddam in quo spiritualis pote-
stas traditur ordinato. ita ꝙ simul in eius no
tificatione clauduntur tria predicta. ex quib⁹
colligi possunt in summa que ad integritatẽ
ordinis exiguntur. ¶ Primuꝫ igitur q̃m or
do est signaculum distinctiuum ⁊ sequestrati
uum ab omni pplo. vt quis totaliter diuino
sit cultui mancipatus. ideo ordines precedit
distinctio quedam in tonsura ⁊ corona. per
quam intelligitur appetituum tpaliũ reseca-
tio: ⁊ mentis eleuatio ad eterna: vt totus oñ
datur clericus deputatus esse ad diuinuꝫ cul
tum. ⁊ ideo dicit in susceptione corone. dñs
pars hereditatis mee. Et q: talis debet esse
instructus in diuinis laudibus: que maxime
consistunt in psalmis. ideo psalmistatus tãq̃ꝫ
preambulans ceteros ordines añcedit. queꝫ
tamen largo modo ysidorus iter ordines nu
merauit. ¶ Scd̃o vero: q: ordo est signacu
lum ordinatiuũ. ⁊ in seipso etiam est ordina-
tum. ⁊ ordo consistit in graduum disparitate
⁊ distinctione completa: ſꝫ ꝙ exigit septifor
mis gratia. ad cuius dispensationeꝫ sacramẽ
tum ordinis principaliter ordinat̃. hinc est ꝙ
septem sunt ordines gradatim oradinati vsqꝫ
ad sacerdotiuꝫ. in quo status est ordinum. q:
ipsius est consecrare sacramentũ corpis chri
sti. in quo est plenitudo omnium gratiarum.
vnde alij sex sunt tanq̃ꝫ subministratiui. ⁊ q̃-
si gradus quidam: per quos ad thronũ ascẽ
dit̃ salomonis. Qui ⁊ sex sunt ꝓpter nume-
ri pfectionẽ. quia senarius est primus nume
rus perfectus. ⁊ ꝓpter hoc q̃d sic exigit pfe-
ctio ⁊ sufficiẽtia officij ministrandi. Naꝫ oꝫ
aliquos mĩstrare quasi a remotiori. aliquos
a propinquiori. ⁊ aliquos a proximo: vt nihil
desit ministerio ordinato. Et q: quodlibꝫ ho
rum ministeriorum geminat̃ ſm actum pur
gandi ⁊ illuminãdi. hinc est ꝙ sex sunt ordi-
nes ministeriales. ⁊ septimus omnium pfe-
ctissimus: in quo altaris conficit̃ sacramen-
tum. qui consummat̃ in ordine vno tanq̃ꝫ in
termino vltimo ⁊ completo. ¶ Postremo
quia ordo est signaculũ potestatiuuꝫ: non tm̃
respectu alioꝝ sacramentoꝝ dispensandorũ
verũetiam respectu sui. ⁊ potestas super po
testatem est potestas excellens. ideo sibinde
tm̃ cõpetit potestas simplex. cuiusmodi est in
ordine simplici. verũetiam eminentia ptãtis
cuiusmodi est in his quorum est ordines ordi
nare ⁊ dispensare. Et quia excellentia quan
to magis descendit: tanto magis dilatatur. ⁊
quanto magis ascendit: tãto magis vnit̃. hic
est ꝙ plures sunt episcopi. pauciores archi-
epi. paucissimi pr̃iarche. ⁊ vnus pater pa-
trũ: q papa merito appellat̃: tanq̃ꝫ vnus pri
mus ⁊ summ⁹ pater spũalis oĩuꝫ patrum.
imo omnium fideliũ. ⁊ hierarcha precipu⁹.
sponsus vnicus: caput indiuisum. pontifex

summus. christi vicarius. fons ⁊ origo ⁊ re-
gula cunctorum principatuū eccl'asticorum.
a quo tanq̄ȝ a summo deriuatur ordiata po
testas. vsqȝ ad infima ecclesie membra. hȝ q̄
exigit precellens dignitas in ecclesiastica hie
rarchia. Et quia hec dignitas precipue ma-
net in ordine. ideo hoc sacramentū nō debet
dispensari nisi cū magna discretione ⁊ solē-
nitate. ac per hoc non a quolibet: nec cuilibȝ.
nec in quolibet loco: nec quolibet tpe. sed p̄-
sonis litteratis: honestis: ⁊ a cunctis irregu-
laritatibus alienis. ieiuno stomacho. loco sa-
cro. tempore misse: ⁊ temporibus ab ecclesia
stico iure statutis. debēt hmōi ordines dispē
sari. ⁊ hoc ab epis: quibus propter sui emi-
nentiam reseruatꝰ dispensatio ordinum. con-
firmatio per impositionem manuum. conse
cratio monialium ⁊ abbatuȝ. ⁊ dedicatio ec
clesiarum. que propter sui celebritatem non
debent dispensari: nisi ab his qui habent p̄-
eminentiam potestatis.

Capitulum xiij.

De integritate matrimonij.

D E sacramento matrimonij hec in sū
ma tenenda sunt: q̄ matrimoniū est
coniunctio legitima maris ⁊ femiē:
indiuiduam vite consuetudinem retinens.
Hec autem coniunctio non solum fuit post
peccatum. verumetiam ante peccatum. sed
prius institutum fuit sacramentum coniugij
in officium. nunc autem non solum in officiū
verumetiam in remedium contra libidinis
morbuȝ. Prius significabat cōiunctionē dei
⁊ anime. nunc aūt preter hoc significat ꝯiun
ctionem christi ⁊ ecclesie: ⁊ duarum natura-
rum in vnitate persone. Introducitur autem
hec coniunctio in esse: per liberū consensuȝ
animorum ex parte vtriusqȝ persone: exteriꝰ
expressum in aliquo signo sensibili. consum-
mari autem habet in copula carnali. Nam
per verba de futuro dicitur matrimonium
initiari. per verba de presenti ratificari. sed
per carnalem copulam habet consummari.
Huius autem sacramenti tria sunt bona. s. fi
des: proles ⁊ sacramentum. ⁊ duodecim im
pedimenta que impediunt contrahendum. ⁊
dirimunt iam contractum: que in his versi-
bus continentur. Error: conditio: votum: co
gnatio: crimen. Cultus disparitas: vis: ordo
ligamen: honestas. Si sis affinis: si forte co-
ire nequibis. Hec socianda vetant coniugia
iuncta retractant. Ratio aūt ad intelligē
tiam predictorum hec est. Quia principium
nostrum repatiuum. verbum. s. incarnatum
eoipso q̄ verbuȝ dei: est fons sapientie in ex
celsis. eoipso q̄ incarnatū est clementie fons
in terris. ⁊ ideo eoipso q̄ verbum increatū:
est humani generis formatiuum ex summa
sapientia. eoipso q̄ incarnatum: est ipsius re
formatiuum ex summa clementia. ideo enim
humanum genus reparat per clementiam.
quia prius reparabile fecit ex sapientia: que
pro suo summo ordine exigebat q̄ genꝰ hu-
manum faceret. potens stare. potens labi. po
tens etiam reparari. sicut in precedētibꝰ ostē
sum fuit. Quū ergo verbum dei in sua sapiē
tia hominem fecit sicut ⁊ congruum fuit: po
tentem stare: cadere ⁊ surgere. hinc est q̄ ge
nus humanum eo modo propagandum or-
dinauit q̄ ex ipso modo propagādi haberet
q̄ manuduceret ipsum ad standum. habe-
ret etiam q̄ manuduceret ad remedium. si-
cut etiam in propagatione illa est aliquid per
peccatū. s. libido: q̄ traducit morbum. Et q̄:
status hominis erat ex coniunctione ipsius
anime ad deum: per amorem vnitiuum: mo
do castissimo singulari ⁊ indiuiduo: remedi
um veniebat ex coniunctione diuine nature
⁊ humane in vnitatem hypostasis ⁊ perso-
ne. vnitatem inq̄ȝ diuina gratia introductaȝ:
vt singularem ⁊ indiuiduam. Hinc est q̄ de
us ab initio instituit: vt propagatio fieret per
coniunctionem maris ⁊ femine: indiuiduam
⁊ singularem: que significaret ante peccatuȝ
coniunctionem dei ⁊ anime. seu dei ⁊ subce-
lestis hierarchie. post pctm̄ vero coniunctio
nem christi ⁊ humane nature. seu christi ⁊ ec
clesie. ⁊ ideo vtrobiqȝ est sacramentū. s. ante

⁊ post.licet alio ⁊ alio modo:q̃tũ ad signifi
cationem ⁊ vsum. Cum enim esset sacr̃m an
teq̃ȝ superueniret morbus.libido q̃ supuenit
per peccatũ potius habet ꝑ matrimoniũ ex
cusari.q̃ȝ ipsuȝ valeat viciare.q: non morbꝰ
medicamentum corrũpit:sed medicamentuȝ
habȝ curare morbũ. Ex quo manifeste appa
ret quid sit mr̃imoniũ:⁊ qualiter diuinitꝰ sit
introductuȝ in esse. ¶ Rursus: q: q̃libȝ ꝑdi
ctarum spũaliũ vnionũ in sacraméto matri-
monij significataꝝ est vnio vnius sic agentꝭ
⁊ influentis.alterius sicut patientis ⁊ suscipi
entis:⁊ hoc faciéte amoris vinculo ꝙ ex me
ra voluntate procedit.hinc est ꝙ mr̃imoniũ
debet esse ꝯiunctio duplicis ꝑsone:differen-
tis ꝭm rationem agétis ⁊ patiétis.s.virilis se
xus ⁊ muliebris.⁊ h̓ ex mero ꝯsensu volũta
tis. Et q: volũtas exteriꝰ nó apparet:nisi ꝑ si
gna ipsam exprimétia.hinc est ꝙ necesse é vt
consensus mutuꝰ exteriꝰ exprimat̃. Quia ve
ro ꝯsensus vt d̓ futuro nó est ꝓprie ꝯsensus:
sed ipsius ꝓmissio.cósensus v̓o añ cómixtio
nem nó facit plenariá vnioné.q: nódũ sunt
vna caro.hinc est ꝙ per v̓ba de futuro dicit̃
mr̃imoniũ esse initiatũ.de pñti ratũ vel con
firmatum.ſ; in carnali copula ꝯsũmatum.q:
tũc sunt vna caro:⁊ vnum corpꝰ fiũt.ac ꝑ h̓
plene significat vnioné illá:q̃ est inter nos ⁊
christũ.tunc enim plene traducit̃ corpꝰ vniꝰ
in corpus alterꝰ ꝭm sui cóparis ptãté ad ꝓ
creandá ꝓlé. Et iõ ipsius mr̃imonij sunt tria
bona.s.sacr̃m ꝓpter vinculum insolubile.fi
des ꝓpter debiti solutioné.ꝓles v̓o sicut ef
fectꝰ cóseq̃ns ad vtrũq;. ¶ Postremo q: di
cta cóiunctio mr̃imóialis dȝ esse ex libero có
sensu:ꝓcedés ad copulationé ꝑsonarũ distá
tiũ:in vná mr̃imonij legé.⁊ h̓ pót.xij.mod͛s
impediri.hinc est ꝙ.xij.sunt ĩpedimenta ma
trimonij. Q̃d patet sic. Ad matrimonialem
náq; cósensum requirit̃ libertas in ꝯsensu.⁊
libertas in consentiéte.⁊ idoneitas ad coniũ
ctionem. Sed libertas in ꝯsensu tollitur per
duo:ꝭm duas partes inuolũtarij.s. per igno
rantiam.⁊ per violentiá. Et sic sunt duo im-
pedimenta.s.error ⁊ violentia. Libertas aũt
in consentiente tollitur ꝑ hoc ꝙ quis est alli-
gatꝰ alteri.⁊ hoc vel deo vel homini. Si deo
hoc est vel per votum expressuȝ: vel per ali
quid q̃d habet votũ annexum. Primũ est ĩ
voto.scd̃m in ordine. Si aũt homini hoc du
pliciter.aut per ligamé existens.aut ꝑ ligamé
precedens. Primũ est in ligamine quo q̃s li
gatus est vxori.scd̃m est in crimie.qñ mechꝰ
vel mecha machinatꝰ est in morté ꝯiugis.v̓l
ipso viuente fidem de ꝯhendo dedit. Et sic
sunt quattuor impedimenta.s.votũ.ordo.li-
gamen:⁊ crimen. Idoneitas aũt ad vnioné:
est distantia personarum cóueniens:q̃ tollit̃
per nimiá ꝓximitaté:vel ꝑ nimiá elongatio
neȝ. Nimia aũt ꝓximitas venit siue ꝑ gene-
rationé siue ꝑ aliq̃d simile generationi.vt est
cognatio legalis aut spũalis.aut venit per có
mixtioné sexuum.aut per ꝯtractioné sponsa
lium. Et sic sunt tria impedimenta.s.cogna-
tio:affinitas:⁊ publice iusticie hóestas. Ni-
mia aũt distantia aut attenditur quátum ad
ea que sunt nature:vt cum nó possunt cómi
sceri carnaliter.aut quátũ ad ea q̃ sunt fortu
ne:q̃ nó sunt in nr̃a ptãte.vt patet cũ é vnus
seruus:⁊ alter liber.aut quátum ad ea q̃ sũt
religionis christiane.vt cũ vnꝰ é baptizatus.
alter vero nunime. Et sic sũt tria impedimé
ta.s.impotentia coeundi error conditionis.⁊
disparitas religionis.ac per hoc sunt in vni-
uerso duodecim ipediméta:q̃ spũsctõ dictá-
te introducta sunt in eccl̃ia dei. Cui.s. eccl̃ie
etsi oĩa sacra sint cõmissa.potissime cóiugij
sacr̃m cõmissum est regulandũ ꝓpter varie
tates q̃ circa hoc sacr̃m icidũt pñt.⁊ ꝑꝑ mor-
bũ annexũ ꝙ est maxime infectiuus:⁊ mime
tenés modũ.⁊ ideo ipsius eccl̃ie est gradus
cognationũ limitare.sicut ꝓ tp̃e expedire vi
det.⁊ ꝑsonas legitimas v̓l illegitimas iudica
re:⁊ diuortia facere. Sed nunq̃ȝ dȝ nec pót
mr̃imonium q̃d legitime itroductũ é ãnulla
re.q: quos deus ꝯiũxit nó pót hó q̃ȝtũcũq;
sit magne potentie separare. cum ipsius dei
iudicio iudicandi remaneant vniuersi.

¶ Incipit ſeptīa pars de ſtatu finalis iudicij.
Capitulum primuꝫ.

¶ De iudicio in communi.

POſtquam aliqua breuiter dicta ſunt de trinitate dei. de creatura mundi. de corruptela peccati. de incarnatione verbi. de grã ſpũſſancti. ⁊ de medicina ſacrãli. reſtat nunc ſeptimo ⁊ vltimo aliq̃ breuiter tãgere de ſtatu finalis iudicij. De quo in ſũma tenendũ eſt: ꝙ ſine dubio iudiciũ vniuerſoꝝ futurum eſt. in quo de⁹ pr̃ per dñm noſtruꝫ ieſum chriſtũ iudicabit viuos ⁊ mortuos. bonos ⁊ malos. reddendo vnicuiqꝫ ſm exigẽtiam meritoꝝ. In hoc aũt iudicio fiet aptio librorꝝ. ſ. ↄſcientiaꝝ. qbus merita ⁊ demerita vniuerſoꝝ ſibijpſis ⁊ ceteris inoteſcẽt. faciẽte hoc virtute illi⁹ libri vite: ṽbi. ſ. incarnati. qui in forma diuinitatis nõ videbit nisi a bonis. in forma ṽo humanitatis: in qua ⁊ ſentẽtiã ꝓmulgabit: videbit taꝫ a bonis q̃ꝫ a malis. licet terribilis in eadẽ forma appareat reprobis. ⁊ blãdus iuſtis. ¶ Rõ aũt ad intelligentiã predictoꝝ hec eſt. Quia primũ principiũ cũ hocipſo ꝙ primũ ſit a ſeipſo: ſm ſeipſum. ⁊ pp ſeipſuꝫ. hocipſo ipſuꝫ eſt efficiẽs forma ⁊ finis. vniuerſa ꝓducẽs: regẽs ⁊ pficiẽs. ita ꝙ ſicut producit ſm altitudinẽ ſũme virtutis. ſic etiã regit ſm rectitudinẽ veritatis. ⁊ cõſummat ſm plenitudineꝫ bonitatis. Qm̃ ergo altitudo ſum̃me ṽtutis reqrebat vt non tm̃ eſſet productio creature ad veſtigium. verũetiã ad imaginem: nõ ſolũ creature irrationalis: verũetiã rõnalis. non ſolum creature que mouet ſm impetũ naturalẽ. verũetiam ſm libertatẽ voluntatis. ⁊ creatura que eſt ad imaginẽ q: capax eſt dei: ẽ btificabilis. creatura rõnalis eſt diſciplinabil'. creatura habẽs libertatem volũtatis eſt ſm legẽ iuſticie ordinabilis ⁊ deordinabilis. hic eſt ꝙ rectitudo ṽitatis legẽ homini iponere debuit: in qua ad btitudinẽ inuitaret: ⁊ ad veritatem erudiret. ⁊ ad iuſticiam obligaret. ita tñ ꝙ libertatẽ volũtatis nõ cogeret: qn pro ſuo libito volũtatꝭ iuſticiã relinquere poſſet ⁊ ſequi. cũ ſic res quas ↄdidit admiſtrat. vt eas agere ꝓprios motus ſinat. Et q: plenitudo bonitatꝭ in cõſũmãdo opat ſm ꝙ exigit altitudo virtutꝭ: ⁊ rectitudo veritatꝭ. hinc eſt ꝙ cõſũmatio btitudinis nõ dat a bonitate ſumma niſi his q ſeruauerũt iuſticiã a rectitudie ṽitatꝭ ipoſitã: q ſuſceperũt diſciplinã: ⁊ amauerũt illã ſumã ⁊ ppetuã felicitatẽ pluſq̃ꝫ bona trãſitoria. Et qm̃ qdã h̃ agũt. qdã aũt oppoſitũ: ꝑ ſuaꝝ varietate volũtatũ. q̃ iterius occultant ⁊ ĩ ſtatu vie ſm ſuũ arbitrium currũt. hinc eſt ꝙ ad manifeſtationẽ altitudis ṽtutis rectitudis veritatis. ⁊ plenitudin s bonitatis: neceſſe eſt vniuerſale iudicium ſequi. in quo fiant iuſte retributiones premiorũ: apte declarationes meritorũ: ⁊ irreuocabiles lationes ſententiarum. vt in iuſtis retributionibus ſtipendiorum ſumme bonitatis appareat plenitudo. in apertis declarationib⁹ meritorum: veritatis appareat rectitudo. et in irreuocabilibus latiõib⁹ ſententiaꝝ ſũme ṽtutis ⁊ poteſtatis appareat altitudo. ¶ Primum igit qm̃ iuſta retributio reſpicit culpaꝫ cui debetur pena: vel iuſticiã cui debet glia: ⁊ vniuerſi filij ade habent hãc vel illaꝫ. hinc eſt ꝙ neceſſe eſt iudicio retributionis oẽs iudicari. vt iuſti glificentur ⁊ impij ↄdemnentur. ¶ Rurſus q: aperta declaratio meritorum reqrit ꝙ ſimul appareat qd agendũ eſt ⁊ quid actũ eſt. vel omiſſum a libertate volũtatis humane ſm varietatẽ circũſtantiarum hinc eſt ꝙ ⁊ libri conſciẽtiaꝝ apientur vt appareant merita. ⁊ liber vite vt appareat ipſa iuſticia: ſm quam approbãda vel reprobãda ſunt merita illa. Et qm̃ ille liber vite: eſt liber in quo ſcripta ſunt oĩa ſimul ⁊ luciđiſſime: ⁊ in cõſcientijs ſcribunt ṽaciter. ideo ex ↄcurſu aptõis hoꝝ libroꝝ fiet aperta declaratio oĩum meritorum. ita ꝙ occulta cordis cuiuſlibet ⁊ ſibi ⁊ ceteris innoteſcant. Unde vt vult augu. liber ille eſt vis qua fiet vt ad memoriã cuiuſlibet cuncta mirabiliter reuo

centur. vt lucide appareat equitas diuinorū iudiciorū in aptissimo lumine veritatis.
Postremo q: irreuocabilis latio sententiarum debet fieri ab eo qui possit audiri ⁊ videri ⁊ a quo nō possit appellari. ⁊ videri ab vniuersis nō potest summa lux: quam tenebrosi oculi videre nō possunt: ꝓ eo ꝙ facie ad faciē videri non potest sine deiformitate mentis: ⁊ iocunditate cordis: necesse est ꝙ iudex appareat in effigie creature. Q: vero pura creatura auctoritatē nō habet summā a qua appellari non possit. hinc est ꝙ necesse est ꝙ iudex noster: ⁊ deus sit: vt iudicet ꝑ auctoritatē summā. ⁊ homo sit: vt videatur ⁊ disceptet cum peccatoribus in effigie hūana. Et q: vna vox disceptatōis terret culpabiles: ⁊ assecurat innocētes. hinc est ꝙ vna eius effigies iustos letificabit: ⁊ ecōtrario impios deterrebit.

Capitulū. ij.

De antecedentibus ad iudiciū cuiusmodi est pena purgatoria.

Deinde in spēali circa statū finalis iudicij ↄsideranda sunt quedā sicut ꝓambula. quedā sicut ↄcomitantia. ⁊ quedā sicut ↄseq̄nētia. Preambula aūt sunt duo. s. pena purgatorij: ⁊ suffragia ecclesiastica. Primo igitur de pena purgatorij hoc tenendum est ꝙ ignis purgatorius est ignis corporalis. quo tm̄ spūs iustoꝝ qui in hac vita nō impleuerūt pn̄iam ⁊ satisfactionē cōdignam affligunt̄. ꝑm plus ⁊ minus. ꝑm ꝙ plus vel minus de cremabili secū ex hac vita traxerūt. affligunt̄ aūt minus grauiter q̄z ī inferno: ⁊ grauius q̄z in hoc mūdo. nō tm̄ ita grauiter qn sp speret ⁊ sciāt se in inferno nō esse licet forte ꝓ penaꝝ magnitudine hoc aliquotiens nō aduertāt. Hac aūt afflictiōe ab igne corpali inflicta. purgant̄ spūs a reatibus ⁊ scorijs ⁊ etiā reliquijs pctōꝝ. q̄bus sufficiēter expurgatis imediate euolāt: ⁊ introducūtur in gloriā pad si. Rō aūt ad intelligentiā ꝑdictoꝝ hec est. Quia cū primū principium eo ipso ꝙ primū: sit optimū ⁊ perfectissimū. ⁊ eo ipso ꝙ optimū sit summe amatiuū boni: ⁊ summe detestatiuū mali. sicut sūma bonitas non patitur ꝙ bonum maneat irremuneratum: sic etiam nō debet pati ꝙ malū remaneat impunitū. Qm̄ ergo viri iusti aliq̄n decedūt: qui in hac vita nō totaliter penitentiā impleuerūt. cū meritū vite eterne in eis nō possit remanere irremuneratū: ⁊ vitium culpe non possit remanere īpunitū. ne perturbet̄ pulchritudo ordinis vniuersi: necesse ē ꝙ ipsi finaliter ꝑmient̄. necesse ē etiā ꝙ ijdē tpaliter puniant̄ ꝑm suaꝝ culpaꝝ exigentiā ⁊ reatū. Et q: culpa cōmissa ⁊ offensiua fuit maiestatis diuine: ⁊ dānificatiua ecclie: ⁊ deformatiua imaginis diuine menti nr̄e impsse. maxime si fuit culpa mortalis: ⁊ venialis. etiā disponit ad hoc. ⁊ de offensa req̄rit̄ punitio: de damno vero agēda est satisfactio. ⁊ de deformatione req̄renda est expurgatio: hinc est ꝙ necesse est ꝙ pena illa sit iuste punitiua. digne satisfactoria: ⁊ sufficiēter expurgatiua. Primū igit̄ qm̄ pena ista dꝫ eē iuste punitiua. ⁊ spūs q̄ ↄtēpto bono eterno ⁊ sūmo se subiecit īfimo: iuste dꝫ inferiori subijci. vt ab eis suscipiat penā ex quoꝝ occasiōe ꝑpetrauit culpā. ⁊ rōne quoꝝ ⁊ deū ↄtēpsit. ⁊ seipsm vilē fecit. hinc ē ꝙ ordo diuine iusticie exigit: vt spūs ab igne materiali hēat puniri. vt sicut ꝑm ordinē nature aīa vnitur corpori: vt influat vitā ipsi corpi. sic vniat̄ igni materiali ꝑm ordinē iusticie vt punibile punienti. a quo suscipiat penam. Et q: viri iusti qui sunt in gratia nō sunt digni nisi pena trāsitoria. ⁊ tanto maiori digni sunt pena quāto maiora cōmiserunt peccata. ⁊ minorē egerūt penitētiā. hinc est ꝙ ab igne materiali puniuntur tpaliter. quidam tm̄ diutius. quidā vero breuius. quidam acerbius. quidā leuius: ꝑm ꝙ reatus exigit offensaꝝ. Necesse enim est vt dicit egregius doctor augustinus ꝙ tātum vrat dolor quantū heserat amor. Tanto eniꝫ difficilius quis purgat̄: q̄nto medullis cordis eius intimius amor inheserat mundanoꝝ. Amplius qm̄ pena illa debet esse satisfactoria. ⁊ satisfactio respicit libertatem

voluntatis. et statum vie potissime: cum ibi iam nõ sit status merẽdi: et pene ille mime teneant rationem volũtarij: necesse est quod illud quod deficit ex parte libertatis in volũtate sustinente suppleatur in acerbitate ex parte pene. Quia vero grãm habent qui purgantur: quã quidem vltra perdere nõ possunt. hinc est quod nec a tristicia penitus absorberi. nec in desperationẽ incidere: nec in blasphemiã possunt nec volunt aliquatenus prosilire. ac per hoc licet grauiter puniantur: longe tñ aliter et mitius quam in inferno. et statũ etiam illũ indubitanter sciũt alium esse quam istũ in quo sunt illi qui in inferno irremediabiliter cruciantur. ¶ Postremo quia pena illa debet esse expurgatoria: et purgatio illa est spũalis: necesse est vel quod ignis ille spũalem habeat virtutem diuinitus sibi datam. vel vt magis credo ipsa virtus gratie interius habitantis adiuta a pena extrinseca: ipsam aiam iam pro offensis punitã: et a reatuum onere alleuiatam purget purgatiõe sufficientia. vt iam nulla remaneat difficultudo ad gloriam. Et quoniam tales spiritus dispositi sunt in summo: ad deiformitatem glorie suscipiendam in se: cum ianua sit aperta. et purgatio consummata: necesse est illos spũs euolare: in quibus est charitatis ignis sursum leuans: et nihil retardans ex parte impunitatis anime vel reatus. Nec enim decet diuinam misericordiã seu iusticiam: vt amplius differat gloriam. cum inueniat receptaculum idoneum: et magna sit pena in dilatione premiorum. nec amplius puniri debeat spiritus iam purgatus.

Capitulum. iij.

¶ De antecedentibus ad iudicium: cuiusmodi sunt suffragia ecclesiastica.

De suffragijs aũt ecclesiasticis hoc tenendum est. quod suffragia ecclesie prosunt mortuis. suffragia dico que pro mortuis ecclesia facit. sicut sunt sacrificia ieiunia: elemosine et alie orationes: et pene volũtarie assumpte pro eorum culpis celerius et facilius expiandis. Prosunt autem mortuis: nõ quibuscũque: sed mediocriter bonis: vtpote illis qui sunt in purgatorio. Nõ valde malis. scilicet illis qui sunt in inferno. nec valde bonis scilicet his qui sunt in celo. quin potius econuerso eorum merita et orationes suffragantur ecclesie militanti. cuius mẽbris multa bñficia impetrant beati. Prosunt autẽ secundum magis et minus: vel pro diuersitate meritorum in mortuis. vel pro charitate viuorum: que magis sollicitantur pro aliquibus quam pro alijs. et hoc vel ad penarũ mitigationẽ. vel celeriorẽ liberationem secundum quod superne prouidentie dispensatio melius eis viderit expedire. ¶ Rõ aũt ad intelligẽtiam predictorũ hec est. Quoniam primũ principiũ cum sit optimũ. ac per hoc summe seueritatis contra malũ. debet pariter summe suauitatis esse ad bonum. et ideo cũ ratiõe seueritatis iusticie: iusti in quibus est reatus culpe: debeant post hanc vitam in purgatorio tormentari. debent etiam ratione suauitatis misericordie releuari. et habere auxilium et munimen. maxime quia in miseria sunt constituti. et suis operibus et meritis non possunt amplius se iuuare. Disponere igitur debuit regimen diuine prouidentie suffragia eis conferri ab eis qui possunt. salua tñ rectitudine iusticie. a qua nec debet nec potest dulcedo misericordie dissentire. nec aliquatenus separari. Quoniam igitur rectitudo iusticie exigit conseruationẽ honoris diuini: regiminis vniuersi. et qualitatis meriti humani. ideo superni et primi principij prouidentia summa disposuit hec suffragia valere defunctis secundum dulcedinem misericordie: et rectitudinem iusticie: seruantis honoris diuini dignitatem: vniuersi regimen. et humani meriti qualitatem. ¶ Primo igitur quoniam in huiusmodi suffragijs seruari debet iusticia: que diuini precipue est conseruatiua honoris. et honor diuinus nihilominus exigit opera satisfactoria et penalia sibi persolui pro culpis. hinc est quod per illa opera habent suffragia fieri per que potissime fit satisfactio. et honor recompensatur deo. Quoniam igitur huiusmodi sunt tres partes satisfactiõis: ieiuniũ: oratio et elemosyna: et altaris sacrifi-

ciū.in quo maxime reddit honor debit⁹:ꝓpter placentiá illius qui in sacrificio illo offertur.hinc est ꝙ suffragia ecclie ↄsistūt i huiusmodi opibus satisfactorijs. ⁊ maxime in missis celebrandis:ꝭm ꝙ Grego.in q̄rto dyalogoꝝ insinuat aliquos ꝓpter missaꝝ bñficia de penis magnis celerrime liberatos.ac per hoc pompa exequiaꝝ ⁊ accuratio funeris ⁊ hmói non debent inter suffragia ecclesie cóputari. Propter qđ ⁊ sctūs augu. dic̄ in libro de cura pro mortuis agenda.ꝙ curatio funeris.ↄditio sepulture:⁊ pópa exeqaꝝ magis sunt solacia viuorū q̄ȝ subsidia mortuoꝝ.¶ Amplius q: debet ibi seruari iusticia cóseruatiua ordinis ⁊ regiminis vniuersi.⁊ hec exigit vt in cóicatione influentiaruȝ saluetur ordo ⁊ symbolum inter ea.in qb⁹⁊ in que influentie ille manāt.ac ꝑ hoc inferi⁹ non debeat influere in illud qđ est supra.neqȝ in id qđ est per oimodam distantiá elongatum:hinc est ꝙ suffragia ecclesie non possunt valere his q̄ sunt in inferno.q: sūt a corpore christi mystico penitus separati.vñ nulla spūalis influentia capitis ad eos peruenit nec eis prodest.sicut nec influentia capitis ꝓdest membris a corpe amputatis. Hinc est etiam ꝙ non ꝓsunt beatis.q: sunt oino supiores ꝭm statum:⁊ iam in termino exñtes non possunt ad altiora cóscendere.sed magis ecóuerso ipsi ꝓsunt nobis ⁊ eorū oratióes. nam ⁊ hoc meruerunt in carne. iđ disposuit ordo diuinus vt etiá ipsis sctis dei orōnes offerátur vt ⁊ ipsi suffragent nobis ad diuina bñficia impetranda.Nó ꝓsunt ergo eis eccl'iastica suffragia.sed magis nobis ꝓsunt sua. Restat igit ꝙ ꝓsunt solis iustis qui sunt in penis purgatorijs.Nam ipsi rōne pene ⁊ impotétie se iuuandi sunt viuis inferiores. ratióe vero iusticie ceteris membris ecclesie sunt coniuncti.ita vt merito eis ecclesie sancte merita possint propter symbolum ⁊ ordineȝ suffragari.¶ Postremo qm̄ debet in his seruari iusticia que pensat exigentiam meritorū.hic est ꝙ suffragia illa que cóiter fiunt pro defūctis.licet omnibus bonis valeant pro modulo suo.his tñ amplius valent qui magis meruerunt vt sibi valerent ⁊ prodessent: dum erant in statu vie.Illa vero que specialiter fiunt pro aliquib⁹.q: intétio facientis est recta ⁊ ꝭm deum ꝓcedit.⁊ eccl'iastica istitutio absqȝ dubio non est cassa.ideo plus valét illis ꝓ quib⁹ determinate fiūt.licet etiá alijs aliquo mó cóicentur.Nec tñ possunt ita alijs subuenire sicut illi principali persone.ꝓ eo ꝙ licet sint spūalia:tñ diuina iusticia pro maiori culpa maioré exigit emédá.⁊ ꝓ plurib⁹ culpis plures emédas.Vñ exemplū de lumine qđ eq̄liter illuminat ad vná mensam sedétes nó placet.q: hmói suffragia poti⁹ assilari habent precijs redemptiuis:q̄ȝ hmói influentijs diffusiuis.Quantum aūt cuilibet determinate valeant.ille certitudinaliter diffinire habet cuius est in reatibus ⁊ penis ⁊ suffragijs attendere pondus numerum ⁊ mésurá.

Capitulum iiij.

¶ De concomitantibus iudicium sicut est conflagratio ignium.

D Einde aliqd dicendum est de concomitantibus iudiciū.que sunt duo.s. conflagratio ignium mundanoruȝ. ⁊ resurrectio corpoꝝ. ¶ De conflagratióe igitur hoc tenendū est:ꝙ ignis ꝑcedet faciē iudicis:quo terre facies exuret.ita ꝙ figura huius mūdi mundanoꝝ igniū ↄflagratione peribit.sicut factū est aq̄rū inundatióe tpe diluuij.Dicit aūt transire figura hui⁹ mundi non q̄ȝtū ad destructioné totalé huius mundi sensibilis.sed q: per actionem illius ignis oīa elementaria inflámátis consumentur vegetabilia:⁊ aīalia purgabuntur.⁊ innouabūtur elementa.maxime aer ⁊ terra.purgabūtur iusti:⁊ adurentur reprobi. quibus factis cessabit etiam motus celi.vt sic cópleto nūero electoꝝ fiat quodámodo inouatio ⁊ ꝑmiatio corpoꝝ mundanoꝝ.¶ Ró aūt ad itelligentiam ꝑdictoꝝ hec est.Quia principiuȝ rerum vniuersale cū sit sapiétissimū: ⁊ si i oibus q̄ agit attendit ordinem sapie.potissime

tū in his debet attendere que spectant ad cō summationem. vt sic nō discordet primum a medio: nec mediū a postremo. sed in cūctis cōgruētissime ordinatū appeat illi⁹ primi pn cipij sapiētia ordinans: ⁊ bonitas ⁊ altitudo. Quī g deus sm sapiam suaʒ ordinatissimā cunctū mūdū istū sensibilē ⁊ maiorē fecit, ppter mundū minorē. s. hoiem q inter deū ⁊ res istas iferiores in medio collocat⁹ ē. hic ē q vt oia sibijnuicē cōgruāt: ⁊ hitatio cū habitatore habeat armoniā. homine bene instituto: debuit mūdus iste in bono ⁊ quieto statu institui. homine labente debuit etiam mūdus iste deteriorari. homine perturbato debuit perturbari. homine expurgato debuit expurgari. homine inouato debuit innouari ⁊ homine cōsummato debuit qetari. ¶ Primo ergo qm̄ mundus ille pturbari debʒ homine perturbato. sicut stetit cū stāte: ⁊ quodāmodo cecidit cū labente. ⁊ in futuro iudicio propter seueritatem iudicis ostendēdam necesse est oiuʒ corda terreri. ⁊ peccatoꝝ maxime: qui vniuersoꝝ dn̄m contēpserunt. vt sic ois creatura diuinū accipiat zelū. ⁊ cōformet auctori: cōformet etiaʒ habitatori: necesse est totius orbis cardines horribilissime commoueri. Et q nihil intensius ⁊ veloci⁹ ⁊ horribilius in agendo cōmouet alia elementa qʒ ignis hincinde ex omni parte concurrens. hinc est q necesse est q ipsius iudicis facieʒ ignis precedat. non ex vna parte tantum. sed ex omni parte mūdi. vt sit ibi cōcursus ignis elementaris ⁊ terrestris. ignis purgatorij ⁊ etiam infernalis. vt per infernalē reprobi adurantur. p purgatoriū iusti purgent. p terrestrem hec terrenascentia cōsument. p elemētarem elementa subtilient: ⁊ ad innouatiōis faciem disponant. ⁊ simul cū h cetera cōturbent. vt nō solum homines ⁊ demōes. verū etiā angeli vidētes terreant. ¶ Rursus qm̄ mundus iste purgari debet cū homie expurgato. ⁊ hō in statu finalis tpis indiget purgari a scoria auaricie ⁊ malicie. sicut in primo tēpore a fece luxurie. indiget etiam purgari ⁊ velociter ⁊ intime ⁊ perfecte. hinc est q sicut mūdus prius deletus est: ⁊ quodāmodo purgatus p elementū aque. qđ est frigidum contra ardorē ⁊ fetorē luxurie. sic finalis mūdus per ignē propter refrigeriū charitatis: ⁊ frigus malicie ⁊ auaricie q regnabunt in fine quasi in ipsius mundi senectute. que q maxime sunt adherentie: necesse est q purgāsit actionis intime: violente ⁊ accelerate. qđ non cōtingit repiri in elemēto alio qʒ in igne ⁊ ideo sicut factum est aquarum inundatione diluuiū: sic p actionē ignis hui⁹ mūdi sensibilis facies exuret. ¶ Ampli⁹ qm̄ mundus ille innouari debet cum homine innouato. nec innouari potest aliquid in nouam formam nisi pdat vetustā: ⁊ quodāmodo disponatur dispositione noua superinducta. hic est q cum ignis maxime habeat virtuteʒ expulsiuam forme extranee: habeat etiam vim subtiliatiuam: ⁊ celesti nature cognataʒ. ideo per ipsum debet fieri purgatio simul ⁊ innouatio. ita q cum geminam habeat efficaciā: quantum ad aliquam iudicis aduentum precedit. quantum autem ad reliquam habet se sequi. Et cum innouatio sit ad nouitatem que amplius non redit ad vetustateʒ. ac per hoc ad nouitatem incorruptibilem: quaʒ dare nō est in potentia alicuius creature. hinc est q licet in illa purgatione ⁊ innouatione ignis aliquid agat per naturalem virtutem: vt inflāmare: purgare: rarefacere: ⁊ subtiliare. tamen necesse est q cum illa virtute naturali sit virtus operans supra naturam. cuius imperio fiet conflagrationis initiuʒ: ⁊ cuius etiam virtute fiet nihilominus complementū. ¶ Postremo quoniam mundus ille debet consummari homine consummato. ⁊ tunc ē homo consummatus quando in gloria completus erit numerus electorum. ad quem qdem statum omnia tendunt sicut ad fineʒ vltimum ⁊ completum. necesse est facta completione illius numeri: terminari ⁊ quietari motus nature celestis. necesse est etiam terminari transmutationes elementares. nec es

ſe eſt etiam per conſequens terminari gene
rationem que eſt in animalibus ⁊ in plantis.
Cum enim omnia iſta ordinentur ad formā
nobiliſſimam. que quidem eſt anima ratio-
nalis. poſito ſtatu in animalibus: neceſſe eſt ⁊
ſtatum ⁊ complementū poni in ceteris pre-
cedentibus. Et ideo corpora celeſtia habita
quiete ⁊ luminis plenitudine dicuntur remu
nerari. Elementa vero que amplius non ha
bent vim multiplicandi per tranſmutationē
mutuam dicuntur interire: non quantū ad
ſubſtantiam: ſed quantum ad actionem ⁊ paſ
ſionem mutuam. ⁊ hoc maxime quantū ad
qualitates actiuas. Vegetabilia vero ⁊ ſen-
ſibilia quia non habent poteſtatem ⁊ vitam
perpetuam. ⁊ durationem ſempiternam: q̄-
lis competit ſtatui illius nobilitatis: neceſſe ē
in propria natura conſumi. ita tamen ꝙ ſal-
uentur in principijs. ⁊ quodammodo in ſi-
mili. videlicet in homine qui ſimilitudinem
habet cum omni genere creature. ⁊ ideo
ipſius innouatione ⁊ glorificatione poſſunt
dici omnia innouari ⁊ quodāmō premiant

Capitulum v. ri.

¶ De concomitantibus iudicium: ſicut eſt
reſurrectio corporum.

D E reſurrectione aūt corporum hoc
tenendū eſt: ꝙ omniū corpora homi
num in generali reſurrectione reſur
gent: nulla in eis exiſtente diſtantia quantum
ad ordinationem tp̄is. ſed magis q̄ʒtum ad
ordinationē dignitatis. Naʒ mali ſurgent cū
ſuis deformitatibus ⁊ penalitatib⁹: miſerijs
⁊ defectibus. quos habuerant in ſtatu vie.
In bonis autem natura ſeruabitur: ⁊ vicia
detrahentur. ⁊ omnes reſurgent integro cor
pore: ⁊ plena etate: ⁊ debita menſura mem-
brorum. vt ſic omnes ſancti occurrant in vi-
rum perfectum. in menſurā etatis plenitudīs
chriſti. Surgent aūt tā in bonis q̄ʒ in malis
corpa eadem numero q̄ prius. ⁊ ex eiſdē ptī-
bus ꝯſtituta. ſalua toti⁹ veritate nature. nō ſo
lum quātū ad mēbra principalia ⁊ humidi-
tatem radicalē: verūetiaʒ ſaluis capillis ⁊ ce-
teris membris q̄ faciunt ad decentiā corpis
ita ꝙ in quaſcūqʒ auras vl' ſin⁹ nature: pul
uis humani corporis cedat. ad eam aīaʒ redi
bit que ipſuʒ primitus vt viueret ⁊ creſceret
animauit. ¶ Ratio aūt ad intelligētiā p̄di-
ctoꝝ hec ē. Quia p̄mū p̄ncipiū eoipſo ꝙ p̄-
mū ⁊ ſummū eſt vniuerſaliſſimū ⁊ ſufficien
tiſſimū. ac per hoc p̄ncipiū eſt nãrū: grãruʒ
⁊ premiorū. principiū etiā potētiſſimū: clemē
tiſſimū ⁊ iuſtiſſimum. ⁊ licet ſm̄ quandā ap
propriationem ſit potētiſſimū in ꝯſtitutōe na
turarū: ⁊ clementiſſimū in collatiōe grãruʒ.
⁊ iuſtiſſimū in retributiōe ſtipendioꝝ. tñ ſin-
gilatim ſingula ſunt in ſingulis. q: ſumma po
tentia: clemētia ⁊ iuſticia: nullatenus poſſūt
ab inuicem ſeparari. ⁊ ideo in ope retributio
nis neceſſe eſt ꝙ ipſa fiat ſm̄ ꝙ exigit recti-
tudo iuſticie. ⁊ reformatio grē: ⁊ completio
nature. Qm̄ ergo iuſticia neceſſario reqrit
vt hō q meriut vel demeruit. nō in aīa ſoluʒ:
nec in corpore ſolū. ſed in aīa ſil' ⁊ corpe pu-
niatur vel p̄miet in vtroqʒ. reformatio autē
grē etiam reqrit vt totū corpus aſſilet chri-
ſto capiti cuius corpus mortuū neceſſarium
fuit reſurgere. cum vnitū eſſet inſepabiliter
deitati. completio vero nature reqrit: vt hō
cōſtet ſimul ex corpe ⁊ aīa tanq̄ʒ ex materia
⁊ forma: q̄ mutuū habent appetitum: ⁊ indi
nationem mutuam. neceſſe eſt reſurrectionē
eſſe futurā: exigēte hoc ꝯſtitutōe nature: īfu
ſione grē: ⁊ retributione iuſticie ſm̄ q̄s tota
vniuerſitas habet regi. Et ideo ex his trib⁹
omnia clamant hominēʒ reſuſcitandū: vt oīs
tollat excuſatio illis qui ꝯ hanc veritatē fidei
obſurdeſcunt. ⁊ merito ꝯ tales vniuerſus pu
gnet orbis terrarum. ¶ Primo igit qm̄ re-
ſurrectio debet eſſe ſm̄ exigentiā ordinis di-
uine iuſticie. ⁊ diuina iuſticia reddit vnicui-
qʒ qđ ſuū eſt pro loco ⁊ tpe. ⁊ omnis aīa cor
pori ſemel ⁊ ad punctū tp̄is vnita: vel habet
in eo culpam vel grām. neceſſe eſt ꝙ oēs re
ſurgāt. Et q: diſtinctus dʒ eē ſtatus retributi
onis a ſtatu vie. ⁊ reſurrectio ſpectat ad ſta-
tum retributiōis. vt non ꝯfundat ordo vni-

uersi.⁊ vt fides habeat meritū.q̄ credit qđ
nō videt.⁊ vt certius ⁊ clarius appareat eq
tas diuine iusticie:⁊ vt simul fiat consumma
tio ⁊ retributio finalis in angelis ⁊ hoībus
requirit hoc diuina iusticia:vt oēs resurgāt
simul quantū est de lege ꝯmuni.Qđ dico ꝓ
pter christū ⁊ eius btissimā matrē gloriosam
virginē mariā.Quia vero malis debet pe-
na ⁊ miseria.⁊ bonis gloria.ideo etsi sil' re-
surgant in tpe.valde tñ dissimiles erūt i ꝯdi
tione.Nam q: malis resurrectio nō est ad vi
tā sed ad suppliciū.necesse est ꝙ ipsi cū infir
mitatibus ⁊ deformitatibꝰ ⁊ defectibꝰ suscī-
tent.¶ Rursus q: resurrectio dꝫ esse ꝫ exi
gentiā ꝯsummatōis grē.⁊ perfecta grā facit
nos ꝯformes christo capiti nr̄o.in quo nullꝰ
fuit defectus mēbroꝝ.sed ꝑfecta etas:⁊ sta-
tura debita.⁊ effigies formosa.oportunū est
ꝙ boni suscitentur in optimis ꝯditionibꝰ.ac
per hoc necesse est ꝙ in eis vicia detrahant
⁊ natura seruetur.Oportunū etiā est vt si ali
qđ mēbꝝ deerat suppleat.si aliqua erat su-
perfluitas auferat.si aliqua mēbroꝝ deordi
natio corrigat.si paruulus erat ad quantita-
tē etatis christi quā habebat in resurrectione
licet non in mole:diuina virtute deducatur.
si decrepitus ad eandē etatē reducatur.si gi
gas:si gnanus:ad mēsurā ꝯgruam limitet.
vt sic omnes integri ⁊ ꝑfecti occurrāt i virū
ꝑfectū.in mēsurā etatis plenitudinis christi.
¶ Postremo q: resurrectio debet esse ꝫm
exigentiā perfectionis nature.⁊ natura spiri
tus rōnalis exigit ꝙ viuificet corpus propriū
q: ꝓprius actus in ꝓpria materia habet fie-
ri:necesse est ꝙ idē corpus numero resur-
gat.alioqn nō esset resurrectio vera.Requi
rit etiā natura aīe rōnalis ⁊ imortalis:ꝙ sic̄
habet esse ꝑpetuū.sic corpus habeat cui per
petuo influat vitā.ac ꝑ hoc corpꝰ qđ aīe vni
tur ex ipsa vnione ordinationē hꝫ ad incor-
ruptionē ꝑpetuā.ita tñ ꝙ illud in quo ꝯsistit
substātia totius corpis.sicut sunt mēbra prin
cipalia.⁊ etiam humiditas radicalis.⁊ caro
ꝫm speciem habeat ordinationem necessa-
riam.alia vero.s.caro ꝫm materiā ⁊ partes
que sunt de bene esse corpis:habeāt ordina-
tionem de ꝯgruo.⁊ ideo prime partes sunt
ordinate ad resurrectionē ꝫm ordinē necessi
tatis.alie vero oēs ꝫm ordinem ꝯgruitatis.
Quē quidē ordinē q: deus impressit nature:
⁊ natura nō pōt ꝑficere.q: nō p̄t mortuū su-
scitare.⁊ ipsa diuina ꝓuidētia nihil debuit fa
cere frustra.necesse est ꝙ ipsius v̂tute repa
ret corpꝰ idē numero.⁊ imortale:⁊ ex oibꝰ
ꝑtibus cōstitutū:⁊ salua tota v̂itate humane
nature.Cū aūt hec natura nō habeat in po-
testate:ſꝫ solū in appetitu.q: nec idē corpꝰ nu
mero destructū reꝑare p̄t.cū nō possit in to-
tā rei substātiā:nec corpꝰ imortale possit effi
cere.cū oē ꝑ naturā generabile sit corrupti-
bile:nec dispsa colligere p̄t.necesse ē ꝙ resur
rectio nō seminalibꝰ nec nālibus cauſ.ſꝫ pri
mordialibꝰ attribuat.vt fiat ꝫm cursuꝫ mira
bilē ⁊ suꝑnaturalē.⁊ ꝫm diuine iperiū volū
tatis.

Capitulū. vi.

¶ De consequentibus ad iudicium.scꝫ de
igne infernali.

c Onsequēter de cōsequētibus ad iu
diciū est dicendū.que sunt duo.s.pe
na infernal':⁊ gloria celestis.¶ De
pena igit infernali ħ tenēdū est.ꝙ pena ifer
nalis est i loco corꝑali deorsum.i quo eterna
naliter affligent oēs reprobi:tā hoies q̄ꝫ spi
ritus mali.Affligent aūt eodē igne corꝑali q̄
concremabit ⁊ affliget spūs ⁊ etiā corꝑa.nec
tñ corꝑa illa ꝯsumet:sed sp affliget.alios plꝰ
alios minꝰ ꝫm exigentiā meritoꝝ.Hmōi āt
afflictioni ignis ꝯiuncta erit afflictio ꝫm oēs
sensus.coniūcta erit pena vermis:⁊ carētia
visionis dei.ita ꝙ in his penis erit varietas:
⁊ cū varietate acerbitas:⁊ cū acerbitate in-
terminabilitas:vt ad reproboꝝ supplicium
tormentoꝝ fumus ascēdat in secula seculoꝝ
¶ Ratio aūt ad intelligētiā predictoꝝ hec
est.Quia cū primū principiū sūmū sit.quic-
quid hꝫ:hꝫ in sūmo.iō necesse est ipm esse re
ctissimū.Cū ergo in retribuendo agat ꝫm re
ctitudinē.sicut ꝯ se facere nō pōt.nec se ne-

gare.nec suā iusticiā impugnare. sic necessa
rio sua rectitudine exigente oportet q̄ pctm̄
puniatur ſm q̄ztitatē culpe in his maxie qui
legē misericordie ꝯtēnentes.ꝑ impenitētiam
īpegerūt in seueritatē iusticie. Qm̄ ergo se-
ueritatis iusticie est ꝯsiderare culpā.nō soluꝫ
quantū ad radicē.verūetiā q̄ztum ad circun
stātias aggrauātes.ꝯgruissimū est vt iudex
iustus penas debitas ab ipsis exigat vsqꝫ ad
vltimū quadrantē.vt sic nō remaneat dede-
cus peccati sine decore iusticie.⁊ sicut mani-
festa est ptās in creādo.⁊ sapia in gubernan
do.⁊ clemētia in reparando.sic manifestet su
ma iusticia in puniēdo. Qm̄ ergo diuina iu
sticia pctōrem impiū dꝫ punire ſm exigētiaꝫ
culpe.⁊ culpa mortal' ad quā succedit finalis
impenitētia:ipsa habet rōnem deordinatio-
nis ꝑpetue:deordinatōis libidinose:deordi-
nationis multimode:necesse est q̄ ipsa puni
at penaꝝ eternitate:acerbitate:⁊ multiformi
tate. ¶ Primo igit deordinatōis ꝑpetue pe-
na debet esse ꝑpetua.q: pctm̄ qd̄ qs cōmit-
tit:⁊ de quo nunq̄ꝫ penitet:ꝑpetuo in aīo du
rat.⁊ a vita ꝑpetua.s.deo sepat.⁊ a volunta
te ꝓcedit:q̄ in pctō vellet ꝑpetuo delectari.
Et licet delectatio illa transiens sit momenta
nea.q: tamē deordinatio tenet rōnem ꝑpetu
itatis.pena deordinationi rn̄dens debet hr̄e
carētiā finis.vt sicut hō in suo ꝑpetuo fineꝫ
nō apposuit a pctō recedēdo:sic deus in suo
perpetuo nō desistat a puniēdo.⁊ sicut hō ꝯ
infinitū peccauit.sic penā habeat infinitam.
Et q: nō potest habere penā infinitā intensi
ue:habeat saltē duratione. Et sicut voluntas
eiꝰ post mortē sp̄ malo adderet sine susceptio
ne pnie.sic deus sp̄ affligat sine imutatione
fnie.regrēte h̄ perpetuitate deordinatōis in
ipsis dānatis. ¶ Rursus qm̄ deordinatōis
libidinose pena dꝫ esse afflictiua.q: delecta-
tio punit per tristiciā ꝯriā.⁊ spūs rōnalis in
peccādo ꝯuertit se ad bonū ꝓpriū ⁊ vt nūc
⁊ partiale libidinose amandū.⁊ ex hoc ꝯtē-
nit diuinū imperiū ⁊ dominū.hinc est q̄ ad
hoc q̄ illa delectatio improba perfecte puni
atur.in qua simul est delectatio cū contēptu.
necesse est q̄ ad punitionem illiꝰ ꝯtēptus et
delectatōis:pctōr siue sit hō siue spūs preci-
pitet in locū infimū:⁊ maxime a statu glorie
longinquū.hoc est in ꝓfundissimū infernū.
Necesse est etiā q̄ ibi exponat affligendꝰ i
fime nature.ac ꝑ h̄ nō a substātia spūali pa-
tiat sed a corꝑali ⁊ infima.h̄ est a fecibus cor
poꝝ mundanoꝝ.vt i fecibꝰ defigat:⁊ igne
⁊ sulphure ꝯcremetur. Et qm̄ spūs q ꝑ na-
turā preponit corpi.⁊ in corpus hꝫ influere:
⁊ ipsum mouere:dignitatē nature per culpā
peruertit.⁊ se subicijt quodāmodo vilitati et
nihilitati peccati.hinc est q̄ ſm ordinē iusti
cie debet ordinari vt tā pctōr spūs q̄ꝫ homo
igni corpeo alliget.nō vt in illū influat vitaꝫ.
sed vt diuino decreto suscipiat penam. Cum
enim rei quā horret ꝑ timorē diuinitus imis
sum:⁊ quā sentit per vim naturalis sensus:
sit inseꝑabiliter alligatus:necesse est q̄ acrit
tormentet. Et q: ille ignis nō agit nisi per di
spositionē peccati ⁊ reatus.⁊ macl'e:ex ipro
bitate libidinis ꝓcedētis:⁊ hec nō est equali
ter in oibus.hinc est q̄ ab eodē igne alij cre
manturꝰ:alij ṽo minus.sic ab eodē igne
alit' vrit palea:⁊ aliter ꝯburit lignū. Qm̄ au
tē illa pcti distinctio ⁊ reatus:ſm quā actio
ignis moderat:est i eodē vniformis ⁊ nūq̄ꝫ
crescit:nec decrescit:nec mutat.hinc ē q̄ di-
uino impio ordināte:ignis ille sic agit:q̄ sp̄
vrit ⁊ nō ꝯsumit.sp̄ affligit ⁊ nō interimit.q:
nō agit ad sue forme multiplicationē.sed ad
pacis aīe in corpe perturbationē.siue ipsius
spūs in seipo:vn̄ nō fit noua adēptio:ſꝫ adē
pte pacis ꝯtinuatio.vt sic in eadē pena nec
acerbitas eternitatē:nec eternitas tollat acer
bitatē. ¶ Postremo:qm̄ deordiatōis multi
mode:pena dꝫ esse multimoda:⁊ in oī pec-
cato actuali mortali:⁊ deordinata est auersio
a summa luce ⁊ bonitate:⁊ inordinata cōuer
sio ad bonuꝫ cōmutabile:⁊ deordinatio vo
luntatis ꝯ dictamē rōnis recte.hinc ē q̄ oēs
actualiter peccātes qui erūt dānati puniēt
pena triplici.ꝓpter auersionē carētia visio-

nis dei. ꝓpter ꝯuersioné pena incédij mate-
rialis. ꝓpter pugná volũtatꝫ ꝛ rõnis pena v̄
mis. vt sic ex hac multiplicitate penaꝝ affli-
cti: ꝛ varie: ꝛ acerbe: ꝛ eternalit̃ crucient̃: et
tormentoꝝ fum⁹ ascédat in secl'a seculorum.
Amen.

Capitulũ. vij.

¶ De ꝯsequétibus ad iudiciũ. s. gl'ia padisi.

D E gloria aũt celesti ħ in sũma tenen
dũ est. ꝙ in ipsa est ꝑmiũ substátiale
ꝯsubstátiale: ꝛ accidentale. ¶ Pre
miũ inq̃ꝫ substátiale ꝯsistit in visione: fruitio
ne: ꝛ tentione vni⁹ sũmi boni. s. dei. qué bti
videbũt facie ad faciẽ. ħ est nude ꝛ sine vela
mine: quo fruent̃ auide ꝛ delectebilit̃: queꝫ
etiá tenebũt sempiternaliter. vt sic v̄ificet̃ il-
lud bernardi. ꝙ deus futurus est rõni pleni
tudo lucis. volũtati multitudo pacis: ꝛ méo-
rie ꝯtinuatio eternitatis. Premiũ ꝟo cõsub
stantiale ꝯsistit in gloria corpis. q̃ scda stola
dicit̃. qua resũpta pfectius aĩa beata tédit in
summũ celũ. ¶ Et hec stola ꝯsistit in q̃dru-
plici dote corpis. s. in dote claritatꝫ subtilitatꝫ:
agilitatis: ꝛ impassibilitatis. q̃ erunt ƀꝫ plus
ꝛ minus in diuersis: ƀm maioritaté ꝛ mino-
ritaté prius habite charitatis. Premiũ auté
accidentale cõsistit in quodá decore speciali
supadiecto. qui q̃dé aureola nũcupat̃: ꝛ ƀm
doctoꝝ sniam debet̃ triplici generi operũ. s.
martyrio: predicationi: ꝛ ꝯtinentie ꝟginali.
Et in oibus p̄dictis ꝟuabit̃ gradus ꝛ distin-
ctio: ƀm exigétiá meritoꝝ. ¶ Ratio aũt ad
intelligentiá p̄dictoꝝ hec est. Qꝛ ꝑmũ prin-
cipiũ hoc ip̄o ꝙ primũ: hꝫ summá vnitatem.
veritaté ꝛ bonitaté: ꝛ hoc ip̄o i eo etiá é po
nere sũmá potétiá: sapĩam: clemétiá ꝛ iusti-
ciá. Qm̃ aũt hec inuisibilia dei manifestari d̄
cet p opa: iõ deus mũdũ istũ sensibilé princi
piás sic ꝓduxit: sic gubernat. sic repat: sic re
munerat ꝛ ꝯsũmat: ꝙ in ꝓductõe manifeste
tur summa potétia. in gubernatõe summa sa
pientia. in repatione summa clemétia: ꝛ i re
muneratiõe iusticia ꝯsummata. ¶ Ut ergo
manifestaret̃ potétia ad suijpsius laudem ꝛ
gloriaꝫ ꝛ honorem. oĩa ꝓduxit de nihilo: fa-
ciens aliquid ꝓpe nihil. s. materiá corpalem
ꝛ aliquid ꝓpe se. s. substantiá spũalem. ꝛ si-
mul hec iungés in vno hoie in vnitaté natu
re ꝛ psone. s. rõnalem aĩam ꝛ materiá corpo
ralem. Ut manifestaret̃ sapientia ipse quidé
ꝓuidétissime oĩa gubernat ꝛ ordinate. Naꝫ
ipse supremũ hois regit p seip̄m. menté. scꝫ
quá illustrat. ꝛ infimũ. s. corpus p libeꝝ arbi
trium volũtatis. vt sic corp⁹ ꝛ corpalia quo
ad regimé subiaceant spũi. spũs vero deo.
¶ Ut manifestaret̃ clemétia lapsũꝫ hoieꝫ re
parauit: assumédo hois naturá. suscipiendo
penalitates. ꝛ tandé pferendo penam. vt sic
summa misericordia misero misericordé fa-
ceret esse conformé. ad releuationé miserie:
non solum in dignitate nature condite: verũ
etiá in defectibus nature in miseria ꝯstitute.
Ut tandé manifestet̃ iusticia: retribuet vni-
cuiqꝫ ƀm exigentiam meritoꝝ: non soluꝫ ma
lis penam. verũ etiá iustis gloriá sépiternaꝫ.
¶ Sic enim exigit retributio equa: ꝛ repa-
tio gratuita: ꝛ gubernatio ordinata: ꝛ ꝓdu-
ctio v̄tuosa. Ná oim hoꝝ ꝯsũmatio é i fine.
¶ Primũ igit̃ qm̃ oĩm iustoꝝ ꝑmiatio fie-
ri debet ƀm ꝙ exigit retributio iusta. ꝛ etiaꝫ
ꝓductio ꝟtuosa. ꝛ ꝓductio dei fecit rõnaleꝫ
spm̃ ꝓpe deum: capacé dei. capacem. scꝫ ƀm
vim indite imaginis ipsius btissime trinita-
tis. cui in iustis totus hois spũs ƀm integri-
taté imaginis deseruiuit. hinc est ꝙ nullo mi
nus deo põt rõnalis spũs ꝑmiari. nec ipleri.
nec eius capacitas termĩari. iõ i ꝑmiũ dat̃ ei
deiformitas glorie. p quá deo effectus ꝯfor-
mis: ꝛ rõe ip̄m videat clare. ꝛ volũtate dili
gat plene: ꝛ memoria retineat in eternũ. vt
sic aĩa tota viuat. tota dotet̃ in trib⁹ aĩe viri
b⁹: tota deo ꝯfiguret̃: tota illi vniat̃: tota i il-
lo reqescat. in ipso sicut in oĩ bono inueniés
pacé: lucé ꝛ sufficientiá sempiterná. p quá i
statu oĩum bonoꝝ ꝯgregatõe perfecto cõsti
tuta: ꝛ eterna vita viués: dicat̃ btá ꝛ etiam
gloriosá. ¶ Rursus qm̃ retributio illa debꝫ
fieri ƀm ꝙ exigit: nõ solũ retributio iusta: et
ꝓductio virtuosa: verũ etiá gubernatio or-

dinata.⁊ deus in ꝓductõe corꝑꝰ aĩe alliga-
uit:⁊ naturali ⁊ mutuo appetitu inuicem co
pulauit.ad gubernationem ṽo subiecit:⁊ in
statu meriti fecit:vt spũs cõdescenderet ⁊ in
tenderet corpori gubernãdo ꝓpter exercitiũ
in merẽdo.nec naturalis appetitꝰ patitur ꝙ
aĩa sit plene btã:nisi restituat ei corpꝰ.ad qȝ
resumendũ hȝ inclinationẽ naturaliter inser
tam.nec regiminis ordo sustinet ꝙ restituat
corpus spũi btõ.nisi ꝑ oĩa illi ꝯforme ⁊ subie
ctũ quãtu põt corpus spũi cõformari. Qm̃
ergo spũs est visiõe lucis eterne clarificatꝰ.
iõ dȝ in eiꝰ corpe claritas lucis ꝑmaxie resul
tare. Quia ṽo dilectiõe illiꝰ summi spũs est
sũme spũalis effectꝰ.ideo ĩ corpe hr̃e dȝ cor
respõdẽtẽ subtilitatẽ ⁊ spũalitatẽ. Qr tẽtio
ne eternitatis factꝰ ẽ oĩno impassibilis. iõ in
corpe eius dȝ esse ĩpassibilitas oĩmoda tam
intra q̃ȝ extra. Quiavero ex his oĩbus spũs
promptissimꝰ est ad tẽdendũ in deũ.iõ in cor
pore gl'oso debet sũma agilitas repiri. Qm̃
igit per has q̃ttuor ꝓprietates fit corꝑꝰ spũi
conforme ⁊ etiã subiectũ.hinc est ꝙ in his q̃t
tuor precipue dotari dicit:rõne quoꝝ idonei
tatẽ hȝ seq spm̃:⁊ locari in regiõe celesti:q̃ ẽ
regio btõꝝ. In istis eñi ꝓprietatibus celesti
bus corꝑibꝰ assimulat.ꝑ q̃s q̃si gradatim di
stat corꝑꝰ celeste a q̃ttuor elemẽtis:⁊ sic dos
corpoꝝ q̃druplicata:⁊ corpus in se ꝑfectum
reddit ⁊ cõforme habitatiõi celesti ⁊ spũi be
ato.per quẽ a summo capite deo vsq; in orã
vestimenti.s.corpis: plenitudo dulcedinis ⁊
btitudinis ebrietas redũdat:⁊ q̃ȝtũ est possi
bile deriuatur. ¶ Postremo qm̃ illa ꝑmia
tio debet fieri s̃ȝ ꝙ exigit retributio iusta:⁊
productio ṽtuosa. ⁊ gubernatio ordinata:⁊
etiam repatio gl'osa.⁊ in diuersis christi mẽ
bris diuersa sunt charismata grãꝝ : non so-
lum q̃ȝtũ ad interiora dona : verũetiã q̃ȝtuȝ
ad exercitia exteriora.nõ solũ quo ad habitꝰ
verũetiã quo ad statꝰ.nõ solũ quo ad ꝑfecti
onẽ charitatȷ̃ in mẽte.verũetiã quo ad ꝑfecti
onis decorẽ ⁊ pulcritudinẽ ĩ ope corꝑali.hic
est ꝙ aliqbꝰ mẽbris nõ solũ stola aĩe cũ tri-
bus eiꝰ dotibꝰ:⁊ stola corꝑis cũ q̃ttuor.verũ
etiã excellentia q̃dã decoris ⁊ gaudij debet
ꝓpter excellẽtiã ꝑfectiõis ⁊ decoris habiti ĩ
corpe ṽtuoso. Qm̃ igit triplex ẽ genꝰ oꝑis
ꝓcellens:ꝑfectũ:⁊ pulcrũ:⁊ spũali formosita
te formosum:s̃m triplicẽ vim aĩe.s.rationa-
lem predicatio veritatȷ̃ ꝑducẽs alios ad salu
tem:s̃m cõcupiscibilẽ perfecta declinatio cõ
cupiscẽtiaꝝ per integritatẽ ꝑpetuã cõtinẽtie
ṽginalis.s̃m irascibilẽ ꝑpessio mortis ad ho
norem christi.hinc est ꝙ his tribꝰ generibus
iustoꝝ.s.predicatoribꝰ:virgibꝰ:⁊ martyribꝰ
debetur illa excellẽtia ꝓmij accidentalis : qȝ
aureola nuncupatur.qȝ ad decorẽ facit: nõ
solũ aĩe:verũetiã corꝑis.q: nõ redditur vo-
luntati tm̃ sed oꝑi extrinseco: substernẽs sibi
meritũ ⁊ premiũ charitatis:qȝ ꝯsistit in septi
formi dote:triplici aĩe:⁊ quadruplici corꝑis
in quibꝰ claudit cõsumatio itegritas ⁊ pleni
tudo oĩuȝ bonoꝝ spectantium ad gl'e cõple-
mentũ ¶ Qualia aũt ⁊ quanta sint illa:non
verba mea:sed bti anselmi ponant. Ait eniȝ
in fine ꝓsolis. ¶ Excita te nũc aĩa mea:⁊ eri
ge totũ intellectũ tuũ:⁊ cogita quãtũ potes.
Si eñi singula bona delectabilia sunt:cogita
intente q̃ȝ delectabile sit illud bonum. q̃le ⁊
q̃ȝtum sit illud bonũ qȝ cõtinet iocunditatẽ
oĩuȝ bonoꝝ.nõ q̃leȝ in cõcreatis rebꝰ sumꝰ
experti.sed tãto differẽter q̃ȝto differt crea-
tor a creatura. Si eñi bona ẽ vita creata : q̃ȝ
bona ẽ vita creatrix. Si iocũda ẽ salꝰ facta:
q̃ȝ iocunda ẽ salus q̃ fecit omnem salutẽ. Si
amabilis est sapia in cognitiõe rerũ cõditaꝝ
q̃ȝ amabilis est sapiẽtia q̃ oĩa cõdidit ex nihi
lo. Deniq; si multe ⁊ magne delectationes
sunt in rebus delectabilibꝰ.q̃lis ⁊ quãta ẽ de
lectatio in illo q fecit ipsa delectabilia. O q
h̃ bono fruetur:qd illi erit:⁊ quid illi nõ erit
Certe quicquid volet erit:⁊ qȝ nolet esse nõ
erit. Ibi quippe erunt bona corꝑis ⁊ aĩe:qua
lia nec oculꝰ vidit.nec auris audiuit.nec cor
hoĩs cogitauit. Cur ergo per multa vagaris
homuncio:q̃rendo bona aĩe tue ⁊ corporis
tui.ama vnũ bonũ ĩ quo sunt omnia bona:⁊

sufficit. desidera simplex bonū qđ est omne
bonū ⁊ satis est. Quid enī amas caro mea.
quid desideras aīa mea. Ibi est qcqd ama-
tis. quicqd desideratis. Si delectat pulchritu
do: fulgebūt iusti sicut sol. Si velocitas: aut
fortitudo: aut libertas corporis tui. vt nihil
obsistere possit. erunt similes angelis dei. q2
seminatur corpus animale: ⁊ resurget corp9
spirituale. potestate vtiq3 nō natura. Si lon
ga ⁊ salubris vita. ibi erit sana eternitas ⁊ eter
na sanitas. q2 iusti in perpetuū viuēt: ⁊ salus
iustorꝫ a dño. Si satietas: satiabunt cum ap-
paruerit gloria dei. Si ebrietas: inebriabunt
ab vbertate domus dei. Si melodia: ibi an-
gelorꝫ chori ꝯcinunt sine fine deū laudātes.
Si quelibet non īmunda sed munda volu-
ptas: torrēte voluptatis tue potabis eos de9
Si sapientia. ipsa dei sapiētia ostendet eis se
ipsā3. Si amicitia. diligēt deū plusq3 seipsos:
⁊ inuicē3 tanq3 seipsos. ⁊ deus illos plusq3
illi seipsos. q2 illi illū: ⁊ seinuicem per illum. ⁊
ille se ⁊ illos per seipm. Si ꝯcordia: oībus il
lis erit vna volūtas. q2 nulla illis erit nisi dei
voluntas. Si potestas: oīpotentes erunt sue
volūtatis vt deus sue. Nā sicut poterit deus
qđ volet p seipm. ita poterūt illi p illū qđ vo
lent. q2 sicut illi nō aliud volēt q3 qđ ille. ita il
le volet quicqd illi volēt. ⁊ qđ ille volet non
poterit non esse. Si honor ⁊ diuitie. de9 suos
seruos bonos ⁊ fideles supra multa ꝯstituet.
īmo filij dei ⁊ dij vocabūtur ⁊ erunt: ⁊ vbi
erit filius dei: ibi erunt ⁊ illi. heredes quidē3
dei. coheredes aūt christi. Si vera securitas.
certe ita certi erunt nunq3 ⁊ nullatenus ista:
vel potius istud bonū sibi defuturū. sicut cer
ti erunt se nō sua sponte illud amissuros: nec
dilectorē deum illud dilectoribus suis inuitꝭ
ablaturū. nec aliquid deo potentius inuitos
deum ⁊ illos sepaturꝫ. Gaudiū3 vero quale
aut quantū est vbi tale ac tantū bonum est.
Cor humanū: cor indigens: cor expertū erū
nas. īmo obrutū erūnis. q3tum gauderes si
his oībus abūdares. Interroga intima tua:
si cape pñt gaudiū suū de tanta btitudīe sua.
Sed certe: si quis alius quē oīno sicut teipsū
diligeres: eandē btitudinē haberet: duplica
retur gaudium tuū. q2 non minus gauderes
p eo q3 pro teipo. Si vero duo vel tres vel
multo plures idipm haberent tantūdem p
singulis q3tu3 p teipo gauderes. si singulos
sicut teipm amares. Ergo in illa pfecta cha
ritate ⁊ innumerabiliū angelorꝫ ⁊ hoīm btō-
rum. vbi nullus minus aliū q3 seipm diligit:
nō aliter gaudebit quisq3 p singulis alijs q3
p seipo. Si ergo cor hoīs de tanto suo bo-
no vix capiet suū gaudiū. quō capax erit tot
⁊ tantorꝫ gaudiorꝫ. Et vtiq3 quia quantum
quisq3 diligit aliquem. tm̄ de bono eius gau
det: sicut in illa perfecta felicitate vnusquisq3
plus amabit sine cōparatione deum q3 se ⁊
omnes alios secum. ita gaudebit plus absq3
estimatione de felicitate dei: q3 de sua ⁊ om-
nium aliorꝫ secū. Sed si deū sic diligent toto
corde: tota mente: tota anima: vt tn̄ totu3 cor.
tota mens: tota anima non sufficiat dignita-
ti dilectionis. profecto sic gaudebūt toto cor
de: tota mente: tota anima. vt tamen totum
cor: tota mens: tota aīa: non sufficiat plenitu
dini gaudij. Nōdū ergo dñe dixi aut cogno
ui: quantū gaudebunt illi beati tui. vtiq3 tm̄
gaudebunt quantum amabūt. tm̄ amabunt
quantū cognoscent te. Quantum cognoscēt
te ⁊ quantum amabunt te. certe nec oculus
vidit: nec auris audiuit. nec in cor hominis
ascendit in hac vita quantū te cognoscent et
amabunt in illa vita. Oro deus cognoscam
te. amem te. vt gaudeam de te. ⁊ si non pos-
sum ad plenum in hac vita: vel proficiam in
dies: vsq3 dū veniat illud ad plenū. proficiat
hic in me noticia tui: ⁊ ibi fiat plena: crescat
hic amor tuus: ⁊ ibi fiat plenus. vt hic gau-
dium meū sit in spe magnū: ⁊ ibi sit in te ple
num. Dñe per filium tuū iubes: īmo ꝯsulis
petere: ⁊ pmittis accipe: vt gaudium nostrū
plenū sit. Deus verax peto accipiā: vt gau-
diū meū plenū sit. Peto dñe qđ p admira-
bilem ꝯsiliariū nrm ꝯsulis. accipiā qđ pmit
tis p veritatē tuam. gaudiū meū plenum sit.

m direct interim inde mens mea. loquat in de lingua mea. amet illud cor meū. sermocinetur os meū. esuriat illud anima mea. sitiat caro mea. desideret tota substantia mea donec intrem in gaudium dñi mei: qui est trinus & vnus deus: benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ Finit breuiloquiū sancti Bonauenture doctoris seraphici & ordinis minoꝝ.

Prologus bonauenture in itinerarium mentis in deum.

In principio primū principium: a quo cuncte illuminationes descendūt tanq̄ a patre luminum a quo est omne datū optimū. & omne donū perfectū: patrē. s. eternū inuoco: per filium eius dñm nostrū iesum christū. vt intercessione sanctissime virginis marie genetricis eiusdē dei & dñi nostri iesu christi. & beati francisci ducis & patris nři: det illuminatos oculos mentis nostre ad dirigendos pedes nostros in viā pacis illius: que exupat oēm sensum: quā pacē euangelizauit & dedit dñs noster iesus xp̄s. cuius pdicatōis repetitor fuit pater noster sanctus franciscus: in oī sua pdicatione pacē in principio & fine annuncians in omni salutatōe pacē optans: in oī ɔtēplatione ad extaticā pacē suspirās: tanq̄ ciuis illius hierusalē: de qua dicit ille vir pacis. q cum his qui oderunt pacem erat pacificus. Rogate que ad pacē sunt hierusalē. Sciebat enim q thronus salomōis nō erat nisi in pace. cū scriptū sit. In pace factus est locus eius: & habitatio eius in syon. Cum igit exēplo beatissimi patris nostri francisci hāc pacem anhelo spiritu quererē ego pctōr. qui loco illi9 patris btīssimi post eius transitū septimus in generali fratrū ministerio: p oīa indignus succedo. ɔtigit vt nutu diuino: āno post ipsius beati pr̄is transitū. xxxiij. ad montem aluerne tanq̄ ad locū quietū: amore querēdi pacē spūs declinarē. ibiq̄ existens dū mēte tractarē aliq̄s mētales ascēsiōes in deū. inter alia occurrit illud miraculū: quod in pdicto ɔtigit loco ipi beato frācisco. de visiōe videlicet seraph alati instar crucifixi. In cuius ɔsideratōe statim visum est mihi q visio illa pretenderet ipsius patris nostri suspensionem in ɔtēplando. & viā p quā puenit ad eā. Nam p senas alas illas recte intelligi possunt sex illuminationū suspēsiōes. qbus aīa quasi q̄busdā gradibus & itineribus disponitur vt transeat ad pacē: p extaticos excessus sapientie christiane. Via aūt nō est nisi p ardētissimū amorē crucifixi. qui adeo paulū ad tertiū celū raptū trāsformauit i xp̄m. vt diceret. Christo confixus sum cruci. viuo ego iam nō ego viuit autē in me christus. Qui etiam adeo mentem francisci absorbuit. qō mens i carne patuit. dum sacratissima passiōis stigmata in corpore suo ante mortem per biennium deportauit. Effigies igitur sex alarū seraphicarū. insinuat sex illuminatiōes scalares: que a creaturis incipiunt: & perducunt vsq̄ ad deum. ad quē nemo intrat recte nisi per crucifixum. Nam qui non intrat per ostium in ouile: sed ascendit aliunde: ille fur est & latro. Si quis vero per hoc ostiū introierit: ingredietur & egredietur & pascua inueniet. Propter qō dicit Johannes in Apocalypsi. Beati qui lauant vestimenta sua in sanguine agni: vt sit potestas eoꝝ in ligno vite. & per portas ingrediant ciuitatē quasi dicerē. Q, p contemplationē ingredi nō pōt hierusalē supnam nisi p sanguinem agni intret tanq̄ p portā. Non enim dispositus ē aliquo modo ad contēplationes diuinas: que ad mentales ducunt excessus: nisi cū daniele sit vir desideriorū. Desideria autē in nobis inflāmantur dupliciter. scilicet p clamorem orationis. que rugire facit a gemitu cordis. & p fulgorem speculationis: qua mens ad radios lucis directissime & intentissime se conuertit. Igitur ad gemitum orationis per chri

stum crucifixum: per cuius sanguinem pur-
gamur a sordibus viciorum: primum quidem le
ctorem inuito: ne forte credat quod sibi sufficiat
lectio sine vnctione. speculatio sine deuotio-
ne. inuestigatio sine ammiratione. circumspe
ctio sine exultatione. industria sine pietate. sci
entia sine charitate. intelligentia sine humili
tate. studium absque diuina gratia. speculum
absque sapientia diuinitus inspirata. Preuen-
tis igitur diuina gratia humilibus et pijs: com
punctis et deuotis: vnctis oleo diuine leticie: et
amatoribus diuine sapientie: et eius deside-
rio inflammatis. vacare volentibus ad deum
magnificandum admirandum: et etiam degustandum. spe-
culationes subiectas propono: insinuans quod
patrum aut nihil est speculum exterius pro-
positum. nisi speculum mentis nostre tersum
fuerit et politum. Exerce igitur te homo dei
prius ad stimulum conscientie remordentem:
antequam oculos eleues ad radios sapientie
in eius speculo relucentes. ne forte ex ipsa spe
culatione radiorum: in grauiorem incidas fo
ueam tenebrarum. ¶ Placuit autem distin
guere tractatum in septem capitula: premit-
tendo titulos ad faciliorem intelligentiam di
cendorum. Rogo igitur quod magis pensetur
intentio scribentis quam opus. magis dictorum
sensus quam sermo incultus. magis veritas quam
sermonum venustas. magis exercitatio affe
ctus quam eruditio itellectus. Quod vt fiat. non
est harum speculationum progressus perfun
ctorie transcurrendus: sed morosissime rumi
nandus.

Finit prologus.
Incipiunt capitula.

Primum capitulum de gradibus ascen
sionis in deum: et de speculatione ipsius
per vestigia eius in vniuerso. ¶ Se
cundum de speculatione dei in vestigijs suis
in hoc sensibili mundo. ¶ Tertium de specu-
latione dei per suam imaginem: naturalibus po
tentijs insignitam. ¶ Quartum de speculatio
ne dei in sua imagine donis gratuitis refor-
mata. ¶ Quintum de speculatione diuine
vnitatis per eius nomen primarium: quod est esse.
¶ Sextum de speculatione beatissime trini
tatis in eius nomine: quod est bonum. ¶ Se-
ptimum de excessu mentali et mystico: in quo
requies datur intellectui: affectu totaliter in
deum per excessum transeunte.

¶ Incipit speculatio pauperis in deserto
¶ Primum capitulum de gradibus ascen
sionis in deum. et de speculatione ipsius per
vestigia eius in vniuerso.

Beatus vir: cuius est auxili
um abs te: ascensiones in
corde suo disposuit. in val-
le lachrymarum: in loco quem
posuit. Cum beatitudo ni
hil aliud sit quam summi boni frui
tio. et summum bonum sit supra nos: nullus po
test effici beatus: nisi supra seipsum ascendat
non ascensu corporali: sed ascensu cordiali. Sed
supra nos leuari non possumus nisi per vir
tutem superiorem nos eleuantem. Quantumcun-
que enim gradus interiores disponantur: nihil fit ni-
si diuinum auxilium comitetur. Diuinum autem
auxilium comitatur eos: qui petunt ex corde hu
militer et deuote. et hoc est ad ipsum suspira
re in hac lachrymarum valle. quod fit per fer
uentem orationem. Oratio igitur mater et ori
go est sursum actionis in deum. Ideo Dio-
nysius in libro de mystica theologia volens
nos instruere ad excessus mentales primo premit
tit orationem. Oremus igitur et dicamus ad do
minum deum nostrum. Deduc me domine in via tua
et ingrediar in veritate tua. Letetur cor meum
vt timeat nomen tuum. In hac oratione orando
illuminamur ad cognoscendum diuine ascen-
sionis gradus. Cum enim secundum statum conditionis
nostre: ipsa rerum vniuersitas sit scala ad ascen
dendum in deum: et in rebus quedam sunt vesti
gium. quedam imago. quedam corporalia: quedam
spiritualia. quedam temporalia: quedam euiterna: ac
per hoc quedam extra nos: quedam intra nos.
ad hoc quod perueniamus ad primum principium
considerandum: quod est spiritualissimum et eter-

num. ⁊ supra nos: oportet nos transire per
vestigium quod est corpale ⁊ tẽporale ⁊ ex-
tra nos. ⁊ hoc est deduci in via dei. Opor-
tet etiam nos intrare ad mentẽ nostrã que ẽ
imago dei euiterna ⁊ spũalis ⁊ intra nos et
hoc est ingredi in veritatẽ dei. Oportet etiã
nos transcendere ad eternũ spiritualissimuz
⁊ supra nos: aspiciendo ad primũ principiuz
⁊ hoc est letari in dei noticia ⁊ reuerẽtia ma
iestatis. Hec est igitur via trium dierũ in so
litudine. Hec est triplex illuminatio vnius
diei. ⁊ prima est sicut vespera. secunda sicut
mane. tertia sicut meridies. Hec respicit tri-
plicem rerũ existentiã. scz in materia. in intel
ligentia. ⁊ in arte diuina. ſm quã dictum est.
fiat: fecit. ⁊ factum est. Hec etiam respicit tri
plicem substantiaz in christo: qui est scala no
stra. scilicet corporalem: spiritualem: ⁊ diui-
nam. Scd̃m hunc triplicẽ progressum: mẽs
nostra tres habet aspectus pricipales. Vnus
est ad corporalia exteriora. ſm quem voca-
tur animalitas seu sensualitas. Alius intra se
⁊ in se. ſm quem dicitur spiritus. Tertius ẽ
supra se. ſm quem dicitur mens. Ex quibus
omnibus disponere se debet ad ↄdescendẽ-
dum in deum: vt ipsum diligat ex tota men-
te: ex toto corde ⁊ ex tota anima: in quo con-
sistit perfecta legis obseruatio: ⁊ simul cum
hoc sapientia christiana. Quoniam autem
quilibet predictorum modorum geminatur:
ſm ꝙ contingit considerare deum vt alpha
⁊ o. seu inquantum contingit videre deuz in
vnoquoqz predictorũ modorũ. vt per specu
lum: ⁊ vt in speculo. seu ꝗ: vnaqueqz istaruz
considerationũ habet ↄmisceri alteri sibi cõ
iuncte: ⁊ habet ↄsiderari i sua puritate. Hic
est ꝙ necesse est hos tres gradus principa-
les ascẽdere ad senariũ. vt sicut deus sex die
bus perfecit vniuersum mundũ: ⁊ in septio
requieuit. sic minor mũdus sex gradibus il-
luminationũ sibi succedentiũ: ad quietem cõ
templationis ordinatissime perducatur. In
cuius rei figura: sex gradibus ascẽdebat ad
thronum salomonis. Seraphin: que vidit
Isaias: senas alas habebãt. Post sex dies
vocauit deus moysen de medio caliginis. Et
christus post sex dies: vt dicit in Mattheo
duxit discipulos in montẽ: ⁊ transfiguratus
est ante eos. ¶ Iuxta igitur sex gradus ascẽ
sionis in deũ: sex sunt gradus potẽtiarũ aie.
per quos ascẽdimus ab imis ad sũma. ab ex
terioribus ad intima. a tpalibus ad eterna.
scz sensus: imaginatio: rõ: intellectus: intelli-
gentia: ⁊ apex mentis seu synderesis scintilla.
Hos gradus habemus in nobis plantatos
per naturã. deformatos p culpã. reformatos
p grãm. purgandos per iusticiam: exercen-
dos per scientiam. perficiẽdos p sapientiaz.
Scd̃m enim primã nature institutionẽ crea-
tus fuit hõ habilis ad ↄtẽplationis quietem.
⁊ ideo posuit eum deus in padiso deliciaruz.
Sed auertens se a vero lumine ad ↄmutabi
le bonũ: incuruatus est ipse p culpã propriaz
⁊ totũ genus suũ per originale pctm̃: qd̃ du-
pliciter infecit humanã naturã. scz ignorãtia
mentẽ: ⁊ concupiscentia carnem. ita ꝙ exce-
catus hõ ⁊ incuruatus in tenebris sedet: ⁊ ce
li lumen non videt. nisi sibi succurrat gratia
cũ iusticia contra cõcupiscentiã. ⁊ scientia cũ
sapientia contra ignorantiã. qd̃ totũ fit per ie
sum christum: qui factus est nobis a deo sa-
pientia ⁊ iusticia: ⁊ santificatio ⁊ redemptio.
Qui cum sit dei virtus ⁊ sapientia. sit verbũ
incarnatum plenũ gratie ⁊ veritatis: gratiã
⁊ veritatem fecit. gratiam scz charitatis infu
dit. que cum sit de corde puro ⁊ conscientia
bona: ⁊ fide non ficta: totam animam rectifi
cat. ſm triplicem ipsius aspectuz supradictũ.
Scientiam veritatis edocuit ſm triplicem
modũ theologie. scz symbolice: ppric: ⁊ my
stice: vt per symbolicam recte vtamur sensi
bilibus. per propriam recte intelligibilibus.
per mysticam rapiamur ad supermentales
excessus. Quicunqz ergo vult in deum ascẽ
dere: necesse est vt vitata culpa deformante
naturam: naturales potentias supradictas
exerceat: ad gratiam reformantem ⁊ hoc p
orationem. ad iusticiam purificantem: ⁊ hoc

ni conuersatione.ad scientiam illuminantē:
⁊ hoc in meditatione.ad sapientiam perfi-
cientem:⁊ hoc in ꝯtemplatiōe. Sicut igitur
ad sapientiā nemo venit nisi per gratiam:iu
sticiam ⁊ scientiam.sic ad ꝯtemplationē ne-
mo venit nisi per meditationem perspicuā.
conuersatione sanctam:⁊ oratōem deuotā.
Sicut igitur gratia fundamentū est rectitudi
nis voluntatis:⁊ illustrationis perspicue ra-
tionis.sic primo orandū est nobis.deinde san
cte viuendū.tertio spectaculis veritatis intē
dendū.⁊ intendēdo gradatim ascendendū:
quousqꝫ veniat ad montē excelsum:vbi vi-
deatur deus deorum in syon. ¶ Quoniam
igitur prius est ascendere q̄ꝫ descendere in
scala iacob.primū gradū ascensionis colloce
mus in imo:ponēdo totum istum mundum
sensibilem nobis tanq̄ꝫ speculum.per quod
trāseamus ad deum opificem summum.vt
simus veri hebrei transeuntes de egypto ad
terrā patribus repromissā.simus ⁊ christia
ni cū christo trāseuntes ex hoc mūdo ad pa
trem simus ⁊ sapientie amatores.que vocat
⁊ dicit.Transite ad me omnes qui concupi
scitis me.⁊ a generationibus meis adimple
mini.A magnitudine enim speciei ⁊ creatu
re:cognoscibiliter poterit hoꝝ creator vide
ri.Reducet autem creatoris summa poten-
tia:sapientia ⁊ beniuolentia in rebus creatis:
ꝑm q̄ hꝫ triplicit̄ nūciat sensus carnis sensui
interiori.¶ Sensus.n.carnis aut deseruit itel
lectui rōnabiliter inuestigāti.aut fideliter cre
denti.aut intellectualiter contemplanti.Con
templans considerat rerum existentiam ac-
tualem:credens rerum decursum habitua-
lem.ratiocinans rerum precellentiam poten
tialem.¶ Primo modo aspectus contem-
plantis res in seipsis considerās:videt i eis
pondus:numerū ⁊ mensuram.Pondus q̄
ad situm vbi inclinātur.numerū quo distin
guuntur.⁊ mensuram qua limitantur:Ac per
hoc videt in eis modum.speciem:⁊ ordinē:
necnō substantiam:virtutem:⁊ operationē:
ex quibus consurgere potest sicut ex vesti-
gio:ad intelligendum potentiam:sapientiam
⁊ bonitatem creatoris inmēsam.¶ Secun
do modo aspectus fidelis considerans hunc
mundum:attendit originem:decursū:⁊ ter
minum.Nam fide credimus aptata esse se-
cula verbo vite.¶ Fide credimus trium le
gum tempora.s.nature:scripture:⁊ gratie si
bi succedere:⁊ ordinatissime decurrisse.Fi-
de credimus mundum per finale iudicium
terminandum fore.¶ In primo potentiam.
in secundo prouidentiam.in tertio iusticiam
summi principij aduertentes.Tertio modo
aspectus ratiocinantis inuestigans videt q̄-
dam tantum esse:quedā autem tantum esse
⁊ viuere:quedam vero esse viuere ⁊ discer
nere.Et prima quidem esse minora.scd̄a me
dia.tertia meliora.¶ Videt iterum quedā
tm̄ esse corpalia:quedam partim corporalia
partim spūalia.ex quo aduertit aliqua esse
mere spūalia:tanq̄ꝫ vtrisqꝫ meliora ⁊ digni
ora.Videt nihilominus quedā esse mutabi
lia ⁊ corruptibilia:vt terrestria.quedam mu
tabilia ⁊ incorruptibilia:vt celestia.ex q̊ ad-
uertit quedam esse inmutabilia ⁊ incorrupti-
bilia.vt supercelestia.¶ Ex his ergo visibi
libus consurgit ad considerandū dei poten-
tiam:sapiam ⁊ bonitatē:vt entem viuētem
⁊ intelligentem:mere spūalem ⁊ incorrupti-
bilem ⁊ intransmutabilem.Hec aūt ꝯsidera
tio dilatatur ꝑm septiformē conditionē creatu
raꝝ.que est diuine potentie:sapientie ⁊ boni
tatis testimoniū septiforme.¶ Si considere
tur cunctaꝝ rerum origo:magnitudo:mul-
titudo:pulcritudo:plenitudo:operatio:⁊ or
do.Origo nāqꝫ rerū ꝑm creationem:distin
ctionem:⁊ ornatū quantū ad opera sex dieꝝ
diuinā predicat potentiā:cuncta de nihilo ꝑ
ducentem.sapientiā:cuncta lucide distinguē
tem.⁊ bonitatē cuncta largiter adornātem.
¶ Magnitudo aūt rerū ꝑm molē lōgitudi
nis:latitudinis ⁊ ꝑfunditatis:ꝑm excellētiā
virtutis longe lateqꝫ ⁊ profunde se extendē-
tis.sicut patet in diffusione lucis ꝑm effica-
ciam operatōis intime:continue ⁊ diffuse.si

cut patet in operatione ignis manifeste indicat immẽsitatẽ potentie: sapientie ⁊ bonitatis trini dei. qui in cunctis creaturis per potentiam: presentiã ⁊ essentiaꝫ incircumscriptꝰ existit. Multitudo vero rerũ s̄m diuersitatem generalem: specialẽ ⁊ indiuidualem: in substantia: in forma seu figura ⁊ efficacia: vltra omnẽ humanã estimationem. manifeste triũ predictaꝝ conditionũ in deo: immensitatem insinuat ⁊ ostendit. ¶ Pulcritudo aũt rerum s̄m varietatẽ luminũ: figurarũ ⁊ colorum. in corporibus simplicibus: mixtis: et etiã complexionatis: sicut in corpibus celestibus ⁊ mineralibus: sicut lapidibus ⁊ metallis: plantis ⁊ animalibus: tria predicta euidẽter proclamat. Plenitudo autem rerũ s̄m ꝙ materia est plena formis: s̄m rationes seminales. forma est plena virtute: s̄m actiuaꝫ potentiam. virtus est plena effectibus s̄ꝫ efficiẽtiã. idipsuꝫ manifeste declarat. ¶ Operatio multiplex. s̄m ꝙ est naturalis. s̄m ꝙ ẽ artificialis. s̄m ꝙ est moralis. sua multiplicissima varietate oñdit immensitatẽ illius v̄tutis: artis ⁊ bonitatis. que quidẽ est omnibus causa essendi: rõ intelligendi: ⁊ ordo viuẽdi. Ordo aũt s̄m rationem duratõis: situatiõis ⁊ influentie. s. per prius ⁊ posterius: supius ⁊ inferius: nobiliꝰ ⁊ ignobiliꝰ. in libro creature insinuat manifeste primi principij pmitatẽ: sublimitatẽ ⁊ dignitatẽ quantũ ad infinitatẽ potẽtie. ¶ Ordo vero diuinaꝝ legũ: pceptoꝝ ⁊ iudicioꝝ: in libro scripture immẽsitatẽ sapientie. Ordo aũt diuinoꝝ sacramentoꝝ: beneficioꝝ ⁊ retributionum in corpore ecclesie immẽsitatẽ bonitatis. ita ꝙ ipse ordo nos in primũ ⁊ summũ potentissimum ⁊ sapientissimũ ⁊ optimuꝫ euidentissime manuducit. ¶ Qui igitur tantis reruꝫ creaturaꝝ splendoribus non illustratur cecus est. q tantis clamoribus nõ euigilat surdus est qui ex omnibus his effectibus deũ nõ laudat mutus est. q ex tantis indicijs primũ principiuꝫ nõ aduertit stultus est. Api ergo oculos. aures spũales admoue. labia tua solue: ⁊ cor tuum appone: vt in oĩbus creaturis deũ tuum videas. audias. laudes. diligas: ⁊ colas. magnifices ⁊ honores. ne forte ꝯtra te vniuersus orbis terraruꝫ consurgat. Nam ob hoc pugnabit orbis terrarum ꝯtra insensatos: et econtra sensatis erit materia glorie. qui s̄m prophetaꝫ possunt dicere. Delectasti me domine in factura tua: ⁊ in operibus manuum tuaꝝ exultabo. q̃ꝫ magnificata sũt opera tua domine. omnia in sapientia fecisti. impleta ẽ terra possessione tua.

¶ De speculatione dei in vestigijs suis in hoc sensibili mũdo.

Capitulũ. ij. ⁊ gradus secũdus.

Sed quoniam circa speculũ sensibiliũ nõ solũ ꝯtingit ꝯtẽplari deũ p ipa tanq̃ꝫ p vestigia: verũ etiã in ipsis inquantũ est i eis p essentiã potentiã ⁊ presentiam. Et hoc considerare est altius q̃ꝫ precedens. ideo huiusmodi consideratio secundũ tenet locum: tanq̃ꝫ secundus ꝯtemplatiõis gradus. quo debemꝰ manuduci ad contemplandũ deum in cunctis creaturis: que ad mentẽ nostrã intrant p corpales sensus. ¶ Notandũ igitur ꝙ iste mundus sensibilis: qui dicit̃ macrocosmus: intrat ad animam nostrã. que dicitur microcosmus. idest minor mũdꝰ per portas quinq̃ꝫ sensuum: s̄m ipsorũ sensibilium apprehensionẽ: oblectationẽ ⁊ dijudicationẽ. ¶ Quod patet sic. Nam in eo quedam sunt generantia. quedam generata. quedam regentia hec ⁊ illa. Generantia sunt corpa simplicia. scilicet corpa celestia: ⁊ quattuor elementa. Naꝫ ex elementis p virtutẽ lucis recõciliãtis contrarietatẽ elementoꝝ in mixtis: habent generari ⁊ produci quecũq̃ꝫ generant̃ ⁊ pducuntur p operationem virtutis naturalis.

¶ Generata v̄o sunt corpa ex elemẽtis ꝯposita. sicut mineralia: vegetabilia: sensibilia: et corpa humana. Regẽtia hec ⁊ illa: sunt substantie spũales. siue omnino ꝯiuncte. vt sunt anime brutales. siue coniuncte separabiliter vt sunt anime rationales. siue omnino se-

parate: vt sunt spiritus celestes: quos ph̃i in
telligentias. nos angelos appellamus. Qui
bus ſm ph̃os cõpetit mouere corpa celestia.
ac per hoc eis attribuitur administratio vni
uersi: suscipiendo a prima causa scʒ deo vir
tutis influentiam: quã refundunt ſm opus
gubernationis: qd̃ respicit reꝝ consistentiaʒ
naturalẽ. Scd̃m aũt theologos attribuit eis
dem regimen vniuersi ſm imperiũ summi
dei: quantum ad opera repationis. ſm q̃ di
cunt administratorij spũs. missi ꝓpter eos q
hereditatẽ capiũt salutis. Homo igit qui di
citur minor mũdus habʒ qnqʒ sensus quasi
quinqʒ portas: p quas intrat cognitio oim q̃
sunt in mũdo sensibili in aiam ipius. Nã p
visum intrant corpa sublimia ⁊ luminosa: ⁊
cetera colorata. p tactum vero corpa solida ⁊
terrestria. per tres vero sensus intmedios i
trant intermedia. vt per gustũ aquea. per au
ditum aerea. per odoratũ vaporabilia. q̃ ali
quid habent de natura humida. aliquid de
aerea. aliquid de ignea seu calida. sicut patet
in fumo ex aromatibus resoluto. Intrãt igi
tur per has portas tã corpa simplicia q̃ʒ etiã
cõposita ex his mixta. Quia vero sensu pci
pimus nõ solum hec sensibilia particularia.
que sunt lux: sonus: odor: sapor: ⁊ quattuor p̃
marie qualitates quas apprehendit tactus.
verũetiam sensibilia cõmunia. que sunt: nu
merus: magnitudo: figura: quies ⁊ motus. ⁊
omne qd̃ mouetur ab alio mouetur. ⁊ q̃daʒ
seipis mouent' ⁊ quiescunt. vt sunt animalia
dum per hoc quinqʒ sensus motus corporũ
apprehendimus: manuducimur ad cognitõʒ
motorũ spiritualiũ: tanq̃ʒ per effectũ in co
gnitionem causaꝝ. ¶ Intrat igitur quantuʒ
ad tria reꝝ genera in aiam humanã p app̃
hensionẽ totus mundus iste sensibilis. Hec
aũt sensibilia exteriora sunt. que primo ingre
diuntur in animã per portas quinqʒ sensuũ.
Intrant inq̃ʒ nõ per substãtias suas sed p si
militudines suas: primo generatas in medio
⁊ de medio in organo exteriori. ⁊ de organo
exteriori in interiori. ⁊ de hoc in potentiam

apprehensiuam. Et sic generatio speciei in
medio. ⁊ de medio in organo. ⁊ cõuersio po
tentie app̃hensiue sup illã: facit apprehẽsiõeʒ
omniũ eorum que exterius aia apprehẽdit.
Ad hãc apprehẽsionẽ si sit rei cõueniẽtis seq
tur oblectatio. Delectat aũt sensus in obie
cto per similitudinẽ abstractã pcepto: vel ra
tione speciositatis: sicut in visu. vel rõne sua
uitatis. sicut in odoratu ⁊ auditu. vel ratiõe
salubritatis: sicut in gustu ⁊ tactu appropria
te loquendo. Omnis aũt delectatio est ratio
ne ꝓportionalitatis. Sed qm̃ spẽs tenet rõ
nem forme: virtutis ⁊ operatiõis: ſm q᷑ ha
bet respectum ad principiũ a quo manat. ad
mediũ ad qd̃ transit. ad terminũ in queʒ a
git. ideo ꝓportionalitas aut attenditur in si
militudine ſm q᷑ tenet rõnem speciei seu for
me: ⁊ sic dicit speciositas. quia pulcritudo
nihil aliud est q̃ʒ equalitas numerosa. seu q
dam partiũ situs cũ coloris suauitate. Aut at
tenditur ꝓportionalitas inquantũ tenet ra
tionem potentie seu virtutis. ⁊ sic dicitur sua
uitas. cũ virtus agens non improportionali
ter excedit recipientẽ. quia sensus tristatur i
extremis: ⁊ in medijs delectatur. Aut atten
ditur ꝓportionalitas inquantũ tenet rõnem
efficacie ⁊ impressionis. que tunc est propor
tionalis quando agens imprimendo replet i
digentiam patientis. ⁊ hoc est saluare ⁊ nu
trire ipsum. qd̃ maxime apparet in gustu et
tactu. Et sic apparet quõ per oblectationem
delectabilia exteriora: ſm triplicẽ rationẽ de
lectandi: per similitudinem intrant in aiam.
¶ Post hanc apprehẽsionẽ ⁊ delectationẽ
fit dijudicatio. qua nõ solum dijudicat vtrũ
hoc sit album vel nigrũ. quia hoc solũ ptinet
ad sensum exteriorem. non solum vtrum sit
salubre vel nociuũ. quia hoc ptinet ad sensuʒ
interiorem. verũetiam quia dijudicatur ⁊ ra
tio reddit quare hoc delectat. Et i hoc actu
inquiritur de ratione delectationis: que i sen
su percipitur ab obiecto. Hoc est autem cuʒ
querit ratio pulchri suauis ⁊ salubris: ⁊ inue
nitur. quia hec est ꝓportio equalitatis. Rõ

autem equalitatis est eadé in magnis ⁊ par
uis:nec extendit dimésionibus:nec succedit
seu transit cũ transeũtibus.nec motib⁹ altera
tur. Abstrahit igit a loco:tempore ⁊ motu.
ac p hoc est incõmutabilis:incircũscriptibil':
in terminabilis:⁊ oĩno spũalis. Dijudicatio
igitur est actio.que spém sensibilem sensibi-
liter per sensus acceptã:introire facit:depu
rando ⁊ abstrahédo in potentiã intellectiuã
Et sic totus iste mũdus introire habet in ani
mã humanã per portas quinq; sensuũ:scḋm
tres opationes p̄dictas. Hec aũt oĩa sunt ve
stigia:in quibus speculari possumus deum
nostrũ. Nam cũ species apprehensa sit simi
litudo in medio genita.⁊ deinde ipsi organo
impressa:⁊ per illam imp̄ssioné in suũ prin-
cipiũ.scilicet in obiectũ cognoscendũ dedu-
cat.manifeste insinuat q̄ illa lux eterna gene
rat ex se similitudiné seu splédorem coequa
lem: cõsubstãtialem:⁊ coeternalé. Et q̄ ille
qui est imago ⁊ similitudo inuisibilis dei:et
splendor glorie:⁊ figura substantie eius:qui
vbiq; est per primã sui generationé.sicut ob
iectum in toto medio suã generat similitudi-
nem.per gratiã vnionis vnitur:sicut species
corpali organo:indiuiduo rõnalis nature.vt
per illã vnioné nos reduceret ad patrem:si
cut ad fontale principiũ ⁊ obiectũ. Si ergo
omnia cognoscibilia habent sui speciem ge-
nerare:manifeste proclamant q̄ in illis tãq̃
in speculis videri potest eterna generatio v̄
bi imaginis ⁊ filij.a deo patre eternaliter
emanantis. Scḋm hũc modũ species dele-
ctans vt speciosa:suauis:⁊ salubris insinuat:
q̄ in illa prima specie est prima speciositas:
suauitas ⁊ salubritas.in qua est summa pro-
portionalitas ⁊ equalitas ad generantem.in
qua est virtus:nõ per phantasma sed p veri
tatem apprehésionis illabens.in qua est im-
pressio saluans:⁊ sufficiens.⁊ omné appre-
hendétis indigentiã expellens. Si ergo dele
ctatio est cõiunctio cõuenientis cũ conuenié-
te.⁊ solius dei similitudo tenet rationé sũme
speciosi:suauis.⁊ salubris:⁊ vnitur scḋm veri
tatem ⁊ scḋm intimitaté ⁊ scḋm plenitudinem
replenté oém capacitatem:manifeste videri
potest q̄ in solo deo est fontalis ⁊ vera dele
ctatio:⁊ q̄ ad ipsam ex omnibus delectatio-
nibus manuducimur requirendam. Excellé
tiori aũt modo ⁊ imediatiori dijudicatio du-
cit nos in eternam veritatem:certius specu-
landam. Si enim dijudicatio habet fieri p
rationem abstrahenté a loco:tempore ⁊ mu
tabilitate.ac per hoc a dimésione:successio-
ne ⁊ transmutatione.per rationé imutabilé
⁊ incircũscriptibilé:⁊ iterminabilé.nihil au-
tem est omnino imutabile:incircunscriptibi
le:⁊ interminabile.nisi quod est eternu;.om
ne autem q̄d est eternum est deus vel ĩ deo.
Si ergo omnia quecunq; certius dijudica-
mus:per huiusmodi rationé dijudicamus.
patet q̄ ipse est ratio omniũ rerũ.⁊ regula i
fallibilis.⁊ lux veritatis:in qua cuncta relu-
cent infallibiliter:indelibiliter:indubitanter:
irrefragabiliter:indijudicabiliter:incommu
tabiliter:incoartabiliter:interminabiliter:in
diuisibiliter:⁊ intellectualiter. Et ideo leges
ille per quas iudicamus certitudinaliter de
omnibus sensibilibus in nostram considera
tionem venientibus:cum sint infallibiles ⁊ ĩ
dubitabiles intellectui apprehendétis:sint in
delibiles a memoria recolentis:tanq̃ semp
presentes.sint irrefragabiles:⁊ indijudicabi
les intellectui iudicantis.quia:vt dicit aug⁹:
nullus de eis iudicat:sed per illas. necesse é
eas esse incommutabiles ⁊ incorruptibiles
tanq̃ necessarias.incoartabiles tanq̃ incir
cunscriptas.interminabiles tanq̃ eternas.
ac per hoc indiuisibiles tanq̃ intellecuales
⁊ incorporeas.non factas sed increatas:eter
naliter existentes in arte eterna.a qua ⁊ per
quam ⁊ scḋm quam formantur speciosa om-
nia vel formosa.⁊ ideo nec certitudinaliter
iudicari possunt.nisi per illam que non tan-
tum fuit forma cuncta producens.verũetiã
cuncta cõseruans ⁊ distinguens. tanq̃ ens ĩ
omnibus formam tenens:⁊ regula dirigés.
⁊ per quam dijudicat mens nostra cuncta q̃

per sensus intrant in ipsam. Hec autem spe-
culatio dilatatur ſm ꝯsiderationē septē dif
ferentiarū numerorū. quibus quasi septem
gradibus conscendit in deū. ſm ꝙ ostendit
Aug⁹ in libro de vera religione. ꝛ in sexto
musice. vbi assignat differentias numerorū
gradatim conscendentiū: ab his sensibilib⁹
vsqꝫ ad opificem omniū. vt in omnibus vi-
deatur deus. Dicit enim numeros esse i cor
poribus: ꝛ maxime in sonis: ꝛ vocib⁹: ꝛ hos
vocat sonantes. Numeros ab his abstra-
ctos: ꝛ in sensibus nostris receptos: ꝛ hos
vocat occursores. Numeros ab anima pro
cedentes in corpus. sicut patet in gesticulati-
onibus ꝛ saltationibus. ꝛ hos vocat progres
sores. Numeros in delectationibus sensuū
ex conuersione intentionis super speciē rece
ptam. ꝛ hos vocat sensuales. Numeros in
memoria retentos: ꝛ hos vocat memoriales
Numeros etiam per quos de his omnib⁹
iudicamus. ꝛ hos vocat iudiciales. qui vt di
ctum est necessario sunt supra mentē tanqꝫ
infallibiles ꝛ indiiudicabiles. Ab his autē
imprimuntur mentibus nostris numeri ar-
tificiales. quos tamen inter illos gradus nō
enumerat Augustinus. quia connexi sunt iu
dicialibus. ꝛ ab his manant numeri progres
sores. ex quibus creantur numerose forme
artificiatorū. vt a summis per media ordina
tus fiat descensus ad infima. Ad hos etiam
gradatim ascendamus a numeris sonātib⁹.
mediantibus occursoribus sensualib⁹ ꝛ me
morialibus. Cum ergo omnia sint pulcra ꝛ
quodāmodo delectabilia. ꝛ pulcritudo ꝛ de
lectatio nō sint absqꝫ ꝓportione. ꝛ ꝓportio
primo sit in numeris. necesse est omnia esse
numerosa. ac per hoc numerus est precipuū
in animo conditoris exemplar: ꝛ in rebus ꝓ
cipuū vestigiū ducens in sapientiā. Quod cū
sit omnibus euidentissimū ꝛ deo ꝓpinquis-
simū. ꝓpinquissime quasi p septē differētias
ducit in deū. ꝛ facit eum cognosci in cunctis
corporalibus ꝛ sensibilibus. dūqꝫ numero-
sa apprehendimus: in numerosis proportio
nibus delectamur. ꝛ p numerosarū ꝓportio
num leges irrefragabiliter iudicamus. Ex
his duobus gradibus primis: quibus ma-
nuducimur ad speculandū deū in vestigiis:
quasi ad modū duarū alarū descendentium
circa pedes colligere possumus: ꝙ omnes
creature istius sensibilis mundi: animū ꝯtem
plantis ꝛ sapientis ducūt in deū eternum: ꝓ
eo ꝙ illius primi principii: potētissimi: sapiē
tissimi: ꝛ optimi: illius eterne originis: lucis
ꝛ plenitudinis. illius inquā artis efficientis:
exemplantis ꝛ ordinātis. sunt vmbre resonā
tie ꝛ picture. sunt vestigia: simulacra ꝛ spe-
ctacula: nobis ad contuendū deum proposi-
ta: ꝛ signa diuinitus data. Que inquā sunt
sicut exemplaria vel potius exempla. propo
sita mentibus adhuc rudibus ꝛ sensibilib⁹.
vt per sensibilia que vident transferant ad
intelligibilia que nō vident. tanqꝫ per signa
ad signata. Significant autem huiusmodi
creature: huius mundi sensibilis inuisibilia
dei partim. quia deus est omnis creature ori
go: exemplar ꝛ finis ꝛ omnis effectus est
signum cause: ꝛ exemplatum exemplaris. et
via finis ad quem ducit. partim ex propria
representatōe. partim ex ꝓphetica prefigura
tione. partim ex angelica operatōe. partim
ex supaddita institutōe. Omnis enim creatura
ex natura est illius eterne sapiētie quedā ef
figies ꝛ similitudo. sed spēaliter illa que in li
bro scripture per spiritū ꝓphetie assumpta
est ad spiritualiū prefiguratonē. Speciali⁹
autem ille creature: in quarum effigie deus
angelico ministerio voluit apparere. Spe-
cialissime vero ea: quam voluit ad signan-
dum instituere: que tenet non solū rationem
signi ſm nomen cōmune. verūetiā sacramē
ti. Ex quibus omnibus colligitur: ꝙ inuisi-
bilia dei a creatura mundi per ea que facta
sunt intellecta cōspiciuntur. ita ꝙ qui nolunt
ista aduertere: ꝛ deū in his omnibus cogno
scere: benedicere ꝛ amare inexcusabiles sunt
dū nolunt transferri de tenebris in admira-
bile lumen dei. Deo autem gratias p iesum

chꝛiſtuꝫ dominū noſtrū. qui nos de tenebꝛis
tranſtulit in admirabile lumen ſuū. duꝫ per
hec lumina exterius data: ad ſpeculum men
tis noſtre. in quo relucent diuina: diſponi-
mur ad reintrandū.

℄ De ſpeculatōe dei per ſuā imaginē: natu
ralibus potentijs inſignitā.

Capitulū. iij. ⁊ gradus tertius.

Q Uoniā aūt duo gradus ꝓdicti:
ducendo nos in deū per veſtigia
ſua: per que in cunctis creaturis
relucet: manuduxerunt nos vſqꝫ
ad hoc: vt ad nos reintraremus. in mentem
ſcilicet noſtrā. in qua diuina relucet imago.
Hinc eſt ꝙ iā tertio loco ad noſmetipſos in
trantes: ⁊ quaſi atriū foꝛinſecus relinquen-
tes. in ſanctis ſcilicet anterioꝛi parte taberna
culi: conari debemus per ſpeculum videre
deū: vbi ad modū candelabꝛi relucet lux ve
ritatis in facie noſtre mentis. in qua. ſcilicet
reſplendet imago beatiſſime trinitatis. In-
tra igitur ad te: ⁊ vide q̄m̄ mens tua amat
feruentiſſime ſemetipſam. nec ſe poſſet ama
re: niſi ſe noſceret. nec ſe noſceret niſi ſui me-
miniſſet. quia nihil capimus per intelligētiaꝫ
quod nō ſit p̄ſens apud noſtrā memoꝛiaꝫ.
Et ex hoc aduertis aīam tuā tripliceꝫ habe
re potentiam: nō oculo carnis: ſed oculo ra
tionis. Cōſidera igitur harū triū potētiaruꝫ
operatōes ⁊ habitudines. ⁊ videre poteris
deū per te tanq̄ꝫ per imaginē. quod eſt vide
re per ſpeculum ⁊ in enigmate. ℄ Opera
tio aūt memoꝛie eſt retētio ⁊ repꝛeſentatio: n̄
ſolū pꝛeſentiū ⁊ coꝛpoꝛaliū ⁊ tēpoꝛaliū. verū
etiā ſuccedentiū: ſimpliciū ⁊ ſempiternaliū.
Retinet nāqꝫ memoꝛia pꝛeterita per recoꝛ-
datiōnē. pꝛeſentia per ſuſceptionē: futura per
pꝛeuiſionē. Retinet etiā ſimplicia ſicut pꝛin
cipia quantitatū continuarū ⁊ diſcretaꝝ: vt
punctū: inſtans: ⁊ vnitatem: ſine quibus im-
poſſibile eſt meminiſſe aut cogitare ea que
pꝛincipiantur per hec. Retinet nihilomin⁹
ſcientiaꝝ pꝛincipia ⁊ dignitates. vt ſempiter
nalia ⁊ ſempiternaliter. quia nunq̄ꝫ pōt ſic
obliuiſci eoꝝ dūmodo ratione vtat: quin ea
audita appꝛobet. ⁊ eis aſſentiat: nō tanq̄ꝫ de
nouo percipiat: ſed tanq̄ꝫ ſibi innata ⁊ fa-
miliaria recognoſcat. Sicut patet: ſi ꝓpona
tur alicui: de quolibet affirmatio vel negatio
vel omne totū eſt maius ſua parte. vel que-
cunqꝫ alia dignitas: cui nō eſt contradicere:
admittitur ratione. Ex pꝛima igitur retentio
ne actuali omniū tempoꝛaliū: pꝛeteritoꝛum
ſcilicet pꝛeſentiū ⁊ futuroꝝ. habꝫ effigiē eter
nitatis. cuius pꝛeſens indiuiſibile: ad oīa tem
poꝛa ſe extendit. Ex ſcđa apparet ꝙ ipſa non
ſolū habet ab exterioꝛi foꝛmari ꝑ phātaſma
ta. verūetiam a ſuperioꝛi ſuſcipiendo ⁊ in ſe
habendo ſimplices foꝛmas: que nō poſſunt
introire per poꝛtas ſenſuū ⁊ ſenſibiliū phan
taſias. Ex tertia habetur: ꝙ ipſa habet lucem
incōmutabilē ſibi pꝛeſentē: in qua meminit i
uariabiliū veritatū. Et ſic per operationes
memoꝛie apparet ꝙ ipſa anima ē imago dei
⁊ ſimilitudo: adeo ſibi pꝛeſens ⁊ eū habens
pꝛeſentē ꝙ eū actu capit. ⁊ per potentiā ca-
pax eius eſt: ⁊ particeps eſſe pōt. ℄ Ope-
ratio aūt virtutis intellectiue eſt i perceptiōe
intellectus terminoꝝ: ꝓpoſitionū: ⁊ illatio
nuꝫ. Capit autem intellectus terminoꝝ ſi-
gnificata. cum compꝛehendit quid eſt vnum
quodqꝫ ꝑ diffinitionē. Sed diffinitio habet
fieri per ſuperioꝛa. ⁊ illa per ſupioꝛa diffini-
ri habent: vſqꝫ quo veniatur ad ſuperna et
generaliſſima. quibus ignoꝛatis nō poſſunt
intelligi diffinitiue inferioꝛa. Niſi igitur co-
gnoſcatur quid eſt ens per ſe. nō poteſt ple-
ne ſciri diffinitio alicuius ſpecialis ſubſtan-
tie. Nec ens ꝑ ſe cognoſci poteſt: niſi cogno
ſcatur cum ſuis conditōibus. que ſunt vnuꝫ:
verū: bonū. Ens aūt cū poſſit cogitari vt di
minutū. ⁊ vt completum. vt imperfectum ⁊
vt ꝑfectum. vt ens in potentia: ⁊ vt ens i a-
ctu. vt ens ſ͠m quid: ⁊ vt ens ſimpliciter. vt
ens in parte: ⁊ vt ens totaliter. vt ens tran-
ſiens: ⁊ vt ens manēs. vt ens per aliud. ⁊ vt
ens per ſe. vt ens ꝑmixtū non enti: ⁊ vt ens

purum. vt ens dependens: ⁊ vt ens absolu-
tum. vt ens posterius: ⁊ vt ens prius. vt ens
mutabile: ⁊ vt ens imutabile. vt ens simplex
⁊ vt ens compositum. cum priuationes ⁊ de
fectus nullatenus possint cognosci nisi per
positiones: non venit intellectꝰ noster vt ple
ne resoluens intellectum alicuius entiuꝫ crea
torum: nisi iuuetur ab intellectu entis purissi
mi: actualissimi: completissimi: ⁊ absoluti. qd
est simpliciter ⁊ eternum ens: in quo sunt ra
tiones omnium in sua puritate. Quomodo
autem sciret intellectꝰ hoc esse ens defectiuũ
⁊ incompletum. si nullã haberet cognitioné
entis absqꝫ omni defectu. Et sic de aliis ꝯdi
tionibus ꝑlibatis. Intellectuꝫ aũt propositio
num: tũc intellectꝰ noster dicit veraciter cõ-
prehendere: cum certitudinaliter scit illas ve
ras esse. ⁊ hoc scire est scire. qm̃ non potest
falli in illa comprehensione. Scit enĩ ꝙ veri
tas illa nõ potest aliter se habere. Scit igitur
veritatem illã esse incõmutabilé. Sꝫ cũ ipsa
mens nostra sit cõmutabilis: illam sic incom
mutabiliter relucentem non potest videre: ni
si per aliquã aliam lucé omnino incõmutabi
liter radiantem. quaꝫ impossibile est esse cre
aturam mutabilé. Scit igit in illa luce que il
luminat omnem hominé venientem in hunc
mundum. que est lux vera ⁊ verbum in prin-
cipio apud deum. Intellectũ auteꝫ illationis
tunc veraciter percipit noster intellectus: qñ
videt ꝙ conclusio necessario sequitur ex pre
missis. quod nõ solũ videt in terminis neces
sariis. verumetiã in contingentibus: vt si hõ
currit homo mouet. Hanc autem necessari
am habitudinem ꝑcipit non solũ in rebꝰ en-
tibus: verumetiã in non entibus. Sicut eniꝫ
homine existéte sequitur. si homo currit: ho
mo mouetur. sic etiam non existente. Hmõi
igitur illationis necessitas nõ venit ab existé
tia rei in materia. q̃ é contingens. nec ab exi
stentia rei in anima. quia tũc esset fictio si nõ
esset in re. Uenit igitur ab exemplaritate in
arte eterna: ſm quam res habent aptitudiné
⁊ habitudinem ad inuicem ad illius eterne
artis representationem. Dis igitur
Augustinꝰ in libro de vera religione
ratiocinantis lumen accendit ab illa verita-
te: ⁊ ad ipsam nitit ꝑuenire. Ex quo manife
ste apparet. ꝙ coniunctus sit intellectꝰ noster
ipsi eterne veritati. dum nisi per illã docenté
nihil verum potest certitudinaliter cape. Ui
dere igit per te potes veritaté: que te docet:
si te cõcupiscentie ⁊ phantasmata non impe-
diant. ⁊ se tanq̃ꝫ nubes inter te ⁊ veritatis ra
dium non interponant. ¶ Operatio autem
virtutis electiue attenditur in consilio: iudi-
cio ⁊ desiderio. Consilium autem est in inq
rendo quid sit melius: hoc an illud. Sed me
lius non dicit nisi per accessum ad optimuꝫ.
Accessũs autem est ſm maiorem assimilatio
nem. Nullus igit scit vtrum hoc sit illo meli
us. nisi sciat illud optimo magis assimilari.
Nullus autem scit aliquid alii magis assimi
lari: n si illud cognoscat. Non enim scio hũc
similem esse petro: nisi sciam vel cognoscam
petrum. Omni igitur consilianti necessario
est impressa noticia summi boni. Judicium
autem certum de cõsiliabilibꝰ: est ꝑ aliquam
legem. Nullus autem certitudinaliter iudi-
cat per legem. nisi certus sit ꝙ illa lex recta
sit. ⁊ ꝙ ipsam iudicare non debet. Sed mẽs
nostra iudicat de seipsa. Cum igit nõ possit
iudicare de lege per quam iudicat. lex illa su
perior est mente nostra. ⁊ per hãc iudicat ſꝫ
quod sibi impressa est. Nihil autem est supe
rius mente humana: nisi solus ille qui fecit
eam. Igitur in iudicando deliberatiua no-
stra pertingit ad diuinas leges: si plena reso
lutione dissoluat. Desiderium aũt principa-
ter est ipsius quod maxie ipsuꝫ mouet. Ma
xime autem mouet quod maxime amatur.
Maxime autem amat: esse beatuꝫ. Beatũ
autem esse non habet: nisi per optimũ ⁊ finé
vltimum. Nihil autem appetit humanũ desi
derium nisi summũ bonum. vel quod est ad
illud. vel quod habet aliquã effigiem illius.
Tanta est vis summi boni: vt nihil nisi per il
lius desideriũ a creatura possit amari. Que

tunc fallitur ⁊ errat. cũ effigiem ⁊ simulacrũ pro veritate acceptat. ¶ Vide ergo quomodo anima deo ē propinqua. ⁊ quomodo memoria in eternitatem: intelligentia in veritatem. electiua potentia ducit in bonitatē summam ſm operationes suas. Scḋm autē harum potentiarum ordinem: originē ⁊ habitudinē ducit in ipsam beatissimā trinitatem. Nam ex memoria oritur intelligentia. vt ipsius proles. quia tunc intelligim⁹ cũ similitudo que est in memoria resultat in acie intellectus. que nihil aliud est q̃ verbum. Ex memoria ⁊ intelligentia spiratur amor: tanq̃ nexus amborum. Hec tria. s. mens generans: verbum ⁊ amor: sunt in anima: quo ad memoriam: intelligentiā ⁊ voluntatem. que sunt consubstantiales: coequales ⁊ coeue: se inuicem circũincedentes. Si igitur deus perfectus est spiritus: habet memoriam: intelligentiam ⁊ voluntatem. habet ⁊ verbũ genitũ. ⁊ amorem spiratũ. qui necessario distinguunt̃. cum vnus ab altero producat̃. nō essentialiter. nō accidētaliter. ergo ꝑsonaliter. Dũ igitur mens seipsam cōsiderat ꝑ se tanq̃ ꝑ speculum: cōsurgit ad speculandā trinitatē beatā patris: verbi ⁊ amoris. trium personaꝝ coeternarũ: coequaliũ ⁊ consubstantialiũ. ita ꝙ quelibet triũ in quolibet est aliorũ. vnus tamē non est alius: sed ipsi tres sunt vnus deus.

¶ Ad hanc speculationem quā habꝫ anima de suo principio trino ⁊ vno: per trinitatē suarum potentiarum: per quas est imago dei. iuuat̃ per lumina scientiaꝝ que ipsā ꝑficiũt ⁊ informant: ⁊ trinitatem beatissimam tripliciter representant. Nam oīs ph̄ia aut est naturalis: aut rationalis: aut moralis. Prima agit de causa essendi. ⁊ ideo ducit in potentiam patris. scḋa de rōne itelligendi. ⁊ iō ducit in sapientiā verbi. tertia de ordine viuendi. ⁊ ideo ducit in bonitatē spũssancti. Rursus prima diuidit̃ in methaphysicā: mathematicam ⁊ physicā. Et prima est de reꝝ eēntijs. scḋa de numeris ⁊ figuris. tertia de naturis: virtutibus: ⁊ operationibus diffusiuis. Et ideo prima in primũ principiũ patrē. secunda in ei⁹ imaginem filiũ. tertia ducit in spiritussancti donum. Scḋa diuidit̃ in grammaticam. que facit potentes ad exprimendum. logicam: que facit perspicaces ad arguendũ rhetoricā: que facit habiles ad persuadendũ siue monendū. Et hec similiter insinuat mysterium beatissime trinitatis. Tertia diuiditur in monasticam. iconomicam: ⁊ polyticā. Et prima insinuat primi principij innascibilitatem. scḋa filij familiaritatem. tertia spiritussancti liberalitatem. Omnes autē iste sciētie habent regulas certas ⁊ infallibiles: tanq̃ lumina ⁊ radios descendentes a lege eterna in mentem nostrā. Et ideo mens nostra tantis splendoribus irradiata ⁊ superfusa: nisi sit ceca: manuduci potest per seipsam ad contemplandam illā lucem eternā. Huius autē lucis irradiatio ⁊ consideratio sapiētes suspēdit in admirationē. ⁊ econtra insipiētes qui non credunt vt intelligant: ducit in perturbationem. vt impleatur illud propheticũ. Illuminans tu mirabiliter a montibus eternis: turbati sunt omnes insipientes corde.

¶ De speculatione dei in sua imagine donis gratuitis reformata.

Capitulum iiij. ⁊ gradus quart⁹.

[S]Ed quoniam non solum per nos transeundo: verũetiam in nobis contingit contemplari primũ principium. ⁊ hoc maius est q̃ precedens. ideo hic modus considerandi quartũ obtinet contēplationis gradum. Mirum autē videtur: cũ ostensum sit ꝙ deus ita propinquus sit mentibus nostris: ꝙ tam paucorum est in seipsis primũ principium speculari. Sed ratio est in promptu. qꝛ mens humana sollicitudinibus distracta: non intrat ad se per memoriā: phantasmatib⁹ obnubilata: nō redit ad se per intelligentiam. concupiscentijs illecta: nequaq̃ reuertitur ad seipsam ꝑ desiderium suauitatis interne ⁊ leticie spiri-

tualis. Ideo totaliter in his sensibilibus iacens: non potest ad se tanq̄ ad dei imaginez reintrare. Et quoniaz vbi quis ceciderit: necesse habet ibidem recumbere. nisi apponat quis ꝛ adijciat vt resurgat. non potuit anima nostra perfecte ab his sensibilibus releuari ad contuitum sui: ꝛ eterne veritatis in seipsa. nisi veritas assumpta forma humana in christo: fieret sibi scala reparans priorem scalam: que fracta fuerat in adam. Unde q̄ntumcunq̄ sit illuminatus quis lumine nature ꝛ scientie acquisite: non potest intrare in se vt in seipso delectetur in domino: nisi mediā te christo: qui dicit. Ego sum ostium. per me si quis introierit saluabitur: ꝛ ingredietur ꝛ egredietur: ꝛ pascua inueniet. Ad hoc autez ostiū non appropinquamus nisi in ipsuz credamus: speremus ꝛ amemus. Necesse ē igitur si reintrare volumus ad fruitionem veritatis: tanq̄ ad paradisuz: q̄ ingrediamur p̄ fidem: spem ꝛ charitatem mediatoris dei ꝛ hominū iesu christi. qui est tanq̄ lignum vite in medio padisi. Superuestiēda est igit̄ imago mentis nostre tribus virtutib⁹ theologicis: quibus anima purificatur: illuminat̄ ꝛ p̄ficitur. ꝛ sic imago reformat̄: reficit̄: ꝛ cōformis superne hierusalem efficit̄. ꝛ pars ecclesie militantis: que est ꝑles s̄m ap̄lm hierusalem celestis. Ait eni. Illa que sursum est hierusalē libera est: que est mater nr̄a. Aīa igit̄ credens: sperans ꝛ amans iesum christū: qui est verbum patris incarnatū: increatuz: ꝛ inspiratū. s. via: veritas: ꝛ vita. dum per fidem credit in christum: tanq̄ in verbū increatū: quod est verbū ꝛ splendor patris: recuperat spiritualem auditū ꝛ visum. auditū ad suscipiendū christi sermones. visum ad considerandū ipsius lucis splendores. Dum aūt spe suspirat ad suscipiendum verbū inspiratum. per desiderium ꝛ affectū recupat spiritualē olfactū. Dū charitate cōplectit̄ verbū incarnatum. vt suscipiens ab ipso delectationez. ꝛ vt transiens in illud per extaticū amorē. recuperat gustū ꝛ tactū. Quibus sensibus recuperatis: dum sponsum suū videt ꝛ audit: odorat̄ ꝛ gustat ꝛ amplexat̄. decātare potest tanq̄ sponsa canticū canticorum. q̄d factum fuit ad exercitium cōtemplationis s̄m hunc quartū gradū. quē nemo capit nisi qui accipit. quia magis est in experientia affectuali: q̄z in consideratione rationali. In hoc nanq̄z gradu recuperatis sensibus interioribus: ad videndū summe pulcrū. ad audiēdū summe armoniacū. ad odorandū summe odoriferum. ad degustandū summe suaue. ad apprehendendū summe delectabile. disponitur aīa ad mentales excessus. s. per deuotionez: ammirationē: exultationem: s̄m illas tres exclamationes que fiunt in canticis canticorū. Quarū prima fit per superabūdantiā deuotionis. per quam fit anima sicut virgula fumi ex aromatibus mirrhe ꝛ thuris. Scd̄a per excellentiā admirationis: per quam fit aīa sicut aurora: luna ꝛ sol. s̄m processum illuminationū suspendentium animā ad ammirandū sponsum cōsideratū. Tertia per supabūdantiā exultationis. per quam fit aīa suauissime delectationis delicijs affluens: innixa totaliter super dilectū suum. Quibus adeptis efficit̄ sp̄us noster hierarchicus ad cōscendendū sursum: s̄m conformitatez ad illā hierusalem supernam: in quā nemo intrat: nisi prius per gr̄am ipsa in cor descēdat. sicut vidit Johānes in apocalypsi sua. Tunc aūt in cor descēdit: q̄n p̄ reformationē imaginis: per virtutes theologicas: ꝛ per oblectatiōes spiritualiū sensuū: ꝛ suspensiones excessuum: efficit̄ spiritus noster hierarchicus. s. purgat⁹: illuminatus: ꝛ perfectus. Sic etiam gradib⁹ nouem ordinum insignitur: dum ordinate in eo interius disponitur nunciatio: dictatio: ductio: ordiatio. roboratio: imperatio: susceptio reuelatio: vnitio: que gradatim correspondent nouem ordinibus angelorum. ita q̄ triū primo dictorum gradus respiciunt in mente humana naturam. tres sequentes industriā. ꝛ tres postremi gratiam. Quibus habitis anima intrando in seipsam: intrat in supernā

hierusalem. vbi ordines angelorum conside rans: videt in eis deum: qui habitans in eis omnes eorum operatur operationes. Unde dicit Bernardus ad eugenium. Nō deus in seraphin amat vt charitas. in cherubin nouit vt veritas. in thronis sedet vt equitas. in dn̄ationibus dominatur vt maiestas. in prin cipatibus regit vt principium. in potestatibꝰ tuetur vt salus. in virtutibus operatur vt vir tus. in archangelis reuelat vt lux. in angelis assistit vt pietas. Ex quibus omnibus videtur deus oīa in oībus: per contemplationez ipsius: in mentibus in quibꝰ habitat per dona affluentissime charitatis. Ad huius auté speculationis gradū: spéaliter ⁊ precipue am miniculatur consideratio sacre scripture diuinitus imisse. sicut pbīa ad precedenté. Sacra enī scriptura principaliter est de operibꝰ reparationis. Unde ⁊ ipsa precipue agit de fide: spe ⁊ charitate: per quas virtutes habet anima reformari. ⁊ specialissime de charitate. De qua dicit apostolus: ꝙ est finis p̄cepti: sm ꝙ est de corde puro: cōsciencia bona. ⁊ fide non ficta. Ipsa est plenitudo legis vt dicit idem. Et saluator noster asserit totaz legem: prophetasqꝫ pendere in duobꝰ precep tis eiusdem. s. in dilectione dei ⁊ proximi. q̄ duo innuunt in vno sponso ecclesie iesu christo. qui simul est proximus ⁊ deus. simul frater ⁊ dominus. simul etiam rex ⁊ amicus. simul verbum increatum ⁊ incarnatum. formator noster ⁊ reformator. alpha ⁊ o. Qui etiam summus hierarcha est: purgans illuminans ⁊ perficiens sponsam. s. totam ecclesiam. ⁊ quamlibet animam sanctaz. De hoc igitur hierarcha ⁊ ecclesiastica hierarchia é tota sacra scriptura. per quam docemur purgari: illuminari ⁊ perfici. ⁊ hoc sm triplicez legem in ea traditam. s. nature: scripture: ⁊ gratie. Uel potius sm triplicem partem eiꝰ principalem. s. legem moysaicam purgantez reuelationem propheticam illustrantem. ⁊ eruditionem euangelicam perficientez. Uel potissimum sm triplicem eius intelligentiaz spiritualem. scilicet tropologicam: que purgat ad honestatem vite. allegoricam: que illuminat ad claritatem intelligentie. anagogicam: que perficit per excessus mentales ⁊ sapientie perceptiones suauissimas. sm tres virtutes predictas theologicas: ⁊ sensus spi rituales reformatos. ⁊ excessus tres supra dictos: ⁊ actus mentis hierarchicos: quibꝰ ad interiora regreditur mens nostra: vt ibidem speculetur deum in splendoribus sanctorum ⁊ in eisdem tanq̄ȥ in cubilibus dormiat in pace ⁊ requiescat. sponso adiurante ꝙ non excitetur donec de eius voluntate procedat.

Ex his autem duobus gradibus mediis per quos ingredimur ad contemplandum deum intra nos: tanq̄ȥ in speculis imaginum creatarum. ⁊ hoc quasi ad modum alarum ex pansarum ad volandum: que tenebant medium locum: intelligere possumus ꝙ in diuina manuducimur per ipsius anime rationalis potentias: naturaliter insitas: quantum ad earum operationes: habitudines: ⁊ habitus scientiales: sm ꝙ apparet ex tertio gradu. Manuducimur etiaȥ per ipsius anime potentias reformatas. ⁊ hoc gratuitis virtutibus: sensibus spiritualibus: ⁊ mentalibus excessibus: sicut patet ex quarto. Manuducimur nihilominus per hierarchicas operationes. scilicet purgationis: illuminationis ⁊ perfectionis mentium humanarum per hierarchicas reuelationes sacraruȥ scripturarum nobis per angelos datarum. sm illud apostoli. ꝙ lex data est per angelos in manu mediatoris. Et tandem manuducimur per hierarchias ⁊ hierarchicos ordines. qui in mente nostra disponi habent instar superne hierusalem. Quibꝰ omnibꝰ luminibꝰ intellectualibꝰ mens nr̄a repleta a diuina sapientia: tanq̄ȥ domus dei inhabitat. effecta dei filia: sponsa ⁊ amica. effecta christi capitis membrum: soror ⁊ coheres. effecta nihilominꝰ spūssancti téplū. fundatū p fidem. eleuatū per spem. ⁊ deo dedicatū p mé tis ⁊ corporis sanctitaté. Quod totum facit

sincerissima charitas christi. que diffunditur
in cordibus nostris per spiritumsanctum q datus
est nobis. sine quo spiritu scire non possumus
secreta dei. Sicut enim que sunt hois nemo
scire pōt nisi spūs hois q est ī illo. ita ꝛ que
sunt dei nemo scit nisi spūs dei. In charitate
igitur radicemur ꝛ fundemur: vt possimus
comprehendere cū omnibus sanctis. que sit
longitudo eternitatis. que latitudo liberalita
tis. que sublimitas maiestatis: ꝛ qd̄ profun-
dum sapientie iudicantis.

❡ De speculatione diuine vnitatis per eius
nomen primarium quod est esse.

Capitulū. v. ꝛ gradus qntus.

Q Voniam autem ꝯtingit ꝯtéplari
deū: nō solum extra nos. ꝛ intra
nos: verūetiā supra nos. Extra
nos p vestigiū. intra nos p ima-
ginem: ꝛ supra nos per lumé: qd̄ est signatū
supra mentem nr̄am. qd̄ est lumen veritatis
eterne. cū ipsa mens nostra imediate ab ipsa
veritate formet: Qui exercitati sunt in p̄mo
modo intrauerūt iā in atriū ante tabernacu
lum. qui vero in scdo intrauerūt in sctā. q āt
in tertio intrant cū sūmo pontifice in sctāsan
ctoꝝ. vbi supra arcā sunt cherubin glie: obū
brantia ꝓpiciatoriū: per que intelligim⁹ du-
os modos seu gradus ꝯtéplandi dei inuisi-
bilia ꝛ eterna. quoꝝ vnus versat circa dei
essentialia. alius vero circa ꝓpria personaꝝ.
Primus modus primo ꝛ principaliter defi
git aspectū in ipm esse. dicés. q qui est: é pri
mū nomen dei. Scds modus ꝯfigit aspectū
in ipm bonū. dicés. h̄ esse primū nomen dei.
Primū spectat potissime ad vetus testamé
tū: qd̄ maxime p̄dicat diuine eēntie vnitaté.
Vn̄ dictū est moysi. Ego sum qui sum. Se-
cundū ad nouū qd̄ determinat psonaꝝ plu-
ralitaté: baptizādo in noīe prīs ꝛ filij ꝛ spus-
sancti. Jdō magister noster christus volens
adolescété qui fuauerat legé ad euāgelicā le
uare pfectioné. nomé bonitatis deo pncipa-
liter ꝛ pcise attribuit. Nemo iquit bon⁹ nisi
solus deus. Damascenus igit sequens moy

sen dicit. q q est: est primū nomé dei. Dio-
nysius seqns xp̄m dicit. q bonū est primum
nomé dei. Volés igit ꝯtéplari dei inuisibilia
quo ad essentie vnitaté p̄mo defigat aspectū
in ipm esse. ꝛ videat ipm esse adeo in se cer
tissimū: q nō pt cogitari nō esse. q: ipsū est
purissimū: nō occurrit nisi in plena fuga nō
esse. sicut ꝛ nihil in plena fuga esse. Sic igit
oīno nihil: nihil h̄z de eē: nec de eius ꝯditio-
nibus. sic ecōtra ipm esse nihil h̄z de nō esse.
nec actu: nec potentia. nec bm vitaté rei: nec
bm estimationé nr̄am. Cū aūt nō esse puatio
sit essendi: nō cadit in intellectū nisi p eé. esse
aūt nō cadit p aliud. q: oé qd̄ intelligit. aut i
telligit vt nō ens. aut vt ens in potétia. aut vt
ens in actu. Si igit nō ens non pōt intelligi
nisi p ens: ꝛ ens. in potétia non nisi p ens in
actu: ꝛ esse noiat ipm puꝝ actū entis. eé igit
est qd̄ primo cadit in intellectu. ꝛ illud eé est
qd̄ est purus actus. Sz h̄ nō est eé pticulare:
qd̄ est esse artatū. q: pmixtū est cū potentia.
nec esse analogū. q: minime h̄z de actu: eo q
minime est. Restat igit q illud esse est esse di
uinū. Mira igit est cecitas intellectus: q nō
ꝯsiderat illud qd̄ prius videt. ꝛ sine q nihil
pt cognoscere. Sed sicut oculus intétus i va
rias colorū differentias: lucé p quā videt ce
na: nō videt. ꝛ si videt nō tn̄ aduertit. sic ocu
lus mētis nr̄e intentus in ista entia pticula-
ria ꝛ vniuersalia. ipm esse extra oé genus: li
cet primo occurrat menti: ꝛ p ipm alia: tn̄ nō
aduertit. Vn̄ verissime apparet q sicut ocu
lus vespertilionis se habet ad lucé. ita se h̄z ocu
lus mentis noster ad manifestissima nature.
Quia assuefactus ad tenebras entium et
phātasmata sensibiliū. cū ipam lucé summi
esse intuetur. videt sibi nihil videre nō intel
ligens q ipsa caligo summa é mentis nostre
illuminatio. sicut quando videt oculus pu-
ram lucem: videtur sibi nihil videre. Vnde
igitur ipm purissimū esse si potes: ꝛ occur-
ret tibi q ipsum nō potest cogitari vt ab alio
acceptum. ac per hoc necessario cogitatur
vt omnimode primum. quod nec de nihi-

lo: nec ab alio pōt esse. Quid enim est per se
si ipsuꝫ esse nō est ꝑ se. nec a se. Occurret eti
am tibi vt carens omnino nō esse. ac ꝑ h̄ vt
nunq̄ꝫ incipiens: nunq̄ꝫ desinēs. sed eternuꝫ
Occurret etiaꝫ tibi vt nullo mō in se habēs
nisi quod est ipsuꝫ esse. ac per hoc vt cū nul-
lo compositū: sed simplicissimum. Occurret
etiam vt nihil habēs possibilitatis. quia om
ne possibile aliquo modo hꝫ aliquid de non
esse. ac per hoc vt summe actualissimuꝫ. Oc
curret vt nihil habens defectibilitatis. ac per
hoc vt perfectissimū. Occurret postremo vt
nihil habens diuersificationis. ac ꝑ hoc vt
summe vnū. Esse igitur quod est esse puruꝫ:
⁊ esse simpliciter: ⁊ esse absolutū: est esse pri
marium: eternum: simplicissimū: actualissi-
muꝫ: perfectissimū: ⁊ summe vnū. Et sūt hec
ita certa: q̄ non potest ab intelligente ipsum
esse: cogitari hoꝝ oppositum. ⁊ vnū hoꝝ ne
cessario infert aliud. Nam q: simpliciter est
esse: ideo simpliciter primum. q: simpliciter
primū. ideo non est ab alio factum: nec a seip
so potuit. ergo eternum. Item q: primum ⁊
eternum. ideo nō ex alijs: ergo simplicissimū
Item q: primum eternuꝫ ⁊ simplicissimum.
ideo nihil est in eo possibilitatis cum actu ꝑ
mixtum: ⁊ ideo actualissimum. Quia p̄muꝫ
eternū simplicissimū actualissimum: ideo ꝑ
fectissimuꝫ. Tali omnino nihil deficit. nec ali
qua potest fieri additio. Quia primum: eter
num: simplicissimum: actualissimum: perfe-
ctissimū: ideo summe vnū. Qd̄ enī ꝑ omni-
modā supabundantiam dicit: dicit respectu
omniū. Quod etiam simpliciter per supabū
dātiā dicitur: impossibile est vt conueniat nisi
vni soli. Unde si deus noiat esse primariuꝫ:
eternum: simplicissimum: actualissimū: perfe
ctissimum: impossibile est ipsum cogitari nō
esse. nec esse nisi vnum solū. Audi igit israel.
deus tuus: deus vnꝰ est. Si hec vides in pu
ra mentis simplicitate: aliqualiter perfunde
ris eterne lucis illustratione. Sed habes vn
de subleueris in admirationem. Nam ipsuꝫ
esse est primum ⁊ nouissimū: ⁊ eternū ⁊ pre

sentissimum. est simplicissimū ⁊ maximum.
est actualissimum ⁊ imutabilissimū. est ꝑfe-
ctissimum ⁊ immēsuꝫ. est sūme vnū ⁊ tamē
ommimodum. Si hec pura mente miraris
maiore luce perfunderis: dum vlteriꝰ vides
quia ideo est nouissimū quia primuꝫ. Quia
enim est primū: omnia opatur ꝑpter seipsū.
⁊ ideo necesse est q̄ sit finis vltimus: initiuꝫ
⁊ consummatio: alpha ⁊ o. Ideo est presen-
tissimum quia eternū. Quia enim eternum
non finit ab alio. nec deficit a seipso. nec de-
currit ab vno in aliud. ergo nec habet p̄teri
tum nec futurū: sed esse presens tm̄. Idō ma-
ximū: q: simplicissimū. Quia enim simplicis
simū in essentia: ideo maximum in virtute.
quia virtus quanto plus est vnita: tāto pluꝫ
est infinita. Ideo imutabilissimum: q: actua-
lissimum. Quia enim actualissimū est: ideo
est actus purus. Et quod tale est: nihil nou
acquirit. nihil habituꝫ perdit. ac per hoc nō
potest mutari. Ideo immensum: q: perfectis-
simū. Quia enī perfectissimū: ideo nihil pōt
cogitari vltra ipsum meliꝰ: nobiliꝰ: nec digni
us. ac per hoc nihil maiꝰ. ⁊ omne tale est im
mensum. Ideo oimodū q: summe vnū. Q:
enim summe vnū. ideo est ois multitudinis
vniuersale principiū. Ac per hoc ipsum est
vniuersalis oiuꝫ causa efficiēs: exemplans: ⁊
termināns: sicut causa essendi: rō intelligēdi: ⁊
ordo viuēdi. Est igit oimodū: non sicut oiuꝫ
essentia. sed sicut cūctaꝝ essentiaꝝ supexcel-
lentissima ⁊ vniuersalissima ⁊ sufficientissi-
ma causa. Cuiꝰ v̄tus q: sūme vnita in essen-
tia: ideo summe infinitissima ⁊ multiplicissi-
ma in efficacia. ¶ Rursus reuertētes dica
mus. q: igit esse purissimum ⁊ absolutū. qd̄
est simpliciter esse: est primariū ⁊ nouissimū
ideo est omnium origo ⁊ finis cōsummans.
Quia eternum ⁊ presentissimū. ideo oēs du
ratiōes ambit ⁊ intrat. q̄si simul existēs eaꝝ
centrū ⁊ circūferētia. Quia simplicissimum
⁊ maximū. ideo totū intra oia: ⁊ totum extra
oia. ac per hoc est sphera intelligibilis: cuius
centrum est vbiq̄ꝫ: ⁊ circūferētia nusq̄ꝫ. Q:

actualissimum ⁊ imutabilissimū. ideo stabile manens moueri dat vniuersa. Quia pfectissimū ⁊ imēsum: iō est intra oīa: nō inclusum: extra omnia non exclusum. supra omnia nō elatum. infra omnia non prostratum. Quia vero est summe vnum ⁊ omnimodum: ideo est omnia in omnibus: q̃zuis omnia sint multa ⁊ ipsum non sit nisi vnum. ⁊ hoc quia per simplicissimam vnitatē: ⁊ serenissimam veritatem. sincerissimam bonitatez. est in eo omnis virtuositas. omnis exemplaritas: ⁊ oīs cōmunicabilitas. ac per hoc ex ipso: ⁊ p ipsū ⁊ in ipso sunt oīa. Et hoc q: omnipotens: omnisciens: ⁊ omnimode bonum. quod perfecte videre est esse beatum. sicut dictuz est moysi. Ego ostendam tibi omne bonum.

¶ De speculatione beatissime trinitatis in eius nomine quod est bonum.

Capitulum vi. ⁊ gradus sextus.

p Post considerationem essentialiū eleuandus est oculus intelligentie ad contuitionem beatissime trinitatis. vt alter cherub iuxta alterum statuatur. Sicut autē visionis essentialium ipsum esse est principium radicale. ⁊ nomen per quod cetera innotescunt. sic contemplationis emanationuz ipsiuz bonū est pncipalissimum fundamentū. Vide igitur ⁊ attende: quoniam optimum qđ simpliciter est: quo nihil melius cogitari potest. ⁊ hoc tale sic est: q non potest cogitari non esse. q: omnino melius est esse q̃z non esse. sic est q nō potest recte cogitari: quin cogitetur trinuz ⁊ vnum. Nam bonū dicit diffusiuū sui. Summum igit bonum summe diffusiuum est sui. Summa autē diffusio non potest esse nisi sit actualis ⁊ intrinseca: substantialis ⁊ hypostatica. naturalis ⁊ voluntaria. liberalis ⁊ necessaria. indeficiens ⁊ perfecta. Nisi igit in summo bono eternaliter esset productio actualis ⁊ consubstantialis: ⁊ hypostaticalis eque nobilis. sicut est producens per modum generationis ⁊ spirationis. ita q sit eternalis principij eternaliter comprincipiantis. ita q eē dilectus ⁊ condilectus. genitus. s. ⁊ spiratus. hoc est pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus. nequaq̃z esset summum bonum. q: non summe se diffunderet. Nam diffusio ex tempore in creatura: non est nisi centralis vel punctalis respectu immensitatis bonitatis eterne. Unde ⁊ non potest aliqua diffusio cogitari maior illa. ea videlicet in qua diffundēs cōmunicat alteri totam substantiam ⁊ naturam. Non igitur summum bonuz esset: si re vel intellectu illa carere posset. Si igitur potes mentis oculo contueri puritatem bonitatis. que est actus purus principij charitatiue diligentis amore gratuito ⁊ debito: ⁊ ex vtroq̃z permixto. que est diffusio plenissima per modum nature ⁊ voluntatis: que est diffusio per modum verbi in quo omnia dicuntur. ⁊ per modum doni in quo cetera dona donantur. potes videre per summā boni cōmunicabilitatem necesse esse trinitatē patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti. In quib⁹ necesse est propter summā bonitatem esse summaz cōmunicabilitatem. ⁊ ex summa cōmunicabilitate summam cōsubstantialitatē. ⁊ ex sūma ꝯsubstantialitate summā cōfiguralitatez. ⁊ ex his summā coequalitatez. ac per hoc summā coeternitatem. atq̃z ex oībus predictis summaz cointimitatem: qua vnus est in altero necessario per summā circūinsessionez. ⁊ vnus opatur cum alio per oīmodā indiuisionē substātie ⁊ virtutis. ⁊ operatiōis ipsius beatissime trinitatis: Sed cū hec contemplaris: vide ne te existimes comprehendere incomprehensibilem. habes eni adhuc in his sex conditionibus considerare: quod vehemēter in stuporem admirationis inducit oculum mentis nostre. Naz ibi est summa cōmunicabilitas cū personarū proprietate. summa cōsubstantialitas cū hypostasum pluralitate. summa configuralitas cū discreta personalitate. summa coequalitas cum ordine. summa coeternitas cum emanatione. summa cointimitas cum emissione. Quis ad tantorū mirabiliū aspectum nō cōsurgat in ammirationem. Sz hec

omnia certissime intelligimus esse in btissi-
ma trinitate:si leuamus oculos ad superexcel-
lentissimam bonitatez. Si enim ibi est sum-
ma cōmunicatio:⁊ vera diffusio ; vera ē ibi
origo ⁊ vera distinctio. Et qꝛ totum cōmuni
catur:non pars:idem ipsum datur quod ha
betur:⁊ totum. Igiẗ emanans ⁊ producens
⁊ distinguunẗ proprietatibus:⁊ sunt essentia
liter vnum. Quia igiẗ distinguunẗ ꝓprieta-
tibus:ideo habent personarū ꝓprietates:⁊
hypostasum pluralitatem. ⁊ originis emana
tionem:⁊ ordinem non posterioritatis ſʒ ori-
ginis. ⁊ emissionem nō localis mutationis:
sed gratuite inspirationis. ꝑ rationem auctori
tatis producentis:quā habet mittens respe-
ctu missi. Quia vero sunt vnum substantiali
ter:ideo oportet ꝙ sit vnitas in essentia:⁊ for
ma ⁊ dignitate:⁊ eternitate:⁊ existentia ⁊ in
circūscriptibilitate. Dum ergo hec per se sin
gillatim consideras:habes vnde veritatem
contempleris. Dum hec adinuicez confers:
habes vnde in admirationem altissimā sus-
pendaris. Et ideo vt mens tua per admira-
tionem in admirabilem ascendat contempla
tionem:hec simul sunt consideranda. Nam
⁊ cherubin hoc designant:que se mutuo aspi
ciebant. Nec hoc vacat a mysterio ꝙ respi
ciebant se versis vultibus in propiciatoriuz.
vt verificetur illud quod dicit dn̄s in Iohā
ne. Hec est vita eterna vt cognoscant te solū
verum deum:⁊ quem misisti iesum christū.
Nam admirari debemus non solum condi
tiones dei essentiales ⁊ personales in se. ve-
rumetiam per cōparationē ad supmirabilez
vnionē dei ⁊ hominis in vnitate psone chri-
sti. Si enim cherub es essentialia dei contē-
plando. ⁊ miraris qꝛ simul est diuinum esse
primum ⁊ nouissimū. eternū ⁊ presentissimū
simplicissimum ⁊ maximum: seu incircūscri
ptum totū vbiqʒ ⁊ nusq̄ʒ cōprehensum. actu
alissimū ⁊ nunq̄ʒ motum. perfectissimū ⁊ ni-
hil habens superfluū nec diminutū. ⁊ tn̄ im-
mensum ⁊ sine termino infinitū. summe vnū
⁊ tamen omnimodum. vt oīa in se habēs:vt
omnis virtus:vt omnis veritas. vt omne bo
num. Respice ad propiciatorium ⁊ mirare
ꝙ in ipso principiū pmū iunctū est cum po
stremo. deus cum homine sexto die forma-
to. eternum iunctū est cum homine tēporali
in plenitudine temporū:de virgine nato. sim
plicissimum cū summe composito. actualissi
mum cū summe passo ⁊ mortuo. pfectissimū
⁊ immensum cuʒ modico. summe vnū ⁊ om
nimodum cū indiuiduo composito: ⁊ a cete
ris distincto. homine. s. iesu christo. Si autem
alter cherub es personarum propria contē-
plando. ⁊ miraris cōmunicabilitatem eē cū
proprietate. ⁊ consubstantialitatem cū plura
litate. configurabilitatē cū personalitate. coe
qualitatem cū ordine. eternitatē cū producti-
one. cointimitatē cū emissione. qꝛ filius mis-
sus est a patre. ⁊ spūssanctus ab vtroqʒ. qui
tn̄ semper est cū eis. ⁊ nunq̄ʒ recedit ab eis.
Respice in propiciatorium ⁊ mirare:quia in
christo stat personalis vnio cū trinitate sub-
stantiarum ⁊ naturarū dualitate. stat oimo-
da consensio cū pluralitate voluntatum. stat
dei ⁊ hominis cōpredicatio cū pluralitate ꝓ
prietatum. stat coadoratio cuʒ pluralitate no
bilitatum. stat coexaltatio super omnia cum
pluralitate dignitatum. stat cōdominatio cuʒ
pluralitate potestatum. In hac autem ꝯside-
ratione est pfectio illuminationis mentꝭ. duʒ
quasi in sexta die videt hominem factum ad
imaginē dei. Si eniʒ imago est similitudo ex
pressiua. dum mens nostra contemplatur in
christo filio dei:qui est imago dei inuisibilis
per naturam. humanitatē nostrā tā mirabi-
liter exaltatam:tam ineffabiliter vnitā. vidē
do simul in vnū primū ⁊ vltimum. summū
⁊ imum. circūferentiā ⁊ centrum. alpha ⁊ o.
causatum ⁊ causam. creatorem ⁊ creaturā. li
brum. s. scriptum intus ⁊ extra. iam peruenit
ad quandam rem perfectā: vt cū deo ad pfe
ctionem suaꝝ illuminationū : in sexto gradu
quasi in sexta die perueniat. nec aliquid iam
amplius restet nisi dies requiei. in qua ꝑ mē
tis excessum requiescat humane mentis pspi-

eacitas ab omni opere quod patrarat.

¶ De excessu mentali ⁊ mystico. in quo re quies datur intellectui: affectu totaliter in deum per excessum transeunte.

Capitulum vij.

b His igitur sex ꝯsiderationibus excursis: tanq̃ʒ sex gradibus throni veri salomonis. quib⁹ peruenitur ad pacem vbi verus pacificus in mente pacifica tanq̃ʒ in interiori hierosolima requiescit. tanq̃ʒ etiam sex alijs cherub: quibus mẽs veri contemplatiui: plena illustratione supne sapientie: valeat sursum agi. tanq̃ʒ etiaʒ sex diebus primis in quibus mens exercitari habʒ vt tandem perueniat ad sabbatismum quietis. Postq̃ʒ mens nostra contuita est deum extra se per vestigia ⁊ in vestigijs. intra se ꝑ imaginem ⁊ in imagine. supra se per diuine lucis similitudinem super nos relucentẽ. ⁊ in ipsa luce: ſm ꝙ possibile est ſm statum vie ⁊ exercitium mentis nostre. cũ tandeʒ in sexto gradu ad hoc ꝑuenerit vt speculet̃ in principio primo ⁊ summo: ⁊ mediatore dei ⁊ hominum iesu christo. ea quorum similia in creaturis nullatenus reperiri possunt. ⁊ que omnem perspicacitatem humani intellectus excedunt. restat vt hec speculando transcendat ⁊ transeat. non solum mundum istum sensibilem. verumetiam semetipsam. in quo trãsitu christus est via ⁊ ostium. christus est scala ⁊ vehiculũ: tanq̃ʒ propiciatoriũ sup arcaʒ dei collocatũ. ⁊ sacramentum a seculis abscõditum. Ad quod propiciatorium qui aspicit plena conuersione vultus aspiciendo ad euʒ in cruce suspensum: per fidem: spem ⁊ charitatem: deuotionem: ammirationeʒ: exultationem: appreciationeʒ: laudẽ ⁊ iubilationẽ. pascha hoc est transitum cum eo facit: vt per virgam crucis transeat mare rubrum: ab egypto intrans desertum. vbi gustet manna absconditum. ⁊ cum christo requiescat in tumulo: quasi exterius mortuus. sentiens tñ quantum possibile est ſm statum vie quod in cruce dictum est latroni coherenti christo. Hodie mecuʒ eris in paradiso. Quod etiã ostẽsum est beato francisco: cum in excessu contemplationis. in monte excelso: vbi hec que scripta sunt mente tractaui: apparuit seraph sex alarum in cruce confixus: vt ibidem a socio eius: qui tunc cum eo fuit: ego ⁊ plures alij audiuimus. vbi in deum transijt per contemplationis excessum: ⁊ positus est in exẽplum perfecte contemplationis: sicut pri⁹ fuerat actionis: tanq̃ʒ alter iacob mutatus in israel: vt omnes viros vere spirituales deus per eum inuitaret ad hm̃oi transitũ ⁊ mentis excessum: magis exemplo q̃ʒ verbo. In hoc autem transitu: si sit perfectus: opʒ ꝙ relinquantur omnes intellectuales oꝑationes: ⁊ apex affectus totus transferat̃ ⁊ transformetur in deum. Hoc autem est mysticũ ⁊ secretissimum. quod nemo nouit nisi qui accipit. nec accipit nisi qui ꝺ̃siderat. nec desiderat nisi quem ignis spiritussancti medullitus inflãmat. quem christus misit in terram. Et ideo dicit aplus hanc mysticam sapientiam esse ꝑ spiritusanctum reuelatam. Quoniã igit̃ ad hoc nihil põt natura: modicũ potest ĩdustria parum est dandũ inquisitioni. ⁊ multũ vnctioni. parũ dandum est lingue: ⁊ plurimum interne leticie. parum dandum est verbo ⁊ scripto: ⁊ totũ dei dono. s. spirituisancto. parum aut nihil dandum est creature: ⁊ totum creatrici essentie: patri ⁊ filio ⁊ spirituisancto. dicendo cum. Dionysio ad deũ trinitateʒ. Trinitas superessentialis. ⁊ superdeus: ⁊ supoptime christianorum inspector theosophie. dirige nos in mysticorum eloquiorũ superincognitum ⁊ superlucentẽ: ⁊ supsublimissimum verticem. vbi noua ⁊ absoluta ⁊ inconuersibilia ⁊ incõmutabilia theologie mysteria. ſʒ superlucentem absconditum occulte docentis silentij caliginem: in obscurissimo: quod est supermanifestissimum: supersplendenteʒ: ⁊ in qua omne relucet: ⁊ inuisibilium superbeatorum splendoribus superimplentem inuisibiles intellectus. Hoc ad deum. Ad ami

cum autem cui hec scribuntur dicatur cum
eodem. Tu autem o amice circa mysticas
visiones corroborato itinere: ⁊ sensus dese-
re: ⁊ intellectuales operationes: ⁊ sensibilia
⁊ inuisibilia: ⁊ omne non ens ⁊ ens. ⁊ ad
vnitatem vt possibile est inscius restituere
ipsius qui est super omnem essentiaꝫ ⁊ scien
tiam. etenim teipso ⁊ omnibus immensura-
bili ⁊ absoluto pure mentis excessu: ad sup-
essentialē diuinarū tenebrarū radiū: omnia
deserens: ⁊ ab omnibus absolutus ascēdēs.
Si autem queris: quomodo hec fiant. inter
roga gratiam: nō doctrinā. desiderium: non
intellectum. gemitum orationis: non studiuꝫ
lectionis. sponsum: nō magistrum. deum nō
hominem. caliginem: non claritatem. non lu
cem: sed ignem totaliter inflāmantē: ⁊ in deū
excessiuis vnctionibus: ⁊ ardentissimis affe
ctionibus transferentē. Qui quidem ignis
deus est: ⁊ huius caminus est in hierusalē. ⁊
christus homo hunc accendit in feruore sue
ardentissime passionis. quem solus ille vere
percipit: qui dicit. Suspendiuꝫ elegit anima
mea. ⁊ mortē ossa mea. Quam mortem qui
diligit videre potest deū. quia indubitanter
verum est. Non videbit me homo ⁊ viuet.
Moriamur ergo: ⁊ ingrediamur in caligi-
nem. imponamus silentium sollicitudinibus
concupiscentijs: ⁊ fantasmatibus. transea-
mus cum christo crucifixo ex hoc mundo ad
patrem. vt ostenso nobis patre dicamus cū
philippo. sufficit nobis. Audiamus cū pau-
lo. Sufficit tibi gratia mea. Exultemus cum
dauid dicentes. Defecit caro mea. ⁊ cor me
um: deus cordis mei. ⁊ pars mea deus in
eternum. Benedictus dominus in eternuꝫ:
⁊ dicat omnis populus: fiat fiat.

Finit Itinerarius mentis in deum.
beati Bonauenture.

Incipit vtilissima quedam epistola exi-
mij ⁊ deuoti doctoris bonauenture. que est
quasi quedam regula ⁊ institutio omniū pie
⁊ spiritualiter in christo viuere volentium.
⁊ distinguitur in. xxv. memorialia. vt infe-
rius patebit.

Prologus.

In christo suo dilecto. E. Bonauentura de balneo regio: cōfrater eius in domino. Qualicunqꝫ homine veteri iam exuto: christo viuere ⁊ mori mundo. Quoniā dilecte mi frater in domino adhuc me in presentia tibi posito: mihi instantissime supplicasti: vt te in posterū aliquibus litteris exhortationis vi sitarem. Noui frater ꝙ hec dicens ardētes prunas congereris super caput meū. verūtū affectuose instando: duricie mee superbiam supplici humilitate vicisti. intantū vt ipse iam ꝑmitterem quod optabas: qꝫuis magis di gnum foret hec me a te quideꝫ suscipere: qꝫ nie tibi huiusmodi destinare. Quia tamē in stantia tue deuotionis me compellit stultum fieri in parte ista. sicut potero qualitercunqꝫ experiar quod hortaris. Non tamē tibi alia specialia scribens: nisi ea que rudia ⁊ simpli cia mihi ipsi colligere proponebam. ex qui bus iam plurima bene nosti. Sed interim al loquens dilectionem tuam charissime: cum nullus sicut experientia certa docet perfecte deo seruire possit: nisi dissoluere omnino se procuret a mundo. oportet si sequi volumus dominū saluatorē: voci nos prophetice obe dire. vt scilicet peccatorū colligationibus dis solutis: dissoluamus fasciculos deprimētes. quatenus a terrenis actibus dissoluti: sequa mur liberis gressibus redemptorē. quia iu xta apli testimonium. nemo militās deo de bet se negocijs secularib9 implicare. Nūqꝫ ergo de aliqua re creata: nisi inquantum no strum excitet diuini amoris ⁊ dilectionis af fectum: cor nostrum esse sollicitum permitta.

mus. quia multiplex rerum labentiũ varie-
tas plus debito ruminata: non solum aĩum
distrahendo: pacate mentis gratam interrũ
pit quietem. verũetiam in animo gignendo
phantasias: turbuléte quassationis molestia:
importune impellit eandem. sed potius affe
ctionis omniũ terrenorum sarcina onerosa
deposita: absq3 retardationis grauedine cur
ramus ad illum qui nos salubriter inuitat. in
quo est aĩaꝝ opuléta refectio: ⁊ pax summa
que exuperat omnem sensuz. Uenite ad me
inquit oés qui laboratis ⁊ onerati estis: ⁊ ego
reficiam vos. O dñe quo indiges. quare vo
cas. quid tibi ꝯmune nobiscũ. O vere pieta
tis vox. Uenite ad me inquit. ⁊ ego reficiá
vos. O dei nostri dignatio admirabilis. O
charitas ineffabilis. Quis enim aliqñ fecit
talia. quis vnq̃3 audiuit. quisue cõspexit si-
milia. Ecce inuitat inimicos. hortat reos. al-
licit ingratos. Uenite inquit ad me oés. Et
discite a me. Tollite iugũ meũ super vos: et
inuenietis requié aĩabus vestris. O verba
dulcia. v̄ba deifica. ⁊ penetrabiliora oi gla-
dio ancipiti. intima ꝑcordioꝝ euiscerátia. ni
miaq3 repleta dulcedine vsq3 ad diuisionem
anime ptingétia. Expgiscere nũc o aĩa chri-
stiana ad tante benignitatis amoré. dulcedis
tante saporem. ⁊ ad tante suauitatis odorem.
Certe qui ista nõ sentit infirmus est: aliena-
tus est. iam ꝓximat morti. Inardesce queso
o anima mea. pinguesce amore. dulcesce sa-
pore. nemo te ꝓhibeat intrare: tenere: gusta
re. Quid amplius querimus. quid vltra ex
pectamus. quid desideramꝰ in hac vita. Ha
bemus in christo oĩa bona. Sed heu o insa-
nia nr̃a mirabilis. O infirmitas miserabil'.
O vesania detestabilis. Nam vocamur ad
requié: ⁊ seqmur laboré. Inuitamur ad so-
latiũ: ⁊ querimus doloré. Promittit gaudi
um: ⁊ appetimus meroré. Mirabilis pror-
sus infirmitas. miseraq3 peruersitas. Iam
oés insensibiles facti sumus. ⁊ quasi deterio
res simulacris. habentes oculos ⁊ non vidé
tes. aures ⁊ non audientes. rationem ⁊ non
discernentes. amaꝝ dulce ⁊ dulce amarum
ponentes. O deus: vnde nobis tante puci si
tatis correptio. vnde nobis tante offensiõis
satisfactio. Certe nihil tale inuenit in nobis:
nisi tuo munere tribuat. Tu enim solus po
tes nos corrigere. tu solus pro nostris delictis
satisfacere. qui solus nosti figmentũ nostrũ.
salus ⁊ redéptio nostra. q̄ solũ illis hec facis:
qui se miseros ꝯspiciétes in imis: a te solum
releuari confidunt. Leuemus ergo ad deuz
mẽtis nr̃e oculos in directo: ⁊ videamꝰ vbi
nũc ꝓstrati sumus. Qm̃ qui ꝓpriũ suũ casuz
ignorat. surgere minus curat. Cognoscétes
vero clamemus in fortitudine ad deũ de ꝓ
fundis: vt nobis adiutricé porrigat miseri-
cordie sue manũ: q̄ abbreuiari nunq̃3 pote-
rit ad saluandũ. Non queso confidétiá amit
tamus: magná remunerationé habété. Ade
amus thronũ gr̃e eius cũ fiducia. fructũ no-
stre fidei reportantes. saluté. s. aĩaꝝ nr̃arum.
Nulla nobis insit cunctatio. Iam enim vita
nos vocat. salus expectat. tribulatio cõpellit
intrare. Quid ergo facimus. quid pigrita-
mus. quid moras ꝯtrahimus. Festinemꝰ in
gredi in illá requiem iocũditatis eterne: vbi
sunt magna ⁊ inscrutabilia. quoꝝ nõ est nu-
merus. Ascendat queso hierusalé cor nr̃m.
suspiremus ad patriá nostram. tendamꝰ sur
sum ad mr̃em nr̃am. Introeamus in poten
tiam dñi. ⁊ intueamur nostꝝ regem in ea re
gnantem. ⁊ liquescant in miserationibus eiꝰ
corda nr̃a. Agamus illi gr̃as toto corde. qui
defectũ nr̃e ingratitudis nõ ꝯsiderás: sue nõ
abstulit a nobis misericordie pietaté. deside
riũ nobis tribués ipsius viaz currere man-
datoꝝ. quá sine desiderio nullus currere p̄t.
quod quidé munus nõ est vilipendendũ. sed
gr̃e reputandũ. cũ hoc ꝓphetaꝝ ille eximiꝰ
se asserat ꝯcupisse qui ait. Cõcupiuit anima
mea desiderare iustificationes tuas in omni
tp̄e. Sed q2 hocipm̄ desiderium aliqñ nimia
tepiditate nr̃e incurie ⁊ negligentie lassascit.
cogitaui quedá incitatõis huius memorialia
annotare. in quibus fugienda pateát ⁊ sequ

da. que quidē cū affectu affectuose speculantes. pstino vigore resumpto: tā diu infatigabiliter virtutibus ⁊ gratijs in charitate diuina crescamus. quoadusqꝫ perfectū veniat ꝺ sideriū colliū eternoꝝ. Ponant aūt memorialiū pdictoꝝ prius quedā generalia. postmodū specialibus subsequentibus.

Memorialia generalia.

Sunt ergo hec quedā virtutes pbate in iuuenibus ⁊ scale salutis. p q̄s sine dubio ad pfectōem virtutū et culmē glorie possunt ascēdere: fideliter exercitati p eas. videlicet sancta verecūdia i cunctis rebus ⁊ actibus suis. tarditas loquendi. pmptitudo obediēdi. frequētatio orōnis. fugere ociū ⁊ dissolutōes. pure frequenter cōfiteri. libenter seruire: ⁊ infructuosum ꝯsortium deuitare. He nanqꝫ sunt margarite fulgentes: que possessorem suū deo ⁊ angelis faciunt gratiosum. Dum autē ei placuerit q te segregauit ex vtero mr̄is tue: vocauitqꝫ p grām suā. vt in te reuelet imaginē filij sui. de miserabili seruitute egyptiaca trāsferens te i libertatē filioꝝ dei. iamqꝫ in viā noui hoīs incepis pedē ponere. que iter timorē ⁊ amorē humilitatis est semita ꝯstituta: tunc p eandem hūilitatis viā ad eminētiora ꝯscendēs. poteris te in altioribus exercere: ex quibus certa memorialia subscribunt.

De ꝯcupiscentijs mortificandis.

Primū.

Portet ergo ante oīa te cupiētē vestigia seq saluatoris. vt spem tuā totam fixā in dño habeas. de oib⁹ huius mūdi ꝯsolationibus penitus desperans.

De vicijs extirpandis.

Secūdū est: vt ab oibus vicijs ⁊ cōcupiscētijs mal'. inq̄tū sustinet humana ꝯditio: teipm studeas penit⁹ emūdare. vt fermēto veteri totius malicie ⁊ neqtie expurgato: ābules i nouitate vite post xp̄m. q: nisi prius hmōi catenas iniqtatū confregeris. aīa tua in tenebris aggregata: ad celestia non poterit eleuari.

De colligationibus resecandis.

Tertiū est: vt a teipo dissoluas oēm colligationē extrīsecā. vt sana ⁊ pura mente possis deo colligari.

De tribulatōib⁹ cū patiētia tolerādis

Quartū ē: vt amore altissimi. ⁊ spōsi tui christi oēs mūdi huius psecutiones equanimiter feras. imo si possibile est p voto suscipiēs: solū in xp̄i passiōibus delecteris: renuēsqꝫ oēm tpalē leticiam. in ipsis tribulatōibus hilarescas. oēs reputans tibi esse ad purgatōem peccaminum. ⁊ lucrum aīe tue preparatas.

Ut de nulla re conqueraris.

Quintū: vt cū creatorē tuū ⁊ oīm te sentias offendisse. rationē tibi fieri nō poscas ab aliqua creatura.

De paupertate suipsius.

Sextū: vt habeas despectui temetipꝫ cupiēs ab oib⁹ despici. zelansqꝫ sacratissimā pauptatē in oib⁹ q̄ ad te spectāt. Aspitatē: vilitatē: ⁊ parcitatē habeas q̄ntum potes. nō tm̄. in alijs requiras. ſꝫ potius letus ⁊ gaudēs de oī ꝯsolatōe fraterna: eis sicut oportet obseq̄ndo ⁊ mīstrando assistas. oīs ꝯsolatōis eos reputās esse dignos. nisi q̄d absit: ita tibi in aliquo pateret diuia offēsa: q, oī excusatōe careret. de q̄ ꝯpatiendo ⁊ timēdo ex intimo corde doleas q̄ntū potes:

De honoribus fugiendis.

Septimū est: vt omni tpe in timore stans blādicias huius seculi: honores: glorias vel fauores: aurasqꝫ vaneglie q̄si mortiferas pestes oīno fugias toto posse. stansqꝫ ꝯtinuo in teipo. oī hora habeas te suspectū. q: si tuipsius victoriā fueris assecutus: nullus hostis interius vel exterius tibi nocebit.

De humilitate vera.

Octauū ē: vt amore illi⁹ q cū sit dñs oīm celestiū: terrestriū ⁊ infernorū: p nobis assūpsit vilissimā serui formā. in ea subijciēs se volūtarie hoim ꝑtāti: humiliādo teipm: oēm hoiem reputes tuū

dominum:⁊ te verissime reputes seruũ om
niũ.⁊ ĩ omnibus circa hominez te reputes si
cut seruum. Sic enim tranquillitatem ⁊ pa-
cem cum omnibus perpetuã obtinẽs:scan-
dalum penitus ignorabis.

¶ De pace anime ⁊ quõ habetur.

Onũ:vt nihil coruz tangas:que te
n spũali vtilitate nõ tangunt.hoc est.
de nulla re cures vel implices te in
aliquo exterius vel interius quoquo modo
vbi non inuenis anime tue lucrum.nec ĩ hu
iusmodi te ab aliquo implicari pmittas.

¶ De custodia sensuum.

Ecimũ:vt visui atqz omnibus cor-
d poris sensibus omnimodã custodi
am ponas.ita vt nihil prorsus velis
videre vel audire aut tangere:nisi vtilia aĩe
tue. Linguã etiã diligẽtissime restringas:vt
nihil loquaris nisi interrogatus.vel necessi
tate vel vtilitate euidenti coactus.⁊ tunc cũ
reuerentia animi ⁊ timoris dulcedine breui
ter ⁊ submisse si potes:semper deuitans pli
xitatem verborũ:corꝝ occasiones iuxta pos
se prescindens.

¶ De solitudine ⁊ vigilijs.

Ndecimũ:vt gratam sanctãqz soli
v tudinẽ desiderãs:omni tpe opera-
tionẽ vigiliaꝝ habeas pciosam.in
ipsis sp offerẽs deo orões tuas cũ attentõe
vborꝝ:deuotõis feruore:⁊ hũilitate pfunda.

¶ De diuino officio.

Uodecimũ:vt cũ debes diuinũ of
d ficium celebrare ita factus in teipo
quietus obliuiscaris omniũ terre-
norum:quatenus fixa mente celestibus insi-
stens mysterijs:cũ tanta illud deuotiõe:reue
rentia:gaudio:ac timore psoluas:q̃si int̃ an
geloꝝ agmĩa ↄstitutus diuino ↄspectui lau-
des pñtialiter offeras cũ eisdem.

¶ Q, sup omnia habeas in deuotione
virginem gloriosam.

Ertiũdecimũ:vt gloriosam reginaz
t dñi nostri matrẽ bñdictã in summo
habeas omni tpe venerationis affe
ctu.⁊ in cunctis ad eã necessitatibus:piculis
⁊ psuris tanq̃z ad refugium tutissimũ te cõ
uertas.ipius tutele psidiũ flagitãdo.eãqz in
tuam suscipiẽs aduocatã:deuotissime ac se-
cure tuã ei causam ↄmittas.q: mater est mi-
sericordie.quotidie studẽs ei spẽalem ⁊ sin-
gularem reuerentiã exhibere. Et vt tua duo
tio sit ei accepta ⁊ reuerẽtia grata:ipsius pu
ritatem ⁊ mundiciam omni virtute:mente ⁊
corpore:illibate in teipo seruando:toto co-
natu nitaris:humilitate ⁊ mãsuetudine eius
vestigia imitari.

¶ Quõ fugienda sunt ↄsortia mulieꝝ.

Uartũdecimũ:vt vbicũqz mlieres
q ⁊ v̑gines ⁊ iuuenes qualcũqz pter
necessitatẽ vel manifeste vtilitatẽ cãz
deuites. Et vnũ vbicũqz fueris elige tibi pa
trẽ virũ quidẽ sanctũ.discretũ ⁊ piũ. doctuz
potius expientia opis q̃z sublimitate sermo
nis.qui te verbis ⁊ exẽplis efficacibus ⁊ p
batis ad diuinũ amorẽ instruat ⁊ inflãmet.
ad quẽ in cunctis necessitatibus tuis possis
habere recursum ⁊ spũale solamen.

¶ De fuga accidie ⁊ tristicie.

Uintũdecimũ:vt omnẽ frigiditatẽ
q accidie ⁊ tristicie:in qua latet via cõ
fusiõis:que ducit ad mortẽ.a teipo
sũmo studio depellẽs.interius exteriusqz se
renus sp ⁊ trãqllus existas:nulli vllo mõ cõ
tradicas vel resistas in aliquo.sed potius oĩ
modo:p oĩa oĩbus acqescens:dũmodo diui
ne laudi vel saluti aĩe nõ obsistat.

¶ Q, de oĩbus habeas bonũ exẽpluz.

Extũdecimũ:vt oẽs affectõẽs tuas
s ac volũtates ↄformes diuine volũ-
tati. Omnia te edificẽt:neqz te de-
edificet aliqd in hoc mũdo:puritatis ⁊ ino-
centie gr̃a diuini tibi muneris elargite. nec
alioꝝ plus debito defectibꝰ pturbatus. iniq
tati addẽdo iniquitatẽ:alienis sordibus pol-
luaris.ne dũ cupis alios de pelago liberare
deterius ipe corruas in pfundũ. Potiꝰ igit̃
omnia quibus nõ potes sine detrimẽto pro
desse opiens charitate benigna:illi summe

ſapientie derelinquas:ꝙ nouit bona de mal'
eligere quibuſcūq3.ſicq3 in bonis opib⁹ pa
riter atq3 malis ſpūalem dño concedēte po
teris reperire profectum.

¶ De cuſtodia cordis.

Eptimūdecimū:vt cor tuū ſeruans
s omni cuſtodia:ſoliſq3 ſpūalibus ex
ercitijs deditū:nulle ibi rez viſibi
liū imprimant ꝯcupiſcētie:vt creaturis oib⁹
alienū libere poſſit vacare oīum creatori.

¶ De charitate ad proximos.

Ctauūdecimū:vt imaginē ac ſilitu
o dinem maieſtatis diuine ꝯſiderās
in cūctis hoibus.ita oēs diligas in-
time charitatis affectu:oīmq3 ⁊ maxīe infir
moꝝ ⁊ quorūcunq3 indigentiū curā geras.
dūmodo circa ſpūalia tibi nō fiat nociua di
ſtractio ſicut bona mater diligit atq3 curat
vnicū filium predilectum.

¶ De oratōibus cum opibus ſanctis.

Onūdecimū:vt ꝯtinue mētē tuam
n ita habeas ordinatā cū deo:ꝙ om
ne opus tuū atq3 exercitiū tā mentꝭ
q̄3 corpis ſit oratio.oīaq3 ſeruitia:⁊ maxime
humiliora cū tanto facias charitatꝭ feruore:
acſi ea chriſto corpaliter exhiberes.Qd̄ cer
te debes ⁊ potes veraciter cogitare:qm̄ ipſe
dixit in euangelio. Quod vni ex minimis
meis feciſtis:mihi feciſtis.

¶ De obedientia ſancta.

Iceſimū:vt honorē ⁊ reuerētiā oī
v bus taz debitā q̄3 deuotā ſctiſſime
obediētie normā:nō ſolū magnis.
verūetiā minimis:quaſi pupillā ſtudeas ſp
ſeruare illeſam.obediēs quidē nō ſolū maio
ribus.vt plātis.verūetiā minoribus oib⁹:te
ſubijciēs quibuſcūq3.abnegādo teipſ3 ꝑ chri
ſto.In bonis ⁊ indifferētibus ſp alterius ſtu
deas facere volūtatē.in nullo prebens te ali
cui oneroſum:ſed potius in charitate chriſti
diligens vniuerſos:teipm ꝯmuniter oibus
gratu3 reddēs.Affabilitates:amicitias ⁊ fa
miliaritates fugias ſingulares. Sūmope ca
ueas ne vnq̄3 verbo vel facto vel geſtu:ali-
cuius rancoris:odij ⁊ clamoris:iniurie:turba
tionis:murmurationis:detractionis:ſcāda-
li:⁊ adulatōis:⁊ quorūcunq3 ſiliū:aliq̄ rōe
vel mō ꝑ te vel aliū cauſa vel occaſio fias.

¶ Q, conſolationes ⁊ tribulationes oc
culte teneas.

Iceſimūprimū:vt virtutes vel gra
v tias ſpūales:quas in te vel ꝑ te di-
uina miſericordia opari dignat:tri
bulationes ⁊ plia virtutiſq3 ꝓpoſitū vel ſi-
milia.ab oibus abſcondere ſtudeas q̄3tum
potes his tñ exceptis que ꝓprio ſacerdoti ī
propria debent accuſatione detegi:niſi forte
alicui tuo ſpeciali ⁊ probato amico ea ſpūa-
lis vtilitatis gratia reuelares.cuius ꝯſilium
vel doctrinam in huiuſmodi credas tibi poſ
ſe valere.Solicitus ſemp ſis furari tempus
vbiq3:vt poſſis ſolite orationi ⁊ meditationi
ſancte vacare:vt ſedendo ſolitarius:eleuat⁹
ſis deſiderio ad ſuperna.

¶ Q, deū ſp ⁊ vbiq3 habeas ī memoria

Iceſimūſecundū:vt ſolutus ab oī-
v bus creaturis:tāto mentis conatu
deſiderijq3 feruore:circa tuū crea-
torē intendas:vt quaſi oīum inferioꝝ oblit⁹
quicq̄d agas:⁊ vbicūq3 ſteteris.⁊ q̄buſcūq3
negocijs implicueris.die ac nocte ⁊ oī momē
to ⁊ hora:deum ſemp habeas in memoria.
credens ⁊ cogitans te eſſe veriſſime corā eo.
⁊ ipm cogitans vndiq3 te aſpicere.Hec aūt
cogita cum magna reuerentia ac timore pa
riter ⁊ amore.⁊ cum magna diſcretōe.nunc
ante pedes immenſe maieſtatis eius proſtra
tus:corde amariſſimo pctōꝝ veniā poſtu
lando.nunc ſacratiſſime paſſiōis filij dei gla
dio compaſſionis.corā eius cruce vulnera-
tus cū eo:lachrymoſius ⁊ flebilis apparēdo.
nunc totius vite illius decurſum:obliquitati
tue velut rectitudinis lineam preponendo.
nunc inenarrabilia ⁊ immenſa dei beneficia
mente ꝑtractans:grārum actionibus inſiſtē
do:nunc ſtimulis ipſius amoris ardentiſſi-
me punctus:ipm in creaturis oibus intuen-
do.nunc potentiā:nunc ſapientiam.nūc bo-

nitatem ⁊ clementiã eius attendẽs:cũ deuo
tissime in cunctis operibus suis collaudãdo
nũc desiderio patrie celestis attractus:ad ip
sum gemebũdis suspirijs anhelando. nunc
circa nos viscera inestimabilis charitatis eiꝰ
aspiciens.letabunda quadã excessiua admi
ratione:corde ⁊ animo in ipo deficiẽdo:nũc
te precipitẽ.nunc te fugientẽ.nunc te ruentẽ:
nunc deum te timentem:subleuantẽ:retinen
tem ⁊ attrahentẽ.nunc deum te ingratũ per
omnia concernentẽ considerãs.ineffabilibꝰ
diuine misericordie visceribus tibi patefa
ctis.nimio in eo charitatis ardore te confe
rens:totum te fletibus resoluendo.nunc ꝟo
occultissima:ꝓfundissima ⁊ summe arcana:
nimiũq; stupenda iudicia iusticie eius diligẽ
ter attendens.eum in oĩbus fidelis ⁊ ꝯstãs:
cum summo amore ingenti quoq; timore ac
tremore:discretus:supplex ⁊ humilis ve
nerando.pre omnibus autem continuam et
viuam memoriam ipsius sacratissime passio
nis in animo ⁊ corde tuo ferens.

¶ De solicita custodia suijpsius.

Vicesimũtertiũ:vt sup custodia tua
vigilans omni tpe:ab antiq hostis
fraudibus:qui sepe se in angelũ lu
cis trãsfigurãs oĩ tpe ⁊ in oĩ via homini la
queum tendit ⁊ retia.vt animas nr̃as valeat
captiuare.solicitudine te cautissima tuearis.
venãtiu; laqueos fugiẽs sicut passer.tãteq;
puritatis humilitate sancta in ocul' tuis fias:
vt ne subtilissima eius retia te valeant conti
nere.a quibus sane tunc poteris liberari il
lesus.cũ effectus fueris israel:ꝯtinue mẽtali
bus oculis videns deum.q: non dormitabit
neq; dormiet eius custos.

¶ De pura confessione peccatorum.

Vicesimũquartũ:vt tenens indefes
sum instituti sancti rigorẽ.sacris ar
doribus celestiũ desiderioꝝ succen
sus.mentis ⁊ corporis mũdicie pulchritudi
nẽ.innocẽtie puritatẽ.ꝯscientieq; teneritudi
nem ꝯseruãs:cura diligẽtissima caueas:ne
vnq̃; tepẽdo in aliquo resipiscas. Ad qđ q
dem diligẽtius ⁊ purius ꝯseruãdũ:quotidia
na discussione septies in die examines vita;
tuam.sp ante vel imediate post quãlibet ho
ram canonicã.considerans ⁊ discutiẽs atten
tissime:q̃liter de hora in horã ambulaueris
digne corã deo sine macula ĩ iusticie semita.
Et q: nemo est qui sic disciplinã ⁊ iusticiam
obseruet.vt nihil penitus negligat vel omit
tat.ideo necessariũ est vt ad penitẽtie laua
crum recurrẽs cũ dolore ⁊ gemitu sepissime
tue accusationi insistas. In qua qdẽ accusa
tione seu ꝯfessiõe:integre:veraciter ⁊ pure
sine omni velamine excusatõis vel occulta
tionis seu palliatõis:p ordinẽ oẽs tuos rete
xendo defectus:sacerdoti ꝓprio tanq̃; deo
debes intimare:narrãdo prius omissiones
quas in his que sunt ad deũ fecisti.⁊ maxie
in oratione quantũ ad duplicẽ eius partem.
mentalẽ.s.⁊ vocalẽ.deinde defectus in obs
uatione iusticie quo ad ꝓximũ.post ꝯmissio
nes quas egisti ex mala custodia sensuum.⁊
sensibus adiacentiũ:affectionũ ⁊ cogitatio
nũ. Hanc aũt ꝯfessionẽ semp debet ꝯtritio
⁊ satisfactio comitari.vt doleas videlicet de
oibus offensis:nõ solũ de magnis:sed etia;
de modicis:⁊ dolendo caueas iterare culpã
semper studens causas ⁊ occasiones peccati
prescindere:quantũcunq; per amorẽ videan
tur tibi coniuncte.q: tũc iuxta saluatoris sen
tentiam:eruendus est oculus scandalizans.i.
occasiones peccati vitande.que quidẽ appa
rent nobis delectabiles nimiũ.etiã si multu;
nobis displiceãt eaꝝ effectus. Unde fortissi
mũ est in hac pugna bellũ. Et ideo oportet
ƀm dei preceptũ esse cecum:surdu; ⁊ mutũ:
⁊ insensibilem ad omnia in quibus nõ inue
nit anima lucrũ. Ut aũt diuinoꝝ p̃ceptorũ:
eiusq; discipline celestis obseruantiam:in su
pradictis ⁊ ceteris alijs sollicitius intendas:
ac feruentius accẽdaris.studeas hec quinq;
semel ad minus inter diem ⁊ noctẽ:affectuo
se ⁊ morose:omni tempore sincera mente tra
ctare. q̃; scilicet sit breuis vita nostra. q̃; lu
brica via. q̃; mors incerta.que p̄mia iustis:

que supplicia parant iniustis. vt nō sit seruitium sine timore. nec gaudiū sine tremore.

¶ Quales esse debemus in nostra reputatione: q̄zuis perfecti.

v Icesimūquintū ⁊ vltimū. vt cū diuina grā largiēte omnia bñ feceris: te seruū inutilē ⁊ pctōrem recognoscens: omni beneficio dei repute ste idignū. semp robustissimā fidē tenens. repletus charitate diuina. fiducia magna: sperās ab ipso misericordissimo patre: misericordie tibi viscera aperiri. vt dū in fossam ꝓfunde humilitatis: infirmissima ieceris fidei fundamēta erexerisq̄ʒ lucidissimos parietes cōtinue ac feruide charitatis: decoratos omnium virtutū picturis: tecumq̄ʒ desiderate spei beatissime posueris gloriosum. tandem omnibus ordinate dispositis: summus ille celestis inhabitator: dulcisq̄ʒ hospes fideliū animarū. cuius delicie sunt esse cuʒ filijs hominū: tādiu tecum digneẗ inhabitare per gratiam in p̄senti seculo vel exilio: quousq̄ʒ post terminū vite huius: in celestis btitudinis patria gloriosa stola ppetue imortalitatis indutus: claritatem vultus eius cum oibus sanctis cernere merearis in iubilo. vbi erit summa felicitas ⁊ eterna beatitudo. finis ⁊ complemētum oim desideriorꝫ nostrorum.

¶ Conclusio epistole huius.

h Oc verūtamen adhuc scias charissime frater indubitāter: ꝙ nisi pfecte abnegaueris temetipm̄. seq nō poteris vestigia saluatoris. ⁊ sine sollicitudie ꝯtinua ⁊ labore: eius gratiā adipisci neq̄bis. Et nisi assidue ꝓpulsaueris portas eius: igredi nō poteris ad pacem mentis. Et nisi te instanter in timore dei tenueris: cito dom⁹ tua corruet in profundum. Et si fideliter ⁊ constanter te tenueris: ⁊ exercitatus fueris in p̄dictis. spero in misericordia saluatoris: ꝙ te gratia sua dignum faciet in presenti. secūq̄ʒ potieris gloria in futuro. qđ ipse tibi concedat qui est trinus ⁊ vnus in secula seculoruʒ benedictus Amen.

h Ec aūt charissime nō ideo tibi scripsi q: te crederē talib⁹ indigere. sed q: ante collegerā ꝓ meipo. cernēsq̄ʒ mee incōstantie ꝑuitatē: seu constantie paruitatem: cogitaui ea tibi tanq̄ʒ coadiutori fideli cōmunicare. vt qđ mea pusillanimitate negligentiaq̄ʒ tepōris omittiẗ. tua magnanimitate feruorisq̄ʒ sollicitudine restaureẗ. maxime cum te concordem quasi oibus votis meis in huiusmodi simplicioribus plurimū delectari cognoscam. Quapropter charissime i christo hec ea rogo charitate suscipias. qua illa tibi me scio affectione misisse. vt videlicet his omnibus supradictis: quorꝫ q̄dē disciplina nō videtur esse gaudij sed meroris. ita per celestiū studiorꝫ exercitia studeas te mancipare: vt pacatissimū iusticie fructū afferant in futuro. ⁊ expectationis eius dulcis memoria etiam in presenti aīa tua gustu deuotionis adipe ⁊ pinguedine repleaẗ: in christo iesu domino nostro. cui me ariduʒ ⁊ verbosum: potius q̄ʒ deuotū: deuotis tuis orationibus cōmendabis. Cui est honor et gloria: decus ⁊ imperiū: per infinita secula seculorum Amen.

¶ Finit epistola sancti Bonauenture. que est quasi regula omnium pie ⁊ spūaliter in christo viuere volentiū.

¶ Venerabilis doctoris deuoti Bonauenture. libellus de reductione artium ad theologiam incipit.

o Mne datum optimuʒ: et omne donū pfectū desursum est descēdens a patre luminū. scribiẗ. Iac. i. c. In h̄ v̄bo tangiẗ origo ois illuminationis. ⁊ simul cum hoc insinuatur multiplicis luminis ab illa fontali luce liberalis emanatio. Licet auteʒ omnis illuminatio interna sit cognitione. possumus tamen rōnabiliter distinguere vt

dicamꝰ ꝙ eſt lumen exterius.ſ.lumen artis
mechanice lumen inferius.ſ.lumen cognitio
nis ſenſitiue lumen interius.ſ. lumen cogni-
tionis philoſophice lumē ſuperius.ſ. lumen
gratie ⁊ ſacre ſcripture. Primum illuminat
reſpectu forme artificialis.ſcōm reſpectu for
me naturalis.tertium reſpectu veritatis in-
tellectualis quartum ⁊ vltimum reſpectu ỽi
tatis ſalutaris.¶ Primū ergo lumen qđ il-
luminat ad figuraſ artificiales:q̄ q̄ſi exterius
ſunt.⁊ propter ſupplendā corporis indigētiā
reperte.dicit lumen artis mechanice.que q:
quodāmodo ſeruilis ē:⁊ degenerat a cogni
tione philoſophie:recte ideo pōt dici exteriꝰ
Et illud ſeptuplicatur ſm ſeptem artes mecha
nicas:quas aſſignat Hugo de ſctō victo . in
didaſcolicon.q̄ ſunt.ſ.lanificium . armatura.
agricultura venatio nauigatio. theatrica me
dicina. Quarum ſufficientia ſic accipitur.
Q̄m oīs ars mechanica:aut eſt ad ſolatium
ſiue ſit ad excludendam triſticiaꝫ ſiue indigē
tiaꝫ:aut eſt ad cōmodū.ſiue illud prodeſt aut
delectat.ſm illud Oratij.aut prodeſſe volūt:
aut delectare poete. Et iterū.Omne tulit p̄-
cti i qui miſcuit vtile dulci.Si eſt ad ſolatium
⁊ delectationem.ſic eſt theatrica. que eſt ars
ludoꝝ:oēm modū ludēdi cōtinens.ſiue ſit in
cantibus:ſiue in organis.ſiue in figmentꝭ.ſi-
ue in geſticulatiōibꝰ corpis.Si ỽo ordinatur
ad cōmodū ſiue ꝓfectū ſm exteriorē hoīem.
hoc poteſt eē:aut quātū ad opimētū .aut q̄ꝫ
tum ad alimētū.aut q̄ꝫtum ad vtriuſqꝫ admi
niculum.Si quātū ad operimētū:aut illđ eſt
de materia molli ⁊ leui.ſic eſt lanificium.aut
eſt de materia dura ⁊ forti.⁊ ſic eſt armatura
ſiue ars:fabrilis.que continet oēm armaturā
fabricataꝫ:ſiue ex ferro:ſiue ex quocūqꝫ me
tallo.ſiue ex lapide:ſiue ex ligno.Si vero iu
uat quantum ad alimētū.hoc pōt eſſe dupli
citer.q: cibamur vegetabilibus ⁊ ſenſibilibꝰ
Si quantum ad vegetabilia:ſic eſt agricultu
ra.Si quantum ad ſenſibilia.ſic eſt venatio.
Vel aliter.q: iuuare quātum ad cibum pōt
eſſe dupliciter.Aut quātum ad ciborū geni-
turam ⁊ multiplicationē:⁊ ſic eſt agricultura
aut quātū ad ciborum multiplicatoꝝ ꝑpara-
tionem.⁊ ſic eſt venatio.q̄ cōtinet omne genꝰ
preparandi cibos ⁊ potꝰ ⁊ ſapores.qđ perti
net ad piſtores:cocos ⁊ caupones. Denoia
tur aūt ab vnius parte ſolū ꝓpter quādā ex
cellentiā ⁊ cōparabilitatē.Si aūt ad vtriuſqꝫ
adminiculum.hoc eſt dupliciter. aut defectū
ſupplendo.⁊ ſic eſt nauigatio:ſub qua ꝯtine
tur omnis mercatio.ſiue pertinentiū ad opi
mētū.ſiue ad alimentū.aut remouēdo impe
dimentum aut nocumentū.⁊ ſic ē medicina:
ſiue que cōſiſtit in ꝯfectione electuarioꝝ:ſiue
potionum:ſiue vnguentorum:ſiue curatione
vulnerū:ſiue deciſiōe mēbroꝝ: ſicut chyrur
gia.theatrica aūt eſt vnica. Et ſic patet ſuffi-
cientia. ¶ Scōm lumē qđ illuminat nos ad
formas naturales apprehēdēdas eſt lumē co
gnitionis ſenſitiue.qđ recte dicitur inferius.
q: cognitio ſenſitiua ab inferiori incipit. ⁊ fit
beneficio lucis corporalis. Et hoc quintupla
tur ſm quinqꝫ ſenſus. Quorum ſufficientiaꝫ
ſumit Auguſtinus ſm naturam luminis ele
mentorum:in q̄rto ſup Geneſi.hoc mō. Q:
lumen ſiue lux faciens ad diſtinctionē rerum
corporearū.aut eſt in ſue proprietatis eminē
tia:⁊ quadam puritate.⁊ ſic eſt ſenſus viſus:
Aut cōmiſcetur aeri.⁊ ſic eſt auditus.aut va
pori:⁊ ſic eſt odoratus.aut humori.⁊ ſic ē gu
ſtus.aut terree groſſiciei.⁊ ſic eſt tactꝰ. Spi
ritus enim ſenſibilis naturam luminis habet
⁊ in neruis viget.quorum natura eſt clara ⁊
peruia.⁊ in iſtis quinqꝫ ſenſibus multiplicatur
ſm maiorem ⁊ minorē depurationeꝫ. Itaqꝫ
cū quinqꝫ ſint corpa mundi ſimplicia.ſ. q̄ttu
or elementa:⁊ quinta eſſentia: vt hō omnes
formas corporeas poſſet percipere.q̄nqꝫ ſen
ſus habet illis correſpondentes . q: nulla fit
apprehēſio niſi per aliquā ſimilitudinē ⁊ cō
uenientiaꝫ organi ⁊ obiecti:pro eo ꝙ ſenſus
natura determinata eſt . Eſt ⁊ alius modus
ſufficientiam ſenſuū ſumendi. ſed hāc appro
bat auguſtinus.⁊ rationabilis videtur.q: ad
hanc ſufficientiam ſimul ꝯcurrūt correſpon

cétia ex pte organi: medij: ⁊ obiecti. ¶ Tertium lumen qd illuminat ad veritates intelligibiles perſcrutandas eſt lumen cognitionis philoſophice. quod ideo interius dicitur. qꝛ interiores cauſas ⁊ latentes requirit. ⁊ hoc p principia diſciplinarum ⁊ veritatis naturalis, que homini naturaliter ſunt inſerta. Et hoc triplicatur: in rationalem: naturalem ⁊ moralem. Et ſufficientia poteſt ſumi ſic. Eſt eni veritas ſermonum: veritas rerum: ⁊ veritas morum. ¶ Rationalis veritatē ſermonū cōſiderat: naturalis veritaté rerū. moral' v̓itatē morū. ¶ Vl'aliter. ſicut in ſūmo deo eſt conſiderare rōnem cauſe efficiétis: formalis ⁊ exemplaris. qꝛ eſt cauſa ſubſiſtendi: ratio intelligendi: ⁊ ordo viuendi. ſic in ipſa illuminatione phie: qm̄ aut illuminat ad cognoſcendas cauſas eſſendi. ⁊ ſic eſt phyſica. aut rōnes intelligendi: ⁊ ſic eſt logica. aut ordiné viuendi. ⁊ ſic eſt moralis. ¶ Tertio mō ſic: qꝛ lumen cognitiōis philoſophice illuminat ipſam intelligentiam. hoc aūt pōt eé tripliciter. Aut inquantum regit motiuam: ⁊ ſic eſt moralis: aut inquantū regit ſeipſam. ⁊ ſic eſt naturalis: aut inquantum regit interpretatiuam. ⁊ ſic eſt ſermocinalis. vt ſic illuminetur hō ad veritatem vite: ad v̓itaté ſcientie. ⁊ ad veritatem doctrine. ¶ Et qm̄ tripliciter pōt aliquis per ſermoné qué habet apud ſe interpretari: vt. ſ. vel notum faciat mentis ſue ꝯceptum: vel vt amplius moueat ad credendū. vel vt moueat ad amorem vel odiū. ideo ſermocinalis ſiue rationalis phia triplicat̄. ſ. in grāmaticam: logicā ⁊ rhetoricā. Quaꝝ prima eſt ad exprimendū. ſecūda ad docendū. tertia ad mouendum. Prima reſpicit rōnē vt apprehenſiuam. ſecunda vt iudicatiuam. tertia vt motiuam. ¶ Et quia ratio apprehēdit per ſermoné ꝯgruū. iudicat per veꝝ. mouet per ſermoné ornatū. hic eſt ꝙ hec triplex ſcientia has tres paſſiones circa ſermonem cōſiderat. ¶ Rurſus qm̄ itellect⁹ noſter dirigi habet in iudicando ſ3 rōnes formales. ⁊ he tripliciter poſſunt conſiderari: vel comparatione ad materiā. ⁊ ſic dicunt̄ rōnes formales: vel in cōpatiōe ad aiam. ⁊ ſic dicūtur intellectuales: vel in comparatiōe ad diuinam ſapientiam. ⁊ ſic dicunt̄ ideales. ideo naturalis phia triplicatur. ſ. in phyſicā proprie dictā: in mathematicā. ⁊ in metaphyſicam. Ita ꝙ phyſica conſideratio eſt circa rerum generationem ⁊ corruptionem ſm̄ v̓tutes naturales ⁊ rōnes ſeminales. Mathematica eſt circa conſiderationem formaꝝ abſtrahibiliū: ſm̄ rōnes intelligibiles. Metaphyſica circa cognitionem omniū entiū q̄ reducit ad vnū primū principiū: a quo exierūt ſm̄ rōnes ideales. ſiue ad deū inquātū principiū: finis ⁊ exemplar. Licet iter metaphyſicos de hmōi rōnibus idealibus nōnulla fuerit controuerſia. Poſtremo qꝛ regimen virtutis motiue tripliciter habet attendi. ſ. reſpectu vite proprie: reſpectu familie: ⁊ reſpectu multitudinis ſubiecte. ideo moralis philoſophia triplicatur. ſ. in monaſticam: iconomycam: ⁊ polyticam. que diſtinguuntur ſm̄ triplicem modum predictū. ſicut apparet ex ipſis noīb⁹. ¶ Quartū lumen, qd illuminat ad veritatem ſalutaré eſt lumen ſacre ſcripture qd ideo dicit̄ ſuperius. qꝛ ad ſuperiora ducit manifeſtando ea que ſunt ſupra rōnē. Et etiam qꝛ non per inuentionem: ſed p inſpirationem a p̄re luminū deſcēdit. Qd licet vnū ſit ſm̄ intellectū l'ralem. eſt tñ triplex ſm̄ ſenſū myſticū ⁊ ſpūalem. In oībus enim ſacre ſcripture libris preter l'ralem ſenſum quem exterius v̓ba ſonant. concipit̄ triplex ſenſus ſpūalis. ſ. allegoricus. quo docetur quid credendum de diuinitate ⁊ hūanitate ſit. Moralis quo docetur quō viuendū ſit. Et anagogic⁹ quo docetur qualiter eſt deo adherendum. Unde tota ſacra ſcriptura hec tria docet. ſ. chriſti eternam generationem ⁊ incarnationem. viuendi ordinem: ⁊ dei ⁊ aie vnionē. Primū reſpicit fidé. ſecundū mores. tertiū finem vtriuſq3. Circa primū inſudare deb3 ſtudium doctorū: circa ſecundū ſtudiū predicatorum: circa tertiū ſtudiū contéplatiuorū.

¶ Primū maxime docet auguſtinꝰ. ¶ Se
cundū maxie docet gregoriꝰ. ¶ Tertiū vo
docet dionyſius. Anſelmꝰ ſequit̃ auguſtinū.
Bernardus ſequit̃ gregoriū. Richardus
ſequit̃ dionyſiū. Quia anſelmꝰ in ratiocina
tione. Bernardus in p̄dicatiōe. Richardus
in contēplatione. Hugo vero omnia hec. i.
omnes tres ſequitur. Ex predictis colligit̃ ꝙ
licet ex primaria diuiſiōe q̄druplex ſit lumē
deſurſum deſcendens. ſunt tñ ſex eius diffe-
rentie. ſ. lumen ſacre ſcripture: lumen cogni-
tionis ſenſitiue. lumē artis mechanice. lumē
philoſophie rationalis. lumē phiſophie na-
turalis. ⁊ lumen phie moralis. Et ideo ſex il
luminationes ſunt in vita iſta. ⁊ habēt veſpe
ram. q: omnis hec ſcientia deſtruetur. Et iō
ſuccedit eis ſeptima dies requietiōis. que ve
ſperam non habet. ſ. illuminatio glorie. Un-
de valde aperte poſſūt reduci ſex iſte illumi
nationes ad ſenariū formationū ſiue illumi-
nationum: in quibus factus eſt mūdus: vt co
gnitio ſacre ſcripture prime formatiōi. ſ. for-
mationi lucis reſpōdeat. ⁊ ſic deinceps p or
dinem. Et ſicut omnes ille ab vna luce habe
bant originem. ſic omnes iſte cognitiones ad
cognitionem ſacre ſcripture ordinant̃. in ea
claudunt̃: ⁊ in illa perficiunt̃. ⁊ mediante illa
ad eternam illuminationē ordinant̃. Unde
omnis noſtra cognitio: i cognitiōe ſacre ſcri
pture debet habere ſtatum. ⁊ maxime q̄ztū
ad intellectum anagogie. p quem illuminatio
noſtra refertur in deum vnde habuit ortum.
Et ideo ibi completꝰ eſt circulus. cōpletꝰ eſt
ſenarius: ⁊ proportio ſtatus. ¶ Videamus
ergo qualiter alie illuminatiōes cognitionū
reduci habent ad lumen ſacre ſcripture. Et
primo videamus de illuminatione cognitio
nis ſenſitiue. que tota verſatur circa congni-
tionem ſenſibiliū: vbi tria eſt cōſiderare. viꝫ
cognoſcendi medium: cognoſcēdi exercitiū.
cognoſcendi oblectamentum. Si ꝯſideremꝰ
medium cognoſcendi: intuebimur ibi v̄buꝫ
eternaliter generatum: ⁊ ex tpe incarnatum.
Nullum eni ſenſibile mouet potētiā: niſi me
diante ſilitudine: que egreditur ab obiecto:
ſicut proles a pente. ⁊ hoc generaliter: realit̃
⁊ exēplariter eſt neceſſe eē in omni ſenſu. Il
la aūt ſimilitudo non facit cōpletionē in actu
ſentiendi. niſi vniatur cum organo ⁊ virtute.
Et cum vnitur noua fit perceptio. ⁊ per illā
perceptionem fit reductio mediāte illa ſilitu
dine in obiectum. Et licet non ſp ita obiectū
ſentiat̃. ſemper tñ quantū eſt de ſe gignit ſili-
tudinem cum eſt in ſua cōpletiōe. Per hūc
etiam modū itelligo: ꝙ a ſumma mēte q̄ co
gnoſcibilis eſt in interioribus ſenſibꝰ mētis
noſtre eternaliter emanauit ſilitudo: imago ⁊
proles. ⁊ ille poſtmodum quando venit ple-
nitudo tpis vnitus eſt menti ⁊ carni. i. homi
ni quē formauerat. qui nunq̄z fuerat prius. ⁊
per illū omnes mentes noſtre reducunt̃ i de
um. que illā ſilitudinē pr̄is per fidem in cor-
de ſuſcipiunt. ¶ Si vero ꝯſideremꝰ ſenſuū
exercitium: intuebimur ibi ordinem viuendi
vnuſquiſqꝫ enim ſenſus ſe exercet circa pro-
prium obiectū: refugit ſibi nociuū: ⁊ nō vſur
pat alienū. ¶ Per hunc modū tunc ſenſus
cordis ordinate viuit: dum ſeipſū exercet ad
id ad qđ eſt: ꝯtra negligentiam: dū refugit ſi
bi nociuū: contra concupiſcentiā: ⁊ dum non
vſurpat ſibi alienū: contra ſuperbiam. Ois
enim inordinatio: aut venit ex negligētia: aut
ex concupiſcentia: aut ex ſuperbia. Ille enim
ordinate viuit: qui viuit prudenter: tpanter:
⁊ obtpanter. vt refugiat negligentiā in ope-
rabilibus. concupiſcentiā in appetibilibꝰ. ſup
biā in excellētibꝰ ſiue ſublimibꝰ. ¶ Si autē
conſideremus oblectamētū. intuebimur dei
⁊ anime vnionem. Omnis enim ſenſus ſuū
ſenſibile cōueniens q̄rit cū deſiderio. īuenit
cum gaudio. repetit ſine faſtidio. Quia non
ſatiatur oculus viſu. nec auris auditu implet̃.
Per hunc etiam modū ſenſus cordis noſtri
ſiue pulcrum: ſiue cōſonū: ſiue odoriferū: ſiue
dulce. ſiue mulcebre: debet deſideranter q̄re
re. gaudenter inuenire. inceſſanter repetere.
Ecce quō in cognitione ſenſitiua cōtinet̃ oc
culte diuina ſapiētia. Et q̄ꝫ mira eſt ꝯtempla

tio quinqz sensuū spiritualium ꝯm conformitatem ad sensus corporales. ¶ Per hunc modum est reperire in illuminatione artis mechanice. cuius tota intentio versat circa artificialium productionem. In qua ista tria possumus intueri. s. verbi generationem et incarnationem. viuendi ordinē: et dei et aīe federationem. Et hoc si consideremus. s. egressuz: effectū fructum. Uel sic. Artem operandi: q̄litatem effecti artificij: et vtilitatē fructus eliciti. Si cōsideremus egressum videbimus q̄ effectus artificialis exit ab artifice mediante similitudine existente in mente. p quā artifex excogitat anteq̄z producat. et inde producit sicut disposuit. Producit aūt artifex exterius opus assimilatuz exemplari interiori catenus qua q̄ potest melius. Et si talem effectū posset producere q̄ ipsum amaret et cognosceret vtiqz faceret. Et si effectus ille cognosceret suum opificem: hoc esset mediante silitudine ꝯm quā ab artifice processit. Et si haberet obtenebratos oculos cognitionis: vt non posset supra se eleuari. necesse esset ad hoc vt ad cognitionem sui opificis duceretur: q̄ similitudo per quam productus esset effectus cōdescenderet vsqz ad illā naturaz que ab eo posset capi et cognosci. Per hunc moduz intelligere q̄ a summo opifice nulla creatura processit nisi per verbū eternū. in quo oīa disposuit. et per quod omnia produxit. non solū creaturas habentes rationem vestigij. sed etiā imaginis: vt eidem assimilari possint per cognitionē et amorē. Et q̄m per peccatum rōnalis creatura oculum cōtemplatiōis obnubilatuz habuit: decentissimum fuit vt eternū et inuisibile fieret visibile: et assumeret carnem vt nos ad patreȝ reduceret. Et hoc est quod dicitur Johānis. xiiij. c. Nemo venit ad patrē nisi per me. Et Matth. xi. ca. Patrem nemo nouit nisi filius. et cui voluerit filius reuelare. Et ideo dicitur verbum caro factum. Considerantes igitur illuminationem artis mechanice quantum ad operis egressum intuebimur ibi verbū generatū et incarnatū. i. diuinitatem et humanitatē. et totius fidei integritatem. Si vero consideremus effectum: intuebimur viuendi ordinem. Omnis enim artifex intendit producere opus pulcrū et vtile et stabile. et tunc est charum et acceptabile opus cum habet istas tres conditiones. Juxta hec tria necesse est reperiri tria in ordine viuendi. s. scire: velle: et ipermutabiliter operari siue perseueranter. Scientia reddit opus pulcrū. voluntas reddit vtile. pseuerātia reddit stabile. Primū est in rōnali. secundum in concupiscibili. tertium in irascibili. Si consideremus fructuz inueniemus dei et aīe vnionem. Omnis enim artifex qui aliquod opus facit: aut facit vt per illud laudetur. aut vt per illud aliquid sibi operetur vel lucret. aut vt in illo delectetur: ꝯm tria que sunt in appetibilibus. s. bonum honestū: conferens: et delectabile. Propter hec tria fecit deus animā rationalem. vt ipsa euȝ laudaret. et vt ipsa illi seruiret. et vt ipsa in eo delectaret et quiesceret. Et hoc est per charitatē. in qua qui manet in deo manet et deus in eo. ita q̄ est ibi quedaz mirabilis vnio: et in vnione mirabilis delectatio. Unū ꝯm q̄ prouerb. viij. ca. dr̄ delicie mee esse cum filijs hoīuȝ. Ecce quō illuminatio artis mechanice: via est ad illuminationem sacre scripture. et nihil est in ea qđ nō predicet veram sapientiaȝ. Et ideo sacra scriptura frequēter talibus similitudinibus vtitur satis recte. ¶ Juxta hunc etiam modum est reperire in illuminatione rōnalis philosophie. cuius principalis intentio versat circa sermonem. In quo est tria considerare: ꝯm triplicem ipsius sermonis considerationē. s. respectu proferentis. ratiōe plationis. et respectu audientis: siue ratione finis. Si sermonē cōsideremus in respectu ad loquentē. sic videbimus quō omnis sermo significat mentis conceptum. et ille cōceptus interior est verbū mentis. et eius proles: que nota est etiā ipsi cōcipienti. Sed ad hoc q̄ fiat nota audienti induit formam vocis: et verbum intelligibile mediante illo indumento fit sensibile: et au-

ditur exterius. et suscipitur in aure cordis audientis. et tamen nō recedit a mente proferentis. ¶ Juxta hūc modū videmus in verbo eterno: quod pater eternaliter ipsum concepit generando. secundum illud Prouer. viij. Nondum erant abyssi: et ego iam concepta eram. Sed ad hoc quod homini sensibili fieret cognoscibile: induit formam carnis. et verbū caro factū est: et habitauit in nobis. et tamen remansit in sinu patris. ¶ Si vero consideremus sermonem rōne sui. sic intuebimur in eo viuēdi ordinē. Ad complementū enim sermonis necessario ista tria concurrūt. s. congruitas: veritas et ornatus. Et iuxta hec tria omnis actio nostra debet habere modum: speciē: et ordinem. vt sit modificata per modestiā in exteriori opere. speciosa per mundiciā in affectione. ordinata et ornata per rectitudinem in intentiōe. Tunc enim recte et ordinate viuitur: cum ē intentio recta: affectio munda. et operatio modesta. ¶ Si vero consideremus sermonem ratione finis. sic est ad exprimendū. ad erudiendū: et ad mouendū. sed nunquam exprimit aliquis nisi mediante specie. nunquam docet nisi mediāte lumine arguente. nunquam modū nisi mediante virtute. Et sic constat quod hoc nō fit nisi per speciē et lumen et virtutē intrinsecā: intrinsecus anime vnitam. Et ideo concludit Augustinus. quod ille solus est verus doctor qui potest spēm imprimere: et lumen infundere: et virtutē dare cordi audientis. Et hinc est quod cathedram habet in celo: qui intus corda docet. Sicut ergo nihil cognoscitur per sermonem perfecte nisi mediante virtute: lumine: et specie vnitis anime: sic ad hoc quod aīa erudiatur ad dei cognitionē per ipsius internā locutionē: necesse est quod vniatur ei qui est splēdor glorie. et figura substantie eius. portans omnia verbo virtutis sue. Ex quo patet quam mira est hec contemplatio: per quā Augustinus in multis libris manuducit ad diuinam sapientiam. ¶ Scdm etiam hunc modum est reperire in luminatiōe naturalis philosophie: cuius principalis intentio versatur circa rationes formales in materia: in anima. et in diuina sapientia. Quas tripliciter contingit considerare. s. secundum habitudinem proportionis. secundum effectū causalitatis. et secundum medium vnionis: Et secundum hec tria est reperire tria premissa. ¶ Si consideremus eas secundum habitudinē proportionis: videbimus in eis verbū eternū. et verbū incarnatū. Rationes intellecuales et abstracte quasi medie sunt inter seminales et ideales. Sed rationes seminales non possunt esse in materia: quin sit in ea generatio et productio forme. Similiter vero in anima non sunt rationes intellectuales: quin sit generatio verbi in mente. ergo nec ideales in deo quin sit productio verbi a patre secundum rectā proportionē. hoc enim est dignitatis. etsi cōuenit creature: multo fortius inferri potest de creatore. propter quod dixit Augustinus. quod filius dei est ars patris. Rursus appetitus qui est in materia: ordinatur ad rōnes intellectuales: vt nullo modo perfecta sit generatio: nisi anima rōnalis vniatur materie corpali. Per consimilē igitur rōnem potest argui. quod summa perfectio et nobilissima in vniuerso esse non potest: nisi natura in qua sunt rōnes seminales. et natura in qua sunt rōnes intellectuales. et natura in qua sunt rationes ideales: simul concurrant in vnitatē psone. quod factū est in filij dei incarnatione. Predicat igitur tota naturalis philosophia: per habitudinē proportionis dei verbū natum et incarnatū. vt idem sit alpha et o. natum scilicet in principio et ante tempora. incarnatū vero in fine seculorum. ¶ Si vero cōsideremus rōnes istas secundum effectū causalitatis. ppēdimus ordinē viuēdi. Quoniam generatio nō pōt fieri in materia generabili et corruptibili secundum rōnes seminales. nisi beneficio luminis corporū supcelestium. que elongantur a generatione et corruptiōe. scilicet a sole: luna et stellis. Per hunc etiam modū anima nō potest opera vite facere: nisi suscipiat a sole. idest a christo gratuiti luminis beneficium. et nisi consequatur ipsius lune. idest virginis marie matris christi patroci-

nium. ⁊ nisi imitet alioꝝ sanctoꝝ exempla. ex quorū concursu cōgreget in ipso op⁹ vnū atq̧ perfectū. vnde ordo viuendi pendet in his tribus. Si autem consideremus istas rationes ꝑm vnionis mediū. intelligemus per quem modū fiat vnio anime ad deū. Nam natura corporalis anime non pōt vniri nisi mediante humore. mediante spū: ⁊ mediāte calore. que tria disponunt carnē vt vitam suscipiat ab anima. Scōm hoc etiam intelligitur: ꝙ deus nō pstat vitā anime: nec ei etiam vnitur: nisi sit humida per gemitū compunctionis ⁊ pietatis. ⁊ nisi sit spiritualis per cōtemptum omnis terrenitatis. ⁊ nisi sit calida per desideriū ipsius dilecti ⁊ patrie celestis. Ecce qualiter in philosophia naturali latet sapientia dei. ¶ Penes modos predictos est reperire in illuminatione philosophie moralis lumen sacre scripture. Quoniam intentio moralis philosophie principaliter versatur circa rectitudinem. versatur enim circa iusticiam generalem. que vt dicit Anselmus est rectitudo voluntatis. Rectum autem habet tripliciter notificari. ⁊ ꝑm hoc tria premissa relucent in consideratione rectitudinis. Uno modo dicitur rectum: cuius mediū non exit ab extremis. Si ergo in deo est summa rectitudo: ⁊ ꝑm se: ⁊ inquantum est principium: ⁊ inquantū est finis omniū: necesse est in deo ponere mediam personam ꝑm se: vt vna sit tātum producens. alia tm̄ producta. media vero producens ⁊ producta. Necesse est etiam ponē mediū in egressu ⁊ regressu reꝝ. ꝗ mediū in egressu necesse est ꝙ plus teneat se a parte producentis. medium vero in regressu plus a parte redeunt. Sicut ergo res exierunt a deo per verbum domini. sic ad completum reditum necesse est mediatorem dei ⁊ hominum: non tantum deum esse: sed etiā hominē: vt homines reducat ad deū. Alio modo dicitur rectum: quod dirigenti se conformatur. Et ꝑm hoc in consideratione rectitudinis: conspicitur ordo viuendi. Ille enim recte viuit: qui dirigitur ꝑm regulas iuris diuini. Et hoc est quando voluntas hominis assentit preceptis necessarijs: monitis salutiferis: consilijs perfectis. vt probet homo que sit voluntas dei bona: ⁊ beneplacens: ⁊ perfecta. Et tunc rectus ordo viuendi dicitur: in quo nulla obliquitas potest reperiri. Tertio modo dicitur rectum: cuius summitas est sursum erecta. sicut homo habet staturam rectā. Et ꝑm hoc in consideratiōe rectitudinis manifestatur dei ⁊ anime vnio. Cum enim de⁹ sit sursum: necesse est ꝙ apex ipsius mētis sursum erigatur. Hoc autem est cum rationalis assentit prime veritati propter se ⁊ super omnia. cū irascibilis īnititur summe largitati. ⁊ cum concupiscibilis adheret bonitati. tunc q hoc modo adheret: vnus spiritus est cū deo. Et sic patet quomodo multiformis sapia dei q̄ lucide tradit ī sacra scripture: occultatur ī omni cognitione: ⁊ in omni natura. Patet etiam quomō omnes cognitiones famulantur theologie. Et ideo ipsa assumit exempla ⁊ vtitur vocabulis pertinentibus ad omne genus cognitionis. Patet etiā q̄ȝ ampla sit via illuminatiua. ⁊ quomodo ī omni re que sentitur siue que cognoscitur: interius lateat ipse deus. Et hic est fructus omnium scientiarum: vt in omnibus edificetur fides. honorificetur deus. componantur mores. hauriātur consolationes: que sunt in vnione sponsi ⁊ sponse. que quidem fit per charitatē. ad quam terminatur tota intentio sacre scripture. ⁊ per consequens omnis illuminatio desursum descendens. ⁊ sine qua omnis cognitio vana est. quia nunq̄ȝ peruenitur ad filiū nisi per spiritumsanctum. qui docet nos omnem veritatem. qui est benedictus in secula seculorum amen.

Finit libellus sancti Bonauenture de reductōe artiū ad theologiā

¶ Incipit paruum bonuz. vel regimen conscientie sancti Bonauenture: quod vocatur fons vite.

[E]cce descripsi eam tibi tripliciter. Prouerb. xxij. Cũ omnis scientia debeat gerere trinitatis insigne. precipue illa scia que i sacra scriptura docet: dz in se representare vestigiũ trinitatis. Propter h sapiẽs eaz tibi tripliciter descripsisse dicit: pp triplicez ipsi⁹ itellectũ spũalem. moralem. s. allegoricũ ⁊ anagogicũ. Hic autẽ triplex intellectus: respondet triplici actui hierarchico. s. purgationi. illuminationi: ⁊ perfectioni. Purgatio autem ad pacem ducit. Illuminatio ad veritatẽ Perfectio ad charitatem. Quibus perfecte adeptis: anima beatificatur. ⁊ ẽm hoc ꝙ circa hec versatur: suscipit meriti incrementum. In horuz igit triuz cognitiõe dependet scia totius theologie: ⁊ meritum vite eterne Sciendum ergo est: ꝙ triplex est modus exercendi se circa hanc triplicem viam. s.

Legendo	Lectio est diffusior.
Meditãdo	Meditatio ẽ breuiõ
Orando	Orõ ẽ ꝯpẽdiosior.

¶ Lectio enim huius triplicis vie: totã continet sacrã scripturam. immo fere omnẽ sanam doctrinam. sicut ostensum est supra.

¶ Quidam alius liber habet sic. Sciendũ igitur ꝙ triplex est modus exercendi se circa hanc triplicem viam. s. meditando: orando ⁊ contemplando.

[P]Rimo meditationis formaz breuiter libeat intueri. ¶ Sciendũz ergo ꝙ tria sunt in nobis: ẽz quorum vsuz in hac triplici via exercemur. scilicet

Stimulus conscientie
Radius intelligentie
Igniculus sapientie.

Si ergo vis purgari: verte te ad conscientie stimulum. Si illuminari: ad intelligentie radium. Si perfici: ad sapientie igniculum. ẽm consilium beati Dionysij ad titum. vbi eum hortatur dicẽs. Verte te inquit ad radiũ ⁊c. Ad stimulum conscientie debet homo exercere seipsum. hoc modo meditando in via purgatiua. s. vt

Primo seipsum exasperet
Secundo exacuat.
Tertio dirigat

Nam
Exasperandus est recordatione peccati
Exacuẽdus circũspectione sui
Rectificandus consideratione boni.

¶ Peccati autem recordatio debet esse in hunc modum. Vt arguat se animus.

De
Multiplici negligẽtia.
Multiplici concupiscentia.
Multiplici nequicia.

Fere enim omnia peccata ⁊ mala nostra: siue contracta: siue acta: reduci possunt ad hec tria.

¶ Circa negligentiam autem attende: ꝙ primo debet recogitare homo: si in se fuerit negligentia. scilicet

Cordis custodiendi.
Temporis expendendi.
Finis intendendi.

Hec enim tria sunt ab omnibus summa cuz diligentia obseruanda. s.

Vt cor bene custodiatur.
Vt tempus vtiliter expendatur.
Vt finis debitus in oĩ ope prefigat

¶ Scdo debet hõ cogitare si negligens fuerit In oratiõe. in lectiõe. ⁊ in boni opis executione. In his tribus debet vnusquisqz diligẽter ac sollicite se exercere ⁊ excolere. vt possit fructum bonũ dare in tpe suo. eo ꝙ vnum horum sine altero nequaqz sufficit.

¶ Tertio debet cogitare sollicite si negligẽs fuerit Ad penitendum. Ad resistenduz. Ad proficiendum. Debet enim vnusquisqz cum summa diligentia deflere culpam cõmissaz. Repellere tentationem diabolicam. Profi

cere de vna virtute in aliam. vt sic possit p̄uenire ad terram promissam.
¶ Circa concupiscentiam autem debet cogitare homo si in eo viuat. s.
Concupiscentia voluptatis
Concupiscentia curiositatis.
Concupiscentia vanitatis. Que sunt radices totius mali.
¶ Primo igitur recogitanda est concupiscētia voluptatis. que tūc in homine viuit si fuerit in eo scilicet
Appetitus Dulcium. Mollium. Carnalium Hoc est
Si hō querat Cibaria saporosa. Uestimenta deliciosa. Oblectamenta luxuriosa.
Que omnia. non solū reprehēsibile est appetere cū ꝯsensu. ꝫ etiā dꝫ hō respuere p̄mo motu. ¶ Scdo recogitanda est ꝯcupiscentia curiositatis si viuat vel vixerit in homie.
Hoc autem deprehenditur
Cū qs appetit Scire occulta. Uidere pulcra. Habere chara.
In omnibus his est viciuꝫ auaricie ⁊ curiositatis. Multum reprehensibile estꝫ i hoie
¶ Tertio recogitanda est concupiscentia vanitatis. q̄ tunc viuit in homine si in eo fuerit.
Appetitꝰ Fauoris. Laudis Honoris
Que omnia vana sunt: ⁊ hominem vanum reddunt. ⁊ ita fugienda sunt: sicut cōcupiscentia mulierum. Et de omni tali debet ꝯscientia arguere cor humanuꝫ.
¶ Circa nequiciam autem debet cogitare hō si in se vigeat vel aliq̄n viguerit. s.
Iracundia
Inuidia
Acidia. Que faciūt hoiēꝫ nequā
¶ Primo cogitanda est iracundie nequitia que consistit
In Alio Corde Affcū Sig̃ vl'in Facie vl'i Affatu Uerbo Clamore Effcū.
¶ Secundo recogitanda est nequicia inuidie
Que in aliena Prosperitate tabescit Aduersitate hilarescit Mēdicitate refrigescit
¶ Tertio recogitanda est nequitia acidie. ex qua oriuntur: scilicet
Suspitiones male.
Cogitationes blasphemie.
Detractiones maligne.
Omnis eni talis nequitia admodū detestanda est. Ex hac trifaria recordatione triplicata: debet exasperari stimulus conscientie. ⁊ amaricari anima: vt possit homo consequi salutem.
V Iso qualiter exasperari debeat stimulus conscientie in recordatione peccati. videndum est qualiter sit exacuendus stimulus in circūspectione sui.
Tria autem debet homo circa se circūspicere. scilicet
Diem mortis imminentem
Sanguinem christi recentem.
Faciem iudicis presenteꝫ.
In his tribus acuitur stimulus conscientie contra omne malum.
Primo náqꝫ acuit dū ꝯsiderat hō diē mortꝭ
Quia est Indeterminabilis. Ineuitabilis Irreuocabilis
Quem si diligenter inspiciat: diligentissime laborabit: vt dum tempus habet purgetur.
Ab omni Negligentia Concupiscentia Nequicia.
Quis enim moraretur in culpa: qui non est certus de die crastina.
Scdo acuitur duꝫ considerat homo sanguinem christi effusum
Pro Humano corde excitando Eodem abluendo Ipo mollificādo. Ul e. Fn

ſum pro hũana imundicia mundificanda. ꝑ humana morte viuificanda. ⁊ pro humana ariditate ſecundanda. Quis enim tam hebes vt permittat in ſe regnare culpam negligentie: concupiſcentie: vel nequicie: qui cogitat ſe perfuſum illo precioſo ſanguine.

¶ Tertio acuit dũ ꝯſiderat hõ faciẽ iudicis

Que eſt
- Infallibilis
- Inflexibilis
- Infugibilis.

Nullus enĩ põt aliquo mõ fallere eiꝰ ſapiã; Flectere iuſticiã. Effugere vinductã. Quia ergo nullũ bonũ irremuneratũ. nullũ maluꝫ impunitũ. quis non acuet ex hac ꝯſideratione contra omne malum.

p Oſt hec videnduꝫ eſt quõ ſtimulus cõſcientie ſit rectificãdus in ꝯſideratione boni. Tria auteꝫ ſunt bona meditanda: in quorum acquiſitione rectificatur ſtimulus conſcientie. ſ.

- Strẽnuitas contra negligentiam.
- Seueritas contra ꝯcupiſcentiã.
- Benignitas contra nequiciam:

His enim tribꝰ habitĩs: fit ꝯſcia bona: mũda ⁊ recta. Et hͦ eſt qd̃ dicit Mich. vi. Indicabo tibi hõ qd ſit bonũ: ⁊ quid dñs reqrat a te. Utiq; facere iudiciũ: ⁊ diligere miſericordiam. ⁊ ſollicitũ ambulare cũ deo tuo. In qbus verbis tãgunt illa tria ꝑdicta. Siĺr ⁊ dñs hec eadem tãgit in luca di. Sint lumbi vr̃i ꝑcincti. ¶ Primo igit inchoãdũ ẽ a ſtrẽnuitate: q̃ viã ꝑbet alijs. Licet aũt eã ſic deſcribere. Strẽnuitas eſt qdã vigor animi excutiẽs oẽm negligentiã: ⁊ diſponẽs aĩam ad faciendum negligentiã: ⁊ diſponẽs aĩam ad faciendum bona opera. ſ.

- Uigilanter.
- Confidenter
- Eleganter

Hec eſt q̃ viã prebet ad oĩa bona ſequẽtia. ¶ Scd̃o ſeqtur ſeueritas. q̃ ẽ qdam vigor animi reſtringens oẽm ꝯcupiſcentiã. ⁊ habilitans animam. ac feruentem reddens eam ad amorem. ſcilicet

- Aſperitatis.
- Paupertatis
- Uilitatis

¶ Tertio ſequitur benignitas. que eſt quidam dulcor anime: excludens omnem nequitiam: ⁊ habilitans animam

Ad
- Beniuolentiam.
- Tolerantiam.
- Internam leticiam.

¶ Et hic ẽ terminꝰ purgationis ſc̃m viã meditatiõis. Nã oĩs ꝯſcia munda leta ẽ ⁊ iocũda. Qui igit vult purgari: vtat ſe mõ predicto ad ſtimulũ cõſcie. In predicta tñ exercitatione a quolibet ꝑmiſſoruꝫ põt inchoari nr̃a meditatio. Trãſeundũ eſt etiã ab vno ĩ aliõ. ⁊ tãdiu ĩmorandũ: quouſq; trãqllitas ⁊ ſerenitas acqrat ⁊ ꝑcipiat. ex q̃ orit ſpũalis iocũditas. Qua adepta promptꝰ eſt animꝰ vt ſurſuꝫ tendat. ¶ Incipit ḡ via iſta a ſtimulo cõſcie: ⁊ terminat ĩ affectũ ſpũal'leticie. exercetur in dolore: ⁊ ꝯſummatur in amore.

¶ De via illuminatiua.

ſ Ecũdo loco poſt viã purgatiuã ſequit illumiatiua. In q̃ ſe dꝫ hõ exercere ad radiũ intelligẽtie: hͦ ordine. Nam radius intelligentie.

Eſt
- Prĩo ꝓtẽdẽdꝰ ad mala dimiſſa
- Secundo dilatandus ad beneficia commiſſa
- Tertio reflectẽdus ad ꝑmia ꝓmiſſa

¶ Protenditur autem radius intelligentie ad mala dimiſſa: dum ſollicite penſantur mala que dominus ĩdulſit. que tot ſunt quot ſũt peccata que cõmiſimus: ⁊ tam magna quantis eramus malis aſtrincti. ⁊ quantis bonis priuati. Et hec meditatio ſatis patet ex precedenti. Nec hoc ſolum attendendum eſt quanta mala commiſimus. ſed etiam conſiderandum eſt in quanta mala incidiſſemus ſi dominus permiſiſſet. Et cum hec diligenter penſantur. per radium intelligentie tenebre noſtre illuminantur. Et talis illuminatio coniuncta debet eſſe gratitudini affectionis. alioquin nõ eſt illuminatio celeſtis. ad cuius

splendorem videmus sequi calorem. Unde gratie hic agende sunt pro dimissione malorum cõmissorum: vel possibiliũ cõmitti.
Infirmitate.
Necessitate.
Voluntatis peruersitate.
¶ Secundo videndum est qualiter iste radius intelligentie dilatetur in consideratione beneficiorum cõmissorum. que qdem sunt in triplici genere. Quedam enim.

spectãt ad
Complementũ nature
Adiutoriũ gratie
Bonũ supabundãtie

¶ Ad cõplementũ nature spectat qd dedit deus ex parte corporis. scilicet
Membrorũ integritatẽ.
Complexionis sanitatẽ.
Sexus nobilitatẽ.

Ex pte sensus dedit
Uisum perspicuũ
Auditum acutum
Sermonẽ discretũ

Ex parte aie dedit
Ingeniũ clarum
Judiciũ rectum
Animũ bonum

¶ Ad adiutoriũ autem gratie spectat primo q dedit gratiã baptismalem.

Qua
Deletur culpa
Restituit innocentia.
Confertur iusticia

Et per hoc dignũ facit vita eterna.
¶ Scdo q dedit gratiã penitentialem

quantũ ad
Animi voluntatem
Tpis oportunitatẽ.
Religiõis sublimitatẽ.

¶ Tertio q dedit grãm sacerdotalẽ. p qm fec
Dispensatores doctrine.
Dispensatores indulgentie.
Dispensatores eucharistie.
In quibus omnibus sm plus et minus dispensantur verba vite.
¶ Ad donũ autem supabundantie spectat q primo dedit totũ mundũ. scilicet
Inferiora ad obsequium.
Paria ad meritum
Superiora ad patrocinium
¶ Secundo dedit filium suum.

Et hoc
In fratrẽ et amicum
In nostrũ precium
In cibũ quotidianum.

Primũ in incarnatione.
Secundũ in passione.
Tertiũ in altaris consecratõe.
¶ Tertio dedit spiritũsanctum.

Et hoc
In signaculũ acceptatõis
In priuilegiũ adoptiõis
In anulũ desponsatõnis

Et per hoc fecit animã christianam.

Uere
Suam amicam
Suam filiam
Suam sponsam.

¶ Hec omnia sunt mira et ineffabilia: et in eorum meditatione ad modũ sponse anima debet esse deo grata.
¶ Tertio circa viam illuminatiuam videndum est: qualiter iste radius intelligentie p meditationem est reflectendus. vt ad fontem totius boni reuertatur. recogitando premia promissa. Considerandum est ergo sollicite et frequenter pensandum: q deus qui non mentitur: credentibus diligentibus se promisit veraciter.
Amotionẽ omniũ malorum.
Associationem omniũ sanctorum.
Impletõem oim desideriorum i seipo qui origo est et finis oim bonorum. Qui ẽ tantum bonum q

Excedit
Omnem petitionem
Oẽm desiderij dilatatõem
Omnem estimationem.

Et nos tanto bono dignos reputat: si diligimus et appetimus cũ super oia: et ppter se. Et ideo cũ omni desiderio et affectu ac beniuolentia debemus in ipsum tendere.
¶ De via vnitiua et perfectiua.
Postremo sequit qualiter nos exercere debemus ad igniculũ sapiẽtie. Hoc aũt faciendũ est hoc ordine. Qr iste igniculus sapie sollicite ac diligenter.

Est Primo congregandus / Secundo inflāmandus / Tertio subleuandus

Congregat aūt per reductōem affectōis ab omni amore creature. A cuius amore reuocari debet affectio. Q̄m amor creature n̄ proficit. et si pficit nō reficit. et si reficit nō sufficit. Ideo omnis amor talis ab affectu deb3 omnino elongari. Secundo inflāmādus est igniculus iste. et hoc ex conuersione affectionis super amorē sponsi. Et hoc quidem fit: vel comparando ipsum amorē ad seipm. vel ad affectum supernorū ciuium. vel ad ipsum sponsum. Tunc autem hoc fit quādo attendit q per hunc amorem potest in nobis suppleri omnis indigentia: et q per amorez est in beatis omnis boni abundantia. et q p amorem habetur ipsius summi desiderabilis presentia. Hec enim sunt que affectum inflāmant. Tertio subleuādus est igniculus iste: et hoc supra omne sensibile: imaginabile: et intelligibile. hoc ordine vt homo immediate de ipso quem perfecte optat diligere.

Prio meditādo discat q ille quē diligit.

Nō est Uisibilis / Audibilis / Odorabilis / Gustabilis / Tangibilis / Sensibilis. Immo tot⁹ desiderabil'.

Scdo cogitet q ille quē diligēdo q̄rit.

Nō est Terminabilis / Figurabilis / Numerabilis / Circūscriptibil' / Cōmutabilis / Imaginabilis. S3 tot⁹ desiderabil'.

Tertio cogitet q ille quem diligit.

Nō est Demonstrabilis / Diffinibilis / Opinabilis / Estimabilis / Inuestigabilis / Intelligibilis S3 tot⁹ desiderabilis

Ex his aūt liquide patet: qualiter ad sapientiam sacre scripture pueniri potest. meditando scilicet.

Circa viā Purgatiuā / Illuminatiuā / Perfectiuā

Et nō solū sacre scripture continentia. imo omnis meditatio nostra debet versari circa ista. Nā omnis meditatio sapientis: aut est circa opera humana. cogitando sc3 quid hō fecerit. et qd debeat facere. et que sit ratio mouens. Aut circa opera diuina: cogitando scilicet quāta deus homini cōmiserit q omnia fecit pter hoiem. quanta dimiserit: et quanta repromiserit. et in hoc claudunt opa creationis. repationis et glorificatōis. Aut circa vtrorūq3 p̄ncipia. que. s. sunt deus et anima. qualiter hec adinuicē sunt copulanda. Et in hoc debet stare omnis meditatio nostra. q2 ē finis oīs cognitionis et operatōis. et est sapientia vera in qua est cognitio p verā experientiā3. In huiusmodi aūt meditatōe tota aīa nostra debet esse intenta s̄m vires suas. scilicet s̄m rationem et synderesim. ↄsciētiā et voluntatē. Nam in hmōi meditatōe. Rō pcunctando affert ppositionem. Synderesis sententiando pfert diffinitionē. Cōsciētia testificando infert ↄclusionē. Volūtas pēligendo defert solutōem. Verbi gratia. Si quis velit meditari circa viā purgatiuam: debet ratio querere quid debeat fieri de homine. qui templum dei violauit. Synderesis r̄ndet. q aut debet dispergi: aut lamentis penitētie purgari. Conscientia assumit. Tu es ille. ergo vel oportet te dānari: aut stimulis penitentie affligi. Deinde voluntas pēligit. s. q recusat dānationem eternā: et assumit volūtarie penitentie lamenta. Iuxta hunc modum in vijs alijs incedendū est.

Sequit de oratione quō per eā veniat ad sapientiam sacre scripture.

Ostq3 diximus qualiter ad sapientiā verā puenit: legendo et meditādo. videndū est nūc q̄liter ad ipam

puenit orādo. Sciendū aūt est φ in oratóne sunt tres gradus siue ptes ipam pficiétes.

Quorum: Primus est deploratio miserie. Scđs imploratio misericordie. Tertius exhibitio latrie.

Latrie aūt cultū deo exhibere nō possum⁹: nisi ab eo gratiam cōsequamur. Misericordiam vero dei ad dandā gratiam nō possumus inflectere: nisi per deploratóem et expositóem nr̄e miserie et indigentie. Nam ois pfecta orō debet hr̄e istas tres ptes. Nō eniз sufficit vna sine altera. nec pducit ad metā pfectā. et ideo hec tria sunt semp iungenda.

¶ Deploratio aūt miserie circa quācunqз miseriā fit siue ꝓ perpetratione culpe. siue ꝓ amissione gratie. siue ꝓ dilatione glorie. hec tria debet habere. s. dolorē: pudorē: et timorem. Dolorē ꝓpter damnū siue incōmodū. Pudorē ꝓpter opprobriū siue inhonestuз. Timorem ꝓpter periculū siue reatum. Ex memoria enim preteritorum oritur dolor: dum recordatur. Quid omisit. q: precepta iusticie. Quid ꝯmisit: q: ꝓhibita culpe. Quid amisit. q: gratuita virtutis. ¶ Ex intelligentia pn̄tiū oritur pudor: dū attendit. Ubi sit. q: lōge in imo que fuerat ꝓpe in sūmo. Qual' sit. q: feda. in luto q̄ fuerat pulcra imago. Que sit. q: ancilla que fuerat libera. ¶ Ex ꝓuidētia futurorum orit timor. dū precogitat. Quo tendat. q: ad inferos ꝓperat gressus ei⁹. Quid occurrat. q: iudiciū ineuitabile: iustū tamen. Quid assequatur. q: stipendiū mortis eterne.

¶ Imploratio aūt misericordie circa quancunqз grām inuocet: debet esse. Cū affluentia desiderij: qđ habemus a spūsancto. q postulat pro nobis gemitibus inenarrabilib⁹. Cum fiducia spei: quā habemus a christo. q: mortuus est pro nobis oibus. Cū diligentia implorandi subsidij: qđ querimus a sctis omnibus. Qñ enim hec tria ꝯcurrūt: tunc imploratur efficaciter diuina misericordia.

Affluētiam desiderij habem⁹ a spūsctō. Quia: Per ipm sumus a patre i filio pdestinati eternaliter. Per ipm renati in baptismo spiritualiter. Per ipm congregati in eclesia vnanimiter.

¶ Cōfidentiam spei hēmus a christo dn̄o. Qui ꝓ nobis: Obtulit se in cruce in terra. Offert a matre ecclia ī sacramento altaris ī sui memoriā. Apparet vultui patris in celo in gloria.

Diligentiā implorandi subsidij a sanctorum consortio habemus. Ab angelorū mistrantiū patrocinijs. A btōrum triūphantiū suffragijs. A iustorum militantiū meritis.

¶ Exhibitio autē latrie: ex quacunqз gratia deus colatur: debet habere tria.

Primo enim ob grām impetrandā debet cor nostrū incuruari ad dei reuerentiam et adorationem.

Secundo debet dilatari ad beniuolentiā et gratiarum actionem.

Tertio debet eleuari ad complacentiam et mutuā allocutionem.

Que est sponsi et sponse. quam docet spūssanctus in canticis. In qua si recto ordine fiat. mira est exultatio et iubilatio. ita vt ducatur homo in excessum. et faciat animam dicere. Bonuз est nos hic esse. Et hic debet oratio nr̄a terminari. Nec ante debet hō desistere: donec ingrediatur in locum tabernaculi admirabilis: vsqз ad domū dei. vbi in voce exultationis est sonus epulantis. ¶ Ut autē incurueris ad reuerentiā: admirare imensitatē diuinā: et intuere modicitatē tuā. ¶ Ut dilateris ad beniuolentiā attende benignitatē diuinā: et vide indignitatē tuā. ¶ Ut eleueris ad complacentiam: recogita charitatem diuinam: et considera tepiditatem tuā: vt ex huius collatione peruenias in excessum mentis.

¶ Sciendum autem φ reuerentiam debemus exhibere deo tripliciter. Primo tanqз patri.

	Formati
A quo	Reformati
	Educati.
	Eruti de ore inimici.
Scđo tanq̄ȝ	Redēpti đ carcere īferni.
dn̄o a quo	Conducti in vineam dn̄i
	ꝓ munere paradisi.

¶ Tertio debemus exhibere deo reuerentiam tanq̄ȝ iudici.

	Accusati. Accusat eniȝ clamor conscientie.
	Conuicti. Cōuincit. n. euidentia vite.
Corā quo	Cōfessi. Cōfitet. n. aspect⁹ diuine sapie vn̄ ꝯ̄ nos de

iure debeat sn̄ia ꝓferri. Et p̄ma qdē reuerētia dȝ esse magna. scđa maior. tertia maxīa.

	Prima est ad modū inclinationis.
Vn̄	Scđa ad modū genuflexionis.
	Tertia ad modum prostrationis.
	Prima nos subijcimus
In	Secunda nos deijcimus
	Tertia nos abijcimus.
	Prima reputamus nos paruos.
In	Secunda minimos
	Tertia vero nullos.

¶ Beniuolentiā aūt debemus filii mō deo tripl'r exhibere. s. magnā: maiorē. maximā.

	Magnā ꝯsideratōe infirmitatȝ nr̄e.
	Maiorem ꝯsideratione magnitudinis gratie sue.
	Maximā consideratione immensitatis misericordie sue.
	Magnam pro cōmissis.
Vel	Maiorem pro dimissis.
	Maximā pro promissis.
	Magnā ꝓ cōplementis nature.
Vel	Maiorē pro indumentis gratie.
	Maximā ꝓ donis superogantie.
	Prima cor extenditur.
	Scđa aperit. Cant. v. Aperi mihi soror mea.
In	Tertia effundit. Tren̄. ij. Effunde sicut aquā cor tuū ante ꝯspectū dn̄i.

¶ Complacentiā aūt triplici modo debemus deo exhibere toto corde.

Primo vt sic coaptet ꝯplacētia nr̄a ad deū. vt vnicuiqȝ placeat q̄ solus deus placeat sibi.

Scđo vt ei hoc placeat: q̄ ipse placeat soli deo.

Tertio vt ei hoc placeat q̄ in hac cōplacentia ceteri cōmunicent.

	Prima est magna.
	Secunda maior.
	Tertia maxima.
	Prima est amor gratuitus.
In	Secunda est amor debitus.
	Tertia ē amor ex vtroqȝ ꝑmixt⁹.
	Prima crucifigitur mūdus hoī.
In	Scđa crucifigitur homo mūdo.
	Tertia crucifigit homo ꝓ mūdo.

vt pro oībus velit hō mori: vt ⁊ ipi placeant deo. Et hic est gradus ⁊ status ꝑfecte charitatis. an̄ cuius assecutōem nemo dȝ se estimare ꝑfectū. Tūc aūt hāc ꝑfectionē hō asseq̄t qn̄ cor suū inuenit nō solū volūtariū. sed etiā auidissimū ad moriēdū ꝓ salute ꝓximorum. ſm q̄ apl's dicebat. ij. Chori. xij. Libentissime impendar: ⁊ sup̄impendar egoipe ꝓ aīabus vr̄is. ¶ Ad hanc ꝑfectā dilectionē ꝓximi nō ꝑuenit: nisi prius ꝑueniat ad perfectā dilectionem dei. ꝓpter quē diligit ꝓximus. q nō ē diligend⁹ nisi ꝓpter deū. Et ꝓpterea ad intelligendā ꝑfectōem in dilectōe dei. sciēdum est q̄ sex sunt gradus qb⁹ paulatim et ordinate ꝓcedit: vt ad ꝑfectōem ꝑueniat.

	Primus est suauitas.
	Secundus auiditas.
	Tertius saturitas.
Quoꝝ	Quartus ebrietas.
	Quintus securitas.
	Sextus trāquillitas.

¶ Primus itaqȝ gradus ē suauitas: vt hō adiscat gustare q̄ȝ suauis est dn̄s. Et hoc qdē fit vacādo ⁊ sabbatizādo ei p sctās meditatōes. ſm q̄ð dicit in ps. Reliqe cogitationis diē festū agēt tibi. Qđ qdem fit qn̄ me-

ditatões circa amorē dei: suauitatem pariūt in corde. ¶ Scd's gradus est auiditas. qñ. s. anima assuefieri ceperit circa illā suauitatē. ⁊ nascitur in ea tanta esuries. vt nihil possit eam reficere: nisi eū quē amat possederit pfecte. Qd' q: nō pōt in psenti attingere: q: adhuc longe est: ꝯtinue excedit ⁊ egredit extra p amorē extaticū. clamans ⁊ dicens illud beati Job. vij. Suspendiū elegit anima mea. ⁊ mortē ossa mea. Et illud ps. Quēadmodū desiderat ceru⁹ ad fontes aquaꝝ. ita desiderat aīa mea ad te deus. ¶ Tertius grad⁹ est saturitas. que orit ex ipsa auiditate. Qui enim vehemētissime deū desiderat: ⁊ sursuꝫ fert. iam omne qd' deorsum videt: vertit ei i fastidiū. Unde quasi saturatus nō pōt refectionē inuenire in aliquo citra ipm dilectuꝫ. Et sicut saturatus si cibū sumat: incurrit potius abominationē q̄ȝ refectionē. sic in hoc ḡdu charitas facit circa oē creatū. Prouer. xxvij. Aia saturata calcabit fauū. ¶ Quartus gradus est ebrietas. que orit ex saturitate. Ebrietas aūt in h ꝯsistit: q' qs tāto amore diligat deū: vt iā nō solū fastidiat solaciū terrenū: sed etiā delectet ⁊ q̄rat tormentū ꝓ solacio: ⁊ amore illius quē diligit delectet in penis: opprobrijs: ⁊ flagellis: cū apostolo. ij. Chori. xij. Uñ sicut ebrius seipm denudat sine pudore. ⁊ sustinet plagas sine dolore. sic in isto intelligendum est. Uñ Act. v. Ibant apli gaudentes a ꝯspectu concilij: qm̄ digni habiti sunt ꝓ noīe iesu ꝯtumeliā pati. Quintus gradus est securitas. que oritur ex ebrietate. Ex hoc enim q' aīa sentit se tm̄ amare deū q' libenter sustinet ꝓpter ipm omne dānū ⁊ omne opprobriū: iā foras mittit timor. ⁊ tantā ꝯcipit anima spem de adiutorio dei. vt nullo mō existimet se posse separi ab eo. In hoc gradu erat apl's cum dicebat. Quis nos sepabit a charitate christi ⁊c̄. Cert⁹ sum enim. q: neqꝫ mors neqꝫ vita ⁊c̄. poterit nos separare a charitate dei: que est in christo iesu dño nostro. Ro. viij. ¶ Sextus gradus est vera ⁊ plena tranquillitas. p quā est tanta pax ⁊ requies in anima. vt quodāmodo sit in silentio ⁊ somno: ⁊ velut in arca noe collocata: vt nullo mō pturbet. Quis enim pt inquietare mentē quā nullus cupiditatꝭ stimulus inqetat. nullus timoris acule⁹ agitat. In ista mente pax est: ⁊ status vltimus: ⁊ quies: ⁊ ibi requiescit verus salomō. qm̄ in pace factus est locus eius. Et ideo valde ꝯueniēter isti gradus significant per illos sex gradus: quibus ascēdebat ad thronū salomonis. iij. Regū. x. ⁊. ij. pal. ix. Et ꝓpter h dicit Cantico. iij. Ascensum purpureū media charitate constrauit. Quia impossibile est ad istam tranquillitatē pertingere: nisi per charitateꝫ. Hec aūt acquisita: facillimū est homini facere omne qd' est perfectionis. siue agere: siue pati. siue viuere siue mori. ¶ Studendū est igitur ad perfectū charitatis. cū ꝓfectus ei⁹ inducat perfectōem oīs boni ⁊ ꝯplementū. ¶ Ut igit sint ad manū predicte differentie nota q' qui ad hanc pfectōem vult ꝓficere: debet per meditationē stimulū conscientie.

Primo { Exasperare. / Exacuere. / Rectificare. }

Et sic ad radium intelligentie transire.

Ipm { Protendendo. / Dilatando / Reflectendo }

Et sic ad igniculū sapientie transire.

Ipm { Congregando / Inflāmando / Subleuando }

Et sic per oratōem primo debet deplorare miseriam suam.

Cū { Dolore ꝓpter damnum. / Pudore ꝓpter opprobrium. / Timore ꝓpter periculū. }

Scd'o dꝫ implorare diuinā misericordiam.

Cū { Vehemētia desiderij p spm scm. / Fiducia spei p christū crucifixū. / Assistentia patrocinij per sanctorum suffragium. }

Tertio debet exhibere latriā: exhibendo.

Deo — Reuerentiā / Beniuolentiā / Complacentiā

¶ Ut primo ex parte dei procedat admiratio diuina: quasi maior propositio. Secūdo ex parte nostra sequat̄ cōsideratio quasi assumptio. Tertio fiat latrie plena exhibitio: quasi cōclusio. ¶ Qui aūt sic excitauerit se cōtinue ꝛ intente. proficiet in charitate ſm̄ sex grad⁹ p̄dictos: quibus peruenitur ad pfectionē tranquillitatis: vbi est multitudo pacis. ꝛ quasi q̄dam finis quietis nostre: quam dn̄s reliquit apl̄is. Unde nota q̄ apostolus in q̄libet salutatione optabat grām ꝛ pacem. grām tanq̄ȝ primordialē. pacem sicut complementū. Ad thimotheū autem interponit misericordiam que est vtriusqȝ principiū.

¶ Nota q̄ in missa cogitandū est de negligentia circa corpus christi.

¶ Nota de sacramento q̄ dn̄s ꝓpter nos semp totus ibi est: ꝛ nos raro vel nunq̄ȝ ibi toti sumus ꝓpter eum.

Item q̄ ibi est preciū redēptionis nostre: et non liberamur. ꝛ hoc stat per nos. Item q̄ ibi vere est deus ꝛ non videmus eū. ad quē vidēdū creati sumus. Item q̄ ibi est patior ad liberandū nos: q̄ȝ nos a miseria liberari. Item q̄ ipse ad salutē nostram instituit h̄ sacramentū: ꝛ tam studiose. Nos v̄o tepidi: imo toti frigidi h̄ cōsecramus. Itē q̄ ipse ibi est cū angeloꝝ frequētia. nos cū magna cordis irreuerentia. Itē q̄ ipse ibi ardens est ꝑ nostra dilectione. nos ibi remissi in grārum actiōe. Item q̄ ipse ibi est cibus angeloꝝ ad nr̄am refectōem. ꝛ nos nō gustamus eum ꝓpter nr̄am corruptōem. Itē q̄ q̄cquid dispgimus per culpā: ipse ibi cōgregat per grāȝ. nec t̄n grati sumus. Itē q̄ ip̄e se ibi offert p̄cium redemptōis nr̄e sine tedio. nec t̄n liberamur omnino. ¶ Uis ergo scire q̄ ꝛ q̄nta ꝛ quibus debeas. Primo xp̄o omnē vitam tuā ponere. q̄r ip̄e suā posuit ꝓ tua. ꝛ cruciatus diros sustinuit: ne tu ꝑpetuos sustineres. Sed cōfer premia oīs vite filioꝝ adā. ꝛ oēs dies seculi. ꝛ laborēs oīm hoīm qui fuerunt: sunt ꝛ erunt. nihil erunt ad compatōem illi⁹ corporis: qd̄ spectabile ꝛ etiā stupendū est virtutibus supnis. in cōceptu de spūsancto. in ortu de virgine. in vite innocentia. in doctrine assiduentia. in coruscatōibus miraculoꝝ. in reuelatōibus sacramētoꝝ. Sicut igit̄ exaltant̄ celi a terra. sic exaltata est vita illi⁹ a vita hominū. que t̄n posita est pro vita nostra. Sicut enim nihil ad aliquid nullam habet cōparationem. ita vita nostra ad vite illius ꝓportionem. Cum illa nulla dignior sit. nostra nulla miserior potest esse. Cum ergo eī me deuouero: quid queso sum. Nōne sicut stella ad solem: gutta ad fluuiū. lapis ad montē. Sed non huic soli debitor sum. cui nihil retribuere possum. Exigunt a me preterita peccata mea futuram vitā meā: vt faciā dignos fructus penitentie: ꝛ recogitē oēs annos meos in amaritudine anime mee. Sed ad hoc quis idoneus. Peccaui sup numeꝝ arene maris ꝛ mul. sunt pec. mea. ꝛ nō sum dignus aspicere celū ꝛc̄. Qd̄ igit̄ sine numero est quomodo numerabo. Quō sufficiā: cum cogar reddere debituȝ vsqȝ ad nouissimū quadrātem. Sed ꝛ delicta quis intelligit. Quantuȝ penitēā. q̄ȝtūlibet me affligā ꝛ macerē: ꝓpt̄ nomen tuū non ꝓpter pprie meritū ꝓpiciaberis dn̄e pctō meo. ait iustus. multū est eniȝ. Cum igitur q̄cquid vis. quicquid sapis. q̄cquid habes. q̄cq̄d potes. huic vni rei dedicaueris. nūq̄d aliq̄d est: vel in aliq̄d cōputandū est. Sed ꝛ tertiū debitorē ostendā tibi. q̄ nō minus acriter q̄ȝ veraciter sibi vendicat vitā tuā. Puto eniȝ q̄ possidere desideras gloriā illā. quā nec oculus vidit: nec auris audiuit ꝛc̄. regnū oīum seculoꝝ. viuere in eternū: in perpetuas eternitates. Credo q̄ velis equalis esse angelis dei: ꝛ in plateis superne hierusalē melos angeloꝝ audire. ꝛ videre quicq̄d est illud vel erit qn̄ deus erit oīa in oībus. Nōne ad h̄ totū te: ꝛ quantūcūqȝ vndiqȝ trahere poteris: dare oportebit. Et cum oīa impleueris: nō t̄n credas cōdignas

esse passiones huius tpis vel corpis ad futu rá gloriá que reuelabit in nobis. Quid di ces. et si quartú debitoré adduxero imediú. qui sibi iure primatus tres supiores excede re velit. Ecce in ianuis est qui fecit celú et ter ram. Creator tuus: tu creatura. Tu ser9: ille dñs. Ille figulus: tu figmentú. Totú g qd es illi debes: a quo totum habes. Illi precipue dño: qui et fecit te: et bñ fecit tibi. q et tibi mi strat sider cursus. aeris téperié. iocúditatez terre. fructuú vbertaté. huic reuera totis me dullis. totis visceribus seruiendú est: ne for te indignatóis oculo te respiciat: ac despiciat et conterat te in eternú. Expone igit mihi: cui hor qttuor pponis reddere qd debes. cum vnusquisqz tam interius qz exterius ex actor sit. vt te singulariter possideat.

Eia dñe: vim patior: rñde pro me. q: horum quattuor qlibet de iure me tenere pót et suf focare. In manus tuas cómédo spm meú. tu psolue oibus. tu ab oibus me libera. q: tu es deus et nó hó. et qd apud hoies impossibile est. possibile est tibi dñe deus noster.

¶ Sequitur de contéplatione. quó p eá per ueniendú sit ad sapiam sacre scripture.

Ostqz aút diximus qualiter ad sa pientiá nos exercere debeamus p meditationé et oronem. núc breuit tangam9 qliter otempládo ad verá sapiam puenit. Per otéplatóem nápz transit mens nra ad supnam hierusalé. Ad cui9 instar ec clesia est formata. sm illud Exo. xxv. Inspice et fac sm exéplar qd tibi móstratú é i móte. Necesse est enim ecclesiá militáté oforma ri triúphanti: et merita pmijs. et viatores be atis sm q possibile est. In gloria aút triplex est dos: in qua osistit perfectio pmij. scilicet.

Súme pacis tentio
Summe veritatis visio
Súme charitatis fruitio.

Et sm hoc distinguit triplex ordo in supma hierarchia celesti. s. thronor. cherubin et se raphin. Necesse est igitur vt qui vult ad il lam beatitudinem per merita puenire. istor triúm similitudiné sm q possibile est in via sibi comparet. scilicet.

Ut héat
Soporem pacis.
Splendoré veritatis
Dulcoré charitatis.

In his enim tribus requiescit deus: et habi tat tanqz in solio proprio. Necesse est igitur vnúquodqz triú pdictor p tres grad9 ascé dendi distinguere sm triplicé viam. scilicet.

Purgatiuá: q osistit in expulsióe pcti
Illuminatiuá. q osistit in imitatóe xpi.
Unitiuá: q osistit i susceptóe spúsicti.

Ita q quelibet via habet gradus suos. per quos ascenditur ab imo: et tenditur vsqz ad summum.

Radus aút perueniendi ad sopo rem pacis sunt isti septem.

¶ Prio ocurrit pudor in recorda tóe flagicij. Et hoc quantú ad qttuor. scilicet.

Magnitudinem.
Multitudinem.
Turpitudinem.
Ingratitudinem.

¶ Scdo occurrit timor in circúspectione iu dicij. et hoc quadruplicis. scilicet.

Dissipationis operis.
Excecationis rationis.
Obdurationis voluntatis.
Condemnationis finalis.

¶ Tertio occurrit dolor in estimatione dá ni: et hoc sm quattuor. scilicet.

Quátú ad amissioné diuie amicicie.
Quantú ad pditóem innocentie.
Quantú ad vulneratioé nature.
Quantú ad dissipatioé vite pterite.

¶ Quarto occurrit clamor in imploratóne subsidij quadruplicis. scilicet.

Dei patris.
Filij redemptoris.
Uirginis matris.
Ecclesie triumphátis.

¶ Quinto occurrit rigor in extinctione so mitis siue incentiui qdruplicis. scilicet.

Ariditatis: que est desidia.

Peruersitatis: que est malicia
Voluptatis: que est concupiscentia.
Vanitatis: que est superbia.

¶ Sexto occurrit ardor in appetitu martyrij: et propter quattuor. s.

Propter pfectionem
- Remissionis offense
- Purgationis macule
- Satisfactionis pene.
- Sanctificatōis ꝯcupiscētie alias exactōis ꝯcupiscētie.

¶ Septimo loco occurrit sopor in obumbratione christi: vbi est status et requies: qñ homo sentit se protegi sub vmbra alarū diuinarum. vt non vrat ardore concupiscentie: nec timore pene. Ad qđ non potest perueniri: nisi ꝑ appetitū martyrij. nec ad appetitū martyrij: nisi extinxerit incētiuū. nec ad extinctionem incētiui nisi implorauerit subsidiū. nec ad imploratione subsidij: nisi deploret damnum. nec ad deploratione dāni: nisi timeat iudicium. nec ad timore iudicij: nisi recordetur et erubescat flagiciū. Qui ergo vult hr̄e pacis sopore: procedat ſm ordinem predictum.

g Radus aūt pueniēdi ad splēdorē veritatis: ad quē peruenit imitatione christi. sunt isti septem. s.

Assensus rationis.
Affectus compassionis
Aspectus admirationis
Excessus deuotionis
Amictus assimilationis.
Amplexus crucis.
Intuitus veritatis.

In quibus hoc ordine progrediendum est.

¶ Primo considera: quis est qui patitur: et ei subdere per rationis assensum: vt credas firmissime ipsum veraciter

Esse
- Dei filium
- Omnium rerū principiū
- Saluatorem hominum.
- Retributorē mēitoꝝ oīuz

¶ Scđo ꝯsidera qualis est qui patit. et ei cōfigurare per compassionis affectum. s.

Innocentissimo

Ut compatiaris ei tanquam
- Mitissimo
- Nobilissimo
- Amantissimo

¶ Tertio considera quantus est qui patit: et ad ipsum egredere per admirationis aspectum. et attende ꝙ ipse est

Immēsus
- Potestate.
- Speciositate
- Felicitate
- Eternitate.

Igit admirare immensam
- Potestatem adnihilari.
- Speciositatem decolorari
- Felicitatem tormentari.
- Eternitatem mori.

¶ Quarto cōsidera qua đ causa patitur. et teipsum obliuiscere per deuotionis excessū. Quia patitur scilicet

Pro
- Tua redemptione
- Tua illuminatione
- Tua sanctificatione.
- Tua glorificatione.

¶ Quinto considera: quali forma patitur et ipsum induere per assimilationis amictū. Passus est enim sicut verus agnus

- Libentissime: respectu proximi.
- Seuerissime respectu sui.
- Obedientissime: respectu patris.
- Prudentissime: respectu aduersarij.

Stude igitur ad habendum habitum ꝫ effigiem imitationis christi. scilicet

- Benignitatis
- Seueritatis.
- Humilitatis.
- Perspicacitatis

¶ Sexto considera quanta sint que patitur. et crucem amplectere per passionis desiderium. vt sicut christus passus est

- Vincula: vt impotens omnipotentia.
- Conuicia: vt vilis bonitas.
- Ludibria: vt stulta sapientia
- Supplicia: vt iniqua iusticia.

Sic et tu desidera passionem crucis. hoc est passionem

Iniurijs in rebus.

Contumelijs in verbis
Plenam Ludibrijs in signis
Supplicijs in tormentis

¶ Septimo considera quid ex hoc consequtur quod patitur. et veritatis radiū intuere per contemplatōis oculū. Quoniam ex hoc quod agnus passus est: septē signacula libri apta sūt. Apoca. v. Liber iste est vniuersalis rex noticia. in quo septem erant clausa homini. que quidē sunt per passionis christi efficaciā reserata. s. Deus admirabilis. Spūs intelligibilis. Mundus sensibilis. Paradisus desiderabilis. Infernus horribilis. Virtus laudabilis. Reatus culpabilis.

¶ Primo enim deus admirabilis manifestatus est nobis per crucem esse sūme et inscrutabilis sapie sūme et irrephēsibilis iusticie. sūme et inenarrabilis misericordie. Sūma enim sua sapia decepit diabolū. Sūma sua iusticia quesiuit redemptōis preciū. Summa sua misericordia pro nobis tradidit filiū suū. Que si diligenter considerentur. deum nobis clarissime manifestant.

¶ Scdo spūs intelligibil' nobis manifestatus est per crucē: secundum differentiā triplicē. scilicet.

Sit benignitatis: quantū ad angelos
Quāte Sit dignitatis: quantū ad homines.
Sit crudelitatis: quantum ad demones. Nam
Angeli permiserūt crucifigi dnm suū
Dei filius crucifixus est propter genus hūanū
Et hoc ad crudelē suggestiōem demonū.

Tertio mūdus sensibil' nobis māifestatus est per crucē. quoniam ē locus tenebrarum plenus. in quo

Cecitas: quoniam lucē verā et summam non cognouit.
Magnat Sterilitas: quoniam iesum christum tanquam infructuosum despexit.
Impietas: quoniam deum et dnm suum et amicum et innocentē dānauit et interfecit.

¶ Quarto padisus desiderabil' nobis manifestatus est per crucem. in quo est.

Fastigium totius glorie.
Spectaculum omnis leticie.
Promptuarium omnis opulentie.

Unde deus propter illarum habitationē nobis restituendam: factus est pro nobis homo. scilicet.

Vilis
Miser
Pauper

In quo celsitudo abiectionem induit. iusticia reatum subijt. opulentia egestatem suscepit. Nā altissimus imperator accepit seruitutem abiectā vt sublimaremur in gliā. Iustissimus iudex subijt reatum penalissimum: vt iustificaremur a culpa. Opulentissimus dñs suscepit egestatem extremam. vt locupletaremur in copia.

¶ Quinto infernus horribilis manifestatus est nobis per crucem. locus vtique plenus

Egestate et penuria
Omni Vilitate et ignominia.
Calamitate et miseria

Unde si necesse fuit hec christum pati propter peccati delectionem. multo fortius oportet hec pati damnatos: propter iustam meritorum suorum retributionem.

¶ Sexto manifestata est nobis per crucem virtus laudabilis. quantum scilicet

Preciosa
Sit Speciosa.
Fructuosa.

Preciosa. quia potius voluit xps vitam corporalem perdere: quam virtuti contraire.
Vere Speciosa: quia in ipsis contumelijs relucebat.
Fructuosa: quia vnus actus perfecte virtutis infernum spoliauit: celum aperuit: perdita restaurauit.

¶ Septimo manifestatus est nobis per crucem reatus culpabilis: quantum sit detestabilis: cum ad sui remissionem indigeat

Magno precio
Tam Grandi piaculo.
Difficili medicamento.

¶ Ecce igitur habes quomodo in cruce oīa

manifestantur si bene ad hec septem reducā tur. Omnia enim ad hec septem reducūtur Unde ipsa crux vere beata

Est
Clauis.
Porta.
Uia.
Splendor veritatis

Quā qui deuote sibi tollit: ⁊ sequitur christum iuxta modum preassignatum: non ambulat in tenebris: sed habebit lumen vite.

Gradus autem perueniendi ad dulcorem charitatis: sunt isti septem. s.
Uigilantia sollicitans
Confidentia confortans.
Concupiscentia inflammans
Excedentia eleuans.
Complacentia quietans
Leticia delectans.
Adherentia conglutinans.

In quibus hoc ordine pgredi debes: quis ad pfectioné charitatis ⁊ amoris spūsancti ptingē. ¶ Primo ergo necesse ē: vt vigilātia te sollicitet: pp spōsi pmptitudinē. adeo vt possis dicere illō ps. Deus deus meus ad te ō luce vigilo. Et illud sponse Canti. v. Ego dormio ⁊ cor meum vigilat. Et illud ysa. xxvi. Anima mea desiderauit te in nocte. sed ⁊ spū meo in pcordijs meis: ō māe vigilabo ad te. ¶ Secundo vt ɔfidentia te confortet: pp spōsi certitudinem: adeo vt vere possis dicere. In dño confido. Et illud In te dñe speraui. Et illud Job. xiij. c. Etiam si occiderit me in ipso sperabo. ¶ Tertio vt concupia te inflāmet pp sponsi dulcedinē: adeo vt possis dicere. Sicut ceruus desiderat ad fon. aqrū: ita desi. aīa mea ad te deus. Et illud Canti. viij. Fortis est vt mors dilectio. Et illud. Or amore lāgueo. ¶ Quarto vt excedentia te eleuet: propter sponsi celsitudinem: adeo vt possis dicere cū ps. Quā dilecta tab. t. dñe. v. Et illud Canti. i. Trahe me post te ⁊c. Et illō Job. vij. Suspendium elegit aīa mea. ¶ Quinto vt cōplacentia te quietet: pp spōsi pulcritudinem: adeo vt possis dicere illud sponse. Canti. iij. Dilectus meus mihi: ⁊ ego illi. Et illō Cāti. v. Dilectus meus cādidus ⁊ rubicūdus: electus ex milibus. ¶ Sexto vt leticia te delectet ppter spōsi plenitudinē: adeo vt possis dicere. Scōm multitudinē dolorū me. in cor. m. ɔso. t. le. a. m. Et illud. Quā magna multitudo dul. t. dñe. Et illud. ij. Chorin. vij. Repletus sum consolatione: superabundo gaudio ⁊c. ¶ Septimo vt adherētia te conglutinet: pp amoris spōsi fortitudinē: adeo vt possis dicē illud ps. Mihi aūt adherere deo bonū est. Et illud pauli. Quis nos separabit a charitate christi. ¶ In his. n. gradibus ordo est nec statur ē añ vltimū. nec ad illū puenit nisi p gradus intermedios: ⁊ mutuo se pariunt. Et in primo viget ɔsideratio. in ceteris vō sequntibus dñat affectio. Uigilantia. n. ɔsiderat qz honestū: qz ɔferēs: qz delectabile sit diligere deū. Et ex h qsi nata ɔfidētia parit ɔcupiscētiā: ⁊ illa excedētiā. quousqz pueniat ad copulā: ⁊ osculū: ⁊ āplexū dilecti ⁊ amātissimi ¶ Gradus pertinentes ad purgationem sic distinguuntur.

Possunt aūt dicti gdus alit distigui. ⁊ quasi in idem redeūt: vt primo distinguantur gradus purgationū sic

ppter
Flagicium erubesce.
Judicium contremisce.
Dammum ingemisce.
Remediū iplora subsidium
Aduersariū extigue icēdium.
Brauiū anhela ad martyriū
Umbraculū approxia ad xp̄s

¶ Gradus pertinentes ad illuminationem sic distinguuntur. Nota.

Quis patit: ⁊ credens captiuare.
Qualis q patit: ⁊ ɔdolēs amaricare.
Quātus qui patit: ⁊ stupēs admirare.
Qua de causa patit: ⁊ ɔfidens pcare.
Quali forma patit: ⁊ sequēs assilare.
Quāta q patit. ⁊ ardens amplexare.
Quid ad hoc consequitur qp patitur. ⁊ intelligens contemplare.

Gradus vie vnitiue sic distinguuntur.

Uigilantia ſollicitet:propter ſpōſi ꝓm
pritudinem ⸝tudineꝫ
Cōfidentia corroboret:pp eius certi⸝
Cōcupia inflāmet:pp eius dulcedinē
Te Excedentia eleuet:propter eius celſitu
dinem ⸝critudinem.
Complacētia alliciat:propter eius pul
Leticia inebriet : propter amoris eius
plenitudinem. ⸝titudinem
Adherētia cōglutinet:ꝓpter eius for⸝
Ut dicat ſp deuota aīa in corde ⁊ in ore ſuo
Te quero
In te ſpero
Te deſidero
Ad dn̄m In te conſurgo
Te accepto.
In te exulto
Tibi finaliter adhereo

¶ Nō ꝙ gradus ꝓficiēdi pn̄t etiā aliter di
ſtingui ſꝫ triplicē dr̄iaꝫ triplicatā triplici hie
rarchie conſonā. Nam cuilibet proficere vo
lenti:neceſſaria ſunt tria.ſ.
Amaritudo Et hoc poſt lap⸝
Gratitudo ſum. Si eni homo
Similitudo nō peccaſſet: duo
ſufficerent.ſ.gratitudo ⁊ ſilitudo. Gratitudo
videlicet pp gratiam. ſilitudo vero pp iuſti⸝
ciam. Sed nūc etiā neceſſaria eſt amaritudo
pp medicinam. Pctā.n.per delectationem
ꝑpetrata:nō pn̄t purgari aliquo mō aut dele
ri.niſi cōrio per afflictionē ⁊ amaritudinem
In ipſa autem amaritudine debet
Ponderatio malorū cōmiſſorū
propter proprias nequicias.
Eſſe Perpeſſio dolorꝫ:pp xp̄i āguſtias
Poſtulatio remediorum:propter
proximi miſerias.
In gratitudine autem ſimili modo debet.
Admiratio beneficiorūꝫ:pp crea
tionē de nihilo ⸝onē de pctō
Eſſe Accumulatio meritorꝫ:pp repati⸝
Actio grāꝫ pp ereptōeꝫ ō iferno.
Creatio ad imaginem
Fuit eni Redēptio p ppriū ſanguinē.
Ereptio vſqꝫ ad celi altitudineꝫ
In ſilitudine etiā patri modo debet eē
Aſpectus ỽitatis eleuatus ad ſupiora.
Affect⁹ charitatꝫ dilatat⁹ ad exteriora.
Act⁹ virilitatꝫ ordinatus ad interiora.
Eleuatio ad ſuperiora debet diligenter
fieri per aſpectum veritatis. ⁊ hoc
Contemplationem dei:intelligentia.
ꝑ Circūſpectionem vniuerſorꝫ:ſcia
Captiuationē iudiciorꝫ:fide formata
Item dilatatio ſeu extēſio circa exteriora de
bet fieri diligenter p affectū charitatꝫ. ⁊ hoc
Appetitū deliciarꝫ celeſtiū:ſapientia.
ꝑ Amplexum rationabilium : amicitia
Contemptum voluptatum carnaliuꝫ
modeſtia.
Item ordinatio ſiue exercitatio circa interio
ra dꝫ fieri diligenter per actum virilitatꝫ. ⁊ ſꝫ
Aggreſſum difficilium:ſtrenuitate.
ꝑ Actum laudabilium:magnanimitate
Amplexum humilium:humilitate
Purgatio autem in amaritudine
Contritio reſpectu ſui:dꝫ eſſe dolo⸝
roſa per triſticiaꝫ:propter mala ꝑmē
tia teipſum:chriſtum ⁊ proximum.
Compaſſio reſpectu chriſti:dꝫ eſſe ti
moroſa per reuerentiam :pp iudicia
In q̄ latentia : ⁊ tn̄ vera licet incerta. ſicut
eſt tempus dies ⁊ hora.
Cōmiſeratio reſpectu ꝓximi: dꝫ eſſe
clamoroſa per confidentiam : ꝓpter
p̄ſocinia ſp parata per deuꝫ:per chri
ſtum: ⁊ per ſuffragia ſanctorūꝫ
Illuminatio in ſimilitudine in qua eſt aſpe⸝
ctus veritatis prime. qui debet
Erectus ad incōprehenſibilia
Eſſe Extentus ad intelligibilia
Exinanitus ad credibilia.
In qua etiam eſt affectus charitatꝫ. qui debꝫ
Erectus ad deum
Eſſe Extentus ad proximum
Exinanitus ad mundum
In qua etiam eſt actus virilitatis: qui debet
Erectus ad commendabilia.

Esse Extentus ad cōmunicabilia.
Exinanitꝰ ad cōtemptibilia.
Equitur pfectio in gratitudine. in q̄ ē
r Vigilantia exurgēs ad cāticū: ppt̄ bñficiorꝫ vtilitatem. Leticia exultās ad iubilum propter donorꝫ preciositatē. Beniuolentia accendens ad amplexum: ꝓpter dantis liberalitatem. ¶ Nota q aspectꝰ veritatis debet esse erectus ad incomprehensibilia. ꝛ hec sunt mysteria summe trinitatis: ad que erigimur cōtemplando ea: ꝛ hoc dupliciter. Vel per positionē: vl' per ablationē Primū ponit augustinus. scḋm dionysius. ¶ Per positionē p̄mo itelligimꝰ in diuinis esse q̄daꝫ vt cōmunia. q̄daꝫ vt ꝓpria: q̄dā vt appropriadia. Que si sunt media inter hec ꝛ illa. ¶ Intellige ḡ ꝛ cōtēplare si potes circa deū cōmunia. ꝛ vide q̄m deꝰ ē Essentia prīa Natura pfecta. Vita btā. Que necessariam habēt ꝯseq̄ntiā. ¶ Iterū intēde ꝛ vide si potes: q̄m deus est Eternitas p̄ns. Simplicitas replens. Stabilitas mouens. Que similiter cōsequentiā habent ꝛ cōnexionē nālēꝫ. ¶ Postremo attēde ꝛ vide q̄m deꝰ ē Lux inaccessibilis. Mēs inuariabil'. Pax icomprehēsibil'. Que nō t̄m essentie vnitatē: sꝫ etiam icludūt pfectissimā trinitatē. ¶ Lux quidem tanq̄ parēs generat splēdorē. lux aūt ꝛ splēdor ꝓducūt calorē. ita q calor ꝓcedit ad vtroqꝫ: licet non p modū ꝓlis. Si ḡ deꝰ vere lux est inaccessibil': vbi splēdor ꝛ calor est substantia. ibi hypostasis vere in deo ē p̄r ꝛ filius ꝛ sp̄ūsctūs. Que sunt ꝓpria diuinarū psonarꝫ. ¶ Mēs etiā tanq̄ p̄ncipiū ꝯcipit ꝛ ꝓducit a se v̄bū: a qbꝰ emanat amoris donum. Et h̄ in omni mēte pfecta ē reperire. Si ergo deꝰ est mēs inuariabil'. planū ē in deo esse p̄ncipiū p̄mū: verbū eternū: ꝛ donū pfectum. que sunt propria diuinarꝫ personaruꝫ. ¶ Pax etiā includit nexū plurimorū. Perfecte aūt necti non p̄nt nisi silēs. Silēs auteꝫ esse non possunt: nisi ambo a tertio: vel vnꝰ ab altero. Sed in diuinis non p̄nt ambo eē a tertio eodem mō. Necesse est ergo q si in diuinis ē vera pax: q ibi sit prima origo: eiꝰ imago: ꝛ vtriusqꝫ cōnexio. ¶ Deinde in diuinis sunt appropriata ḃm triplicē differētiā ¶ Prima appropriata sūt Unitas Ueritas Bonitas. Attribuit vnitas patri: q: origo. Ueritas filio: q: imago. Bonitas spiritui sancto: q: connexio. ¶ Scḋa appropriata sunt: ptās: sapiā: volūtas. Attribuit ptās patri: q: est principium. Sapientia filio: q: est v̄bum. Uoluntas sp̄ūisctō: q: est donum. ¶ Tertia appropriata sunt: altitudo: pulcritudo: dulcedo. Attribuit altitudo p̄ri. ꝓpter vnitatem ꝛ ptātem. Nihil enim aliud est altitudo q̄ꝫ singularis ꝛ vnica ptās. Pulcritudo filio: propter veritatem ꝛ sapiām. Nā sapientia multitudinem ideaꝝ: v̄itas aūt eq̄litateꝫ includit Pulcritudo aūt nihil aliud est q̄ꝫ eq̄litas numerosa. Dulcedo sp̄ūisctō: ꝓpter bonitatem ꝛ voluntatē. Ubi eni sūma bonitas est iūcta cum volūtate: ibi est summa charitas ꝛ sūma dulcedo. ¶ Est igitur in deo Altitudo terribilis. ꝛ hic est status erectionis. Pulcritudo mirabilis. ꝛ hic est status contemplationis. Dulcedo desiderabilis: ꝛ hic ē statꝰ glificationis. ¶ Hec est igit erectio p viā affirmationis. Sꝫ alia est eminētior: p viā negationis. Q̄m vt dicit diony. Affirmationes incōpacte sunt. Negatiōes v̄o licet minꝰ videantur dicere. plus t̄n dicūt. Et hic modus erectōis est p abnegationē triū. ita q in negatōibꝰ ill' sit ordo. incipiēdo ab iferioribꝰ vsqꝫ ad supiora. Est etiaꝫ supeminēs positiōis inclusio. Ut cū dicit. deꝰ nō est qd sensibile: sꝫ supsensibile nec imaginabile sꝫ supimaginabile. nec itelligibile: sꝫ supintelligibile. nec existens hoc vl' hoc. sꝫ sup omne ens. Et tūc v̄itatis aspectus fert in mētis caliginē: ꝛ altius eleuat: ꝛ ꝓfundius egredit: p eo q excedit se ꝛ oē creatū. Et hic est nobilissimꝰ eleuatiōis modus. Sꝫ t̄n ad hoc q sit pfectꝰ: ꝑerigit aliū. sicut pfectio illuminationē: ꝛ sicut negatio affirmationē. ¶ Hic aūt modus ascēdēdi tāto ē vigorosior: q̄to vis ascēdēs ē itimior. tāto fructuosior: q̄to affectio proximior. Et iō vtile val

de est in illa exerceri. ¶ Ut ergo in hac eleuatiōe ṽitatis aspect⁹ se valeat exercere: nota q in prima hierarchia veritas est Aduocāda p gemitū ⁊ orōnem. ⁊ hoc est angelorū. Audiēda p studiū ⁊ deuotionē: ⁊ hoc est archangelorum. Annūcianda p exemplū ⁊ predicationē: ⁊ hoc est principatuū. ¶ In secunda hierarchia veritas est Adeūda p refugiū ⁊ cōmissionē. ⁊ hoc est potestatuū. Apprehendenda p zelū ⁊ emulationē. ⁊ hō ē ṽtutū. Associanda per sui cōtēptū ⁊ mortificationē ⁊ hoc est dn̄ationū. ¶ In tertia hierarchia veritas est Adoranda per sacrificiū ⁊ laudē ⁊ hoc est thronorū. Admiranda p excessum ⁊ contemplationem: ⁊ hoc est cherubin. Amplexanda per osculum ⁊ dilectionem. ⁊ hoc est seraphin.

¶ Nota diligenter predicta: quoniam in illis est fons vite.

¶ Finit paruum bonum: vel regimen conscientie scti Bonauē. qd̄ vocat fons vite.

¶ Incipit Centiloquiū scti Bonauenture.

ecce descripsi eam tibi tripliciter in cognitionibus ⁊ scia. vt ondērem tibi firmitatem ⁊ eloq̄a ṽitatꝫ rn̄dē ex his illis q miserūt te .puerb. xxij. Informans sapiens in his ṽbis cū q intēdit ad p̄dicationis officiū promoueri. q̄ttuor innuit studioso discipulo vidēda. s. in quo ē studēdū. q: in triua traditione: cū dicit. Ecce descripsi eā. s. doctrinā sacrā tripliciter. q: ad discretionē boni ⁊ mali i formaui rōnalē. ad reiectionē mali aīam ui irascibilē. ad dilectionē boni excitaui ɔcupiscibilē. Itē tripl'r doctrina sacri canōis est descripta. q: p̄ter l'ralē sensuꝫ trib⁹ modis tradit exponēda. s. moral'r siue tropologice. allegorice. ⁊ anagogice. Tropologia siue moralitas est. qn̄ p illō qd̄ factū est dat intelligi qd̄ faciendū ē. Allegoria ē. qn̄ p illō qd̄ factū ē indicat illud. s. qd̄ credendū ē. Anagogia est quasi sursuꝫ ductio. qn̄ p vnū factū itelligēdū est illō qd̄ desiderādū ē. s. eterna felicitas btōrū. ¶ Scd̄o de q̄ ē ɔferendū. q: d audita lectōe. cū addit. i cogitatōib⁹ ⁊ scia. i. vt cogites q̄ audisti. ⁊ itellectū freq̄nt' cogas circa ruminatōēꝫ: vt scias vbi audita ⁊ ruminata cōprehēdas p cognitionē. ¶ Tertio qd ppōnēdū in p̄dicatiōe. q: p̄cepta moralia q̄ sub lege nature: scripture ⁊ grē firma ⁊ imobilia p̄māserūt: ⁊ euāgelia p̄cipue q̄ ex ore altissimi p̄dierūt: cū dic. vt ondērē tibi firmitatē ⁊ eloq̄a ṽitatꝫ. ¶ Quarto p qd rn̄dēdū i iterrogatōe. q: p ea q̄ sūt ex lectōe p̄cepta. i rōe collecta: ⁊ p̄dicatōe ɔcepta: cū subiūgit. rn̄dere ex his: examiatorib⁹ illis q miserunt. i. missi sūt quō examinēt te. ¶ In āminiculuꝫ itaqꝫ puulorū: rudis rogat⁹ a rudib⁹: rudē tractatū rudib⁹ cōpilaui. i q̄ rudiū ruditas circa generalia theologie saltē rudit' poterit erudiri: ⁊ ex lacte isācie ad cibū solidū p̄uia dei grā cuꝫ sensus idustria p̄pari. Collegi aūt hec ex diuersis ꝓborū: q̄ hīcinde decerpēs i. vni⁹ opusculi āgustiā coartaui. Qd̄ cū ⁊ cētū recipiat sectōes: cētiloquiū poterit appellari. Cui⁹ ɔtinētia vt facili⁹ pateat regrēti: p̄mittunt cētū tituli sectōnū. q̄ ex q̄ttuor ptib⁹ distiguuntur. In vniuerso. n. agit de q̄ttuor i p̄nti opusculo. s. de malo sub rōne culpe p̄. De malo sub rōne pene scd̄o. De bono sub rōne grē tertio. De bono sub ratione glīe quarto.

Pars prima habet. xxxiij. sectōes.

Pria ē de malo culpe i generali
Secunda de tentatione.
Tertia de diffinitione peccati.
Quarta de peccato originali.
Quinta de peccato actuali.
Sexta de peccato veniali: ⁊ mortali.
Septima de ignorantia.
Octaua de omissione ⁊ negligentia
Nona de cōmissione ⁊ acceptione
Decima de errore: prauo iudicio: ⁊ psonarū
Undecima de peccato consensus: de peccato contra conscientiam. ⁊ de perplexitate.
Duodecima de mendacio: piurio ⁊ ɔtētiōe.

Tricesimasexta de grā in comparatione ad habit⁹ gratuitos: vt sunt v̄tutes in generali.
Tricesimaseptima de fide.
Tricesimaoctaua de continētia symboli quā tum ad articulos.
Tricecisimanona de spe.
Quadragesima de charitate.
Quadragesimaprima de prudentia
Quadragesimasecunda de temperantia.
Quadragesimatertia de fortitudine.
Quadragesimaquarta de iusticia.
Quadragesimaquinta de donis sp̄ussancti
Quadragesimasexta de beatitudinib⁹ ꝛ vita actiua cum operib⁹ misericordie. ꝛ de vita contemplatiua cū oratione. ꝛ de duodecim fructibus: ꝛ quinqꝫ sensibus.
Quadragesimaseptima de sacris i generali
Quadragesimaoctaua de baptismo.
Quadragesimanona de confirmatione.
Quinquagesima de eucharistia.
Quinquagesimaprima de penitentia.
Quinquagesimasecunda de vnctiōe extrema.
Quinquagesimatertia de ordine.
Quinquagesimaquarta de matrimonio
Quinquagesimaquinta de impedimentis matrimonij in generali.
Quinqgesimasexta de ipedimēto affinitatis ꝛ cognatōis in spēali. ꝛ p̄ d̄ affinitate.
Quinquagesimaseptiā de cognatōe triplici.

q Uarta pars tribus sectionibus est contenta.

Prima de triplici differētia p̄mij.
Secunda de expedientia ad premium
Tertia de sufficientia gaudij.

¶ Incipit prima pars que h₃.xxxiij.sectōes
¶ De malo culpe i generali. Sectio.p̄ma

m Alum considerare occurrit quantum ad diffinitionem. Quod diffiniēs Augustinus ait. Malū est priuatio modi: speciei: ꝛ ordinis. Ad cuius intelligentiā est notādū ꝙ creatura q̄libet q̄ntūcūqꝫ modica cōparari habet ad deū s̄m triplex gen⁹ cause. s. efficientis: formalis ꝛ finalis. ꝛ sic habet modū: spēꝫ ꝛ ordinē. Creatura vo rōnalis nō solū h₃ modū: spēm ꝛ ordinem: put est natura quedam sicut cetere creature. verūetiam prout est volūtate libera. Volūtas autēꝫ nostra qñ habet modū: speciem ꝛ ordinem: tunc est bona. Tunc autēꝫ habet hec tria qñ in operando continuatꝛ virtuti diuine: vt p̄ncipio mouenti. cōformatur ei: vt regule dirigenti. vnitꝛ ei vt fini quietanti. In p̄mo ē modus. in scdō est spēs. in tertio ordo attenditꝛ: s̄m triplex genus cause. Qñcūqꝫ vero quis peccat mortaliter: discontinuatꝛ necessario a deo tanq̄ a principio mouente. q: deus nūq̄ꝫ mouet ad pctm̄. Discordat a deo tanq̄ a regula dirigente. Elongatur ꝛ deordinatur a deo tanq̄ a fine quietante. ponens creaturā finem sui. Et sic malū culpe priuat ꝛ corrumpit hec tria insepabiliter ꝛ eq̄liter. non tñ totaliter in rōnali creatura: inquātum est agēs volūtarie ꝛ libē vltra alias creaturas. Malum vero pene corrumpit hec tria predicta: prout cum alijs creaturis conuenit in natura. ¶ Item consideratꝛ malū quantuꝫ ad distinctionē. Distinguitꝛ enim malū p triplicēꝫ differentiam. s. in malū culpe siue trāsgressionis. malū pugne siue tētatōis. malū pene siue punitionis. Malū culpe idem est qđ iniusticia generalis siue absentia debite honestatis vel passio voluntaria. Malum pene est absentia debite delectationis cū sensu sui p̄xij. siue passio inuoluntaria. Malum pugne tenet medium inter ista. nam diabolo est culpa in instigādo. iusto ē pena in reluctādo. Quātum ad subdiuisionem. Subdiuiditꝛ. n. malū culpe s̄m se: ꝛ per se. qđ nullo modo potest benefieri. i. vt odire deū. ꝛ blasphemare deū. In malum in se siue in genere. vt occidē. qđ pōt bñ fieri ,ppter iusticiā. In malū ex circūstantia. vt dare elemosinā propter vanāgloriam. Itē ɔsideratꝛ quantū ad introductionē Et sic malū originatur a bono. i. a voluntate ꝛ libero arbitrio non efficiente. sed deficiēte

Substantificat in bono.nõ enim est essentia aliqua vel natura:sed corruptio boni.q̃ non põt esse nisi in bono qđ corrũpit.i.in libera voluntate.Contrariat bono. Ad qđ intelligendum nota:q malũ corrumpit ⁊ perimit iusticiam.idest rectitudinẽ voluntatis. Tria enim circa rectitudinem anime attendũtur. scilicet potentia rectificabilis:hanc non corrumpit.habitus rectificans:hunc priuat simpliciter:⁊ corrumpit scilicet gratiam ⁊ virtutes.habilitas media:⁊ hanc diminuit dũ minus redditur homo habilis ad bonum per peccatũ.nõ tñ tollit eam.Nõ enim opponit malũ illi habilitati rõne nature cuius est.sed rõne grẽ ⁊ virtutis siue finis ad que est.

¶ De tentatione. Sectio ij.

Malũ tentatõis siue pugne notificatur p diffinitõem Hugõis de sancto victore.Tentare est callide experiri.⁊ quasi quibusdã blandis conatibus ꝓbare. Ansˀ. Omnis tentatio ꝓbatio ẽ. Cassiodorus.Tẽptatio diaboli ẽ assimilatio apparẽtis boni ad fallendũ.Sic etiã aliter diffinitur.Tentatio est pulsatio ex intentõe vel ꝓposito ad declarandum bonum hoĩs siue malũ. ¶ Multiplicatur p diuisionẽ. Potest enim tentatio ꝯsiderari quantũ ad motiuũ.⁊ sic diuidit tentatio in eã que est ab hoste:a carne:⁊ a mũdo.Iuxta illud. Mũdꝰ: caro:demonia:diuersa. mouent ꝑlia.Item in eã que est tẽtatio:alia ab hoste:alia a carne:prima generaliter.scđa spẽaliter. ¶ Diuidit etiã quantũ ad instrumentũ:⁊ sic generaliter est illa diuisio gregorij.Est quedam tentatio per vicia.quedã p flagella.Spẽalit ⁊ sic est illa sup psalmos:Omnẽ escam abominata est aĩa eoꝝ. Multiplex est tentatio. quarũ est error siue nesciencia vie veritatis. Secunda:difficultas vincendarum concupicentiarũ.Tertia tedium boni.Quarta:tempestas seculi. ¶ Quantũ ad effectum:⁊ sic generaliter est illa.i.Chori.x.Tentatio vos nõ apprehẽdat nisi hũana.Tentatio alia diabolica:alia humana.Diabolica malũ habet exitũ:q: terminat in mortali.Humana non habet piculosum exitũ.q: vel ibi est peccatũ veniale.vel nulla est ibi culpa. Specialiter: ⁊ sic est illa de doctrina christiana. Diabolus tentat aut vexando carnẽ : aut vulnerando naturalia.aut expoliãdo ğtuita. ¶ Quãtum ad gradum:⁊ sic generaliter est illa:tentatio alia exterior:alia interior. Spẽaliter:et sic est illa Grego.Tentatio tribus modis ꝑficit.s.suggestione. delectatõne:⁊ consensu. ¶ Quantũ ad tentandi modũ. Et sic est illa generaliter ⁊ implicite sup psalmo. Qui habitat in adiutorio. Quedã tẽtatio est leuis ⁊ occulta:quedã grauis ⁊ occulta. q̃dã leuis ⁊ manifesta.q̃dã grauis ⁊ manifesta. Generaliter ⁊ explicite.sic est illa Berñ.p septem membra. Prima est iportuna:q̃ ptinaciter isistit. Scđa est dubia: que animũ dubietatis nebula inuoluit.Tertia est subita: que iudicium rationis preuenit. Quarta occulta que deliberationis ordinem ꝑterfugit. Quinta ẽ violentia.que vires nr̃as transcendit.Sexta fraudulenta:q̃ animũ seducit. Septima perplexa.que varijs vicijs impetit.Si specialiter ⁊ implicite:sic est illa august. Diabolus tentat vt leo.tentat vt draco.Si specialiter ⁊ explicite:sic est illa grego.super Iob.Diabolus opprimendo rapit.insidiando circũuenit minando terret.suadendo blanditur.desperando frangit:ꝓmittendo decipit. ¶ Diuersificat aũt per intentionẽ. Naꝫ tentat deꝰ vt erudiat.diabolus vt decipiat.mundus vt alliciat.homo vt coniiciat.caro vt inficiat.

¶ De diffininitione peccati. Sectio iij.

Viso de malo culpe in generali:⁊ de malo pugne qđ impellit ad culpaꝫ. descendendũ est ad peñ in spẽali. Circa qđ tria considerare debemus.s. modum diuisiuũ.modum diffinitiuũ. modum punitiuũ. Põt autem peccatũ cõsiderari formaliter.put dicit priuationẽ.⁊ materialiter put substernit sibi aliquam actionẽ. ¶ Habet ergo formales diffinitões: put dicit priuationem p hũc modũ. Nã aut dicit recessum a

bono:⁊ sic trib⁹ diffinitōib⁹ q̄si idē circūloquētib⁹ diffinit̃. Prima in libro de ciui. dei hec est. Peccatum est absentia boni vbi debet esse. Scđa in libro de christiana religiōe Peccatū est appetitio nō naturarum malarum:sed desertio melioꝝ. Tertia in libro de natura boni. Peccatū est corruptio speciei: modi:⁊ ordinis. ℂ Aut dicit recessum a nature rectitudine.⁊ sic triplex diffinitio idem circūloquens inuenitur. Prima est Damasceni. Peccatū est ab eo qđ est ſm naturā: in id quod est preter naturam cōuersio. Secunda est anselmi. Peccatū est carentia debite iusticie. Tertia est Augustini. Peccatū est defectus quidam a luce veritatis. naturā non perimens.sed obscurans. ℂ Aut dicit recessum ab omnis boni complemento ⁊ ꝑfectione.⁊ sic tripliciter diffinit̃. Prio ab augustino in libro de libero arbitrio. Peccatum est auersio a bono incōmutabili. Secūdo ab eodem in libro.de christiana religiōe. Peccatū est carere bonis incōmutabilib⁹ quibus fruendū est. Tertio etiā ab eodē. Peccatū est tenebra intellectus. ℂ Habet quoqꝫ peccatū materiales diffinitōes:ꝓut substernit sibi actū.⁊ ſm hoc potest tripliciter cōparari. Aut ad deū quē offendit. Et sic tripliciter diffinit̃. Prio ab augustino ꝯ manicheos. Pctm̄ est in ꝑceptis veritatis:vel in ipa veritate errare. Scđo ab ambro.in li. de paradiso. Peccatū est ꝑuaricatio legis diuine: ⁊ celestiū inobediētia mādatoꝝ vel ꝑceptorū. Tertio ab augustino. Peccatū est dictū vel factū vel ꝯcupitū ꝯ legē dei. ℂ Aut ad virtutē quā excludit. Et sic triplex dat̃ diffinitio de pctō. Prima ē Basilij. Peccatū ē dispositio aīe:ꝯrie se habēs ad virtutē. Secunda Augu.in libro de duab⁹ aīab⁹. Peccatū est volūtas retinēdi vel assequendi qđ iusticia vetat. Tertia est Augu.in li.de vera religiōe. Pctm̄ est appetere q̄ xp̄s ꝯtēpsit: vel ꝯtēnere que xp̄s appetijt. ℂ Aut ad bonū qđ pretendit. Et sic tripl'r diffinit̃. Prio ab Aug. i li.de ci.dei. Pctm̄ est male vti bono. Scđo ab eodē in li.de trinitate. Peccatum est vti fruendis:⁊ frui vtendis. Sil'r in libro.lxxxiij.questionū. Tertio in libro de libero arbitrio. Pctm̄ est spreto bono incommutabili:rebus cōmutabilibus adherere. Due aūt inueniunt̃ diffinitōes pcti. Una ē hec. Peccatum est actus incidēs ex defectu boni. Scđa est hec. Peccatū est demeritum pene eterne.

ℂ De peccato originali. Sectio iiij.

Viso de peccati diffinitōe:sequit̃ videre de diuisiōe. Diuidit̃ aūt pctm̄ in origiale ⁊ actuale.veniale ⁊ mortale.delictū ⁊ cōmissum. Et he diuisiōes sumunt̃ penes causam formalē. Itē in peccatū cordis:oris:⁊ opis. Itē in peccatū superbie siue inanisglorie.inuidie:ire:acidie:auaricie: gule:luxurie. Jn ꝯcupiscentiā carnis.in cōcupiscentiam oculoꝝ.⁊ supbiā vite. Jn peccatū cogitationis:delectatōis:consensus.operis:⁊ ꝯsuetudis. Et he sumunt̃ penes causā materialē. Itē peccatū aliud ex infirmitate: aliud ex ignorantia.aliud ex certa malicia ꝑpetrat̃. Itē peccatū aliud ex timore male humiliante.aliud ex amore male accendente. Et he sumunt̃ penes conditiones peccantis. Item peccatū aliud in deū:aliud in se:aliud in ꝓximū. Et he sumunt̃ penes circunstantias eius in quē peccatur. Primā diuisiōē ꝓsequamur. Prio q̄ntum ad peccatū originale. Circa qđ sunt quattuor attendēda.diffinitio:corruptio:curatio:⁊ noiatio. ℂ Diffinit̃ aūt pctm̄ originale ab Ansel.sic. Peccatū originale est carentia siue nuditas debite iusticie ꝑ inobedientiā ade facta.quā comitatur carentia visionis dei. Ista diffinitio est formalis indicās huius peccati essentiā:cām ⁊ penā. Itē aliter diffinit̃ sic. Peccatū originale est viciū ex qualitate semis in humana natura natū. Ista est materialis:ondens originalis peccati effectū ⁊ originē. Itē diffinit̃ tertio ab augustino sic. Peccatum originale est concupiscentia vel concupiscibilitas que paruulū facit ꝯcupiscibilē:adultum ꝯcupi

scentem. ¶ Corrumpit̄ aūt genꝰ humanū ꝑ originale peccatū:q: licet aīa nō sit ex traduce originalis tñ culpa trāsit ab aīa ade ad animas posteroꝝ:mediante carne infecta: tanq̄ȝ ꝑ ꝯcupiscentiā generata:⁊ ꝑ libidineȝ seminata:que infectionē secū trahens:aīam sibi vnitā inficit ⁊ vitiat.nō tm̄ pena:ſȝ ⁊ culpa. Et sic hō ꝑ ꝯcubitū generatus:nascit̄ natura filius ire.q: priuatus est rectitudine diuine iusticie.ꝓpter cuius absentiam incurrit q̄ȝtū ad aīam infirmitatē:ignorātiā maliciā ⁊ ꝯcupiscētiā.q̄ȝtū vero ad corpus penalitates.labores:dolores:defectus: morbos multiplices.⁊ ꝑter hec penā mortȷ̃ ⁊ incinerationis:penā carētie visiōis dei ⁊ amissiōis glīe celestis.tā in puulis q̄ȝ in adultis. ¶ Curat̄ aūt originale peccatū ꝑ baptismū sic quantū ad culpam:ꝙ tñ remanet quantū ad temporalem penā.Sic curat̄ q̄ȝtum ad reatū pene eterne:ꝙ remanet q̄ȝtum ad actū ⁊ motum ꝯcupiscentie.Sic curat̄ in parēte ꝙ nihilominus a curato parente transmittit̄ i generatam ꝓlem. Sic tollit̄ originalis culpe macula:ꝙ remanet sequela.cū qua oportet nos pugnare:q̄ȝdiu viuimus in hac vita.

¶ Nominat̄ autem originale diuersis vocabulis:tam ex parte culpe:q̄ȝ ex parte pene. Comparatū enim ad aīam dicit̄ infirmitas. q: reddit aīam impotentē resistere motibꝰ. Dicit̄ feditas.q: ſm eam anima rōne corporis coinquinat̄.Dicit̄ ꝓnitas.ꝓpter inclinationem appetitus ad malū. Dicit̄ corruptio:q: ducit ad nihilum ſȝ ad peccatū. Dicitur vitiū:q: diminuit naturales virtutes. Dicitur languor nature propter diminutionem boni naturalis ⁊ delectabilis. ¶ Comparatum vero ad corpus dicitur lex carnis: q: est pena a lege iusticie naturaliter inflicta. Dicit̄ lex mēbroꝝ:q: prestat aptitudinē ad faciendū opera mala.Dicit̄ tyrannus:propter dn̄ationem quasi violentā in ꝯcupiscentȷ̃s.Dicit̄ fomes:q: est causa materalis conseruandi peccatū in carne.Ambrosius diffiniens fomitē dicit sic.Fomes est morbidus quidā affectus.qui cōmouet ad illicitū desideriū q̄ȝtuȝ ad actū generatiue ⁊ nutritiue. ¶ Comparatū ad actus delectabiles illicitos dicit̄ ꝯcupiscētia vl' ꝯcupiscibilitas.Differunt tñ.q: concupiscibilitas dicit potentiā: concupiscentia vero actum.Dicitur etiam libido:q: sequitur quicquid libet.s. voluptuosas delectationes in sensu.Comparatū vero ad penā ad quā obligat.dicit̄ pctm̄ originale.quia est carentia vel nuditas debite ⁊ originalis iusticie.

¶ De peccato actuali Sectio v.

s Equitur videre de peccato actuali. Circa qō quattuor videamus.scilicet diffinitionē essentialē.originalitatem:differentiā materialē:⁊ maioritatem. ¶ Diffinitur aūt pctm̄ actuale sic. Peccatum actuale est carētia debite iusticie:facta ꝑ inobedientiam proprie volūtatis. vel auersio ab incōmutabili bono:⁊ ad bonū cōmutabile ꝯuersio. ¶ Trahit aūt pctm̄ actuale originem a libera voluntate vniuscuiusq̄ȝ ꝑ suggestionem:delectationē.ꝯsensum ⁊ operatōem.Si aūt suggestio ⁊ delectatio sistant citra ꝯsensum:pctm̄ est veniale.si autem sequatur ꝯsensus ⁊ opus in his q̄ diuina lege prohibentur:pctm̄ est mortale cōsummatuȝ. Si autem medio modo fiat:vt sit ꝯsensus sine opere.hoc pōt esse dupliciter.Quia aut hō vult in opus ꝓcedere:sed nō pōt.⁊ tunc voluntas ꝓ facto reputat̄.nec minus culpabilis est q̄ȝ si in ipso facto depꝛhēderet̄. Aut nō vult in opus ꝓcedere:sed vult interiꝰ voluptari in delectatōe.⁊ tunc licet nō sit pctm̄ plenarie ꝯsumatū.est tñ inter mortalia reputandū.qō maxime de peccatis carnalibꝰ habet intelligi. ¶ Differentie materiales actualis peccati sunt due.s.pctm̄ angeli ⁊ hoīs. Peccatū angeli inchoatū est in presumptōe statim enim vt vidit suā pulchritudinē ꝓsumpsit.⁊ cōsummatū est in ambitione.q: presumens de se appetȷ̃t qō erat supra se. atq̄ȝ cōfirmatū est in inuidie ⁊ odȷ̃ auersione.q: ex quo nō potuit ħ obtinere qō appetȷ̃t:cepit

odio in inuidia cõtrarie. Et sic in peccato luciferi superbia presumptõis fuit prima generatione: superbia ambitõis fuit prima consummatione. Peccatũ vero hoĩs fuit inobediẽtia. ad quã precipitauit diabolus hoiem per triplex appetibile naturale. s. p bonũ gloriosum. copiosum & deliciosum. Tentauit enim de excellentia: sufficientia: experientia: siue ꝯmulcentia. Diabolus enim p mulierẽ volẽs deijcere hoiem: pmisit mulieri dignitatẽ excellentiã dicens. Eritis sicut dij. Deinde subiunxit cognitõis abundantiã dicẽs. Scietes bonum & malũ. Tertio pretendit suauitatis experientiã. cũ ostendit ei lignũ pulcrũ visu: & advescendum suaue. Unde peccatũ mulieris inchoatum fuit in superbia progressum habuit in auaricia. q: nõ in rebus solũ: ʒ etiã in scientia inuenitur auaricia. Consũmatum fuit in gula. Et sic deordinatũ fuit quantũ ad irascibilem appetendo alta. q̃ʒtum ad rõnalem appetẽdo scire oculta. quantũ ad ꝯcupiscibilẽ volendo gustare suauia. ¶ Peccatũ maius vnũ altero dicit duodecim modis. Primo causalitate. & sic peccatũ diaboli dicit maius esse. q: eius inuidia mors intrauit in orbem terrarum. Scdo generalitate. & sic peccatũ primi parẽtis fuit maius. q: se p totũ genus humanũ diffudit. Tertio enormitate. & sic peccatũ iude fuit maximũ. q: tradidit dñm saluatorẽ. Quarto ingratitudine. et sic eius pctm̃ dicit esse maius: qui plura gratiarũ dona percipit. Quinto piculositate: et sic peccatũ ignorãtie dicit esse grauis: q: periculosius. Sexto inseparabilitate. & sic peccatũ cupiditatis dicit esse maius. q: cũ cetera vicia cum hoie ꝯsenescãt: sola auaricia iuuenescit. Septio importunitate. & sic supbia dicit esse maximũ pctm̃. q: etiã ex bonis opib⁹ generat. Octauo pnitate: & sic luxuria dicit esse grauius. ad quã hoies pnius inclinant. Nono maioris grẽ impugnatõe. & sic pctm̃ in spm̃sctm̃ dicit esse graui⁹. Decimo rõne maioris offense. & sic pctm̃ idolatrie dicit eẽ maius. Undecimo rõne maioris facilitatẽ resistendi: & sic pctm̃ ade fuit grauissimũ. Duodecimo rõne maioris iprobitatẽ & libidis: et sic pctm̃ cuiuslibʒ generis pt fieri mai⁹ alio.

¶ De pctõ veniali & mortali Sectio vi.

Equit videre de diuisiõe peccati in s veniale & mortale. Ad cuius euidẽtiã tria sunt breuiter attendenda. scʒ ordo diuine iusticie: qui imponit. peccatum veniale: qđ ꝯtrahit. & pctm̃ mortale quod incurritur. Ordo aũt diuine iusticie ad quẽ dominus hoiem obligauit est. vt bonũ incommutabile preferat bono ꝯmutabili. vt bonũ honestũ preferat bono vtili. & voluntas dei preferat voluntati nr̃e. & iudiciũ rõnis recte preferat & presit sensualitati humane. Peccatũ vero actuale est inordinatio actualis voluntatis. Ista aũt inordinatio si est tã modica q ordinẽ istũ ñ exterminat: q̃ʒuis i aliquo pturbet: tũc pctm̃ est veniale. Quod habem⁹ pertractare breuiter quantũ ad diffinitionẽ: distinctionem: & curatõem. Diffinitur autẽ sic. Peccatũ veniale est libido siue amor voluptatis in creatura citra deũ. Distinguitur autem veniale tripliciter. Nam qđdã est veniale ex surreptõe. & ideo veniale est: q: non potest vitari tunc. & q: ꝯmittit preter rõnem semp est veniale. Qđdã est veniale ex cogitatõe sine cõsensu. & ideo veniale: q: nõ plene consentit: vt in cogitatione & delectatõne de muliere citra consensum in delectationem. & ideo veniale fit mortale p complacentiã & cõsensum. Qđdã est veniale cũ delectatione & consensu. & ideo veniale est: q: nõ est deordinatio ꝯ preceptũ. vt ebrietas & mendacium iocosum. & istud cũ sit veniale ppter delectationem que est citra deũ. tñ potest fieri mortale pter nimiã libidinẽ & contẽptũ. Nõ tñ intelligendũ est q aliqđ veniale p essentiam fiat mortale. sed q: de veniali fit transitus ad mortale p complacentiã & cõsensum. siue p libidinẽ & contemptũ. Curat aũt peccatum veniale p actus in qbus est aliqua humiliatio & deuotio. q qdẽ actus grã informati repugnant veniali. & sic ad actũ curationis & de-

rectionis venialiū grām gratū faciente coad iuuant & vigorant. Huiusmodi remedia his versibus ptinent. Confiteor:tundo.resper gor:ptero:oro.Signor:edo:dono.p q̄ venialia pono. Unctio:pena leuis:cpassio que fit egenis. Hec enim remedia sunt. Generalis cfessio.peccatoris tunsio.aque bn̄dicte aspersio.cordis ptritio.dn̄ica oratio. signatio ab epo.eucharistie sumptio.offense cdonatio.extrema vnctio.leuis pnia.cōpassio fraterna. ¶ Si aūt est tanta deordinatio voluntatis:q̄ ordinē exterminat supradictum:tūc mortale est peccatū.qd pōt ɔsiderari q̄ztum ad diffinitionē:punitōem:& remissiōez. Diffinitur aūt ab Ambrosio sic. Petm̄ mortale ē priuatio legis diuine:& celestiū inobediētia mandatorꝫ vel preceptorꝫ. Pena pcti mortalis est eterna dānatio. Dicit enim mortale q: p ipm vita grē perdit in psenti:& vita glorie in futuro. Et sic ptrahitur mors culpe.& infligit mors gehenne. Juste aūt ppter mortale in quo qs finaliter pseuerat:sempiternaliter cruciat. Uñ bm Grego.q: petor peccat in suo eterno:eternaliter est cruciandus. Secundū augustinū vero q: peccat ɔ bonum eternū & infinitū.eternaliter punit. Curat autem siue remittit mortale peccatū p septiforme remediū.scꝫ p baptismū:elemosynā: martyriū:conuersiōem ,primorꝫ.dimissiōez iniurie:fletū penitētie:& per dignā eucharistie sumptōem. Attende tamen q̄ baptism⁹ & penitentia nō solū valent ɔtra penā peccati.verūetiam contra culpā.cetera vero valent contra penā tm̄. Unde versus. Sunt septem delere quibus mortalia possis. Fons: elemosyna:martyriū:conuersio fratrū. In te peccanti dimittere:flere reatū. Sanguinis & carnis christi perceptio digna.

¶ De ignorantia.

Sectio vij.

Sequitur videre dediuisiōe peccati in delictum & cōmissum. Preuaricatio preceptorū est delictū.hoc est transgressio preceptorum affirmatiuorum. Preuaricatio ,phibitionū est cōmissum. hoc est preceptorꝫ negatiuorū. Differentie delicti sunt ignorantia:omissio:negligentia. Delictum dicit quasi derelictū.idest boni desertio. Bonū est duplex.scꝫ sciendū:cuius desertio dicitur ignorātia.& faciendū ad quod duo requiruntur.scꝫ q̄ fiat bonus actus.cuius dsertio dicit omissio.& q̄ bene fiat.idest cum debitis circunstantijs.quarum desertio dicit negligentia. Circa ignorantiam quadruplex diuisio est attēdēda. Prima ē hec. Ignorantia:alia negationis:alia priuationis alia dispositionis. Ignorantia negationis est in paruulis.q̄ non est culpa neqꝫ pena:vsqꝫ ad prefinitū tempus. Ignorantia priuatōnis est in adultis:qui tempore determinato ignorant que possent scire.vel obliti sunt que aliquando didicerunt. Ignorantia dispositionis est qua quis opinatur contraria fidei.'q̄ potest erronea dici:& est in hereticis. Prima excusat a toto secunda a parte nō a toto. tertia accusat a toto:q: peruersam sequitur voluntatem. ¶ Scd̄a diuisio est hec. Ignorantia alia facti.alia iuris. Juris:aut iuris naturalis.& hec non excusat:cū sit scriptum in corde hois.vel iuris diuini.vt legis prophetarꝫ:euāgelij:& doctrine aplice.& ista accusat sicut de magno & mortali delicto prelatos.maxime epos & metropolitanos:qui tenent de fide & spe reddere rationem. Accusat autem sicut de veniali clericos simplices & illiteratos:qui cum potuissent discere noluerunt. Laicos vero in nullo accusat.q: ad ipsos nō pertinet dūmodo nō ɔtemnant. Si est iuris positiui.vt legū & decretorꝫ: solos iudices accusat. Si est ignorantia iuris continentis morales ɔstitutiones ecclesiasticas: ad discernenda peccata:accusat sacerdotes & confessores. Si vero est ignorantia facti:aut indifferentis.sic sufficienter excusat.aut necessarij ad salutē.& sic:aut nō potest vitari sicut in amente:qui a natiuitate caruit iudicio rationis:& hec excusat. Aut pōt vitari:sicut i iudeis & paganis.qui potuerunt scire chri-

stum passum fuisse ꝓ salute hoim: ⁊ hec nõ
excusat. ¶ Tertia diuisio ignorantie est.qr
alia est simplex.vt qñ aliqs nescit que tenet
scire.facit tamẽ aliquid.sed non plene:vt illa
sciat.hec excusat a tanto sed non a toto. Alia
est crassa siue supina.vt qñ quis negligit sci-
re que tenetur.⁊ tamen nõ est determinatuꝫ
ei ꝙ teneatur scire illa.hec minus excusat.nõ
excusat a toto sed a tanto. Alia est affectata
siue affectiua.vt qñ aliquis negligit scire q̃
tenetur scire:cuꝫ ei sit determinatũ ꝙ tenea
tur scire illa.hec accusat potius q̃ꝫ excusat.
¶ Quarta diuisio est. Ignorantia:alia vin
cibilis.alia ĩuincibilis. Uincibilis alia potest
remoueri cum magna difficultate:vt in val
de hebetibus.hec excusat a tanto:non a to-
to.si est de necessarijs ad salutẽ. Alia põt re
moueri cũ facillitate.vt in ingeniosis.hec nõ
excusat. Inuincibilis:alia est ĩuincibilis per
naturã:vt in puero:qui nõ vtit̃ ratione.⁊ in
decrepito qui nõ discernit.⁊ in eo qui nasci
tur amens.hec excusat a toto. Alia est inuin
cibilis per culpã.vt in eo qui per culpã effi
cit̃ furiosus.⁊ ſm quosdã nõ excusat a toto.
¶ De omissione ⁊ negligentia.

Sectio viij.

[V]iso de ignorãtia que est desertio de
bite scientie.sequit̃ videre de omis
sione ⁊ negligẽtia:q̃ dicũt desertõeꝫ
rei debite faciende. ¶ Omissio est desertio
actus debiti ĩ tpe determinato. Et dicit̃ act⁹
debitus quẽ tenemur facere. Circa omissio
nem aũt habemus videre q̃ttuor actus de-
bitos. Tentionẽ Distinctionem. Descripti-
onem. Absolutõem. Dicit̃ aũt omissio dere
licto actus:non circũstantie.actus principa-
lis:nõ annexi.precepti affirmatiui:nõ nega-
tiui. Est aũt triplex tentio quã omittere non
debemus. Quedã est rõne diuine obligatio
nis ⁊ hec est duplex.vna ad agendũ:vt in p̃
ceptis affirmatiuis.vt honora patrem tuũ.
Alia ad non agendũ.vt in preceptis negati-
uis siue ꝓhibitionibus.vt nõ occides. Pri
ma obligat semper:sed non ad semper:nisi
ꝓ loco ⁊ tpe. Secũda obligat semꝑ ⁊ ad sꝑ.
Quedã est rõne spontanee ꝯsensionis.vt in
cõtractibus:votis:iuramẽtis:ꝓmissis:⁊ ob
ligatione quã facit ꝯscientia. Quedã ratiõe
culpabilis offensionis. Nam ꝓpter culpam
mortalẽ obligat̃ homo siue tenet̃ ad penam
eternalẽ.ꝓpter venialẽ vero ad penã:tꝑalẽ
Describit̃ aũt tentio sic. Tentio est alieni p̃-
cepti vel ꝓhibitõis:vel ꝓprij assensus:vel
culpe ad agendũ vel nõ agendũ:vel patiẽdũ
obligatio. Ad agendũ q̃ꝫtum ad precepta af
firmatiua.ad nõ agendũ quantũ ad p̃cepta
negatiua ⁊ ꝓhibitões.ad patiendũ quantuꝫ
ad culpã. Triplex est aũt absolutio predicte
triplicis tentionis:scꝫ impossibilitas:dispen
satio:⁊ penitentia. ¶ Negligentia est debite
circunstantie derelicto in bono opere facien
do. Circa quã breuiter sunt videnda tria.scꝫ
eius originatio:denoĩatio.cõcomitatio. Ori
tur autem negligentia ex torpore. Unde di-
cit Grego. Duo sunt in bonis operib⁹ timẽ
da.desidia scꝫ ⁊ fraus. Desidiam facit minor
amor dei. Fraudem maior amor sui. Iteꝫ de
sidia per torporem nascitur. Fraus per ꝑua
tam dilectionem. Fraus ista sic notificatur.
Fraudẽ in opere dei perpetrat.q se inordi-
nate diligẽs:ad remuneratiõis trãsitorie bo
na festinat. Tripliciter aũt fraus ista cõmitti
tur.aut cum cordis humani gratia.aut fauo
ris aura.aut cum quelibet res exterior desi-
deratur. Ut enim bonũ opus bene fiat:req
ritur bonus finis.quẽ qui omittit:fraudat̃.
Reqruntur ⁊ alie circũstantie:vt loc⁹:tẽp⁹
modus.q̃s q omittit:vtiqꝫ negligit. Noiat̃
autẽ duplici vocabulo.scilicet negligentia ⁊
desidia.q̃ si large accipiantur:cõmunia sunt
ad q̃mcunqꝫ omissionem:tã actus debiti q̃ꝫ
circunstantie. Si ṽo accipiant̃ stricte ꝓ omis
sione circũstantie:tũc desidia magis respicit
cõmunẽ significatõem. Desidia d̾ quasi d̾si
stentia. Negligẽtia ṽo magis respicit signi-
ficatõem ꝓpriam.s.omissionẽ circũstãtie de
bite:q̃si nõ diligẽtia.q̃ diligẽtia circũstãtias
diligenter ꝓsequitur. Sunt aũt comites ne-

gligétie torpor ⁊ pigricia.que q̃zuis sint idé tamen pigricia dicit̃:eo q pigeat difficultas laboris.Torpor vero aspicit appetitũ quietis.Triplex est aũt torpor siue pigricia.scilicz infirmitatis naturalis.sicut in phlegmaticis. ⁊ est pena ⁊ nó culpa. Et est torpor infirmitatis acquisite ex culpa precedente:vt inebriosis ⁊ gulosis:⁊ talis nó excusat ẜm quosdã Et est torpor libidinosus.⁊ dicitur torpor captatus.⁊ ille torpor est voluntas recusans facere bonum difficile:eo q difficile. Et talis torpor siue pigricia cũ sit peccatũ reprehenditur in scripturis.

De cómissione Sectio ix.

s Equitur de cómisso videre. De q̃ est breuiter videndũ ⁊ adiungendũ q est transgressio legis diuine phibentis q̃ztum ad precepta negatiua. Potest aũt aliqd cómitti ↄtra naturá. Et h̃ dupliciť. scilicet ↄtra naturá cómuné hoibus ⁊ brutĳ. vt q masculus p femina sit. Et hoc est peccatũ sodomiticũ. Aut ↄtra naturam particularem:vt in natura angelica aut humana.⁊ hoc est naturale iudicatoriũ dictans malum esse fugiendũ:⁊ bonũ faciendũ. Ista natura dictat q debemus deo obedire. deũ colere ⁊ diligere. Dictat etiá q primo debem⁹ facere:qđ nobis volumus fieri ab eodem. Et qđ nobis nolumus fieri:alĳ nó debemus irrogare. Sic largo modo omne pctm̃ qđ cómittiť est ↄtra naturá. Potest etiá aliqd contra legé ↄmitti. Et h̃ dupliciter variať:nam lex phibet aliqd q̃ztum ad omne tp̃s.⁊ hoc est phibitũ q: est malũ.⁊ sic sunt phibitóes decalogi. Prohibet etiá aliqd nó simpliciť: sed ad tp̃us.⁊ sic sunt phibitóes cerimonialium.⁊ hoc est malũ:q: phibitũ. Cómitti p̃t etiam aliquid contra ↄsuetudiné.⁊ hoc é qđ ↄmittiť contra mores. Proprie aũt loquendo mos nó scriptus diciť ↄsuetudo.mos vero scriptus constitutio noiať. Nota tñ q facere contra ↄsuetudinem ↄseruatiuá honesti est pctm̃.facere ↄ̃ consuetudiné destructiuam honesti sanctũ est.facere ↄtra consuetudinem indifferenté malũ nó est. Honestum aũt est qđ sua vi nos trahit:⁊ sua dignitate nos allicit. Item nota q lex respicit honestũ consuetudo siue constitutio respicit vtile:qđ est conseruatiuũ honesti.

De errore:paruo iudicio:⁊ personaruz acceptione. Sectio x.

s Equiť de diuisione peccati:in peccatũ cordis:oris:⁊ operis. Et p̃mo aliqd de peccato cordis breuiť videamus.⁊ primo de eius diffinitione:postea đ differentĳs. Pctm̃ cordis sic diffiniť. Peccatũ cordis est transgressio legis diuine p inordinatóem intrinseci motus mentis. Differentie aũt eius sunt pctm̃ cogitatóis:delectationis:⁊ ↄsensus. De pctó delectatóis visuz est supra:cũ de pctó actuali ageret̃. Ad peccatũ cogitatóis ptinet error:prauũ iudiciũ:⁊ acceptio psonaꝝ. Ad pctm̃ ↄsensus reduciť peccatũ conscientie. Quantũ ad pctm̃ cogitationis primo videndũ est de ip̃a. deinde đ prauo iudicio.postremo de psonaꝝ acceptione. Cogitationum alia speculatiua pure.⁊ ista non est pctm̃.alia pratica siue affectiua. Pria est in ↄspectu mentis.⁊ est inuoluntaria:quantũ est de se. Scđa in aspectu cũ affectu.⁊ est voluntaria.⁊ ideo p̃t esse peccatuz. Error qdam est infirmantis:q̃lis est in febricitantibus.qbus dulcia videnť amara. Quidam est ĩfirmitatis naturalis originalis:quo corrũpitur ró in iudicĳs:⁊ frequenter deuiat. Iste error q: nó est voluntari⁹:nó est peccatũ:sed pena peccati. Quidá é error puerse volũtatis:cuius est habere falsa p veris. Talis aũt error:aut est ↄ̃ fidé vel bonos mores.⁊ ille sp est pctm̃. Si nó est ↄ̃ fidem vel bonos mores:tunc aut accidit in his q̃ sunt supra iudiciũ humanũ.vt iudicare de intentionibus cordiũ.⁊ sic semp est pctm̃.q: tunc vsurpať qđ solius dei est. Aut accidit in his que subsunt iudicio humano.vt errare in locis naturalibus ⁊ mathematicis:⁊ tunc nó é peccatũ. Prauũ iudiciũ recipit diffinitionez ⁊ distinctionem. Diffinitur aũt sic. Prauũ

iudiciu; est ex errore ,pueniés temeraria sen tentia: vel suspitio mali de occultis aliorum. Error est habere ignota ,p notis. Sententia est in asserendo vel diffiniendo q ita é. Suspitio est in opinãdo cũ dubitatõe temeraria etiã sententiãdo que ad ip; nõ ptinet. ¶ Distinguitur aũt humanũ iudiciũ ẽm hũc modũ. Judiciũ aliud est certitudinis: aliud temeritatis. aliud suspitionis. Primũ.s. iudicium certitudinis nõ est pctm̃. q: de manifestis licite iudicamus. Scd̃m iudiciũ temeritatis é triplex. videlicet diffinitõis: arguitõis: assertionis. Diffinitionis cũ qs de futuris male iudicat. Nã de alicuius correctione despare et eũ tanq̃ abiectũ repħendere: q nũc apparet malus: cũ nesciamus qualis futurus sit. temerariũ iudiciũ est. Arguitõis: cũ qs iudicat de his que ad eum nõ ptinent. Ro. xiiij. Tu qs es: qui alienũ seruũ iudicas. Assertõnis cũ qs iudicat de ocultis. Glosa sup p̃dictũ locũ. De quibus incertũ est quo aio fiãt sine piculo nemo iudicat. Aug⁹. vel Beda: super illud Matth. vij. Nolite iudicare: dicit hoc loco nihil aliud nobis p̃cipi nisi vt ea facta q̃ dubiũ est quo aio fiant: in meliorem partem interp̃temur. Primũ est perniciosum. scd̃m p̃sumptuosum. tertiũ superstitiosum. Tertiũ iudiciũ. s. suspitionis est triplex. sc; suspitõis violente. qñ oĩa signa apparent mali. nulla vel pauca boni. Temerarie: qñ multa boni: pauca mali. Leuis: qñ mlt̃a mali: pauca boni. Primo modo non est pctm̃. scd̃o veniale graue. tertio veniale paruum. Nota q iudicium certitudinis nec veniale é nec mortale. Judicium temeritatis mensuratur iuxta illud Matth. vij. Jn quo iudicio iudicaueritis: iudicabimini. Glo. Si quem iudicaueris temerarie damnatione veniali: venialiter condemnaberis. si dãnatõe mortali: mortaliter cõdemnaberis. Et hoc intelligẽ sine preiudicio. Judiciũ suspitionis q̃; diu manet in suspitione: non est mortale. nisi veniat in assertionis iudiciũ. ¶ Circa personarum acceptõem attendẽdum est diffinitionẽ et differentiã triplicẽ. Diffinit̃ aũt sic. Personarũ acceptio est iniusticia qua p̃fert psona persone ,ppter causam indebitã. Differẽtie acceptõis p̃sonaꝝ sunt tres. Una cõmittitur in honoris exhibitione. De qua Jac. ij. Fratres mei: nolite habere fidẽ iesu christi i p̃sonaꝝ acceptõe. Alia est i iudicij executõe. De qua Deut. xvi. Non accipies personã in iudicio. Alia in promotione ad dignitates. Que ,phibetur. i. Regũ. xvi. in electõe Dauid: cui non pretulit dñs fratres suos ,p pter vultus pulchritudinem seu propter altitudinem stature.

¶ De peccato ɔsensus: et de pctõ contra cõscientiã: et de pplexitate Sectio xi.

Sequit̃ videre de pctõ cõsensus. vbi primo videndum est de ip̃o ɔsensu qd est. Scd̃o de pctõ ɔ̄ ɔscientiam. Tertio de differentijs pplexitatis. Consensus diffinit̃ sic. Cõsensus est nutus voluntatis spontaneus. vł motus animi liber sui. Et cũ nihil ita sit in potestate nr̃a sicut cõsentire vel dissentire. hinc est q ɔsũmatur ibi omne peccatũ. Jnitiat̃ enim in cogitatõe: crescit in delectatõe. perficit̃ vero in ɔsensu. Ad intelligendũ quõ peccat̃ qñ agit̃ ɔ̄ ɔscientiã: multiplicitas ɔsciẽtie attendenda est. Consciẽtia enim vno modo dicit̃ supior pars rationis. quam greci synderesim vocant. et apud nos scintilla ɔscientie potest dici. Hec diffinitur a Basilio sic. Consciẽtia est naturale iudicatoriũ faciendi vel nõ faciẽdi. Differũt tñ ẽm rõnem synderesis et ɔsciẽtia. Nã synderesis iudicat faciendũ. i. dignũ fieri. Conscientia vero iudicat faciẽdũ. i. debitũ fieri. Alio mõ dicit̃ ɔscia habitus naturał dictãdi bonum vel malũ. et sic diffinit̃ a damasceno. Cõsciẽtia est lex intellectus nostri naturalis oppo sita peccato. Et ẽm hoc ɔsciẽtia nunq̃ errat. Tertio dicit̃ ɔscientia opinio habita de agẽdis: vel nõ agendis. idest debitis fieri vel nõ fieri formata. De qua. i. Chori. viij. Quidã cum consciẽtia vsq; nunc idoli: quasi idoloticũ manducant. Ro. xiiij. Omne qd̃ non est

ex fide peccatum est.glo.i.omne qd est contra conscientiam. Isto tertio modo conscientia est habitus acquisitus frequenter erroneus: in iudicando esse faciendum qd non est faciendum: et econuerso. Potest autem dictare cōscientia tertio modo dicta aliquid sȝ legem dei: preter legem dei: contra legē dei. Et est hic sermo de dictamine consciētie per modum precepti siue prohibitionis. nō per modum consilij vel persuasiōis. Primo mō conscientia ligat simpliciter et vniuersaliter. q2 legi dei concordat q̄ ꝯscientia oñdit esse ligatum. Secūdo modo cōscientia ligat q̄ȝdiu manet. vnde tenet homo vel eam deponere vel quod dictat opere adimplere. vtputa si dictat conscientia ꝙ leuare festucā de terra ē necessarium ad salutē. Tertio mō cōscientia non ligat ad faciendum vl' nō faciēdū: sȝ potius ad se deponendum. q2 cū talis conscientia sit erronea: et error ille repugnet legi diuine necessario q̄ȝdiu durat ponit homine extra statū salutis. vtpote si dicat leccatrix alicui: moriar si non cognoscas me. et ille incipiat habere ꝯscientiā de mortali si non cognouerit leccatricem. non est in statu salutis ipsa conscientia ꝑdurāte. q2 si non cognoscit eam peccat mortaliter contēnendo deum. cum dictat conscientia hoc dño displicere. si cognoscit eam facit contra preceptum dñi. ¶ Perplexitas nascitur ex errore conscientie. Est autem triplex perplexitas. Prima est intelligētie verborū sacre scripture. que videntur sibi repugnare. Scda est intelligentie faciendorum. De qua Ro.viij. Quid orem⁹ nescim⁹ etc. Tertia est ineuitabilitas peccandi. Pria dissoluitur per distinctionem et consideratione causarum dicendi vtrunqȝ. Scda dissoluitur ꝑ inspirationem spūssancti. que est vnctio docens de oibus ꝑ meritum orōnis. Jaco.i. Si quis idiget sapia postulet a deo etc. Et.ij.paral'.xx. Cum ignoremus quid agere debeamus. hoc solum habemus residui: vt oculos nostros dirigamus ad te. Tertia dissoluitur per depositionem erronee conscientie.

¶ De mendacio: periurio: et contentione.

Sectio xij.

s Equitur videre de pctō oris: quod pluribus differentijs variatur. Peccata eni oris sunt. mendaciū in quo veritas destruitur. periuriū: in quo veritas cōtemnitur. contentio in quo veritas impugnatur. Est eni contentio veritatis impugnatio cum cōfidentia clamoris. Hec tria precipue sunt ꝯ veritatem. Ista contra bonitatē sunt. scurrilitas: que est ꝯ honestatem. Vaniloquiū siue multiloquium: quod est ꝯtra vtilitatem. Adulatio: que est ꝯtra rectitudinem in laude aliena: Jactantia: que est ꝯtra rectitudinē in laude ꝓpria. Blasphemia: que est ꝯ rectitudinem in vituperiū dei. Maledictum: qd ē cōtra rectitudinē in vituperium ꝓximi. quātum ad penam. Contumelia que est cōtra rectitudinem in vituperium proximi q̄ȝtum ad culpam apertam q̄ improperatur. Detractio: q̄ est contra rectitudinē in vituperiū ꝓximi q̄ȝtum ad occultā culpā. ¶ De mendacio ē videre q̄ȝtū ad diffinitionem et diuisionē. Diffinitur autē ab Augustino sic. Mendacium est falsa signatio vocis cū intentiōe fallendi. Et nota ꝙ cū mentiri sit contra mentem ire: pōt homo mētiri dicēdo falsitatē ex certa scientia. Itē pōt hō mentiri dicendo veritatem q2 q̄ȝuis sit verum qd loquitur: tñ aliud sentit i conscientia. Itē pōt hō dicere falsum nō mētiendo nec peccando. vt qñ fallitur: adhibita tñ debita diligentia. ¶ Diuiditur autem mendacium diuisione trimēbri. s. in mendacium officiosum. ꝑniciosum: iocosum. Officiosum est qd iuuat. Perniciosum qd nocet. Jocosum qd delectat. Diuiditur aūt diuisiōe octimembri sic. Octo sunt genera mendaciorum. Primum qd fit in doctrina religionis. vt dicere christum non esse de virgine maria natum. Scdm qd nulli prodest et alicui obest vt mendacium detractionis. et si qs est testis falsus in causa criminali. Tertiū quod alicui obest vt ꝓsit alij. vt aliqs sit testis falsus in causa pecūiaria. Quartū qd fit sola mētiēdi libi

dine. Quintū qꝺ fit cupiditate placendi: aut delectādi ſuaui eloqo: vt mēdaciū adulatōis Sextū quo qs mentit̄ ꝑ ꝯſeruanda pecunia alicuiꝰ. Septimū quo qs mentit̄ ꝑ ꝯſeruanda vita alteriꝰ. Octauū quo qs mentit̄ pro cōſeruāda caſtitate alteriꝰ. Nullo hoꝝ mendacioꝝ eſt mētiendū. Dat aūt talē regulam Augu. ꝙ q̄zto aliqꝺ mendaciū magis accedit ad primū: tanto maiꝰ eſt pctm̄: ⁊ quanto magis recedit a primo mēdacio: tāto minus eſt pctm̄. ¶ Poſt mēdaciū q̊ v̾itas deſtruitur: ſequit̄ piuriū quo veritas ꝯtēnitur. Sed ꝙ piuriū eſt violatio iuramenti: prius videndum eſt de iuramento q̄ztum ad eſſentiam. ⁊ ſic iurare eſt inuocare deū in teſtē ſue locutionis. Quantū ad licentiā: ⁊ ſic iurare licet propter pacē ⁊ iuſticiā conſeruandā: vl' amicitiam cōfirmandā. Propter veritatē aſtruēdam. ⁊ ſic paulus frequenter iurabat. Propter calumniā vitandam: ſicut iurant actor ⁊ reus. Propter fidelitatem ſeruādā. ſic iurāt principes regi. Quātū ad formā. ⁊ ſic ē forma conceſſa. vt iurare per deū. ⁊ hec variat̄ Nam in veteri teſtamēto dicebat̄. viuit dominus. i. per deū viuum. In eccl'ia primitiua dicebatur. teſtis eſt mihi deus. i. teſtem deuz inuoco. Modo vero dicitur. ꝑ deum. Et eſt forma non ꝯceſſa. vt iurare per idola. Quātum ad comites. ⁊ ſic dicitur ꝙ iuramentuz tres debet comites habere. ſ. veritatem. que debet eſſe in conſcientia. vt nouerit ita eſſe. Iudicium vt diſcrete iuret ⁊ cū deliberatōe Iuſticiam: vt qꝺ iuratur ſit licitum ⁊ honeſtū Quantū ad differentias que ſunt due. ſ. iuramentum aſſertoriuz. vt qn̄ iuratur: vel de pn̄ti: vel de preterito ita eſſe vel fuiſſe. Promiſſoriū. vt cū iurat aliquis de futuro aliqd ſe facturum. Modo videri pōt periurij diffinitio: que eſt talis. Periurium eſt mendacium iuramento firmatum. Poteſt etiaz videri diſtinctio: que eſt hec. Periurium dicitur falſa iuratio. Itez peruerſa iuratio: quod fit qn̄ eſt illicitum qꝺ iuratur. Tertio dicitur tranſgreſſio iuramenti.

¶ De adulatione: maledicto: ⁊ detractione
Sectio xiij.

Sequitur videre de adulatione: maledicto: ⁊ detractiōe. que ꝯ rectitudinem laudis ⁊ vituperij cōmittūtur. Adulatio aūt diffinitur ſic. Adulatio eſt ſermo laudis alicui exhibitus intentione placēdi. Diſtinguitur aūt ſic. Eſt enim q̄daz adulatio que bonum non habitū attribuit. q̄daz q̊ habituz extollit. dicendo maius eſſe q̄z ſit. Quedam eſt q̊ malū nutrit laudando malū ⁊ dicendo eſſe bonuz ⁊ licitū. ps̄. Laudatur pctōr in deſiderijs aie ſue: ⁊ iniquus bn̄dicitur. Quedam eſt qua hō homini vult placē non pp deum: laude tn̄ vera. Gal'. i. Si adhuc hoibus placerē. i. placere vellem: nō pp deum: chriſti ſeruus non eſſem. ¶ Maledictum q̄druplicit̾ variat̄. Eſt eni maledictū ſurreptionis. de quo dicit Aug. Si enim cū omni facilitate ⁊ temeritate maledixerimus ad minima pertinet peccata. Laſciuie eſt cuz alicui non eſt animo maledicimus. de quo dicit Hiero. Qui negligit oris maledicti reſecare conſuetudinem: etſi non corde maledicat: immundiciam tn̄ labiorum ⁊ oris ingnamentum incurrit. Eſt ⁊ maledictum odij: qꝺ ex malo corde procedit zelo vindicte. Quartum eſt maledictū iuſticie: qꝺ ex charitate ꝓcedit. ſ. cum alicui amico noſtro maledicimꝰ ad eius correctionē. De his duobus vltimis dicit Grego. Scriptura ſacra duobus modis maledictum cōmemorat. aliud qꝺ approbat: aliud qꝺ condemnat. Aliter eni ꝓfertur amore iuſticie: aliter amore vindicte. ¶ Detractio ſic diffinitur. Detractio eſt aliene fame denigratio. Cōmittitur autem ſex modis ſcz cū bonum negamus qꝺ nouimꝰ eſſe fcm̄. vel cū tacemꝰ ne fiat alijs manifeſtū. vel cum peruertimus dicēdo illud mala intētiōe eſſe factum. Itē malū occultū reuelando in caſu non conceſſo: vel augmentando dicēdo maius eſſe q̄z ſit. vel adinueniēdo mēdaciter malum quod factū non fuit. Tenetur aūt detractor ad reſtitutionem bone fame quam ab-

Adulatio

Detractio

stulit. Maius enim bonum aufert detractor q̄ʒ raptor. ⁊ non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum.

¶ De peccato operis. Sectio xiiij.

E peccato operis breuiter est videndum quantū ad diffinitionem ⁊ distinctionem ab offensa voluntatis ⁊ superadditioné ad maliciā voluntatꝭ. Est āt peccatum operis trāsgressio legis diuine: p iordinationé extrinseci motus mentꝭ. Ad peccatum operis reducit̄ peccatū cōsuetudinis. Peccamus eni cogitatione: delectatiōe: consensu: verbo: opere ⁊ consuetudine. Peccatum aūt operis cōparari habet ad peccatum voluntatis interioris prout sunt coniuncta. ⁊ sic sunt vnum peccatū: pro eo ꝙ est ibi vnus contemptus ⁊ vna auersio. Vnuʒ inq̄ʒ sunt loquendo formaliter: cum sit ibi vna deordinatio preuia. Loquendo tamen materialiter plura sunt peccata. q: plura sunt deordinata. scʒ voluntas interior: ⁊ actus exterior. Si autem hec duo adinuiceʒ comparent̄ tanq̄ʒ disiuncta. ita ꝙ vnus peccet voluntate tm̄. alius voluntate ⁊ opere: tunc diuersa sunt pctā non solum materialiter: sʒ etiā formalit̄. Superaddit vero malicia opis super maliciam voluntatis qn̄ volūtas mala nō vult in opus procedere: q: tunc nō est omnino plenꝰ ꝯsensus. Nam si actus operis subsequat̄ cōtemptum: auersio ⁊ cōuersio ꝯsūmant̄. Si auteʒ voluntas mala vult in opꝰ malū ꝓcedere: sʒ nō potest: tunc distinguendū est. Nam vnuʒ peccatum maius altero tripliciter iudicat̄. s. aut rōne maioris contemptus dei. ⁊ sic opus non addit ad iniquitatem volūtatis. Aut ratione maioris delectationis ⁊ libidinis. ⁊ sic opus aggrauat. maxime quātū ad genus carnalis peccati quo peccat qs in seipso. Aut ratione maioris damnificatiōis. ⁊ sic opus addit ad malam voluntaté. maxime q̄ʒtum ad genus peccati quo quis peccat in proximuʒ. Quantūcūqʒ eni velit quis fornicari. nō tm̄ delectat̄ in voluntate q̄ʒtū in ope. Et quantūcunqʒ velit quis occidere: non tantum nocet volendo quantum actualiter occidendo.

¶ De septeʒ vicijs capitalibus in generali. Sectio xv.

Equitur videre de diuisiōe peccati in septem vicia capitalia. q̄ sunt. Superbia: inuidia: ira: acidia: auaricia: gula: luxuria. De quibꝰ primo videndū est in generali. deinde de singulis i spēali. In generali tria sunt in vicijs capitalibus attendenda. s. diuersa nominatio. cōnexiua ordinatio. sufficiés assignatio. A btō Grego. ⁊ alijs doctoribus sic nominantur. Superbia: inuidia ira: acidia: auaricia: gula: luxuria. Ab Isidoro sic. Castrimargia: fornicatio: philargiria: tristicia: acidia: cenodoxia: superbia. Item superbiaʒ quidem ⁊ cenodoxiā siue vanā gloriam distinxit Isido. Sed Grego. coniunxit. q: idem sunt in re. differentes tm̄ ratiōe. Superbia eniʒ dicit̄: qn̄ aliquis sibi magnus apparet intra animum. Vanaglīa est qn̄ aliqs nititur magnus apparere per laudé in facie aliorum. Silr̄ Isido. distinxit acidiā ⁊ tristiciam: sed Gre. cōiunxit: q: idem sunt in re. sʒ differunt rōne. Ideʒ eni motus est in acidia ⁊ tristicia. differens rōne terminoꝝ. Nā ꝓm auersionem ⁊ recessum ab arduo graui dicitur tristicia. ꝓm ꝟo accessum ⁊ ꝯuersioné ad leue dicit̄ acidia: vt q: isti ē graue surgere ad matutinas: tristis auertit se. Quia vero leue est ei quiescere: acidiosus conuertit se. ¶ Ordinantur aūt vicia capitalia ꝓm cōnexioneʒ: qua fit vt vnum ex altero ꝓferat̄. Nā supbꝰ non vult subesse maioribꝰ. vult preferri eq̄libus. vult ꝯculcare minores. Et si nō potest inuidet maioribus: q: principant̄. eq̄libꝰ: q: ꝓsperant̄. minoribꝰ: q: exaltant̄. Et cū sic nihil proficiat: concipit irā ꝟ facili ad maiores. mediocres: ⁊ minores. Deide decidit in acidiam: qua mentis tranquillitas perturbatur Et tunc cum interiorem cōsolationé amiserit ad exterioreʒ per auariciā se cōuertit. ⁊ sic factus opulentus: imoderate per ingluuié facit ventrem. Et postremo ad luxuriam resoluit carnem: a sūmo rōnis ꝟtice vsqʒ ad car-

nis infimū depravatus. Sic pꝫ ꝙ qnqꝫ pͥma
sunt spūalia. duo vero vltima sunt carnalia.
¶ Accipit aūt sufficientia septem capitaliuꝫ
viciorū penes ꝓnitatem ad apparēs bonuꝫ.
Hec aūt pronitas si est respectu boni qḋ re-
spicit spiritum ꝭm se: pōt esse quadruplex: ꝭꝫ
quattuor conditiones boni ad qḋ appetitus
hominis inclinat. Appetit eni quis bonum
sub rōne dignitatis. ⁊ sic est supbia. Aut sub
ratione ꝓprietatis. ⁊ sic est inuidia. Aut sub
ratione securitatis. ⁊ sic est ira. Aut sub rōne
quietis ⁊ tranqllitatis: ⁊ sic est acidia. Si ve
ro sit pronitas respectu boni qḋ respicit car
nem siue spm̄ in carne. sic potest esse triplici-
ter. Nam spūs carnalis appetit bonum sub
ratione sufficientis: ⁊ sic est auaricia. aut sub
ratione demulcentis. ⁊ sic est luxuria. aut sub
ratione reficientis. ⁊ sic est gula. Ex hoc pa-
tet numerus ⁊ sufficiētia vicioꝝ capitalium.
¶ De differentia inter capitale vicium: ini
tium peccati: ⁊ radicem malorum.

Sectio xvi.

Ttendēda est differētia inter capi-
a tale vicium: peccati initiū: ⁊ radiceꝫ
maloꝝ. Capitale vicium dicit. q: si
cut caput est membꝝ principale ⁊ cōpletum
⁊ alioꝝ membroꝝ principiū q̄ꝫtuꝫ ad motū
⁊ sensum. sic viciū quod dicit capitale nomi
nat pctm̄ completum: a quo alia vicia oriun
tur. ¶ Initiū vero nominat ꝓprie illud in q̄
actus inchoatur. Radix autē illud a quo nu
trimentū trahitur ⁊ fomentū. Unde cū pec
catum nutrimentum trahat ex parte appeti-
bilis: ⁊ dicat recessum a deo. hinc est ꝙ initi
um peccati attēdit ex pte auersiōis. radix ve
ro ex parte cōuersionis. Et sic auersio ē rati
one cōtemptus. cōuersio vero est rōne cupi
ditatis ⁊ libidinis. Et ideo superbia dicitur
initium omnis peccati. cupiditas radix om-
nium maloꝝ. Dicit aūt initiū peccati tripli-
citer siue nominat. aut prout dicit recessum
liberi arbitrij a lege maiestatis. ⁊ sic supbia
siue ꝯtemptus dei dicit initium peccati. q: q
preceptū transgredit creatoris: a superbia in
cipit ⁊ contemptu. Aut a lege veritatis. ⁊ sic
error dicitur initium peccati. q: sicut dicit sa-
piens. Omnis malus ignorans. Et vere ab
ignorantia incipit ⁊ error: q: eterna deserit ꝓ
terrenis. Aut a lege bonitatis. ⁊ sic insipien-
tia dicitur initium peccati. Unde Chrisosto-
mus super illud ps̄. A facie insipientie mee:
dicit. ꝙ omnis peccati initium insipientia est
Insipientia eni est cōtraria sapientie. in qua
diuina bonitas pregustatur. Merito ergo
ab insipiditate dicitur inchoare: qui poti⁹ in
malicia peccati q̄ꝫ in suauitate dei eligit dele
ctari. ¶ Radix etiam peccati siue mali que
circa peccatum dicit libidinis ꝓnitatem: tri
pliciter potest summi. s. generalissime. cuꝫ di
citur: cupiditas siue libido est radix omniuꝫ
malorum. Generaliter: vt cū dicitur. duplex
est radix malorum. s. amor male accēdens: ⁊
timor male humilians siue deijciens. Amor
est respectu boni. timor respectu mali. Mi-
nus generaliter: vt cum dr̄ ꝙ triplex est ra-
dix peccati. s. concupiscentia carnis: concupi-
scentia oculorum: ⁊ superbia vite. Et sic pa-
tet ex predictis quomodo accipiatur viciuꝫ ca
pitale. Patet etiā ꝙ initiū dicitur aliqn̄ de su
pbia. aliqn̄ de errore. aliqn̄ ḋ insipiētia. Pa
tet nihilominus ꝙ aliqn̄ dicitur vna radix:
aliquando due. aliquando tres.

¶ De superbia. Sectio xvij.

Am de singulis vicijs capitalibus
i est videndum. Et primo de supbia.
Circa quam tria sunt attendēda. s.
diffinitio: differentia: ⁊ gradus. Supbia dif
finitur sic a bernardo. Supbia est ꝓprie ex-
cellentie appetitus. Sic ab Augustino libro
de innocentia. Supbia est amor ꝓprie excel
lentie. Item ab eodē in libro de ciuitate dei.
Superbia est pu̇erse celsitudinis appetitus.
¶ Superbia ꝭm Gregoriū habꝫ q̄ttuor dif
ferentias. Prima est qn̄ homo attribuit sibi
bonum quod habet. Secunda est qn̄ etsi nō
sibi. tn̄ suis meritis. Tertia est, quando iactat
se habere qḋ non habet. Quarta est quan-
do se existimat alijs preualere. Unde versus

Al se: pro meritis: falso: plus omnibus iflat. Scdm Anselmu libro de similitudinibus: qtuor sunt exaltationis species. Quedam est exaltatio in opinione. queda in voluntate. qdam in sermone. quedam in ope. Exaltatio in opinione est cum quis reputat se dignum epatu vel aliqua dignitate: tn nollet ea habere. Exaltatio in volutate est cum quis vellet habere episcopatu: tn non reputat se dignu vel etia opinat. Exaltatio in sermone est qn nec se dignu reputat: nec vellet habere: tn loquitur ampullosa de aliqua scientia vt magis appareat. Exaltatio in opere est quando aliquis nec se dignu reputat. nec vellet habere: nec loquitur magna: tn exaltatur in ope. vt quando vocat ad osilia: et hmoi. ¶ Gradus supbie scdm Bernardu sunt duodecim. sc3 curiositas: leuitas mentis. inepta leticia. iactanctia. singularitas. arrogantia. presumptio. defensio peccatorum. simulata confessio. rebellio. libertas peccandi: cosuetudo. His quasi quibusda passibus supbus diligenter ad finem que intedit peruenit. Curiositas e quando supbus diligenter inquirit rumores sc3 quid de ipso dicatur. Leuitas mentis est qn leuiter aliquis mutat de delectatione ex verbis laudis in tristicia ppter verba vituperij. Inepta leticia est qn letat ex defectibus et criminibus aliorum. Jactantia est qn narrat ea que habet vt laudet. Singularitas est qn preter consuetudine aliqua singulariter operatur: vt solus appareat et laudet. Arrogantia est qn iactat se habere qd no habet. Presumptio est qn ingerit se ad faciendu quod ad eum no pertinet. Defensio peccati est qn peccatu suu et erroze defendit et excusat qs manifeste vel apte. Simulata osessio est qn peccatu suu excusat occulte. Rebellio qn dissidet. sc3 supioribus: paribus: et inferioribus. Supioribus obuiat. inferiores opprimit. pares molestat et perturbat. tunc libertas peccandi succedit. q: nec deu timens: nec hoies reuerens peccat libere. consuetuo ad mala. in pfundu decides peccatorum.

¶ De inanigloria Sectio xviij.

Sequit videre de inanigloria: q ide est qd superbia scdm rem: ab eadem differes rone. Circa qua breuit videnda sunt qttuor. s. diffinitio: oppositio: differetie et filie. Inanisgloria sic diffinit. Inanisgloria est amor laudis pprie ppter excellentiam apparente. ¶ Inanisgloria ad humilitate habet opponi. Humilitas aut quattuor habet actus. et sic habet quattuor oppositiones. Primus actus est velle subijci. et sic opponit supbie large sumpte. Scds est de se parua sentire. Unde Aug. dicit. Humilitas est sensus pprie paruitatis. et sic opponitur tumori vel elationi. Tertius est velle subesse omnibus: scilicet supioribus: paribus et inferioribus. et sic opponit superbie stricte sumpte. que est amor pprie excellentie. Quartus est de se velle parua dici. et sic opponit inanigloriae. ¶ Habet inanisgloria duas differentias formales. sc3 appetitu fauoris. et appetitu laudis. Fauor est excellentia alicuius in corde. laus in ore. Tres autez habet differentias materiales que ponuntur. Hiere. ix. Non glorief sapiens in sapientia sua. nec fortis in fortitudine sua. nec diues in diuitijs suis. sed in hoc glorietur qui gloriatur scire et nosse me dicit dominus. Cu gloria sit beatissime trinitatis ppria: no est gloriandu in sapietia que attribuit filio. nec in fortitudine: q attribuit patri. nec in diuitijs tam tpalibus q3 spualibus: que attribuunt spuisancto. ¶ Inanisgloriae scdm btm Gregoriu septe sunt filie. sc3 inobedientia: iactantia hypocrisis. incontinetia. ptinacia. discordia. nouitatu presumptio. Inobedientia est voluntas fugiens minorationem potestatis. nolens subiacere supioribus in debitis. Jactantia est voluntas ppter apparentem potestate propriam se ostentans. Hypocrisis e voluntas per speciem sanctitatis se simulas fallaciter in aperto. et viliter agens in occulto siue intentione siue opere. Incontinentia est voluntas per coformationem sui: ab his

qui mali ſunt laudari appetens. Pertinacia eſt voluntas ſugiens minorationem probitatis: dicta vel facta ſua irreuocabiliter defendens. Diſcordia eſt voluntas ſugiens minorationem ſapientie. ab his que ab alijs dicũtur diſſentiens. Nouitatum preſumptio eſt voluntas excedens qualitatem ſui ordinis: propter apparentem nouitatẽ ſciẽtie vel ſapientie oſtẽtari cupiẽs. yſidorus vero diſtinguens inter ſuperbiam ⁊ inanẽgl'iam ꝓpter differentiá ratiõis: dicit ꝙ de ſupbia oriunt contemptus: inuidia: inobedientia: blaſphemia: murmuratio: ᵭtractio: ⁊ plura alia. De inanigloria vero ẜm eundem oriuntur contentiones: hereſes: iactantia: ⁊ preſumptio nouitatum.

De inuidia Sectio xix.

Sequitur videre de inuidia quantuꝫ ad quinqꝫ. ſ. quantum ad diuerſam nominationem. diuerſam diffinitionem. oppoſitioneꝫ. differẽtias: ⁊ filias. Inuidia dicit aliqñ nomine ire. Geñ. iiij. quare iraſceris. glo. ideſt liuore torqueris. Aliquádo nomine odij. Gene. xxxvij. oderant eum fratres. i. inuidebant. Aliquando noie emulationis. i. Regũ. ij. Affligebat eam emula eius. Tamen emulatio quattuor habet ſignificatiões hoc verſiculo comprehẽſas. Emulor inflatur amat inuidet ac imitat. Aliquando noie ꝓprio. Et ſic Damaſce. dicit ꝙ q̃ttuor ſunt ſpecies triſticie. ſ. acidia que eſt triſticia aggrauans. Achos que eſt triſticia vocem auferens. Miſericordia que eſt triſticia de alieno malo. Inuidia que eſt triſticia de alieno bono. Diffinitur auteꝫ ſic inuidia ab auguſtino. Inuidia eſt odium felicitatis aliene. A remigio ſic Inuidia ẽ dolor de alieno bono. A damaſceno. Inuidia eſt triſticia de alienis bonis. A pho. Inuidia eſt triſticia in apparenti felicitate alicuius inimicorum. Itẽ aliter. Inuidia eſt diſſenſio ab alieno bono extimato diminuere propriũ. Differentie inuidie materialiter aſſignate ẜm Auguſtinum ſunt tres. ſ. inuidere ſuperioribus: paribus ⁊ minoribus: ſiue inferioribus. Inuidet enim homo ſuperioribus: q: eis non equatur. Paribus. q: in melius ꝓſperant. Inferioribus: ne ei equant. Opponit auteꝫ timor dñi ſuperbie rõne humilitatis quá generat. ⁊ pietas inuidie ratiõe charitatis ex qua generat. Prima enim ⁊ potiſſima filia charitatis eſt pietas. que ad omnia valet. Filie inuidie ẜm btm̃ gregoriũ ſunt qnqꝫ. ſ. odium. ſuſurratio: detractio. exultatio in aduerſis ꝓximi. afflictio in ꝓſperis ipſius. Odiuꝫ eſt voluntas affectans proximo malum: vt careat contriſtante bono. Suſurratio eſt voluntas loquendi ſeminás diſcordias iter fratres: vt perſequat ꝓximũ ꝓpter ipſi⁹ bonũ contriſtans. Detractio eſt voluntas famam ꝓximorũ per verba denigrás: vt deſtruat i aliorum opiniõe contriſtás bonũ. Exultatio in aduerſis proximorum eſt voluntas ꝓcurata in proximi aduerſitate delectans. Afflictio in bonis proximi eſt voluntas procurás malum ſuo deſiderio: per euentum proſperitatis contrarie defraudata.

De ira Sectio xx.

Sequitur videre de ira quantum ad quattuor. ſ. quantum ad diffinitionem: oppoſitionem: differentias ⁊ filias. Diffinit autem ira a Caſſiodoro ſic. Ira eſt animi motus cõcitatus: ad penam ꝓuocans inferendam. A rabano. Ira eſt oĩs malus motus ad nocendum. Ab auguſtino Ira eſt triſticia ex impotentia vlciſcendi. A damaſceno. Ira eſt feruor eius qui circa cor eſt ſanguinis. ex euaporatione fellis vel returbatione fiens. Item ab eodem ſic. Ira eſt id quod eſt audax mentis vindex ꝯcupiſcentia. Item ab eodem. Ira eſt deſiderium repunitionis. A philoſopho. Ira eſt appetitus contrarij doloris propter apparenteꝫ exanimationem. ⁊ appetitus inferendi dolorem ſibi aduerſanti propter illatam iniuriam apparentem. que quodammodo exanimat: per ẜ ꝙ debito ordine hominem quantum ad iudicium anime priuat. Habet auteꝫ ira op

positionem ad mansuetudinem ratione sui
initij. quia mansuetus etiam nunq̃ȝ vult inci
pere irasci. Ad iram per zelum: ratione ma-
terie. Sunt enim circa eandem materiam. s.
circa personam ira per vicium ⁊ ira per zelũ
quamvtraqȝ vult puniri. Sed ira per viciuȝ
vult q̄ persona puniatur vt sic satietur vin-
dicta persone. Ira vero per zelũ appetit pu-
nitionem p̄sone vt destruat̄ viciũ in p̄sona.
Breuiter ira per zelum vult punitioné p̄so-
ne cum debitis circũstantijs. Ira per viciuȝ
cum indebitis. Ad patientiam vo habet ira
oppositionem rõne finis. q̄ patientia extin-
guit iram ne ꝓcedat. Nã qui patiens ẽ iras
mitigat suscitatas. ¶ Species siue differen-
tie ire sunt tres s̄m Damasce. s. fel: mania:
cotus. Fel siue fellea passio dicitur subitꝰ ani
mi motus impatiens lesionis. Et accidit ex
parte corporis ex cõmotione fellis. ⁊ ex par
te aĩe ex corruptiõe vis irascibilis: ⁊ tũc mo
uetur fel ad vĩdictã vt expellat̄ tristicia. De
qua dicit Augu. Ira est cõmotio passionis
illate. Hec ira cito transit. Mania dicit̄ ma
nens ira ⁊ memorie tradita. Cotꝰ est ira ob
seruans tempus ad vindictam. ¶ Filie ire
s̄m beatum Gregorium sunt sex. s. Rixa: ti-
mor mentis: contumelia: clamor: indignatio:
blasphemia. Rixa est audax vindicandi vo
luntas in iniuriã facti procedens. Timor mé
tis est voluntas vindicandi. fugiens aduer-
santem propter estimatas inimicitias. Con-
tumelia est voluntas vindicans per expro-
brationem malorum. Clamor est voluntas se
vindicans in exaltando vocem per vitupe-
rium ad aliorũ aures perueniens. Indigna-
tio est voluntas se vindicans per signũ mole
stie exterius declaratũ. Blasphemia est vo
luntas se vindicans per opprobrium deo vl'
sanctis illatum. ¶ Scd̃m isidorum sunt tres
filie ire. s. homicidium: clamor indignatio.
Que sic distinguuntur. Nam vindicta in-
fertur homicidio per manum. clamore per
os. indignatione per signum.

¶ De acidia Sectio xxi.

Sequitur videre de acidia q̃ȝtuȝ ad
tria. s. quantum ad diffinitioneȝ. op
positionem ⁊ filias. Diffinitur auté
sic ab Augustino. Acidia est tedium interni
boni. A Richardo. Acidia est torpor animi
bonum inchoare negligentis. A Damasce-
no. Acidia est tristicia aggrauans. A magi-
stris. Acidia est diffidentia de proprijs viri-
bus ⁊ auxilio dei: implendi ardua siue man-
data. ¶ Opponitur autem acidia inquantũ
est diffidentia implédi precepta: virtuti spei:
cuius est confidere. Inquantum est tedium
ĩterni boni ex quo generatur pusillanimitas:
opponitur virtuti fortitudinis. Inquantum
vero quod est facile reputat difficile: oppo-
nitur virtuti charitatis. que omnia etiam dif
ficilia facit facilia reputari. Quantum vero
ad suam essentiam que est tristicia: opponit̄
gaudio spiritus. ¶ Acidia s̄m beatum Gre
gorium habet sex filias. que sunt videlicet:
malicia: rãcor: pusillanimitas: desperatio: tor
por: vagatio mentis circa illicita. Malicia
est voluntas grauedinis impatiens: machi-
nans malum illius quem estimat inferenteȝ.
Rancor est voluntas ex impotentia repellé
de grauedinis amaricata. amaritudinem in
tus clausam per signuȝ exterius manifestãs.
Pusillanimitas est voluntas immoderate
metuens grauedinem in aggressu agendo-
rum: siue de proprijs viribus immoderate
diffidens. Desperatio est volũtas grauedinẽ
reprimens de adiutorio ad perficiéda agéda
diffidens: siue de remuneratione diuina pp
sustinentiam grauedinis que est in implen-
dis preceptis diffidens. Torpor est volũtas
grauedinis impatiens: tepida vl' pigra ad ex
pletionem agendorum inchoatorum. Vaga
tio mentis circa illicita est voluntas interno
gaudio destituta. in rebus exterioribus illici
tis quietem vel consolationem querens. Se
cundũ ysidorꝫ alie sunt filie tristicie: alie aci-
die. Ipse enim tristiciã vocat voluntatem in
quantum a graui debito se auertit. Acidiam
vero vocat voluntatem inquantũ se ad quie

tem indebitam conuertit. Dicit ergo. De tristicia exeunt rancor. pusillanimitas: amaritudo: desperatio. De acidia ƀm ipsum oriunt̄ ociositas: somnolentia: importunitas: inquietudo mentis. corporis instabilitas: verbositas: curiositas.

De auaricia. Sectio xxij.

Sequitur videre de auaricia quātuȝ ad quinqȝ.s. q̄ȝtum ad diffinitioneȝ cōparationē: oppositionē: dr̄ias ⁊ filias. Aug. super genesim ad lr̄am diffinit sic auariciam. Auaricia est appetitus non soluȝ pecunie. sed etiā altitudinis ⁊ scientie. Idem in libro de ciuitate dei. Auaricia ē libido habendi pecuniam. Ideȝ alibi. Auaricia est immoderata habendi cupiditas. Itē tullius diffinit eam sic. Auaricia est amor īmoderatus habendi. Comparat̄ autem auaricia idolatrie. Unde sepe dicit̄ idolorum seruitus in scriptura. Hoc autem dicit̄: q: cultor dei ad deum tripliciter comparat̄.s. diligendo: honorando: ⁊ in ipso ꝯfidendo. que tria in auaro respectu pecunie inueniunt̄ ⁊ reperiunt̄. propter qd̄ auaricia non immerito dicit̄ seruitus idolorum. Duplex est etiaȝ actꝰ auaricie.s. diligere pecuniam: ⁊ retinere siue nō dare. Ratione primi actus auaricia opponitur charitati. que bonū diligit incōmutabile. Ratione vero secūdi actus opponit̄ largitati siue liberalitati. que dat danda: ⁊ retinet retinenda. Duplex quidam est actus largitatis scilicet dare danda: ⁊ retinere retinēda. Cuius duplex est extremitas viciosa.s. prodigalitas: que dat non danda. ⁊ auaricia: que retinet non retinenda. Largitas siue parcitas qd̄ idem est: est virtus. tamen ratione actuū differens erit medietas. Si autem attendatur oppositio ƀm actum dandi. Prodigalitas est superfluitas que dat non danda: Auaricia est diminutio que nihil dat. Largitas ē medietas. Si vero ordinatur ƀm actum retinendi. Auaricia est superfluitas que retinet retinenda ⁊ non retinenda. Prodigalitas ē diminutio que nihil retinet. Parcitas vero est medietas. Differentie auaricie sūt quinqȝ.s. beneficij subtractio: furtuȝ: rapina: vsura: symonia. Subtractio beneficij est auaricia retinens beneficium qd̄ tenet̄ dare pauperibus in tempore necessitatis. vt diues indigenti. Furtum est auaricia retinens rem alienam inuito dn̄o. Rapina est auaricia ꝑ vim occupans rem alienam. Usura est auaricia acqrens per mutuū aliquid preter sortem. Symonia est auaricia studiose appetēs vendere vel emere spūalia vel spūali annexum. Filie auaricie ƀm Gregorium sunt septem.s. ꝑditio: fraus: fallacia: ꝑiuriū: ingetudo mentis. violentia: obiurgatio mētis cō tra misericordiam. Proditio est voluntas ꝑ deceptionem domesticorum acquirendis inhians. Fraus est voluntas profectum ꝓximi decipiens propter terrenum emolumentuȝ. Fallacia est voluntas per verba decipiēs ꝓximum causa lucrandi. Periuriū est voluntas violans sacramentū ⁊ iuramentū. Ingetudo mentis est volūtas cogitare nō cessans qualiter possit diuitias congregare. Violentia est voluntas per vim aliorum bona rapiens. Obiurgatio mentis contra misericordiam est volūtas ꝯcitata aduersus postulatōeȝ indigentiȝ: ex nimio ardore pecunie retinende. Scd̄m ysidorum octo sunt filie auaricie. scȝ mendacium. fraus: furtuȝ: turpis lucri appetitus: falsa testimonia: violentia: inhumanitas: ⁊ rapacitas.

De gula. Sectio xxiij.

Sequitur videre de gula q̄ȝtū ad q̄tuor.s. q̄ȝtum ad diffinitionem: oppositionē: differentias ⁊ filias. Diffinitur autem gula quantū ad excessum in cibo sic. Gula est immoderatus amor edendi Quantum vero ad excessuȝ in potu dicitur ebrietas. quam diffinit Seneca sic. Nihil aliud diffinio ebrietatem: q̄ȝ insaniā voluntariam. Quantum vero ad excessum cibi ⁊ potus sic potest diffiniri. Gula est īmoderatus amor alimēti. Itē sic. Gula est immoderatꝰ amor delectatōis eius q̄ est circa vel ƀm gu

stum. ¶ Scdm hoc gula pót sumi stricte ꝓ imoderantia in cibo. Et sic opponit ei parsimonia. Vel large pót accipi ꝓ imoderantia in cibo ⁊ potu pariter. Et sic opponitur ei sobrietas: que modum seruat in vtroqz. ¶ Differentie siue conditiões gule ꝫm ysidorū sunt quattuor. s. qd: quantum: qñ: quō. Quid ad ipsam rem ꝑtinet. Quādo si añ legitimū tempus appetat: Quantū ad imoderantiam refertur. Quomodo si nimis ardēter appetat. Scdm beatum Gregoriuz sunt quinqz differentie hoc versu comprehense. Prepropere: laute: nimis: ardenter: studiose. Prepropere pertinet ad sumptionez cibi ante tempus. laute pertinet ad cibi substantiaz. cum. s. ex se preciosus ⁊ delicatus est. nimis: ad cibi quantitatem. ardenter: attenditur ex parte affectiue. studiose ex parte cognitiue. Duas istas vltimas differentias ꝫm beatuz gregorium sub illa que est quarto modo apprehendit. ¶ Quinqz sunt filie gule ꝫm gregorium. s. inepta leticia. scurrilitas: imūdicia: multiloquium: hebetudo mentis vel sensus circa intelligentiam. Inepta leticia est voluntas per exteriores lusus excitans libidinez in gustu. ⁊ ex ipsa postmodum excitata. Scurrilitas est voluntas per verba carnalia libidinem gustus cōmouens: ⁊ ex ipsa postmodum cōmota. Immundicia est voluntas per nimiam cibi sumptionem: libidinem in gustu continuare desiderans. Multiloquium est voluntas per multiplicationem verborum: intendens in gustu conseruare libidinem. Hebetudo mentis est voluntas libidinis cōseruande proprie carnis absorpta: intelligere spiritualia fastidiens. Scdm ysidorum due sunt filie gule. s. comesatio ⁊ ebrietas. quarū vna in cibo attenditur: alia in potu.

¶ De luxuria Sectio xxiiij.

SEquitur videre de luxuria quātum ad diffinitionem: oppositionem: tentationem: differentias ⁊ filias. Diffinit sic. Luxuria est libidinose voluptatis appetitus. Ité sic. Luxuria est cōcupiscentia nimia experiende voluptatis. Ité sic. Luxuria est inordinatus appetitus illiꝰ delectationis q̄ est ꝫm coitū. ¶ Opponit aūt luxuria continentie. Cuius triplex est differentia. Est eniz cōtinentia coniugalis. vidualis ⁊ virginalis. ¶ Quintuplex aūt tentatio est luxurie. ꝫz ꝙ in hoc versu continet. Visus ⁊ alloquium: cōtactus: ⁊ oscula: factum. Hoc quippe ordine tentatio luxurie cōsummat. Primo eni inchoat in visu exteriori: siue interiori: vt in cogitatione: Deinde venit ad alloquiuz. postea transit ad contactum. deinde prorumpitur ad osculum. postea cōsummatur factum. ¶ Differentie luxurie sunt sex. s. fornicatio: adulterium. stuprū: sacrilegium: incestus: peccatum ꝯ naturaz. Fornicatio est luxuria qua solutus cognoscit solutā naturali vsu. Et intelligitur ⁊ solutus ⁊ soluta a vinculo coniugij: consanguinitatis: affinitatis: ordinis: ⁊ religionis: vel voti continentie. Adulteriū est luxuria qua cōiugalis thorus violat. Stuprum est luxuria qua virginalis incorruptio violatur seu defloratur. Sacrilegium hic appellatur sacre persone lesio per viciuz luxurie. Et melius luxuria sacrilega diceret. Hec est luxuria qua votum continētie violat: ⁊ hoc in se. vel qñ in sacris ordinibus constitutus vel religiosus aliquis fornicat cum aliqua soluta. vel soluta aliqua cū religioso vel sacerdote. Incestus est coitus contra cōsanguinitatē affinitatem: vel compaternitatem cōmissus. Peccatum ꝯ naturam est luxuria qua naturalis vsus coeundi maris ⁊ femine dissipatur. ¶ Filie luxurie ꝫm gregorium sunt octo scz cecitas mentis. inconsideratio. inconstantia. precipitatio. amor sui: odium dei: affectus presentis seculi. horror siue desperatio futuri seculi. Cecitas mentis est voluntas fastidiēs ⁊ despiciens superiora ⁊ spiritualia. Inconsideratio est voluntas preuidere renuens agēda inferiora. Inconstantia est voluntas libidine carnis confracta: statum suuz tenere nō valens. Precipitatio est voluntas ad aggredi quelibet impetuose. Amor sui est volun-

tas affectione carnis imbuta.sibi propter se sup omnia adherens. Odiũ dei est voluntas deũ tanq̄ impedimentũ ppꝛie volũtatꝫ carnalis vel voluptatis detestans. Affectus presentis seculi est voluntas presens seculuꝫ semp manere desiderans. ppter fruitionem voluptatis carnis. Desperatio siue horroꝛ futuri seculi est voluntas voluptate p̄senti cecata: de eterna iocunditate desperans. Scđꝫ ysiodorũ quattuoꝛ sunt filie fornicationis.scꝫ turpiloquia: scurrilia.ludicra: stultiloqa. Sapientie in sermone opponuntur stultiloquia Bonitati in sermone opponuntur alia tria. Nam cũ tripl'ex sit bonitas.scꝫ vtilitas: delectatio licita: ꝛ honestas.sermoni vtil'i opponuntur ludicra.sermoni delectabili licito opponuntur scurrilia.sermoni honesto opponuntur turpiloquia.

¶ De peccato ex infirmitate: ꝛ ignorantia: ꝛ industria. Sectio xxv.

Equitur videre de diuisiõe peccati trimẽbꝛi: que est. Pctm̃ aliud ex infirmitate.aliud ex ignorantia: aliud ex certa malicia siue industria ppetraꝛ. Qđ alijs verbis dicit in euangelio. Est peccatũ in patrem.peccatũ in filiũ.peccatũ in spiritũ sanctum. In patrem cui attribuitur potentia peccare dicit: quãdo quis peccat ex infirmitate. In filium cui attribuit sapientia q pec cat ex ignorantia. In spũm scm̃ cui attribuit bonitas: qui peccat ex industria siue ex certa malicia. Primo videndũ est de peccato ex infirmitate.qđ est auersio volũtatꝫ male humilitate vel male accense ab infirma creatura: a deo oĩpotente. Due sunt dr̃ie huius pcti effectiue.timoꝛ male humiliãs: ꝛ amoꝛ male accẽdens. Tripl'r aũt distinguit amoꝛ. scꝫ amoꝛ gratuitus: libidinosus: ꝛ naturalis. Gratuitus hꝫ finẽ principalẽ sumũ bonuꝫ.s. incõmutabilẽ deũ. Libidinosus hꝫ finẽ voluptatẽ siue delectatõe in creatura. Natural' hꝫ finẽ necessitatẽ siue vtilitatẽ ppꝛiã. Primus est laudabilis: q: virtus. secundus vituperabilis: quia peccatũ. tertius nec laudabilis nec vituperabilis. q: naturalis est. Sil'r distinguitur triplex timoꝛ. scꝫ naturalis: gratuitus: libidinosus. Naturalis est passio.i.p̃mus motus. ꝛ ĩ testimoniũ humanitatis vere fuit in domino iesu christo. Gratuit⁹ multiplicatur in seruilẽ.initialẽ ꝛ finalẽ: de quibus alibi dicet.s. in libro de donis. Libidinosus diuiditur in humanũ.quo quis eligit peccare ne ledatur in coꝛpe. ꝛ mundanum: quo quis eligit peccare nę ledatur in possessione. Timoꝛe libidinoso homo male humiliatur. Timoꝛe gratuito bene. Timoꝛe naturali nec laudabiliter nec vitupabiliter. Item amoꝛe libidinoso hõ male accendiꝛ. Amoꝛe gratuito bene. Amoꝛe naturali indifferenꝛ.

¶ Peccatũ ex ignorantia est auersio voluntatis ignorantis ꝛ ppetrantis qđ malũ ẽ: ab omniscienti deo. Nota tñ ꝙ aliud est peccatum ex ignorantia.aliud peccatũ ignorantie. Peccatũ ignorantie est omissio debite scientie. Peccatũ ex ignorantia est peccatũ qđ cõmittiꝛ ignoranꝛ. Est ignorantia iuris: ꝛ ignorantia facti. Ignorantia facti duplex: aut adhibita debita diligentia: ꝛ hec excusat a toto aut non adhibita debita diligentia. ꝛ hec excusat a tanto ꝛ non a toto. Ignorantia iuris quedã est vincibilis.que est culpa.hec auteꝫ aut est vero consensu: vt ignorantia affectata. Et ista sic ex vna parte excusat: ꝛ alia magis aggrauat: Aut est ex negligentia ꝛ ignauia.sicut ignorãtia crassa ꝛ supina. ꝛ ista etsi aliquo modo excusat.non tamen sic excusat: quin eterno igne ardeat: sicut dicit Aug⁹. Sic ꝛ ignorantia iuris inuincibilis põt esse duplex. Aut eniꝫ ẽ introducta per p̃ambulã culpam.aut preter omnem culpã. Si preter oẽm culpã: aut simpliciter priuat cognitõem iuris.sicut in infantibus ꝛ furiosis.qui oĩno carent vsu rationis. ꝛ hec excusat a toto. Unde dicit Berñ.ꝙ paruulis infantib⁹ ꝛ doꝛmientibus nihil imputatur qđ faciunt. Aut non tollit oĩno vsum rõnis: sed semipleuuꝫ. ꝛ tunc non excusat a toto sed a tanto.sicut in his que nõ plene sunt furiosi.sed habẽt aliq̃

modo aliqua interualla lucida.ꝛ in pueris:
qui sunt aliquo modo capaces ꝑcepti.licet ñ
plene.Si aũt ignorantia est introducta ꝑ ꝑ-
ambulã culpã.sicut inebrio ꝛ furioso:quoꝝ
vterqꝫ ꝑcipitauit se in hoc ꝑ culpã suam.sic
nõ excusat a toto.Sed vt dicit phs. Ebrius
habet duplices maledictões.vnam ꝓ culpa
ꝑcedenti.aliã ꝓ culpa sequenti.Non tñ pro
prie loquendo est dicendũ ꝙ ebrius aliquid
ꝑpetrans nouã culpã cõmittat.sed ex conse-
quenti culpa aggrauaẗ prima.vt videtur ma
gis peritis.q̃uis aliqui dixerũt ꝙ ꝑter cul-
pam primã in ebrietate cõmissam:secundo
cõmittat nouã.¶ Peccatũ ex industria si-
ue in spm̃sctm̃:est auersio voluntatis mali-
gnantis a summe clementie deo. Cuius sunt
sex differentie.s.desperatio:presumptio.im-
pugnatio veritatis agnite. inuidentia frater
ne gratie:obstinatio mentis.finalis impeni-
tentia.Quaꝝ sufficientia accipiẗ sic. Istud
peccatũ impugnat gr̃am penitentialẽ.ꝑ quã
fit remissio peccati a deo intra ecclesiasticaꝫ
vnitatem.Potest ergo impugnare pniam i
se.ꝛ sic sunt due species.q: penitẽtia facit re
silire a cõmissis. contra quod est obstinatio
mentis.facit etiam precauere a cõmittendis.
contra quod est finalis impenitentia.idest ꝓ
positum nunq̃ꝫ finaliter penitendi.Si auteꝫ
impugnat gr̃am penitentialem in cõparatõe
ad deum a quo datur.sic est duplex species.
Nam vniuerse vie domini misericordia et
veritas siue iusticia.Misericordiam impu-
gnat despatio. iusticiã impugnat ꝑsumptio.
Si autem impugnat gratiam penitentialem
in comparatione ad vnitatem ecclesie ĩ qua
recipitur.sic est duplex peccatũ.Nam vni-
tas ecclesie maxime ꝯsistit in duobus.s. in fi
de siue in veritate.cõtra quã est impugnatio
veritatis agnite. Et in gratia siue charitate.
contra quã est inuidentia fraterne gratie.

¶ De idolatria ꝛ heresi. Sectio xxvi.

Equitur videre de diuisione pecca
s ti.que est.Peccatũ aliud in deum:
aliud in proximũ.aliud in seipsum.
Peccatũ in deũ diciẗ impietas.Peccatum
in ꝓximũ iniquitas.Peccatum in seipm̃ im
puritas.Primo videndũ est de peccatis q-
bus inhonoratur diuine maiestatis omnipo
tentia superstitõe colendi.que sunt idolatria.
ritus iudaicus.ritus saracenicus. apostasia.
scisma:heresis.Idolatria est falsa ꝛ supstitio
sa protestatio maiestatis diuine ĩ idolo.Ido
latrie due sunt species.Una est in rebus na-
turalibus.alia est in rebus artificialibus.si-
cut ostenditur. Sapientie.xiij. Committitur
autem tripliciter.s.protestatõe cordis:vt cre
dere de creatura ꝙ sit omnipotens. qꝺ ẽ ꝓ
prium creatoris.Cõfessione oris.vt est nõ so
lum credere:sed etiã verbis exprimere. Ex
hibitione opis.vt fit in reuerẽtia ꝛ in sacrifi
cijs.Triplex est apostasia.s.perfidie.cum qs
recedit a fide.vt iulianus apostata. Inobe-
dientie.cũ qs recedit a preceptis ecclesie.et
sic initiũ supbie hois ẽ apostatare a deo Ir
regularitatis:cũ qs recedit a religione clau
strali vel clericali.Apostasia sic põt describi.
Apostasia est temerarius a statu fidei vel obe
dientie vel religionis recessus.Scisma est il
licita dissensio eoꝝ inter quos vnitas eẽ de
bet.vel illicitus ab vnitate dissensus.Omnis
heresis est scisma:sed non conuertitur.He-
resis est recessus a fidei veritate.Itẽ differt
scisma ꝛ heresis.Nam heresis addit prauũ
dogma.Scisma in finẽ confingit aliquã he-
resim.Post recessum enim ab vnitate eccle
sie sequitur inobedientia in mãdatis ecclie.
In fine vero sequiẗ assertio ꝙ nõ est obediẽ
dum ecclesie.Heresis idem est qꝺ diuisio.ꝛ
sic diciẗ heresis ꝓprijssime recessus a fide.
ꝓprie falsa interpretatio scripturaꝝ.minus ꝓ
prie excõmunicatio.Scðꝫ hoc hereticus di
ciẗ multipliciẗ.Uno modo ſm Augu.here
ticus est qui alicuius tpalis lucri:ꝛ maxime
glorie principatusqꝫ sui gr̃a:falsas:opiniões
de fide ac nouas gignit aut sequitur.Gignit
vt heresiarche:sabellius ꝛ arrius:seqtur vt
sabelliani ꝛ arriani decepti per tales.Scðm
Hieronymũ ꝑt hereticus appellari:licꝫ ab

ecclesia nō decesserit: qui aliter intelligit scripturā q̄ȝ sensus spūssancti expostulat. Tertio dicitur hereticus quicūqȝ a sacramentis ecc͞lie vel ꝯmunione fideliū est diuisus: vt excōmunicatꝰ seu subuersor eccl͞ie: seu subrisor scꝛoꝝ. vn̄ symoniacus hereticꝰ reputat̄.

¶ De interdicto: ⁊ duabus speciebꝰ excōmunicatōis. Sectio xxvij.

s

Equit̄ de heresi q̄ est excōmunicatio diffusius videre in speciali. Et p̄mo de interdicto qđ est excōicationis initiū. Ad qđ notandū ꝙ noīe cēsure ecclesiastice intelligitur sententia interdicti. excōmunicatōis ⁊ suspensionis. Proprie autē excōicatur persona a cōmunione sacramētorū ⁊ fideliū sepata. Suspendit̄ etiā persona qn̄qȝ ab officio: qn̄qȝ a bn̄ficio. quādoqȝ ab vtroqȝ. Interdicit̄ locus: vtputa ciuitas: villa vel castrū. In generali interdicto dn̄t ista ꝯferri ab ecclesia. Baptismꝰ paruuloꝝ: morientibꝰ pn̄ia. pegrinis crucē accipiētibꝰ ob reuerentiam crucifixi nō est penitentia denegāda. Potest ep̄us baptizatos puulos cōfirmare semel in mense vel septimana. populū interdictū causa predicationis ad ecclesiā ꝯuocare. Item morientibꝰ si digne penitcāt potest eucharistia ministrari. Clerici decedētes sine pulsatōe campanaꝝ cessantibus solēnitatibꝰ cū silētio in cemiterio sepeliri pn̄t: si bene seruauerūt interdictū. In ꝯuentualibus ecclesijs bini vel tres simul horas canonicas pn̄t legere: nō cantare: ianuis clausis ⁊ interdictis exclusis. Et hoc ita demisse: ꝙ exterius nō possint audiri. Ex quo colligit̄ ꝙ interdicti: ⁊ multo fortius excōicati: non debent horas extra ecclesiam auscultare. Plerisqȝ tamen religiosis indultū est: vt ianuis clausis: ⁊ interdictis exclusis: possint simul celebrare diuina. qđ hodie ad ep̄os extenditur. nisi specialiter eis prohibeat̄. ¶ Excōmunicatio vero est animaduersione gladij spūalis ecclesie a cōmunione sacramentoꝝ ⁊ fideliū sepatio. Excōmunicatōis due sunt species. Vna que dicitur maior: excludens a sacramnntis ⁊ legitimis actibus fideliū: hoc versiculo cōprehensis. Os: orare: vale: cōmunio mensa negat̄. Alia que dicit̄ minor separans a sacramentis. Itē excōicatio quedā infligit̄ a iure. Et hec est ꝯseruatiua. Quia licet videatur esse ad libertatē ecclesie ꝯseruandā. principalis tn̄ est ad culpā precauendā. Quedā infligit̄ a iudice. Et hec est curatiua. Nā licet videat̄ esse ꝓpter emendā faciendā: principalius tn̄ est ꝓpter ꝯtumaciā confringendā. Pena sustinētis excōmunicationē est multiplex: que in hoc versu ꝯtinet̄. Gratia subtrahit̄ magis ac magis obice rupto. De vicio cadit in viciū: suffragia ꝑdit. Ecclesie: sathane vexandus tradit̄ ille. Quē ligat ex ꝓprijs anathematis vltio culpis.

¶ Circūstantia vero preseruans personaȝ participantē cū excōmunicato ne excōicationis vinculo inuoluat̄ est multiplex. vt his ꝟsibus continet̄. Utile: lex humile. res ignorata: necesse. Hec anathema qdem faciunt ne possit obesse. Utilitas cōmunicantis vt quando petit qđ sibi debet̄. excommunicati vt quaado secū tractat de correctione. Lex matrimonij que ligat virū ⁊ vxorē. Humile vt filij non emancipati. serui: ancille: rustici: mācipijs ⁊ alijs obnoxijs astricti. Res ignorata vt qn̄ nescit̄ esse excōmunicatus cū quo participatur. Necesse: vt peregrini ⁊ pauperes: ac ceteri viatores.

¶ De duabus regulis generalibꝰ circa excōmunicatōem. Sectio xxviij.

c

Irca excōmunicatōem nota duas regulas generales. Prima est hec. Quicunqȝ in clericū vel in ꝑsonaȝ ecclesiasticā manus inijcit temere violentas excōmunicatus est. Hoc fallit in. xiiij. casibꝰ. Primus est in apostata pcusso qui clericus ignoratur. Secundus est in apostata ammonito se non corrigente. Tertius est in eo qui gerit procurationem ⁊ admīstratōem secularū personaꝝ. Quartꝰ est in eo qui ex ioco inijcit manus in clericū. Quintꝰ in magistro qui causa discipline verberat clericū. Sextꝰ

in eo qui vim sibi illatã a clerico vi repellit.
Septimus in eo qui clericum deprehendit
cũ vxore matre vel sorore aut filia ꝯmisceri.
Octauus in eo qui auctoritate sue ꝑlationis
vel de mandato prelati manus iniecit in cleri
cũ. Nonus in senioribus ecclesie. Decim⁹ i
dominis. Undecimus in patribusfamilias.
Duodecimus in ꝓpinquijs. Tredecimus in
eo qui manus in clericum iniecit depositũ ⁊
curie traditũ. Quartusdecimus cũ clericus
transfert se ad vitã clericatui ꝓrsus ꝯtrariã.
vt qñ fit miles: vel contrahit bigamiam.
Scd̃a regula est hec. Quicũqꝫ est excõmu
nicatus ꝓpter manus iniectas in clericũ vio
lentas. ꝓ absolutione ad sedẽ apostolicã est
mittendus. Hoc aũt fallit in.xv.casib⁹. Pri
mus est quando percussor est in mortis arti
culo constitutus. Scd̃s casus est in eo qui iu
stam excusationem habet. vt inimicitias ca-
pitales. Tertius est in hostiario: qui necessi-
tate officij sui aliquẽ clericũ nõ enormiter ꝑ-
cusserit. Quartus in infirmo. Quintus in
paupere. Sextus in senectute depsso. Septi
mus in claustrali: qui enormẽ non intulit le-
sionem. Octauus in muliere. Nonus in eis
qui sui iuris non sunt. Decimus in his qui
sunt magne potentie ⁊ nimiũ delicati. ita vt
laborem in eundo ad curiam nõ possunt su-
stinere. Undecimus in his qui nõ grauẽ le
sionem: sed leuẽ vel modicã iniuriam intu-
lerunt clericis. Duodecimus in impubere
siue ante pubertatẽ siue post postulet se ab-
solui. Tertiusdecimus in seruo de cuius ab-
sentia dñs nimiũ grauaret. vel cũ ipse suus
verberaret clericũ vt materiam habeat eua
dẽdi. Quartusdecimus de monialib⁹. Qui
tusdecimus in oĩbus cõmuniter viuẽtibus.

¶ De diuinatõe Sectio xxix.

Equit videre de peccatis qbus in
honorat diuine sapiẽtie altitudo su-
perstitõe sciendi. que sunt sortilegiũ
⁊ diuinatio. ¶ Ad cuius mali noticiam ẽ vi
dendum quid sit diuinatio. que sunt eius spe
cies. vtrũ oĩs diuiatio sit ꝓhibita. Diuina-
tio sic describitur. Diuiatio est supstitiosa in
uestigatio prescientie futuroꝝ. Cuius qnqꝫ
sunt spẽs. s. mantia. maleficiũ. sortilegiũ. au-
gurium. prestigiũ. Mantia dicta est a man-
te que i ea preualuit. Et hec habet qnqꝫ spe
cies. s. necromantiã que est diuiatio facta in
cadaueribus mortuoꝝ. a necrõ qd̃ est mor-
tuũ: ⁊ mantia diuinatio. Geomantiã que est
diuinatio facta in terra. a ge qd̃ est terra: vt
in circulo. Hydromantiã que est diuinatio
facta in aqua. ab hydros qd̃ est aqua. vt in
aqua pluuiali. Aeromantiã que est diuiatio
facta in aere. vt in ꝯtẽplatiuis circulis. Py
romantiã que est diuiatio facta i igne: a pyr
qd̃ est ignis. Iste sunt spẽs mantie. ¶ Ma
leficium est peritia ꝑ quã mulieres faciũt ali
quas ligaturas in damnũ vel in ꝯmodũ ali-
cuius. vt de crista galli. ⁊ de rana. ⁊ de ima-
gine cũ eis. Sortilegiũ est rõ diuinandi per
sortes. Usus huius diuinationis fuit in vete
ri testamento. Sorte etiam vsi sunt apli ante
spũssancti plenitudinẽ. Auguriũ est ratio di
uinandi per garritus auium vel gestus. vt ꝑ
volatũ. Prestigiũ est per qd̃ diabolicis illu
sionibus oculi hoĩum pstringunt ne possint
cernere qd̃ verũ est. sed phantastica figmen
ta. vt faciunt incantatores. Preter hos mo-
dos sunt alij multi ⁊ plures. qui quotidie ꝑ
diabolum adinueniunt. Et etiã diuinatio fa
cta in varia inspectione psalterij ⁊ euãgelij.
Est ⁊ diuinatio que futura predicit in fatis ⁊
ꝯstellationibus. dicta mathesis media ꝓdu
cta. Est ⁊ diuinatio facta ꝑ auraꝝ vel astro-
rum inspectõem: dies ⁊ horas custodiens in
agendis: ⁊ dicitur aruspiciũ. Est que exta
vel intestina pecudũ inspicit. Est que in aris
idolorum a demonib⁹ responsa accipit. Di-
citur aũt ariolus diuinator in aris. Est que
somnia obseruat. Cõiecturator dicit obser-
uator in somnijs. Augur in garritu auium.
Maleficus imolans demonibus pueros:
vel saltẽ lustrans. magus alio noĩe dict⁹. In
cantator est pstigiosus fallẽs oculos intuen-
tium. Phito est ventriloquus ꝑ spũm mali-

gnum loquens.a phitõe vel phitio.i.apolline dictus. Diuinus.i. aruspex .i. inspector astroꝝ. Auspex qui volatus auium aspicit. augur qui voces audit auium. Extispex qui exta.i.intestina pecudũ inspicit. Astrologus qui in astris augurat. Genetaliacus qui mores hoīum predicere conatur:ſm signa sub quibus homines nascuntur. Hic vulgo mathematicus vocatur:cuius supstitio ꝯstellatõ dicitur a latinis. Horoscopus qui per horas natiuitaté hoīm speculat diuerso ⁊ dissimili fato. Sortilegus est qui sub noīe ficte religionis diuinatõis scientiã ꝓfitet.vel ex inspectione aliquaꝝ scripturaꝝ ꝑdicit futura. Saliator qui dũ qnecũqꝫ pars mẽbroꝝ ei salierit:exinde aliqd ꝓspeꝝ vel triste significari predicit. Est autẽ omnis diuinatio deceptio ⁊ illusio diabolica.ideo maledicta a deo:et ab ecclesia interdicta. Nec potest ea ex voluntario cõmertio qu.ſcꝫ vti sine peccato. Aut enim est ibi peccatũ infidelitatis:dũ aliquid diuinũ diabolo attribuitur qđ dei est. Aut ẽ peccatũ idolatrie.vtpote in oblationibus ⁊ sacrificijs. Aut est peccatũ inobedientie.q2 fit ꝯtra ꝓhibitionẽ dei ⁊ ecclesie. Talis aũt ꝓhibitio est sancta.q2 talis peccat in seipsum dum discrimini se cõmittit. Peccat in maiestatẽ diuinã:dum recurrit ad diabolum:quasi nõ sit omnipotens:omniscíẽs:benignus deus christianoꝝ. Peccat i ecclesiã: cũ cõmertiũ habeat cũ illo qui oino ꝑcisus est ab ecclesia.⁊ eidem aduersat.

¶ De hypocrisi:symonia:⁊ sacrilegio.

Sectio xxx.

Equit videre de peccatis quibus vilipendit sanctitas bonitatis diuine puersitate vtendi.qđ fit tripliciter.ſ.apparẽtis sanctitatis simulatõe:vt i hypocrisi.abusione doni gratuiti:vt in symonia.violatione loci sacri:vt in sacrilegio.

¶ Primo de hypocrisi sunt vidende notificationes ⁊ differentie. Hypocrisis sic diffinit a Rabano. Hypocrita est qui vult videri qđ nõ est.ſ.bonus.q̃si alterius ꝑsone representator. Item aliter diffinit. Hypocrita est qui vult videri bonus cũ nõ sit. Itẽ aliter. Hypocrisis est vicium clausum simulatõne virtutis palliatũ. Potest etiã hoc modo diffiniri. Hypocrisis est vicium quo quis vult videri bonus inordinate. Species hypocrisis ſm Richardũ sunt quattuor.ſcꝫ affectatio dignitatis. affectatio libertatꝫ:affectatio auctoritatis.affectatio potestatis. Secũdum Grego.pardus in daniele habẽs quattuor alas est hypocrita habens quattuor spẽs. Prima est iactantia de bono manifesto. Secunda simulatio de bono oculto. Tertia excusatio de malo manifesto.. Quarta dissimulatio de malo occulto. ¶ Symonia ẽ studiosa voluntas emendi vel vendendi aliqđ spũale:vel spũali annexum. Hec autem contrahitur tripliciter ſm Gre.ſ.munere a manu:qđ est pecunia. Munere ab obsequio: quod est seruitus indebita impensa. Munere a lingua:quod ẽ fauor. Tres aũt sunt differentie materiales symonie. Prima est qñ vẽdit spũale:sicut sũt ecclesie sacramẽta. Secunda est qñ vendit annexũ spũali.vt est prebenda que ratione ꝯsanguinitatis siue precij vel fauoris dat:⁊ obtinetur idigne. Tertia est qñ vendit spũale:⁊ annexũ spirituali. vt est predicatio. ¶ Sacrilegiũ est sacre rei violatio:vel eiusdẽ vsurpatio.quasi sacriledium. Cõmittit aũt sacrilegiũ aliqñ ratione ꝑsone vt cum religiosus vel clericus verberatur. Aliqñ rõne loci.vt qñ ecclesie vel cemiterij imunitas violat. Quãdoqꝫ rõne rei:vt qñ res sacra vel sacro vsui deputata vsurpat Circa quod est distinguendũ:q2 sacrilegiuꝫ ꝯmittit auferendo sacrũ de sacro.aut sacrum de nõ sacro.aut nõ sacrũ de sacro.

¶ De rapina:furto:vsura:homicidio:⁊ scandalo. Sectio xxxi.

Equit videre de peccatis que committuntur in ꝓximũ.quoꝝ tria sunt genera. Quibusdã enim ledit ꝓximus in possessione:que sunt rapina:furtuꝫ: vsura. Rapina est manifesta ⁊ violẽta alie-

ne rei contrectatio. Furtū eſt oculta ⁊ igno-
rante dño ⁊ inuito aliene rei contrectatio.
Uſura eſt ſub ſpecie negociationis dño ſcié
te aliene rei contrectatio. ¶ Quibuſdá etiá
ledit in perſona. vt in homicidio. ⁊ in bello.
Eſt autē homicidiū hominis occiſio ab ho
mine facta. Duplex eſt aūt homicidiū. ſcilicȝ
ſpirituale ⁊ corpale. Spūale eſt quo qs occi
ditur ſpūaliter. quod fit duobus modis. ſcili
cet odiendo. Ná qui odit fratré ſuū homici
da eſt. Et detrahendo. Lingua enim detra-
ctoris eſt gladius acutus. Corpale vero ho-
micidiū eſt quo quis corpaliter occidit. qȯ
etiam fit duobus modis. ſ. lingua ⁊ ope. Lin
gua tripliciter. ſ. p̄cipiendo: conſulédo: ⁊ nó
defendédo. Opere quadrupliciter. ſ. iuſticia
caſu. neceſſitate: ⁊ voluntate ¶ Quibuſdaȝ
vero leditur in méte ꝓximus: vt ſunt ſcáda
la. Eſt aūt ſcandalum dictū vel factū minus
rectū prebens alijs occaſioné ruine. Scan-
daló grece latine obex. Sicut ad obicem in
via poſitum ledit pes euntis. ſic dictū vel fa
ctum minus rectum eſt obex infirmis in via
morū. Scádalū aliqñ dicit obex. ſ. dictū vel
factum minus rectum. Aliqñ dicit actio ſiue
impactio illius qui ſcandalizat. Aliquádo di
citur caſus ⁊ ruina illius qui ſcandalizatur.
Uudeuerſus. Scandalū equiuocat obex im
pactio caſus. Eſt aūt duplex differentia ſcan
dali. Eſt eniȝ ſcandalū actiuū ⁊ paſſiuū. Ac-
tiuū quo quis alij dat occaſionem ruine ſpū
alis. Paſſiuū eſt ipſa ruina facta ad obicem
mali exempli alterius. vt cum fornicat quis
exemplo alterius. ¶ Ad ſciendū aūt q̄ ſunt
ꝓpter ſcandalum omittenda: due regule ſūt
notande. Una eſt bernardi. alia hieronymi.
Regula bernardi eſt hec. Peccamus ex i-
firmitate: vel ignorantia. ex certa etiá iterdū
malicia. cauendū eſt ne quid faciamus qȯ ſit
in ſcandalū alicuius. De talibus dicit domi-
nus petro. Ne aūt ſcádalizemus eos ⁊c̄. In
tertio vero caſu cū ſcandalū procedit ex cer-
ta malicia. nó ꝓpterea eſt omittendū opꝰ vl
ab opere deſiſtédū. Unde dicit dñs Mat.
xv. de phariſeis ſcandalizatis ex malicia.
Sinite eos: ceci ſūt ⁊c̄. Regula hieronymi
eſt talis. Omne qȯ poteſt fieri vel non fieri.
ſalua triplici veritate omittendum eſt ꝓpter
ſcandalū. Non eſt autem omittenda veritas
vite: doctrine: iuſticie: ꝓpter ſcandalū euitá
dum. Ueritas vite pertinet ad omnes: com
prehendens precepta: ꝓhibita: ⁊ cóſilia. Ue
ritas doctrine pertinet ad p̄dicatores ⁊ ma-
giſtros. Ueritas iuſticie pertinet ad p̄latos
comprehendens duas partes iuſticie. ſ. ſeue-
ritatem in puniendo malos ⁊ reos. ⁊ libera
litatem in ſuſtinédo iuſtos.

¶ De pctis luxurie ⁊ gule. Sectio xxxij.

s Equitur videre de peccatis quibꝰ
peccat quis in ſeip̄m. que ſunt duo.
ſcȝ peccatū luxurie deordinás gene
ratiuá. ⁊ peccatū gule deordinás nutritiuá.
Peccata que accidūt ex deordinatóe gene-
ratiue ſunt iſta. ſcȝ pollutio nocturna. luxuria
i ꝓpria vxore. fornicatio ſimplex. meretriciū.
raptus. adulteriū. inceſtus. vicium ꝯtra natu
ram. Peccata ex deordinatióe nutritiue du
pliciter cómittuntur. manducando ⁊ ſic dici
tur guloſitas. ⁊ bibendo: ⁊ ſic dicitur ebrie-
tas. Quod fit quinqȝ differentijs vt ſupra-
dictum eſt: hoc verſu compꝛhenſis. Preꝓ
pere: laute: nimis: ardenter: ſtudioſe. Sup-
poſito q̄ coitus ꝯiugalis poſſit eſſe peccatū
videndū eſt p diſtinctóem: quis coitus cóiu
galis eſt peccatū: ⁊ quis non. ⁊ quis venialis
⁊ quis mortalis. Nota ergo q̄ coitus ꝯiugal'
alius eſt licitus. alius eſt fragilis. alius eſt im
petuoſus. Licitus eſt triplex. Quidá fit cau-
ſa prolis generande ad cultū diuinum: ⁊ hic
eſt theoſebie virtutis. que dicit pietas. Qui
dam cauſa reddédi debitū. ⁊ hic eſt iuſticie.
Quidam cauſa fornicationis vitande. ⁊ hic
eſt cautele. De q̄ apl's. i. Chorin. vij. Unuſ-
quiſqȝ habeat ſuá vxorem propter fornica-
tioné. vitandam ſupple. Fragilis ex fragilita
te proueniens: cū quis in vxore querit coniu
galem delectationem. non cauſa ꝓlis haben
de: nec debiti reddendi. nec fornicationis vi

tande.sed causa delectationis in piuge. Et distinguitur:aut illa delectatio amat citra deū. ⁊ tunc culpa est venialis. Uel amatur plusq̄ deus.vel eque vt deus.⁊ tunc peccatum est mortale. Impetuosus est qui ex libidine sola proueniens:metas honestatis ⁊ rōnis excedit. Et ideo mortalis est quinqʒ modis. Primo qn̄ fit propter satiandā libidinem p blandicias meretricias. Secūdo qn̄ fit preter naturalem modū. Tertio quando fit in tempore phibito. Quarto cum fit in loco prohibito. Quinto cum accedit vir ad pregnantem mulierē vicinā partui.aut in fluxu menstruo laborantē. Simplex fornicatio est luxuria q̄ solutus cum soluta naturali vsu femine cōmiscetur.ita q solutus excludit vinculū matrimonij:consanguinitatis:affinitatis:ordinis:voti:religionis:⁊ hoc cum muliere soluta que vnius vel paucorum libidini se exponit. Meretricium est pmertiū nefarium cū muliere que multorum paret libidini. Nam meretrix pprie dicta est mulier que multoꝝ libidini se exponit. Adulterium est alterius thori violatio. Incestus est lubricum carnis contra cōsanguinitatē:affinitatē:votū cōmissum.de quibus supradictū est.

¶ De passionibus siue proprietatibus peccatorum. Sectio xxxiij.

a D clariorē expeditionē predictorū postremo videndū est de passionibus siue pprietatibus peccatorum. Sciendū est ergo q ad peccatū quedā sunt antecedentia:quedam circūstantia:⁊ quedā subsequentia. Antecedentia q̄dā sunt ex parte auersionis:quedā ex parte conuersionis. Ex parte auersionis a deo sunt:cōtemptus: omissio:ingratitudo:inobedientia:⁊ preuaricatio. Ex parte conuersionis ad creaturaʒ sunt libido:concupiscentia:delectatio.cōsensus in peccatum:⁊ praua intentio. Subseq̄ntia sunt macula ⁊ reatus. Circunstantia sunt illa que circunstantias nominamus. Auersionem a deo comitātur contēptus:omissio: ingratitudo:inobedientia:⁊ puaricatio. Nā volūtas ad deū ꝯuersa ⁊ deo ꝯformis:vult qđ deus vult:⁊ nō vult qđ deus nō vult.⁊ h̄ debet fieri. Tū q: voluntas dei supior ē simpliciter. volūtas rōnalis creature inferior:et ideo tenetur sequi supiorē.quod si non facit dicitur contēnere. Tū q: dignū est facere qcquid deus vult fieri.⁊ ideo cū auertimur dicimur omittere. Tū q: iustū est ppter accepta beneficia obsequiū impendere. Un̄ cuʒ auertimur a deo dicimur ingrati. Tū q: ipe est dn̄s ⁊ nos serui.ideo tenemur facere qcquid nouimus ipsum velle.qđ cum non facimus dicimur inobedientes ⁊ preuaricatores.sed inobedientes q: auertimur a voluntate dei:preuaricatores q: transgredimur legem eius. Et nota q in voluntate auertente se a deo contēptus:omissio:ingratitudo:inobedientia:⁊ preuaricatio idem sunt ƀm rem differunt aūt ƀm rationem. Nam contemptus respicit dei potentiā.omissio sapiētiaʒ. ingratitudo bn̄ficiū.inobedientia preceptū: preuaricatio legem. Et sic ƀm ista recessus ē in frequenti auersiōe a deo. Elongatio vero est inobduratōem. ¶ Conuersionē aūt voluntatis ad creaturā comitat libido:que est improbitas voluntatis:bonum creatū peligens:⁊ deserens increatum. Quā sequitur ꝯcupiscentia:que est primus motus ex fomite ꝓueniens in sensualitatē:tendens ad delectationē illicitā. Tunc sequitur delectatio cū inferior pars rōnis condelectat. Tertio est consensus:cū supior pars rōnis nō contradicit sed assentit. Iste triplex status designatus est in prima tentatione per serpentem mulierem ⁊ virū. Deinde restat operis cōsummatio:vel adhuc est praua intentio. Nam intētio est ad opus. Et sic ex parte conuersionis actuale peccatū antecedit libido:concupiscētia:delectatio:consensus in peccatū:⁊ praua intentio. ¶ Circunstantie vero dicūtur que peccatum circunstant.que nos circunstantias appellamus. Est autem circunstantia proprietas psone vel negocij ex se pertinens ad laudē vel vituperium:vel diminuendo:vel

augendo: vel in aliud genus peccati trahendo. Proprietas persone est. vt quia pulcer ē homo: sapiens: bonus: ⁊ cetera hmōi. Et talis ꝓprietas respōdet ad questionē factā per quis. Proprietas negocij est que ꝑtinet ad opus: ⁊ est genus opis. vt q: fecit hoc. vbi fecit. quare fecit. quo tpe fec̄ ⁊ quō fecit. Que in hoc versiculo ꝯtinent̄. Quis quid vbi q̄bus auxilijs cur quō quādo. Que possunt i xiiij. differentias explicari: his versib⁹ comprehēsas. Aggrauat ordo locus ꝑsona sciencia tēpus. Etas conditio numerus mora copia causa. Et modus in culpa stat⁹ altus lucta pusilla. Ex his aūt quinqꝫ respiciūt ꝑsonā scꝫ sciētia: etas: cōditio: ordo ⁊ stat⁹. Tres respiciunt crimen. s. copia. causa: lucta pusilla. Due sunt adiacentes. s. locus ⁊ tempus.

¶ Ad peccatum vero sequētia sunt macula ⁊ reatus. Anima enī cū ad creaturā ꝯuertit̄ ꝫm August. obtenebrat̄: peiorat̄: ⁊ destruit̄. Ista autem obtenebratio: peioratio: ⁊ destructio idez sunt quod deformitas imaginis dei siue diminutio naturalis boni: siue macula. q: ex contactu spirituali inferiorum qui est ꝑ amorem inordinatum: sordidatur imago dei in nobis ⁊ polluitur. Reatus vero sequitur peccatum ratione auersionis. q: tantum bonum est deus: sicut dicit Augu. vt nulli bene sit qui ab eo recedit. Sicut ergo ex conuersione ad creaturam est macula. sic ex auersione a deo est reatus. qui est obligatio ad penā Peccatum quippe transit actu: sed remanet reatu. peccatū. s. actuale.

¶ Incipit secunda pars. que recipit septem sectiones.

¶ De vulneratione naturaliuꝫ. Sectio p̄ᵃ

p

Ostquā visum est de malo prout tenet rationeꝫ culpe: videndum est de malo inquantū tenet rōnē pene. Est ergo notādum ꝙ malum siue pctm̄ punit̄ pena multiplici in p̄nti: ⁊ etiā i futuro. In p̄nti aūt punit̄ quantū ad aīaꝫ ⁊ q̄ztū ad corp⁹. Quantum ad aīam punit̄ in vulneratione naturalium: ⁊ expoliatōe gratuitoꝝ. Vulnera quibus vulnerata est aīa ꝓpter pctm̄ sunt quattuor ꝫm Bedā. Dicit enī ꝙ q̄ttuor sunt nobis inflicta propter pctm̄ ade. s. infirmitas: ignorantia: malicia: ⁊ concupiscētia ex his cōtracta ⁊ cōflata. Quoꝝ sufficiētia sic accipit̄ Aīa sicut dicit Aug. est media inter deum ⁊ creaturas. De⁹ aūt ē omnipotēs: omnisciēs summe bon⁹: essentia indiuisus. Potētia attribuit̄ patri. sapientia filio. bonitas spūisctō Indiuisio ad p̄ris ⁊ filij ⁊ spūssancti ꝑtinet vnitatem. Auertens ergo se a deo aīa: ⁊ ad creaturas trāsiens ꝑ amorē: deserēdo potentiam q̄ potest quicqd potest: icurrit ifirmitatem. Deserēdo sapiētiā qua scit qcquid scit incurrit ignorantiā. Deserendo bonitatem q̄ valet quicqd valet incurrit maliciā. Deserēdo substantiam indiuisam incurrit concupiscentiam. qua hō diuidit̄ in seipso ⁊ a seipso. intantū vt volūtas sensualitatis voluntati nō subiaceat rōnis. Non enim qd̄ volumus h̄ facimus bonū. cū caro aduersus spm̄ concupiscat. Est aūt infirmitas ex desertione omnipotentie. impotentia resistendi malis: vel difficultas in agendis bonis. Ignorantia ex desertiōe summe sapīe est hebetudo ad cognoscendum ea que sunt necessaria ad salutem. Malicia ex desertione summe bonitatis est pronitas vel inclinatio ad malum. Concupiscentia ex desertione indiuise substātie est corruptio diuidens appetitus: vt appetitus sensualitatis ab appetitu ratōis dissentiat. Peccauit siquidem per rationalē primus parēs. scientiā indebitā appetendo. ⁊ iō in ratiōali potentia est punit⁹ per ignorātiā. Peccauit in cōcupiscibili appetēdo cibū vetitū. ⁊ iō in cōcupiscibili est punitus per casum in maliciam que dicit̄ ꝓnitas ad malū. Peccauit in irascibili appetēdo indebitā ptātem. ⁊ iō in irascibili est punitus cadendo in infirmitatē. Ex tribus aūt predictis concupiscētia est cō

stata. Hec autem quadruplex pena vulnerans animam per originale peccatum ad posteros est transmissa.

¶ De spoliatione gratuitorum. Sectio. ij.

Sequitur videre de spoliatione gratuitorum: qua punit anima propter peccatum. Est aut spoliatio gratuitorum subtractio gratie gratum facientis: mortificatio meriti precedentis. frustratio sanguinis redimentis. iniuria angeli promouentis: inimicitia domini presidentis. deformatio diuine imaginis honoratio demonis. seruitus peccati. reatus eterni supplicij. debilitatio liberi arbitrij. elongatio superni beneficij: et prouocatio omnis creature dei in vltionem inimicorum creatoris sui. Et quia teste augustino: nunquam est dedecus culpe sine decore iusticie. nec est culpa commissa sine pena permixta. ideo nota quod quedam sunt sic peccata quod etiam sunt pena peccati. Speciali modo sunt illa peccata et pena peccati: que habent adiunctam mesticiam et dolorem. sicut sunt inuidia: ira: gula et acidia. Minus specialiter dicunt illa peccata et pena peccati: que habent adiunctam meram deprauationem nature vel ignominiam. sicut sunt illa peccata propter que dicitur homo tradi in reprobum sensum. Generaliter vero peccata et pena peccati dici possunt omnia peccata que sunt inter primam apostasiam: et vltimam gehenne penam. Dicit enim beatus Greg. quod crimina criminibus vindicant. Et peccatum quod per penitentiam non diluit: mox suo pondere ad aliud trahit. Licet aut idem dicat peccatum et pena peccati: nota tamen quod omnis pena inquantum pena iusta est: a deo est. Nulla aute culpa iusta est nec a deo est: sed tantum a libere voluntatis arbitrio. Pena vero que mere pena est a deo est inflicta. que vero culpa est vel ad culpam inclinans est contracta vel acta. Et sic collige breuiter quod triplex est pena. s. acta: inflicta et contracta. Acta est que sequit ad peccatum actuale. Nam qui culpam mortalem committit penam damni facit sibi: quia gratiam dei perdit. Pena inflicta est quam deus non statuendo: sed iudicando vel vindicando peccatori infligit. Pena contracta est que sequitur ad peccatum originale.

¶ De penis corporalibus. Sectio. iij.

Sequitur videre de penis quantum ad corpus quas homines propter peccata patiunt. Patiunt aut homines propter culpam penas naturales. de quibus dicit beatus Greg. quod septem sunt sagitte naturam hominum molestantes. s. frigus: calor: fames: sitis: labor: morbus: et mors. He sunt pene naturales et generales: que a primis parentibus ad posteros sunt transmisse: et in ipsis progenitoribus incboate. Nam primi parentes stati post culpam senserunt penam rebellionis et erubescentie in carne. et post diuino iudicio vir incurrit penam laboris et angustie. penam famis et indigentie. penam mortis et incinerationis. Mulieri autem duplicata est pena. quia inflicta est ei penalitas multiplicium erumnarum in conceptu. pena doloris in partu. pena subiectionis ad virum in conuictu. Patiunt etiam penas personales complures. Plurimi enim filiorum adam patiunt in membris diminutionem. quidam superfluitatem. quidam intrinsecam corruptionem. quidam extrinsecam deformitatem. quidam sunt paralitici. quidam epilentici. et alij sunt diuersis infirmitatibus et egritudinibus et specialibus morbis oppressi. alij leprosi. alij a demonibus obsessi. Patiunt quoque penas temporales. Nam teste orosio: ab adam vsque ad nos sunt secula transacta: nunc bellis grauia. nunc morbis corrupta. nunc fame tristia. nunc terrarum motibus terribilia. nunc inundationibus aquarum insolita. nunc eruptionibus ignium metuenda. nunc ictibus fulminum: plagisque grandinum seua. nunc paricidijs flagicijsque misera.

¶ De locis penalibus. Sectio. iiij.

Sequitur videre de pena qua punit quis post hanc vitam. Ad cuius rei noticiam sunt quattuor attendenda. s. distinctio locorum. apertio librorum. conflagratio ignium mundanorum. et triplicatio cruciatuum inflictorum. Triplex autem locus est siue receptaculum post hanc vitam ad peccata homi-

num punienda: ꝭm triplex gen⁹ peccati. Est enim locus purgatorij⁹: ⁊ hic debet peccato veniali. Est limbus: ⁊ hic debetur petõ origi nali. Est infernus. ⁊ hic debetur petõ morta li. Et creduntur esse sub terra gradatim posi ta ista loca. que aliter distingui possunt ꝫ dif ferentiam quadrimembrem. Penalis enim locus dicit alicui deputatus: aut ꝭm penam damni. ⁊ sic est limbus. aut ꝫ penã sensus. ⁊ sic est infernus. Utrũqꝫ autem membrorum in duo diuidit. Nã qui pena dãni puniunt: aut simpliciter ⁊ eternaliter puniunt. ⁊ hi sũt in inferiori parte loci illius qui dicitur limb⁹ aut puniunt non eternaliter sed ad tempus. ⁊ hi erant in superiori parte eiusdeꝫ loci qui dicebat abrahe sin⁹. Similiter qui pena sen sus puniũtur aut simpliciter ⁊ eternaliter pu niuntur. ⁊ isti sunt in inferno proprie dicto. Aut ad tempus puniuntur: ⁊ isti sunt in pur gatorio. Determinatur autem locus purga torius ꝭm legem cõmunem. ⁊ sic credenduꝫ est esse inferius non superius: sicut credit de limbo. Determinat etiam ꝭm dispositioneꝫ diuinam. ⁊ sic diuersis diuersa concessa sunt loca. vel propter eorũ celeriorem liberationẽ vt possint alijs suam indigentiam reuelare. vel propter nostram instructionem: vt cogi tem⁹ post hanc vitam q̃ꝫ magnũ restare pec cantib⁹ cruciatũ. vel ꝑpter alicui⁹ sancti im petrationem. sicut legit sanct⁹ patrici⁹ cuidã in quodam loco purgationem a deo ĩpetras se. Locus vero infernalis absqꝫ dubio ẽ sub terra deorsum. in quo omnes reprobi eterna liter affligent. tam hoĩes q̃ꝫ spirit⁹ mali sub codẽ igne materiali: q semper affliget dam natos: nec cõsumet: ꝭm exigẽtiã meritorũ ex cruciãs oẽs sensus. Nec solus ignis repro bos inflãmabit. sed ⁊ cetera elementa ꝯfusa ⁊ ꝑmixta in reprobos conuertent. ita ꝙ erit ibi ignis ardens. aq̃ congelans. aer inqetus ⁊ perturbatus: ⁊ terre fetor. Unde Grego. In inferno erit frigus importabile. ignis in extinguibilis: fetor intolerabilis.

¶ De apertione librorum. Sectio .v.

Equit videre de apertione librorũ idest cõscientiaꝝ que fiet in iudicio. De qua apertione tenẽdũ est ꝙ in iudicio singulis aderit vis diuina: qua fiet vt omnia merita vel demerita sibijpsis ⁊ alijs innotescant. Sibijpsis autem innotescent ꝓ pria: vt in promptu habeant singuli cogitatio nes accusantes vel etiam defendentes. Re ducent etiam ad memoriam singulorũ cogi tationes: affectiones: opationes: ⁊ intentões ad ostensioné diuine iusticie ꝭm statũ illum. ⁊ ad ostensionem diuine misericordie ꝫ sta tum transanctũ vel preteritũ. Ad ostensioneꝫ diuine iusticie in retribuẽdo singulis ad me moriam reducent bona vel mala: in quibus finaliter permanserũt. q: illa sola digna sunt retributione eterna. Ad ostensionem diuine misericordie de ꝑterito rememorabunt ma la bonorũ a qbus sunt misericorditer libera ti. ⁊ bona malorũ que eis dñs misercorditer operatus est. Non solũ autem sibijpsis. ve rumetiam singulis singuloruꝫ singula inno tescent gesta: ⁊ cogitata bona ⁊ mala. ⁊ ex tunc nota erunt ⁊ aperta omnib⁹. Et hoc ad certam liberationeꝫ meritoꝝ. que scit in diuꝫ actuũ bonorũ ⁊ maloꝝ recognitione: ita vt singuli de singulis meritis aliorum valeant iudicare. Ostensio quippe maloruꝫ in bonis erit ad manifestationem diuine misericordie prius sibi facte. Ostensio bonoꝝ in eisdem erit ad manifestationem iusticie: qua digne a deo premiant. Ostensio autẽ bonorũ in ma lis erit ad manifestationem diuine misericor die in hoc seculo sibi facte. Ostẽsio vero ma lorum in eis erit ad manifestationem iusticie qua digne a dño cõdemnant. Aperietur ni hilominus alius liber qui est liber vite: ver bum. s. incarnatum. cui⁹ virtute omnia ista fi ent. qui in forma deitatis non videbitur nisi a bonis. In forma humanitatis in qua sentẽ tiam promulgabit videbitur tam a malis q̃ꝫ a bonis: licet in eadem forma appareat terri bilis reprobis. blandus iustis.

¶ De igne conflagrationis. Sectio .vi.

De igne ꝯflagrationis iam modo est agendũ. De hoc breuiter est tenendũ ꝙ ignis ꝓcedet faciem iudicis q̊ terre facies exuret. ita ꝙ figura huius mũdi igniũ conflagratione ꝑibit. sicut factũ est aq̃rum inundatione diluuiũ. Sicut enim prius mundus delet⁹ est per aquá que est frigida ⁊ purgatiua contra ardoré ⁊ fetorez luxurie. qua illud seculũ inficiebat̃. sic finalis mundus per igné qui calidus est ⁊ cõsumptiuus finiri debet: cõtra teporem charitatis ⁊ algorem siue frigus auaricie. que maxime regnabit in seculi senectute. Et qꝛ tũc hominis iniqtas puniet̃: necesse erit terreri corda omniũ peccatorũ. qui vniuersoꝝ dñm contempserũt. Et quia habitaculũ debet cõformari suo habitatori. tũc totus mũdus ꝑturbabitur homine perturbato. sicut stetit cũ ipso stante ⁊ quodámodo cecidit cũ labente. Quia etiam tũc iudicis seueritas ostendit̃: diuinũ zelũ accipiet oĩs creatura: vt suo conformet̃ auctori. ⁊ ideo necesse erit totius orbis cardines cõmoueri. Et qꝛ nihil est intensius: veloci⁹: ⁊ horribili⁹ in agendo ⁊ cõmouẽdo cetera elementa q̃z ignis ex omni parte concurrens. hinc est ꝙ ipsius iudicis facié precedet ignis non ex vna parte tñ: sed ex omni parte mũdi: ita ꝙ ibi erit concursus ignis elemẽtaris: terrestris: purgatorij ⁊ infernalis. ⁊ tunc per infernalem reprobi aduren̄t. per purgatorium iusti purgabunt̃. per terrestrez terrenascentia consumẽtur: vtpote vegetabilia ⁊ animalia: per elementarem omnia subtiliabuntur. ⁊ ad innouationis faciem disponentur. ⁊ etiam cum hoc non solum homines: sed etiam demones turbabunt̃: ⁊ tandez homines reprobi ⁊ spiritus mali cuz infernali igne in baratrum intrudentur.

De cruciatib⁹ inferoꝝ. Sectio. vij.

Sequit̃ videre iam septimo de tribulatione cruciatuũ inferoꝝ. Ad cui⁹ rei noticiam est tenendũ ꝙ oẽs actualiter peccantes ⁊ in pctĩs finaliter perdurántes pena triplici apud inferos punientur. ſꝫ ꝙ multimoda deordinatio est in mortali ⁊ actuali peccato. In omni quippe mortali peccato est deordinata auersio a summa luce ⁊ bonitate. ⁊ huic debetur carentia visionis dei. Est etiam deordinata conuersio ad bonum commutabile. ⁊ huic debetur pena materialis incendij. Est etiam tertio deordinatio voluntatis libere contra dictamen recte rationis. ⁊ huic debet̃ vermis intrinsecus.

Puniet̃ etiam pena eterna ſm ꝙ deordinatio in mortali peccato est perpetua. Peccatum enim qđ quis cõmittit: ⁊ de quo nunq̃z penitet: perpetuo in aĩa ꝑdurat. ⁊ a vita perpetua. ſ. deo perpetuo separat: ⁊ a volũtate procedit que vellet in pctõ perpetuo delectari. Et licet illa delectatio transiens sit momẽtanea deordinatio: tñ tenet rationé perpetuitatis. ideo pena deordinationi respondẽs debet habere carentiaz finis: vt sicut homo in suo perpetuo non apposuit finem a peccato recedẽdo. sic de⁹ in suo perpetuo nõ desistat a puniendo. ⁊ sicut contra infinitũ peccauit. sic penam habeat infinitam. Et qꝛ infinitam penam non potest habere intensiue: saltem infinitam penã habeat duratiõe. Et sicut volũtas post mortem malo adheret sine susceptione penitentie. sic deus sp̄ affligat sine sententie mutatione. Puniet̃ nihilominus pena acerba: ſm ꝙ deordinatio in peccato fuit libidinosa. Delectatio enim libidinosa puniri debet per penam afflictiuam. Et qꝛ peccatores delectabiliter creature adheserunt: ⁊ creatorem contumaciter contempserũt: ideo precipitabunt̃ in locũ infimũ: ⁊ maxime a statu glorie longinquũ. ſ. in profundissimum infernum: vbi exponentur affligendi infime nature. ſ. fecibus corporũ mundanoruz: igne fumoso ⁊ sulphureo concremãdi. in illo igne inseparabiliter alligandi. ⁊ ab eodem ſm exigentiam meriti eternaliter cruciandi. nunq̃z tamen substantialiter consumendi. Et sic patet ꝙ in penis damnatorum erit varietas: ⁊ cum varietate eternitas: ⁊ cum eternitate acerbitas.

¶ Incipit tertia pars q̄ habet.lvij.sectiōes.

¶ De eo qđ est frui ꝛ vti. Sectio i.

dIcto de malo culpe qđ est fugiendū:ꝛ de malo pene qđ est pertimescēdum. vidēdū est de bono:ꝛ hoc dupliciter. Prio sub rōne meriti in viatorib⁹. Scđo sub rōne pmij in comprehensoribus. Ad meritū viatorum spectat cognoscere ꝛ discernere triplex bonum.sc3 bonum increatū.quod est deus.ꝑcreatū qđ ē mundus.ꝯiugatū quod est christus. De⁹ est creator.mundus creatura.christus creator ꝛ creatura. Deo est fruendū:mundo est vtendum.christi dei felicitate est fruendū.christi hominis conformitate est vtendum. Sunt ergo res quibus est fruendū vt increate.sūt quibus est vtendum vt procreate. sunt que fruuntur ꝛ vtuntur:vt angeli ꝛ homines.

Res quib⁹ est fruendū faciunt nos beatos. res quibus est vtendū ad beatitudinē adiuuant viatores. Res que fruuntur ꝛ vtūtur habent christū deū ꝛ hoiem vt ꝯtemplent delectabiliter eius diuinitatē:ꝛ imitent exēplariter eius humanitatē. Deitas christi maxime beatificat angelos ꝛ sanctos etiā cōprehensores. humanitas vero eius maxime letificat ꝛ edificat homines adhuc viatores. Est autem frui alicui rei amore inherere propt seipsam. Uti vero est id qđ in vsum venerit referre ad obtinendū illud quo fruendū ē. Item fruimur cognitis in quibus ipsis voluntas delectata conquiescit. Utimur vero eis q̄ ad illud referimus quo fruendū ē. Itē aliter accipit hec duo Aug⁹ dicens. Uti est assumere aliquid in facultatem voluntatis. Frui est vti cū gaudio:non adhuc spei:sed iā rei. Uidendū est ergo per ordinem de his tribus. Et primo de deo trino ꝛ vno. Scđo de mundo ex creatura triplici cōstituto. Tertio de christo ꝛ triplici eius beneficio.s. doctrina siue scriptura sacra:gratia virtutū:et medicina sacramentali.

¶ Quid de deo trino ꝛ vno credendū est: ꝛ intelligēdū ꝛ exprimēdū. Sectio ij.

dE deo trino ꝛ vno ſm fidē rectam habemus credere:intelligere ꝛ exprimere. Credere de pluralitate ꝑsonaꝝ in vnitate nature. H est ꝙ in diuinis ē vna natura ꝛ tres ꝑsone.s.pater ꝛ fili⁹ ꝛ spiritussanctus.quaꝝ ꝓma a nulla est. scđa a ꝓma sola est per eternā generatōem.tertia a ꝓma ꝛ scđa est per cōmunē spiratōem.ita ꝙ personaꝝ trinitas nō preiudicat vnitati.nec essentie vnitas preiudicat trinitati. Habem⁹ quoq3 intelligere ꝙ in diuinis sunt due emanationes. Una per modū nature:q̄ generatur filius. Alia per modū volūtatis q̄ spirat ꝛ procedit spūssanctus. Tres hypostases. vna patris:vna filij:vna spūssancti. Quattuor relatōes.sc3 paternitas:filiatio:spiratio:ꝛ processio. Quinq3 notōes:scilicet quattuor predicte relatōes.ꝛ innascibilitas est quinta.ita ꝙ inascibilitas priuatiue:ꝛ paternitas positiue sunt due patris notōes. Filiatio est notio filij.spiratio actiua est cōmunis notio patris ꝛ filij.processio est notio ꝑspūssancti. Tres sunt etiam ꝓprietates personales que his vocabulis exprimunt.s.pater ꝛ filius et spūssanctus. Habemus tertio mysterium diuinitatis beate exprimere ſm duos modos predicandi.s.per modū substantie:ꝛ per modum relatōis. Omnia enim ꝑdicamenta dicta de deo transeunt in substantiā excepta relatione.que ratione subiecti in quo est transit in substantiā ne faciat cōpositōem. Rōne vero termini ad quē est manet vt faciat distinctōem ſm tres modos supponendi.scilicet ſm modū substātie:notōis ꝛ ꝑsone.de quibus datur talis regula. Q, supposita essentia nō supponit notio vel persona.ꝛ supposita notione nō supponit ꝑsona vel essentia. ꝛ supposita ꝑsona nō supponit notio vel essentia:ſm quattuor modos significandi substantiam.s.nomine essentie:substantie:hypostasis ꝛ persone. Hoꝝ quattuor exempla in creaturis sunt. humanitas que essentiam.

homo qui substantiá.aliquis hó q significat
hypostasim siue suppositum.petrus q dicit
personam:ſm quinqꝫ modos dicendi siue q́
rendi.s.per quis:qui:q́:quod ⁊ quid. Quis
ratione substantie.qui róne hypostasis. q́ ra-
tione notionis.quod róne substátie.quid ra-
tione essentie.Scóm tres modos differendi
scꝫ ſm differentem modú existendi siue ema
nandi.sicut differt persona a persona. Scóꝫ
modú differentem se habendi:sicut differt p
sona ⁊ essentia.qꝛ persona vna refert ad aliá
sed essentia non refertur.Scóm modú intel
ligendi sicut differt vna proprietas substantia
lis ab alia:vt bonitas ⁊ sapientia.

¶ Qualiter deus trinus ⁊ vnus manifestat se in effectibus creature.

Sectio iij.

D E deo trino ⁊ vno ſm fidem catho
licam est tenendum.qꝫ licet sit incó
mutabilis:insensibilis:incircumscri
ptibilis.reddit tñ se per creaturas diuersas.
idest per effectus multiplices manifestuꝫ.ita
qꝫ in creaturis oíbus dicit deus esse q̃ꝫtum
ad naturam:⁊ hoc tripliciter.s.per essentiaꝫ:
p̄sentiá:⁊ potentiá.ita qꝫ extra imensitaté di
uine essentie nihil manet. ꝓpter limpiditaté
diuine presentie nihil latet.cótra infinitatem
diuine potentie nihil valet.⁊ sic esse compe-
tit beatissime trinitati.Dicit habitare in iu-
stis quantú ad grám que est effect⁹ btissime
trinitatis:ad deú reducens:⁊ faciens nos ha
bere deú:⁊ deú haberi a nobis. ac per h̄ de
us trinitas in nobis dicit habitare. Dicitur
sedere in beatis q̃ꝫtum ad gliam.róne cuius
deus trinus in beatoꝝ mentib⁹ qetat.in q̊rú
ptátiua sedet vt equitas.in cognitiua lucet vt
veritas.in affectiua ardet vt charitas. Dici
tur apparere sensibiliter cum expressa signi-
ficatione.sicut spús sanctus in specie columbe
apparuit super christum.⁊ in linguis igneis
super aplos. Et qꝛ persone distincte sunt: di
stinctis possunt signari signis.ita qꝫ tres si-
mul persone:sicut abraam in tribus angelis
dicit apparuisse trinitas personaꝝ.possunt
etiam due apparere.⁊ quelibꝫ singillatim di
citur descendere de celis.⁊ hoc cú effect⁹ tá
spúalis q̃ꝫ sensibilis inchoatóe.qui q̃ꝫuis in
se imutabilis perseueret.tñ de absente dicit
fieri nobis presens:qñ in nobis incipit habi
tare per donum gratuitú:qð non videmus
sicut accidebat frequéter in ecclia primitiua
Dicit mittere siue mitti cum eterna ꝓducti-
one. Pater siquidem mittit filiú qñ insinuat
qꝫ procedit ab ipso p eterná generationé.pa
ter ⁊ filius mittunt spm̄sctm̄:cú insinuant qꝫ
procedit ab ambobus p cómuné spirationé.
Pater non mittit:qꝛ a nullo ꝓcedit. Spús-
sanctus non mittit personaꝫ:sed mittit.qꝛ nó
ꝓducit:sed ꝓducitur. Fili⁹ ꝟo mittitur ⁊ mit
tit:qꝛ ꝓducitur ⁊ ꝓducit. Dicitur incarnari
p cómertiú diuine nature ⁊ humane i p̄sone
vnione:que vnio facta est tantum in persona
filij.quam tamen est tota trinitas operata.

¶ De appropriatis patris. Sectio.iiij.

D E deo trino ⁊ vno ſm fidem catho
licam est tenendú.qꝫ licet oia essen-
tialia trib⁹ p̄sonis equaliter ⁊ indif
feréter cóueniant.tñ patri dicitur appropria
ri vnitas:eternitas:ró principiádi: ⁊ oipoté
tia. Hec aút quattuor dicuntur appropriari
patri:non qꝛ fiant ꝓpria:cú omnibus p̄sonis
sint cómunia.sed qꝛ ducút in cognitionem p
sone patris:que est origo personaꝝ in trinita
te:non habens principiú sed principians aq̃
etiam fluit omne posse. Est aút dei potentia
completa non posse deficere.cú nó sit de ni-
hilo:non potens succúbere:cú nó sit de ali-
quo.non potés indigere:cú nunq̃ꝫ caret ali-
quo bono. Potétia vero hois in peccando
deficit.in patiédo succúbit.in corpalib⁹ actói
bus indigentiam includit. Est igitur de⁹ om
nipotens:ita tñ qꝫ ei nó attribuútur act⁹ cul-
pabiles:vt posse mentiri ⁊ malú facere.nec
act⁹ penales:vt posse metuere ⁊ dolere.nec
actus materiales siue corpales:vt posse cur
rere ⁊ ambulare. Est etiam dei potentia or-
dinata:ita qꝫ ei non attribuuntur actus incó-
uenientes.vt posse facere maioreꝫ se.vel ali-

um deum equalem sibi.vel creaturam infinitam actu. Quia sicut dicit Anselmus.qđ libet inconueniens etiam minimum est impossibile apud deum.

¶ De appropriatis filij. Sectio.v.

f Ilio appropriatur veritas: species: ratio exemplandi.⁊ omnis scientia.

Hec aūt quattuor dicunt appropriari filio.nō q̄ fiāt ꝓpria: cū trib⁹ ꝑsonis sint cōmunia:sed q̄ ducunt in cognitionē filij ꝑsone que est a patre.vt verbum qđ est patri equale.⁊ ideo sūme pulcrū:in quo oīa ꝓuisa ⁊ disposita exemplant̄:a quo tanq̄ primo ⁊ summo exemplari fluit omne scire.Cognoscit autem dei sapiā limpide oīa bona ⁊ mala:preterita:presentia ⁊ futura:actualia ⁊ possibilia incomprehensibilia a nobis ⁊ infinita Ita tñ q̄ in se nullo modo diuersificatur.licꝫ diuersa vocabula sortiatur.Nam inquantuꝫ ipsa sapientia dei est cognoscitiua omniū possibilium dicitur sciā siue cognitio.Inquātuꝫ est cognoscitiua oīuꝫ q̄ fiūt in vniuerso dicitur visio. Inquantum est cognoscitiua oīuꝫ que bñ fiunt dr̄ approbatio.Inquantum est cognoscitiua omnium que futura sunt:dr̄ ꝑscientia siue preuisio.Inquantum est cognoscitiua eorum que ab ipso deo fienda sunt dr̄ dispositio.Inquantum eoꝝ q̄ ꝑmianda sunt dr̄ predestinatio.Inquantum eoꝝ q̄ dānanda sunt dr̄ reprobatio. Possunt autē ad tria reduci vocabula ista septem.s.ad noticiā simplicis cognitionis.qua cognoscit deus bona ⁊ mala que sunt:fuerūt:⁊ futura sunt. ⁊ que possunt esse:⁊ nunq̄ erunt.Ad noticiaꝫ visionis qua cognoscit deus oīa bona ⁊ mala que sunt:fuerunt ⁊ futura sunt.Ad noticiam approbationis qua cognoscit deus que sunt:fuerunt:⁊ futura sunt tantum bona.

¶ De appropriatis spiritussancti. Sectio vi.

s Pirituiscō appropriatur bonitas: vsus:ratio finiendi:⁊ voluntas:siue beniuolentia. Hec aūt quattuor appropriant̄ spūisancto:nō q̄ fiant ꝓpria: cum tribus personis sint cōmunia.sed q̄ ducūt in cognitionē persone spūssancti:que est a pr̄e ⁊ filio:vt amor ⁊ donum summe proficuū ⁊ cōmunicatiuū.omnis nr̄i desiderij finitiuuꝫ.ad qđ bonū tanq̄ ad finē summū tēdit omne velle rationabiliter ordinatū ⁊ inclinatuꝫ. Est aūt volūtas dei sic recta q̄ nullo mō potest obliquari.Sic efficax q̄ nullo modo potest retardari.Sic vnica q̄ tamen quinq̄ signis habet significari.que hoc versiculo cōtinentur.Imperat ⁊ prohibet:permittit consulit implet.Dicitur autem voluntas dei ratione regulata prouidētia:qua omnia que in vniuerso fiunt irreprehensibiliter gubernantur.cum nihil ꝑcipiat:prohibeat:⁊ cōsulat nisi recte.nihil agat nisi bene.nihil permittat fieri nisi iuste. Cum autem voluntas dei sit rectissima:nullus potest esse rectus nisi conformetur ei.⁊ nemo potest ei conformari nisi sibi signis aliquib⁹ innotescat: tanq̄ regula rectitudinis prosequende. Est autem duplex rectitudo.quedam necessitatis:que consistit in faciendo bonum ad quod est ꝑceptū ⁊ in declinando malum:ꝓpter quod est ꝓhibitio.Quedā est perfectionis in superogando vltra debitum.ad quod est consiliuꝫ. Est etiam volūtas dei efficacissima:ita q̄ nullus potest aliquid efficere nisi ipsa coefficiente.⁊ sic est impletio in signum voluntatis efficientis:Item nullus potest deficere vel peccare nisi ipsa iuste ⁊ merito deserente:⁊ sic est permissio vt signuꝫ voluntatis diuine iusticie deserentis.

¶ De quattuor simul creatis:⁊ de mēsuris durabilium. Sectio vij.

p Ostq̄ vidimus de bono increato qđ est deus:vidēdū est đ bono creato quod est mūdus. ¶ Circa productionem autem mūdialis machine habemus primo explicare creature summitatem. Et sic dicit Beda:q̄ quattuor fuerunt primo creata.que dicuntur esse coeua vl̄ fuisse scilicet natura angelica:celum empyreū.materia quattuor elementorum:⁊ temp⁹.Quo

rum sufficientia sic accipitur. Primo debuerunt creari aliqua prima in quolibet genere creature.s.respectu creaturarum spiritualiū ⁊ corporalium actiuarum:⁊ corporaliū passiuarum:⁊ etiam respectu mensuraruȝ. Respectu creaturarum spiritualiuȝ: primo creata est natura angelica.respectu creaturarum corporalium actiuartum est primo creatuȝ celum empyreum.de quo dicit Damasce. q̄ est continentia omnium corporalium ⁊ spiritualium creaturarū. Respectu creaturaruȝ corporaliuȝ passiuarū primo creata est materia quattuor elementorum. Respectu mēsurarum primo creatū est tempus. quod generaliter accipitur pro mensura cuiuslibet durationis habentis initium:siue fineȝ habeat siue non. Ad cui⁹ rei noticiā sciendū: q̄ tres sunt mensurabiliū siue durabilium mensure principales.s.eternitas:euiternitas: ⁊ temp⁹ proprie dictū. Eternitas est diuinaꝝ personarum duratio.que non habet principiū neqȝ finem. De qua dicit Boecius q̄ est interminabilis vite tota simul ⁊ pfecta possessio. Euiternitas est mensura eorum que habent principium sed non finē.sicut sunt angeli:anime:celestis natura: ⁊ materia quattuor elementorum. Hec mensura aliquando dicitur euum:aliqñ eternitas creata. Sed q: eternitas proprie dr̄ de diuinis:euum vero aliquādo pro tpe inuenitur.ideo ex his duob⁹ euiternitas nominatur. Tempus auteȝ proprie dictum est mensura eorum que habent principium atqȝ fineȝ.sicut sunt generabilia atqȝ corruptiblia.que ſm motum primi mobilis variantur vsqȝ ad completionem numeri quattuor elementorum. Quarta vero differentia non potest esse que careat principio habens finem.

¶ De veritate exprimenda cum exclusione erroris circa productionem mundi.

Sectio viij.

Ecundo habemus errorē extinguere:⁊ exprimere veritateȝ. Propter quod tenendū est q̄ vniuersitas machine mundialis est pducta in esse ex tēpore.in quo excludit error ponentium mundū eternum. Ex nihilo in quo excluditur error ponentium eternitatē circa materiale principium. Ab vno principio:in quo excluditur error manicheorum ponentiū pluralitatē p̄ncipiorum. Solo ⁊ summo:in quo excluditur error ponentiū deum produxisse inferiores creaturas p ministeriū intelligētiarū. In certo pondere numero ⁊ mensura:in quo ostēditur q̄ creatura est effectus trinitatis creantis sub triplici genere causalitatis.s.efficientis:rōne cuius est in creatura vnitas:modus ⁊ mensura.exemplaris:ratione cui⁹ est i creatura veritas:species ⁊ numerus.finalis:ratione cuius in creatura est bonitas : ordo:⁊ pondus. Omnis quippe creatura ꝯstituit in esse ab efficiente.formatur ad exēplar.ordinatur ad finē.ac per hoc est vna:vera ⁊ bona:modificata speciosa.⁊ ordinata.mensurata:discreta ⁊ ponderata. Alijs etiam vocabulis predictus ternari⁹ nominat ab Augustino in libro d aīa ⁊ spiritu. Dicit essentia species ⁊ vsus. A dionysio.armonia: species ⁊ cōmensuratio. Item ab eodem.substātia:virtus ⁊ operatio. Ex vna ergo pte cadunt vnitas:modus:essentia:substantia : mensura:⁊ cōmensuratio. Ex vna veritas:numerus:species:virtus:⁊ armonia. Ex vna bonitas.ordo:vsus:pondus:⁊ operatio. De primo autem ternario nota:q̄ vnum noīat ens cōmutabile cōnumerabile:⁊ hoc propter indiuisionem sui in se. veꝝ nominat ens cognoscibile:⁊ hoc habet p indiuisionē sui a ppria specie. bonuȝ nominat ens cōmunicabile.⁊ hoc habet per indiuisioneȝ sui a propria opatōe.

¶ De triplici differentia creature.

Sectio ix.

Ertio circa productioneȝ mūdi habemus attendere creature triformitatem. Produxit eni deus trinus ⁊ vnus differentiā triplicē creature. Nā pduxit creaturaȝ pure corporalē. vt est mūdialis machina.creaturam pure spūaleȝ:vt est na-

tura angelica.creaturam ex vtraqз composi tam:vt est natura hũana.Sic eni decuit deũ producere varia ⁊ diuersa: vt multiplicitas creature faceret ad perfectionez vniuersi.q̃ consistit in amplitudine ambitus:in sufficiẽ-tia ordinis:⁊ influentia bonitatis. ex quibus etiã diuina potentia:sapientia : ⁊ bonitas in notescit. Decuit nanqз deum sic res pduce-re vt essent ad manifestationẽ sue potentie. que quidem apparuit in pductione creatu-rarũ sũme distãtiũ ⁊ earũdem piunctiõe : vt patet in natura humana:in q̃ corporeũ ⁊ in corporeũ vniunt. Itẽ decuit deũ sic res pro-ducere:vt essent in manifestationez sue sapiẽ tie.que maxime ex perfectione ordinis decla ratur.q quidem ordo necessario tria reqrit. scз infimum:mediũ ⁊ supremũ,. Infimũ fuit natura corporalis.supremuз natura spũalis. mediuз natura composita ex vtraqз. Itẽ de-cuit deum sic res producere vt essent in ma-nifestationẽ sue bonitatis ⁊ beniuolẽtie. que maxime consistit in diffusiõe ⁊ cõmunicatio ne in alterum. Si ergo diuina bonitas com-municauit actum nobilissimũ:qui est viuere ⁊ intelligere:vt non tm̃ daret alij potentiam viuendi ⁊ intelligendi.sed etiam potentiam se cõmunicandi alij.quod factum est in ho-mine:in quo spiritualis vita ⁊ intellectiua p-ficit corporalem.

De productione machine mundialis.

Sectio x.

d Ex his tribus differentijs videnduз est per ordinem. Et primo de natu-ra pure corporali.cuiusmodi est ma china mundialis:que sex diebus fuit in esse producta.ita ꝙ i principio ante oẽm diẽ crea uit deus celũ ⁊ terrã. Prima vo die formata est lux.secunda factum est firmamentum in medio aquaꝝ.tertia die separate sunt aque a terra:⁊ congregate in vnum locum.quar-ta die ornatũ ẽ celũ luminaribꝰ.qnta die aer ⁊ aqua ornati sunt piscibus ⁊ auibꝰ.sexta die ornata est terra aĩalibus ⁊ hoibꝰ.septia die requieuit deus a nouarũ specierũ pductiõe. qm̃ oia fecerat.vel in simili:sicut illa que p-pagant.vel in rõne seminali:sicut illa q̃ alijs modis introducuntur in esse. Et sic colligitur ex predictis ꝙ triplex fuit operatio diuina in mundi machina producẽda.s.creatio: distin ctio:⁊ adornatio. Pria operatio appropria tur patri.secunda filio. tertia spirituisancto. Creatio fuit ex nihilo:ideo fuit in principio ante omnem diem tanqз rerum omniũ ⁊ tẽ porum fundamentũ. Distinctio vero corpo rum mundanoꝝ fuit modo triplici.iõ per tri duum fuit facta.ita ꝙ prima die fuit facta di stinctio nature luminose a perspicua ⁊ opa-ca:cum lux a tenebris est distincta. Secunda die est facta distinctio nature perspicue a per spicua:cum aque inferiores a superioribꝰ sũt diuise. Tertia die facta est distinctio nature p spicue ab opaca.cum diuise sunt aque a ter-ra. Ornatus aũt qui distinctioni corporuз cor respondet est etiam in triduo consũmatus. Ita ꝙ ornatus nature luminose est factꝰ.q̃r-ta die:in formatione stellarum ⁊ solis ⁊ lune Ornatus nature pspicue factus est.qnta die in qua facti sunt pisces ⁊ aues in aque ⁊ ae-ris ornamentum. Sexta die est factus orna-tus nature opace quãdo facte sunt bestie de terra.facta sunt reptilia.facta est humana na tura ad consũmationem omniũ predictoruз.

De consistentia machine corporalis.

Sectio xi

c Onsistit autez tota natura corporea maxime in duobus.s. in natura ele-mentari ⁊ celesti. Celestis distingui tur in tres celos principales.s. empyreum: crystallinum ⁊ firmamentum. In firmamẽ-to autem qd est celum continentur septez or bes septem planetarum.qui sunt : saturnus: iuppiter:mars sol:venus:mercurius:⁊ luna Natura vero elementaris distinguit in q̃t-tuor spheras.s.ignis:aeris:aque ⁊ terre. Et sic procedẽdo a summo celi cardine vsqз ad centrum terre occurrunt nobis decez orbes celestes:⁊ q̃ttuor sphere elemẽtares. ex qbꝰ tota mundi sensibilis machina integrat .ita

q̄ celestia influunt in terrestria ⁊ elementaria quantum ad distinctiuā significationem temporū:dierū:mensiū:⁊ annorum: dicente scriptura. Sint in signa ⁊ tempora dies ⁊ annos. Influunt etiam quantū ad effectiuā ꝓductionem rerū generabiliū ⁊ corruptibilium ⁊ corporum humanoꝝ. Sic tamē sunt in signa temporū:rerū ⁊ operationum:per lucem:calorem:motū ⁊ virtutē.vt non sint certa signa contingentiū futurorum.nec influant super liberū arbitriū per vim constellationū quā dixerūt aliqui fatum esse. Et sic colligitur ex predictis q̄ deus ordinate res condidit quantū ad tempus.ordinate disposuit quantum ad situm : ordinate gubernat quantum ad influentiam. In scriptura sacra ordinate narrat quantum ad doctrine sacre sufficientiam:que in principio sui insinuat naturam luminosam nomine celi:naturam opacam nomine terre:naturam perspicuū nomine aque. Insinuat ⁊ beatissimam trinitatem:patrem in nomine dei creantis.filiū in nomine principij.spiritūsanctum in nomine spiritus dei. Insinuat etiam nobis appropriata trium personarum.scilicet omnipotētiam patris in producendo : omniscientiam filij in distinguendo:beniuolentiam spūssancti in influendo.

¶ De sufficientia celorum.

Sectio xij.

d E natura celesti spēaliter est videndum. Celum quidē ſm cōmunem acceptōem nominat naturam perspicuam contentiuam. Scōm vero ꝓpriam acceptōnem nominat naturam ꝑspicuā contentiuā nulli contrarietati subiectam. Secundum primam acceptōem:septem celi a Rabano distinguūtur.scilicꝫ celum aereū:ethereum.olimpū:igneū:sydereū:aqueum:empyreum. Quoꝝ sufficientia sic sumitur. Celi enim natura perspicua ⁊ contentiua:aut est datiua luminis:aut receptiua. Si est datiua:aut est vniformis non mota.⁊ sic est celum empyreuꝫ.aut est multiformis ⁊ mota. ⁊ sic est sydereum.aut est vniformis ⁊ mota: ⁊ sic est crystallinum.quarta differentia non habetur:scilicꝫ multiformis ⁊ non mota. Si autem natura perspicua est luminis receptiua:aut est receptiua separabiliter:aut inseparabiliter. Si inseparabiliter:aut ſm supioris superficiei circulum:⁊ sic est olympum: quod monti appropinquat olympo. Si vero separabiliter:aut ſm superiorē partem.⁊ sic est ethereum.aut ſm inferiorem:⁊ sic est aereū. Si aūt dicaꝛ celum natura perspicua contentiua nulli contraria. sic a quibusdam octo orbes distinguūtur.s.septem planetarū cum octaua sphera. A quibusdam amplius eruditis nouē. Ab alijs vero vlterius illustratis decē. Horū aūt sufficientia sic potest accipi. Distinctio enim celorū:aut est ꝑ primam diuersitatem formarū.aut est per dispositiones motuū ⁊ luminariū contentoꝝ. Si per diuersitatē formarū.sic distinguūtur tres celi. Aut enim in celo viget natura perfecte luminositatꝭ.⁊ sic est habile ad statum glorie ⁊ quietum:sic est empyreū.aut viget in eo natura perfecte perspicuitatis ⁊ effectiue frigiditatis.⁊ sic est aqueū siue crystallinum.qḋ facit ad ꝯseruationē reꝝ corruptibiliū:ideo est habile ad motū.aut viget in eo natura ꝑfecte perspicuitatis simul ⁊ luminositatis et effectiue caliditatis.⁊ sic est sydereū:qḋ facit ad transmutationē inferioꝝ.ideo est multiforme habile ad motū. Si vero celi penes contenta luminaria distinguuntur.sic est orbiū distinctio attendēda. Aut enim orbis cōtinet syderum multitudinē:⁊ sic est celum sydereum siue stellatū. Aut continet vnitatē. ⁊ sic septem planete septē orbibus sunt disticti.quibus regitur vniuersitas temporꝝ dierum septenario dispensata.

¶ De quattuor attributis angelis cum conditione sui. Sectio xiij.

d E natura pure spūali cuiusmodi est angelica:sex per ordinē sunt videnda.scꝫ conditio angeloꝝ omniū.preuaricatio malignoꝝ demonum confirmatio

beatorum spirituū.diffinitio aliquorū nominū cōmuniū:nō oīum.diuisio hierarchiarū diuersorū statuū.custoditio cōmissorū hominum. ¶ De conditōe supnorū spirituū est tenendū:q angelis a primordio sue conditōis sunt quattuor attributa.scz simplicitas essentie.distinctio personalis propter rationē naturaliter insitam.memoria:intelligētia ꝛ voluntas.ꝛ libertas arbitrij ad eligendum bonum:ꝛ respuendum malū.Hec autem quattuor principalia attributa alia quattuor comitantur.scilicet virtuositas in operando:officiositas in ministrando.perspicacitas in cognoscendo:ꝛ inmutabilitas in eligendo.immutabilitas inquā post electionem siue i bono siue in malo.Substantia quippe spiritualis ꝛ incorporea simplex ꝛ omni carens diuisione quantitatis:cuiusmodi est natura angelica:hocipso q est simplex est virtuosa i operando.hocipō q est virtuosa ꝛ personaliter discreta competit ei distinctio officij in ministrando.hocipō q est simplex ꝛ virtuosa cōpetit ei perspicacitas in discernendo.hocipō q est perspicax ꝛ simplex ꝛ habens intellectum deiformē habet post electionem stabilitatem in electo siue bonum fuerit siue malum. ¶ Sufficientia horum quattuor sic accipitur.Angelus potest considerari quadrupliciter.scz in se:ꝛ sic est essentie simplicitas.ad alterum angelum:ꝛ sic est distinctio psonalis.ad deum:ꝛ sic est memoria intelligentia ꝛ voluntas:in quibus consistit ratio imaginis ad ea que eius regimini sunt subiecta.ꝛ sic est libertas liberi arbitrij.

¶ De pūaricatōe spirituū malignorū.

Sectio xiiij.

De preuaricatione damnatorū spirituū est tenendum:q lucifer primus inter angelos:psumens de bono ṗuato:appetijt priuatā excellentiā:volēs alijs superferri.ideo cū oībus adherentibus sibi pdidit locū summū.s.celū empyreum:descēdens in locū imū.s.caliginosum aerē vel infernū.Cecidit autē in culpā per liberū arbitriū.lapsus ē o in penā p diuinū iudicium. Cadēs aūt factus est imutabilis post ruinā. Ideo statim fuit obstinatus in malo:excecatus a vero:deordinatus in operatione:infirmatus in virtute.Voluntas diaboli obstinata habz deformitatē in qua est priuatio.nature variatio.decisio siue minoratio ratione prime macule:a cuius adhesione nullatenus sepatur.Habet pnitatē in qua est continuatio qātum ad actū peccādi.tñ interuenit variatio quantū ad genus peccati.Ratio vero in diabolo est excecata.Predicit aliqñ futura:qđ dicit Aug⁹ fieri quattuor modis.scilicet sensus vel ingenij acrimonia:longa tēporum experientia.dolosa cautela:q proponit aliqñ facere que predicit.aliena doctrina cū ab angelis aliquid didicit iusto dei iudicio pmittente.Mysterialis diaboli operatio est hominibus interdicta.tum ppter pctm̄ infidelitatis ne attribuatur diabolo qđ est dei.tū ppter peccatū idolatrie. quia desiderat diabolus aliquid sibi imolari.tū propter peccatum inobedientie.quia voluntariū cōmertiū cum diabolo preciso tam a deo qz ab ecclesia phibetur.Virtus diaboli peccati merito coartata.quādo permittitur vertitur ad miracula facienda ppter transmutatiōes repentinas circa corpeas creaturas.Possunt discerni diaboli miracula a miraculis dei vel ris quattuor modis.scilicet ex parte principalis agentis.Nam in miraculis dei operatur virtus potentie infinite.in miraculis diaboli virtus creature. Ex parte ministri:q miracula dei fiunt per publicā iusticiam.scilicet p fidem iustificantem que publice predicatur. vel signa publice iusticie:vt in peccatoribus qui per fidem aliqñ sunt miracula operati. Miracula diaboli fiunt per priuatos cōtractus ꝛ arcana quedam.q sic inuentores artis magice cum demonibus pepigerunt. Ex parte finis:quia miracula dei fiunt ad hominum vtilitatem ꝛ dei gloriam.Miracula demonū ꝛ magorū ad deceptionem ꝛ fraudē. Ex parte facti.quia miracula dei sunt excel-

lentia.vt suscitare mortuos:illuminare cecos ⁊ similia. Miracula diaboli sunt vilia: vt facere muscas:bufones ⁊ serpentes.

¶ De ꝯfirmatione spirituū bonoꝝ.

Sectio xv.

s Equitur videre de ꝯfirmatione spirituū beatoꝝ.de quibus tenendum est ꝙ alijs apostatātibus:ipsi imobiliter dn̄o adheserunt.ita ꝙ alijs per maliciam irreuocabiliter obstinatis:ipsi sunt per gratiā ⁊ gloriam in voluntate perfecte confirmati. Simul enim tēpore nō natura gratiam ⁊ gloriam ꝯuersionis ⁊ adhesionis ad deum merito perceperūt.ratione cuius fuerunt quantū ad voluntatē stabiles ⁊ felices. In ratione sunt pfecte illuminati ſm cognitionem matutinam ⁊ vespertinam. Lux qppe diuina angelū illuminans ad cognitionez dei angelum facit lucē. Cognitio autem dei in se dicitur dies.quia pure est lux tanq̄ꝫ cognitio ⁊ ratio cognoscendi. Lux autem angelica diuinitus illustrata habet cognoscere creaturam.que respectu dei tenebra reputatur. ideo eius cognitio dicitur vespertina. prout cognoscitur in seipa.dicitur matutina,put ex illa cognitione ꝯsurgit mens angelica in laudem dei.cognitionem illam referens ad cognitionem quam habet in verbo ⁊ virtute. In virtute sunt perfecte fortificati.siue i operando:siue in exequendo.⁊ hoc siue assumpto corpore:siue etiam nō assumpto corpore. In operatione sunt perfecte ordinati siue ꝯtemplatiua siue administratiua. Duplex ē enim vis angelica.contemplatiua qua contemplanṫ deum:⁊ negociatiua siue administratiua:qua negocianṫ circa salutem hominū. Nō possunt aūt deordinari ascendendo ad contemplationē dei.nec descendendo in administrando homini.q: quocūq₃ mittunṫ semp currūt ⁊ militāt intra deū.

¶ De diffinitionib⁹ angeli:ordinis:⁊ hierarchie. Sectio xvi.

s Equṫ videre de diffinitiōibus triū vocabuloꝝ que faciunt ad noticiaꝫ angelorum:que sunt angelus:ordo:hierarchia. Ex multis nempe angelis ordo consurgit. Ex pluribus ordinibus saltem tribus cōstituitur angelica hierarchia. Angelus diffinitur a Damasceno sic. Angelus est substantia intellectualis semper mobilis. arbitrio libera:incorporea:deo ministrans:ſm gratiā non naturam:imortalitatem suscipiens. Ordo sic diffinitur a Gregorio. Est multitudo celestium spirituū qui inter se in aliquo munere gratie similantur.sicut ⁊ in naturalium datorum munere conueniunt. Triplex autē inuenitur diffinitio hierarchie:ſ₃ ꝙ triplex est differentia hierarchie. scilicet diuina:angelica ⁊ ecclesiastica. Diuina sic diffinitur a Dionysio. Hierarchia est diuina pulcritudo vt simpla:vt optima:vt ꝯsūmatiua. Angelica sic diffinitur ab eodem. Hierarchia ē ordo diuinus:scientia ⁊ actio:deiforme quātum possibile est similans.⁊ ad inditas ei diuinitus illuminationes: proportionaliter in dei similitudinem ascendens. Ecclesiastica magistraliter sic diffinitur. Hierarchia est rerum sacrarum ⁊ rationabilium ordinata potestas:debitum in subditis obtinens principatum. Hec autem diffinitio potest etiam conuenire angelice hierarchie. A damas.diffinitur angelus quantū ad substātiā:cū dicit Angelus est substātia incorpea. Quātū ad virtutē:cū dicit intellectualis:semp mobilis. arbitrio libera. Ubi tangiṫ triplex virtus angelica.s.cognitiua:cū dicit intellectualis.operatiua:cū dicit semp mobilis.q: infatigabiliter operaṫ:imperatiua:cū dicit arbitrio libera. Opatio tangiṫ cū dr̄.deo ſuiens. Duratio cū diciṫ:gratia nō natura imortalitatez suscipiens. Ordo notificaṫ quantū ad fundamentū:cum diciṫ.ordo est celestium spūum multitudo.⁊ quantum ad complementū:cuꝫ diciṫ.qui inter se in aliquo munere gr̄e similanṫ.⁊ quantū ad dispositōem:que inter hec mediū tenet locum.cum diciṫ. sicut in naturalium donoꝝ participatione ꝯueniūt. Diffinitio angelice hierarchie notificat ipsam

egredientem a deo per modũ imaginis: cuȝ dicit.hierarchia est ordo diuin⁹ scia ⁊ actio. vt ordo idest ordinata potestas respondeat patri.scientia filio actio spũisancto: ſm memoriã: intelligẽtiam: ⁊ voluntatẽ. Secundo describit: vt egrediens per modũ similitudinis.cũ dicit: deiforme quantũ possibile est ſimilans: quantũ ad habitũ.⁊ ad inditas ei diuinitus illuminatões: ꝑportionabilit in dei similitudinẽ ascendẽs quantũ ad actum. In diffinitione hierarchie increate ostendit eẽ vnitas in trinitate: cũ dicit: diuina pulchritudo. Pulchritudo enim ex pluralitate ⁊ eqlitate constat. Ut aũt ostendat ꝙ pluralitas ñ preiudicat vnitati: dicit vt simpla. ꝙ vnitas pluralitati: dicit vt optima. ꝙ vnitas spectat ad perfectionẽ pluralitatis ⁊ econuerso: subiungitur vt cõsummatiua.

¶ De triplici diuisione hierarchie.

Sectio xvij.

Sequitur videre ẽ de tribus diuisiõibus hierarchie. Prima hec ẽ. Hierarchiaꝝ: alia supcelestis .i. diuina. alia celestis.i.angelica.alia subcelestis.i.ecclesiastica vel humana. Omissa ecclesiastica et diuina: subdiuidit diuisione secũda angelica hierarchia: i supremã: mediã: ⁊ infimã. siue per alia vocabula: in epiphaniã: hyperphaniam: ⁊ hypophaniã. Epiphania est in calescentis actõis incendio altioris intellectus fastigio iudicijqȝ libera resultatio distributa. Hyperphania ẽ diuina illuminatio sui participes interscalari reuerentia insigniẽs: vsuȝ edocens dñandi: arcensqȝ contrarium. Hypophania est diuinũ participiũ legibus nature occurrens: arcana reserans pro capacitate discreta. Tertia diuisio est hec. In suprema hierarchia que dicitur epiphania sunt seraphin.cherubi: ⁊ throni. In media siue hyperphania sunt dñationes virtutes: ⁊ potestates. In infima siue hypophania sunt principatus: angeli ⁊ archangeli. ¶ Agũtur qdem ⁊ agunt angeli ſm ordinẽ hierarchicuȝ in eis initiatũ ꝑ naturã: consummatũ ꝑ gloriam. que in eis stabiliuit liberi arbitrij versibilitatẽ. illustrauit perspicacitatẽ. roborauit virtuositatẽ. ⁊ ordinauit officiositatẽ. Perspicacitas rationis in contẽplando: aut respicit bonitatẽ desiderãdam. sic sunt seraphin. aut veritatem intelligendã: sic sunt cherubĩ. aut maiestatem venerandã: sic sunt throni. Ad thronos spectat reuerentia. ad cherubin sapientia. ad seraphin beniuolentia. Ad perfectam virtuositatem spectat virtus impatiua que est in dñationibus. virtus executiua: que est in virtutibus. virtus expeditiua: que est in potestatibus: quaꝝ est arcere ꝯtrarias potestates. Ad perfectam officiositatem spectat regere: quod faciunt principatus. dirigere: qđ faciunt archangeli. reuelare qđ faciũt angeli.

¶ De custodia hominum per angelos.

Sectio xviij.

Iam sexto ⁊ vltimo circa naturam angelicam: de custodia hoĩum suo regimini cõmissoꝝ est videndum. Ad cuius noticiam est notãdũ: ꝙ angeli habent ab hominibus defectũ quadruplicem reuelare. scilicet pronitatem ad malum: difficultatem ad bonũ. longinquitatem a domino ⁊ tepiditatẽ a mente. Ad que quattuor designanda. quattuor nomina angeloꝝ ⁊ nõ plura sunt in scriptura hominibus reuelata. scilicet Raphael: qui interpretatur medicina dei siue sanans dominus. hic est missus curare thobiam a cecitate oculoꝝ. ⁊ sarã ab improperio de occisiõe viroꝝ. Et hoc contra duo que ex originali contraximus: que sunt ignorantia rerum agendarum. ⁊ cõcupiscentia noxiarum. per que duo reddimur ad malum labiles. Item Grabriel: qui interpretatur fortitudo dei. qua fortificamur ⁊ confortamur ad obseruantiam preceptoꝝ dei: ⁊ ad impletionem consilioꝝ. In signũ primi: missus est annunciare ortum precursoris de coniugatis. In signuȝ secundi: missus est annunciare ortum saluatoris de virgine. Per iohannis exemplum reddimur fortes

ad expugnandu3 malū. per christi beneficiū et exemplum reddimur dispositi et faciles ad bonum. Item michael qui interpretatur qs vt deus: qui dicitur aias in celo dño pñtare. pter quas de manu diaboli eruendas cōmisit plium cū dracone. Huius duas solénitates soléniter celebramus. s. apparitionis et dedicationis. In signum q ipse pro nobis ē dum viuimus in hoc seculo: et dū educimur de exilio. Item Uriel qui interpretat lucens deo siue apparens deo: vel ignis dei aut incendium dei. que duplex interpretatio inuit q per eius ministeriū illustramur in veritate: et inflammamur in charitate. Mittuntur enim angeli ad illuminandum nostrū intellectum et inflāmandū nostr affectū. etsi nō effectiue: saltē dispositiue. De hoc noie vriel legitur in tertio Esdre. q: missus est iste angelus ad consolatōem populi dei qui ab alienigenis pmebat. Habent etiā angeli circa hoiem actū triplicem frequentare. s. purgare: illuminare: pficere: Primus actus ordinatur ad amotōem impedimētor. scōs act9 ad cognitōem veror. tertius ad dilectione3 bonor. ¶ Habent tertio in hoibus effectū duplicē pereare. Unū sc3 respectu boni: vel pseruandi: vel acquirendi: vel augmentādi. Aliū respectu mali: vel deserendi: vel vitandi: vel minuendi. ¶ Habent nihilominus omnes pter misteriū humani generis militare. Quidā enim mittunt ad nos missiōe exteriori. quidam mittunt ad angelos propter nos missione interiori. sicut illa superna agmina que peminent. que vsum exterioris officij nunq̄3 habent. tamen ad nos vel propter nos mittuntur. sm q dicit apostolus q omnes sunt administratorij spūs in ministerium missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis. ¶ Habēt quoq3 angeli ad custodiā hoium deputati ab infusione aie vsq3 ad egressionem de corpe conatū diaboli cōtra hoiem refrenare. Unde dicit btūs Hieronyr. Magna est dignitas animar: vt vnaqueq3 habeat ab ortu natiuitatis sue in custodiam angelum delegatū. Et beatus Gregorius dicit q vnusquisq3 habet vnū bonū angelū sibi ad custodiam: et vnū malū ad exercitium deputatum.

¶ De diffinitōib9 aie. Sectio xix.

r Estat videre de tertia differentia creature: que composita est ex spirituali et corpali. cuiusmodi ē humana. Ei primo quantū ad aiam. scōo quantu3 ad corpus. tertio quantū ad coniunctū. De anima humana duo sunt principaliter videnda scilicet diffinitio: et potētiar diuisio. Anima septem diffinitionibus diffinit. Prima ē in libro de motu cordis. Aia est substātia incorporea intellectualis illuminationū que sunt a prima et vltima relatione pceptiua. Secūda est Remigij. Anima est substantia incorporea regens corpus. Tertia est Aristotelis in libro de anima. Aia est actus primus corporis organici physici potentia vitā habentis. Quarta est Augustini. Aia est similitudo omniū. Quinta est similiter August. Aia est substantia quedā rōnis particeps regendo corpi accōmodata. Sexta sumit ex Genesi. Anima est deiforme spiraculū vite. Septima est Senece. Aia est spūs intellectualis i se et in corpore ad beatitudinem ordinatus. ¶ Per primā diffinitionē notificat aia rationalis: put est spūs. p scōam et tertiā put est anima. Copulat enim aia et vnit corpori vt motor mobili. et sic est scōa. et vt pfectio pfectibili. et sic est tertia. Per alias x̄o quatuor que sequunt diffinit vt anima et spūs. itaq quarta est per compatōem ad creaturas generaliter. quinta p compatōem ad corpus qd perficit. sexta p compatōem ad deu3 tanq̄3 ad suā causam efficientē. septima per cōparationem ad deū vt finē vltimū. citra quē nō potest rōnalis quietari.

¶ De diuisiōne potentiarū aie sm mgros in quinq3 mēbra. Sectio xx.

s Equitur videre diuisionē potētiarū anime. Ad quar noticiā habendam quadruplex est diuisio percur

renda. Una diuiſio ƀm magiſtros ē in qnqȝ mēbra. ſ. in ſenſualitatē: ſenſum: imaginatio- nem: rōnem: ⁊ intellectū. Senſualitas ƀȝ magiſtros eſt illa potentia que ſenſificat corpus: ⁊ mouet ⁊ appetit ea que ſunt delectabilia corpori: ⁊ refugit nociua. Senſus eſt illa vis anime qua hō cognoſcit res corporales preſentes. Imaginatio eſt illa vis anime que ituetur res corpales abſentes. Ratio eſt illa vis anime qua aīa inter bonū ⁊ malū. inter verꝝ ⁊ falſum diſcernit infra ſe. Intellectus ē illa vis anime qua aīa apprehendit res immateriales ⁊ itelligibiles: vt aīam angelū ⁊ deū. ¶ Iſtorum quinqȝ mēbroꝝ ſufficientia ſic poteſt ſumi. Anima eſt quaſi duo ſicut dicit Aug⁹. Eſt anima ⁊ ſpūs. Anima: inquātuȝ corpus perficit ⁊ viuificat. ſpūs inquantum ſine corpore conſideratur: ⁊ ſepata pdurat. Scdm vero ꝙ eſt aīa comparaṫ ad corpus ⁊ corpus ad aīam. ⁊ ſic congruit aīa corpori ⁊ aptaṫ ei vt influat ei vitā ⁊ ſenſum. Et hec potentia anime dicitur ſenſualitas. Cōgruit etiā corpus anime ⁊ aptaṫ ei vt p corpus pficiaṫ quantū ad vitā inferiorē. Et hec potentia diciṫ ſenſus. Senſus aūt eſt duplex. ſciliȝ interior qui diciṫ imaginatio: ⁊ exterior qui cōmuniter diciṫ ſenſus: vt viſus qui fit p oculum. ⁊ auditus per aurem: ⁊ ſic de alijs. Ipſa vero aīa inquantū ſpūs: dicitur duplicem hr̄e aſpectū. Unū reſpectu inferiorū: ⁊ vnū reſpectu ſupioꝝ. ƀȝ ꝙ dicit Aug. ꝙ aīa duas habet partes. ſ. vnam ad ſupiora reſpicientē ⁊ aliam ad inferiora. Inferiorē magiſtri appellant rōnem. ſuperiorē vero intellectū.

¶ De diuiſione potentiaꝝ ƀm naturales i tria mēbra. Sectio xxi.

s Ecunda vero diuiſio ƀm naturales eſt in tria mēbra. Scdm eniȝ ꝙ aīa cōparatur ad actus: tres ſunt anime potentie ad actū triplicē ordinate. Tres quidem ſunt actus aīe primi. ſ. vegetare: ſentire: ⁊ ratiocinari. Et ƀm hoc diſtingniṫ triplex anime potētia. ſ. vegetabilis: ſenſibilis: ⁊ rationalis. Nota tū̄ ꝙ vegetabilis eſt anima i plantis. Senſibilis eſt aīa in brutis. Rōnalꝭ eſt anima in hoīb⁹. In hoīe aūt nō ſunt tres aīe: ſed tres potētie ſunt dicende in vna aīa. Vegetabilis appetit eſſe. ſenſibilis bene eē: rōnalis optime eſſe. Vegetabilis ſubdiuidiṫ in generatiuā ⁊ nutritiuā. Generatiua eſt ad conſeruationem eſſe vniuerſalis. ſcilicet ſpeciei. Nutritiua eſt ad ꝯſeruationem eſſe ſingularis. ſ. indiuidui. Nutritiue duplex ē act⁹ ſcilicet nutrire: ⁊ iſte actus ſemp eſt neceſſarius. augmentare: ⁊ iſte ſolū eſt neceſſarius vſqȝ ad rei cōplectōem. Unde nutriunṫ ſemper aīalia nō aūt ſemp augmētanṫ. Uis ſenſibilis diuiditur in apprehēſiuā ⁊ motiuam. Apprehēſiua diuidiṫ in ſenſum particulareȝ ⁊ ſenſum cōmunē. ſiue in ſenſum exteriorem ⁊ interiorem. Senſus particularis ſiue exterior diuitur in quinqȝ ſenſus. ſcȝ viſum auditum: guſtum: odoratum ⁊ tactum. ¶ Circa iſtos quinqȝ ſenſus tria neceſſario requiruntur. ſ. bonitas organi: diſpoſitio medij: ⁊ preſentia obiecti. Organum viſus ſunt pupille oculorum organū odoratus ſunt nares. organum auditus ſunt aures. organum guſtus lingua ⁊ palatum: organū tactus ſunt nerui totius corporis. Iſta organa deſcendunt ab anteriori parte cerebri. In qua quidē eſt neru⁹ qui diciṫ obticus. ⁊ deſcendit ad pupillas: et ramificatur in duas partes. Alius deſcendit ad nares: alius ad aures. quidā alius ad linguam ⁊ palatū: quidam multipliciter ramificatus eſt organū tactus in toto corpore. Obiecta vero ſenſuū ſunt hec. Obiectū viſus eſt color ⁊ eius differētie. Obiectū odoratus eſt odor ⁊ eius differentie. Obiectum guſtus eſt. ſapor ⁊ eius differentie. Obiectuȝ auditus eſt ſonus ⁊ eius differētie. Obiectū tactus ſunt elemētales qualitates: vt calidū: humidū: frigidum: ſiccuȝ. rarꝫ ⁊ denſum. leue ⁊ graue: aſperum ⁊ lene. Media ſenſuū ſunt hec. aer ⁊ aqua. ⁊ q̄dlibet corp⁹ diaphanum ⁊ tranſparens illuminatū eſt medium i viſu. Aer exterior ⁊ interior eſt medium in auditu. Auris enim concaua in concauita-

te habet aerem intrinſecum ſibi ɔnaturalez.
Vapoꝛ per aerē delatus eſt mediū in odoꝛa
tu. Res enim odoꝛifera quaſi fumū ſenſibi
lem euapoꝛat.ex quo immutat̄ aer deferens
odoꝛatui odoꝛatū. Humoꝛ ſaliualis eſt medi
um in guſtu. Caro eſt mediuz in tactu. ¶ In
terioꝛ ſenſus diuiditur in tres partes.ſz tres
partes cerebꝛi.que ſunt:anterioꝛ in qua eſt
imaginatio.media in qua eſt eſtimatiua:po-
ſtrema in qua eſt memoꝛia. Imaginatio ali-
quando dicit̄ ſenſus ɔmunis:aliqn̄ imagina
tio.aliquando phantaſia. Senſus cōmunis
dicit̄ inquantū ſibi concurrūt ſenſus particu
lares quinqꝫ tanq̄ꝫ linee ad centꝝ.ibiqꝫ ligā
tur. Imaginatio dicitur inquantū repꝛeſen-
tat foꝛmas pꝛius receptas a particularibus
ſenſibus:q̄ꝫuis abſentes. Phantaſia inquā
tum pōt ɔponere foꝛmas nouas ſm ſil'itudi
nes coꝝ que pcepit ꝑ ſenſus pticulares. Eſti
matiua eſt illa vis ſm quā dicimus ſagacita
tem vel pꝛudentiā in bꝛutis.vt in vulpe ſiue
in alijs:in appetēdis delectatiōibus ⁊ refugi
endis nociuis. Memoꝛia eſt vis illa que cō
ſeruat ſiue retinet foꝛmas ſenſibiliū ſpērum.
¶ Vis ſenſibilis motiua eſt motiuū ſm mo
tum mouēs vniuerſaliter mēbꝛa coꝛpoꝛis.vt
caput bꝛachia ⁊ armos. Motiua pedum di
citur greſſibilis:qꝛ ſm eam mouetur animal
motu ꝓgreſſiuo. ¶ Vis rōnalis diuiditur i
intellectum ſpeculatiuū:qui exercet̄ in ɔtem
platōe veri.⁊ pꝛacticū qui in operatōe boni.
Scđm hāc duplicē radicē intellectuū dicun
tur vita actiua ⁊ ɔtēplatiua.

¶ De diuiſiōe potentiaꝝ ſm theologos et naturales. Sectio xxij.

t Ertia diuiſio ſm theologos ⁊ natu
rales eſt hec. Potentiaꝝ coꝛpoꝛa-
lis.i.coꝛpoꝛis regitiua.alia ſpiritua-
lis. Coꝛpoꝛis regitiua diſtinguitur i animalē
vitalē ⁊ naturalē. Scđm has vires aīa regit
coꝛpus. Vis animalis ſm medicos eſt in ce
rebꝛo.vitalis in coꝛde:naturalis in epate.
Vis animalis diuidit̄ in cognitiuā ⁊ moti-
uam. De cognitiua dictū eſt ſupꝛa. Motiua
diuiditur in iraſcibilē ⁊ ɔcupiſcibilē. Mot⁹
eniꝫ animalis aut ē a malo nociuo:⁊ dicitur
motus ſuge qui eſt ab iraſcibili. Aut eſt ad
bonū delectabile:⁊ talis motus eſt a ɔcupi-
ſcibili. ¶ Vis vitalis eſt vis motiua aeris i
coꝛpe animalis ꝑ arterias vnde eſt pulſus.
Tanti enim caloꝛis eſt coꝛ:ꝙ niſi refrigera-
retur aere a tracto per inſpirationē ⁊ emiſ-
ſo ꝑ reſpiratōem animal moꝛeret̄. Hec ea-
dē vis eſt motiua ad vocē foꝛmandā:eo mō
quo foꝛmat̄ vox irrationalis:vt vox auiuꝫ ⁊
aīaliū. ¶ Vis naturalis ɔpꝛehēdit nutriti-
uā ⁊ generatiuā. Sed nutritiua eſt ad ɔſerua
tionē nature ſingularis.generatiua eſt ad cō
ſeruatōem nature vniuerſalis. Nutritiue ꝓ
tuti alie quattuoꝛ deſeruiūt.ſ.appetitiua q̄ ap
petit nutrimentū.digeſtiua que ſepat conue-
niens ⁊ nō ɔueniens in alimēto.retentiua q̄
tranſmittit ad ſingulas partes coꝛpis.qđ cō
ueniens eſt in nutrimento:vt facta deperdi-
tio reſtauret̄.expulſiua que expellit qđ i nu-
trimento fuit inconueniēs ⁊ nociuū. ¶ Spi
ritualis aūt.i.ſpūs regitiua:diuiditur aliquā
do ſm naturā intellectiuā ⁊ affectiuam. Ali
quando ſm officia:vt cū diuidit̄ rō in ſupio
rem ⁊ inferioꝛē. Aliqn̄ ſm ſtatus:vt cū diui
dit̄ in intellectum:ſpeculatiuū ⁊ pꝛacticum.
Speculatiuus intellectus extēſiōe fit pꝛacti-
cus dū coniūgit̄ volūtati ⁊ operi. Aliqn̄ ſm
aſpectus:vt cū diuidit̄ cognitiua in rōnem q̄
aſpicit ad inferius.⁊ intellectū qui aſpicit ad
par.⁊ intelligentiā que aſpicit ad ſuperius.
Aliqn̄ ſm actus:vt cū fit diuiſio i inuentiuaꝫ
⁊ dijudicatiuam. Inuenire enim ⁊ iudicare
ſunt actus potentie cognitiue adinuicem oꝛdi
nati. Aliqn̄ ſm differētias:vt cū diuidit̄. in-
tellectus in agentem ⁊ poſſibilē. Nā pꝛima
differētia intellectus vtit̄ aīa ad abſtrahen-
dū.ſcđa vero ad recipiendū. Aliqn̄ ſm di-
uerſos modos mouēdi:⁊ ſic eſt diuiſio vo-
luntatis ſiue appetitus in naturalē ⁊ delibe-
ratiuā. Pꝛima eſt diuiſio pꝛincipalis in itel
lectum ⁊ affectū.ſiue cognitiuā ⁊ affectiuam
ſiue in rōnem ⁊ voluntatē. Voluntas dicit̄

[Voluntas quid]

[Voluntas s(ecundu)m Aug:]

potentia: ꝛ sic diffinit ab Ansel. Volūtas est instrumentū per seipsum mouens. Dr̄ actus siue mot⁹ potentie. ꝛ sic diffinit ab Augu. in lib. lxxxiij. questionum. Voluntas est animi mot⁹ cogente nullo ad aliqd admittendum vel non admittēdū: vel nō adipiscendum vl' adipiscendū. Dr̄ etiam volitū. vt cum dicit aliqs. hec est mea voluntas. Sex sunt actus ad voluntatē liberā pertinētes sʒ Damas. scʒ consiliū. iudiciū. sententia: electio: operatio: ꝛ vsus. Liberū arbitriū vult: ecce voluntas. Inquirit ꝛ scrutat: ecce consiliū. iudicat: ecce iudicium. disponit: ecce sententia. eligit: ecce electio. que est duobus placentib⁹ alterum p̄optare. impetū facit: ecce opatio. agit: ecce vsus. ¶ Ratio aūt habet qnqʒ actus. duos p̄ quos dirigit in finē veri: quoꝝ vn⁹ p̄cedit cognoscere: ꝛ dicitur ratiociatio: q̄ sic ab Augustino diffinitur. Ratiocinatio ē rationis inqsitio. Huic ratiocinatōi est insitum ingeniū: qđ diffinit ab August. Ingeniuʒ est illa vis aīe siue intentio: qua se extendit aīa ꝛ exercet ad incognitorum cognitionem. Ali⁹ actus est ipsum cognoscere: qđ est aspect⁹ veri. Et ſm hoc diffinit ratio ab August. Rō est animi aspect⁹ quo p̄ seipsuʒ veꝝ intuetur. Habet etiā ratio tres act⁹ p̄ quos dirigit in finē boni. Prim⁹ est boni ꝛ mali discretio: siue boni ꝛ melioris. Scđs est discretione facta boni siue melioris electio. Tertius est dilectio. De his tribus dicit Augu. Ratio est anime aspectus: quo bonum ꝛ malum discernit. virtutes eligit: deum diligit.

[Ratiocinatio quid]

[Ingenium quid]

[Ratio quid]

¶ De diuisione potentiarum ſm Augustinum. Sectio xxiij.

q Uarta diuisio potentiarum ponit ab Augustino in li. đ spū ꝛ aīa. que facit ad maiorem euidentiā p̄dictorum. Distinguit autem vires aīe in rōnalem cōcupiscibilem ꝛ irascibilē. Per rōnaleʒ est aīa habilis ad cognoscendum aliqd infra se: supra se: in se: ꝛ iuxta se. Cognoscit siquidem deum supra se: in se: ꝛ iuxta se. Cognoscit itidem deum supra se: se in se: angelum iuxta se: ꝛ quicqd celi cōtinet ambitu infra se. De rōnalitate oīs sensus anime nascitur. de concupiscibilitate oīs affectus. Affectus q̄dripṫit⁹ esse dinoscit: dum de eo quod amam⁹ iā gaudemus: vel gaudendū speram⁹. vel cum de eo qđ odimus iam dolemus: vel dolēdū metuimus. Unde de concupiscibilitate gaudiū ꝛ spes: de irascibilitate dolor ꝛ metus oriuntur. Qui quidem q̄ttuor affectus aīe omniū sunt viciorū atqʒ virtutū q̄si quedam principia ꝛ cōmunis materia. Affectus qdē omni operi nomē imponit. ¶ Notandū v̄o q̄ sensus aīe virtutes app̄hensiue vocant siue cognitiue q̄ a rationabilitate oriunt. Quinqʒ aūt sunt progressus ad sapientiā. sensus: imaginatio: ratio: intellectus: intelligentia. Sensus est ea vis aīe que rerū corporearū corporeas recipit formas: sed p̄ntes. Imaginatio est ea vis aīe que rerum corporeaꝝ corporeas recipit formas sed absentes. Sēsus nanqʒ formas accipit in materia: imaginatio extra materiam. Et ea vis exterius formata sensus dr̄: ꝛ eadem vsqʒ ad intimum traducta vocatur imaginatio que de sensu oritur. Rō ē ea vis anime que rerū corporeaꝝ formas: naturas: differentias: p̄pria ꝛ accidentia oīa p̄cipit incorporea sed nō extra corpea nisi ratiōe existentia. Abstrahit enī in corpib⁹ q̄ fundantur a corporalib⁹ non actiōe sed ꝯsideratiōe. Intellectus est ea vis aīe que inuisibilia percipit: vt angelos: demones: aīas. ꝛ omnem spiritū creatuʒ. Intelligentia est ea vis anime que īmediate supponit deo. Cernit quidem ipsum sūmū veꝝ ꝛ v̄e īmutabile. Sic ergo aīa sensu p̄cipit corpea. imaginatōe corporū silitudines. rōne corporum naturas. intellectu spiritū creatum. intelligentia spm̄ increatum. Ad imaginationē que dr̄ sensus communis ꝛ etiam phātasia p̄tinēt ea q̄ vidēt in somnis dormientes. de quibus dicit Augu. q̄ omniū que sibi videntur videre dormientes quinqʒ sunt genera. s. oraculū: visio: somnium: insomniū. phantasma. Oraculū est cuʒ in somnis parens vel aliqua grauis p̄sona:

seu sacerdos. vel etiam deus aliquid euenturum aperte vel non euenturū: faciendū vel vitandū denunciat. Uisio est cū id quis videt qđ eodem modo quo apparuerat eueniet. Somniū est figuris tectū. ⁊ sine interꝑtatione intelligi nō pōt. Insomniū est qñ id qđ vigilantem fatigauerat se ingerit dormienti. sicut est cibi cura vel potus: vel aliqua studia vel artes: vel infirmitates. Juxta infirmitates enim diuersi diuersa accipiunt somnia. Alia enim vident sanguinei. Alia cholerici. Alia melancolici. Alia flegmatici. Isti enim vident rubra ⁊ varia. illi nigra ⁊ alba. Phātasma est qñ vix dormire ceperit qs ⁊ vigilare se existimat. ⁊ videtur aspicere irruētes in se vel passim vagantes formas discrepantes ⁊ varias. letas ⁊ turbulentas. In hoc genere est ephialtes: quem opinantur vulgares inuadere dormientes ⁊ opprimere quiescentes. qđ non est nisi fumositas conscēdēs ad cerebruꝫ a stomacho vel a corde: vim cō primens animalem.

¶ De quo est anima. Sectio xxiiij.

p Otest colligi ex ꝓdictꝭ ꝙ aīa est ens viuens: intelligēs: ac libertate vtēs Forma quidem est ens non a seipsa nec de diuina natura. sed a deo per creationem de nihilo in esse deducta. Forma auteꝫ viuens est non ex natura extrinseca: sed ex se ipsa. non vita mortali ꝫ ꝑpetua. Forma vero intelligens. non tm̄ creata: sed etiā creatricem essentiaꝫ: ad cuius imaginē ⁊ silitudinē facta est. Imago aūt nominat cōformitatem in quantitate. similitudo vero conuenientiaꝫ in qualitate. Imago nanqꝫ dicit quādaꝫ configurationem. ⁊ illa importat figurā. que est quantitas in qualitate. ⁊ qualitas in quantitate. Silitudo vero dr̄ rerum differentium eadem qualitas. Ex hac primaria differentia triplex modus distinguendi inter imaginē ⁊ silitudinem assignatur ꝫm Hugo. Imago respicit figuram: silitudo naturam. Alius est modus distinguendi: ꝙ imago est in natura libꝰ. silitudo in gratuitꝭ. Tertiꝰ modus ꝫm Aug. est ꝙ imago est in potentia cognoscendi. silitudo in potētia diligendi. Hec vltima est ꝑ appropriationē ꝓ eo ꝙ in imagine que est ꝑ creationē due sunt potentie ex parte cognitiue. s. memoria ⁊ itelligētia. ⁊ vna ex pte affectiue. s. volūtas. E cōtrario autē in similitudine que est ꝑ recreationē siue iustificationem: due sunt virtutes ex parte affectiue. s. spes ⁊ charitas. ⁊ vna ex parte cognitiue. s. fides. Et ꝓpterea ponit̄ imago in potētia cognitiua. silitudo in potētia affectiua. Diffinitur aūt imago ab hylario ī libro de synodis sic. Imago est eiꝰ rei ad quam imaginamur species in differentijs. Est etiā anima forma libertate vtens: qꝛ sꝑ est libera a coactione. Hec autem libertas a coactione nihil aliud est qꝫ facultas ratōis ⁊ volūtatis que sūt potētie anime ꝑ̄ncipales. Hec aūt libertas cō surgit ex deliberatiōe ꝑ̄ambula ⁊ voluntatē adiūcta. ⁊ cōiter liberū arbitriū appellatur. De quo libero arbitrio videndum est quātū ad diuersam diffinitionē. ⁊ qꝫtū ad variā denominationē. Liberū arbitriuꝫ a pħo sic diffinit̄. Liberū arbitriū est a volūtate iudicium. A bernardo sic in libro de libero arbitrio. Liberū arbitriū est ꝯsensus ob volūtatis inamissibilem libertatē: ⁊ rōnis indeclinabile iudiciū. Ab augustino sic. Libeꝝ arbitrium est facultas rōnis ⁊ volūtatis: qua bonū eligit̄ gratia assistente. vel malū eadē desistēte. Ab anselmo in libro de libero arbitrio sic Liberum arbitrium est potestas seruādi rectitudinem ꝓpter seipsam. Potest enī libeꝝ arbitriū considerari quantū ad actum: ⁊ sic diffinit̄ a Bernardo. Quantū ad actū ⁊ obiectū. ⁊ sic ab anselmo. Quantum ad actum ⁊ obiectum ⁊ finē vltimū: ⁊ sic ab Augustino. Denominat̄ autē ista potētia a mgr̄o sententiaꝝ libertas a coactione siue necessitate a culpa ⁊ a miseria. A bernardo ỽo libertas arbitrij consilij ⁊ cōplaciti. A mgr̄o sententiaꝝ priuatiue. a Bern̄. positiue. Considerari enim potest libertas ista quātū ad eē: ⁊ sic dicitur a magistro libertas a coactione

priuatiue:a Bernar.libertas arbitrij posi-tiue. Item quantuz ad bene esse.ad quod requiritur duplex bonum.s.bonum rectificás siue ordinans.⁊ bonum delectans siue quietans. Et excluditur duplex malum.s.malum deformans:⁊ malū affligens. Respectu mali deformantis dicitur a magistro libertas a culpa:priuatiue. Respectu boni rectificantis dicitur a Bernardo libertas consilij: positiue. Respectu mali affligentis dicitur a magistro libertas a miseria:priuatiue. Respectu boni quietantis dicitur a Bernardo libertas complaciti positiue.

¶ De conditione humani corporis.

Sectio xxv.

Sequitur videre de natura composita hoc est humana natura quantuz ad corpus. Fuit enim corpus primi hominis de limo terre conditum ⁊ formatum. anime subiectum:⁊ proporcionabile suo mō Proporcionabile inquā fuit quátuz ad equalem complexioné:⁊ quantū ad pulcerrimaz ⁊ multiformé organizationem:⁊ quátum ad stature rectitudinem. Quáuis enī corpus ⁊ anima multum distent.tñ infimuz spiritus ⁊ supremum corpis sunt vnibilia miro modo. Spiritus enim animalis siue rōnalis habet potentiam viuificandi:potentiam vegetádi. ⁊ potentiam sentiendi. Corpus vero habet complexionis equalitatem.organorū multiformitatem.⁊ spirituū subtilitaté.ſm triplicé differentiam. Habet nanq3 spiritum vitalé. spiritum naturalem:⁊ spiritum animalem. Comparando igit complexionis equalitaté ad potentiam viuificatiuam per mediū siue vinculū spirit9 vitalis optim9 est nexus. Similiter compando nō solum cōplexioné eq̄lem.verumetiā organizationis perfectionez ad potentiam vegetatiuā ⁊ sensitiuaz mediá te spū naturali ⁊ aiali.optima est proporcio ⁊ mirabilis nexus. Unde sicut terra ⁊ ignis q̄uis multum distent.duplici tñ medio connectūtur.vno qđ magis cōmunicat cū igne alio quod magis cōmunicat cuz terra.sic est in proposito intelligenduz. Rursus quoniaz anima tanq̄3 ad beatitudinez ordinata ⁊ habilis tendit sursum:corpus habet stature rectitudinem ⁊ caput sursum erectum.vt sic rectitudini spiritus attestet. Fuit etiam corpus anime subijcibile ⁊ subiectum.ita q esset obtemperans sine rebellióe:vegetabile sine defectione.propagabile sine libidine. Unde datus est sibi paradisi terrestris locus in tranquillam habitationem.datum est ei lignum vite ad continuam vegetationem. formata é ei mulier de latere viri in consortium ⁊ adiutorium ad immaculatam propagationez. Et quia homo ex homine:sicut est in ceteris: seminaliter propagat.de ratione seminali é aliquid adiungendum. Ad qđ notanduz est q causa ⁊ causalis ratio cōmunis est ad principium extrinsecum ⁊ intrinsecuz quantū é de vi nominis. Semen vero ⁊ ratio seminalis respicit principium intrinsecuz. Possunt tñ distingui:vt causa ⁊ ratio causalis accipiatur quantum ad principium increatum.semen ⁊ ratio seminalis quantum ad principium creatum. Differunt tamen causa ⁊ ratio causal quia causa dicit principium productiuum.ratio vero causalis dicit regulam dirigentem illud principium in operatione sua. Similit etiam differūt semen ⁊ rō seminalis. Regula autem agentis increati est forma exemplaris vel idealis. Regula agentis creati est forma naturalis. Et ita rationes causales sūt forme ideales vel exemplares. Rationes vero seminales sunt forme naturales. Et ſm hoc patet q ratióes causales ⁊ primordiales sūt idé re:differentes soluz ratióe. Primordiales dicunt per priuationem prioris. causales p positionem posterioris. Et primordiales respiciunt deum:⁊ primum principium.causales respiciunt deū ⁊ vltimum finé q est causa causarum. Similiter naturales rónes ⁊ seminales idem sunt re:sed differūt róe.quia semen dicit vt ex quo:natura vt a quo. Rō seminalis attendit inquantū dicit potentiaz nature vt ex aliquo aliquid fiat. Uel seminalis ratio

respicit inclinationem τ virtutē intrinsecam: que mouet τ operatur ad effectus productionem. Naturalis vero ratio concernit producentis ad productum assimilationē. τ modi agendi assuetudinem.

¶ De toto homine ex corpore τ anima constituto. Sectio xxvi.

i Am tertio est videndū de toto homine ex aia τ corpore ꝯstituto. De quo doctrinaliter est tenendū ꝙ homini datus est duplex sensus.s. interior siue mentis. τ exterior siue carnis. Datus est ei duplex motus.s. imperans in voluntate. τ exequens in corpore. Datum est ei duplex bonum. vnum visibile. alterum inuisibile. Datum est ei duplex preceptū.s. nature τ discipline. Preceptum nature. Crescite τ multiplicamini. Preceptum discipline. De ligno scientie boni τ mali ne cōmedas. Datum est ei quadruplex adiutoriū.s. scientie τ conscientie: synderesis τ gratie. Et sic potest colligi ex predictis ꝙ creatura mundi est quasi quidaꝫ liber in quo relucet: representatur τ legitur trinitas fabricatrix sm̄ triplicem modum expressionis.s. per modum vestigij: per modū imaginis: τ per modum similitudinis. Ita ꝙ ratio vestigij inuenitur in creaturis omnibꝰ. ratio imaginis in solis intellectualibꝰ siue rationalibus. ratio similitudinis in solis deiformibus. Omnis enim creatura deum habēs vt principium configurat ei per vnitatē: veritatem τ bonitatē. τ hoc est vestigium hñs deū vt obiectū. ipsum capit per memoriā: intelligentiam: τ voluntatē. hec est imago habens deū vt donū infusum. configurat ei p fidem spem τ charitatem. siue p visionē: tentionem τ perfectā dilectionem. in hoc est similitudo. Et quia imago ē expssa silitudo: τ hec in creatura rationali sm̄ gradum triplicē inuenit. ampliato nomine potest distingui triplex imago in creatura rationali qua repsentatur expresse trinitas fabricatrix. Est enim imago creatiōis que consistit in tribus potentijs τ in vnitate substantie. ita ꝙ memoria representat patrem. intelligentia filium. τ voluntas spiritumsanctū. Substantia vero anime cum sit vna: representat diuine essentie vnitatem. Est etiam imago recreationis. que consistit in tribus virtutibus theologicis: τ vnitate gratie gratum facientis. ita ꝙ fides representat filium: spes patrem. τ charitas spiritūsanctum. Unitas vero gratie gratum facientis representat essentie vnitatē. Est τ imago glorificatōis. que consistit in tribus dotibus gloriosis τ vnitate glorie. ita ꝙ aperta visio representat filium. secura tentio representat patrem. perfecta dilectio spiritumsanctū. Unitas vero glorie representat vnitatē essentie. Prima imago est animaꝝ a deo exeuntium per creationē. secūda est ad deū redeuntium per iustificationē. tertia est ad deū puenietiū per glorificationem. Prima dr̄ proprie imago nature: τ est angelorum omniū. τ omniū rationabiliū animarum. Secunda dr̄ similitudo gratie. τ est angelorum conuersorum τ animarum iustarum. non autem demonum nec hominum peccatorum. Tertia dr̄ deiformitas glorie: τ est angelorum sanctorū τ beatarum animarum. Hec autem tria operatur tribus vicibus per singulos hominum beatorum benignitas saluatoris.

¶ De vnione naturarum in christo. Sectio xxvii.

p Ostq̃ vidimus de bono increato quod est deus. τ de bono creato qd̄ est mundus. videndū est aliquid de bono ex vtroqꝫ coniugato. quod est christus De quo breuiter tria sunt videnda.s. naturarum sociatio. gratiarum exuberatio: τ penarum toleratio. Quantum ad naturaꝝ vnionem in christo tenere debemus: ꝙ in fine seculorum quādo venit plenitudo tpis post legem nature τ scripture: post patriarchas τ prophetas: quibus τ per quos fuit incarnatio repromissa. dignatus est filius dei incarnari propter homines redimendos: τ tūc angelo nunciāte virgini marie incarnationis mysterium pficiendū in ipsa. virgo credidit

apetijt ⁊ conſenſit:⁊ deſcendit ſpūſſanctus.
ſuper eā ad ſanctificandū ⁊ fecundanduꝫ.cu
ius virtute virgo concepit dei filiū.qué vir-
go peperit:⁊ poſt partū virgo permanſit.
Concepit non ſolū carné:verūetiā carnem
animatā ⁊ v̄bo vnitā:⁊ nulli peccato obno-
xiam.ſed omnino ſctām ⁊ immaculatā.rōne
cuius dicit mater dei:⁊ virgo maria.Hanc
autem incarnationem fuit tota trinitas ope-
rata.Per quā quidem incarnationem facta
eſt aſſumptō carnis a diuinitate:⁊ vnio diui
nitatis cum carne viuifica ſpiritu rationali
ꝫm potentiā vegetandi:ſentiendi:⁊ intelligé
di.In hac aūt incarnatione nō eſt facta vnio
in vnitate nature:ſed perſone.nō humane ſꝫ
diuine.nō aſſumpte ſed aſſumentis.nō perſo
ne cuiuſlibet:ſed pſone ſolius verbi.Hec ve
ro vnio tanta fuit vt faceret deum hominez
⁊ hominé deū.Ita ꝙ quicquid dicit de filio
dei per naturā:dicit de filio hoīs per gr̄am.
⁊ econtra:exceptis his in quibus exp̄mitur
vnio ⁊ includit negatio.Non enim pōt dici
ꝙ humana natura diuinā naturā aſſumpſe-
rit vel ſibi vnierit.ſed ꝙ aſſumpta fuerit et
vnita.Similiter nō poteſt dici ꝙ filius dei i
ceperit eſſe.Hoc enim negatur de aſſumēte
ſed vere dicitur de aſſumpto.

¶ De perfectione gratiarū in chriſto.
Sectio xxviij.

Sequitur videre de perfectione gra
tiaꝝ que fuerūt in dn̄o ieſu chriſto.
de quibus tenendū eſt.ꝙ in chriſto
a ſui conceptione fuit plenitudo oīs gratie.⁊
quantū ad gr̄am ſingularis pſone:⁊ quantū
ad gratiā capitis.⁊ quantū ad gr̄am vniōis.
ita ꝙ per gr̄am ſingularis perſone habuit
omnis peccati im̄unitaté.⁊ quantū ad actū:
⁊ quantū ad poſſe.qꝛ nec peccauit:nec pec-
care potuit.Quantum ad gr̄am vnionis di
gnus eſt non ſolum felicitate glorie:verūetiā
adoratione latrie.que eſt cultus reuerétie ſo
li deo debitus.Per gr̄aꝫ vero capitꝭ influit
motū ⁊ ſenſum in vniuerſos qui ad eum ac-
cedunt per fidem rectam vel per fidei ſacra
menta.ſiue aduentū eius precesſerint ſiue ſu
erint ſubſecuti.Chriſto enim conſiderato in
ſe inquantū eſt ſingulare ſiue indiuiduū:cō-
petit gratia ipſum ſanctificans ⁊ confirmās.
quā vocamus gratiam ſingularis perſone.
In comparatione ad verbū vnitū compe-
tit ei gratia vnionis.ratione cuius habuit ſu
perioré naturā ⁊ inferioré:diuinam ⁊ huma
nam:adorabilé ⁊ adoranté.In comparatōe
vero ad corpus myſticū competit ei gratia
capitis:hac ratione:quia ſicut caput habet i
ſe ſenſuum plenitudiné:⁊ ceteris mébris eſt
ꝯforme:ceteris mébris preſidet.ceteris pre-
ſtat beneficiū influentie:que ipſi capiti con-
nectuntur.Sic chriſtus habens in ſe gratie
ſuperhabundantiā nobis conſimilis in natu
ra.preceteris ſanctis ⁊ ſanctus ⁊ iuſtus:cete
ris qui ad ipſum accedūt preſtat beneficium
gratie ⁊ ſpiritus.per qué fit ſenſus ⁊ motus
in ſpiritualibus.ſenſus inq̄ꝫ cognitōis ⁊ ve-
ritatis.motus dilectionis ⁊ charitatis.

¶ De plenitudine ſapientie in chriſto.
Sectio xxix.

Vidimus de plenitudine gr̄e quam
habuit chriſtus in affectu.videamꝰ
ſubſequenter de plenitudine ſapié-
tie quam habuit in intellectu.Et ſic tenen-
dum eſt ꝙ in verbo incarnato fuit omnis ſa
pientie plenitudo:nō ſolū ad cognita.verū-
etiā quantū ad modos ⁊ differentias cogno
ſcendi.Fuit nanqꝫ in chriſto cognitio ſempi
ternalis ex parte diuinitatis.cognitio ſenſi-
bilis ex parte ſenſualitatis ⁊ carnis.cognitio
ſcientialis ex parte métis ⁊ ſpūs.Et hec fuit
triplex:quedam per naturā.quedam p̄ gra-
tiam.quedam p̄ gloriā.Unde ſapientiā ha-
buit vt deus ⁊ hō:vt comprehéſor ⁊ viator:
vt perfecte illuminatus per gr̄am:⁊ vt recte
formatus per naturā.Et ita in vniuerſo fue
runt in chriſto quinqꝫ modi ſciendi ſiue co-
gnoſcendi.Primus ꝫm diuinā naturā.⁊ ꝫꝫ
hoc cognouit omnia actualia ⁊ poſſibilia:fi
nita ⁊ infinita.cognitione actuali ⁊ compre-
henſiua.Secundus per gloriam:⁊ hoc mō

cognouit oia actualia et finita cognitõe actuali.infinita vero cognitione habituali. Tertius per gratiam: et hoc modo cognouit omnia spectantia ad humani generis redemptionem longe excellentius et melius quam aliquis prophetarum et angelorum. Quartus scḋm naturam integram.cuiusmodi fuit in adam. et hoc modo cognouit que spectant ad mundanam machinam cõstruendã: excellentius et melius quam ipse adam. Quintus scḋm sensibilẽ experientiam. et hoc modo cognouit oia que veniũt ad organa sensuũ.scḋm quẽ modũ dr̃ quod didicit ex his que passus est obedientiam. Debuit quidem in christo esse quintuplex iste modus. Nam res habent esse in eterna arte: in humana mẽte. et in proprio genere. In arte cognouit res per naturã diuinitatis: et per gloriam cõprehẽsiõis. In mente per habitũ naturalẽ siue innatũ: sicut cognouerũt angeli. per habitum gratuitũ et infusum: sicut cognouerunt sancti dei per spiritũsctm̃ illuminati. In proprio genere cognouit via sensus memorie et experientie. que in nobis facit rem icognitam cognosci. in christo autem rem cognitam scḋm vnum modum fecit per modum alium esse notam.

¶ De plenitudine meriti christi.

Sectio xxx.

[S]Equitur videre de plenitudine meriti: quam christus habuit in opere et effectu. Et sic est tenendum quod i christo dño fuit omnis meriti perfectio et plenitudo. Primo quantũ ad eũ qui merebatur. quia non tm̃ erat hõ: verũetiam deus. Scḋo quantũ ad temp⁹ in quo merebatur. quia ab istanti cõceptõis vsqz ad horã mortis. Tertio quantum ad id quo merebatur: propter perfectissimum habitum charitatis: et perfectissimũ exercitium virtutis: in agendo: orãdo et patiendo. Quarto quantum ad eũ cui merebatur. quia non tm̃ sibi sed etiã nobis: imo oib⁹ iustis. Quinto quantũ ad id quod merebatur nobis. quia nõ tm̃ gloriam. verũetiã gratiam et veniã. Nõ tm̃ gloriam spũs: verũetiam stolã carnis: et aptionem ianue celestis. Sexto quantũ ad id quod merebatur sibi: quia licet nõ mereretur glorificationem mẽtis quã iam habebat. merebatur tm̃ accelerationem resurrectiõis: et glorificationem sui nois. et dignitatem iudiciarie ptãtis. Septimo quantũ ad modũ quo merebatur. Cũ enim dicatur tripliciter quis mereri. s. vel de indebito facere debitum. vel de debito facere magis debitũ. vel de debito vno modo facere debitũ alio mõ. Oibus his modis meruit nobis. Tertio tm̃modo meruit sibi faciente ad hoc plenitudine spũssancti. per quam christus simul erat beatus et in statu merendi: ita quod supra eius meritum: omnia nostra merita habent fundari. Cum in christo siquidem fuerit plenitudo gratie in affectu. et plenitudo sapientie in intellectu. necesse fuit quod in ipso eẽt plenitudo et perfectio meriti scḋm omnem modum plenitudinis.

¶ De tolerantia passionis domini nostri iesu christi.

Sectio xxxi.

[S]Equitur videre de tolerantia passionis circa dñm saluatorẽ. Sciendũ est quod christus assumpsit non tm̃ naturã humanã. sed etiã defect⁹ circa naturã humanã. Assumpsit enim penalitates corporales. vt famẽ: sitim: et lassitudinẽ. Assumpsit et spũales. vt tristiciã: gemitum: timorẽ et dolorem. Nec tm̃ oẽs corporales assumpsit. sic sunt defectus egritudinũ multiformiũ. Nec oẽs spirituales: sicut sunt ignorantia: et rebellio carnis ad spm̃: et econtra. Nec eas qualitercũque assumpsit. quia sic necessitatẽ patiẽdi assumpsit vt nihil pati posset inuite: nec scḋm diuinitatis volũtatẽ: nec scḋm volũtatẽ rõnis. licet passio fuerit contra voluntatẽ sensualitatis et carnis. ¶ In natura passibili sic assumpta passus est passiõe generalissima quantũ ad naturam humanã. quia nõ solũ scḋm oia membra corporis principalia. verũetiã scḋm oẽm aie potentiam. licet nihil pati posset scḋm naturam diuinam. ¶ Passus est passione acerbissima. tum propter cõplexionis equalitatẽ. tũ propter sensuum viuacitatem. tũ propter suspẽdij cõtinuitatem. tum quia doluit propter vulnera vt patiens. tum

q: voluit propter nr̄a delicta vt compatiens. ¶ Passus est passione ignominiosissima: ꝑpter patibulum crucis: qđ erat suppliciū latronū ꝛ pessimorū. ꝛ propter ꝯsortiū iniquoruꝫ latronū.s.cū qb⁹ reputat⁹ ē. ¶ Passus est tandē passiōe iteremptoria ꝑ sepatōeꝫ aīe a corpe.salua tn̄ vniōe vtriusqꝫ cū diuinitate Anathema eni est qui dicit filiū dei naturaꝫ quā semel assūpsit:reliqisse. Peracto autem mysterio passiōis:descendit aīa christi ad liberatōeꝫ coꝝ qui iter mēbra sua decesserāt ꝑ fideꝫ rectā:vel ꝑ fidei sacramēta.tertia die rediens ab inferis.corpus qđ prius viuificauerat⁹ factuꝫ imortale ꝛ impassibile reassumpsit:post quadraginta dies celos ascendit.ꝛ interiectis decem diebus spiritūsctm̄ misit.

¶ De sacra scriptura quantum ad duo testamenta. Sectio xxxij.

Sequitur videre de triplici beneficio christi. Et primo de doctrina sacra. ratione cuius dicit̄ plenus veritatis ad homines descendisse. Doctrinam ergo sacram siue scripturam diuinam habemus considerare quantum ad diuersitatem testamentorum. quantum ad generalitatem contentorum: ꝛ quantuꝫ ad specialitatē ꝓceptorum. Et sic scriptura sacra in duo diuiditur testamenta. vetus.s.ꝛ nouum. Uetus habet multitudinem librorū. Habet eni libros legales quinqꝫ.s. Genesim. Exodū. Leuiticuꝫ Numeri. Deuteronomium. Habet historiales decem: qui sunt. Josue. Judicum. Libri. Regum q̄ttuor. libri Paralipomenon duo libri. Esdre tres, libri Thobie. Judith. Hester. Job. ꝛ libri Machabeorum duo. Sapientiales sunt quinqꝫ. Parabole. Ecclesiastes. Cantica. liber Sapientie: ꝛ Ecclesiasticus. Prophetales sunt sex.s. Jsaias. Hieremias. Ezechiel. Daniel. liber Psalmorum. ꝛ libri.xij. prophetarum: qui sunt. Osee. Johel. Amos. Abdias. Jonas. Micheas. Naum. Abacuch. Sophonias. Agge⁹. zachari as. Malachias. ¶ Nouum testamentum habet etiam libros multos.s.euangelia quattuor. primum ſm Mattheum. secundum ſꝫ Marcum. tertium ſm Lucam. quartum ſꝫ Johannem. Habet actus apostolorum. Habet ep̄las pauli quattuordecim. ad Romanos vnam. ad Chorinthios duas. ad Galathas vnam. ad Epheseos vnam. ad Philippenses vnam. ad Colossenses vnā. ad Tessalonicenses duas. ad Titum vnā. ad Philemonem vnaꝫ. ad Thimotheū duas. ad Hebreos vnam. Et septem canonicas.s. vnam Jacobi. duas Petri. tres Johannis. vnam Jude. Habet etiam librū Apocalipsis. Nouum testamentū: ꝛ maxime quattuor euangelia quattuor qualitatibus ſm Hieronimum contexunt̄. que sunt ꝓcepta: mādata: testimonia: ꝛ exēpla. Precepta sunt ad declinandū a malis. mandata ad faciendū bona. testimonia ad credendum. vera exēpla ad imitāduꝫ ꝛ explendum honesta. Timor incutit̄ preceptis. fides roboratur testimonijs. spes erigitur exemplis. charitas cōsummat̄ mandatis ¶ Assignat̄ autem differētia inter legē moysaycam ꝛ euangelicā in hūc modū. q: lex moysi dr̄ lex figure. lex pene lex litteralis. lex occidens: lex timoris. lex seruitutis. lex oneris. Lex autem euangelica dicitur lex veritatis. Lex gratie. lex spiritualis. lex viuificans. lex amoris. lex libertatis. lex facilitatis. Jn lege quippe euangelica quattuor conditiones nobilissime sunt adiecte.s. documenta instruentia: promissa incitantia. sacramenta adiuuantia. ꝛ consilia perficientia. que sunt consilium paupertatis altissime: castitatis mundissime: ꝛ obedientie siue humilitatis subiectissime. ¶ Agitur enim de septem in vniuerso in sacra scriptura tam noui q̄ꝫ veteris testamenti.s. de trinitate dei de creatura mundi. de corruptela peccati. de incarnatiōe verbi. de gratia spiritussancti. de medicina sacramentali. de statu finalis iudicij. ¶ Sunt specialiter in scriptura quattuor genera preceptorum.s.q̄dam cerimonialia. vt non arabis in boue ꝛ asino. quedam sacramētalia: vt de vitula rufa ꝛ alijs sacrificijs ꝛ de circuncisiōe. quedā

iudicialia: vt oculū ꝓ oculo: dentē ꝓ dente. quedam moralia. vt decem precepta decalogi.

De preceptis decalogi.

Sectio xxxiij.

Precepta decalogi sūt specialiter declaranda. que dicuntur moralia. qꝛ cum fide sunt ad salutem hoīuꝫ necessaria. In fide enī ⁊ morib⁹ est salus hoīuꝫ constituta. Fuerunt autem conscripta digito dei in duabus tabulis lapideis: in signum gemine charitatis. diuine. s. ⁊ humane. De quibus breuiter duo sunt videnda. s. ordinatio. ⁊ numeri siue sufficientie assignatio. Ordinantur aūt a iosepho historiographo ſm ordinē rei geste quinqꝫ in prima tabula. ⁊ quinqꝫ in scd̄a. Scd̄m eundem ordinē ab Augustino tria in prima tabula: ⁊ septem in scd̄a. Origenes considerans materiam eoꝝ que ordinātur: distinguit primuꝫ in duo. s. Nō habebis deos alienos ꝑter me: ⁊ Nō facies tibi sculptile. In quoꝝ primo ꝓhibetur adoratio statue nihil hn̄tis sile in naturis. scd̄o ꝓhibetur adoratio statue hn̄tis silitudinē cū aliq̄ creatura. Duo vero vltima scd̄e tabule nō distinguit. reputans ea esse vnū. s. Nō ꝯcupisces vxoreꝫ ꝓximi tui: ⁊ Nō desiderabis rē ei⁹. Aug. vero ꝯsiderans finē ad quē ꝑcepta decalogi ordinantur. primū nō distiguit. qꝛ vtrobiqꝫ hꝫ intentionē idolatria ꝓhibetur. Et sic ponit tantū tria in prima tabula. Preceptū vero de ꝯcupiscentia vxoris ⁊ possessiōis aliene distinguit in duo. qꝛ alio fine cōcupiscitur vxor ad vsum voluptatꝫ. alio fine concupiscitur possessio ad vsum cupiditatis: ⁊ sic septem ponit in scd̄a. Augustinū ergo seq̄ntes: q tria ponit ī p̄ria tabula ⁊ septē in scd̄a: sufficiētiā numeri assignem⁹. In prima tabula tria fuerunt precepta ordinantia ad deū. quoꝝ sufficiētia pōt summi penes subiectū. quod est triplex in nobis. s. potentia irascibilis: que ordinatur per preceptum de protestatiōe veritatis. potentia concupiscibilis que ordinatur per ꝑceptuꝫ de sabbatizatione mentis. potētia rationalis que ordinatur per preceptū de ordinatiōe maiestatis. Potest etiam summi penes obiectū quod est triplex in diuinis. s. summa maiestas reuerenda. respectu cui⁹ est primū. summa veritas profitenda: respectu cui⁹ est secūdum. summa bonitas diligenda. respectu cuius est tertium. Potest summi nihilominus penes actum intermediū. qui est triplex scꝫ actus operis qui exercetur in primo mandato per actualē adorationem. actus oris q exercetur in secundo per sermocinalem prolationem. actus cordis qui exercetur in tertio per affectualem dilectioneꝫ. Non pōt bn̄ sabbatum. i. quietem mentis celebrare: qui per quietem continuā nō studet omne peccatū mortale declinare. In secunda tabula septem fuerunt ꝑcepta ad ꝓximū ordinantia. Quorum sufficientia sic accipitur. Ad ꝓximum habemus dupliciter ordinari. s. per beneficentiam. ⁊ sic est primum. s. Honora patrē ⁊ matrem tuā. per innocentiaꝫ: ⁊ sic possumus nocere proximo tripliciter. actu opis. actu oris. ⁊ actu cordis. Actu operis tribus modis. s. in propria persona. ⁊ sic dicitur. Non occides. In persona coniūcta. ⁊ sic dicitur. Nō mechaberis. In possessione sua: ⁊ sic dicitur. Nō furaberis. In actu oris possumus nocere proximo falsum testificando. ⁊ sic dicitur. Non loqueris falsum testimoniuꝫ ꝯ̄ proximū tuum In actu cordis possumus nocere ei dupliciter. s. affectu carnalitatis. ⁊ sic dicitur. Non concupisces vxorem proximi tui. ⁊ affectu cupiditatis. ⁊ sic dr̄. Non desiderabis rem ei⁹ Decem ꝑcepta per ordinē his versibus cōtinentur. Sperne deos: fugito piuria: sabbata ſua. Sit tibi pr̄is honor sit tibi matris amor. Nō sis occisor: mechus: fur: testis iniquus. Viciniqꝫ thorum: resqꝫ caueto suas.

De preceptorum summa.

Sectio xxxiiij.

Ad maiorē noticiam ꝑceptorū est attendendum q est ꝑceptū nature: discipline: ⁊ scripture. Preceptuꝫ nature est duplex. innatum ⁊ datuꝫ. Innatum est duplex. quoddam respectu dei. quoddam

respectu proximi. Respectu dei est illud Deuteron.vi.videlicet. Diliges dñz deũ tuũ ex toto corde tuo: et ex tota aĩa tua: et ex tota fortitudine tua: Respectu proximi est duplex. vnũ per beneficentiam. Matth.vij. Quecunqz vultis vt faciant vobis homines: et vos eadem facite illis. Aliud est de inocentia. Thobie.iiij. Quod ab alio oderis tibi fieri vide ne alteri aliquando tu facias. Datum est duplex preceptum. Unum ad conseruationem indiuidui. Gene.ij. Ex omni ligno paradisi comede. Aliud est ad conseruationem speciei. Geñ.i. Crescite et mltiplicami. ¶ Preceptum discipline est duplex. Quoddaz ad probationem obedientie. Gene.ij. De ligno scientie boni et mali ne cõmedas. Quoddaz ad probationem fidei. Gene.xxij. Tolle filiũ tuũ vnigenitũ quem diligis ysaac. et offeres eum mihi. ¶ Precepta scripture sunt in qt tuor generibus comprehensa sicut supradictũ est. Quedam sunt cerimonialia. quedaz sacramentalia. quedam iudicialia et moralia Hec quattuor genera preceptorũ fuerũt in veteri testamento tanto multiplicato numero: vt quasi non essent plures dies in anno nec ossa in homine qz precepta data dei populo. Lex autem euangelica superueniẽs tã qz abbreuians et cõsummans: cerimonialia et sacramentalia euacuauit adimplendo. iudicialia temperauit auferendo. moralia cõsummauit consilia salutifera adijciẽdo. ¶ Possunt aũt omnia precepta que legimus in scriptura reduci ad tres differentias siue membra. vt dicamus: qp preceptum aliud executionis: sicut est illd qd implere tenemur ex domini volũtate. Aliud probationis. sicut fuit preceptũ abrahe: vt imolaret filiũ. in quo requirebat deus non opus: sed promptitudinẽ voluntatis. Aliud instructiõis. sicut qñqz curabat dñs aliquos: et mandabat curatis ne eũ in populo diuulgarẽt. Nõ enim obligabat dñs curatos vt tacerẽt: sed instruebat vt de magnis operibus laudes non captem⁹. ¶ De gratia in se considerata quo ad diffinitionem: diuisionem: et operationem.

Sectio xxxv.

Sequitur videre de secundo beneficio iesu christi: qd est gratia. ratione cui⁹ plenus gratia dicit aduenisse. Est autem considerare gratiam in se: et in cõparatione ad habitus virtuales. In se habz considerari gratia quantum ad diuersitatem diffinitionis: diuisionis: nominationis et operationis. Diffinit aũt gratia multipliciter: ꝫm qp multipliciter comparat. Comparat autem ad suũ principium. et sic diffinitur ab Isidoro. Gratia est diuine misericordie donum. per qd bone volũtatis est exitus. Ad suũ subiectũ: et sic est illa super ps. vt exhilaret faciem in oleo. Gratia est quidam nitor anime ad conciliandũ sanctũ amorez. Ad suum oppositũ: et sic est que dat in glo. sup ps. Gratia est iustificatio et recisio peccatorum. Ad suũ effectũ. et sic est illa Chryso. Gratia est sanitas mẽtis dilectio cordis. Potest qnto comparari ad suũ premium. et sic est illa. Gratia est similitudo glorie. Scdm has omnes comparationis assignat diffinitio magistralis. que talis est. Gratia est forma a deo data: gratis sine meritis gratũ faciens habentem: et opus eius bonũ reddens. Inuenitur et alia notificatio que competit gratie gratis date. Gratia est manifestatio spiritus ad vtilitatem spũs. sumpta ex.i. Chorin.xij. ¶ Diuiditur etiam gratia multipliciter ꝫz qp multipliciter comparatur. Comparata enim ad suũ principiũ a quo est: diuidit in gratiaz predestinationis: vocationis: iustificatiõis: et magnificationis. Primo eni deus gratiam preparat. secundo affert. tertio confert. Quarto complet. Comparata ad suũ subiectum in quo est: diuidit in gratiam cognitionis: volũtatis et perfectionis: ꝫm triplicem potentiaz scz intellectiuam. affectiuam et operatiuaz. Et sumitur a Berñ. in libro de libero arbitrio. Comparata ad oppositum contra qd est: diuiditur in gratiam protectionis: liberationis et saluatiõis. contra quadruplex malũ. s. pu-

gne siue tentationis: miserie siue persecutionis. culpe siue infectionis. ⁊ sequele siue dānationis. A primo protegit. a scdo liberat. a tertio extrahit. a quarto saluat. Et sumit̄ de ysaia. xxxi. Proteget dominus exercituum hierusalē protegens ⁊ liberans: transiens et saluans. Cōparata ad effectū ad quem ē. diuiditur in grām preuenientē ⁊ subsequentē: siue operantē ⁊ coopantez. que sunt due differentie grē ſm effectus quos habet in voluntate. Dicit̄ enim gratia preueniēs: q: nō est a libero arbitrio: sed infundit̄ ab ipo do. subsequens vero dicit̄ vel coopans inq̄ztuz adiuuat liberū arbitrium respectu boni opis eliciendi. ¶ Exprimit̄ aūt grā diuersis vocabulis ſm diuersas intentōes noiantium. Dicitur enim gratia gratis data: ⁊ gratia gratū faciens. dicit̄ grā operans ⁊ cooperans. siue grā preueniēs: ⁊ gratia subsequēs. Accipit̄ enim grā largissime: ⁊ sic ↄprehendit dona naturalia ⁊ dona gratuita. Accipit̄ min⁹ cōmuniter: ⁊ sic comprehēdit grām gratis datam: ⁊ grām gratū facientē. Et sic dicit beatus Bern. q᷑ quedā gratia semiat cogitatū. ⁊ hec est gratia p̄ueniens. Quedā pficit bonum: ⁊ hec est grā subsequens. Dicit enim ī libro de libero arbitrio. q᷑ deus opatur ī nobis cogitare: velle: ⁊ pficere. Primum sine nobis. scōm nobiscū. tertiū per nos. Et nota q᷑ gratia gratis data cōmuniter a theologis dicitur gratia que bonis ⁊ malis potest esse cōmunis. ⁊ plurificat̄ in homine ſm munificentiam largitoris. Gratia vero gratum faciens solis iustis cōuenit qui sunt p̄dicti charitate. Et ē in vno homine vna sola. tū rōne vnius principij effectiui cui assimilat. tum ratione vnius subiecti perceptiui quod viuificat. tum ratione vnius finis vltimi completiui: ad quem gradatim ordinat. Nam totuz ordinem acceptū deo reddit. opus a libero arbitrio egrediens meritoriū facit ad vnum summū bonū perducit. Accipitur tertio gratia stricte: ⁊ sic comprehendit gratiā gratum facientem ⁊ gloriam. ⁊ tunc gratia preueniēs est ipsa gratia. gratia subsequens est gloria. Et ſm hoc dicit Augustinus in libro de gratia ⁊ natura. Gratia preuenit vt pie viuam⁹. subsequitur vt cū illa viuamus. Accipit̄ etiā magis stricte: ⁊ sic nominat tantū gratiā gratum facientem: ⁊ tūc preueniens dicit effectū contra malū. subsebuens ad bonum vel ad bonum tantū. Ita q᷑ preueniens dicit̄ ſm q᷑ informat. subsequens ſm q᷑ mouet vel monet. Est duplex effectus gratie. vnus ī ingressu. alius in profectu. Et sic exponit Augustinus in libro de natura ⁊ gratia. Hec autem gratia cū sit vna: tamen multa in anima operatur. Ipsa enim animā efficit sponsam christi. filiam patris eterni: ⁊ templū spiritussancti. Ipsam animā purgat: illuminat perficit: viuificat: reformat: ⁊ stabilit: eleuat: assimilat. deo coniungit: ac per hoc acceptabilem deo facit. propter quod tale donū gratia gratum faciēs non immerito debuit appellari.

¶ De gratia in cōparatōe ad habitus gratuitos: vt sunt virtutes in generali.

Sectio xxxvi.

Sequit̄ videre de gratia in comparatione ad habitus virtuales in q̄s ramificat̄. qui sunt in triplici differentia. Sunt enim habitus virtutū donorū ⁊ beatitudinū. Primi sunt ad primos mot⁹ anime. secūdi ad medios. tertij ad perfectos. Sunt enim quedā opera moralia primitiua sicut credere. quedam media. sicut credita ītelligere. quedam postrema sicut intellecta videre. Item primi sunt respectu incipientiū secundi respectu proficientiū. tertij respectu perfectorū. Item primi sunt ad potentias anime rectificans. secundi ad expediendas. tertij ad perficiendas. Primo de virtutib⁹ aliquid videamus breuiter. De quibus in generali tria sunt simpliciter referenda. s. diffinitio: distinctio ⁊ connexio. ¶ Multiplex v̄tutis diffinitio inuenitur. Nam virtus accipitur cōmuniter: proprie: ⁊ magis proprie. Cōmuniter accepta virtus comprehendit v̄tutem moralem ⁊ naturalem. Et ſm hoc cō

parata ad actum diffinitur a pho de celo et mundo sic. Uirtus est vltimum potentie de re. Comparata ad actum ⁊ finem vltimum diffinitur ab eodem in septimo ethicoꝝ sic. Uirtus est dispositio pfecti ad optimū. Accepta vero proprie comprehēdit moralem tm̄. ad politicā ⁊ gratuitā se extendens. ⁊ ſm hoc comparata ad actum diffinit a pho in ethicis sic. Uirtus ē habitus qui perficit habentem: ⁊ opus eius bonū reddit. Comparata ad principiū directiuū diffinit ab eodē ibidem sic. Uirtus est habitus voluntarius in mente consistens: recta ratione determinatus: put sapiens determinauit. Scōm h̄ diffinitur a tullio. Uirtus est habitus mētis bn̄ composite. Item ab Augustino in li. de q̄nti tate anime. Uirtus est qualitas anime seu vite rōni vndiqz ↄsentiens. Accepta magis ꝓprie comprehēdit virtutē gratuitā. Et ſm h̄ compata ad finem diffinitur ab Augustino in soliloquijs. Uirtus est habitus rōne recta ad suū finem perueniēs. Compata ad suum subiectū qđ informat diffinit ab eodē in libro de ciui. dei. Uirtus est bona voluntas. Ad actū ꝓprium siue complementū diffinit in libro de moribus ecclesie. Uirtus est ordo amoris siue amor ordinatus. Cōparata ad suū principiū effectiuū diffinit ab Augustino sic. Uirtus est bona qualitas ment꜅ qua recte viuit. qua nemo male vtit. quā deus i nobis sine nobis operatur. ¶ Sunt autem septem virtutes quibus vita regitur christiana. tres theologice. s. fides: spes: ⁊ charitas. quattuor cardinales. s. prudentia: iusticia: tēperantia ⁊ fortitudo. Quaꝝ sufficientia sic accipitur. Duplex est facies anime. s. supior. que est respectu finis: ⁊ inferior que ē respectu eoꝝ que sunt ad finem. Superior habet rectificari per theologicas: ⁊ quantū ad triplex obiectū qđ est in diuinis. ⁊ quantū ad triplex subiectū qđ est in nobis. In diuinis est summa veritas in quā nos dirigit fides i credendo ⁊ assentiendo. sūma maiestas siue largitas in quā erigit spes in laudando ⁊ expectando. sūma bonitas cū qua vnit charitas in cōplectendo ⁊ diligendo. Triplex etiā subiectū in nobis est. s. potentia rōnalis que ordinatur siue rectificat per fidem. irascibil que per spem. ↄcupiscibilis que p charitatē. Inferior vo facies anime habet rectificari per quattuor cardinales. Nam prudētia rectificat rōnalem. fortitudo irascibilem. tpantia ↄcupiscibilē. iusticia rectificat oēs vires siue virtutes in compatione ad alterū. In cōparatione inq̄z ad ꝓximū rectificans oēs vires dicitur iusticia cardinalis. In compatōe vero ad ꝓximū ad ipm ⁊ ad deū: nō solum cardinalis dicit sed generalis. generalis iusticia totius aīe rectitudinē comprehēdens. Potest ⁊ aliter sufficientia cardinaliū assignari p subiecta. Nā rōnalis rectificari habet respectu sui. ⁊ sic indiget prudētia. respectu ꝓximi. ⁊ sic idiget iusticia. Irascibilis hʒ rectificari ↄ aduersa. ⁊ sic indiget fortitudie: concupiscibilis ↄtra ꝓspera. ⁊ sic indiget tēperantia. ¶ Habēt aūt virtutes esse gratuitum a gratia tanq̄z ab origine ⁊ radice. ⁊ eē meritoriū a charitate tanq̄z a motore: forma ⁊ fine. Et ideo omnes virtutes quo ad habitus sunt cōnexe. quo ad habitus meritorios sunt equales.

¶ De fide. Sectio xxxvij.

Equitur videre de singulis virtutibus in speciali. ⁊ primo de fide. Et primo quantū ad eius essentiam. secundo quantum ad symboli continentiam. In se possumus considerare fidem quantū ad diffinitionē: equiuocatōem: actus diuersificationem: ⁊ effectus impetrationem. Diffinit aūt fides multipliciter. Quantū ad genus ꝓpriū diffinit ab Augu. Fides est virtus qua creduntur ea que nō videntur. Quantum ad finem vltimū ab Apostolo. Fdes est substantia rerum sperandaꝝ argumento nō apparentiū. A Damasceno. Fides est eoꝝ que sperant hypostasis. reꝝ que nō vident redarguitio. Quantū ad obiectū ⁊ primum motiuū ab August. Fides est illuminatio mē

tis ad sūmam veritaté. Quantū ad actū pro-
priū a Damasceno. Fides est nō inquisit⁹
consensus. In ordine ad subiectū a Diony-
sio. Fides est vnicū credentiū fundamentuꝫ
eos collocans veritati. In comparatione ad
alios habitus ⁊ modū asserendi ab Hugo-
ne sic. Fides est voluntaria quedā certitudo
de rebus absentibus supra opinioné ⁊ infra
scientiā constituta. ¶ Accipiť aūt nomen fi-
dei decé modis. Aliqn̄ enim accipiť ꝓ spon-
sione.i.ad Thi.v. Primā fidé irritā fecerť.
Aliqn̄ ꝓ fidelitate. Hiere.vij. Perijt fides
⁊ sanct⁹ de terra. Aliqn̄ ꝓ sciétia. Ro.xiiij.
Omne qđ nō est ex fide peccatū est. Aliqn̄
ꝓ sacraméto fidei. Vn̄ dicit Aug⁹. Paruu-
los habere fidé nō est aliud q̄ꝫ fidei habere
sacramentū. Aliqn̄ ꝓ acceptōe conclusionis
per rōnem ꝓbate. Et sic dicit Boetius. Ar-
gumétū est ratio rei dubie faciens fidé. Ali-
qn̄ ꝓ cognitōe comprehēsionis. Ro.i. Iusti-
cia dei reuelabiť ex fide in fidem.glo.in fidé
speciei: que fides diciť.q: fidentissima ⁊ cer-
tissima est. Aliqn̄ pro habitu fidei informis.
Iaco.ij. Fides sine operibus mortua est.
Aliqn̄ pro habitu fidei formate. Ro.i. Iu-
stus ex fide viuit. Aliqn̄ ꝓ actu fidei. Et sic
dicit Aug⁹. Fides est credere qđ non vides.
Aliqn̄ pro obiecto fidei. Vnde dicitur i sym-
bolo. Hec est fides catholica. ¶ Diuersifi-
catur autem actus fidei qui est credere: per
credere deū: credere deo: credere in deum.
Credere deū ⁊ credere deo possunt eē act⁹
informis fidei ⁊ formate. Possunt autem ad
eundé actū ſm ordiné pertinere. Nā crede-
re deū respicit diuinā veritaté vt obiectum.
credere deo vt motiuū: credere in deum vt
finem vltimū. Istū vltimū actum multiplicat
vel exponit Ansel. sic. Credere in deum est
credendo eū amare: credendo in eū ire: cre-
dédo ei adherere: ⁊ credendo ei⁹ mébris in-
corporari. Ad hoc enim q̄ fides pfecte ten-
dat in deū: reqriť adiunctio charitatis: q̄ or-
dinat ad amoré dei: ⁊ sic est prima differétia
ad opatōem boni: ⁊ sic est secunda. ad perpes-
sionem mali: ⁊ sic est tertia. ad dilectionem
proximi. ⁊ sic est quarta. ¶ Fidei attribuitur
opatio miraculoꝝ. Ipsa est enim prima vt⁹
que supra se eleuat intellectū: captiuās eū in
obsequiū dn̄i nr̄i iesu xp̄i. ⁊ iō mereť de con-
gruo apud deū opus arduū impetrare. ad
qđ se nō extédit possibilitas admirātis. Et h
est quod tangiť in diffinitione miraculi. Mi-
raculū est opus arduū ⁊ insolitū supra spem
⁊ facultatem admirātis ꝯsistens.

¶ De ꝯtinétia symboli quantū ad articlos. Sectio xxxviij.

Sequiť de ꝯtinentia symboli. circa
quod tria sunt breuiter attendenda.
scꝫ differétia symboloꝝ: sufficientia
credendoꝝ. ⁊ essentia articuloꝝ. Tria sunt
symbola fidei christiane.s. symbolū apostolo-
rum. symbolū nyceni concilij. qđ. cccxviij.
ep̄i condiderunt. ⁊ symbolū athanasij. Cau-
sa principalis ꝯditōnis primi fuit certa fidei
traditio. Causa scđi fuit veritatis tradite cer-
ta probatio vel propalatio. Causa tertij fuit
errorū pullulantiū exterminatio. Primū di-
citur maius: non numerositate contentoꝝ. sꝫ
maioritate conditoꝝ vel auctoꝝ. Et dicitur
submissa voce: q: fuit conditū tp̄e veritatis
nondū ꝓpalate vel ꝓlate: vel q: est ad ꝓprie
ꝯscientie securitaté. Diciť etiā in diei princi-
pio ⁊ fine.s. in prima ⁊ i ꝯpletorio: ꝓpter du-
plicé ꝯfessioné fidei necessariā.s. in principio
ecclesie ⁊ in fine. vel in principio regeneratō-
nis baptismalis: ⁊ vltimo defunctionis cor-
palis. In testimoniū ꝯuersatōis triūphalis.
Vel i prosperis ⁊ aduersis: vel in agendo ⁊
patiendo. vel q̄ fides est scutū ꝯ tentationes
diurnas: ⁊ contra tentationes nocturnas.
Scđm q: editū est ꝓpter veritaté traditaꝫ p-
palandam: in diebus dn̄icis ⁊ festis solénib⁹
ꝓpter maioré ꝯuentū populi alta voce can-
tatur. ⁊ hoc post euāgeliū: q: est eius breuis
collectio. ⁊ ante cōmunioné. q: est ad ipaꝫ di-
gna p̄paratio. Tertiū diciť nocte finita p̄ma
diei hora. q: fuit editū tp̄e veritatis ꝯcusse p
hereticos preualentis finaliter contra eos.

¶ Sufficiẽtia articuloꝝ in symbolo apostolico contẽtoꝝ potest dupliciter assignari.scilicet ex parte cause efficientis.s.apostoloꝝ:q ad condendũ symbolũ singuli singulas pticulas posuerũt.Petrus dicit.Credo i deuz patrem omnipotentẽ creatorem celi ⁊ terre. Andreas subiunxit.Et in iesum christum filium eius vnicũ dñm nostrũ.Deinde iohes Qui conceptus est de spũsancto: natus ex maria virgine.Deinde Jacobus maior.passus sub pontio pilato:crucifixus mortuuus ⁊ sepultus.Deinde Thomas.Descendit ad inferna.tertia die resurrexit a mortuis.Deinde Jacobus minor.Ascendit ad celos:sedet ad dextram dei patris omnipotentis.Deinde Philippus.Jnde venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos. Deinde Bartholomeꝰ. Credo in spm̃sanctum. Deinde Mattheꝰ. sanctam ecclesiam catholicam.Et est sensus. Credo in spm̃sanctum sanctificantem vniuersalem ecclesiam.Deinde Symon chananeus.sanctoꝝ cõmunionem.remissionẽ peccatoꝝ.Et est sensus q̃ remissio peccatoꝝ fit in cõmunione viuoꝝ vel sacramentoꝝ.Deinde Judas thadeus.carnis resurrectionem. Et est sensus.credo q̃ deus resuscitabit carnem.Deinde Matthias.vitã eternã amẽ.

¶ Potest etiã sufficientia assignari ex parte cause materialis.s.ipsoꝝ articuloꝝ.Om̃s articuli sunt de deo:vel sm̃ naturã in qua cõsistit.vel sm̃ naturã quã assumpsit.Et sic quidam articuli spectant ad diuinitatem. qdam ad humanitatem.Qui ad diuinitatem : aut respiciunt diuinã naturam in se:⁊ sic est primus de singularitate:cũ dicit.Credo in deũ ⁊ nõ in deos.Aut respiciunt diuine essentie tres personas.⁊ sic respectu patris est.credo in patrem omnipotentẽ.Respectu filij ẽ.credo in iesum christũ filiũ eius vnicũ dominuz nostrũ.Respectu spũssancti est.Credo i spiritũsanctũ.Aut respiciũt diuine essentie operationes.quaꝝ in vna est in collatione nature.⁊ hec est creatio habẽs suũ articulũ. Credo in creatorem celi.⁊ terre.Alia est in collatione gratie:⁊ hec est sanctificatio habẽs suũ articulũ.Sanctã ecclesiã catholicã:sanctoruz cõmunionem.remissionẽ peccatoꝝ.Et ẽ sensus.Credo q̃ remissio pctõꝝ fiat in ecclesia chatolica.vbi est cõmunio sanctoꝝ masculine.vel sanctoꝝ neutraliter.i.sacramentoruz. Alia est in collatione glorie:⁊ hec est gloriosa resuscitatio habens suũ articulum.Carnis resurrectionem:⁊ vitam eternã amẽ.Septẽ sunt ergo articuli respectu diuinitatꝭ accepti. Accipiuntur etiam septem respectu humanitatis christi.iuxta septem actus principales. quos ad reparationẽ nostrã dominus deus ordinauit.Primus fuit incarnari.habẽs suũ articulũ.qui conceptus est de spũsancto. Secundus fuit nasci.habẽs suũ articulũ. Natꝰ ex maria virgine.Tertius fuit preciũ ꝓ nobis soluere:habens suũ articulum.Passus sub põtio pilato crucifixꝰ mortuꝰ ⁊ sepultus. Quartus fuit inferos visitare:habens suũ articulũ.Descendit ad inferna.Quintꝰ fuit infernũ spoliare:habens suũ articulũ. tertia die resurrexit a mortuis.Sextus fuit celestia transcendere:habens suũ articulũ.Ascendit ad celos:sedet ad dexteram dei patris omnipotentis.Septimus erit venire ad iudiciũ: habens suũ articulũ.Jnde venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos.Et sic sunt septem articuli respectu humanitatis christi. Diffinitur aũt a Richardo articulus sic.Articulus est indiuisibilis veritas de deo artans nos ad credendũ.Ab Jsido.vero sic.Articulus est perceptio veritatis diuine tendens in ipam.Prima diffinitio non tm̃ conuenit articulo formato:sed etiã informi.

¶ De spe. Sectio xxxix.

s Equit videre de spe.Circa quam possumꝰ considerare quattuor. scilicet diffinitiõem.equocationem. actꝰ excellentiã:⁊ cũ fide differẽtiã.Spes inq̃ñtũ est nomẽ affectõis diffinitur a philosodho. Spes est suspitio futuri boni. Jnquantũ est nomen virtutis tribus diffinitionibꝰ notificat.Prima est hec.Spes est virtꝰ qua spi-

ritualia et eterna bona sperant. i. cum fiducia expectant. Ista spiritualia bona possunt intelligi: venia peccatorum. gratia meritorum. et gloria premiorum. vt dicatur quedam spes venie: quedam gratie. quedam glorie. Secunda hec est. Spes est certa expectatio future beatitudinis: veniens ex dei gratia et meritis precedentibus. Tertia est Augustini hec. Spes est virtus qua quis se ad illud quod credit peruenturum presumit. ¶ Accipitur autem multiformiter nomen spei. Aliquando. n. nominat affectionem: secundum quod dicit Boetius. Gaudia pelle: pelle timorem. spemque fugato Nec dolor assit. Aliquando nominat habitum virtutis: et tunc spes non habet ortum ex meritis. sed ex ea merita oriuntur. Aliquando nominat virtutis actum: et tunc spes oritur ex intuitu meritorum. Nemo enim recte se sperat ad beatitudinem peruenturum nisi qui deo seruit vel seruire proponit. Aliquando nominat virtutis statum. et tunc spes ex meritis concomitantibus habet ortum. iuxta illud Ro. v. Probatio operatur spem. i. certitudinem: secundum glosam. ad quam certitudinem per bona opera. et maxime per aduersorum tolerantiam peruenitur. Aliquando nominat virtutis terminum siue obiectum. i. rem speratam. s. beatitudinem sempiternam. Et tunc spes ex gratia et meritis precedentibus habet ortum. Et sic spes virtus secundum primam acceptionem sui precedit merita sed vltimam sequitur. secundum duas intermedias sequitur et precedit. ¶ Habet autem spes excellentiam in actu suo. Nam habens potentiam irascibilem pro subiecto: virtutum habitus presupponit. quibus supereminet vt regina. Habet enim irascibilis detestari mala culpe: tolerare mala pene. aggredi terribilia. erigi ad ardua. Ad detestationem culpe aliene requirit iram per zelum. Ad detestationem culpe proprie requirit penitentiam. Ad perpessionem malorum pene requirit patientiam. Ad aggressionem terribilium habet fortitudinem: et tunc ad expectationem eterne beatitudinis per spem erigitur a deo liberaliter repromisse. ¶ Assignatur autem inter fidem et spem differentia per hunc modum. Nam fides est bonarum rerum et malarum. Spes est tantum bonarum. Est etiam fides rerum preteritarum: presentium et futurarum. Spes tantum futurarum. Item fides est rerum propriarum et alienarum. Spes est solummodo propriarum.

¶ De charitate. Sectio xl.

Sequitur videre de charitate. Circa quam debeo considerare diffinitionem: distinctionem: perfectionem: diligibilium sufficientiam: et ordinis exigentiam. ¶ Charitas tripliciter diffinitur. Nam comparata ad obiectum diffinitur in sententijs a magistro. Charitas est dilectio qua diligitur deus propter se: et proximus propter deum. Comparata ad actum proprium qui est viuere et adherere: diffinitur ab augustino sic. Charitas est rectissima animi affectio coniungens nos deo. Vel. Charitas est virtus qua deum videmus eo quod frui desideramus. Vel. Charitas est vita copulans amantem cum amato. Comparata ad habitum sibi iniunctum diffinitur ab apostolo. i. Thimo. i. Charitas est finis precepti: de corde puro et conscientia bona: et fide non ficta. ¶ Distinguitur enim inter amorem: dilectionem et charitatem. Nam amor competit rationalibus et irrationalibus creaturis. Dilectio vero et charitas tantum rationalibus dicitur conuenire. Item inter dilectionem et charitatem differentia inuenitur. Nam dilectio quasi de diuersis electio: rationabilibus conuenit siue iustis siue iniustis. Charitas vero solum est iustorum. ¶ Est autem in charitate pre ceteris virtutibus perfectio et dignitas specialis. Nam cum sit forma virtutum non potest esse informis: triplici ratione. Una ex parte obiecti. Idem enim habet pro obiecto et pro fine. Inseparabilis enim est a fine: ratione cuius est perfectio: quantum ad meritum in virtute. Alia ex parte subiecti. Ipsa enim est regula rectificans voluntatem. qua rectificata tota anima recte viuit. Tertia est ex parte cause. habet enim similitudinem cum spiritusancto: a quo est. qui etiam charitas dicitur siue amor: a quo inseparabilis est et ideo esse informis omnino non potest. ¶ Quattuor autem sunt ex charitate diligenda secundum August. Unum quod est supra nos. s. deus

Alterū qđ nos sumus. Tertiū qđ iuxta nos
scʒ ꝓximus. Quartū qđ infra nos est.s.hu-
manū corpus. Horꝝ quattuor sufficientia sic
accipit. Ex charitate diligere est summū bo
num optare dilecto. Qui ergo ex charitate
diligit: aut optat summū bonū ipsi deo: ⁊ sic
est primū mēbꝝ. aut sibiipsi. ⁊ sic est secūdū
membꝝ. aut sibi simili: ⁊ sic est tertiū. aut si-
bi inherenti: ⁊ sic est quartū. Est aūt deus di
ligendus primo sup omnia ꝓpter se. nos se-
cundo ꝓ deo ⁊ sub deo: ꝓximus noster ter-
tio sicut nos ⁊ ex quo nos. q: affectu ⁊ effe-
ctu. ad qđ nos. q: ad grām in presenti ⁊ ad
gloriā in futuro: in quo nos: q: in bono: pro-
pter qđ nos: q: ꝓpter deū. Quarto corpus
nostrū infra nos ⁊ ꝓximū tanq̄ʒ bonū minꝰ
precipuū. Ad hec aūt exequenda dat nobis
vnius charitatꝭ habitꝰ. ⁊ duplex mādatū: in
quo pēdet vniuersitas noui ⁊ veteris testa-
mēti. Assignat aūt Ambrosiꝰ ꝑter supdictū
aliū ordinē diligēdi. vt primo deū. scđo nos-
metipos. tertio parētes. deinde filios ⁊ frēs:
postea domesticos. demū inimicos diligamꝰ.

¶ De prudentia. Sectio xli.

s Equitur videre de virtutibus cardi-
nalibus: ⁊ primo de prudentia. Cir-
ca quā tria sunt breuiter vidēda. scʒ
diffinitio. specierꝝ collectio: ⁊ actuū variatio.
¶ Prudentia diffinit siue describit ab Au
gustino in libro de moribus ecclesie. Prudē
tia est amor ea quibꝰ adiuuat in deū ab his
quibus impedit sagaciter discernēs. A gre
gorio sic. Prudētia est cognitio vitandaruʒ
rerū ⁊ appetendarꝝ. A Tullio in rhetoricis
sic. Prudentia est rerū bonarum ⁊ malaruʒ
⁊ vtrarūqʒ scientia. Ab eodem de officijs.
Prudentia est cognitio imitandarꝝ fugien-
darūqʒ scientia rerū. Ab eodem in libro de
requie mentis sic. Prudētia est rerū bona-
rū ⁊ malarꝝ cum alterarꝝ dilectōe ⁊ reliqua-
rum detestatōe scientia. ¶ Partes siue spe
cies prudentie ſm Tulliū in rhetoricis sunt
tres. s. memoria: intelligentia: ⁊ prouidentia.
Memoria est ꝑ quā animus aspicit ea q̄ fu
erūt. Intelligentia est ꝑ quā perspicit ea que
sunt. Prouidentia est per quā futurū aliqd
videt anteq̄ʒ factū sit. Seneca videtur ꝯcor
dare tullio in his tribus dicēs. Si prudens
es animus tuus tribus tpibus dispensetur.
Prudentia ordina: futura ꝓuide: ⁊ preterita
recordare. Scđm dogma philosophorꝝ: pru
dentia diuidit in quattuor species. s. ꝓuiden
tiā. circūspectōem: cautionē: ⁊ docilitatem.
Prouidentia est presens notio futurorꝝ per
tractans euentū. Circūspectio est ꝯtrarioruʒ
viciorꝝ cautela. Cautio est discernere a v̊tu-
tibus vicia: virtutū speciē preferentia. Doci
litas est prudētia erudiendi iperitos. ¶ Se
cundū Augustinū in libro de spū ⁊ aīa. habʒ
prudentia plēs actus. Nā prudentia scit qd
debeat facere. prudentia est scire qd possit.
prudentia est in eligendis. prudētia est nihil
penitendū appetere: ⁊ nihil preter iustū vel-
le facere. Scđm Macrobiū. prudentia est
mundū istum ⁊ oīa que in mūdo sunt diui-
norꝝ ꝯtemplatōe despicere. ⁊ oēm animi co
gitatōem in sola diuina dirigere. Prudentia
est ad rōnis normam que cogitat queqʒ agit
vniuersa dirigere: ⁊ nihil preter rectuʒ velle
facere: humanisqʒ actibus tanq̄ʒ rōnis arbi
trio ꝓuidere. Prudētie insunt rō: intellectꝰ:
circūspectio: prouidentia: docilitas: agnitio.
Item prudentia in homine iam purgato est
diuina nō quasi in electione ꝑferre: sed sola
nosse. Officiū etiā prudentie est ex preteritꝭ
⁊ presentibus futura per pendere. Vn̄ dicit
Boetius in libro de ꝯsolatōe phie. Nō qđ
ante oculos est situ sufficit intueri. rerꝝ exitus
prudentia metit. Circūspectōis officium est
per diligentē ꝯsideratōem inter cōtraria vi
cia mediū tenere.

¶ De tempantia. Sectio xlij.

s Equitur videre de tempantia q̄ʒtum
ad tria. s. quantū ad diffinitionem.
spērꝝ assignatōem. ⁊ actuū variatio
nem. Tempantia describitur a Tullio in pri
ma rhetorica. Tpantia est rōnis in libidineʒ
atqʒ in alios nō rectos impetus animi firma

⁊ moderata dominatio. Item ab eodem in libro de officijs. Tyrannia est dominiũ rõnis in libidinem: ⁊ in motus alios importunos. Ab Augustino in libro de moribus ecclesie Temperantia est amor deo sese integrum in corruptũq3 conseruans. A Macrobio. Tẽperantia est nihil appetere penitendum: in nullo legem moderationis excedere sub iugo rationis cupiditatem domare. Ab August. in libro de libero arbitrio. Temperantia est affectio coercens ⁊ cohibens appetitũ ab his rebus que turpiter appetuntur. ¶ Partes temperantie ẜm Tulliũ in prima rhetorica sunt tres: sc3 continentia. clemẽtia: ⁊ modestia. Continentia est per quã cupiditas consilij gubernatione regitur. Clementia est virtus per quã anim⁹ in odium alicuius temere concitatus benignitate remittitur. Hec ẜm Tulliũ. Scd̃m Senecã vero. Clementia est temperãtia animi in potestate vlciscendi. vel superioris lenitas aduersus inferiorẽ in penis constituendis. Modestia ẜm Tulliũ est per quã pudor honestatis puram ⁊ stabilem cõparat auctoritatẽ. Auctoritas i hac descriptione stabilis appellatur grauitas perseuerans. Scd̃m dogma philosophorũ: partes temperantie sunt que sedis motibus dñantur. que sunt: modestia: verecundia: abstinentia: castitas: honestas: moderantia: parcitas: sobrietas: pudicicia. Modestia ẽ que facit cultum ⁊ motum ⁊ omnẽ nostram occupationem vltra defectum ⁊ citra excessũ3 sistere. Verecundia est in gestu ⁊ verbo honestatem seruare. Abstinentia ⁊ honestas: moderantia ⁊ parcitas ⁊ sobrietas edulij cohibent nutrimenta. Abstinentia est statutum terminũ prandendi non preuenire. Honestas est nec lautiores cibos q̃rere: nec in apparatu operam dare. Moderantia est nimium ciborum appetitũ rationis imperio reuocare. Parcitas est mensurã refectionis non excedere. Sobrietas est excessum in potu cohibere. Huius officium est arcere mala ebrietatis. Castitas est abstinentia ab omni coitu illicito. que est triplex. scilicet coniugalis: vidualis: virginalis. Virginitas est ẜm Augustinum in carne corruptibili perpetue incorruptionis meditatio. Pudicicia est moderamine rationis petulantiã domare. ¶ Actus temperantie ẜm Augustinũ sunt contra prospera nõ presumere qd̃ nõ possit exerceri in vtendis. terrenas cupiditates non tñ reprimere: sed penitus obliuisci. Scd̃m Macrobium: temperantia est oĩa relinquere inq̃ztũ natura patitur que corporis vsus requirit.

¶ De fortitudine. Sectio xliij.

Sequitur videre de fortitudine quantum ad diffinitiõem: specierũ assignatiõem: ⁊ actuũ variationem. Fortitudo sic describitur a Tullio in prima rhetorica. Fortitudo est ꝯsiderata periculorũ susceptio: ⁊ laborum ꝑpessio. Item ab eodem in scd̃a rhetorica. Fortitudo est magnarũ rerũ appetitio ⁊ humilium contemptio: ⁊ cum ratione vtilitatis laborũ ꝑpessio. Item ab eodẽ Fortitudo est rõnalis aggressio terribilium cũ constanti eorũ ꝑpessione. Scd̃m Aristotelem. Fortitudo est virtus difficilimorum: in passionibus operatiua gratia boni. Aug⁹ d̃ moribus ecclesie. Fortitudo est amor facile omnia tolerans ꝑpter id quod amatur. Fortitudo etiam aliter describitur. Fortitudo est firmitas animi contra molestias seculi. Et sumitur de Matth. xv. Erant quattuor milia ⁊c. ¶ Partes fortitudinis siue species ẜm Tullium sunt quattuor. scilicet magnificentia: fidentia: patĩtia: ⁊ perseuerantia. Macrobius septẽ ponit partes fortitudinis. s. magnanimitatem: fiduciã: securitatem: magnificentiam: ꝯstantiã: patiẽtiã: firmitatẽ. Scd̃m dogma aliquorũ. Fortitudo est virtus restringẽs ĩpetus aduersitatũ. Hui⁹ ꝑtes sunt q̃cũq3 hec efficiunt: q̃ sunt: magnanimitas: fiducia: securitas. magnificẽtia: ꝯstantia: patiẽtia. fidẽtia: ⁊ ꝑseuerãtia. Magnanimitas ẽ difficiliũ spõtanea ⁊ rõnalis aggressio. Fiducia est certa spes animi ꝑducendi ad finẽ rẽ inchoatam. Securitas est habitus ẜm quẽ immi-

nentes incōmoditates: ꝛ rei inchoate affines non formidantur. Magnificentia ſm tullium eſt rerum magnarū ꝛ excelſaꝝ cum animi ampla quadā ꝛ ſplendidiſſima ꝑpoſitione cogitatio atqꝫ adminiſtratio. Scōm macrobiū. magnificentia eſt difficilium ꝛ ꝑclarorum cōſummatio. Conſtātia eſt ſtabilitas animi firma: ꝛ in propoſito perſeuerās. Patientia eſt virtus contumeliaꝝ ꝛ oīs aduerſitatis equanimiter mala portans. Item aliter Patientia eſt equanimis malorum illatorū tolerantia. Grego. Vera patientia eſt aliena mala equanimiter perpeti. ꝛ contra euꝫ qui mala irrogat nullo animi dolore moueri. Itē aliter diffinitur. Patientia eſt omnium paſſionum moleſtarum aliunde illatarū victoriosa perpeſſio. Fidentia eſt virtus p quā magnis ꝛ honeſtis in rebus multū ipſe animus ſe in fiducia collocauit. Perſeuerantia ſm Tullium eſt ratione bene cōſiderata ſtabilis ꝛ perpetua permāſio. Magiſtraliter ſic deſcribiꝶ. Perſeuerantia eſt permanētia in bono diuturna ſiue finalis. Nota ꝙ conſtantia eſt permanentia in propoſito. Perſeuerantia eſt permanentia in bono: ſiue continuatio boni. Conſtantia cauet leuem tranſitū a propoſito in propoſitū. Perſeuerantia vero diſcontinuationem vel imperfectionem reſpectu debiti finis. ¶ Scōm Auguſtinū: actus fortitudinis eſt contra aduerſa facere quod poſſit: cōſtans in tolerandis nihil niſi turpia timere: ꝛ quicquid agimus vel cogitamꝰ ad rationis normam dirigere.

¶ De iuſticia. Sectio xliiij.

Sequitur videre de iuſticia quantuꝫ ad diffinitionem: ſpecierum aſſignationem: ꝛ actionuꝫ progreſſionem. ¶ Iuſticia diffiniꝶ ſic a Tullio in.i. rhetorica. Iuſticia eſt habitus animi cōmuni vtilitate ſeruata: ſuam vnicuiqꝫ tribuens dignitatem. Macrobius. Iuſticia eſt vnicuiqꝫ ſeruare quod ſuū eſt Aug. in libro de libero arbitrio. Iuſticiam quid dicam eſſe: niſi virtutem. qua ſua cuiqꝫ tribuunꝶ. Sup Matth. v. Beati qui eſuriunt ꝛ ſitiūt iuſticiā. Iuſticia eſt ſua cuiqꝫ tribuere ſibi proximo ꝛ deo Seneca. Quid eſt iuſticia niſi nature tacita conuentio in adiutorium multorum inuenta. Idem. Iuſticia diuina lex eſt ꝛ vinculum ſocietatis humāe. Iſido. Iuſticia eſt ordo ꝛ equitas qua homo cum vnaquaqꝫ re bene ordinaꝶ. Anſelmus. Iuſticia eſt rectitudo voluntatis propter ſe ſeruata. ꝑpter ſe rectitudinē ſcꝫ. Item aliter diffiniꝶ ſic. Iuſticia eſt virtus conſeruatrix humane ſocietatis: ꝛ vite communitatis. Aug. de moribus eccleſie. Iuſticia eſt amor ſoli amato ſeruiens: ꝛ propterea recte dominans ceteris que homini ſubiecta ſunt. A magiſtris ſic. Iuſticia eſt cōſtās ꝛ perpetua voluntas: ius ſuum vnicuiqꝫ tribuens. ¶ Iuſticia ſm quoſdam diuidiꝶ in ſeueritatem ꝛ liberalitatē. Seueritas eſt vtꝰ debito ſupplicio coercens iniuriam. Liberalitas eſt virtus beneficiorum erogatrix. que pro affectu benignitas: pro effectu beneficentia nominatur. Et conſiſtit hec virtus tota in tribuendo. Benignitatem vero diuidūt in ſeptem partes. ſ. religionem: pietatem: innocētiam: amicitiam: reuerentiam: cōcordiā: miſericordiam. Alij diuidunt in inocentiā: amicitiā: concordiam: pietatem: religionē: affectuꝫ: ꝛ humanitatem. Scōm Tulliū in.i. rhetorica. Ad iuſticiam pertinet religio: pietas: gratia: vindicabo: obſeruantia: ꝛ veritas: addo pronunc diſciplinam ꝛ obedientiaꝫ. Religio eſt virtus que ſuperioris cuiuſdā nature quā diuinam vocant curaꝫ cerimoniamqꝫ affert. Hec grece dicitur latria: que ſic deſcribitur Latria eſt cultus deo debitus ꝛ exhibitus. Vel. Latria eſt voluntas impendendi deo cultum debitū. Impendiꝶ autem cultꝰ debitus deo. corde p fidem: ſpem ꝛ charitatē. ore per adorationē: laudationem: benedictioneꝫ: ꝛ gratiarū actionē. ope p oblationē: thurificationem: ꝛ geniculationē. Huiꝰ primū officium eſt perpetrati ſceleris penitere. Scōm eſt: temporaliū mutabilitatē paruipendere. Tertium: vitā noſtrā ex toto deo cōmittere.

Quartum veritatē seruare. Nota tñ q̄ du lia aliq̄n idem est q̄d latria. Stricte tamen ⁊ proprie accipit̃ pro reuerētia sanctis siue ꝑsonis sublimib⁹ exhibenda. que sic describit̃ Dulia est seruitus vel cultus creature debitus ⁊ exhibitus. Et videt̃ idē esse cū reuerētia posita in prima diuisione iusticie. que sic describit̃. Reuerentia est virt⁹ ꝑsonis grauibus vel aliqua prelatione sublimatis debite honorificationis cultū exhibens. Deo autē debet̃ latria. sanctis dulia. beate virgini marie hyperdulia. Pietas est virt⁹ per quā sanguine coniunctis: patrieq̄ beniuolis officiū ⁊ diligens tribuit̃ cultus. Gratia est virtus ī qua amicitiarum ⁊ beneficiorum alteri⁹ memoria ⁊ remunerandi voluntas continetur. Uindicatio est virtus per quam vis aut iniuria. ⁊ omnino omne q̄d obfuturū est defendendo aut vlciscendo propulsatur. Obseruātia est virtus per quam homines in aliq̄ dignitate cultu quodam ⁊ honore dignantur. Ueritas est virtus per quā immutata ea q̄ sunt: aut que ante fuerunt: aut futura sunt dicuntur. Innocentia est puritas animi iniurie omnem illationem abhorrens. Hac virtute dij placantur. Amicitia est voluntas bona erga aliquem causa illi⁹ qui diligitur: cū ei⁹ pari intentione a quo diligitur. Huius primū officiū est idem velle ⁊ idem nolle: alterum secreto admonē ⁊ palam laudare. Concordia est virtus conciues ⁊ cōpatriotas in eodem iure ⁊ cohabitatione spōtanee metiēs. Misericordia est virtus per quam animus super calamitate afflictorum mouetur. Hec virtus nihil humanū a se alienū putat. aliorū damna vel cōmoda sua estimat. Disciplina ꝫm Ciprianum est morum ordinata correctio: ⁊ maiorum precedentiū patrū regularis obseruatio. Scd̄m Hugonem de sctō victore. Disciplina est conuersatio bona ⁊ honesta. cui parum est nō malū facere: sed studet in his que bene agit̃ per cuncta irreprehensibilis apparere. Idem. Disciplina est omniū membrorū motus ordinat⁹: ⁊ dispositio decens in omni habitu ⁊ actione. Bernar. Disciplina ceruicem submittit: deponit supercilia. vultum componit. ligat oculos. cachinos cohibet. moderatur linguam. gulam frenat. iram sedat. format incessum. Obedientia sic describitur. Obedientia est voluntas faciendi preceptum vel mandatum superiorū. Itē sic. Obedientia est obtēperatio ꝫm regulam sacre scripture maioribus quibuscunq̄ debita. Uel sic. Obedientia est spontaneū ⁊ rationabile proprie voluntatꝭ sacrificiū. Uel sic. Obedientia est pio studio proprie volūtatis abnegatio. Augustin⁹. Citius exaudit̃ vna obedientis oratio: q̄z decem milia cōtemptoris. Equitas est amor equalitatis in his in q̄bus debet esse equalitas. ¶ De iusticia dicitur Prosper. Iusticia est quedā animi nobilitas suam cuiq̄ tribuens dignitatem: superioribus reuerentiam: paribus concordiā: inferioribus disciplinā: deo obedientiā. sibi ipsi sanctimoniam: inimico patientiā: ⁊ misero compassionem. ¶ Scd̄m Augustinum Actus iusticie est scire quid debeat reddere: non velle plusq̄z possit distribuere. omnem animi cogitationem ad solum deū dirigere ⁊ erigere. eūq̄ tanq̄z nihil aliud sit sola mētis acie intueri. Secundū alios autem est etiam actus iusticie ad vnam consentire viam vniuscuiusq̄ virtutis obsequiū seruare. vnicuiq̄ quod suum est reddere. Item cum superna ⁊ diuina mente sociari. vt seruet cum ea perpetuum fedus imitando.

¶ De septem donis spiritussancti.

Sectio xlv.

Septem sunt dona spūssancti. q̄ enumerat Isaias. xi. s. donum sapientie ⁊ intellectus: donum ꝯsilij ⁊ fortitudinis. donum scientie ⁊ pietatis: ⁊ donum timoris dñi. Habemus autem videre de donis diuinis que spirituissancto attribuuntur tria. s. specialem sufficientiam: singularē consistentiā: ⁊ generalem differentiam. ¶ Specialis sufficientia habituū predictorū sic accipitur. Dona spūssancti specialiter sūt vl ꝑn

cipaliter ad expiendas potentias anime in agendo. Habemus autem expediri q̄ztū ad declinationem mali. ⁊ sic est donum timoris. Item quantū ad operationē boni. ⁊ hoc dupliciter. Nam aut est bonum necessitatis ad quod expedimur per donum pietatis. cuius regimen directiuū est donum sciētie. Aut est bonum supererogatōis. ad quod expedimur per donū fortitudinis. cuius regimen est donum consilij. ℭ Ad maiorem hoꝝ donoꝝ euidentiam attendenda est cōsistentia actuū singulorum. Nota ergo primo ꝙ sapientia cōmuniter accepta dicit cognitionem generalem rerum diuinaꝝ ⁊ humanarū ꝫm Augustinum ⁊ phm: qui dicit ꝙ sapiens est qui omnia nouit. Minus communiter dicit cognitionem reruꝫ eternarū. i. Chorin. xij. Alij datur sermo sapientie. idest cognitio eternorum. Proprie dicit cognitionem qua colitur deus fide: spe: ⁊ charitate. Job. xv. Pietas ipsa est sapientia. Magis proprie nominat cognitionem dei experimentalē: ⁊ sic ē vnuꝫ de septem donis spūssancti. cuius actus consistit in degustando suauitatem dei. Qui quidem actus partim est cognitiu⁹. partim affectiuus. ita ꝙ in cognitione incohaē: ⁊ in affectione consummaē. Item habem⁹ quiescere in optimo per intelligentiā virtutis: ⁊ sic est donum intellectus. ⁊ per affectionem bonitatis. ⁊ sic est donum sapientie. ℭ Scientia etiam dicitur tribus modis. Quedā enī est scientia consistēs in intellectu pure speculatiuo: fundata super principia ratiōis. vt est scientia acquisita siue humana philosophia. Quedam est consistens in intellectu inclinato ab affectu: fundata super principia iuris naturalis: ordinans ad rectam ⁊ honestaꝫ vitam: vt est scientia prudentie virtutis. Quedam est consistens in intellectu inclinato a fide. ⁊ inclinante ad operationem bonā. fundata super principia fidei: habens ortum a donis spiritualis gratie: vt est donum scientie. cuius actus precipu⁹ est dirigere in agendis: ꝫm exigentiam regule fidei ⁊ imitationē christi. ℭ De dono intellectus tenē ꝙ eius actus consistit in contemplatione non solum creatricis essentie. verūetiam in contemplatione spiritualis creature. Habeē quidem cognitio de deo sub ratione veri tripliciter. s. p simplicem assensum. ⁊ sic est fides faciēs assentire. per rationis adminiculū: ⁊ sic est intellectus donum: cui⁹ est credita per rationē intelligere. per simplicē contuitū: ⁊ sic ē mūdicia cordis: cuius est videre deum. Etenim ad intelligendum credita nō adiuuaē homo per rationes sumptas a conditōibus. ℭ De dono consilij tenē: ꝙ consiliū aliqñ dicit actum consiliandi. aliqñ dicit illud ad q̄d terminaē ille actus. aliquādo dicit habitū qui expedit ⁊ dirigit animā ad eligendum prosequenda: ⁊ vitandū fugienda. Habitus autem dirigēs si sit respectu eligibilium que sunt necessitatis est prudentie: que dirigit ad talia: licet minus excellenter q̄ꝫ scientia que est donum. Si autem eligibilia sint arduitatis ⁊ difficultatis: est donum consilij. Potest quippe hō dirigi in electione. vel ꝫm regulam iuris naturalis: ⁊ sic est prudentia. vel ꝫm regulā iuris diuini: ⁊ sic est donum consilij. cui⁹ est dirigere in electionem prosequendoꝝ ⁊ fugaꝫ vitandorū. ℭ De dono fortitudinis est tenēdum ꝙ eius actus consistit in sustinētia passionum: ⁊ aggressione arduorū. Aggredi autem ardua siue ppeti passiones potest homo dupliciter. vel propter iusticie ⁊ honestatis conseruationem. ⁊ sic respicit virtutē fortitudinis. vel propter christi perfectam imitationem. ⁊ sic respicit donum fortitudinis. Primum est de dictamine iuris naturalis. Secūdum de dictamine iuris diuini. Actus ergo doni fortitudinis attendiē penes promptam ⁊ expeditam tolerātiam passionū. ℭ De dono pietatis tenē ꝙ pietas attenditur erga deum: ⁊ est idem q̄d latria. erga parentes: ⁊ est pars iusticie ꝫm regulam iuris naturalis: ⁊ ꝫm obligationem necessitatis. Attenditur etiam erga proximum dei imagine insignitū: ⁊ sic est spiritussancti donum. Sed nota ꝙ mi-

sericordie virt⁹ attendit in ꝓximo ꝯformitatem in natura: ⁊ necessitaté in miseria: preuio dictamine iuris naturalis ſm regulam prudentie. Pietas vero attendit in proximo diuinam imaginé preuio dictamine iuris diuini ſm regulam doni scientie. Ex dono ergo pietatis est homo beniuolus cuilibet creature: dei imagine insignite. Talis autem beniuolentia pro loco ⁊ tempore exit aliquando in compassionis affectum: aliquando in operis beneficium. Actus ergo pietatis precipuus est facere hominem beniuolum respectu cuiuslibet proximi inquátum gerit imaginẽ creatoris. ℂ De dono timoris tene ꝙ eius actus generalis est resilire ab arduo. Et potest diffiniri cómuniter omnis timor sic. Timor est resilitio ab aliquo arduo vel excellẽte: Si autem illud arduum est in genere boni: tunc est resilitio cum reuerentia. Si autẽ in genere mali tunc est resilitio cum fuga. Damascenus dicit timorem esse expectatoré futuri mali. Augustinus diffiniens timorem dicit. Timor est fuga animi ne amittat id qđ habet. Timoris donum tria intuetur.s.pené vt eam fugiat: ⁊ sic est timor seruilis. Offensam vt eam caueat: ⁊ sic est timor initialis qui vnum habet oculum ad penam: ⁊ vnum ad offensam. Maiestatem summam: vt ei reuerenter subiaceat: ⁊ sic est timor filialis. cui duplex respectus est vnus in refugiendo offensam ne separetur a deo. Alius est principalior in reuerendo deum: ⁊ iste ꝑmanet i beatis. ℂ Distinguunt autem sex timoris differentie ſm ꝙ a triplici principio habet ortum. Habet enim ortum a natura. ⁊ sic est timor naturalis. a libidine siue concupiscentia. ⁊ hoc vel ex nimio amore sui. ⁊ sic est timor humanus. vel ex nimio amore suorum. ⁊ sic est timor mundanus. A gratia: ⁊ hoc vel a gratia gratis data. ⁊ sic é timor seruilis. vel a gratia gratum faciente ſm incohata. ⁊ sic est timor initialis. aut a gratia perfecta: ⁊ sic est timor filialis. ⁊ iste dicitur amicabilis vl' amicalis: quia timet voluntatum dissensionem.

Castus: quia timet sponsi complexus separationem. Filialis: q: timet patris indignationé. Sanctus: q: timet in omnibus inquinationé. ℂ De spiritussancti donis nota differentiá generalem. Nam quoddam donum est a spiritusancto: ⁊ nunꝗ̃ cum spiritusancto: sic est timor seruilis: in quo viget voluntas peccandi si impunitas speraretur. Quoddam a spiritusancto: ⁊ nunꝗ̃ sine spiritusancto: ⁊ sic é donum charitatis: ⁊ gratie gratum facientis. Quoddam est a spiritusancto: ⁊ potest esse cum spiritusancto. ⁊ sine spiritusancto: vt est donum scientie ⁊ donum prophetie. ⁊ cetere gratie gratis date.

ℂ De beatitudinibus: ⁊ vita actiua: cũ operibus misericordie: ⁊ de vita contemplatiua cum oratione: ⁊ de duodecim fructib⁹ ⁊ qnq; sensibus. Sectio xlvi.

Septem sunt beatitudines quas enumerat saluator in sermone in monte. s. paupertas spiritus. mititas. luctus. esuries iusticie. affect⁹ misericordie. mũdicia cordis: ⁊ pax. Circa beatitudines habemus videre numerum: sufficientiam: vite duplicis excellentiam: vsus duplicis consequẽtiam. ℂ Sunt autem beatitudines numero septem. quarum ratio ⁊ sufficientia sic accipitur. Beatitudines sunt ad potentias anime perficiendas. Ad itegrá aũt perfectioné tria precipua requiruntur. s. perfectus recessus a malo. perfectus profect⁹ in bono. ⁊ perfect⁹ status in optimo. Malum aũt procedit aut a tumore superbie: a quo elongamur p paupertatem spiritus: aut ex rancore malicie a quo elongamur per mititatẽ. aut ex languore cõcupiscẽtie. a quo elongamur per luctũ. Perfectus aũt profectus vel ꝓcessus in bono est ſm imitationem diuinam. Uniuerse autem vie dñi sunt misericordia ⁊ veritas: que pro iusticia ponit. Deum iustũ per esuriẽ iusticie imitamur. deo misericordi per affectum misericordie conformamur. Perfectus stat⁹ in optimo est per limpidam cognitioné i vero: ⁊ sic est mundicia cordis ad videndum

deum.⁊ per tranquillã affectionẽ in bono:⁊ sic est pax mentis ad fruendũ deo. ¶ Habitus virtutum disponunt ad exercitium vite actiue. Habitus donorũ ad ocium vite contemplatiue. Habitus beatitudinũ ad perfectionem faciunt vtriusqz. De his duab⁹ vitis signatis per Lyã ⁊ Rachel.per Petrũ ⁊ Johannẽ.per Martham ⁊ Mariã dicit Beda. Actiua panẽ corporalẽ esuriẽti vl' panem doctrine ignoranti porrigit.errantez corrigit superbum ad humiliantem reuocat. que singulis expediunt dispensat. Contemplatiua charitatem dei ⁊ proximi retinet.sed ab exteriori operatione quiescit.soli conditoris desiderio inheret.⁊ calcatis omnibus curis ad videndum faciez creatoris inardescit. ⁊ desiderat misceri supernis ciuibus de eterna domini in corruptione gaudentibus. Est autem triplex proprietas in vtraqz:ꝺm quas mutuo se excedunt. Prima proprietas actiue est diligentia vtilitatis ⁊ necessitatis publice respectu rõnalis. Secunda est charitas erga proximum cũ compassione respectu concupiscibilis. Tertia est fecunditas bonorum operum in agendo cũ perfectione patientie respectu irascibilis. In his contemplatiua excedit ab actiua. Prima proprietas contẽplatiue est contuitus pulcritudinis sũme maiestatis cum delectatione respectu rational'. Secunda est quies cum securitate respectu irascibilis. Tertia est mundicia cordis cum bonitate respectu concupiscibilis. In his cõtemplatiua excedit actiuam. Ad actiuam ptinent opera misericordie.tam corporalia q̃z ⁊ spiritualia. Corporalia sunt septem hoc vsiculo comprehensa. Unde versus. Uisito:poto:cibo:redimo:tego:colligo:cõdo. Quorum sufficientia sic accipit. Homo est substantia animata.per hoc tangitur vegetabilis:que indiget restauratione calidi ⁊ sicci.et hoc per cibum.⁊ frigidi ⁊ humidi:⁊ hoc p potum.sensibilis ⁊ huic est necessarium duplex operimentũ propter exteriora nociua. remotum:⁊ hoc est hospitium:propinquuz:⁊ hoc est vestimentũ.rationalis:⁊ sic est substantia libera nata habere libertatem a carcere vel ab infirmitate.⁊ sic est contra intrusionem in carcere vel in lecto visitatio. ⁊ a seruitute:⁊ contra hanc est redemptio.mortalis:⁊ sic inest ei mors:ꝓpter quã siue post quam indiget sepultura. Spiritualia quoqz sunt septem hoc versiculo comprehensa. Instrue:consule:castiga:solare:remitte:fer:ora. Quorꝫ sufficientia sic accipitur. Defect⁹ spiritualis in proximo si non potest releuari nisi per deum:tunc adhibenda est oratio. Si potest releuari per hominem:⁊ est cognitiue: vt ignorantia cognoscendorũ:tunc est instructio. Si est ignorantia agendorũ:tunc est consilium. Si vero est affectiue:aut est culpa cõmissa in te:⁊ sic est remissio.aut in alios:⁊ sic est correctio. Si est pena:aut est releuandus verbo:⁊ sic est consolatio.aut facto:⁊ sic est supportatio. Ad contemplatiuam pertinet oratio. Unde de contemplatiua videndum est quantum ad diffinitionem.gradunm distinctionem:⁊ contentam sub ea orationem. Contemplatio sic diffinitur. Contemplatio est verus certusqz intuitus de quacunqz re. A Richardo sic. Contemplatio est libera mentis perspicacia in sapientie spectacula cũ admiratione suspensa. Uel sic. Contemplatio est perspicax ⁊ liber animi intuitus in res perspiciendas vsquequaqz diffusus.

Bernardus ponit sex gradus contemplationis:qui sunt vacatio: intuitio: admiratio: dilectio:delectatio: anhelatio. Augustinus de quantitate anime ponit septem gradus siue actus. Primus dicitur animatio:secundus sensus.tertius ars.quartus virtus. quintus tranquillitas. sextus ingressio.septimus contemplatio. De oratione videndum est quantum ad diffinitionẽ in generali.⁊ quantum ad assignationem petitionum orationis dominice in speciali. Oratio sic describit' ab Augustino. Oratio est pius mentis affect⁹: in deũ directus. A Johanne damasceno sic. Oratio est ascensus intellectus in deũ. Idem

Oratio est expressio desiderij directi in deuz propter bonū adipiscendum vel malum remouendū: formata per verbuz interius ⁊ exterius. Et magistraliter sic. Oratio est ostensio voluntatis nostre ei a quo impetrare speramus id qd desideramus. Grego. Veraciter orare est in compunctione amaros gemitus ⁊ non composita verba resonare. Jam descendendum est ad orationem quā dominus composuit. in qua sub septenario petitionum comprehendit vniuersitas petendorū ⁊ quantum ad ea que spectant ad premium patrie: ⁊ quantum ad ea que spectant ad meritum vie. Que spectant ad premium patrie sunt intelligentia veritatis siue aperta visio veri. que petit ibi. sanctificetur nomen tuum idest noticia tui nois personis sanctis ⁊ mūdis donet. Reuerentia maiestatis siue secura tentio summi ardui que reges facit ⁊ per quam habetur regnuz: que petit ibi. adueniat regnum tuū. Concordia volūtatis siue pfecta fruitio summi boni: que petitur ibi. fiat volūtas tua sicut in celo ⁊ in terra. Que spectant ad meritū siue transitum vie: aut respiciunt collationem boni: aut amotionem mali. Collatio boni petit in pane quottidiano siue superstantiali: in quo petit quicquid necessarium est ad conseruationem vite pñtis: taz bm spiritum qz bm corpus. Amotio mali petitur in tribus sequentib[9]. Est autem malum triplex. Quoddam tenet rationē pteriti. qddam presentis: ⁊ quoddam futuri. Siue qddam est malum culpe siue transgressiōis. qddam est malum pugne siue tentationis. qddam est malum pene siue tribulationis. Primum petit amoueri in dimissione debitorū. secundū in victoria tentationum. tertium in liberatione ab oppressione aduersorū. Per fectionem beatitudinū ꝯsequit duplex vsus scz quinqz sensuū spiritualium: ⁊ duodecim fructus spiritus. Sensus spiritales sunt visus: auditus: gustus: odoratus: ⁊ tactus. Visu videtur sponsi christi summa pulcritudo sub ratione splendoris. Auditu auditur christi summa armonia sub ratione verbi. Gustu gustatur christi summa dulcedo sub ratione sapientie comprehendentis verbū ⁊ splēdorem. Odoratu odorat christi summa fragrantia sub ratione verbi inspirati in corde. Tactu astringitur ⁊ palpatur christi summa suauitas sub ratione verbi incarnati inter homines habitantis. Fructus vero spirit[9] sunt charitas: gaudiū: pax: patientia. longanimitas: bonitas: benignitas: fides: mansuetudo: modestia: continentia: castitas. Non sunt autem sensus neqz fructus per se habitus: sed fructus dicūt affectuales delectationes circa bonitatem sponsi degustandā. Sensus autez dicūt intellectuales perceptiones circa veritatem sponsi ꝯtemplandā. Que contēplatio fuit in prophetis per reuelationē quantū ad triplicem visionem. s. corporalē: imaginariaz siue spiritualem. ⁊ intellectualē. Jn alijs vero iustis reperitur per speculationem. q incipit a sensu ⁊ peruenit ad imaginationem. de imaginatione ad rationem. de ratione ad intellectum. de intellectu ad intelligentiam. de intelligentia ad sapientiam siue noticiam excessiuam. ⁊ sic assistit vero salomoni.

¶ De sacramentis in generali.

Sectio xlvij.

i Am videnduz est de tertio bñficio iesu christi qd est sacramentalis medicina. De sacramentis ergo pmo videamus in generali. postea de singulis in speciali. Jn generali habemus videre de sacramentorū institutione: diffinitione: ordinatione: iteratōe: sufficientia: ⁊ pcellētia. ¶ Jnstitutio sacramentorum deum decuit ⁊ nobis expediens fuit. Decuit quidem diuinā misericordiā nobis prouidere remedia: non solū que faciunt ad remissionem culpe: sed etiam pene. Decuit diuinā insticiam que a nobis exigit aliquā humiliationē quam exhibem[9] per signorū sensibiliū obseruationez. Decuit diuinam sapientiā: que in sensibilibus decreuit remedia inuenire. ex quibus cōtingit naturam hominis interire. Nobis expediens

fuit. Quoniam enī eramus ceci quo ad ra-
tionalē: ideo data sunt sacramenta sensibilia
ad eruditionez. quoniā eramus elati quo ad
irascibilem: ideo data sunt sacramenta corpa
lia ad humiliationem. quoniā eramus pni
ad malum quo ad concupiscibilez: ideo data
sunt sacramenta plura ad exercitationem.
Sacramentum sic diffinit in sententijs. Sa
cramentum est inuisibilis gratie visibilis for
ma. cuius similitudinem gerit ⁊ causa existit.
Hugno de sancto victo. sic diffinit. Sacra-
mentum est materiale elementum subiectuz
oculis: similitudine representans: institutione
significans: significatione gratiam cōferens.
¶ Ordinant autem sacramenta sic. Baptis
mus: confirmatio: eucharistia: penitentia: ex
trema vnctio: ordo: ⁊ matrimonium. Quin
qz prima respiciunt personā. Ordo ⁊ matri-
moniū ecclesiā. Ordo patet sic. Naz baptis-
mus est ad vulnerum curationem. Cōfirma
tio ad curationis habite conseruationē. Eu-
charistia ad habite ⁊ conseruate pmotionē.
Penitentia ad curatōis perdite repationez.
Extrema vnctio ad venialiū expiationē quo
ad culpā ⁊ pene debite partem remittēdam.
Ordo est respectu personaꝝ generātiū spiri
taliter. Matrimoniū est generantiū corpa-
liter. Et vtraqz generatio est ecclesie necessa
ria ne deficiat in grā ⁊ natura. ¶ Quattuor
autem sunt sacramēta que possunt iterari vl'
potius frequentari. s. eucharistia: penitentia.
extrema vnctio ⁊ matrimoniū. Baptismus
aūt ⁊ cōfirmatio ⁊ ordo non iterant qꝛ in eis
tres characteres indelibiles imprimunt: q-
bus ꝑm diuersos status fidei hoies ab ho-
minib⁹ distinguunt. Nā ꝑm statuz fidei ge-
nite est character baptismalis ꝑm qꝫ fideles
ab infidelib⁹ distinguunt. Scdm statū fidei
roborate est character cōfirmatōis distincti-
uus fortiū ab infirmis. Scdm statū fidei iam
multiplicate est chararcter ordinis: quo cleri
ci a laicis distinguunt. ¶ Sufficientia sacra
mentoꝝ sic accipit. Sacramenta sunt medi-
camenta ꝯ morbū. Morb⁹ aūt est duplex. s.

morbus culpe ⁊ morbus pene. Morb⁹ cul
pe est duplex. s. originalis culpe. contra quaz
est baptismus. ⁊ actualis culpe: que etiaz ge-
minat. Nam quedaz est culpa actualis mor-
talis: contra quam est penitētia. quedā actua
lis venialis: contra quam est extrema vnctio
Morbus pene est quadruplex. s. ignorantia
contra quam est ordo. malicia: contra quam
est eucharistia. infirmitas: contra quaz est cō
firmatio: concupiscentia: contra quaz est ma
trimonium. Sacramenta sunt etiam adiuua
menta. quia sunt in adiutorium septem virtu
tum. In adiutorium fidei est baptismus. In
adiutorium spei est extrema vnctio. In adiu
torium charitatis eucharistia. In auxiliū pru
dentie ordo. In auxilium temperantie ma-
trimonium. In auxilium fortitudinis confir
matio. In auxilium iusticie penitentia. Sūt
quoqz sacramenta armamenta ecclesie mili
tantis: que Cantici. iiij. dicitur terribilis vt ca
strorum acies ordinata. Est quidem terribi-
lis: qꝛ fortis ⁊ munita per sacramentum con-
firmationis. acies qꝛ coniuncta ⁊ vnita per
sacramentum eucharistie. ordinata per ordi-
nem. Ex hac acie quidam subtrahuntur per
mortem. ad hos restaurandos est matrimo-
nium. quidā prosternunt per culpaz. ad hos
releuandos est penitentia. Hanc aciē quidaz
ingrediunt vt prelient: ⁊ hoc per baptismū.
quidā egrediunt vt coronentur: ⁊ hoc p ex-
tremam vnctionē. ¶ Dicit autē vnuz sacra
mentū aliud precellere quinqz modis. s. pro-
pter significationem. sic matrimoniū precel-
lit: quia significat vnionē naturarum in chri
sto. propter continentiā: ⁊ sic excedit eucha-
ristia. propter efficaciam: ⁊ sic excedit baptis
mus. propter dignitatē dispensatiuam: ⁊ sic
confirmatio: que a solis pontificib⁹ dispen-
satur. propter maiorē: digniorem ⁊ nobiliorē
gradum in quo ponit. ⁊ sic dicit ordo maior
Unde versus. Maior in effectu baptism⁹:
corpus in esse Coniugiuz signo. maiori chris
ma ministro Nobiliore gradu precellere di
citur ordo.

¶ De baptiſmo. Sectio xlviij.

n Unc de ſacramentis ſingulis eſt vi
dendum. Et primo de baptiſmo q̄z
tum ad diffinitionem.ſignificationē
forme expreſſionem:effectus collationez: no
minis diſtinctionem. ⁊ operis completionē.
¶ Baptiſmus ſm q̄ eſt nomen elementi ſi
gnificantis ⁊ ſanctificantis virtute verbi:dif
finit ab Hugone ſic. Baptiſmus eſt aqua
diluendis criminibus ſanctificata.Scd̄m ve
ro qd̄ eſt actus vel vſus elementi : diffinitur
a magiſtro in ſententijs. Baptiſmus eſt in-
tinctio corporis exterior ſacta ſub forma ver
borum preſcripta.Secundum autem, q̄ ac-
cipitur pro ſacramento ⁊ re ſacramenti: que
eſt character:diffinitur a Damaſceno. Ba
ptiſmus eſt vite ſpiritualis principium. ſigil-
lum ⁊ cuſtodia ⁊ illuminatio mentis. Et tan
gitur hic quadruplex conditio chararcteris
quia enim preparat ad gratiam dei: dicit vi
te ſpiritualis principiū.quia diſtinguit gregē
domini:dicit ſigillum.⁊ quia indebiliter p-
ſeuerat:dicitur cuſtodia.q: ſpiritualiter di-
ſponit ad fidem:dicit illuminatio mētis.Se
cundū q̄ accipitur pro ſacramento diffinit a
Dionyſio. Baptiſmus eſt regenerationis
ſacramentum:ſm q̄ prius ſubſiſtit in anima:
animales ſpūaliter formans motus:ad opa-
tionem diuinorum eloquiorū ⁊ actionum:⁊
celeſtis quietis anagogē iter faciens.In hac
diffinitione tangitur res ſacramenti que eſt
gratia viuificans animam cum dicit ſm q̄
prius ſubſiſtit in anima . Tangitur habilita-
tio potentiarum per virtutem:primo quan-
tum ad actiuā:cum dicit.formās aīales mo
tus.Secundo quo ad contemplatiuaz cum
dicit:⁊ celeſtis quietis anagogem. ¶ Quā
tum ad ſignificationem nota:q̄ in baptiſmo
ſicut in ceteris ſacramentis eſt aliquid qd̄ eſt
tātum ſacramentum:ſiue ſignū ſignificans:
vt elementum viſibile:aliquid eſt res tātū ſi
gnificata:vt gratia curans. Aliud quod eſt
ſacramentum ⁊ res ſignata : vt character.
¶ Forma quādo puer immergit exprimen
da eſt hec. Ego baptizo te in nomine prīs ⁊
filij ⁊ ſpiritusſancti amen. Hec forma debet
exprimi ſine omiſſione vocali.ſine intermiſ-
ſione vocabuli.ſine prepoſteratione ordinis
ſupradicti.⁊ ſine cōmutatione nominis pre-
nominati. ¶ Effect⁹ autem qui recipit in ba
ptiſmo ab homine humiliter accedente : eſt
characteris impreſſio:gratie infuſio: ⁊ ino-
centie reſtitutio.celi apertio.Gratio inq̄z in-
fundit regenerans:rectificans: ⁊ purificans
ab omni culpa originali ⁊ actuali:tam morta
li atq3 veniali.abſoluēs nihilominus a pena
eternali:⁊ ab omni pena ſatiſfactoria tpali.
Diſtinguit aūt triplex baptiſm⁹.ſ. flaminis:
fluminis ⁊ ſanguis.In baptiſino flamīs qui
eſt per penitentiā ⁊ ſpiritusſancti gratiā pu-
rificamur a culpa in baptiſmo fluminis pu-
rificamur a culpa:⁊ a ſatiſfactoria pena. In
baptiſmo ſanguinis purificamur ab omni
miſeria. Non ſunt autem baptiſmus flami-
nis ⁊ ſanguinis ſacramenta.cum in eis defi-
ciant que conueniunt ſacramento.ſ.repreſen
tatio ex ſimilitudine.ſignificatio ex inſtitutio
ne:⁊ ſanctificatio ex verbi prolatōe. ¶ Quā
tum ad integritatem ſacramenti ſufficiūt ver
bum ⁊ elementum. Quantum ad ſolemnita
tem premittuntur tanq̄z preparatoria cathe
ciſmus ⁊ exorciſmus in paruulis ⁊ adultis.
ita tamen q̄ in adultis requiritur fides pro-
pria:in paruulis ſufficit aliena. Quantuz ad
vtilitatem requiritur baptizantis recta inten
tio.⁊ quantum ad vtilitatem baptizati fictio-
nis depoſitio.

¶ De ɔfirmatione. Sectio xlix.

ſ Equit videre de ɔfirmatōe quan-
tum ad formā.quantū ad materiā.
quantū ad diſpenſationem. quantū
ad gratie collationem:⁊ quantum ad ſignifi
cationem. ¶ Forma in confirmatōe ſeruan
da eſt hec.Signo te ſigno crucis : ⁊ confir-
mo te criſmate ſalutis. ¶ In noīe patris et
filij ⁊ ſpiritusſancti amen. In hac forma exp̄
mitur duplex actus.quia in hoc ſacramen-
to datur gratia ad robur fidei: quantum ad

confirmationem in corde.⁊ quantum ad libe
ram confeſſionem in ore. Unus actus reſpi-
cit liberā crucifixi confeſſionem quaſi ſemꝑ
ferendā in fronte.alter reſpicit firmā ſtabili
tatem in corde. ¶ Materia in hoc ſacramē
to eſt chriſma confectum ex oleo oliuarum ⁊
balſamo. Oleum propter nitorem ſignificat
fidem interiorem ex bona conſcientia.balſa-
mum propter odorem ſignificat dignā ⁊ lau
dabilem confeſſionē in euidentia.⁊ hoc ſm
correſpondentiā ad duplicem actum in for-
ma expreſſum. ¶ Iſtud autem ſacramentū
a ſolis epiſcopis diſpenſatᷣ:qꝛ ſi alij ꝓſumūt
nihil faciunt. Quia eni tam in ꝯfirmatiōe q̄
in ordie datur gratie plenitudo :propter hoc
hec duo ſacramēta per eos ſolūmodo diſpē
ſantur qui gerunt auctoritatis plenitudinem.
¶ Gratia que confertur in confirmatiōe eſt
gratia gratum faciens. Gratia autē gratū fa
ciens dr̄ dupliciter.aut gratum faciēs de nō
grato.⁊ talis eſt gratia baptiſmalis ⁊ penitē
tialis:aut eſt magis gratum faciens de iā gra
to.⁊ talis gratia datᷣ in confirmatione.q̄ gra
tiam prius receptam ampliat ⁊ confirmat.
¶ In iſto ſacramento aliud eſt quod eſt tm̄
ſignum:vt eſt forma audibilis ⁊ materia vi-
ſibilis.aliud eſt quod eſt tantum res:vt ē gra
tia corroborans ⁊ confirmās.aliud eſt quod
eſt res ⁊ ſignum.vt eſt character.

¶ De eucharistia. Sectio.I.

ſ Equitur videre de eucharistia. ⁊ h̄
quantum ad integritatem: ſignifica
tionem:repreſentationem: mandu-
cationem:⁊ operationem. ¶ De integrita-
te ⁊ neceſſitate huius ſacramenti ſunt quattu
or.ſ.ordo ſacerdotalis.intentio conſecrandi:
materia debita:⁊ forma verborū preſcripta.
Materia huius ſacramenti eſt panis d̄ fru
mento:⁊ vinum de vite. Ille enim cibus in-
ter omnes cibos ⁊ inter omnes potus eſt cō
uenientior:cōmunior:efficacior:⁊ ſanior. Jō
dn̄s ſe comparauit grano frumenti : ⁊ ligno
vitis. Et ideo in his duabus ſpeciebus con-
ſicē ⁊ ꝯficiēdū ꝯſtituit.ad inuēdū qꝛ corpꝰ ſuū
ſub h̄ ſacramento contentū vt cibus:nō eſt ci
bus qualiſcūqꝫ:ſed cibus conueniens.cibus
cōmunis:cibus efficax:cibꝰ ſanus. Uino mi
ſcetur aqua:que ſignificat populū.⁊ per con
iunctionem ſui cum vino ſignificat membro
rum cū capite vnitatē. Per vinū autem ſi-
gnificatᷣ vnio membrorū adinuicem. Forma
ſuper panem eſt hec. Hoc eſt enim corpꝰ me
um. Super vinū vero eſt hec. Hic eſt calix
ſanguinis mei. Huius autem forme propoſi
tio eſt ſingularis. Eſt eni verbū operatiuum
non operatione ſucceſſiua:ſed inſtantanea:⁊
operatiuū nō alicuiꝰ rei noue:vel non exiſtē
tis:ſed terminus eius eſt quod ens actu com
pletū ⁊ non mutatū.⁊ ad id terminatū vt eſt
alterius ſignum:ideſt corporis chriſti myſti-
ci:⁊ hoc totū fit virtute verbi increati.adiun
cto miniſtro circa materiam nihil agente.
Quia ḡ hic ſermo ē ꝯuerſiuꝰ ⁊ opatiuꝰ ope
ratur circa ſubſtantiā panis.ideo pronomen
demonſtrat ſubſtantiā panis ſub accidenti-
bus que aſpici poſſunt oculis:⁊ tangitᷣ id qd̄
cōuertitᷣ per ſubiectū ſicut in id in quod con
uertitur per predicatum. Quia vero termi-
nus operationis eſt ens actu non innouatū.
debet ibi poni verbum eſſendi : non fiendi.
Quia vero ſubito fit conuerſio.ita qꝛ ſimul
eſt fieri ⁊ factū eſſe.ideo preſens verbū inſtā
taneū non futurū ibi ponitᷣ:eſt.ſ.⁊ non erit.
Quia v̄o operatio terminatᷣ ad corpus ve-
rum vt eſt ſignū corporis myſtici. in quo eſt
diuerſitas operationū.dicitᷣ corpus ⁊ nō ca
ro.qꝛ corpus eſt eterogeniū ⁊ non homoge-
nium.caro vero homogenia. Quia v̄o hec
operatio fit virtute verbi increati adiuncta
⁊ vt coniuncta dr̄ meū non in perſona ſacer
dotis:ſed chriſti verbi.ſ.incarnati. Qm̄ autē
miniſter nihil operatᷣ circa materiam nec im
mutat.ideo nihil plus eſt de forma. Unde ſi
miniſter nec tangat nec frangat dummō con
ſecrare intendat ⁊ v̄ba dicat:confectum eſt.
¶ Quantū ad ſignificationē tene qꝛ in hoc
ſacramēto eſt aliud tm̄ ſignū:vt ſpecies viſi-
bilis panis ⁊ vini. Aliud tantū res. vt corpꝰ

christi mysticum aliud res ⁊ signū: vt corp⁹
christi veꝝ: quod est res signata per panem
ex diuersis granis confectū. ⁊ sanguis ꝑ vi-
num ex diuersis racemis expressum. ⁊ est si
gnū corpis mystici. Quia enim corpus ptes
habet eterogenias diuersas opationes in ec
clesia significat. ¶ In hoc sacramento fit re
presentatio dñice passionis. Unde fiūt signa
tiones septē vicibus ꝓpter passionē dñi ex-
primendā. Prima vice fiunt tres ꝓpter tri-
nam christi traditionē. s. a deo: iuda: ⁊ iudeo.
In secunda vice fiunt quinq̄ȝ propter q̄nq̄ȝ
personas que in traditione fuerunt. que fue
runt ꝑsona traditi: ꝑsona tradentis iude. pso
ne ementiū: que fuerūt tres. s. pontifices: cri
be ⁊ pharisei. In tertia vice due ꝓpter du-
plicē ꝯuersionē duplicis elementi. scȝ panis
⁊ vini. In quarta vice fiunt q̄nq̄ȝ ꝓpter q̄n
q̄ȝ plagas. In quinta vice fiunt due propter
vincula quibus fuit ligatū corpus. ⁊ propter
flagella quibus vsq̄ȝ ad sanguinē fuit flagel-
latū. In sexta vice fiunt tres ꝓpter crucifixi
onem factam linguis iudeoꝝ: q̄n ter clama-
uerunt. Crucifige. In septima vice fiūt tres
cruces de corpore super calicē propter tres
cruciatus. s. ꝓpassionis. passiōis. ⁊ compassi
onis: ⁊ due altere ꝓpter aquam ⁊ sanguineȝ
qui de christi latere profluxerūt. ¶ Duo au
tem sunt modi manducandi illud sacramen-
tum. s. sacramentalis ⁊ spūalis. quoꝝ distin-
ctio oritur a triplici principio. Primo a di-
spositione sumentiū. Quidam enim accedūt
male dispositi: ⁊ hi manducant sacramenta-
liter. Quidam bene: ⁊ hi spūaliter ⁊ sacramē
taliter. Secundo a modo sumendi. Quidaȝ
enim sumunt ore carnis: ⁊ hi sacramentali-
ter. Quidam ore cordis: ⁊ hi spiritualiter.
Unde duplex os duplex manducatio. Ter-
tio a duplici re huius sacramenti. Due quip
pe sunt essentie huius sacramenti. scilicet cor
pus christi verum. ⁊ gratia in corpore mysti
co: faciens vnionem. quaꝝ vna sine altera
sumi potest. Manducare autem sacramen
taliter est manducare sacramentum vt sacra
mentuȝ. Ad quod quattuor requiruntur. cibi
existentia eius ad cibatum naturalis conue-
nientia. vt scȝ sumatur ab homine non a mu
re intentio: ⁊ illius intentionis regulatio per
fidem. Spūalis manducatio habet duo. sci-
licet suo modo masticationem que ꝯsistit in
recogitatione cibi: scȝ carnis christi pro nobis
exposite in preciū redemptōis: ⁊ cibum refe
ctionis. Habet etiā incorpatōem que consur
git ex tali recogitatōe. dū recogitans ardore
afficitur charitatis: ⁊ ei de quo recogitat iun
gitur: ⁊ sic incorpat: ⁊ dū incorpatur reficit:
⁊ magis assimilatur. ¶ Spiritualis autem
operatio siue efficacia huius sacramenti est
vnire nō de nouo: sed iam vnitos per grām
magis vnire. Digne enim accedentem red-
dit feruentiorē: vt carbo ignitus: ⁊ fortiorem
vt bonus cibus. Et vt istam efficaciā habeat
in sumente. Primo oportet ipm̄ sumentem
cibum istū ab alijs discernere per fideȝ. Se-
cundo hospitiū preparare ꝑsui ꝓbatōem. Ter
tio in hospitiū paratū recipe cū honore ⁊ de
uotione. Et talis dicitur digne accedere.
¶ Nota de hostie fractōe ⁊ vsus. Hostia di-
uiditur in partes: tincta beatos. Plene sicca
notat viuos: seruata sepultos. Fractio ē pas
sio. partes fracte tres iustorum differentie.
Quidā regnant in celo. hi per tinctā. Qui-
dam securi expectant in sepulcris. hi per eā
que antiq̄tus ꝑuabat. Quidā pugnāt ī mū-
do. hi ꝑ siccam ptē hostie figurant.

¶ De penitētia. Sectio li.

Equit de penitentia videre q̄ȝtum
s ad diuersam diffinitōem: diuersam
noiatōem: integratōem: iustificatio
nem: ⁊ significatōem. ¶ Pnia q̄ȝtuȝ ad ac-
tum principalē sic diffinit. Pnia est prima
ꝯtus pimēs veterē hoiem. Ambro. Pnia
est dolor ⁊ amaritudo aīe ꝓ peccatis q̄ q̄sq̄ȝ
cōmisit. Aug⁹. Pnia est quedā dolētis vin
dicta: semꝑ puniēs ī se quod dolet ꝯmisisse.
¶ Item diffinit quantū ad actum annexuȝ
sic ab Ambro. Penitentia est pterita mala
plāgere: ⁊ plāgenda iteꝝ nō ꝯmittere. Gre-

go. Penitentia eſt ante acta mala deflere:⁊
flenda nõ cõmittere. ¶ Item ſic. Penitẽtia
eſt virtus vel gratia qua cõmiſſa mala cum
emendatõis ꝓpoſito plangimus ⁊ odimus.
⁊ plangenda vlterius cõmittere nolumus.
Diffinit etiã quantũ ad effectũ Damaſ.ſic.
Penitentia eſt ab eo qđ eſt preter naturã in
id qđ eſt ſm naturã conuerſio. ¶ Item ſup
Mat.iij. Pniam agite. Pnia eſt correctio
male mẽtis Aug⁹ in libro.v. reſponſionuꝫ.
Pnia eſt quedã res optima ⁊ pfecta:oẽs d
fectus reuocans ad pfectũ. ¶ Penitẽtia di
uerſis vocabulis nomiat ſm ꝙ diuerſa cõ
tra peccati maculã operat. Expellit eniꝫ pec
cati actualis maculã:que aĩam deformat.po
tentiam ad malũ inclinat ſiue dehabilitat:na
turam vulnerat:actu libere voluntatis com
mittitur:cum delectatõe ⁊ libidine ꝑpetrat.
¶ Delere autẽ culpã vt deformantẽ:eſt grẽ
reformantis.vt dehabilitantẽ eſt virtutis ha
bilitantis.vt vulnerantẽ eſt ſacramenti curã-
tis.vt actu voluntatis cõmiſſam per actum
ſimiliter voluntatis.vt cũ delectatione ⁊ libi
dine perpetratã cum paſſione contraria. Iõ
penitentia recte dicit gratia:virtus ſacramẽ
tũ:actus ⁊ paſſio. ¶ Partes penitentie ite-
grantes ſiue integrales ſunt:cordis ꝯtritio:
oris cõfeſſio:⁊ operis ſatiſfactio. Cordis cõ
tritio eſt dolor volũtarie pro peccatis aſſum
ptus. Oris confeſſio debito modo facta de-
bet habere.xvi.conditiones.his verſib⁹ cõ
prehenſas. Sit ſimplex humilis:ꝯfeſſio pu-
ra fidelis. Sitqꝫ frequens nuda diſcreta li-
bens verecunda. Integra ſecreta lachrymа
bilis accelerata. Fortis ⁊ accuſans:⁊ ſit pare
re parata. In quattuor caſib⁹ ſm magiſtros
eſt confeſſio iteranda. Duo ſunt ex parte ſa
cerdotis.quorum primus eſt ꝓpter enormi-
tatem ſceleris.ob quã eſt confitens ad ſupe-
rioreꝫ remittendus:ab eo ſi voluerit iterum
audiendus. Scđs eſt ꝓpter ignorantiam ſa-
cerdotis.q: tunc eſt querendus pitus ſciens
ſoluere ⁊ ligare.cui ſunt iteꝝ peccata detegẽ
da. Duo vero ſunt ex parte confitentis.

Quoꝝ primus eſt ꝓpter maliciã fictionis.
vt ſi acceſſit cũ volũtate peccandi.vel aliqđ
peccatum ſcienter in conſcientia reſeruauit.
Secundus eſt propter contemptũ ſatiſfactio
nis.vt qñ ſatiſfacere negligit ⁊ contemnit.
In duobus vltimis caſibus ſi vadit ad aliuꝫ
ſacerdotẽ vel eundẽ interiectu temporis iaꝫ
oblitũ:debet homo mala ſua iterum cõfite-
ri. Et ſic ex parte ſacerdotis eſt duplex deſe
ctus:ſcilicet quia nõ poteſt abſoluere:vel q:
neſcit. Ex parte etiã confitentis eſt duplex de
fectus.ſcilicet quia contemnit ſacerdotis ab-
ſolutionem:aut ligatõem. Sunt alij duo ca-
ſus de quibus eſt controuerſia inter docto-
res.vnus eſt de peccati alicuius obliuione.
alius de recidiuatione. Sed poteſt dici ꝙ in
his duobus caſibus iterum oĩa peccata con
fiteri ſit conſilium nõ preceptũ. Quinqꝫ au-
tem ſunt caſus in quibus eſt cõfitens ad epi
ſcopum mittẽdus.vel ſuper eo epiſcopus cõ
ſulendus. Primus eſt de penitentia ſolẽni q̃
ab ipſo debet imponi:⁊ per eũ penitens re-
conciliari. Secundus eſt de excõmunicatis:
quos non poteſt ſacerdos aliquando abſol-
uere. Tertius eſt cum inuenerit ſacerdotem
in irregularitate contracta:ꝓpter quã debet
ad epiſcopum mittere confitentẽ.qui ſi põt
eũ abſoluat:vel cũ litteris ſuis ad papã mit-
tat. Quartus eſt de incendiarijs. Quintus
eſt ſi ſit conſuetudo in aliquo epiſcopatu ꝙ
certa crimina ad epm mittant:vt homicidiũ
⁊ ſacrilegium.⁊ iſte caſus nõ eſt generalis.
Satiſfacere vt dicit Auguſtinus:eſt peccato
rum cauſas excludere:⁊ eoꝝ ſuggeſtionibus
aditum nõ indulgere. Anſelmus vero dicit.
Satiſfacere eſt debitũ deo reddere. Partes
autem ſatiſfactionis tres cõmuniter aſſignã-
tur.ſcilicet ieiunium:elemoſyna:⁊ oratio. Ie
iunium eſt contra carnis concupiſcentiam.
Elemoſyna contra cupiditatem oculorum.
Oratio eſt contra ſupbiã vite. Itẽ ieiunium
ordinat nos ad noſipos. Elemoſyna ad ꝓxi
mos. Oratio vero ad deum. Item per ora-
tioneꝫ recõciliamur deo.cui ſm Auguſtinũ

per ieiuniū ⁊ elemoſynā facimus duas alas. ¶ Quattuoꝛ autem ad iuſtificationē impij requiruntur.duo ex parte dei.ſcʒ gratie infuſio:⁊ culpe expulſio. Et duo ex parte impij. ſcilicet motus liberi arbitrij conſonans gratie aduenienti.⁊ cordis contritio concoꝛdās gratie culpam expellenti.Hec autem quattuoꝛ precedit attritio.ſ.ad iuſtificationem ꝑparatio.que eſt motus fidei ⁊ doloꝛis:q̄uis lōgo tempoꝛe ſemiplenus. Tanguntur autem hec quattuoꝛ ſupꝛadicta in illo verſu pſal. Cōmouiſti terram ⁊ conturbaſti eam.ſana contritiones eius quia ꝯmota eſt.Gr̄a quippe adueniens in aīam cōmouet ratioaeʒ ſm ꝙ eſt poteſtas vel potentia liberi arbitrij.et conturbat voluntatem per contritionem.et poſtmodum ſanat per peccati expulſionem. ⁊ hoꝝ reddit duplex ratio.ſ. ꝯmotio rōnis. ⁊ conturbatio mentis que ꝑceſſit.vn̄ ſubditur.q꞉ cōmota eſt.Unde ꝯmotio dicit a con qḋ eſt ſimul.q꞉ tunc omnes vires ſup ſe pungunt ⁊ mouent ad bonum.¶ In ſacramento penitentie eſt aliqḋ qḋ eſt tm̄ ſignū:vt exterioꝛ pn̄ia ſm inſtitutionem eccleſie.in qua eſt ſacerdotis abſolutio tanq̄ꝫ foꝛmale.⁊ confitentis humiliatio ſiue quantū ad actum cōtritionis:ſiue quantū ad verbū accuſationis ſiue quantum ad penā ſactiffactionis tanq̄ꝫ materiale.Aliud quod eſt tm̄ res.vt peccati remiſſio perfecta. Aliud quod eſt res ⁊ ſignum.vt penitudo interioꝛ.

¶ De vnctōe extrema. Sectio lij.

s Equitur de vnctōe extrema.Circa quam ſeptē breuit ſunt videnda.ſcʒ que materia.que foꝛma:qs diſpenſatoꝛ.qs ſuſceptoꝛ:que efficacia.q̄ ad confirmationē differentia.⁊ que ſignificationis cōuenientia.¶ Materia huius ſacramēti eſt oleū ſimplex ſed ꝯſecratum ab ep̄o.Foꝛma vero eſt vocalis expꝛeſſio oꝛōnum in oꝛdinarijs ꝯtentaꝝ.¶ Huius ſacramenti diſpēſatio ſacerdotibus cōpetit ex officio:⁊ hoc cōfirmat auctoꝛitas ⁊ ratio.Auctoꝛitas.Jacobi vlti.Qui infirmātur inducat p̄ſbyteros. Ratio etiam hoc ꝯfirmat:q꞉ cū materia huius ſacramēti ſit oleū ab ep̄o ꝯſecratū:conſecratis debet manibus contrectari. Et ſic cuꝫ ſit medicina peditantiū:nō ad ſolos ep̄os ꝑtinet.Oleum autem ꝯſecratū non ad aliquos laicos ſe extendit.¶ Debent aūt illud ſacramentū ſuſcipe ſoli infirmi:rōne vtentes. qui ſcilicet potuerūt peccare venialiter vel etiaꝫ peccauerūt.⁊ hoc in moꝛtis articulo exiſtentes. Et ſic patet ꝙ nec infantibus nec naturaliter ſtultis debet extrema vnctio diſpenſari. nec intrantibus iuſtū bellū.q꞉ ſacramenta eccleſie non ſequuntur foꝛtunam:ſed reſpiciūt naturam.nec.etiā per ſententiā condēnatis. q꞉ tales quantūcunqꝫ dānati in eccleſie facie ſunt infames.Nec mediocriter infirmātibꝰ. q꞉ adhuc poſſunt venialia iterare.¶ Eſt autem hmōi ſacramentū tā finaliter q̄ꝫ efficaciter contra venialia oꝛdinatū.⁊ quantū ad remiſſionē culpe:⁊ quantū ad dimiſſionem patris pene.Ualet etiā conſequenter ad recupandā coꝛpis ſanitatem:ſi expediat infirmanti. Et q꞉ venialia efficaciter tunc curant quando ſic delent.q꞉ nō amplius iterantur. tunc debet adhiberi iſta medicina qn̄ deſperat de infirmantis vita.Si tn̄ ꝯtingat eum reſtitui ſanitati:poteſt ⁊ debet ꝓpter venialia iterata medicina venialiū iterari. Et quia venialia peccata ꝑ oꝛgana ſenſuū maxime cōtrahunt:ideo ꝑtes tribus potētijs ſeruiētes inungunt. Eſt enim triplex potentia ſm quā anima regit coꝛpus:⁊ etiā ꝯtrahit iuſtū moꝛbū.ſ.ſenſitiua:generatiua:⁊ pꝛogreſſiua.Sēſitiue deſeruiūt os:oculi:nares:aures:⁊ manus.generatiue lumbi.pꝛogreſſiue pedes. Et ſm hoc eſt infirmus in ſeptē coꝛpis partibus inungendus.ſ.in labijs:in oculis.ī manibus:in auribus:in naribus:in lūbis.⁊ ī pedibus.¶ Ex pꝛedictis colligitur ꝙ inter hꝰ ſacramentum ⁊ ſacramentū ꝯfirmatōnis eſt differentia ſeptifoꝛmis.ſ.in efficacia.in materia:in foꝛma:in ſuſcipiente:in dāte.in locoꝛ⁊ in tpe.Nota tn̄ ꝙ vnctio que fit in criſmate dicit vnctio pꝛincipalis quadruplici ratiōe

scilicet rone loci:q: fit in fronte.rone ministri: q: ab epo.rone elemeti.q: de oleo mixto cu balsamo.rone effectus ppter abundantiam gre:q: ibi dat padytus in magna abudatia. Juxta h nota q crismate iungunt baptizati in vtice:ɔfirmadi in fronte.potifices in capite.reges vt dicit in scapul. ¶ In sacro extreme vnctois bm exigetia sacramentalis significatois est aliqd qd est tm signu:vt exterior vnctio. Aliud quod est tm res:vt venialis morbi curatio. Aliud qd est res ꝛ signum vt ipsa deuotois excitatio in aia.que non est aliud nisi queda spiritalis vnctio.

¶ De ordine. Sectio liiij.

Equit videre de sacro ordis q̄tuz ad:preparatoem ɔsignatois.q̄tum ad ordinis diffinitoem. quantuz ad characteris impssione.q̄tum ad debita dispensatoem.quantu ad recta susceptoez.q̄tu ad significatoem:ꝛ quantu ad status ɔsumatoem. ¶ Qui sunt ad ordines ecclesiasticos assumedi:primo assignant signaculo diuino distinctiuo ꝛ instructiuo. Na tondent in capite qd est mebꝝ p ceteris nobile.ꝛ q: tosura ta superius q̄ inferius facta forma habet corone que est signu dignitatis regie:innuit q qui taliter ab alijs distinguunt ad officiuz nobile.s.ad regale sacerdotiu assumuntur. Non tm autem tale signu est signu distinctionis:sed etiam instructionis. In tali enim tonsura est supfluitatis amotio.in quo instruunt clerici:quid vitandu:q: supfluitas terrenoꝝ. Est etia sumitatis capitis denudatio. in quo instruuntur quid amandum:q: felicitas supnorum. Est figure orbicularis impressio.in quo instruuntur quo ɔseruandum est.q: figura orbicularis est simplicissima:capacissima ꝛ pulcerrima:ad innuendum q talit coronati debent simplificari in intentoe.amplificari in dilectione:pulcrificari in castificatione. ¶ Ordo sic diffinitur. Ordo est signaculum in quo spiritalis ptas tradit ordinato. Cu enim septe sunt ordines.s.ordo ianitoꝝ.lectorum:exorcistaꝝ:acholytoru : subdiaconorum.diaconoꝝ ꝛ sacerdotu. In ordine sacerdotali dat potestas conficiedi corpus xpi veru:ꝛ absoluendi corpus christi mysticum. ꝛ hic ordo tanq̄ nobilissimus debet habere alios sibi admistrantes:respectu duplicis potestatis. In conficiedo corpus christi veꝝ sibi seruiunt subdiaconi ꝛ diaconi. Ita q potestas ꝛ officium subdiaconi est in accipiedo hostias a plebe. Ptas ꝛ officiu diaconi est easdem a subdiacono susceptas sacerdoti offerre. In absoluendo aut corpus christi mysticum quattuor minores subseruiunt sacerdoti. Ita q potestas ꝛ officiu ianitoru est ad locu sacru admittere. Lectoꝝ est documentum prebere. Exorcistaꝝ est auxiliu prestare. Acholytoꝝ est exempla mostrare. Hoc officio septiformi dns vsus fuit. Fuit nanq3 hostiarius qn facto flagello eiecit negociantes de templo. Fuit lector qn legit in synagoga assumpto libro. Lu.iiij. Fuit exorcista quando saliua sua tetigit linguam surdi ꝛ muti. Matth.vij. Ostendit se acholytu quando Joha.viij.dicit. Ego sum lux mundi. Fuit subdiaconus quado lauit pedes discipuloꝝ. ꝛ linteo se precinxit. Joha.xiij. Fuit diacon⁹ qn post cena corpus ꝛ sanguine suum discipulis dispensauit. Fuit sacerdos dum seipm in ara crucis obtulit idem sacerdos ꝛ hostia. Et etiam quando in cena panem in corpus ꝛ vinu in sanguinem ɔmutauit. ¶ Character cum signaculu impressum distinctiuu ppetuu christo ɔfiguratiuu imprimitur i quolibet ordine:no idem sed diuersus.ordine ɔgruo:no necessario.cu vnus possit recipi q̄uis indebite alio pretermisso:ita q cu puentum fuerit gradatim ad ordinem sacerdotis in quo est status:q̄uis septem sint gradus. vnus est tm ordinis sacramentu.sicut vna dicimus eplam:q̄uis habeat multas partes. In quolibet autem ordine character imprimitur in eo signo quo maiore habet silitudinem ad signatum.ꝛ in quo principalis ptas quam ordo respicit significatur tradi ordinato.ad qua significandu duo concurrunt exte

rius.scꝫ traditio alicuius instrumenti:⁊ expssio vocalis verbi:vt insigno visibili simul ⁊ audibili significetur dari.⁊ hec duo sunt essentialia ⁊ intrinseca ordinis sacramento.

¶ Debet aũt dispensari hoc sacramentum cum magna discretõne ⁊ solẽnitate.ac p hoc non a quolibet.nec cuilibet:nec in quolibet loco.nec quolibet tempore.sed sub debitis signis:tam ex parte visus q̃ꝫ ex parte auditꝰ. vt dictũ est solẽnitate nihilominus obseruata quantũ ad tẽpus ⁊ locũ:officiũ ⁊ psonaꝫ.

¶ Requiritur aũt multiplex conditio.vt digne ⁊ debite suscipiaᵗ ordinis sacramentuꝫ. scilicet ex parte originis:vt nõ sit filius sacerdotis vel spurius:vel etiã solẽniter penitẽs. A corporis parte:vt nõ sit corpe viciatus:demoniacus.epilenticus.A parte actionis:vt nõ sit homicida:vel aliter enormis peccator A parte conditõis:vt nõ sit seruus.A parte conuersatõis:vt non sit curialis.A parte cõiugationis:vt non sit bigamus.A parte sexꝰ vt non sit mulier que nõ potest ordinari nec de iure nec de facto.A parte sensus:vt non sit infantulus:in quo nondum viget iudiciũ rõnis.

¶ In hoc sacramento est aliud quod est tantum signum:vt exterior operatio i traditione alicuius instrumenti.⁊ expressione v̀bi.Aliud quod est tantum res:vt spiritualis potestatis collatio.Aliud qđ est res ⁊ signũ. vt interior characteris impressio.Collige ex predictis ꝙ septem sunt ordines ⁊ non plures.quattuor sunt minores qui dicuntur non sacri.quia post eorum susceptionem potest clericus cõiugari.Tres maiores.scilicet subdiaconatus:diaconatus:⁊ presbyteratus.in quo est status ordinum.hi dicũtur sacri:quia post eorum susceptionem non licet ordinatis carnali operi deseruire:cum sint totaliter diuino cultui dedicati.Et sic patet ꝙ psalmistatus non est ordo:sed officium annexum ordini.Nec episcopatus est ordo sed dignitatis nomen ⁊ officij.Colligas in vnum nominatam ordinum q̃ꝫ officiorum:⁊ dignitatũ:vt deuenias ad vnum hierarchiam ecclesiastice hierarchie.⁊ sic procede.psalmista:hostiarius:lector:exorcista:acholytus:subdiaconus:diaconus:presbyter.archipresbyter:episcopus:archiepiscopus:patriarcha.pontifex summus.

¶ De matrimonio. Sectio liiij.

Sequitur videre de sacramento mr̃imonij quantũ ad diffinitionẽ.q̃ᵗuꝫ ad institutionem.quantũ ad cõtractionem.quantũ ad diuisionem.quantuꝫ ad significationem.quantũ ad bonũ pueniens. ⁊ quantũ ad ipedimentũ phibens.¶ Matrimoniũ diffiniᵗ sic.Matrimoniũ est viri mulierisqꝫ coniunctio maritalis inter legitimas personas:indiuiduã vite consuetudinẽ retinens.Est aũt institutũ matrimoniũ a deo in officium.in remedium:⁊ in sacramentum vel signũ.In officium inquã pcreande prolis etiã in statu nature institute.In remediuꝫ contra impulsum libidinis in statu nature lapse.In sacramentum siue signũ insolubilis coniunctionis naturarũ in christo.diuine scꝫ ⁊ humane.

¶ Circa ɔtractionem matrimonij nota ꝙ per sponsalia de futuro initiatur. p mutuũ consensum inter legitimas psonas per verba de presenti expssum ratificatur.p carnalem copulã subsequentẽ cõsummatur. Circa sponsalia nota ꝙ ante septẽniũ ɔtracta de iure non valent.post septenniũ vero tenent.Et hec quattuor modis contrahunᵗ. scꝫ simplici pmissione.fidei datõne.siue iuramenti interpositione.datis arris sponsaliciis ⁊ anuli subarratione.Sic aũt contracta octo modis soluuntur.Primus est voto solẽni superueniente.vt si alter sponsoꝝ intret religionem.Scđus est superueniẽte mr̃imonio.vt si cũ alia ɔtrahat de presenti.Tertius est supueniẽte affinitate.vt si cognoscat aliam ɔsanguineã sponse sue.⁊ hoc possit fama vel facto pbari.Quartus est incurrabili infirmitate supueniẽte.puta lepre:vel mutilatõne alicuius mẽbri.Quintus est altero se absentante:vt cũ vadit in regionẽ longinquã sine licentia alterius.Sextus est altero fornicãte.

Septimus est vtroqꝫ volente.ſcilicet cũ am
bo conſentiũt:⁊ mutuo ſe abſoluũt. Octauꝰ
eſt minore petente.vt qñ contracta ſunt ſpon
ſalia inter duos.quorũ vnus eſt in etate debi
ta.alter non. Duobus primis modis ſoluũt
ſponſalia ipſo facto. Conſequentibus vero
ꝑ iudiciũ eccleſie. Duplex eſt aũt effectꝰ ſpõ
ſaliũ contractorũ. Unus eſt obligatio ꝓpter
ꝓmiſſioné.vñ tales cõpellendi ſunt ad mri-
moniũ contrahendũ niſi timeat vxoricidiũ.
vel interueniat aliqs caſuũ predictorũ. Alius
effectus eſt publice honeſtatis iuſticia.que é
ꝙ nullus conſanguineorũ ſponſi poteſt ꝯhe
re cũ ſponſa.vel econuerſo. ¶ Coniũcti ma
trimonialiter ꝑ eccleſiá triplicit̃ ſepãtur. aut
ſimpliciter quantũ ad vinculũ.cũ oſtenditur
ꝓpter impedimentũ legitimũ nõ fuiſſe cõiu
gium inter eos.aut ſepant̃ ad tempus ad pe
nitentiá faciendá.vt qñ ꝯtra interdictũ eccle
ſie ꝯtraxerũt.aut ſepant̃ ſimpliciter quantũ
ad tꝑus in penã:ꝓpter aliqd crimé ꝯ ſubſtá
tiá matrimonij ꝑpetratũ.vt qñ alter coniu-
gum fornicat̃:tũc ſi petat innocens cum pro
batione adulterij:abſoluit̃ ꝑ eccleſiam a mu
tua cohabitatione vxoris ⁊ debiti redditõe.
Sunt aũt ſeptem caſus in quibus põt adul-
tera excipere contra petenté diuortiũ. Pri-
mus eſt ſi fornicari ꝯuincit̃. Scds eſt ſi eam
ꝓſtituat. Tertius cũ credebat virũ in bello
eſſe defunctũ ⁊ nupſit alteri. Quartus ſi co
gnita eſt ab altero latéter qué credebat eſſe
virũ ſuũ. Quintus eſt ſi fuit vi oppſſa. Se-
xtus eſt qñ poſt adulteriũ recõciliauit eam ſi
bi:⁊ petijt debitũ. Septimus eſt rarior ca-
ſus.vt ſi infidelis repudiauit vxoré:⁊ illa nu
bet alteri.ſi veniat ad fidem debet eam reci
pere non obſtáte ꝙ fuit fornicata. ¶ In ma
trimonio ratificato eſt aliqd qd eſt tm̃ ſignũ.
vt conſenſus exterior ꝑ verba.aut nutus ex-
preſſus. Aliud qd eſt tm̃ res.vt vnio dei et
anime per gratiá.que tñ eſt ſepabilis ꝑ peti
mortalis tranſgreſſioné.ſicut illud matrimo
niũ eſt ſepabile ꝑ ingreſſum in religionem.
Aliud qd eſt res ⁊ ſignum.vt conſenſus inte-
rior animorũ. In matrimonio ꝯſummato eſt
tm̃ ſignũ conſenſus exterior.tm̃ res vnio na
turarum inſepabilis in chriſto.res ⁊ ſignum
ꝯſenſus mutuus animorũ. ¶ Tria ſunt bo-
na ꝯiugij.ſ.bonũ fidei.bonũ ꝓlis. bonum ſa
cramenti. Fides eſt ꝙ ſuam cognoſcat ⁊ nõ
aliá:⁊ hoc eſt bonũ moris cadens in genere
honeſti. Bonũ ꝓlis cadit in genere ꝯferen
tis.ꝯfert enim ꝓles ad ſpeciei ꝯſeruatõem:⁊
ad numeri ꝑfectõem. Bonũ ſacramenti ca-
dit in genere delectabilis. Tanta eſt enim ibi
vnio:vt ꝓpter vxoré relinquat hõ patrem
⁊ matré. Et ſic patet ꝙ tria ſunt in electione
ſm phm.ſ.honeſtũ:conferés ⁊ delectabile.
In hoc triplici genere ſunt bona coniugij di
ſtributa.⁊ ſunt hec bona numero tria.q: ad
hoc ꝙ matrimoniũ ſit completum:tria potiſ
ſime requiruntur.ſ.inſtitutio:vſus ⁊ fructꝰ.
Ratione inſtitutionis eſt bonũ ſacraméti.ra
tione vſus debiti eſt bonũ fidei. rõne fructꝰ
ꝯferentis eſt bonũ prolis.

¶ De impedimentis matrimonij i generali.

Sectio lv.

Irca impedimenta matrimonij:q:
c frequenter occurrunt:eſt ſpecialit̃
inſiſtendũ. De quibus eſt tenendũ:
ꝙ quedá ſunt que impediũt ex ꝯgruitate.ſi
cut eccleſie interdictũ:⁊ feriarũ tempus. Et
iſta dicuntur impedire contrahendũ:ſed nõ
dirimere iam ꝯtractũ. Quedá impediũt de
neceſſitate.q: nõ ſtat cum eis matrimonij ſa-
cramentũ. Unde ſic impediũt matrimoniũ
contrahendũ:ꝙ etiam dirimunt iam cõtra-
ctum. Hec autem ſunt numero.xij. que ver
ſibus iſtis continent̃. Error:conditio:votum
cognatio:crimen. Cultus diſparitas:vis:or
do:ligamen:honeſtas. Si ſis affinis:ſi forte
coire nequibis. Hec ſocianda vetant cõnu-
bia:iuncta retractant. Tria ſunt ex parte cau
ſe efficientis:que eſt ꝯſenſus:ad quem con-
currit ratio ⁊ voluntas. Contra actũ rõnis
eſt error:contra actũ voluntatis eſt vis ſiue
violentia. Contra actũ vtriuſqꝫ eſt conditio
ſeruitutis:que impedit partim ꝓpter defectũ

libertatis.partim ,pter erro:e.Tria ex parte cause materialis.Ná matrimoniũ est coniunctio volũtarie introducta inter personas antea nó coniunctas.Unde coniuncti in ,ximitate ad matrimoniũ fiũt inepti.Coniunguntur aũt quidam cosanguinitate:quidam affinitate:quidá publice iusticie honestate.q̃ ɔtrahiẗ ex spõsalibus p verba de presenti. Et sic sunt tria impedimenta.scilicet cognatio:affinitas:⁊ honestas.Tria sunt ex parte cause formalis.q: matrimoniũ est vinculum in quo est mutua potestas viri ⁊ vxoris.Hec autem potestas impeditur quando alter tradit potestatem corporis sui alij:adhuc viuente proprio.⁊ sic est ligamen.aut q: dedicauit se deo:⁊ sic est ordo.aut q: mancipauit se deo ⁊ prelato:⁊ sic est votũ.Tria aũt vltima sunt ex parte cause finalis. Nam matrimonium est ad procreandam ,lem ad cultũ dei.vel saltem in remedium tempestatis.Contra rationem generandi vel remedij est impotẽtia coeundi.Contra cultũ dei qui est in fide:est cultus dispitas.Contra cultũ dei qui est in moribus:est criminis enormitas. ¶ Circa impedimentũ qđ ,uenit ex errore attendendum est:q: error potest esse circa personam: ⁊ circa ,prietates psone. Error circa psoná consensum tollit ⁊ matrimonium impedit.vt si credit consentire in mariá de qua cogitat sensu interiori:consentit in margaretá que offertur sensui exteriori.Si autem sit error circa ,prietates persone:nó propter hoc matrimoniũ impendiẗ.vt si credat accipe diuitẽ ⁊ nobilẽ:quá postea deprehẽdit ignobilem et pauperẽ.De ,prietatibus aũt persone excipiẗ cõditio seruitutis:que impedit matrimoniũ contrahendũ:⁊ dirimit iam ɔtum. Circa quod nota q: triplex potest esse error conditionis.s.paris:vt cũ seruus credit accipere liberá ⁊ accipit ancillá:talis error non impedit.Aut cõditionis melioris.vt cum.s. credit accipere ancillá ⁊ accipit liberam.nec iste error impedit.Aut conditionis deterioris. vt cum credit accipe liberá cum sit liber:⁊ accipit ancillam.talis impedit ɔtrahendũ:⁊ dirimit iam ɔtractũ.nisi velit in eam libere cõsentire. ¶ Circa votũ nota diffinitionẽ Hugonis.Uotũ est testificatio promissionis facte spontanee:que deo ⁊ de his que deo ptinent fieri debet.Item aliter diffinitur.Uotum est melioris boni ɔceptio:cũ deliberatõne formata. Est aũt duplex votũ.s. simplex ⁊ solẽne.Simplex ẽ in quo nõ est in prelatum translata potestas.impedit ɔtrahendũ s; nõ dirimit iam ɔtractũ.Solẽne votũ est qđ solẽnizaẗ ordinis sacri susceptione. ,fessionis emissione.habitus ,fessoꝝ assumptõe:cum alijs que ostendunt hoiem ,fessum:ipedit ɔhendũ ⁊ dirimit iam ɔtum.Circa crimen nota q: in septẽ generibus criminũ denegaẗ ɔnubiũ.Primũ est adulterium cu; occisiõe mulieris seu vxoris.s.fidei datione de ducẽda vxore adultera ,pria defuncta.vel cũ cõtractione de facto.Scđm est incestus.Tertiũ est raptus sponse alterius.Quartũ est de eo qui insidiás matrimonio filiũ suũ đ sacro fonte leuauit.Quintũ est de eo qui occidit psbiteꝝ.Sextũ ẽ de eo q occidit ,priá vxorem sine persequendo culpá adulterij.siue psequendo psonam rõne odij.Septimum ẽ solẽniter penitẽs.In omnibus istis dispensatur preter q̃; in primo quod respicit determinatá psonam.Nam adulterium cum vxoricidio vel cũ fideidatione:vel ɔtione de facto respectu illius psone impedit contrahendũ ⁊ dirimit iam ɔtum. ¶ Item impotẽtia naturalis coeundi si est tpalis non impedit. Si est perpetua impedit ⁊ dirimit si pcedit mr̃imoniũ.Si autẽ sequaẗ mr̃imoniũ nõ dirimit.Sic etiá de sectis diciẗ. ¶ Ordo sacer triplex impedit ɔhendum ⁊ dirimit iam cõtractũ.Minores ordines neutro mõ si voluerit ordinat⁹ ecclesie deseruire. ¶ De cultus disparitate nota q: ifidelis diciẗ aliqñ q: caret fide:nõ tñ fidei sacramento:vt heretica baptizata:talis disparitas impedit ɔhendum:⁊ nõ dirimiẗ iam ɔtractũ.Aut est infidelis carens fidei sacramẽto.⁊ talis disptas

impedit ⁊ dirimit.etiam ſi mulier ſit fidelis: q: caret baptiſmo qui eſt ianua ſacramentorum. ¶ Circa vim ſiue violentiam tene ꝙ coactio poteſt fieri vi ſiue metu. Vis eſt maioris rei impetus qui repelli nõ poteſt. vt cũ quis capitur:trahit:ligat.:talis vis impedit ⁊ dirimit. Metus eſt inſtantis periculi trepidatio. Metus autem eſt duplex.ſ.leuis ⁊ iuſtus. Leuis eſt qui non cadit in ꝯſtantez virum. vt qñ parua eſt ꝯminatio:vel ꝑ hoiem parua potentẽ. Coactio per hunc modũ ſiue metus nõ dirimit nec impedit. Juſtꝰ metus eſt qui poteſt cadere in conſtantẽ virum. vt qñ veriſimile eſt ꝙ malũ inferet qui minatur.⁊ talis coactio tollit ꝯſenſum:⁊ ſm iura impedit matrimoniũ ⁊ dirimit iã ꝯtractum. ¶ Circa ligamẽ nota ꝙ quantũcũqz fiat diuortiũ inter coniuges ꝓpter crimẽ adulterij quantũ ad thoꝝ ⁊ cohabitatõnem:manent perſone ſic ſepate innubiles cũ alijs.cũ inter eos q̃zdiu vixerint ambo:permaneat indiſſolubile vinculũ ⁊ ligamẽ. ¶ Circa honeſtatem publice iuſticie nota:ꝙ qui ꝯtrahit ſponſalia cum aliqua poſt ſeptennium:⁊ decedit ante conſummatum matrimoniũ:ex tali honeſtate retrahuntur ꝯſanguinei ſponſi defuncti a contractione matrimonij cum relicta.et hec honeſtas impedit ꝯtrahendum ⁊ dirimit iam contractum.

¶ De impedimentis affinitatis ⁊ cognationis in ſpeciali.⁊ primo de affinitate.

Sectio lvi.

De duobus impedimentis q̃ reſtant ſpecialiter eſt videndũ.ſ.de affinitate ⁊ cognatõe. Et primo de affinitate. Circa quã primo eſt notanda triplex differentia. Secundo notanda eſt triplex notula. ¶ Differt ergo primo inter eſſe affinem et ꝯſanguineuz. Cõſanguinitas enim venit carnis ꝓpagatione. Affinitas aũt ex carnali cõmixtione. preſuppoſita ꝯſanguinitate q̃ diffinitur ſic. Affinitas eſt ꝓximitas ꝑſonarũ ex carnali copula ꝓueniens omni carens parentela:quantũ eſt de ſe:ſupple. Unde ſi qs cognoſcit mulierẽ efficit affinis oĩbus conſanguineis mulieris:⁊ econtra. Scdo differt inter affinitatem:genus ⁊ gradus. Nã genus attendit ſm plurificatõem cõmixtionis carnis. Gradus vero ex parte ſanguinis ⁊ propagationis. Ppter qd dicebat antiquitus. Mutat nupta genus:ſed generata graduz. Erant enim quoddã tria genera affinitatis. Primum erat ex conſanguinitate ⁊ prima carnis cõmixtione. Verbi gratia.ſi frater tuus contraxit cũ maria:illa erat tibi affinis in primo genere. Scdm erat ex affinitate ⁊ ſecunda carnis ꝯmixtione. vt ſi maria mortuo fratre tuo ꝯtraxit cum martino:ipſe erat tibi affinis in ſecundo genere. Tertiũ erat ex ſecunda affinitate ⁊ tertia carnis cõmixtiõe. vt ſi martinus defuncta maria cõtraxit cũ guillota.ipſa guillota erat tibi affinis in tertio genere. Et ſic nupta mutabat genus . generata vero ſiue propagata mutabat gradum. Nã ſi maria mortuo fratre tuo ex martino filiaz generaſſet.illa filia fuiſſet tibi affinis in ſcdo gradu quaſi neptis:⁊ non in ſcdo genere. Hodie vero ceſſant illa tria genera:preter primum.⁊ filia generata ex cognata tua ex alio viro nihil dicetur tibi attinere. Et ſic tertio differt vtrũ mulier affinis generet ex conſanguineo vel extraneo. Nam ſi generet ex ꝯſanguineo ꝓles genita attinet tibi gradu cõſanguinitatis. Si vero ex extraneo:attinet tibi proles genita gradu affinitatis:vt dictum eſt ſm iura antiqua. Scdm vero iura moderna nihil tibi attinet proles illa. His viſis tres notule ſunt ponende. Quarum prima eſt ꝙ in primo genere affinitatis nõ licet cõtrahere vſqz ad quartum graduz incluſiue. ſicut ⁊ de conſanguinitate dicitur. Si autem quartũ gradum velis agnoſcere:recurre ad perſonã mediante qua affinitas eſt ꝯtracta:⁊ quoto gradu diſtat ab illa:tanto gradu diſtat a ꝑſona cui ẽ affinis:vt ſi ꝯiſti cũ muliere factus es affinis ꝯſanguineis mulieris.et quoto gradu aliqs eſt ꝯſanguineus mulieris tue:toto gradu eſt tibi affinis.⁊ ſi attinet ſibi

in quarto gradu ↄsanguinitatis:attinet tibi
in quarto gradu affinitatis. Et sicut nō licet
vxori tue ↄtrahere cū tali:ita nec tibi. Scđa
est ꝙ ex quo affinitas est ↄtracta:mortua per
sona mediāte qua est ↄcta nihilominus ma-
net.q: sicut vinculū ↄsanguinitatis est ꝑpetu
um sic etiā affinitatis. Tertia est ꝙ affinitas
nō solū contrahit per coitum coniugalē:sed
etiā ꝑ fornicatoriū.

¶ De cognatōe triplici. Sectio lvij.

Equit videre de cognatione q̄ disti
guitur triplex.s.carnalis:spūalis ꝛ
legalis. De singulis videndū est ꝑ
ordinem. Et primo de carnali. Circa quā p̄-
mo ponenda est triplex diffinitio. Ergo vi-
dendum est qd sit ↄsanguinitas:ꝛ quō diffi-
nitur. Scđo adiungenda est triplex notula.
¶ Primo ↄsanguinitas est vinculū ꝑsonaꝝ
ab eodem stipite descendentiū carnali ꝓpa-
gatōe contractū. Scđo videndū est qd sit li
nea. Linea est ordinata collectio ꝑsonaruꝫ cō
sanguinitate coniunctaꝝ ab eodē stipite de-
scendentiū diuersos gradus continēs. Et q:
ordo pōt attendi quantū ad id qđ est sup̄. vl
ad id qđ est infra. vel ad id qđ est iuxta. tres
linee assignant. Quedā ascendentiū. in qua
sunt gradus isti. p̄r ꝛ mater:auus ꝛ auia. pro
auius ꝛ ꝓauia. abauus ꝛ abauia. atauꝰ. ꝛ ata
uia. Quedā est descēdētiū:in q̄ sunt filius ꝛ
filia. nepos ꝛ neptis: ꝓnepos ꝛ ꝓnepotis. ab
nepos ꝛ abneptis. atnepos ꝛ atneptis. Que
dā ē trāsuersaliū. i q̄ sūt duo frēs. filij duoꝝ
fratrū. nepones duoꝝ fratꝝ. Tertio vidēdū
est qd sit gradus. Gradus est habitudo ꝑso
naꝝ distantiū q̄ cognoscit quota generis dif
ferentia due ꝑsone differūt seu distāt int̄ se.
¶ Nūc ponende sunt tres notule. Quaruꝫ
prima est ꝙ nō licet ↄhere cū aliqua ↄsangei
nea vsqꝫ ad quartū gradū inclusiue. Scđa ē
ꝙ toto gradu ꝑsone descendētes a stipite di-
stant a seinuicē q̄to distant a stipite. Tertia ē
ꝙ qn̄ ꝑsone inequaliter distāt a stipite. vtꝑo-
te vna in scđo gradu. alia in q̄nto:ꝙ linea cō
sanguinitatis ꝛ gradus computari debet ꝭm
differētiā ꝑsone magis remote. ¶ Circa co
gnitionem spūalem ꝑmo videndū est qd sit.
Est aūt cognatio spūalis ꝓpinquitas siue ꝓ
ximitas ꝓueniēs ex sacramentali donatione.
vel ad id tentione. Scđo vidende sunt eius
differentie q̄ sunt tres. Cōpaternitas que ē
inter p̄rez spūalem ꝛ p̄rem carnalē. P̄rni-
tas q̄ est int̄ p̄rem q susceptit ꝛ eū q suscipit
siue sit masculus siue femina. Fraternitas q̄
est inter filiū spūalē ꝛ filiū carnalē vniuersa
lit̄ ꝛ ꝑcise. nō enim se extendit nisi ad eū q su
scipit. Tertio videndū est quot modis ↄhit
q: dupliciť.s. indirecte:vt cū alter ↄiugum fit
cōpater alicuius ꝑ actū ↄiugis. Directe vt cū
aliqs fit cōpater alicuius ꝑ actū ꝓpriū:vt q̄n
do ip̄e ꝑsonaliter de fonte suscipit filiū alicu
ius. Scđm istū duplicē modū intellige istos
versus. Que mihi vel cuius mea natum de
fonte leuauit. Hec mea cōmater fieri mea
neq̄t vxor. Si qua mee natū nō ex me fonte
leuauit. Hanc post functā meā nō inde veta
bor habere. Contrahit aūt hec cognatio ꝑ
cathecismū:baptismū:ꝛ confirmationē. Sꝫ
per cathecismum adeo exiliter vt vix impe-
diat matrimoniū contrahendū. nō autem di
rimit iam contractū. Per baptismū vero et
ↄfirmationem contracta cognatio spūal' ꝭm
triplicē drn̄tiam supradictā impedit ↄhendū
ꝛ dirimit iam contractū. ¶ Mōō videnduꝫ
est breuiter de cognatōe legali. que sic descri
bit. Cognatio legalis est ꝓximitas ꝓueniēs
ex adoptōe. Triplex aūt orit cognatio ꝑ ad
optōem. Una est quasi descendentiū:que at
tendit inter adoptantē:ꝛ filiā vel neptē ado
ptatā. ꝛ inter ipsos nō pōt ↄhi matrimoniū.
Alia est quasi a latere:que attendit inter fi-
lium naturalē ꝛ filiā adoptiuam. ꝛ isti q̄ diu
sunt in potestate patris non possunt matri-
monio coniungi. emancipati vero possunt
matrimonio copulari. Alia est quesi affini-
tas quedam. que attenditur inter adoptatuꝫ
ꝛ vxorem adoptantis. vel inter adoptātem
ꝛ vxorem adoptati. Inter istas non potest
matrimonium celebrari. ¶ Nota ꝙ carna

nota

nalis cognatio sumitur penes legem natura
lem. spiritualis penes diuinam. legalis pe-
nes legem humanam. Prima respicit bonū
nature. Secunda bonum gratie. Tertia bo
num fortune. Prima corpus. secunda ani-
mam. tertia coniunctum.

¶ Incipit quarta pars que tribus sectioni-
nibus est contenta.

¶ De triplici differētia premij.
Sectio primo.

POstquam visum est de bo
no inquantū tenet rationez
meriti. videndū est iam vl
timo de bono inquātum te
net rōnem ꝑmij. Circa qꝺ
breuiter sunt tria vidēda. s.
triplicis ꝑmij differētia: vie expediētia: ⁊ gau
dij sufficientia. ¶ Quantū ad primū tenen-
dum est ꝙ triplex ꝑmiū legit in scriptura. s.
ꝑmiū qꝺ dicit aureola. ⁊ ꝑmiū qꝺ dr̄ fruct⁹
⁊ ꝑmiū qꝺ dicit aurea. ¶ Aurea ē merces
in corruptibilis: ⁊ eterna veritate ⁊ bonita-
te. Comparat autem talis merces auree ꝓ-
pter tria. Aurea eni est corona de auro. Co
rona aūt debet filio regis. In q̄ etiā quatum
est in se non est reꝑire principiū neqꝫ finem.
Et materia de q̄ est. s. aurū est iter cetera me
talla maxime icorruptibile. Premio ergo qꝺ
dicit aurea ꝑmiant qui trāseūt ad regni he
reditatē: ad dei eternitatē: ad sui soliditatem
siue incorruptibilitatem. Hoc aūt premium
debet cuilibet ꝟtuti: ⁊ ꝑcipue reddit chari-
tati ⁊ alijs virtutib⁹ grā charitatis. Nā si fi-
nalis charitas amittat: illud premiū nulli da
tur. Et ꝙ ēst bonū increatū de quo ꝑcipitur
ista merces: dicit aūt nunc aurea: nūc ꝑmiuz
substantiale: nunc bonū essentiale. ¶ Aureo
la ꝟo est glīa incorruptionis ꝺm ꝓfectū triū
virium aīe vl' in carne oꝑantiū. Tres qppe
naturales potentie. s. rōnalis: irascibilis: con
cupisibilis in actus ꝑfectissimos egrediūtur
respectu carnis tribus ꝟtutib⁹ informate. s.
prudentia: tꝑantia ⁊ fortitudine. Tēperantia
habet suū ꝑfectissimū actū ⁊ difficillimū qui
est sꝑ seruare carnē suā integrā absqꝫ oi ɔta
gione veneree actiōis. qꝺ faciūt ꝟgines. rō
ne cui⁹ debet eis aureola ꝟginum. Fortitu-
do hꝫ suū actū difficillimū: quē in carne trās
figit ⁊ exercet mediante carne. vti est sustine
re mortē ꝓ iusticia ⁊ veritate. qꝺ faciūt mar
tyres. rōne cui⁹ debet eis aureola martyrū.
Prudentia quoqꝫ habet actū suū difficilli-
mū: quē trāsfigit ⁊ exercet ī carne q̄ aggūat
aīaꝫ. ⁊ hic est docere alios in fide ⁊ morib⁹.
qꝺ faciūt doctores. rōe cui⁹ debet eis aureo
la ꝑdicatoꝝ. Aureola igit ꝟginū est glīa de
incorruptione carnis attestāte incorruptione
mentis. Aureola martyrū est glīa de iuicta su
stinētia mortis vsqꝫquo aliqs perseuerauerit
vsqꝫ ad mortē ꝓ fide ⁊ iusticia patiēter. Au
reola ꝑdicatoꝝ est glīa de incorruptiōe do-
ctrine ad alterū ꝓlate ꝟbo ⁊ mente ⁊ exēplo
De hac aureola predicatoꝝ dicit. i. Thes.
ij. Que est mea spes aut gaudiū: aut corona
glīe: nōne vos ante deū. In signū huius tri-
plicis aureole debite tribus generib⁹ saluan
doꝝ premiunt in aliqb⁹ ecclesijs antiphōis
btē marie versiculi in signū aureole virginū
Antiphonis beati pauli aplī pro predicatori
bus. Antiphonis beati laurentij martyris ꝓ
martyribus. Et nota ꝙ pro q̄ttuor dat ma-
ximis q̄ dat hō iustus deo: ab eo recipit q̄t-
tuor dona maxima. Nā pro bona voluntate
informata charitate recipit aureaꝫ. Pro bo
na doctrina fidei ⁊ morū: recipiunt ꝑdicato-
res aureolā. Pro sustinentia mortꝭ recipiūt
martyres suam. Pro incorruptione carnis
virgines habent suam aureolā. ¶ Premiū
qꝺ dicit fructus attendit ꝺm vnū predictoꝝ
scꝫ ꝺm cōtinentiam virginalē. Et diuersifica-
tur fructus ꝺm ꝙ diuersificat cōtinentia. Est
eni continentia ɔiugalis abstinēs se ab oi co
itu illicito: non tm̄ ab omni coitu. Huic respō
det fructus tricesim⁹: in quo est denarius q̄
eterna significat: ⁊ ternarius triū bonoꝝ ɔiu
gij. s. prolis: fidei: ⁊ sacramenti: q̄ ad denariū
referunt. Est ɔtinentia vidualis abstinēs se
ab omni coitu in carne corrupta respectu tē.

poꝛis ⁊ persone a posterioꝛi tm̄.cui respõdet
fructꝰ sexagesimꝰ. In quo est denariꝰ eterna
significãs. ⁊ senariꝰ operū.in quibꝰ pꝛopter
denarium eternoꝝ debent vidue exerceri ƀꝫ
aplm̄.i.Thim̄.v. Quoꝝ operū pꝛimum est
reddere pentibus vicē. Scõm est instare ob
secrationibus ⁊ oꝛonibꝰ. Tertiū ē filios edu
care. Quartum pauperes hospitio recipere
Quintū sctõꝛū pedes lauare. Sextū tribula
tionem patientibus subministrare. Est tertio
cõtinētia ꝟginalis abstinēs se in carne incoꝛ
rupta respectu cuiuslibet tempoꝛis ⁊ ꝑsone
ab omni coitu.cui rn̄det fructꝰ centesimꝰ:q
cõstat ex denario in se ducto. Iste qdē cõpe-
tit virginibus:q̄ in terra manentes angelicā
ducūt vitā. ⁊ tm̄ interiꝰ sibi vacāt ꝓpter eter
num bonū:qð est denariū in se ducere. Ca-
stitas ꝯiugalis bn̄ excolit terrā suā. vidualis
melius. ꝟginalis optīe. Et nota ꝙ cū ꝟgitas
sit in carne coꝛruptibili:perpetue icoꝛruptio
nis meditatio:virginitas tria dicit. Pꝛimuꝫ
est abstinentia ab omni coitu illicito. Secun
dum est abstinētia ab omni coitu licito. Ter
tium est integritas mentis ⁊ carnis. Quan-
tum ad pꝛimū dicit habitū ꝟtutis. huic debe
tur aurea. Quantū ad scõm dicit ꝟtutis sta-
tum.huic debet fructꝰ centesimꝰ. Quātū ad
tertiū dicit decoꝛē:huic debet aureola. Fru-
ctus autem in virginibꝰ determinat an̄ se au
reolā. Aureola ꝟo pꝛesupponit aureā. Uo-
luntati eni continēdi pꝛopter deū debet au-
rea.sed cū addit in carne incoꝛrupta: supad
dit ei aureola.q: sic est ꝯtinētia in suo sũmo.
Ulterius cū addit: respectu cuiuslibet tpis
⁊ persone.debetur ei fructus centesimus.

¶ De expedientia ad pꝛemiū. Sectio.ij.

Sequitur videre de his q̄ aiam ex-
pediunt ad glīe supplementū. Re-
tardat enim aia exuta q̄ꝫuis grā fi-
nali infoꝛmata dupliciter: ne totaliter ferat
in deū.s.pꝛopter cremabile qð secū traxit. ⁊
pꝛopter coꝛpus suū sociū qð dimisit. Contra
pꝛimū expedit per ecclīe oꝛones ⁊ suffragia
viatoꝛū. Cõtra scõm expedit ꝑ cõsummatio
nem iusticie: siue per remuneratione coꝛpo
rū resumptoꝝ. Pꝛimo ḡ videamꝰ q̄liter aia
bus in purgatoꝛio retardatꝭ valeāt suffragia
viatoꝛū. Et post de resurrectione moꝛtuoꝛū.
¶ Prosunt aūt ecclesie suffragia defunctis
non quibuscunqꝫ sed mediocriter bonis. vt
pote illis q sunt in purgatoꝛio nõ valde ma-
lis: vt illis qui sunt in inferno.nec valde bo-
nis: vt illis qui sunt inꝑadiso.sed potius eoꝝ
oꝛones ⁊ merita militanti ecclīe suffragant.
q: nobis adhuc miseris multa ꝑ eos benefi-
cia impetrant. Pꝛosunt autē suffragia sic im
pensa ƀm magis ⁊ minus. vel pꝛo diuersita
te meritoꝛum in moꝛtuis: vel pꝛo sollicitudīe
charitatis in viuis. Pꝛosunt inq̄ꝫ ad penaꝝ
mitigationem: vel ad celerioꝛem liberatione
pꝛout diuina pꝛouidentia voluerit dispensa-
re. Suffragia aūt que valent pꝛecipue in re-
medium defunctoꝛū.his versibus ꝯtinentur
Missa frequēs: crebꝛesqꝫ pꝛeces.ieiunia sa
cra. Pꝛosunt defunctis: ꝓdest elemosyna san
cta. ¶ Cū autē per diuina munera ⁊ ꝓpꝛia
merita.necnon ⁊ aliena suffragia aīe ad glo
riam trāsierint angeloꝝ.adhuc tn̄ ƀꝫ sctōs ꝓ
pter naturalem inclinationem ad coꝛpꝰ a cõ
templatione plena ⁊ fruitiōe ꝑfecta retardā
tur. Unde videndū est de resurrectiōe. de q̄
ƀm fidē catholicam est tenendū ꝙ oīa coꝛpa
oiuꝫ hoiuꝫ resurgēt in generali iudicio: non
existente in eis distātia q̄ꝫtū ad oꝛdinē tpis:
sed potius q̄ꝫtū ad oꝛdinē dignitatis. Mali
enim non in melius mutabunt. sed in bonis
natura seruabit: ⁊ vicia atqꝫ defectus detra
hent. Oēs quippe resurgēt in itegro coꝛpe.
plena etate: ⁊ debita mensura mēbꝛoꝝ.in eis
dem coꝛpibus numero: ⁊ eisdē ꝑtibꝰ cõstitu-
tis: salua totius veritate nature. nõ solū q̄ꝫtū
ad membꝛa ꝑncipalia ⁊ humiditatē radica-
lem: verūetiā saluis capillis ⁊ mēbꝛis cete-
ris q̄ ad coꝛpis decentiā ꝑtinebunt. Ita ꝙ in
quascunqꝫ auras puluis humani coꝛpis disꝑ
sus fuerit.ad eandem redibit aiam q̄ hoiem
pꝛius vt viueret ⁊ cresceret aiauit. Et q: ele-
cti debent esse confoꝛmes pꝛimogenito moꝛ-

moꝝ.i.dño nr̄o iesu xp̄o.in quo nullus fuit
oino defectus necesse erit vt si aliqđ mem-
broꝝ deerat suppleat.ꝛ si aliqua sup̱fluitas
inerat auferat.si aliqua mébroꝝ inordinatio
corrigat.Si paruus erat ad quantitaté etatꝫ
christi quá habebat paruulus in rõne q̄ꝫuis
nó in mole virtute diuina deducat.Si đcre
pitus:ad candé etaté deueniet.Si gygas ad
eandem.si manus deficiens:ad mensurá có-
gruam limitet.vt sic omnes sancti integri ꝛ
p̱fecti occurrant in viꝝ p̱fectũ in mensuram
etatis plenitudinis xp̄i.Erunt aũt in corpib⁹
electoꝝ quattuor ↄditõẽs nobilissime q̃ do-
tes dicunt:in qbus cetera bona includũtur.
Que qdé dotes sunt claritas:agilitas:ip̄assi
bilitas ꝛ subtilitas.q̃ sic corpus p̱ficiũt ꝙ or
dinant ad aie actõem.que duplex est.s.cogni
tio ꝛ dilectio.Claritas hꝫ ordiné ad ↄgnitio
nem.alie tres dotes ad dilectioné.Consistit
aũt dilectio:que est delectatio magna:in ↄiũ
ctione ↄuenientis cũ ↄuenienti.Est itaqꝫ agi
litas vt ↄiungat aia deo.ip̄assibilitas vt nó
retrahatur.subtilitas vt nihil interponat int
diligens ꝛ dilectũ.Põt aũt sumi sufficientia
haꝝ dotiũ penes causam materialé sic.Cor
pus humanũ quattuor habet defectus:ex q̃t
tuor elementis ex qbus cõponit ꝛ subsistit.
Ab aqua hꝫ passibilitaté que est elementum
fluidũ.Contra hũc defectũ habet ip̄assibili-
taté.A terra habet oppacitaté.ↄ quá hꝫ cla
ritaté.Ab igne q ↄsũmit hꝫ aialitaté:hꝫ quá
alimonijs reddit ponderosum.contra quem
defectũ habebit agilitaté.Ab aere qui cedit
cuilibet impellenti habet infirmitaté.ↄ quaꝫ
habet subtilitaté siue penetrabilitaté:p̱ quá
corpori glorioso erit paruiũ omne duꝝ.

¶ De sufficiétia gaudij. Sectio iij.

i Am ad gaudij sufficientiá est tertio
siue vltimo transeundũ.Circa quá
breuiter est attendendũ ꝙ gaudiuꝫ
sufficiẽs perficit ꝛ ↄplet in tribus dotibus
aie.que sunt ap̱ta visio summi veri.certa ten
tio summi ardui.p̱fecta dilectio sũmi boni.
In p̱mo p̱ficit rõnalis.in scđo irascibilis.ĩ
tertio ↄcupiscibilis.Primũ est p̱mũ fidei.
scđm premiũ spei.tertiũ premiũ charitatis.
Sunt aũt quidá ternarij in sup̱iori facie aie:
qbus ab imo sui vsqꝫ ad summũ dei p̱uenit
ꝛ quiescit.Sunt tria subiecta.s.tres potentie
naturales:rõnalis:irascibilis ꝛ ↄcupiscibilis
que tanq̄ꝫ fundaméta bonis spũalibus sub-
stituunt.Sunt tres habitus virtutũ theologi
caꝝ.s.fidei:spei:ꝛ charitatis.que a deo g̃tis
ad informationé triũ viriũ p̄dictaꝝ infundũ
tur.ꝛ qbus ip̄e potétie diriguntur.Sũt tres
actus qui a p̄dictis potentijs mediãtibus tri
bus habitib⁹ supradictis.s.tribus virtutibus
theologicis eliciũtur.s.credere assentiédo sũ
me v̄itati p̱pter se sup̱ oia.Sp̱are intenden
do sũme largitati p̱pter se ꝛ sup̱ oia.Dilige
re ↄplectédo sũmá bonitaté p̱pter se ꝛ sup̱
omnia.Sunt tria obiecta ad que tres actus
egredientes a tribus potétijs v̄tute triũ ha
bituũ terminant.Ista aũt obiecta sunt v̄itas
increata:maiestas increata:ꝛ bonitas.Ita ꝙ
summũ verũ est obiectum fidei.summũ ar-
duũ est obiectũ spei.sũmuꝫ bonũ est obie-
ctum charitatis.Uerum inq̄ꝫ sub ratiõe ve
ri.arduũ sub rõne ardui:bonum sub ratione
boni.Et respiciunt hec omnia statũ ꝛ meri-
tum viatoꝝ.Sunt etiá tria premia.s.cognitõ
siue intelligentia veritatis infallibilis.posses
sio siue p̱manentia dignitatis inamissibilis.
dilectio siue cõplacétia bonitatis infatigabil'.
Et sic p̄t colligi ex p̄dictis ꝙ in gloria celesti
erit premiũ substãtiale:ↄsubstãtiale:ꝛ accidé
tale.Substantiale ꝛ ex p̱te aie consistit in dei
visione aperta.dei tentione secura.dei dile-
ctione perfecta.ꝛ hec est prima stola.Cõsub
stantiale ex parte corporis consistit in clarita
te:ip̄assibilitate:agilitate:ꝛ subtilitate.ꝛ hec
est scđa stola.Accidentale consistit in tribus
aureol':que non sunt oim saluandoꝝ.

Finit Centiloquiũ sancti Bo-
nauenture.

¶ Pharetra sancti Bonauenture cardinalis ordinis fratrum minorum.

In conuersionis mee primordio: cum ob mentis recreationē auctoritates sanctorū legerē. et legēs varias corruptōes pciperē. placuit mihi vt ad ipsū fontem originaliū recurrerē: et ob maiorē certitudinē ipsemet aliq̄ pciperē. q̄ postmodū vt sciui ordinaui. vt q̄ ad meditationē: p̄dicatōem: disputationē ibidē essent vtilia leui⁹ reperirent. Hoc aūt sciat lector: q̄ repperi aliqñ diuersos doctores vnū dixisse. aliqñ eūdē doctorem idē in diuersis libris. ¶ Distinxi autem opusculū istud p q̄ttuor libros. vt dicat liber prim⁹ de psonarū varietate. Scd̄s de principaliū viciorū et vtutū m̄ltiplicitate. Tertius de piculosis. Quart⁹ de gratiosis. In vnoquoq libro posui q̄nq̄gita capl'a. q: talis numerus iubilei est figuratiu⁹. ¶ Opusculum aūt istud pharetrā appellaui. q: sicut in pharetra iacula reponunt: qb⁹ hostis hostē ferit vulnerat: et deijcit. sic et h̄ varie auctoritates fidedignorū: q̄s si manu opatiōis tenemus: hostem antiquū deijciem⁹. ¶ Sciēdū quoq q̄ cū dico idē: non apponēdo vbi: intelligēdū est i priori libro antea posito fore. ¶ Originalia ista sub scripta ipse excepi.

¶ De beato Gregorio.

Moralia
Super Ezechielem
Registrū. idest epistolas
Omelias
Pastorale.
Dialogum
Cantica

¶ De beato Ambrosio.

De virginitate. li. iiij.
De viduitate. li. ij.
De officijs. li. i.
De patriarchis.
De excessu satyri.
De fide resurrectionis.
De hexameron.
De figura seculi.
De obitu Theodosij.
Apologiam de dauid.
Pastorale.
Sermones
Epistolas
Super Lucam.
Super beati immaculati.

¶ De Johe chrysostomo

Super mattheum bis.
Super Johannem.
De compunctione.
De militia spirituali.
De militia christiana.
De eo q̄ non ledit homo nisi a seipso.
Sermones.
Epistolam.

¶ De Isidoro

Etymologias.
Synonimia
De summo bono
De ortu et obitu antiquorum
De nouo testamento

¶ De Cipriano

De. xij. abusibus.

¶ De Augustino.

De ciuitate dei. xxij. lib.
De trinitate. lib. xv.
De doctrina christiana. li. iiij.
De vita christiana. i.
De disciplina christiana
De agone christiano. i.
De confessionibus. xiij.
De gratia noui testamenti.
De moribus ecclesie. i.
De vera religione. i.
De cōsensu q̄ttuor euangelistarum. li. iiij.
De incarnatione verbi. i.
De essentia diuinitatis
De magistro. i.
De ordine discipline. i.
De opere monachorum. i.
De singularitate clericorum. i.

De .lxxxiij. questionibus .i.
De sex questionibus contra paganos.
De questionibus noui ⁊ veteris testamēti .i.
De quinqꝫ responsionibus .i.
De ecclesiasticis dogmatibus .i.
De decem cordis .i.
De pastoribus .i.
De ouibus .i.
De cathezizandis rudibus .i.
De mirabilibus sacre scripture .i.
De moribus manicheorum .i.
De diuinatione demonum
De soliloquijs .ij.
De meditationibus .i.
De virginitate .i.
De viduitate .i.
De bono coniugali .i.
De coniugijs adulterinis .ij.
De quantitate anime .i
De duabus animabus .ij.
De natura boni .i.
De natura ⁊ gratia .i.
De correctione ⁊ gratia .i.
De gratia ⁊ libero arbitrio .i.
De libero arbitrio .iij.
De spiritu ⁊ littera .i.
De vita bona .i.
De perfectione iusticie .i.
De predestinatione diuina .i.
De fide ad petrum .i.
Ad orosium .i.
Ad bonifacium .i.
De penitentia .i.
De patientia .i.
De perseuerantia .i.
Regulam.
Enchiridion.
De cura pro mortuis .i.
De symbolo .iiij.
De ieiunio sabbati .i.
De vtilitate credendi .i.
De laude charitatis .i.
De vnico baptismo .i.
De baptismo paruulorum .iij.
De sermone dn̄i in monte .ij.
De sententia iacobi ad hieronimum.
De conflictu viciorum
Super genesim ad litteram .li. xij.
Super genesim contra manicheos .li. ix.
Epistolas
Sermones
De mendacio .i.
Contra mendacium.
Contra Julianum .vij.
Contra adamantium .i.
Contra quinqꝫ hereses .i.
Contra donatistas.
Contra epistolam fundamenti .i.
Contra aduersarios legis ⁊ prophetaꝝ .ij.

¶ De Hieronymo

Super Isaiam.
Super .xij. prophetas.
Epistolas.
Omelias

¶ De beato Bernardo.

Super cantica.
Super missus est.
Super qui habitat
Super ecce nos.
De consideratione.
De preceptorum dispensatione.
De libero arbitrio.
De diligendo deum.
De amore dei.
De duodecim gradibus.
Epistolas.
Apologiam.
Meditationes.
Sermones.
Flores.

¶ De Anselmo

De similitudinibus
Meditationes.

¶ De Cassiodoro.

De anima.

¶ De Seneca.

Epistolas.
De copia verborum.

¶ Capitula primi libri.

¶ Incipit liber primus de personarum varietate.

De deo
Capitulum primum.

Grego. in moralibus. Deus ipse manet in tra oia. ipse ē extra oia. ipse supra oia. ipe ĩfra oia. et superior est per potētiā: et inferior per sustētationē: et exterior p magnitudinē. et interior per subtilitatem. ¶ Idem. Deus hoc est quod habet: eternitatem quippe habet: et ipse est eternitas. lucem habet: et lux sua ipse est. ¶ Idem. Omnipotens deus etsi plerunqz mutat sententiam: consilium nunqz. ¶ Idem. Omnipotens deus quid nobis profuturum esse valeat sciēs dissimulat exaudire dolentinm vocem: vt augeat vtilitatem: vt vita per penam purget: et quies tranquillitas q̄ hic inueniri non valet alibi q̄rat. ¶ Idem. Oia humana: q̄ iusta: q̄ pulcra sūt, dei iusticie et pulcritudini compatā: nec iusta nec pulcra sunt: sed nec omnino sunt. ¶ Idē Conditor nr̄ mira dispensatiōe cōsilij: et culpas nr̄as respicit: et viuendi tpa impendit. vt longiora vite tpalis spacia: aut conuerso fiāt adiutorium muneris: aut non conuerso augmentum damnatiōis. ¶ Idem in ome. Ubiqz nobis occurrit superna medicina. qr deus et dedit homini precepta ne peccet. et tn̄ peccanti dedit remedia ne desperet. ¶ Idē sup Eze. Omnipotēs deus q sibimetipsi dissilis

non eſt: ea virtute videt oia qua audit omnia
⁊ ea v̄tute iudicat oia q̄ creauit oia. ¶ Au-
guſtinꝰ in ep̄l'a. Deus vbiq; p̄ſens eſt. ⁊ vbi
q; totꝰ preſens. nec tm̄ vbiq; habitans: ſed in
templo ſuo. Capit aūt habitās ab alijs plus
ab alijs minus. ¶ Idē. Deꝰ totꝰ oculus eſt
totꝰ manus: totꝰ pes eſt. Totꝰ oculus eſt: q:
oia videt. totꝰ eſt manus: q: oia operatur. to
tus pes q: vbiq; eſt. ¶ Idem. Non tm̄ mō
in h̄ nos adiuuat deꝰ vt ſciamꝰ qd agēdū ſit
verū etiam vt amādo agamꝰ qd̄ diſcēdo iam
ſcimus. ¶ Idē dicit ſctm̄ hieronimum dixiſ
ſe. Uidere deum ſicut eſt in natura ſua ocu-
lus hoīs non pōt. nec ſolū hō: ſed nec angeli
nec throni: nec ptātes: nec dn̄ationes. ſed nec
omne qd̄ nominat. ¶ Idē de confeſſionibꝰ
Penitet te deus ⁊ nō doles. iraſceris ⁊ trā-
quillus es. opa mutas: nec mutas conſilium.
¶ Idem. O q̄; excelſus es dn̄e: ſ; humiles
corde ſunt domus tue. tu enim erigis eliſos:
⁊ nō cadūt quoꝝ celſitudo tu es. ¶ Idē. Uo
lunt ⁊ potēt a dei deꝰ ipſe eſt. ¶ Idez ſuper
geneſim ꝯ manicheos. Deū dicimus tante
bonitatis eſſe. tante iuſticie: tanteq; incorru-
ptiōis: vt neq; peccet: neq; alicui noceat qui
peccare noluerit. nec ipſi aliqs qui peccare
voluerit. ¶ Idē in ſolilo. Conſtāter deo cre
de. eiq; te totū cōmitte quantū potes. Noli
velle eſſe q̄ſi ꝓprius: ⁊ in tua ptāte: ſed eius
clementiſſimi ⁊ vtiliſſimi dn̄i te ſeruū eſſe ꝓ
fitere. ita enim te ad ſe ſubleuare non deſinet:
nihilq; tibi euenire permittet. niſi qd̄ tibi ꝓ
ſit. etiam ſi neſcias. ¶ Idē de ꝯiugijs adul-
terinis. Abſit vt catholicꝰ quiſq̄; dixerit. qm̄
ſuadet ſpūſſanctus nō deū ſuadere: cū ⁊ ipſe
deus ſit ⁊ inſeparabilia ſint opera trinitatis.
¶ Idem de ci. dei. Patientia dei ad penitē
tiam inuitat malos. ſicut flagellum dei ad pa
tientiam erudit bonos. ¶ Ambro. ſuper lu-
cam. Nihil preſcriptū: nihil circūſcriptum. ni
hil emenſum. nihil dimenſum trinitas habet
non loco claudit nec opinione cōprehendit.
non eſtimatiōe cōcludit: non etate variatur.
¶ Iſido. de ſum. bo. Ille qui nos malos to

lerat: nō dubiū eſt qn ꝯuerſis dement igno
ſcat. ¶ Idem. Cū de deo nec ſm q̄ntitatem
nec ſm q̄litatem: nec ſm ſitum: nec ſm habi
tum: aut motū aliqd digne dicat. ineſt tm̄ ei ⁊
quodāmodo latitudo charitatis: q̄ nos ⁊ ab
errore colligit ⁊ continet in v̄itate. Ineſt ei ⁊
longitudo q̄ longanimiter nos malos portat
donec emendatos patrie future reſtituat. In
eſt ei altitudo per quam oēm ſenſum ſue ſci
entie imenſitate exuperat. Ineſt ei ⁊ profun
dum quo dānandos inferiꝰ iuxta equitatem
diſponens preordinat. Iohan. Chryſo. ſuper
Mat. Deus inuitꝰ cōpellit ⁊ cū magno do
lore peccatores dānare. Non eni ſic dolet q:
⁊ ipſe ab eis offendit. ſed q: q̄ſi violenter co
gitur perdere aliquē qui omnes cupit ſalua
re. ¶ Idē. Deus gaudet: nō de ſuo lucro: ſ;
de ſalute nr̄a. triſtat: non de ſua iniuria: ſ; de
noſtra pditōe. ¶ Bern̄. in li. de ꝯſide. Deꝰ
amat vt charitas. nouit vt veritas. ſedet vt
eqtas. dn̄at vt maieſtas. regit vt principium
ruet vt ſalus. opat vt virtus. reuelat vt lux.
afficit vt pietas. ¶ Idē. Deus nō ptibꝰ con
ſtat vt corpus. nō affectibus diſtat vt aīa. nō
formis ſubſtat vt materia. nō mutat vt om-
ne qd̄ factū eſt. ¶ Idē ſup: q habitat. Uigi-
lat ſuper nos indefeſſus ⁊ peruigil ille ſingu
laris clementie oculus. non dormit neq; dor
mitat qui cuſtodit iſrael. Et id quidem neceſ
ſe eſt. quia etiam non dormit neq; dormitat q
impugnat iſrael. ¶ Idem in ſer. iiij. Quattu
or filie magne miſericordie dei ſunt. immiſſio
amaritudinis: ſubtractio oportunitatis: vir-
tus reſiſtendi: ⁊ ſanitas affectus. ¶ Auctor
de ſpū ⁊ anima. Nemo de dei pietate diffi-
dat: qm̄ maior eſt eius mia q̄; nr̄a miſeria. ⁊
quiſquis ad eū toto corde clamauerit exau-
det illum: q: miſericors eſt. Tardiꝰ ſiqdem ei
videt eſſe pctōri veniā dare: q̄; ipi pctōri ve
niam accipe. Sic eūi feſtinat deus abſoluere
tormenta cōpaſſiōis ſue: q̄ſi plus cruciet eū;
compaſſio miſeri: q̄; ipſum miſerum paſſio
ſui. Glo. Ioh. v. Deꝰ nā miſericors patꝰ eſt
vt ſaluet p clemētiā q̄s ſaluare n̄ pōt p iuſticiā

De christo
Capitulum ij.

g Rego.in mora. Nunciante angelo ⁊ adueniente spũsancto: mox vbuz in vtero: ⁊ mox intra vterꝶ verbuz caro: ⁊ manente incõmutabili essentia verbi que ei est cum prẽ ⁊ cũ spũsancto coeterna: assumpsit intra virginea viscera matris: vt i passibilis pati: ⁊ imortalis mori. ⁊ etern⁹ ante secula tpalis: possit esse in fine seculorum. vt p ineffabile sacramentũ cõceptu sancto: ⁊ partu inuiolabili ẜm veritatem vtriusqꝫ nature eadem virgo ⁊ ancilla domini esset et mater. ℭ Idem. Ad hoc dominus apparuit in carne: vt humanã vitã admonendo: exẽpla prebendo accenderet: moriendo redimeret. resurgendo repararet. ℭ Idẽ. In altitudiẽ sua diuinitas a nobis vtpote paruulis apprehendi nõ potuit. sed strauit se hoibus p humanitatẽ: ⁊ quasi in iacentẽ ascendimus. surrexit ⁊ leuati sumus. ℭ Idem. Qui nos existere fecit ex nihilo: etiã sine sua morte reuocare nos potuit a diabolica passione. Sed vt quanta esset virtus compassionis ostenderet: fieri ꝓ nobis dignatus est qđ nos eẽ voluit: vt in semetipo tpaliter mortẽ susciperet. quã a nobis in perpetuũ fugaret. ℭ Idem. Mos medicine est vt aliquãdo similia similibus: aliqñ ꝯtraria ꝯtrarijs curet. Nã sepe calida calidis: ⁊ frigida frigidis. sepe etiã calida frigidis: ⁊ frigida calidis sanare consueuit. Veniens ergo ad nos desup medicus nr̃ ⁊ tantis nos inueniẽs languoribus oppssos. qddam nobis sile: ⁊ qddam nobis ꝯtrariuz apposuit. ad hoies quippe hõ venit. sed ad peccatores iustus. ℭ Idem. Is qui ꝓpter nos minor angelus sibi extitit: equales nos angel virtute sue minoratõis fecit. vñ ⁊ moriendo docuit mortẽ nõ metui. resurgẽdo docuit de vita confidi. ascendẽdo de celestis patrie hereditate gliari. ℭ Idem sup Ezech. Vt humanũ genus a suo languore sanaret. tunc magna apparuit potentia medici cum languor creuit egroti. ℭ Idem in registro. Ad hoc vnigenitus dei filius formã infirmitatis nostre suscepit ad hoc inuisibilis nõ solũ visibilis: sed etiã despectus apparuit. ad ꝯtumeliaꝝ ludibria: illusionũ ꝓbra: passionũ tormenta tolerauit: vt superbum nõ esse hominẽ doceret humilis deus. ℭ Idẽ. Descẽdens ad inferos christus: solos illos p suam grãm liberauit qui eũ ⁊ venturꝝ esse crediderunt: ⁊ pcepta eius viuendo tenuerunt. ℭ Idem in omelia. Deus qui in vtero vginis incarnatus: in mundũ sine peccato venerat. nihil contradictionis in semetipo tolerabat. ℭ Johes Chry. in ser. Christus viator factus est vt te sine labore faceret. Ex muliere natus est vt preuaricationem eue deleret. homo appellatus est vt te deũ vocaret. fili⁹ hominis dictus est vt te in filium adoptaret dei. ℭ Idem. O misericordia christi. o iude dementia. Ille eum. xxx. denarijs paciscebatur vt venderet: ⁊ christus ei sanguinẽ quem vendidit offerebat. ℭ Idem. Nõ sub tecto sed sub celo christus immolabatur: vt vniuersus aer in excelso immolate ouis odore a tetro mundaretur. Sed ⁊ terra simile beneficium sentiebat decursi de latere sanguinis stillatione mundata. Ambro. de virginitate. Omnia christus est nobis. si vulnus curare desideras: medicus est: si febribus estuas fons est. si grauaris iniquitate iusticia est. si auxilio indiges virtus est. si mortẽ times vita est. si celũ desideras via est. si tenebras fugis lux est. si cibum queris alimentum ẽ. Gustate igitur ⁊ videte qm̃ dominus suauis est. ℭ Idem sup Lu. Me illius infantie christi vagientis abluunt fletus ille lachryme mea delicta lauerunt. Plus igit dñe iesu debeo iniurijs tuis quibus redẽptus sum: qꝫ operibus tuis qbus creatus sum. nõ pdesset nasci: nisi redimi ꝓfuisset. ℭ Idẽ. Nõ solum fidẽ firmat. sed ⁊ deuotõem acuit qꝫ xp̃s vulnera suscepta pro nobis celo inferre voluit: abolere noluit: vt deo patri nr̃e pcia libertatis ostenderet. Augustinus in meditatõib⁹. Quid est iesus nisi saluator. ergo ꝓpter te

metipm esto mihi iesus.noli domie:noli sic
attendere malũ meũ:vt obliuiscaris bonum
tuũ.o bone dñe si ego admisi vnde me dam
nare potes:tu nõ amisisti vnde saluare soles.
¶ Idem de vera religione. Nullum pecca
tum cõmitti potest:nisi cum appetuntur ea
que christus contempsit.aut fugiuntur q̃ ille
sustinuit.tota itaqꝫ vita eius in terris p homi
nem quem suscipere dignatus est disciplina
morũ fuit. ¶ Idem contra iulianum. Caro
christi mortalitatẽ de mortalitate materni cor
poris traxit.quia mortale corpus eius inue-
nit.contagium vero peccati originalis nõ cõ
traxit.q: concũbentis coucupiscentiam non
inuenit. ¶ Idem Christus in carne quidẽ ⁊
de carne nõ tñ carnaliter sed spũaliter natus
est.natus ẽ enim de spũsancto:⁊ virgine ma
ria.de spũsancto:vt non esset in illo caro pec
cati.ex virgine aũt maria vt esset in eo simi-
litudo carnis peccati. ¶ Idem contra qnqꝫ
heresis. Fusus est sanguis medici ⁊ factum
est medicamentũ frenetici. ¶ Idem in li.suo
de pastoribus. Ab oĩbus tentatõib[9] te eruet
dominus:si ab illo nõ recesserit cor tuũ. Nã
ad ꝯformandũ cor tuũ venit ille pati. venit
ille mori.venit sputis illini.venit spinis coro
nari.venit opprobria sufferre.venit postre-
mo ligno ꝯfigi.omnia hec ille pro te.tu nihil
pro illo:sed pro te. ¶ Idem de cathezi.ru.
Omnia bona terrena ꝯtẽpsit hõ factus dñs
iesus:vt ꝯtemnẽda monstraret:⁊ oĩa terre-
na mala sustinuit que sustinenda p̃cepit vt ne
qꝫ in illis q̃rere felicitas:neqꝫ in istis infeli
citas timeret. ¶ Idem de p̃destinatõe diui-
na. Venit filius dei q̃rere qd̃ pierat.sanare
qd̃ egrotabat.erigere qd̃ iacebat. potestatẽ
habẽs dimittere peccata:qd̃ nõ debebat do
nare:qd̃ ei debebat ignoscere. ¶ Idem de
ordine discipline. Q, hoc nostri generis cor
pus tantus ꝓpter nos deus assumere atqꝫ
agere dignatus est:quanto videt vilius:tãto
est clementia plenius.⁊ a quadã ingenioso⁊
supbia longe lateqꝫ remotius. ¶ Idẽ i ep̃la
Ipa virtus p inuiolata mr̃is virginea visce
ra:mẽbra infantis eduxit. que postea p ostia
clausa membra iuuenis introduxit. ¶ Idẽ
de verbis domini. Multos filios dei fecit
vnicus filius dei.emit sibi fratres sanguine
suo.probauit reprobatus. redemit vendit[9].
honorificauit iniuriatus.viuificauit occisus.
Dubitas q dabit tibi bona sua qui non de
dignatus est suscipere mala tua. ¶ Idem in
sermo. Expalmatur qui est vera palma vi-
ctorie.spinis coronat qui spinas peccatorum
venit ꝯfringere.ligat qui soluit cõpeditos.
ligno suspenditur qui erigit elisos:aceto po
tatur fons vite disciplina cedit magister alio
rum salus vulnerat.vita morit.occidit ad tẽ
pus vitã mors.vt in ꝑpetua vita occideret
mors. Isido.de sum.bo. Christ[9] sicut pec-
catum qd̃ pena dignum est non admisit. ita
penam peccati nostri suscepit:vt per indebi
tam penam suã debitam aboleret culpã no-
stram.vt per hoc amitteret dyabolus quos
reos tenebat.dũ vnũ iterfecerat q nihil pec
cati admiserat. Rabanus in libro de laude
crucis. Passio christi celũ sustentat:mũdum
regit:tartaꝝ ꝑfodit.in ea ꝯfirmant angeli.re
dimuntur populi.conterunt inimici. stabili-
untur subsistentia:animant viuentia ꝯseruã
tur sentiẽtia.illustrant intelligentia. Inde ti-
mor ductus a pena fideles liberat:tristicia sa
lubris penitentes a peccatis mundat concu-
piscentia boni virtutum fructus germinat.
gaudiũ vite.spe ꝯfidentes letificat. Ber-
nardus super can. In carne christus ⁊ p car
nem potenter ac patẽter opatus est mira.lo
cutus salubria:passus indigna.p que euiden
ter ostendit q: ipse sit q potẽter:sed inuisibi-
liter oĩa ꝯdidisset.sapienter regeret:benigne
ꝓtegeret. ¶ Idem. Frustra huius seculi sa-
pientes de quattuor virtutibus cardinalib[9]
tam multa disputauerunt.quas tñ apprehen
dere oĩno nequierunt.cũ illũ nescierunt q fa
ctus a deo est nobis sapiẽtia:docens pruden
tiã:⁊ iusticia delicta donãs:⁊ scĩficatio in ex
emplũ tẽpantie continẽter viuẽs:⁊ redẽptio
in exemplum patientie fortiter moriens.

¶ Idem. Utrūq; es mihi dñe iesu: ⁊ specu
lum patiendi: ⁊ premiū patientis: vtrūq; for
titer ꝓuocat ac vehemēter accendit. ¶ Idē.
An ignoras q: benignitas dei ad penitentiā
te adducit. ad hoc siqdem diu suspendit sen-
tentiā vltōis a ꝯtēnente: vt qñq; exhibeat re
missionis grām in penitēte. ¶ Idē. Christ⁹
in carnis assumptōne condescendit mihi. in
culpe vitatione ꝯsuluit sibi in mortis susce-
ptione satisfecit patri. amicus dulcis. consilia
rius prudēs. adiutor fortis. huic securus me
credo. qui saluare me velit nouerit atq; pos
sit. ¶ Idem Iesus mel est in ore. melos ī au
re. iubilus in corde. ¶ Idem. Est inter oleū
⁊ nomen iesus similitudo in quibusdam qua
litatibus olei. qđ licet: qđ pascit. qđ vngit. fo
uet ignem. nutrit carnem. lenit dolorem: lux:
cibus: medicina. Uide idem de hoc nomine
iesu. lucet predicatū. pascit recogitatū. lenit ⁊
vnit inuocatū. ¶ Idem. Ego omnino fiden
ter qđ ex me mihi deest vsurpo mihi ex vi-
sceribus dñi. qm̄ misericordia afluunt: nec đ
sunt foramina p que effluat. foderunt man⁹
eius ⁊ pedes. latusq; lancea perforauerūt. ⁊
per has rimas licet mihi sugere mel de pe-
tra. oleūq; de saxo durissimo. ¶ Idez. Ego
fratres ab incunte mea conuersiōe: pro acer
uo meritorū que mihi deesse sciebam: mihi
fasciculum hūc colligare: ⁊ inter vbera mea
collocare curaui. collectum ex oibus anxieta
tibus ⁊ amaritudinibus domini mei. primū
scilicet infantiliū illataꝝ necessitatū. deinde la
borum quos pertulit in predicādo. fatigatio-
nū in discurrendo. vigiliarū in orando. ten-
tationū in ieiunando. lachrymaꝝ in ꝯpatien
do. insidiaꝝ in colloquendo. postremo picu-
loꝝ in falsis fratribus: cōuicioꝝ: sputoꝝ. co-
laphoꝝ: subsannationū: exprobrationum: cla
uoꝝ: horūq; similiū. Idem. Petra refu-
gium herinacijs. ⁊ reuera refugium. Ubi
est tuta firmaq; requies infirmis nisi in vul
neribus christi saluatoris. Tanto illic securi-
or habito: quanto ille potentior ad saluandū
fremit mundus: premit corpus: insidiatur
dyabolus. non cado: fundatus enim sum su
pra petram. Idem. Apud dñm misericor
dia ⁊ copiosa apud eū redemptio. ꝓfsus co-
piosa: q: nō gutta sanguinis: sed vnda largit
per qnq; partes corpis emanauit. Quid ti
bi debuit facere ⁊ non fecit. illuminauit cecū
soluit mutū. reduxit erroneum. reconciliauit
reū. Idē. Omnino ꝓpter mansuetudi-
nem que in te predicat: currimus post te do
mine iesu: audientes ꝙ nō spernas paupem.
peccatorē nō horreas. Idem. Uult beni-
gnus dux deuoti militis vultū ⁊ oculos ī sua
sustolli vulnera: vt illius ex hoc aīum erigat
⁊ exemplo sui reddat ad tollerandū fortiorē.
enimuero non sentiet sua: dum illius vulne-
ra intuebit. Idē in floribus. Sitio inquit
dñs: dñe qd sitis ergo ne te plus cruciat sitis
q̄̄ crux: de cruce siles: ⁊ de siti clamas. Si-
tio: quid. vr̄am fidē vestrā salutē: vr̄m gau-
dium. plus animaꝝ vestraꝝ q̄̄ corporis mei
cruciatus me tenet. Idem. Quid tibi re-
spondeā dñe: qd loquar. aut quid retribuaz.
fecisti mihi de corpe tuo speculū anime mee.
Idem in sermo. Exinaniuit christ⁹ semet-
ipm formā serui accipiēs: filius erat ⁊ factus
est tanq̄̄ seruus. nec solū formā serui accepit
vt subesset. sed etiā mali serui vt vapularet.
⁊ serui peccati: vt penā solueret cum culpam
non haberet. Idem. In passione domini
tria spēaliter conuenit intueri: opus: modū:
causam. Nam in ope quidē patientia. ī mo-
do humilitas. in causa charitas cōmendat.
Idem. Quā dulciter dñe iesu cū hoibus
conuersatus es. q̄̄ abundanter multa ⁊ ma
gna bona hoibus largiri dignatus es. q̄̄ for
titer tam indigna: q̄̄ aspera ꝓ hoib⁹ passus
es. ita vt liceat sugere mel de petra: oleumq;
de saxo durissimo. duro ad vba: duriori ad
verba. durissimo ad horrenda crucis suppli
cia. Idem. Uide nunc opera domini que
posuit ꝓdigia super terrā. flagellis cesus. spi
nis coronatus: clauis confossus. affixus pati
bulo opprobrijs saturatus. oīum tñ dolorū
immemor: ait pater ignosce illis. Idem.

Videas deus hoies oino carnales effectos tantum eis dulcedinis in carne exhibuit: vt du rissimi cordis sit quisqs eu toto affectu non diligit. ¶ Idem. An trepidas ad christū accedere. frater tuus est ⁊ caro tua per oia ten tatus absqz pctō vt misericors fieret. ¶ Idē Quis cogitare suffecerit qualiter dns puenit nos. venerit ad nos. subuenerit nobis. singularis illa maiestas voluit mori vt viueremus. seruire vt regnaremus. exulare vt repatriaremus. ⁊ vsqz ad seruilissima opa in clinata est: vt constitueret nos super oia opa sua. Ansel. in libro Cur deus hō. Quattuor modis potest deus facere hoiem. aut de viro ⁊ femina: sicut assidu⁹ demōstrat vsus. aut nec de viro nec de femina: sicut creauit adam. aut de viro sine femina: sicut fec̄ euā. aut de femina sine viro: qd nondum fecit. Vt igit hunc quoqz modū probet sue subiacere potestati: ⁊ hoc ad ipsum opus dilatum esse. nil ꝯuenientius q̄z vt de femina sine viro assumeret humanitatē. Utrū autē de virgine aut de nō virgine dignius hoc fiat: non est opus disputare: sed sine omni dubitatiōe asserendum est: quia de virgine nasci deum oportebat. Bern̄. in aduentu domini. Si p sonam aduenientis intueor: non capio excellentiam maiestatis. Si attendam ad quos venerit dignitatem magnitudinis expauesco. Et sequitur. Venit vniuersitatis creator et dominus ad hoies. venit medicus ad egrotos. redemptor ad venditos. ad errātes via. ad mortuos vita. venit non pdere sed saluare. soluere nō ligare. ¶ Idē. Priusq̄z appareret dei humanitas: latebat ei⁹ benignitas. apparuit enim eius potentia in rez creatōe. apparebat autē sapientia in eaz gubernatione. sed benignitas misericordie maxime apparuit in humanitate. ad Titū. ij. Apparuit gratia dei saluatoris. ¶ Nota. Quantumcunqz te deieceris humilior christo nō eris. esto q pedibus incedas. fusca tunica vestiaris. paupibus equeris. cellas paupez dignāter introeas. sis cecorum oculus: pes claudo rum. manus debilium. aquā ipse cōportes. ligna ꝯscindas. focum extrahas. vbi vincu lum: vbi sputum: vbi alape: vbi flagellū: vbi patibulum: vbi mors.

¶ De eucharistia.
Capitulum iij.

Rego. i mora. Singulariter ad absolutōem nostrā oblata cum lachrymis ⁊ benignitate mentis sacri altaris hostia suffragatur. q: is qui in se surgēs a mortuis iam non morit: adhuc p hāc i suo mysterio p nobis itez immolat. ¶ Idez in dyalogo. Quis fidelium habere dubiū possit in ipsa imolationis hora ad sacerdotis vocem celos aperiri: in illo iesu christi mysterio angeloz choros adesse. summis ima sociari. terrena celestibus iungi. vnū quoddaz ex visibilibus atqz inuisibilibus fieri. Sz necesse est cū hec agimus nosmetipsos deo i cordis contritōe mactemus. ¶ Idem infra capitulo de muliere. Nota duo. Idem etiā capitulo de coniugatis. Si qs sua Johānes Chryso. sup Joh. Ubicunqz viderint sanguinem dn̄icuz fugiūt quidē demones: ocur runt aūt angeli. hic sanguis effusus oēm orbem terraz lauit. ¶ Idem in ser. Indigna ⁊ fucata mente mysterioz celebrantibus secrete: a dyabolo p̄parant insidie. q magis ac magis a se mutant: q nō equo aio cōmunicare festinant. ¶ Idē. Sicut corporalis cibus cū ventrē inuenerit aduers humoribus occupatū amplius ledit: magis nocet: nullū prestat auxiliū. ita ⁊ spūalis cibus si aliquē reperit malignitate pollutū: magis eū perdit: nō sua natura sed accipientis vicio. Hieronymus in eplā. Utinam omni tpe ieiunare possemus. qd in actibus aploz diebus pentecostes: ⁊ die dn̄ico apl'm paulū: ⁊ cū eo credētes fecisse legimus. eucharistiā quoqz absqz ꝯdēnatōe nr̄i ⁊ pungēte ꝯsciā: sp possemus accipe. Aug⁹ de ecclesiasticis dogmatib⁹. Quotidie eucharistie ꝯmuniōez accipe nec laudo nec vitupo: oibus tn̄ dn̄icis dieb⁹ ꝯmunicandum hortor: si tamen mens in af

fectu peccandi non sit. Idẽ de ci. dei. Corporis ⁊ sanguinis christi sacrificium successit oibus illis sacrificijs veteris testamenti que immolabantur in vmbra futuri. Et post. pro illis omnibus sacrificijs ⁊ oblationibus corpus christi offertur ⁊ pticipãtibus mistrat.
Bern. in legẽda sancti malachie. Eucharistie plane sacramentũ potẽs est peccata cõsumere: debellare obuias ptãtes. inferre. celis reuertentes de terra.

De cruce.
Capitulum iiij.

Grego. sup Eze. Redemptor nr̃ ad passionẽ ductus: lignum sibi crucis ipe: portauit: ⁊ sic in sacrificio ꝓ nobis ex humanitate est mortu⁹: vt tñ immortalis maneret ex diuinitate. Ambro. sup bti immaculati. Crux est opprobriũ pfido. fideli aũt gloria. redẽptio: resurrectio est: q: ꝓ nobis passus est dñs illo nos redemit sanguie: illa ad padisum resurrectione vocauit. Johãnes Chrys. in ser. Crux nobis totius beatitudinis causa est. hec nos a cecitate liberauit erroris: hec ẽ tenebris reddidit luci. hec debellatis inimicis quieti perpetue nos sociauit. hec alienatos deo ꝯiunxit. hec nos pegrinos existentes celorum ciues ostendit.
Idem. Crux spes christianoꝝ. crux resurrectio mortuoꝝ. crux cecoꝝ dux. crux desperatoꝝ vita. crux claudorum baculus. crux cõsolatio paupeꝝ. Idem. Crux adolescentium pedagogus. crux sustentatio inopum. crux spes desperatoꝝ. crux nauigantium gubernator. crux periclitantiũ portus. crux obsessoꝝ murus. Idem. Crux insensatorum sapientia. crux libertas seruoꝝ. crux imperitoꝝ pħia. crux lex impioꝝ. crux prophetarũ preconizatio. crux annunciatio aploꝝ. crux martyꝝ gloriatio. crux monachoꝝ abstinentia. crux virginũ castitas. crux gaudiũ sacerdotum. crux ecclesie fundamentũ Augustinus in ser. Crux finita est in pena: sed infinita sp manet in gloria. a locis suppliciorꝝ fecit transitũ ad frontes impatoꝝ. Qui tñ honorem dedit penis suis: quid seruat fidelib⁹ suis. Isid. de sum. bo. Quocũqꝫ o mens ꝓcellis mũdi inuolueris lignũ ꝯscende crucis: vt a mari. i. a tempestate huius seculi libereris. Bern. in floribus. In crucẽ pendet ois fructus vite: q: ipsa est arbor vite q̃ est in medio padisi. ipsa est longitudo ⁊ latitudo: sublimitas ⁊ ꝓfundũ. Ipo bonos colligit ⁊ remunerat: ipa malos dispgit ⁊ condẽnat. ipsa est mestoꝝ consolatio: esurientium refectio: perfectoꝝ gloriatio. Raban⁹ de laude crucis. In cruce insinuat a morte redẽptio: demõstrat sancta moꝝ ꝯuersatio: intimat oimvirtutũ pfectio: ꝓmittit ad eternã vitam ingressio. eterne beatitudinis sperat adeptio: ⁊ vere felicitatis acquisitio. Idẽ. In te crux sancta angeli gaudia sua accumulata ꝯspiciunt: in te hoĩes iura salutis sue cognoscũt. In te inferi iustam retributionẽ fraudis sue pcipiũt. oibus es equa. oibus bona omnibus iusta preterita renouas: presentia illustras: futura premonstras: perdita regris. quesita inuenis: inuenta custodis. Idem. Tu sancta crux pctõꝝ es remissio: pietatis exhabitio: meritoꝝ augmentatio: infirmoꝝ remediũ: laborantiũ auxiliũ: ⁊ lassoꝝ refrigeriũ. sanoꝝ incolumitas. quietoꝝ serenitas. infortunatoꝝ felicitas. Idẽ. Tu sancta crux cura egrotos medicans: tu gaudium mestos consolans: tu sanitas mestos letificans. tu status credentium recte. tu firmitas operantiũ bene: tu beatitudo perseuerantiũ rite: sancta: pia: bona: iusta. Cassiod. super psalteriũ. Crux ẽ humiliũ inuicta tuitio. supboꝝ abiectio: victoria christi: perditio dyaboli: infernoꝝ destructio: celestiũ reformatio: mors infidelium: vita iustoꝝ.

De beata Maria.
Capitulũ v.

Grego. in regist. Dũ vnigenitus dei existens ante secula ex marie vtero natus est homo: inuestigabili miraculo facta est ⁊ ancilla hoĩs per diuinitatem. ⁊ mater vbi per carnẽ. Idẽ in moralib⁹

loquenś de verbo illo Lu.i. virtus altissimi
obumbrabit tibi. Quia vmbra nō aliter ex-
primit nisi per lumen ⁊ corpus: virtus altis
simi obūbrauit marie: q: in eius vtero lux in
corpea corpus sumpsit: ex qua videlicet ob-
umbratione omne in se refrigeriū mētis ac-
cepit. ¶ Idem. Christus nō opante coitu sꝫ
spūsancto superueniente ꝯceptus est: natus
aūt materna viscera ⁊ fecunda exhibuit: ⁊ i
corrupta seruauit. Ambro. de virginibꝰ.
Talis fuit maria vt eius vnius vita: oim di
sciplina sit. ¶ Idē. Quicunqꝫ sibi marie ex
optat premiū eius imitetur exēplū. ¶ Idē
Vidit maria resurrectōem dñi: ⁊ prima vi-
dit ⁊ credidit. vidit ⁊ maria magdalena: q̄ꝫ
uis adhuc ista nutaret. ¶ Idē. Virgo erat
maria nō solū corpe: sed ⁊ mente: que nullo
doli ambitu sincerū adulteraret affectum.
corde humilis. verbis grauis. aio prudens.
loquendi parcior: legendi studiosior: nō in i-
certo diuitiaꝝ sed in prece pauperꝝ spem po
nens: intenta opi. verecūda sermone. ¶ Idē.
Qñ lesit maria vultu parentes. qñ dissensit
a propinquis. qñ fastidiuit humilē. qñ deri-
sit debilem. qñ vitauit inopē. eos solū solita
erat cetus virorum inuisere quos misericor
dia nō erubesceret: nō preteriret verecūdia.
¶ Idē. Nihil toruū in oculis marie. nihil i
verbis ꝓcax. nihil in actu verecundum. non
gestus fractior. nō incessus lasciuior: nō vox
petulantior. vt ipsa corporis species simula-
crum fuerit mentis: figura probitatis. Au
gustinus ꝯtra. v. hereses. Sicut in transitu
marie nō est corrupta virginitas. sic in ea nō
est maculata maiestas. ¶ Idem. Vnde sor
des in maria: que nec ꝯcipiendo libidinem:
nec pariendo passa est dolorē. vñ sordes in
domo ad quā nullus habitator accessit. solus
ad eā fabricator eius ⁊ dñs venit. ¶ Idem.
Eua inobediens meruit penam. maria obe-
diendo ꝯsecuta est grām. illa gustando ꝓhi-
bitū maledicta: hec. credendo angelo bñdi-
cta. ¶ Idem de ṽginitate. Beatior maria
ꝑcipiendo fidē christi: q̄ꝫ ꝯcipiendo carnem
christi. ¶ Idem. Materna ꝓpinquitas ni-
hil marie ꝓfuisset: nisi felicius christū corde
q̄ꝫ carne gestasset. Ipsa quoqꝫ ṽginitas iō
gratior ⁊ acceptior. q: nō eam ꝯceptus xp̄s
viro violaturo quā ꝯseruaret ipse ꝑripuit. sꝫ
priusq̄ꝫ ꝯciperet iam deo dictatā de qua na
sceret elegit. ¶ Idē. Quō inqt fiet istō qm̄
viꝝ nō cognosco. Qđ ꝓfecto nō diceret nisi
deo virginē se ante vouisset. Sed q: hꝰ israe
litaꝝ mores adhuc recusabant: desponsata
est viro iusto: non violenter ablaturo: sꝫ po-
tius ꝯ violentos custodituro qđ illa iam vo
uerat. ¶ Idem in ser. Vera ratione censeo
ꝯfitendū mariā in christo ⁊ apud christū eē.
In christo: q: in ipso viuimus mouemur et
sumus. Apud christū: gloriose ad eternitatꝭ
gaudia assumptam: benignitate christi hono
ratius susceptam ceteris: atqꝫ ad cōmunem
vilitatem nō esse adductā post mortē: putre-
dinis videlicet vermis ⁊ pulueris. Bea
tus bartholomeus vt habetur in legenda.
Hec prima inter feminas hoc constituit in
corde suo vt diceret deo. Domine offero ti
bi virginitatē meā: cum hoc a nullo homine
nec ṽbo didicisset: nec exemplo ad imitatio
nem inuitata fuisset. Hiero. in ser. Sicut i
compatōe dei nemo bonus: ita etiā in cōpa-
ratione matris dñi nulla feminaꝝ inuenitur
ꝑfecta: q̄ꝫuis virtutibus eximia comprobat
¶ Idē. Totā repleuerat spūssancti gratia.
totā incanduerat diuinus amor: ita vt in ea
nihil esset qđ mundanus violaret affectus.
sed ardor ꝯtinuus ⁊ ebrietas perfusi amoris.
¶ Idē. Quicqd in maria gestū est: totum
puritas ⁊ simplicitas: totū veritas ⁊ gratia
fuit: totū misericordia ⁊ iusticia q̄ de celo ꝓ
sperit. ¶ Idem Maria q: mente passa est
plus q̄ꝫ martyr fuit. Nimiꝝ qm̄ eius dilectō
amplius fortis q̄ꝫ mors: q: mortē christi suā
fecit. ¶ Idem. Si spiritu dei omnis virtus
angeloꝝ constat. btām ⁊ gloriosam ṽginem
inquā superuenit spūssanctus ⁊ deus totus
ita vt portaret nouem mensibꝰ in eius vtero
credit ampliora ꝓmeruisse virtutū priuile

glã.⁊ percepisse grãm ab angelis.¶ Idez.
Si in domo pr̃is mansiones multe sunt.cre
dimus splẽdidiorẽ domũ matri filiũ ꝯstitisse
q̃3 olim edificauit sibi domũ subnixam colũ
nis septem. Ioh.Chrys.super Matth.
O inestimabilis laus marie.magis credebat
ioseph castitati eius q̃3 vtero ei⁹.⁊ plus cre
didit gratie q̃3 nature.Conceptõem manife
stam videbat ⁊ fornicationem suspicari non
poterat possibilius esse credebat mulierem
sine viro posse ꝯcipere:q̃3 mariã posse pec
care.¶ Idẽ.Comesatrix aut vinolenta nun
q̃3 maria fuit.nõ leuis:nõ occisa:non canta-
trix:nõ turpiũ verboꝝ amatrix:sicut solent
plerũq3 puelle:que libenter talia aut loquũ
tur aut audiunt.nõ super virũ oculos suos
extulit:aut infixit aspectũ. Isido.de no.te.
Maria que interpretatur dñ̃a siue illumina
trix clara stirpe dauid.virga iesse.ortus con
clusus:fons signatus.mater domini. templũ
dei viui. sacrarium spũssancti. Beda in
ome.Iure angelico aspectu simul ⁊ affatu
meruit perfrui:que angelicam vitã studuit
imitari.¶ Idem.Cecebat vt sicut ꝑ supbiã
eue mors intrauit.ita per humilitatẽ marie
panderet introitus vite. Ioh.Damas. in
li.suo.Maria in domo dei plantata ⁊ impi
guata spũssancto:vt oliua fructifera omnis
virtutis habitaculũ facta est:ab omni vite
huius vicio ⁊ carnali desiderio mente desi-
stens.⁊ ita virginem animã obseruans cum
corpore ꝙ dicebat eam deũ in sinu suo susci
pe. Bern̄.super cantica.Sagita electa est
amor christi.que marie aĩam nõ modo con-
fixit:sed etiam totaliter ꝑtransiuit:vt nullam
in pectore virginali particulã vacuã amore
reliquerat:se toto corde:tota anima:tota vir
tute diligeret:⁊ esset gratia plena.¶ Idẽ su
per missus.In periculis:in angustijs:in re-
bus dubijs:mariã cogita:mariã inuoca:nõ
recedat ab ore:nõ recedat a corde:⁊ vt impe
tres orationis suffragiũ nõ deseras ꝯuersa-
tionis exemplũ.Ipm̃ enim sequens nõ deui
as.ipam rogãs nõ desperas.ipam cogitans

nõ errras.ipsa te tenẽte nõ corruis.ipa ꝓte-
gente nõ metuis.ipa duce nõ fatigaris.ipa ꝓ
picia securus ad grãm ꝑuenis. Idẽ.Q3
moysi monstratũ est in rubo ⁊ igne.aaron ĩ
virga ⁊ flore.gedeon in vellere ⁊ rore.hoc
apte salomõ preuidit in forti muliere ⁊ eius
precio.aptius ꝓsciuit hieremias de femina ⁊
viro.aptissime ysaias declarauit de ꝟgine
⁊ deo:⁊ gabriel tandẽ exhibuit ipam virgi-
nẽ salutãdo. Idẽ.Ipsa conteret caput tuũ
⁊c̃.Gene.iij.Cui hec victoria seruata ẽ nisi
marie.ipsa ꝓculdubio caput contriuit vene
natũ.que omnimodã maligni spũs suggesti
onẽ:tam de carnis illecebra q̃3 de mentis su
perbia deduxit ad nihilũ. Idem. Audi fi
lia ⁊ vide ⁊c̃.Inclinauit maria aurem suaz:
videlicet ad obedientiã:⁊ cor suum ad disci-
plinam.⁊ oblita est populũ suũ ⁊ domũ pa-
tris sui.q: nec populũ augere ꝓlis successio
ne:nec domui patris sui relinquere curauit
heredem.sed quicqd honoris in populo.qc
qd de paterna domo rex terrenaꝝ habere
potuisset:oĩa arbitrata est q̃si stercora vt xp̃3
lucrifaceret. Idẽ.Ipsa est nobilis illa stel
la ex iacob orta cui⁹ radius vniuersum orbẽ
illuminat.cuius splẽdor in supernis ꝓfulget:
⁊ inferos penetrat.terrã etiã perlustrans ⁊
calefaciens magis mentes q̃3 corpora:fouet
mentes ⁊ excoquit vicia. Idẽ in epistola.
Fuit ꝓculdubio mater dñi ante sancta q̃3 na
ta.nec fallit omnino sancta ecclesia sanctũ re
putans ipm̃ natiuitatis diẽ. Idẽ. Decuit
reginam virginũ singularis priuilegio sancti
tatis absq3 omni peccato ducere vitam.que
dum peccati mortisq3 pareret peremptorez.
munus vite ⁊ iusticie omnibus obtineret.
Idem.Si ante conceptũ suũ sanctificari
minime potuit.q̃m non erat:sed nec in ipso
ꝯceptu ꝓpter peccatũ qd̃ inerat:restat ꝙ p⁹
ꝯceptũ in vtero iam existens sanctificatõem
accepisse credat. Idẽ in ser. Silcat mise-
ricordiam tuam o beata virgo siqnis inuo-
catam eam ĩ necessitatibus suis sibi memine
rit defuisse.Nos quidem seruuli tui ceteris

in virtutibus ꝯgaudemus tibi. sed in hac po-
tius nobisipsis. Laudamꝰ.n. virginitatez tu-
am ⁊ humilitatem miramur. sꝫ misericordia
miseris sapit dulcius. q: misericordiā comple-
ctimur charius: recordamur sepius: ⁊ crebri-
us inuocamus. Hec est enim illa que totius
mundi reparationē obtinuit: ⁊ salutē omni-
bus impetrauit. ¶ Idem. Quis misericor-
die tue o bn̄dicta: longitudinē: latitudinem:
sublimitatem ⁊ profunduꝫ queat inuestigare:
Nam longitudo eius vsqꝫ in nouissimū diē
inuocantibꝰ eam subuenit vniuersis. Latitu-
do eius replet orbē terrarū: vt tua quoqꝫ mi-
sericordia plena sit omnis terra. Sic ⁊ subli-
mitas eius ciuitatis superne inuenit restau-
rationem. Et profundū eius sedentibꝰ in tene-
bris ⁊ in vmbra mortis obtinuit redemptio-
nem. Idem. Maria oībus omnia facta ē
sapientibus ⁊ insipientibꝰ copiosissima cha-
ritate debitricem se fecit. omnibꝰ misericor-
die sinū aperuit: vt de plenitudine illius acci-
piant vniuersi captiuꝰ redemptionem. eger
curationem: tristis ꝯsolationem. pctōr veniā.
iustus grām: angelus leticiā. deniqꝫ tota tri-
nitas gl'iam. filij p̄sona carnis humane sub-
stantiam. Idem. Fuit btā virgo fortis in p̄-
posito: temperans in silentio. prudens in in-
terrogatione. iusta in cōfessiōe. Idem. In
te sola beata virgo rex ille diues ⁊ prediues
exinanit. ⁊ excelsus humiliatur. ⁊ immensus
abbreuiat: ⁊ ab angelis minorat. verus deni-
qꝫ deus ⁊ dei filiꝰ incarnat. Sed quo fructu
Nempe vt oēs eius paupertate locuplete-
mur. eius humilitate subleuemur. eius mino-
ratione magnificemur. eius incarnatione ad-
herentes deo: incipiamus vnꝰ esse sp̄us cuꝫ
eo. Idē. Mariam salutās angelus: nō so-
lum plenā gratia. sed etiā adhuc superuentu-
rum in eā asserit sp̄m̄sanctum. Ad quid nisi
vt adueniente iam spiritu plena sibi: eodē su-
perueniēte: nobis quoqꝫ supplena ⁊ supeifflu-
ens fieret. Idem. Aduocatā premisit pe-
grinatio nostra. que tanq̄ꝫ iudicis mater: ⁊
mater misericordie suppliciter ⁊ efficaciter
salutis nostre negocia pertractabit. Idem
Filioli maria peccatorū scala. maria mea ma-
xima fiducia est. hec tota rō spei mee. Quid
enim: Potest ne filius aut repellere te: aut su-
stinere repulsam non audire aut non audiri
filius. Neutrum plane. Inuenisti ait ange-
lus gratiam: ⁊ sola est: gratia qua egemus.
Idem. Non in sola marie taciturnitate cō-
mendat eius humilitas: sed euidentius reso-
nat in sermone. Audierat: quod ex te nasce-
tur sanctum: vocabit filius dei. ⁊ nihil aliud
q̄ꝫ ancillam eiꝰ se esse fatet. Anselmus de
cōceptu virginali. Decebat eni vt illiꝰ hois
cōceptio de matre purissima fieret: vt ea pu-
ritate qua maior sub deo nequit intelligi vir-
go illa niteret: cui deus pater vnicum filium
quem de corde suo equalē sibi genuit: ⁊ tan-
q̄ꝫ seipsum diligebat ita dare disponebat.
Idem in libro orationum. Sicut o beatissi-
ma oīs a te auersus ⁊ a te despectus necesse
est vt intereat. ita ad te omnis conuersus ⁊ a
te respectus: impossibile est vt pereat. Idē
O femina mirabiliter singularis ⁊ singulari-
ter mirabilis: per quam elementa renouan-
tur. inferna remediantur: homines saluant:
angeli reintegrantur. O femina plena ⁊ su-
perplena gratia: de cuius plenitudinis exun-
dantia: respersa sic reuirescit omnis creatu-
ra. O virgo benedicta per cuius benedictio-
nem benedicitur omnis creatura: non solum
creatura a creatore: sed etiam creator a crea-
tura. Idem circa soliloqui. Loquar dn̄a
beneficijs tuis plenum esse mundum: infer-
na penetrant. celos superant. per plenitudi-
nem enim gratie tue ⁊ que in inferno erant
se letantur liberata. ⁊ que supra celum sunt se
gaudent restaurata.

¶ De angelis.

Capitulum vi.

g Grego. in moral. Nisi angeli que-
dam nobis interna nunciātes ad tē-
pus ex aere corpora sumerēt: exteri-
oribus p̄fecto nostris obtutibꝰ non appare-

rent. nec cibos cū abraam caperent: nisi propter nos solidum aliquid ex celesti alimento gestarent. Idem. Diuinitatis celsitudinem q̄uis subleuate videant: nec virtutes tñ angelice comprehendunt. Idem. Certa angelorum ministeria dispensandis qbusq̄ʒ gētibus sunt prelata. Idē. In hoc est nūc natura angelica a nostre nature conditiōe disiūcta: qꝛ nos ⁊ loco circūscribimur: ⁊ cecitatis ignorantia coartamur. angelorum vero spiritus loco quidem circūscripti sunt: sed tamē eorum sciētie longe sup nos incōparabiliter dilatanť. interius quippe exteriusq̄ʒ sciendo distenti sunt. qꝛ ipsum fontē sciētie ꝯtemplantur. Idem in omel. In hominibus omne iudiciū per angelos exhibetur. Aug. d ci. dei: Sancti angeli quoꝝ societati ⁊ congregationi in hac pegrinatiōe laboriosissima suspiramus: sicut habent permanendi eternitatem. ita cognoscendi facilitatem ⁊ reqescēdi felicitatem. Ioh. Chryso. in ser. Factuʒ est vt moreref mendicus: ⁊ deportaretur ab angelis in sinum abrae. Tante pene pauperis sic repente delitijs cōmutanť: vt portaretur ab angelis ⁊ induceref in paradisum. ne saltem ambulans pauper lazarus laboraret: portaf post tantos labores. qꝛ priꝰ defecerat: ⁊ portatur ab angel. non. n. suffecerat ad portandū paupi vnus angelus: ⁊ ꝓpterea plures veniunt vt choꝝ leticie faciant. Idem super epl'am ad hebre. intellige quantus honor nobis existit: vt ad nos sic ad amicos mistros angelos suos destinet deus. q̄ʒuis enim multum intersit iter angelos ⁊ homines: propin quos tñ nobis eos fecit deus. qꝛ nostre saluti student: propter nos discurrunt: nobis suo funguntur officio. Isido. de sum. bo. Inest angelis mutabilitas in natura. sed facit eos i corruptos charitas sempiterna. Ideʒ. inter angelos distantia potestatuum est. ⁊ pro graduum dignitate ministeria eisdeʒ sunt distributa. alijsq̄ʒ alij preferuntur tam culmine potestatis q̄ʒ scientia veritatis. Hieronymus infra in caplo de homine. Magna dignitas. Bern. super cantica. Gaudent angeli in conuersione ⁊ penitētia peccatoꝝ: salutem hoīuʒ sitiētes: lachrymeq̄ʒ penitētium vinum eorū. Idē. Non ambigo qn angeli gratanter in palatio colligant: quē taʒ gratanter in sterquilinio visitant. Deniq̄ʒ letati sunt in conuersione peccatoꝝ: ⁊ in assumptione ꝑmioꝝ non agnoscent. Idē in epl'a. O si quis haberet oculos aptos: quos orando propheta puero reuelauit: videret ꝓcul dubio quemadmoduʒ ꝑueniūt principes cōiuncti psallentibꝰ in medio iuuēcularuʒ tympanistriaruʒ. videret inq̄ʒ qua cura: quo vetripudio intersunt cantantibꝰ. assunt orātibꝰ. insunt meditantibꝰ. supsunt qescētibꝰ: ordinātibus ⁊ procurantibꝰ ꝑsunt. Ideʒ sup qui habitat. Quid sub tantis custodibus timeamus: nec. n. superari nec seduci: minus auteʒ seducere possunt. qui custodiūt nos in oībꝰ vijs nostris. fideles enim sunt: prudētes sunt potētes sunt. Glo. prouerb. xxv. Quotidie angeli de terra longinqua. i. de supna patria descēdentes: in mundo iustos: vel inter tentationes spe celestium roborant. vel finito certamine ad palmam retributionis inducūt

Glo. nume. xxv. Adest vnicuiq̄ʒ nostrum angelus bonus qui regat: moneat. q ꝓ actibus nostris corrigendis: ⁊ miserationibꝰ nostris exposcēdis quotidie videat faciem dei.

De distinctione. ix. ordinuʒ Gre. in omel. Hi q minima nunciant angeli. q vero sup̄ma annunciant archāgeli vocanť. hinc est qꝛ ad mariaʒ virginē nō quilibet angelus sʒ gabriel archangelus mittiť. Virtutes vocātur hi nimirum spūs per quos signa ⁊ miracula frequenter fiunt. Potestates vocantur hi q hec potentius in suo ordine pceperūt: vt eorum ditioni virtutes aduerse subiecte sint. q̄rum potestate refrenantur: ne corda hominū tm̄ tentare ꝑualeant quantū volunt. Principatꝰ quoq̄ʒ vocanť qui ⁊ ipsis quoq̄ʒ bonis angelorū spiritibus ꝑsunt: qui subiectis alijs dum quecūq̄ʒ sunt agēda disponunt: eis ad explenda diuina mysteria principantur. Do

minationes vocant qui etiá poteſtates principatuum diſſimilitudine alta tranſcendunt. Ea ergo angeloꝝ agmina: que mira potentia ꝑeminent: pro eo ꝙ eis cetera ad obediédum ſubiecta ſunt: dominationes vocantur. Throni quoqꝫ illa agmina ſunt vocata: quibus ad exercenduꝫ iudiciū ſꝑ deus omnipotens preſidet. Et ſublimiora illa agmina ideo cherubin vocata ſunt. qꝛ tanto ꝑfectiori ſcientia plena ſunt: quanto claritatem dei vicinius contemplant. vt ſm creature modum eo plenius omnia ſciant: quo viſioni conditoris ſui per meritum dignitatis appropinquant. Seraphin autem ardentes vel incendentes vocant. que quia ſic deo coniuncta ſunt: vt inter hec ⁊ deū nulli alij ſpiritus medij iterſint tanto magis ardent: qͦꝫto hunc vicinius vident. ❡ Idem in eadem omel. Diſtincte cōuerſationes ſingulorū hominū diſtinctis ordinibꝰ congruūt: ⁊ in eorū ſorté vel ordinem per cōuerſatiōis ſilitudiné deputantur. Naꝫ ſunt pleriqꝫ qui parua capiunt. ſed tñ hec eadem parua pie annunciare fratribus nó deſiſtunt. Iſti itaqꝫ in angelorum numeꝝ currūt. Et ſunt nónulli qui diuine largitatis munere refecti: ſecretorum celeſtium ſumma non ſolum cape ꝑualent ſed etiaꝫ alijs nūciare. quo ergo iſti niſi in archangeloꝝ numeruꝫ deputant: Et ſunt alij qui faciūt mira ſigna. valenter operantur. quo ergo iſti niſi ad ſupernarum virtutū ſorté ⁊ numerū ꝯgruūt. Et ſunt nōnulli qui etiam de obſeſſis corporibus malignos ſpūs fugant. eoſqꝫ virtute orationis ⁊ vi accepte poteſtatis eijciunt. quo itaqꝫ iſti ꝑ meritum ſuū niſi inter poteſtatum celeſtium numerū ſortem ſortiunt. Et ſunt nōnulli qui acceptis virtutibus etiam electoꝝ hoiuꝫ merita tranſcendūt. cūqꝫ ⁊ bonis meliores ſint electis quoqꝫ fratribus principantur. quo ergo iſti ſorté ſuam niſi inter principatuū numerum acceperunt. Et ſunt nónulli qui ſic in ſemetipſis cūctis vicijs omnibuſqꝫ deſiderijs illecebris dñantur. vt ipſo iure mundicie: dij inter homines vocent. Quo ergo iſti niſi inter numerum dominationū currunt: Et ſunt nónulli qui dū ſibimetipſis vigilanti cura dominant: dum ſe ſollicita intentione diſcutiunt diuino timori ſemper inherentes. hoc in munere virtutis accipiunt: vt iudicare ⁊ regere alios poſſint: quorum profecto mentibus diuina cótemplatio ꝑſto eſt in his velut in throno ſuo dñs ꝑſidens: aliorum facta examinat: ⁊ cuncta mirabiliter de ſua ſede diſpenſat. Quid ergo iſti niſi throni ſui conditori ſunt: Quia vero cherubin plenitudo ſcientie dicitur. ⁊ Paulo dicéte dicimꝰ: qꝛ plenitudo legis eſt charitas. omnes qui dei ac proximi charitate ceteris amplius pleni ſunt: meritorum ſuorum ſorteꝫ inter cherubin numeros perceperunt. Et ſunt nónulli q ſuꝑne cótemplationis amore accenſi in ſolo conditoris ſui deſiderio anhelant. nil iá in hoc mūdo cupiunt. ſolo eternitatꝭ amore paſcunt. terrena qqꝫ abijciūt. cūcta tꝑalia méte tráſcédūt: amát ⁊ ardét. atqꝫ in ipſo ſuo amore requieſcūt. amádo ardent. loquédo ⁊ alios accédūt: ⁊ quos v̂bo tágūt: ardere ꝓtinus in dei amore faciunt. Quid ergo iſtos: niſi ſeraphin dixerim. quoꝝ cor in ignem conuerſum lucet ⁊ vrit.

❡ De homine.

Capitulum vij.

g Rego. in omelia. Curemꝰ fratres chariſſimi ne qua nos immundicia polluat. qui in eterna preſentia ⁊ dei ciues ⁊ angelis equales ſimus: vendicemꝰ moribus dignitatem noſtram. ❡ Idem in mora. Ad hoc in ꝑadiſo homo poſitꝰ fuerat vt ſi ſe ad conditoris ſui obedientiam vincul' charitatis aſtringeret: ad celeſté patriam angelorum qñqꝫ ſine carnis morte tranſiret. ſic nanqꝫ immortalis eſt conditus: vt ſi non peccaret etiam mori non potuiſſet. atqꝫ ex merito liberi arbitrij beatitudinem illius regionis attingeret: in qua vel peccare vel mori non potuiſſet. ❡ Idem. Homo ab humo appellatus eſt. ⁊ quomodo valet eſſe ſine macula qui ſponte ſua ad infirmitatem cócidit factꝰ de terra. ❡ Idem. Non ſe deſperet huma-

na fragilitas. vnigeniti sanguiné cõsideret. ⁊ in ꝓcio suo conspiciat q̄ȝ magna est: que táti valet. ❡ Aug. de adulterinis ꝯiug. Indignantur viri si audiant adulteros viros pendere siles adulteris feminis penas: cũ tanto grauius eos puniri oportuit: quanto magis ad eos pertinet ⁊ virtute vincere: ⁊ exéplo regere feminas christianas. ❡ Idem de trinitate. Iusticia.n. sibi dare non pót hó: quaȝ perditam non habet. hanc.n. cum homo conderetur accepit: ⁊ peccando vtiqȝ perdidit.
❡ Idé de libero arbitrio. Ex quo incipit hó ꝓcepti esse capax: ex illo icipit posse peccare Duobus aũt modis peccat anteq̄ȝ fiat sapiens. si aut non se accõmodet ad accipienduȝ ꝓceptum: aut cum acceperit non obseruet.
❡ Idé de ci. dei. Infantia quidé hois non a risu sed a fletu ordit hanc lucé. qd maloꝝ ingressa sit nesciens prophetat quodámodo.
❡ Idem. Puer a ploratu incipit nec ridere potest. propha calamitatis. lachryme sunt testes miserie. non adhuc loquitur ⁊ iam ꝓphetat. Erubescant cantatrices ibi non flere vbi infans qui non est vni⁹ diei ꝓdicat esse flendum. ❡ Idé sup Gene. contra manicheos. Omniũ animaliũ corpa: siue que in aqs siue q̃ in terra viuũt inclinata sunt ad terraȝ ⁊ nõ sunt erecta sicut hois corpus. quo signatur etiam animũ nostrũ in supna sua. idest in eterna spũalia erectũ esse deberi. ❡ Glo. Hiero. Matth. xviij. Magna dignitas animarũ vt vnaqueqȝ habeat ab ortu natiuitatis in custodiá sui angelũ delegatũ. ❡ Iohannes Chryso. super Matth. In hoc sum⁹ imago dei: vt quod bonuȝ ei videt ⁊ apud nos sit bonũ: ⁊ quod ei malũ videt ⁊ apd nos sit malũ. ❡ Idé in ser. cõparat⁹ est ait propheta hõ iumentis insipientib⁹: ⁊ silis factus est eis. Peius est cõparari q̄ȝ nasci. Náliter nõ habere rõné tolerabile est. verũ rõe decoratum: irrõnali creature cõparari volũtatis est crimé nõ nature. ❡ Bern. in medita. Tria in mente mea inuenio: p que deũ recolo: aspicio: concupisco. Sunt auté hec tria. memoria: intelligétia: volũtas. ❡ Idem de considera. Hõ natus ad laboré: non ad honorem. homo natus de muliere: ⁊ ob hoc cũ reatu. breui viuens tpe: ideoqȝ cum metu. repletur multis miserijs: ⁊ propterea cum fletu. ⁊ vere multis: q: corpis ⁊ aie simul. ❡ Ideȝ. Attéde qd fuisti ante ortũ. ⁊ quid es ab ortu vsqȝ ad occasum. ac qd eris post hanc vitam. De primo v̾sus. Forma: fauor populi: feruor iuuenilis: opesqȝ. Subripuere tibi nosse quid sit hõ. Post hoiem v̾mis. post vermé fetor ⁊ horror. Sic in non hominem vertitur ois hõ. ❡ Idé. Ad imaginé ⁊ silitudiné dei factus est hõ. In imagine arbitrij libertatem: virtutem habés in silitudine: ⁊ similitudo quidem perijt. verũtamé in imagine ptransijt hõ. imago siquidem in gehéna ipa vri poterit: non exuri. ❡ Idé. Quotquot degim⁹ in regione vmbre mortis: in infirmitate corporis: in loco tentationis. si diligéter aduertimus triplici hic incõmodo miserabiliter laboramus. Nam ⁊ faciles sumus ad seducendum. ⁊ debiles ad operanduȝ: ⁊ fragiles ad resistendum. ❡ Unde idé Bern. Si discernere volumus inter bonum ⁊ malũ decipimur. Si tentamus facere bonum: deficim⁹. si conamur resistere malo: deijcimur ⁊ supamur. nec mirũ. q: vt dicit Iob. xli. Non est potestas sup terram q̃ possit ei comparari. s. aduersarij nostri. Boetius infra in caplo de ignorantia. Humane nature. ❡ Auctor de spiritu ⁊ anima. Anima est rationalis: concupiscibilis: irascibilis. per rationabilitatem habilis est illuminari ad aliquid cognoscédum infra se: supra se: in se: iuxta se. Cognoscit siqdem deũ supra se: se in se: angelum iuxta se: quicqd celi continet ambitu infra se. p concupiscibilitatem ⁊ irascibilitaté habilis est affici ad aliquid appetendum vel fugiendum: amandum vel odiendum. ⁊ ideo de rationabilitate omnis sensus anime oritur. ⁊ de alijs omnis affectus.

❡ De muliere.

Capitulum viij.

G Regorius in regis. Si hora eadem qua genuerat actura grãs mulier intret ecclesiã: nullo peccati pondere grauaꝛ. voluptas enim carnis nõ dolor i culpa est. in carnis aũt ꝯmixtione voluptas est. Nã in ꝓlis ꝓlatõe gemitꝰ. ¶ Idẽ. Menstrua ꝯsuetudo mulieribꝰ nõ aliq̃ culpa ẽ. vꝫ q: naturaliꝛ accidit. ¶ Idẽ. Si in menstrua ꝯsuetudine ad sacramentũ dñici corpis ⁊ sanguinis accedere mulieres nõ ꝑsumãt. de sua recta ꝯsideratõe laudande sunt. dũ ꝟo ꝑcipiendo ex religiose vite ꝯsuetudie eiusdeꝫ mysterij amore rapiuntur: reprimende nõ sunt. ¶ Idẽ. In syna monte dñs ad populũ locuturꝰ: priꝰ eundẽ populũ abstinere a mulieribus ꝑcepit. ⁊ sic illic vbi dñs ꝑ creaturã subditã hoibꝰ loq̃baꝛ tãta ꝓuisiõe est mũdicia corpis reqsita: vt q verba dei ꝑciperẽt mulieribus mixti nõ essent. quãto magis mulieres q̃ corpꝰ dñi oipotẽtis accipiũt: custodire in se mundiciã carnis debẽt: ne ipa inestimabilis mysterij magnitudine grauenꝛ. Augustinus de ci. dei. Q, femina ade ex eius latere facta est. etiã hinc satis significatũ est q̃ꝫ sacra mariti ⁊ vxoris debeat esse ꝯiunctio.

¶ Idem de patientia. Nõ dyabolus vxorẽ iob: cũ etiã filios abstulisset tanq̃ꝫ nocẽdi imperitus reliqrat. q quantũ esset necessaria tẽtatori iã in eua didicerat. sed modo alterum adã quẽ ꝑ mulierẽ capet nõ inuenerat. cautior fuit iob in doloribus q̃ꝫ adã in nemoribus. Idẽ de decẽ cordis. Illa est casta et sancta femina ⁊ vere christiana que doꝫ fornicantẽ virũ: ⁊ nõ dolet ꝓpter carnẽ: sed dolet ꝓpter charitatẽ. Idẽ de ꝟbis dñi. Q̃ dolendũ est multi viri vincunꝛ a feminis. seruant femine castitatẽ quã viri ꝟuare nolunt

Ambro. de ꝟgi. Saltat sed adultere filia: q̃ ꝟo pudica q̃ casta est: filias suas religioneꝫ docet non saltationem. Ioh. Chry. super Math. xix. in origi. Quid est mulier nisi amicicie inimica. ineffugabilis pena. notoriũ malũ. naturalis tẽtatio. desiderabilis calamitas. domesticũ periculũ. mali natura boni colore depicta. ergo si dimittere illã peccatũ est: tenere aũt viro tormentũ est. necesse est vt aut dimittentes adulteriũ faciamus: aut tenẽtes quotidianas pugnas ⁊ amaritudies habeamus. Idẽ. Sextꝰ muliebris incautꝰ ⁊ mollis est. Incautꝰ qdem q: non omnia q̃ videt aut audit cũ sapiẽtia ⁊ rõne ꝯsiderat. Mollis aũt: q: facile flectiꝛ: vel de malo ad bonũ vel de bono ad malũ. Idẽ in ser. Quid ẽ speciosa mulier. sepulchꝝ dealbatũ: nisi fuerit casta: sobria ⁊ pudica. pulcritudo autem est sine his virtutibꝰ ꝑcipitiũ patens. venenũ insipientibꝰ ꝓpositũ. Idẽ sup Iohan. Nihil fortiꝰ muliere religiosa ⁊ prudẽte ad deliniendũ virũ ⁊ informandũ eiꝰ animũ ad q̃cunqꝫ voluerit. Hiero. in epl'a ad oceanũ. Ianua dyaboli: via iniqtatis. scorpionis ꝑcussio. nociuũqꝫ genꝰ feminaꝝ est: cũ ꝓximat stipula incendit ignẽ flãmigero igne ꝑcutit. femina ꝯsciam piter habitantis exurit: fundamentaqꝫ mentiũ. Sene. in prouer. Malo in ꝯsilio vincũt femine viros. Secũdus phs. Mulier est hoĩs ꝯfusio insaturabilis bestia: sollicitudo ꝯtinua: indesinens pugna: quotidianũ damnũ: castitatis impedimentũ: domꝰ tẽpestatis. adulterij vas. viri ⁊ cõtinẽtie naufragiũ: precipuũ preliũ. animal pessimũ: pondus grauissimũ: aspis insatiabilis: humanũ mancipiũ.

¶ De christianis bonis.

Capitulum ix.

G Rego. in mora. Ecce veritas damat: nisi qs renũciauerit oibꝰ que possidet nõ põt meꝰ esse discipulꝰ. Perfectꝰ igiꝛ christianꝰ quõ debet res terrenas iurgando defendere: q̃s nõ precipitur possidere. Itaqꝫ cũ res ꝓꝑas amittimꝰ si ꝑfecte deũ reqmur. i huiꝰ vite itineꝛ a magno onere leuigati sumꝰ. Idẽ in regis. Christianũ decet vt nobilẽ plꝰ benignũ q̃ꝫ rigidũ: plꝰ misꝛicordẽ esse q̃ꝫ districtũ. ⁊ lucrũ de dãno alterius non expectare. sed recepti precij sit forte ꝯtentꝰ: q̃tenus qcqd cessit paupi omps ei deus multiplicata sicut promisit restituti-

one cōpenset. Aug. de ꝟbis dñi. Cum chri
stianus ceperit bñ viuere ac feruere bonis
operib⁹ mundūqꝫ ꝯtēnere. statim in ipsa no
uitate operū suoꝝ patiť reꝑhēsores ⁊ ꝯdicto
res frigidos christianos. Si autem perseue
rauerit ⁊ eos superauerit ꝑseuerādo ⁊ nō de
fecerit a bonis operib⁹: in idipsuꝫ illi iā obse
quunť qꝺ añ ꝓhibebāt. ¶ Idē de vita chri
stiana. Hoc est sacrificiū qꝺ deus sup oēs ho
stias q̄rit ⁊ diligit: vt ꝑ iusticie nr̄e opera no
men suū vbiqꝫ laudeť: ⁊ deus verus eē ꝟuo
rum suoꝝ actu ⁊ ope cōprobeť. ¶ Idē. Nō
solū ħ a christiano q̄riť vt malo careat: ſꝫ vt
bonū exerceat. ¶ Isi. de ety. Nō se gloriet
christianū qui nomen hꝫ ⁊ facta non hꝫ. vbi
aūt nomen secutū fuerit opus: certissime ille
est christianus qui se factis christianū ostēdit:
ambulās sicut ⁊ ille ambulauit a q̄ ⁊ nomen
traxit. ¶ Ambro. in epl'a. Ois qui xp̄m reci
pit sapiēs est. q aūt sapiens est etiā liber est.
ois igiť christianus ⁊ liber ⁊ sapiens. ¶ Jo
hānes chrys. in epl'a. Unū tm̄mō xp̄ianus iu
dicat malū. solūqꝫ formidat dñi celestis offen
sam. ¶ Bern. in epi. Quid ꝓdest xp̄m seq
nisi ꝯtingat ⁊ ꝯsequi. iō paulus aiebat. sic cur
rite vt comꝑhēdatis. ibi tu christiane fige tui
cursus profectusqꝫ metā: vbi xp̄s posuit su
am. factus est inquit obediēs vsqꝫ ad mortē.
¶ Glo. bede Jaco. i. Ne indigemini si ma
li in mundo florēt: si vos patimini. q2 non est
christiane dignitatis in tꝑalibus exaltari: ſꝫ po
tius deprimi. mali nihil habēt in celo: vos ni
hil in mundo: sed spe illius boni ad qꝺ tendi
tis: quicquid in via ꝯtingat gaudere debetis
¶ Glo. ecci. iiij. Mansuetudo hoieꝫ sper
nit: humilitas se omnibus subijcit. decet autē
christianum equalibus ⁊ inferioribus affabi
lem esse ⁊ mitem: senioribus humilem.

¶ De christianis malis.

Capitulum. x.

g Regorius in mora. Multos peste
ꝓprie ꝑuitatis obsessos: sub xp̄ano
noie ipsa tranqllitas eccl'iastice pa
cis abscōdit. quos tñ si leuis persecutiōis au
ra pulsauerit: mox extra a reaꝫ velut paleas
tollit. ¶ Idem in regis. Si veraciter christia
nus esses: plus dei iudicium q̄ꝫ voces hois
timeres. ¶ Hiero. infra in capl'o De stulti
loqo. De turpilogo. Non flagito. ¶ Aug.
de. x. cordis. Qui non de futuro seculo cogi
tat: nec ꝓpterea christianus est: vt id qꝺ in fi
ne deus ꝑmittit accipiat. nōdū christianus est
¶ Idē de vita christiana. Christi ille non fa
mulus sed subsannator ⁊ irrisor ē: q eius se
seruū dicit: cui seruire dissimulat. ¶ Idem.
Nō i ħ nobis nomē tm̄ ꝙ christiāi dicimur
blandiamur. sed ꝓpter ħ etiā nos iudicādos
credamus: si nomē nobis frustra vēdicem⁹
alienū. ¶ Isi. de sum. bo. Christianus malus
ꝟm euāgelij doctrinam nō viuit. ⁊ ipsaꝫ fidē
quā verbo colit adorta tentatōe facile per
dit. ¶ Bern. sup cañ. Intestina ⁊ insanabi
lis est plaga ecclesie. ⁊ iō in pace amaritudo
eius amarissima. sed in q̄ pace. pax ē ⁊ nō est
pax a paganis. pax ab hereticis: ſꝫ nō profe
cto a filijs. Uox plāgētis eccl'ie etiam tempo
re isto. Filios enutriui ⁊ exaltaui. ipsi autem
spreuerunt me. spreuerūt ⁊ maculauerūt me.
¶ Idem in ser. Nūc frustra clamat xp̄s de
leuitate oneris sui. sine cā iugum suum sua
ue ꝑdicat. qñquidē ⁊ ab ipsis q christiano cē
sentur noie onus diaboli ⁊ iugū carnis atqꝫ
seculi huius delectabili⁹ reputať. ¶ Idem.
Sicut ipsi christum persequuntur qui ab eo
vtiqꝫ christiani dicuntur: amici tui deus ⁊ ꝓ
ximi aduersum te appropinquauerunt ⁊ ste
terūt: coniurasse videtur ꝯ te vniuersitas po
puli christiani a minimo vsqꝫ ad maximum.

¶ De prelatis bonis.

Capitulum xi.

g Rego. in mora. Pia pastoꝝ mēs:
q2 non ꝓpriā gl'am ſꝫ auctoris q̄rit.
ab oibus vult adiuuari. ¶ Idem.
Nolenti mihi atqꝫ renitenti cū graue eē alta
ris mysteriū: etiā pōdus est cure pastoral' in
iunctū. ¶ Idem in oral'. Petri vicē ⁊ ligā
do ⁊ soluēdo obtinēt: qui locū scti regiminis
fide ⁊ moribus tenēt. ¶ Idē in pasto. Re

etor ſp cogitatiōe ſit mūdus: q̄tenus hūc nul
la inmūdicia polluat: qui hoc ſuſcipit officiuꝫ
vt in alienis quoqꝫ cordibꝰ pollutōis macu
las tergat. Iſa. lij. Mūdamini ⁊c̄. ¶ Idē.
Sit rector actōe p̄cipuꝰ: vt vite viā ſubditis
viuēdo denūciet. ⁊ grex q̄ paſtoris vocē mo
reſqꝫ ſeq̄tur: ꝑ exēpla melius q̄ꝫ ꝑ v̄ba gra-
diaẗ Leui. vij. Iſa. xl. Sup monte excelſum.
glo. ¶ Idē. Sit rector diſcretꝰ in ſilētio: vtil'
in v̄bo. ne aut tacēda ꝓferat: aut ꝓferēda re
ticeſcat. Nā ſicut icauta locutio ī errorem ꝑ
trahit: ita indiſcretū ſilentiū hos qui erudiri
poterāt in errore derelinq̄t. De primo nūe
ri. xix. Uas q̄d nō. De ſcđo Iſa. lvi. Canes
muti. ¶ Idē. Sit rector ſingulis cōpaſſione
ꝓximus: pre cūctis ꝯtēplatiōe ſuſpēſus. vt ⁊
per pietatis viſcera in ſe infirmitatē ceteroꝝ
transferat: ⁊ per ſpeculatōis altitudinē ſemet
ipſū quoqꝫ inuiſibilia appetēdo trāſcēdat. Ge
neſis. xxviij. de angelis aſcedentibus ⁊ deſcē
dentibus. ¶ Idē. Sit rector bn̄ agentibus
per hūilitatē ſocius. ꝯtra delinquētiū vicia ꝑ
zelū iuſticie erectus. vt ⁊ bonis in nullo ſe p̄
ferat: ⁊ cū prauoꝝ culpa exigit ꝑtātē ſui prio
ratus agnoſcat. Hebre. ix. dr̄. ꝙ tria erant in
arca. ſ. manna dulcedinis: virga diſcipline: ⁊
tabule ſcientie legiſ. ¶ Idem. Tales ſeſe qui
preſunt exhibeant: q̄bus vt eoꝝ ſubiecti oc-
culta queqꝫ ſua prodere non erubeſcant. vt
cū tētationū fluctus parui tolerant: ad paſto
ris ſui mentē q̄ſi ad mr̄is ſue ſinū recurrant.
Nota glo. Grego. in re. vij. d. ¶ Idē in glo.
Exo. xxviij. Debet rector ſubtili examine bo
na malaqꝫ diſcernere. ⁊ que vel quibus qn̄
⁊ qualiter cōgruant ſtudioſe cogitare. nil pro
priū q̄rere. ſed ſua cōmoda ꝓpinquoꝝ bona
reputare. ¶ Idem glo. canti. v. Qui ad ſolli
citudinē regendaꝝ aīaꝝ ſe accingit: reſtat vt
quibus eterna p̄dicat: ad ꝓuidēda quoqꝫ eis
t̄paliū neceſſitatuꝫ ſubſidia inuigilet. ¶ Idē
in omne. Cauſe penſande ſunt. ⁊ tūc ligādi at
qꝫ ſoluendi ꝑtās exercenda. vidēdū q̄ culpa
aut q̄ ſit pn̄ia ſecuta poſt culpā: vt quos om
nipotēs deus ꝑ cōpūctōis grām viſitat: illos
paſtoris ſn̄ia abſoluat. tunc enim v̄a eſt abſo
lutio preſidentis: cū interni arbitriū ſequitur
iudicis. ¶ Idem in regis. Prelatorum boni
tas ſubiectorum ſalubris eſt regula. ¶ Idē.
Sic nos fidelibus ſubditis tenere diſciplinā
debemus: ſicut boni patres carnalibus filijs
ſolent quos ⁊ pro culpis verberibus feriunt
⁊ tn̄ ipſos quos doloribus affligunt ⁊ habe
re heredes querunt. ¶ Aug. de paſto. Glo
rienẗ paſtores: ſed qui gloriatur in dn̄o glo-
rietur. hoc eſt chriſtū in ſubditis paſcere. hoc
eſt in chriſto paſcere. hoc eſt propter chriſtuꝫ
⁊ propter ſubditos ſibi non parcere. ¶ Idē
De bonis ouibus fiūt boni paſtoreſ. ¶ Idē
Habemus duo quedam. vnum ꝙ chriſtiani
ſumus. alterum ꝙ prepoſiti ſumus. illud ꝙ
chriſtiani ſumus propter nos eſt. ꝙ prepoſiti
ſumus propter alios eſt. in eo ꝙ chriſtiani ſu
mus attenditur vtilitas noſtra. in eo ꝙ pre-
poſiti ſumus: non niſi aliena. ¶ Ambro. i pa
ſto. Quod ſumus profeſſione: actione poti
us q̄ꝫ nomine demonſtremus: vt nomen cō
gruat actioni: actio reſpondeat nomini: ne ſit
nomen inane ⁊ crimē immane. ne ſit honor
ſublimis. ⁊ vita procliuis. ne ſit deifica pro-
feſſio: ⁊ illicita actio. ne ſit religioſus amictus
⁊ irreligioſus profectus. ne ſit gradus excel-
ſus: ⁊ deformis exceſſus. ne habeatur in ec-
cleſia cathedra ſublimior: ⁊ conſcientia ſacer
dotis reperiaẗ humilior: ne locutioneꝫ ſimu
lemus columbinam. ⁊ mentem habeamꝰ ca
ninam: ne profeſſionem monſtremus ouinā
⁊ ferocitatem habeamus lupinam. ¶ Idē.
de offi. Decet omnes cenſura frugalitatis cō
tinentie auctoritas. ⁊ maxime eum qui hono
re preſtat: ne preeminentem virum theſauri
poſſideant ſui: ⁊ pecunijs ſeruiat qui preeſt
liberis. ¶ Idem. Quō potes eum iudicare
conſilio ſuperiorem: quem videas inferioreꝫ
moribus: ſupra me debet eſſe cui me cōmitte
re paro. Ioh. Chryſ. ſuper Mat. Uis ap-
parere ſanctus: circa tuā vitam eſto auſterus
circa alioꝝ benignus. audiant te hoīes par-
ua mandantem: ⁊ grauia facientē. ¶ Idem.

Si erramus modicā penitentiā imponētes. nōne melius est ꝓpter misericordiā dare rō nem: q̄ȝ ꝓpter crudelitatē succūbere penitentem. Isido. in syno. Talem te redde subditis vt magis ameris q̄ȝ timearis. reuerentia enim ex amore procedit: odium vero timor efficit. Bern̄. in ep̄la. Nec preceps eris in sententia: nec vehemens in vindicta. non in corrigēdis remissior. non in parcendis seuerior. non pusillanimis in expectandis: non superfluus in victu. non notabilis in vestitu. nō citus ad promittendū. non tardus ad reddendū. non prodigus dator. non tenax ad largiendum.

℃ Idē. Non vos felices: q: preestis ⁊ nō ꝓdestis: imo si non prodestis vos infelices putate. vt autem secure p̄esse possitis: subesse ⁊ vos si cui debetis non indigemini. indignatio quippe subiectionis: prelationis reddit indignum. ℃ Idem. Si rebus raritas p̄cium facit: nil in ecclesia dei preciosius: nil optabilius est bono vtiliq; pastore. nēpe rara auis est ista. In alto non altum sape: sed humilibus ꝯsentire: nihil deo charius: nil rari⁹ apd̄ hoīes. ℃ Idem. Sciant boni fidelesq; prepositi languentium sibi creditā curā aīaruȝ: non pompam reꝝ seculariū. cūq; internum murmur cuiuspiam illaꝝ q̄rule vocis indicio deprehendūt. etsi etiā in ipsos vsq; ad cōuitiat ⁊ ꝯtumelias ꝓrūpentes: medicos se ⁊ non dn̄os agnoscentes: parāt confestim aduersus frenesim aīe: non vindictā ſ; medicinam. ℃ Ideȝ infra in capl̄o de fama. Validos ⁊ ꝯstantes. ℃ Idem de precep. ⁊ disci. Ponant p̄positi metā obedientie subditoꝝ ex votis labioꝝ suorum. non suoꝝ desideriorum: monētes eos non cogentes ad celsiora. condescendentes eis cū necesse fuerit ad remissiora: nō cadentes cum eis ad deteriora.

℃ Idē. Nil me p̄lat⁹ ꝓhibeat eoꝝ q̄ ꝓmisi. nec plus exigat q̄ȝ ꝓmisi. vota mea nō augeat sine mea volūtate: nec minuat sine certa necessitate. ℃ Idē de cōside. Presis vt prouideas: vt cōsules: vt ꝓcures: vt serues. preſis vt ꝓsis. p̄sis vt fidelis seruus ⁊ prudens. quē ꝯstituit dn̄s super familiā suam. ad quid vt des illis escam in tp̄e. hoc est vt dispenses non imperes. ℃ Idē. Si te agnoscis sapientibus ⁊ insipientibus nō dn̄atorē: sed debitorem. curandum summope tibi ⁊ tota vigilantia ꝯsiderandū. quō ⁊ qui nō sapiūt sapiāt: ⁊ qui desipuere resipiscant. ℃ Idē in. ij. parte ep̄laꝝ. Pascere tripliciter debemus: exēplo conuersatōis. verbo p̄dicationis: fructu orationis. ⁊ pascere ad mandatū christi: vt nemo sibi hunc sumat honorē. ſ; qui vocat⁹ fuerit a deo tanq̄ȝ aaron. ℃ Idē in ser. Quotiens prelatus pro vno ex minimis dei sp̄ūale studium intermittit. totiens ꝓ eo sp̄ūaliter aīam suam ponit. ℃ Itē multa infra de temperantia: de dignitate bona: de zelo: de solicitudine. de correptione: de equitate.

℃ De prelatis malis.

Capitulum xij.

g Rego. in mora. Unusquisq; superbus rector totiens ad culpā apostasie dilabit̃. quotiēs p̄esse hoīb⁹ delectat̃: honoris sui singularitate letat̃. ℃ Idē infra in capl̄o de stultiloquio. De cōuitiatione. Sepe qui in potestate sunt. ℃ Ideȝ. Cū maiores ipsi voluntati deseruiunt. nimirum minoribus lascíuie frena laxantur. ℃ Idem. Hypocrita assumpto sancte cōuersatōis habitu filioꝝ custodiam deserit: ⁊ tp̄alia queq; defendere etiam iurgijs q̄rit. ℃ Idem in regis. Ita sibi regentium merita connectunt̃ ⁊ plebium. vt sepe ex culpa p̄sidentium deterior fiat vita subditorum. ⁊ sepe ex demerito plebium delinq̄t vita pastoꝝ. ℃ Ideȝ. Quō dicere pudet ⁊ graue tacere est: regendi rectores: ⁊ qui docēdi sunt doctores. nec erubescunt videri: nec metuunt. ducatum aīarum impudenter assumunt: qu b⁹ via oīs ductoris est ignota. ⁊ quo vel ipsi gradiant̃ ignari sunt. ℃ Idē de quodam abbate malo. Qui tot discipulos per suam negligentiam ad infernum duxit: reliquis nunq̄ȝ p̄poni debuit. Aug. in epistola. Omnis qui male viuit ī cōspectu eorum quibus p̄positus est: quantum

in ipso est omnes occidit. ¶ Idem de ci. dei
Illo pacis ordine quo alij alijs subiecti sunt.
sicut prodest humilitas seruientib⁹. ita nocet
supbia dominantibus. ¶ Idem de pastori.
Sunt pastores qui pastorum audire nomina
volunt. pastorum officium implere nolunt.
¶ Idem. Quisquis ita ꝑpositus est vt in eo
ꝙ prepositus est gaudeat: ⁊ honoré suũ que
rat: ⁊ cómoda sua sola respiciat: se pascit non
oues. ¶ Idem. Parum est malis pastorib⁹
ꝙ oues languentes ⁊ infirmas ⁊ errantes ⁊
perditas non curát. sed etiam ipsas fortes ⁊
pingues necant quátũ in ipsis est. ⁊ si ille vi-
uunt: de misericordia dei viuũt. tñ quantum
ad pastores malos attinet: occidunt. quomõ
inquis occidunt: male viuendo: malũ exem-
plum ꝑbendo. ¶ Bern. de ꝯsidera. Mon
struosa res est gradus summus: ⁊ animus in
fimus. status supremus: ⁊ gressus minimus.
sedes prima: ⁊ vita ima. lingua magniloqua:
⁊ manus ociosa. sermo multus. ⁊ fruct⁹ nul-
lus. vultus grauis: ⁊ actus leuis. ingens au-
toritas: ⁊ nutans stabilitans. ¶ Idem. Si-
mia in tecto: rex fatuus in solio suo sedens.
¶ Idem in epl'a. Si instar mei qui ouis suz
pastor meus ⁊ ipse curuus gradit: vultuz ge
rens deorsum: ⁊ terram semp respiciés: ven
tri solum. mente ieiunus: pabula terrena que
ritans. in quo discernimur: ve si venerit lu-
pus non erit qui preuideat. qui occurrat: qui
eripiat. ¶ Idé sup cantica. Innumeros cer
nes simpliciter ac sine querela inter fratres
cóuersari. quos si fratribus ꝑesse feceris: nó
solũ inutiliter: sed ⁊ insipienter ⁊ nequit age
re videbis. ¶ Idem. Non est hoc tpe orna
re sponsam sed spoliare. non est custodire sed
perdere. non est defendere sed exponere. nó
est instruere sed ꝓstituere. nó est pascere gre
gem sed mactare ⁊ deuorare. dicéte ꝺ ꝑlatis
dño. Qui deuorant plebé meã vt cibum pa
nis. ¶ Idem. Quõ in pascua diuinoꝝ edu-
cet eloquiorum greges dñicos pastor idiota
sed ⁊ si doctus quidem fuerit: non sit auté bo
nus. verendum: ne non tam nutriat doctri-
na ꝙ̃ vita sterili noceat. ¶ Idez. Omnes q̃
sua sunt querunt: nó que iesu christi. ministri
christi sunt ⁊ seruiunt antichristo. honorati in
cedunt de bonis dñi: qui dño honorem non
deferunt. inde is quem quottidie vides me-
retricius nitor: histrionicus habitus: regius
apparatus in cibis ⁊ potibus. ¶ Idez. Mi
ror audaciam plurimorum quos non vide-
mus de suis vineis colligere nisi spinas ⁊ tri
dulos: vineis tñ dñicis etiam se ingerere non
veteri. fures sunt ⁊ latrones: nó custodes ne-
ꝙ cultores in illis. ¶ Idem. De eis dico qui
animas regere susceperunt: quod sine mise-
rabili gemitu dicenduz non est: christi oppro
bria: sputa: flagella: clauos: lanceam: crucem:
⁊ mortem: hec omnia in fornace auaricie con
flant ⁊ profligant in acquisitione turpis que
stus: ¶ Idem. Animarum nec casus repu-
tatur nec salus. nó sunt profecto matres. qui
cũ sint de crucifixi patrimonio nimiũ incras-
sati: impinguati: dilatati: non compatiuntur
super contritione ioseph. ¶ Idem. Paruz
est nobis: infra in capl'o de obliuiõe. ¶ Idé
Quem dabis mihi de numero prepositorũ
qui non plus inuigilet subditorum vacuádis
marsupijs ꝙ̃ vicijs extirpandis: vbi est qui
orando flectat irá dei. qui predicet annũ pla
cabilem deo. leuiora loquimur: grauiora gra
uius manet iudicium. ¶ Idem in ser. Utiná
nostri quicunqz vident hodie pharisei. for-
te enim aliqui sunt. etiam si non facerent sal-
tem dicerent qd̃ oportet. vtiná qui sine sum-
ptu euangelium ponere nolunt: ponerent vl
pro sumptu. vtinam vel euangelizarét vt má
ducarent. ¶ Idem de contemptu. O terri-
bilis deus in consilijs super filios hominuz.
frustra incipient miseri prelati dicere monti-
bus. Cadite super nos. ⁊ collibus cooperite
nos. venient ante tribunal christi: audiet po-
pulorum querela grauis: accusatio dura: quo
rum vixere stipendijs: nec diluere peccata. q
bus facti sunt duces ceci: mediatores fraudu
lenti. ¶ Idem in capl'o de ignorãtia. Quan
do excusare poterit. ¶ Glo. Matth. xxiiij.

Quã rarus est domino seruiens: oues christi nõ ad lucrũ: sed amore xpi pascẽs. Multa infra libro. iij. in capitulo de honore: de zelo: de doctrina: de correptione: de remissione: de acceptione persone.

¶ De subditis.

Capitulum xiij.

Gregorius in mora. Cũ subiectorũ corda supbia instigat. hoc sũmopere agere nitit: vt sua acta ꝯsiderare funditus negligant: & sp tacitis cogitationib[9] rectoris sui iudices fiant. ¶ Idẽ. Dũ salua fide res agitur: virtutis est meritũ si quicquid superior precipit humiliter toleraf. debet tñ humiliter suggeri: si forte valeat quod displicet emendari. ¶ Idem in regis. Seruorum dei humilitas in afflictionis tpe debet apparere. qui vero se contra prepositos suos erigunt: profecto ostendunt q: serui dei esse ꝯtẽnunt. ¶ Idẽ. Qui paterne adhortatõis verba libenti animo suscepit: & i sinu cordis amplectitur. emendatorẽ se viciorꝫ fore procul dubio profitetur. ¶ Idẽ in omẽ. Utrũ iuste aut iniuste obliget pastor: pastoris tamen sententia gregi timenda est: ne is qui subest: & tñ iniuste forsitan ligaf: ipam obligationis sue sententiam ex alia culpa mereaf. ¶ Idem Pastor vel absoluere indiscrete timeat vel ligare. is autem qui sub manu pastoris est: ligari timeat iuste vel iniuste: nec pastoris sui iudicium temere reprehendat. ne etsi iniuste ligatus est: ex ipsa tumide reprehensionis superbia culpa que non erat fiat. ¶ Idem infra in capitulo. De disciplina. Tanto apud dominũ. ¶ Isido. d sum. bo. Melior ẽ subiecta seruitus q̃ꝫ elata libertas. ¶ Idem in syno. Potiori gradui ꝯpetentẽ reuerentiaꝫ tribue: & iuxta dignitatẽ vnicuiqꝫ redde honorem. Hiero. in capitulo. De obediẽtia. Seruias fratribus. Aug[9] de natura boni. Iniustũ non est vt improbis accipiẽtibus nocendi potestatem. & patientia bonorꝫ pbetur. & malorꝫ iniquitas puniaf. ¶ Idẽ de ci. dei. Iustis quicquid malorꝫ ab iniquis dñis irrogaf nõ est pena criminis: sed examẽ virtutis. proinde bonus etiam si seruiat liber ẽ. malus autem etiam si regnet seruus est. nec vnius hois: sed quod est grauius: tot dominorũ quot viciorꝫ. Johes Chryso. super Matth. Propter bonos sacerdotes etiam malos honorate: ne propter malos etiã bonos contẽnatis. Berñ. super cãtica. Parum est esse subiectum deo: nisi sis & oi creature propter deum: siue abbati tanq̃ꝫ precellenti. siue prioribus tanq̃ꝫ ab eo constitutis. Ego plus dico. subdere paribus: subdere & minorib[9]. sic enim decet nos inquit dñs omnem implere iusticiã. Glo. canti. ij. Si subditi aliquid peccant ppter qd doctores a quete surgere cogantur. non tantũ penam peccati illius incurrunt: sed etiam puniuntur pro inquietudine doctorꝫ. ¶ Idẽ. Qui doctores celestibus intentos inquietare psumit: etiam virtutes quas credebat se habere perdit.

¶ De predicatoribus bonis.

Capitulum xiiij.

Grego. in moral. A bonis predicatoribus nõ causa victus predicatio impendif: sed causa predicatiõis vict[9] accipitur. & quotiens predicantibus necessaria ab audientibus ꝯferuntur: nõ solũ de rerũ munere: sed de ꝯferentiũ gaudẽt mercede. ¶ Idẽ. Ille apud deũ magis in amore eius est: qui ad eius amorẽ plurimos trahit. ¶ Idem. Humani generis redẽptor p diẽ miracula in vrbibus exhibebat: & ad orõnis studiũ in nocte pnoctabat: vt perfectis videlicet predicatorib[9] innuat quatenus nec actiuam vitam amore speculatõis funditus deserant: nec ꝯtẽplationis gaudia opatõnis nimietate penit[9] contẽnant. sed quieti ꝯtẽplantes sorbeant: qd occupati erga proximos loquentes refundant. Hiero. in origi. super ysaiam. Ille est doctor ecclesiasticus: q lachrimas nõ risum mouet: qui corrupit peccatores: q nullũ beatũ: nullũ dicit eẽ felicẽ. Augustinus de doctrina christiana. Qui dicendo nititur psuadere qd bonũ est: nihil horꝫ

trium spernens. vt sez doceat: vt delectet: vt flectat: oret atqz agat. vt intelligenter: libéter obedienter audiatur. ¶ Idem. Habet vt obedienter audiatur quantacunqz gráditate dictionis maius pondus vita docentis. Nam qui sapienter et eloquenter dicit: viuit autem nequiter: erudit quidé multos discendi studiosos: q̄zuis anime sue sit inutilis. Ambro. de virgi. Debet is qui docet supra eum qui docetur excellere. Isido. de sum. bo. Prius debet iustus predicator bene agere: vt consequéter possit bene docere. sicut eniz in numismate metallū et figura et pondus ꝑquiritur: ita ī omni doctore ecclesiastico qué sequatur: quid doceat: quomodo viuat inquirendum est. Per qualitatem igitur metalli doctrina. per figuram sollicitudo patrum. ꝑ pondus humilitas designatur. qui ergo ab his tribus discrepauerit: non metallum sed terra erit. Bernar. seper canti. Est funiculus triplex qui difficile rumpitur ad extrahendas aīas de carcere diaboli. et trahédas post te ad celestia regna: si recte sentias: si digne ꝓloquaris: si viuendo ꝯfirmes. Seneca in epistola. Eligamus nó eos qui verba magna celeritate precipitant: sed eos qui vita docét: qui cū dixerint quid faciendū sit ꝓbant hocipm faciendo qd̄ docent: qui docét quid vitandū sit nec vnq̄z in eo qd̄ fugiédū dixerūt deprehenduntur. Eū elige doctorez qué magis admireris cum videris q̄z cū audieris. Multa libro. iij. de doctrina. de coniunctione vite et doctrine.

¶ De predicatoribus malis.

Capitulum xv.

g Rego. in moral. Mens ꝯcupiscétijs exterioribus occupata: diuini amoris igne non calet: et idcirco ad supernū desideriū inflámare auditores suos nequeunt verba: que frigido corpore ꝓferūtur. ¶ Idé. Qui mandata dei in memoria retinet sed nequaq̄z facit: is in doctrine sue verbis sententias quib⁹ dánatur tenet. ¶ Idé super Ezech. Turpe est nimis ibi nos negligendo cadere: vñ predicádo conati sum⁹ alios leuare. ¶ Idé. Non facile predicatio ꝑdicatoris accipitur: si leuis in moribus esse videatur. et nulla erit maturitatis ostensio si contra aduersa non affuerit operis fortitudo. ¶ Idé in capitulo de consciétia mala. Scriptura sacra. ¶ Idé in regis. Nimis iniquū est si hi qui predicatores humilitatis facti sūt de vani nominis elatione gloriantur: cū verus predicator dicat. mihi aūt absit gloriari etc. ¶ Idem. Qd̄ ꝑ linguá ꝑdicamus: ꝑ exempla destruimus: dū iniqua docemus opibus et sola voce ea que sunt iusta ꝓtendim⁹. ossa ieiunijs atterimus et mente turgemus. corp⁹ despectis vestibus tegimus. et elatōe cordis purpurá supamus. iacemus in cinere et excelsa suspicimus. doctores humilitatis: duces supbie. ouina facie lupinos dentes abscondimus. Hiero. in epistola. Delicatus é magister q pleno vétre de ieiunijs disputat. accusare auariciá et latro pōt. sacerdotis christi os cū méte ꝯcordet. ¶ Idé. Nec rustic⁹ nec simplex frater ideo se sanctū putet si nihil nouerit: nec ꝑitus et eloquens lingua existimet sanctitatem. Multoqz melius est ex duob⁹ imperfectis rusticitatem habere sanctam: q̄z eloquentiá peccatricé. ¶ Idé in origi. super micheam. An nó ꝯfusionis et ignominie est iesum crucifixū magistrum pauperem atqz esurienté farsis predicare corpibus: et ieiuniorum doctriná rubéte bucca tumentiqz ore ꝓferre. si in aplōꝝ loco et ordine sumus nó solū sermoné eoꝝ imitemur: sed et ꝯuersationé quoqz et abstinentiá. ¶ Idem. Regida vita. Infra de adulatione. Isi. de sum. bo. Ad maioris culpe cumulū pertinet scire qué q̄z qd̄ sequi oporteat: et sequi nolle qd̄ sciat. ¶ Idé. Qui nó viuit sicut docet: ipam quá predicat veritatem contemptibilem facit.

Iohá. Chryso. sup Matth. Non poterit excusari doctor: cuius verba aliud sonant aliud facta demonstrét. ¶ Idé de ꝯpunctōe cordis. Docere et nó facere nó solū nihil lucri: sed etiá damni plurimū confert. grandis

enim cōdēnatio est cōponenti quidē sermonē suū: vitam vero suam atq3 opam negligenti. Aug⁹ in epistola. Exaudi teipm durissime: immanissime: surdissime doctor: qd mi hi lingua aurea τ cor ferreū. ¶ Idem de diuinatione demonū. In hoībus etiā vite bone precepta videmus pariter a iustis puerisq3 doceri. Nec obesse aliqd: imo τ pdesse ad maiorē noticiā famāq3 veritatis. cū de illa etiā hi quicquid nouerint dicūt. qui τ per uersis moribus ctradicūt. Bern. in sermone Beati inquit pacifici: qm filij dei vocabunt. csiderate diligēter nō pacidicos: s3 pacificos cmēdari. sunt enim qui dicūt τ nō faciunt. sane queadmodū nō auditores legis iusti sunt: sed factores. sic nō annūciatores pacis sed actores beatificant. Seneca in epistola. Hoc turpissimū est qd nobis obijci solet: verba nos fari: nō opera tractare.

¶ De predicationem vsurpantibus. Capitulum xvi.

Gregorius in pastora. Sunt nōnulli qui solerti cura spiritalia precepta perscrutant. sed que intelligēdo penetrant: viuendo conculcant: repente docēt que nō opere sed meditatione didicerunt: τ quod verbis predicant moribus impugnāt. ¶ Idē. Redemptor noster cum in celis sit conditor omniū: τ offensione sue potentie sit doctor angelorum: ante tricēnale tempus magister fieri noluit hominū: vt videlicet precipitatis τ vsurpantibus viam saluberrimi timoris infunderet: cum ipse etia3 qui labi nō posset perfecte vite gratiam non nisi in perfecta etate predicaret. ¶ Ide3 super Ezech. Cum prima sunt adolescentie vel iuuentutis nostre tempora nobis adhuc a predicatione cessandū est. vt vomer lingue nostre pscindere nō audeat terrā cordis alieni. cum non habeat duriciē τ aciē incidendi. ¶ Idē. Adhuc nobis in infirmitatis cfusione iacētib⁹: preberi nō debet auctoritas pdicatōis. sed cū iam in bono ope surgimus: cū iam recti stare cepimus: dignū est vt ad lucrandū alios cū predicatōe mitti debeamus. ¶ Idem in mor. Infirma etas etiam cū recte sentit: ad pdicandū nō debet incaute psilire. ¶ Idem. Qui mundū deserunt ad exteriora officia puehi nō debent: nisi p humilitatē diutius in eiusdem mundi contemptu solident. Isi. de sum. bo. Quadrimoda est dicendi rō: q̄ aut bene sentiendo qd bene pferē. aut nihil sentiendo nihil dicit. aut parum sentiendo loq̄citas sola ostentat: aut optime sentiēdo non eleganter pferē qd intelligit. Bern. sup cantica. Canales hodie multos habemus in ecclesia conchas vero ppaucas. tante. n. charitatis sunt per quos nobis fluenta celestia manant: vt ante effundere q3 infundi velint loqui q3 audire. patiores docere qd nō didicerūt: τ alijs pesse gestientes qui seipos regere nesciūt. ¶ Idē. Publice pdicare nec monacho cuenit: nec nouicio expedit. nec nō misso licet. ¶ Idem. Nō tuū est spargis et perdis. si prius q3 infundaris tu totus semiplenus festines effundere: ctra legē arās i pmogenito bouis: τ ouis primogenitum tondens. Nimirum vita absq3 salute quam alteri das te fraudas: cū sana vacuus intentōe glorie inanis vento inflaris. ¶ Iem. Multi puritate neglecta ante loq q3 audire conati sunt: τ aut grauiter errauerunt nescientes de quibus loquerent: neq3 de quibus affirmarent. aut turpiter viluerūt dum q alios docerēt seipsos prius. nō docuissent. ¶ Idē in epistola. Docere nec indocto est in pmptu: nec monacho i ausu: nec peccāti i affectu Glo. Ecci. v. sup illud. Si: est tibi intellect⁹ τc. Sicut peccat q scit τ nō vult docere pximū suū sic qui nescit τ vult magister esse.

¶ De negligentibus predicationem. Capitulum xvij.

Grego. in pasto. Quo reatu astringant aspiciāt: qui dū peccantib⁹ fratribus vbū predicatōis subtrahūt: morientibus aiabus vite remedia abscōdūt. ¶ Idem in capitulo de consensu proximorum Mala. Idē Exo. xxxij. Si qs est domini

iungatur mihi. Gre.in pasto. Si ille dei
dicit q ad ferienda vicia zelo diuini amoris
excitat: pfecto se dei esse denegat q inquan
tu sufficit increpare vitam carnalium recu-
sat. Bern.sup cantica. Rez pfecto proxi
mi retinens: si plenus virtutibus cu sis: fo-
risqz nihilominus donis scientie ⁊ eloqntie
adornatus: metu forte aut segnicie: aut min⁹
discreta humilitate vbu bonu qd posset p
desse multis: inutili imo ⁊ dänabili ligas si-
lentio: certe maledictus q frumenta abscon-
dit in populo.

¶ De auditoribus verbi dei.
Capitulum xviij.

g Rego.in mora. Uerba sapientie q
reprobi audiunt: electi no solum au
diunt. sed etiä degustät: vt eis in cor
de sapiat: qd reproboz no mentibus sed so
lumodo auribus sonat. ¶ Idé. Plerunqz
discipuli incassum bona audiut: cu ex magi-
stri vita mala ⁊ exéplo destruunt. ¶ Idem i
capitulo. De qscia mala. qsquis a preceptis.
¶ Idem sup Ezech. Quidä dei verbu au-
dientes no audiut: qm aurem ad sacrum elo
quium ponut. sed cor a mudi desiderijs non
euellut. ¶ Idem. Gloria predicatoris est p
fectus auditoris. ¶ Idem in omel. Cibus
mentis est sermo dei. ⁊ quasi acceptus cibus
stomacho languéte reijcit. qn audit⁹ sermo
in ventre memorie non tenet. sed qsqs ali-
menta pcepta no retinet: huius profecto vi-
ta desperat. Per vocé auditus no instru
imur: qn mens interius per spm no inungit.
¶ Idem super Ezech. Tutius vitas audit
qz predicat. qm cu audit cordis humilitas
custodit. cu autem predicat vix non surripit
cuiqz hominu quantulacunqz iactantia. in q
vtiqz pedes affectionis vel intentionis ali-
quantulu inquinantur. ¶ Idem in registro.
Utilis est semper docti viri allocutio. quia
aut discit audiens qd nescire se nouerat. aut
cognoscit quod est amplius id qd se ⁊ nesci-
uisse nesciebat. Aug⁹ de vita beata. Si
vos inuitos ⁊ fastidiétes alere conabor: fru
stra operam insumam. ¶ Idem de verbis
domini. In doctore inhonesta est causa non
facere quod precipit obseruare. in discente
vero audire velle qd nolit implere. ¶ Idé
de doctrina christiana. Fit vt homines eum
non obedienter audiant: q seipm no audit. ⁊
dei verbu qd eis predicat simul cu ipo pdi
catore cötemnant. ¶ Idé in epistola. Ego cu
amatores seculi huius intueor: nescio qn pos
sit esse ad eoz aios sanandos oportuna pre-
dicatio. qn enim res huius mudi velut pro-
speras habent: fastu suo respuut salubres mo
nitiones. ⁊ quasi anilé reputant cantilenam.
qn aut in aduersis angunt: magis conan-
tur euadere vnde ad presens angunt: qz ca-
pere vnde curent. ¶ Idé in ser. No min⁹
reus erit q verbu dei negligéter audit: qz ille
qui negligentia sua corp⁹ xpi in terrä cadere
permiserit. Bern. in ser. Benigne audié
dum est: deuote suscipiendu: solicite qseruan
du: quicquid ad aiaz saluté pertinet: ⁊ no si
cut verbu hoium: sed sicut vere est dei ver-
bum. siue sit illud qsolatoriu: siue cöminato-
riu: siue etiä increpatoriu: audiatur. Glo.
be.apo.i. Illi soli beati sunt qui audiut ⁊ mé
te recondunt. vt opere cöpleant. ⁊ ope im-
plent vt vitä eternam possideant.

¶ De episcopis.
Capitulum xix.

g Rego.in regis. Episcopus cu loco
mutet menté. no sibi credat solä le-
ctionem ⁊ oröem sufficere: vt remo
tus ab alijs studeat sedere: ⁊ de manu nihil
fructificare: sed largam manu habeat: neces-
sitatem patientibus occurrat: alienä inopiä
suam credat. q: si hoc non habet vacuu epi-
scopi nomen tenet. ¶ Idé. Tota mente fra
ternitas vestra se exhibere festinet in pspe-
ris humilem: ⁊ in aduersis si qn adueniunt
cu iusticia erectam: amicä bonis: qtrariä per
uersis: nullius vnqz facié p veritate loquen
tem pmens: misericordie opibus iuxta possi
bilitaté substantie insistens. ⁊ eisdé insistere
etiam supra posse cupiens: infirmis compa-

tiens: beniuolentibus congaudens: aliena dāna ꝓpria deputans. de alienis gaudijs tanq̄ȝ de ꝓprijs exultans: in corrigendis vicijs seuiens: in fouendis virtutibus auditorū animum demulcens: in ira iudicium sine ira tenens. in tranquillitate autem seueritatis sue sententiam non deserens. ¶ Idem. Valde periculosum est anime temere cuiq̄ȝ manuȝ imponere. ¶ Idem in pastora. Tantum debet actionem populi actio transcendere presulis: quantum distare solet a grege vita pastoris. oportet nanqȝ vt meretri sese sollicite studeat: quanta tenende rectitudinis necessitate constringatur: sub cuius estimatione populus grex vocatur. Isidorus de sum. bo. Desinat locum docendi suscipere qui nescit docere. ignorantia quippe presulum: vite non congruit subiectoꝝ. ¶ Idem. Agnoscat episcopus seruum se esse plebis: non dominuȝ. ¶ Idem de offi. Epo dum consecratur baculus datur: vt eius inditio subditam plebem vel regat vel corrigat: vel infirmitates infirmorum sustineat. Augustinus ad Orosium. Sciat se non esse episcopum qui p̄esse desiderat: non prodesse. ¶ Idem de ciui. dei. Episcopus nomen est operis nō honoris. Scopus enim grece: latine superintendere possumus dicere: vt intelligat non se esse episcopum qui preesse dilexerit: non prodesse. ¶ Idem in ser. Non est episcopi seruare aurū: ⁊ reuocare a se mendicantis manū.

Ambro. in pasto. Quantū pre ceteris gradus episcopalis altior est: tanto si per negligentiam dilabatur ruina grauior est. Hiero. in origi. super sophoniam. Qui episcopatum, inquit desiderat: bonum opus desiderat. videte quid dixerit: opus: non dignitatē. si autem solum aspexerit dignitatem cito corruet. Bernar. in episto. In omnibus exemplo apostoli honorificabitis ministerium vestrum. ministeriū inq̄ȝ: non dominiū. ip̄m quidem honorificabitis non vos. nam qui querit que sua sunt: se cupit honorari nō ministerium. Honorificabitis autem non cultu vestium: non fastu equorum: non amplius edificijs: sed moribus ornatis: studijs spiritalibus: ac bonis operibus. ¶ Idem. In omnibus actibus suis vel dictis nihil suum querat episcopus. sed tantum aut dei honorem. aut salutem proximorū: aut vtrūqȝ. ¶ Ideȝ de considera. Domū episcopi decet sanctitudo: decet modestia: decet honestas: ⁊ moruȝ disciplina.

¶ De sacerdotibus bonis. Capitulum xx.

Gregorius in regi. Officij sacerdotalis est vt viduis: ac maritali regimine desolatis impartiri solatia debeant: vt vnde in hoc mundo humano adiutorio priuantur: sacerdotali tuitione possint remedia reperire. ¶ Idem. Redemptor noster ad sacerdotis officium non querit aurum: sed animas. ¶ Idem. Lux gregis est flamma pastoris. decet enim dominicum sacerdotem moribus ⁊ vita clarescere: q̄tenus in eo tanq̄ȝ in vite sue speculo plebs commissa possit ⁊ eligere qđ sequatur: ⁊ videre qđ corrigat. ¶ Idem. Est in illusione nocturna valde necessaria discretio qua subtiliter pensari debeat ex qua re menti acciderit dormientis. Aliquando enim ex crapula. aliquando ex nature superfluitate vel infirmitate: aliquando ex precedenti cogitatione contingit. Et quidem cum ex nature superfluitate vel infirmitate euenerit: omnimodo hec illusio non est timenda: quia hanc animus pertulisse magis dolendus est q̄ȝ fecisse. Cum vero vltra modum appetitus gule in sumendis alimentis rapitur. atqȝ idcirco humorum receptacula grauantur. habet exinde animus aliquem reatum: nō tamē vsqȝ ad prohibitionem percipiendi sancti misterij vel missarū solēnia celebrandi: cū fortasse aut dies festus exigit: aut exhibere ministerium: pro eo q̄ sacerdos alius in loco deest: ipsa necessitas compellit. Nam si assunt alij qui implere ministerium valeant: illusio per crapulam facta a perceptione sacri mysterij

prohibere non debet: sed ab imolatione sa-
cri mysterij vt arbitror: subtrahere se humi-
liter debet. si tamen dormientis mentem tur
pi imagine non concusserit. ꝛ infra. Si vero
ex turpi cogitatione vigilantis oritur illusio
dormienti patet omnino suus reatus. videt
enim a quadrice inquinatio illa processerit.
q: qd̓ cogitauit sciens: hoc pertulit nesciens.
Sed pensandū est ipsa cogitatio vtrū sugge
stione tm̄: an delectatione. vel qd̓ maius est
peccati ꝯsensu acciderit. Aug⁹ de peniten
tia. Sacerdos cui oīs ꝯfitetur peccator: ante
quē statuitur oīs languor: in nullo illoꝝ sit iu
dicandus: qd̓ ipse in alijs iudicare est prom
ptus. Judicans enim aliū qui est ab alijs iu-
dicandus ꝯdemnat seipm̄. ¶ Idem de sin-
gularitate clericoꝝ. Contemplamini quid sit
populo sancto preesse. ꝛ ꝯsiderate quale sit
diuinis sacramentis insistere. altario enī pla
cere debent qui altario viuūt. ꝛ talis conue-
nit cura sinceritatis sacramentis qualia sunt
sacramenta ipsa quibus exhibent officia ser
uitutis: ne ꝯtra dominū offendant ipi quem
tractant: aut contra populum incipiāt impe-
dire qd̓ predicant. Ambro. sup Lu. Re
ligionis insignia arma sunt sacerdotij. ¶ Idē
in epistola. Sobriā a turbis grauitatem ac
seriosam vitam ꝛ singulare pondus conuer
sationis: dignitas sibi vendicat sacerdotalis.
Quomodo enim potest in exemplum obs-
uari a populo: qui nihil habet discretum a
populo: nihil dispar in moribus a multitudi
ne. Quid enim in te miretur si omnia tua fa
cta bona insemetipso recognoscat existere: si
nil in te aspiciat qd̓ vltra se inueniat: si ea q̄
in se erubescit in te quem reuerendum arbi
tratur ostendat. ¶ Idem de offi. Sacerdo
tis est nulli nocere: prodesse velle omnibus:
posse autem solius dei est. Isid. de sum.
bo. Sacerdotis predicatio operibus confir
manda est. ita vt qd̓ docet verbo instruat et
exemplo. Glo. ambro. i. Thi. v. Non fa-
cile accusanda est persona tam alti ordinis
cum sit vite christi.

¶ De sacerdotibus malis.
Capitulum xxi.

Grego. in omel. Cui rei similes di
xerim sacerdotes malos nisi aq̄ ba
ptismatis: que peccata baptizatorū
diluens illos ad regnum celeste mittit: ꝛ ipsa
in cloacas descendit. ¶ Idem in pastora. Si
homo apud hominem de quo minime pre-
sumit fieri intercessor erubescit: qua mente
apud dn̄m intercessoris locum pro populo
arripit qui familiarem se eius gratie esse per
vite meritū nescit: aut ab eo quomodo alijs
veniam postulat: qui vtrum sibi sit placatus
ignorat. ¶ Idem in regis. Durum est ꝛ pro
culdubio a sacerdotis officio alienum: perso
nam positam sub necessitate negligere ꝛ stu
dio congregandi indecenter inhiare pecu-
nijs. ¶ Idem. Causa sunt ruine populi sa-
cerdotes mali. quis enim se pro populi pec-
catis intercessor obijciat si sacerdos qui exo
rare debuerat grauiora cōmittat. ¶ Idem.
In contumeliam sacerdotum est de diuinis
cultibus admoneri. qd̓ enim ipsi debent exi
gere turpiter exiguntur. Ambro. in ser.
Mendacium est sacerdotem vel clericum se
profiteri: ꝛ contraria huic ordini operari.
¶ Idem super Lu. Nihil in sacerdote tam
periculosum apud deum. tam turpe apud
homines: q̄m qd̓ sentiat non libere denūcia-
re Joh. Chrys. super Math. Vere ma
gna confusio est sacerdotū ꝛ omniū clerico-
rum quando laici inueniūtur fideliores eis
ꝛ iustiores. quō autem nō sit ꝯfusio esse illos
inferiores laicis: quos etiā equales esse cōfu
sio est. Isid. de sum. bo. Sacerdotes po-
puloꝝ iniquitate damnant: si eos aut igno
rantes non erudiant: aut peccantes non ar-
guant. ¶ Idē. Multi sacerdotes metu po
testatis veritatem occultāt ꝛ a bono ope vel
iusticie p̄dicatōne: rei alicuius formidine aut
potestatis terrene auertunt. sed eo ꝓh dolor
inde metuūt. q: vel amore reꝝ seculariū im
plicantur. vel q: aliquo facinoris ope cōfun
dunt. Hiero. in epistola. Vinolentos sa-

cerdotes ⁊ apostolus damnat:⁊ vetus lex ꝓhibet. qui enim altario seruiūt vinū ⁊ siceram nō bibāt. Sicera hebreo ſmōe ois potio nū cupat que inebriare potest. ¶ Idē. Peccator homo si ceciderit rogabit ꝓ eo sacerdos ꝓ sacerdotis lapsu qs rogaturus est. ¶ Idē in originali super Malach. Ad sacerdotis pertinet disciplinam interrogatū respondere de lege: qui si non doceat ⁊ respondeat: ⁊ resistentes nō conuincat: frustra iactat sacerdotis dignitatem: cuius opera non exhibet.

Bern̄. in epistola. Cernitur in nōnullis sacerdotibus vestium cultus plurimus. virtutum aut nullus aut exiguus. ¶ Idē in ser. Egressa est iniquitas a senioribus iudicibus tuis domine: qui videnť regere populū tuū. non est iam dicere vt populus sic sacerdos. q: nec sic populus vt sacerdos. heu heu domine deus. q: ipsi sunt in persecutione tua p̄mi: qui videntur in ecclesia tua primatū diligere: regere principatum. ¶ Idem de ꝯtemptu. In multis multipliciter regnat fornicatio: qui puritatis auctori impuro corde ⁊ corpore ministrantes nō vereנť stare ante angelum dei qui secet medios ⁊ disperdat: sed oīno audent agni immaculati sacras contingere carnes: ⁊ intingere ⁊ sanguine saluatoris manus nepharias quibus pauloante ꝓhdolor meretrices attrectarunt. sic ⁊ altaria circuiret: sic ⁊ ecclesias frequentare: psalmos decantare: cū eiusmodi laus sit execrabilis: ⁊ oratio fiat in peccatum.

¶ De clericis.

Capitulum xxij.

Grego. in ome. Clericus admonendus est: quatenus sic viuat vt exemplū vite secularibus ꝓbeat. ¶ Idē in regis. Nec vnq̄ȝ hi qui ordinati sunt pareant: ꝓuideri debet quales ordineנť. vt prius aspiciatur si vita eoꝝ continens in annis plurimis fuit. si studiū lectōis. si elemosyne amorem habuerint. ¶ Idē. Proculdubio deus offenditur si ad sacros ordines quisq̄ȝ nō ex merito sed ex fauore q̄ꝺ absit aut venalitate ꝓuehiť. ¶ Ideȝ. Qui post acceptū sacrum ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit sacro ordine ita careat: vt ad altaris ministeriū vlterius non accedat. Isido. in li. etymo. Cleros grece: sors vel hereditas dicitur ꝓpterea ergo dicti sunt clerici: q: de sorte sunt domini. vel quia domini patrem habent.

Hiero. in epistola. Clerici vita christi debet ornari ecclesia. ¶ Idem. Negociatoreȝ clericū: ⁊ ex inope diuitem factum: ex ignobili gloriosum: quasi quandam pestem fuge. ¶ Idem procuratores atqȝ dispēsatores domorū: alienarum: atqȝ villarum quomodo possunt esse clerici. qui proprias iubenť contemnere facultates. ¶ Idem. Ita age ⁊ viue in monasterio vt clericus esse merearis. vt adolescentiam tuam nulla sorde cōmacules. vt ad altare christi quasi virgo de thalamo procedas. ⁊ habeas de foris bonum testimonium. Femineqȝ nomen tuū nouerint: vultum nesciant: Ambro. in epistola. Tu quicūqȝ in clero es domini portio eis ⁊ possessio eius: noli recedere de domini tui possessione. vt dicas domino. possedisti renes meos: suscepisti me de vtero matris mee: et ille tibi quasi bono seruo dicat. transi ⁊ recūbe. Augustinus de singularitate cleri. Cū christus agnus innocens: immo ipsa celestis innocentia q̄ꝺ est verius: totum se contempserit pro ecclesia. vt eam sine macula vel vlla ruga redderet illibatam. qualis est ille clericus cui ad hoc sponsa christi cōmittitur: vt pro vnius femine amore culpari totaȝ ecclesiam patiatur. Ioh. Chryſ. sup Mat. Laici delinquentes facile emendantur: clerici autem si semel euaserint inemendabiles sunt. Bern̄. de contemptu. Ve ve in domo dei horrendum videmus. Quid. Idolatras ministrantes. Mentior si non idolorū seruitus auaricia est. Si nō quibusdam etiā venter suus: factus est deus suus. Quod enim quisqȝ pre ceteris colit: id sibi deum constituisse perhibetur. ¶ Idem. Res pauperū nō pauperibus dare par sacrilegio cri

men eſſe dinoſcitur. Sane patrimonia pauperum facultates ſunt eccleſiarum: ⁊ ſacrilega eis cupiditate ſurripitur quicquid ſibi miniſtri ⁊ diſpenſatores: non vtiq̄ȝ domini vel poſſeſſores vltra victum accipiunt ⁊ veſtitum. Idem in ſermo. Dilatata videtur eccleſia ⁊ ipſe clericalis ſacratiſſimus ordo: ſuper numerum multiplicatus eſt. verum ⁊ ſi multiplicaſti gentem domine non magnificaſti leticiam: dū nihil minus appareat defeciſſe meriti q̄ȝ numeri acceſſiſſe. ❡ Multa infra li. iij. in capitulo de familiaritate.

❡ De beneficiatis.

Capitulum xxiij.

Grego. in regis. Sic eccl'ia ꝓprias res amittere nō dȝ. ita eam rapacitatis ardore alienas īuadere non opȝ. ❡ Idem. Laudabile ſtudiū ⁊ conueniens ē clerico ⁊ religioſo terrenis gratiā deo pacē preferre compendijs. ⁊ ex rebus tranſitorijs māſura ſp̄ charitatȩ lucra mercari. ❡ Idem loquens de illo verbo iohannis. vi. Amen amen dico vobis: queritis me nō q̄ꝛ vidiſtȩ ſigna: ſed q̄ꝛ ex panibus meis manducaſtis ⁊ ſaturati eſtis. Per eorum perſonā dn̄s illos intra ſctām eccleſiaȝ deteſtat̄: qui per ſacros ordines ad dn̄m propinquātes: nō in eiſdem ordinib⁹ virtutū merita: ſed ſubſidia vite preſentis exquirūt. nec cogitant qd bn̄ viuendo imitari debeant: ſed q̄ ꝯcupiſcendo cōpēdia ſortiant̄. Aug. i ep'la. Si priuatim que nobis ſufficiant poſſidemus: nō ſunt illa noſtra ſed pauperum: quoꝝ procurationē quodāmodo gerimus: non proprietatē nobis vſurpatione dānabili vendicamus. Augu. de ꝟbis dn̄i. Clericus ſi nō cōtētus ſtipēdijs fuerit que de altario dn̄o iubēte conſeruit̄: ſed exercet mercimonia: interceſſiones vendit. munera libenter amplectitur. hic negociator magis poteſt videri q̄ȝ clericus. Bern̄. ſuper cantica. Timeant clerici: timeāt miniſtri eccleſiaꝝ dei: qui in terris ſanctoꝝ quas poſſident tam iniqua gerunt. vt ſtipēdijs que ſufficere debeant: minime ꝯtenti: ſupflua quibus egeni ſuſtentandi forent impie ſacrilegeq̄ȝ ſibi retinent: ⁊ in vſus ſue ſuperbie atq̄ȝ luxurie victum paupeꝝ cōſumere nō verent̄. duplici profecto iniq̄tate peccantes: eo q̄ꝛ ⁊ aliena diripiūt: ⁊ ſacris in ſuis vanitatibus ⁊ turpitudinibus abutuntur. Idem in epiſtola. Honores ⁊ dignitates eccleſiaſticas nō ignoro deberi his qui eas digne ⁊ ſm̄ deū adminiſtrare ⁊ velint ⁊ poſſint. ⁊ infra. Nec cuiq̄ȝ vel adulto plures in pluribus eccleſijs habere licet. niſi diſpenſatorie quidē ob magnā vel eccl'ie neceſſitatem: vel perſone vtilitatē.

Idē. Quicquid preter neceſſariū victum ac ſimplicem veſtitū de altario retines: tuū non eſt: rapina eſt: ſacrilegium eſt. Idem. Conceditur tibi vt ſi bene deſeruis de altario viuas. non autem vt de altario luxurieris. vt de altario ſuperbias. vt inde compares tibi frena aurea: ſellas depictas. calcaria deaurata: varia griſeaq̄ȝ pellicea. Idem de contemptu. Ve ve tibi clerice. mors i olla: mors in ollis carnium. mors in delicijs eſt. non modo q̄ꝛ ſecus introitum delectationis poſita eē cognoſcitur. ſed ob id maxime: q̄ꝛ populi peccata conſtat eſſe que cōmedis. ac ſi propria tibi minus ſufficere viderētur. ſollicitus eſto tanq̄ȝ redditurus rationem. dignos pro eis gemitus fundere: dignos agere penitētie fructus. ❡ Idem. Quando poterit neceſſarijs eſſe contentus qui eo animo introiuit: vt ſtipendia clerici in vſus voluptatis: curioſitatis ⁊ vanitatis congreget: ſeruet ⁊ expendat: triplex eſt ergo funiculus qui difficile rumpitur: hominem miſerum in perniciem trahit: qui impure intrat: indigne miniſtrat: ⁊ ipſo fructu abutitur temporali. Idem. Non ordinauit deus his qui euangelio ſeruiunt de euangelio querere delicias: vel ornatum. ſed viuere: vt ait paulus: ex eo vt videlicet ſint contenti alimenta corporis. non gule irritamenta vel incentiua libidinis habere. ⁊ quibus tegantur: non quibus ornētur accipere. ❡ Idem. De altario inquit ap'ls viuat: non ſuperbiat: non luxurietur: deniq̄ȝ non ditet̄.

non contra sancti cuiusqꝫ plane dignam om ni acceptione sententiam ex clericatu ditior fiat. non sibi de bonis ecclesie ampla palacia fabricet: mutans quadrata rotundis: nec loculos inde congreget: nec in vanitate aut superfluitate dispergat. non extollat de facultatibus ecclesie consanguineos aut nepotes: ne filias dixerim.

¶ De ambiciosis.

Capitulum xxiiij.

Gregorius in registro. Sicut is qui invitatus renuit: quesitus refugit: sacris est altaribus admouendus. sic qui ultro ambit vel importunum se ingerit é proculdubio repellendus. Idem. Verecundum nobis est ꝛ dicere pudet: qꝫ sacerdotes sibi ducatum arripiunt qui exordium religionis militie non viderunt. Idem. Ordinate ad ordines accedendum est. Nam casuꝫ appetit qui ad summa loci fastigia postpositis gradibus per abrupta ascensum querit. Idem in pasto. Nulla ars doceri presumitur nisi prius intenta meditatione discatur. ab imperitis ergo pastorale magisterium qua temeritate suscipitur: quando ars artium est regimen animarum. Idem. Osee. viij. Ipsi regnauerunt ꝛ non ex me: principes extiterunt: ꝛ non cognoui. Gregorius. in pastora. Ex se nanqꝫ ꝛ non ex arbitrio summi creatoris regnant hi qui nullis fulti virtutibus nequaqꝫ diuinitus vocati: sed sua cupiditate accensi culmen regiminis rapiunt potius qꝫ assequuntur. Idem. Sacrum officium non solum non diligit omnino: sed nescit: qui ad culmen regiminis anhelans in occulta meditatione cogitationis ceterorum subiectióe pascitur: laude propria letatur. ad honorem cor eleuat: rerum affluentium abundantia exultat. Idem. Nescit laudem cum suppetit fugere: qui ad hanc didicit cum deesset anhelare. Idem. Quod dicere pudet. supra in capitulo de prelatis malis. Isido. de sum. bo. Qui regimen sacerdotum contendit appetere: ante se discutiat si vita honori sit congrua. qꝫ si non discrepat humiliter ad id ad quod vocatur accedat. reatum quippe culpa geminat si quis cum culpa ad sacerdotale culmen aspirat. Idem. Qui ad hoc cóuersionem sanctitatis pretendit: vt alijs quádoqꝫ pesse possit. iste nó discipulus christi: sꝫ prauitatis ꝛ antichristi sectator existit. qꝫ non pro deo sed pro seculi honore portare studet crucis christi contumeliam ꝛ laboreꝫ. Augustinus de ci. dei. Locus superior sine quo regi populus nó potest etiaꝫ si teneatur ꝛ administretur vt decet: tamen indecenter appetitur. Idem de trinitate. Homines diabolum tanto magis imitantur: quanto magis neglecta vel etiam perosa iusticia: potétie student. eiusqꝫ vel adeptione letantur. vel inflámantur cupiditate. Ambro. super Lu. Si dominus iesus propria deseruit: tu aliena curqueris. Si creator omnium seculi gloriá subeunde paupertatis virtute contempsit. cur cũ fastidias ad quod nat[9] es: appetas quod indebitum est. cur ea que ad vsum tibi diuturna esse non possunt. ad supplicium diuturna deposcas. Caue isidias: caue fraudes. Idem. Ordinatio mundi a deo: opa mũdi a diabolo. ita etiam a deo potestatum ordinatio: a malo ambitio potestatis. Idem Sepe quos vicia nulla delectant. quos nulla potuit mouere luxuria: nulla auaricia subuertere: facit ambitio crim nosos. habet eniꝫ forensem gratiam: domesticum zelus: ꝛ vt dominetur alijs prius seruit. Bern. de consideratione. O ambitio ambientiuꝫ crux: quomodo omnes torquens omnibus places: nil acerbius cruciat: nil molestus inquietat: nil tamen apud miseros mortales celebrius negocijs eius. An non limina apostoloruꝫ plus ambitio qꝫ deuotio terit. Idem sup Missus. Quotiens hominibus preesse desideror: totiens deũ meũ preire ptendo: ꝛ tunc vere non sapio ea que dei sunt. Idem. Vide as homines pecuniosos ad honores quosqꝫ ecclesiasticos peruolare: moxqꝫ applaudere sibi sanctitatem: vestium dumtaxat mutatio-

ne: non mentium. ⁊ dignos se estimare digni
tate ad quam ambiendo peruenerunt. quod
qꝫ: si audeo dicere: adepti sunt nimis attri-
buere meritis. ¶ Idem super canti. O vti-
nam prelati tam vigiles reperirentur ad cu-
ram: qꝫ alacres currunt ad cathedrã. ¶ Idẽ
Non probe satis preesse affectas quibus ꝓ
desse non curas. ⁊ quorum non zelas salutē:
subiectionem nimis ambitiose vendicas ti-
bi. ¶ Idem in ep̃la. Ambitio mater hypo-
crisis: latebras amat: ⁊ tenebras querit lucis
impatiens. Ambitio spurcum viciū in imo
iacet: videt tamen omne sublime. sed videri
ipsa refugit. nec mirum optato nanqꝫ neces-
se est careat nisi caueat arbitros. ¶ Idem.
Curritur in clero passim ab omni etate ⁊ or
dine, a doctis pariter ⁊ indoctis ad ecclesiasti
cas curas tãqꝫ sine curis quisqꝫ victurus sit
cum ad curas peruenerit. ¶ Idem super.
Qui habitat. Radix iniquitatꝫ ambitio: sub
tile malum. secretum virus. pestis occulta:
doli artifex: mater hypocrisis: liuoris parẽs
viciorum origo: criminis fomes: virtutū eru
go: tinea sanctitatis: excecatrix cordium. ex re
medijs morbos creans. generans ex medici
na languorem. ¶ Idē. Omnes que sua sūt
querunt: non que iesu christi. ipsa quoqꝫ eccle
siastice dignitatis officia in turpem questum:
⁊ tenebrarum negocia transferre. nec in his
animarum salus: sed luxus queritur diuitia-
rum. propter hoc tondentur. propter hoc fre
quentant ecclesias. missas celebrãt: psalmos
decantant: pro episcopatibus ⁊ archidiaco-
natibus hodie decertatur: vt ecclesiarū red
ditus in superfluitatis ⁊ vanitatis vsus dissi
pentur. ¶ Idem de contemptu. Illius vndi
qꝫ circuit sedulus explorator: blanditur: obse
quitur: simulat ⁊ dissimulat: miseraqꝫ sibi suf
fragia mendicare non erubescit. manibus ⁊
pedibus repens. si quomodo tandem se in-
gerere queat in patrimonium crucifixi: ⁊ bo
na domini que sola ex omnibus inueniuntur
exposita. nimirum peregre profectus est. sed
in plenissimo die vt sua districte repetat redi
turus. ¶ Idem. Vniuersos in ordinibus ec
clesiasticis ceterisqꝫ ad sanctuarium pertinẽ-
tibus honorem querentes proprium: aut di-
uitias: seu corporis voluptatem. postremo q̃
sua sunt: non que iesu christi: manifeste pror-
sus ⁊ indubitanter non ea que deus est chari
tas sed aliena a deo ⁊ omnium radix malo-
rum cupiditas introducit. ¶ Idem. Poten
tes potenter tormenta patientur. Ascendat
superbia tua semper: sequere regem tuum.
omne sublime videant oculi tui. festina mul-
tiplicare prebendas: inde ad archidiacona-
tum euola: deinde aspira ad episcopatū. nec
ibi quidem requiem habiturus. quoniam sic
itur ad astra. ¶ Idem in sermo. O peruer-
sitas: o abusio filiorum adam. qui cum ascen
dere difficillimum sit: descendere autem fa-
cillimum: ipsi ⁊ leuiter ascendunt: ⁊ descen-
dunt difficilius. parati ad honores: ad celsi-
tudines graduum ecclesiasticorum. ipsis eti-
am angelicis humeris formidandos. ¶ Idẽ
Curritur passim ad sacros ordines: ⁊ reue-
renda quoqꝫ ipsis spiritibus angelicis my-
steria homines apprehendunt sine reueren
tia: sine consideratione. neqꝫ enim signum re
gni celestis occupare: aut illius timent impe-
rij gestare coronam. in quibus auaricia re-
gnat: ambitio imperat. sedet iniquitas. luxu-
ria dominatur. superbia principatur.

¶ De studentibus.

Capitulum xxv.

g Rego. in mora. Idcirco nonnunqꝫ
studiosus tarditate intelligentie pre-
mitur: vt eo maiora premia retribu
tionis inueniat quo magis in studio inuen-
tionis elaborat. ¶ Idem. A feruore mentis
vel inter spiritales inimicos: vel inter carna-
les quosqꝫ proximos ipsi aliquo modo vi-
uendi vsu veterascimus. ⁊ assumpte nouita
tis speciem fuscamus. a qua tamen vetusta-
te quotidie si studia circunspectionis inuigi-
lent orando: legendo: bene viuendo renoua
mur. ¶ Idem super Ezech. Qui idcirco in

sacro eloquio ea que dignitatis sunt contem
platur: vt per hoc quod itelligit occupari ad
questiones possit: q: non dulcedine quesite
veritatis sanari appetit: sed doctus videri.
iste nimirum intellectus sui pennas desuper
non extendit. ¶ Idem. In verbis sacri elo-
quij iste debet studij nostri ordo seruari. vt
hec ideo cognoscamus quatenus de iniqui-
tate nostra compuncti ⁊ cognoscentes mala
que fecimus ipsa vitemus ne alia faciamus.
⁊ cum iam ex magno vsu lachrymarum de
peccatorum remissione ceperit esse fiducia:
per verba dei q̄ intelligimus ad vitā quoqʒ
⁊ alios trahamus. ¶ Idem in pasto. Valde
inter humana verba cor nostruʒ defluit. cum
qʒ indubitanter constet ꝙ exterius occupa-
tionum tumultibus impulsum a semetipso
corruat: studere incessabiliter debet vt per
eruditionis studium resurgat. ¶ Idem in re
gis. Dum his quibus edificamur initimur:
locum sine dubio deceptionis excludimus.
Heronymus in origi. super mich. Non
estimes in eo te placere deo si sermones. id
est scripturas illius legas. tunc enim scriptu-
re prosunt legenti: si quod legitur opere cō-
pleatur. ¶ Isido. de sum. bo. Lector stren-
nuus potius ad implendum que legit q̄ʒ ad
sciendum erit promptissimus. minus enim
pena est nescire quod appetas: q̄ʒ ea que no
ueris non implere. ¶ Idem in syno. Disce
quod nescis: ne doctor inutilis inueniaris. an
tea esto auditor: postea doctor. ¶ Idem. In
disputatione tolle certamen: tolle pertinacem
vincendi defensionem. cede cito veritati: non
contradicas iusticie. ¶ Idem. Disputare stu
de: non superare. plus dilige audire q̄ʒ dice
re. plus auscultare q̄ʒ loqui. Augustinus
in sermone. Multos reperimus negligen-
tissimos iusticie: ⁊ auidissimos sapientie. hos
docet scriptura diuina peruenire non posse
ad id quod appetunt nisi seruando quod ne
gligunt. fili inquit concupiscens sapientiam
conserua iusticiam. ⁊ dominus prebebit illaʒ
tibi. Augustinus de ci. dei. Philosophie
est finis boni. nulla est igit causa philosophā
di: nisi finis boni. q̄ʒobrem que nullum bo-
ni finem sectatur: nulla philosophie secta di-
cenda est. ¶ Idem de trini. Nec pigebit me
sicubi hesito querere. nec pudebit me sicubi
erro discere. ¶ Idem. Quisquis hec legit
vbi pariter certus est: pergat mecum. vbi pa
riter hesitat querat mecum. vbi errorem suū
cognoscit redeat ad me. vbi meum cognoscit
reuocet me. ⁊ post. ⁊ hoc placitum primum
atqʒ tutum coram domino deo nostro cum
omnibus gratum. quia ea que scribo legunt:
⁊ in omnibus scriptis meis maxime in his
vbi queritur vnitas trinitatis patris ⁊ filij ⁊
spiritussancti. q: nec periculosius alicubi erra
tur: nec laboriosius aliquid queritur: nec fru
tuosius aliquid inuenitur. ¶ Idem de ope-
re mona. Que est ista peruersitas lectiōi ob
temperare nolle: dum vult ei vacare: ⁊ dum
id quod bonum est diutius legatur: ideo fa-
cere nolle quod legitur. Bernard9 super
cantica. Scias quo ordine: quo studio: quo
fine queqʒ nosse oporteat. Quo ordine: vt
id prius addiscas quod est maturius ad salu
tem. Quo studio: vt id ardentius quod est
vehementius ad amorem. Quo fine: vt non
ad inanemgloriam: aut propter curiositatem
aut aliquid simile: sed tantum ad tuam ⁊ pro
ximi edificationem ⁊ ad dei gloriam. ¶ Idē
Sunt qui scire volunt eo fine tantum vt sci-
ant. ⁊ turpis curiositas ē. ⁊ sunt qui scire vo
lunt vt sciantur ipsi: ⁊ turpis vanitas est. ⁊
sunt item qui scire volunt vt scientiam suam
alijs vendant. verbi causa: pro pecunia ⁊ ho
noribus: ⁊ turpis questus est. sed sunt quoqʒ
qui scire volunt vt alios edificent: ⁊ charitas
est. ⁊ item qui scire volunt vt edificentur: ⁊
prudentia est. ¶ Idem in epistola. Falleris
fili falleris si te putas inuenire apud mun-
di magistros scientiam. quam soli christi di-
scipuli idest mundi contemptores dei mune
re assequuntur. non enim hanc lectio docet:

sed vnctio. non littera sed spiritus. non eruditio sed exercitatio in mandatis dei. ¶ Idem Non recte proditur ad scientie limē: nisi iusticie germen precedat ad animam ex quo formetur granum vite: et non palea vaneglorie. ¶ Idem in ser. Pessimus mons inflās scientia. in quem tamen vsqz hodie tanta videas concupiscentia plurimos repere filiorum adam: acsi non nouerint quantū pater illorum illius montis ascensu descenderit: immo qz grauiter ceciderit. quantū tota deiecta sit et conquassata posteritas. Sene. in epistola. Tā diu discendum est quēadmodum viuas qz diu viuas.

¶ De aduocatis.
Capitulum xxvi.

g Rego. super Eze. Iustus aduocatus iniustas causas nullo modo accipit. nec verba dare pro iniusticia consentit. ¶ Idem super illud Iob. xxx. mora. De conuallibus ista rapientes: cum singula reppirissent. ad ea cum clamore currebant. In valle repertis singulis cum clamore occurrere. est sub ortis causarum occasionibus etiam pro parua stipe litigare. Augustinus de verbis domini. Usqz adeo cupiditatis inoleuit malū vt iam ex consuetudine vendantur leges: corrumpantur iura. sententia ipsa venalis sit. et nulla iam causa possit esse sine causa Bern. de consideratōe. Quotidie perstrepunt in palacio leges: sed iustiniani: non domini. ¶ Idē. Certe lex domini immaculata conuertens animas. he autē non tam leges qz lites sunt et cauillationes subuertentes iudiciū. ¶ Idē. Miror quēadmodū religiose aures tue audire sustinēt huiusmodi disputationes aduocatorum et pugnas verborum: que magis ad subuersionem qz ad inuentionem proficiunt veritatis. Corrige prauum morē: et precide linguas vaniloquas: et labia dolosa claude. ¶ Idem. Aduocati sunt qui docuerūt linguas suas loqui mendaciū. diserti aduersus iusticiam. eruditi pro falsitate. sapiētes sunt vt faciant malum: eloquentes vt impugnent verum. ¶ Idem. Iniqua omnis appellatio ad quam iusticie inopia non coegit. appellare non vt graues. sed si graueris licet. ¶ Idem. Qui nō grauatus appellat: liquet: quia aut grauare intēdit: aut tempus redimere.

¶ De religionis bonis.
Capitulum xxvij.

g Rego. in regi. Expedit paruo i cō modo a strepitu causarum seruos dei quietos existere: vt et vtilitates collecte per negligentiā nō pareant. et seruorum dei mentes ad opus diuinum liberiores existāt. ¶ Idem. Sicut veraciter aduersus religiosos dicta crimina digna sunt vltōe plectenda. ita ab illatis nihilominus sunt absoluendi quando nullus eos culpe reatus astringit. Augustinus in regula. Non debent velle omnes qui paucos vident amplius non quia honorantur: sed quia tolerantur accipere. ne contingat detestanda peruersitas vt in monasterio vbi quantū possunt fiunt diuites laboriosi. fiant paupes delicati. ¶ Idē de moribus ecclesiasticis. Quis non illos miretur et predicet: qui contemptis atqz desertis mundi huius illecebris: in cōmunem vitam sanctissimam et castissimam congregati simul etatem agunt: viuentes in orationibus: lectionibus: in disputationibus: nulla superbia tumidi. nulla pertinacia turbulenti. nulla inuidentia liuidi. sed modesti: verecundi: placati. concordissimam vitam et intentissimam: in deum gratissimum munus ipi offerūt. a quo ista posse facere meruerūt. Isi. in li. ethymo. Religiosus ait Cicero: a relego est appellatus. qui retractat et tanqz relegit ea que ad cultum diuinū pertineant. ¶ Idem de sum. bono. Sancti viri funditus seculo renūciantes ita huic mundo moriūtur: vt soli deo viuere delectentur. quantoqz ab huius seculi conuersatione se subtrahunt: tanto interne mentis acie presentiā dei et angelice societatis frequentiā contemplant. Bern. super canti. Omnis in vobis qui certorū infirmi

tates tam corporum q̃z animorũ nõ solũ pa tiẽter supportat:sed insup.s.⁊ sivalz:iuuat ob sequijs.confortat alloquijs : informat consi-lijs.⁊ si hoc forsitan non potest propter disci-plinam:sollicitis saltem orationibus solacia-ri non cessat infirmos.omnis inq̃z qui talia operat̃ in vobis:bonum omnino inter fra-tres spargit odorem.¶ Idẽ.Optimũ in mo ribus dixerim.qui in nullo prorsus aut resi-stat prioribus:aut inuideat paribus : aut sub iectis vel desit in cura:vel in superbia presit. prelatis obediens:socijs congruens:subditis vtiliter condescendens.¶ Idem in epistola. Conuersare simpliciter inter fratres.deo de uotus:magistro subditus:senioribus obedi-ens:iunioribus obtemperans: angelis pla-cens:verbo vtilis:humilis corde:mansuetus ad omnes.¶ Idem in ser.Tu qui in congre gatione es bene viuis si viuis ordinabiliter: socialiter:⁊ humiliter.ordinabiliter tibi:socia liter proximo:humiliter deo.¶ Idem.Cer tum triumphati mundi testimoniũ est:si cor pus castigas ⁊ subijcias seruituti:ne pernicio sa libertate seruiat voluptati.si fletu prebeas oculos magis q̃z curiositati.si deniq̃z spiri-tuali dilectione flagrans nulli dederis animũ vanitati.¶ Idem. Quoniam spectaculum facti sumus ⁊ angelis ⁊ hominibus: semine mus hominibus exemplum bonũ per apta opera bona :seminemus angelis gaudium p occulta suspiria sancta.¶ Idẽ.In congrega tiones positus voluntates aliorum tuis volũ tatibus anteponas.vt non solũ sine querela: sed etiam cũ gratia maneas inter fratres.por tans omnes:orans pro omnibus : vt ⁊ de te quoq̃z dicatur.hic est fratrũ amator.¶ Idẽ Parum timet diabolus ieiunantes:vigilan tes:continentes.quia tam de istis q̃z de illis multos traxit in laqueum ruine.sed concor-des ⁊ vnanimiter viuentes in domo dñi:cõ-iuncti deo ⁊ sibi p vinculũ charitatis.hi dolo rem.hi timorẽ:hi liuorem diabolo ingerũt.

¶ De religiosis malis.

Capitulum xxviij.

Reg.i mora. Ex actõe.seculariũ cõ
g fundit̃ actio religiosorum.dũ illi etiã
pmittẽdo nõ s̃uãt q̃ i p̃ceptis audiũt ⁊ isti viuẽdo ea custodiũt:i qb⁹ neq̃ q̃z legali bus mãdatis astringunt̃.¶ Idẽ.Sepe nõnul li p̃uitatis apte vias desert.sctitatis hitũ sumũt. morq̃z vt p̃ma limia bñ viuẽdi ꝯgruerint: obliti.qd fuerit:affligi iã p pniã de ppetratis neqtijs nolũt.laudari aũt de ichoata iusticia appetũt.p̃esse ceteris melioribus cõcupiscũt. q̃s plerũq̃z dũ iuxta votũ p̃ns p̃spitas seq̃t. mlto q̃z pri⁹ fuerãt de sctitatis hitu peiores fi unt.¶ Idẽ.Praui hoĩes cultũ religiõis as-sumũt:⁊ bonorum vitã sub despectis vestib⁹ ini qs morib⁹ p̃mũt.¶ Idẽ sup Eze.Sepe q̃s-dã videm⁹ ad vocẽ p̃dicatõis q̃si ex ꝯuersio ne cõpũctos habitũ non aiũ mutasse: ita vt religiosã vestẽ sumerẽt.s̃ aña acta vicia non calcarẽt.¶ Aug.in caplo de ira. Melior ẽ. ¶ Idẽ de ope mona. Qui verã oñdit cor-poris ĩfirmitatẽ hũane tractãd⁹ ẽ:q̃ aũt falsã p̃tẽdit ⁊ ꝯuinci nõ põt deo dimittendus est. ¶ Idẽ.Utinã isti q̃ vacare volũt mãib⁹ oĩ-no vacarẽt ⁊ liguis.neq̃z.n.tã mltos ad imi tationẽ iuitarẽt si eis nõ tm̃ exẽpla pigra:sed etiã muta p̃põerẽt.¶ Idẽ in epla. Ex q̃ deo seruire cepi:quõ difficile sũ exp̃t⁹ meliores q̃z q̃ in mõasterijs p̃fecerũt.ita nõ sũ exptus peiores q̃z q̃ in mõasterijs ceciderũt.¶ Isi. de sum.bo. Atrocit̃ in discussiõe diuini iudi-cij arguẽdi sũt:q̃ q̃d p̃fessiõe spopõderũt:ope iplẽ ꝯtẽpserũt.¶ Bern.sup missus. Illã q̃ seculũ des̃uim⁹hũilitatẽ deserẽtes:dũ post h̃ cogimur icepta denuo sectari studia seclariũ: cães efficimur reuertẽtes advomitũ.¶ Idẽ Uideo:q̃d magis doleo:post sp̃etã secli põ-pã nõnullos i schola hũilitatis supbiã magis addiscẽ.ac sub alis mitis hũilisq̃z mgr̃i g̃ui⁹ i-solescẽ.⁊ ipatiẽtes fieri in claustro ampli⁹:q̃z fuissẽt i seclo.Q̃d q̃z magis p̃uersũ ẽ:pleri-q̃z i domo dei nõ patiunt̃ h̃ri se ꝯtẽptui.qui i sua domo nõ nisi ꝯtẽptibiles eẽ potuerũt.vt q̃r vcz vbi a plurib⁹ honores appetunt̃.i.in seculo:ipsi locũ h̃re nõ potuerũt nec merue-

rūt.saltē ibi honorabiles videāt vbi ab hoi
b⁹ honores ꝯtēnunt. ¶ Idē i apolo. Quid
facit sup̱bia sub pānis hūilitatꝭ tue dn̄e iesu.
nūqd nō hꝫ q̄ se palliet hūana malicia: nisi vn̄
iuoluta ē saluatoris ifātia. ¶ Idē i ep̄l'a. Iū-
gāt se aīs q iūcti sūt īstitutꝭ. iuicē se foueāt: in
uicē se defēdāt: iuicē onera sua portēt. Ait. n.
sapiēs. Frat' adiuuās frēꝫ ābo ꝯsolabuntur.
Q, si alterutꝝ qđ absit se correferint ⁊ mo-
morderit. nōne sil' ābo de solabunt. ¶ Idē.
Qui debitorē ⁊ ꝓcurēꝫ carnis se ꝯstituit: vt
magis vētrē sterilē pascē q̄ꝫ aīe studeat bn̄
facē. nullū religiōis iugū q̄ꝫtūlibꝫ leue q̄ꝫtūli
bet suaue videat: ei tolerabile ē. vn̄ ꝯtigit vt
neqꝫ h̄ vbi sine murmure eē nō pōt. neqꝫ in
futuro: vbi penā murmuratōis tolerare ne-
cesse ē: pacē iueniat. vbi aūt nō ē pax ibi nec
de⁹: q: i pace fc̄tūs ē loc⁹ ei⁹. ¶ Idē i ser. In
oib⁹ fere religiosis ꝯgregatōib⁹ sane iueni-
re ē hoies pusillaīes ⁊ remissos. deficientes
sub onē. vga ⁊ calcarib⁹ idigētes: q̄rū remis
sa leticia: pusillanimis tristicia ē. quoꝝ breuis
⁊ rara ꝯpūctio. aīal' cogitatio: ⁊ tepida ꝯuer
satio ē. quoꝝ obediētia sine deuotōe. ꝑmo si
ne circūspectōe. orō sine cordis itētiōe. lectio
sine edificatōe. ¶ Idē. Sūt iter nos tria ge-
nera hoiuꝫ: ip̄aqꝫ latꝭ icōgrua ⁊ ordini ⁊ hoi
q hāc viā i gressus ē. Sūt. n. q bn̄ iceperūt ſꝫ
defecerūt cito. ⁊ sūt q nūq̄ꝫ iceperūt ſꝫ in sua
mollicie ꝑmāserūt. ⁊ sūt q captant spū leuita
tis: tardi ad audiēdū: veloces ad loq̄ndū: pa
tissimi rursū enūerare qđ faciūt. Sꝫ qd faci
unt tn̄. ¶ Idē. Mag̃ ē ꝯfusio ⁊ mag̃ valde
ꝙ ardēti⁹ secl'ares ꝑniciosa desiderāt q̄ꝫ nos
vtilia. citi⁹ illi ad mortē ꝓperāt q̄ꝫ nos ad vi
tā. ¶ Idē. De eo q hitū hꝫ religiōis ⁊ nō vi
tā ꝓp̄ha iqt. Comederūt alieni robur ei⁹ ⁊
ip̄e nesciuit. Exteriorē q̄ppe sup̱ficiē ituēs re
ligiosus mal⁹ salua sibi oīa suspicat. nō senti-
ens v̄mē occl'tū q̄ oīa iteriora corrodit. ma-
net tōsura: vestꝭ nec dū mutata ē. ieiunioꝝ re
gula custodit: statutꝭ psallit horis. ſꝫ cor eorū
lōge ē a me dic̄ dn̄s. Idē i ep̄l'a. Mlto fa
cili⁹ repies mltos secl'ares ꝯuerti simplr̄ ad

bonū: q̄ꝫ vnūquēpiā de religiosis ꝓficē de
bono i meli⁹. Rarissima. n. auis i terris ē q̄
de ḡdu quē i religiōe sel' attigerat modicū vl'
parūper ascēdit. ¶ De nouitijs. Ca. xxix.

Reg. i regis. Oib⁹ cuiuslibꝫ etatis
aut officij onerosa ē nouitas. Idē
Quisqs diuīa īspiratōe ꝯpūct⁹ reli
ctis seculi h⁹ actōib⁹ ad deū ꝯuerti festiat: ita
cū charitate suscipiēdus ē. ⁊ blādis ꝑ oīa cō
solatōib⁹ refouēd⁹. vt i ea quā elegit deo ad
iuuāte delectet modis oīb⁹ ꝯuersatōe ꝑsistē.
Idē sup̱ Eze. Nullus q̄ ad bonū ꝓpositū
ꝯuersus adhuc i mētꝭ teneritudie eē ꝯspicit:
despiciat: q: frumētū ab herba icipit vt ḡnū
fiat. Isi. de sum. bo. Priordia ꝯuersoꝝ blan
dis refouēda sūt modis: ne sit ab asp̱itate ici
piāt: exterriti ad p̄ores lapsus recurrāt. q̄. n.
ꝯuersū sine lenitate erudit: exasp̱are poti⁹ q̄ꝫ
corrigē nouit. Bern̄. de amore dei. Feruo
rē nouitioꝝ nō decēt ille misꝑicordes i seip̄os
discretōes: ⁊ districtionū dispēsatōes: faciles
qꝫ idulgētie suo iudicio tribuēde. nō tn̄ recu
sande sut alieno iudicio. Idē. A nouitio in
seip̄ꝫ rigida dꝫ eē cēsura ⁊ districta seueritas
ad regētē aūt vl' ꝯsulētē spectat p̄rna vl' fr̄na
charitas ⁊ pietas: si alteꝝ hoꝝ desit vl' i desi
de ⁊ tepido nō spero cursus ꝑseuerātiā. vl' in
p̄cipiti timeo ruinā. Idē. Aialē discretuꝫ:
nouitiū prudētē: icipiētē sapiētē: in cella diu
posse ꝯsistē: in ꝯgregatōe posse durare ipos
sibile ē. Idē. Docēdus est nouiti⁹ sic hr̄e
corp⁹ suū sic̄ egrū cōmēdatū. cui etiā mltuꝫ
volēti iutilia negāda sūt. vtilia v̄o etiā nolen
ti igerēda. sic de corp̱e suo agere sic̄ de non
suo. ſꝫ ei⁹ a quo p̄cio magno empti sum⁹: vt
glorificem⁹ eū i corp̱e nr̄o. Idē sup̱. Qui
habitat. Obsecro vos nouelle plātatōes dei
vos q̄ nōdū exercitatos hētꝭ sensus ad discre
tionē boni ⁊ mali. nolite seq cordis vr̄i iudi-
ciū. nolite abūdare in sensu vr̄o ne vos tanq̄ꝫ
rudes adhuc versutus ille venator decipiat.
Idē sup̱ cātica Placēt fateor in nouitijs
q̄ꝫtū ad ea q̄ i facie sūt neglectior: vtiqꝫ is qui
foris apparet corpoꝝ cult⁹ ⁊ vestiū minor cu

ra.sermo rarior:vultꝰ hilarior: aspectꝰ vere cũdior.icessus maturior. Idé in ser. Ante oia timor nouitijs necessariꝰ é. quo nimiruz pctá pterita possint delere:cauere futura. Timor.n.dñi vt ait scriptura expellit pctm̃: siue qd admissuz est:siue qd tentat intrare.expellit hoc penitédo:illud resistendo.

¶ De iuuenibus. Caplm .xxx.

g Rego.in regis. Esto sollicitꝰ vt pueri ad sacros ordies nullatenꝰ admittanf.ne táto piculosiꝰ cadát q̃zto citius alta ɔscédere festinát. Idem in mora. Imménsa supbia iuuenũ é a seniore sibi reuerétiá exigẽ:⁊ silétiũ iperare meliori. Idé in pasto. Iuuenes plerũqz seueritas admonitióis ad pfectũ dirigit.senes ꝟo ad meliora opa de pcatio bláda cóponit. Idé sup i capitulo. De vsurpátibꝰ pdicatóez. Ioh.chry. de cópũctóe. Nó canicies laudabilis:neqz iuuétꝰ culpabil'existit.mlti qppe ⁊ in iuuétute phiá demóstrarũt:⁊ in senectute lapsi sũt. Canicies sapie:nó capilli cádidi cómendantur.

Cyprianꝰ de.xij.abusióibꝰ. Sic in senibꝰ sobrietas ⁊ moꝝ pfectio reqrif.ita in adolescétibꝰ ⁊ iuuenibꝰ obsequiũ ⁊ subiectio ⁊ obediétia rite debef. Ambro.de offi. Pulcra ꝟtꝰ adolescétũ verecũdia ⁊ suauis gr̃a.q̃ nó solũ i factĳ.ſʒ etiá i ipis spectaf sermonibus.

Idé. Ut i senibꝰ g̃uitas:i iuuenibꝰ alacritas.ita i adolescétibꝰ ꝟecũdia velut q̃dá dote ɔmédaf. Idé de ꝟgitate. Etiá cũ fides tua tuta sit:iuuétꝰ tñ suspecta é. Bern.sup can. Quid amabilius ꝟecũdo adolescéte.q̃z pulcra hec ⁊ q̃z splédida géma moꝝ i vita ⁊ vultu adolescétĳ.q̃z vere ⁊ mime dubia bone nũcia spei.bone idolis idex. Idé de ɔsideratóe. Uerbosulũ adolescété ⁊ studété eloquétie:cũ sapie sit inanis:nó aliud q̃z iusticie hosté reputes.⁊ p hmói falsis fr̃ibꝰ dicit ille mgr̃ discipline. Manꝰ nemini cito iposueris

Idé de amore dei. Sapiétes latét ⁊ delitescũt.pueri regnát ⁊ principanf. ⁊ fiunt pncipes q̃ mane cómedũt:⁊ veterre illi. Idé infra li.iij.in caplo de leticia mala. Eia letare

Ansel.de silitu. In iuuene tria notanf qbus ad pbitatem venturus pnoscif.hec aũt sunt taciturnitas.corpis ɔtinétia ⁊ verecundia.

¶ De monachis bonis. Ca. xxxi.

g Rego.in regis.ad quédá abbatez. Huiꝰ te pcepti serie cómonemꝰ:vt neqz mulieres in móasterio tuo deinceps q̃libet occasióe pmittas ascédẽ: neqz monachos tuos sibi ɔmatres facẽ. Idé in ome. Monachꝰ reuerétiá sui habitꝰ i actu: in locutóe:in cogitatóe:sp circũspiciat.⁊ ea q̃ mũdi sunt pfecte deserat.⁊ qd oñdit humanis oculis habitu:h añ dei oculos moribus ptédat. Isi.de sum.bo. Sũma monachi ꝟtus hũilitas.sũmũ viciũ eiꝰ supernia. Idé Tũc aũt se quisqz monachũ iudicet qñ se minimũ oiuz existimauerit.etiá si opa maiora ꝟtutũ gesserit. Iohes chry. de cópũctione. Monachꝰ nó solũ ppterea dr̃ monachꝰ q: vxoré nó hʒ.sed q: religióí dei ⁊ seruitio ipsius mácipatus est.⁊ cura illi est quéadmodũ deo:nó seculo placeat.⁊ qui magis eligit castitaté:q̃ deo chara é ⁊ spũssancti habitatio.

Hiero.in epl'a. Humilitaté vestiũ tuménti aio nó appetas.seculariũ ⁊ maxime poténtũ ɔsortia deuita.quid tibi necesse est ea videre sepius:quoꝝ contéptu monachus eé cepisti. Idé. Monachꝰ nó docentis sed plágentis hʒ officiũ.qui vel se vel mundũ lugeat.⁊ domini sui semp pauidus prestolef aduétum:qui sciens imbecillitaté suam ⁊ vas fragile quod portat:timet offendere ne ipingat ⁊ corruat atqz frágaf. Uñ ⁊ mulierũ maxime iuuéculariũ vitat aspectũ:⁊ intm̃ castigator sui est:vt etiá que tuta sunt pertimescat.

Bern.de pcep.⁊ dispensa. Lego in regula hec. Consideratio penes abbaté sit ⁊ hoc vel illud esse in puidétia vel arbitrio seu dispositióe abbatis.vt aũt p sua volũtate aliq̃d mutet de regula:me ibi legisse nó recolo.qn imo inq̃t oés magistraz regulá seq̃nf.nec ab ea temẽ deuief a quoq̃z.ergo nec etiá ab ipo abbate.omnes inquit magistrá sequanf regulá.nemo igif suá volũtaté. Idé. Super

fratrum trãsgressiones:non sup patꝝ traditi
ones constituitur qui abbas eligit:mandato
rũ cultor:vltor viciorum. ¶ Idẽ in epistola.
Ordo noster abiectio est:humilitas:volũta-
ria paupertas:obedientia:pax:gaudiũ in spiri
tusancto. Ordo noster est esse sub magistro:
sub abbate:sub regula:sub disciplina. Ordo
noster est studere silentio:exerceri vigilijs:te
iunijs:ac orationibus:opere manuũ.⁊ super
omnia excellentiorem viam tenẽ q̃ est chari-
tas. porro in omnibꝰ his proficere de die in
diem:⁊ in ipsis pseuerare vsq; ad vltimum
diẽ. ¶ Idem. Quoscũq; de tuis inueneris
tristes:pusillanimes:murmurosos. ipsorum
te patrẽ:ipsorum te noueris esse abbatẽ con
solando:exhortando:increpando.tũc.n.agis
opus tuũ.⁊ portas onus tuũ.⁊ portando sa-
nas quos sanãdo portas. Si quis vero ita sa-
nus est vt magis iuuet te q̃ʒ iuuet a te:huius
te non patrẽ sed fratrẽ:comitẽ non abbatem
esse cognoscas. ¶ Bñdictꝰ in regula. Ma
gnopere dʒ sollicitudinẽ gerere abbas: ⁊ om-
ni sagacitate ⁊ industria curare:ne aliquam
de ouibꝰ sibi creditam pdat.nouerit enim in
firmarum se curam suscepisse animaꝝ. non
sup sanas tyrãnidẽ. ¶ Idẽ. Abbas non cõ
turbet gregẽ sibi cõmissum.nec quasi libera
vtens potestate iniuste disponat aliqd.sed co
gitet semp q: de omnibus iudicijs ⁊ opibus
sui redditurus est deo rationem. ¶ Idem.
Oportet abbatẽ esse doctum lege diuina vt
sciat vnde proferat noua ⁊ vetera.castum:so
brium:misericordem:vt superaltet misericor
dia iudiciũ.vt ipse idem a dño consequatur.
odiat quoq; vicia:diligat fratres. ¶ Idem.
Abbas in ipsis imperijs suis sit prouidus ⁊
consideratꝰ:siue ẜm deum siue ẜm seculũ sit.
Opa que iniungit discernat ⁊ tpet.cogitet di
scretionẽ sancti patriarche Iacob dicentis.
Si greges meos plus in ambulando fecero
laborare:morientur cuncti vna die.

¶ De monachis malis.
Capitulum. xxxij.

g Rego.in dyalogo. Monachꝰ qui
in terra possessionẽ querit: mona-
chus non est. ¶ Idem in registro.
Si peculiaritas a monachis habet:neq; con
cordia:neq; charitas in congregatõe eadem
poterit pmanere. ¶ Idẽ. Quid est habitus
monachi nisi despectus mundi:quomodo er
go mundũ despiciunt qui in monachali ha-
bitu positi aurũ querũt. ¶ Idẽ. Monacho
rum quidẽ species tenet.multa vero sub san
ctitatis habitu secularia agunt. ¶ Idẽ. Mo
nachi mihi terrene mẽtis esse omnino appa
ruerũt:qui nimis terrenum hominẽ abbateʒ
habere quesierũt. ¶ Isido.in etymol'. Mo
nachus greca etymologia vocat:eo ꝙ sin-
gularis sit. Monos enim grece singularis
dicit. Ergo si solitarius vel singularis inter
pretat vocabulũ monachi:quid facit in tur-
ba qui solus esse debet. ¶ Idẽ de sum.bo.
Multi monachoꝝ amore parentũ:non so-
lum terrenis curis:sed etiam forensibꝰ iur-
gijs inuoluunt:⁊ pro suoꝝ temporali salute
amicorũ suas animas perdũt. ¶ Idẽ. Ma
xime per cenodoxiam subijcit sibi diabolus
mõachũ.vt quẽ p seculi amorẽ retinẽ nõ po
tuit:ab hũilitatꝭ culmie subtrahat.⁊ p supbie
tumorẽ subditũ faciat. ¶ Iohẽs Chry. de cõ
punctione. Eos qui vident sustulisse crucem
suam ⁊ sequi christũ:per latam ⁊ spaciosam
viam velle incedere:nõne tibi prodigiosum
videt. ¶ Idem. Deniq; monachi cum de
monasterijs regrunt:⁊ de locis habitationũ
pcunctant:ante oĩa requirũt si requies sit in
loco.si abundent omnia. ¶ Idẽ in caplõ de
propinquitate. Dico tibi monache. ¶ Hie-
ronymꝰ in epl'a. Monachũ quem senseris
tibi:aut semper aut crebro de numis loquen
tem excepta elemosyna que indifferẽter om
nibꝰ patet.institorẽ habeto potius q̃ʒ mona
chum. ¶ Berñ.in epl'a. Labor ⁊ latebre:⁊
voluntaria paupertas:hec monachoꝝ insignia
hec vitam solent nobilitare monasticam. ve-
stri autem oculi omne sublime vident.vestri
pedes omne forum circũeunt. vestre lingue

in omnibus audiunt ꝯsilijs. vestre manus oē diripiunt patrimoniū. ¶ Idem sup Canti. Quale est hoc vt in omnibus fluuijs: agris ortis: cellarijs ue. vix repiri possit q̄ comedas vel bibas. meméto te queso monachuꝫ esse: nō medicū. nec de ꝯplexiōe iudicandū: sed de ꝓfessiōe. Parce obsecro primū qdeꝫ geti tue: parce deinde labori mistrantiū tibi. parce grauamini domus parce ꝯsciétie: conscientie dico etsi nō tue parce saltē ꝯscientie alterius. ¶ Idē in aposto. Miror vnde inter monachos tanta intempantia in cibis ⁊ potionibus. in vestimentis ⁊ lectisternijs: equitaturis ⁊ ꝯstruendis edificijs inolescere potuit quatenus vbi hec studiosius ⁊ voluptuosius atqꝫ effusius fuerint. ibi ordo melius obseruari dicat: ⁊ maior putet religio. ¶ Idē Ecce inter monachos parcitas putatur auaricia: sobrietas austeritas: silentiū tristicia reputatur. Econtra remissio dicretio dicit. effusio liberalitas. loq̄citas affabilitas. cachinnatio iocunditas: mollicies vestimentoruꝫ ⁊ equorū fastus honestas. lectorū superfluus cultus mundicia. ¶ Idem. Iam de aque potu quid dicam: quando nec vllo quidē pacto vinū aquatū admittit: omnes nimirum ex quo monachi sumus infirmos stomachos habemus. ⁊ tā necessariū apostoli de vino vtēdo ꝯsiliū nō negligimus. modico tm̄ qđ ille premisit nescio cur pretermisso. ¶ Idē. Queritur ad induendū: nō qđ vtilius sed qđ subtilius inuenit. nō qđ repellat frigus: sed qđ superbie cōpetat. nō deniqꝫ iuxta regulam qđ vtilius compari pōt. sed qđ venustius imo vanius poterit ostentari. Heu me miserum: qualēcunqꝫ monachū: cur adhuc viuo. tedet animā videre adhoc deuenisse ordinē nr̄m sanctum. ¶ Idem. Habitus noster: quod ⁊ dolens dico: qui humilitatis solebat esse insigne a monachis nr̄i tpis in signū gestat supbie. vix iā in nr̄is ꝓuincijs inuenit quo vestiri dignemur: miles ⁊ monachus ex eodē pāno partiunt sibi clamydē ⁊ cucullā. Quiuis de seculo q̄ntūlibet honoratus: etiāsi rex: etiāsi impator ille fuerit. nō tm̄ nostra horrebit indumenta: si sibi suo mō preparata fuerint ⁊ aptata. ¶ Idē supmissus. Ornari non armari appetunt milites christi. qui dum se preparare ad preliū ⁊ ꝯ aereas ptātes ꝓtendere paupertatis insigne debuerāt. qđ vtiqꝫ aduersarij multū formidāt. in mollicie vestimentorum: pacis potius q̄ꝫ belli preferentes indiciū: vltro se suis hostibus sine sanguine tradūt inermes. ¶ Idē in. c. de curiositate. li. iij. Monachus q sui. Itē in li. ij. i. c. de supbia. ¶ Idē i ser. Nihil turpius q̄ꝫ monachus p vrbes ⁊ castella discurrēs: nisi cū h charitas cogat que opit multitudinē pctōꝝ Ans. de silitu. Nec cuiq̄ꝫ ꝓdest habitū monachi exteriorē habere si nō studuerit ⁊ interiorē retinere.

¶ De incipientibus.

Capitulum xxxiij.

g Rego. in pasto. Qui bona inchoata nō ꝯsummāt dū proposita nō pficiunt: etiā que fuerūt cepta ꝯuellūt. ¶ Idem. Nec malos bona imperfecta adiuuant: nec bonos mala incōsūmata ꝯdēnāt. ¶ Idē. Via dei ⁊ inchoātibus angusta est: ⁊ pfecte iam viuentibus lata. ⁊ dura sunt que ꝯ ꝯsuetudinē spiritaliter aio ꝓponimus. ⁊ tm̄ onus dei leue est postq̄ꝫ h ferre cepimus. ¶ Idem in moral. Cōuersoꝝ initia bonis moribus malisqꝫ pmixta sunt. q: ⁊ noua vita iam p intentōem agit: ⁊ vetus adhuc ex vsu retinet. Isid. de sum. bo. Qui ex deteriore iā melior esse cepit: caueat d acceptis extolli ꝟtutibus: ne grauius p vanā gloriā corruat q̄ꝫ prius p lapsum vicioꝝ iacebat. ¶ Idem Valet interdū ꝯuersis ꝓ animi salute mutatio loci plimū. n. dū mutat locus: mutat ⁊ mētis affectus Augus sup geñ. Nulla abstinētia fit a volūtate carnali q̄ nō habeat in exordio dolorē: donec i meliorē ptē ꝯsuetudo flectit. Cassiodo. sup psalteriū. Initiū ꝑfectus est carnalia vicia relinquere: ⁊ dn̄o supplicare. Bern̄. in ser. Solet inter ꝑmordia cōuersiōis acrius insurgere tētatio praue ꝯsuetudis. ⁊ vix pñt extingui iacula ignita diaboli.

¶ De proficientibus.
Capitulum xxxiiij.

Grego. in mora. Oipotens deus in
g teriora discernens: ipis spiritualibꝰ
ꝓuectibus modũ ponit: vt ex h hõ
qđ apprehẽdere conat ⁊ nõ valet: in illis se
non eleuet q̃ iam valet. ¶ Idẽ. Ad deũ q̃si
tot gressibus mens accedit: quot bonis mo
ribus ꝓficit. ¶ Idẽ. Nõnulli qui etate cre-
scunt ab innocentia decrescũt. electis ỽo cuꝫ
foris etas corporis: intus si dici liceat crescit
etas virtutis. ¶ Idẽ. Si lassascere ab incho
atis bonis nolumus: valde necesse est vt in-
choari nos quotidie credamus. ¶ Idem.
Sancti viri quo altius apud deũ virtutũ di
gnitate ꝓficiũt: eo subtiliꝰ indignos se eẽ de
prehendũt. q: dũ proximi lucis fiunt: quicq̃d
eos in seipis latebat inueniũt. ¶ Idẽ super
Eze. Quãto plus ꝓficimus in cognitõe: tãto
nobis indignamur amplius de ꝑuerso oꝑe.
¶ Idẽ. Plerũqꝫ q plus in ꝯtẽplatõe rapit
ꝯtingit vt ampliꝰ in tentatõe fatiget. sicut q-
busdã bene ꝓficiẽtibus ꝯtingere sepe solet:
quoꝝ mentẽ dũ aut cõpunctio afficit: aut cõ
templatio suꝑ semetipam rapit: statim etiam
tẽtatio sequit. ne de his ad que rapta ẽ extol
lat. ¶ Idẽ in regis. Intantũ ꝓficis quantuꝫ
tibi nõ studueris derogãdo fratribus arro-
gare. Hiero. i epistola. Oblitus posterio
rum sꝑ priora sectaberis: nequaq̃ꝫ ꝯsiderãs
q̃d alij mali faciãt: sed q̃d boni tu facere de-
beas. nec peccantiũ ducaris multitudine: sed
sanctoꝝ exempla potius imiteris. ¶ Idem.
Crescat in te cũ annis gr̃a. crescat cũ etate iu
sticia. ⁊ fides tua eo ꝑfectior videat quo se-
nior est. Augꝰ de verbis apl̃i. Semꝑ tibi
displiceat qđ es: si vis ꝑuenire ad id qđ nõ-
dum es. Nã vbi tibi placuisti: ibi remansisti
si aũt dixisti. sufficit: ꝑisti. ¶ Idẽ. Semꝑ ad-
de: semper ambula. sꝑ ꝓfice: noli in via defi
cere: noli retroire: noli deuiare. remanet eniꝫ
qui nõ ꝓficit. retro redit q ad ea reuoluit vñ
iam recesserat. deuiat q apostatat. ¶ Idẽ đ
predesti. Cur nõ inq̃t cyprianꝰ ꝓperamus ⁊
currimus: vt patriã nr̃am videre: vt ꝑentes
nostros salutare possimus. magnus illic nos
charoꝝ numerꝰ expectat parentũ: fratꝝ: fi-
lioꝝ freq̃ns ⁊ copiosa nos turba desiderat.
iam de sua incolumitate secura: adhuc đ nr̃a
salute sollicita. ¶ Idẽ in. c. de orõne accepta.
Qui didicerũt. Bern̄. in epl̃a. Aut ascen-
das necesse est. aut descẽdas. si attẽtas stare
ruas necesse ẽ. ¶ Idẽ i. c. de ỽecũdia li. iiij.
Nolo repẽte. ¶ Idẽ i ser. Ita nimiꝝ diuia
solet pietas ꝯseruãde hũilitatꝭ gr̃a ordinare:
vt q̃zto plus q̃sqꝫ ꝓficit: eo minus se reputet
ꝓfecisse. Nã ⁊ vsqꝫ ad extremũ spũalis ex-
ercitij gradũ: si q̃s tm̃ ꝓficit aliq̃d ei de ꝑmi
gradus imꝑfectõe relinq̃t: vt adhuc vix sibi
illũ adeptus videat. ¶ Idẽ. Ubi sane in spi
rituali ꝓfeceris exercitio: erit nõ nũq̃ꝫ rapi
a tuo spũ in diuinũ. vt icipias gaudere đ bo
nis dñi: q ꝓpria añ mala lugebas. ¶ Idem
Minime optet gressum sistere: ⁊ respicere
retro multo minus expedit. ſꝫ currẽdũ nobis
⁊ ꝓperãdum: ne forte egressus vt gigas ad
currẽdã viã suã a nobis se xp̃s elõget. ſꝫ po-
tius ꝓuidẽtes eũ in ꝯspectu nr̃o sp: ⁊ in eius
odore tracti facilius citiusqꝫ curramꝰ. Au
ctor đ spũ ⁊ anima. Aia ꝑ odiũ. Infra li. iiij.
in. c. de desiderio.

¶ De perfectis.
Capitulum xxv.

Grego. in mora. Magna ẽ ꝑfectio
g sue iꝑfectõis cognitio. ¶ Idẽ. Tãto
q̃sqꝫ ꝑfectꝰ est q̃zto ꝑfecte sentit do
lores alienos. ¶ Idẽ. Ualde ꝑfectoꝝ est sic
de ostẽso oꝑe auctoris gloriã q̃rere: vt đ ob
lata laude priuata nesciãt exultatõe gaudere.
¶ Idẽ. Pfectꝰ q̃sqꝫ cũ in seipo vicia vice-
rit: statim mẽtẽ etiã ꝯ vulnera passiõis accin
git. ¶ Idẽ. Ille ỽo ꝑfectꝰ est q ad imꝑfectio
nẽ ꝓximi impatiẽs nõ est. Nã q alienã imꝑ
fectõem ferre nõ valẽs ꝓximũ deserit: ipse
sibi testis ẽ q ꝑfecte nõdũ ꝓfecit. ¶ Idem.
Perfecta vita mortis ẽ meditatio. ¶ Idem
Qui ꝑfecte deo placere desiderãt: sibi de se
nihil relinquãt. Augꝰ de spũ ⁊ lr̃a. Quãtũ

mihi videt̃ in ea q̃ pficiéda est iusticia: multũ in hac vita ille pfecit: q̃ q̃z lóge sit a pfectióe iusticie pficiédo cognouit. ❡ Idé. Hoc pfectoꝝ est. Infra in li. iiij. i. c. de etate. ❡ Idé. Null⁹ pfect⁹. Infra li. iiij. de sufficiétia. Isi. de sum. bo. Sicut falsitatẽ crimé a pficiétib⁹ ptimescit̃. ita ociosa ꝟba a pfectis viris sollicite vitant̃. ❡ Idé. Peccata q̃ incipiétibus leuia sunt: perfectis viris grauia reputantur. Bern. in ep̃la. Nemo pfectus q̃ pfectioꝛ esse nó appetit. ❡ Idé. Proficiédi studium ⁊ iugis conat⁹ ad pfectóem pfectio reputat̃. Q, si studere pfectioꝛ esse pfectũ est. nolle pficere deficere est. ❡ Idé. In pposito perfectionis apparere impfectũ: neuus. é. ❡ Idé. Habes de iusto q̃ lex dei in corde ipsius: et nó in codice. nec pfectóis is gradus: pfectus carere ⁊ necessarijs patus est. ❡ Idé super canti. Perfect⁹ oĩs reputabit̃ i cui⁹ aĩa tria hec ꝯgruéter atq̃z oportune ꝯcurrere videbunt̃. vt. s. nouerit gemere p se: ⁊ exultare in deo: ⁊ pximoꝝ vtilitatib⁹ potés sit subuenire. placés deo. cautus sibi: vtilis pximis.

❡ De tribus predictis statibus.

Capitulum xxxvi.

Grego. in moral. Tres sunt modi ꝯuersoꝝ. s. inchoatio: medietas atq̃z pfectio. In inchoatóne aũt sunt blãdimenta dulcedinis. in medie quoq̃z tpe sunt certamina tentatóis. ad extremũ ꝟo pfectio victoriose pulchritudinis. ❡ Idé super Eze. Alia sunt virtutis exordia. aliud perfectus: aliud perfectio. Isi. de sum. bo. Tripartitus describit̃ esse vnicuiusq̃z cõuersi pfect⁹. sc̃z primus corrigédi a malo. scd̃s faciédi bonũ. terti⁹ ꝯseq̃ndi boni opis p̃miũ. Bern. in epistola. Incipientiũ status dici potest animalis: pficientiũ rõnalis: pfectoꝝ spiritualis. ❡ Idem super canti. Sunt hi tres animaꝝ affectus siue pfect⁹ exptis dũtaxat satis noti ⁊ manifesti. sc̃z cũ aut de actibus malis indulgentiã. aut de bonis agendis gr̃am. aut ipsius etiã indultoris ⁊ benefactoris sui presentiam eo q̃dem modo quo in corpore fragili possibile est: obtinent intueri. Idem. Inuenit pfecto apud deum ⁊ verecũda ꝯfessio quo se humiliando deijciat: ⁊ ppterea deuotio vbi se innouando reficiat. ⁊ iocunda ꝯtemplatio vbi se excedédo quiescat. Idé in ser. Alij vacent sancte contemplationi. alij dediti sint fraterne administrationi. alij in amaritudine anime sue recolant annos suos: tanq̃z vulnerati dormientes in sepulcris. Idem. Sic plane sic opus est: vt maria pie ⁊ sublimiter sentiat de deo suo. martha misericorditer et benigne de proximo. lazarus miserere ⁊ humiliter de seipso.

❡ De monialibus.

Capitulum xxxvij.

Grego. in regis. Iuuenculas abbatissas vehemétissime prohibemus. Ambro. de virgi. Aiũt pleriq̃z maturioris etatis virgines esse velandas: neq̃z ego abnuo sacerdotales cautiones esse debere vt non temere velentur. Spectet plane spetet etatem sacerdos. sed fidei vel pudoris. spectet maturitatem verecundie: examinũ grauitatis canicié: moꝝ senectam. pudicicie ãnos. animos charitatis. Aug⁹ d̃ bo. ꝯiugali. Nó nos in virginibus p̃dicamus q̃ virgines sunt: sed q̃ deo dicate pia continétia virgines. Nam q̃d non temere forsitan dixerim: felicioꝛ mihi videtur nupta mulier q̃z virgo nuptura. Idem in li. de virginitate. Nulla carnis fecunditas sancte ꝟginitati comparari potest. neq̃z enim ⁊ ipsa q̃ ꝟginitas est: sed q̃ deo dicata est honoratur. Idem. In vita eterna est quedã egregia gloria. nó omnibus in eternũ victuris. s̃z quibusdã ibi tribuéda. cui ꝯsequéde paꝝ est liberꝝ esse a peccatis. nisi sup hoc aliq̃d ipsi liberatori voueatur. q̃d nó sit criminis nó vouisse: sed vouisse ac credidisse sit laudis ⁊ honoris. Idem. Pergite sancti pueri dei ⁊ puelle: mares ac femine: celibes ⁊ innupte pergite perseueranter in finem: ⁊ laudate dominum dulcius quem cogitatis vberius sperate felicius: cui seruitis instantius. amate

ardentius: cui placetis attentius. lūbis accin-
ctis ⁊ lucernis ardentibus expectate domi-
nū qñ veniat a nuptijs. ¶ Idē ꝺ eccle. dog.
Sacrate deo virginitati nuptias coequari.
aut pro amore castigādi corpis abstinētibus
a vino vel carnibus nihil accrescere meriti
credere: non hoc christiani sed iouiniani est
Hiero. in epistola. Agnosce virgo statū tuū:
agnosce locū: agnosce ꝓpositū. Christi spon
sa diceris. vide nē quid indignum ei cui de-
sponsata diceris admittas. cito rescribet re-
pudiū: si in te viderit vel vnum adulterium.
¶ Idē. Caue ne cui vel concupiscendi oc-
casionem tribuas. q: sponsus tuus deus ze-
lans est. criminosior est enim christi adultera
q̄ꝫ mariti. ¶ Idē Romana ecclesia apasto
lico sine dubio: cuius sedem obtinet: spiritu
animata. tam seuerā statuit sententiam vt vix
vel penitentie dignā iudicaret que sanctifica
tum deo corpus libidinosa coinquinatōe vio
lasset. Anastasius in sermone. Nihil pro-
dest corpus velare ⁊ mentē viciorꝫ portētis
maculare. Quid enim ꝓdest nigris vestibꝰ
indui: ⁊ a detractōe linguam non cohibere.
¶ Idē. In monasterio posite nō ocio torpe
scant. nō detractionibus. nō obscenis confa-
bulationibus incumbant. sed aut psalmo-
rū modulatōibus: aut manuū opatōibus insi
stant. aut certe diuinis lectōibus aurē accom
modent. ¶ Idem. Minores natu eas que
ꝓuecte sunt etatis obsequio sanctitatis vene
rent. ꝓuecte quoqꝫ annis iuniores dictis et
exemplis ad bene viuendum informēt. No
biles genere nequaq̄ꝫ ignobilibus se prefe-
rant. scientes q: psonarꝫ acceptor nō est deꝰ.
¶ Idē. Uita abbatisse velut pēnatum ani-
mal. ad altū sp per desideriū euolet. p verba
resonet. luceat p exemplū. ¶ Idē. Tales ab
batisse regendarꝫ animarꝫ curā suscipere de
bent: que subditis vbis ⁊ exemplis ducatū
prebeant sancte religionis. ¶ Idē. Omnis
actio abbatisse sp sit propter deū: ⁊ de deo: ⁊
cogitatio in deū: ⁊ exceptis vicijs qbus non
ꝯpassio sed rectitudo debet: oibus eā cupio
esse cōpassibilē: omnibus gratā. Cesarius
in sermo. Religiosaꝫ quāpiā nō oportet: nō
decet nō expedit parentū suorꝫ multis obli-
gatōibus implicari: aut quorūlibet extraneo
rum pniciosa familiaritate ꝯstringi. ¶ Idē.
Pomposa indumēta que nō vtilitati sed va
nitati seruiūt fastidite atqꝫ contēnite virgīes
christi sponse. multe enim qđ in moribus di-
ligunt: hoc ⁊ in vestibꝰ ⁊ in opibus suis ostē
dunt. Ciprianus in ser. Nō computari iā
poteris inter puellas ⁊ virgines christi: que
sic viuis ⁊ vadis vt possis ab hoībus ada-
mari. Bernn. in epistola. Ut quid hactenꝰ
monacha ⁊ sanctimonialis vocata es. q̄ sub
sanctitatis noībus non. tamen sancte conuer
sata es. cur velū in capite mentiebat̄ reueren
tiam: ⁊ sub velo petulans oculus exhibebat
impudentiā. caput siquidē gerebas velatuꝫ:
sed elatum. sub signo verecundie sermo reso
nabat inuerecundus. ¶ Idē. Risus īmode
ratior: incessus lasciuior. vestitus ornatior. vt
implate magis q̄ꝫ velate ꝯgruerent.

¶ De virginibus.

Capitulum xxxviij.

Rego. sup Eze. Candida vita est
g carnis incorruptio ⁊ flos virginita
tis. ¶ Idem in mora. Carnis vir-
ginitas nequaq̄ꝫ iussa est sed tantūmodo lau
data. Nā si illa iuberet̄ nimirꝫ iam ꝯiugium
in culpā verteret̄. ⁊ tñ multi virtute ꝟginita
tis pollent: vt videlicet plus impendant obse
quio q̄ꝫ acceperant in precepto. Aug. de
virgi. Profecto habebūt magnum aliquid
virgines preter ceteros: in illa ꝯmuni sancto
rum īmortalitate. qm̄ habent aliqd iam non
carnis in carne. ¶ Idē. Nō querit in vobis
amator vester pulcrā carnē: sed pulchrā mē
tem: ⁊ pulchros mores quibꝰ frenatis ⁊ car
nem. ¶ Idē. Toto nobis figat̄ in corde qui
pro nobis fixus est in cruce. totum ipe teneat
in animo vestro. quicqd voluissetis occupa
ri cōnubio ¶ Idē virgines sunt: ⁊ sequūtur
agnum quocunqꝫ ierit. Quo ire putamus
hunc agnū. Certe quo nemo eū seq vel au-

deat vel valeat nisi vos. Quo putamus eū ire in quos saltus ⁊ prata. vbi credo gramia sunt gaudia. nō gaudia huius seculi vana insani ⁊ mendacis. nec gaudia qualia in ipō regno dei ceteris nō virginibus: sed a ceteroꝝ omniū sorte distincta. Idē. Gaudia virginū christi sunt de christo: in christo: cum christo. post christum: ꝑ christū: ꝓpter christum. Gaudia ꝓpria virginū christi non sunt eadē non virginum q̄zuis christi. Nam sunt alijs alia: sed nullis talia. Idē. Sequimini agnū ⁊ tenendo perseueranter qđ vouistis ardenter facite qđ potestis: ne virginitatis bonuꝫ a vobis pareat: cui facere nihil potestis vt redeat. Idem. Gaudeat magis puella nobilis genere: sed nobilior sanctitate: q̄ꝛ sit per diuinum consortiū precipuam in celis consecutura sublimitatē: q̄z si esset per humanum ꝯnubiū ꝓlem in terra ꝓpagatura sublimē.

Idem infra li. iiij. in. c. de meditatōe. Virginalis integritas. Idē. In ꝯnexione virtutum. s. continentie ⁊ castitatis: ibidē inspicite vulnera. Idē. Illis virginibus in quibus est quidā placendi appetitus aut elegantiori vestitu q̄z tante ꝓfessiōis necessitas postulat. aut capitis ligamento notabili siue tumidis vmbonibus capilloꝝ: siue tegminibꝰ ita teneris vt retiola subterposita appareāt. his non de humilitate: sed de castitate ipā vl' integritate pudicicie danda precepta sunt.

Idem. Bonū est tibi o anima virginalis vt sic qñ virgo es: sic omnino seruans in corde qđ renata es: seruās in carne qđ nata es. concipias cum timore domini vt parturias spiritū salutis. Idem. Ille vnius sancte v̄ginis partus omniū sanctarum virginuꝫ est decus: ⁊ ipse virgines cū maria virgine matres christi sunt si patris eius voluntatem faciunt. Idem. Quis nesciat obedientē mulierem inobedienti virgini preponendam.

Idē. Virginitatis bonuꝫ quantū magnuꝫ video: tanto ei ne pareat furē superbiam ꝑtimesco. Hiero. in epistola. Non ꝓderit ceteroꝝ sanctificatio membroꝝ: si inueniat vel in vno corruptio. Idē. An tibi de virginitatis prerogatiua blandiris. Memento adam ⁊ euam virgines deliquisse: nec integritatem corpis ꝓfuisse peccantibus. Idē Cum vniuersos artus tuos mundaueris ab omni sorde peccati: ⁊ toto fueris sanctificata corpore: tunc tibi castitatem intelligas ꝓfuturam. ⁊ cū omni fiducia palmam virginitatis excepta. Idē. Sit in te noua grauitas: honostas admirabilis: stupenda verecūdia: mira patientia: virginalis incessus: ⁊ vere pudicicie habitus. sermo semper modestus: ⁊ ī suo tpe ꝓferendus. Idē. Virginis diffinitio est sanctā esse corpore ⁊ spū: q̄ꝛ nihil proficit carnē habere virginē sit mente quis nupserit. Idē. Audenter loquar: cū oīa possit deus: suscitare nō potest v̄ginē post ruinā valet quidē liberare de pena: sed nō vult coronare corruptam. Cyprianus in episto. Si christum continētia sequit᷑: ⁊ regno dei virginitas destinatur: quid est virginibꝰ christi cum terreno cultu ⁊ cū ornamētis. quibus dum hominibus placere gestiunt deū offendunt. Isido. de sum. bo. Omne peccm̄ per penitentiā recipit vulneꝝ sanitatem. virginitas autem si labit᷑ nullatenus reparat᷑. Idē Virgo carne non mente nullū premiū hꝫ in repromissione. Ambro. de viduitate. Attende tibi v̄go vt ⁊ tu insistas orationi: ⁊ vultus tuus assidua pallescat obsecratione. sꝫ añ omnē orationem prepara animaꝫ vt non tu videaris tentare deū cū deprecaris. vt id qđ oras mores tui loquant᷑. fides adiuuet: opera ꝯmendent. Idē. Nec liberiorē leticiaꝫ in virginibus decet esse: que si nō habēt qđ defleant: fleant tñ seculū. fleant lapsus peccātium. etenim qui alioꝝ lapsus fleuerit suos cauebit. fleant q̄ꝛ a gaudijs paradisi lōgius euagantur. fleant q̄ꝛ nesciunt an ad illa debeant peruenire. fleant postremo vel ipsa contemplatione vt hic flentes illic accipiant ꝯsolationem. Idē. Custodi virgo vias tuas vt nō delinquas i lingua tua. etenim bene loqui plerūqꝫ crimen est virgini. Idem. In

gredit o virgo mors per ostiū tuū si falsum
loquaris. si turpiter: si ꝓcaciter. postremo si
vbi nō oportet loquaris. clause sint ergo fo-
res labioꝝ tuoꝝ ⁊ obseratū maneat vocis
vestibulū. Idē. Virgo que christuꝫ req-
rit nō debet esse vulgaris. non debet esse in
foro: nō in plateis. voce querula: gressu lubri
ca facilis auditu. vilis aspectu. Idē. Qui
non nubunt ⁊ vxores non ducunt sicut ange
li in terris sunt. vt tribulationem carnis non
sentiant. seruitutem ignorent. ⁊ mundane ne
gociationis alleuientur contagio: diuinis re
bus mente intendāt: vt tanq̄ꝫ exuti corpis in
firmitate nō que hoīs sunt sed que dei cogi-
tent. Idē. Virginitas adolescentiā decet:
iuuentutem ornat: senectutē amplificat. oīqꝫ
euo habet iusticie sue canos. maturitatē gra
uitatis. velamen pudoris: qui deuotioneꝫ nō
impediat: religionem augeat. Idem de v̄
ginitate. Quid est virginalis castitas: nisi ex
pers contagionis integritas. Idem. Nec
mirū o virgines si pro vobis angeli militāt:
quia angelorum moribus militatis. Mere-
tur eorum presidiū castitas virginalis: quoꝝ
meretur ⁊ vitaꝫ ⁊ mors. Idem. Rachel
extorto osculo fleuit ⁊ gemuit. nec flere desis
set nisi proximum cognouisset. Idem. Cō
siderate q̄ virgines pre apostolis resurrecti
onem domini videre meruerunt. Idem.
Claudat ora virginis pudor: debilitateꝫ cor
poris excludat religio: instituat consuetudo
boni operis exercitium. Maturā igitur vir
ginem mihi prius grauitas moꝝ nunciet pu
dore obuio: gressu sobrio: vultu modesto: et
prenuncia integritatis antecedant signa vir-
tutis Bern. super Missus. Solent v̄gi-
nes que vere virgines sunt semper ad oēm
viri affatum pauere: ⁊ nunq̄ꝫ esse secure: et
vt caueant timenda etiā tuta pertimescere:
scientes se in vasis fictilibus thesauꝝ porta-
re preciosum: ⁊ nimis arduū esse viuere iter
homines vt angelū: ⁊ in terris more celestiū
conuersari. In dyalogo sanctoꝝ Basilij
⁊ Jobis. Virgo que arripuit prophetiam:
celestēqꝫ conuersationē angeloꝝ rep̄sentare
in terris spopondit: atqꝫ in hac carne incor-
poree nature aggressa est implere virtutem
neqꝫ superfluos egressus: neqꝫ vaniloquia
vsurpare ꝑmittitur. maliloquij vero ⁊ adu-
lationis etiam noīa ignorare debet. Glo.
iij. re. vi. Altior professio virtutis altiorē de-
bet tenere viā viuendi. Qui enim abrenun
ciato ꝯiugio virginitatē voto ꝯsecrant: opor
tet vt mores virginitati condignos ostēdāt.
abstineant ab ocioſ verbis. ira: rixa: detrati-
one: habitu superfluo: ⁊ oculo impudico: cō
mesationibus: potationibus: atqꝫ hmōi. vigi
lijs ⁊ sanctis orōnibus: lectionibus: elemosy
nis ⁊ huiusmodi vacent.

¶ De viduis.

Capitulum xxxix.

g

Grego. in registro. Quanto vidue
bene viuentes viroꝝ sunt solacio d̄
stitute: tanto eius enixius ecclesiasti
ca est impēdenda tuitio. Idē in. c. de sacer
dotibus bonis. Officij sacerdotalis Aug⁹.
in epistola. Quāuis ad oīa mēbra xp̄i. h̄ est
ad oēs qui in eū credūt: ⁊ eius corpi mysti-
co sociant: sicut docuit orare pertineat: spēali
ter tn̄ diligētior cura orōnis in scriptura eius
viduis inuenit iniuncta. Idē de viduitate.
Si nondū vouisses deo continentiā vidua-
lem: exhortaremur ꝓfecto vt voueres. quia
vero iam vouisti: exhortamur vt perseueres
Idem. Agite cursum vestrū o vidue: ⁊ ꝑ
seueranter currite vt comprehēdatis. ⁊ exē-
plo vite exhortatōisqꝫ sermone rapite in eū-
dem cursum vestrum quoscūqꝫ potueritis.
Idem de vita christiana. Tria esse vidua
rum genera nō ignorare te credo. Vnuꝫ qd̄
perfectissimū est: celestiqꝫ premio destinatū.
qd̄ ritu illius de euangelio vidue: deo orōni-
bus ⁊ ieiunijs die noctuqꝫ deseruit. Aliud ve
ro qd̄ filioꝝ curā habet ⁊ domus: non tā di-
gnum: nec tn̄ peccatis obnoxiū. Tertiū auteꝫ
genus est in epulis ⁊ delicijs. qd̄ eterne mor
ti seruatur. Idē de virginitate. Multas
viduaꝝ reuocat a nubendo: non amor ꝑcla-

ri ppositi. sed aperti dedecoris timor veniēs ⁊ ipse de superbia: qua formidat magis hominibus displicere q̄ȝ deo. Hiero. i eplā. Uidua que marito placere desinit. ⁊ iuxta apostolum vere vidua est: nihil habet necessariū nisi pseuerantiā. Meminit pristine voluptatis: scit quid amiserit quo delectata sit.

Ambro. de virginitate. Propemodū nō inferioris virtutis est a ꝯiugio abstinere qđ aliquādo delectauerit: q̄ȝ ꝯiugij penitus delectamenta nescire. Idem. Uirginitas in eo facilior est q̄ carnis incentiua non nouit. ⁊ viduitas in eo sollicitior q̄ pteritas aīo recolit voluptates. Idē de viduitate. Esto vidua temperans ⁊ casta. Tempera te pmū a vino: vt possis casta esse ab adultero nec te ille tentabit si te vina nō tentent. Nam si iudith vidua vinū bibisset: cū adultero vtiq̄ȝ dormisset. Idē de offi. Quid tam decorū q̄ȝ vt vidua defuncto ꝯiugi fidem seruet. qđ etiam hoc vtilius quo regnum celeste acquiritur. Sunt enim qui se castrauerunt ppter regnum celoꝝ. Idem de fide resurrectionis. Mulier satis pie virum luget: que seruat pudorē: nō deserit fidem. Sic enim bene defunctis officia pendunt: vt viuant in mentibus: ⁊ in affectibus perseuerēt.

De coniugatis.

Capitulum xl.

Grego. in mora. Tunc solū ꝯiuges in admixtione sine culpa sunt. cum non p explēda libidine: sed p suscipienda prole miscent. Idem in pastora. Necesse est vt coniuges crebris orōibus deleant: qđ pulchre copule speciē admixtj voluptatibus fedant. Idem. Admonendi sunt ꝯiuges: vt ea in quibus sibi aliqñ displicēt. ⁊ patiētes inuicē tolerēt. ⁊ exhortantes se inuicem saluent. Idem in regis. Uir cum ppria vxore dormiens nisi lotus aqua ecclesiā intrare non debet. sed neq̄ȝ lotus intrare statim debet: ⁊ infra. Nec hoc dicētes: culpam putamus esse ꝯiugū. sed q: etiā ipsa licita admixtio ꝯiugū sine voluptate carnis esse non potest: a sacri loci ingressū abstinendū est. q: voluptas ipsa sine culpa esse nullatenus pōt

Idē. Si quis sua coniuge nō cupidie voluptatis: sed solū procreandoꝝ liberoꝝ grā vtit: ille pfecto siue de ingressu ecclesie siue de sumendo dñici corpis sanguinisq̄ȝ mysterio: suo est relinquendus iudicio. q: a nobis phiberi nō debet accipere qui igne positus nescit ardere. Idē. Cum boni ꝯiuges aut meritū augere desiderant: aut anteacte vite culpas deflere: vt se ad ꝯtinentiā astringant: ⁊ meliorē vitam appetant: licet. si vero continentiā quā vir appetit vxor non sequat. aut quam vxor appetit vir recusat. diuidi coniugium nō licet. q: scriptū est. Qđ deus cōiunxit: homo non separat. Et iterū. Mulier sui corporis potestatē nō habet sed vir. similiter autem ⁊ vir sui corporis potestatē nō habet: sed mulier. i. ad Chorin. vij. Aug⁹ de bono ꝯiug. Concubitus necessarius causa generandi inculpabilis. ⁊ solus ille nuptialis. Ille autē qui vltra necessitatē istam pgreditur. iam nō rationi sed libidini obsequit. Et hunc tamē nō exigere: sed reddere coniugi. ne fornicando damnabiliter peccet: ad psonam ꝯiugalē ptinet. Si aūt ambo tali concupiscibili subiugantur: rem faciunt non plane nuptiarū. Idem. Cū ille naturalis vsus qui prolabitur vltra pacta nuptialia: idest vltra ppagādi necessitatē: venialis sit ī vxore: in meretrice dānabilis: ille qui est contra naturā execrabilis fit in meretrice: sed execrabilior fit in vxore. Idem. Bone sunt nuptie in quibus tanto meliores sunt cōiugati: quanto castiores ac fideliores. deū timēt maxime si filios quos carnaliter desiderāt: spūaliter nutriant. Idē in eplā. Mulierē cōiugatā nō licet dicere facio qđ volo d̄ meo: cū ⁊ ipsa non sit sua: sed capitis sui idest viri.

Idē sup Gene. ad lrām. Qđ bonum habent nuptie peccatū nunq̄ȝ esse potest. Hoc aūt tripartitū est. s. fides: ples. sacramentuȝ. In fide attendit ne pter vinculum ꝯiugale cū altera vel cū altero ꝯcubat. In prole vt

amanter suscipiatur: benigne nutriatur: religiose educetur. In sacramento: vt coniugiū non separetur: et dimissus aut dimissa nec causa prolis alteri coniūgatur. Idē ꝯ iulianū. Intemperans in coniugio: quid aliud nisi quidam adulter vxoris est. Omnis enim vehemens amator: proprie vxoris adulter est. Idem. Sicut adulteriū non potest esse sine bono nature: nec ideo est bonum. ita connubiū non potest esse sine malo concupiscentie: nec ideo malū est. Idē. Coniuges bene vtētes malo concupiscentie: anteponunt virginib9 male vtentib9 bono continentie. Idē de viduitate. Nuptiarū bonū semp est bonū: sʒ in populo dei fuit aliqn̄ legis obsequium. nunc est infirmitatis remediū. Idem. Sicut manente in se sacramento regenerationis: excōmunicatus qsqʒ reus criminis cuiuscūqʒ non illo sacramento caret: etiam si nunq̄ʒ reconcilietur deo: ita manente in se vinculo federis coniugalis: si vxor dimittitur ob causam fornicationis: nec carebit illo vinculo federis: etiā si nunq̄ʒ reconcilietur viro: carebit autem si mortuus fuerit vir eius. Idem. Indignātur viri. Supra in. c. de homine. Ioh. chrysosto. super Matth. Abstine te a mēstruata abstine te a pregnante: erubesce te facere qđ animalia non faciunt. Et infra. Qn̄ dies festus est: et dies ieiunij: serua vt impleas apostolicum preceptum. Nolite fraudari inuicē etc̄. i. Chorin. vij. Ambro. de viduitate. Non prohibemus secundas nuptias: sed tamen non probamus sepe repetitas. Ideʒ. Bonū coniugium: sed tamen a iugo tractuʒ et mundi iugo: vt viro potius cupiat mulier placere q̄ʒ deo. Idem de virginitate. Iacet licet se fecundo nobili dotata partu: quo plures generauit: plus laborauit: Numerat solacia filiorum: sed numeret pariter et molestias. Nubit et plorat: qualia sunt vota q̄ flentur. Idem. Prius vtiqʒ impedimentum fecunditas carnis incipit afferre q̄ʒ fructum parturit enim et erogat prius q̄ʒ pariat. q̄ʒ dulce pignus quod a periculo incipit: et in periculis desinit. prius dolori futurum q̄ʒ voluptati: periculis emitur: nec pro arbitrio possidetur. Idem. A coniugio illa nascuntur incentiua viciorum: vt quesitis coloribus ora depingant dum viris displicere formidant. et de adulterio vultus meditantur adulteriū castitatis. Isido. in etymo. Tribus causis ducitur vxor. Prima est causa prolis. đ qua legitur in genesi. Et benedixit eos dicens. Crescite et multiplicamini. Secunda causa adiutorij. de qua ibi in genesi dicitur. Non est bonum esse hominem solum: faciamus ei adiutorium simile sibi. Tertia causa incontinentie. Unde dicit aplš. qui se non continet nubat. Hierony. in epistola. Non negamus viduas: non negamus maritas: sanctas mulieres inueniri: sed que vxores esse desierunt: que in ipsa necessitate coniugij imitantur virginum castitatem. Idem. Ubi tympana sonant. tibia clamitat. lira garrit cymbala concrepant: quis ibi decimorum parasitus contumelijs gloriatur. Ingrediuntur exposite libidini victime: et tenuitate vestiuʒ nude impudicis oculis ingeruntur. his infelix vxor aut letatur et perit. aut offenditur et maritus in iurgia concitatur. Idem. Nupta ad speculū pingitur: et in contumeliam artificis conatur pulcrior esse q̄ʒ nata est. Idem in origi. super illud Joel. ij. Egrediatur sponsus de cubili suo etc̄. Ergo qui in castigatione victus et ieiunio atqʒ elemosynis dicit se agere penitentiam: frustra agit penitentiam qui non seruat castitatem. frustra hoc sermone ꝓmittit: nisi egrediatur de cubiculo suo: et sanctum purumqʒ ieiunium pudica expleat penitentia. Glo. i. Pe. iij. Quotiens vxori debitum reddo orare non possum. Q. si iuxta apostoli sermonem sine intermissiōe orādum est. nunq̄ʒ ergo mihi coniugio seruiendum: ne ab oratione cui semper instare iubeor vlla hora prepediar.

¶ De tribus statibus predictis.

Capitulum xi.

Auguſtinus in li.de bo.cõiu. Sicut
a bonũ erat qđ Martha faciebat oc
cupata multũ circa miniſterium ſan
ctorum:ſed melius qđ Maria ſoror eius ſe-
dens ad pedes dñi ⁊ audiens verbũ eius:cũ
eum ambe hoſpitio recepiſſent:ita bonũ ſu-
ſanne in ꝯiugali caſtitate laudamus: ſed ta-
men ei bonũ vidue anne:ac multo magis ma
rie virginis anteponimus. Idem de vir-
ginitate. Certa ratione ⁊ ſanctaꝝ ſcriptura-
rum auctoritate nec peccatũ eſſe nuptias in-
uenimus:ſed tamen nec eas bono vel virgi-
nalis continentie:vel etiam vidualis' abſtiné
tie equamus. Idem contra iulianũ. Vera
pudicitia ſiue coniugalis ſiue vidualis ſiue
virginalis dicenda non eſt:que non vere fi-
dei mancipaẜ. Cõiuges eni ⁊ virgines ⁊ vi-
due poſſunt eſſe: ⁊ pudice non eſſe ſi conta-
minata volũtate mechanẜ. Hiero. in epi
ſtola. Cũ in ſemente terre bone centeſimũ ⁊
ſexageſimum ⁊ triceſimũ fructum euangelia
doceant. ⁊ centenarius pro virginitatis coro
na primum gradum teneat. ſexagenarius pro
labore viduarum in ſecũdo ſit numero. trice
narius federa nuptiarũ ipſa digitoꝝ cõiun-
ctione teſtetur. bigamia in quo erit numero
imo extra numerum: certe in terra bona nõ
oritur. ſed in vepribus ⁊ ſpinetis vulpium: q̃
herodi impijſſimo comparantur. Amb.
de viduitate. Docemur triplicem caſtitatis
eſſe virtutem: vnam coniugalem: aliam vi-
duitatis tertiam virginitatis.

¶ De pauperibus.

Capitulum xlij.

Grego. in ome. Pauper cum rep-
g henſibilis cerniẜ moneri debet ⁊ de
ſpici non debet. Si vero rephéſio-
nis nil habet: venerari ſummopere ſicut in-
terceſſor debet. Idem. Cũ quoſlibet pau
peres nõnulla rephéſibilia ꝑpetrare ꝯſpicitꝭ
nolite deſpicere. nolite deſpare: q: fortaſſe qđ
ſuperfluitas tenuiſſime prauitatis inquinat:
caminus paupertatis purgat. Idem. Qñ
ad fidei agonem venimus: luctamé ꝯtra ma
lignos ſpũs ſuminꝰ. maligni autem ſpiritus
nudi ſunt: quia nihil in hoc mundo propriuꝫ
poſſident. nudi ergo cum nudis luctari debe
mus. nam ſi veſtitus quis cũ nudo luctaẜ. ci
tius ad terram deijciẜ: q: habet vñ teneatur.
Idem in dyalo. Paupertas mentibꝰ bo
nis eſſe ſolet cuſtos humilitatis. ¶ Idé ſuꝑ
Ezech. Paupertas in inopia mentis eſt: nõ
in q̃ntitate poſſeſſionis. Idem. Cũ deeſt
terrena ſubſtantia de qua eterno iudici ratio
nem ponemus. liberiꝰ ad patriam ꝑgimꝰ. q:
quaſi in via pondere caremꝰ. Idé. Mi-
rá ſecuritas eſt cordis aliena non querere. ſꝫ
vniuſcuiuſqꝫ diei ſufficientia contentũ mane
re. Infra de ſufficientia li.iiij. Idé. Quiſ-
quis ſtimulo. Infra li.iij. caplõ de iudicio.
Aug. de eccleſi. doc. Bonum eſt faculta-
tes cũ diſpenſatione pauperibꝰ erogare: me
lius ꝓ intentiõe ſequendi dñm inſimul paupi
bus donare: ⁊ abſolutũ ab omni ſollicitudi-
ne egere cũ chriſto. Idem in li. de cura pro
mortuis: ⁊ in li. de ci. dei. Preclaras exequi-
as in conſpectu hoiuꝫ exhibuit purpurato il
li viuiti turba famulorum: ſed multo clario-
res in conſpectu dei vlceroſo illi pauperi mi
niſteriũ ꝓbuit angelorũ. qui eũ non extulerũt
in marmoreum tumulũ: ſed in abrae ſinum.
Idem ſuper cano. iacobiꝭ. Magne felici
tat is eſt conditio chriſtianorum. quibus clari
tudo regni in paupertate poſita eſt. poſſide-
re quod cum labore acquiriẜ paucoꝝ eſt. con
temnere quod cũ fructu contemnas omniuꝫ
eſt. Felicitas ergo magna chriſtianorum: qui
bus datum eſt vt paupertate faciant preciuꝫ
regni celorum. Idem. Non tibi diſpliceat
paupertas tua: nihil enim ea poteſt ditiꝰ iue
niri. Vis ſcire q̃ꝫ locuples ſit paupertas. ce
lum emit. Ioh. Chryſ. Non maluꝫ aliquod
eſtimemus inopiam: etenim ſapiétie ⁊ patié
tie ⁊ omnis philoſophie nobis magiſtra eſt
inopia. Ambro. in hexameró. Iuſtus vir
qui hic eguerit: illic abundabit'. ⁊ qui hic la-
boré tolerauerit: illic conſolationem habebit
qui autem hic receperit bona: illic mercedeꝫ

eorum sperare non poterit: paupertas enim mercedē suā reseruat. cēsus absumit. Hieronymus in epl'a. Uacu[9] viator & nudus latronis non timet insidias: securus a nocturnis furibus dormit. pauper etiam si claustra non muniat: diuiti vero sue opes latronis imaginantur occursum: & iug i sollicitudine somnum adimūt. Idē. Socrates ille thebanus quondam ditissimus: cum ad philosophandum athenas pergeret: magnū auri pondus abiecit in mare. nec putauit se posse & virtutes simul: & diuitias possidere. Bern. in epistola. Uolo te esse amicū pauperum magis autem imitatorem. ille gradus proficientium est: hic perfectorū. Amicitia nāq3 pauperū regis amicos constituit. sā amor paupertatis reges facit. regnū deniq3 celorum pauperū est. Idem in sermo. Cū tria sint genera paupertatis. necessaria: voluntaria. & simulatoria: recte diuidens & recte offerens: reiecta simulatione necessariam patiens: voluntariam amplectens: pauper efficitur spiritu. Idem. Felix paupertas voluntaria relinquentium omnia: & sequentium te domine iesu. Felix plane: que tam securos: imo gloriosos faciat in illo singulari flagore elementorum. in illo tremendo examine meritorum. in illo tanto discrimine iudiciorum.

Sene. in epistola. Cui cū paupertate bñ conuenit diues est. Idem. Non qui parū habet: sed qui plus cupit pauper est. Idē. Aude hospes contemnere opes: & te quoq3 dignum finge deo. Nemo alius est deo dignus: q3 qui opes contempsit. quarū possessionem tibi nō interdico. sed hoc efficere volo vt intrepidus eas possideas. Idē. Si vis vacare animo: aut paup sis oportet: aut pauperi similis. Non potest salutare fieri studium sine fragalitatis cura.

¶ De diuitibus.

Capitulum xliij.

Rego. i ome. Quicūq3 bene in hoc seculo habetis: cum vos bona egisse recolitis valde de ipsis pertimescite: nec concessa vobis prospitas eorūdē remuneratio sit bonorum. Idem. Cū pauci sint qui spiritalia dona percipiunt: & multi qui rebus tpalibus abundant: per hoc se diuites virtutib[9] pauperū inserunt q eisdē sanctis pauperibus de suis diuitijs partiuntur.

Idem. Plerumq3 mali eo magis contra dñm superbiunt: quo ab eius largitate & contra meritū ditant. & qui prouocari bonis ad meliora debuerunt: donis peiores fiunt.

Aug. de ciui. dei. Temporalib[9] magis vtēdum est q3 fruendum. vt frui mereamur eternis: non sicut peruersi qui frui volūt numo: vti autem deo. qñ non numum propter deū impendunt: sed deum propter numū colunt.

Idem. Preclaras exequias &c. supra de pauperibus. Idē de verbis dñi. Ecce recole diues primordia tua. dic rogo: qd attuleris: aut si dicere erubescis: audi apostolum dicentē. Nihil inqt intulimus in hunc mundum: vtiq3 quando nati sum[9]. sed nec auferre quid possum[9]: vtiq3 quando de mundo exibim[9]. nihil attulisti: nihil auferes. quid te inflas contra pauperem. certe qñ habito casu vetera sepulcra franguntur: ossa diuitum ab ossibus pauperū non agnoscunt. Idē Utere diues li. ij. de elemosyna. Johan. chrysost. super matth. Non propter hoc diues diuitias accepisti: vt in lasciuia consumas: sed vt in elemosynam expendas. nunquid enim tua sunt que habes: que pauperū bona sunt tibi credita sunt: etiam si ex laborib[9] iustis vel ex hereditate paterna possessor factus fueris. Idem super iob. Per inumeras mortes suorū letantur se cupidi ad pecunie ianuas peruenisse volutari nanq3 in sceno eius tanq3 sues delectantur. & vt tauri stercus ei[9] euoluere. Ambro. de offi. Isti qui in delicijs: qui in luxuria: rapina: questibus: honoribus: studia sua posuerunt. spectatores magis sunt q3 preliatores. habent lucrum laboris: fructum virtutis non habent. Idem in hexameron. Nudi omnes nascimur: nudi morimur: nulla discretio inter cadauera

mortuorum: nisi forte quia grauius fetent di
uitum corpora distenta luxuria Idem in
sermone. in commune omnibus diuitibꝰ at-
q̃z pauperibus terra fundata est. cur vobis
ius propriũ soli diuites arrogatis: nescit natu
ra diuites que omnes pauperes generat.
Idem. Quicunq̃z patrimonio suo tanquã
possessor non vtitur: qui largiri pauperi ⁊ di
spensare non nouit: is suarum seruulus est:
non dominꝰ facultatũ. ¶ Idem. Ipsum no
men considera: ditem dicunt gentiles infer-
ni presulem: arbitrum mortis Hieronimꝰ
in origi. super abacuc. iij. Pro iniquitate vi-
di tentoria ethiopie. omnis diues: aut iniquꝰ
aut heres iniqui. Seneca in epistola. Li-
bera te prius metu mortis: ille nobis graue
iugum imponit: deinde metu paupertatis.
Si vis scire q̃z nihil in illa mali sit: compara
inter se pauperum ⁊ diuitum vultus: sepius
pauper ⁊ fidelis ridet. Idem. Horũz qui
felices vocantur hilaritas ficta est: aut gra
uis ⁊ superata tristicia: eoq̃z grauior. q: inter
dum non licet esse miseros. sed inter erũnas
cor ipsum excedentes necesse est agẽ felicez.
¶ De potentibus.
Capitulum xliiij.
Grego. in regis. Qui post terrenam
potestatem celestis regni gl'iaz cupit
acquirere: ad faciendũ lucrũ creato
ri suo debet enixiꝰ laborare. vt ad ea que de
siderat operationis sue gradibꝰ possit ascendẽ
Idem. Summũ in regibꝰ bonũ est: iusti-
ciam colere: ac sua vnicuiq̃z iura seruare ⁊ in
subiectos non sinere quod potestatis est fie-
ri. sed quod equum est custodiri. Idem.
Tunc regnum bene regit: cũ regnandi gl'ia
animo non dñatur. Idem. Restringẽda
sub ratione potestas est: nec quicq̃z est agen
dũ prius q̃z concitata ad tranqllitatẽ mens
redeat. nam cõmotionis tpe iustum putat ira
qd̃ fecerit. Idem in pasto. Contra deum
p̃sunt potentes si eos euos per ꝯditionez te
nent subditos: equales sibi p nature ꝯsortiuz
non agnoscũt. Idem in mora. Bene pote
statem exercet qui scit p illam sup culpas eri
gi. scit cũ illa ceteris equalitate componi: hu-
mana enim mens plerũq̃z extollit: etiam cuz
nulla potestate fulcit. quãto igit magis se in
altũ erigit cũ se ei etiam ptãs adiũgit. Idẽ
iuncta semper esse superbia potentibus solet
Aug. d̃ vita christiana. Quo potestas sub
limior est: tanto ad peccandum maior est au-
dacia. q: totum credit licere sibi quod potest
⁊ dum alteriꝰ iudicium non timent: qui alios
iudicant: ad peccandũ p̃cipites fiũt. Idẽ.
Homines diabolum. supra de ambitiosis.
Idem de mendacio. Nulli est iniuria per
potentiaz vel leuiter inferẽda: vt ab alio gra
uior iniuria repellat. Amb. de offi. Laus
dñi vbi munda possessio: ⁊ innocẽs familie
disciplina. Idem in apolo. Peccauit da-
uid vt solent reges: sed penitẽtiam gessit: fle
uit ⁊ ingemuit: qd̃ non solent reges. Isid.
de sum. bo. Qui recte vtitur regni potestate:
ita prestare se omnibus debet. vt q̃nto magis
honoris celsitudine claret: tanto semetipsum
mente magis humiliet: preponens sibi exem
plum humilitatis dauid: qui de suis meritis
non tumuit: sed humiliter se se deijciens di-
xit. vilior fiam plus q̃z factꝰ sum: ⁊ ero humi
lis in oculis meis. Idem. Qui recte vtit
regni potestate: formam iusticie factis magis
q̃z verbis instituit. ille nanq̃z nulla prosperi-
tate erigitur: nulla aduersitate turbat. nõ ni
tit proprijs viribus: nec a deo recedit cor eiꝰ
regni quoq̃z fastigio humili presidet animo.
non eũ delectat iniquitas: non inflammat cu
piditas. sine fraudatione alicuius ex paupe
diuites fac. ⁊ quod iusta potestate a ppl'is ex
torq̃re potuerat. hoc sepe misericordi cleme
tia donat. Idem in syno. Modica est hu
ius seculi gloria: caduca est ⁊ fragilis tempo
ralis potentia. dic vbi sunt reges: vbi princi-
pes: vbi imperatores. vbi locupletes rerum
vbi potẽtes seculi. vbi diuites mundi: q̃uasi
vmbra transierunt: velut somnium euanue-
runt. Bern. in epl'a. Principis error mul
tos inuoluit. ⁊ tantis obest q̃ntis preest ipse.

Sen̄.in epiſtola.Nec ꝑmiſcuá habere:nec
vulgaré clementiá principem decet.Ná tá
omnibus ignoſcere q̄ꝫ nulli malú eſt. Ideꝫ
Sic cū inferiore viuas quéadmodū tecum
viuere ſuperioré velis. Idé.Quotiens i
menté tuá venerit quantū tibi in ſeruū tuum
liceat.totiens veniat etiá in menté tuam tan
tūdem in te dn̄o tuo licere.At ego inqs nul-
lum dn̄m habeo.Rn̄deo bona forſitan é for
tuna.Si neſcis qua etate hecuba ſeruire ce-
pit.qua creſus:qua darij mater.

¶ De iudicibus.

Capitulum xlv.

Grego.in ome.Durum eſt vt q ne
g ſcit tenere moderamina vite ſue:iu
dex fiat vite aliene. Idé.Iudica-
re digne i.c.de acceptóe ꝑſonaꝝ li.iij. Idé
in mora.Maiora crimina ⁊ tarde credenda
ſunt cū audiunt:⁊ citius punienda ſunt cum
veraciter agnoſcūtur. Idé.Tres ſunt ac-
ceptiones muneꝝ ad quas ex fraude feſtina
tur ad iudiciū.Munus náqꝫ a corde eſt ca-
ptata gr̄a cogitatóe.Munus ab ore eſt gl̄ia
per fauoré.Munus a manu eſt premiū per
datóem. Idé.Boni te dulcé in.c.de geta
te li.iiij. Ioh.Chry.ſup matth.Benigni
⁊ iuſti iudicis eſt ſuas iniurias conténere:⁊
alioꝝ iniurias iudicare. Idem.Facile de-
uiat.in.c.de timore in li.iij. Iſi.in ſyno.No
li eſſe plus iuſtus q̄ꝫ iuſtū eſt:omne eniꝫ qd̄
nimis eſt:viciū eſt. Idé.Nullū iudices.i-
fra li.iij.c.de ſtultiloquio in accuſatóe. Idé
de ſum.bo.Neminé ſtultoꝝ vel improboꝝ
oportet iudicé eſſe.Ná ſtultus per ignauiaꝫ
improbus ꝑ improbitaté corrūpit quá didi-
cit veritaté. Idé.Qui recte iudicat:⁊ pre
miū inde remuneratóis expectat fraudé in
deo perpetrat:q: iuſticiá quá gratis partiri
debuit acceptione pecunie vendit. Idem.
Quattuor modis iudiciū humanū peruerti
tur.timore:cupiditate:odio:amore. Timore
dum metu poteſtatis alicuius veritaté loqui
paueſcimus.Cupiditate dū ꝑmio muneris
alicuius corrūpimur.Odio:dū ꝯtra quélibꝫ
aduerſari molimur. Amore:dū amico vel
ꝓpinquis obtꝑare ꝯtendimus. Aug⁹ in
epiſtola.Iniquū eſt vt quiſqꝫ iudicare d̄ alio
velit:⁊ iudicari de ſeipo nolit. Idem.Im
ple chriſtiane iudex pij patris officiū.ſic ſuc-
cenſe doleas iniquitati vt conſulere memine
ris humanitati. Idé in ſer.Cū iudicaue-
ris teipm ſine adulatóe.iudica ꝓximū cū di
lectóe. Idé ꝯ donatiſtas.Nó facile ꝑ vno
vel paucis:aduerſus inumerabiles religióis
⁊ vnitatis viros:⁊ magno ingenio ⁊ vberi
doctrina preditos:niſi pertractatis pro viri
bus atqꝫ bene perſpectis rebus ferenda ſen
tentia eſt. Idé.Sacerdos cui ois ſupra de
ſacerdotibus bonis li.i. Ambro.in apolo.
Vnuſquiſqꝫ de alio iudicaturus:de ſeipſo
prius iudicet:nec minora in alio errata códé
net.cū ipſe grauiora cómiſerit. Idé.Sepe
⁊ in iudicádo maius pctm̄ iudicij eſt:q̄ꝫ pec
catū ipm de quo fuerit iudicatū.

¶ De nobilibus.

Capitulum xlvi.

Grego.in dyalo.Nónullis ſolet no
g bilitas generis parere ignobilitaté
mentis ⁊ minus ſe in hoc mūdo de
ſpiciant:qui plus ſe ceteris aliquid eſſe vel
fuiſſe meminerint. Hiero. in epiſtola ad
cellantiá.Nulli te vnq̄ꝫ de generis nobilita
te ꝑponas:nec obſcuriores quaſqꝫ ⁊ humili
loco natas te inferiores putes neſcit enim re
ligio nr̄a perſonas:nec condi tóes hoim ſed
aias inſpicit. Idé.Sola apud deū liber-
tas eſt nó ſeruire peccatis.ſūma eſt apud eū
nobilitas claꝝ eſſe virtutibus. Idé.Nobi
litatis tue tm̄ ad hoc memineris:vt cum cla
ritate generis:moꝝ ſanctitate ꝯtédas. Idé
Nó eſt qd̄ ſibi aliquis de generis nobilitate
blandiatur.ſi ex meliori parte ſit ſeru⁹. Idé
Mundaná nobilitaté nó nature equitas ꝑ-
ſtitit:ſed cupiditatis ambitio inuenit. Idem
in ome.Ille apud deū potior ⁊ nobilior eſt:
non quem nobilitas generis:aut dignitas ſe
culi.ſed qué deuotio fidei deo ⁊ ſancta vita
cómendat. Ambro.in ſer.Nullū ad ꝯmé

datõem hois ꝯditio ꝯuitutis affert impedimentũ.nec dignitas ꝓsapie meritũ:sed fides affert:siue liber siue seruus:omnes i christo vnum sumus. Bernar.in epistola. Mime qdeꝫ deus est acceptor psonaꝝ.nescio tamé quo pacto virtus in nobili placet:an forte q: plus claret. Siqdem ignobilis cũ caret glia: nõ facile liquet vtrũ q: nolit:aut q: nõ possit habere.laudo tñ factã de necessitate ꝟtuteꝫ. sed plus illam quã elegit animi libertas:non inducit necessitas.

¶ De militibus.

Capitulum xlvij.

g Rego.in registro. Summa militie laus inter alia bona merita hec est. obedientiã sancte rei publice vtilitatis causa exhibere:⁊ qđ sibi vtiliter iperatuꝫ fuerit obtpare. Joh Chrys.sup Matth. In honestũ est apud deũ opus negociatõis: siue dignitatis:siue militie Ambro. super illud Lu.iij. Neminé ꝯcuciatis. Singul' generibus hoim tribuit sctũs Johes baptista responsum.scꝫ publicanis:ne vltra q̃ꝫ pscriptum est eis exigant. militibus ne calũniam faciãt:pdaꝫ requirãt.docés idcirco stipédia cõstituta militie:ne dũ sumptus querit pdo grasset. Aug⁹ de verbis dñi. Nõnulli q aut militie cingulo detinent. aut in actu sunt publico ꝯstituti:cũ peccant grauiter assolent a peccatis suis prima se voce excusare,q'militant:⁊ ne bñ aliqñ faciãt occupatos se malis actibus ꝯquerunt. ¶ Idem. Nõ est delictũ militare:ꝫ ꝓpter pdã militare pctm̃ é. Nec rẽpublicã gerere criminosum é.sed iõ agere rẽpublicã vt ré familiaré augeas potius:videt esse dãnabile. ¶ Idé in epl'a ad iulianũ comité. Hoc primũ cogita qñ armaris ad pugnã.q: ꝟtus tua ⁊ fortitudo corpal' donũ dei é.sic enim cogitabis de dono dei nõ facere ꝯcq̃ꝫ ꝯ deũ. ¶ Idé. Esto etiã bellando pacific⁹:vt eos q̃s expugnas ad pacis vtilitaté vincendo pducas.beati enĩ pacifici ait dñs q: filij dei vocabunt. ¶ Idé. Posté pugnãté necessitas pimat nõ volũtas.⁊ sicut bellanti ⁊ resistenti violẽtia reddit.ita victo vel capto mĩa iam debet:maxie in quo pacis pturbatio nõ timet. ¶ Idem. Ornet mores tuos pudicicia ꝯiugalis:ornet sobrietas ⁊ frugalitas.valde enim turpe est vt militeꝫ qué nõ vincit hõ:vincat libido:vt obruatur vino q nõ vincit ferro. ¶ Idé. Ex his q̃ habes de militia gr̃as age deo tanq̃ꝫ fonti bonitatis vñ habes.atqꝫ in oibus bonis actib⁹ tuis illi da claritaté:tibi aũt humilitaté.

¶ De negociatoribus.

Capitulum xxviij.

g Rego.in ome. Sunt pleraqꝫ negocia q̃ sine pctõ exhiberi aut vix aut nullatenus pñt.q̃ ergo ad pctm̃ ipli cant:ad hec necesse est vt post ꝯuersioné animus nõ recurrat. ¶ Idé. Negociũ auté qđ añ ꝯuersiõem sine pctõ extitit.ꝫ etiã post cõuersionem repetere culpa nõ fuit. Aug⁹. Studiũ auaricie siue fraudis ꝓpriũ solet eé negociantiũ facinus. ¶ Idé super illud ps. Qm̃ nõ cognoui lr̃aturam ⁊c.alia lr̃a negociatõnes. Nã auidus acqrẽdi ꝓ dãno blasphemat:ꝓ pcijs reꝝ mẽtit ⁊ peierat. Ambro.de viduitate ponit talé lr̃aꝫ Can.iij. Circuibo ciuitaté in foro ⁊ in plateis ⁊ q̃rã queꝫ dilexit aĩa mea.nequaq̃ꝫ ibi queramus xp̃m vbi inuenire nõ possumus.nõ est xp̃s circũforan⁹.xp̃s enim pax est:in foro lites.xp̃s iusticia est:in foro iniqtas.xp̃s opator est:i foro ociũ manet.christus charitas est:in foro residet obtrectatio.xp̃s fides est:in foro fraus é ac pfidia. ¶ Idé de offi. Mortificet auaricia:moriat ꝯcupiscentia.sctũs dei negociationem cognouisse se negat.q: pcioꝝ captare icrementa non simplicitatis:sed versutie est. Joh.Chry.sup Mat. Fuge foꝝ vt nec patiaris fraudé:nec facias. ¶ Idé. Prima laus é christiani:alienũ esse a foro:nullã cãꝫ hr̃e cũ illo. ¶ Idé. Hõ mercator nunq̃ꝫ põt placere deo.⁊ iõ nullus christianus debet eé mercator.aut si voluerit eé:ꝓijciat de ecclesia dei.dicéte ps.qm̃ nõ cognoui negociationes:introibo i potẽtias dñi. ¶ Idé. Quéad

modū qui ambulat inter duos inimicos:vo
lens ambobus placere ⁊ nolens ſe cōmēda
re:ſine maliloquio nō poteſt eſſe.neceſſe eſt
enim vt ⁊ iſte male loquať de illo.⁊ ille ma-
le loquatur de iſto.ſic qui emit ⁊ vendit ſine
mendacio ⁊ periurio eſſe non pōt.¶ Idez.
Qui compat rem.infra de feneratoribus.
Hiero. Negociatorem clericum.ſupra
de clericis.

¶ De feneratoribus.
Capitulum xlix.

Grego.in regiſ. Nos amatoribus
g vſurap̄ nulla ratione manus impo
nimus. Ioh.Chryſ.ſup Mat.
Qui compat rē vt illam ipam integrā ⁊ im
mutatā dādo lucretur:ille eſt mercator q de
templo dei eijcitur.vnde ſuper oēs mercato
res plus eſt maledictus vſurarius.¶ Idez.
Si quis rem compatā vendit mercator eſt ⁊
maledictus.quanto magis maledictor erit q
nō compatā pecuniā:ſed a deo datā ſibi dat
ad vſuram.¶ Idem. Nihil vſura turpius:
nihil crudelius.alienas enim hec negociať
miſerias.⁊ lucrum alterius aduerſitatē facit
⁊ mercedē expetit miſericordie velut timēs
ne appareat miſericors:⁊ fictione mie pfun
diorem fodit foueā.in auxiliādo conterēs in
opem.⁊ in porrigendo manū expellens.⁊ ſu
ſcipiēs quidē vt in portum naufragio.⁊ ſub
mittens hunc in vadis ⁊ in antris. Amb.
in epi. Non dabis pecuniā tuam ad vſuraz
qm̄ ſcriptum eſt:ꝙ is qui nō dedit pecuniaz
ſuam ad vſurā habitabit in tabernaculo dei.
naz ille ſupplantatur qui vſurap̄ captat emo
lumentū. Itaqz vir chriſtianus ſi habet det
pecuniam quaſi nō excepturus:aut terre ſor
tem quā dedit recepturus.¶ Idem. Quid
durius q̄z vt des pecuniam tuam ⁊ ipſe du
plum exigas.qui ſimplū non habuit quēad-
modū duplum ſoluet. ¶ In vitis patrum.
Cui nocetur aut iniuriať ⁊ voluntarie par-
cit pxio:hic ſm naturā xp̄i eſt:qui nec ledit
nec lediť:hic ſm naturam ade eſt. Qui vero
nocet aut iniuriatur:aut calūniā ingerit:aut
vſuras exigit:hic ſm diabolū eſt. Sene.i
epiſtola. Quid fenus ⁊ calendariū ⁊ vſura
niſi humane cupiditatis extra naturam q̄ſita
noia.o miſerū ſi quē delectāt.

¶ De demonibus.
Capitulum l.

Grego.in mora. Hoſtis malignus
g quo ſctōs vigilantes minime ſupat:
eo dormientes grauius impugnat.
quē tn̄ hoc maligne aere ſupna diſpēſatio be
nigne pmittit:ne in electop̄ cordibus ipſe ſal
tem ſomnus a pbatōis premio vacet. Idē
Maligni ſpiritus certis quibuſqz vicijs ſin
guli obſequi ſunt credēdi. Idē. Angelop̄
ſpiritus idcirco irremiſſimiliter peccauerūt:
q: tanto robuſtius ſtare poterāt quanto eos
carnis admixtio nō tenebat. homo vero id-
circo poſt culpā veniam meruit.quia p car-
nale corpus aliquid quo ſemetipo minor eēt
accepit. Idē. Angelus ſua malicia cecidit
hominem vero aliena proſtrauit. Idem.
Occulte iuſticie licentia malignis ſpiritibus
dať.vt quos volentes in peccati laqo ſtran-
gulant:in peccati penā etiā nolentes trahāt.
Idē. Ita deus ſuper oīa eſt vt ipe ſub nul
lo ſit.leuithan vero eius celſitudinis culmē
aſpiciens:ius peruerſe libertatis adpetijt vt
preeſſet ceteris:⁊ nulli ſubeſſet. Idē. Sci
mus ꝙ immundi ſpūs qui e celo ethereo la-
pſi ſunt:in hoc celi terreqz medio vagantur.
qui tanto magis corda hoīm aſcēdere ad ce
leſtia inuident.quanto ſe a celeſtibus p elatō
nis ſue immudiciā piectos vident. Idem
Alius letis:alius triſtibus:alius timidis:ali⁹
elatis moribus exiſtit.quo ergo occultus ad
uerſarius facile capiat vicinis ꝯſpſionib⁹ de
ceptiones parat. Idē. Sathane voluntas
ſemp iniqua eſt:ſed nunq̄z poteſtas iniuſta.
q: a ſemetipo voluntatē habet:ſed a dn̄o po
teſtatē. Idē in ome. In bonis operibus in
tenti niſi ꝯ malignos ſpūs ſollicite vigilem⁹:
ipſos irriſores patimur i penis quos ad ma
lum perſuaſores habemus. Idē in regiſ.
Tanto hoſtis callidus ꝯ nos deceptiōis mo

limina ardentius exquirit. quanto nos celesti patrie feruētius inhiare cognoscit. Idē in dyal. Malignus spūs cogitationi: locutōni: atq; operi nostro semp insistit. si fortasse quid inueniat vnde noster apud examē eterni iudicis accusator existat. Idē in pasto. Diabolus modo alioꝝ facta grauiora: modo nihil esse qđ perpetratū est: mō misericordē deū loquit: mō adhuc tempus subsequēs ꝛ sufficiens ad penitētiā pollicet. vt dū per hec decepta mens ducit: ab intentōe pnīe suspendat. quatenus tunc bona nulla pcipiat: quā nūc nulla mala contristant. Aug⁹ de ci. dei. Credendū est esse spūs nocendi cupidissimos: a iusticia penitus alienos: superbia tumidos: inuidia liuidos: fallacia callidos. q in hoc quidem aere habitāt. q: de celi supioris sublimitate deiecti merito irregressibilis transgressionis in hoc sibi cōgruo velut carcere damnati sunt. Idem. Sicut ipi mali homines in terra: sic etiā demones: non oīa que volunt facere possunt: nisi quantū illis ordinatiōe finit illius cuius iudicia plena nemo comprehendit: iuste nemo reprehendit.

Idē. Mali angeli sua potestate poti⁹ delectati velut suū bonum ipsi sibi essent: a superiore cōmuni omniū beatifico bono ad ꝓpria defluxerunt. ꝛ habētes elatōis fastum ꝓ excellentissima eternitate: vanitatis astutiam pro certissima veritate. studia partiū ꝓ indiuidua charitate superbi: fallaces: inuidi: effecti sunt. Idē. Esse natura in qua nullū bonuꝫ sit nō pōt. proinde nec ipsius diaboli natura inquantū natura est: malū qđ est. Idē Auertat de⁹ li. ij. de iuidia. Leo i ser. Diabolus oīm discutit ꝯsuetudies: vētilat curas scrutat affect⁹: ꝛ ibi cās qrit nocēdi vbi quē qꝫ viderit studiosi⁹ occupari Johēs chry. in sermone. zelatur diabolus hoiem q: ipe đ celo corruerat. Uidebat enīꝫ adam paradisi esse colonū: ꝛ inflatus inuidia induit serpentis imaginē. Incorpalis enim cū esset: corporalibus loqui non poterat. Idē Diabol⁹ non aliunde talis factus est: nisi quia primo quidem post peccatum desperatione visus est. postea vero ex desperatione in inuidiā incidit ꝛ superbiā. Cyprianus in epistola. Lata ꝛ spaciosa itinera vite letalis. illic illecebre ꝛ mortifere voluptates. illic diabolus blanditur vt fallat: arridet vt noceat. illicit vt occidat. Ambro. in sermōe. Pater ꝑ diabolus nō diligit filios suos: sed odit. sic amat diabolus filios suos vt perdat: sicut amat gluto ꝑcellum vt comedat. Isiđ. in etymo. Prescīūt demones futura multa: vnde ꝛ solēt respōsa aliqua dare: inest enim illis cognitio rerum plusqꝫ infirmitati humane. partim subtilioris sensus acumine: partim experientia lōgissime vite: partim per dei iussum angelica reuelatione. Idē. Diabolus hebraice dicit deorsum fluens. q: qui quietus in celi culmine stare ꝯtempsit: superbie pondere deorsuꝫ corruens cecidit. Grece vero diabolus criminator dicitur. Idē de sum. bo. Diabol⁹ non est īmissor. sed incen or: potius malarum cogitationū ꝛ oīm vicioꝝ. neqꝫ enim alibi cōcupiscentie fomenta incendit: nisi vbi prius praue cogitationis delectationes inspexerit.

Idem. Tunc contra eū quē possidet diabolus acrius seuit quando se diuina virtute ab eo expellendum cognoscit. Bern. in sermone. Ledit nos iniquitas diaboli atqꝫ versutia. sed multo amplius eum nostra simplicitas ꝛ misericordia torquet. humilitatem nostrā non sustinet: vritur charitate nr̄a: mā suetudine ꝛ obediētia cruciat.

Finit liber primus de ꝑsonaꝝ varietate.

Capitula secundi libri.

¶ Incipit liber scōs de principaliū vicioꝝ ⁊ virtutū multiplicitate.

¶ De tentatione.

Capitulū i. Gregori⁹.

Nisi misericors deus cū viribus tentamenta modificet: nullus ꝓfecto est q̄ malignoꝝ spirituum insidias nō corrués portet. ¶ Idē. Sancta ecclesia transire sine labore tentationis non potest tp̄a peregrinatōis. que etsi foris apertos hostes nō hꝫ: intus tñ tolerat fictos fratres. ¶ Idē. Plerūqꝫ q̄ plus. supra. li. i. de ꝓficientibus. Aug⁹ ꝯ iulianū. Quia i ista humana miseria peior hostis est cauēda supbia. ideo nimiꝝ nō penitus extinguitur i carne sanctoꝝ ꝯtinentium ista carnalis ꝯcupiscentia: vt dum pugnatur aduersus eā: periculoꝝ suoꝝ animus admoneatur ne secur⁹ de meritis per superbiā infletur. ¶ Idem. In nobisipsis sola infirmitas ē causa pugnādi. ⁊ rursus infirmitas est admonitio non superbiendi. proinde vt virtus qua hic supbiri potest nō superbiat: eadem virtus in infirmitate tentationis perficitur. Isi. de sum. bo. Diabolus serpens est lubricus. cuius si capiti. i. prime suggestioni nō resistitur: totus in interna cordis dum non sentitur illabitur.

Ambro. super Lu. Tentatōem nō vt inimicam timere debem⁹ ē enim causa victorie: materia triumphoꝝ. ¶ Idem. Diues ille q̄ tentatōem non sensit in hoc seculo: raptus ē ad inferos: ⁊ sepultus in inferno. Iohan. Chrys. super Matth. In primis grauis et insupabilis est impetus diaboli. q̄ si quis forti animo sustinuerit eū statim inueniet infirmiorē. Quanto enim plus repercussus fuerit: tanto magis tepescit ⁊ deficit. Idem. Qui murmurat de periculo tentatōis: murmurat de premio ꝓbationis. in nullo enim negocio potest requies inueniri: nisi precesserit labor. quanto magis in spiritualibus rebus nisi ꝓcesserit tētatio nō pōt esse ꝓbatio.

Bernardus ſup cantica. Impulſus euer
ſus ſum vt caderez: ⁊ dominus ſuſcepit me.
Queris quis ille ſit impulſoꝛ. nō eſt vnus.
Impulſoꝛ diabolus: impulſoꝛ mundus: im-
pulſoꝛ homo. Quis ille homo ſit queris: ql
qꝫ ſui. Idem. Neceſſe eſt vt veniant ten-
tationes. quis eniꝫ coꝛonabitur niſi legitime
certauerit. aut quō certabunt ſi deſitqui im-
pugnet. Tu vero accedens ad ſeruitutē dei:
ſta in timoꝛe. ⁊ pꝛepara aīam tuā ad tentatio
nem. certi nāqꝫ ſint oēs qui pie volunt viue
re in chꝛiſto perſecutionē ſe paſſuros. Idē
in ſermone. Oꝛamus quotidie vt dei volun
tas ſicut in celeſtibus facta eſt creaturis: ſic
fiat ⁊ in terrenis. vt ſicut angelus ſic ⁊ hō ad
herens deo vnus ſpūs cū eo ſit. Sꝫ heu me:
quot obſtacula ſeparant: quot ꝓhibēt impe
dimenta. Obijcit enim ſeſe mediam malicia
noſtra: infirmitas nr̄a: ꝯcupiſcentia noſtra. ⁊
ignoꝛantia noſtra. Idem. Heu me dn̄e de
us: q: vndiqꝫ mihi bella: vndiqꝫ tela volant:
vndiqꝫ pericula: vndiqꝫ impedimēta. Quo
cunqꝫ vertā me nulla vſqꝫ ſecuritas eſt. et q̄
mulcent ⁊ que moleſtāt timeo: ⁊ eſuries ⁊ re
fectio: ⁊ ſomnus ⁊ vigilie: ⁊ laboꝛ ⁊ requies
militant contra me.

¶ De cogitatione.

Capitulum ij.

g Rego. ſuper Eze. Sic ſepe cogita-
tioni bone cogitatio ſiniſtra adiun-
gitur. vt vix ipſe qui eaſdē cogitatō
nes generat animus agnoſcat. Idē i mo-
ra. Tanto longius mens a neceſſarijs ceſſat
quanto inania latius cogitat. Idē. Sancti
viri qꝫtum agere pn̄t ne exterius labanť in
ope: tn̄ interi⁹ nequaqꝫ agere pn̄t: ne vnqꝫ
labanť in cogitatōe. Idē. Ani oculos dei
vacue nō trāſuolant cogitatōes nr̄e: ⁊ nulla
momēta tpis p aīum tranſeūt ꝑter retributō
nis actū. Idē in regiſ. Illud ab oīpotenti
deo pollutū eſſe in ope oſtendiť: qđ ex pollu
te cogitatōis radice generať. Idē i paſto.
Nihil in nobis eſt coꝛde fugacius: qđ a no-
bis totiēs recedit: quotiēs p pꝛauas cogita-
tiones defluit. Iſiđ. de ſum. bo. Ferre co-
gitationes ſine ꝑfectione vicioꝝ nō eſt ad dā
nationē: nec eſt occaſio ſubeundi diſcrimis.
ſed potius augēde virtutis. Idē nō ē pec
catū qn̄ nolētes imaginibus nocturnis illudi
mur. ſed tūc eſt peccatū: ſi anteqꝫ illudamur:
cogitatōis affectibus ꝑuenimur. Idē. Co
gitatio pꝛaua delectatōem. infra li. iij. c. de cō
ſuetudine Bern̄. de ꝯſidera. In acquiſitio
ne ſalutis nemo tibi germanioꝛ vncio matris
tue: ꝯ ſalutē ꝓpꝛiam cogites nihil: minus di-
xi qꝫ dixiſſe debuerā: quicqd ſe cogitationi
offerat qđ nō quoquo modo ad tuam ipius
ſalutem ꝑtineat reſpuendū eſt.

¶ De delectatione.

Capitulum iij.

g Rego. in moꝛa. Eſſe ſine delectatō
ne anima nunqꝫ pōt. nā aut in infi-
mis delectať: aut in ſūmis. ⁊ quanto
maioꝛi ſtudio exerceť ad ſūma: tanto maioꝛi
faſtidio toꝛpeſcit ad ima. quātoqꝫ acrioꝛi cu-
ra inardeſcit ad infima: tanto toꝛpoꝛe dānabi
li frigeſcit a ſūmis. Utraqꝫ enim ſimul ⁊ eq̄
liter amari nō poſſunt. Qui ergo terrenaruꝫ
reꝝ amoꝛe vinciť: in deo nullaten⁹ delectať.
Idē. Deū apphēdere nō valet: q adhuc
i delectatōe peccati iacet. Idē. Unuſqſqꝫ
ſupbus rectoꝛ. ſupꝛa li. i. de ꝑlatis mal' Idē
Mentē nequaqꝫ cogitatio imunda ingnat
cū pulſat. ſed cū hanc ſibi p delectatōem ſub
iugat. Idē. Cū culpa animū tentat: neceſ-
ſe eſt vt bꝛeuitatē ſue delectatōis aſpiciat: ne
ad eternā moꝛtē iniquitas rapiat. cum ꝯſtet
ꝙ ad terminū citius moꝛtalis vita percurrat
Idem. Sepe bono operi dum laus hūa-
na obuiat: mentē opantis imutat. que qꝫuis
queſita nō fuerat: tn̄ oblata delectat. cuius đ
lectatione dū mens bn̄ opantis reſoluiť: ab
omni intentione intimi vigoꝛis qn̄totius diſ
ſipať. Idē. Quiſqs in hoc mūdo appetit
ꝓſpari: ceteros excedere rebus ⁊ honoꝛib⁹
tumere: huic nimiꝝ cura ſecularis in delecta
tōe eſt. quies in laboꝛe. Iſi. đ ſum. bo. Co
gitationes illicitas ingerere demonū eſt. cogi

lationibus oblectari puersis nr̄m est. Aug⁹ de ꝟbis apl'i. Quicqd pctoꝝ in dictis: i factis: in cogitatōibus est: nō oriunt nisi ex mala cu piditate. nō iputant nisi ex illicita delectatōe. Huic igitur illicite delectationi si resistam⁹: nō regnat pcīn̄ in nostro mortali corpore.

Idē. Mortua est vna delectatio sed viuit altera: ꝛ illi dū nō ꝯsentis eā mortificas. cū ce perit oīno nō delectari mortificasti: hec ē a ctio nostra. hec est militia nostra.

De consensu.

Capitulum iiij.

Grego. in mor. Concupiscētie car nalis ostia dū ꝯsensus nr̄ apit: ad in numera nos corruptōis mala ptra hit. Idē. Proximoꝝ mala que qs corri gere nō valet: taceat. que cū corrigi loquēdo pñt: silentiū consensum esse pertimescat: ꝛ si ea que tacet tolerat: non tamen in aīo virtus doloris occultet. Idē. Sciendū est aliđ eē q̄ animus de tentatione carnis patit. aliđ ve ro dū per consensum delectatōibus obligat. plerūqꝫ enim cogitatione praua pulsat: sꝫ re nititur: plerūqꝫ autem cū peruersum qd cō cipit: hoc intra semetipm̄ p ꝯsensus ꝺsideriū voluit. Idē in ome. Ille vere deum amat cuius videlicet mentē delectatio praua ex cō sensu nō supat. nam tanto quisqꝫ a superno amore disiungit: quanto inferius delectatur.

Aug⁹ de mendacio. Tunc ꝯsentimus cuꝫ approbamus ꝛ volumus. Idē. Pudici ciā corpis nō ꝯsentiēte aut nō pmittente ani ma: nemo violat. quicqd enim nobis inuitis ꝯtingit in nostro corpe: nulla impudicicia est

Idem in epistola. Bene agere ꝛ illicita n̄ ꝓhibere: ꝯsensus erroris est. Idem super gene. ꝯ Manicheos. Si ratio humana con sentiat: vt qđ libido cōmouerit: faciendū esse decernat. ab omni vita bona tanq̄ꝫ de para diso expellitur homo: ꝛ iam ei peccatū impu tatur etiam si nō sequatur factū: que rea te net in ꝯsensione ꝯscientia. Bern̄. in medi ta. Demonū est malas suggestiones ingere re: nostrum est illis nō ꝯsentire. nā quotiens resistimus: diabolū superamus: angelos le tificamus: deū honoramus. Idem in ser mone. Si carnalibus distrahor desiderijs: ꝛ illis qđ absit consensero quantum possum: etiam si non sequat factum: in morte quideꝫ sum mortuus vtiqꝫ ꝛ ꝯsequenter sepeliend⁹ in infernū. Idē. Nulla est his qui sunt in christo iesu damnatio: si ꝯcupiscentie sensus sit absqꝫ consensu. Idē. Peccatum in fo ribus est: nisi tu ipse apias nō intrabit: appeti tus in corde prurit: sed subter te ē: nisi tu spō te cesseris nil nocebit. Audi ꝯsolationē: con sensum cohibe ne preualeat appetitus ꝯcupi scētie ꝛ imaculatus eris. Idē. Potest ini micus excitare tentationis motum: sed in te ē si volueris dare vel negare cōsensuꝫ. Idē. Nemo fratres. Infra li. iiij. de correptione bona.

De peccato.

Capitulum v.

Grego. super Ezech. Quotiēs actu quotiens ꝟbo: quotiēs cogitatōe de linqmus: deum ꝯ nos totiens irrita mus. Idē. Districta sunt oīpotētis dei iu dicia: ꝛ qui pctorem diu expectat vt redeat: non redeuntē atqꝫ ꝯtemnentē grauius dam nat. Idem. Peccatū quippe qđ p penitē tiā citius nō delet aut peccatū est ꝛ causa pec cati. aut peccatū ꝛ pena peccati. aut peccatuꝫ simul ꝛ causa ꝛ pena peccati. Idem. Gra uiores culpe sunt: que supinducta specie vir tutis virtutes se mentiuntur esse. Idem in mora. Peccatū qđ penitētia non diluit: ipso suo pondere mox ad aliud trahit. Idem. Tribus modis peccatū admittit. s. ignorātia. infirmitate: ꝛ studio: ꝛ grauius quidem ifir mitate q̄ꝫ ignorantia. sed multo grauius stu dio q̄ꝫ infirmitate peccatur. Idē. In gra uibus peccatis quis positus: cū suis premit: aliena nō diluit. Idē in pasto. Nōnunq̄ꝫ in parua deterius q̄ꝫ in maiore culpa pecca tur. Maior enī quo citius q: sit culpa agno scitur: eo etiā celeri⁹ emēdat. minor ꝟo dum quasi nulla credit: eo peius quo ꝛ securius i

vsu retinet. Idem in regis. Apud hoies
culpa: ⁊ apud deū pena est: nolle quēq̃ bo-
num imitari qḋ placet. Idē. Plerunq̃
qḋ in laicis culpa est: hoc crimē est in sacro
ordine ꝯstitutis: Idē. Nōnunq̃ dn̄s. In
fra li. iiij. de certamie. Aug⁹ de ꝯfes. Ibā
ad inferos portantes oia mala q̄ ꝯmiserā: ⁊
in te: ⁊ in me: ⁊ in alios multos: ⁊ grauia sup
originalis peccati vinculū. Idē de ci. dei.
Paucissimi sunt tante felicitatis: vt ab ipa in
eunte adolescentia nulla damnabilia peccata
ꝯmittant. Idē. Que sint ista peccata que
ita impediūt puentōem ad regnū dei vt tn̄ sā
ctoꝝ amicoꝝ meritis impetret indulgentiā:
difficillimū esse inuenire piculosissimū ē dif
finire. Idem. Nūc vsq̃ adeo. Infra lib.
iij. de volūtate mala. Idē de spū ⁊ littera.
Sicut nō impediunt a vita eterna iustū q̄daꝫ
peccata venialia sine quibus hec vita nō du
cit. sic ad salutē eternā nihil ꝓsunt impio ali-
qua bona opa: sine quib⁹ difficillime vita cu
iuslibet pessimi hois inuenit. Idē ꝯ iulia
num. Diluunt in baptismate cuncta peccata
⁊ originaliter tracta: ⁊ ignoranter vel sciēter
adiecta. Idē. Cū nō ad suū referunt au-
ctorē dona dei: hoc ipo male his vtētes effici
unt iniusti. Idē ad Orosium. Malū na
tura nō est: sed priuatio boni hoc nomen ac-
cepit. Idē de baptismo paruuloꝝ. Sicut
eoꝝ p quos renascunt puuli iusticie spūs rn̄
sione sua traijcit in eos fidē quā volūtate ꝓ-
pria nōdū hr̄e potuerūt. sic eoꝝ per quos na
scunt caro peccati traijcit in eos noxā quam
nōdum vita ꝓpria ꝯtraxerūt. Idē in me-
ditatōibus. Certe o miser hō ipsa sola pl⁹ est
vitanda peccati feditas: q̃ quelibet tormen-
toꝝ immanitas. Idē in epistola. Quem
non potest diabolus deuorare seductū ad ne
quitiam: famā ipius inquinare conat. vt si fi
eri potest opprobrijs ⁊ malaꝝ linguaꝝ ꝯtra
ctione deficiat. ⁊ sic i ei⁹ fauces ruat. Si autē
nec famam innocentis maculare potuerit: h
ci persuadere tentat: vt per maliuolas suspi-
cationes de fratre suo iudicet. ⁊ sic ab illo im

plicatus absorbeatur. Idem de virginita
te. Quia satagentibus vigilantibusq̃ ne pec
cent subrepunt quodāmodo ex humana fra
gilitate peccata: q̃uis parua: q̃uis pauca. n̄
tamen nulla eadem ipsa magna fiunt et gra-
uia: si eis superbia incrementū ⁊ pondus ad
iecerit. Idem de pacientia. Tāto rectius
maiori supplicio dignū iudicaueris animuꝫ.
quanto magis vicijs subdit instrumenta vir
tutū. Idē de penitētia. Nullū peccatum
adeo paruū qḋ nō crescat neglectū. nō enim
ꝯsiderandū est quid fecerit: sed quē offende
rit q̃ bonus: q̃ benignus: q̃ pius. Idē.
Qui peccat ⁊ gr̄am suā recupare non amat
⁊ nunq̃ curat ab eo diligi qui totus ē amor
⁊ charitas. nec ad illud tendit vn̄ sumpsit ar
ram: in spiritū peccat: ⁊ nunq̃ post mortem
sicut nec viuens consequet veniam. Idē
sup cano. Iohis. Ista que dicimus peccata
leuia noli ꝯtēnere. si ꝯtēnis qn̄ ponderas ex
pauesce qn̄ numeras: multa leuia faciūt vnū
grande. Ad idem de. x. cordis: ⁊ super Ioh.
Gre. in pas. Isiḋ. de sum. bo. Item Aug⁹
Ex quo incipit hō. Supra de homine. Idē
Voluntas auersa. Infra li. iij. de voluntate.
Ambro. de offi. Qui nō repellit a socio suo
iniuriam si potest: tm̄ est in vicio q̃ ille qui
facit. Idem in apolo. Peccatū donatur
per gratiā: delet per sanguinē crucis. tegit p
charitatē: Ioh. Chry. super ioh. Excogi
ta quantū est malū nos ex hoibus pares an-
gelis ad feras trāsponere. Ventri enim fui-
re ⁊ pecuniaꝝ concupiscentia detineri: ⁊ ira
sci ⁊ mordere: ⁊ calcitrare: nō hoim sed fera
rū est. Isido. de sum. bo. Si vnū viciū di
stricte iudicet: ⁊ alia negligant: inanis est la
bor. Idem. Iudicio diuino in reatu ne-
quiori labuntur: qui distinguere minora sua
facta contēnunt. Idem. Maioris est cul
pe manifeste q̃ occulte peccare. dupliciter
enim reus est q apte delinquit. q: ⁊ agit ma-
lum: ⁊ docet malū facere. Vn̄ esaias. Pec-
catū suū quasi sodoma pdicauerūt. Bern̄.
in sermo. Cauete ne qs parua reputet quan

tũlibet parua scienter cõmissa. nemo dicat i corde suo: leuia sunt ista: non curo corrigere: non est magnum si in his maneã venialibus minimisq; peccatis. Hec est impenitentia dilectissimi: hec blasphemia in spm̃sanctũ: blasphemia autem irremissibilis est. Ansel. de silitu. Natura peccati est vt non facile videatur ab illo qui eo premit. sed mox vt cessauerit ⁊ ab illo se alienauerit: tunc demũ cõsiderat in quanta feditate ⁊ miseria iacuerat

Idem. Si hinc peccati pudorem lib. iiij. de innocentia.

¶ De superbia.

Capitulum vi.

g Rego. in mora. Septẽ principalia vicia de supbie virulenta radice ꝑducunt. s. inanisgloria: inuidia: ira: tristicia: auaricia: ventris ingluuies: luxuria.

Idẽ. Scimus ꝙ aliqñ minus est in corporis corruptione cadere: ꝙ cogitatione tacita ex deliberata elatione peccare. sz tñ minꝰ superbia turpis creditur: minus pctm̃ a simplicibus iudicat. luxuriã vero eo magis erubescunt hoĩes quo simtil oẽs eam turpẽ eẽ nouerũt. Idẽ. Quisqs supbie. Infra li. iij. ꝺ dijudicatõe. Idẽ. Cũctis supbia apud se cogitatione tumentibꝰ inest clamor in locutõne. amaritudo in silẽtio: dissolutio in hilaritate: furor in tristicia. inhonestas in actione. honestas in imaginatione: erectio in incessu: rãcor in responsiõe. Hoꝝ mens semp est ad irrogandas ꝯtumelias valida: ad tolerandas infirma. ad obediendum pigra: ad lacessendos vero alios importuna. ad ea q̃ facere ⁊ dz ⁊ ꝑualet ignaua. ad ea vero q̃ facere nec debet nec ꝑualet parata. Idẽ. Hoc ꝑpriũ arrogantiũ esse viciũ solet: vt ⁊ pauca credãt q̃ ipsi multa dixerũt. ⁊ multa credũt q̃ ipis pauca dicunt. q: enim sua dicere sp volũt: aliena audire nõ pñt. Idẽ. Tolerabiliꝰ deo ẽ vt in ifirmitate atq; ignorãtia cũ hũilitate qsq; iaceat: q̃z cũ elatõne cordis alta ꝯprehendat.

Idẽ. Adiuuare imbecillẽ charitatis ẽ: ad iuuare ꝟo velle potentẽ elatõis est. Idez. Per elationẽ plerũq; ad seniũ ꝟuata ꝟginitas viciat. q: enim negligitur humilitas cordis: rectus iudex despicit etiã integritatẽ corporis. Idẽ. Difficile in se qsq; inueteratã superbiã deprehẽdit: q: nimirũ hoc vicium quanto magis patimur: tanto minus videmus. Idem. Arrogantes sicut inflantur laudibus: ita correptõibus inflãmantur: ⁊ a quolibet se vel iusto rephẽdi despiciũt: mox q; in malis suis fomitẽ defensionis exqrunt.

Idẽ. Omnino difficile est vt elatio q̃ regnat in corde: nõ erũpat in voce. Idẽ. Arrogantes graue se dãnum ꝑpeti iudicant: si scientiã suam breuitate ꝯstringãt. Tanto eniz semetipos credunt doctiores ostendere: q̃nto se poterũt multiplicitate loquacitatis apire. Hiero. in epistola. Initiũ oĩs peccati superbia est: que natõe celestis: sublimiũ mentes inhabitat. sub cinere ⁊ cilicio latitans.

Idem. Nihil ita a puericia vitare conatus sum: sicut tumentẽ animũ: ⁊ erectam ceruicem: dei ꝯtra se odia ꝑuocantẽ. Noui enim magistrũ ⁊ dñm meum in carnis humilitate dixisse. Discite a me q: mitis sum ⁊ humilis corde. Augꝰ in regula. Alia quecũq; iniqtas in malis opibus exercet vt fiant. supbia vero etiã bonis operibus insidiat vt peant.

Idem de virginitate. Mensura hũilitatis cuiq; ex mensura ipsius magnitudis data ẽ. cuiq; est valde piculosa supbia q̃ amplius amplioribus insidiat. Idẽ. Quia satagẽtibꝰ supra in. c. de peccato. Idẽ de gr̃a noui testamenti. Superbia odit ꝯsortiũ: ⁊ quantũ in ipso est solus cupit eminere omnis superbus

Idẽ de ci. dei. An forte corrigi pudet: et hoc vicium nõ nisi supboꝝ est. Idez. Superbia peruerse imitat deũ: odit nãq; cum socijs equalitatẽ sub illo. sz imponere vult socijs dñationem suã ꝑ illo. Idem. Facilius seruit homini q̃z libidini. cum seuissimo dominatu vastet corda mortaliũ: vt alias omittam libido ipa dominandi hominibus alijs.

Idem. Audeo dicere. Infra li. iij. de recidiuatione. Idẽ in epl'a. Fit miris modis

in anima hoīs vt de falsa humilitate magis inflectꝰ q̄ȝ si apertus supbiret. Idē de ↄfes. Humiliasti tanq̄ȝ vulneratū supbū: ⁊ tumore meo sepabar abs te: ⁊ nimis inflata facies claudebat oculos meos. Idē. Plus hostis vincit in eo quē plus tenet: ⁊ de quo plures tenet. plures aūt supbos tenet noīe nobilitatis: ⁊ d̄ his plures noīe auctoritatꝭ Joh. Chryso. sup Joh. Supbia in nobis existente oīs nr̄a vita immūda fit. etsi sobrietatē: et si v̓ginitatē: ⁊ si ieiuniū: etsi orōes: etsi elemosynam: etsi q̇dcūq̄ȝ aliud pficiemꝰ. Isi. de sum. bo. Supbia sicᵗ ē origo oīm criminū. ita ruina cunctarꝫ v̓tutū. ipsa enim est i pctō prima. in ↄflictu postrema. Idē. Oīs peccās supbꝰ est: eo q̄ faciēdo vetita ↄtēptui hȝ diuina p̄cepta. Bern. de. xij. gra. Gloriosa res humilitas: q̄ ipsa quoq̄ȝ supbia palliare se appetit ne vilescat. Idē. Arrogās d̄ alia oī re plus sibi credit q̄ȝ alijs: de seipo plus alijs credit q̄ȝ sibi. Idē. Monachꝰ psumptuosus primꝰ in ↄuentibꝰ residet: in ↄsilijs primus respōdet. nō vocatus accedit. nō iussus se itromittit. reordīat ordinata: reficit fctā. Quicq̄d ip̄e nō fecit aut ordinauit: nec recte factū nec pulchre estimat ordinatū. iudicat iudicātes. preiudicat iudicaturis. Si cum ip̄e aduenerit nō pmoueatᵗ ad prioratū. abbatē aut inuidū iudicat aut deceptum. Idē sup can. Argumentū supbie priuatio grē est. humilibꝰ. n. dat deus grām. sȝ superbis resistit.

Idē. Perniciosa pauptas: penuria meritorꝫ: presūptio aūt spūs: fallaces diuitie. et iō diuitias ⁊ pauptatē ne dederis mihi dn̄e.

¶ De vanagloria.

Capitulum vij.

G Rego. in mora. Inobediētia: iactātia: hypocrisis: ↄtentōes: ptinacia: discordie: ⁊ nouitatū p̄sumptōes oriūtur de inanigloria. Idē. Quattuor sūt species q̇bus oīs tumor arrogātiū demonstratᵗ cū bonū aut a semetipis hr̄e se estimāt. aut si datū desup credāt. p suis se h̄ accepisse meritis. aut certe cū iactant se hr̄e q̇d nō habēt. aut despectis ceteris singularitᵗ videri appetunt hr̄e q̇d habēt. Idē. Sepe bono opi supra. c. de delectatōe. Idē. Qui accepta bona sibi arrogat: suis ↄ̄ deū donis pugnat.

Idē. In cogitatiōe tumidi pprij fauores oriuntur: sibiq̄ȝ de singularitate sapientie blāditur. ipsa fatuitas pensat ea que audierit. ac verba que pfert: ⁊ miratᵗ sua: ⁊ deridet aliena. Item. Cuncti vaneglorie. Infra li. iij. de dijudicatione. Idē. Sicut labor iustorꝫ est videre praua nec corrigere. ita grauius ē labor arrogantiū si q̇d sapiūt non ostēdunt.

Idē. Quasi latrunculus ē appetitus laudis humane: q̄ recto itinere gradiētibꝰ ex latere iūgitur. vt ex occultis educto gladio gradientium vita trucidetur. Idē. Agitᵗ vt añ iusti iudicis oculos fouea mentis fit memoria virtutis. q̄r remiscendo q̇d gessit dum se apud se erigit: apud humilitatis auctorem cadit. Isi. Maxime p cenodoxiam. supra d̄ monachis malis. Idē. Qui ex deteriore. supra de incipientibꝰ. Joh. Chry. sup Johānem. Gloriā vanā cupe ingloriatio est: gloria aūt vera est hāc despicere: ⁊ nullam eius curā facere. sed ad id q̇d deo placet oīa ⁊ dicere ⁊ facere. Idē. Qui oīum ↄtemptuȝ pecuniarum habuerunt. ⁊ nulli huius mūdi imaginationi se immiscuerūt: ⁊ magis tyrannicas corporꝫ ↄcupiscentias domuerunt. hi multotiens capti a vanagloria omnia perdiderunt. Idem. Si laudes amamus. eas q̄ a deo sunt diligentius queramus. Nam que quidē ab hoībus est laus: qualiscūq̄ȝ fuerit: simul vt apparuit perijt. Augꝰ de confessi. Dn̄e gloria nostra tu esto: ppter te amemur ⁊ verbū tuū ⁊ nomē tuū timeatᵗ in nobis. q̄ enim laudari vult ab hoībus vitupante te: nō defendetᵗ ab hoībus iudicāte te. nō eripietᵗ dānante te. Ambro. de offi. Fortitudo glorie caueat appetentiā. que frequenter nocuit īmoderatius appetita. semp aūt nocuit vsurpata. Bern. in epistola. O stulti filij adā: qui ↄtēnentes pacē: ⁊ gloriā appetētes: ⁊ pacem perdunt ⁊ gloriam.

De inuidia.
Capitulum viij.

Grego. in mora. De inuidia: odiũ:
g susurratio: detractio: exultatio in ad
uersis ꝓximi: ⁊ afflictio in prospe-
ris nascitur. Idẽ.. Qui post puniendi sũt
retributionis supplicio: nũc semetipos affi-
ciunt inuidie tormento. Idẽ. Inuidia iraꝫ
generat: quia quãto interno liuoris vulnere
animus sauciatur. tanto etiã mãsuetudo trã
quillitatis amittit. Idẽ. Dũ electi ꝓficiũt:
reprobi ad rabiẽ furoris ⁊ inuidie excitantur
⁊ bona nascentia que nolunt imitari graui9
persequunt. Idem. Inuidi dum bonum.
Infra li. iij. de stultilogo. in accusatõe. Idẽ.
Antiquius hostis vnde bonos cernit ꝑ cha
ritatem ꝓuehi ad gloriã. inde peruersos per
inuidiam rapit ad penam. Idem in ome.
Quicquid in mundo concupiscimus. h pro
culdubio ꝓximis inuidemus. videt etenim
q: nobis desit quod alius assequit. Joh.
Chrys. in sermo. O zelus: o inuidia omĩ ma
licia cumulata. Inuidia ignis inextinguibi-
lis est. etenim sicut tinea ꝯmedit vestimentũ.
sic ⁊ inuidia eum qui zelat consumit. eũ autẽ
cui inuidet clariorẽ reddit. Ideꝫ sup iob.
Inuidere passio ⁊ fornicatione ⁊ adulterio
multũ est deterior. Idem. Inuidi oculus
liquatur tristicia: inuidus cũ morte viuit con
tinua. Aug9 de doc. christiana. Auertat de
us inuidie pestem ab animis omniũ nedum
christianoꝝ. Viciũ enim diabolicum est inui
dia. quo solo diabolus reus est ⁊ inexpiabi
liter reus. Non enim dicit diabolo vt dam
netur: q: adulteriũ ꝯmisisti: furtum fecisti: vil
lam alienam rapuisti. sed q: homini stanti tu
lapsus ꝯtinuo inuidisti. Idem de ꝟginita
te. Superbiã sequit inuidia tanq̃ꝫ filia ⁊ pe-
dissequa. Eam quippe superbia cõtinuo pa
rit. nec vnq̃ꝫ est superbia sine tali prole atqꝫ
comite. Hiero. in epistola. O inuidia pri
mũ mordax tui. o sathane calliditas semper
sancta persequens. Isido. in syno. Inui-
dia cuncta bona ardore pestifero deuorat. in
uidia anime tinea sensum ꝯmedit. pect9 vrit.
mentẽ afficit. cor hoĩs quasi quedã pestis de
pascit. Ansel. de silitu. Qui bonis alteri9
arridet: sanctis consentit. qui vero ĩuidet dia
bolus similis est. Siquidẽ magis puto eẽ sal
uatiõem sperandã eius qui paꝝ boni facit ⁊
factis alioꝝ fauet: q̃ꝫ illius qui multa ⁊ inui-
det alijs. Sene. in prouer. Nondum felix
es si nondum turba te deridet. Naꝫ etsi nul
los tibi inimicos facit iniuria: multos facit in
uidia. Glo. super psal. cxxiij. Ira ⁊ ĩuidia
iudicio carent.

De ira.
Capitulum ix.

Grego. ĩ moral. De ira rixe: tumor
g mentis: ꝯtumelie: clamor: indignatõ
blasphemie proferuntur. Idem.
Plerũqꝫ mentẽ sub obtentu iusticie ire im
manitas vastat. ⁊ dum quasi seuit zelo recti-
tudinis. rabiẽ explet ira furoris. Idẽ. Qui
humanoꝝ actuũ subtili examĩe gressus enu
merat: iram sine voce iudicio. iram in voce
concilio: iram vero in voce atqꝫ sermone ge
henne ignibus mancipiat. Idem. Plus
semper ira ĩ vindicta exigit: q̃ꝫ de iniuria ac
cipit. Idem in dialo. Tanto metuenda ẽ
ira iustoꝝ: quanto ⁊ ꝯstat q: in eoꝝ cordib9
ille presens est qui ad inferendam vltionem
quã voluerit inualidus nõ est. Idẽ in re-
gis. Ira etiã cũ delinquentiũ culpas insequit
non debet menti nostre quasi dña preire: sed
post rationis tergũ quasi ancilla rõis subni-
xius famulari. Idẽ. Nemo põt diligere il
luꝫ quẽ ex ira vel odio nõ vult videre. Idẽ
Ira si semel mentẽ possidere cepit: iustũ eẽ
deputat etiam illud quod crudeliter facit.
Idẽ in pasto. Illa que mater est omniuꝫ:
custosqꝫ virtutũ per ire vel impatiẽtie viciũ
virtus charitatis eneruatur. Hierony. in
origi. sup mich. Prope modũ naturale ẽ vt
⁊ nurus socrũ: ⁊ socrus oderit nuꝝ. Au-
gustinus ĩ epistola. Sicut acetũ corrũpit vas
si diutius ibi fuerit. sic ira corrumpit cor si in
aliũ diem durauerit. Idem. Multo me-

li⁹ nec iuſte cuiq̄ʒ iraſcimur: q̄ʒ velut iuſte ira ſcendo in alicuius odiū ira ⁊ oculta facilitate dilabimur. Idem in ſer. domini in monte. Si iraſci non eſt fas fratri ſuo ſine cauſa. aut dicere racha: aut dicere fatue. multo minus fas eſt animo tenere aliquid vt in odiuʒ indignatio ꝯuertat̃. Idē. Odiū eſt ira inueterata. Idem de ciui. dei. Irā nil aliud eſſe q̄ʒ vlciſcendi libidinē veteres diffinierūt.

Idem i regula. Melior eſt qui q̄ʒuis ira ſepe tentatur: tñ impetrare feſtinat vt ſibi dimittat cui ſe feciſſe agnoſcit iniuriam: q̄ʒ qui tardius iraſcitur: ⁊ ad veniam petendam tardius inclinatur. Qui autem nunq̄ʒ petit veniā: aut nō ex animo petit: ſine cauſa eſt i monaſterio etiā ſi inde nō ꝓijciat̃. Glo. mat. xviij. Si non dimiſerimus ex corde qḋ i noſ delinquitur. etiā hoc qḋ per penitentiā dimiſſum erat a nobis exigitur Glo. caſſio. p̃s. iiij. Venialis ira eſt que nō ducit̃ ad effectuʒ

Joh. Chryſo. ſuper iohānem. Qui iraſcitur ſine ratione multis ſupplicijs dignus erit voluntarie ſeipm̄ in barathra perditionis ferens: ⁊ ante futurā gehennā hic iam vindictam ſoluens. Idem. Nō iracundos tm̄ ⁊ illate malicie memores punit deus: tanq̄ʒ reos. ſed ⁊ eos qui ⁊ iraſcentes aut offenſos fratres placare negligunt ⁊ contēnūt. Idē Oſculū pacis porrigere tp̄e quo ſacramenta offerunt̃ in vſu eccleſie eſt. ſed vereor ne plures ex nobis labijs tm̄modo pacē faciāt. cū tñ xp̄s non ex ore ſed ex corde deſideret ⁊ affectu velit ꝓximū nō labijs ſalutari. Idē Si tm̄modo nō ledas eū qui te leſit: auertas eūt te ab eo nec libenter eū videas: manet ſine dubio vulnus in pectore: ⁊ ire dolor augeſcit in corde. Ambro. de offi. Si iraſcimur q: affectus nature nō eſt nr̃e ꝑtātis: malū ſermonē nō ꝓferam⁹ de ore nr̃o ne in culpam ruamus. Idem. Is qui cito iniuria illata mouet̃: facit ſe dignū iudicari cōtumelia. dū vult ea indignus haberi Bern. in ep̄l'a. Non iraſci vbi iraſcendū ſit: nolle emendare peccatū eſt: prius vero iraſci q̄ʒ iraſcendū ſit: peccatū peccato addere eſt.

¶ De accidia.

Capitulum x.

Grego. in mora. De triſticia vel accidia naſcit̃ malicia: rancor: puſillanimitas: deſpatio: torpor circa p̄cepta vagatio mētis circa illicita. Idē. Humana anima q: ad deū ſolū appetēdū facta eſt: omne aūt qḋ infra deū appetit minus eſt. iō ei iure nō ſufficit omne qḋ deus nō eſt. hinc eſt ꝙ huc illucq̄ʒ ſpargit̃: ⁊ ab vnaquaq̄ʒ re faſtidio impellente remouet̃. Idē in paſtor̃. Plerūq̄ʒ piger dū neceſſaria agere negligit: quedā ſibi difficilia opponit: quedam vero incaute formidat. ⁊ dū quaſi īuenit qḋ velut iuſte metuat: oſtendit ꝙ in ocio q̄ſi nō iniuſte torpeſcat. Idem. Si qḋ mortuū in nobis eſt ad vitā nō accendit̃. hoc etiam extinguitur qḋ quaſi adhuc viuū tenet̃. Idē. Qui adhuc in peccatis eſt: ꝯuerſionis fiduciā nō amittit. qui vͦ poſt ꝯuerſionem torpeſcit: etiam ſpem que potuit eſſe de peccatorū conuerſiōe ſubtraxit. Aug⁹ de ꝯfeſ. Palato non ſano pena eſt pannis qui ſano eſt ſuauis. ⁊ oculis egris odioſa eſt lux: que puris amabilis ē. ⁊ iuſticia tua dñe diſplicet triſtibus ⁊ iniquis. Idē. Nullomodo decet. Infra li. iiij. de exercitio. Joh. Chry. de ꝯpunctione cordis. Nō video ꝙ aliq̄s nr̃m vera ⁊ ꝑfecta cupidine celeſtium teneat̃. alioq̄n omnia q̄ vident̃ eſſe grauia: vmbras putaret ⁊ riſum. Ambro. ſup Luc. Diſce rogare qḋ cupis impetrare. faſtidioſos viros celeſtiū profectus munerꝫ nō ſequunt̃. Idē in epiſtola. Sicut dominus nō vult mortem peccatoris tm̄ vt reuertat̃ ⁊ viuat: ita tepidoſ odit ⁊ cito ei nauſeam faciunt. Iſiḋ. de ſū. bo. Tepidus in conuerſione ocioſa verba ⁊ vanas cogitationes noxias eſſe non conſpicit. ꝙ ſi a tepore mentis euigilauerit ea que prius leuia eſtimabat: confeſtim quaſi horrēda atq̄ʒ atrocia pertimeſcit. Idem. Dei ſeruū ſine intermiſſione legere: orare ⁊ operari oportet ne forte mentem ocio deditam

spūs fornicationis surripiat. Cedit.n. labori voluptas: animum aūt vacantem cito ꝑoccupat. Berñ.in epl'a. Pro vitando ocio ociosa sectari ridiculum est. ociosum autem est qđ vel nullam habet vtilitatē: vel vtilitatis intentionem. Idē. Miror ꝙ ad gustū cibi dulcissimi nauseas. si tamen gustasti q̃ꝫ dulcis est domin⁹. aut certe nondū gustasti ⁊ nescis quid aut quomodo sapit christ⁹. ideoqꝫ non appetis icognitū ⁊ inexptū: aut si forte gustasti. ⁊ dulce non sapit: sanū non habes palatū. Idē sup canti. Doleo aliquos nostrū graui in sacris vigilijs deprimi somno. nec celi ciues rereri. sed in presentia principum tanq̃ꝫ mortuos apparere: cuꝫ tñ ipsi nostra alacritate permoti nr̄is interesse solēnijs delectenť. vereor ne nostraꝫ desidiā aliqñ abominantes cū indignatione recedant. Idē Cum te tepore acidia vel tedio affici sentis. noli propterea diffidere atqꝫ desistere a studio spūali. sed iuuantis regre manū: trahi te obsecrans. Idē in ser. Tepescim⁹ ꝓcessu tpis a feruore conuersationis nr̄e: paulatim refrigescit charitas: abūdat iniquitas: vt heu consummemur in carne qui spū ceperamus

Idem. Quid istud negligentie: qđ pigricie: immo quid vecordie est: vt nō crebris suspirijs ⁊ feruentissima affectiōe abrumpere hinc: ⁊ in illa tam felicia agmina iaculari animos studeamus. Ve nobis a duricia cordis nostri. ve nobis a peccato gentium quas apostolus sine affectione cōmemorat esse. Seneca in epistola. Cito inerti ocio vita torpebit. si relinquendum est quicquid offendit.

Idem. Ocium sine litteris mors est ⁊ viui hominis sepultura.

¶ De auaricia.

Capitulum xi.

g Rego. in mor. De auaricia: proditio: fraus: fallacia: piuria: ingetudo: violētie: ⁊ ꝯtra misericordiā obdurationes cordis oriunť. Idē. Auaricia desideratis rebus habitis non extinguitur sed augetur. Nam more ignis cum ligna que cōsumat exceperit magis excrescit. Ambro. in sermo. Quosdam gradus cupiditas habet: quo plures ascendit eo ad altiora festinat: vnde fit grauior ruina lapsuro. Idem Ibi abundantia vbi satietas: vbi autem fames cupiditatum: vbi inexplebilis appetentia: ibi vtiqꝫ paupertas. Augu. in sermo. Non solum auarus est qui rapiť aliena. sed ⁊ ille auarus est qui cupide seruať sua. Idē de verbis domini. Inexplebilis est sola auaricia diuitum. semper enim rapit ⁊ numq̃ꝫ saciatur. nec deum timet: nec hominem reueretur. nec patri parcit: nec matrem agnoscit. nec fratri obtemperat: nec amico fidem seruat. viduā opprimit. pupillorꝫ res inuadit. liberos in seruitium redigit: testimoniū falsuꝫ profert. res mortui hois occupanť: quasi nō ⁊ ipsi qui hoc faciūt morianť. Idē de libero arbitrio. Dictū est radicē oiuꝫ malorum esse auariciam. hoc est plus velle q̃ꝫ satis est. Tantū autem satis est q̃ntū sibi exigit nature in suo genere cōseruāde modus. Ideꝫ de. x. chordis. Qua fronte ventur⁹ es ad filium tuū q ꝓcessit: cui ꝓcedēti nō mittꝭ ptem suā in celū: Potes prorsus. Audi ipsuꝫ dn̄m dicentem. Thesaurizate vobis thesauros in celo. Isi. etymo. Auidus dictus est ab auēdo. auere enim cupere est. hinc ⁊ auarus. Naꝫ quid est auarū esse nisi ꝓgredi vltra q̃ꝫ sufficit. Auarus em̄ dict⁹ est: eo ꝙ sit auidus auri. ⁊ numq̃ꝫ opibus expleať. Idem de sum. bo. Qui bona mundi diligit: velit nolit timoris ⁊ doloris pene succumbit. Johannes chry. super ioh. Quemadmodū in fontem mundū stercus qs immittēs totū eū immundum facit. ita ⁊ in diuitias iustas auaricia intrans: oīa spirare facit ab eo qui illic est auaricie fetore. Idem. Nō amabit ꝓximū qui aurū amat. Berñ. de ꝯtēptu mundi. Nūc trahit sua quēqꝫ voluptas: ⁊ odorē turpis lucri sectantes q̄stū estimāt pietatē quorꝫ certa dānatio est. Idem. Utinā sapes miser ⁊ intelligeres cum thesauro pecunie: thesaurum ire pariter cumulari. vtinam nouissi

ma ꝑuideres.aiaduerteres nō facile p'fora
men ac⁹ trāsituros diuitiaꝝ cumulos. Se
ne.in ep'la. Uidisti aliqñ canem missa a dño
frusta panis ac carnis aperto ore captantem
quicqd accipit: ptin⁹ integrū deuorat.⁊ sem
p ad spem venturi hiat. Idē. Euenit nobis
quicqd expectantib⁹ fortuna proiecit. id sine
vlla voluptate dimittimus:statim ad rapinā
alterius erecti ⁊ attoniti. Idem. Quisqs
de accipiendo. Infra li.iiij.de ingratitudine.
¶ De gula.

Capitulum xij.

Grego.in mora. De ventris inglu
uie inepta leticia: scurrilitas:imun
dicia:multiloquiū.hebetudo sensus
circa intelligentiā orit. Idē. Quinqz nos
modis gule viciū tētat. Aliqñ nāqz indigētie
tpa ꝑuenit. Aliqñ vo tpus nō ꝑuenit:sed ci
bos lautiores qrit. Aliqñ qlibet sumēda ꝑpa
rari accurati⁹ expetit. Aliqñ aūt ⁊ qualitati
ciboꝝ ⁊ tpi congruit:sz in ipsa ciboꝝ q̄ntita
te sumēdi mensurā refectiōis excedit. Non
nunqz vo ⁊ abiectum est qd desiderat: ⁊ tñ
ipso estu immēsi desiderij deteri⁹ peccat. Ex
emplū de primo in ionatha.i.Reg.xiiij. De
scdo in israeliticis.numeri.xi.a. De tertio in
filijs heli.i.Regū.ij.c. De quarto Eze.xvi.
c. De quinto in esau.Gene.xxv. Idē. Se
pe dum q̄si ꝯcussi carni parcimus:ad ꝑlium
cōtra nos hostē nutrim⁹. Eisdē nanqz alimē
tis vicia suppbiunt qb⁹ nutrice virtutes viuūt.
⁊ cū virtus aliter plerūqz vires vicijs augent
Idem in pasto. Gule deditos superfluitas
locutionis leuitas operis atqz luxuria.absti
nentes vero sepe impatientia atqz tristicia:se
pe vero superbie culpa comitat. Hiero.
in ep'la. Difficile inter epulas seruat pudici
cia.nitens cutis sordidum ostentat animum.
Idem. Nihil sollicitius.infra li.iiij.de le
ticia. Isi.de sum.bo. Ebrietas perturbatio
nem gignit mentis:furorē cordis: flāmam li
bidinis.ebrietas ita mentez alienat vt vbi sit
nesciat.vñ etiam ⁊ malū non sentit qd p ebri
etatē cōmittit. Idē. Cui abstinētia non est
epularū:ardētis diuitis attendat suppliciū. cu
ius tanta in inferno inter ignes erat in opia:
q̄nta hic fuerat epularū copia. Idē. Qui
nimiū cibis vtunt:q̄nto magis vētrē pascūt
tāto amplius sensum mētis obtūdūt. Nā gre
ci dixerūt.ex crasso vētre subtilē sensuz gigni
non posse. Aug.de doc.christiana. Fieri
pōt vt sine aliquo vicio crapule vel voracita
tis preciosissimo cibo sapiens vtat. insipi
ens aūt fetidissima gule flāma in cibuz vilis
simum ardescat. Basili⁹ in regula. Sicut
miles plurimo onere pregrauatus ꝑpeditur
ita monach⁹ vel cleric⁹ ipedit ad vigilias cū
escarum plenitudine torpescit. Bern. in
apolo. Sanius est modico vino vti propter
infirmitatē:qz multa aqua ingurgitari p aui
ditatem. Legit in scientia naturali q inter
animalia magnoꝝ corporum nulli dedit na
tura tam paruū os ſm corporis quantitatem
sicut homini.qd factum est ad cōmendatio
nem tꝑantie ⁊ ad detestationem gulositatis.
Gre. Quanto corpus iplet:tanto aīa mi
norat. Vñ Hiero. Qui luxuriat viuens
mortu⁹ est:⁊ q inebriat mortuus ⁊ sepultus.
Sene. Ciboꝝ copia subtilitas impeditur.
Idem. Vētri obediētes loco animaliū vi
uimus:nō hoiuz. Bern. Voluptas gut
turis q̄ tanti hodie estimat vix duoꝝ habet
longitudinē digitoꝝ:non durat nisi q̄ztū du
rat trāsit⁹ ille p gulam:⁊ pro illo transitu vult
dña gula tot ⁊ tanta sibi preparari.
¶ De luxuria.

Capitulum xiij.

Grego.in mor. De luxuria cecitas
mētis:icōsideratio:icōstātia:ꝑcipita
tio:amor sui:odiū dei: affect⁹ ꝑsen
tis seculi:horror vel desperatio futuri generat.
Idē. Nulla ante dei oculos iusticie pieta
tisqz sunt opera: que corruptionis contagio
monstrant immūda. Idem in dia. Carna
lis delectatio mentē quā ificit obscurat: vt vi
dere veri luminis claritatē nō valeat.sed vn
de inferius delectat:inde caliginē ad supna
patiat. Aug.de fide ad petrum. Quia dū

sibiĩnuiceꝫ vir mulierqꝫ miscenť vt filios gi
gnét.sine libidine nõ est parétũ cõcubitus.⁊
ob hoc filiorꝝ ex eorꝝ carne nascétiuꝫ nõ põt
sine pctõ esse ꝯceptus:⁊ pctm̃ in ꝑuulos nõ
transmittit ꝓpagatio:ſ libido. Isi.ď sum.
bo.Luxurie imagines quas in ꝟitate gessi-
mus:sepe dormientibus nobis in aio appa-
rent:ſ innoxie si non cõcupiscédo occurrũt.
idest si non cõsentimꝰ vigilátes. Idé.Qui
nocturna illusione polluiť.⁊ si extra memori
am turpiũ cogitationũ sese presentiat inquina
tum.tñ hoc vt tentareť culpe sue tribuat.suá
qꝫ immũdiciam statim fletibꝰ tergat. Ideꝫ
Deus nõnũqꝫ deijcit occultam métis super
biam per carnis manifestá ruiná. Idem.
Inter septé vicia fornicatio maximũ é scelus
q: ꝑ carnis immundiciam téplũ dei violat:⁊
tollés membra christi facit mébra meretricis.
Ioħ.chrys.sup mat. Viciũ libidinis facile
ex vacantia ⁊ ocio nascitur. Nam diffinitio
amoris hec est aie vacantis passio. Idem
Per omnem actũ carnalé hõ animalibꝰ siľis
inueniť:maxime autem per vsum libidinis.
Idem super ioħ. Porci sunt qui vitá suá
cenose libidini ⁊ voluptatibꝰ seculi mancipa
runt. Hiero.in ori.super ose. Sicut vinuꝫ
⁊ ebrietas eum qui biberit mentis sue impo
tem facit.ita fornicatio ac voluptas peruertit
sensum.animumqꝫ debilitat.⁊ de rationali
hoie brutum efficit aial. Idem. Sicut gu
le seruientes habent venté deum.ita qui libi
dini seruiunt habét deũ beelphegor. Ideꝫ
in ori.sup naũ.iij.Corruent in corporibus su
is.lxx.infirmabunť in corporibꝰ suis. Mul
ti ꝓpter res venereas in corpe debilitati sũt:
⁊ cũ perditione anime carné quoqꝫ frágunt
cui seruiũt. Glo.,puer.vi.sup illõ ꝑciũ
scorti.Breuis voluptas fornicatiõis:⁊ perpe
tua pena fornicatõis. Interľ.Lu.xv.Lu-
xuria cõsumit oia bona grẽ ⁊ nature. Se
ne.in epľa.Luxuria voluptas fragilis é bre-
uis fastidio obiecta.quo auidiꝰ acta é ociꝰ in
ꝯriũ recidens.cuiꝰ subinde necesse est aut pe
niteat aut pudeat:in q̃ nihil est magnificum.
aut ꝙ naturá hois dijs proximi deceat.res
humilis mébrorꝝ turpiũ aut viliũ ministerio
exitu feda. Idem.Nihil tam mortiferꝝ in
genijs q̃ꝫ luxuria. Idem.Vis magna mé
tis blandusqꝫ animi calor amor est:iuuéta gi
gnitur:luxu ⁊ ocio nutritur inter leta fortune
bona.quem si fouere atqꝫ alere desistas ca-
dit.breuiqꝫ vires perdit extinctus suas.illici
ta amanť ⁊ excidit quicquid qsquis in ꝑmo
obstitit.pepulitqꝫ amorem tutus ac victor re
dit qui bládiédo dulce nutriuit malum sero
recusat ferre qđ subijt iugũ. Hiero.Appe
titꝰ fornicatiõis anxietas est:satietas pnĩa.Et
.i.ad Chorin.vi.Qui fornicať in corpꝰ suuꝫ
peccat. Glo.In fornicationis opere totus
hõ absorbeť a carne qui fornicať:vt iam hõ
non possit animꝰ suꝰ esse.sed siľ totꝰ hõ pos-
sit dici caro. Et dicit q̃dam glo.sup leuiť. ꝙ
cum demones de omni pctõ gaudeant preci
pue tñ gaudét de fornicatiõe.q: ibi corpus ⁊
aia maculať:⁊ ideo maxime cauendum.

¶ De perplexitate.

Capitulum xiiij.

g Rego.in mora.Cũ mens inter mi
nora ⁊ maxima pctá ꝯstringiť.si oi-
no nullus sine pctõ euadédi aditus
pateat minora sꝑ eligantur. Idem.Cuꝫ in
dubijs ꝯstringimur:vtiliter minimis subdi-
mur.ne in magnis sine venia peccemus.
Isi.in syno.In malis promissis rescinde fi
dem.in turpi voto muta decretum. Idem
de sum.bo.Argumenta machinationuꝫ ma-
larũqꝫ cogitationum semina que in cordibus
hominũ diabolus fundit.ita sepe captam im
plicant mentem:vt ex quacũqꝫ parte euade
re quisqꝫ tentauerit:sine periculo non possit
veluti si iures hoc facere:qđ si feceris pecces
si non feceris:reus periurij sis. In tanto er-
go mali discrimine:vt euadendi aditꝰ pateat
minora potius eligenda sunt:vt maiora vité-
tur. Aug.de mendacio.Illa desinunt esse
peccata:que propter grauiora vitanda susci-
piuntur.Sicut enim in rebus vtilibus nõ vo
catur dannum quod propter maius lucruꝫ

amittitur. sic ⁊ in rebus sacratis non vocat peccatum quod admittitur ne grauiꝰ admittatur. Ambro. de offi. Si non potest alteri subueniri nisi alter ledatur: ꝯmodiꝰ ē neutrum iuuari: q̄ꝫ grauari alterum.

¶ De conflictu viciorum ⁊ virtutum.

Capitulum xv.

Augustinus in li. de conflictu. O q̄ꝫ amarus est sup̄bie ꝯgressus: que angelos de celo proiecit. hoīes de paradiso minauit. Superbia dicit. certe multis immo pene oībus melior es: verbo: scientia: diuitijs: honoribus: ⁊ cunctis que carnalibus vel spiritualibus suppetūt charismatibꝰ. Cūctos ergo despice: cūctis teipsuꝫ superiorē attende. Humilitas respondet. Memento q: puluis es: q: cinis es. q: putredo ⁊ v̄mis es: quiqꝫ etsi altus es: nisi tanto te humilies: quāto magnus es: p̄dis omnino q̄ḋ es. Nū quid tu altior es q̄ꝫ primus angelus. nunq̄d splendidior in terra q̄ꝫ lucifer in celo. Q, si ille de tanta sublimitate per sup̄biam cecidit. quō tu ad tantam celsitudinem sup̄biens de imis ascendes. Inanisgloria dicit. Age bonum quod vales: ostende bonum cunctꝭ q̄ḋ agis: vt bonus a cunctis dicaris. vt sanctus ⁊ venerabilis ab hominibus prediceris. vt dei dilectus voceris. vt nemo te contemnat. nemo te despiciat: sed vniuersi debitum tibi honorem persoluant. Timor dei respondet. Si boni aliquid agis: nō pro transitorijs sed pro eternis honoribꝰ age: occulta q̄ḋ agis in quantum vales. sit in animo tuo occultandi voluntas: ⁊ non erit de ostentatiōe vlla temeritas: nec criminis erit aliq̄n manifestare q̄ḋ semper vis celatuꝫ habere. Simulatio dicit: q: nihil boni in abscondito facis: ne a cūctis cognitus detestabilis habearis: finge te foris esse q̄ḋ intra non appetis. Vera religio r̄ndet. Immo magis satage esse q̄ꝫ ostētare q̄ḋ non es. Nam hoc hominibꝰ ostendere q̄ḋ non es: quid aliud q̄ꝫ damnatio est. Contemptus dicit. Quis tu vt tibi peioribus obtemperes: deterioribus famulatum exhibeas: te magis q̄ꝫ illos decuerat imperare qui tibi non possunt ingenio vel industria coequari. Obtēpera igit̄ soliꝰ dei īpio: ⁊ nō sit tibi cura de aliquo. Subiectio respondet. Si dei obtemperandū est imperio: etiaꝫ humano subdi necesse ē magisterio. Ipse. n. dicit. Qui vos audit me audit: ⁊ qui vos sp̄nit me spernit. ita inquis oportet si talis esset qui loco dei imperaret. sed non est talis per quem deus imperet. Sed audi apostolum ꝯ dicentem tibi. Ait enim. Non est potestas nisi a deo: que autem a deo sunt: ordinata sunt. Quales enī esse debeant hi qui imperāt nō est a subditis discutiendum. Inuidia dicit. In quo illo vel illo minor es: Cur ergo eis eq̄lis vel sup̄ior nō es: Quāta vales que ipi non valent: Non ergo tibi aut superiores eē aut equales debēt. Cōcordia fraterna respondet. Si ceteros virtutibus antecellis: tutius in loco infimo q̄ꝫ in summo temetipsuꝫ conseruas. sp̄ enī de alto peior fit ruina. Q, si tibi vt asseris quidaꝫ sup̄iores vel equales sunt: quid te ledit: quid te nocet. Caue prorsus ne dum alijs locū celsitudinis inuides: illum imiteris de quo scriptū est. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarū: imitantur autem illū qui sunt ex parte illiꝰ. Odium dicit. Absit vt illum ames: quē in oībus contrariū habes. qui tibi derogat: qui tibi insultat: qui te conuitijs exasp̄at: qui tibi peccata tua improperat: qui te dictis ⁊ operibꝰ atqꝫ honoribus semper p̄uenire festinat. nisi. n. ipse tibi inuideret: nequaq̄ꝫ se tibi ita preferret. Dilectio vera respōdet. Nunquid q: hec que narras odio habenda sunt in hoīe: propterea non est amāda dei imago in homine: sicut christus qui in cruce positus inimicos suos dilexit. ⁊ ante crucis tormentuꝫ ammonuit dicēs. Diligite inimicos vestros ⁊c̄. Omnem ergo amaritudinem cordis euome ⁊ quo pacto valueris: charitatis dulcedineꝫ sume: nihil enim illa suauius. nihil illa beatius. Detractio dicit. Quis potest sustinere. quis silentio valet tegere: quāta ille vl' il-

la praua ꝯmittit:nisi forte qui ꝯsentit. Li-
bertas iuste increpationis respõdet. Nec ta
cenda sunt mala ꝓximi:nec ꝯsentienda. sed
charitate fraterna in faciẽ ꝓximus est redar
guendus. Et infra. Nõnunq̄z errata delin-
quentiũ ad tp̄us silentio tegẽda sunt:vt apti
ori tp̄e corrigant. Ira dicit. Que erga te
agunt equanimiter ferri nõ possunt. imo h̄
patienter tolerare peccatũ est:q᷑ etsi non eis
cũ magna exaspatione resistit:contra te dei
ceps sine mensura cumulant. Patientia
r̃ndet. Si passio redemptoris ad mentẽ re-
ducit:nil tã durum quod nõ equo aĩo tolere
tur. Christus enim vt ait petrus ꝑ nobis pas
sus est vobis relinquẽs exemplũ vt seq̄mini
vestigia eius. Sed quanta sunt hec que pati-
mur in comparatõe illius. Ille enim oppro-
bria:irrisiones ꝯtumelias:alapas:sputa:fla-
gella:spineã coronã:crucẽ quoq̄z sustinuit:at
q̄z mortẽ. ⁊ nos miseri ad nr̃am ꝯfusionem
vno sermone fatigamur:vno verbo deiici-
mur Proteruia dicit. Nunquid stultis:
nũquid insensatis ac brutis aĩalibus leuia v̄-
ba ⁊ nõ magis aspa vt tales decet dũ delin-
quũt obiicienda sunt: Mãsuetudo respõ
det. Nõ tua in his ꝑsuasio:sed apostoli seq̄n
da est preceptio. Seniorẽ ne increpaueris.
Et rursum. Seruũ dñi nõ oportet litigare:s̄z
mansuetum esse ad omnes. Quod videlicet
malũ ꝓteruie deterius adhuc subditis q̄z p̄
latis nocet. Sepius enim ꝯtingit vt leniter et
cũ charitatis dulcedine ꝓlatam correctionez
subditi spernant:⁊ contra humilitatis verba
despectõis iacula emittant. Tumor mẽtis
dicit. Testem habes deũ in celis:non tibi sit
cure quid de te suspicent homines in terris.
Satisfactio debita respondet. Non ẽ dã
da detrahendi occasio:non susurrandi suspi
tio:sed si assunt que corrigantur manifestan-
da:aut certe si desunt:humili ꝓtestatione ne
ganda. Torpor ⁊ ignauia dicũt: Si lectio-
ni continuato studio semꝑ insistis:oculorum
caliginẽ incurris. si indesinenter lachrymas
fundis:ipsos etiam oculos amittis:si prote-
latis vigiliis psalmoꝝ censum persoluis:in
saniã capitis acquiris. si quotidianos labore
ꝯ officis ad opus spiritale quando ꝯsurges.
Exercitiũ bonum respondet. Quid tibi
ad hec perferẽda tã longa tempoꝝ ꝓponis
spacia. Nunquid scis si die crastina viuas:
immo si vel etiã vnã horã in hac vita facias.
An forte de tua mente excidit q̄d saluator in
euangelio dicit. vigilate:q᷑ nescitis neq̄z diẽ
neq̄z horam. Quapropter discute torporis
inertiam:semperq̄z memento q᷑ regnum ce
lorum non tepidi:non molles:non desides:
sed violenti vimq̄z facientes dirripiũt. Cu
piditas siue auaricia dicit. Valde sine culpa
es ꝙ quedam habenda concupiscis:quia nõ
multiplicare appetis:sed egere pertimescis.
⁊ quod malus alius male retineret: ipse
melius expendis. Mundi contemptus
respõdet. Ista nec apud homines seculares
sine periculo ꝓcurantur:quia quanto quis
amplius habere ceperit:tanto amplius ha-
bere concupiscit. fitq̄z vt modũ in concupi-
scendo nõ habeat:dũ innumeris huius secu
li curis deseruire festinat. Si ergo secularib⁹
viris ita est periculosa cupiditatis industria:
quanto magis illis periculosior qui iam ha-
bitu ⁊ conuersatione seculares esse desierũt.
qui totum quod viuũt domino deuouerũt.
Dicis forte ideo a sanctis religiosisq̄z viris
plura habenda sunt:vt melius ab ipsis q̄z a
popularibus erogentur christi pauperibus.
Et ego consentio:sed prelatis:non aũt subie
ctis. Obduratio dicit. Si ea que possides
egentibus tribuis:vnde subiectos absq̄z pe-
nuria nutris. Misericordia respondet.
Memento quid purpurato diuiti contige-
rit:qui non ideo damnatus est ꝙ aliena tu-
lerit:sed quod egenti pauperi sua non tribue
rit. ⁊ in inferno positus ad petenda minima
peruenerit:qui hic parua negauit. Ven-
tris ingluuies siue gula dicit. Ad esum domi
nus omnia munda creauit:⁊ qui saturari ci
bo respuit:quid aliud q̄z muneri concesso cõ
tradicit. Ciboꝝ parsimonia respondet.

Unū horum que dicis verū est. Ne eni ho-
mo fame moreret̃: omnia ad esum deꝰ mun
da creauit. sed ne comedendi mensuraȝ exce
deret: abstinentiam imperauit. atqȝ inter cete
ra sua mala saturitate maxime panis sodoma
perijt. Quapropter sicut eger ad medicinaȝ.
sic ad sumendas dapes debet quisqȝ accede-
re: nequaq̃ȝ. s. in illis voluptatem appetens.
sed necessitati succurrens. ille auteȝ plene hu
iusmodi vicium superat: qui in sumendis da
pibus non solum parsimoniam tenet. vt. s. re
fectionem corporis semper esuries imperet:
verumetiam accuratiores simul ⁊ lautiores
epulas excepta corporis infirmitate ⁊ hospi
tum suseeptione contempsit. Inepta leticia
dicit vt quid animi gaudium intus abscon-
dis. Egredere in publicum letus. dic aliquid
foris vnde vel tu vel proximi rideant. Fac
eos letos tua leticia. Moderatus meror
respondet. Unde tibi inest tanta leticia. Nun
quid iam diabolum vicisti. nunquid iam de
exilio ad patriam venisti: An forte in obliuio
nem venit quod dñs dicit. Mundus gaude
bit: vos autem cōtristabimini. sed tristicia ve
stra vertetur in gaudium. Comprime ergo
inanem leticiam: q̃ nondum euasisti penaleȝ
erumnam. Nōne apud omnes insanꝰ iudica
tur is: qui carceralibus tenebris reclusus gau
dere conatur. Multiloquium dicit. Non
reus ille tenebitur: qui plura quidem: sed bo
na loquit̃. sed ille qui saltem rara sed mala di
cere probatur. Discreta taciturnitas re-
spondet. Uerum est quod dicis: sed dū mul-
ta bona proferri vident̃: sepe contingit vt a
bonis locutio inchoans ad praua deriuet. B
ipsum sacra scriptura pronūciat: quia in mul
tiloquio non deerit peccatū. Ac forte inter in
numera verba declinant̃ criminosa. sed nun
q̃ȝ declinari poterunt inutilia atqȝ ociosa. de
quibꝰ ratio erit in futuro reddenda. tenēdus
est ergo modus in loq̃ndo: atqȝ ab ipsis non
nunqȝ vtilibꝰ verbis parcendū. Luxuria
dicit. Cur te in voluptate tua modo nō dila-
tas: cū te quid sequatur ignoras. Acceptum
tempus in desiderijs pdere non debes. q̃ q̃ȝ
citius ptrāseat nescis. Si eni deꝰ misceri ho-
minem in voluptate carnis nollet: in ipso hu
mani generis exordio masculum ⁊ feminaȝ
non fecisset. Carnis mundicia rñdet. No
lo vt ignorare te fingas quid post hanc vitaȝ
recipias. Si enim pie ⁊ caste vixeris: sine fi-
ne gaudebis. Si autem impie ⁊ luxuriose.
eternis incendijs subiacebis. Inde auteȝ ma
gis caste viuere debes. vnde q̃ȝ citius tempꝰ
acceptum transeat ignorare te dicis. Et infra
O q̃ȝ parua est concubitus hora: qua perdi
tur vita futura. Isido. de sum. bo. Inter-
dum vicia cum virtutibus ad vtilitatem cō
fligunt: vt ipso certamine vel mens exercea-
tur. vel ab elatione concussus animus re-
stringatur.

¶ De gratia.

Capitulum xvi.

Rego. in mora. Quia de grã debe
mus supna presumē: vt nō simꝰ ne-
gligentes in orone vl' ope: voce ve
ritatis exprimit̃. Oportet sp orare ⁊ nō defi-
cere. Petamus ergo orando: q̃ramꝰ legēdo
pulsemus opando. Ideȝ. Quelibet occul
ta loca sine dei grã aiam saluare nō possunt
Quod aliq̃n in ipsis quoqȝ erratibꝰ conspi
cimus electorum. Nam loth in pversa ciuita
te iustus fuit: in monte peccauit. Idem in
mora. Cū mentē nostrā elatio erigit: a nobis
summi protinꝰ compunctio amoris recedit.
cuȝ vero superna nos gratia visitat: statim p
lachrymas ad sua desideria instigat. Ideȝ
Quanto quisqȝ se minꝰ videt: tanto sibi mi-
nus displicet. ⁊ quanto maioris gratie lumen
pcipit: tanto amplius rephensibilē se cogno
scit. Idē. Iusti animam gratia vocat: ten-
tatio interrogat. Idē. Quia per occultaȝ
gratiam ad amorē dei ꝑpata desup mensura
proficimus: quāto in nobis quotidie de dei
spiritu virtus crescit: tanto noster spūs defi-
cit. Idem. Unūquēqȝ electum suū diuina
gratia tunc magis erudiendo custodit. cū eū
quasi pcutiens deserit. Idē. Miles dei su

perne gratie fretus auxilio sic vulnera infirmitatꝫ sue curat: vt aliena nō deserat. Idē. Bonū quod agimus ꝛ dei est ꝛ nostꝝ. Dei per ꝑuenientē gratiam. Nostrū ꝑ obsequētē liberam voluntatē. Idem sup Eze. Siue hi qui electi in testamento veteri fuerunt: siue hi qui in testamento nouo secuti sunt: nimirū constat: quia omnes ex amore trinitatis accensi sunt. neqꝫ enim vnū deū diligerēt si eiusdem trinitatis que de⁹ est gratiā nō accepissent. Idem. Sunt quidaꝫ qui per donum gratie ꝛ ipsa intelligunt: que exponi a doctoribus non audierūt. Isi. de sum. bo. Hoīs meritū superna gratia vt inueniat ꝑuenit. ꝛ postq̄ꝫ ꝑuenerit ꝑficit: atqꝫ ad indignaꝫ mentē veniens facit in ea meritū qđ remuneret: que solū inuenerat quod puniret.

Idē in syno. In omni opere tuo dei auxilium posce: omnia diuine gratie diuino dono ascribe: nihil meritis tuis tribuas: in v̓tute tua nihil presumas. Aug. de ꝯfes. Grē tue deputo ꝛ misericordie tue dn̄e: q̄ peccata mea tanq̄ꝫ glaciē soluisti. grē tue deputo ꝛ q̄cūqꝫ nō feci mala. Idē de natura ꝛ grā. Christi grā sine qua nec īfantes nec etate g̃ndes salui fieri p̄nt: non meritꝫ reddit: sꝫ gratꝫ dat. ꝓpter qđ grā noīat. Idem de correptione ꝛ grā. Desiderare auxiliū grē: initiū grē est. Idē. Grā sola hoīes liberantur a malo: sine q̄ nullū ꝓrsus siue cogitando: siue volēdo ꝛ amādo: siue agēdo faciūt bonum.

Idē. Voluntas humana nō libertate ꝯsequit̄ grām: sed ex grā poti⁹ libertatē: ꝛ vt ꝑseueret delectabilem perpetuitatē: ꝛ insupabilem fortitudinē. Idē de qnqꝫ rn̄sionibus. Opa liberi arbitrij bona q̄ vt fiant ꝑparant̄ ꝑ grē ꝑuentū. nullis liberi arbitrij meritꝫ. ꝛ ipsa faciente gubernāte ꝛ ꝑficiēte vt abūdēt in libero arbitrio non dānam⁹. q: ex his vl' huiusmodi hoīes dei iustificati sunt: iustificant̄: ꝛ iustificabunt̄ in christo. Idem de gratia ꝛ li. ar. Charissimi vita nostra bona nil ē aliud q̄ꝫ dei grā. ꝛ vita eterna q̄ bone vite redditur dei grā est: ꝛ ipsa. n. gratꝫ dat. Idem ibidem. Gratia dei nos facit legis dilectores lex vero ipsa sine grā nō nisi preuaricatores.

Idem ꝯ iulianū. Quia caro cōcupiscit aduersus spm̄: etiam baptizatis sctis ingerit pugnandi necessitatem. contra qđ: nisi ꝯ malū. non ꝯ substantiā sꝫ substantie viciuꝫ: dei grā regenerante nō imputādū. dei grā adiuuante frenandū. dei grā remunerante sanādum.

Idē de. v. q̄stiōib⁹. Salus religiōis hui⁹ ꝑ quā solā salus v̓a veraciter ꝓmittit̄ nulli vnq̄ꝫ defuit q̄ dign⁹ fuit. ꝛ cui defuit dign⁹ non fuit. ab exordio nāqꝫ ꝓpagatōis hūane vsqꝫ in finem quibusdā ad ꝑmiū. q̄busdā ad iudicium ꝑdicat̄. Idē de spū ꝛ lr̄a. Per legeꝫ cognitio pc̄ti. per fidem īpetratio grē ꝯ peccatum. ꝑ grāꝫ sanatio aīe ꝛ abolitio pc̄ti. per aīe sanitatē libertas arbitrij. ꝑ libeꝝ arbitriū iusticie dilectio. ꝑ iusticie dilectionē legis operatio. Idē. Lex data ē vt grā q̄rerēt̄. grā aūt data ē vt lex ipleret̄. neqꝫ. n. suo vicio nō implebat̄ lex: sꝫ vicio prudētie carnis. qđ vicium ꝑ legē demonstrādū. ꝑ grāꝫ sanādū fuit. Idē de ci. dei. Parit ciues terrene ciuitatis pc̄ō viciata natura. celestis v̓o ciuitatꝫ ciues parit a pc̄ō naturā liberans dei gratia

Idē de pn̄ia. Presto sp̄ est grā q̄ nūq̄ꝫ deficit nisi prius expulsa fuerit. Continue necessario qđ suū est inspirat: si est qui recipiat.

Ioh. chryso. super Matth. Grā rectas mētes diligit. ꝛ sine fuco propositum. Idē super Matth. Debet volūtas ꝑcedē. ꝛ sic sequet̄ grā. nā nec grā sine volūtate aliquid operatur: nec voluntas sine grā potest. Naꝫ ꝛ terra non germinat nisi pluuiam susceperit. nec pluuia fructificat sine terra. Amb. super. Lu. Nescit tarda molimina spūssancti grā. Auctor de spū ꝛ aīa. Aīa quam dei pietas respicit: humilitas subijcit. pn̄ia reducit: iusticia deducit: obedientia conducit. perseuerantia perducit. deuotio introducit. puritas iugit: charitas vnit. Idem. Facultates ꝛ quasi instrumenta cognoscendi ꝛ diligendi habet aīa ex natura. cognitionem v̓o v̓itatis ꝛ ordinē dilectionis nequaq̄ꝫ habet

nisi ex gratia. Idem. Vasa que creatrix sapientia format vt sint: adiutrix grā replet ne vacua sint si strēnuū operarium inuenerit.

Berñ. super cantic̄. In veritate dedici nihil eque efficax esse ad gratiam promerendam: retinendam: recuperandam. q̄z si omni tempore inueniaris non altum sapere: sed timere.

¶ De penitentia.

Capitulum xvij.

Grego. in omē. Penitētiā agere est ⁊ ꝑpetrata mala plangē: ⁊ plangenda nō ꝑpetrare. Nā q̄ sic alia deplorat vt tamē alia ꝯmittat: adhuc penitētiā agē aut ignorat: aut dissimulat. Aug. de mirabilibus sacre scripture. Qui per penitentiaꝫ peccata diluerit. angelice felicitatis consors in eternum erit. Idem in li. de penitentia Conuertiꝭ. i. totus ⁊ oīno vertiꝭ qui iam nō penas tm̄ timet. sed ad bonum deū redire se stinat. que conuersio si contigerit alicui etiaꝫ in fine: desperandū non est de pctōꝝ suorum remissione: sed qm̄ vix vel raro est tam iusta cōuersio: timiēdū est de sero penitēte. Idē Pietas fidei expostulat credere: ꝙ oēs elemosyne totius ecclesie ⁊ orationes: ⁊ opa iusticie ⁊ misericordie succurrāt recognoscenti mortē suam ad conuersionē suā. Ideoq̄ȝ nemo penitē digne potest quē nō sustineat vnitas ecclesie. Idem. Penitēs oēs fructus sue pnīe paruos habeat. nunq̄ȝ sufficiat. semꝑ doleat: sꝑ corā dn̄o an̄ quē peccauit erubescat. ⁊ dolorē cū vita finiat. Idē. Vbi dolor finiꝭ: deficit ⁊ penitentia. Idem. Penitens semper doleat: ⁊ de dolore gaudeat.

Idem. Penitens consideret q̄litatē ⁊ q̄ntitatē criminis in loco: in tpe: in perseuerantia: in varietate. in cōditione ꝑsone: ⁊ q̄li hoc fecerit tentatione: ⁊ ipsius vicij multiplici excusatione. Idem. Nunq̄ȝ dn̄s aliquem sanauit. infra de contritione. Idem. Penitentia est quedam dolentis vindicta puniēs in se qḋ dolet cōmisisse. qui autem dolet qḋ detineꝭ in mortali corpe: desiderat qḋ amat: plorat qḋ retardat. Idem. Qui me confessus fuerit coram hominib⁹: omnis quātūcunq̄ȝ ⁊ quotiēscunq̄ȝ peccator: cuiuscūq̄ȝ ordinis. etiam si fuerit peccator sacerdos. confitebor ⁊ ego eum. nam qui inuocauerit nomen dn̄i. i. ꝭȝ ꝙ nominatur dn̄s. idest qui vocauerit eum ad se seruiendo ⁊ non contradicendo: vt forsitan sepe fecit. omnis idem quicunq̄ȝ sit ille peccator salu⁹ erit. Idē. Penitentia languores sanat: leprosos curat: mortuos suscitat. sanitatem auget ⁊ cōseruat. dandis gressum. aridis copiam: cecis restituit visum. vicia fugat: virtutes exornat: mentem munit ⁊ roborat. Idem de quinq̄ȝ responsionibus. Petrum nisi dn̄s respexisset: nunq̄ȝ penitentia motus amare fleuisset. Penitentia ergo res est optima ⁊ perfecta: que defectus reuocat ad perfectum. Ideȝ in ser. Si tunc vis agere penitentiam quando iam peccare non potes: peccata te dimiserunt: nō tu illa. Idem in epistola. Si res aliena ꝓpter quam peccatum est: cum reddi possit nō redditur: non agitur penitentia: sed fingitur. Si autem veraciter agitur: non remittiꝭ peccatum nisi cum restituatur ablatum: si tamen restitui potest. Idem. Nemo vitam eternam. Infra libro. iiij. de desiderio. Ambro. Facilius inueni. Infra libro. iiij. de innocentia. Isido. in etymo. Penitentia appellata est quasi penitentia: eo ꝙ ipse homo in se penitendo punit quod male admisit. Nam nihil aliud agunt qui veraciter penitent: nisi vt id quod male fecerint impunituȝ esse non sinant. eo quippe modo sibi nō parcentibus ille parcit: cuius altum iustumq̄ȝ iudicium nullus contemptor euadit. Idem de summo bono. Penitentia est medicamētum vulneris. spes salutis. per quam peccatores saluanꭍ. per quam deus ad misericordiam prouocatur. que nō tpe pensanꭍ: sed profunditate luctus ⁊ lachrymarum. Idem. Neq̄ȝ vnq̄ȝ. Infra libro. iij. de securitate.

Idem in syno. Inanis est penitentia quā sequēs coinquinat culpa. Cyprian⁹ in ser.

O pnĩa que peccata miserãte deo remittis.
⁊ ꝑadisum reseras: que contritũ sanas: oẽm
tristem exhilaras: vitã de interitu reuocas.
statum restauras: honorem renouas: fiduciã
reformas: gratiamq; abũdatiorem refundis.
Idem. O pnĩa qd de te noui referã. oĩa
ligata tu soluis: oĩa soluta tu reseras: oĩa ad-
uersa tu mitigas. oĩa contrita sanas. oĩa ꝯfu-
sa tu lucidas. omnia desꝑata tu aĩas. Idẽ
Pnĩa respuit auariciam: horret luxuriã: fu-
gat furorẽ: firmat amorem: calcat superbiã.
continet linguã: cõponit mores: odit malici-
am: excludit inuidiam. Bern̄. sup cãtica.
Qui amat aĩam suam ꝑdet eã. siue ponẽdo
vt martyr: siue affligẽdo vt penitẽs. Idẽ
de. xij. gradibꝰ. Qui veraciter penitet laborem
pnĩe non abhorret: sed quicqd sibi pro culpa
quam odit iniungit: tacita ꝯsciẽtia patienter
amplectit. Idem in ser. Si vis agere pe-
nitentiã oportet membra punire: corpꝰ affli-
gere: teipsum iudicare. vt nõ incidas in ma-
nus dei viuentis. Iustũ id qdẽ. sed ne qd ni-
mis. alioqn reprimẽdus est feruor imodera
tus ne noceat vnitati. seruiat indiscretioni.

¶ De contritione.

Capitulum xviij.

g Rego in regis. Illũ quẽ ꝯspicis de
licta fletu delere: in ꝯspectu diuinita
tis nõ dubites misericordiã ꝯseq. q:
nullũ peccantẽ reuersum ad se despicit: q pec
catores redimere venit. Idem super Eze.
Mala que nos egisse meminimꝰ fletibꝰ pu
niamꝰ: vt ꝑ lamẽta pnĩe ꝑueniamꝰ ad car-
men vite. ne si affligi modo penitẽdo nolu-
mus: postmodum sine fine penalia sentiamꝰ
Idem in mor. Quo vberiꝰ cłpa deflet:
eo altior cognitio veritatis attingit. q: ad viden
dũ iternũ lumẽ polluta dudũ ꝯsciẽtia lachry
mis baptizata renouat. Idem. Quilibet
peccator. infra in. c. de iusticia. Idem. Si
nos virtus cõpunctionis in intimis afficit: oĩs
strepitꝰ praue suggestiõis obmutescit. Idẽ
in pasto. Quasi sus in lutosa aq̄ semetipsum
voluit: qui dum fletibꝰ suis vite mũdiciã sub
trahit: an̄ dei oculos sordidas etiam ipsas la
chrymas facit. Idem. Qui admissa plan-
gitꝰ nec tñ deserit: tanto grauiori culpe se subij
cit: q̄nto ⁊ ipsam quã flendo ipetrare potuit
veniam ꝯtemnit. Aug. de pnĩa. Sicut co
mes pnĩe dolor est: ita lachryme testes dolo
ris. Idem. Qui se cognoscunt: sic sꝑ pec-
cant: ita sꝑ plorant. in tota vita sua q̄ est tenta
tio suꝑ terram: plorant totã vitã suã. Idẽ
Nunq̄ aliquẽ dñs sanauit: quẽ omnino nõ
liberauit totũ enim hoiem sanauit in sabba-
to. q: ⁊ corpꝰ ab infirmitate: ⁊ animã ab om
ni peccati ꝯtagione: indicans penitentẽ opor
tere simul de omni crimine dolere. Idem.
Satis durꝰ est: cuius mẽtis dolorẽ oculi car
nis neq̄unt declarare: sed sciat culpabiliter se
durum: qui deflet dãna corꝑis vel mortẽ ami
ci: ⁊ dolorẽ peccati non ostendit lachrymis.
Idem. Quẽ penitet oĩno peniteat: ⁊ do-
lorẽ lachrymis ostendat. Idem in li. medi
tationũ. Da mihi dñe in hoc exilio panẽ do
loris ⁊ lachrymaꝝ. quem esurio super omnẽ
copiam deliciaꝝ. Idẽ. Sit pnĩa continua:
amara: comes etatis mee: continuus dolor:
insatiabilis terror vite mee. Et infra. Si nõ
sum dignꝰ oculos ad celum leuare orando:
certe non sum indignꝰ eos vel saltẽ excecare
plorando. Idẽ confess. Amore amoris tui
domine facio istud: recolens vias meas ne-
quissimas in amaritudine recogitatiõis mee
vt tu dulcescas mihi: dulcedo non fallax: dul
cedo felix ⁊ secura. ⁊ colligens me a disper-
sione in q̄ frustratim sum discissus. dum ab
vno te auersus in mlta euanui. Ioh. chry.
super Matth. Nihil ita ꝯglutiat ⁊ vnit deo
vt penitentis lachryme. Idem. Quẽadmo
dum que propter mũdũ est leticia: tristiciam
habet coheredẽ. ita ⁊ que scd̃m deũ sunt lachry
me leticiam assumũt ꝯtinuam ⁊ immarcesci
bilem. Idẽ in sermo. Nemo ad deũ aliq̄n
flens accessit qui non quod postulauit acce-
pit. nullus ab eo beneficia dolenter optauit q
non impetraret qd voluit. ipse enim est qui
consolatur flentes: curat dolentes. informat

penitentes. Idem li. de ꝯpunc. cor. Sicut
impossibile est vt ignis inflámetur in aqua.
ita impossibile est compunctioné vigere in
delicijs: contraria eniꝫ hec inuicem sibi sunt
⁊ peremptoria. Illa enim mater fletus: he ma
ter risus. illa cor constringit: iste dissoluunt.

Idem. Sola est compunctio que facit ho
miné horrescere purpuram: desiderare cili
ciũ. amare lachrymas: fugere risum. Idé.
Hec est humiliati cordis vera compunctio:
magna agere: ⁊ humilia loqui: iuste operari
⁊ super peccatis timere ac tremere. Isi. ď
sum. bo. Compũctio cordis é humilitas mé
tis cũ lachrymis: exoriens de recordatione
peccati ⁊ timore iudicij. Idé. Qui noctur
na illusióe: supra de luxuria. Idé. Lachry
me penitentie apud deũ ꝓ baptismate repu
tant: vñ ⁊ quãlibet sint magna delicta: quan
tũuis grauia: nó tñ in illis dñi misericordia ď
speranda. Ambro. de excessu satyri. Nó
solus dolor lachrymas habet: hꝫ ⁊ leticia la
chrymas suas: ⁊ pietas fletũ excitat: ⁊ oratio
stratũ rigat. Berñ. sup canti. Alta suspiria
testant tristiciá aiorꝝ. Idé. Dies mei sicut
vmbra declinauerunt: ⁊ sine fructu preterie
runt. impossibile est vt reuocet. placeat tibi
dñe vt recogité eos in amaritudie aíe mee.

Idem. Abscindatur ferro acute compun
ctionis: vlcus inueterate ꝯsuetudinis. Idé
de ꝯtemptu mundi. Felices lachryme quas
benigna manus conditoris absterget: ⁊ beati
oculi qui in talibus liq̃fieri elegerunt magis
q̃ꝫ in supbiá eleuari: q̃ꝫ oé sublime videre:
q̃ꝫ auaricie ⁊ petulãtie famulari. Idé de
xij. gradibus. Quos veritas sibi inotescere
ac per hoc vilescere facit: necesse est vt cũcta
q̃ amare solebãt ⁊ ipsi sibi amarescãt. Idé
in sermone. Miserere aíe tue ꝗ deũ tibi vis
misereri. laua ꝑ singulas noctes lectũ tuũ la
chrymis tuis stratũ tuũ rigare memento: si
cõpateris tibi ipsi. si laboras in gemitu peni
tentie: primus enim is gradus misericordie
est: misericordiá vtiqꜫ ꝯsequeris. Idé. Si
nó plangis: plane nó sentis aíe vulnera: ꝯscie
lesionem: sed nec futura satis gaudia ꝯcupi
scis si nó quotidie postulas ea cũ lachrymis.

Idé. Primũ opus fidei ꝑ dilectóem ope
rantis cordis ꝯpunctio est: in qua plane dei
tus eijciuntur demonia: cũ ab affectu cordis
eradicantur peccata.

De confessione.
Capitulum xix.

Grego. in mora. Hec sunt vere hu
militatis testimonia. s. iniquitaté suaꝫ
corde cognoscere: ⁊ cognitam voce
ꝯfessionis integraliter apire. Aug⁹ in ser.
Utiliter ac salubriter admonemur: vt pecca
ta nr̃a debeamus iugiter ⁊ humiliter: nó solũ
deo sed etiá sanctis ⁊ deũ timétibus cõfiteri.

Idé de pnia. Ista assidua pctã ⁊ q̊dámo
do q̃si necessaria: assidua lauent ꝯfessióe: as
sidua restaurent iubilatóe. Idé. Fit venia
le ꝑ ꝯfessioné: qď criminale erat in opatóne.

Idé. Qm̃ verecũdia magna est pena: ꝗ
erubescit ꝓ xp̃o fit dignus misericordia. Un
patet q: quanto pluribus ꝯfitebit in spe ve
nie turpitudiné crimis: tanto facilius ꝯseq̃tur
gr̃am remissionis. Idé. Qui ꝯfiteri vult
peccata vt inuenia gr̃am: querat sacerdotem
scienté ligare ⁊ soluere. ne cũ negligés circa
se extiterit: negligat ab illo: ⁊ ambo in foueã
cadãt: quá stultus euitare noluit. Tãta itaqꜫ
vis ꝯfessionis est: vt si deest sacerdos ꝯfitea
tur ꝓximo. Idé. Qui oíno ꝯfitet sacerdo
ti meliori q̃ꝫ potest ꝯfiteat. Idé. Ponat
se penités oíno in ptãte iudicis. Infra de sa
tisfactóe. Idé. Cautus si penitétes ne ve
recũdia ductus diuidat apď se ꝯfessioné: vt
diuersa diuersꝭ velis sacerdotibus manifesta
re. Quidá enim vni celát q̃ alij manifestãda
ꝯseruãt. qď est se laudare ⁊ ad hypocrisim
tendere. Idem. Neqꜫ facilius ab inimico
deijciamur: q̃ꝫ cũ eum supbiédo imitamur:
nec vehemétí⁹ eũ ꝓsternimus: q̃ꝫ cũ hũilita
te dñm seq̃mur. nec acriores ei dolores ĩfigi
mus: q̃ꝫ cũ plagas pctõꝝ nr̃oꝝ ꝯfitédo ⁊ pe
nitédo sanam⁹. Idé. Pctã siue parua siue
magna sint ĩpunita esse non pñt. q: vel hoíe

penitente vel deo iudicante plectunt. cessat aũt vindicta diuina si ꝯfessio precurrat humana. Idẽ in li. ꝯfes. Tibi dñe cui⁹ oculis nuda ẽ abyssus hũane ꝯscie qd occultũ eẽt in me: etiãsi nollẽ ꝯfiteri tibi. Te enim abscõderem mihi: nõ me tibi. Idẽ. Obsecro te deus meus ⁊ meipm mihi indica: vt ꝯfitear oraturis ꝓ me fratribus meis qd in me sauciũ compero. Ambro. de pnia. Qui iaces in tenebris ꝯscie ⁊ delictoꝝ tuoꝝ sordib⁹ q̃si in reoꝝ carcere. exi foras: delictũ ꝓpriũ ꝓde vt iustifeceris. ore enim ꝯfessio fit ad salutẽ.

Ioh. Chry. de ꝯpunc. cor. Habes accusatorẽ acerbissimũ ⁊ imitẽ. ꝑueni ꝑ eũ ⁊ obtura os eius ipudẽtissimũ ꝓpria spõte ꝯfitẽdo delicta. Isi. i ety. Cõfessio ẽ erroris ꝓfessio desinẽdi. Desinẽdũ ergo a pctis est dũ qs ꝯfessus ẽ: cõfessio aũt añcedit: remissio seqt.

Idẽ in syñ. Cõfessio sanat: ꝯfessio iustificat: ꝯfessio pcti veniã donat. oĩs spes in cõfessiõe ꝯsistit: in ꝯfessiõe locus misicordie ẽ.

Idẽ. Vicia cordis tui reuela. ꝑuas cogitatõẽs tuas ilico mãifesta. pctm̃ enim tuũ ꝓditũ cito curat. crimẽ aũt occultũ tacendo ampliatur. Idẽ de sum. bo. Seruo dei tanta recordatio eẽ dꝫ pcti vt ea q̃ gessit sp lachrymans ꝯfiteat. Berñ. i epistola. Ama ꝯfessionẽ si affectas decorẽ. reuera vbi ꝯfessio ibi pulchritudo. ibi decor. si peccata sunt in cõfessione lauant. si bona opa in ꝯfessiõe emendãtur. cũ mala tua ꝯfiteris sacrificiũ est deo spiritus cõtribulatus. cũ dei bñficia dicis imolas deo sacrificiũ laudis. Idẽ. Absqꝫ confessione iustus iudicat ingratus: ⁊ pctõr mortuus reputat. a mortuo qppe tanq̃ꝫ qui non est perit cõfessio. Cõfessio igit peccatoris est vita: sed iusti gloria. Idem. Sunt qui cõfitendo sicut fabulam peccatoꝝ suoꝝ narrant historiam. ⁊ egritudines aĩe sue sine vereciidia ⁊ confusione dinumerãt. ⁊ pene sine penitentia ⁊ affectu doloris: ⁊ ideo nihil de consolatione reportãt. Ille vero cito lachrymas inuenit ⁊ resoluitur in gemitũ compuntõnis qui habet sensum doloris. Idem super canti. Omne qd remordet conscientiã: confitere humiliter: pure: fideliter. Glo. super Mat. iij. Confessio peccatorũ testimoniũ ẽ conscientie timentis deũ. qui enim timet iudiciũ dei peccata nõ erubescit cõfiteri. Perfectus enim timor soluit omnẽ pudorẽ. Ibidẽ. Iõ iubemur confiteri peccata: vt erubescentiam patiamur ꝓ pena. Sene. in epl'a. Sõnium narrare vigilãtis est: ⁊ vicia sua cõfiteri sanitatis indiciũ est. expergiscamur ergo vt errores nostros redarguere possim⁹.

De satisfactione.

Capitulum xx.

Grego. i pasto. Neqꝫ deus nostris cruciatibus pascit: sed delictoꝝ morbos medicamẽtis cõtrarijs medet: vt qui voluptatibus delectati discessim⁹: fletibus amaricati redeam⁹. ⁊ q per illicita diffluendo cecidimus: etiã a licitis nosmetipsos restringendo surgamus. Idẽ in ome. Dũ a retributõe vltõis vltime esse quedã tẽporis securitas videt: debemus pẽsare maluꝫ quod sequitur: pensantes gemere: gementes vitare ea que cõmisimus. peccata indesinenter aspicere: aspiciẽtes flere. flẽtes absterger̃.

Aug⁹ in regula. Quicũqꝫ cõuitio vl' maledicto vel etiã crimis obiectu aliquã leserit meminerit satisfactione q̃ꝫ citius curare qd fecit. ⁊ ille qui lesus est sine disceptatione dimittere. si aũt inuicẽ se leserint. inuicẽ sibi debita relaxare debebũt. Idẽ de eccle dog. Penitẽtia vero est penitẽda nõ admittere: ⁊ admissa deflere. satisfactio pnie ẽ causas peccatoꝝ excidere: nec eaꝝ suggestiõibus aditũ prebere. Idẽ. Secreta satisfactiõe. Infra li. iiij. de religiõe. Idẽ de pnia. Ponat se penitẽs oĩno in ptãte iudicis i arbitrio sacerdotis. nihil sibi reseruans sui. sed vt oĩa eo iubente paratus sit facere ꝓ recipiẽda vita aĩe: quecũqꝫ faceret ꝓ euitãda corpis morte.

Idẽ. Qui multos offendit peccãdo: multos oportet placere satisfaciẽdo. Idem in enchy. De quotidianis leuibusqꝫ pctis sine qbus hec vita nõ ducit: quotidiana orõ fide

liū satisfacit. Idē in epi. Nihil aliō facquē vaciter penitet: nisi vt id qđ male fecerat im punitū eē nō sinat. Ambro. sup lu. Nemo diffidat nemo veteꝝ cōscius delictoꝝ pmia diuina desperet: nouit. n. deus mutare sniaꝫ: si tu noueris emēdare delictū. Idē super bti immaculati. Tanta vis emēdate cōuersa tōis est vt in quandā redeat puericie spiritua lis etatē. que vias erroris ignoret: ⁊ crimen etiāsi velit nō possit admittere q̄ desinit vsuꝫ peccandi. Isi. in syno. Cinis es ⁊ in cinerē reuerteris. Viuas ergo sp̄ lugens: sp̄ merens. sp̄ suspiria cordis emittentes. Isi. de sum. bo. Ille pniam digne agit q̄ reatū suuꝫ satisfatione legitima plangit. Idē. Quāuis p penitētiā ppiciatio pctōꝝ fit: sine metu tn̄ hō esse nō dꝫ. q: pnie satisfactio diuino tātuꝫ pensat iudicio nō humano Bern̄. super canti. Humilis ⁊ verecūda dꝫ esse satisfactio p quā emēdat superba trāsgressio. Glo. sup p̄s. xxx. Est quedā cōfusio tpalis: q̄ ē ad horā. que qdē pdest. s. pturbatio animi respiciētis pctā sua. ⁊ respectōe horrētis: ⁊ horrore erubescētis: ⁊ rubore corrigentis.

¶ De virtute.

Capitulum xxi.

Grego. in mor. Nō res eadē sp̄ est v̄tus q: p momēta tpm sepe merita mutant actionū. Idē. Plerūqꝫ v̄tus cū indiscrete tenet amittit: cū discrete i termittit plus tenet. Idem. Oēs v̄tutes. Infra li. iiij. de cōnexione. Aug⁹ de ciui. dei. Mihi videt. Infra de charitate. Idem. Virtutes q̄s sibi hr̄e mens videt. p q̄s ipat corpi ⁊ vicijs. ad qđlibet adipiscēdum vel te nendū retulerit nisi ad deū etiā ipe vicia sūt: potius q̄ꝫ v̄tutes. Idē de libero arbitrio. Virtutes. qbus recte viuit magna bona sūt species. aūt quorūlibet corpoꝝ sine quibus recte viui potest minima bona sunt potentie vero aie sine quibus recte viui nō pōt. media bona sunt. virtutibus nemo male vtit. ceteris aūt bonis. i. medijs ⁊ minimis non solum bene: sed etiam male quisqꝫ vti potest.

Idem. de lxxxiij. questiōibus. Ois ordinatio que virtus etiā noiat: est fruēdis fruis ⁊ vtendis vti. Isi. de sum. bo. Prius vicia extirpāda sunt in hoīe: deinde inserende v̄tutes. Nam coherere ⁊ coniūgi nō potest veritas cū mēdacio: pudor cū petulātia fides cum pfidia. castitas cum luxuria. Idem. Quisquis ex deteriori iā melior eē cepit. caueat de acceptis extolli virtutib⁹: ne grauius per vanāgloriā corruat: q̄ꝫ prius ex lapsu vicioꝝ iacebat. Ioh. Chry. sup Io. Sicut malicia etiā ante gehēnam eos qui hic ea pticipant cruciare cōsueuit. ita virtus etiaꝫ an̄ regnū eos qui hic eam opant pparat voluptati. ⁊ cum spe optima ⁊ delectatione perpetua viuere facit. Ambro. sup Lu. Nō est virtus nō posse peccare: sed nolle. atqꝫ ita tenere pseuerantiā voluntatis: vt voluntas infantiā: vsus imitet naturam Bern̄. super canti. Mediū vicioꝝ virtus tenet: ac pinde sedula eget: nō solū putatione: sed ⁊ circūcisione. Idē in epi. Virtus in pace acqrit: i pressura pbatur in victoria approbat. Seneca in eplā. Virtus nō aliud est q̄ꝫ recta rō Idē. Cū virtus vtiqꝫ mediū ⁊ mod⁹ sit: eque peccatuꝫ est qđ excedit sicut qđ deficit. Idem. Nulli preclusa est virtus. oibus patet: oēs inuitat: oēs admittit: non eligit parentelā. nō eligit domū: nō censum: nudo homine contenta est. Idem. Virtus extollit hominē: ⁊ sup omnia mortalibus chara collocat eū: nec ea que bona sunt: nec ea, q̄ mala vocantur: aut cupit nimis aut expauescit. Idē. Omnia ista i que dominiū casus et fortuna exercet seruilia sunt. pecunia ⁊ corp⁹ ⁊ honores. imbecillia fluida mortualia possessiones incerte. illa rursus que virtutis sūt libera sunt ⁊ inuicta. Idem. Quemadmodū minuta lumina claritas solis obscurat sic dolores ⁊ molestias ac iniurias v̄tus magnitudine sua elidit atqꝫ opprimit: ⁊ quocunqꝫ affulsit ibi quicquid sine ea apparet extinguitur. Nam non magis vllam portionem habent incommoda cum in virtute in-

ciderunt: q̄ in mari nimbus. Idē. Sola virtus prestat gaudiū ppetuū securū. etiam si quid obstat nubiū modo interuenit que ita ferunt nec vnq̄ vincunt diem. Tullius in rheto. Uirtus est animi habit⁹ nature modo rationi consentaneus.

¶ De tribus virtutibus theologicis. Capitulum xxij.

Grego. in pasto. Cum districtus iudex venerit: qui sese nobis p nature nr̄e consortium coniūxit: ab eo pcul dubio culpe reatū nō expetit: quem sub eius venia fides spes ꝛ charitas iam abscondit.

Idē in mora. In corde nōnūq̄ per flagella turbat charitas. per formidinem concutitur spes. p questiones pulsat fides. sed per dei gratiā oīa tormētox ꝛ insidiax genera superantur. Idē. Bona summa sunt fides spes ꝛ charitas. que cū veraciter habent: in malū inflecti nō possunt. Idē super Eze. Tres sunt virtutes sine quib⁹ is qui opari aliquid iam pōt: saluari nō pōt: videlicet: fides spes ꝛ charitas. Idē. Unusquisq̄ qui in actiue vite exercitio versat tm̄ credit quantum sperat: amat: ꝛ operatur. tm̄ sperat quantū credit opatur ꝛ amat. tm̄ amat quantum credit: sperat ꝛ operatur. tm̄ operat quantū credit amat ꝛ sperat. Isi. in ety. Tria sunt que i religionis cultu ad colendū deum in hoībus perquiruntur. scilicet fides: spes: ꝛ charitas.

Aug⁹ de doc. christiana. Homo fide: spe ꝛ charitate subnixus: ꝛ hec tria inconcusse retinens: non indiget scripturis nisi ad alios instruendos. Idem de trini. Ubi sunt illa tria propter que in animo edificanda oīum diuinox librox machinamenta consurgūt: fides: spes: charitas: nisi in aīo credente qd nō dum videt: ꝛ sperante atq̄ amāte qd credit. Amat ergo qd ignorat: sed tm̄ credit. Iō in solilo. Deo nos fides excitat: spes erigit: charitas iungit. Idē. Sine tribus istis. scȝ fide: spe ꝛ charitate: nulla aīa satiat vt possit deū suū videre. Bern̄. de amore dei. Pōt esse vt fides ꝛ spes sint sine charitate. vt aūt charitas fidem ꝛ spem in se nō contineat: nō potest esse. Idem super: qui habitat. Dicit fides. parata sunt magna ꝛ inexcogitabilia bona a deo fidelibus suis. Dicit spes. mihi illa seruantur. sed charitas ait. Curro velociter ad illa. Glo. Ecci. ij. Fide ꝛ spe et charitate vere colit deus. ꝛ ad cōteplationē peruenit: que est vita eterna.

¶ De fide. Capitulum xxiij.

Grego. in ome. Fides eax rex argumentū est que apparere nō pn̄t. q̄ etenim apparent iā fidem nō habēt s; agnitōem. Idē. Fides nō habet meritū cui humana ratio pbet expimētū. Idē sup Eze. Nō virtutibus venitur ad fidē: sed fide ptingitur ad virtutes. Aug⁹ in ome. de centū ouibus. Deus oībus equaliter adest. sed ille apud deū plus habet loci qui plus attulerit: nō argēti sed fidei. Idē contra iulianū. Qn̄ deo adiuuante ex vera viuit fide: ipse de⁹ adest ꝛ menti illuminādē: ꝛ concupiscentie superandē: ꝛ molestie pferēde. Idē de vbis dn̄i. Nulle maiores diuitie: nulli thesauri: nulli honores: nulla mundi huius maior est substantia q̄ est fides catholica. que pctōres hoīes saluat: cecos illuminat: infirmos curat cathecuminos baptizat: impios iustificat: penitentes reparat. iustos augmentat: martyres coronat. Idē. Ille credit in christum qui ꝛ sperat in christū: ꝛ diligit christum. naȝ si fidem quis habet sine spe ac sine dilectiōe: christum esse credit: non in christum credit.

Isi. de sum. bo. Frustra libidinosus sibi d sola fide blandit: si bonis moribus non ornatur. Ioh. Chryso. sup Math. Uirtus fidei in periculis secura est: ꝛ in securitate piclitatur. Idē. Fides nunq̄. Infra li. iiij. d religione. Idē super ioh. Magnū bonū fides est qn̄ a calida fit mente: ab amore multo ꝛ feruente aīa. hec pl'ōs nos ostēdit. hec vilitatē humanā conculcat. Idē. Non sufficit fides in regnū inducere. sed hec maxime condemnare habet eos qui vitam malā de-

monstrant. qui enim sciuit voluntaté dñi sui ⁊ nó fecit: plagis vberabit̃ multꝭ. Berñ. in epl'a. Multi añ saluatoris aduentũ deum omnipotenté tenentes: ⁊ diligétes sue salutꝭ gratissimum ꝓmissoré: credentes eundem i promissione fidelé. sperantes certissimũ redemptoré: in hac fide ⁊ expectatione saluati sunt. licet qñ ⁊ qualiter ⁊ quo ordine salus re promissa fieret ignorarét. Idé sup canti. Quid est qđ nó inueniat fides. Fides enim falsi nescia attingit inaccessa: deꝑhendit ignota. comprehendit immensa: apprehendit nouissima: tráscendit fines rõnis humane: terminos experiétie ac vsuꝫ nature. ipaꝫ õniqꝫ eternitaté suo illo vastissimo sinu qđámodo circũcludit. Idé in sermo. Necesse est primo credere oim remissioné peccatox habere nó posse nisi ꝑ indulgentiá dei deinde ꝙ nihil ꝓrsus habere queas opis boni: nisi etiam hoc dederit ip̃e. postremo ꝙ vitá eterná ꝓmereri nullus pót bonis opibus suis. sed ꝙ gratis a deo det̃ vita eterna. Ideꝫ. Est fides alia preceptox: alia signox: alia ꝓmissox. quia credimus in deum: qua credimus deũ. ⁊ qua credimus deo. Per fidé. n. preceptox credimus in deũ: credere aũt in deum est in eũ sperare: ⁊ eũ diligere. Per fidé aũt signox credimus deũ qui talia pót ⁊ oia p̃t. Per fidé vero ꝓmissox credimus deo: qui quicquid ꝓmittit veraciter complet.

¶ De spe.

Capitulum xxiiij.

g Rego. in mora. Spes in eternitaté animũ erigit: ⁊ idcirco nulla mala q́ exterius tolerat sentit. Idé. Táto spes in deũ solidior surgit. quanto pro illo qſ qꝫ grauiora ꝑtulerit. q: nequaqꝫ retributóis gaudiũ de eternitate colligit̃: qđ nó hic p̃us pia tribulatione seminat̃. Aug⁹. x. lib. confes. Merito mihi spes valida in illo est ꝙ sanabis oés láguores meos ꝑ eũ qui sedet ad dexteram tuá: ⁊ te interpellat pro nobis. alioquin desperaré. multi enim ⁊ magni sunt languores mei. sed amplior est medicina tua.

Idem. Ve etiá laudabili vite hominũ: si remota misericordia discutias eam. q: vero nó exquiris delicta vehementer: fiducialiter speramus aliqué apud te locũ inuenire indulgentie. Idem de gratia no. test. Nó iá desperandũ est participatióe verbi fieri posse homines filios dei. qñ filius dei participatione carnis factus est filius hominis. Isi. in ety. Spes vocata est ꝙ sit pes progrediendi: quasi pes. Ambro. Nemo diffidat. Supra de satisfactione. Ioh. Chry. in sermo. Spes est in qua salus nostra consistit: ⁊ que de terris animas velut quibusdá catenis celitus dependentibus innexas euehit ad supna. Berñ. in sermo. Spes triplex est. naꝫ de fide p̃ceptox orit̃ spes venie. de fide signox spes gratie. de fide ꝓmissox spes glorie. Idem. Tria cósidero in quibus tota spes mea ꝯsistit: charitaté adoptionis. veritatem ꝓmissionis. ꝑtátem redditionis. Multa infra libro. iiij. de confidentia.

¶ De charitate.

Capitulum xxv.

g Rego. in regiſ. Credat mihi charitas tua: q: valde ꝯtristatus sum de tristicia tua: acsi in te iniuriá ipse ꝑtulissem. Dñicis enim mádatis p̃cipimur ꝓximos sicut nosmetip̃os diligere: eorũqꝫ languoribus tanqꝫ ꝓprijs infirmitatibus cóndolere. Idé. O qꝫ bona est charitas q́ absétia per imaginé: p̃sentia sibimetip̃is exhibet ꝑ amoré: diuisa vnit: confusa ordinat: ineq̃lia sociat: impfecta ꝯsũmat. Idé. Magistra bonox oim charitas: nihil sapit extraneum: nihil asperũ: nihil ꝯfusum: ita exercet corda ⁊ corroborat vt nihil graue nihil difficile: sed fiat totum dulce qđ agitur. Idé. Dũ nos nobis per operationis opem coniungimur: q̃si ambulantes ꝑ lubricũ vicissim man⁹ nobis tenemus: fitqꝫ ex magna ꝓuisione charitatis: vt eo singulox robustius charitas pfigatur quo ⁊ alter altero magis innitit̃. Idé. Si me ꝑticipem. Infra li. iiij. de cõmunitate. Idé. Dum vnũ in redemptoris nr̃i corp:

membꝛa sumus: sicut in culpa tua dilacreoꝛ.
ita quoqꝫ in bona actione letificoꝛ. Idem
Inimici dilectio tunc veraciter custodit: cũ
nec de eius ꝓuectu deijcimur. nec de ruina
illius letamur. Idé. Charitaté recte ꝑdi-
catoꝛ egregius vinculũ perfectõis vocat: qꝛ
virtutes quidé cetere ꝑfectõem generant. sꝫ
tñ eas charitas ita ligat vt ab amantis méte
dissolui iam nequeant. Idem. Charitatis
cum sit ꝓpꝛiũ nutrire ꝯcoꝛdiá. seruare cópo
sita: dissociata ꝯiungere: pꝛaua coꝛrigere: et
virtutes ceteras perfectionis sue munimine
solidare. quisquis in eius radice se inserue-
rit: nec a viriditate deficit. nec a fructu inane
scit. Idé. Nec abesse credédus est qui ꝑ
dilectionis vinculũ animus inheret. Idez
in moꝛa. Virtuti moꝛtis dilectio ꝯpatur: qꝛ
nimirũ menté quá semel ceperit a dilectione
mundi funditus occidit. Idé. Qḋ valde
mens amat. etiá in sermone replicat. Idé
Pꝛobatio sanctitatis nó est signa facere: sed
vnũquéqꝫ vt se diligere. de deo autem vera
cognoscere: de pꝛoximo vero melioꝛa q̃ꝫ de
semetipso sentire. Idem. Per amoꝛez dei
amoꝛ pꝛoximi gignitur: ⁊ per amoꝛé ꝓximi
amoꝛ dei nutritur. Idé in pasto. Nostra
sunt etiá illa bona que imitari nó possumus.
sed in alijs amamus. ⁊ amantiũ fiũt quecũqꝫ
amant in nobis. Hinc ergo pensent inuidi
charitas quante virtutis est: que alieni labo
ris opera: nostra sine laboꝛe facit. Idé in
omel. Vis amoꝛis hoc agere in animo solet:
vt qué ipse sꝑ cogitat: nullũ aliũ credat igno
rare. Idé. Minus pximũ amare ꝯuinci
tur q nó cũ eo in necessitate illius: etiá ea q̃ si
bi sunt necessaria partit. Idé. Ille deum.
Suꝑ. c. de ꝯsensu. Idé. Si quis quélibet
amat: sed ꝓpter deũ nó amat: charitaté non
hꝫ: sed habere se simulat siue putat. Chari-
tas autem vera est: cũ ⁊ in deo diligit amic⁹
⁊ ꝓpter deum diligitur inimicus. Idem
de dilectione ꝯditoꝛis. Nó lingua sed més ⁊
vita regrat. Idé. Nũq̃ꝫ est dei amoꝛ oci
osus. opat etenim magna si est. si vero opa-
ri renuit amoꝛ non est. Idem. Si qḋ im-
pendi nobis recte volumus h̄ alijs imparti
mur. ⁊ qḋ nobis fieri nolumus hoc alijs fa
cere deuitamus. tũc charitatis iura illesa ser
uamus. Idem suꝑ Eze. Tantũ quisqꝫ poꝛ
tat ꝓximũ quátũ amat. si enim amas poꝛtas.
si desisti amare: desisti tolerare. Idez suꝑ
canti. Charitas sancta coꝛ pacificat: mentem
in tentationibus roboꝛat: ⁊ vt sedes sapiétie
sit anima iusti quieté tribuit ⁊ locum pꝛepat.

Ambꝛo. de offi. Non minus vos diligo
quos in euágelio genui: q̃ꝫ si ꝯiugio suscepis
sem. nó enim vehemétioꝛ est natura ad dili-
gendũ q̃ꝫ gratia. Idé. Plus certe dilige
re debemus quos ꝑpetuo nobiscũ putamus
futuros q̃ꝫ quos tm̃ in h̄ seculo. Isi. ḋ sũ.
bo. Quáuis nõnulli fide atqꝫ opib⁹ sctitatis
videant esse participes: tñ qꝛ pꝛiuant chari
tate fraterne dilectionis nullũ habent incre-
mentũ virtutis. Hiero. in epistola. Nihil
amátibus duꝝ: nullus difficilis laboꝛ ĩ amo
re amemus ⁊ nos chꝛistũ: ⁊ facile videbitur
omne difficile. Idé in ser. Hoc habet ꝓ-
pꝛiũ impatiens amoꝛ: vt qué desiderat semꝑ
inuenire se credat. ignoꝛat siquidé iudicium.
rõne multotiens caret: nescit modũ. nec aliud
cogitare potest q̃ꝫ qḋ diligit. amoꝛ non acci-
pit de impossibilitate solacium. neqꝫ ex diffi
cultate remedium. Aug⁹ de doc. chꝛistia-
na. Quattuoꝛ sunt diligenda. Vnũ qḋ supꝛa
nos est. alterum qḋ nos sumus. tertium qḋ
iuxta nos est. quartũ qḋ infra nos est. Idé.
Ille iuste ⁊ sancte viuit q reꝝ integer estima
toꝛ est. ipse aũt est qui oꝛdinatá habet dilectõ
nem: ne aut diligat qḋ nó est diligendũ: aut ñ
diligat qḋ est diligendũ. aut amplius diligat
qḋ minus est diligendum. aut eque diligat
qḋ minus vel amplius diligendũ est: aut mi
nus vel amplius qḋ eque diligendum est.

Idem. Omnis peccatoꝛ inquantũ pctõꝛ ē
nó est diligendus. ⁊ oĩs hó inquantũ hó est
diligendus ꝓpter deũ. deus aũt ꝓpter seipꝫ.
etsi deus omni hoĩe amplius diligédus est:
amplius q̄sqꝫ deũ debet diligere q̃ꝫ seipm.

Idē. Oēs eque diligēdi sunt. sed cū oibꝰ
ꝓdesse nō possis: his potissimū ꝯsulendū ē
qui ꝓ locoꝝ vel tpm vel quarūlibet rerum
oportunitatibus ꝯstricti tibi quasi q̄daꝫ sorte
iungunt̄. Idē de cathe. rudi. Diligamus
deū qm̄ prior dilexit nos: ⁊ filio suo vnico nō
percipit: sed ꝓ nobis oibꝰ tradidit eū. si ama
re pigebat saltem reamare nō pigeat. nulla
enim est maior ad amorē inuitatio q̄ꝫ preue
nire amādo: ⁊ nimis durus est animꝰ q̄ dile
ctōem si nolebat impendere noluit rependere.

Idē. Maxime ꝓpterea xp̄s aduenit: vt
cognosceret hō quantū deus diligat eū: ⁊ iō
cognosceret. vt eius dilectōe a quo prior dile
ctus est inardesceret. Idē de ꝑfectōe iusti
cie. Perfecta charitas foras mittit timorē: et
facit p̄cepti sarcinā leuē: nō solū nō ꝑmētem
onere ponderꝫ: verūetiā subleuantē vice pē
naꝝ. Idē de vidui. Nullo mō sunt onero
si labores amantiū. sed etiā ipsi delectāt: sicut
venantiū: aucupantiū ⁊ piscantiū. Idem.
In eo qđ amat̄: aut nō laborat̄: aut etiam la
bor amat̄. Idē de trini. Qui amat hoies
aut q: iusti sunt: aut vt iusti sint amare dꝫ. sic
enim seipꝫ amare dꝫ: aut q: iustus est: aut vt
iustus sit. sic enim diligis ꝓximū tanq̄ꝫ teipꝫ
sine vllo ꝑiculo. Idē. Nemo aliquid vo-
lens facit qđ non in corde suo prius dixerit.
Qđ verbū amore ꝯcipit̄ siue creature siue
creatoris. Idē de moribus ecclesie. Nihil
est tā durꝫ atqꝫ ferreū: qđ nō amoris igne vi
catur. quo cū se aia rapit in deū sup omnem
carnis naturā libera ⁊ admirāda volitabit
pennis pulcherrimis ⁊ integerrimis: quibꝰ
ad dei amplexū amor castus innitit̄. Idē.
Solus se nouit diligere qui deū diligit. Iđ
Qui diligit ꝓximū agit quantū pōt vt saluꝰ
corpe saluusqꝫ aio sit. sed cura corporis ad
salutē animi referenda est. Idem de spū
⁊ lr̄a. Sciri aliq̄d ⁊ credi: ⁊ tn̄ non diligi pōt
diligi aūt qđ neqꝫ scit̄: neqꝫ credit̄ nō potest

Idē de ci. dei. Perfectū odiū debet ma
lis qui ſm deū viuit. sic vt nec ꝓpter vicium
oderit hoiem: nec amet vicium propter ho-
minē. sed oderit viciū: amet hoieꝫ. Idem
Mihi videt̄ q̄ diffinitio breuis ⁊ vera vir
tutis est ordo amoris. Idē de ꝯiug. adul.
Multa sunt facienda nō iubente lege: ſꝫ libe
ra volūtate: ⁊ ea sunt in nr̄is officijs gratio-
ra: que cū licerēt nobis etiā nō impendere:
causa tn̄ dilectōis impendimus. Idem de
solil. Impatiēs amor nec lachrymis modus
fit nisi amori det̄ qđ amat̄. Idem in libro
de dono perseue. Nihil sic ꝓbat amicū quē
admodū oneris portatio. Idem super .i.
cano. Iob. Talis est quisqꝫ q̄lis eius dilectō
est terrā diligis: terra eris: deū diligis: quid
dicam: deus eris. Psal. Ego dixi dij estis.

Idē. Charitas vt ꝑficiatur nascit̄: cū fue
rit nata nutrit̄: cū fuerit nutrita roborat̄. cūꝫ
fuerit roborata ꝑficitur. cū ad ꝑfectum vene
rit: quid dicit. mihi viuere christus est: ⁊ mo
ri lucrū. Idē. Dilige ⁊ qđ vis fac. siue ta
ceas: dilectōe tace. siue clames: dilectione cla
ma. siue emendes: dilectōe emenda. siue par
cas: dilectione parce. Idē in epl'a. Dili-
gentia charitatis freneticū castigare: lethargi
cum stimulare. ambos amare: ambo offen-
duntur: ſꝫ ambo diligunt̄. ambo molestati q̄ꝫ
diu egri sunt indignant̄. ſꝫ ambo sanati gratu
lantur. Idem. Diliges dn̄m deū tuum ex
toto corde tuo. ⁊ ex tota anima tua: ⁊ ex tota
mente tua. ⁊ diliges ꝓximū tuū sicut teipm.
Hic physica: qm̄ oēs oim naturaꝝ cause in
deo creatore sunt. Hic ethica: quoniam vita
bona ⁊ honesta nō aliunde format̄ q̄ꝫ cum
ea que diligenda sunt quēadmodum diligen
da sunt diliguntur: hoc est deus ⁊ proximus.
Hic etiā logica: qm̄ veritas lumenqꝫ anime
rōnalis nō nisi deus est. Idem. In hac di
lectione virtus non est: nisi diligere qđ dili-
gendum est. id eligere prudentia est. nullis in
de auerti molestijs fortitudo est. nullis illece-
bris: temperantia est. nulla supbia iusticia est.
quid autem eligamus qđ precipue diligamꝰ
nisi quo nihil melius inuenimus. hoc deꝰ ē.
cui si aliquid diligēdo vel ꝑponimus vel eq̄
mus: nosipos diligere nescimus. Idem.

Tanto nobis meliꝰ est q̄nto nos magis i illū
imus quo nihil melius est. imus aūt non am
bulando sed amādo. quē tāto habebimꝰ pre
sentiorē quāto eundē amorē quo in eū tendi
mus poterimus habere puriorem. Idē.
Non faciūt bonos vel malos mores: nisi bo
ni vel mali amores. Idē. Debet hō pro-
ximū diligere tanq̄z seipsum: vt quē poterit
hoiem vel beneficiētie consolatione: vel do-
ctrine informatōe: vel discipline coertiōe se-
cū ducat ad colendū deū. Idē in li. cōfes.
Minus dn̄e te amat qui aliq̄d tecū amat qđ
non ꝓpter te amat. O amor q̄ sp̄ ardes ⁊ nū
q̄z extingueris. charitas deus meus accende
me. continentiam iubes: da qđ iubes: ⁊ iube
qđ vis. Idem. Dn̄e amore tuo percussisti
cor meum ⁊ amaui te. sed ⁊ celum ⁊ terra: ⁊
oīa que in eis sunt: ecce vndiq̄z mihi dicunt
vt amem te. nec cessant dicē omnibꝰ: vt inex
cusabiles sint. Idem. Pondus nō ad ima
tm̄ est: sed ad locum suū. Ignis enim sursum
tendit: deorsum lapis. ⁊ infra. Minus ordi-
nata inquieta sunt: ordinant ⁊ qescunt. Pō
dus meū amor meꝰ. eo feror quocūq̄z feror:
dono tuo accendimur ⁊ sursum ferimur. iar
descimꝰ ⁊ imus. ascendimꝰ ascēsiōes in cor-
de: ⁊ cantamꝰ canticū graduū. Idē. x. lib.
cōfes. Deꝰ meus q̄d amo cū te amo. Non
speciē corporis: nō decꝰ tp̄is: nec cādorē lucis:
non dulcis melodias cantilenaꝝ omnimoda
rum. non florū ⁊ vngētoꝝ ⁊ aromatū suauē
olentiam: non manua ⁊ mella: nō mēbra car
nis amplexibꝰ acceptabilia. non hec amo cū
amo deū meū: ⁊ tm̄ amo q̄ndā lucez: ⁊ q̄ndā
vocē: ⁊ quendā odorē: ⁊ quendam cibuz: ⁊
quendam amplexū: cū amo deū meū: lucez:
vocem: odorē: cibū: amplexū: interioris ho-
minis mei: vbi fulget aīe mee qđ non capit
locus: ⁊ vbi sonat qđ non capit tēpus: ⁊ vbi
olet qđ non spargit flatus: ⁊ vbi sapit qđ nō
minuit edacitas: ⁊ vbi heret qđ non diuellit
satietas. Idem de laude charitatis. Diui-
narum scripturarū multiplicē abundantiam
latissimamq̄z doctrinā sine vllo errore com-
prehendit: ⁊ sine vllo labore custodit. cuiꝰ cor
plenū est charitate. dicente ap̄lō. plenitudo le
gis est charitas. Idez. ille tenet ⁊ quod pa
tet ⁊ qđ latet in diuinis sermonibus: qui cha
ritatem tenet in moribꝰ. Idē. Fratres se-
ctamini charitatem: dulce ⁊ salubre vinculū
mentiū. sine qua diues pauper est: ⁊ cū qua
pauper diues est. Idem. Charitas in ad
uersitatibꝰ tolerat: in prospitatibꝰ temperat.
in duris passionibꝰ fortis. in bonis operibus
hilaris: in tentatione tutissima: in hospitalita
te latissima. inter veros fratres letissima. in-
ter falsos patientissima. Idem. Charitas
casta fuit in susanna erga virum. in anna post
virum. in maria preter virum. libera in pau
lo arguendum. humilis in petro ad obedien
dum. humana in christianis ad confitendum.
diuina in christo ad ignoscendum. Idem.
Charitas inter opprobria secura est: inter
odia beneficia: inter iras placida: inter insi-
dias innocens. in iniquitate gemens. in veri
tate respirans: in virtute ꝯgratulans. Idē
in medita. Non melius nec decētius q̄z p̄ di
lectionem rependi potest: qđ p̄ dilectionē da
tum est. Idem. Miser ego q̄ntū deberez
diligē deum meū: qui me fecit cum non eram
redemit cū perieram. nō eraz ⁊ de nihilo me
fecit: non lapidē: non arborem: non auē: aut
aliquod de animalibus: sed voluit me eē ho
minem: dedit mihi viuere: sentire: discernere
⁊ intelligere. Periram ⁊ ad mortalem descē
dit: mortalitatem suscepit: mortē sustinuit: mor
tem vicit: ⁊ sic me restaurauit. Auctor de
spiritu ⁊ anima. Multa sunt in me de qui-
bus coram deo erubesco: ⁊ pro quibus val-
de illi displicere timeo: nec pro omnibus his
quid illi impendam habeo nisi tm̄ vt diligā.
Non enim meliꝰ: vt supra. Idē. Amat de
us vt ameꝫ: ⁊ cum amat nihil aliud vult q̄z
amari: sciens ipso amore bonos q̄ se amaue-
rint: per amorē venit ad homines: venit i ho
mines: factus est hō: ⁊ delicie illius esse cum
filijs hominū. Joh. chryſ. super Math.
Omnis species iusticie in malis inuenitur: sz

sola gratia vere charitatis non inuenitur nisi in seruis dei. Ide de compunctione cor. Hic amantiū mos est vt amorem suū silentio tegere nequeāt: sed necessarijs suis ⁊ charis efferunt ⁊ produnt: ⁊ flāmas amoris intra pectus cohibere non possunt. Idē super iobem. Et si fratres insanabiliter egrotauerint maneamus curantes: ⁊ portemus ad inuicem onera: ita enī implebimus legē christi: ⁊ promissis potiemur bonis. Idē. Vitam nihil ita facit claram vt amor. Bern. de amore dei loquens de verbo illo Lu.x. Diliges dn̄m ⁊c. Quattuor in deum a nobis ⁊ toti exigunt affectus. in eo quod dicit. ex toto corde tuo: totam sibi vendicat voluntatem. in tota aīa: totum amorē. in omnibus viribus virtutem designat charitatis. in tota mente: fruitionem sapientie. Primū autem horꝝ. s. voluntas ad deum animam mouet. scd̄m. s. amor promouet. tertiū. s. charitas contemplatur. quartum. s. sapiētia fruitur. Idē. Nihil aliud est amor q̄ vehemens ⁊ bn̄ ordinata voluntas. Idem. Te dn̄e velle ⁊ vehementer velle: quod est te amare: ⁊ singulariter amare. qui amari non dignaris cum aliqua alia re: siue carnali: siue spirituali: siue terrestri: siue celesti: que non ametur ꝓpter te: hoc demum est non velle nisi bonū. hoc est habere quecūq velit: omnia habere: q habet te qs inquantum amat te. Idem de dil. deo. Cā diligendi deū deus est: modus est sine mō diligere. Idē. Vide quo modo: imo q̄ sine modo a nobis deus amari meruit. qui prior ipse dilexit nos: tantus ⁊ tm̄: ⁊ gratis: tantillos ⁊ tales. Idem. Non sine premio diligitur deus ⁊ si absq premij intuitu sit diligendus. vacua nanq vera charitas esse nō pōt nec tn̄ mercenaria est. quippe non querit que sua sunt: affectus est: non ꝯtractus. Idem. Quicquid propter aliud amare videaris: id plane amas quo amoris finis ꝓtendit. non per quod tendit. Idē sup canti. Quātitas vniuscuiusq aīe estimatur ex mensura charitatis quam habet. vt verbi gra. que multum charitatis habet magna sit. que parum parua. que v̄o nihil: nihil. dicente aplō. si charitatem non habuero: nihil sum. Idē. Nec ignoro q honor regis iudicium diligit. sed ꝑceps amor nec iudicium ꝓstolatur: nec consilio temperatur: nec pudore frenatur: nec rōne subijcitur: rogo: supplico: flagito: osculetur me osculo oris sui. Idē. Vbi amor est labor non est: sed sapor. Idē. Nō abduci blandicijs. nō seduci fallacijs: nec iniurijs frangi: toto corde: tota aīa: tota virtute diligere est. Idē. Valde mihi amandus est ꝑ quē sum: viuo ⁊ sapio: si ingratus non sum ⁊ indignus. Dignus plane est morte qui tibi dn̄e recusat viuere ⁊ mortuus est. ⁊ qui tibi non sapit desipit. ⁊ qui curat esse nisi propter te: ꝓ nihilo est ⁊ nihil est. Idē. Spūs est deus ⁊ concupiscit decorem aīe illius quam forte aduerterit in spū ambulantem: ⁊ curā carnis nō ꝑficientē in desiderio. ꝓsertim cum sui amore flagrantem ꝯspexerit. Idē. Fateor non sustinui pondus diei ⁊ estus: sed iugum suaue ⁊ onus leue pro beneplacito patrisfamilias porto. opus meū vix vnius hore: ⁊ si plus pre amore non sentio. Idē de. xij. gradibus. Vere dulcis ⁊ suauis cibus charitas: que fessos alleuiat: debiles roborat: mestos letificat: deniq iugum veritatis facit suaue ⁊ onus leue. Idem de precep. ⁊ disci. Fons vite charitas est: nec viuere animam dixerim que de illo non hauserit. Haurire porro quomodo potest nisi fuerit presens ipsi fonti qui charitas est que deus est: presens ergo deo est qui amat deum inquantū amat. Idē. Bona mater charitas: que siue foueat infirmos: siue exerceat prouectos: siue arguat inquietos diuersis diuersa exhibens: sicut filios diligit vniuersos. Idem. Seruite in charitate illa que timorem expellit: labores non sentit: meritum non intuetur: p̄mium non requirit ⁊ tamē plus omnibus vrget. Idē in apolo. O quanta fiducia charitatis. alius operatur non amans: ⁊ alius amat nihil operans. ille quidē opus suum perdit. istius v̄o charitas

nunq̃ꝫ excidit. Interl'.yſa.xl.g.Omnia fa cilia amanti. Interl'.apoca.vi.Nullum ꝑ mittit deus cadere qui ei ſeruit vero amore

¶ De quattuor cardinalibus.

Capitulum xxvi.

g Rego.in mora.Prudentia: tempe perantia:fortitudo:atqꝫ iuſticia: tan to ꝑfecte ſunt ſingule: q̃nto viciſſim ſibimet iuncte. Idẽ ſuper Eze. Unuſquiſ qꝫ tm̃ prudens eſt quantũ tẽperans:fortis:⁊ iuſtus:tantum tẽperans quantũ prudens:for tis ⁊ iuſtus.tantum fortis quantuꝫ prudens: tꝑans ⁊ iuſtus.tantum iuſtus q̃ntũ prudens temperans ⁊ fortis. Aug.In hac dilectio ne.Supra de charitate. Idem de trini.Il lud qd̃ agit iuſticia in ſubueniendo miſeris. qd̃ prudentia in precauendis inſidijs. qd̃ for titudo in perferendis moleſtijs.qd̃ temperã tia in coercendis delectationibus prauis:nõ ibi erit vbi nihil omnino mali erit. Idem de moribus eccleſie.Illas quattuor virtutes quarum vtinam ita in mentibus vis vt no mina in ore ſunt omnium.ſic etiam diffinire non dubitem:vt tꝑantia ſit amor integrum ſe prebens ei quod amatur.fortitudo amor fa cile tolerans omnia ꝓpter id quod amatur. iuſticia amor ſoli amato ſeruiens. ⁊ ꝓpterea recte dñans.prudentia amor ea a quibus ad iuuant̄:ab eis quibus impedit̄ ſagaciter eli gens.Unñ mihi videtur ꝙ diffinitio breuis ⁊ vera virtutis eſt ordo amoris. Iſido. in ety.Prudentia eſt in rebus qua a bonis ma la diſcernunt̄.Fortitudo eſt qua aduerſa eq̃ nimiter tolerant̄.Tꝑantia eſt qua libido cõ cupiſcentiaqꝫ rerũ refrenat̄ . Iuſticia q̃ recte iudicando ſua cuiqꝫ diſtribuunt̄. Hiero. in epl'a.Uis ſcire quales q̃rat dñs ornatus: habeto iuſticiam:prudentiã:tꝑantiã:fortitu dinem.nihil hoc monili ꝑcioſi⁹:nihil hac gẽ marũ varietate diſtincti⁹. Idẽ in ori. ſuꝑ naum.Quõ quattuor q̄bus pugnam⁹ ⁊ tegi mur ſunt ſcuta virtutum:prudentia: iuſticia: tꝑantia:fortitudo.ita econtrario quattuor vi cia ſunt.ſtulticia:iniquitas:luxuria: formido: quibus ab hoſte percutimur. Bern̄. de conſide.Iuſticia querit:prudẽtia inuenit:for titudo vendicat:temperantia poſſidet.

¶ De prudentia.

Capitulum xxvij.

g Rego.in mora.Cum rectitudo ſan ctos viros ad libertatem vocis eri git:cõſideratio infirmitatis ꝓprie in humilitate cuſtodit. Idẽ in omel'. Cogita te qd facitis:recogitate qd feciſtis: largitateꝫ ſuꝑne pietatꝭ aſpicite:⁊ ad miſericordie iudi cem dum adhuc expectat cum lachrymis ve nite. Idem in regis.Sũmis in rebus ci tum non oportet eſſe cõſiliũ. Ideꝫ.Uia ẽ vita ꝑ̃ſens:⁊ tanto qſqꝫ neceſſe eſt vt inſipiã tes ſpũs caueat:q̃nto maiora ſunt dona que portat. Idem ſuper Eze.Reſtat vt ſine i ꝟbi miniſterio fatigemur:ſeu indigentib⁹ no ſtra largiamur:ſeu per abſtinentiam carnem domem⁹:ſeu ꝫelo moueamur:ſeu ꝑ patiẽtiã aliq̃n leuiter praua toleremus: vt ſummoꝑe debeam⁹ in intentione nr̃a diſcutere q̃tenus omne qd̃ facimus non noſtro,ſꝫ dñi ꝫelo faci amus. Aug.de ſolilo.Cauendum eſt ma gnoꝑe:dũ hoc corp⁹ agim⁹:ne quo ſenſibili um viſco penne noſtre impediant̄:quib⁹ in tegris perfectiſqꝫ opus eſt vt ad illam lucem ab his tenebris euolem⁹. Idẽ de ſingula ritate clericorꝝ.Utili⁹ eſt vt ĩfirmũ ſe homo cognoſcat vt fortis exiſtat:q̃ꝫ fortis viderive lit ⁊ infirmus emergat. Iſido.de etymo. Prudens dicit̄ quaſi porro vidẽs.ꝑſpicax ẽ enim ⁊ incertorũ ꝓuidet caſus. Ideꝫ in ſy no.Quicqd boni cũ diſcretione feceris vir tus eſt.quicqd ſine diſcretione geſſeris vici um eſt.virtus enim indiſcreta pro vicio de putat̄. Idẽ.Nihil iuuat.Infra li.iiij.d̃ ex ercitio. Hiero.Prudentia abſqꝫ bonita te.Infra li.iij.de malicia. Ambro. de of. Sapiens vt loquat̄ multa:pri⁹ cõſiderat qd dicat:⁊ cui dicat.quo in loco ⁊ tꝑe. Ber̄. de ↄſidera.Quãtũ ad ↄſiderationis attinet fructũ quattuor tibi ↄſiderãda reor.te. q̃ ſub te.que circa te:q̃ ſupra te ſunt:A te tua ↄſide

ratio inchoetꝛne frustra extendaris in alia tec neglecto. Idem. Tu cōsideratio in tria q dem diuidit: si consideres qd: qs: aut qualis sis. Quid in natura. qs in psona. qlis in moribus. Idē. Consideratio mētē purificat: regit deinde affectꝰ: dirigit actꝰ: corrigit excessus. componit mores: vitā honestat ⁊ ordinat. Idē. Consideratio cōfusa distermi nat. hiantia cōprimit: sparsa colligit: secreta rimat: vera inuestigat. verisilia examinat: ficta ⁊ fucata explorat. Hec est que agenda preordinat ⁊ recogitat acta. vt nihil in mente reside at incorrectum. Idem super cantica. Discretio est non taꝫ virtus q̄ꝫ q̄dā moderatrix ⁊ auriga virtutū: ordinatrixqꝫ affectuū: ⁊ morum doctrix. tolle hanc ⁊ virtꝰ vicium erit.

Idem. Aia q̄ amat vigilat ⁊ obseruat: ⁊ beata quam dn̄s inuenerit vigilantē: nō transibit eam. nec pteribit ab ea. sꝫ stabit ⁊ loq̄tur ei. loqueturqꝫ amatoria: loq̄tur siquidē vt dilectꝰ. Idē de. xij. gradi. inquirimꝰ ꝟitateꝫ in nobsipsis: in proximis: in sui natura. in nobis nobismetipsos diiudicando. in pximis eorū malis cōpatiēdo. in sui natura mȯdo corde contēplando. Idē in ser. Sede computa quid diebꝰ singulis acquirē valeas: certꝰ eq̄dem apud deū nullum esse bonuꝫ oino irremuneratū: nec aliqḋ malū impunitū. ⁊ sicut non capillū de capite: sic nec momentū de tēpore periturū. Tulliꝰ in rheto. Prudētia est rerꝝ bonarꝝ ⁊ malarꝝ vtrarūqꝫ scia. Partes eiꝰ memoria: intelligētia: puidentia. Memoria est per quam animus repetit illa que fuerunt. Intelligentia per quam ea perspicit que sunt. Prouidentia per quam futuruꝫ aliquid videt anteq̄ꝫ factum sit.

De memoria.

Capitulum xxviij.

8 Grego. in ome. Cuꝫ bona frēs agitis: semper ad memoriam mala acta reuocate: vt duꝫ caute culpa ꝯspicit nunq̄ꝫ de bono ope in caute animus letetur.

Idē in regis. Cogitationū illebras: ligue incōtinentiā: delictorꝝ opa ad memoriā reuocemus. ⁊ dū licet ⁊ tēpꝰ habemꝰ magno plāctu iniquitatū nr̄arꝝ maclas deleamꝰ. Idē sup Eze. Cum mala cōmittimꝰ: frustra tunc ad memoriā bona nr̄a transacta reuocamus. qm̄ in perpetratiōe malorꝝ nulla dꝫ esse fiducia bonorū preteritorꝝ. Idē. Tunc nobis misericordie dei mire fiūt: cum nobis ad memoriā miserie nr̄e reuocant. Idē i mora. Patienter illataꝫ iniuriā tolerat: qui pie meminit qḋ fortasse adhuc habeat in quo debeat ipse tolerari. Idem. Cū veluptas lubrica tentat in prospis. hec ipsa sunt pspa aculeo tētationis opponenda. vt eo erubescamꝰ praua cōmitterē quo nos a deo meminꝰ gratuita bona pcepisse. Ideꝫ. Quisquis a precep tis. infra li. iij. de remorsione. Idem sup illud Job. xxxvi. Ubi eras qn̄ ponebā fundamenta terre: ac si iustificato pctōri aperte veritas dicat. Uirtutes a me acceptas tibi nō tribuas. Noli ꝯ me de meo munere extolli. recole vbi te inueni qn̄ meo te timore solidaui. Ut ergo ego in te non destruam qḋ construxi: ipse non cesses cōsiderare qḋ in te reppi. Isi. de sum. bo. Quisquis pctōrꝝ memoria cōpungit ad lamenta: tūc dei se visitari sciat psentia. qn̄ ex eo qḋ se admisisse recolit interiꝰ erubescit: suoqꝫ se iudicio penitendo iam punit. Aug. de tri. Mihi vtile est vt meminerim viriū mearꝝ: fratresqꝫ meos admoneā vt memierit suarꝝ: ne vltra q̄ꝫ tutū est pgrediat hūana ifirmitas. Ambro. in apolo. Sapiens si epulet: si cogitet: si oret ac depcet: ante oculos eius semp error est p prius: ⁊ momētis oībꝰ pulsat culpa ꝯsciam. nec quiescē: nec obliuisci sinit. Hierony. Nec dauid. infra libro. iij. de familiaritate.

Joh. chryso. Qn̄ accubueris lib. iiij. de discussione. Idē sup epistolaꝫ ad heb. Nullum inuenit delictorꝝ tale remediū sicē coruꝫ continuata memoria. Bern̄. de ꝯside. Inter alia ꝯsideranda q̄lis sis ⁊ q̄lis fueris ad memoriam reuocandū est. ꝯferēda sunt eniꝫ posteriora prioribꝰ ⁊ priora seq̄ntibꝰ: vtrꝝ ne profeceris in ꝟtute. in sapia: in intellectu: in

suauitate morꝫ: aut ab his forte qđ absit de-
feceris. Idē. Tertia contēplatio. Infra li.
iiij. de contēplatione. Idē in ep̄la. Iturus
ad somniū sꝑ aliquid tecū defer in memoria
vel cogitatione in quo placide obdormias:
qđ nōnunq̄ȝ etiā somniare iuuet. Ideȝ su
per canti. Is qui christo passo pie compatit
ꝯpundit ⁊ mouet facile ad memoriā eorꝫ q̄
ꝑtulit atqȝ istius suauitate deuotōis pascitur
⁊ ꝯfortatur: ad quem salubria: honesta: pia.

Sene. i ep̄la. Aliqs vir bonus eligendus
est: atqȝ sꝑ añ oculos habēd⁹. vt sic tāq̄ȝ illo
spectāte viuam⁹. ⁊ oia tāq̄ȝ illo vidēte facia
m⁹. O felicē q sic aliquē vereri ꝑt: vt ad me
moriā quoqȝ eius se cōponat atqȝ ordinet.

¶ De intelligentia.

Capitulum xxix.

Grego. in mora. Ne ꝯ auctorē suuȝ
hō supbiat: ꝯsideret vñ huc venit.
⁊ intelligat q̄d sit. Idē. Dū pēsa
mus q̄les erga aliquos fuimus: eē circa nos
tales alios minus dolemus. q: aliena iniusti
cia in nobis vindicat qđ in se iuste ꝯscia nr̄a
accusat. Idē. Qui plenissime intelligere
appetit q̄lis est. talis nimirꝫ debet conspicere
qualis nō est. vt ex bonorꝫ forma metiat q̄n
tum ipse deserto bono deformis ē. Idem
Tunc ꝟe cognoscim⁹ bona nr̄a vñ sunt. qñ
hec q̄si amittēdo sentim⁹ q: a nobis seruari
nō possunt. Idē. Sancti oēs qñ in dei vi
sione ꝓficiunt. quāto magis diuinitatꝫ int̄na
cōspiciunt: tanto magis se nihil eē cognoscūt
nusq̄ȝ quippe legit ꝙ abraā cinerē ⁊ pulue-
rem se esse ꝓfessus est: nisi cū habere meruit
dei colloquiū. Idem. Sancti viri ingenij
virtutē ad agnoscēdam infirmitatē ꝓpriam
dirigunt. atqȝ ex infirmitatis sue melius co-
gnitōe cōualescūt. Nunq̄ȝ deus mentem
deserit: que in peccatis se veraciter agnoscit

Idem. Sancti viri minime. Infra de ex
ercitio. li. iiij. Idem. Nemo fortitudinem
suā nisi cū rectus esse cepit deprehendit. Nā
qui oino ꝑuersus ē: neqȝ hoc pōt videre qđ
est. Idē. Nulla est cognitio reprehensio-
nis si nō sequant etiam lamenta penitudinis

Idē. In hoc mundo dū viuimus: tūc ꝑ-
fecte que sciēda sunt scimus: cū ꝓficiētes ꝑ i
telligentiā nil nos ꝑfecte scire cognoscimus.

Idē. Vera scientia afficit: nō extollit. nec
supbientes quos impleuerit: sed lamentātes
facit. Idē. Sepe dū quosdā. Infra. li. iij.
de discordia. Idem in regis. Bonarum
mentiū est etiā ibi aliquo modo culpas suas
agnoscere vbi culpa nō est. Idem super
Ezech. Recte ꝓphetica dicit nō q: predicit
ventura: sȝ q: ꝓdit occulta. Idē. Spūs ꝓ
phetie nec sꝑ nec eodē modo ꝓphe animuȝ
tangit. Nota. Idē. Aliqñ ꝓphetie spirit⁹
ꝓphetis deest: nec sꝑ eorꝫ mentibus p̄sto est
quatenus cū hūc nō habēt se hūc agnoscant
ex dono habere cū habēt. Aug⁹ de ciui.
dei. Tria sunt que in vnoquoqȝ homine ar-
tifice spectant vt aliq̄d efficiat. natura: doctri
na: vsus. Natura ingenio: doctrina scientia:
vsus fructu dijudicandus est. Idē. Mul
ta ad fidem catholicam ꝑtinentia dū hereti-
corum callida inquietudine exagitant: vt ad
uersus eos defendi possint. ⁊ cōsiderantur i
telligentius: ⁊ intelliguntur clarius. ⁊ instāti⁹
predicant: ⁊ ab aduersario mota q̄stio discē-
di nobis existit occasio. Idē de. lxxxiij. q-
stionibus. Nullū bonū ꝑfecte noscit: qđ non
perfecte amat. Idē de doctrina christiana.
Disputatōis disciplina ad oia genera questi
onū que i litteris sctis sunt ꝑ intellectū pene
tranda ⁊ dissoluenda plurimū valet. tm̄ ibi
cauenda est libido rixandi. Idē. Bonorꝫ
ingeniorꝫ insignis est indoles in verbis verꝫ
amare: nō ꝟba. Idē de bono ꝑseue. Nō
simus in disputatiōibus ꝓmpti: ⁊ i orōib⁹ pi
gri. Idē de tri. li. iiij. Sciam terrestrium
celestiumqȝ rerꝫ magni estimare solet genus
humanū: in quo ꝓfecto meliores sunt q huic
sciētie p̄ponunt nosse semetip̄os: laudabili-
orqȝ est anim⁹ cui nota est infirmitas sua q̄ȝ
qui ea nō ꝓspecta vias siderum scrutatur.
ignorās viā qua ingrediatur ad celū. Isi.
de sū. bo. Nihil pei⁹ q̄ȝ culpā agnoscere nec

deflere. Cassio.in li.ḋ aīa. Nimia magni
tudo est suam intelligere paruitatem:nec ꝓ-
ualet hocipsum nosse:nisi cum ceperint diui
na patescere. Bernā.in medita. Ab exte-
rioribus ad interiora redeam:ab inferiorbꝰ
ad superiora ascendā:vt possim cognoscere
vn̄ venio:aut quo vado:qd sim:vel vn̄ sim.
vt ꝑ cognitionem mei possim ꝑuenire ad co
gnitionē dei. Idem in epl̄a. O vtinā sape
res ꝛ intelligeres ac nouissima prouideres.
Sapes q̄ dei sunt:intelligeres que mōi sunt:
prouideres q̄ inferni sunt:ꝑfecto iferna hor
reres:superna appeteres.q̄ sunt mūdi ꝯtem
neres. Idē.Qui perfecte se examinando
cognoscit:suo pctō nullius pctm̄ par estimat
qḋ non sicut suū intelligit. Idem sup can.
Est quidem q̄ntū in se est oīs scīa bona: que
tn̄ veritati subnixa sit.sed tu quicuꝫ timore ꝛ
tremore tuam ipsiꝰ opari salutē ꝓ tpis breui
tate festinas:ea scire prius ampliusq́ꝫ curato:
que ꝑsenseris viciniora saluti. Idem. An
non inflatiōes ꝛ torsiōes in ꝯscīa sustinebit q
hmōi est sciens vꝫ bonum:ꝛ non faciens:an
non responsum mortꝫ ꝛ damnationis totiens
in semetipso habebit:quotiēs in mētem ve-
nerit sermo quē dixit deꝰ. q: seruꝰ sciens vo
luntatem dn̄i sui ꝛ nō faciēs: digne vapula-
bit plagis multis. Idem in ser. Sup oēs
docentes me intellexi. Quare inquā. Nun-
quid q: bysso ꝛ purpura me indui. q: lautio
ribus epulis abundaui.nunquid q: platonis
argutias:aut aristotelis versutias itellexi:aut
vt intelligerem laboraui: Absit inquaꝫ. Sed
q: testimonia tua exquisiui. Idem. Orans
sctūs quidam deus inquit nouerim me:noue
rim te.breuis oratio:sed fidelis. Hec est eniꝫ
vera phīa:ꝛ vtraq́ꝫ cognitio prorsus necessa
ria ad salutem. Ex priori siquidē timor ꝯcipi
tur ꝛ humilitas:ex posteriore spes ꝛ charitas
generaꝛ. Boetius. Humane nature. In-
fra li.iij.de ignorātia. Anß. Primus gra-
dus.li.iiij.ḋ hūilitate. Glo.lu.vi. Vbi ma
ius donum scientie:ibi trāsgressor maiori sub
iacet culpe. Sene.in epl̄a. Quare libera
libus studijs filios erudimꝰ:non q: virtutem
dare possunt:sed q: aīm ad excipiēdā ꝟtutē
preparant. Idem. Si ꝑpendē te voles se-
pone pecuniam:domū:dignitatē:intus teip
sum ꝯsidera:nec q̄lis sis alijs crede. Ideꝫ.
Initiū salutis est noticia pcti. Nam qui pec-
care se nescit corrigi non vult.

¶ De prouidentia.

Capitulum xxx.

Grego.in mora. Qḋ valde est im-
portabile ex dolore ostendiꝛ ꝯsidera
tione ꝓuida:ꝛ remuneratiōe leuiga
tur. Idem. Is q cūcta ꝓusq́ꝫ veniant con
spicit:nequaq́ꝫ postq́ꝫ aliquid fecerit penitē
do respicit. Idem. Qui in dictꝫ suis repro
bari metuit:ipse prius debet examinare qḋ
dicit. Idem. Nil sic ad edomandum desi
deriorum carnalium appetitum valet. q́ꝫ vt
vnusquisq́ꝫ hoc quod viuum diligit mortu-
um penset. Idem.in omni quod dicitur:
necesse est vt causa tempus ꝛ persona pen-
setur.si verba sentētie veritas roborat.si hāc
tempus congruū postulat.si veritatem sen-
tentie ꝛ congruentia temporis persone quali
tas non impugnat. Idem super Eze. San
ctorꝫ actio ab omni parte circūspecta est.bo-
na desiderabiliter ꝓuidens:mala solerter ca
uens:sed hoc est laboriosiꝰ vbi sctōrū mens
inuigilat:ne se ante eorꝫ oculos mala sub bo
norum specie abscondant. Idem in regis.
Terribilem iudicē veniētem cōsidera: ꝛ de
aduētu illiꝰ nūc cōscia tua cōtremiscat:ne tūc
sine causa iam timeat:cū coraꝫ illo celū ꝛ ter
ra tremuerit. Isido.in syno. Perspice qḋ
cui aptum sit tpi:qd:vbi:qn̄:q̄ntū:q́ꝫdiu fa-
cere debeas. Idem. Cum diu cogitaueris
tūc fac qḋ probaueris. Amb.i epi. Mēs
bona speculatrix consiliorū suorū est. priꝰ ex
aminat quid decorꝫ atq́ꝫ honestū. Hiero.
Caueto oēs.infra lib.iiij. de fama. Aug.
de singula.cle. Amator est salutis sue:qui eui
tat aliene mortis incursuꝫ:ꝛ ipse est prouidus
qui sollicitus fit cladibus ceterorꝫ. Berā.
de conside. Nō oportet vt vicia domus tue

vltimus scias: qđ q̄ꝫ plurimis notim⁹ ꝯtigis
se: q̄ꝑropter alius alia dispenset. de disciplina
tu prouide. Idē. Spūalis homo ille q̄ oīa
diiudicat vt ipse a nemine iudicet̃: omne op⁹
suū terrena quādā ꝯsideratiōe ꝑueniet: ꝑmū
quidem an liceat: deīde an deceat. postremo
an ⁊ expediat. Idēꝫ. Diligenter v̊o omne
quod faciendum erit tracta apud te: ⁊ cū his
qui te diligūt tracta ante factū. q: post factum
sera retractio. Idēꝫ in medita. Habes do
mum o anima: sed cito casura est: dom⁹ tua
tu quoqꝫ nisi aliam ꝓuideris vento ⁊ pluuie
exponenda. Idē in ser. In oībus opibus
tuis memorare nouissima: horrorem mortis:
iudicij tremendū: discrimen. ardentis gehē
ne metuꝫ: ab oculis cordis tui nullatenus pa
tiaris elongari. Idem. Cum iudiciū car
nis ex anima pendeat: nihil carni potest vti
lius q̄ꝫ salus anime prouideri: vt videlicet in
tpe sit respectus illius ⁊ socia passionis: felici
tatis quoqꝫ consortium mereatur.

¶ De fortitudine.

Capitulum xxxi.

g Rego. in mora. Justorꝫ fortitudo
est: carnem vincere: proprijs volu
ptatib⁹ ꝯtraire. delectatiōnē vite ꝑ
sentꝫ extinguē. hui⁹ mūdi aspa ꝓ eternis pre
mijs amare. ꝓsperitatis blādimēta ꝯtēnere:
aduersatis metū in corde supare. Idem.
Qui in auctoris sui amore roborantur: quo
magis in concupita dei fortitudine conuale
scunt: eo a propria virtute deficiunt: ⁊ quo ro
bustius eterna appetunt: eo fortius a tpalib⁹
salubri defectione lassant̃. Idem. Tanto se
vnusquisqꝫ ad fortitudinem profecisse veri
us demonstrat: quanto aliena mala equani
mius tolerat. Idem in regis. Mores me
os bene habes cognitos. q: diu porto: sed si
semel deliberauero non portare contra om
nia pericula letus vado. Hiero. in episto
la. Nihil eo fortius qui vincit diabolum: ni
hil imbecillius q̄ꝫ qui a carne supat̃. Ideꝫ
in ori. super Isa. Fortitudo atqꝫ cōstantia via
regia est: a qua declinat ad dexteram qui te
merari⁹ est ⁊ pertinax: ad sinistrā qui formi
dolosus est ⁊ pauidus. Aug. ad Hierony
mum de snia iacobi apli. Qui vera virtute
fortis est: nec temere audet: nec inconsulte ti
met. Ambro. đ offi. Est fortis qui se in do
lore aliquo consolat̃: ⁊ reuera iure ea fortitu
do vocatur cum vnusquisqꝫ seipsum vincit:
iram continet: nullis illecebris emollitur atqꝫ
inflectitur. non aduersis perturbat̃: non ex
tollitur secundis. ⁊ quasi vento quodam va
riarum rerum circunfertur mutatōe. Idē
Non in inferenda sed depellenda iniuria lex
virtutis est. qui enim non repellit a socio in
iuriam si potest: tam est in vicio: q̄ꝫ ille qui fa
cit. Idem. Fortitudo inuicta est ad labores
fortis ad pericula. rigidior aduersus volupta
tes: dura aduersus illecebras. quibus aurem
deferre nesciat: nec vt dicitur aue dicat: pecu
niam negligat: auariciam fugiat tanq̄ꝫ labeꝫ
quandam que virtutem effeminet. Idem
super Lucam. Fortitudo animum corpusqꝫ
cōfirmat: nec perturbare sinit timore aliquo
vel dolore. Seneca in epistola. Sapiens ⁊
fortis ad omnem incursum munitus. inten
tus: non si paupertas: nō si luctus: nō si igno
minia: non si dolor impetum faciat: pedeꝫ re
feret interitus: ⁊ contra illa ibit: ⁊ inter illa sta
bit. Idem. Sapiens virtutem si licebit in
diuitijs explicabit: si minus in paupertate: in
patria si poterit: si minus in exilio: si poterit
imperator: si minus miles: si poterit integer:
si minus debilis. Multa infra libro. iiij. de
certamine.

¶ De constantia.

Capitulum xxxij.

Rego. in omē. Non nos ꝓspa ele
uent: non aduersa pertubent: vt qui
in soliditate fidei figimur: nequaq̄ꝫ
rerum transeuntium mutabilitate mouea
mur. Idem in mora. Sancti viri nec susti
nere falsa per infirmitatem metuunt: nec lesi
vnq̄ꝫ a veritate conticescunt. Idem. Ele
cti ipsa que fortiter tolerant supplicia perhor
rescunt: ita vt in eis vno eodemqꝫ tempore

⁊ constantia ex virtute sit: ⁊ pauor ex carne. Idem. iusti viri securitas recte leoni comparatꝛ. q: dum contra se quoslibet insurgere conspicit: ad mentis sue constantiam redit: ⁊ scit q: cunctos aduersantes superat q: illum solum diligit quem inuitus nullo modo amittit. Idem. Uir sanctꝰ quo maiore persecutione premitur: eo ad predicandu veritatem acrius instigatꝛ. ⁊ cũ constanter persecutores tolerat: ardenter ad se auditores trahere festinat. Idem. Si semel in appetitu superne patrie forti stabilitate animus figitꝛ: minus rerꝫ tpaliũ perturbatiõe vexatꝛ. Idẽ super Eze. Timeri ab omnibꝰ homo debuerat si ipse auctorem oiũ vt hõ timuisset. nã qui rationis sensum ad timorẽ dei non hꝫ: tanto in nullo timendus est q̃nto ħ qđ ipse esse debuit non est. Idẽ in regi. Hoc certissime scito q̧ placere deo ⁊ prauis hominibꝰ nullus potest. intantũ ẽ se existimet srnitas tua omnipotenti deo placuisse: q̃nto se peruersis hoibus displicuisse cognouerit. Idẽ. Nullꝰ vos infra li. iiij. de tranquillitate. Aug. in epi. Senti de augustino quicq̃d libet: sola me in oculis dei conscientia non accuset. Idẽ de ci. dei. Uirtutes habenti magna virtus ẽ contẽnere gloriam. Idem. Qui cõtemnit iudicia laudantiũ: ꝯtemnit etiã suspicantium temeritatẽ. quorꝫ tñ si vere bonꝰ est non contemnit salutẽ. Idẽ in ser. Nec valde gaudere debemꝰ qñ laudamur: nec contristari qñ vituperamur. q: nec dãnare iniuria: nec coronare potest laus falsa. Ambro. đ offi. Bene sibi ꝯscius falsis non debet moueri. nec estimari plus põderis in alieno esse ꝯuitio: q̃ꝫ in suo testimonio. Ioħ. chrys. i ser. Quicq̃d terroris habet mundus ꝯtẽno: q̧c quid delectabile habet rideo. diuitias non cupio: paupertatẽ non horresco: mortẽ non timeo. Hiero. in epl'a. Utinam ob dei mei nomen atq̃ꝫ iusticiã vniuersa me infidelium turba persequatur ⁊ tribulet. vtinã in opprobriũ meũ solidus exurgat hic mundus. tñ vt a christo merear laudari. ⁊ sue pollicitationis sperare mercedẽ. Idẽ. Grãs ago deo meo: q̧ dignꝰ sum habitus quẽ mũdus oderit. Idem. Per bonã ⁊ malã famã a dextris ⁊ a sinistris christi miles graditur. nec laude extolliꝛ. nec vituperatiõe frangiꝛ. non diuitijs tumet: non cõfundiꝛ pauptate: ⁊ leta cõtemnit ⁊ tristia. Idẽ in ꝓlo. super hester. Nec affectamus laudes hoiũ: nec vituperationes expauescimꝰ. deo enĩ placere curãtes minas hominũ penitus non timemꝰ. qñ dissipat deꝰ ossa eorũ q̃ hominibꝰ placere desiderant. Sene. in epistola. Honores ⁊ iniurie vulgi in promisculo sunt habende. nec his gaudendũ: nec illis dolẽdũ. Idẽ. Aiũ excellentẽ cõstantẽ ⁊ moderatũ: ⁊ oia tanq̃ꝫ se minora transeũtem: q̧cq̃d timemus optamusq̃ꝫ ridentẽ celestis potentia agitat nõ potest res tanta sine adminiculo numinis stare. Idem. Uir bonus qđ honeste se facturũ putauerit faciet: etiam si pecuniam auferet. si laboriosum erit: faciet etiam si periculosum erit. rursus qđ turpe erit non faciet: etiam si pecuniam habebit: etiam si voluptatem. etiam si potentiam ⁊ dignitatẽ: ab honesto nulla re deterrebitur: ad turpia nulla reinuitabitur. Idem. Equo animo audiẽda sunt imperitorum conuitia. ⁊ ad honesta vadenti cõtemnendus est ipse contemptus.

¶ De patientia.

Capitulum xxxiij.

g Rego. in mora. Nunq̃ꝫ ẽ patientie virtꝰ in ꝓspis. ille aũt est ꝟe patiẽs q reb⁹ aduersis atteriꝛ: ⁊ tñ a spei sue rectitudine nõ curuaꝛ. Idẽ. Tũc vere ostẽdimus q̧ accepta bona recte tenuimus: cũ ꝓfecto eq̃nimiter ad monumẽtũ sublata toleramus. Idẽ. Quos ad fortia trahẽ nitimur: eorꝫ necesse est vt infirma toleremus q: nec iacentem erigit nisi q statua sui rectitudinem ꝑ cõpassionẽ flectit. Idẽ. Scti viri patienter audiũt etiã q se nunq̃ꝫ fecisse meminerũt. q̃ꝫuis ea mala q sibi igeri ꝯspiciũt ab ipsis suis criminatoribꝰ nouerit ꝑpetrata. Idem. Tũc illata ꝯuitia bñ toleramus

cuꝫ in secreto mentis ad male perpetrata recurrimus. leue quippe videbitur ꝙ aliena iniuria percutimur: dum in actiōe nostra cōspicimus ꝗ peius est suppliciumꝰ qđ meremur. Idem super Eze. Linguas detrahētium sicut nostro studio non debemus excitare ne ipsi pereant. ita per suam maliciā excitatas debemus equanimiter tolerare vt nobis meritum crescat. Ideꝫ. Patientia vera est que etiam ipsum amat quem portat. Nā tolerare ⁊ odisse nō est virtꝰ patiētie ⁊ māsuetudinis: sed velamentū furoris. Iđ in dialo. Ego virtutē patientie ⁊ signis ⁊ miraculis maiorem credo. Idem in omelia. Tribus modis virtus patientie exerceri solet. alia nanqꝫ sunt que a deo. alia que ab antiquo aduersario. alia que a proximo sustinemus. A proximo nanqꝫ persecutiōes ⁊ dāna ⁊ contumelias ab antiquo aduersario tentamenta. a deo flagella toleramꝰ. Idē. Perfecte aduersarius vincit: qñ mens nostra ⁊ inter tentamenta diaboli a delectatione atqꝫ cōsensu oībus modis refrenat. ⁊ inter ꝯtumelias proximi custodit ab odio: ⁊ inter flagella dei custodit a murmuratione. Idē. Patientia est aliena mala equanimiter perpeti cōtra eum quoqꝫ qui mala irrogat nullo dolore morderi. Idem. Ille v̄aciter. Infra li. iiij. de leticia. Ioħ. chrys. in ori. super illud Mat. v. Audistis ꝗ dictū est. oculū pro oculo ⁊c̄. Primus gradus patiētie est recipe iniuriā. Scđs postꝗꝫ recepta est: non velle vindicari. Tertius est non facere vexanti hec ꝗ passus est: sed quiescere. Quartꝰ tribuē̄ seipsum in patiēdo mala. Quintꝰ ⁊ ampliꝰ tribuere ꝗꝫ ipse vult ꝗ fecit. Sextꝰ non odio habere eum qui operat hec. Septimus ē diligē̄. Octauꝰ ⁊ bñfacē̄. Nonus ⁊ deū pro ipso deꝓcari. Idē super ioħ. Non memoriā malorū habeamꝰ in eos ꝗ nos leduūt: sed redarguamꝰ eos ⁊ ploremꝰ: ploratu enī digni sūt: non ꝗ patiunt sꝫ ꝗ mala faciūt. Nā seipsos quidem maxime ledūt ⁊ amarꝰ ⁊ calūniator ⁊ quicūqꝫ aliij aliqđ malū facit. nobis aūt prosunt maxime nisi nosipsos vindicauerimꝰ. Augustinꝰ super ioħ. Pro dilectione dei debemus patiēter ꝑsecutōes ⁊ mūdi odia sustinē̄: necesse est enī vt nos oderit quos cernit nolle qđ diligit. Idem in lib. de patiētia. Nō sicut oēs qui sciunt participes sunt sciētie. ita nec oēs qui patiunt sunt participes patientie. sed qui passiōe recte vtunt: hi patiētie veritate laudant: hi patientie munere coronantur. Idē. Inde est patiētia iustoꝝ vera: vñ est in eis charitas dei v̄a. ⁊ inde est patientia iniquoꝝ falsa: vñ est in eis cupiditas mūdi ꝑuersa. Idē. Patiētia pauperū christi: sꝫ ditādoꝝ heredū christi nō ꝑibit in eternū. non ꝗ illic patienter ferre debeamꝰ: sꝫ ꝗ ꝓ his ꝗ hic patienter ꝑtulimus: illic eterna btitudine perfruemur. Idē. Iob sustinens in carne dolores suos: ī corde errores alienos: ꝯiugis corripiebat insipiētiā: amicos docebat sapiaꝫ ⁊ seruabat vbiqꝫ patiaꝫ. Idē de mori. ec. Perpetienda sunt vicia multitudinis vt curent: s prius tolerāda ꝗꝫ sedāda ē pestilētia.

Idē in lib. de ouibꝰ. Tolera ꝗ toleratꝰ es si sꝑ bonꝰ fuisti habeto misericordiā. si aliqñ malus fuisti noli perdere memoriam. ⁊ quis est semꝑ bonus: Si te deus diligēter discutiat facilius te inueniet etiā nunc malū: ꝗꝫ tu te sꝑ bonū. ergo tolerāda sunt zizania inter frumentū. Idē. Vis desiderioꝝ. Infra li. iiij. de desiderio. Ambro. sup Lu. Xp̄s voluit ab aplo suo tradi: vt tu a socio desertus: a seruo proditus: moderate feras tuū errasse iudiciū: ꝑisse bñficiū. Hiero. in epi. Libēs nunc tormenta patiar: vt tūc futura mihi glīa seruet. Nō eniꝫ iudicabit dñs bis in idipsū.

Isi. de sum. bo. Aduersus cōuiciū lingue fortitudo est adhibēda patientie: vt tentatio v̄bi ꝗ foris impugnat tolerantie v̄tute victa discedat. Bern. in epi. Vera patiētia ē pati vel agē̄ ꝯ qđ libeat: sed non ꝑter qđ liceat

Idē in ser. Est hō pacatus ꝗ bona ꝓ bonis reddēs ꝗntū in se est nemini vult nocere Est aliꝰ patiēs ꝗ nō reddēs malum ꝓ malo etiā potēs ē sustinē̄ nocētē. Est etiā pacificus

qui bona ꝓ malis reddens in ꝓmptu habet ꝓdesse nocenti. Primus quidē paruulus ē ⁊ facile scandalizaᵗ. nec facile qui hmōi ē in hoc seculo neq̄m ⁊ pleno scādalis poterit obtinere salutē. Scđs vt scriptū est in paciētia sua possidebit aiam suā. Nā tertius quidem nō mō suā possidet sed ⁊ multorꝫ aias lucrifacit. Tullius in retho. Patiētia est honestatis aut vtilitatꝭ cā rerꝫ arduarꝫ ac difficiliū voluntaria ac diuturna ꝑpessio.

¶ De perseuerantia.

Capitulum xxxiiij.

g Grego. in regis. Magna est contra peccatū virtus penitētie si quis in eadē pnia perseueret. Idē. Illa deo nr̄o sp̄ opa grata sunt: q̄ a bonis que ceperint nō recedūt. Idē in mora. In cūctis vigilanter debet se mēs circūspicere: atq3 in ipsa circūspectōis sue ꝓuidētia perseuerare.

Idē. Beneicepta cunctis diebus agenda sunt: vt cū malū pugnādo repellitᵗ: ipsa boni victoria ꝯstātie manu teneaᵗ. Idē. Mirū nō est si quis bona inchoet: sed valde mirabile est si intētōe recta in bono ope ꝑduret.

Aug⁹ de correptōe ⁊ grā. Predestinatorū fides que p dilectōem opaᵗ: profecto aut oīno nō deficiet: aut si qui sunt quorꝫ deficit repaᵗ anteq̄3 vita ista finiaᵗ. ⁊ deleta q̄ intercurrerat iniq̄tate vsq3 in finē ꝑseuerātia deputaᵗ. Idē de ꝯiug. adul. Que rectissime vouenᵗ cū hoīes vouerint nulla ꝯditōe rumpenda sunt: que sine vlla ꝯditōne vouerunt.

Isi. de sum. bo. Tūc deo placet nr̄a ꝯuersatio: qn̄ bonū qđ inchoamus ꝑseuerāti fine ꝯplemus. Idē in syno. Salus inchoātib⁹ ꝓmittiᵗ: premiū ꝑseuerātibus daᵗ. nō est beatus q bonū facit: ſꝫ q incessabiliter facit. qui enim ꝑseuerauerit vsq3 in finem: saluus erit.

Bern̄. in ep̄la. Perseuerātia sola meretur viribus gloriā: virtutib⁹ coronā ꝓfus absq3 ꝑseuerātia nec qui pugnat victoriā nec palmā victor ꝯseqtur. Idē. Perseuerātia vigor viriū. virtutū ꝯsūmatio: est nutrix ad meritū: mediatrix ad premiū: soror patiētie: constantie filia. amica pacis: amiciciarꝫ nodus: vnanimitatis vinculū: ꝓpugnaculū scītatie.

Idem. Tolle perseuerantiā: nec obsequiū mercedē habet: nec beneficiū gloriā: nec laudem fortitudo. Deniq3 nō qui cepit: sed qui perseuerauerit vsq3 in finē saluus erit. Idē in ser. Nō viuit q sup̄bia inflaᵗ: qui luxuria inquinatur. qui ceteris quibuscunq3 inficitur pestibus. qm̄ nō est h̄ viuere: sed magis vitā cōfundere: ⁊ appropinquare vsq3 ad portas mortis. Bonā aūt vitā ego puto: ⁊ mala pati ⁊ bona facere: ⁊ sic perseuerare vsq3 ad mortē. Sene. in epistola. Plus opis in eo est vt ꝓposita custodias q̄3 vt honesta ꝓponas. ꝑseuerandū est ⁊ assiduo studio robur addendū donec bona mens sit qđ bona voluntas est.

¶ De temperantia.

Capitulum xxxv.

g Grego. in moral. Is qui preest ea se circa subditos mensura moderēᵗ: quatenus ⁊ aridens timeri debeat ⁊ iratus amari. vt eum nec nimia leticia vilē reddat: nec immoderata seueritas odiosum.

Idem. Nonnunq̄3 dum nōnulla mēti delectatio surripit temperantia nostra marcet. inquantum enim ad delectationem ducimur intantū minus ab illicitis temperamur. Idē in omel. In talibus mentibus dominus pascitur: que per respectum gratie temperate corporalibus desiderijs non vtuntur. Idē in regis. Romanorꝫ semp ab antiquioribus vsus fuit post admixtionē ꝓprie coniugis lauari ⁊ purificationem querere. ⁊ ab ingressu ecclesie paululum reuerenter abstinere.

Idem. Quotiens ira animū inuadit: mētem edoma: vince teipm: differ tempus furoris cum tranquilla mens fuerit quod placet iudica. Idem in pastora. Cum non malicia sed sola ignorantia vel infirmitate delinquitur: profecto necesse est vt magno moderamine ipsa delicti correptio tēpereᵗ. Augustinus de libero arbitrio. Temperātia est affictio coercens ⁊ cohibens appetitum ab

his rebus que turpiter appetuntur. Ideꝫ
de confeſ. De illecebra odorũ non ſatago ni
mis. cum abſunt nõ requiro: cum adſunt nõ
reſpuo: ſemper tñ carere paratus. Idem
de opere monachorum. Tanto glorioſius
mens ad ſuperiora promouetur: quanto di-
ligentius ab inferioribus concupiſcentia co-
hibetur. Idem de ſingularitate clericoꝝ.
Diſce nunc temperantie modum qui per li
centiam queris exceſſum. ama feminas iter
ſacra ſolẽnia: ⁊ odio habe in cõmunione pri
uata. Idem de moribus eccleſie. Omne
officium temperantie eſt exuere veterẽ ho-
minẽ: ⁊ in deo renouari. ideſt contẽnere oẽs
corporeas illecebras: laudemqꝫ popularem.
totumqꝫ amorem ad inuiſibilia ⁊ diuina cõ-
ferre. Idem. Curioſi eſſe prohibemur:
quod magne temperantie munus eſt. Iſi.
de ſum. bo. Quicquid nimis ⁊ vltra moduꝫ
eſt: pernicioſum fit ſtudiumqꝫ ſuũ in contra-
rium vertit. In omni ergo opere modum ⁊
temperamentũ oportet habere. Idem in
ſyno. In omni re tene temperamentũ: nihil
intemperantius agas. ne minus: ne nimium
aliquid ne vltra q̃ꝫ oportet. ne infra: etiam in
bonis moderatum eſſe decet. Ideꝫ. Que
cum temperantia fiunt ſalubria ſunt. ⁊ bona
queuis etiam cum immoderato vſu noxia
efficiuntur. Nimietas enim omnis in vicio
deputatur. Bern̄. de cõſide. Nõ eſt ꝑpan
tia in ſolis reſecandis ſuperfluis: eſt etiam in
amittendis neceſſarijs. Tullius in retho.
Temperantia eſt rationis in libidinem atqꝫ
in alios non rectos impetus animi infirma
⁊ moderata dominatio. eius partes continẽ
tia: clementia. modeſtia.

¶ De continentia guſtus.

Capitulum xxxvi.

g Rego. in mora. Per abſtinentiam
vicia ſunt extinguenda: non caro. et
tanto quiſqꝫ ſibimet debet modera
mine peſſe: vt ⁊ ad culpã caro nõ ſuperbiat
⁊ tñ ad effectũ rectitudinis in ope ſubſiſtat.
Idem. Virtus abſtinentie aut oĩno nulla
eſt ſi tm̃ quiſqꝫ corpus ſuũ nõ edomat quan
tũ valet. aut valde inordinata eſt ſi corpus at
terit plus q̃ꝫ ferre valet. Idem in paſto.
Incaſſum per abſtinentiã corpus atteritur
ſi inordinatis dimiſſa motibus mens vitijs
diſſipatur. Idem in ome. Qui a paradiſi
gaudijs per cibũ cecidimus: ad hec inquãtũ
poſſumus ꝑ abſtinentiã reſurgamus Au
guſtinus de ꝯfeſ. Hoc me docuiſti dñe: vt
quẽadmodũ medicamẽta: ſic alimenta ſum-
pturus accedã ſed cũ ad quietẽ ſatietatis ex
indigentie moleſtia tranſeo: in ipſo tranſitu
mihi inſidiatur laqueus ꝯcupiſcentie. Idẽ
de bono ꝯiug. Ad hoc iuſti cũ opus eſt prã-
dent. vt tanq̃ꝫ boni dñi qđ bonũ ⁊ iuſtum et
equũ eſt ſeruis ſuis. i. corporibus ſuis ꝓbeãt.
Idẽ in ſer. Ieiuniũ purgat mentẽ: ſuble-
uat ſenſum carnẽ ſpũi ſubijcit: cor facit cõtri
bulatum ⁊ humiliatum qđ deus nõ ſpernit.
Idem in li. de ieiunio ſabba. Sicut qđ ait
apoſtolus verũ eſt. malũ eſt homini q ꝑ of-
fenſiõem manducat. ita malũ eſt hoi qui per
offenſionẽ ieiunat. Ioħ. Chryſo. ſup ioħ.
Indigentia ſicut ſanitatis ita delectationis ẽ
mater. Idẽ ſup mat. Qui ieiunat ⁊ peccat:
nõ ad gloriã dei ieiunat: nec ſe humiliat: ſed
ſubſtãtie ſue parcit. Idẽ. Per ieiunia ceſ
ſat. Infra lib. iiij. de ꝯnexione. Ambro. in
hexam̃. Ieiuni hois ſputũ ſi ſerpens guſta-
uerit morit̃. Vides quanta vis ieiunij ſit vt
ex ſputo ſuo ieiunus hõ terrenũ ſerpentẽ in
terficiat. quanto magis ergo ſerpentẽ ſpũalẽ
per ieiunij virtutẽ. Hiero. in epl'a. Mo-
dicus ac temperatus cibus ⁊ carni ⁊ aie vti
lis eſt. Idẽ. Nõnulli pudicã vitã appetẽ
tes in medio itinere corruũt: dũ ſolã abſtinẽ
tiã carniũ ſufficere putãt ⁊ leguminibus one
rant ſtomachũ. Idẽ. Parcus cibus ⁊ vẽ
ter ſꝑ eſuriẽs triduanis ieiunijs ꝓferť. ⁊ mul
to melius eſt quotidie parũ q̃ꝫ raro ſatis ſu-
mere. Pluuia enim illa optima eſt: q̃ ſenſim
deſcendit in terram. ſubitus aũt ⁊ nimius im
ber in ꝓceps arua ſubuertit. Iſi. de ſum.
bo. Abſtinẽtia ⁊ viuificat ⁊ occidit: viuificat

nīam ⁊ corpus necat. Idem. Ieiunia cuꝫ
opibus bonis deo acceptabilia sunt: qui a ci
bis abstinēt ⁊ p̄ua agunt demones imitanꝰ:
quibus esca nō est: ⁊ nequitia sp adest. Idē
Spernitꝰ a deo ieiuniū qđ in vesperꝝ reple-
tione ciborꝝ reficitꝰ: neqꝫ enim reputanda est
abstinētia vbi fuerit ventris saturitas subse
cuta. Bern̄. in epl'a. Obseruandus est su
mendi modus ⁊ tempus: cibi quantitas ⁊ q̄
litas: fugienda quoqꝫ sunt supflua ⁊ adulte-
rina ꝯdimenta. Obseruandus est modus vt
nō effundat qui ꝯmedit animā suā sup oēm
cibum. Tempus ne ante horā. Qualitas q̄li
bus vtitꝰ cōmunitas fraternitas. excepta cau
sa manifeste infirmitatis. Idem in sermo.
Si gula sola peccauit: sola quoqꝫ ieiunet: et
sufficit. si vero peccauerunt ⁊ cetera mēbra
quare non ieiunēt ⁊ ipsa. Ieiunet ergo ocu-
lus qui depdatus est animam. ieiunet auris:
ieiunet lingua: ieiunet manus. ieiunet etiam
anima ipsa: supple a propria voluntate. Iō
Ieiuniū nō solū est abolitio peccatorꝝ: sed ex
tirpatio viciorꝝ. nec solum obtinet veniā: sed
meretur ⁊ gratiam. nec solum delet peccata
preterita que ꝯmisimus: sed etiā repellit futu
ra que ꝯmittere poteramus.

¶ De continentia tactus.
Capitulum xxxvij.

Grego in moral'. Nulla sunt cetera
bona: si occulti iudicis oculis casti-
tatis testimonio non approbantur.
Idem. Nulla est castitas carnis quā non
cōmendat suauitas mentis. Idem in pa-
stora. Quos onus licitum coniugij non gra
uat: nequaq̄ꝫ pondus illicitum terrene solli-
citudinis premat. sed tanto eos paratiores
dies vltima quanto expeditiores inueniat:
ne quo meliora agere vacantes possunt: sed
tamen negligunt: eo supplicia deteriora me-
reantur. Idem in regis. Custodienda est
mundicia corporis in studijs bone actionis.
Ambro. de viduitate. Castitas solitudinē
querit: pudica secretum: impudica conuen-
tum. Idem in epi. Prima castitatis victo
ria est facultatum cupiditates vincere. q: lu-
cri studium tentatio pudoris est. Aug. de
virgi. Sicut nemo impudice vtitur corpore
nisi spiritu p̄us concepta nequicia: ita nemo
pudiciciam seruat in corpore nisi spiritui pri
us insita castitate. Idē de eccle. doc. Me
lior est continentia nuptijs. sed non sibi sola
sufficit ad beatitudinē nisi pro solo amore pu
dicicie retineatur. sed etiā si cum affectu cau
sa vacandi dn̄o eligitꝰ: aliogn diuortium ma
gis ꝯiugū videbitꝰ esse q̄ꝫ appetitus castitatꝫ
Idem de solil'. Quantū vxorē velis pin
gere atqꝫ cumulare bonis oībus: nihil mihi
tam fugiendū q̄ꝫ ꝯcubitū esse decreui. Ni-
hil eniꝫ sentio qđ magis ex arce ꝟtutis dējci-
at animū virilē. q̄ꝫ blandimenta femina cor
porūqꝫ ille ꝯtactus sine quo vxor haberi nō
potest. Idē de ci. dei. Ita nō amittitur cor
poris sanctitas manēte animi sanctitate: etiāꝫ
corpore oppresso: sicut amittitꝰ ⁊ corpis san-
ctitas violata anime sanctitate: etiā corpe īta-
cto. Idē in epl'a. Quicquid in carne nec
ꝯmisit nec pmisit libido patientis: solius ꝯmis
culpa faciētis: oīsqꝫ illa violentia nō pro cor
ruptōis turpitudine: sed ꝓ passiōis vulnere
reputabitꝰ. Idē. Pudiciciā. supra de con
sensu. Ioh. Chry. sup mat. Oēs virtutes
sp̄uales res sunt angelice. p̄cipue tn̄ castitas
res est angelica. p hanc enim solū singularitꝰ
hoīes āgelis simulantꝰ: ⁊ vincitꝰ natura ꝟtuti
bus. Idem. Illa est gloriosa ꝯtinētia: non
quā transgredi nō pōt necessitas vel debili-
tas corpis: sꝫ quā ꝯplectitꝰ voluntas: sancti ꝓ
positi. Hiero. in epl'a. Grandis ꝟtutis est
⁊ sollicite diligētie supare qđ nata sis in car-
ne: nō tn̄ carnaliter viuere. tecū pugnare q̄ti
die: ⁊ inclusum hostem argi vt fabule ferunt
centū oculis obseruare. Idē. Magnus
est pudicicie labor. sed maius est premiū tem
poralis custodia: sed remuneratio eterna.
Isi. de sum. bo. Amanda est pulcritudo
castitatis: cuius degustata delectatio dulcior
inuenitur q̄ꝫ carnis. Castitas enim fructus
est suauitatis. pulcritudo inuiolata sanctorūꝫ.

castitas securitas mentis: sanitas corporis.
Idem. Nequaq̃ in senectute. Infra lib. iiij. de certamine. Idem in ety. Cõtinens nõ solũ in castitate dicit: sed ⁊ in cibo ⁊ ĩ potu: in ira quoqz ⁊ vexatione mentis ⁊ detrahendi libidine. nã ꝯtinẽs dicit ꝙ se a multis abstineat. Cyprianus de. xij. abusi. Pudicicia nobiliũ ornamentũ est. exaltatio hũiliũ. nobilitas ignobiliũ: pulcritudo debilium: prosperitas laborantiũ: solamẽ mestoꝝ: augmẽtum oĩs pulcritudinis: decus religiõis: õfensio criminũ. multiplicatio meritoꝝ: dei creatoris oĩm amica. Bern̄. in ep̄la. Quid castitate decorius: que mũdũ de imundo cõceptum semine. de hoste domesticũ: angelũ deniqz de hoĩe facit. Differũt quidem inter se hõ pudicus ⁊ angelus: sed felicitate: non virtute. nã etsi castitas illius felicior. huius tñ cognoscit esse fortior. Idem. Sola est castitas que in hoc mortalitatis ⁊ loco ⁊ tp̄e: statum quendã immortalis glorie representat.
Idẽ in ser. Cõtinendũ est in veritate. quidam enim ꝯtinent ex necessitate nõ habẽtes aut loci aut tp̄is aut instrumẽtoꝝ oportunitatẽ. q̄dã ex vanitate ꝓpter fauorem videlicet hoĩm: vel aliqđ tp̄ale ꝯmodũ. quidã ex veritate soli deo placere cupientes.

¶ De continentia visus.
Capitulum xxxviij.

g Grego. in mora. Ne quedã lubrica in cogitatõe versemus: ꝓuidẽdũ nobis est: ꝙ intueri nõ dz qđ non licet ꝯcupisci. Idem. Sancti viri cũ sinistra pulsari delectatione se sentiũt. ipsa ꝑ q̃ forme species ad mentẽ ingrediunt discipline magisterio lumina restringũt. ne praue cogitatõni visio lenocinata famulet. Aug⁹ in regula. Oculi: vestri etsi iactant in aliquã feminã in nulla figant. neqz enim qñ ꝓceditis feminas videre ꝓhibemini: sed appetere vel ab ipsis appeti velle criminosum ẽ. Idẽ de ꝯfes. Resisto seductõibus oculoꝝ meoꝝ ne implicẽtur pedes affectus mei qb⁹ ingredior viã tuã de⁹ meus: ⁊ erigo ad te inuisibiles oculos meos. vt tu euellas de laqueo pedes meos. Idẽ de p̄nia. Cohibeat se a ludis: a spectaculis seculi: q̄ perfectã vult cõsequi grãm remissionis. Nã dina si se cohibuisset. si inter suos remansisset: ab extraneo raptore corrupta non fuisset. Isi. in syno. Tolle occasionẽ peccandi: aufer materiã delinquendi: si vis esse a fornicatiõe tutus. esto corpore ⁊ visione discretus. Idem. Peccati pudore oculos tuos attollere erubesce. incede abiecto vultu. humiliato ore: deposita facie. Ambro. de offi. Est in oculis verecundia. vt nec videre viros femina pudica nec videri velit. Idem super Lu. Qđ ñ videris non amabis: sed vbi caro concupierit: compatientis quoqz animi ꝯstantia desatiscit. ⁊ mox ꝯsortio amoris inflectit. Bern̄. in epistola. Ut teip̄m semper aspicias: ab oĩbus oculos auerte. Idem de. xij. gra. Ut quid audes oculos leuare ad celum qui ꝑeccasti in celum. Terram intuere vt cognoscas teipsum: ipsa te tibi representabit. q: terra es ⁊ in terram ibis. Duabus tñ causis inculpabiliter oculos leuas: vt petas auxilium a deo vel impendas proximo. Sene. in epistola. Qui deponere vult desideria reꝝ omnium quarũ cupiditate flagrauerit: ⁊ oculos ⁊ aures ab his que reliquit auertat.

¶ De continentia auditus.
Capitulum xxxix.

g Grego. in mora. Necesse est vt nec ad aures vanitas veniat: ⁊ mens a cogitationis aditu vigilans repellat. Aug⁹. de. x. cordis. Cur ambularem⁹ delectati vanis canticis: nulli rei profuturis. ad tempus dulcibus: in posterũ amaris: Talibus enim turpitudinibus cantionũ animi humani illecti eneruant ⁊ decidunt: a v̄tute defluentes in turpitudinẽ: ⁊ ꝓpter ipsas turpitudines postea sentiunt dolores: ⁊ cũ amaritudine digerunt qđ cũ temporali delectatione ⁊ dulcedine biberunt. Hiero. in prologo iosue. Nos ad patriam festinantes mortiferos sirenaꝝ cantus surda debemus au-

re transire. Idē in epl'a. Semp linguam tuā de bonis loqui assuesce. et auditū tuū ad bonorum magis laudē q̄ ad malorum vituperationē pmoda. Idē. Nō licet tibi alterius vituperationē patiēter audire. q: nec ab alijs optas recipi tuā. Isi. i syno. Nulla aures tuas smonū impudicicia surrepat. Uanus sermo cito polluit mentē: et facile agitur qd̄ libenter auditur. Bern. Uerbū scurrile. Infra li. iij. de stultiloquio.

De clementia.

Capitulum xl.

Grego. in mora. Minor est virtus certaminis foris quēpiā videre mala que supet: et intus qd̄ toleret non habere. Perfecte aūt mansuetudinis et clementie laus est adversa ppeti: et exterius fortiter et interius clemēter. Aug⁹ in sēr. dn̄i in monte. Mitis est qui cedit improbitatib⁹ et nō resistit in malo. s; vincit in bono malū.

Idē in epl'a. Malis parce vir mitis et bone. et quāto melior es: tanto mitior esto: et q̄nto sis celsior potestate: tanto hūilior fias pietate. Joh. Chry. sup mat. Mansuet⁹ neq̄ irritat malū: neq̄ irritat a malo. neq̄ adversus eū ꝑualet causa peccati. neq̄ adversus alterū aliqn̄ ex illo nascit cā peccādi. s; magis ꝯtētus est iniuriā pati q̄ facere. Idē. Ille est v̄e māsuet⁹ q cū nocit⁹ fuerit ab alio: nec cogitat facere malū nec facit. Idē sup Job. Si cogitaverimus qm̄ nō ei q ꝯtristavit: s; nobisipis lāgimur: cito dimittem⁹ venenū ire et vindicte. Ambro. i epi. Nō hz vlt tionis studiū pfecta v̄tus. nec vlla est iracundia vbi plenitudo est charitatis. Isi. i syno. Aufer a corde fraternā offensionē aliene nequitie nō ꝑues dolorē. Idē. Supplici orāti veniā deprecare: petēti quoq̄ tibi veniam libenter indulge. Beda in glo. lu. ix. Non semp in eos q peccāt est vindicandū. q: nōnunq̄ ampli⁹ pdest clemētia tibi ad patientiā: lapso ad correctōem. Sene. i epl'a. Uerecūdiā peccādi facit ipa clemētia regentis. Idē. Magnanimi ppriū est placidū esse tranquillū q̄: et iniurias atq̄ offensiōes spernere. Idē. Clementē vocabo nō in alieno dolore facilē: s; eū q cū suis stimulis exagitet nō psilit. q intelligit magni animi eē in iurias in summa potētia pati. nec q̄q̄ esse gloriosius ꝑncipe impune leso. Idē. Nullū clemētia ex oibus magis q̄ principē decet. pestifera vis est: valere ad nocendū.

De modestia.

Capitulum xli.

Grego. in regis. Sic ea que sunt iusticie foris exequor: vt ea que intus amoris et dilectōis sunt minime postponam. Idē. Omnia age blande et dulciter: vt et actio tua discreta sit et lingua mitis.

Idem. Cum curas rerū nobis necessitas imponit. quidam dum eas rapiunt solūmodo tolerandi sunt. quidam vero servata charitate prohibendi sunt non tamen sola cura debet esse ne nostra subtrahant. sed ne rapiētes non sua semetipos perdant. Ambro. ō offi. Nec cursim ambulare honestum arbitror: nisi cū causa exigit alicuius periculi vel iusta necessitas. Idem. Magna virtus modestia. que cū sit etiā sui iuris remissior: nihil sibi vsurpās: nihil sibi vēdicās. et qdāmō intra suas vires contractior: dives est apud deum. Idem. In modestia maxime tranquillitas animi: studium mansuetudinis: moderatiōis gratia: honestatis cura. decoris cōsideratio spectatur et queritur. Aug⁹ i regula. In incessu: statu: habitu: et i oibus motibus vestris nihil fiat qd̄ cuiusq̄ offendat aspectū: sed qd̄ vestram deceat sanctitatem.

Idem de vita beata. Modestia dicta est a modo. sicuta tēperie tpantia. vbi aūt mod⁹ est atq̄ temperies nec plus ē quicq̄ nec minus. Idem. Illud preclarum est et nō immerito diffamat: ne quid nimis nec qd ampli us: et hoc apprimere vtile est in vita. Isi. in syno. Professionē tuā et habitu et incessu demonstra: sit in gressu tuo simplicitas. i motu puritas. in gestu gravitas. in incessu honestas. Bern. super canti. Honestum in quo

aīe decorē locandū censuimus diffiniatꝛ mē‑
tis ingenuitas: solicita seruare cū ꝯscia bona
fame integritatē: vel iuxta aplm ꝓuidere bo
na nō tm̄ corā deo: sed etiā corā hominibus.
Sene. in epl'a. Uita nō est imꝑfecta si est
honesta. Idē. Nihil honestum est qđ ab
inuito coactoq; fit. Omne honestū volunta
riū est. Admisce illi pigriciā: querelā: tergi‑
uersatōem: metū: qđ habet in se optimū per
dit totū. Idē. Omne honestū iniustum in
coactūq; est sinceꝝ: ⁊ nullo mō mixtū.

De iusticia.

Capitulum xlij.

Grego. sup Ezech. Quilibet pctōꝛ
ꝯuersus in fletibus iā iustus esse in
choat cū cepit accusare qđ fec. Cur
enim iustus nō sit q ꝯ suā iniusticiā iam p la
chrymas seuit. Idē in regis. Turpe ē de‑
fendere qđ mihi prius nō ꝯstiterit iustū esse.
q: ego hoīes ꝓpter iusticiā diligo: nō aūt iu‑
sticiā ꝓpter hoīes postpono. Idē. Justū
est vt visitatores illic ꝯsequanꝛ stipendiuꝫ: q̄
p xp̄o suum ꝯmodare repiunꝛ obsequium.
Idē in ome. Uera iusticia ꝯpassionē hꝫ.
falsa ꝟo dedignatōem. q̄uis etiā iusti soleāt
recte pctōꝛibus indignari. Sed aliud est qđ
agitur typo supbie: aliud qđ zelo discipline.
Aug⁹ de mirabilib⁹ sacre scripture. Per
fecta iusticia hec est: sacerdotiū: virginitas: ⁊
martyriū. q̄ triplex iusticia in abel primo fuit
qui ⁊ munera deo placita obtulit. ꝓsapiā: sui
generis in seculo nō reliquit. ⁊ martyrij coꝛo
nam sanguinis effusiōe ꝓmeruit. Idem.
Quantū mihi videꝛ. Supꝛa li. i. de pfectis.
Idem de ꝟa religiōe. Hec est pfecta iusti
cia qua potius potioꝛa ⁊ minus minoꝛa dili‑
gimus. Idē de ci. dei. Hec in vnoquoq;
iusticia est: vt deus obediēti hoi: anim⁹ coꝛpi
ratio vicijs etiā repugnātibus imꝑet: vl' sub
igēdo vel resistēdo: atq; vt ab ipso deo pe‑
taꝛ: ⁊ meriti grā ⁊ venia delictoꝝ. ac de acce
ptis donis graꝝ actio psoluaꝛ. Ambro. ꝺ
virgi. Justicia in alto q̄dam secessu locata. vi
det exploꝛat q; oīa que alijs potius nota q̄
sibi. nō tam suas vtilitates q̄ꝫ publica emo‑
limenta rimaꝛ. Bern. de ꝯside. Justicia
nec factura est vtiq; alteri qđ sibi fieri nolit.
nec qđ sibi fieri velit alteri negatura. in his
nēpe duobus liquet integrū esse iusticie sta‑
tum. Idē in epl'a. Nūq̄ꝫ iustus arbitraꝛ
se ꝯphendisse: nec vnq̄ꝫ dicit satis est. sed sp
esurit sititq; iusticiā. ita vt si sp viueret: semp
quantū in se est iustioꝛ esse ꝯtēderet. spq; de
bono in melius ꝓficere totis viribus suis co
naretur. Idē de ꝯtēp. Panis aīe iusticia
est: ⁊ soli bti qui esuriūt illū. qm̄ illi saturabū
tur. Nimirū ad imaginē dei facta est aīa rō‑
nalis: ⁊ ceteris quidē oībus rebus occupari
pōt. repleri oīno nō potest. Idē in ser. Ju
sticia virtus est qđ suū est vnicuiq; tribuēs.
Tribue ergo tribus que sua sunt. redde sup‑
ioꝛi. redde inferioꝛi: redde equali: cuiq; qđ ꝺ
bes Idē. Habemus enim an̄ nos prioꝛes
post nos iunioꝛes. a dexteris amicos a sini‑
stris inimicos. Reddam⁹ ergo singulis qđ
suū est: prioꝛib⁹ obediētiā. iunioꝛib⁹ doctrinā
amicis leticiā. inimicis patiētiā. Glo. mat.
v. Justicia est sua vnicuiq; reddere: sibi ⁊ ꝓ
ximis: ⁊ deo. Tullius in retho. Justicia ē
habitus animi: cōmuni vtilitate ꝯseruata suā
cuiq; tribuens dignitatē.

De obedientia bona.

Capitulum xliij.

Grego. in moꝛa. Sola obedientia ē
que fidei meritū possidet. sine q̄ in‑
fidelis quisq; ꝯuincitur: etiā si fidel
esse videaꝛ. Idē. Per obedientiā volun
tas ꝓpria mactaꝛ. tanto igiꝛ quisq; deū citi⁹
placat quanto ante eius ꝯspectū repssa arbi
trij sui supbia gladio precepti se imolat. Iđ
Nunq̄ꝫ per obedientiam malū fieri debet.
aliq̄n aūt debet p obedientiam bonum quod
agitur intermitti. neq; enim mala in paradi‑
so arboꝛ extitit quam deus homini ne con‑
tingeret: interdixit. sed vt in melius p obediē
tie meritū hō bene ꝯditus cresceret: dignum
fuerat vt ⁊ hunc etiā a bono aliquo pꝛohibe
ret. quatenus tāto verius hoc qđ ageret bo

num eſſe cognoſceret:quanto ⁊ a bono ceſſans auctori ſuo ſe ſubditū humilius exhiberet. Idē. Notādū q̄ᵒ dicit̄:ex oī ligno paradiſi edite:de ligno aūt ſcie boni ⁊ mali ne ꝯmederitis. qui eniꝫ ab vno bono ſubiectos vetat neceſſe eſt multa ꝓcedat:ne obedientis mens funditus intereat ſi a bonis oibus oio repulſa ieiunat. Idē. Obedientia ſola virtus eſt que virtutes ceteras menti inſerit:inſertaſqꝫ cuſtodit. Idē. Si obedientie palmā apprehendere nitimur:ꝓſperis huius ſeculi ex ſola iuſſione:aduerſis aūt ex deuotione militemus. Idē. Debet obediētia ⁊ in aduerſis aliqd ex ſuo habere:⁊ i ꝓſperis aliquid ex ſuo omnino nō habere:quatenus ⁊ i aduerſis tanto ſit glorioſior:quanto diuīe ordinationi etiā ex deſiderio ſui iungit̄:⁊ in ꝓſperis tanto ſit verior:quanto a preſenti ipſa quā diuinitus ꝑcepit gloria funditus mēte ſeparat̄. Idē. Obediētia nō ſeruili metu ſꝫ charitatis affectu ſuāda eſt:nō timore pene: ſed amore iuſticie. Idem in regiſ. Pēſate quantū cunctis expedit ei quē nobis grā diuina pretulit integerrimā ſp in oibus obediētiam prebere. Idē. Vide vt oia abſqꝫ imminutōe cuſtodias:qꝛ de his que pro ſeruanda iuſticia ſcribo ego abſoluor:⁊ tu ſi negligis obligaris. Idē. In obedientia valde eſt vtile ſi id q̄ᵒ diſcipline vigor īponit:nullo cogente humilitas laudanda ſeruauerit.

Idem ſuper Eze. Ille recte loquitur qui prius obediēdo fecerit q̄ loquēdo admonet eſſe faciēda. Idē. Mandata dei ꝑ iuſſionem facere ſeruientis ⁊ obediētis eſt. diligendo aūt facere obediētis ⁊ amantis eſt. Augustinus de ci. dei. Pax hoīs ⁊ dei eſt ordinata in fide ſub eterna lege obedientia. Idē Obediētia i creatura rōnali mater q̄ᵒdāmō eſt omniū cuſtoſqꝫ virtutū. Idem de opere monachoꝝ. Citius exaudit̄ vna obedientis oratio q̄ꝫ decē milia ꝯtēptoꝝ. Iſiđ. de ſum. bo. Nō erit caro ſubiecta aīe:nec vicia rōni:ſi animus nō eſt ſubiectus conditori. tūc autēꝫ recte ſubijciunt̄ nobis oia que ſub nobis ſunt ſi nos ſubijcimur ei a quo nobis illa ſubiecta ſunt. Hiero. in epiſtola. Bonū eſt obedire maioribus:parere perfectis. ⁊ poſt regulas ſcripturaꝝ vite ſue tramitē ab alijs diſcere:nec preceptore vti peſſimo. ſ. preſumptione ſua. Idem. Seruias fratribus:hoſpitū pedes laues:paſſus iniuriā taceas:ꝑpoſitū monaſterij timeas vt dn̄m:diligas vt parentē. credas tibi ſalutare quicquid ille ꝑceperit:nec de maioris ſententia iudices cuius officiū eſt obedire ⁊ implere que iuſſa ſunt.

Ambro. ſup Lu. Diſce hō deo eſſe ſubiectus:vt nō q̄ᵒ ipſe vis eligas:ſꝫ q̄ᵒ deo ſcis eſſe placituꝝ. Cyprianus de. xij. abuſionibus. Obedientia que oīum diſciplinaꝝ mater eſt:magna exercitatione indiget:que ſui normā ſtudij a chriſto dn̄o ſumpſit:qui obediens patri vſqꝫ ad mortē crucis:ignominiā libenter ſuſtinuit. Bern̄. de ꝑ. ⁊ diſpen. Quicquid vice dei precipit homo q̄ᵒ nō ſit tn̄ certū diſplicere deo:haud ſecus oīno accipiendum eſt q̄ꝫ ſi precipiat deus. Idem. Generalis hec regula teneat̄:vt in difficilioribus quidē agendis obedientia gratior q̄ꝫ grauior preuaricatio iudicet̄:⁊ in facilioribꝰ minuſqꝫ onerosis ꝯtēptꝰ dānabilior q̄ꝫ actꝰ laudabilior eſtimet̄. Idem. Nil me. ſupra li. i. de prelatis bonis. Idem in epl̄a. Hoc aduertendū ꝙ quedā ſunt pura bona qͣdam pura mala. ⁊ in his nullam deberi hominibꝰ obedientiā:qm̄ nec illa omittenda ſunt etiaꝫ cum ꝓhibent̄. nec iſta cū iubentur cōmittenda. Porro inter hec ſunt media quedā que ꝓ modo:loco ⁊ tp̄e vel perſona ⁊ mala poſſunt eſſe ⁊ bona:⁊ in his lex poſita ē obediētie:tanq̄ꝫ in ligno ſciētie boni ⁊ mali:q̄ᵒ erat in medio paradiſi. In his profecto fas non eſt nr̄m ſenſum ſententie ꝑſcibere mḡroꝝ in his oīno prelatoꝝ nec iuſſio nec prohibitio ꝯtemnenda. Idem. O monachū obediētiſſimū qui ex quibuſlibet ſenioꝝ ꝟbulis ne vnum quidē iota ꝑteruolet non attendit quale ſit q̄ᵒ ꝑcipitur:ꝯtentus qꝛ ꝑcipitur. ⁊ hec eſt obediētia ſine mora. Idem de contem.

mundi. Age eia age qui relinq̄re oīa dispo-
nis. te quoqꝫ p̄mū inter relinq̄nda numerare
memēto. imo vero maxime ⁊ principaliter
abnega teipsum si deliberas sequi eū qui exi
naniuit propter te semetipsum. Idē in ser.
Obediētia quinqꝫ ptita est. Prima opꝰ re-
ctū: q: nō est obediētia ꝯtra deū. Scđa volū
tarium. q: qđ fit ex necessitate nō est bonuꝫ.
Tertia purū: vt intentio pura sit. q: si oculus
simplex est totū corpus lucidum est. Quarta
discretum: ne qd nimis aut minꝰ. q eni recte
offert si non recte diuidat peccat. Quinta fir
mum. i. perseuerans: que oīa claudit ⁊ conti-
net. Nullū enim bonū sine perseuerātia coro
naƚ. Ut aūt pseuerantiam habeat murꝰ obe
dientie. nherere sibi debēt propugnacula pa
tiētie. Idē. Redde reuerentiaꝫ ⁊ obedien
tiam p̄lato: quaꝝ altera cordis: altera corpis
est. nec enim sufficit exterius obtpare maiori
bus nostris: nisi ex intimo cordis affectu sub
limiter sentiamus de eis. Benedictꝰ in re
gula. Obediētia tunc acceptabilis erit deo ⁊
dulcis hoībꝰ: si qđ iubetur non trepide: non
tarde: non tepide: aut cū murmure: aut cum
responso nolētis efficiaƚ. q: obedientia q̄ ma
iorībꝰ p̄beƚ deo exhibeƚ. Idem. Obediē
tie bonū non solū abbati exhibendum est ab
omnibꝰ. sed etiam sibiinuicē obediant frēs.
scientes per hāc obedientie viā se ituros ad
deū. Interl. gen̄. xvij. Obedientia est com
plenda sine mora ⁊ obseruanda.

De obedientia inaccepta.

Capitulum xliiij.

Rego in regis. Apud nolētis ani-
g mum q̄zuis sit euidens rō nō parē-
di tn̄ h̄ ipsuꝫ qđ nō vult obstaculuꝫ
obedientie esse solet. Idē in mor. Ille pri
mus inobediens mox vt superbiendo pecca
uit pudenda ꝯtexit. q: enim cōtumeliā spiritꝰ
deo intulit: mox cōtumeliam carnis inuenit.
Idē. Cū huiꝰ mundi successus p̄cipiƚ: cū
locus supior impatur: is q ad pcipienda hec
obedit: obedientie sibi virtutē euacuat: si ad
hec etiaꝫ ex ꝓprio desiderio anhelat. Idē
Ad detrimentum obedientia duciƚ. cū men
tem ad suscipienda probra hu us seculi neq̄-
q̄ꝫ ex parte aliqua etiam sua vota cōmitan-
tur. Idem. Dignū profecto est vt a dei be
neficijs sit extraneus: cuiꝰ nimiꝝ iussionibꝰ
non vult esse subiectus. Ioh. chry. super
ioh. Quanto leuiora sunt precepta: tāto ma-
ius supplicium his q non obediūt. Aug.
de confes. Nemo inuitꝰ bn̄facit: etiam si bo-
num est qđ facit. Bern̄. in epistola. Facē
malū quolibet etiaꝫ iubēte cōstat nō esse obe
dientiam: sꝫ potius inobediētiam. Idem.
Ex torta seu coacta licētia: licentia non ē: sed
violentia. Idem. Nō vos felices. Supra
de p̄latis bonis. Idē sup cātic̄. Nō dabit
inobediēti copiam sui tantus obediētie ama
tor. vt mori q̄ꝫ non obedire maluerit. sed ne
qꝫ approbat tue cōtēplatōis inane ociuꝫ: qui
dicit p prophām. Laboraui sustinēs. Ideꝫ
Si in die ieiunij li. iij. de voluntate. Idem
A mandatis tuis intellexi. Infra li. iiij. de gu
stu. Idem de p̄cep. ⁊ dis. Imperfecti cor-
dis ⁊ infirme prorsus voluntatis indicium ē
statuta senioꝝ studiosius discutere. hesitare
ad singula que iniunguƞƚ. exigē de quibusqꝫ
rationem: ⁊ male suspicari de omni precepto
cuius causa latuerit. nec vnq̄ꝫ libenter obe-
dire nisi cum audire cōtigerit qđ forte libue
rit: aut cū non aliter licē seu expedire mōstra
uerit. vel aperta ratio vel indubitata auctori
tas. Idem. Si iubente seniore vt sileam
verbum mihi forte per obliuionē elabitur re
um me fateor īobedientie: sed venialiter. Si
ex cōtēptu sciens ⁊ deliberans sponte in ver
ba prorupero: ⁊ rupero silentij legem: p̄uari
catorem me ꝯstituo: ⁊ criminaliter: etsi impe
nitens pseuero vsqꝫ ad mortem peccaui etiaꝫ
dānabiliter. Idem in ser. Sic profecto: sic
multorum vsqꝫ hodie pusillanimitas ⁊ per-
uersitas exigit: vt ab eis queri oporteat: quid
vis vt faciam tibi: non ipsi q̄rūt. dn̄e qd me
vis facē. Considerare nempe necesse habet
minister ⁊ vicarius christi quid sibi p̄cipi ve
lint: non ipsi cōsiderant que sit voluntas p̄ce

ptoris. Idē. Qui vel aperte vl' occulte satagit vt qđ vult ipse: hoc ei p̄latus iniungat: ipse se seducit: ꝛ frustra sibi blanditur de obedientia. non enim in ea re ipse prelato: ſ; magis ei prelatus obedit. Sene. in epistola. Qui imperia libens excipit partem acerbissimam seruitutis effugit. s. facere qđ nolit. Non qui iussus aliquid facit miser est: sed q inuitus facit. Multa infra lib. o. iij. de stultiloquio in murmure.

¶ De oratione accepta.

Capitulum xlv.

Grego. in dialo. Obtineri per orationem nequaq̄ possunt q̄ p̄destinata non fuerūt. ſ; ea q̄ sancti viri orādo efficiunt ita p̄destinata sunt vt p̄cib⁹ obtineant. Idē in regi. Dñico die a labore terreno cessandū est: atq; omni mō orōnib⁹ insistēdū. vt si qd negligētie p sex dies agit: per diem septimū q est resurrectiōis dñice p̄cib⁹ expiet. Idē in moral'. Ueraciter orare est amaros in cōpūctōe gemit⁹: nō cōposita verba resonare. Idē. Differre solet. Infra li. iiij. de desiderio. Idē. Uirtus vere orationis est celsitudo charitatis: ꝛ tūc qsq; qđ recte petit adipiscit: cū eius anim⁹ in petitione nec inimici odio fuscat. Augu. in epistola. Absit ab oratione multa locutio: ſ; non desit multa p̄catio si feruens perseuerat intentio. Nam multū loq in orando: est rem necessariam supfluis agē verbis. Multum aūt p̄cari est ad deū quē p̄camur diuturna ꝛ pia cordis excitatione pulsare. Nā plerūq; h̄ negotiū plus gemitib⁹ q̄ sermōib⁹ agit: plus fletu q̄ affatu. Talis eni orō ponit lachrymas in cōspectu dei: ꝛ gemit⁹ noster nō ē abscōditus ab eo. Idē. Qui oīa p vbū condidit: in orōnib⁹ etiā humana vba nō q̄rit. Idē Qui didicerūt a dño iesu christo mites esse ꝛ humiles corde plus cogitādo ꝛ orādo proficiūt q̄ legendo ꝛ audiendo. Idē; in ser. Dicimus panē nostrū quotidianū da nobis hodie. o sapia vera ꝛ diuina prouidētia: que docuit ꝛ panē solū petere ꝛ hodie noiare. B enim dicto ꝛ auiditas cum auaricia tollit: ꝛ humane vite insinuat icertū. Idē. Quid est orō nisi ascēsio anime de terrestrib⁹ ad celestia: inq̄sitio supnorū: inuisibiliū desideriū Idem in medita. Obsecro dñe amaricatum est cor meū sua desolatione: indulcora illud tua consolatiōe. Obsecro dñe qm̄ esuriens incepi q̄rere te: non desinam ieiunus: ad te famelicus accessi ne recedā impastus. pau p veni ad diuitē: miser ad misericordem: ne redeam vacu⁹ ꝛ cōtēpt⁹. ꝛ si anteq̄ comedā suspiro: da vel post suspiria qđ comedam.

¶ Idē de ci. dei. Quāto est qsq; sanctior ꝛ desiderij sancti plenior: tanto est ei⁹ in orādo flet⁹ vberior. Idē de eccle. dog. Nullum credimus ad salutē nisi deo inuitante venire nullum inuitatū salutē suā nisi auxiliante deo opari. nullum nisi orantē auxilium pmereri. Ioh. chry. super matth. Sicut thimiamata bñ confecta delectant hominē odorantem sic oratio iusta suauis est ante deum. Uis autem scire dignitatē eius. Mox vt de ore processerit suscipiunt eam angeli manibus suis: ꝛ offerunt ante deum. Ambro. sup bti immaculati. Pernoctabat in oratiōe dñs iesus non indigēs p̄catōis auxilio: sed statuens tibi imitationis exemplū. Idē. Media nocte ait propheta: surgebā ad cōfitendum tibi: sup iudicia iustificationis tue. ꝛ tu surge vel media nocte si non potes tota nocte vigilare Isido. in syno. Pernocta in oratione ꝛ p̄ce: incumbe nocturnis vigilijs: ad modicum clausis oculis rursum ora. Idē. Omnib⁹ malis preualet oratio. Idem de sum. bo. Fidei symbolum ꝛ dñica oratio pro tota lege paruulis ecclesie ad celorū regna sufficit capescēda. oīs enim latitudo scripturarū in eadem orōne dñica ꝛ symboli breuitate concludit. Idē. Frequens orō viciorū impugnationem extinguit. Idem. Orō cordis est nō labiorū. neq; eni verba dep̄cantis de⁹ intendit: sed orantis cor aspicit: q; si tacite cor orat ꝛ vox sileat q̄uis homines lateat: deus latere non potest q p̄sens est. ¶ Idē. Nūq̄

orandum est sine gemitu. ¶ Idé. Qui vult cũ deo semꝑ esse: frequenter debet orare: frequenter ⁊ legẽ. Nam cum oramus ipsi cum deo loq̃mur: cum ṽo legimus: de⁹ nobiscũ loquit̃. Idé. Oratio priuatis locis oportunius fundit̃. magisq; obtentum impetrat dũ deo tñ teste depromit̃. Joh. damasce. in li. suo. Oratio est ascensus intellectus ad deũ vel petitio decentium a deo. Bern. i epi. Oratio est hois deo adherẽtis affectio: ⁊ familiaris quedam ⁊ pia allocutio ⁊ statio illuminate mentis ad fruendum deo q̃ȝdiu licȝ.

Idé. Dum manibus pectora: genib⁹ pauimenta tundunt̃: votis ⁊ deuotis precibus altaria cumulant̃: dum sordent gene lachrymis: genitibus atq; suspirijs mugiunt colla. ⁊ pro forensibus causis canticis spũalib⁹ sacra tecta resultãt nil supernis ciuibus magis spectare libet nil regi summo iocundius exhibet̃. Idem. Et si vocis virtus sit opus ⁊ operi tñ ⁊ voci gratiam ⁊ efficaciam ꝓmẽtur oratio. Idem super canti. Credim⁹ angelos sanctos astare orãtibus: ⁊ offerre deo preces ⁊ vota hominũ: vbi tñ sine ira ⁊ disceptatione leuari puras manus prospexerint.

Item. Orando bibit̃ vinum spirituale letificans cor hominis: vinum. s. spũssancti: qd̃ inebriat mentem. ⁊ carnalium voluptatum infundit obliuioné: humectans interiora arẽtis conscientie: escas bonorum actuũ digerit ⁊ deducit per quedam aĩe membra: fideȝ roborans: spem confortans: vegetans ordinãsq; charitatem ⁊ impinguans mores. Idé Unicũ in dubijs remedium seu refugiũ orõ est: ⁊ frequens gemitus ad deum: ⁊ vt quid q̃ñ ⁊ qualiter facere nos velit deus assidue nobis monstrare dignet̃. Idem in sermo. Milia milium ministrabant ei: ⁊ decies milies centena milia assistebant ei. q̃nta ğ cũ reuerentia: q̃nto timore: q̃nta illuc hũilitate debet accedere a palude sua procedẽs ranũcula. Idem. In omnib⁹ actionib⁹ nr̃is ⁊ obseruantijs multa opus est animi vigilantia. sed ꝑcipue in orõne. Idé. Licet omni hora ⁊ omni loco oculi dñi super nos speculent̃ maxime tñ in oratione. licet enim semꝑ videamur: sed tunc etiam ꝑ̃sentamus nos ⁊ ostẽdimus quasi facie ad faciem cuȝ dño colloq̃ntes. Glo. super illud Matth. xxvi. Et orauit tertio eundẽ sermonem ⁊c̃. Tribus vicibus christus orauit: vt ⁊ nos a peccatis p̃teritis veniam: ⁊ a p̃sentib⁹ malis tutelã: ⁊ futuris ꝑiculis cautelã a dño oremus. Seneca in ep̃la. Sic viue cum hominibus tanq̃ȝ deus videat: sic loquere cum deo tanq̃ȝ homines audiant. Idem. Audacter roga deum: nihil illum de alieno rogaturus es: roga bonam mentem: bonam valitudinem animi: deinde tunc corporis. Multa infra li. iiij. de desiderio: de laudatione.

¶ De oratione inaccepta.

Capitulum xlvi.

Grego. in moral. Graui mens nostra cõfusiõe or̃onis sue tp̃e dep̃mit̃ si hanc aut sua operatio adhuc inquinat: aut aliene malicie seruat⁹ dolor accusat. ¶ Idem in regis. Ut ad aures dei viaȝ precibus faciatis: vigilantius studendũ est vt vestre voces actibus adiuuent̃. nam inanis fit oratio vbi praua est actio. Aug. in sermo. Qua fronte postulas qd̃ promisit deus: cum non facis qd̃ iussit deus. prius audi monitiones: ⁊ sic exige promissiones. Idem. Dimitte nobis debita nostra sicut ⁊ nos dimittimus debitoribus nostris. Nec pro eis est efficax oratio quorum fides sine operib⁹ mortua est: sed pro eis quorꝫ fides per dilectioné opatur. Isido. de sum. bo. Longe a deo ẽ animus qui in oratione cogitationibus seculi fuerit occupatus. Idem. Mens qualé se in oratione offert: talé post orationem ꝯseruet. Nã nihil ꝓficit oratio si denuo culpa cõmittat̃: vnde iam venia postulet̃. Hiero. in ep̃la. Nescio qua consciẽtia ea lingua qs deum rogat qua aut mentit̃: aut maledicit: aut detrahit. labia sancta exaudit deus: ⁊ ipsis cito annuit precibus quas lingua immaculata pronunciat. Joh. chryso. super Mat.

Qui orat ⁊ peccat:non orat deūꝫ sed illudit
eum. Idem in ser. Tu non audis orationē
tuam:⁊ deum vis audire ꝑcē tuaꝫ. Flecto in
quis genua:curuasti quidem genua intus.sed
mens tua foris vagabatur.corpus tuum in-
tus in ecclesia:sed animus tuus foras. os qui
deꝫ loquebatur:sed mens vsuras cogitabat.
¶ Beda in omē. Est oratio que peccatum
facit:sed qui bene orat orando querit deum.
hic a terrenis ad superiora progrediēs ꝟticē
curie sublimioris ascendit.qui vero de diui-
tijs aut honore seculi:aut certe ꝺ inimici mor
te sollicitus obsecrat:ipse in īfimis iacens vi
les ad deum preces mittit. Bern̄.sup can
ti. Querentes aliquid frustrari solent: cum
aut videlicet non in tempore querunt:aut nō
sicut oportet:aut vbi oportet. Idem. Ora
tio pctōris. Infra li.iij.de discordia. ¶ Ideꝫ.
Miror valde impudentiam aliquorum qui
inter nos sunt.qui cum omnes nos sua singu
laritate turbauerint:sua impatientia irritaue
rint:sua inobedientia coinquinauerint nihilo
minus ad tam fedum conscientie sue lectulū
cum orationum instantia totius puritatis de
um inuitare. Sed sicut scriptum est:cum ex-
tenderitis manus vestras auertam oculos
meos:⁊ cum multiplicaueritis orationem nō
exaudiam. Idem in sermo. Timida ora-
tio celum non penetrat:qꝛ restringit animuꝫ
timor immoderatus:vt omnino nō dico ascē
dere:sed nec procedere queat. Tepida vero
in ascensu languescit:⁊ deficit:eo ꝙ non ha-
beat vigorem. Temeraria ascendit quidem
sed resilit.resistitur enim ei:nec tantum nō ob
tinet gratiam sed meretur offensam. Que ve
ro fidelis ⁊ humilis ⁊ feruēs oratio fuerit:ce
lum sine dubio penetrabit. vnde certum est
ꝙ vacua redire non possit. Sene.in epi-
stola. Tunc scito te omnibus cupiditatibus
esse solutum:cum eo perueneris vt nihil deū
roges nisi qꝺ rogare palā possis.nūc aūt q̄n
ta demētia est hoīuꝫ q̄ turpissima vota dijs
insusurrāt:ita vt si quis aurē admouerit sta-
tim ꝯticescāt.⁊ ꝙ scir̄ hoīeꝫ nolūt ꝺo narrāt.

¶ De donis.

Capitulum xlvij.

Rego.in mora Donū spūs qꝺ in
g subiecta mente ante alia prudentiā:
tꝑantiam fortitudinē ⁊ iusticiaꝫ for-
mat:eandē mentē vt ꝯtra singula queqꝫ ten
tamēta erudiat:in septem mox ꝟtutibꝰ tēpe
rat. vt contra stulticiā sapiētiā: cōtra hebetu
dinē intellectum:ꝯ ꝑcipitationē consiliū:ꝯtra
timorē fortitudinē:contra ignorantiā sciam:
cōtra duriciam pietatē:contra supbiā det ti-
morē. Idem. Orandū est ne sapientia ele
uet:ne intellectus dum subtiliter currit aber
ret.ne cōsiliū dum se multiplicat ꝯfundat.ne
fortitudo dum fiduciā ꝑbet ꝑcipitet. ne scien
tia dum nouit ⁊ non diligit iflet.ne pietas dū
extra rectitudinem inclinat intorq̄at.ne timor
dum plus iusto trepidat in desperationis fo
ueam mergat. Idem super Ezech. Est ti-
mor in mente.sed qualis iste timor est si cū eo
pietas nō est:qui eni misereri ꝓximo ignorat
qui compati eius tribulatiōi dissimulat. hu-
ius timor ante omnipotentis dei oculos nul-
lus est.qꝛ non subleuat̄ ad pietatem. Sed se-
pe pietas per inordinatā misericordiā erra-
re solet:si forte pepercerit q̄ parcēda nō sunt
pctā enim q̄ feriri gehēne ignibꝰ possunt di
scipline sunt verbere corrigēda. Vt ergo ꝟa
⁊ ordinata sit pietas ad gradum est aliū sub
leuanda.i.ad sciaꝫ.vt sciat quid ex iudicio pu
niat:vel quid ex misericordia dimittat. Sed
quidem si sciat quid agere quisqꝫ debeat:vir
tutem vero agendi non habeat nihil valet.
Scientia ergo nr̄a crescat ad fortitudineꝫ: vt
cum viderit quid agendum sit: hoc agere ꝑ
mentis fortitudinem possit. Sed sepe fortitu
do si improuida fuerit ⁊ minus contra vicia
circumspecta:ipsa sui ꝑsumptione in cassum
ruit. Ascendat ergo ad cōsilium: vt ꝓuidēdo
premuniat omne quod agē fortiter potest.
Sed consiliū eē non pōt si intellectus deest.
quia qui non intelligit malum qꝺ agētē gra
uat:quō pōt bonū dare consiliū qꝺ adiuuet.
Itaqꝫ a consilio ascēdamus ad intellectum.

Sed quid ſi intellectus magno quidē acumine viget ⁊ moderari ſe neſciat per maturitatem. Ab intellectu ergo aſcendat ad maturitatem. Aſcendamus ergo per intellectum ad ſapientiam: vt hoc qd̄ accuratius intellectus inuenit: ſapientia mature diſponat. Idem Per timorē dei efficitur humiles. per pietatis ſtudium miſericors: per ſcientiā diſcreti: per mentis fortitudinē liberi. per conſilium cauti. p̄ intellectū prouidi: per ſapientiā maturi. Aug⁹ ſup̄ matth. Spūſſanctus operatione ſeptenaria cōmendat: vt ſit in nobis ſpūs ſapientie ⁊ intellectus: ꝯſilij ⁊ fortitudinis: ſcientie ⁊ pietatis: ⁊ timoris dei. Huic ſeptenario bono ꝯſtitue econtrario ſeptenariū malū. ſcʒ ſpm̄ ſtulticie ⁊ erroris. ſpiritum temeritatis ⁊ ignauie: ſpiritum ignorantie ⁊ impietatis: ⁊ ſpiritum ſuperbie contra timorē domini. Et ita alij ſeptē nequiores. Infra li. iij. de ſimulatione.

¶ De beatitudine.

Capitulum xlviij.

Auguſtinus de moribus eccleſie.

b Beatus quantū exiſtimo neqʒ ille dici pōt qui nō hʒ qd̄ amat q̄lecūqʒ ſit. neqʒ qui nō amat qd̄ habet etiā ſi optimū ſit. nam ⁊ qui appetit ⁊ adipiſci non pōt cruciatur: ⁊ qui adeptus eſt qd̄ appetendū non eſſet fallit: ⁊ qui nō appetit qd̄ adipiſcenduʒ eſſet egrotat. Ideʒ de libero arbitrio. Sicut tota vita corporis anima eſt. ſic beata vita anime deus eſt. Iſid̄. de ſum. bo. Quia ſine fide impoſſibile eſt deo placere. Ve beatus eſt qui ⁊ recte credendo bene viuit. ⁊ bene viuendo fidem rectam cuſtodit. Idem Salus perſeuerantibus. ſupra de p̄ſeuerātia

Idem in ety. Beatus dicit quaſi bn̄ act⁹ ſcʒ ab habēdo qd̄ vellet: ⁊ nō patiēdo quod nollet. Ille aūt vere btūs eſt: qui ⁊ habet oia que vult bona: ⁊ nihil vult male. ex his eniʒ duobus beatus hō efficitur. Ambro. ſup̄ Lu. Btūs pauper qui clamauit: ⁊ dn̄s exaudiuit eū. paup̄ a crimine. paup̄ a vicijs paup̄ in quo princeps mundi huius nihil inuenit. pauper illius paup̄is emulus qui cum diues eſſet: propter nos pauper factus eſt. Prima ergo iſta beatitudo eſt: cū depoſuero oē peccatum: ⁊ exuero omnē maliciā: ⁊ ſimplicitate contentus fuero inops maloꝝ. Supereſt igitur vt mores meos temperem: quid enim mihi p̄deſt carere ſceleribus: niſi fuero mitis atqʒ manſuetus. nam qui ſequitur viā rectā: ſequitur vtiqʒ illū qui ait. diſcite a me q: mitis ſum ⁊ humilis corde: ⁊ infra. Mitiga affectum tuū vt non iraſcaris: aut certe iratus ne peccaueris. iuxta qd̄ ſcriptum eſt. iraſcimini ⁊ nolite peccare. Preclarum eſt eniʒ motum t̄pare. nec minoris virtutis dicitur cohibere iracundiam indignatōemqʒ compeſcere: q̄ʒ omnino non iraſci. cum plerūqʒ illud lentius hoc fortius eſtimet. Cū aūt hoc feceris memento quia peccator es: ⁊ lugeto peccata tua: ⁊ lugeto delicta. Et bene tertia beatitudo eſt peccata deflentis: q: trinitas eſt q̄ peccata condonat. Ablue igit te lachrymis: laua fletibus: ſi tu te ipſe flueris alius non te flebit. Nam ſi ſaul fleuiſſet peccata ſua: ſamuel eum non fleuiſſet. Depoſui peccatuʒ: temperaui mores: delicta defleui: iam nunc eſurire incipio ⁊ ſitire iuſticiam. Eger enim duʒ in graui morbo eſt: non eſurit: quia egritudinis dolor excludit famem. qui eſurit vtiqʒ virium querit augmentum. Quod autem eſt maius virtutis incrementum q̄ʒ norma iuſticie. iuſticiam ſequitur miſericordia. Unde dictum eſt. Diſperſit dedit pauperibus: iuſticia eius manet in ſeculum ſeculi. Sed q̄ miſericordiā defert mercedem amittit: niſi mūdo corde miſereatur. Nam ſi iactantiā quærit: nullus eſt miſericordie fructus. Emunda igit interiora tue mentis. Sed niſi prius tu interiora tua vacue feceris ab omni labe peccati: ne diſſenſiones ꝯtentioneſqʒ ex affectu tuo p̄deant: nō potes alijs ferre medicinaʒ. A temetipſo igitur pacē incipe: vt cuʒ fueris ipſe pacificus: pacem alijs feras. Quō enim alioꝝ potes corda mundare: niſi tuum ante mūdaueris. Et infra. Qui autem patit per

secutionem in vltimo certamine cōstitutus: ꝓbatur aduersis: vt cum legitime certauerit coronet. Bern̄. in sermo. Uidemus paupe res aliquos: qui si veram haberent pauper tatem: non adeo pusillanimes inuenirentur: vtpote reges ⁊ reges celi. Sed hi sunt q pau peres esse volunt: eo tamē pacto vt nihil eis desit: ⁊ sic diligūt pauptatē vt nullā inopiam patiant. Sūt ⁊ alij mites: sed q̄ꝫdiu nihil di cit vel agit nisi ꝓ eorum arbitrio. Patebit aūt q̄ꝫ longe sint a māsuetudine: si leuis oria tur occasio turbatōis. Hec igit mansuetudo quō hereditabit terrā ꝓmissionis: que ante hereditatē deficit. Alios quoqꝫ lugentes vi deo: ꝫ si de corde puro ⁊ cōscientia nō ficta ꝓ cederent ille lachrymę: nō tam facile soluerē tur in risum. Nūc aūt cū abundanti⁹ ociosa ⁊ scurrilia verba ꝓfluant q̄ꝫ prius lachryme lachrymas hmōi de his esse nō arbitror qui bus ꝯsolatio diuina ꝓmittit. q̄ñ quideꝫ post illas tam facile cōsolatio vilis admittit. Alij tam vehementer ꝯtra alioꝝ delicta zelantur vt videri possint esurire ⁊ sitire iusticiā. qḋ q dem verum esse si esset apud eos de suis q̄ꝫ peccatis idem iudiciū. Sed nūc pondus ⁊ pondus vtrūqꝫ abominatio est apud deum. nam contra alios tam imprudenter q̄ꝫ imaniter estuant: seipsos tam insipienter q̄ꝫ inutilit palpant. Sunt alij misericordes de his que ad ipsos non ptinent: qui scandalizant q nō datur omnib⁹ abundanter. sic tñ vt ipsi nec in modico quidem grauent. q si ꝟe misericordes essent de suo facere deberent miseri cordiam. Et si nō possent de terrena substan tia. de volūtate saltē bona darēt his qui con tra eos forte peccare vident indulgentiā: da rent vtiqꝫ dulce signū: verbum bonū. Sunt etiam q peccata sua sic ꝯfitent vt videri pos sint ex desiderio mundi cordis id agere. oīa enim in confessiōe lauant: nisi q ea q̄ ipsi di cunt alijs: ab alijs audire patienter non pñt. Sunt etiam alij: qui si viderint quempiam vel leuiter scandalizatū: valde solliciti sūt quo modo in pacem eum reducere possint: ⁊ ob hoc viderent pacifici: nisi q eoꝝ cōmotio si forte cōtra eos quicq̄ꝫ factū dictū ve videbi tur: tardius vniuersis poterit difficiliusqꝫ se dari. qui nimirum si vere pacem diligerent: haud dubium qn eaꝫ primo q̄rerēt sibiipsis.

Sene. in ep̄la. Beatus non is est quē vul gus appellat: ad quem pecunia magna confluxit. sed ille cui bonum omne in animo est erectum ⁊ excisum ⁊ mutabilia calcans.

De elemosyna accepta.

Capitulum xlix.

Reg. i omē. sup illō Lu. xvi. Facite vobis amicos ⁊c̄. Si celeste patrimonium elemosynis emit: paupe res non sunt audiendi vt egeni: sed vt patro ni exorandi. Idē. Ad tribuendum pigri cur estis: quando hoc qḋ iacenti in terra porrigitis: sedenti in celo datis. Mat. xxv. Quā diu fecistis vni de his fratribus meis mini mis mihi fecistis. Ideꝫ in mor. Tunc ple na est nostri cordis compassio: cum malū inopie pro proximo suscipere non metuim⁹ vt illum a passione liberemus. Idem. Reꝫ quālibet plerunqꝫ dat etiam qui non compa tit. nunq̄ꝫ autem qui vere compatit quod ne cessarium proximo cōspicit negat. Idē in pasto. Nōnulli hui⁹ mundi diuites cum fame crucient christi pauperes effusis largita tibus nutriunt histriones. Qui vero indigē ti etiam peccatori panem suū: non q pecca tor: sed q homo est tribuit: nimirum non pec catorem: sed pauperem iustū nutrit. Isido rus de sum. bo. Uerum est q peccata om nia misericordie opibus expurgent. sed si iaꝫ caueat peccare qui misericordiam impartit. Iohēs chryso. in sermo. Melius seruatur pecunia que in dextera pauperis collocatur. hanc mihi non calūniator extorquet. non inuidus criminatur: non latro auferet. non fur nocturnus diripiet: non seruus fugam medi tans inuadet: sed semper est tuta: semper inte gra: sp salua. Idem. Mentem deus mise ricordem requirit: non pecunie quantitateꝫ. Idem super iob. Elemosyna est que ab

omni eruta iniusticia est: hec omnia facit mũ
da. hec ⁊ ieiunio melior ⁊ terre lectulo: ⁊ ni-
mirum difficiliora illa ⁊ laboriosiora. sed hec
lucrabilior illuminat animam ⁊ impinguat ⁊
bonam ⁊ speciosam facit. Idem. Da indi
genti: ⁊ non da saltanti. vt non cum tuis pe-
cunijs ⁊ tuam animam ⁊ illius perdas: tu. n.
causa es perditionis illius. Ambro. in epi
stola. Misericordia non de meritis iudicare
consueuit: sed necessitatibus subuenire: iuua
re pauperem: non examinare iusticiam.
¶ Idem. Habe diues hypothecas inopum
sinus: habeas hypothecas viduarũ domos
habeas hypothecas ora infantium orphano
rum. vt dicatur tibi. Ex ore infantium ⁊ lacté
tium perfecisti laudem. Idé de offi. Per
fecta liberalitas fide: causa: loco: tempore cõ
mendatur. Fide vt prius operis circa dome
sticos fidei. Idem. Non omnibus debe-
mus misericordiam. sed quia pleriqꝫ fraude
eam querunt ⁊ confingunt erumnã: ideo vbi
causa manifestatur: persona cognoscit̃: tem-
pus vrget: largius se debet profundere mise
ricordia. Idem. Affectus diuitem collato
rem aut pauperem facit. ⁊ preciũ rebus im
ponit. Idem. Si peregrinum sub tectum
tuum inducas: si suscipias egentẽ: ille tibi ac
quirit sanctorum amicitias: ⁊ eterna taberna
cula. Idem. Aurum ecclesia habet non vt
seruet: sed vt eroget: ⁊ subueniat etiam ne-
cessitatibus. Idem super lucaꝫ. Tu qui pu
tas te manum habere sanam: caue ne auari-
cia: caue ne sacrilegio contrahatur: extende se
pius eam: extende eam ad illũ pauperẽ qui
te obsecrat: extende vt proximuꝫ iuues: vt vi
due feras presidium. eripias iniurie queꝫ vi
des iniuste contumelie subiacere. Hiero-
ny. in epistola. O quanta beatitudo pro par
uis magna recipere: eterna pro breuibus: ꝑ
morituris semper viuentia: ⁊ habere deũ do
minũ debitorem. Aug. contra quinqꝫ he-
reses. Obsecutus est loth angelis tanq̃ꝫ pe-
grinis consuetudine hospitalitatis: liberatus
a periculo ciuitatis. ⁊ tp̄ale euasit incendium
⁊ eternum consecutus est premium. Discite
ergo christiani sine discretione exhibere hos
pitalitatem. ne si forte cui domum clauseritis
cui humanitatem denegaueritis: ipse sit chri
stus. Ideꝫ in epistola. Vtilius esurienti pa
nis tollitur: si de cibo securus iusticiam negli
gat: q̃ꝫ ei panis frangitur vt iniusticie sedu-
ctus acquiescat. Idem in sermo. Redi-
me te homo dum viuis: redime te ipse dum
potes: redime te inq̃ꝫ dum precium in mani
bus habes. redime te ne dum te mors ama-
ra preuenerit ⁊ vitam simul ⁊ precium per-
das sine causa. hoc vis dimitte vxori que for
sitã alium habebit maritum. Idem. Qui
sibi aut premium temporale: aut peccatoruꝫ
desiderat indulgentiam promereri: redditis
decimis de nouem partibus studeat elemo-
synam dare. Idem. Si decimas non ha-
bes fructuum terrenoꝝ: quod habet agrico
la: quod te pascit ingenium: dei est: inde deci-
mas expetit vnde viuis: de militia: de nego-
cio: de artificio tuo redde decimas. aliud enĩ
de terra rependimus: aliud de tonsura ouiũ:
⁊ de lacte. Idem. Da pauperibus ⁊ ha-
bebis thesaurum in celo: non sine thesauro
remanebis: sed quod habes in terra sollici-
tus: habebis in celo securus. Idem in en-
chyridion. Multa sunt genera elemosyna-
rum: quas cum facimus adiuuamur vt di-
mittantur peccata nostra. sed ea nihil est ma
ius qua ex corde dimittimus quod in nos qs
qꝫ peccauit. Leo papa in sermone: Ma-
gna est elemosyna que ardentium criminuꝫ
globos beniuolentie sue fonte refrigerat. ⁊
quodam irriguo largitatis obruit incẽdia de
lictorum. vt q̃ꝫuis offensus deus: q̃ꝫuis cri-
minibus prouocatus cogatur liberare ele-
mosynis quem disposuerat punire peccatis.
Bernar. in epistola. Vere beatus qui in-
telligit non super cupidum: sed super egenuꝫ
⁊ pauperem: illum inq̃ꝫ pauperem qui inuite
petit ⁊ verecunde accipit: ⁊ accipiens glori-
ficat patrem suum qui in celis est. Multa ĩfra
libro. iiij. de connexione.

¶ De elemosyna inaccepta.
Capitulum I.

Rego.in regis. Quicquid in dei sa crificio ex scelere offert: omnipoten tis dei non placat iracudia. s irritat. ¶ Ide in mora. Quisquis sup eum cui aliquid tribuit fastu se elationis extollit: maiore culpam intrinsecus superbiendo peragit: q extrinsecus largiendo mercedem acquirit. ¶ Isido.in syno. Nihil proficit si alterus in de reficis vnde alteri maciem facis: condemnat miseratio ista non propiciatur. Idem de sum.bo. Non est elemosyna q glorie magis causa q misericordie impartit intuitu: q si enim intentione ab vnoquoqz largitur taliter ꝛ apud deum recipitur. Aug. de ciui. dei. Sicut non fratri suo dicit fatue: qui cum hoc dicit: non ipsi fraternitati sed peccato eius ifensus est: alioquin reus erit gehene ignis. ita econtrario qui porrigit elemosynam christiano: non christiano porrigit si non in eo diligit christum. Idez super ps. Qui dat elemosynam vt careat tedio interpellantis: non vt reficiat viscera indigentis ꝛ rem ꝛ meritum perdit. Ambro.super lu. Hospitalez esse propter remunerationem affectus auaricie est. Idem. Qui miam defert: supra de beatitudine. Ioh.chrys.sup Matth. Nō gaudent martyres qn ex illis pecuniis vl' ele mosinis honorant de quibus pauperes plorant. Idem. Qualis est ista iusticia munerare mortuos ꝛ spoliare viuentes: de sanguine miserorum tolle ꝛ deo offerre: illud non est deo offerre: s violentie sue sociu face deu acsi deus oblatam sibi pecuniam de pctō libenter accipiat ꝛ consentiat pctō. Bern. super cāti. Non recipit deus elemosynā d manu raptoris seu feneratoris: s nec de hypocrite quidem: qui cu facit elemosynā: facit tuba cani ante se vt glorificet ab hominibus.

¶ Finit liber scdus de principalium viciorū ꝛ virtutum multiplicitate.

¶ Capitula tertij libri.

¶ Incipit liber tertius De periculosis.

¶ De voluntate.

Caplm̄.i.

g

Grego.in moral.super illō Job.vi. Inuolute sunt semite gressuū eoꝝ ⁊c̄. Reprobi recta quidem deliberando appetunt: sed ad consueta semꝑ mala recurrūt. Et infra. Bona quidem cupiunt: sed a malis nūq̄ȝ recedūt. Esse quidē humiles: sed sine despectu. esse ꝯtenti proprijs sȝ sine necessitate: paupes esse volunt: sed sine defectu. esse casti: sed sine maceratōe corpis. esse patientes: sed sine contumelijs volūt. Cunqȝ adipisci q̄runt virtutes: sed labores virtutum fugiunt: quid aliud q̄ȝ ⁊ belli certamina in campo nesciunt: ⁊ triumphare in vrbibus de bello cōcupiscunt. Idē. Nequaq̄ȝ homo ad prauam delectationē rapitur: nisi prius per voluntarias mētis tenebras infirmetur. Idē Cum quis adhuc ex timore bona agit: a malo penitus non recessit. q: eoipso peccat quo peccare vellet si inulte potuisset. Idem. Non intueꝛ dominus quantum quisqȝ mali valeat facere: sed quantū velit. ⁊ cū deest potestas male faciendi foris: apud se tamen tyrannꝰ est cui iniquitas dominaꝛ intꝰ. Hiero.in epistola. Tantū virtuti adijcies: quantū ꝓprie voluntati subtraxeris. Aug.de libero arbitrio. Voluntas auersa ab incōmutabili ⁊ cōmuni bono: ⁊ conuersa ad propriū bonū: aut ad exterius: aut ad inferiꝰ peccat. Ad propriū bonū conuertitur cum sue potestatis vult esse. ad exteriꝰ autem cum aliorȝ propria vel quecunqȝ ad se non ꝑtinent cognoscē studet. ad inferius cum voluptatē corporis diligit: atqȝ ita hō superbus ⁊ curiosus ⁊ lasciuꝰ effectus excipitur ab illa vita que in cōparatione superioris vite mors est. Idē Voluntas mala. infra de quattuor affectionibus inordinatis. Idē de confeß. Ex voluntate peruersa facta est libido. ⁊ dum seruiꝛ libidini: facta est consuetudo. ⁊ dum ꝯsuetudini non resistiꝛ. facta est necessitas. Idēȝ in epistola. Nimis pūerse se amat: q̄ alios vult errare vt error suꝰ lateat. Idē de vera religione. Nūc vsqȝ adeo peccatū voluntariū malum est: vt nullo modo sit peccatū si nō sit voluntariū. Idē de trinitate Mala volūtate vel sola miser quisqȝ efficiꝛ: sed miserior potestate qua desiderium male volūtatis adimpleꝛ. Idē de cathe.rū̄. In hac vita homines magnis laboribus requiē querunt ⁊ securitatem: sed prauis cupiditatibus seducti non inueniunt. volūt enim requiescē in rebꝰ inquietis. nam si in diuitijs velit homo regescere: magis supbus efficitur q̄ȝ securus.

¶ Idē de verbis dn̄i. Deus amissus mors anime est: aīa amissa mors corporis est. mors corporis necessaria: mors anime voluntaria.

Jobēs chryso.de militia spirituali. Scito q: te non vincet natura corporis: neqȝ strangulabit inuitū: neqȝ eniȝ te obnoxiū ⁊ seruū faciet ex libero nisi volūtaria tua declinatio.

Idem sup iob. Electionis ⁊ ꝓprie voluntatis est ois malicia hominis. Bern̄. sup canti. Si in die ieiunij mei inueniꝛ voluntas mea: nō tale ieiuniū elegit sponsus nec sapit illi ieiuniū meum qđ non liliū obedientie: sed viciuȝ ꝓprie volūtatis decoxit. Ego ergo nō solum de ieiunio: sed de silentio: de vigilijs: de oratōe: de lectione: de opere manuū. postremo de omni obseruatiōe mōachi: vbi inueniꝛ volūtas sua in ea ⁊ non obediētia magistri: idipsum sentio. Idē de libero arbitrio. Duo sunt que iniustā comprobant voluntatē: vel cum peccare vel cuȝ impune peccasse libet. Ideȝ in sermo. Quid odit aut quid punit deus p̄ter propriam voluntateȝ: cesset voluntas propria ⁊ infernꝰ iam nō erit in quem enim ignis ille deseuiet nisi in volūtatē propriam. Idē. Unde sunt scandala ⁊ vnde ꝑturbatio nisi q̄ propriā sequimur voluntatem. ⁊ tenē quod voluerit ipsa in corde nostro diffinientes si quomodo id prohiber.

contingat continuo in impatientiam ⁊ murmurationē ⁊ scandalū ꝓni sumus.

¶ De remorsione.

Capitulum ij.

Rego.in mora. Dū nulla bonorū opeꝝ ꝯfidētia fulcit̄:intueri summa mens trepidat:q: ipam ꝯscientia accusat. Idem. Quisquis a preceptis dñicis discordat opere:quotiens ea audit vel legit. corde suo reprehenditur atq; confundit̄.q: id quod non fecit memoratur. Nam in quo se errasse considerat:ipsa se latenter conſciētia accusat. Idem super Ezech. Scriptura sacra eis suauis est ad loquendū:cui interius impressa ad viuendū fuerit. Nam ſmo dulcedinem non habet:quem vita reproba intra conscientiam remordet. Isidorus in syno. Nulla pena grauior mala conscientia. vis autem nunq̄ʒ esse tristis bene viue. Isi. de sum.bono. Omnia fugere poterit homo preter cor suum.non enim potest a se quisq̄ʒ recedere vbicunq; enim abierit reatus sui conscientia illum non derelinquit. Idem. Abyssum abyssum inuocare:est de iudicie sue conscientie ire ad iudicium damnationis eterne. Ambro.de offi. Que pena grauior q̄ʒ interioris vulnus conscientie. Nonne hoc magis fugiendum q̄ʒ mors:q̄ʒ dispendium:q̄ʒ exilium:q̄ʒ debilitas:q̄ʒ dolor est. Bernar.de conside. Viciosus viciorum conscientias non refugit:⁊ vbi omnes sordent vnius fetor minime sentit̄. Idē. An non inflationes. Supra libro.ij.de intelligētia. Idem in sermo. Quis magis mortuꝰ eo qui portat ignem in sinu:peccatum in cōscientia:nec sentit:nec excutit:nec expauescit. Idem. Qui conscientias. Infra de mutabilitate. Sene.in epistola. Quid prodest recondere ⁊ se:oculos hoīm auresq; vitare: bona conscientia turbam aduocat:mala etiā in solitudine anxia atq; sollicita est.si honesta sunt que facis omnes sciāt:si turpia quid refert neminem scire cum tu scias.o miseruʒ si contemnis hunc testem.

¶ De stultiloquio.

Capitulum iij.

Regorius in mora. Stulte contra deum loquit̄:qui inter diuine aīaduersionis flagella positus iustificare semetipm conatur. Idem. Duo sunt genera locutionū importuna valde ⁊ noxia generi humano. Unū quod curat etiam peruersa laudare:aliud qđ studet:semper etiam recta corrigere. Idem. Sicut pleriq; reticēt. Infra de credulitate. Idem. Apud homines cor ex verbis:apud deum vero verba pensantur ex corde. Ideʒ. Qui verba sua metiri nesciunt:proculdubio ad ociosa dicta dilabuntur.in quibus si se minime reprehendunt:statim ad noxia ⁊ contumeliosa prosiliunt. Idem in dialogo. Loquendo cū secularibus fit:vt ab ociosis ad noxia:a leuibꝰ ad grauiora veniamus.⁊ os nostrum ab omnipotente domino tanto minus exaudiatur in prece:quanto amplius inquinatur stulta locutione. Isidorus de sum bono. Quadripartita est loquendi ratio.quia vel bonuʒ bene:vel malum male:seu bonum male:seu malum bene profertur. Bonum quippe bene loquitur qui ea que recta sunt humiliter annunciare videtur. Malum male loquitur:qui quodlibet flagitium persuadere conatur. Bonum:male loquitur:qui quodcunq; rectum arroganter predicare sentit̄. Malum bene loquitur:qui aliquod narrando vicium detestatur:vt ab eo homines auertantur. Augustinus super cano. Jacobi. Lingua facilitatem habet motus: in vdo posita est:facile in lubrico labitur.quanto illa citius ⁊ facilius mouetur:tanto tu aduersus illam fixus esto.

¶ De multiloquio.

Gregorius in moral'. Certum est q̄ verbosus vir iustificari nequeat. Ideʒ. Mētis iusticia desolatur quando ab immoderata locutione non parcitur. Idem in pastoral'. Quia murum silentij nō habet patet inimici iaculis ciuitas mentis:⁊ cum se p multa verba extra semetipm eijcit:apertam se

totam aduersario ostendit.quam ille tanto
sine labore superat:quanto ⁊ hec eadē que
vincitur contra semetipsam per multiloqui
um pugnat. Prouer.xxv.Sicut vrbs pa-
tens ⁊ absq3 murorum ambitu.ita vir qui
non potest in loquendo cohibere spiritum
suum. Idem super ezech. Ualde difficile est
vt qui multa loquitur non etiam mentiatur
Isidorus in syno. Loqui multum stulticia est
⁊ vox insipientis in multiplicatiōe sermonis
Idem Multiloquium non declinat pecca-
tum.fluuius enim exundans cito colligit lu-
tum. De.nugis Gregorius in moral.
Ociosum verbum est.quod aut ratione iu-
ste necessitatis:aut intentione pie vtilitatis
caret. Idem. Qui verba. Supra eodem
Ambro.sup bti immaculati. Non medio
cre periculum est cum habeas tanta eloquia
dei ⁊ opera que fecit in genesi.in exodo.in
leuitico.numeri.deuteronomio.iesu naue.iu
dicium li.regū atq3 esdre:⁊ que dixit ⁊ que
fecit in euangelio:in actibus apostolorum:si
illis ꝑtermissis loquaris que seculi sunt:au-
dias que vana sunt ⁊ ociosa. Isido.in sy-
no. Sermo vanus vane conscientie iudex ē.
Mores enim hominis lingua pādit.⁊ qua
lis sermo ostenditur:talis ⁊ animus cōpro-
batur. Idem de sum.bono. Uani ser-
mones in ore christiani non debent inueniri
Nā sicut malos mores bona colloquia cor-
rigūt.ita praua colloquia bonos mores cor
rumpunt. Joh.chry.super matth. Om-
nis sermo vanus qui dicitur:in mundo spi-
ritu dictante profertur Hiero.in epistola
Quicquid non edificat audientes:in peri-
culum vertitur loquētium. Bern.in apo
lo. Uobis conuenientibus in vnū:vt apo
stoli verbis vtar.iam non est dominicam ce
nam manducare.panem quippe celestē ne-
mo est qui requirat. nemo qui tribuat:nihil
de scripturis sacris quisquam loquitur:nihil
de salute agitur animarum:sed nuge ⁊ risus
⁊ verba multa proferuntur in uentū. Idē
de precep.⁊ dis. Stultiloquia ⁊ vaniloquia
nunquam nisi contra mandata dei vsurpan
tur.peccata quippe sunt:⁊ deus ꝓhibet om
ne peccatum.⁊ tamen venialia non crimina
lia reputantur:excepto quod cum per con-
temptum vertuntur in vsum ⁊ consuetudi-
nem:⁊ tunc non peccati species:sed peccan-
tis intentio pensatur Idem de cōside. Fu
gienda ociositas mater nugarum:nouerca
virtutū. Inter seculares quippe:nuge nu-
ge sunt:in hore sacerdotis blasphemie:in-
terdum tamen si incidant ferende fortassis:
referende nunquam:magis interueniendu3
caute ⁊ prudenter nugacitati. Idem. Cō-
secrasti os tuum euangelio:nugis igitur iam
os aperire illicitum est.assuescere vero nu-
gas loqui sacrilegum est. Labia sacerdotis
ait propheta:custodiunt scientiam: ⁊ ex ore
eius requirunt legem:non nugas aut fabu-
las Idem Uerbum scurrile ab ore pro
cul sit:⁊ procul ab aure relegandum est. Fe
de enim ad cachinnos moueris: sed fedius
alios moues. De iactantia. Gregorius
in mor. Procaces quinq3 etiam nota iactā
tes proferunt.vt loquentes docti videantur.
Idem. Eoipso superbiens ab integritate sa-
lutis corruit:q̊ iactātia cuiuslibet virtutis in
tumescit. Idem. Arrogantes si non inue-
niunt voces hominum quas inhiāter expe-
ctant:ipsi scientiam suam laudantes predicāt
Idem in pastora. Eligit patiens quilibet ma
la perpeti:quam per ostentationis viciū bo-
na sua occulta foris publice cognosci: at con
tra eligit arrogans bona de se vel falsa iacta-
re ne mala possit vel minima perpeti. Isi
dorus de sum.bo. Culpabiliter manus ad
dominum expandit: qui facta sua iactanter
prodit. Bern.de.xij.gradibus. Mona-
chus iactator aut loquet aut rumpetur. Ple
nus est enim sermonibus:⁊ coartat eum spi
ritus vteri sui:propterea sitit ⁊ esurit audito-
res quibus suas iactet vanitates. De ex-
cusatione Gregorius i omel. Sūt multi qui
prauitatē suam ex alienis prauitatibus tuen-
tur.quia enim alios talia fecisse considerant:

se hec facere licenter putant. Idem in mora. Usitatum humani generis vicium est: ⁊ libendo peccatum committere: ⁊ cõmissũ negando abscondere: ⁊ conuictum defendendo multiplicare. Idem. Sunt nõnulli qui nequaquam deflent quod faciunt. sed etiam laudare ⁊ defendere non desistunt: ⁊ nimirũ cum defenditur culpa geminatur. Idem. Supbie viciũ est vt quod de se fateri quisqȝ quasi sponte dignatur. hoc sibi dici ab aliis dedignetur. Hierony. in ori. super osee. Libenter viciis nostris applaudimus: ⁊ superati voluptatibus obtendimus carnis infirmitatem: aut dura maiorꝫ imperia. Idẽ Nihil omnino agimus. Infra de consolatione mala. Isidorus de sum. bono. Est quorumdam excusatio peruersorum: qui dũ pro suis facinoribus arguuntur: verba iustorum pro censura declinanda abiiciunt: reseruantes se diuino iudicio: quo puniendi sunt durius: dum tẽporaliter contemnunt iudicari ab hominibus. Bernardus super canti. In animam peccat suam qui excusat dũ arguitur: repellens proinde a se indulgentie medicinam: ⁊ sic vitam sibi intercludẽs eternam. Idẽ de .xii. gradibus. Multis modis fiunt excusationes in peccatis. aut enim dicit qui se excusat: non feci: aut feci quidem sed benefeci. aut si male: non multum male: aut si multum male: non mala intentione. si autem de illa velut adam vel eua conuincitur: aliena suasione excusare se nititur. Idem super qui habitat. Omnes aliquando cadere necesse est: dũ in homo seculo detinentur sed alii quidem colliduntur: alii non quia dominus supponit manum suam. verum hoc interest inter eorum casus quod iustus suscipitur a domino ideoqȝ resurgit fortior. iniustus autem cum ceciderit non adiiciet vt resurgat. imo vero aut in pudorem noxium: aut in impudentiam cadit. aut enim excusat qꝺ fecit: ⁊ hoc est pudor adducens peccatum: aut fit ei frons meretricis: ⁊ iam nec deum timet nec homines reueretur. Ambro. in apolo. Aliqui homines cum a sacerdotibus corripiuntur: peccatum suum aggrauãt dũ negare cupiunt aut defendere Augustinus. Nonnulli. Sup li. i. de militibus.

Glo. psal. lxix. Maluȝ est peccare: peius est ꝑseuerare. sed pernitiosius est defendẽdo se i deũ culpã refundere. De accusatõe

Grego. i mora. Inuidi dũ bonũ qꝺ vidẽt accusare nequnt: excecati malicia malũ quod non vident ad accusationem querunt.

Isido. in syno. Nullũ iudices suspitõnis arbitrio: ante ꝓba ⁊ sic iudica. nõ eniȝ qui accusat sed qui cõuincit re⁹ est. Aug⁹ de ser. dñi in mõte. Accusare vicia officiũ ẽ virorꝫ bonorꝫ ⁊ beniuolorꝫ. De murmuratione

Grego. i omelia. Si iusta placere deo scim⁹: pati aũt nulla nisi q̇ dño placuerit possum⁹: iusta sũt cũcta que patimur. Unde valde iniustũ ẽ si ꝺ iusta passiõe ⁊ afflictiõe murmuram⁹. Idẽ. Qui ꝯtra suppositã sibi potestatem murmurat: liquet qꝺ illũ redarguit qui eandem homi potestatẽ dedit Idẽ in omelia. Regnũ celorꝫ null⁹ murmurãs accipit: nec vllus qui accipit murmurare põt.

Joh. chryso. in ser. Qui murmurat de periculo tentatiõis: murmurat de ꝓmio probatõis. Berñ de ꝯsiꝺ. Si is qui murmurãt ꝑm aiam mort⁹ est: qui ad murmurandum instigat quõ viuit: Idem in ser. Nihil sic horrendum vt murmur ⁊ dissensio in ꝯgregatõe monachorꝫ. Idem. Si moleste ceperis sustinere: si iudicare ꝑlatũ. si murmurare in corde: etiam si exterius impleas quod iubetur: non est virtus patiẽtie: sed velamen malicie Glo. numeri. xi. Ignis iuste vltionis in futuro illos excruciat: qui lingua inflammata a gehẽna murmurãt ⁊ detrahunt. De cõtentione Grego. i moral. Culpabiliores esse solent hi qui loqui in cõtentiõe inchoant: quã qui respõdẽt Idẽ Quisquis in seminando iurgia dilectiõem proximorum ꝑimit: hosti familiarius seruit.

Idẽ. Hypocrita assumpto sancto conuersationis habitu filiorũ suorũ custodiam

deserit. sed temporalia queq3 defendere etiá
iurgijs querit. Aug⁹ in regula. Lites nul
las habeatis aut q̄3 celerrime finiatis. ne ira
crescat in odium: ⁊ trabé faciat de festuca. et
animá faciat homicidá. sicut enim legistis. q
odit fratrem suum homicida est. Idem.
Uobis a verbis durioribus parcite: que si
emissa fuerint ex ore vestro: nō pigeat ex ipso
ore proferre medicaméta vnde facta sunt vul
nera. Isido. in syno. Cótentio faces odio-
rum accendit: pacem cordis contentio extin
guit: concordiam cótentio rumpit. Sene-
ca in epistola. Rixa est inter competitores.

¶ De ꝯuiciatóe. Grego. in moral'.
Sepe praui dum sue viciū fortitudinis igno
rant: audéter alioꝝ rectitudiné lacerát. cūq3
contra bonos sibi auctoritatem increpatióis
arripiunt: aut ea bona proferunt que nō vi-
dendo sed audiendo didicerunt. aut ea mala
alijs mentientes ingerunt que ipsi ꝯmiserūt.
Idem. Sepe qui in potestate sunt ad sub
iectorum passim contumelias erumpunt: et
hoc quod inuigilátes regimini seruiunt: per
lingue procacitatem perdunt. minori scilicet
rectitudine verba iudicis pensantes. quia q
sine causa fratrem fatuū dixerit: gehenne se
ignibus adijcit Johá. Chryso. de ꝯpunc.
cor. Siue fatuū quis dixerit: siue vanum: siue
latronem: siue quolibet alio noíe iniuriá vel
maledictum fratri ingesserit: ex quolibet ho
rum vocabulo sub maledicti titulo gehenne
ignis supplicijs ꝯdemnat. Augustinus.
Quicunq3 conuicio. Supra i capitulo de sa
tisfactione. li. ij. Hiero. in epistola. Nec si
bi quisq̄3 de corporis castitate supplaudat cū
de verbo ocioso q̄cunq3 locuti fuerint ho-
mines reddituri sunt pro eo rationem in die
iudicij: cum etiam homicidij sit reatus con-
uicium in fratrē. Bern̄. in epistola. Ego
plagis ꝯscientie mee nullū iudicio accómo-
datius medicamentū ꝓbris ⁊ ꝯtumelijs: non
est proinde q̄ pro me mouear homuncio oí
opprobrio dignus ⁊ despectatione.

¶ De derisione. Grego. i mor.
Timendum est ne etiá nobis cadentibus sur
gat: qui a nobis státibus irridetur: q̄3uis sta
re iam nō nouerit qui non stanté nouerit irri
dere. Idé. Illū facit humana derisio deo
ꝓximū: qué ab humanis prauitatibus vite i
nocentia seruat alienū.

¶ De maledi-
ctione. Grego. in mora. Aliter maledictū
profertur pretextu iusticie. aliter liuore vindi
cte. Idem. Cū sancti viri maledictóis sen
tentiá ꝓferunt: nō ad hanc ex voto vltionis.
sed ex iusticia examinis erumpunt. Idem
Qui maledictionibus inimicū impetūt: qd
aliud in illo deū facere volūt: nisi q̄d ipsi aut
facere nequeunt: aut erubescūt. Idé in re
gis. ad quendam archiepm. Nil te ostendis
de celestibus cogitare: sed terrená te cogita-
tionem habere significás: dū ꝑ vindicta ꝓ-
prie iniurie quod sacris regulis ꝓhibet ma
ledictū anathematis inuexisti. Idé in dial'.
super illud. Neq3 maledici regnū dei possi-
debunt. Pensa q̄3 grauis est culpa que sepa
rat a regno vite. Aug⁹ de cóflictu. Quid
de illis dicédum est qui furore cecitatis vsq3
ad verba prorumpunt maledictióis: nisi hoc
quod apostolus ait: neq3 maledici regnum
dei possidebunt. Prouer. xxvi. a. Male
dictum frustra prolatum in quépiam deuol-
uetur. Interl'. in proferentem. Ibidem glo.
Est aliquod maledictum iuxta diuinam iusti
ciam vt excōmunicatio. Joh̄. Chryso. de
compunc. Christus orare nos pro calūnianti
bus iubet. nos autem insidias ⁊ dolos etiam
amicis concinnamus. Christus maledicenti-
bus benedicere iubet: nos autem econtrario
aut priores maledicimus: aut maledici alte-
rius multiplicata maledicta restituimus.

¶ De detractione. Grego. super
Ezechielé. Peruersoꝝ derogatio vite no-
stre approbatio est. quia iam ostenditur ali-
quid iusticie nos habere: si illis displicere in
cipimus qui non placent deo. Idem. Ne
immoderátis. Infra de infamia. Isido. in
syno. Detractio graue crimen est: detractio
grauis damnatio est. Idem. Nūq3 detra

onus libenti necesse é humero subire. Idé
Qui adhuc valetis huius mũdi occupatio
nes fugite. q: quanto quisq3 in eo profecerit.
tanto vt video ab amore dei amplius decre
scit. Idé in ome. Usu terrene cure a cele/
sti desiderio obdurescit animus: ꝛ dum ipso
suo vsu durus efficitur per actõem seculi: ad
ea molliri nõ valet que ptinét ad charitatem
dei. Idé in mora. Male hõ viuit: q̄n eũ
seculariũ negocioꝝ estus illudit ꝛ inquietat.
Idé. Plus in hoc mundo. Infra cap. de
honore. Idé super ezech. Quibusdã pra
uis mentibus nihil est laboriosius q̃3 si eis p̃/
cipiatur vt in huius mundi actibus non la/
borent. Aug⁹ de vera religiõe. Amici hu
ius mũdi tam timét ab eius amplexu separi:
vt nihil sit eis laboriosius q̃3 huius seculi cu
ris nõ laborare. Isido. de sum. bo. Quá/
to quisq3 curis mũdi maioribus occupatur.
tanto facilioribus vicijs p̃mit. Idé. Mũ
di amatores nõ solũ ex eo rei sunt ꝙ infima
p̃ summis appetũt. verũetiã miseri p h ꝙ cũ
graui erũna ad ipa desiderata ptingũt. Idẽ
Longe a deo. Supra li. ij. de orõe inaccepta
Ambro. in ser. Excitat diuité occupatum
cupiditas: excitat cura puigil aliena rapien/
di: torquet inuidia: mora vexat: sterilitas pro/
uentum infecunda perturbat: sollicitat abun
dantia. Idem in epistola. Etsi alijs diues
videtur sibi pauper est qui nõ vtit eo quod
habet. qui adhuc alia rapit: alia desiderat.
Leo papa. Diabolus oim discutit ꝯsue/
tudines. oim ventilat curas: oim scrutat af/
fectus: ꝛ ibi causas querit nocendi vbi qué/
piam viderit studiosius occupari. Bern̄.
de ꝯtéptu. Sane vt exercitij spũalis ꝛ puri
cordis indicium euidens est contéptus exte/
riorũ. sic eorũdem sollicitudo certum signum
est mentis inculte. Sene. in epi. Quisqs
se fortuitis multum dedit: ingentem sibi ma/
teriam perturbationis ꝛ inexplicabile3 facit.
vna hec via est ad tuta vadenti: externa siue
fortuita despicere: ꝛ honesto contentum esse
Idem. Omnia impedimenta dimitte: ꝛ
vaca bone menti. nemo enim ad illam per/
uenit fortuitis occupatus.

De mutabilitate.

Capitulum v.

Grego. in regis. Si laudibus aliorũ
letamur: ꝛ alioꝝ vitupatiõibus frã
gimur: gloriã nostrã nõ in nobis: s3
in alioꝝ ore posuimus. Idé in mora. Dũ
cor i aduersis sperat ꝓspa: in ꝓspis formidat
aduersa. huc illucq3 quibusdã fluctibus vol/
uit. ac per modos varios reꝝ alternantium
mutabilitate versatur. Aug⁹ de pastorib⁹
Hoim temerarijs iudicijs plene sunt oĩa. D
quo enim multũ desperauimus subito ꝯuer
titur: ꝛ fit optimus. de quo presumpseram⁹
subito deficit ꝛ fit pessimus. Nec timor ergo
noster certus est: nec amor noster certus est.
quis sit hodie quisq3 vix nouit ipse homo. si
auté vtcunq3 nouit ipse q̇d sit hodie: q̇d aũt
cras erit: nec alius nec ipse. Idem de me
dia. Heu me tante infelicitatis: tante pditio/
nis. dum enim que retro sunt obliuiscens ad
ea que ante sunt me extédere volo. subito ne
scio qua miseria me relabi ad inania ꝛ noxia
ꝯspicio. Bern̄. in ser. Qui ꝯsciétias suas
in alienis labijs ponũt: modo magni: modo
parui sunt: mõ nulli: s̄m ꝙ adulantiũ linguis
vel vitupare placuit vel laudare. Sen̄. in
epistola. Hoc habent inter cetera boni mo/
res placent sibi: permanent. leuis est malicia
sepe mutat nõ in melius sed in aliud.

De vagatione.

Capitum vi.

Grego. in pasto. Interior est custo/
dia cordis que ordinata exteri⁹ ser/
uat mébra corpis. q̇ ergo statũ mét̃
perdidit subsequenter foras in incõstantiam
motionis fluit. atq3 exteriore mobilitate indi
cat ꝙ nulla interius radice ꝯstãtie subsistat.
Hiero. in epl'a. De agmine colũbarũ cre
bro accipiter vnã sepat: quã statim inuadat
ꝛ laceret: in cuius carnibus ꝛ cruore satiet.
ꝛ morbide oues suũ relinquét gregé: ꝛ lupo
rum faucibus deuorant. Idé super illud

Gene.iiij.ſm aliam lram. Egreſſus cayn a facie domini habitabat in terra naid: qđ interpretatꝛ fluctuatio. qcūqꝫ enim a dño recedit: ſtatim ſeculi fluctibꝰ quatitur: ⁊ mouentꝛ pedes eiꝰ. Auguſt. Cohibeat ſe.li.ij.de continentia viſus. Bern̄. Nihil turpius lib. .i.de monachis malis. Sene.in epi. frequens migratio corporis inſtabilis animi ꝓpriū eſt: coaleſcere ocio non poteſt. niſi deſijt circūſpicere ⁊ errare. Idem. Ut animū poſſis continere primū corporis tui fugam ſiſte: deinde remedia continuata plurimum ꝓficiūt. Idem. Sine diſcere oclos tuos: ſine aures aſſueſcere ſaniorībꝰ verbis. quo cū ꝓceſſeris in ipſo tranſitu aliq̄ que renouent cupiditates tuas tibi occurrent. Idem. Primū argumentū compoſite vite exiſtimo: poſſe conſiſtē: ⁊ ſecū morari. Idem. Non conualeſcit planta q̄ ſepe transferꝛ. nihil tam vtile eſt qđ in tranſitu proſit. Idem. Auarior: ambitioſior: luxurioſior: immo vero crudelior ⁊ inhūanior redeo: qꝛ inter homines fui.
Idem. Nuſqꝫ eſt q vbiqꝫ eſt. Idē. Uitam in peregrinatione agentibꝰ: hoc euenit: vt mlta hoſpitia habeant: nullas amicitias.

De curioſitate.

Caplm. vij.

g Rego.in regiſ. Dū incōgrua dicētes audire non renuis: non ſolum opinionē tuam: ſed grauas ⁊ aiam.
Idē in ome. Graue curioſitatis eſt viciū: que dū cuiuſlibet mentē ad inueſtigandam vitam proximi exteriꝰ ducit. ſp ei ſua intima abſcondit: vt aliena ſciēs ſe neſciat: ⁊ omnis curioſi animꝰ q̄nto peritꝰ fuerit alieni meriti: tanto fiat ignarꝰ ſui. Idē ſup ezech. Sic malus aer aſſiduo flatu tractꝰ inficit corpꝰ. ita peruerſa locutio aſſidue audita infirmantiū inficit animū vt tabeſcat delectatione praui operis: aſſiduitate curioſi ſermōis. Idē in mora. Fit recto retributionis examine. vt qui exteriori oculo negligenter vtiꝛ: interiori cordis oculo non iniuſte cecꝛ. Idem. Plerūqꝫ reo. Infra libro.iiij.de innocentia.

Aug.in confeſ. Cum mihi accidit vt me amplius cantꝰ q̄ʒ res que cantatꝛ moueat: penaliter me peccare confiteor. ⁊ tūc mallē non audire cantantem. Idem. Preter concupiſcentiā carnis q̄ ineſt in delectatiōe omniū ſenſuū: ⁊ voluptatem cui ſeruientes depeūt. q longe ſe faciūt a te domine: ineſt anime ꝑ eoſdē ſenſus corporis: q̄dam non ſe oblectandi in carne ſed expiendi per carnē vana ⁊ curioſa cupiditas noīe cognitionis ⁊ ſciētie palliata. Idem. Pulcras formas ⁊ varias: nitidos ⁊ amenos colores amant oculi. non teneant hec animam meam. teneat eam deꝰ q fecit hec bona valde. ſed ipſe eſt bonū meū: non hec. Idem de vera religi. Miſeri homines qbꝰ cognita vileſcūt ⁊ nouitatibꝰ gaudent. libentiꝰ diſcūt q̄ʒ norūt: cū tamen cognitio ſit finis diſcendi. Ioh. chryſo. i ſermo. In theatro non ſolū vides res infauſtas: ſed ⁊ audis ſupercilioquia. ⁊ ex ipſo inceſſu meretricis ⁊ habitu molliris: vbi auditu ⁊ cantu diabolico leduntꝛ aures tue. ⁊ vndiqꝫ percutiꝛ mens tua. Iſi.in ſyno. Noli querere quid qſqꝫ dicat vel faciat: euita curioſitatem omitte curam que ad cauſam tuam non pertineat. Idem. Oculi prima tela libidinis. viſio prima concupiſcentia mlieris. Idem de ſum.bo. Quidam curioſi delectantꝛ audire qnoſlibet ſapientes. non vt veritatē ab eis querant. ſed vt facundiam ſermonis eoꝝ cognoſcant more poetaꝝ. q magis compoſitionem verboꝝ q̄ʒ ſententiam veritatis ſequūtur. Bern̄.in medita. Multi multa ſciūt: ⁊ ſemetipſos neſciūt: alios inſpiciūt ⁊ ſeipſos deſerūt. deū querūt per iſta exteriora deſerētes interiora ſua quibꝰ iterior eſt deꝰ. Idē de.xij.gra. O dyna quid neceſſe eſt vt videas mulieres alienigenas: qua neceſſitate: qua vtilitate: an ſola curioſitate: ⁊ ſi ocioſe vides non tamen ocioſe videris. Idem. Serua cōmiſſum: caue prohibitū: ne perdas conceſſum. quid mulierem tuam mortem tam intēte intueris: quid illuc tam crebro vagantia lumina iacis. Idem. Niſi mens minus ſe

hes si te bene perspexeris. Idē. Erit ille
apud deū. Infra de credulitate. Iohānes
Chryso. in ser. Ad cōdemnandū ceteros oē
vite nostre tempus absumimus: a quo vicio
neqꝫ seculi hominē: neqꝫ monachum vllum
facile inuenias liberū. Hiero. in epistola.
Quia homines sumus: ⁊ interdū ꝯ annoꝝ
maturitatē pueroꝝ vicijs labimur. Si me
vis corrigi delinquentē aperte increpa tm̄.
ne occulte mordeas. Bern̄. super canti.
Unus est detractor qui loquitur: ⁊ vnū tm̄
verbū profert: ⁊ tamen illud vnū verbum
vno in momento: multitudinis audientiū au
res inficit: animas interficit. Idē de con-
side. Detrahere an detrahentem audire: qd
horum damnabilius sit non facile dixerim.
Anß. de sili. Tria sunt genera homicidij
que pari plectuntur pena interfectio hoim:
detractio ꝓximoꝝ: odiū fraternū. Idem.
Detractio est quotiēs quis aliquid ea inten
tione de aliquo dicit vnde ipse minꝰ amari
vel appreciari possit. De adulatione.
Grego. in dialogo. Moris est vt occupa
to in multis animo adulatio valde surripiat.
si ab ipso cordis ostio nequaqꝫ fuerit citius
repulsa. Idē in regis. Nec nouum nec re
prehensibile est in eligendo epo populi sevo
ta in duas partes diuidere: sed graue est qn̄
in huiusmodi causis nō ex iudicio: sed ex solo
fauore adulationis venit electio. Idem in
ome. Uix pro culpa sua quēpiā aperta voce
reprehendimus. ⁊ adhuc quod est grauius
aliqn̄ si persona in hoc mūdo potēs sit eius
forsitan ⁊ errata laudanꝭ. ne si auertatur per
iracundiā munus subtrahat qd̄ impēdebat.
Ambro. de offi. Non est vera amicicia vbi
est fallax adulatio. Idem. Prospiciendū
est ne adulantibus apiamus aurem. emolliri
enim adulatione non solū fortitudis nō esse:
sed etiam ignauie videtur. Augꝰ de que-
stio. ve. ⁊ no. testa. Adulator est qui ideo dat
consensum ne offendat eum quē optat habe
re propiciū. Idem de trini. Si inimicus
insultat ferendus est: amicus autē si errat do
cendus est. si docet audiendus. laudator ve-
ro ⁊ errans ꝯfirmat errorem. ⁊ adulans illi
cit in errorē. Hiero. in glo. matth. xi. Ri
gida vita ⁊ predicatio vera declinare debet
molliū palacia. que frequentant mollibus in
duti adulantes qui ponūt puluinaria sub cu
bito. qui vitā palpant peccantiū: nō pungūt.
vt vel sic aliquid venenꝭ. Bern̄. Habet
vera. Infra lib. iiij. de amicicia. Glo. sup
psal. lxix. Plus nocet lingua adulatoris: qꝫ
manus persecutoris. Sene. in epi. Illud
precipue nos impedit ꝙ cito nobis placemꝰ
si inuenimus qui nos bonos viros dicat: q
prudentes: q sanctos: ⁊ nō sumꝰ. ¶ De
suggestione. Grego. super Ezech. Hi qui
⁊ alios ad iniquitatem suadendo pertrahūt:
in semetipis ministeriū demonum suscipiūt.
Hiero. in epistola. Cum de aliquibus q
sanctum nomē profitentur aliquid criminis
vel falsi sonuerit vel veri patuerit: instāt ma
li. satagunt ambiunt: vt de alijs oibus hꝰ cre
datur. Isi. de sum. bo. Deteriores sunt q
siue doctrinis siue exemplis vitam moresqꝫ
bonoꝝ corrūpunt: his q substantias alioꝝ
prediaqꝫ diripiunt. De turpiloquio.
Hiero. in epistola. Non flagito lingue ni
torem sed anime puritatē. apud christianos
enim soloecismus est: ⁊ magnū viciū turpe
qd vel narrare vel facere. Bern̄. in ser.
Dū ociosa tanqꝫ minima spernimus: ad tur
pia interdū ⁊ inhonesta dilabimur. De
mendacio. Gre. in mora. Deus mēdacio
nostro non ēget. qꝛ veritas fulciri nō querit
auxilio falsitatis. Idē. Sūmope cauendū
est omne mendaciū: qꝫuis nōnunqꝫ sit aliqd̄
genus mendacij culpe leuioris. s. si quisqꝫ be
neficium prestando mentiaꝭ. Idem. In-
caute sunt humiles qui se mēdacio illaqueāt
dū arrogantiā vitant. imo mentiendo sꝑbi
unt qui ꝯ veritatem se erigūt quā relinquūt.
Idem. Quisquis expositor. Infra li. iiij.
de doctrina. Isido. in syno. Caue menda
cium in omnibus: mendacio enim fides tol-
litur: error inducit: veritas aboleꝭ: nullū mē

dacium potest esse iustū. Idē de sum.bo.
Testis falsidicus tribus est personis obnoxi
us:primū quidē deo:quē piurando ɔtēnit.
ɔsequenter iudici quē mentiēdo fallit.postre
mo inocenti:quē mētiendo ledit. Idem.
Nōnunq̄ȝ peius est mendaciū meditari q̄ȝ
loq.nā interdū q̄sq̄ȝ incautus solet ex p̄cipi-
tatione loq mēdaciū.meditari aūt nō pōt nisi
p studiū. Aug⁹ in enchy.Utiqȝ v̄ba pro
pterea sunt instituta:nō p q̄ inuicem se hoies
fallāt.sed p que in alterius q̄sq̄ȝ noticiā cogi-
tatōes suas pferat. Idē.Mihi videt̄ oē
mendaciū esse pctm̄ quidē:sed multū inter-
esse quo animo ⁊ de quibus rebus quisq̄ȝ
mētiat̄. Idē.Omne mendaciū ideo dicē
dū est esse peccatū.q: hō nō solū qñ scit ipse
qd verū sit:sed etsi qñ errat ⁊ fallit̄ sicut hō:
hoc dȝ loqui qd̄ animo gerit:siue illud verū
sit:siue putet ⁊ nō sit. Idē i li.de mēdacio
Mēdaciū est falsa significatio vocis cū in-
tentione fallendi. Idē de vera religione.
Inest omni mentiēti volūtas fallēdi:etiam si
ei nō credat̄. Idē de doc.christiana.Ne-
mo mentiēs in eo qd̄ mentit̄ seruat fidē.naȝ
hoc vult vtiqȝ vt cui mentit̄ sibi fidē adhibe
at:quā tñ ei mentiēdo nō seruat.oīs aūt fidei
violator iniquus est. ¶ De iuratione.

Aug⁹ de mendacio.Dico vobis nō iura
re oīno:ne scȝ iurando sel' ad facilitatē iurādi
veniat̄.ex facilitate ad ɔsuetudinē:⁊ ex ɔsue-
tudine in piuriū decidat̄. Idē sup cano.
iaco.Falsa iuratio exitiosa est.v̄a iuratio pe-
riculosa.nulla secura. Idem.Quā graue
peccatū est periurare.compendiū tibi dedit
scriptura dicens.Noli iurare. Idē.Per
iuriū precipitiū est.qui iurat iuxta est.qui nō
iurat longe est.qui verū iurat nō peccat:sed
ppe est ad peccatū.sed qui nō iurat non pec
cat ⁊ longe est a peccato. Idem.Qui iu-
ramētū exigit ab alio:multū interest si nescit
illum falsum iuraturū:an scit.Si enim nescit:
⁊ ideo dicit:iura mihi:vt fides ei fiat.nō au-
deo dicere esse peccatū:tamen humana ten-
tatio est.Si aūt scit ⁊ cogit eū iurare:homici
da est.ille enim suo periurio se pimit. Io
in epi.Sine dubio minus malū est per deuȝ
falsum iurare veraciter:q̄ȝ per deū verū iu
rare fallaciter.quanto enim p qd̄ iurat̄ ma-
gis est sanctū:tanto magis est penale piuriū.
¶ De blasphemia. Gre.in mora.
Filij in cordibus deo maledicūt cū recta no
stra opera a nō rectis cogitationibus pdeūt.
cum bona in aperto exerunt. sed noxia in oc
culto moliuntur. Idē ibidē.Deo quippe
maledicūt cū se ⁊ ab illo accepisse vires itel
ligunt.sed tñ de eius muneribus ppriā laudē
querunt. Aug⁹ de vera religione.Bla-
sphemia est cū aliqua mala dicunt̄ de bonis.
Itaqȝ iā vulgo blasphemia est vbi mala ver
ba de deo. Glo.augus.ephe.iiij.Blasphe
mia est per quā de deo ipso falsa dicuntur.⁊
ideo peius est blasphemare q̄ȝ peierare.q:
peierando false rei adhibetur testis de⁹:bla
sphemando de ipso deo falsa dicunt̄. Idē
sup Iohānem.Flagellatus ē christus flagel-
lis iudeoꝝ:sed nō minus flagellat̄ blasphe-
mijs falsoꝝ christianoꝝ. Ioh. Chryso.su
per Ioh.Glorificemus deū:nō per fidē so-
lum:sed etiā per vitā.q: aliter nequaq̄ȝ eri
gloria sed blasphemia.nō enim ita blasphe-
mat̄ deus a gentili existente inquinato vt a
christiano corrupto. Berū.Fugiēda ocio
sitas.Supra de nugis. Idē.Cauete ne q̄
parua.Supra lib.ij.de peccato. Glo.ysa.
xviij.Omne peccatū blasphemie compatuȝ
minus est. psal.lxviij.Grauius peccat cō-
temptor sedentis in celo maiestatis: q̄ȝ cruci
fixor ambulantis in terra paupertatis.
¶ De occupatione.
Capitulum iiij.
Rego.in dialo.Multū est q vni-
g uscuiusqȝ presulis mentē curaꝝ den
sitas deuastat.cūqȝ animus diuidit̄
ad multa fit minor ad singula.tantoqȝ ei in
vnaquaqȝ re surripit̄ quanto latius in pluri
bus occupat̄. Idē in regis.Sicut toto de
siderio debemus curas ⁊ occupatōem hui⁹
mūdi fugere.ita si desit q̄ p̄dicet occupatōis

ezech. Sicut qui a fide recedit apoſtata eſt:
ita qui ad peruerſuz op⁹ qđ deſeruerat redit
ab omnipotēte deo abſqz vlla dubietate apo
ſtata iudicať: etiam ſi fidem tenere videatur.
Idem in regiſ. Minoris exceſſus eſt ve-
ritatē non cognoſcē: qꝫ in ea agnita non ma
nere. Aug. de ci. dei. Audeo dicere ſup-
bis eſſe vtile cadere in aliqđ apertum mani
feſtūqz peccatū: vnde ſibi diſpliceāt qui iam
ſibi placendo ceciderant. Salubrius eniz pe
trus ſibi diſplicuit quādo fleuit: qꝫ ſibi pla-
cuit qñ pſumpſit. Idē in li. de viduita. In
viduali ⁊ virginali continentia excellentia
muneris amplioris expetiť. qua expetita ⁊
electa ⁊ voti debito oblata: iam non ſolū ca
peſcere nuptias: ſed etiam ſi non nubať vel
le nubē damnabile eſt. Idem. Cuz quiſqz
non reddit quod non impio compulſus: ſed
cōſilio cōmonit⁹ vouit: tanto magis frauda-
ti voti auget iniquitatē: quanto min⁹ habuit
vouendi neceſſitatem. Idem. Plane non
dubitauerim dicē lapſas animas a caſtitate
ſanctiore que voueť deo: adulteris eſſe peio
res. Idem in li. de verbis apoſtoli. Sem
p adde: ſp ambula: ſp profice: noli in via re-
tardare. noli retro redire. noli deuiare. Re-
manet enim q non pficit: retro redit qui ad
ea relabiť vnde iam receſſerat. deuiat q apo
ſtatat. Hiero. in epl'a. De dei virgine fa-
cta es corruptio ſathane: de ſponſa chriſti fa-
cta es ſcortū execrabile: de tēplo dei fanum
immūdicie. de habitaculo ſpirituſſancti tugu
riū diaboli. que prius icedebas cū fiducia vt
columba: nunc lates in tenebris vt ſtellio
¶ Iſido. de ſum. bo. Quemadmodum ad
virtutem tendētes culmen non a ſummis in
choant: ſed a modicis: vt ſic ſenſim ad altiora
pertingant. ita ⁊ qui dilabunť ad vicia non
ſtatim a magnis criminibus incipiunt: ſed a
modicis aſſueſcūt: ⁊ ſic ad maxima prorūt.
Idem. Multis argumentis inſidiať dia
bolus eis qui renunciant ſeculo: vt ei ſe ite-
rū amore ſubſternant. grauius autez illos cō
cupiſcentijs ſeculi ferit: quos poſt renuncia-
tionem ad mūdi amorē reduxerit. Berñ.
in epl'a. Habet quidem chriſt⁹ multos mili-
tes qui fortiſſime ceperunt ſteterūt: vicerūt.
paucos autem qui de fuga conuerſi rurſus
ſe periculo ingeſſerūt qđ declinauerant. rur
ſuſqz fugarent hoſtes quos fugiebāt. Idē
Beatus es ſi pugnādo moriaris: qz mortu⁹
mox coronaberis. ve autem tibi declinando
pugnam: perdis enim victoriam ſimul ⁊ co-
ronam. Idem. Si proficere currere eſt.
vbi non proficere ibi ⁊ currere deſinis. vbi
vero non currere: ibi ⁊ deficere incipis. hic
plane colligiť quia nolle proficere non niſi de
ficere eſt. Idem ſup canti. Septies cadit
iuſtus: ⁊ ſepties reſurgit. ſi tamen cadit in die
vt ſe cadere videat ⁊ cecidiſſe ſciat ⁊ reſurgē
cupiat. ⁊ requirat manū adiuuantis. ⁊ dicat:
domine in voluntate tua pſtitiſti decori meo
virtutem: auertiſti faciem tuam a me: ⁊ fa-
ctus ſum conturbatus.

¶ De conſuetudine.

Capl'm xij.

Grego. in mor. Uſitata culpa obli
gat mētē: vt nequaqꝫ ſurgē poſſit
ad rectitudinē: conať enim ⁊ labiť:
qz vbi diu ſponte pſtitit: ibi etiam cum nolue
rit coacta cadit. Idem ſuper ezech. Fron
tem cordis in impudentiam atterit culpa fre
quens. vt quo crebrius cōmittiť: eo de illa cō
mittentis animus minus verecūdeť. Idē
in regiſ. Si praue rei aditus anteqꝫ diu pa-
teſcat non clauditur vſu fit latior: ⁊ erit con-
ſuetudine licitū qđ ratione ⁊ lege conſtat eſſe
prohibitum. Idem in glo. treñ. iij. ⁊ Iob.
xi. Difficile ſurgit quem moles male con-
ſuetudinis premit. Iſido. in ſyno. Aſſidui
tas mores facit. ⁊ iugis vſus in naturam ſe
vertit. Idem de ſum. bo. Cogitatio praua
delectationem parit: delectatio conſenſionē:
conſenſio actionē: actio cōſuetudinē: cōſuetu
do neceſſitatē. Idē. Dum facta quedam
non grauia libere ac ſine metu cōmittimus:
ad peiora ſcelera ⁊ horrenda peccati ꝯſuetu
dine labimur. Augu. de libero arbitrio.

Ratio estimat luce veritatis: vt recto iudi-
cio subdat minora maioribus. Usus autem
ↄsuetudine ↄmoditatis plerūqȝ inclinatur:
vt ea pluris estimet que veritas minora con
uincit. Idem contra iulianū. Contra istaȝ
genitaliū concupiscentiā que ingenita nobis
est per originale peccatū: vehemētius vidua
q̄ȝ virgo: vehemētius meretrix cū casta esse
voluerit q̄ȝ que sp fuit casta ↄfligit: ⁊ tanto
amplius in ea superanda volūtas laborabit:
quanto maiores ei cōsuetudo vires dedit.
Idem in glo. super psal. Facilius est re-
trahi ab ingressu. q̄ȝ ab arrepto itinere p̄ue
consuetudinis reuocari. Joh. Chryso. de
ↄpunc. cor. Consuetudini contēnendi dū de
preteritis dolor nullus est: facilius superue-
nientibus malis locū damus. Ambro. de
offi. Usus cito inflectit naturam. Sen̄. in
epistola. Mali mala sua: quod maloꝝ vlti-
mū est amant. tūc aūt ↄsumata est infelicitas:
vbi turpia non solū delectāt: sed etiam pla-
cent. ⁊ desinit esse remedio locus. vbi q̄ fue-
runt vicia mores fiunt.

De obstinatione.

Capitulum xiij.

Rego. in mora. Praui audire bo-
g na patienter nequeūt. ⁊ cū vite emē
dationē negligūt: ad verba se obsti
nate responsionis accingunt. Idē. Quos
reatus similis sociat: concordi ptinacia etiam
defensio puersa ↄstipat: vt de facinoribus su
is alterna se inuicē defensione tueanꝭ. Au
gustinus de agone christiano. Nolētes se si
peccauerint corrigi: nihil aliud elegerunt nisi
cū h̄ mūdo dānari. Idē de vita christia-
na. Fit vt q̄ hoīes nō timent in delinquēdo:
in iudicio deum iudicem sentiant ⁊ vltorem.
Idē de fide ad petrū. Obdurate viuit si
ne qui nō conuertitur desperans de indulgē
tia peccatoꝝ suoruȝ: siue qui sic de misericor
dia dei sperat: vt vsqȝ in finem vite sue i suo
rum criminū puersitate permaneat. Jo-
hannes Chryso. in ser. Peccare hūanū est.
pmanere autem in peccatis diabolicum est.

Bern̄. de consid. Quid est cor duꝝ. ipm
est qd̄ nec compunctione scindiꝭ: nec pietate
mollitur. nec moueꝭ precibus. minis non ce
dit: flagellis duraꝭ: ingratū ad beneficia: ad
consilia inuidū: ad iudicia seuū: inuerecūduȝ
ad turpia: ipauidū ad pericula. Idem de
precep. ⁊ dispen. Elatio ↄtēnentis ⁊ impeni-
tentis obstinatio in minimis quoqȝ mandatiȝ
culpam facit non minimā: ⁊ conuertit in cri
men grauis rebellionis ventū leuem simpli-
cis transgressiōis. Idem in epistola ad p
prios parētes. O dira abusio: domus ardet
ignis instat a tergo: ⁊ fugienti phibetur egre
di: euadenti suadetur regredi. ⁊ hoc ab his
qui in ipso incendio positi sunt: ⁊ obstinatissi
ma demētia ac demētissima obstinatione fu
gere periculum nolūt: phdolor si contēnitis
mortē vestrā cur appetitis ⁊ meā. Idem
in ser. Nonnulli dura ceruice ⁊ attrita sunt
fronte: vt quo magis eis compatimur: tanto
magis nostra ⁊ cōpassiōe ⁊ patiētia abutāꝭ.
Idē. Putas ne filiū dei reputat iesum q̄s
quis ille est: hō q̄ ipsius nec terreꝭ ↄminatio
nibus: nec attrahiꝭ pmissionibus: nec prece
ptis obtēpat: nec ↄsilijs acqescit. nōne is si fa
teaꝭ se nosse deū: factiȝ eū negat: porro fides
sine opibus mortua est. Idē. Qui impe-
riū dedit ne peccaremus: penitentibus sta-
tuit vt ↄfiterēꝭ. Excludiꝭ itaqȝ digne a regno
dei oīs q̄ peccat: sed q̄ post peccatū labitur i
ↄtemptū. Glo. mat. xiiij. Carnale est cade
re: sed lapideū est iacere.

De desperatione.

Capitulum xiiij.

Rego. in regi. Diffidētie q̄dāmo-
g do genus est: ↄtra hoc qd̄ q̄sqȝ pre
dicat torqueri mesticia. Idem in
mora. Presumptio v̄tutis ppric tāto ḡuius
in despatōe est: quāto lōgius ab humilitate.
Idē. Graui despatōis telo mēs pcutiꝭ: cū
supne ire tribulatōibus p̄miꝭ. ⁊ linguaꝝ fo-
ras opprobrijs vrgeꝭ. Idē. Clausis ocul'
cordis eo aīa p̄cipitaꝭ in infimis quo obscu-
ratur a summis. ⁊ tanto securius mala tpalia

curiose seruaret: tua curiositas tempus vacuū non haberet. ⁊ si culpa non est: culpe tamen occasio est. ⁊ indiciū commisse ⁊ causa cōmittende. Idem. Monachꝰ qui sui negligens alios curiose circūspicit: dum quosdā suspicit superiores: quosdam despicit inferiores: ⁊ in alijs quidem videt qđ inuidet. in alijs quod irridet. inde fit vt pro mobilitate oculorum leuigatꝰ animꝰ: nulla vtiqꝫ sui cura grauatus: mō per superbiam ad alta se erigit: modo per inuidiam in ima se demergit.

Idem. Ex insolenti corporis motu recens anime morbꝰ deprehendit̄: q̄ꝫ diu enim a sui circūspectione curiosus torpescit: incuriā sui curiosam in alios facit. q̄ enim seipsum ignorat foras mittit̄ vt hedos pascat. Ans. de similitu. Curiositas est studiū perscrutandi ea que scire nulla est vtilitas. Sene. in edi. Nil tam damnosum bonis moribꝰ: q̄ꝫ in curioso spectaculo residere. tunc enim per voluptatem facilius vicia surrepunt.

¶ De negligentia.

Caplm. viij.

g Grego. in moral. Si curare parua neglligimꝰ: īsensibiliter seducti statim audenter etiam maiora perpemus. Idē. Plerūqꝫ de bonis per incurie viciū mala nascunt̄. Idem. Iniquorꝫ mētes q̄ damna sua ꝯsiderare negligūt: integritatē suā q̄si nesciētes ꝑdūt: amitūt nāqꝫ a corde innocentiā. ab ore veritatē: a carne ꝯtinētiā. ⁊ per accessum tp̄is ab etate vitā. Idē in regis. Dū diuina p̄cepta nos moneant ꝓximos sicut nosmetipsos diligē debē: nō parue negligētie est precepta dei despicere: ⁊ qđ sibi q̄s metuit alij non timere. Idem in pas. Si a circūspectionis sollicitudine cor destituit̄ vulneribꝰ aperit̄. q: hostis callidus tāto liberiꝰ pectus percutit: q̄nto nudū a prouidentie lorica deprehendit. Aug. de verbis domini. Sic hoīes negligūt vitam suam vt nolint habē malam rem nisi ipsam. Idem. Tu vulnꝰ. Infra li. iiij. de taciturnitate. Idē de natura ⁊ gratia. Cū vbiqꝫ sit presens qui multis modis per creaturam sibi seruientē auersum vocet: doceat credentem: consolet̄ sperantem: diligentem adhortet̄: conantem adiuuet: exaudiat deprecantem: non tibi deputat̄ ad culpam quod inuitꝰ ignoras. sed ꝙ negligis q̄rere qđ ignoras. neqꝫ illud ꝙ vulnerata membra nō colligis: sed ꝙ volentem sanare contemnis. Ioh. chry. de compūc. cor. Si forte in corpore parum aliquid morbi pulsauerit: statim ⁊ medicos adhibemus. ⁊ pecuniam profundimꝰ: ⁊ omni obseruantia q̄ competūt gerimꝰ: nec priꝰ cessat̄ q̄ꝫ q̄ molesta sunt mitigent̄. anima vero cū quotidie vulneret̄: cū per singula laniet̄: vrat̄: precipitet̄: ⁊ modis omnibꝰ pereat: nec parua quidem pro ea nos cura sollicitat. Idem. Nō aīa pro corpore sed corpꝰ pro aīa factū est. q̄ ergo quod primū ⁊ meliꝰ est negligit: ⁊ qđ inferius est excolit: vtrūqꝫ corrūpit. Idem. Certū est ꝙ omnes pariter corrūpat ⁊ absumat incuria. dū nemo est q̄ vel oportuna prebeat: vel importuna prohibeat. Idem sup ioh. Omni rei magis parcere debes q̄ꝫ tp̄i. aurū enim si contēpseris poteris rursus vel idipsum vel aliud recuperare: tempꝰ vero si perdideris difficile id resumes. Bern. in medita. Quanto diutiꝰ nos deꝰ expectat vt emendemur: tanto districtius iudicabit si neglexerimꝰ. Idem de contēp. mūdi. Nihil preciosiꝰ tp̄e. sed heu nihil hodie vilius estimatur. transeūt dies salutis ⁊ nemo recogitat. Idem super canti. Non curant carnales querere quantū desiderant inuenire. cupientes consequi: sed non exeq̄. Sene. in ep̄la. Nemo se iudicat q̄cq̄ꝫ debere qui tempus accepit. cū inter multa hoc vnū est qđ nec gratus quidem potest reddere.

¶ De securitate.

Caplm ix.

g Grego. in mora. Nōnunq̄ꝫ ipsis bonis q̄ agimus ad deterius ꝓpinq̄mꝰ q: dū leticiā menti pariūt: q̄ndā etiā securitatem gignūt. dūqꝫ mens secura redditur: in corpe laxatur. Idē. Sepe mens

dum de virtutis sue securitate resoluit: insidiante aduersario inopinate culpe telo psforat. Idem. Sepe quem tētationis. Infra c. de remissione. Idez. Sepe nōnullis graue periculū incauta securitas fuit: vt callidi hostis insidias non tentati sed iaz prostrati cognoscerent. Idē. Fit plerūqz. Infra libro iiij. de innocentia. Idez. Nōnunqz in parua. Supra lib. ij. de peccato. Idem. Quia amoris intimi calorem mens non habet: frigida deorsum iacet. ac si miserando modo fit quotidie tanto securior q̄nto peior. Idem in regis. Mater negligētie solet esse securitas. Aug. de conflictu. Loth exercitio malorū probatus inter sodomitas sanct⁹ fuit. in monte vero securitate corporis saluatus cuz filiabus peccauit. Joh. chrysosto. Uirtus fidei. Supra li. ij. de fide. Isidorus de summo bono. Neqz vnq̄z oportet penitentem habere de peccatis securitatem. Nam securitas negligentiam parit. negligentia autem sepe incautos ad vicia transacta reducit.

¶ De diiudicatione.

Capl'm x.

Grego. in regis. Graue est satis ⁊ indecens: vt in re dubia certa dicatur sententia. Idem in mora. Fit vt dum ad aliena diiudicanda mens ducit: proprij iudicij lumine priuet: ⁊ eo durius contra aliena superbiat: quo sua negligenter ignorat. Idem. Hoc propriū. Supra lib. ij. de superbia. Idē. Quisquis superbie vel inuidie in se tyrannidem captiua mente susceperit. hoc primū damnū patit: q clauso cordis oculo iudicij equitatem perdit. Nam cūcta que ab alijs vl' bene gerunt sibi displicēt: ⁊ sola ea q̄ ipse vel praue egerit sibi placent.

Idem. Cuncti vane glorie sectatores duz se hominib⁹ preferunt: alios quidem de fatuis sensib⁹: alios aūt de indignis meritis reprehendūt. alios enim censent nihil scire: alios non bene viuere. Idem. Sancti viri aliena opera etiam parua mirant: sua vero etiam magna despiciūt. Reprobi vero sua vel que parua sunt admirant. ⁊ plerūqz de suis malis bona estimant. de alienis autem bonis male sentire non cessant. Idē. Stulti cū prudentiū. Infra de obliuione. Hieron⁹. in epi. Periculosum est de seruo alterius iudicare. ⁊ non facilis venia praua dixisse de rectis. Johannes chryso. de compunc. In alienis delictis seueri ⁊ amarissimi iudices residem⁹. nostras autem trabes oculis infixas proprijs non videmus. qui aliena etiaz minima sollicite perscrutamur. Idem. Judicare de alteri⁹ mente summa difficultas ē.

Aug. de ser. domini in monte. Maxime hi temere iudicant de meritis alienis: ⁊ aliorum facta facile reprehēdūt: qui magis amāt vituperare ⁊ damnare q̄z emendare ⁊ corrigere. Qd̄ qdem viciū vel superbie est vl' inuidentie. Bern. de contemp. Judicent tūc ⁊ preiudicent superbie filij. ⁊ cū rege suo sedeant q sibi latera aqlonis elegit. exaltent ⁊ eleuent sicut cedrus libani. transibim⁹ ⁊ ecce non erūt. Opprimant nunc quos possunt blasphement: congerant maledicta: veniant super nos opprobria exprobrantium christo. quoniam merces nostra copiosa est in celo.

¶ De recidiuatione.

Capl'm xi.

Grego. i mora. In vnoquoqz lapsu a minimis semper incipit: ⁊ succrescentib⁹ defectib⁹ ad grauiora puenit. Idē. Sepe cōmittūt hoīes mala q̄ sciunt: ⁊ idcirco permittunt decipi vt cadant etiam in mala q̄ nesciūt. Idē. Auget reatum culpe seq̄ntj pconiū glorie pcedentj. nā vniuscuiusqz casus tāto maioris est criminis q̄nto priusq̄z caderet maioris potuit esse virtutis.

Idē. Incassum bonū agit: si ante terminū vite deserat. qr ⁊ frustra currit q priusq̄z ad metas veniat deficit. Idē in pasto. Si qd̄ videt bonū gerendū sollicita intentione non crescit: etiam qd̄ fuerat bn̄ gestum decrescit.

Idem. Qui fortiori studio intēderit: retro respicere conuincit. si relictis bonis amplio rib⁹ ad minima retorquet. Idem super

penetrat: quanto durius bona eterna deſpe
rat. Idē. Deꝰ hoiem quē benigne ꝯdidit
inique nō ſpernit. Penſandū eſt igit̄ quanti
eſt periculi tranſacta munera cernē: ⁊ futura
deſperare. Idē. Plerūqꝫ cōgruit. Infra
ca. de argutione. Ioh. chryſ. in ſer. Utrū
qꝫ periculoſum eſt ⁊ ꝯfidētia peruerſa ⁊ de
ſperatio. Nam confidētia nimia ſtantē euer-
tit: ⁊ deſpatio poſt lapſum nō ꝑmittit exurgē
Idem. Diabolus non aliūde. Supra li. i.
de demōibus. Aug. de pnia. Qui de deo
non ꝓſumit veniam: non aiaduertit plus pec
cato ſuo poſſe dei clementiam. Idē. Inter
ſpem ⁊ deſperationem. Infra in. c. de morte.
Iſido. in ſyno. Non deſperes de ſalute ſi
ad meliora cōuerteres. qui enī veniā de pec
cato deſpat: plus ſe deſperatione q̄ꝫ cōmiſſo
ſcelē damnat. deſpatio nanqꝫ auget peccatuꝫ
⁊ peior eſt omni peccato.

¶ De dilatione.

Capitulum xv.

Grego. in mora. Sepe accelerandi
g boni tarditas conſiliū putat̄: ⁊ cum
expectat̄ vt ex tardatione ꝓficiat: h
inſidiant̄ mora ſupplantat. Aug. de ꝯfeſ.
Nō erat q̄d reſponderē tibi dn̄e dicenti mi
hi. Surge q̄ dormis: ⁊ exurge a mortuis: ⁊ il
luminabit te chriſtus: ⁊ vndiqꝫ oſtēdēti te ve
ra non erat oīno quid reſponderē veritate
cōuictus: niſi tm̄ verba lenta ⁊ ſomnolenta.
Ecce mō: ſine modo: ſine paululū: ſed mō ⁊
modo non habebat modū: ⁊ ſine paululum
in longū ibat. Idem de verbis dn̄i. Scio
ego ⁊ mecū oīs hō qui paulo attētius conſi-
derauit: neminē deū timentē ſub verbis eiꝰ
non ſe corrigē niſi qui putat q̄ plus habeat
viuē. ⁊ hec ipſa res eſt que multos occidit: cū
dicūt cras cras. ⁊ ſubito oſtium clauditur. re
manebūt foris cū voce coruina q̄ non habēt
gemitum columbinū. Cras cras vox corui ē.
¶ Idem de ci. dei. Si propterea quiſqꝫ ob-
iurgandis ⁊ corripiēdis male agentibus par
cit: q̄ꝫ opportunius tempus inquirit. vel eiſdeꝫ
ipſis metuit ne deteriores ex hoc efficiantur.
vel ad bonam vitam ⁊ piaꝫ erudiendos im
pediant alios infirmos ⁊ premant atqꝫ auer
tant a fide: non videt̄ eſſe cupiditatis occa-
ſio ſed conſiliū charitatis. Idem de pnia.
Quī multa ſunt que impediunt languentem
⁊ retrahunt: periculoſum eſt ⁊ interitui vici-
num: ad mortē ꝓtrahē pnie remediū. Idē
Purgandus eſt igne purgatōis q̄ in aliō ſe
culū diſtulit fructū ꝯuerſiōis. hic auteꝫ ignis
⁊ ſi eternus non ſit: miro modo eſt grauis: ex
cellit enim omnē penaꝫ quā vnq̄ꝫ q̄s paſſus
eſt in hac vita. Bern. ſuper can. Inſtar ſo
lis vrentis deſiderij ardor ꝑegrinātē in cor-
pore animam decolorat. dū vultui glīe inhi-
antem in patientem facit repulſa: ⁊ excruciat
amantem dilatio. Ideꝫ de contemp. Nū-
quid in die iudicij miſeri dicē incipient. mo-
do domine: ecce modo: ſine paululū. ſic eniꝫ
nunc diſſimulāt infelices: ⁊ mō ⁊ mō nō hn̄t
modū. ⁊ ſine paululū in longū vadit. Idē
Clama ad deū aīa mea: trahe me poſt te. in
odorem vnguentorū tuorum curremus. alio
quin q̄n eū remorando: tepeſcēdo: pauſando
conſeq̄ ſperas: exultabit vt gigas ad curren-
dam viā. Hilarē ſine dubio diligit ſecutorē.

¶ De voluptate.

Capitulum xvi.

Grego. in mora. Qui nunc male ſe
g in voluptatibꝰ dilatat: eum poſt in
ſupplicijs pena anguſtat. Idē ī re
gi. Si pro luxu animi atqꝫ voluptate carnis
dn̄ico die q̄s lauari appetit: hoc fieri nec re-
liquo quolibet die concedimus. Si autem ꝓ
neceſſitate corporis: hoc nec dn̄ico die ꝓhi-
bemus. Hiero. in epl'a. Miſerie delicijs:
⁊ delicie miſerijs cōmutant̄: in noſtro arbi-
trio eſt vel diuitem ſequi vel lazarū. Idē.
Difficile īmo impoſſibile eſt vt preſentibus
quis ⁊ futuris fruatur bonis: vt hic ventreꝫ
ibi mentem impleat. vt de delicijs trāſeat ad
delicias: vt in vtroqꝫ ſeculo primus ſit. vt ⁊ in
celo ⁊ in terra appareat glorioſus. Bern.
de contemptu. Nūc ⁊ trahit ſua quēqꝫ volu-
ptas: ⁊ odorē turpis lucri ſectantes queſtum

estimant: pietatem quorum damnatio certa est. Boe. de conso. Tristes esse voluptatum exitus quisquis reminisci libidinum suarum volet intelliget. que si beatos explicare possent nihil cause est quin pecudes quoque beate esse dicant. quarum omnis ad explendam corporale lasciuiam festinat intentio. Interl. leuitici. ij. Nihil voluptuosum: nihil suaue placet deo: sed quod habet aliquid mordacitatis et seueritatis. vnde pasca cum amaritudinibus manducatur. Glo. osee. iiij. Voluptas insatiabilis est: et habita famem non satietatem parit. Seneca in epi. Voluptates precipue ex turba et iniustissimas habe: latronum more in hoc nos amplectuntur vt strangulent. Multa li. ij. in. c. de luxuria.

De carnalitate.

Capitulum xvij.

Grego. in omel. Unde caro ad tempus suauiter viuit: inde spiritus in eternum interit. Ioh. chris. sup Matth. Quid impinguas dic mihi corpus: nunquid enim immolare te habemus: nunquid apponere mense. Bern. de contemp. Nonnulli cum spiritu ceperint: heu carne consummant. Idem. Hodie filij hominum aie curam negligunt: curam autem carnis perficiunt in omni desiderio. neque enim peccare metuunt sed puniri. nec virtuti cordis dant opam: sed valitudini corporis: imo et voluptati. Idem super canti. Tu tibimetipsi dispensas misertus tui. suspecta est mihi fateor tua ipsius in te dispensatio. vereor tibi illudi sub tegmine et nomine discretionis a carnis prudentia. Id te saltem volo admonitum esse vt si tibi autoritas apostoli placet de bibendo vino modico: quod ille adiunxit non premittas. Idem in apolo. Quid vos dicitis obseruatores ciborum: morum neglectores: et corruptores animorum. Hyppocras et sequaces eius docent animas saluas facere in hoc mundo: christus et eius discipuli perdere. Quenam vos e duobus magistrum eligitis. At manifestum se facit quisquis disputat: hoc oculis: hoc capit: illud pectori vel stomacho nocet. profecto vnusquisque quod a suo magistro didicit: hoc in medium profert. Idem. Ista charitas destruit charitatem. hec discretio discretionem confundit. talis misericordia crudelitate plena est: qua videlicet ita corpi seruit vt aiam iugulet. Que etenim charitas est carnem diligere: et negligere spiritum: que discretio totum dare corpori: et aie nihil: qualis misericordia ancillam reficere: et dominam interficere. nemo pro huiusmodi misericordia speret se consequi misericordiam. Idem in epi. Quicunque in carne sunt siue preter habitum siue in habitu religionis. si verax est: imo quia verax est apostolus: deo placere non possunt: multum enim citra perfectum proficit: imo infra imperfectum deficit cuius gula deus est. Idem. Qui de habitore. Supra li. i. de religiosis mal. Idem in ser. Filij hominum vsquequo graui corde et pingui corpore: vt quid diligitis vanitatem et veritatem negligitis: pinguedo carnis: delicie corporis: saturitas ventris: aut ante mortem vos deserent: aut vos in morte illa deseretis. quoniam inquit scriptura. cum interierit homo non sumet omnia: neque descendet cum eo gloria eius. Sene. in epistola. Cum tibi feliciter sagina cesserit: et tori creuerint: nec vires vnquam opimi bouis nec pondus equabis: adijce nunc quod maiore sarcina animus elidit et minus agilis est. Idem. Stringe corpus et aio laxa locum. multa sequuntur incommoda corporis debitos cure. Idem. Fateor insitam esse nobis corporis nostri charitatem. fateor nos huius gerere tutelam: non nego indulgendum illi: seruiendum nego. multis enim seruit qui corpori seruit: qui pro illo nimium timet: qui ad illud oia refert. Idem. Sic gerere nos debemus non tanquam propter corpus viuere debeamus. sed tanquam non possimus sine corpore.

De prosperitate.

Capitulum xviij.

Grego. in mora. Sancti viri omnem presentis vite copiam inopiam deputant. quia videlicet nil extra deum sufficit menti que veraciter deum querit. Idem. Quamuis quolibet in loco positi cogitando: loquendo: agendo peccemus: tunc tamen per tria hec animus effrenacius rapitur: cum mund.

huius sublata prosperitate. Idem. Non est census in crimine: sed affectꝰ. cũcta enim que deus condidit bona sunt. Idem. Solet rerũ abundantia tanto magis a diuino timore mentẽ soluẽ: quanto magis hanc exigit diuersa cogitare. Nam dũ foris per multa spargitur: stare in intimis fixa prohibetur.

Idem. Qui trãseuntia amplectit: eoipso ad decursum ducit quo decurrẽtibꝰ implicatur. Idẽ. Multos sua peius felicitas strauit: multos diuturna pax inertes reddidit. eo qꝫ illos inopinatus hostis grauius perculit. quo longo quietis vsu negligentes inuenit. ¶ Idem super Ezech. Abundantia supbie vicina est. Idem. Qui a deo auertitur ⁊ prosperat: tanto pditioni fit ꝓximus: quãto a zelo discipline inuenit alienus. Idẽ in regis. Libere nobis non debet dari donuꝫ dei qd per delectationem sui sepat ab amore dei ne data danti preferamus: ⁊ dum bona pcipimus etiam mali: vnde crescẽ in eius amore debuimꝰ: inde a timore illius disiungamur.

Ioh. chriso. super Matth. Ipsa felicitas mundialium rer: satis magnũ impedimentum est aie ad iusticiam faciendam. Ideꝫ. Qui vult deum amare necesse est vt odiat diuitias. que autem voluerit amare diuitias necesse est vt odiat deum. Idẽ super ioh. Non accuso domos habẽtes ⁊ agros ⁊ pecunias ⁊ mancipia: sed cum cautela hec possideri volo ⁊ cum decentia. quid est cum decentia: nisi vt more dñorum ⁊ non seruorum possideant ea ⁊ non possideantur ab eis: vt vtant eis ⁊ non abutantur. Isido. in syno. Diuitie nunq̃ꝫ sine peccato acquirunt: nullus res terrenas sine pctõ admistrat. Augustinus in epl'a. Fallax in transitorijs suauitas: ⁊ infructuosus labor: ⁊ perpetuꝰ timor: ⁊ periculosa sublimitas: initium sine prouidentia: ⁊ finis cuꝫ penitentia. Idem. Utaris hoc mundo tanq̃ꝫ non vtens: vt ex bonis eius bona facias: ⁊ non malus fias. q: ⁊ ipsa bona sunt: ⁊ a deo bona sunt: nec dantur hominibus nisi ab illo qui habet omnium celestium atqꝫ terrestrium potestateꝫ. Sed ne putentur mala dantur ⁊ bonis: ne putentur magna vel summa bona dantur: ⁊ malis. Item qꝫ auferuntur ⁊ ista bonis vt probẽtur: ⁊ malis vt crucientur. Idem super lu. Amor rerum terrenarum viscus est pennarum spiritualium: ⁊ est glo. super ps. cxx. Idem super cano. Iacobi. Aurum materia laborum periculum possidentium: eneruatio virtutũ: malus dominus. proditor seruꝰ: aurum nemo tutus habet: nisi qui semper abscondit: in perniciem domini fulget per tenebras queritur: per tenebras custoditur. Idem. Aurum prebet misericordie materiam apud bonos animos: ⁊ nouo genere lucri tunc magis prodest quando contemnitur. vt. s. ipa sui conditione testetur: qm̃ mala est eius rei possessio cuius abdicatio fructuosa. Idẽ de moribus ecclesie. Multo est mirabilius non inherere diuitijs q̃ꝫuis possideas: q̃ꝫ omnino eas non possidere. Amb. in ser. Merito clamat propheta: diuitie si affluant nolite cor apponere. quid enim mihi prosunt si mecum esse post mortem non possunt: hic acquiruntur: hic relinquent. Somnium igitur loquimur: non patrimonium. Unde bene ait propheta. Dormierunt somnum suũ: ⁊ nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibꝰ suis. Bern. in epl'a. Bona temporalia sũt si non amantur vti licita. siue autem amentur siue non ament: non multum expediunt. q: quadam sui dulcedine cor possidentis cito subuertunt. Idẽ in sermo. Diuitiaꝝ amor insatiabilis. Longe enim amplius desiderio torquet animam q̃ꝫ refrigeret vsu suo. vtpote quarum acq̃sitio quidem laboris: possessio vero timoris: amissio plena doloris inuenitur. Idem. Filij adam genus auarum ⁊ ambitiosum audite quid vobis cum terrenis diuitijs ⁊ gloria temporali: que nec vere nec vestre sunt. Aurũ enim ⁊ argentũ nonne terra est rubra ⁊ alba. quaꝫ solus error hoiuꝫ facit: aut magis reputat preciosam. Deniqꝫ si vestra sunt hec: tollite ea vobiscũ. sed homo

cum interierit non sumet omnia: neqȝ descen det cum eo gloria eius. Idem. Fallax feli citas est maior infelicitas. Sene. in episto. Res est inquieta felicitas.

¶ De consolatione.

Capitulum xix.

g Grego. in pasto. Offerenda est eis consolatio quos caminus paupꝫtatis excoquit. atqȝ illis inferendus est ti mor quos consolatio glorie tꝑalis extollit. ¶ Idem. Habȝ hoc prauorum. Infra capi. de malicia. Idem. Omés in qua. Infra li. iiij. de feruore. Hierony. in epistola. Ni hil omnino agimus qui nos per multitudi nis exempla defendimus: ⁊ ad consolationē nostram aliena sepe numerantes vicia: dees se nobis dicimus quos sequi in virtutibus de beamus. Bern̄. in epistola. Si caro ⁊ san guis regnum dei possidere non possunt: car nalibus profecto consolationibus spiritales sociari impossibile est. Idem. Funes ceci derunt. Infra lib. iiij. c. de gustu. Idem in apolo. Fusi sumus exterius: ⁊ de regno dei quod intra nos est relictis veris ac perenni bus bonis foris querimus vanam ꝯsolationē de vanitatibus ⁊ insanijs falsis. ac iam reli gionis antique nō solū virtutē amisimꝰ: sed nec speciem retinemus. Idē sup q habi tat. Si vis habē ministerium angelorum fu ge consolationes seculi: ⁊ tentationibꝰ resiste diaboli. renuat consolari anima tua in alijs si vis in dei memoria delectari. Idem in ser. Vilis est ⁊ ad nihilum vtilis mūdi ꝯsolatio. ⁊ qđ magis est metuendum: etiā vere ac sa lubris cōsolatōis est impedimentū. Idem. Cuius ad alias consolationes mens inhiat: ⁊ non penitus renuit consolari in caducis ⁊ trā sitorijs: ipse sibi ꝓfecto celestis subtrahit gra tiam consolationis. qui si digna deuotione: pleno affectu: desiderio vehementi petē: que rere: pulsare satageret: sine dubio petens ac ciperet. querēs inueniret: pulsanti apiretur.

Idem. Alios quoqȝ lugentes. Supra li. ij. in. c. de beatitudine.

¶ De ornatu. Capitulum xx.

g Grego. in mora. Praui cū tegēdis membris vestimēta q̄rūt: nō solū q̄ tegant: sed etiam que excolant expe tunt: ⁊ ꝯ torporē frigoris non solum q̄ ꝑ pin guedinē muniāt: ſȝ etiā q̄ ꝑ mollicié delectēt. ⁊ nō solū q̄ ꝑ mollicié tactū mulceāt. ſȝ etiam q̄ ꝑ colorē oculos seducāt. Ioh. chry. ꝯ cō puc. Nos omne tꝑs vite nr̄e ꝯsumimꝰ: ex poliātes dn̄am: ⁊ adorantes ancillā diuersis ornatibꝰ. Aug. sup mat. Qui imoderato cultu corporis atqȝ vestitus vl' ceterarꝫ reruȝ nitore ꝑfulget: facile cōuincit rebꝰ ipsis pom parū secl'i eē sectator. Idē de doc. christia na. Quē iudicē mulier meliorē reqrimꝰ de formitatꝫ tue q̄ȝ teipsaȝ que videri times. Si pulcra es: qđ abscōderis: si deformis: cur te formosam eē mētiris: nec tue ꝯscie nec alieni gr̄aȝ oris habitura Istud v̄bū sumit a beato Ambro. in li. de v̄gi. Idē. Augu. de doc. christiana. loq̄ns de fuco mulierū. Tolerabi liora ꝓpe modū i adulterio crimina sunt. ibi enī pudicitia: hic natura adulterat. Istđ v̄buȝ sumit silr' a beato amb. in li. de v̄gi. Idem de doc. chry. Monentꝫ apl'i vox est. expur gate vetꝰ fermētum ⁊c̄. in azymis sin. ⁊ v̄i. Num sinceritas ꝑseuerat ⁊ v̄itas: q̄n q̄ sin cera sunt polluunt: ⁊ colorꝫ adulterinis fu cis in mēdaciū v̄a mutant Istud v̄bū sumit a btō cypriano. Idem de doc. christiana. Dn̄s tuꝰ dixit. nō potes facē capillū vnū al bum aut nigrū: ⁊ tu ad vincendā dn̄i tui vo cem vis te eē potiorem. audaci conatu ⁊ sa crilego cōtēptu crines tuos inficis. malo pre sagio futurorꝫ capillos iam tibi flammeos au spicaris. Istud silr' sumit a beato cypriano.

Hiero. i episto. Crimē est caput post chris matis sctificationē: aut croci aut alterius pi gmenti fuco vel pulu̇ē sordidari. aut auro vl' gēmis vel cuiuscūqȝ terrene creature specie comi: qđ iaȝ celestis ornatꝰ splēdore refulget.

Idem. Quid facit in facie christiana pur purissus ⁊ cerusa: quorꝫ alterꝫ luborē genarꝫ labiorūqȝ mētit. alterum cādorē oris ⁊ colli.

ꝯsideremus amplius miseros qñ eos cõspi-
cimus in culpa sua sine flagello derelictos.
Aug⁹ de libe. arbi. Quid tã opus hñs
misericordia q̃ miser. ⁊ quid tã indignũ mi
sericordia q̃ superbus miser. Idẽ de tri.
Magna hoĩs miseria est cũ illo nõ esse sine
quo nõ potest esse. Idẽ de ciui. dei. Qui
puese amat cuiuslibet nature bonũ etiam si
adipiscat̃: ipse fit in bono malus: ⁊ miser me
liore priuatus. Isid. Mundi amatores.
Supra de occupatione. Hiero. Miserie
delicijs. Supra de voluptate. Ambro. de
fide resur. Quid nobis miserius qui tanq̃
spoliati ⁊ nudi ꝓijcimur in hanc vitã. corpe
fragiles: corde lubrico: ĩbecillo aĩo: anxij ad
sollicitudines. desidiosi ad labores. proni ad
voluptates. Auctor de spũ ⁊ aĩa. Iugi me
ditatione aĩm nr̃m exerceamus: ⁊ ꝯsidere-
mus miserias ⁊ necessitates nr̃as. labores et
dolores. lugẽtes enim in hanc vitam intraui
mus: cũ labore viuimus: cũ dolore ⁊ timore
exituri sumus. Bern. de libe. arbi. Nulla
verior miseria q̃ falsa leticia. Idẽ. Quot
quot de gim⁹. Supra li. i. c. de hoĩe. Idez
Oramus vt dei. Supra lib. ij. de tentatione.
Sene. in epi. Si cui sua non vident̃ am-
plissima: licet totius mundi dñs sit: tñ miser
est. Idẽ. Quid eo miserius cui bñficia ex
cidunt: herent iniurie. Ioh. Chry. super
math. O miserrimus mũdus: ⁊ miserrimi
q eũ sequunt̃. sp hoĩes mũdialia opa excluse
runt a vita. Multa in. c. de renũciatõe. li. iiij.

De morte.

Capitulum xlviij.

Grego. in omẽ. Horã vltimã dñs
noster idcirco nobis voluit eẽ inco
gnitã. vt sp possit eẽ suspecta: vt dũ
illã preuidere nõ possumus: ad illã sine iter
missione ꝑparemur. Idẽ in mora. Nil sic
ad edomandũ desideriorum carnaliũ appetitũ
valet: q̃ vt vnusq̄sq̃ h' qd viuũ diligit mor-
tuũ penset. Idẽ. Malicia remanentium.
Supra de malicia. Idem sup ezech. Esse
nobis ꝯditor noster diẽ mortis nr̃e incogni-
tum voluit: vt dũ sp ignorat̃: sp esse ꝓximus
credat̃: ⁊ tanto quisq̃ sit feruentior in opati
one: quanto ⁊ incertus est de vocatõe. Am
bro. de fide resurrectionis. Una est mors spi
ritalis: alia naturalis: tertia penalis. Aug⁹
de ver. dñi. Agnoscat se hõ mortalẽ vt fran
gat elationẽ. cetera nr̃a ⁊ bona ⁊ mala incer
ta sunt sola mors certa est. Idẽ super iob.
Inter spem ⁊ despatõem fluctuat aĩa. quid g̊
egit deus cũ piclitãtibus vtroq̃ morbo. pro
pter illos qui despatõe piclitant̃ ꝓposuit in-
dulgentie portũ. ꝓpter illos qui spe piclitant̃
fecit diẽ mortis incertũ. Bern. in medita.
Certũ est q̄ morieris: ⁊ incertum est: qñ aut
quõ: aut vbi: qm̃ vbiq̃ te mors expectat. tu
quoq̃ si sapiens fueris vbiq̃ eã expectabis.
Idem in epi. O q̃ beati mortui q in dño
moriũtur: audientes a spũ vt requiescant iã
a laboribus suis. non hoc solũ aũt: sz succedit
iocunditas de nouitate: de eternitate securi-
tas. Idem. Bona mors iusti propter re-
quiem: melior propter nouitatẽ: optima ꝓpt̃
securitatẽ. Ecõtra mors peccatorum pessima: ⁊
audi vnde pessima: mala siquidẽ in amissio
ne mundi peior: in separatõe carnis. pessima
in vermis ignisq̃ duplici ꝯtritione. Idẽ.
In hac vita q̃diu durat: ꝯpa tibi illam que
semp durat. dũ viuis in carne morere mũdo
vt post mortẽ deo viuere incipias. qd enim
si ꝯciderit mors saccũ corpis tui. dũ te subin
de circundet leticia. o q̃ beati mortui qui in
dño moriuntur. Idẽ in ser. Quid in reb⁹
humanis certius morte. qd hora mortis in-
certius inuenit̃: nõ misereat̃ inopiã: nõ reue
ret̃ diuitias: nõ generi cuiuslibet. nõ morib⁹:
nõ ipsi deniq̃ parcit etati. vbiq̃ senibus est
in ianuis: iuuenibus in insidijs. Intel. iob
xxxviij. Non debet extolli in his que agit q
nescit quõ huc venit: vel quãdo ⁊ quõ exibit
Sene. in epistola. Iunior es: nõ refert: nõ
dinumerant̃ anni: incertum est quo te loco
mors expectat. itaq̃ tu illã omni loco expe-
cta. Idem. Percepit sapientiã si quis taz
securus moritur q̃ nascitur: nunc vero tre-

picamus cũ periculũ accesserit.nõ animus
nobis:nõ color constat:lachryme nihil pro
future cadunt.quid est turpius q̃ȝ in ipso li-
mine securitatis esse sollicitum.causa autem
hec est ꝙ inanes oim bonoꝝ sumus.

¶ De iudicio.

Capitulum xlix.

Rego.in regis. Ecce mora non erit
g ⁊ ardente celo:ardente terra:corru
scantibus elemẽtis:cũ angelis ⁊ ar
changelis:cũ thronis ⁊ dominationibus:cũ
principatibus ⁊ potestatibus tremendus iu
dex apparebit. Idem sup Ezech. Que
mens erit hois eterni iudicis sententiã non
formidantis:ibi enim tũc simul cuncta pecca
ta ante oculos redeunt.ibi omnia que cũ de
lectatione acta sunt ad memoriã cum pauore
reuocantur. Idem. Redemptor humani
generis cum iudex apparuerit:⁊ speciosus
iustis:⁊ terribilis erit iniustus:quem enim
mansuetum aspicient electi:hunc eundẽ pa-
uendum atqȝ terribilẽ conspicient reprobi.
Idem in mora. Ille postmodũ cum deo
iudex veniet:qui hic ei modo in prece fami-
liaris extiterit. Idẽ. Quisquis stimulo di
uini amoris excitatus hic possessa reliquerit
in iudicio proculdubio culmen iudiciarie po
testatis obtinebit. Idem. Tunc cum deo
iudices veniunt:qui nunc pro deo iniuste iu
dicantur. Augustinus in ep'a. Cũ vene-
rit dñs:⁊ illuminauerit abscondita tenebra-
rum. ⁊ manifestauerit cogitationes cordis.
tunc nihil latebit proximum in proximo:nec erit
quod suis quisqȝ aperiat:⁊ abscondat alie-
nis. Idem de ciui.dei. In illo iudicio vel
circa illud iudicium has res didicimus esse
venturas:helyam tesbiten:fidem iudeoruȝ.
antichristũ psecuturũ.christuȝ iudicaturũ.
mortuoꝝ resurrectionem:bonoꝝ malorũqȝ
discretionem:mundi conflagrationem eius-
demqȝ renouationẽ. Idem de cathe.ru.
Iubent serui christiani ⁊ boni fideles domi
nis suis tẽporalibus equanimiter fideliterqȝ
seruire.quos iudicaturi sunt si vsqȝ in finem
iniquos inuenerint:aut cum quibus equali-
ter regnaturi sunt.si ⁊ illi ad verum deuȝ cõ
uersi fuerint. Hiero.in ori. super iohel.
iij. Merorem diei iudiciȷ:⁊ tormenta peun-
tium:ne sol quidem ⁊ luna astraqȝ cetera po
terunt intueri:sed retrahent fulgorem suum.
⁊ seueritatem iudicantis reddentis vnicuiqȝ
ẜm opus suum in caput suum aspicere non
audebunt. Non quo clementiora sunt dei iu
dicio:sed quo omnis creatura in tormentis
aliorum de suo iudicio pertimescat. Ideȝ.
Etiam qui sancti sunt presentiam dei absqȝ
formidine non videbũt. Iohãnes Chry.
super matth. In illo die nihil est qđ respon-
deamus:vbi celum ⁊ terra:aqua sol ⁊ luna:
dies ⁊ noctes ⁊ totus mundus stabit aduer-
sum nos in testimonium peccatorum nostro
rum.⁊ si omnia taceant:tamen ipe cogitatio
nes nostre.⁊ ipsa opera specialiter stabũt an
te oculos nostros:accusantes nos ante deũ:
dicente apostolo:cogitationibus inuicẽ accu
santibus ⁊c̃. Ambro.sup Lu. Ve mihi ẽ
si non peccata mea defleuero.ve mihi est si
non media nocte surrexero ad ꝯfitendũ tibi
dñe.ve mihi si dolum proximo meo fecero.
ve mihi si non locutus fuero veritatem.ad
radicem securis posita est:faciat fructuȝ qui
potest gratie qui debet pnie.adest dñs q fru
ctum requirat:fecundos viuificet:steriles ꝯ
prehẽdat. Isidorus de sũmo bono. Due
sunt differentie vel ordines hominum in iu-
ditio.hoc est electorum ⁊ reproborum:qui
tamen diuiduntur in quattuor. Perfectorũ
ordo vnus est qui cuȝ domino iudicat:⁊ ali⁹
qui iudicatur:vtriqȝ tamen cum christo re-
gnabunt. Similiter ordo reproborum partit
in duobus:dum hi qui intra ecclesiam sunt
mali iudicandi sunt ⁊ dãnandi.qui vero ex-
tra ecclesiam inueniendi sunt non sunt iudi-
candi:sed tantum damnandi. Bern̄. de
comtemp. Non vnius ciuitatis.aut populi:
aut regionis vnius:sed vniuersitatis iudi-
ces habent presidere cum christo:non solum
homines:sed etiam ipos angelos iudicabũt.

qui parentem ad modicum vaporem pſentis glorie dedignantes ⁊ exufflátes imperiū chriſti vniuerſis prepoſuerunt titulis dignitatum. Nolite timere puſillus grex: quoniaꝫ complacuit patri dare vobis regnū. Idé in epiſtola. Ueniet veniet dies iudicij: vbi ⁊ plus valebunt pura corda qꝫ aſtuta verba: conſcientia bona qꝫ marſupia plena. quādo quidem iudex ille nec falletur verbis ne flectetur donis. Idem ſuper cantica. Quid in babilone tutum ſi hieruſalem manet ſeruitinium. Idem de. xij. gradibus. Cognoſcetur recte dominus iuſticiam faciens: qui nunc ignoratur miſericordiā querens. Idē in ſermo. Nudi ſtabunt ante tribunal chriſti: vt audiant vocem iudicij: qui ad vocem conſilij obturauerunt aures ſuas. Quid eni loquitur deus. agite penitentiam inquit. Multi tamen diſſimulant: multi continent aures ſuas: ⁊ dicunt. durus eſt hic ſermo. Non ſic impij: non ſic. cum intonuerit ſmo durus ⁊ verbum aſperum. Ite maledicti in ignem eternum. Anſ. in lib. meditationū. O lignum aridum ⁊ inutile: eternis ignibus dignum. quid reſpondebis in illa die cū exigetur a te vſqꝫ ad ictum oculi omne tempus viuendi tibi impenſum qualiter fuerit a te expenſum. tunc quippe condemnabitur quicquid fuerit inuentum in te operis vel ocij ſermonis ⁊ ſilentij: vſqꝫ ad minimam cogitationem etiam ex vixiſti ſi non fuerit ad voluntatem dei directum. Idem. O anguſtia: hinc erunt accuſantia peccata: inde terrens iuſticia: ſubtus patés horridum chaos inferni deſuper iratus iudex: intus vrens conſcientia: foris ardens mundus: etſi iuſtus vix ſaluabitur: peccator ſic depreſſus in quam partem ſe premet conſtrictus: vbi latebo. vbi apparebo. latere erit impoſſibile: apparere intolerabile. Idem. Dies ire dies illa ⁊c. Quid dormitas anima tepida ⁊ digna euomi. qui non expergiſcitur: q non tremit ad tantum tonitruū: non dormit: ſed mortuus eſt.

De damnatione.
Capitulum .I.

g Rego. in mora. Fit miſeris mors ſine morte. finis ſine fine: defectus ſine defectu: qꝛ ⁊ mors viuit: ⁊ finis ſemper incipit: ⁊ deficere defectus neſcit. mors perimit ⁊ non extinguit: dolor cruciat: ſꝫ nullatenus pauorem fugat flāma comburit: ſed nequaqꝫ tenebras diſcutit. Idem. In inferno ignis non lucet ad conſolationem. ⁊ tñ vt magis torqueat ad aliquid lucet. nā ſequaces ſuos ſecū in tormēto reprobi flāma illuſtrante viſuri ſunt: quoꝝ amore deliqrūt. quatenus qui eoꝝ vitā carnaliter ꝯtra pcepta conditoris amarūt: ipſoꝝ quoqꝫ interitꝰ eos in augmentum ſue dānationis affligat.

Idem: Sicut in domo patris manſiones multe ſunt pro diuerſitate virtutis. ſic damnatos diuerſo ſupplicio gehenne ignibus ſubijcit diſparilitas criminis. Idé i ome. Ut peccatores in ſupplicio amplius puniantur: et eorum vident gloriam quos ꝯtēpſerāt. ⁊ de illorū etiam pena torquētur quos inutiliter amauerunt. Hiero. in ori. ſuper Iſa. In ꝯſumatione mundi preteritaꝝ deliciaruꝫ recordatio erit materia cruciatum. Auguſtinus in ſer. Quare in inferno mors qritur ⁊ nō inuenit. qꝛ quibus i hoc ſeculo vita offert ⁊ nolunt accipere: in inferno qrent mortē ⁊ nō poterūt inuenire. Idé in enchy. Mitiſſima ſane oim pena erit eoꝝ qui pter peccatū quod originale traxerunt nullum inſuper addiderunt: ⁊ in ceteris qui addiderāt tanto ibi quiſqꝫ tolerabiliorē habebit damnationem: quanto hic minorē habuit iniquitatem. Idem de cathe. ru. Sicut nullum gaudium reꝝ tpalium ex aliqua parte ſimile poteſt inueniri gaudio vite eterne qua ſancti accepturi ſunt. ita nullus cruciatus penarum temporaliū poteſt ſempiternis iniquorum cruciatibus cōparari. Idé de natura boni. Peccantes in ſupplicijs ordinantur. quia ordinatio eoꝝ nature nō competit. idō pena eſt. ſed qꝛ culpe competit: ideo iuſticia

est. Idem. Melius ordinatur natura vt iuste doleat in supplicio: q̄z vt impune gaudeat in peccato. Johan. Chryso. in sermo. Excludi a bonis eternis ⁊ alienum effici ab his que preparata sunt sanctis: tantum generat cruciatum: tantum dolorem: vt etsi nulla extrinsecus pena torqueret: hec sola sufficeret. Idem non putemus q: suppliciorum nimietas ipsa dabit finem dolorum: sed peccata quidem penas accendent. incorruptio vero anime ⁊ corporis nullum supplicijs terminū dabit. Isido. in syno. Intēde animo quascunqꝫ seculi penas: quoscunqꝫ tormentorum dolores: quascunqꝫ dolorum acerbitates. compara hoc totum gehenne: ⁊ leue est omne quod pateris. Fulgentius in epistola. Principalia sunt duo tormenta in inferno. ibi frigus intolerabile: ⁊ calor ignis inextinguibilis. Unde: in euangelio legitur. illic erit fletus ⁊ stridor dentiū. fletus nāqꝫ in liquefactione oculorum de calore nascitur. stridor vero dentiū de frigore oritur. Bern. in epistola. Ob hoc procuidubio inflexibilis ⁊ obstinate mentis punitur eternaliter malū: licet temporaliter perpetratū: q: quod breue fuit tēpore vel opere: longū esse constat in pertinaci voluntate. Idē in ser. Singulis excessib9 singulis ⁊ mēbris que arma fuerant iniquitatis sua debetur pena pro qualitate vel q̄ntitate cōmissi. In quo autem membro creator amplius offendit: peccator grauius torquebitur. Ans. de sil'itu. Partes miserie sūt: turpitudo: ponderositas: imbecillitas: seruitus: infirmitas: anxietas: vite breuitas: insipientia: discordia: dedecus: impotentia: timor: tristicia. Auctor de spiritu ⁊ anima. Quedam anime in eisdem locis in quibus culpas cōmiserunt puniūtur. quedam vero abditis receptaculis vsqꝫ ad vltimam resurrectōem continentur. sicut vnaqueqꝫ digna est requie ⁊ miseria.:

Finit liber tertius de periculosis.

Capitula quarti libri.

¶ Incipit liber quartus de gratiosis.
¶ De voluntate.
Capitulum primū.

g Rego. in ome. Ante dei oculos nunq̄ est vacua manus a munere si fuerit arca cordis repleta bona volūtate. Hiero. i epi. Certe xp̄s ꝓ animi volūtate oīa in acceptū refert nemo apostolis paupior fuit: ⁊ nemo tm̄ ꝓ dn̄o dereliquit. Aug. de v̄a religiōe. Tales s̄uos suos meliores esse deus iudicauit: si ei s̄uirēt liberaliter: qđ nullo mō fieri posset si nō voluntarie sed necessitate seruirent.
Idē de spū ⁊ lr̄a. Nemo hȝ in potestate qđ ei veniat i mentē. ſȝ ꝯsentire vel dissentire ꝓprie volūtatis est. Idē ꝯ. v. heresēs. Ad ꝯpelledū nō potest eē molestus exactor: cū ad reddendū deuotus est debitor. Idē Nemo aliquid. Supra libro. ij. de charitate
Idē de ecclesiast. dog. Nullus sctūs ⁊ iustus caret pctō: nec tn̄ ex hoc desinit eē iust⁹ vel sanctus: cū affectu teneat sctitatē. Idē de viduitate. Nostrū est velle: sed voluntas ipsa ⁊ admonet̄ vt surgat: ⁊ sanat̄ vt valeat ⁊ dilatatur vt capiat: ⁊ impletur vt habeat.
Idē de sol. Quanto auget̄ spes vidende illius cui vehemēter estuo pulcritudinis: tanto ad illā totus amor volūtasq̄ꝫ conuertitur.
Idē de agōe christiano. Ois creatura velit nolit: tn̄ deo ⁊ dn̄o suo subiecta est. sed hoc admonemur vt tota voluntate seruiam⁹ dn̄o deo nr̄o: qm̄ iustus liberalit̄ seruit. iniust⁹ aūt ꝯpeditus seruit. Ioh. chry. sup Matth. Volūtates bone sic suaues sunt apud deuȝ: quēadmodum apud hoīes odoriferi flores.
Idē. Sicut pctm̄ opus sine volūtate non facit: ita ⁊ iusticia ex opere nō ꝯsumatur nisi ⁊ volūtas affuerit. Idē. Illa est gloriosa. Supra li. ij. de ꝯtinētia tactus. Idē. Debet volūtas. s̄. li. ij. de gr̄a. Bern̄. de libe. ar. Ordinatio est oīmoda ꝯuersio volūtatis ad deū. ⁊ ex tota se volūtaria deuotaq̄ꝫ subiectio. Idē in epi. Regnū dei intra nos ē. Quid hoc regnū. sana ⁊ libera volūtas hominis: ita se ꝯformans volūtati dei vt nihil velit qđ sciat ei displicere: nihil nolit qđ sciat ei placere. Ans̄. de silitu. Voluntas bona est que dei voluntati subiecta est: qn̄ id vult qđ deus vult illam velle debere. ⁊ iusta siue recta dicitur qn̄ id qđ deus vult illā velle debere amplectit̄. Idē. Non semꝑ velle debemus qđ deus vult: sed hoc velle debem⁹ qđ deus vult nos velle debere.

¶ De tranquilitate.
Capitulum ij.

g Rego. in regi. Nullius vos ibi lingua implicet: vbi ꝯscientia nō accusat. quē enim ꝯscīa defendit: ⁊ inter accusatores liber est: ⁊ liber vel sine accusatione esse nō pōt: si sola que interius addicit ꝯsciētia accusat. Idē in mora. Pioꝝ consciētie grande sibi ꝯferri premiū credūt: cuȝ de qbusdā modo suis illicitis actionibus arguunt̄. preponūt enim ante oculos cordis: q: districtū dei iudiciū tanto verius tunc super eos mitigabit̄: quanto nūc acrius hoīe arguente ꝑuenit̄. Aug. de cathe. ru. Tu q verā requiē que post hācvitā christianis ꝓmittitur q̄ris. etiā hic eā inter amarissimas vite huius molestias suauē gustabis: si eius q eā ꝓmisit ꝑcepta dilexeris. cito eniȝ senties dulciores esse fructus iusticie q̄ꝫ iniqtatis. ⁊ verius atq̄ꝫ iocūdius gaudebis de bona ꝯscīa inter molestias. q̄ꝫ de mala inter delicias.
Idē sup gene. ad lr̄am. Etiā in ipso hoīe leticia quedā bone ꝯscīe padisius est. Vn̄ et ecclesia in sctis tꝑanter ⁊ pie ⁊ iuste viuētib⁹ padisus recte dicit̄: pollens affluentia grāꝝ castisq̄ꝫ delicijs. Ambro. Bn̄ sibi ꝯscius. s̄. li. ij. de ꝯstātia. Isi. đ sum. bo. Sp ꝯscīa serui dei humilis esse debet ⁊ tristis: vt. s. per humilitatē nō supbiat: ⁊ ꝑ humilē merorem cor ad lasciuiā nō dissoluat. Bern̄. super canti. Sufficit aduersum os loquētiū iniqua opinio bonoꝝ cū testimonio ꝯscīe. Ideȝ. Omnis gloria sctōꝝ intus nō foris est: h̄ est:

nō in flore feni:aut in ore vulgi:sed in dn̄o.
Idē de ꝯside. Perfecta cuiqꝫ ⁊ absoluta
excusatio est testimoniū ꝯscie sue. mihi eniꝫ ꝑ
minimo est vt ab illis iudicer qui dicūt bo-
num malū:⁊ malū bonū. Idē. Magne
diuitie bona ꝯscia. ⁊ reuera qd ditius in re-
bus:aut qd dulcius:qd in terra qetius atqꝫ
securius. Bona ꝯscia damna reꝝ nō metu-
it:nō verboꝝ ꝯtumelias:nō corpis cruciat⁹.
qppe q̄ ⁊ morte ipa magis errigit̄ q̄ꝫ deyci
tur. Idē. Bona bone ꝯscientie reuirescūt
in laboribus:nō arescūt:nec in morte euane-
scunt:sed reflorescūt:letificāt viuentē:moriē
tem ꝯsolant̄:reficiunt mortuū:nec deficiunt
in eternū. Seneca in epi. Sapiens nunq̄ꝫ
sine gaudio est:gaudiū aūt hoc nō nascit̄ nisi
ex virtutū conscientia.

De taciturnitate.
Capitulum iij.

Rego. in mora. Discrete vicissitu-
g dinū pensanda sunt tpa. ne aut cū re
stringi debet lingua:per verba se i-
utiliter soluat:aut cū loqui vtiliter pōt semet
ipam pigra restringat. Idē. Si ab incre-
patione idcirco recitemus:q꞉ ꝯ nos insurge
re derisoris odia formidamus:nō iam lucra
dei q̄rimus:sed nr̄a. Idē. Proximorum
mala. Supra li. ij. de ꝯsensu. Idē. Quoti-
ens auditores nr̄i nr̄a volūt q̄si laudādo co-
gnoscere:nōt aūt sua ꝑuersa mutare:oīno ta
ceamus. ne si ostentatōis studio verbū dei lo
quimur:⁊ illoꝝ culpa que erat esse nō desi-
nat. ⁊ nr̄a que nō erat fiat. Idē i ome. Imi
tatione dei gloriosius est tacēdo iniuriā fuge
re q̄ꝫ respondēdo supare. Idē sup ezech.
Quasi qōdam nutrimentū ꝫbi est censura
silentij. ⁊ recte ꝑ excrescētē quoqꝫ gr̄am ser-
monē accipit qui ordinate antea ꝑ hūilitatem
tacet. Idē. Sicut mali deū exaspant q lo-
quunt̄ ⁊ faciūt mala. ita nōnunq̄ꝫ boni exas-
pant q reticēt bona. Idē in pasto. Qui ꝓ
ximi mala respiciūt. ⁊ tn̄ silētio linguā ꝑmūt:
q̄si ꝯspectis vulneribus vsum medicaminis
subtrahūt:⁊ eo mortis auctores fiūt quo mi
nus quē poterāt curare nolunt. Hiero. in
epl'a. Nūq̄ꝫ de mulieꝝ formis disputes. nec
quid in cuiusq̄ꝫ domo agit̄:alia domus ꝑ te
nouerit. Aug. de mēdacio. Licet vel di-
sertori ac disputatori ac ꝑdicatori reꝝ eterna
rū. vel narratori atqꝫ ꝓnūciatori reꝝ tpaliuꝫ
ad edificandā religiōem atqꝫ pietatē ꝑtinen-
tiū. occultare in tpe qcqd occultandū videt̄:
mētiri aūt nunq̄ꝫ. Idē de bap. puu. Ubi
de re obscurissima disputatur:nō adiuuanti
bus diuinaꝝ scripturaꝝ certis clarisqꝫ docu
mentis:cohibere se debet humana presum-
ptio:nihil faciens in ꝑtē alterā declinādo.
Idē. Magis innocētes. Supra li. iij. de
remissione. Idē ibidē. Tu vuln⁹. Isi. in
syno. Tpe ꝯgruo loq̄re:tpe ꝯgruo tace:nō
loquaris nisi interrogatus fueris. non dicas
priusq̄ꝫ audias. Idē. Ab ocioso ꝫmōe cō-
pesce linguā:caue fabulas ineptas. ⁊ aniles fa
bulas nō requiras:inania verba nō garrias.
Idē. Uis virtutes tuas augere:prodere
noli. Idē. Fuge videri qō esse meruisti:
qō manifestando potes amittere:tacēdo cu
stodi. Ambro. sup lu. Rarior tacēdi ꝯtus
q̄ꝫ loquendi. Idē de of. Quāplures vidi
loquēdo in pctm̄ incidisse:vix quēq̄ꝫ tacēdo
iōqꝫ tacere nosse q̄ꝫ loqui difficili⁹ ē. Idē
Qn̄ nobis aliqs ꝓuiciat̄:lacessit:ad violen-
tiā ꝓuocat:ad iurgiū vocat:tūc silentiū exer
ceam⁹:tūc muti fieri nō erubesam⁹. Ber.
de ꝯside. Utilis sp custodia oris:que tn̄ affa-
bilitatis gr̄am nō excludat. ergo vbiqꝫ frenā
da lngua ꝑceps:maxime autem in ꝯuiuio.
Idem. Nemo frēs. Infra de corruptōe.
Glo. leui. xxv. Qō gula peccauit ieiuniuꝫ
corrigat. qō garrulitas admisit:silentiū. dele-
at. ⁊ similiter ꝯtrarijs curent̄ ꝯria.

De exercitio.
Capitulum iiij.

Rego. in regi. Apud dn̄m nō gra-
g dus elegātior. sed vite melioris actō
ꝯprobat̄. Idē. Qui ecclesiasticis fa
mulant̄ obsequijs:ecclesiastica vt possibili-
tas exigit debēt adipisci subsidia. Idem.

Justiciã quã mente geritis:optet corã hoib⁹
luce opeꝝ demonstretis. Idẽ in mor̃. Cũ
opus crescit p̄mij fiducia ꝓficit. cum vero
opus torpuer t̄ spes a remuneratione lassa
scit. Idẽ. Iste in hac vita iustoꝝ labor est.
vt semetipos inueniant:inuenientes flendo
atq3 corrigẽdo ad meliora pducãt. Idem
Sicut malis securitas presens labor ẽ. ita bo
nis presens labor ppetuã securitatem parit.
Idẽ. Scti viri nimie exultãt cũ ꝯgnoscũt
que faciãt. s3 cũ faciũt q̃ cognouerũt. etsi intel
ligẽdo ꝯgaudẽt muneri largitoris:merentes
tñ ꝯsiderãt debitõ opis. Idẽ sup Ezech.
Actiua vita est panẽ esurienti tribuere. vbũ
sapie nescientẽ docere:errantẽ corrigere:ad
humilitatis viã supbientẽ ꝓximũ reuocare:
infirmantis curã gerere:⁊ cõmissi nobis q̃li
ter subsistere valeant dispensare. Idẽ. Cõ
siderandum nobis est opus nostrũ quale sit.
q̃ cogitatio in ope:que intentio in cogitatõe.
Idẽ. Quid iam de scriptura sacra didice
ris:⁊ quantũ ꝓximũ tacitus ames:in latitu-
dine boni⁹ operis ostendes. Idem in dial.
Opus ex dono est:non donũ ex ope:oẽ qp
pe opus dona ꝓueniũt:q̃3uis ex subsequenti
ope ipsa etiã dona subcrescũt. Isi: i syno.
Precaue ociũ:nõ diligas ociũ:nõ ducas vi
tam in ocio:fatiga corpus laboribus:exerce
opis cuiuslibet studiũ. Idẽ. Grauius libi
do vrit quẽ ociosum inuenerit:cedet autẽ li
bido rebus:cedet opi:cedet industrie ⁊ labo
ri. Idẽ de sum. bo. Nihil iuuat q̃ iter bo
num ⁊ malũ sensu prudentiore discernimus:
nisi ope:aut male cogitata caueamus aut bo
na inchoata faciamus. Idẽ. Dei seruum
sine intermissiõe legere:orare:⁊ opari opor-
tet:ne forte mentẽ ocio deditã spũs fornicatõ
nis surripiat. cedit enim labori voluptas. ani
mũ aũt vacantẽ cito ꝓoccupat. Joh. chry
so. sup Math. Qui habẽt spm̃ dei nõ sunt
contenti sedere ociosi. sed ipse spũs qui est in
eis vrget eos aliqđ bonum apprehendere.
Idem de cõpunc. Merces maior tibi au
getur qñ nõ spe mercedis operis:sed studio
placendi. Aug. in ser. Noli esse piger in
ope cuius mercedẽ desideras. si quẽ ⁊ tuipse
mercẽnariũ conduxisses:nõ añ mercedẽ nu
merares q̃3 in ope exerceres. Idẽ đ bap.
paruu. Propter hoc de paradiso emissus
adã ꝯ eden habitauit. i. ꝯ sedẽ deliciarũ:vt si
gnificaret q̃ in laboribus qui sunt delicijs ꝯ
rij erudienda est caro pcti. Idẽ de opere
mona. Nullo mõ decet vt in ea vita vbi se-
natores fiunt laboriosi:ibi fiant opifices ocio
si. ⁊ quo veniũt relictis delicijs qui fuerunt
ꝓdioꝝ dñi:ibi sint rustici delicati. Ide3 in
glo. super. i. Thi. v. Qui ad pedes fratrũ in
clinatur. in corde vel excitat̃ vel si iam inerat
confirmatur humilitatis affectus. Idem.
Uis desideriorum. Infra in. c. de desiderio.
Bern̄. de cõside. Si labor terret:merces
inuitet. vnusquisq3 eni ꝑm suũ laborẽ merce
dẽ accipiet. Idẽ in epi. Nõ ex folijs:nõ ex
floribus. sed ex fructu arbor bona mala ve co
gnoscit̃. deniq3 a fructibus eoꝝ cognoscetis
eos. opa ergo ⁊ nõ verba discernũt inter fi-
lios dei ⁊ filios diffidentie. Idem de amo
re dei. Quãuis adhuc nõ videat oculus:nõ
cesset opari manus. vt qui ꝓficere vult ĩ ma
gno:fidelis sit ĩ minĩo:⁊ ĩ eo qđ ex cõditoris
largitate iã prerogatũ habet vis potestatis of
ficium exhibeat bone voluntatis. Idem.
Miserere anime. Supra li. ij. de contritiõe.
Senc. in ep̄la. Satis multum tpis sparsi
mus:incipiamus vasa in senectute colligere.
in freto viximus:moriamur in portu.

De innocentia.

Capitulum v.

Grego. in moral. Plerũq3 res q̃li
bet innocenti mẽte cõspicit̃. sed ipso
cõspectu animus cõcupiscẽtie gla-
dio cõfodit̃. Nõ enim dauid vrie cõiuge3 iõ
studiose respexit q2 ꝯcupiuerat. sed potius iõ
ꝯcupiuit q2 incaute respexit. Idẽ. Nil sim
plici corde felici⁹:q2 quo inocẽtiã erga alios
exhibet nihil est qđ pati ab alijs formidet.
Idẽ. Illũ facit hũana derisio deo ꝓximũ
quẽ ab hũanis ꝓuitatibus vite inocẽtia ꝑuat

alienū. Idem. Si mētis innocētia custoditur: ⁊ si qua fortis infirma sunt qñqꝫ roborātur. Idē in regis. Sicut multoꝝ iam experimento didicim⁹: in dāno expendit quicquid cū peccato congregat. Si igit vultis nihil iniuste perdere: summope studete de iniusticia nihil hr̄e. In terrenis enim reb⁹ sp cā dāni est origo peccati. Idem. Vosmetipsos ita ante conspectū oīpotentis dn̄i in bonis opibus debetis exhibere: vt inueniri in vestra actione neq̄at qd ab eodem deo iudice pcuti vel hoīe insidiante valeat accusari. Idē in pasto. Fit plerūqꝫ deo gratior amore ardens vita post culpam: q̄ꝫ securitate torpēs innocentia. Ambro. de of. Hoc est innocētē eē ignorare qd noceat. ⁊ si circūscribit ab aliq̄: de oīb⁹ tamen bn̄ iudicat qui fidē eē in oīb⁹ arbitrat. Idem. Btām vitā efficiūt tranquillitas ꝯsciētie: ⁊ securitas inocētie. Idē de pnia. Facili⁹ inueni q̄ inocentiam seruauerint: q̄ꝫ qui ꝯgrue egerint pniaꝫ. Hieronym. i epi. Maliciā: odiū: atqꝫ iuidiā: q̄ vl' maxima: vel sola semina sunt nocēdi: christiana a se aīa propellat: neqꝫ manu tm̄ aut lingua: sed corde quoqꝫ custodiat innocētiā. Idē. Tū demū letare de inocētie conscietia: si cuꝫ potes adiuuare non desistas. Ioh. chry. in ser. Gaude innocentia ⁊ exulta. gaude inq̄ꝫ: q: vbiqꝫ illesa es: vbiqꝫ secura. si tentaris proficis. si humiliaris erigeris. si pugnas vincis: si occideris coronaris. Augusti. super psal. centesimum. Duob⁹ modis nocet hō. si facit miserum: vel si deserit miserū. inocēs vero est q nec sibi nec alijs nocet. Idem de ci. dei. Ab sit a mēte christiana que ī deo suo spe posita eius adiutorio innititur: vt mens talis cuiuslibet carnis voluptatibus ad consensum turpitudinis cedat. qp si illa ꝯcupiscētia vel inobedientia q̄ in membris habitat p̄ter nr̄e voluntatis legem q̄si sua lege mouet q̄nto magis absqꝫ culpa est in corpe nō ꝯsentientis si absqꝫ culpa est in corpore dormientis. Idem. Pertinet ad innocentꝫ officiū non solū nemini malū inferre: verūetiā cohibere pctō: vel punire pctm̄: vt aut ipse q plectit corrigat experimēto: aut alij terreantur exemplo. Idē. Sicut non est bn̄ficiētie. s. de remissione. Idē ibidē. Magis inocētes. Ideꝫ de vita christiana. Nihil deo dign⁹: nihil charius esse pōt: q̄ꝫ vt innocentia tota obseruatione teneat. licet eniꝫ qs in alijs operib⁹ deuot⁹ appareat: si illā nō habuerit sibi frustra blandit. Cassiod. in li. de aīa. Vir fixus pur⁹ innocu⁹ omnes laudat. se sp accusat: vt complaceat vniuersis sibi soli displicet. Bern̄. de conside. Non eris innocens: si aut punias eū cui fortasse parcenduꝫ esset. aut parcas ei q fuerat puniēdus. Ansel. de silitu. Si hinc pcti pudoreꝫ: ⁊ illinc cernerem inferni horrorem: ⁊ necessario vni eorum haberē imergi: pri⁹ me in infernū imergerem q̄ꝫ pctm̄ in me imitterē. Mallē eniꝫ pur⁹ a pctō ⁊ innocens gehēnam intrare: q̄ꝫ sordē pollutus celoꝝ regna tenē. cum cōstet solos malos in inferno torqueri. ⁊ solos bonos in celesti beatitudine foueri.

¶ De excusatione.

Caplm vi.

Grego. in mora. Iust⁹ ⁊ si qd vnq̄ꝫ delinq̄ndo loquit: tm̄ dignū nō ē vt ab iniustis ⁊ praue viuētib⁹ iudicet. Idē. Cū quoslibet. s. lib. i. de paupibus. Augu. in epi. Discam⁹ in silitudine opeꝝ discernē aīos opantiū: ne clausis oculis calūniemur: ⁊ beniuolos p nocētib⁹ accusemus. Idē in ser. dn̄i in mōte. Ea facta q̄ dubiū ē quo aīo fiat in meliorem ptē interptemur. Idē. Nō rephēdamus ea q̄ nescim⁹ quo aīo fiāt. neqꝫ ita rephēdam⁹ q̄ manifesta sūt vt vespem⁹ sanitatē. Ber̄. sup canti. Caue aliene ꝯuersatōis esse aut curiosus explorator: aut temerari⁹ iudex: etiā si ppera actum qd dephēdas: nec sic iudices primū: magis aūt excusa intentionem si op⁹ nō potes. puta ignorantiam: puta subreptionem. puta casum. qp si omnē oīno dissimulationem rei certitudo recusat: suade nihilominus ipse tibi: ⁊ dicito apud teipsum. vehemens fuit tentatio

quid de me illa fecisset si accepisset in me si-
militer ptateni. Idem. Si is qui de clau-
stro est eu qui versat in pplo interdu minus
discrete se se age deprehendat. vbigratia in v-
bo in cibo in somno in risu in ira in iudicio
non ad iudicandu confestim psiliat: sz memi
nerit scriptum. Melior est iniquitas viri q
bnfaciens mulier. Na tu qde in tui custodia
vigilans bnfacis. sz q iuuat multos et melius
facit et virili9. qd si implere no sufficit absqz
aliqua iniqtate. i. absqz quada ineqlitate vite
et conuersatiois sue. memento quia charitas
operit multitudinem pctorum. Sen. in epi.
Sapiens non vtit oia in pei9: nihil qrit cui
imputet casum. et pctá hoium ad fortunaz po
tius refert. non caluniat: nec vba nec vultus
quicquid accidit benigne interptando leuat.
Idem. Semp quicquid dubiuz est huma
nitas inclinat in melius.

¶ De discussione.

Caplm vij.

Grego. in mora. Iusti viri cu distri
ctioné véturi iudicis ptéplant: pctá
sua ad memoriá reducut. deflét que
cómiserut. districte se iudicát ne iudicentur.
Idé. Dominu táto qs securi9 expectat: qn
to qtidie vitá suá suspect9 examinat. Idé.
Electi intra sinu cordis aduersum se qcqd se
ipugnat enumerát. ibi an oculos suos omne
qd defleát coaceruát. ibi qcqd per irá distri-
cti iudicis discerni possit intuent. ibi tot pati
untur supplicia quot pati timét. nec deest is
in hoc iudicio méte cócepto oé misteriu qd
puire reos suos pleni9 debeat. Ná cóscia ac
cusat. ró iudicat. timor ligat. dolor excruciat.
Idem. Qui semetipsum prius non iudi-
cat quid in alio recte iudicet ignorat. Ioh.
chryso. in ser. Qn accubueris sup stratu tuu
et nemine ifestu pateris: anqz veniat tibi so
nus pfer in mediu codicé psciam tuam: et re
minisce pctá tua. si qd in vbo seu in facto vl
in cogitatione peccasti. Aug. de vera reli.
Spiritalis hó oia iudicat: q super oia est qn
tu deo est. cu illo est aut qn purissime intelli-
git: et tota charitate qd intelligit diligit. Idé
Non facile. s. li i. de iudicibus. Idem de
verbis do. Nihil é qd sic quisqz cogitare de
beat nisi vt in semetipsum oculos conuertat:
se discat: se discutiat. se inspiciat: se querat: et se
inueniat. et qd displicet necet. et qd placet op
tet et plantet. Bern. super can. Spiritua-
lis hó oia diiudicat et ipse a nemine iudicat.
iudicabo proinde mala iudicabo et bona. ma
la melior ib9 curabo corrigere actibus. dilue
re lachrymis: punire ieiunijs: ceterisqz san-
cte laborib9 discipline. in bonis de me sentiá
humiliter. et iuxta pceptu dni seruu me inuti
lem reputabo. Idem. Babyloniorum ma-
nifesta sunt pctá pcedétia iudiciu: et non egét
scrutinio: sz supplicio. mea autem qui video
monachus et hierosolymita pctá certe occul
ta sunt noie et habitu monachali obumbrata:
et idcirco necesse erit subtili ea inuestigari di
scussione. Multa. s. li. ij. de prudentia. de in
telligentia. Sen. in epi. Qd hoies de alijs
libentissime faciunt: de te apud te male existi
ma: assuesces et dicere verum et audire.

¶ Iuvé. Clamo mecu ipse. numera annos tu
os: et pudebit eadem velle q volueras puer.
hoc deniqz tibi circa mortis diem presta. mo
riantur ante te vicia.

¶ De mortificatione.

Caplm viij.

Grego. in mora. Táto més melius
ad supna appetéda cóponit: quáto
ab illicitis arti9 corp9 edomat. Idé
in ome. Nisi qsqz a semetipso deficiat: ad eu
q sup ipsuz est nó appropinquat. nec valet ap
phédere qd sup ipsuz é: q nescit mactare qd
est. Aug. in regula. Carné vraz dome ieiu
nijs et abstinentia esce et pot9 quátu valitudo
permittit. qn aut aliquis nó pót ieiunare: nó
tn extra horam prádij aliqd alimétorum sumat
nisi cu egrotat. Idem de vidui. Facilius
concupiscétia refrenat: q nulla expectatione
succendit. Idé de singula. cleri. Amputan
da sunt oia nobis quecuqz igniferi fomitis
sulphurantib9 flámis scatens fornax ebullié-

tis carnis exestuat. ne vel tenuit qdem scintil la seruata maiora conflet incendia. Isi. de sumo. bo. Mori optet hoiez in carne mũdo ne moriat in aia christo. Nam tũc qsqz viue re dicit: si ꝑm seculũ moriens in solo deo vi uere delectet. Cassio. de anima. Ve car ni q̃ hic supata non fuerit. Nam q̃ in hac cõ uersatione vincit: illic sine dubio coronabit. Bern̄. in epi. Duri⁹ tractandũ quidẽ est corp⁹ ne rebellet: ne insolescat. sic tñ vt serui re sufficiat: q: ad seruiendũ spũi datum est. nec sic habendũ est tanq̃z ꝑpter illud viua mus: sed tanq̃z sine quo viuẽ non possum⁹. Señ. i epi. Vetas me celo interesse. i. iubes me viuere capite demisso. Maior sum ⁊ ad maiora genit⁹ q̃z vt mancipiũ sim mei corpo ris. qḋ equidem nõ aliter aspicio q̃z vincu lũ aliqḋ libertati mee circũdatũ. Idẽ. Cõ tẽpt⁹ sui corporis certe libertas ẽ. Idẽ. Ho nestũ ei vile est. cui corpus nimis charum est agat eius diligentissime cura. ita tñ vt cũ exi get ratio: cũ dignitas: cũ fides: mittenduz sit in ignes. Idẽ. Hanc sanã ⁊ salubrem for mam vite tenete: vt corpi tñ indulgeatis: q̃n tum bone valitudini satis est. duri⁹ etiã tra ctandum est: ne animo male pareat.

¶ De disciplina.

Caplm ix.

Grego. in regist. Cũ sit ꝑpriũ disci pline ab illicitis ꝓhibere: ⁊ excessus culpaꝝ salubriter resecare. studiose ei⁹ seruãda cẽsura est. Nã si negligit: cũcta i cõfusionẽ deueniũt: dũ vnus destruit qcqd eam custodiendo alter edificat. Idez. Si cut nos sup̄. li. i. de ꝓlatis bonis. Idem in mora. Sc̄i viri cũ hui⁹ mũdi potestate fulci unt. tanto sub maiori mentis disciplina se re digũt: q̃nto sibi per impatientiã ꝑlatis suade ri illicita q̃si licenti⁹ sciũt. Idẽ. Solus in il licitis non cadit: qui se aliq̃n ⁊ a licitis caute re stringit. Idem. Intentioni aie si exterior euagatio claudit: interior secessus apitur. Nã quo extra se spargi propter disciplinam mẽs non potest: eo super se intendere ꝑ ꝑfectum pôt. q: ⁊ in altũ crescere arbor cogit: q̃ ꝑ ra mos distendi prohibet. Idẽ. Mẽs muta bilitatis sue pondere ad aliud sp̄ impellit q̃z est: ⁊ nisi in statu suo arta custodie disciplina teneat. sp̄ in deteriora dilabit. Idẽ. San cti viri sup̄. li. ij. de cõtinẽtia visus. Idem. Tm̄ apud dñm. obligatiores sum⁹: quanto apud hoies inulte peccam⁹. Disciplina autẽ nostra subditos diuino iudicio tanto liberio res reddit: q̃nto hic eoꝝ culpas sua vindicta nõ deserit. Idẽ. Pctã q̃ feriri sup̄. ij. ꝺ do nis. Ambro. in epi. Non natura seruũ fa cit: sed insipientia. nec manumissio liberꝝ: sed disciplina. Idẽ. Si q̄ris viam sapie ⁊ di sciplinę: colere deum: atqz ei subditũ esse sa pientia est: abstinere aũt a pctõ disciplina est. Idem de vidui. Prima institõis ẽ disci plina culpam auertẽ: ⁊ scd̄a virtutẽ infunde re. Cypria. de. xij. abusiuis. Disciplina est ordinata moꝝ correctio: ⁊ maioꝝ ꝑcedẽtiuz regularis obseruatio. Bern̄. in epi. O q̃z cõpositũ reddit oẽm puellaris corpis statum nec non mentis habitũ disciplina: ceruicẽ sub mittit: deponit supcilia. componit vultũ: ligat oculos: cohibet cachinnos. moderat linguã. frenat gulã: sedat iram. format incessum. tali bus decet pudicitie vestẽ distingui margari tis. Idẽ. Nõ optet. s. de ꝓuidentia lib. ij.

¶ De cruce spirituali.

Caplm x.

Grego. in omel. Crux a cruciatu di cit. ⁊ duob⁹ modis crucẽ dñi baiu lamus. cũ aut ꝑ abstinẽtiã carnẽ affi cim⁹: aut ꝑ cõpassionẽ ꝓximi necessitatẽ illi⁹ nr̄az putam⁹. Idẽ in mor. Q: paulus nec mũdi gl'iaz q̄rebat: nec a mũdi gl'ia ipsa q̄re bat: ⁊ se mũdo: ⁊ mũdũ sibi crucifixũ eẽ gl'ia batur. Idẽ. Cũ vicijs ⁊ ꝯcupiscẽtijs car nẽ crucifigim⁹: si sic gulã restringim⁹: vt iam de mũdi gl'ia nil q̄ram⁹. Nã q corp⁹ mace rat ꝫ honorib⁹ anhelat: crucẽ carni itulit. sed mõdo ꝑ ꝯcupiaz pci⁹ viuit. Augu. in glo. gal'. v. super illud. Qui christi sunt. Cõgruit nostre deuotioni vt qui domini crucifixi pas

tionē ce lebram⁹: reprimendaꝝ carnaliū voluptatū crucem nobis faciam⁹. Idem in sermo. Tota vita christiani hominis si ƀ3 euāgeliū viuat: crux atq3 martyriū est. Hiero. Licet sparso crine. s. li. iij. de propinquitate.

Ambro. super lu. Non amāti diuitias: nō amanti honores. non amanti q̄ sua sunt: sed q̄ iesu christi. non amanti q̄ videnẗ: sed q̄ non videnẗ. non cupido vite: sed ei q̄ festinat dissolui ꝛ cū christo esse: crucifix⁹ est mundus. hoc est enim crucem tollere ꝛ seq christum: vt ꝛ nos cōmoriamur ꝛ consepeliamur cum eo. Isi. de sum. bo. Qui crucem portat⁹ ꝛ mūdo mori. nam ferre crucem mortificare seipsum est: ferre ꝛ non mori simulatio hypocritarū est. Bern. de florib⁹. Mira res. nihil formidolosi⁹ homini q̄3 crucem pati. sed q̄re timent homines crucem: q: latrones sūt. si latrones non essent. crucem non timerent.

Idē. Circuire possum domine celū ꝛ terram: mare ꝛ aridam: ꝛ nusq̄3 te inueniam: nisi tantū in cruce. ibi dormis: ibi pascis: ibi cubas in meridie. Crux enim tua fides est: cui⁹ latitudo charitas: longitudo longanimitas: altitudo spes profūdū timor. In hac cruce te inuenit q̄cunq3 te inuenit. Io hac cruce anima suspendit a terra: ꝛ dulcia poma de ligno vite decerpit. Idez in apolo. Ue portantib⁹ crucem: non sicut saluator suam: sed sicut ille cyrene⁹ alienam. ve citharedis cithari3antib⁹: non vt illi de apocalypsi in citharis suis: sed vere vt hypocrite in alienis.

Idem. Ue semel ꝛ ve iterū pauperib⁹ superbis: ve inq̄3 semel: ꝛ de iteꝝ portantibus crucem christi: ꝛ non seq̄ntib⁹ christum. q: nimirū cui⁹ passionib⁹ p̄ticipant humilitatē sectari negligūt. duplici q̄ppe cōtritione p̄terētur q̄ hmōi sunt. cū ꝛ hic pro t̄pali gl'ia se affligant: ꝛ in futuro p̄ interna supbia ad eterna supplicia p̄trahenẗ. Idē in ser. Neminsudiam⁹ frēs: nō carnē ꝛ sanguinē. nō spiritū quemlibet descēsu3 a cruce suadentē: persistam⁹ in cruce: moriamur in cruce: deponmur alioꝝ manibus: non nostra leuitate. a

De certamine.

Capl'm xi.

Grego. in dial'. Sine laboris certamine nō est palma victorie. Idem. g Nonunq̄3 dn̄s eis etiā q̄b⁹ magna dona tribuit: p̄ua q̄dā rep̄hensibilia relinq̄t. vt s̄p habeāt ꝯ q̄ bella gerāt: ꝛ deuictis magnis hostib⁹ mentē non erigant q̄n eos adhuc aduersarij etiam minimi fatigāt. Idē. Uos q̄ viam. Infra de religiōe. Idez in moral'. S̄p est ad certamē aduersarij erigendus anim⁹: s̄p ꝯ occultas insidias cautela p̄uidēda. Idē. Scio q: per infirmitatȷ̄ secundiam plerūq3 grauioris est certaminis: com missa p̄ctā p̄dē: q̄3 nō admissa vitare. ꝛ vnū quodq3 malū q̄3uis robusti⁹ videẗ. t̄n hūili⁹ prodiẗ. Idē. Labor p̄trahiẗ pugne: vt crescat corona victorie. Idē. Minor est. supra li. ij. de clementia. Idem. In iniq̄tate concepti: ꝛ in delicto editi: per insite corruptionis molestias: pugnam nobiscū huc deferimus. quam cū labore vincam⁹. Idem. Excitatur hostis in prouocationē certaminis: cum ius amiserit peruerse dn̄atōis. Aug. in epi. Nō debet cum p̄liaẗ infringi qui vult post p̄liū coronari. vires illo subministrante certantib⁹ q̄ p̄parat ineffabilia dona victorib⁹. Idē. Contra istā genitaliū supra li. iij. de cōsuetudine. Idem de verbis do. Ecce baptizati sunt oēs: iustificati sunt a p̄ctis. restat tamen lucta cū carne: cu3 mundo. cū dyabolo. Qui aūt luctaẗ aliq̄n ferit: aliq̄n percutiẗ: aliquando vincit: aliq̄n perimiẗ. Ioh. chryso. de cōpunc. Nostri agonis t̄p̄us in quo ascripti videmur pro risu penā habet. laudē vo p̄ luctu. ꝛ p̄ tribulatiōib⁹ salutē p̄fert. Idē sup mat. Incipe resistere desiderijs tuis: ꝛ tunc intelliges q̄3 fortes sunt sp̄ūs desideriorum maloꝝ q̄ te persequunẗ. hec est pugna piculosa. ꝛ hec ē gl'iosa victoria: q̄ potuerit odire q̄ amat: ꝛ amare q̄ odit. Ambro. super lucam. Corona p̄posita subeūda certamina sunt. nemo potest nisi vicerit coronari. nemo potest vincere nisi ante certauerit. ipsius

quoqз corone maior est fructus vbi maior é labor. Leo papa in ser. Uim sibi factura est anima: vt palmá laboꝝ quá sibi subtrahi multis inimicis aduersantibus sentit: virib⁹ ꝯtendat eripere. Isi. de sum. bo. Neqꝫ in senectute ꝯtinétes vocádi sunt: q in iuuentute luxuriose vixerũt. tales nõ habét ꝓmiũ q: laboris certamé nõ habuerũt. eos eniз expectat gloria: in quibus fuerũt laboris sacer tamina. Hiero. in ep'la. Quis sctõꝝ sine certamine coronatus est. Solus in delicijs salomõ fuit: ⁊ ideo forsitá corruit. Bern. super canti. Quantũlibet in h corpe manés ꝓfeceris: erras si vicia putas emortua: ⁊ non magis suppressa. velis nolis infra fines tuos habitat iebuzeus. subiugari põt: nõ extermi- nari. Idem. Solet inter primordia. supra li. i. de incipientibus.

¶ De humilitate.

Capitulum xij.

Grego. in mora. Magna q̃ agim⁹ quasi minima ducimus cũ fortiorũ exépla pensam⁹. sed tũc apud deuз crescũt ꝑ meritũ: cũ apud nosmetipos ꝑ humilitaté decrescũt. Idé. Quia prima stulticia angeli elatio cordis fuit: vera sapia efficitur hoĩs humilitas sue estimatõis. quá q̃sq̃s vel magna sapiédo deserit: ⁊ eoipso vehem̃ter desipit quo seipꝫ nescit. Idé. Electi ne inuite curuent in morte: spõte curuant in humilitate. Idé sup ezech. Ad h nobis cuncta de meritis nr̃is incerta sunt: vt vnam certam grãm teneamus humilitatem. Idem in ome. Mirãda actio cũ elatione nõ eleuat sed grauat. qui enim sine humilitate virtutes ꝯgregat. in vento pulueré portat. ⁊ vñ aliq̃d ferre cernit: inde deterius cecat. Idez in dialo. Mens q̃ diuino spũ impletur h3 euidétissime signa sua. virtutes. s. ⁊ humilitaté. q̃ si vtraqꝫ in vna mente perfecte ꝯueniunt. liq̃t q ꝺ presentia sancti spũs testimoniũ ferunt. Idé. Qualis q̃sqꝫ. Infra de leticia. Iõ in regis. Nõ grande est his nos esse hũiles a q̃bus honoramur: q: ⁊ hoc seculares q̃libet faciũt. sed illis maxie esse humiles debem⁹: a quibus aliq̃ patimur. Ps. Uide hũilitaté meá de inimicis meis. Idé. Ab oib⁹ corripi: ab oibus emédari patus sum. ⁊ solũ mihi amicũ estimo ꝑ cuius linguá añ apparitionem districti iudicis mee maculas mentꝫ tergo. Idé. Nolo dũ in hac carne sum aliq̃ me dixisse si ꝯtigerit: ea facile hoĩbus innotesci. Idé. Oẽs fratres sum⁹ impatoris potestate ꝯditi ⁊ sanguie redépti. ⁊ idcirco fres nr̃os quoslibet paupes ⁊ abiector i nullo despicere debemus. Hiero. in ori. super ysa. Nõ statim multitudis acquiescam⁹ iudicio. sed electi in principatũ nouerim⁹ mensuram nr̃aꝫ: ⁊ hũiliemur sub potenti manu dei. q: dñs supbis resistit: hũilib⁹ dat graꝫ. Aug. de vgi. Hũilit ad humilé venite si amatis. ⁊ ne discedatꝫ ab illo ne cadatꝫ. q̃ eniз timet ab illo discedere: rogat ⁊ dicit. ñ veniat mihi pes supbie. Idé. Pergite viá hũilitatis pede ip̃e exaltat hũiliter sequétes. qué descéde nõ piguit ad iacétes. Idé. Existimate aliquos in oculto supiores: quibus estis in manifesto meliores. Idé de ci. dei. Qui vera pietate in deũ qué diligit credit ⁊ sperat. plus intendit in ea in q̃bus sibi displicet: q̃ꝫ in ea si qua in illo sunt q̃ nõ tam ipi q̃ꝫ vitati placét. neqꝫ id tribuit vnde iá placere põt: nisi eius misericordie cui metuit displicere. de his sanatis grãs agés: de illis sanãdis preces fundens.

Idé de ꝯflictu. Christus hũiliauit semetipm̃: factus obediés vsqꝫ ad morté: mortem aũt crucis. Si ergo tanta hũilitate se depmit diuina maiestas supbire in aliquo audet aut debet hũana ifirmitas. Idé i epi. Absit vt nõ cũ graꝝ actõe lucris meis deputé: si fuero te docéte instructus: aut emédáte correct⁹

Idé de tri. Magis optabo a quolibet reprehédi: q̃ꝫ siue ab errante siue ab adulante laudari. Isiõ. de sum. bo. Superflua est humilitas eoꝝ q̃ se egisse accusant q̃d nõ ꝯdmiserunt. qui vero sine arrogãtia bona facta sua ꝓnunciant: ꝓculdubio nequaq̃ꝫ peccát.

Idé in syno. Descéde vt ascédas: hũilia-

re vt exalteris. ne exaltatus humilieris. q.n.
extollit humiliat: q exaltat deijcit. qui eleua
tur ꝓsternit. q inflat allidit. Idē. Esto par
uus in oculis tuis: vt sis magnꝰ in oculis dei
tanto eni eris apud deū ꝑciosior: q̄nto fueris
añ oculos tuos despectior. Joh. chryso. in
epi. Humilitas. nō tm̄ illa laudat q̄ de ꝯsciē
tia pctōꝝ euenit: sed ⁊ illa q̄ ex virtute descē
dit deo chara est. ⁊ q2 in ea requiescit dn̄s. ideo
oībꝰ dn̄at. Idē sup mat. Humilis a nulla
capit passiōe. nō ira hūc molestare pōt. non
glīe cupido: nō emulatio: nō zelotypia. Idē
de cōpūc. Hoc vere magnū ⁊ mirabile ē. q2
is qui vere magnꝰ est: nihil de se magni sen-
tit aut loquit. sed oīuz se vltimū iudicat. ⁊ salu
tem de sola misericordia dei sꝑat. Cassio. de
aīa. Ad te dn̄e sctē nemo se erigendo ꝑuenit
sed potius humiliatꝰ ascendit. cū altissimus
sis: proximior redderis supplicatiōne curua-
tis. Bern̄. sup canti. Oportet humiliter sen
tire de se nitentē ad altiora: ne dū supra se at-
tollit cadat. Idem. In aīa non est plane ti
menda q̄ntalibet humiliatio: horrenda autē
nimiūq3 pauenda: vel minime temē ꝑsum-
pta erectio. q̄zobrē noli te hō cōpare maiori
bus. noli minoribꝰ: noli aliquibꝰ: noli vni.
Idē. Appetē de humilitate laudē: humilita
tis nō est virtꝰ s3 subuersio. Uerꝰ hūilis vi-
lis vult reputari: nō hūilis ꝑdicari. gaudet cō
temptu sui. h solo plane supbꝰ q2 laudes con
tēnit. Idē in epl'a. Ut castitas siue chari-
tas dei: humilitas meretur. qm̄ humilibꝰ de
us dat grām. seruat acceptas: q2 non requiescit
spūs nisi sup quietū ⁊ hūilē: ⁊ seruatas ꝯsum
mat. nā ꝟtus in infirmitate: h est in hūilitate
ꝑficitur. ⁊ inimicā grē: oīsq3 initiū pcti debel
lat supbiā. Idē. Humiliatio via ē ad hu-
militatē: sicut patientia ad pacem. sicut lectio
ad sciam. si virtutē appetis humilitat3: viam
non refugias humiliatiōis. Nā si nō pateris
humiliari: nō poteris ad humilitatē prouehi.
Idē. Nescio quo pacto familiarīꝰ sp hūi-
litati ꝓpinq̄re solet diuinitas. deniq3 ipsā se
induit vt appareret hoībus: substantiam: for

mam: habitūq3 gestauit humilē: ipsiꝰ nobis
cōmendans virtutis excellentiā. quā speciali
sui voluit honorare presentia. Idem. Sa
piētis est cōsiliū: q̄nto magnꝰ es humilia te in
omnibꝰ. Sapientie vero ꝑceptū: qui maior
est vestrū: fiat sicut minor. Idē de. xij. gra.
Humilitatis talis pōt esse diffinitio. Humili
litas est virtus qua hō vera cognitione suiip
se sibi vilescit. Idē. Humilitatis primus
gradus est: corde ⁊ corꝑe semꝑ humilitatem
ostendē: defixis in terrā aspectibꝰ. Secūdus
vt pauca ⁊ rationabilia verba loquatur: non
clamosa voce. Tertius: vt non sit facilis aut
promptus in risu. Quartus: taciturnitas vs-
q3 ad interrogationem. Quintus: tenere qđ
cōmunis habet monasterij regula. Sextus:
credere ⁊ pronūciare se omnibꝰ viliorē. Se
ptimus: ad omnia indignū ⁊ inutilē se ꝯfite-
ri ⁊ credere. Octauus: confessio peccatoruz.
Nonꝰ: pro obediētia in duris ⁊ asꝑis patien
tiam amplecti. Decimꝰ: vt omni obedientia
subdat se maiori. Undecimus: vt voluntatē
propriā nō delectetur implere. Duodecimꝰ:
vt deum timeat: ⁊ memor sit oīuz que ꝑcepit
Ans. de silitu. Primus gradus humilita-
tis est: q̄nq3 cognoscē contemptibilem se eē.
Et q2 sunt quidam qui cōtemptibiles se esse
cognoscūt: sed inde non dolēt. Secundus est
dolē contemptibilē se esse. Quia vero sunt
alij qui se ꝯtēptibiles dolēt: sed ꝯfiteri nolūt.
Tertiꝰ est: confiteri se contemptibilē eē. At-
uero q2 rursus sunt alij qui se cōtemptibiles
cōfitētur: sed nolūt vt ita credat. Quartꝰ est:
persuadē ꝯtēptibilē se esse. Sed q2 quidam
contemptibiles quidez volūt credi: sed hoc
sibi nolunt dici. Quintus est: patiēter pati vt
cōtēptibilis dicatur. Sed quidam patiuntur
vt contemptibiles dicantur: sed tn̄ pati no-
lunt vt cōtēptibiliter tractentur. Sextus est:
pati vt cōtemptibiliter tractētur. Sed qm̄ ⁊
hoc quidam inuiti patiuntur. Septimus est:
amare vt cōtēptibiliter tractetur. vbi postq3
quis ascenderit: clara est in luce. i. in perfecta
sui cognitione. Idem. Alterius virtutem

Jnfra de ascensione. Glo.matth.iij. Per
fecta humilitas habet tres gradus. Prim⁹
est subdere se maiori.ꝛ nō preferre se equali.
hic vocatur sufficiens.quia sufficit aliquem
sic humiliari.ꝛ iste gradus omni iusto est ne
cessarius.Secundus gradus est subdere se
equali.nec preferre se minori.hic dicitur abū
dans.Tertius est subesse minori . in quo est
omnis iusticia.

De simplicitate. sive vestimentis

Caplm xiij.

g Rego.in omel.Si abiectio vilis in
dumenti virtus non esset euangeli-
sta vigilanter de iohanne non dice-
ret.erat indutus pilis camelorum. Augusti
nus in regula.Non sit notabilis habitus ve
ster.nec affectetis vestibus placere:sed mo-
ribus. Jdem. Jn incessu. Supra libro.ij.
de modestia. Jdem super matth. Resistit
deus superbis ꝛ calamistratis ꝛ pannosis.
humilibus dat gratiam. Jdem in episto.
Verus ornatus maxime christianorū ꝛ chri
stianarum non tantum fucus mendax.verū
ne auri quidē vestisq; pompa:sed mores bo
ni sunt. Jdem.Auri circum positio: ꝛ in-
torsio crinium:ꝛ cetera huiusmodi : que vel
ad inanem pompam:vel ad illecebram for-
me adhiberi solent:merito reprehensa sunt.
sed est quidam pro modulo persone habitus
matronalis a viduali veste distinctus:qui po
test fidelibus coniugatis salua religionis ob
seruantia conuenire. Et infra. Quid enim est
absurdius:q̄ȝ mulierem de humili veste vi-
ro prohibente superbire:cui te potius expe-
diret obtemperare candidis moribus:q̄ȝ ni
gellis vestibus repugnare. Jdem de vi-
duitate.Jnteriore pulchritudine christo pla-
cere:hanc pulcritudinem studiosa cura ꝛ sol
licita cogitatione componite:nō amat ille fal
laciarum fucos:veris veritas delectatur : ꝛ
ille si quod legisti agnoscis veritas.vocatur.
Ambrosius de offi. Non sit affectatus de
cor corporis:sed naturalis:sed simplex.negle
ctus magis q̄ȝ expeditus:non preciosis ꝛ a-
bentibus adiutus vestimentis: sed cōmuni-
bus:vt honestati vel vtilitati nihil desit:nihil
accedat nitori. Jdem in glosa.i. ad thimo
theum.v. Que vult audiri inclinare se de-
bet amota pompa:vt misericordiam domi-
ni prouocet.habitus enim superbus:nec im
petrat:nec recta de se credi facit. Johan-
nes chrysosto.super matth. Omne vestimē
tum ad tres pertinet causas.aut ad speciē vi
sionis.aut ad delectationem corporis:aut ad
tegumentum nuditatis. Ad speciem visionis
habere vestimentum seruis dei non conue-
nit:similiter ad delectamentum corporis deo
seruientibus non est aptum.sed qd̄ tantū ad
tegumentū nuditatis. Hiero.in epl'a. Sor
des vestium candide mentis indicia sunt. vi
lis tunica contemptum seculi probat.ita dū-
taxat vt animus non tumeat:nec habitus ser
moq; dissentiat. Bern̄.in epi. Pauperior
cultus in alijs frenat concupiscētiam:in alijs
circa amorem paupertatis afficit consciam.
Jdē.Si dederit inq̄t iacob mihi dn̄s pa
nem ad manducandū:ꝛ vestimētū quo ope-
riar.Nota quo operiar.Sic ergo ꝛ nos con
tenti sim⁹ vestimentis quib⁹ operiamur:non
quib⁹ lasciuiam⁹:non quib⁹ superbiam⁹:nō
quib⁹ mulierculis similari vl' placere studea
mus. Jdem super canti.Simplicitas can
dor est:probamus a contrario:nam neu⁹ du
plicitas:parum dixi:macula est.

De verecundia.

Caplm xiiij.

g Rego.in mora.Sepe cū nos a san
cti desiderij exercitatiōe torpescē su
pna pietas cernit:exēpla se seq̄ntiū
nostris obtutib⁹ obijcit:vt mens p ocium re
missa quo in alijs vigilantiā pfect⁹ ꝯsiderat
eo in se pigritudinem torporis erubescat.
Jdē.Nōnunq̄ȝ q̄dā in dei seruitio ex an
teacta acrius debilitate roborantur:eosq; ad
custodienda mandata:ꝛ futurorū trahit de-
sideriū:ꝛ impellit memoria pteritorū: vt hic
ad ventura amor puocet:illinc de pteritis ve
recundia instiget. Jdem. Boni co magis

vestimenta, et ornatus quo debeat esse

ignescūt ad desiderium requirende pietatis dei. quo magis erubescūt memoria iniquitatis sue. Idem. Facile culpa corrigitur que erubescit. Idē. Cunctos vicia ad ima pertrahūt: sed tñ qdam eo ab his facilius redeunt: q se i eis corruisse alti⁹ erubescūt. Idē. Qui adhuc actis carnalib⁹ incubat: necesse est vt instruere spiritualiter proximoꝝ mētes erubescat. Idem super ezech: Erubescere malum sapiētie est. bonū vo erubescere fatuitatis. Idem. Qui erubescit penitendo mala que fecit ad vite libertatē peruenit. Ambro. in ser. Solet citius mereri indulgentiam qui verecūdius depcatur. In omni ḡ culpa ante flendū est q̄ʒ pcandū. Ideʒ. Pulcra vtus. s̄. li. i. de iuuenibus. Idē de offi. In ipso genere canendi prima disciplina verecūdia est. imo etiam in omni vsu loqndi. vt sensim quis: aut psallere: aut canere: aut postremo loq incipiat: vt verecūda principia commendent processum. Idē. Est etiaʒ in ipso motu gestu incessu tenenda verecūdia. habitus enim mentis in corporis statu cernitur.

¶ Isido. Peccati pudore. s̄. li. ij. de cōtinētia visus. Idē. Quisqs pctōꝝ. s̄. lib. ij. de memoria. Aug. de vita ꝛ mo. cle. Fateor vobis de preciosa veste erubesco: q: non decet hanc pfessionē. Idē. Qm̄ verecūdia magna est pena. q erubescit p xp̄o fit dign⁹ misericordia. vñ patet: q: q̄nto plib⁹ ɔfitebit in spe venie turpitudinē criminis. tāto facili⁹ cōsequet gr̄aʒ remissionis. Hiero. in epi. Ornet prudentiā vecūdia. ꝛ qđ pcipuū i feminis sp fuit: cūctas in te vtutes pudor supe ret. Idē. Dino pudor. Infra de cōnersiōe. Bern̄. in epi. Nec sterilis vecūdia ḡta ē nec humilitas pter veritatē laudabil'. Idē sup canti. Verecūdia specialis gl̄ia ɔscie est: fame custos: vite dec⁹: vtutꝫ sedes: virtutum primitie. nature laus: ꝛ insigne toti⁹ honesti.

Idem. Nolo repēte fieri summ⁹: paulatī proficē volo: quantū displicet deo ipudētia pctōris: tm̄ penitentꝫ vecundia placet. citius placas eū si mensurā tuā seruaueris: ꝛ altiora te nō q̄sieris. Idē. Quid amabili⁹. s̄. li. i. de iuuenib⁹. Idē. Huīlis ꝛ vecūda. s̄. li. ij. de satisfactiōe. Idē in ser. Credo cōsiderātes q̄ta sustinuit illa maiestas p inutilib⁹ seruis: erubescamus non sustinere vel parua pro nobis. Glo. apo. iij. Meli⁹ ē h erubescere corā paucis: q̄ʒ in futuro corā omnib⁹. Glo. Est quedam. s̄. li. ij. de satisfactione.

¶ De amicitia.

Caplm xv.

Grego. in mor. Cū quis in prospitate diligit: icertū est valde vtrū pspitas an persona diligat: amissio autē felicitatis interrogat vim dilectionis. Idē Qui ex aduersitate proximū despicit aperte cōuincit q hūc in pspis nō amauit. Ideʒ in dial'. Inter amātes se amicos magnū charitatꝫ familiaritas ausuʒ pbʒ. Idē i pasto. Ab illo q sūme rect⁹ est eoipso iaʒ discrepat quo puersorum amicitijs vita nr̄a cōcordat.

Idē in regi. Amicoꝝ amissio nos tāto dʒ tolerabilius contristare: q̄to amissuros nos illos conditio mortalitatis exposcit. Ideʒ. Ut aliqd secularis auctoritatꝫ loqr: cū amicis oia tractanda sunt: ʒ pri⁹ de ipsis. Idē Nemo pōt diligē quos nō vult vidē. Isi. in ethy. Amic⁹ q̄si animi vel amicitie custos per deriuationē. dictus autē proprie amicus ab hamo. i. a cathena charitatis. Ideʒ de sum. bono. Nō sunt fideles in amicitia quos munus non gratia copulat. hi cito deserūt: nisi semp acceperint. Dilectio enim que munē glutinatur: eo suspenso dissoluitur. Ideʒ. Sepe per honores. Supra li. iij. de honore.

Aug. in epi. Nemo pōt vaciter amic⁹ eē hoīs: nisi fuerit ipsius primitus vitatis. qđ si gratis nō facit: nullo fieri pacto pōt. Ideʒ de cathe. ru. Nulla est maior ad amorem inuitatio q̄ʒ puenire amando: ꝛ nimis dur⁹ est anim⁹ q dilectionē si nolebat impendere noluit rependē. Idē in solis. Illā amicitie legem iustissimā esse arbitror: q̄ pscribit vt nō min⁹ ita nec plus qs amicū q̄ʒ seipsū diligat. Idē. Tāto magis amo amicos meos: q̄n

to magis bñ vtunt aia rõnali: ⁊ certe q̃ntum desiderát ea bñ vti. Amb. de of. Pietatꝭ custos amicitia é ⁊ eq̃litatis magr̃a: vt supior inferiori se exhibeat eq̃lé: ⁊ inferior supiori fi delé. Idé. Amicitia nescit supbiá. Idé. Uirtꝰ est amicitia: nõ q̃stꝰ. nõ pecunia parat sed gr̃a. nõ pollicitatõe ꝑcioꝝ: sed ꝯcertatiõe beniuolétie. Ioh. chry. d̃ cõpũc. Ubi ami citia pmanet nihil facile credit: nihil facile re cipit q̃d discidiũ possit opari. Hiero. i epi. In amicis nõ res q̃rit sed volũtas. q: alterũ ⁊ ab inimicis sepe ꝑbet: alteꝝ sola charitas tribuit. Idé. Uera illa necessitudo é ⁊ xp̃i glutino copulata: quã nõ vtilitas rei familia ris. nõ p̃ñtia tm̃ corpoꝝ. non subdola ⁊ pal pans adulatio: sꝫ dei timor ⁊ diuinaꝝ scriptu rarũ studia ꝯciliant. Idé in ori. sup mich. Delicata é amicitia: q̃ amicoꝝ felicitaté ⁊ di uitias seq̃t. Bern̄. in ep̃la. Habet vera ami citia nõnunq̃ꝫ obiurgationé: adulationé nun q̃ꝫ. Glo. ecci. vi. Plena ⁊ ꝑfecta amicitia in ter ꝑfectos viros eiusdéq; ṽtutis ꝑseuerare põt. ⁊ ad hãc q̃busdã gradibꝰ ꝑuenit. Pri mus est mũdanoꝝ ꝯtéptꝰ. Scd̃s: ne q̃s se sa piété ⁊ ꝯsultũ iudicans: sibi q̃ꝫ amico credẽ malit. Tertiꝰ: vt oĩa q̃ vtilia ⁊ necessaria esti mat bono charitatis. ⁊ pacis ꝓponat. Quar tus vt oĩno desinat ab ira. Quintꝰ vt iram fratris etiã irratõnabilé sedare cupiat. q: al teriꝰ tristicia ꝑniciosa é sic̃ ꝓpria. nisi eã q̃n tũ in te é etiã de fr̃is méte depellas. Postre mus gradus est oĩuꝫ vicioꝝ ꝑemptoriꝰ: vt de hoc mũdo credas te quotidie migraturum.

Señ. in epi. Qui vtilitatꝭ cã assumptꝰ est: tãdiu placebit: q̃ꝫdiu vtilis erit. hac re floré tes amicoꝝ turba circũsedet: circa euersos so litudo é. ⁊ inde amici fugiũt vbi ꝓbant. Idé Amicũ paro vt habeã ꝓ quo mori possim: vt habeã qué in exiliũ sequar. cuiꝰ me morti ⁊ opponã ⁊ impendã. detrahit amicitie maie staté suã q̃ illã parat ad bonos casus. Idé Amicos optime res secunde parát. aduerse certissime probant.

De concordia. Caplm̄ xvi.

Grego. in regis. Quisq̃s p̃ri heres eé desiderat: filius existẽ pacé custo diẽdo non renuat. Nã q locũ ꝑbet discordie: ipse ꝓfecto tãti se muneris exortem eé ꝯstituit. Idé. Pacé tũc veraciter tene mus: cũ supboꝝ culpas charitate ⁊ iusticia si mul insistéte ꝑseq̃mur: cũ eos diligiuꝰ: ⁊ eo rũ vicia odio hémꝰ. Idé. Manifestũ bo nitatis eé liq̃t indiciũ: in vniꝰ electiõe cũctoꝝ cõuenire ꝯsensum. Idé. Laudabile ⁊ stu dio é religioso cõueniés: terrenis gratia deo pacé ꝑferre cõpendijs: ⁊ ex rebꝰ trãsitorijs mãsura charitatis sp lucra mercari. Idez in moral. Sic noxiũ eé solet si vnitas desit bo nis. ita ꝑniciosum é si nõ desit mal. Peruer sos q̃ppe vnitas corroborat: dũ ꝯcordat. ⁊ tã to magis incorrigibiles q̃nto vnanimes fac.

Idem sup ezech. Ita bona facẽ opa debe mus: vt ꝑ hec quoq; cũ his cũ q̃bꝰ viuimus vnanimitaté inq̃ntũ recte possumꝰ conserue mus. Aug. de ṽbis do. Pax est serenitas métis: trãquillitas ai. simplicitas cordis: vin culũ amoris: ꝯsortiũ charitatꝭ. Idé. Pax cũctis é placida. nõ q̃rit alienũ: nihil deputat suũ. docet amare q̃ odisse nõ nouit. nescit ex tolli: nescit iflari. Hãc ergo q accepit teneat. qui ꝑdidit repetat. q amisit req̃rat. q̃m qui in ea nõ fuerit inuétꝰ abdicat a p̃re: exheredat a filio: nihilominus a spũsctõ efficit alienus. Respuit eni munꝰ oblatũ q date legis ꝯtem pserit bonũ. nec poterit ad hereditaté dñi ꝑ uenire: q̃ testamétũ noluerit obseruare. Idez de ouibꝰ. Testamétũ dei ⁊ hereditas pax est vt a ꝯcordibꝰ ꝯsortibꝰ possideat. nõ a litigan tibꝰ diuidat. Idem de q̃st. ve. ⁊ no. testa. Qui pacé suscipit saluatoris: inimicitiã ꝯhit mundi. nisi eni discordauerit a diabolo: pacé nõ habebit cũ christo. Idé de ci. dei. Tan tũ est pacis bonũ: vt etiã in rebꝰ terrenis at q; mortalibꝰ nihil gratius soleat audiri: nihil desiderabiliꝰ ꝯcupisci: nihil postremo possit meliꝰ inueniri. Idé. Pacé ꝯstat belli esse optabilé finé. Ioh. chry. de cõpũc. Ubi pax est ibi oĩa prosperabunt. vbi sobrietas lu

cet: vbi vnanimitas abstinentia coronatur. Idē sup iob. Est et mala ꝯcordia: est et bona dissonātia. Ambro. sup lu. Fuge contētiones: dissensiones: strepitus: tumultus discordie: ne p portas mortis ingressus inf eas Idē. Sed nisi prius tu. s. li. ij. de beatitudine. Isid. de su. bo. Pax plebis sanitas: gloria sacerdotis: et patrie leticia: et terror hostiū: siue visibiliū siue inuisibilium. Idem Pax cū bonis et bellū cū vicijs sp habēdū est. mala siquidē hoim impiorū odio habenda. Bern. sup can. Pacē habete et vos nolite ledere inuicē: nō facto: nō vbo: nō signo qualicūq3: ne quis forte exacerbatus et pccupatus a pusillanimitate spiritus et tēpestate deū interpellare cogat aduersus eos q se leserint et ꝯtristauerint: et ꝓrumpere in vbū graue ꝯtingat: filij matris mee pugnauerunt ꝯ me. Idē in ser. Nisi in vnitate op9 tuū feceris: deo q vnus est acceptus esse nō poteris. Scriptū quippe est. Nō est q faciat bonū: nō est vsq3 ad vnū. Idē. Est hō pactus. sup li. ij. de patia. Idē. Sūt etiā alij qui si viderint. sup li. ij. de beatitudine.

De renunciatione.

Capitulum xvij.

Grego. in dialo. Despiciēdus a nobis hic mūdus foret: etiā blandiret: si rebus ꝓspis demulceret aīum: atpostq3 tot flagellis pmitur: tanta aduersitate fatigat: tot nobis quotidie dolores ingemiat quid nobis aliud q3 ne diligat clamat. Idē in ome. Fructus mūdi ruina est. ad h enim crescit vt cadat: ad hoc germinat vt qdcūq3 germinauerit cladibus ꝯsumat. Idē. Si nihil in hoc mūdo amando possidetis: etiam possidendo cūcta relinqtis. Hiero. Licet sparso crine. Sup de ꝓpinquitate. libro. iij. Isi. in syno. Sp interna quiete frueris: si te a strepitu terrenaꝝ actionū subtraxeris. Idē. Nullus sapientiā. Infra de sapiētia Ioh. Chry. sup matth. Sicut difficile est arborē iuxta viā positā fructus suos vsq3 ad maturitatē seruare. sic difficile est viꝝ fidelē iuxta istū mūdū viuētē in actib9 eius iusticiā imaculatā vsq3 ad finē tenere. Recede de via: et plantare in loco secreto: vt nec mundus tecum habeat aliquid cōmune: nec tu cū mundo. Idē sup iob. Qui pecuniaꝝ ꝯcupiscentiā deriserunt: hi maxime sunt q deū vt oportet diligūt. Aug. i epi. Uincula huius mūdi habēt aspitatē verā iocunditatē falsam. certū dolorē: incertam voluptatē: durū laborem: timidā quietē. rem plenā miserie: spem btitudinis inanē. Idem. Quid prodest acquirere in h seculo qdlibet tpale et trāsitoriū: siue sit pecunia: siue sit voluptas ventris et gutturis. siue sit honor in laude humana: nōne oia fumus et ventus. nōne oia transeunt et currunt: et ve his qui heserint transeuntibus: qm simul transeunt. Idē. Utili9 terrena opulentia tenet humiliter q3 supbe relinquit. Idē de pnia. In oibus dolens aut sua relinqt: aut saltē illa que sine admixtione mali nō sunt administrata: vt mercatura et militia: et alia que vtētibus sunt nociua: vt admistratōes seculariū potestatū: nisi his vtat ex obedientie licētia. Idē. Recedat amor. Infra de gloria. Bern. in epi. Uoci dei tui dulciori sup mel et fauū si preparas aurē interiorē: fuge curā exteriorē: vt expedito et vacāte interno sensu: dicas tu cum samuele. loquere domie: q audit seruus tuus. Idē. Si sapis: si habes cor: si tecum ē lumen oculoꝝ tuoꝝ: desine iam et ea sequi q et ꝯsequi miserū est. Beatus qui post illa non abijt: que possessa onerant: amata inquināt: amissa cruciāt. Idē. Generositas sanguinis: ꝓceritas corporis: forma elegās: iuuenalis decor: predia: palacia: immensa suppellex: insuleq3 dignitatū. adde et sapiam mundi: de mundo sunt hec. et mundus qd suum est diligit. sed quousq3. Non solum enim non semp vt qui non semper erit. verū nec diu quidē. diu siquidē ista in te mundus habere nō poterit. et tu quidem ipm in breui nō habitur9. Nam breues dies hoīs sunt. Idem. Subito ꝓcedenti de vmbra ad solē: de ocio ad

laborem. graue cernitur omne qđ incipit. sꝫ cū ab his dissuescere: ꝛ ad illa se paulisp adsuescere ceperit. vsus tollit difficultatem. iuenitqꝫ facile esse qđ difficile actor putauit.

Idem. Falleris o fili. Supra li. i. de studentibus. Idem. Uigilias times. Infra đ meditatione. Idēꝫ de contemp. Ecce nos reliquimus omnia: bene: optime: ꝛ non ad insipientiam tibi. Nā ꝛ mūdus trāsit ꝛ ꝯcupiscentia ei⁹. ꝛ relinqre hec magis expedit q̄ꝫ ab eis relinqui. Idē. Secuti sum⁹ te: nimirū. q: exultauit vt gigas ad currēdū viā suā. nec currētē seq poteras onerat⁹: sed nec inutilis cōmutatio: p eo q sup oia est: oia reliqsse. oia sane dixerim: nō tm̄ possessiones. sꝫ etiā cupiditates: ꝛ eas maxie. Idē in ser. Cōuolate ad vrbes refugij: vbi possitis ꝛ đ pteritis agere pniam: ꝛ in presenti obtinere grām: ꝛ futurā gl'iam feliciter pstolari. ñ vos retardet ꝯscia peccatoꝝ. q: vbi illa abūdauerit. supabūdare gra ꝯsueuit. nō penitētie austeritas ipsa deterreat. neqꝫ enim ꝯdigne sūt passiones huius tpis ad pteritā culpam que remittit: nō ad pñtem ꝯsolatōem que imittit nō ad futurā gloriā que pmittit. Idem. Quid si piclitaret castitas in delicijs. humilitas in diuitijs: pietas in negocijs. veritas in multiloquio: charitas in h̄ neq̄ꝫ seculo. fugite de medio babylōis: fugite: saluate aias vras

Idē. Nil credētibus ipossibile. nil amantibus difficile: nil aspeꝝ mitibus: nil humilibus arduū repit. quibus ꝛ gra ꝯfert auxiliū ꝛ obedīēdi deuotio leniū imperiū.

De solitudine.

Capitulum xxviij.

g Rego. in mora. Qui mortificare se appetit: valde ad inuentā requiē cōtēplatōis hilarescit: vt exterius mūdo lateat: ꝛ cūctis exterioꝝ rerū pturbatōib⁹ intra sinū se intimi amoris abscōdat. Idē Prodest solitudo corpis si solitudo ē mētis. Quid pdest solitudo corporis. si solitudo defuerit cordis. Qui enim corpe remotus viuit. sed tumultibus ꝯuersatōis humane terrerum desiderioꝝ cogitatōe se inserit: nō est in solitudine. Si vero pmat aliquis corpaliter popularibus turbis: ꝛ tñ nullos seculariū tumultus in corde. patiatur: nō est in vrbe. Idē Quelibet occulta. s. lib. ij. de gra. Idem. Uos qui viā. Infra de religiōe. Hiero. i epi. Mihi opidū carcer est: ꝛ solitudo paradisus. Idem. Infinita vastitas heremi terret: sed in paradisum mente deambula. quotiens illuc mente ꝯscēderis: totiēs i heremo non eris. Idē. Hospitiolum tuū aut raro: aut nunq̄ꝫ mulieꝝ pedes terāt. omnes puellas ꝛ virgies christi aut equaliter ignora: aut equaliter dilige. Idem. Bonus honor in ecclesia si a ꝯsortio clericoꝝ longe sint femie: monachū vel clericum solitudo facit non publicum. Aug. de singula. cle. Strages pessime ꝯuersationis nemo psternit: nemo calcat: nemo funestat: nisi singularitatis castitas sola: que munimen inuictū est sanctimonie: ꝛ expugnatio fortis infamie: fortitudinis firmitas: ꝛ lasciuie petulantis infirmitas. probitatis presidium: ꝛ improbitatis excidium. animevictoria ꝛ corporis pda. vbertas gratiaꝝ ꝛ captiuitas criminū. Idem. Non est sine filijs cū claritate: nisi singularitas sola. quam non solū ꝯcupiscentia sua nullis sordibus maculat: sed etiā nulle opiniones suspecte parilitatis infamant. Nam si castitas qđ est difficile masculū ꝛ feminā pariter in virginitate cōseruet: nō habet claritatē. qm̄ cōmunitas ipa nō pōt nisi quibusdā probrositatum tenebris obscurari. Bern. in epl'a. Cū quo de⁹ est nunq̄ꝫ minus est solus: q̄ꝫ cū solus est. tūc. n. libere fruitur gaudio suo. tunc ipse suus ē. ibi ad fruendū deo in se: ꝛ se in deo: tunc in luce vitatis ꝛ insereno mūdi cordis: vltro patet sibi pura ꝯscia: ꝛ libere se infundit de deo memoria. ꝛ illuminat intellectus: ꝛ bono suo fruitur affectus. vel libere seipm deflet humane fragilitatis defectus. Idē super canti. Solus es si nō cōmunia cogites: si nō affectes psentia. si despicias qđ multi suspiciunt: si fastidias quod omnes desiderant. si iurgia diui-

res: si damna non sentias: si non recorderis
iniuriarum: alioquin nec si solus corpore es:
solus es. Cassio. de aia. Nimia turba vi-
cio℞ sine certamine vincit: qñ solitudo gra-
tie suffragatur. Sene. in ep̄la. Subducen
dus est a populo animus tener ⁊ pa℞ tenax
recti. facile transitur ad plures: socrati ⁊ pla-
toni ⁊ lelio excutere morté suũ dissimilis mul
titudo potuisset.

De religione.

Capitulum xix.

Rego. in regis. Uos qui viam vi-
g te extra hominũ frequentiá ducitis:
táto maiora certamina pati necesse
est: quanto ad vos ipse magister tentationuz
accedit. Idez. Melius est de ouili dñico
morbosaz ové eijcere: q̃z vnius vicio sanas
amittere. Idem. Cura est sollicitudis ad-
hibenda: vt ea que pro quiete religiose con-
uersationis fuerint ordinata: nec dissimulató
negligere. nec quidé valeat presũptio pertur
bare. Idé. Multi sunt qui possunt religi
osá vitá et cũ seculari habitu ducere. ⁊ pleri
qz sunt qui nisi oia reliquerint: saluari apud
deũ nullatenus possunt. Idé. Religiosaz
vitam eligentibus ꝯgrua nos oportet cóside
ratóe ꝓspicere: ne cuiusdá necessitatis occa-
sio aut desides faciat: aut robur qd̄ absit con
uersationis infringat. Idem. Sicut studij
nr̄i est a litigijs foralibus monachos submo-
uere vt diuinis ministerijs pie ac solert' inui
gilent. ita necesse est nostra prouisione quem
admodũ negocia co℞ disponi debeát ordina
re ne distenta mens per varias causarũ cu
ras effluat: ⁊ ad celebrandum opus ꝯsuetuz
eneruata torpescat. Isi. i ethym. Religio
appellata est: eo ꝙ p eá vni deo religemꝰ ani
mas nostras ad cultũ diuinũ vinculo seruié-
di. Aug. de eccle. dog. Secreta satisfactóe
solui crimina nó negamus: sed mutato prius
seculari habitu: ⁊ confesso religionis studio
per vite correctionem: ⁊ iugi imo perpetuo
luctu miserante deo: ita dũtaxat vt ꝯtria ꝓ his
que penitet agat. Idem de quantitate ani
me. Oibus subuentũ velle debemus etiam
qui nos leserunt. aut ledere: aut oino ledi vo
lunt. hec est vera: hec perfecta: hec sola reli-
gio. Idem. Est religio vera: q: se vni deo
aia vnde se peccato velut abruperat: recóci-
liatione religat. Idé. Nullo mó decet. Su
pra de exercitio. Idé. Nó debét velle oés
ꝙ paucos vident amplius nó q: honorant:
sed q: tolerant accipe. ne ꝯtingat detestanda
puersitas vt in monasterio. vbi quantũ pos-
sunt fiũt diuites laboriosi: fiát paupes delica
ti. Idé. Melior est q q̃zuis. Supra. li. ij. d̄
ira. Ambro. i epi. Preferenda est religio
necessitudini: pietas ꝓpinquitati. ea est enim
vera pietas que ꝑponit diuina humanis: ꝑ-
petua tpalibus. Ioh̄. chry. sup mat. Fides
nunq̃z senescit: ⁊ religio fatigatióné nó sentit.
Bernũ. de cóside. Nos in monasterijs re
cipimus oés spe meliorandi. at curia bonos
facilius recipere: q̃z facere consueuit. Id̄
in ep̄la. Ubi nó timetur reprehensor: securi-
us accedit tentator: licentius ꝑpetrat iniqtas
In ꝯuétu vero bona si qua facis nemo ꝓhi
bet. malũ aũt facere si vis non licet: mox eni
a pluribus cóperitur: arguitur: emendatur. si
cut econtrario bonũ cum omnes vidét mi-
rant: venerant: imitant. Idé. Ordo nr̄. s̄.
lib. i. de monachis bonis. Idé. Moriens
vix vnq̃z aliquis a cella in infernũ descédit.
q: vix vnq̃z nisi celo ꝑdestinatus i ea vsqz ad
morté ꝑsistit. Idem. Expto credite. q: hec
via quanto artior: quanto molestior videt in
ingressu: tanto latior: tanto iocũdior inuenit i
ꝓgressu. Idé. Qui debitoré. s̄. li. i. de reli
gios malis. Idé in ser. Qui est in mundo
fugiat ad claustrũ negociaturꝰ. ⁊ q i claustro
est nó dormitet nec torpescat p accidiá tanq̃z
piger seruus ⁊ neq̃z. vita enim ꝯfert meritũ.
locus nó facit btm̃. Idé. Minus dánabi
le est in seculo pire. q̃z in monasterio. Idé.
Felix domus ⁊ btá sp ꝯgregatio: vbi de ma
ria ꝯquerit martha. ná mariá marthe emu-
lari: indignũ ꝓrsus est. Idé. Regio austra
lis est claustru vel heremus: in quo xp̄s suos

absconditā ꝯdictione linguarum: postmodū
admixturus ꝯsortio angeloꝝ. Idē. Clau-
stralis padisius ad suauē spirantis austri cle-
mentiā quasi tot floribus vernat: quot ꝟtuti
bus abūdat. Idē. Sicut bonū noscere: sic
ꝛ velle solū pfecta religio vel religiosa perfe
ctio est. Idē. Nihil sic horrendū vt mur-
mur ꝛ dissensio in ꝯgregatōe.

¶ De sufficientia.

Capitulum xx.

Rego. in moral'. Non delectamur
g exenijs. Idē in mora. Mira se-
curitas est cordis aliena nō quererē.
sed vniuscuiusqꝫ diei sufficiētia ꝯtētū mane
re. ex q̄ videlicet securitate ꝛ pēnis reges na
scit. qꝛ a bona ꝛ trāqlla cogitatōe ad gaudia
eterna transit. Idē sup exo. Qui alimēto
rū inopiā sine murmuratōe tolerat: nec pro
necessitate victus agit aliq̄d: vnde aīa pctī la
queū incurrat: scit esurie. Idē. Ille paup
est qui eget eo qd̄ nō hꝫ. nā ꝛ qui nō habens
hr̄e nō appetit diues est. pauptas quippe in
inopia mētis est: nō in quantitate possessiōis
Idē. Discamus esurie: vt nobis propter
abūdantiā sequentē: nr̄a hic inopia placeat:
nec nos vētris necessitas ad culpam trahat:
nec peccatū mēti indigētia suggerat. Aug.
de sol'. Siue de cibo: siue de potu. siue d̄ bal
neis: ceteraqꝫ corpis voluptate: nihil interro
ges: tm̄ ab eo peto quantū valitudinū opem
ꝯferre pōt. Idē de vita btā. Nullus pfe-
ctus aliquo eget: ꝛ qd̄ videt corpi necessariū
sumet si affuerit. si nō affuerit n̄ eū istaꝝ reꝝ
frāget inopia. omnis nāqꝫ sapiens fortis est.
Idem de vera religiōe. Quem delectat li
bertas ab amore mutabiliū reꝝ liber eē ap-
petat. ꝛ quē regnare delectat vni oīm regna
tori deo subditus adherat. Bern. in epi.
Surge precingere: tolle ocium: exere vires.
moue brachia: cōplosas explica manus. exer
citare in aliquo: ꝛ statim sentieo solate appe-
tere que famē tollāt. non fauces demulceāt.
reddet quidē sapores cibis exercitium. quos
tulit inertia multa. que respuis ociosus post
laborem sumes vel desiderio. Sen. i epl.
Magni animi est mag̈ ꝯtēnere: ac medio-
cria malle q̄ꝫ nimia. illa enim vitalia vtiliaqꝫ
sunt. at hec eo ꝙ supfluūt nocent. sic segetem
nimia sternit vbertas: ꝛ rami onere frangun
tur. Glo. matth. iiij. Perfecta humilitas.
Supra. c. de humilitate.

¶ De cōmunitate.

Capitulum xxi.

Rego. in regi. Nullus vestꝝ negle
g cta vtilitate cōmuni suo lucro ꝓspi
ciat. Idē. Si me pticipē opatio
nō facit laboris vestri me participē charitas
facit. qꝛ sicut existimo bonū ꝓximi etiā ocio-
so cōmune fit: qui de alterius actibus gaude
re cōmuniter scit. Idē. Melius ē de oui
li. sup̄. de religiōe. Idē. Sūma militie. s̄.
li. i. de militibus. Idē in moral'. Pro q̄lita
te audiētium formari dꝫ sermo doctoꝝ: vt ꝛ
ad sua singulis ꝯgruat: ꝛ tamē a ꝯmunis edi
ficationis arte nūq̄ꝫ recedat. Ioh. chry. i
ser. Omne qd̄ nostrū est tūc magis nr̄m erit
si sit nobis cōmune cū fratribus. Idē sup
ioh. Qualiter est imitatores fieri xp̄i ad cō-
munē vtilitatē omnia negociātes: ꝛ non que
nr̄a sunt querētes. Ambro. de of. Sic deꝰ
generari iussit oīa vt partus oībus cōmunis
essꝫ: ꝛ terra foret oīm quedā cōis possessio.
Natura ergo ius cōmune generauit: vsurpa
tio ius fecit ꝑuatū. Idē. Qui pfecte sapit:
nescit sua spectare ꝯmoda. sꝫ ad illud qd̄ eter
nū est: qd̄ decoꝝ atqꝫ honestū: toto affectu i
tendit. querēs nō qd̄ sibi vtile est: sꝫ qd̄ oibꝰ
Idē. Nihil iudicandū vtile: nisi qd̄ in cō-
mune ꝓsit. quō enim pōt vni ꝓdesse qd̄ oi-
bus nocet. Mihi crede: nō videt q̇ inutil' ē
oībus: sibi vtilis esse posse. Idē. Non sit
affectatꝰ. supra de simplicitate. Idē sup lu.
Uex est causam inopie nr̄e videri auariciā.
etenim volatilibus celi idcirco sine labore pa
buli vsus exuberat: ꝙ fructus sibi cōmunem
ad escā datos spēali quodā nesciūt vēdicare
dn̄atu. Idē. Qui iustus est non negat qd̄
est ad vsum oībus cōmuniter datū. Aug.

super actus apostoloꝝ. Melior est fraternitas christi fraternitate sanguinis. fraternitas sanguinis interdū sibi inimica est. christi aūt fraternitas sine intermissione pacifica est. illa inter se cōmunia diuidit cū emulatione. hec aūt sua cōmunicat cū gratulatōe. Idem in regula. Oia opera vestra in vnū fiant maiori studio ꝛ frequētiori alacritate q̄ȝ si vobis singulis feceritis ꝓpria. charitas enim de q̄ scriptum est: nō querit que sua sunt: sic intelligitur: q: cōmunia ꝓprijs: nō ꝓpria cōmunibus anteponit. ꝛ ideo quanto amplius rem cōem q̄ȝ ꝓpria vr̄a curaueritis: tanto vos amplius ꝓficere noueritis. Bern̄. de ꝯside. Querit inter dispēsatores vt fidelis qs inueniatur: vbi necessitas viget excusabilis dispēsatio est. vbi vtilitas ꝓuocat: dispensatio laudabilis est: vtilitas dico cōis: nō ꝓpria. Naȝ nihil hoꝝ est: nō plane fidelis dispēsatio: sed crudelis dispensatio est. Idem de. xij. gra. Singularis ad oia sua strenuus: ad cōmunia piger. vigilat in lecto: dormit in choro. Idē Obseruandus est. supra li. ij. de ꝯtinētia gustus. Idē in ser. Dn̄s cōmuni disciplina: cōmuni vita: cōibus studijs delectat. Vsq̄ȝ miser diuerticula captas ꝛ consolationes ꝓprie voluntatis tanto labore queritas: tāto rubore mēdicas. ꝛ quid faciam inquis: eijce ancillam ꝛ filiū eius. Beda in glo. actuū. iiij. Qui ita viuūt vt sint omnia cōmunia in domino cenobite vocant. que vita tāto felicior est: quanto statum seculi futuri imitatur. vbi omnia ꝯmunia. q: deus est omnia in oibus: ꝛ quia ibi summa pax ꝛ securitas: ciuitas in qua typus huius vite precessit hierusalem. i. visio pacis dicta est. Sene. in epi. Nō potest quisq̄ȝ btē degere: qui se tm̄ intuetur: qui omnia ad vtilitates suas ꝯuertit: alteri viuas oportet si tibi vis viuere. Idē. In h gaudeo aliquid dicere vt doceam. nec me vlla res delectabit: licet sit eximia ꝛ salutaris: quā mihi vni sciturus sum. Id m in prouer. Quietissime viuerent homines: si duo v̄ba tollerentur meum ꝛ tuum.

De societate.

Capitulum xxij.

Grego. in mora. Hoc vniuscuiusq̄ȝ esse propriū solet: vt qualis ipse fuerit: tales sibi ꝯiungi ꝛ alios velit: vt diuersitatem vite refugiat: atq̄ȝ h imitanduȝ imputat qd̄ amat. Idem. Sicut grauioris culpe est inter bonos non esse bonum. ita immensi est preconij bonū etiā inter malos extitisse. Idem. Cū in itinere comes iungitur: via quidē non detrahit: sed tn̄ de societate comitis labor itineris leuiat. Idem sup ezech. Qui sancto viro adheret: ex eius assiduitate visionis: vsu locutionis: exēplo opis accipit: vt accendat in amorē veritatis. peccatoꝝ suoꝝ tenebras fugat: in desiderio lucis exardescat. Idē in regi. Qui assistunt iudicibus: ꝛ sinceris erga eos dilectionibus astringunt: illa eis suadere debent atq̄ȝ suggerere que ꝛ aiam saluant: ꝛ opinioni nō derogant. Aug. in epistola. Si paupertas angit: si luctus mestificat, si dolor corporis ingetat; si vlla calamitas vexat: assint boni homines: qui nō solū gaudere cum gaudentibus: verūetiam flere cum flentibus norūt. ꝛ salubriter alloqui ꝛ colloqui sciūt. per hos plurimū illa aspera leniunt: releuant grauia: superantur aduersa. Isido. de sum. bo. Tenenda est cum sanctis viris vnitas charitatis: et quantū se quisq̄ȝ subtrahit mūdo: tanto opus est vt se associet bonoꝝ consortio. Idem i syno. Bonoꝝ societatem require: si fueris socius ꝯuersationis: eris ꝛ virtutis eorum. Ambro. de offi. Ut equaliū vsus dulcior. ita senium tuitior est: qui magisterio quodaȝ ꝛ ductu vite colorat mores adolescentium: ꝛ velut murice probatis inserit. Bern̄. d cō side. Interest glorie sanctitatis tue. vt quos ꝑ oculis habes: ita ordinati sint: ita informati: q tenus totius honestatis ꝛ ordinis ipsi sint speculū: ipsi sint forma. Idem. Ne te dixeris sanum dolentem latera. hoc est: ne te dixeris bonum malis innitentem. Idem in epi. Inter bonos bonum esse salutem habet. in-

ter malos vero ꝛ laudem. illud tante felicitatis est: quante est securitatis. hoc tante virtutis quante ꝛ difficultatis. qua nempe est illud tangere picem ꝛ nō inquinari ab ea. in igne sine lesione versari. Idem. Omia fac cū ꝯsilio: nec tñ omniū aut quorūcunqȝ. sed tm̄ bonoꝝ. bonos in ꝯsilio. bonos in obsequio: ꝛ bonos habeas ꝯtubernales: qui vite ꝛ honestatis tue custodes sint: ꝛ testes. Idem. Omnes iuxta dñi preceptū etiā inimici diligantur: si ad consiliū soli eligant qui ꝛ prudētes esse videant ꝛ beniuoli. Idē. Ubi nō timetur. Supra de religione. Sene. in epistola. Nullius boni sine socio iocūda possessio est. Idem. Cum his ꝯuersare q te meliorem facturi sunt: illos tecum admitte quos tu poteris meliores facere: mutuo ista fiunt: ꝛ homines dū docent discunt.

De bonitate.

Capitulum xxiij.

B Grego. in moral. Omne bonū qđ agimus: p intentōem sp ad celestia leuemus. Idem. Hi veracit boni sunt: qui in bonitate ꝑsistere etiā inter malos possunt. Idē. Quantū vos in bono ꝑfecistis: tantū bona etiam de alijs sentitis. Idem. Bona deo accepta non sunt: q̄ añ oculos eius maloꝝ admixtione maculant. Idē. Bona que hoībus innotescūt: sine periculo vix esse possunt. Idem in dial. Multa vident bona: sed non sunt. q: bono aio nō fiunt. Idē. Uite vera estimatio in virtute est operū: nō in ostensione signorū. Nam sunt pleriqȝ qui ꝛ signa nō faciunt. signa tñ facientibus dispares nō sunt. Idē sup ezech. Bonū valde est qđ iustus tribuit: qñ male agentibus libera voce contradicit. Idē in regi. Bonoꝝ mentiū est ꝛ ibi aliquo mō culpas suas agnoscere vbi culpa ñ est. Idem. Uestrū sine dubio bonū facitis: si bona volentibus opem fertis. Aug. de verbis dñi. Potes auꝝ perdere ꝛ nolens: potes domū: potes honores: potes ipsam casu salutem: bonum vero quo vere bonus es nec inuitus accipis: nec inuitus amittis. Idē in epistola. Quis est in hac vita sine aliquo peccato: sed cum dicimus bonū cuius preualent bona. illumqȝ optimū qui peccat minimū. Idem de natura boni. Et omne bonum a deo est. omnis ergo natura a deo est. Idē. Oia quanto magis moderata: speciosa: ordinata sunt. tanto magis bona sunt. quanto autem minus moderata: minus speciosa. minus ordinata sunt: minus bona sunt. Idem de virgini. Aliqñ alter fructuosus est donis paucioribus. sed pluribus: ꝫ potioribus. alter inferioribus. sed pluribus. Idē de libe. arbi. Bonū est aliqđ homo ꝛ meli⁹ qȝ pecus: ex eo ꝙ precepti capax. ꝛ hoc melius cū preceptū iam cepit: rursum hoc meli⁹ cū precepto paruit. ꝛ his oibus melius cum eterne lumine sapiē btūs est. Ioh. chrys. de militia christiana. Nō agamus silem infidelibus vitā. seda qbus fide discernimur ab eoꝝ studijs etiā ꝛ moribus diuidamur. Idē in ser. Pietati hoc ꝑpriū est: vt in tenebris fulgeat. impietas aūt etsi in lumine fuerit tenebrescit. Berñ. in epi. Minime ꝑ certo est bonus: q melior est nō vult. ꝛ vbi incipis nolle fieri melior: ibi desinis etiā esse bonus. Idē super canti. Nō mediocris titulus, ꝑfecto virtutis inter ꝑuos viuere bonū: ꝛ iter malignātes innocētie retinere candorē ꝛ morū leuitatē. Sene. in epi. Trāquillitas animi ꝛ expulsis erroribus absoluta libertas. q̄ ris q̄ sit ista. nō hoies timere: nō turpia velle nec nimia. in seipm maximā habere ptātem inestimabilē bonū est suū fieri. Idē. Nulla sine deo mēs bona est. Idē. Pars magna bonitatis est velle fieri bonū. Idem. Animus nunqȝ maior est qȝ vbi aliena seposuit: ꝛ fecit sibi pacem nil timendo. fecit sibi diuitias nihil concupiscendo.

De desiderio.

Capitulum xxiiij.

G Grego. in mora. Sepe nr̄a desideria: q: celeriter nō fiūt exaudiunt: ꝛ qđ impleri ꝯcite petimus ex ipa me

lius tarditate ꝓsperatur. Idē. Valētiores voces apud sacratissimas aures dei nō faciunt verba nostra: sed desideria. Idē. Differre solet oīpotentes deus desideria petentiū vt crescāt: quatenus eo magis exaudiant ad meritū quo citius nō exaudiunt ad votū.

Idē. Quisq̧ i solo eternitatis desiderio figit. nec ꝓspitate attollit: nec aduersitate q̄si satur. dū nil habet in mūdo qđ appetat. nil ē de mūdo qđ ptimescat. Idē sup Ezech. Vulnerata charitate ego sum: mala salus est cordis quod dolorē huius vulneris nescit. cū vero anhelare in celesti desiderio iam ⁊ sentire vulnus amoris cepit. fit aīa salubrior ex vulnere: que prius egrotabat ex salute. Idē in ome. Sancta desideria dilatione crescunt si aūt dilatione deficiunt desideria nō fuerūt.

Idem. Augent spūales delicie desideriū in mente dum satiant. q: quanto magis earū sapor percipitur: eo amplius cognoscit qđ auidus amet. Idē. Hic possunt ⁊ iusti bona: nec tñ hec in recōpensatione recipe. quia dum meliora. i. eterna appetunt: eoꝝ iudicio quelibet bona que hic affuerunt: cū sctis desiderijs estuant bona minime vident. Augustinus in epi. Q, dicit apostolus. sine intermissione orate: qd est aliud: q̄ꝫ beatā vitā q̄ nulla nisi eterna est: ab eo qui illam dare solus potest sine intermissione desiderare. semper hanc a dño deo desideremus: ⁊ sp̄ oramus. Idē. Tanto illius qđ valde magnū est qđ nec oculus vidit: q: nō est color: nec auris audiuit: q: nō est sonus. nec in cor homīs ascendit: q: cor hoīs illuc debet ascēdere: sumus capacius: quanto id qđ fidelius credimus: ⁊ speramus firmius: ⁊ desideram⁹ ardentius. Idē. Diu orare cū vacat. i. cū alia bonaꝝ ⁊ necessariaꝝ actionū nō impendunt officia: q̄ꝫuis ⁊ in eis desiderio semp̄ orandū sit: nō est improbū nec inutile. neq̧ enim: vt nōnulli putāt: hoc est orare: in multiloquio si diutius oret. Idē. Hierusalem futurā desideramus vtiq̧ ⁊ quanto impatientius desideramus ipsam: tanto patientius sustinemus omnia ꝑpter ipsam. Idē de patiētia. Vis desırerioꝝ facit tolerantiā laboꝝ ⁊ dolorū: ⁊ nemo nisi pro eo qđ delectat sponte suscipit ferre qđ cruciat. Idē de penitētia. Nemo vitā eternā incorruptibilē immortalēq̧ desiderat: nisi eū huius vite tp̄alis corruptibilis mortalisq̧ peniteat. Idē in medita. Qñ venies ꝯsolator meusquē expecto: osi quando videbo gaudiū meū qđ desidero. osi satiabor cū apparuerit gloria eius quam esurio. osi inebriabor ab vbertate domus tue ad quā suspiro. Idem de verbis domini. Seruat tibi deus qđ non vult cito dare: vt ⁊ tu discas magna magne desiderare. Joh. Chryso. super ioh. Sicut ex odio desidia gignitur. ita ex actione desiderium generatur.

Bern. super canti. Accepi fateor meritis potiora: sed prorsus inferiora votis. Idem Subtractio rei quā amas augmentatio desiderij est: ⁊ qđ ardenti⁹ desideras cares egrius. Idem. Oportet vt sancti desiderij ardor preueniat faciem dei ad omnem animaꝫ ad quā ipse venturus: qui omneꝫ consumat rubiginem viciorum. ⁊ sic apparat locum. ⁊ tunc scit anima q̄ꝫ iuxta est dñs cum sese senserit igne illo succensam. Idem super illō. Nolite consi. ⁊c̄. Tremis solis instaꝝ. Sup li. iij. de dilatione. Idem. Modicum et non videbitis me. o modicum longum pre dñe modicū dicis. q: non videmus te: saluū sit verbum dñi mei: longum est. ⁊ multum valde. verūtñ vtrūq̧ verū: ⁊ modicū meritis: ⁊ longum votis. Idē in epi. Sicut fides ducit ad plenā cognitionē: sic desideriū ad perfectam dilectionē. ⁊ sic dicitur. nisi crederitis non intelligetis. sic dici eque nō absurde potest: si non desideraueritis non perfecte amabitis. Auctor de spū ⁊ anima. Anima p̄ odiū mūdi ⁊ sui ꝓficit in amorem dei ⁊ proximi. ⁊ ꝯtemptū tp̄aliū ⁊ inferiorū crescit in desiderium eternoꝝ ⁊ superiorum.

Glo. psal. xxxvij. Desideriū est orare. nec vnq̄ꝫ desinit orare: qui non desinit amare. charitas enim clamor est.

¶ De feruore.

Caplm xxv.

Grego. in mora. Sepe electorꝫ cō
S uersio plus finiendo ꝑagit q̄ꝫ ichoā
do proponit. etsi tepidius prima in
choat: feruentius extrema consumnıat. vide licet semp inchoare se estimat: ⁊ idcirco in fatigabiliter in nouitate perdurat. Idē. Hi quos fortasse despicimus: ⁊ tarde possunt incipere: ⁊ tamen vitam nostrā feruentioribus studijs anteire. Idem super ezech. Mēs in qua aīa per amorem inuisibili sponso iungitur: nullā ꝑsentis seculi ꝯsolationē recipit. sed ad illā quam diligit medullitus suspirat: feruet: anhelat: anxiatur. vilis ei fit salus sui corpis: q̄ trāsfixa est vulnere amoris. Idē. Nisi mentis intētio ferueat: vnda mūdi nō vincit per quam semper anima ad ima reuocatur. Idē. Esse nobis. Sup̄ li. iij. de morte. Idem. Tanto hostis. Supra li. i. de demonibꝰ. Aug. Tanto illiꝰ. Supra de desiderio. Idem. Absit ab oratione. Supra li. ij. de oratione accepta. Bern. super canti. Uirtꝰ discretōis absq̄ꝫ charitatis feruore iacet. ⁊ feruor vehemens absq̄ꝫ discretōis temperamento ꝑcipitat. Idem. Feruorē nouiciorum. Supra li. i. de nouicijs. Idē in ser. Si quis deuotus: si qs sollicitus est. si qs spiritu feruens: caueat sibi ne suis fidat meritis: ne suis operibus innitatur: alioquin nec hmōi animum intrat gratia: nimirum plenꝰ est: nec in eo iam inuenit gratia locum sibi.

Idem. Opa nr̄a in feruore agenda sunt: ⁊ desiderio cordis: vt sint lucerne ardentes in manibꝰ nostris. Idem de cōtem. Tu si videris hominem in bonis opibus strēnuū: ⁊ feruore conuersatiōis hilarem. viuere in eo fidem ne dubites: indubia tenens vite illius argumenta. sed nōnulli cum spiritu ceperint: heu carne consummant. Idē. Ut vigoris esse dinoscit nequaq̄ꝫ cedere tribulationi: sꝫ pro iusticia tribulationem sustinere: sic feruori videtur attribuendū: nullis capi voluptatibus: nullis illecebris eneruari.

¶ De meditatione.

Caplm xxvi.

Grego. in mora. Solerter animus
g ante actōis sue primordia cuncta dꝫ
aduersa meditari. vt semp hec cogitans: semp ꝯtra hec thorace patiētie munitꝰ quicquid accesserit lucrū putet. Idē. Uita nr̄a dum lachrymis lauat: dum bonis opibus exercet: sanctis meditationibꝰ tenditur. ad nouitatē suā sine cessatione repat. Idē in regis. Stude q̄so: ⁊ quotidie creatoris tui verba meditare: disce cor dei in verbis dei. vt ad eterna suspires: vt mens tua ad celestia gaudia maioribus desiderijs accendatur. tāto enim tunc maior ei erit requies: q̄nto mō ab amore conditoris sui requies nulla fuerit. Idem in ome. Meditet mens in proximo: q̄ exhibeat deo gaudere cum proximo. Isido. de sum. bo. Ōis profectus ex lectione ⁊ meditatione procedit. que eni nescimꝰ lectione discimus: meditatōibꝰ cōseruamus. Idē in ethymo. Phīa ē meditatio mortis: q̄d magis conuenit christianis: qui seculi ambitione calcata. cōuersatiōe disciplinali similitudine future vite viuūt. Aug. de medita. Quanto magis homo mala sua intelligit: tanto amplius suspirat ⁊ gemit. Meditatio siquidem parit scientiam. sciētia cōpunctionem: cōpūctio deuotionē: deuotio cōmēdat orationē. Idē. Considera o hō quid tibi erat: ⁊ quid tibi factum sit: ⁊ pensa qui tibi hoc fecit: quanto amore dignꝰ sit. Idē de virgi. Uirginalis integritas: ⁊ per piam continentiam ab omni cōcubitu immunitas: angelica portio est. ⁊ in carne corruptibili incorruptionis perpetue meditatio. cedat huic omnis fecūditas carnis. omnis pudicitia cōiugalis. Idem de conflictu. Auaricie morbus nunq̄ꝫ melius compescit: nisi cum dies mortis sine obliuione meditatur. Basilius in regula. Tūc auiditate celesti anima flagrans christi amori copulatur: cum in terris degens de celestibꝰ ⁊ supernis iugiter meditatur. Bern. sup canti. Quid tam efficax

ad curandum conſcientie vulnera: necnō ad purgandam mentis aciē: qꝫ vulnerū chriſti ſedula meditatioꝛ. Idem in epl'a. Uigilias ſimeo ⁊ ieiunia: manuūqꝫ laborem: ſed hec leuia ſunt meditanti flāmas perpetuas. recoꝛdatio deinde tenebrarum exterioꝛ facit non hoꝛrere ſolitudinē. ſi futurā cogitas de verbis ocioſis diſcuſſionem: non valde diſplicebit ſilentium. fletus eternꝰ ⁊ ſtridoꝛ ille dentium ante coꝛdis oculos reductus: pares tibi reddet ⁊ mattam ⁊ culcitrā. Idē. Iuge ſilentiū ⁊ ab omni ſtrepitu ſeculariū perpetua quies: cogit celeſtia meditari. Glo. hieremie li. Egredimini ⁊c. Non debemꝰ in deſiderijs carnis molleſcere: ⁊ ſegnes in bono eſſe. ſed in meditatione legis ⁊ exercitio virtutum ſtrenui. Auctoꝛ de ſpiritu ⁊ anima. Meditatio ſiquidem parit ſciam. Supꝛa in eodem. Idē. Meditatio eſt occulte veritatis ſtudioſa inueſtigatio. contēplatio eſt perſpicue veritatis iocunda admiratio. Illā ita qꝫ diuina reuelatio illuminat vt veritatē cognoſcat. iſtam diuina inſpiratio inflāmat vt eam diligat. Sene. in epi. Nihil eſt tā difficile ⁊ arduū quod humana mens non vincat. ⁊ in familiaritatem perducat aſſidua meditatio. Idem. Hoc quotidie meditare: vt poſſis equo animo vitam relinquere.

¶ De aſcenſione ſpirituali.

Caplm xxvij.

Grego. in ome. In cūctis que agitis radicem boni opis humilitatem tenete. nec qbꝰiam ſuperioꝛes: ſed qbus adhuc inferioꝛes eſtis aſpicite. vt dum melioꝛa vobis exempla pꝛoponitis ad maioꝛa ſp aſcēdere ex hūilitate valeatis: Idē in regiſ. Tanto veriꝰ intus aſcenderē: q̄nto per cōuallē lachꝛymarū foꝛis humiliꝰ iacerē. ac nunc multū me depꝛimit honoꝛ oneroſus.

Iſido. de ſum. bo. Qui pꝛius in actiua pficit: ad contēplationem bn̄ aſcendit. merito enim in iſta ſuſtollit qui in illa vtilis inuenitur. Bern̄. in epiſtola. Multo facilius reperies multos ſeculares cōuerti ad bonū: qꝫ vnū quēpiam de religioſis tranſire ad meliꝰ rariſſima auis in terris eſt: q de gradu quē foꝛte in religiōe ſemel attigerit vel parū aſcēdat. Idem. Qui aſcenſiones in coꝛde ſuo diſponunt: qui de virtute in virtutē eunt videre deum deoꝝ in ſyon: eo faciliꝰ merent in retributiōe: quo ſummo bono familiarius adherere ſtuduerūt puriori conuerſatiōis oꝛdine. Idem. Aut aſcendas neceſſe eſt aut deſcendas. ſi attentas ſtare ruas neceſſe eſt.

Idē. Ab exterioꝛibꝰ. Supꝛa li. ij. de intelligentia. Idē de amoꝛe dei. Cogitatiōes: intentiones: volūtates: affectiones: ⁊ oīa interioꝛa mea. venite aſcendamus in montē: vbi dn̄s videt vel videt. cure: ſollicitudines: anxietates: pene: ſeruitutes: expectate me h̄ cū aſino coꝛpoꝛe iſto: donec ego cum puero. rō. ſ. cū intelligentia vſqꝫ illuc pꝛoperātes reuertamur ad vos. reuertemur enī ⁊ heu reuertemur qꝫ cito. Idē in ſer. Scienti legem ⁊ nō facienti peccatū eſt illi. pꝛopterea ſciens q: in oꝛatione dat bona volūtas cū videris que agēda ſunt. vt conualeſcas agēdū que videris: aſcende tu ad oꝛationem: oꝛa inſtāter. oꝛa perſeueranter. Idē. Sub te ſit appetitus tuꝰ: ⁊ tu dn̄eris illiꝰ. nam vt in celum aſcendas pꝛius neceſſe eſt leuare te ſuper te carnalia calcando deſideria. que in te militant aduerſum te. Idē. Perſeuerate in diſciplina quam ſuſcepiſtis: vt p humilitatē ad ſublimitatē aſcēdatis. q: hec eſt via ⁊ non eſt alia pter ipſam. qui aliter vadit: cadit potiuſqꝫ aſcēdit. q: ſola eſt humilitas q̄ exaltat: ſola q̄ ducit ad vitam. Auctoꝛ de ſpiritu ⁊ aīa. Quia bona exterioꝛa diu ſtare non poſſunt. iuſſus eſt homo ab exterioꝛibꝰ ad iterioꝛa redire. ⁊ ab interioꝛibꝰ ad ſuperioꝛa aſcendere tante enim dignitatis eſt humana cōditio: vt nullū bonū pꝛeter ſummū ei ſufficere poſſit.

Idē. Qui interiꝰ intrans: ⁊ intrinſecꝰ penetrans ſeipſum trāſcēdit: ille veraciter ad deum aſcendit. Anſel. de ſimilitu. Tria neceſſaria ſunt aſcendenti: innocentia: bn̄ficiū: pꝛelatio. Innocentia talis eſſe debet vt nulli

noceat. Beneficium: vt omnib⁹ prosit. Prelatio vt se omnibus inferiorem iudicet. Unde apl'us. In humilitate superiores inuicem arbitrantes. Hec tria debet vnusquisqz alijs impendere. τ nihil horum sibi fieri ex debito exigere. Idem. Alterius virtutem non vicium: suumqz vicium non virtutem attendere debet quisquis ad culmē humilitatis ascēdere studet.

¶ De contemplatione.
Caplm xxviij.

Grego. sup ezech. Contemplatiua vita est charitatē quidē dei τ proximi tota mente retinere. ab exteriori actione quiescere. soli desiderio conditoris inherere. vt nihil iam agere libeat: sed calcatis curis omnibus ad videndam facieʒ sui creatoris animus inardescat. ita vt iaʒ nouerit carnis corruptibilis pondus cum merore portare: totisqz desiderijs appetere illis hymnidicis angelorum choris. inter esse. admisceri celestibus ciuib⁹: de eterna spe in cōspectu dei τ incorruptione gaudere. Idem. Prim⁹ contemplationis gradus est vt mens se ad se colligat. Secundus: vt videat qualis est collecta. Tertius: vt super semetipsam surgat: ac se contemplationi auctoris inuisibilis intendēdo subyciat. Sed se ad se nullo modo colligit: nisi prius didicerit terrenaruʒ fantasmata ab oculis mentis compescere: quicquid de visu: quicquid de auditu: quicquid de odoratu: quicquid de tactu τ gustu corporeo cogitationi eius occurrerit respuere atqz calcare. τ se talem querat intus qualis sine istis ē.

Isido. Sancti viri funditus. Supra de religiosis bonis li. i. Bern. de conside. Potest contemplatio diffiniri verus intuitus animi de quacunqz re. seu apprehensio veri nō dubia. Idem. Contemplationis species quattuor sunt. Prima τ maxima contemplatio est admiratio diuine maiestatis. Hec requirit cor purgatum: vt a vicijs liberuʒ atqz exoneratum peccatis: facile ad superna leuetur. interduʒ quoqz per aliquas morulas stupore τ extasi suspensum teneat admirantem. Secunda autem necessaria est huic. Est eniʒ intuens iudicia dei. quo sane pauido aspectu dum vehementius concutit intuenteʒ: fugat vicia: fundat virtutes: initiat sapientiam: humilitatem seruat: virtutum siquidem bonuʒ quoddam τ stabile fundamentum. humilitas nempe si nutat illa virtutum non nisi ruina est. Tertia contemplatio occupatur vel potius ociatur circa memoriam beneficiorum. Et ne dimittat ingratum: sollicitat amantem ad amorem benefactoris. De talibus dicit ꝑpheta. Memoriam abundantie suauitatis tue eructabunt. Quarta: que retro sunt obliuiscens: in sola requiescit expectatione promissorum. que cum sit meditatio eternitatis: si quidem que promittuntur eterna sunt: longanimitatem animi τ perseuerantie dat vigoreʒ. Puto iaʒ facile est q̄ttuor nostra hec illis q̄ttuor apl'i assignare: dum longitudinē comprehendit meditatio promissorū. latitudinem recordatio bn̄ficiorum. sublimitatē contemplatio maiestatis: profundum inspectio iudiciorum. Idem in medita. Uiscus contemplationis est amor possessionū: affectus cognationis: cupiditas honoris: τ voluptas carnis. quib⁹ anima inuiscatur τ irretitur: vt nō pennis contemplationis per plateas supne syon discurrere possit. Idem sup cāti. Excedente anima τ si non vita certe vite sensu: necesse est etiam vt nec vite tentatio sentiatur. Quis ergo dabit mihi pennas sicut columbe: τ volabo τ requiescam. Utinā hac morte ego frequenter cadam: vt euadam laqueos mortis.

Sen̄. in ep'la. Quātū potes propera quo diuti⁹ frui emendato animo τ cōposito possis. frueris quidem dū emendas etiā dū cōponas. alia tamen illa voluptas est que pcipitur a cōtemplatione mentis ab omni labe pure τ splendide. Idem. Subsilire in celum ex angulo licet: exurge modo: τ te quoqz dignum deo finges. τ non auro: non argēto. non potest ex hac materia imago deo exprimi similis.

¶ De gustu.

Caplm xxix.

g Rego in mora. Superiora amare iá sursum ire est. dūq3 magno deside-rio mens ad celestia ībiat: miro mō hocipsum qđ accipe querit degustat. Idé super ezech. Dulce est esse in reb⁹ humanis sed ei qui adhuc de celestibus gaudia nulla gustauit. quia quanto minus eterna intelligit tanto delectabili⁹ in temporalib⁹ requiescit.

Idem. Si quis iam cordis ore gustauerit: que sit illa dulcedo celestium premiorum: qui isti hymnidici chori angelorum. que in comprehensibilis visio trinitatis. huic quáto dulce fit quod intus videt: tanto in amaritudiné vertitur omne quod foris sustinet. Idem. Contemplatiua maior est q̄3 actiua. quia hec in vsu presentis operis laborat. illa vero sapore intimo: venturam iam requiem degustat. Aug. in sermo. Cetera creatura vilescat: vt creator in corde dulcescat. Idez de medita. Fac precor me domine gustare per amorem quod gusto per agnitionem. sentiaz per affectum quod sentio per intellectū. plus tibi debeo q̄3 meipsum totuz. sed nec plus habeo: sed nec hocipsum per me totum possuz reddere. trahe domine in amorem tuū vel hocipsum quod sum. Idem de vera religione. Quandiu sum⁹ in corpore ɀ pegrinamur a domino: gustem⁹ saltem q̄3 suauis est domin⁹. qui dedit nobis pignus spiritus: in quo sentiamus eius dulcedinem ɀ desideremus ipsum vite fontem: vbi sobria ebrietate inundemur ɀ irrigemur: sicut lignū qđ plantantum est secus decursus aquarū. Idem. Tu qui veram. Supra de tranquillitate.

¶ Auctor de spiritu ɀ anima. Hec est requies cordis nostri. cū in dei amore p desideriū figit. hec est vita cordis nostri: cum deū suū contemplat: ɀ ipsa sua ɔtemplatiōe suauiter reficit. Idem. Anima prius sanatur. sanata introducit: introducta reficitur. Idem. Mentis visio est intelligentia. gust⁹ sapientia: illa contemplat. ista delectat. Bern. de xij. gra. Primus cibus est humilitatis purgatorius cum amaritudine. secūdus charitatis consolatorius cum dulcedine. tertius contemplationis solidus cum fortitudine. Idez de dili. deo. Ex occasione frequentium necessitatum crebris necesse est interpellationibus deū ab homine freq̄ntari. frequentádo gustari: gustando probari. qm̄ suauis est dominus

Idem de amore dei. Stans in domo solitudinis quasi onager solitarius: ɀ habitaculum habens in terra salsuginis: ɀ attrahens ventum amoris mei: os meū aperio ad te domine: ɀ attraho spiritū. ɀ nónunq̄3 domine q̄si clausis oculis ad te inhianti mittis mihi in os cordis quod non licet mihi scire quid sit. saporem quidem sentio dulcediné adeo confortantem vt si perficeret in me nihil vltra q̄rerem. Idé sup canti. Si qué forte nostrū aliqua hora sic rapi ɀ sic abscondi contigerit vt minime auocet aut perturbet: aut sensus egens: vel cura pungens: vel culpa mordés. vel certe ea que difficilius amouentur irruétia imaginationum corporearū phantasmata. poterit quidem hic cum ad nos redierit gloriari ɀ dicere. introduxit me rex in cubiculū suū. Idem. A mandatis tuis intellexi inquit vt scias nisi obedientie mandatorū contemplationis gustum penitus non deberi. Non ergo putes de pprio amore q̄tꝫ sancte obedientie actibus seniorꝫ ve traditionibus preiudiciū vllatenus faciendū. Idem in epl'a. Funes ceciderunt mihi in preclaris. celestisq3 hereditas preclara est mihi. ɀ terrena adulat promissio: blandit consolatio carnis. gustato spiritu necesse est desipere carnem. affectanti celestia terrena non sapiunt. eternis inhianti fastidio sunt transitoria.

¶ Idem in sermo. Beati q lugent: qm̄ ipsi consolabunt. quid aliud est hec cōsolatio q̄3 procedens de spe venie grã deuotiōis. ɀ suauissima delectatio boni: ɀ gustus sapientie licet exiguus. quibus interim benignus dominus afflictam refrigerat animam. At gustus ille nihil aliud est q̄3 irritamentum desiderij

τ incentiuū amoris: sicut scriptū est. qui edūt
me adhuc esurient τc. Idem. Ubi sane in
spūali. Supra de ꝓficientibus. li. i. Sene-
ca in epistola. Tunc animus noster habebit
quo gratuletur sibi: cū emissus his tenebris
in quibus volutatur nō tenui visu clara pro-
sperit. sed totū diem admiserit: τ redditus ce
lo suo fuerit: cū receperit locum quem occu
pauit sorte nascendi sursum: illum vocant ini
tia sua. erit autem illic etiā anteq̄ꝫ hac custo-
dia exoluatur: cū vicia deuicerit: purusqꝫ ac
leuis in cogitationes diuinas emicuerit.

Idem. Phia animū a terrenis admittit
ad diuina. hec libertas eius est: hec euagatio
subducit interim se custodie in qua tenetur: τ
celo reficitur.

De consolatione.

Capitulum xxx.

Rego. in regis. In summa tribula-
g tione positis. sola est ꝯsolatio miseri
cordia creatoris. Idē. In dei cau
sis occupatus consolatione fulciri debet non
amaritudine reprimi. Idem. est mihi bo-
ne vir. hoc ex dei munere in magna consola
tione: ꝙ opus sanctum qd̄ in me non habeo
diligo in te. Idē. Facilis erit ꝯsolatio si in
ter flagella que patimur: que fecimus: q̄ faci
mus ad memoriam delicta reuocamus: atqꝫ
hec non flagella sed dona cognoscimus.

Idem de quodaꝫ ep̄o. Ualde ꝯtristabar
ꝙ de illo quedā superba cognoueraꝫ: sed q:
mores suos ipse correxit: meam tristiciam sil'
meip̄m vincendo cōsolatus sum. Ideꝫ in
mora. Magna ꝯsolatio in reꝝ amissione est
illa tp̄a ad mentē reducere: quibus nos cōti
git res quas perdidimus nō habuisse. Id̄
Magna est consolatio in eo qd̄ displicet. ꝙ
illo ordinante erga nos agitur: cui non nisi iu
stum placet. Idem laborantem consolari
est pariter i labore persistere: q: subleuatiō la
boris est visio collaborantis. Idem. Mi-
nus tentat probatio: q̄ꝫ remuneratio conso-
latur. Idē. Grauis meror. Infra de dolo
re. Idem. Festina consolatio bonorum est
consideratio finis maloꝝ. quia dum ex eoꝝ
interitu conspiciunt malū qd̄ euadunt: leue
estimant quicquid in hac vita patiuntur ad-
uersum. Idem in pasto. Non flendo fle-
re: ē sic exteriora aduersa plangere: vt tamē
mens nouerit de eterne spei ꝯsolatione gau
dere. Isido. de sum bo. Qui vite future
premia diligenter excogitat: mala omnia vi-
te presentis equanimiter portat: q̄m ex illius
dulcedine huius amaritudinē tēperat. Idē
in syno. Intende miserias eoꝝ quibus acer
be aliquid accidit: dū aliena pericula memo
ras: mitius tua portas. alioꝝ enim exempla
dolorem releuant: alienis malis facilius con
solatur homo. Ambro. de vidui. Paratꝰ
mestitudini animi fletus oculoꝝ miseriaꝫ cō
ciliat. laborem minuit: doloreꝫ alleuiat. pudo
rem seruat. nec iam miseria sibi videtur que
cōsolationem in lachrymis habet. Bern.
super qui habitat. In quo hoꝝ oīum speras
solacij aliquid vel auxilij iuenire. Si queras
intra te: aruit cor tuum: τ obliuioni datum te
reperis tanq̄ꝫ mortuū a corde. si infra te: cor-
pus qd̄ corrūpitur aggrauat animam. si circa
te: terrena inhabitatio deprimit sensum mul-
ta cogitantem. querere ergo supra te: sed cau
tus esto ventosā agmina transilire. Idem
de contemp. Preciosa diuina consolatio est:
nec omnino tribuitur admittentibus alienā.

Idē in ser. Mentior: quod ad cōsolatōeꝫ
vestrā dico: si nō ex manibus huius pctōris
monachoꝝ nouicioꝝ τ ꝯuersoꝝ anime ad
celoꝝ gaudia volauerūt tam libere q̄ꝫ libe-
rate de carcere nostre mortalitatis. Idem
Beati qui lugent. Supra de gustu.

De regratiatione.

Capitulum xxxi.

g Rego. in regis. Recte mentis ē: deū
nō solū in ꝓspis bn̄dicere: sꝫ etiā in
aduersitatibus collaudare. Idē ad ep̄ꝫ ex
ponentē grāmaticā. In vno se ore cum iouis
laudibus christi laudes nō capiunt. Aug.
in ench. Miaꝫ τ iudiciū cātabo tibi dn̄e: q:
nisi p indebitā mīam nemo liberatur: τ nisi p

debitū iudiciū nemo condemnat. Idē de
verbis domini. Felix sit mūdus: euertat mū
dus: benedicam dominū qui fecit mūdū ſm
carnē. bene sit ſm carnē: male sit: benedicā
dominū in omni tpe. Idē. Hec in vnoq̄
q3. supra li. ij. de iusticia. Idē: in epi. Qui
est orandus vt faciat: illi est actio gratiarum
reddenda cum fecerit. Idem. Ex his que
habes gratias age deo tanq̄3 fonti bonitatis
vnde habes. atq3 in omnibus bonis actibus
tuis illi da claritatem: tibi autē humilitatem.
Idem de ꝯfes. Tu dn̄e excitas vt laudare
te delectet: q2 fecisti nos ad te: ⁊ inquietum est
cor nostrum donec requiescat in te. Idē
de spū ⁊ littera. Illa est sapientia que pietas
vocat qua colit pater luminum: a quo ē om
ne datū optimū: ⁊ omne donū perfectum. co
litur autem sacrificio laudis actionisq3 gratia
rum: vt cultor eius nō in semetipsos: sed in il
lo glorietur. Idem de medita. Grā aga
mus de acceptis: ⁊ quod nondum accepimꝰ
eoipso qꝛ de acceptis ingrati non sumus: nos
accepturos esse confidamus. Idem de ca
the. ru. Quicquid homo fecerit laudabilem
in suis factis inuenit deū. Si recte egerit lau
dabilem inuenit per iusticiam premiorum. si
peccauerit laudabilem inuenit per iusticiam
suppliciorꝝ: si peccata confessus ad recte vi
uendum redierit laudabilē inuenit per mise
ricordiam indulgentiarꝝ. Hierony. i eplā.
Cū psalmū dicis: cuiꝰ verba loqueris agno
sce. ⁊ in compunctione magis animi q̄3 i tin
nule vocis dulcedine delectare. lachrymas
psallentis deus magis q̄3 vocis gratiam cō
probat. Ioh. chry. super ioh. Glificemus
deum ⁊ per fidē ⁊ per opa. nulla eni vtilitas
nobis in salutem dogmatū sanorū: corrupta
nobis vita. Idem. Rapuit ille: grās egi
sti tu pro iniusticia. ⁊ glorificasti deum: ⁊ fini
tas per gratiarum actōes multas fructificasti
mercedes. Bern̄. super canti. Nil aliđ dū
psallitis q̄3 qđ psallitis cogitetis. nec solas di
co vitandas cogitationes vanas ⁊ ociosas.
vitande sunt ⁊ ille duntaxat illa hora ⁊ illo
loco quas officiales fratres ꝓ cōi necessitate
q̄si necessario freq̄nt admittē cōpellunt. sed
ne illa q̇dem ꝑfecto recipe ꝯsuluerim q̇ forte
paulo an̄ in codicibꝰ legeratis. Idē. Mo
neo vos dilectissimi pure ac strēnue diuinis
interesse laudibꝰ. strēnue q̇dē: vt sic reueren
ter ita ⁊ alacriter dn̄o assistatis. non pigri: non
somnolēti: nō oscitātes: nō parcētes vocibus
nō ꝑcidētes v̄ba dimidia. nō integra trēsiliē
tes. nō fractis ⁊ remissis vocibꝰ muliebre q̇d
dam balba de nare sonātes: ſ3 virili vt dignū
ē sonitu ⁊ affectu voces scti spūs depromen
tes. Idē: Disce in referēdo grās non esse
tardus aut segnis: disce ad singula dona gra
tias agere. diligenter inq̇t cōsidera q̇ tibi ap
ponuntur. vt nulla videlicet dei dona debita
gratiarū actione frustrent. nō grādia: nō me
diocria: nō pusilla. deniq3 iubemur colligere
fragmenta ne pereant. Idem. Ois de bo
nis multiformis grā apparētis in nobis refe
ratur ad ipsum laus. laudabiliū siquidē vni
uersorꝝ auctorē ⁊ largitorē. idq3 nō ficte quē
admodū ab hypocritis. nec sola consuetudi
ne sicut a secularibus: ſ3 nec necessitate q̇dē
vt iumenta ferendis oneribꝰ applicant. sed
sic decet sctōs sinceritate fida: deuotione sol
licita: hilaritate grata. nō tn̄ dissoluta. Idē
Immolantes hostias laudis: ⁊ reddentes vo
ta nr̄a de die in diem: curemꝰ omni vigilan
tia iungere sensum vsui. affectum sensui: exul
tationem affectui. grauitatē exultatōi: humi
litatē grauitati. libertatē humilitati. quo inte
rim liberis pargare mentis passibus ꝓceda
mus. ⁊ excedamꝰ per inuisitatas q̄sdā affecti
ones: spiritales leticias: inuisibiles amenita
tes: in lumine dei: in suauitate in spūsancto.
Idem. In quotidianis exercitijs ⁊ bellis:
que nulla hora pie in christo viuentibus de
sunt: a carne: a mūdo: a diabolo: sicut militiā
vitam hoīs esse sup terrā incessant expimi
ni in vobismetipsis: quotidiana necesse ē can
tica pro assecutis victorijs imolari. Idem
in fer. Nō tn̄ v̄bo ⁊ lingua: ſ3 ope ⁊ v̄itate
exhibeamus nos nō ingratos. non. n. gratia

rum dictionem sed grãrũactione exigit a no
bis dñs deus noster. Idẽ. Oportet hoiez
gratiosum ⁊ deuotũ esse. q: libẽter dona mľ
tiplicanꝭ: si priora bene salua videntur.

¶ De lectione.

Caplm xxxij.

Rego. in regiſ. Si ad ↄsolationem
g nr̃am sacra scriptura para est: tanto
magis debem⁹ legẽ: q̃nto nos ↄspi
cim⁹ sub tribulationũ fasce lassari. Idem.
Idcirco pictura in eccľijs adhibeꝭ: vt hi qui
lr̃as nesciũt: saltẽ i pictib⁹ vidẽdo legãt: q̃ le-
gere in codicib⁹ nõ valẽt. Idẽ. Stude q̃-
so. s̃. de meditatiõe. Idẽ in mor̃. Scriptu
ra sacramẽtis ocul' q̃si qõdã speculũ opponi
tur: vt iterna nr̃a facies in ipsa videaꝭ. ibi et
enim feda. ibi pulcra nr̃a cognoscim⁹. ibi sen
tim⁹ q̃ztũ ꝓficim⁹. ibi docemur a ꝓfectu q̃z
longe distam⁹. Idẽ. Scriptura narrat ge
sta sctõꝝ: ⁊ ad imitationẽ ꝓuocat corda infir
moꝝ. dũqz illoꝝ victricia facta cõmemorat:
ↄ̃ vicioꝝ ꝑlia debilia nr̃a ↄfirmat. Idem.
Quasi q̃dã fit lectio mẽtĳ nr̃e spẽs ↄsidera-
ta creature. Idẽ. Plerũqz res q̃libet per
historiã v̂t⁹ ẽ. ꝑ significationẽ culpa. Am-
bro. de offi. Cur nõ illa tpa q̃b⁹ ab eccľia va
cas lectõi impẽdas. cur nõ xp̃m reuisas: xp̃z
alloq̃ris. xp̃m audias: illũ alloq̃mur cum ora
mus: illũ audim⁹ cũ diuina legim⁹ oracula.
Idẽ in hexam̃. Scriptura diuina salutem
suggerit. vite odorẽ fragrat: vt suauitatem le
gens capias. nõ p̃cipitĳ crimẽ icurras. Iõ.
Nõ mediocre. s̃. li. iij. de stultilogo. Hie-
ro. in ori. sup Ionã. Difficile hoies potentes
⁊ nobiles: ⁊ diuites: ⁊ multo his difficilius
eloq̃ntes credũt deo. obcecaꝭ enim mens eo
rũ diuitĳs ⁊ opib⁹ atqz luxuria ⁊ circundati
diuitĳs non pñt videre virtutes simplicitatẽ
qz scripture. Idẽ i epi. Ama sciaz scriptu
raꝝ: ⁊ carnis vicia nõ amabis. Idẽ. Ora
tioni lectio: lectõi succedat or̃o. ⁊ breue vide-
biꝭ oẽ tps qõ tãtĳ dierũ varietatib⁹ occupaꝭ.
Isi. de sum. bo. Sctãꝝ scripturaꝝ altitudo
q̃si montes pascue sũt: ad quos dũ q̃sqz iusto
rũ ↄscẽderit: pascue idẽficientĳ refectionẽ in-
uenisse se gaudebit. Idem. Geminũ ↄfert
bonũ sctãꝝ lectio scripturaꝝ. siue q: itellectũ
mẽtĳ erudit. siue q: a mũdi vanitatib⁹ abstra
ctũ hoiez ad amorẽ dei ꝑducit. Idẽ i syñ.
Lectio docet q̃d caueas. lectio oñdit q̊ tẽdas
lectõe sensus augeꝭ ⁊ itellect⁹. Aug. i epi.
Tãta ẽ christianaꝝ ꝓfunditas lr̃aꝝ vt in eis
quotidie ꝓficerẽ si eas solas ab iẽũte pueri-
tia vsqz ad decrepitã senectutẽ maximo ocio
summo studio: meliore ingenio conarer addi
scere. Ioh. chry. sup iob. Nõ ꝓpterea da
te sũt scripture vt in libris eas hẽam⁹ solũ. s̃z
vt in cordib⁹ ↄglutinem⁹ eas. Idẽ. Si tur
ꝑiloquz sordidat ⁊ demões vocat. manifestũ
ẽ q̃m spũal' lectio sctificat. ⁊ spũs affert gra-
tiam. diuine enim sunt incantationes scriptu-
re. Berñ. super canti. Ante carnẽ discipli
ne studĳs edomitam: ⁊ mancipatam spiritui:
ante spretam ⁊ abiectam seculi põpã ⁊ sarci
nã indigne ab impuris lectio sacre scripture
presumiꝭ. quõ nempe lux incassum circũfun
dit oculos cecos vel clausos. ita animalis hõ
non ꝑcipit ea que sunt spiritus dei.

¶ De sapientia.

Caplm xxxiij.

Rego. in moral'. Neqz hoc est sape
g qõ intelligẽ. q: multi eterna q̃dez sa
piunt. s̃z hec intelligẽ nequaq̃z pñt.
Idem in regiſ. Sapienter illicita superat:
qui didicerit etiam non vti cõcessis. Aug.
de li. ar. Nemo sine sapientia btũs ẽ. nemo
enim btũs est nisi summo bono qõ in ea ve-
ritate quam sapientiã vocam⁹ cerniꝭ ⁊ teneꝭ
Idẽ. Ue qui derelinquũt. Supra li. iij. de
sapientia. Idẽ de ordine discipline. Quis-
quis omnẽ ph̃iam fugiendã putat: nihil nos
vult aliud: q̃z nõ amare sapientiam. Idez.
Duplex est via quam sequimur: cum reruz
nos obscuritas mouet: aut ratione: aut certe
auctoritate philosophia rationem promittit.
Idem. Tria sunt genera reꝝ in quib⁹ ra-
tionabile apparet. vnum est in factis ad ali-
quem finẽ relatis. alterũ in discendo. tertium

in delectando. Primū nos admonet nihil te
mere facere. ſecundum recte docere. vltimū
beate contemplari. Idē de ciui. dei. Non
eſt vera ſapientia q̄ intentionem ſuam in his
que prudenter diſcernit: gerit fortiter: cohibꝫ
temperanter: iuſteqꝫ diſtribuit. non ad illum
dirigit finem vbi erit deus omnia in omni-
bus: eternitate certa ⁊ pace perfecta. Iſi.
in etymo. Sapiens dictus eſt a ſapore. q: ſi-
cut aptus eſt guſtus ad diſcretionem ſaporis
ciborū. ſic ſapiens ad dinoſcentiam rerꝝ atqꝫ
cauſarum: quo vnūquodqꝫ dinoſcat atqꝫ ſen
ſu veritatꝫ diſcernat. Idem de ſum. bono.
Nullus ſapientiam dei plene recipit: niſi qui
ſe ab omniū abſtrahē actionum cura conten
dit. Ambro. in epi. Nihil peccare ſoliꝰ dei
eſt: ſapientis eſt ⁊ corrigere erratum ⁊ peni-
tentiam agere peccati. Idem. Sola eſt ſa
pientia libera que diuitibus pauperes prefe
cit. ⁊ que ſeruos proprijs fenerari dominis
facit. Idē. Sapiens nō metu. Sup̄ lib. iij.
de affectionibꝰ. Idē Ille vere ſapit: cuius
animus in chriſto eſt: ⁊ cuiꝰ interior oculus
erigit ad ſuperna. Bern. de ꝯſide. Quid
prodeſt ſi vniuerſum mundū lucreris te vnū
perdens: ⁊ ſi ſapiens alijs ſis deeſt tibi ſapi
entia ſi tibi non fueris. Idem ſuper canti.
Neſcitis q: angelus ſathane multotiens trāſ
figurat ſe in angelum lucis. ſapientia eſt deꝰ:
⁊ vult ſe amari: non ſolum dulciter ſed ⁊ ſa-
pienter. Sen̄. in ep̄la. Sapiēs videbit vbi
victurus ſit: cum quibꝰ: quomodo: quid actu
rus. cogitat ſemper qualis vita: non quanta
ſit. Idem. Sapiens omnia examinabit ſe
cum: quid acceperit. a quo: quantū: vbi: quē
admodum. Idem. Sapiens bonorꝝ rector
eſt: malorum victor. ſed facere docet ph̄ia. nō
dicere: ⁊ hoc exigit vt ad legem ſuam quiſqꝫ
viuat: ne orationi vita diſſentiat. Idē. Ro
go atqꝫ hortor vt philoſophiam in precordia
ima demittas. ⁊ experimentum profectus tui
capias: non oratione nec ſcripto. ſed animi fir
mitate. cupiditatum diminutione. verba re-
bus proba. Idem. Affectator ſapientie ad
heret quidem in corpore ſuo. ſed optima ſui
parte abeſt. ⁊ cogitationes ſuas ad ſublimia
intendit. Idem. Ad philoſophiam te cō-
fer ſi vis ſaluꝰ eſſe. ſi ſeruꝰ: ſi beatus: deniqꝫ
ſi vis eſſe: quod maximum eſt: liber. Idē.
Non eſt philoſophia populare artificiū. nec
oſtentationi paratum: non in verbis ſed in re
bus eſt. nec ad hoc adhibetur vt cum aliqua
oblectatōe cōſumatur dies: vt dematur ocio
nauſea: animum format ⁊ fabricat. vitam di-
ſponit: actiones regit: agenda ⁊ omitiēda de
monſtrat.

Ꞇ De doctrina.

Caplm xxxiiij.

Greg. ſuper ezech. Quiſquis expo
ſitor in explanatione ſacri eloquij vt
fortaſſe auditoribus placeat aliquid
mentiendo componit: ſua ⁊ non dei verba lo
quitur. ſi tamen placendi vel ſeducendi ſtu-
dio mentiatur. Nam ſi in verbis dominicis
virtutem requirens ipſe aliter q̄ꝫ is per quē
prolata ſunt ſenſerit. etiam ſi ſub itellectu alio
edificationem charitatis requirat: domini ſūt
verba que narrat. quia ad hoc ſolum deus
per totam nobis ſacram ſcripturam loquit:
vt nos ad ſuum ⁊ proximi amorem trahat.
Idem. Penſare debet doctor quid loqua
tur: cuiꝰ loquatur. quando loquetur: ⁊ quan-
tum loquatur. ſi enim vnum horum defuerit
locutio apta non erit. Idē. Loqui de deo
quiete valde ⁊ libere mentis eſt. tunc nanqꝫ
bene dirigitur lingua in ſermone: cum ſecu-
re ſenſus quieuerit in tranquillitate. Idem
in paſto. Clauis apertionis eſt ſermo corre-
ptionis: quia increpando culpaꝫ detegit: quā
ſepe neſcit: ipſe etiam qui perpetrauit. Idē
in moral. Qui peccatori predicat: tanta di-
ſpenſatione componere predicationem de-
bet: vt nec derelicta ſpe timorem ſubtrahat:
nec ſpe ſubtracta in ſolo eum timore dere-
linquat. Idem. Qui ad vere predicatio-
nis verba ſe preparat: neceſſe eſt vt cauſa-
rum origines a ſacris paginis ſumat: vt om
ne quod loquitur ad diuine auctoritatis fun-

damentũ reuocet:atq3 in eo edificiũ sue locutionis firmet. Idé in omel'. Cũ maloꝝ ꝑuersitas crescit:non solũ frangi ꝑdicatio non dꝫ:sed etiã augeri. Idem. Plus est verbi pabulo victurã in ꝑpetuũ menté reficẽ : q̃3 ventré moriture carnis terreno pane satiare

Idé. Subtili occultoq3 iudicio a quorundam aurib⁹ ꝑdicatio sancta subtrahit:q: suscitari ꝑ grãm non merent. Idem in regi. Lingua nostra bonis fomentũ sit:prauis aculeus.tumidos retũdat.iratos mitiget.pigros exacuat.desides hortatu succendat. refugientibus suadeat:asperis blandiat : desperatos consolet.vt q: doctores dicimur: viam salutꝫ gradiẽtib⁹ ostẽdam⁹. Idé in dialo. Si inuisibilia pensam⁹:nimirũ ꝯstat:q: mai⁹ é miraculũ ꝑdicatõis verbo atq3 orationis solatio peccatoré ꝯuertere:q̃3 carne mortuũ suscitare. Aug. de ꝯsensu euangelistaꝝ. Ex euangelioꝝ vniuersa varietate ꝟboꝝ:reꝝ autẽ sniaꝝ ꝯcordia satis apparet salubrit nos doceri:nihil q̃rendũ in verbis nisi loquentium veritaté cui demonstrãde inuigilare debent oés veridici narratores:cũ de hoie vl' de angelo vel de deo aliqd narrãt. Idé de opemona. Multo misericordi⁹ operat erga animas infirmoꝝ qui fame bone seruoꝝ dei cósulit:q̃3 erga corpora egentiũ qui pané esuriẽtib⁹ frangit. Idé de trini. Nec trepid⁹ ero ad ꝑferendã sniã meã:in q̃ magis amabo inspicia rectis:q̃3 timebo morderi a puersis. Gratanter.n.suscipit oculũ colũbinũ pulcerrima ⁊ modestissima charitas.denté auté caninũ vel euitat cautissima humilitas.vel retũdit solidissima ꝟitas. Idé. Persuadendũ erat homini q̃ztũ nos dilexerit de⁹ ⁊ quales.q̃ztũ ne desperarem⁹.q̃les ne supbirem⁹

Idé de cathe.ru. Dilectiõe tibi tanq̃3 fine ꝑposito quo referas oia que dicis:qcqd narras ita narra vt ille cui loqris audiendo credat:credẽdo speret:sperãdo amet. Idez de bono pseuerantie. Facile est:imo ⁊ vtile: vt taceatur aliqd verum propter incapaces.

Idé. Cũ res ꝟa ita se hꝫ vt fiat peior nobis eam dicentib⁹ ille qui capere nõ põt.nobis aũt tacentib⁹ ille qui põt:qd putam⁹ esse faciendũ:nõne dicendũ est poti⁹ verũ:vt qui põt cape capiat:q̃3 tacendũ.vt nõ solũ id ambo nõ capiant:verũetiã qui intelligentior ipe fiat peior.qui si audiret ⁊ caperet ꝑ illũ plures discerẽt.quo.n.est capacior vt discat . eo magis est idone⁹ vt alios doceat. Idem. Non sim⁹ in disputatiõib⁹ prompti.⁊ in orationib⁹ pigri. Idé in epi. Sollicitissime cauendũ est in docendo supbie viciũ:qd in discẽdo nõ ita est. Ambro. de offic. Absit ꝑtinax in familiari sermõe ꝯtentio.quotiens.n. magis excitare inanes q̃3 vtilitatꝫ aliquid afferre solet disceptatio siue ira : suauitas sine amaritudine sit:monitio sine aspitate: hortatio sine offensione. Isido. in syno. Cõmunia oib⁹:secreta paucioribus loquere: aperta cũctis:operta paucis annũcia. Idé d sum. bo. Quadrimoda é dicẽdi ratio.q: aut bene sentiẽdo quid bñ ꝑfert.aut nihil sentiẽdo nihil dicit.aut parũ sentiendo loquacitas sola ostentat.aut optime sentiendo nõ eleganter profert quod dr. Hiero. in epi. Docente te in ecclesia nõ clamor populi sed gemit⁹ suscitetur.lachryme auditoꝝ laudes tue sint.

Idé. Predicator ꝯtinentie nuptias ne cõciliet. Bern.sup canti. En in quãta pri⁹ infundenda sunt.vt effundere audeam⁹ de plenitudine nõ de penuria largientes.primo qdem cõpũctio:deinde deuotio.tertio pnie labor.quarto pietatꝫ op⁹.q̃nto oratiõis studiũ. sexto ꝯtemplatõis ociũ.septimo plenitudo dilectõis. Idé. Doctrina spũs non curiositatem acuit.sed charitatem accendit.

¶ De dignitate.

Capłm xxxv.

GRego. in regis. Ad hoc locoꝝ gradus ratõis ordo distrinxit:⁊ iudicia esse ꝯstituit:vt nec ꝑpositi in opprimendos se frustra valeant occupare subditos.nec subiectis iterũ ꝯ suos ꝑpositos effrenata sit resultandi licentia. Idé. Ad hoc diuine dispẽsatiõis puisio gradus ⁊ diuersos

ↄstituit ordines esse distinctos: vt dū reueren
tiam minores potioribus exhiberēt: ⁊ potio
res minoribus dilectōem impēderēt: vna cō
cordie fieret ex diuersitate ↄnexio: ⁊ recte of
ficioꝝ gereret administratio singuloꝝ. Idē
Qtua hō qđ sibi tribuit quo iudicio dispo
nat ignorat: nec ad appetēdū locū supiorē ꝑ
cax insistere: nec ad repellendū ↄtumax dꝫ in
ueniri. Idē in pasto. Virtutibus pollens
coactus ad regnū veniat. ꝟtutibus vacuus
nec coactus accedat. Idē. Cū reꝝ necessi
tas exposcit pēsandū valde est ad culmē qs
quis regiminis qliter veniat. atqꝫ ad h̄ rite ꝑ
ueniēs qliter viuat. ⁊ bene viuēs qliter doce
at. ⁊ recte docēs infirmitatē suā quotidie qn
ta ↄsideratōe cognoscat. ne aut humilitas ac
cessum fugiat: aut ꝑuentōi vita ↄdicat: aut vi
tam doctrina destituat: aut doctrinā presum
ptio extollat. Idē in dial. Usus recte con
uersatōis est: vt pesse nō audeat q subesse n̄
didicerit. nec obedientiam subiectis imperet
quā plat̄is nō nouit exhibere. Idē i ome.
Illi debēt curā pastoralē suscipe: q in suo cor
de sciunt fluxa luxurie domare. vt cum alijs
fortia predicāt: ipsi desiderijs mollibus ener
uiter nō succūbant. Idē in mora. Nolenti
mihi atqꝫ renitēti cū graue esset altaris mini
steriū. etiā pondus est cure pastoralis iniun
ctū. Isi. de sum bo. Uir ecclesiasticus et
crucifigi mūdo ꝑ mortificatōeꝫ ꝓprie carnis
debꝫ. ⁊ dispēsatōem ecclesiastici ordinis si ex
dei volūtate ꝓuenerit volēs quidē sed humi
lis gubernandā suscipiat. Bern. sup cāti.
Nō ociose totiens repetitū est. petre amas
me in ↄmissione ouiū. Ego quidē id signifi
catū ꝓuide puto. ac si dixisset illi iesus. nisi te
stimoniū tibi perhibēte ↄscia qꝫ me ames: ⁊
valde ꝑfecte ames: h̄ est: plus qꝫ tua. plꝰ qꝫ
tuos. plus etiā qꝫ te: vt huiꝰ repetitōis mee
numerus impleat: nequaqꝫ suscipias curam
hanc. nec te intromittas de ouibus meis pro
qbus vtiqꝫ meus effusus est sanguis. Idē
In prelatione opus est viro forti: spirituali ⁊
fideli. forti ad ꝓpulsandas iniurias. spirituali
ad deprehendendas insidias: fideli: qui non
que sua sunt qrat. Idē in epi. In alto posi
tū nō alta sape difficile est ⁊ oīno inusitatū. ⁊
qnto inusitatius tanto gloriosius.

De zelo. Capi. xxxvi.

Grego. sup ezech. Nullū oīpotenti
g deo tale est sacrificiū: quale est zelus
animaꝝ. Idem. Restat vt siue.
Supra. li. ij. de prudētia. Ideꝫ in mor. Si
nulla ira ex virtute surgeret: diuine aīaduer
uersionis īpetuꝫ finees ꝑ glagiū nō placassꝫ.
Idē. Aliqn̄ necesse est vt ꝓuis mentibus
humana ꝑdicatione corrigi nequeūt. diuina
flagella optari benigne debeāt. Idē. Eue
nire plerūqꝫ. Supra li. iij. de discordia. Idē
Si sic ꝓximos vt nos amare precipimur: re
stat vt sic eoꝝ erratibus sicut nostris vicijs
irascamur. Idē. Erga errata ꝓximoꝝ sic
mansuetudo zelū temperet: quatenus a iusti
cie studio nō eneruet. Aug. in epi. Quid
sic ꝑsequit vitam bonoꝝ: qꝫ vita iniquoruꝫ:
nō cū cogit imitari qđ displicet. sed cū cogit
dolere qđ videt: qm̄ corā pio viuens impie
etsi nō obligat ↄsentientē: cruciat sentientem.
Idē. Pia est. Infra de dolore. Bern.
sup canti. zelū tuū inflāmet charitas: informet
scia firmet ↄstātia. sit feruidus: sit circūspectꝰ
sit inuictus: nec teporē habeat: nec discretiōe
careat: nec timidus sit. Idē. Habeat cha
ritas zelū: sꝫ adhibeat ꝑ tpe modū. seueritas
nūqꝫ remissa. intermissa tn̄ plus ꝓficit. Idē
Hoc vera ⁊ casta ↄtēplatio habet: vt mentē
quā diuino igne vehemēter succēderit: tāto
interdū repleat zelo ⁊ desiderio acquirendi
deo qui eū similiter diligāt: vt ociū ↄtēplatō
nis ꝓ studio ꝑdicatōis libētissime itermittat.
Glo. psal. xxx. Ira iusta est qua irascit qs
suis ⁊ alienis peccatis: vidēs hoies ↄfitētes
deū ore: ⁊ negantes moribus. renūciantes se
culo ꝟbis ⁊ nō factis: ⁊ videns fratres fra
tribus detrahentes. osculū dantes. ⁊ fidē nō
seruantes. Glo. sup ps. lxviij. Bonus ze
lus est feruor animi: quo mēs abiecto huma
no timore pro defensione veritatis ascendit.

⁊ eo magis cōmendabilis quo quelibet pra
ua que viderit corrigere satagit. si nequit to-
lerat ⁊ gemit.

De sollicitudine.

Capitulum xxxvij.

Rego. in mora. Sancti viri q: bre-
uitatē vite indesinēter aspiciūt: quasi
quotidie moriētes viuūt: ⁊ tanto se
sollicitius māsuris ꝑparant: quanto ⁊ nulla
esse trāsitoria ex fine semꝑ pensant. Idem
Mens tāto altius inter tentatōis fluct⁹ tolli
tur: quanto sollicitius ab huius seculi cogita-
tione vacuat. Idē. Magna sollicitudine
ad curā nostre meliorationis accingimur: qn̄
id virtutis in alijs cernimus qd̄ nō habem⁹
Idē. Dominū tāto. Supra de discussiōe.
Idē in regis. Illa sollicitudo ꝑpositoꝝ vti
lis est: illa est cautela laudabilis: in qua totuꝫ
ratio agit: ⁊ furor sibi nil vendicat. Idem
Quanto morti vicinior efficeris: tanto fieri
sollicitior atqꝫ timidior debes. Idē. Cum
honoris augmēto cura quoqꝫ sollicitudinis
debet excrescere. Idē. Cū cuncta negocia
sollicitudine indagande veritatis videant. tm̄
que ad deiectōem sacerdotaliū graduū spe-
ctant: sunt districtius trutināda. Ioh. chry
so. suꝑ matth. Occupatio viriliū sollicitodi-
nū: suggestionū voluptates plerūqꝫ excludit
Hero. Grādis ꝟtutis. suꝑ li. ij. de ꝯtinen-
tia tactus. Bern̄. suꝑ canti. Ōis cura san-
ctoꝝ spreto ornatu cultuqꝫ sufluo exterioris
sui hoīs qui certe corrūpit: omni se diligētia
ꝑbet ⁊ occupat excolēdo atqꝫ decorando in
teriori illi q ad imaginē dei est: ⁊ renouat ꝺ
die in diem. Idē. Omnis de bonis. s̄. de
regratiatione. Idē in ser. Dignū valde ē
⁊ omnino exigit rō equitatis: vt qbus a con
stitutione mūdi regnū parat: ipsi etiā sese re
gno parare nō negligant. Aug. de ordine
discipline. Opera danda est optimis morib⁹
deus enim nr̄ alter nos exaudire nō poterit.
bn̄ aūt viuentes facillime exaudiet. Sen̄.
in epi. Perseuerādū est ⁊ assiduo studio ro
bur addendū: donec bona mens sit qd̄ bona
voluntas est.

De correptione.

Capitulum xxxviij.

Rego. in mora. Quisqꝫ ꝑpendere
sollicite sciat: ne luctus tꝑe verba in
crepatōis inferat. Idē. Quos ꝺ
apta infirmitate reprehēdimus: supest vt de
occulte fortitudinis estimatione veneremur.
Idē. Ex se debet. Supra li. iij. de obliuiōe
Idē in regis. Dū vnus corripit plurimi
emendant. ⁊ melius est vt ꝓ multoꝝ saluati
one vnus ꝯdēnet: qꝫ per vnius licētia multi
periclitent. Idē. Ubi senior iuuenibus exē-
plum ad interitū prebet: ibi districta increpa
tiōe feriēdus est. Isido. de sum. bo. Sicut
peccatorē ꝯuenit argui iniustū. sic ꝯuersuꝫ ex
ulcerari. Idē. Qui veraciter fraternam
vult corripere ac sanare infirmitatē: talem se
prestare fraterne vtilitati studeat: vt eū queꝫ
corripere cupit humili corde admoneat. hoc
faciens ex ꝯpassiōe quasi cōmunis ꝑiculi: ne
forte ⁊ ipse subijciat tentationi. Aug. in en
chyridiō. Qui emēdat verbere in quē pote
stas datur ⁊ coercet aliq̄ disciplina. ⁊ tm̄ pec-
catū eius quo ab illo lesus aut offensus est di
mittit ex corde: vel orat vt ei dimittat: non so
lum in eo ꝙ dimittit atqꝫ orat: verūetiā in eo
ꝙ corripit: ⁊ aliqua emēdatoria pena plectit
elemosynam dat. Multa enim bona ꝑstant
inuitis. qn̄ coꝝ consulitur vtilitati: nō volun-
tati. Idē. Si peccauerit. Supra li. iij. de ar
gutione. Idē in epistola. Quantū illi lau-
dandi atqꝫ predicandi sunt qui dignati nō sūt
cum mūdo etiā florente florere: tm̄ increpan
di ⁊ accusandi sunt quos ꝑire cū pereūte de-
lectat. Idē de correp. ⁊ gratia. Corripian
tur a ꝑpositis suis subditi fratres: correptio-
nibus vtiqꝫ de charitate venientibus ꝓ cul-
parū diuersitate diuersis vel minoribus vel
amplioribus. q: ⁊ ipsa que damnatio nomi-
natur quā fecit episcopale iudiciū: quia pena
in ecclesia nulla maior est: potest si deus vo-
luerit in correptōeꝫ saluberrimā cedere atqꝫ
proficere. Idem de doc. christiana. Quid

locis et tepori et psonis eueniat diligeter atte dendu est: ne temere flagicia reprehedamus. Ioh. chry. super matth. Omnis correctio similis est ceteris tentatoibus. sicut enim ois tentatio fideles quide magis edificat: infideles aut amplius destruit. sic et ois increpatio discipline religiosum hoiem et timente meliorem facit: irreligiosum aut et malu pturbat et ad deterius ire cpellit. Bern. Non co temneda increpatio iusti que ruina peccati: cordis sanitas est: necno et dei via ad anima. Idem in ser. Nemo fratres vicia palpet: peccata nemo dissimulet: cu viderit ordinem depire: vel minui disciplina. est enim cseti re silere cu arguere possis: et scimus q filis pena facientes maneat et csecientes. Glo. matth. vij. Raro et no sine magna necessita te obiurgatoes sunt adhibede: et non nisi dei respectu remota ab oculo trabe. i. odio.

De equitate.

Capitulum xxxix.

Grego. in regi. Ita vos in ea q deu offendut et ad iracudia puocant: di strictos ac sollicitos exhibete: vt ad alioz emendatoem et vindicta culpabile feriat: et innocentem falsa opinio non affligat. Ide. Manifesta peccata no sunt occulta correctione purganda. s palam sunt arguendi qui palam nocet. vt du apta obiurgatone sa nant: hi qui eos imitando deliqrant corriga tur. Ide. Cum increpare delinquetes no luerit: eos pculdubio pastor occidit. Hac g consideratione copulsus velis nolis locuturus sum. q omni virtute aut te cupio saluari: aut de tua morte me eripi. Ide. Sicut obstinati esse humilibus no debemus. ita di stricti esse superbis debemus. Ide. Sicut pseueranti culpe debet iure vindicta. ita resi piscentibus est venia pceda. Ide. Sumu in regibus. s. li. i. de potentibus. Idez Boni te dulcem: praui sentiant correctorem: in qua videlicet correctione hunc esse ordine noueris obseruandum: vt personam diligas et vicia persequaris. ne si aliter agere fortasse volueris: transeat in incredulitate correctio et perdas quos emendare desideras. Ide. Iusticie et rationis ordo suadet vt qui sua a successoribus desiderat mandata seruari: p decessoris sui proculdubio voluntatem et sta tuta custodiat. Idem. Sicut in his qui p ignorantiam fecerunt: culpa aliquatenus tolleranda est. ita in his fortiter insequeda qui non metuunt sciendo peccare. Idem. Affectum iusta postulantibus indulgere et vigor equitatis: et ordo exigit rationis. presertim quando petentium voluntatem: et pietas adiuuat: et veritas non relinquit. Idem. Rationi contraria procul est abijcienda petitio. ita in his que bene desiderantur: affectum non conuenit negare. Idem. Minorem maior precedit sicut honore et crimine: et cui maior sequitur culpa: maior implicetur vindicta. et post penitentiam credatur esse fructuosa. Idem. Sicut laudabile di scretumque est reuerentiam et honorem debi tum exhibere prioribus. ita rectitudinis et dei timoris est si qua in eos correctionis indigent nulla dissimulatione postponere: ne totum qd absit incipiat corpus inuadere: si languor non fuerit curatus in capite. Ide. Manifesti excessus canonica semper moderatione premendi sunt. vt vna res et preteritorum correctio: et esse regula possit futurorum. Idem. Quotiens contra ecclesiasticam quid gestum dicitur disciplinam: ne nos ante deum culpa ex dissimulatione redarguat: irrequisitum hoc relinquere no au demus. Idem. Sicut ecclesia pprias res amittere non debet. ita eam rapacitatis ardore alienas inuadere non oportet. Idez. Iurgantium controuersias celeri sententia terminare: et equitati proculdubio conuenit et vigori. Idem. Sicut ab alijs nostra exi gimus: ita singulis sua iura seruemus. Ide in mora. Maiora crimina et tarde credenda sunt cum audiuntur: et citius punienda sunt cum veraciter agnoscuntur. Ide. Superiores cum per disciplinaz alios feriunt: sic

alienam infirmitatẽ debẽt ꝑcutere: vt etiam ad suá nouerit oculos reuocare. Idem in pasto. Aliqñ subiectoꝝ vicia prudẽter dissimulãda sunt. sed q: dissimulant iudicãda. aliqñ ⁊ apte cognita mature tolerãda. aliquando vero subtiliter ⁊ occulta perscrutãda. aliqñ leniter arguenda. aliqñ ⁊ vehemẽter increpanda. Ambro. in epi. Hostẽ ferire victoria est: reũ equitas innocentẽ homicidiuȝ.

Aug. de ci. dei. Melior est animi equitas q̃ȝ corpis sanitas. Idẽ de bap. paruuloꝝ. Hoc iustũ est vt cũ mala hoĩm reprobamus quecũqȝ in illis bona dei repimus approbemus. Idẽ. Veritate manẽte qḋ viciosuȝ: quod prauũ: quod falsum in vnoquoqȝ fuerit curemus: corrigamus: emendemus. aut si nõ possumus detestatũ: damnatũqȝ vitemꝰ.

Idẽ de ouibus. Disciplina exerceat: iudicium nõ precipitet. Idẽ. Pertinet ad innocentis. Supra de innocẽtia. Ioh. chry. sup ioh. Siue inops siue diues fuerit qs: nõ ꝑsonas attendamꝰ. ſȝ res scrutemur. Ber. in ep̃la. Si quis susurro in ppl̃o diaboli sibi assumẽs vicẽ iurgia seminare ⁊ pacẽ turbare velle repiat. quẽadmodũ ille discordie ſp est amator ⁊ auctor. huic rigide censure remedio citius obuiet: eo quippe pessime quo itime pesti. Idẽ. Malũ si comprimas tuuȝ: reputabit tibi ad gloriá: si alienũ ad iusticiaȝ.

Idẽ. Melius ẽ vt peat vnus q̃ȝ vnitas.

De quattuor affectionibus. Capitulum xl.

Augustinus de ciui. dei. recta volun-
a tas est bonus amor. ⁊ voluntas ꝑuersa malus amor. Amor ergo inhians habere qḋ amat cupiditas est. id aũt habens eoqȝ fruens leticia est. fugiẽs qḋ ei aduersat timor est. idqȝ si acciderit sentiens: tristicia est. proinde mala sunt ista si malus est amor: bona si bonus. Idẽ. Apud nos iuxta scripturas sanãqȝ doctriná ciues sancte ciuitatis dei in huius vite peregrinatione ſm deũ viuentes metuũt: cupiũtqȝ dolent: gaudẽtqȝ. ⁊ q: rectus est amor eoꝝ. istas omnes affectiones rectas habent. Idẽ de patia. Voluntas bona. i. volũtas deo fidelit subdita: voluntas scitate superni amoris accensa. voluntas que diligit deũ ⁊ ꝓximũ ꝓpt deũ: siue amore de quo rñdet apl̃us petrus. dñe tu scis q: amor te. siue timore. ḋ quo dic̃ apostolus. in timore ⁊ tremore vr̃am ipoꝝ salutem opamini. siue gaudio de quo dicit idem. spe gaudentes in tribulatõe patiẽtes. siue tristicia: qualẽ idẽ apl̃s se dicit habuisse magnã ꝑ fratribus suis. quecũqȝ amara ⁊ aſpa sufferat charitas dei est. Isido. de sum. bo.

Quattuor sunt qualitates affectionũ: quibus mens iusti tedio salubri ꝯpungit. hoc est memoria ꝑteritoꝝ facinoꝝ: recordatio futuraꝝ penaꝝ: ꝯsideratio pegrinatõis in huius vite longinquitate. desiderium supne patrie. quo q̃ntotius ad eam valeat ꝑuenire. Auctor de spũ ⁊ aĩa. Habet aĩa affectões qbus exercet ad ṽtutes: dolor nãqȝ de peccatis: timor de penis: desideriũ de ꝓmissis. gaudiũ de ꝓmijs quedá exercitia sunt ṽtutũ. Idẽ. Affectus q̃driptitus esse dinoscit: dũ de eo qḋ amamus iá gaudemus. vel gaudendũ speramus. ⁊ de eo qḋ odimꝰ iá dolemus: vel dolẽdũ metuimꝰ: ⁊ ab hac ꝯcupiscibilitate gaudiũ ⁊ spes. de irascibilitate dolor ⁊ metus oriuntur. q qdẽ q̃ttuor affectus aĩe oĩm sunt vicioꝝ atqȝ virtutũ quasi quedá pricipia ⁊ cõmunis materia. Bern. sup cãti. Habent voces suas affectꝰ: p q̃s se etiá cũ volũt prodũt. timor ṽbi causa meticulosas. dolor gemebũdas: amor iocũdas. Idẽ i ser. loq̃ns de illo ṽbo ioelis. ij ꝯuertimini ad me in toto corde vr̃o. Cõuertat amor tuus vt oĩno nihil diligas nisi deũ. aut certe ꝓpter ipsum. Cõuertat etiá ad ip̃m timor tuus. q: ꝑuersus est timor oĩs quo metuis aliqd preter eũ: aut nõ ꝓpter eũ. Sic ⁊ gaudiũ tuũ ⁊ tristicia eq ꝯuertant ad ip̃m. hoc aũt ita fiet: si nõ nisi ſȝ eũ doleas: aut leteris. Quid enim ꝑuersum magis q̃ȝ letari cũ malefeceris. et in rebꝰ pessimis exultare. sed ⁊ ea qnoqȝ que ſm seculum est tristicia mortem operatur.

¶ De timore.
Capitulum xli.

Grego. in mora. Justo timendũ nõ
g est: ne derisor cũ corrũpit ↄtumeli-
as inferat. sed ne tractus ad odium
peior fiat. Idẽ. Creator nr̃ qui vbiq; tot⁹
est ⁊ cernẽs cũcta nõ cernit: tanto metuẽd⁹
est quãto inuisibilis pmanẽs de nr̃is actibus
qñ ⁊ qd decernat ignorat. Idẽ. Tãto de
se vnusq̃sq; sollicitus metuat: quãto ignorat
qđ restat. Aug. i lib. de pnia. Timeat aĩa
iam corrupta: docta expimento qđ ignorat ꝟ
go. Idẽ de ↄiu. adul. Si a ↄiugali vincu-
lo imunis minus appetit vita sanctoꝝ: exhor
reat pena mechorũ. ⁊ timore saltẽ frenet cõ-
cupiscẽtia si nõ amore eligit ↄtinẽtia. Idẽ
in epi. Qui gehẽnas metuit: nõ peccare me
tuit: sȝ ardere. ille aũt peccare metuit qui pec
catũ ipm sicut gehẽnã odit. Idẽ in regu-
la. Deo vir sanctus timeat displicere: ne ve-
lit femine male placere. illũ cogitet oia vide
re: ne velit femine male videri. Isi. in sy-
no. Timor expellit peccatũ. timor reprimit vi
ciũ. timor cautũ facit hoiem atq; sollicitum.
vbi timor nõ est: ibi dissolutio vite est. vbi ti
mor nõ est: ibi despatio est. Idẽ de sũ. bo.
Sepe que apud hoim iudiciũ bona patent:
apud examen diligẽtissimi ⁊ acutissimi iudi
cis reproba deteguntur. Ideoq; omnis sctũs
veret: ne forte bonũ quod agit p aliqua ani-
mi intentõe in oculis dei reprobũ sit. Hie
ro. in epi. Ubi timor ⁊ tremor est: nõ ibi vo-
cis elatio est. sed animi flebilis lachrymosa ꝺ
iectio. Idem. Qñ iratus fuero: ⁊ aliquid
mali cogitauero: ⁊ me nocturnũ phantasma
deluserit: basilicas martyꝝ intrare nõ audeo:
ita animo ⁊ corpe ↄtremisco. Idẽ in ori.
sup ioelẽ. Nunq̃ȝ tuta est humana fragilitas
sed quanto virtutibus crescimus: tanto ma-
gis timere debemus: ne de sublimib⁹ corrua
mus. Bern. sup canti. Btũs hõ qui semp
pauidus est. time ergo cũ arriserit gr̃a. time
cũ abierit: time cũ denuo reuertetur: ⁊ hoc
est semp pauidũ esse. Idẽ. In veritate di
dici. Supra lib. ij. de gr̃a. Idẽ in sermo.
Primus timor est ne cruciemur a gehnna.
Scđus: ne exclusi a visione dei priuemur tã
inestimabili gloria. Tertius replet animã oĩ
sollicitudine ne forte deserat a gratia. Idẽ
Sicut securitas vel desidia causa ⁊ mater est
oium delictoꝝ. sic timor dñi radix ⁊ custos
omniũ bonoꝝ. Idẽ. Heu me. Supra lib.
ij. de tentatione.

¶ De dolore.
Capitulum xlij.

Grego. in regis. Quanto cordi nr̃o
g leticiã ecclesie ordo inculpabilit̃ cu-
stoditus infundit: tanto rescissus tediũ dolo-
ris imponit. Idẽ. Credat mihi charitas
tua: q: valde ↄtristatus sum de tristicia tua.
acsi in te iniuriã ipse pertulissem. Idez in
mora. In amaritudine aie sunt omnes electi
q: vel punire flendo nõ desinũt que dereli-
querũt. vel graui se merore afficiunt. q: lõge
huc a facie ↄditoris proiecti: adhuc in eterne
patrie gaudijs nõ sunt. Idẽ valde affligi
tur aĩa iustoꝝ qñ mali ↄtra bonos districtas
sentẽtias intorquẽt: qui bene viuere ignorãt:
⁊ voce sibi iusticiã vendicãt. quã moribus i-
pugnãt. Idẽ. Grauis meror est duris cor
dibus ifructuose predicare: laborẽ in ostẽdẽ
da veritate sumere: sed nullũ de ↄuersione
audientiũ laboris fructũ inuenire. ac contra
magna predicatoꝝ ↄsolatio est: subsequens
pfectus auditoꝝ. Idẽ. Anima sancta int⁹
doloris sui gemitũ tolerat: sed eo refectionis
pabulũ percipit: quo vis amoris per lachry
mas emanat. Johes chryso. sup ioh. Cuȝ
quidẽ peccauerimus nos vel alij: tũc solum
tristari bonũ est. cũ aũt in humanas circũstã
tias inciderimus inutilis nobis de reliquo
tristicie vsus. Aug. de verbis dñi. Geme
vt colũba: ⁊ tunde pectus. ⁊ tũdendo corre-
ptus esto: ne videaris nõ ↄsciam cedere. sed
malã ↄscientiã pugnis pauimẽtare: solidiorẽ
reddere: nõ correptiorẽ. Idẽ in epistola.
Pia est ista tristicia. etsi dici põt: beata mise-
ria vicijs alienis tribulari. non implicari. me

rere:nō habere:dolore ꝯtrahi:nō amore attrahi. Idem. Quid ſic. Supra de zelo bono. Idē ꝯtra iulianū. Mentibus amicorū ſanoꝝ fletū cōmouet riſus freneticorum.

Idem in medita. Da mihi dn̄e in hoc exilio panē doloris ⁊ lachrymaꝝ. quē eſurio ſuper oēm copiā deliciarū. Idē. Aut ꝯtinui dolores cruciabūt penitentē vitā meam:aut eterni cruciatus vexabūt puniendā animam meā. Bern̄. in ſer. Cū cepis triſticia iplebit cor tuū:ſed ſi perſeueraueris triſticia tua vertet in gaudiū. Caſſiod. ſuper pſal. l. Letus ⁊ laſciuus ſpiritus obligat hoiem peccato. ſed ſpiritus ꝯtribulatus eſt ſacrificiū quo peccatum ſoluitur.

¶ De confidentia.

Capitulum xliij.

g Rego. in mora. Tanto animus a laboris afflictione ſubtrahit quanto ꝑ ſpem ad ſumma ſuſtollit. Idē. Quicqd intolerabile puſillanimitas aſſerit. h ei leue ac facile ſpes remuneratōis oſtendit. Idē Quia nūc per tribulatōem ſerit:vt poſt gaudij fructus metat:tanto maior fiducia mentē roborat:quanto hanc fortior ꝓ veritate afflictio anguſtat. Idē. Ille bene nouit in exterioribus miſerijs ſubſiſtere:qui ſcit ſemꝑ de interna ſpe gaudere. Idē. Cum iam ī penitentie lamentis culpa diluit. ⁊ ſic pepetrata plangunt:vt plāgenda minime ꝑpetrentur: magna menti fiducia naſcit. ⁊ ad ꝯſpicienda ſuꝑne retributōis gaudia cordis noſtri facies leuatur. Idē ſuꝑ ezech. Nō in fletibꝰ:nō in actibus noſtris:ſed in aduocati noſtri allegatione ꝯfidanus. Idē. Spes ꝑ deſideria atq; ſupiora introducit ad quietis gaudia

Ambro. in hexame. In grauiſſimis paſſionibus ſpem deponimus:fractiq; animo reſoluimur improuidi:⁊ inertes iacemus:cum de diuina miſeratōe tunc ſperandū amplius ſit cū ꝑſidia humana defecerit. Aug. de cōfeſ. Nemo ſecurus eſſe debet in iſta vita q̄ tota tentatio nominat:vt qui fieri potuit ex deteriori melior nō fiat etiā ex meliore deterior:vna ſpes:vna fiducia. vna firma ꝓmiſſio deus miſericordia tua. Idē de verbis apoſtoli. Ipa ſpes ꝑegrinatōi neceſſaria eſt: que ꝯſolatur ī via. tolle viatori ſpem ꝑueniē di:ꝯtinuo frangunt vires ambulādi. Idē de verbis dn̄i. Spes ad hoc nos hortat vt ꝑſentia ꝯtēnamus:futura expectemus. ea q̄ retro ſunt obliuiſcentes cō apoſtolo in anteriora nos extēdamꝰ. Nihil itaq; tā inimicū ſpei q̄ȝ retro aſpicere. Hierony. in epl'a. Cū vniuerſos artus mūdaueris ab oī ſorde peccati. ⁊ toto fueris ſanctificata corꝑe tūc tibi caſtitatē intelligas ꝓ futurā. ⁊ cū omni fiducia palmā virginitatis expecta. Bern̄. in ſer. Hec eſt vera hois fiducia a ſe deficiētis ⁊ innitētis dn̄o deo ſuo.

¶ De leticia.

Capitulum xliiij.

g Rego. in mora. Sancti viri cū multa ſe ꝓficere virtutū ꝓſperitate cōſiderāt:quodā diſpenſatōis ſuꝑne moderamine exerceri ſe etiā in tentatōibus exultant. q̄ tanto robuſtius acceptā virtutū gloriā cuſtodiūt. quāto tentatōis impulſu ꝯcuſſi infirmitatē ſuā humilīꝰ agnoſcūt. Idē. Quo ſe interius gaudijs animus robuſtius inſerit:eo minus exterīꝰ dolores ſentit. Idē ī mor. Ille veraciter patientiā ſeruat:q ⁊ ad tpus aliena mala cū dolore tolerat. ⁊ eadē retractans ꝑtuliſſe ſe talia exultat. Idē. Si me participē. Supra de cōmunitate. Idē in dialo. Qualis qſq; apud ſe lateat ꝯtumelia illata ꝓbat. Nā ſicut ſuꝑbi honoribꝰ:ſic plerūq; humiles ſua deſpectione gratulantur.

Aug. de verbis dn̄i. Quando gaudet in dn̄o non gaudet in ſeculo. vincat gaudium ī dn̄o:donec finiat gaudiū in ſeculo. gaudiū ī dn̄o ſemꝑ augeat:gaudiū in ſeculo ſemper minuat donec finiat. Idē. Tu qui veraꝫ requiē. Supra de tranquillitate. Idem de confeſ. Eſt gaudiū quod nō dat impijs:ſed eis qui te gratis colunt dn̄e dn̄e quoꝝ gaudium tuipſe es:⁊ ipſa eſt beata vita gaudere ad te:de te:propter te. ipſa eſt ⁊ non eſt altera.

Hiero. in epi. Nihil sollicitius ꝓuidendū ē: q̄ꝫ solénem diem: nō tam ciboꝝ abundantia q̄ꝫ spūs exultatōe celebrem⁹. q̄ȝ valde absurdū est nimia saturitate velle honorare martyré: qué scim⁹ deo placuisse ieiunijs. Ber. in ep̄la. Reuera illud solū ⁊ veꝝ est gaudiū: quod nō de creatura sed de creatore ꝯcipit. ⁊ qd̄ cū possederis nemo tollet a te: cui cōparata ois aliūde iocunditas meror est. ois suauitas dolor est. omne dulce amarū. omne decorū fedū. omne postremo quodcūqꝫ aliud delectare possit molestū. Idé in ser. Non est regnū dei esca ⁊ potus: sed iusticia ⁊ pax: ⁊ gaudiū in spūsancto. sic ⁊ fatui filij adam ⁊ ꝑcipiti saltu iusticiā transiliétes: ⁊ pacé rem finalé in principiū cōuertere ⁊ ꝑuertere vultis. Nemo eni est q̄ gaudere nō velit. nō sta bit. ⁊ nō erit istud. q̄ȝ sicut nō est pax impijs: sic nec gaudere dicit dn̄s. Nō sic impij: non sic. prius est iusticiā facere: inquirere pacé: ⁊ ꝑsequi eā. ⁊ sic deinde apprehēdere gaudiū: imo a gaudio comprehēdi. Sene. in epi. Ad veꝝ gaudiū specta. ⁊ de tuo gaude. q̄d aūt est hoc de tuo: de teipo: ⁊ optima tui ꝑte corpusculū quoqꝫ erit si nihil ꝑt fieri sine ipo magis necessariā ré credere q̄ꝫ magnā.

¶ De connexione.

Capitulum xlv.

Grego. in mora. Omnes virtutes ī ꝯspectu ꝯditoris vicaria ope se sublevant. vt q̄ȝ vna virtus sine alia vel nulla ē oino: vel minima. vicissim sua ꝯiunctiōe fulciant. Idem. Valde singula quelibet destituit: si nō vna virtus ꝟtuti alij suffragetur. Ambro. sup lu. Cōnexe sunt sibi cōcatenateqꝫ ꝟtutes. vt q̄ vnā hꝫ: plés hr̄e videat.

¶ De timore ⁊ spe. Grego. in mora. In pctōris pectore incessanter debet spes et formido ꝯiungi. q̄ȝ incassum misericordiam sperat: si nō ⁊ iusticiā timeat. incassum iusticiam metuit si non etiam de misericordia cōfidit. Idé. De statu suo dauid cadente nemo superbiat: de lapsu etiam suo dauid surgente nemo desperet. Idé. Viri sancti ita mesti sunt vt ꝯfidant: atqꝫ ita ꝯfidunt vt tamen ex securitate nō torpeāt. Idé in dial. Oportet ⁊ de dei nos semꝑ miseratōe confidere: ⁊ de nr̄a infirmitate formidare. Idé. Qui pctōri ꝑdicat. Supra de doctrina. Isi. in syno. Nulla te securitas deceptū blandiatur: nulla te securitas a penitétie intentōe suspendat. incessanter in corde tuo spes ⁊ formido ꝑsistat. Idem de sum. bo. Omnis iustus spe ⁊ formidine nitet: q̄ȝ nunc illū ad gaudium spes erigit: nūc illū ad formidineꝫ timor gehenne adducit. August. de medi. Respira peccator: respira: ne desperes. spera in eo qué times: affuge ad eū a quo aufugisti. inuoca importune qué superbe prouocasti.

¶ De timore ⁊ gaudio. Grego. in mora. Cum bona in alijs cernimus: valde necesse est vt exultatōem nostre formidini ⁊ formidiné nostre exultationi misceamus: q̄tenus ⁊ de alienis ꝑfectibus charitas gaudeat: ⁊ de suis infirmitatibus ꝯscientia cōtremiscat. Idé. Sancti viri cū de q̄busdā se vicijs ereptos hilarescunt: magno se metu etiā in ipsa exultatōe concutiūt: q̄ȝ etsi iam de cuiuslibet ꝓcella tempestatis erepti sunt: esse se tn̄ adhuc in incerti maris dubijs fluctib⁹ sciunt. Idé. Sancti viri sic spe exultant: vt pauore trepident. sic pauore timent. vt spei fiducia exultent.

¶ De timore ⁊ amore. Grego. in mora. Cū plus ipsi qd̄ timeamus agnoscimus: plus nobis ꝟ deo ꝑ infnā gratiā infunditur quod amemus. Idem. Appositis quasi q̄busdam gradibus: ꝑfect⁹ nostri pedé prius ꝑ timoré in imo donimus. ⁊ postmodū ꝑ charitaté ad alta leuamus. vt ab eo qd̄ quisqꝫ timet reprimatur vt timeat. ⁊ ab eo quod iam timuit subleuet vt presumat. Aug. de virgi. Ama dei bonitatem. time seueritaté. vtrunqꝫ te supbū esse non sinit. amando enim times ne amanté ⁊ amatū grauiter offendas. Idé de fide ad petruꝫ. Diligétes dei misericordiā: metuentesqꝫ iusticiā: nec de remissione pctōꝝ desperemus. nec remaneamus in peccatis. Idé de ver.

bis apli. Non intrat charitas incomitata.hꝫ
secū sociū suū timorē.quē introducit ipsa:sed
illū castū ꝑmanētē in seculū seculi. Idē su
ꝑ primā can.ioh. Exhorresce qđ minaꝛ oipo
tēs:ama qđ pollicetꝛ oipotens:⁊ vilescit oīs
mūdus siue ꝓmittēs siue terrēs. Hiero.in
epi. Uide vt oīa q̃cūqꝫ bn̄ facis ꝑꝑ deū faci
as.sciēs eiꝰ rei tm̄ te a dn̄o receptuꝝ eē mer
cedē:quā eiꝰ timoris ⁊ dilectiōis cā ꝑfeceris.
Bern̄.de ꝯside. Sāctū facit affectio sctā:
⁊ ipsa gemina:timor dn̄i sanctꝰ:⁊ sctūs amor
his ꝑfecte aīa affecta veluti duobꝰ q̄busdaꝫ
brachijs suis deū amplectitꝛ:stringit ⁊ tenet.
⁊ ait.tenui eū nec dimittā. Idē i epi. Mēs
quā semel affecerit charitas:sui iuris eē nō si
nitꝛ:metuit qđ nescit:dolet qđ nō opꝫ.sollici
taꝛ plusq̃ꝫ voluerit ⁊ vn̄ noluerit. Idē in
ser. Timeamꝰ ⁊ amemꝰ xp̄m dn̄m.timeamꝰ
ꝓ nr̄a indignitate:ꝓ ipsiꝰ dignatiōe amemꝰ
nō dissimulemꝰ:nō excusemus: i medio ē oi
bus se se offerēs. De abstinētia ⁊ elemo
syna. Grego.in ome. Hoc qđ tibi subtra
his alteri largire:vt vn̄ tua caro affligitꝛ: ide
egētis ꝓximi caro reparetꝛ. Idē. Illud ie
iuniū deꝰ approbat:qđ ad eiꝰ oculos manꝰ
elemosynaꝝ leuat:qđ cū ꝓximi dilectiōe agi
tur:qđ cū pietate ꝯditꝛ. Idē. Nō deo sed
sibi q̄sqꝫ ieiunat:si ea q̃ ad tēpꝰ sibi subtrahit
inopibꝰ nō tribuit:sed vētri postmodū offe
rēda custodit. Ioh.chry.sup matth. Si ie
iunaueris sine elemosyna nihil ieiuniū tuū re
putatꝛ.sed vētrē iplēte ⁊ inebriāte deterior ē
q̄ talis est.⁊ tāto deterior q̃nto lasciua crude
litas ē difficilior. Glo.mat.vi. Deo ieiu
nat q̄ eiꝰ amore se macerat.⁊ qđ sibi subtra
hit alij ipēdit. De abstinētia ⁊ orone. Au
gu.in epi. In ieiunijs ⁊ vigilijs ⁊ omni casti
gatōe corpis q̃ꝫ plerimū adiuuatꝛ oro. Ioh.
chryso.sup mat. Qui orat cū ieiunio duplices
habet alas:⁊ ipsis ventis leuiores.neqꝫ.n. oscitat
⁊ tenditꝛ ⁊ torpet orās:qđ patiuntꝛ mlti.sed ē
igne vehemētior:⁊ terra supior. Iōqꝫ maxie
hic talis demōibꝰ ē inimicꝰ ⁊ hostis. Nihil.n.
hoie orāte ꝓprie ē potētiꝰ. Idē. Sic nec mi
les armis ē aliq̄d.nec arma sine milite.sic nec
oro sine ieiunio:nec ieiuniū sine orone. Isi.
de sum.bo. Hoc est ꝑfectū ⁊ rōnabile ieiuniū
qn̄ nr̄ hō exterior ieiunat:iterior orat.facilius
eni ꝑ ieiuniū oratio penetrat celū. Bern̄.
sup can. Abstinebo a vino:q: in vino luxuria
est.aut si īfirmꝰ suꝫ modico vtar iuxta ꝯsiliū
apli.abstiebo ⁊ a carnibꝰ: ne dū mihi nimis
carnē nutriūt.simulqꝫ ⁊ carnis nutriāt vicia
panē etiā ipsuꝫ cū mēsura studebo sumē: ne
onerato vētre stare ad orādū tedeat. Idem
i ser. Oratio ṽtutē ipetrat ieiunādi:⁊ ieiuniū
grām ꝓmeretꝛ orādi.ieiuniū oronē roborat.
oro ieiuniū sctificat.⁊ deo repn̄tat. Idem.
Quid nobis ieiuniū ꝓderit:si relinquatꝛ i ter
ra.subleuetꝛ g̃ pēna q̄dā orōis. Glo.can.iij.
Priꝰ ē mortificare ꝯcupiscētiā:postea offer
re deo placabilia vota cordis. Glo. thob.
iij. Sola oratio pinguescit:quā macies corpo
ris pascit. De mīa ⁊ orōe. Ioh. chry.
sup matth. In lege scriptū ē. Nō itres an̄ cō
spectū dn̄i vacuꝰ. Uacuꝰ itrat an̄ deū:q̄ ve
niēs ad orōnē nullā facit elemosynā. Idē.
Infirma ē oro q̃ elemosynaꝝ largitate nō ē
munita. Sctūs maximꝰ in ser. Orō q̃ casti
tatis iusticie ⁊ elemosynaꝝ opibꝰ adiuuatꝛ:
excedit mūdū:penetrat ꝑadisuꝫ:euolat ad ip
sum sūme maiestatis angelo offerēte ꝯspectū.
De mīa ⁊ iusticia. Grego.in regis. Ip
sa i te dulcedo cauta sit nō remissa:correctio
ṽo diligēs sit:nō seuera.sꝫ sic alteꝝ ꝯdiatꝛ ex
altero.vt ⁊ boni habeāt amādo qđ caueāt.⁊
praui metuēdo qđ diligāt. Idē. Boni te
dulcē. Sup̄ de eq̄tate.⁊ ibidē alia pl̄a. Idē
in pasto. Disciplina vel mīa multū destituitꝛ:
si vna sine altera teneatꝛ. Idē. Iuxta pauli
vocē:in arca tabernaculi cū tabulis ṽga simul ⁊
māna ē.q: scripture sacre sciētia in boni do
ctoris pectore sic ē ṽga districtionis.sic ē ⁊
māna dulcedinis. Amb.in epi. Beatꝰ q̄ ⁊
seueritatē ⁊ māsuetudinē tenet. vt altero di
sciplina seruetꝛ.altero inocētia nō opprimatꝛ.
Nimia.n.seueritas extorq̄t plerūqꝫ crudelita
te mēdaciū. Idē de offi. Neqꝫ seueritatē

eē oītrā ꝯtienit:nec nimiā remissionē:ne aut
ptātē exercē:aut susceptū officiū nequaq̄ꝫ i
plere videamur. Isi.in syno.Impia iusti-
cia ē hūane fragilitati nō ignoscere. nō ergo
ama dānare:ſꝫ emendare poti⁹ ⁊ corrigere.
Idē.Tene rigorem in discussiōe iusticie:
mīam in diffinitōe snie. Idē de sum.bo.
Ois q recte iudicat staterā in manu sua ge-
stat.in vtroq̄ꝫ pēso iusticiā ⁊ mīaꝫ portat.sed
p iusticiā reddit pctō sniaꝫ:⁊ p mīaꝫ pcti tpat
penā. Ioħ.chry.sup Mat.Iusticia sine
mīa nō est iusticia:ſꝫ crudelitas.sic mīa sine
iusticia nō est mīa sed fatuitas. Bern̄.sup
can.Si iterdū seueritate op⁹ est:pr̄na sit:non
tyrānica.matres vos fouēdo:pr̄es corripiē-
do exhibeatꝭ. Idē de ꝯside.Iusticie vt iu-
sticia sit tpantia modū iponit. noli nimis esse
iust⁹ ait sapiēs.oñdēs p ħ mīme approbādā
eē iusticiā q̄ tpantie moderamine nō frenaꝛ.
Beda i ome.Necesse est vt rectorē sub-
ditꝭ ⁊ matrē pietas ⁊ pr̄eꝫ exhibeat disciplina
atq̄ꝫ iter hec sollicita circūspectiōe ꝓuidēdū
ne aut districtio rigida.aut pietas sit remissa.
Idē dic̄ btūs Grego.in regis. Glo.mat.
i.Vera vt⁹ ē cū pietas sine iusticia . nec sine
pietate iusticia exequiꝛ.q̄ sepate ab iuicē dila
bunꝛ. De ꝯtinētia ⁊ abstinētia. Amb.
de v̄gi.Lib⁹ psimōie ⁊ pot⁹ abstinētie docēt
vicia nescire.q꞉ docēt cās nescire viciorꝫ.cā
peccādi etiā iustos sepe decepit : hinc pplus
dei postq̄ꝫ sedit māducare ⁊ bibē deū nega
uit. Isi.de sum.bo.Libidinis ignes fomē
tis ciborꝫ icrescūt.corp⁹ aūt qđ abstinētia frā
git:tētatio nō excutit.vñ ⁊ tres pueros absti
nētes flāma babyloniꝫ icēdiꝫ etsi tetigit non
cōbussit. Idē.Quidā ꝯtinētes sicut panē
cū pondē edūt.ita ⁊ aquā cū mēsura sumūt.
asserētes ad castimoniā carnis etiā aque ab
stinētiā ꝯuenire. Ioħ.chry.in ser.Per ie-
iunia cessat pugna carnis aduersus aiam:⁊
aie aduersus carnē.nec vltra isurgit ācilla in
dñam.nec serua supbit in liberā: ſꝫ vniuersa
hec plia ieiuniorꝫ pñtia ꝯqescūt. De ꝯti-
nentia ⁊ v̄ecūdia. Amb.đ v̄gi.Vbiq̄ꝫ in

v̄gine comes singularꝫ v̄tutū est pudor. his
idiuidu⁹ dꝫ eē v̄ginitati.sine q̄ nō pōt eē v̄gi
nitas. Idē de of.Verecūdia ē pudicie co
mes:cui⁹ societate castitas ipsa tutior ē. Hie
rony.in ser.Oino pudor idiuidu⁹ v̄gitati eē
dꝫ:sine quo recte castitas seruari non potest.
Idē in epi.Sit̄ı te noua ḡuitas.honestas
admirabilis:stupēda v̄ecūdia:mira paia:v̄-
ginalis icessus:⁊ vere pudicitie hit⁹ s̄mo sp
modest⁹:⁊ in suo tpe ꝓferēdus. Bern̄.su
p can.Verecūdia soror ꝯtinētie ē.nullū eque
manifestū idiciū colūbine simplicitatꝭ.⁊ ideo
oino testis inocētie est:⁊ lāpas pudicitie mē
tis. De ꝯtinētia ⁊ charitate. Grego.su
p ezech.Antiqu⁹ inimic⁹ castitatē in nobis si
sine charitate fuerit nō timet.q꞉ nec ipse car-
ne p̄miꝛ:vt in ei⁹ luxuria dissoluaꝛ. Aug.
de v̄gi.Si nuptias ꝯtēpsistis filiorꝫ hoiuꝫ:
ex qb⁹ gignēretꝭ filios hoiuꝫ:toto corde ama
te speciosū forma pre filijs hoiuꝫ.vacare vo
bis liberꝫ est a ꝯiugalib⁹ vinculis: sed nō ve
re vobis liberꝫ est a vinculo charitatꝭ. Idē.
Inspicite vulnera pēdentꝭ:cicatrices resur-
gentꝭ:sanguinē morientꝭ:p̄ciū credentꝭ:cōmer
tiū redimentꝭ:hec q̄ꝫti valeāt cogitate.hec in
statera charitatꝭ appēdite:⁊ qcq̄d amoris nu
ptijs v̄ris ipēdēdū hēatꝭ illi repēdite. Ideꝫ
de bono ꝯiug.Illarꝫ v̄go ꝯiugare merito p̄po
niꝛ:q̄ nec mltitudini se amādā p̄pōit:cū amo
rem vni⁹ ex mltitudine ingrit.nec se vni cō-
ponit:vno iā iuēto:cogitās q̄ mūdi sūt quō
placeat viro.ſꝫ p̄ciosuꝫ forma pre filijs hoiuꝫ
sic amauit:vt q꞉ eū sicut maria cōcipe carne
nō posset:ei corde ꝯcepto etiā carnē integrā
custodiret. Idē.Quid inquiūt si oēs ve-
lint ab omni ꝯcubitu ꝯtinē:⁊ vñ subsistit ge
nus hūanū:vtinā oēs hoc vellēt dūtaxat in
charitate de corde puro ⁊ ꝯsciā bona: ⁊ fide
nō ficta.mlto citi⁹ dei ciuitas cōpleretꝛ:⁊ ac-
celeraretꝛ termin⁹ seculi.Quid.n.aliud horta
ri apparet aplm vbi ait cū inde loqretꝛ.vel-
lem oēs hoēs eē sicut me. Bern̄. in epla.
Castitas sine charitate lāpas sine oleo ē sub
trahe oleū lāpas nō lucet.tolle charitatē casti

tas nō placet. Sed o q̄ȝ pulcra est: sapiēs cla
mat: casta generatio cū claritate. Idē sup
can. Quō claritas vt aiūt lune nō nisi a sole ē.
sic absqȝ charitate seu iusticia ꝯtinētie meritū
nullū est. De ꝯtinētia ꝛ hūilitate. Gre.
in moral'. Sic mētē necesse ē p mūdiciā erigi
vt tn̄ sollicite debeat in humilitate sustineri.
Idē. Pe hūilitatꝫ custodia seruāda ē mū
dicia castitatꝫ. si. n. pie spūs sub deo p̄mit ca-
ro illicite sup spm̄ nō leuaṫ. Aug. de ỽgi.
Sapiētes ỽgines eē decet ne lāpades earū
extinguanṫ. quō sapiētes nisi nō alta sapiētes
sed hūilib⁹ ꝯsentiētes. Idē. Quia ppetua
cōtinētia ꝛ maxie ỽginitas magnū bonū est
in sanctꝫ dei: vigilātissime cauēdū ē ne supbia
corrūpaṫ. Idē. Facili⁹ sequunṫ agnū etsi
nō quocūqȝ ierit certe quousqȝ potuerint cō
iugati hūiles: q̄ȝ supbiētes ỽgines. Idem.
Neqȝ simulare dȝ ỽgo hūilitatē: ſȝ exhibē.
simulatio hūilitatꝫ maior supbia est. Idē su
p iobeȝ. Melior est qdē ỽginalis sctitas q̄ȝ
pudicitia ꝯiugalis: qs dubitet: tn̄ si tu tenue-
ris supbiā: ꝛ tua mr̄ hūilitatē: melior mr̄ erit
q̄ȝ filia. nō dubio p̄ferre hūilē mulierē sup-
be ỽgini. Amb. sup lu. Decet vt q̄ȝto ca-
stior ỽgo tāto hūilior sit: nouerit deferre se-
niorib⁹: sit magr̄a ei⁹ hūilitas in q̄ ē ꝓfessio
castitatꝫ. Bern̄. sup missus. Pulcra cōmi
xtio ỽginatꝫ ꝛ hūilitatꝫ. nec mediocriter pla
cet deo illa aīa in q̄ hūilitas cōmēdat ỽgini-
tatē: ꝛ ỽginitas exornat hūilitatē. Idē. Po
tes sine ỽginitate saluari: nō potes sine hūili
tate. pōt inq̄ȝ placē hūilitas q̄ ỽginitatē deplo
rat amissaȝ. sine hūilitate aūt audeo dicē nec
ỽginitas marie placuisset. Idē sup canti.
Cōtinētia nō hȝ meritū apud deū q̄ gl̄iā req
rit humanā. Idēqȝ maxie op⁹ est etiā purita
te itēriōis: q̄ soli deo mēs nr̄a ꝛ placē appe-
tat: ꝛ valeat iherere. De actōe ꝛ ꝯtēplati
one. Grego. sup. ezech. Actiua ī necessita
te: ꝯtēplatiua in volūtate est. illa in seruitute:
ista in libertate. Idē. Sicē bon⁹ ē ordo vi
uendi vt ab actiua in ꝯtēplatiuam tendaṫ: ita
plerūqȝ a ꝯtēplatiua anim⁹ ad actiuā refle-
ctiṫ: vt p hoc q ꝯtēplatiua mentē accēderit:
pfecti⁹ actiua teneaṫ. Idē. Amor dei ad cō
tēplatiuā: amor ꝓximi ptinet ad actiuam.
Idē. Cōtēplatiua maior ē. Sup̄ de gustu.
Idē in moral'. Marthe cura nō rephen
diṫ. Marie ỽo ꝛ laudaṫ: q: magē sunt actiue
merita: ſȝ ꝯtēplatiue potiora. vn̄ nec auferri
vnq̄ȝ marie ps dr̄. q: actiue vite opa cū cor-
pore trāseūt: ꝯtēplatiue aūt gaudia meli⁹ ex
fine ꝯualescūt. Idē. Hūani generis. Sup̄
li. i. de p̄dicatorib⁹ bonis. Idē. Qui culmē
apphendē pfectiōis nituṅṫ: cū ꝯtēplatōis ar
cem tenē desiderāt: pri⁹ se ī cāpo opis p exer
citiū ꝓbant. Isid. de sum. bo. Actiua vita
mūdanis bn̄ vtiṫ: ꝯtēplatiua ỽo mūdo renū
ciās: soli deo viuē delectaṫ. Idē. Qui pri⁹
Supra de ascēsiōe. Aug. d' ciui. dei. Ex tri
bus illis vite generib⁹. s. ocioso: actuoso: ꝛ ex
vtroqȝ cōposito: q̄ȝuis salua fide q̄sqȝ possit
in q̄libet eoꝝ vitam ducē: ꝛ ad sempiterna
p̄mia puenire. iterest tn̄ qd amore teneat ve
ritatꝫ. qd officio charitatꝫ ipēdat. nec sic eē dȝ
vnusq̄sqȝ ociosus vt vtilitatē nō cogitet ꝓxi
nec sic actuosus vt ꝯtēplatōeȝ nō reqrat dei.
Idē. Ociū sctm̄ q̄rit charitas veritatꝫ: ne
gociū iustū suscipit necessitas charitatꝫ. quaȝ
sarcinā si nullus iponit: pcipiēde atqȝ ituēde
vacādū est veritati. Bern̄. in apolo. Nec
iacob nisi cognita pri⁹ lya desideratos rachel'
amplexus meruit obtinē. Idē sup canti.
Aliter sane afficiṫ mēs fructificās ỽbo: ali-
ter fruēs ỽbo. illic sollicitat necessitas ꝓximi
hic iuitat suauitas ỽbi. ꝛ q̄dē leta in ꝓle mr̄.
sed in amplexib⁹ sponsa letior chara pignora
filioꝝ. sed oscula plus delectāt. Idē. Ex bo
nis opib⁹ in fide nō ficta radicatꝫ: recipit ꝯso
lationē mens assueta qetis: quotiēs sibi lux
vt assolet ꝯtēplatiōis subtrahiṫ. Idē ī ser.
Bonū acqrit gdū q̄ bn̄ ministrauerit ꝓxio:
forte meliorē q̄ bn̄ vacauerit deo: optimū aūt
q̄ pfect⁹ est in vtroqȝ. Idē. Optimā partē
elegit sibi maria: lȝ nō minoris fortasse meri
ti sit apud deū hūilis ꝯuersatio Marthe. sed
de electōe maria laudaṫ: qm̄ illa q̄dē oino q̄ȝ

tuʒ ad nos ſpectat nobis eligẽda. hec ꝺo ſi in
iungit̃ patiẽter ẽ tolerãda. Idẽ. Abſit vt
q̃ deo vacat: ad tumultuoſaʒ aſpiret fratrũ of
ficialiũ vitã. Idẽ. Felix domꝰ. Sup̃ de re-
ligiõe. De ſcia ⁊ humilitate. Grego. in
mora. Cũ ſũma cura ꝓuidẽdũ eſt ne accepta
ſapia cũ ignorãtie tenebras illuminat: lumen
hũilitatꝭ tollat: ⁊ iaʒ ſapia eẽ nequeat. q̃ ſi ꝺ-
tute locutiõis fulgeat: elatiõis tñ velamĩe cor
loquẽtis obſcurat. Idẽ. s̃. de itelligẽtia. q̃
re li. ij. Idẽ. In oẽ qđ ſcit ſe ſe mens depri
mat. ne qđ virtꝰ ſcie ꝯgregat vẽtꝰ elatõis tol
lat. Idẽ. Sctí viri vt hũilitatꝭ in ſe ꝺtuteʒ
cuſtodiãt: cũ q̃dã mirabiliter ſciũt: illud ante
mentis oculos ſtudẽt reuocare qđ neſciũt: vt
cũ ex ꝑte alia ĩfirmitatẽ ſuã ꝯſiderãt: ex ea ꝑ-
te q̃ ꝑfectꝰ eſt eoꝝ ſe animꝰ non extollat: ſcia
etenĩ virtꝰ eſt. hũilitas etiã cuſtos virtutis.

Iſido. In diſputatiõe. Sup̃ de ſtudẽtibꝰ li.
i. Ibidẽ. Diſputare ſtude. De ſcia ⁊ cha
ritate. Grego. in mora. Cũ charitas edifi-
cãdo nõ erigit: ſcia iflãdo ꝑuertit. Idẽ ſup
ezech. Inter charitatẽ ⁊ ſciaʒ teſtis eſt bona
opatio. q̃ ſi fortaſſe defuerit: ꝑfecto certũ eſt:
nec cognouiſſe te deũ: nec diligẽ ꝓximum.

Idẽ. Sepe dũ quoſdã. Sup̃ li. iij. de diſcor
dia. Aug. ſup iohez. Scia cauẽda eſt ne i-
flet. ergo amate ſciaʒ: ſed antepõite charitatẽ
q: charitas edificat: ⁊ nõ ꝑmittit iflari ſciam.

Idẽ ad Hieronymũ ꝺ ſnia iacobi. Sicut
mors aurã auellit a ſenſibꝰ carnis: ſic chari-
tas a ꝯcupiſcentijs carnalibꝰ. huic ſubſeruit
ſcia: cũ ẽ vtilis: nã ſine illa inflat. Idẽ. Spi
ritalis hõ. Supra de diſcuſſiõe. Bern̄. de
diligẽdo deo. Liquet ⁊ abſq3 ſcia dignitatem
eẽ oĩno ĩutilẽ: ⁊ ſciaʒ abſq3 virtute dãnabilẽ.

Idem ſuper can. Cibus indigeſtꝰ: ⁊ qui
bonam non habet decoctionem malos ge-
nerat humores ⁊ corrumpit corpus: non nu
trit. ita ⁊ multa ſcientia ingeſta ſtomacho ani
me qui eſt memoria: ſi decocta igne charita-
tis non fuerit. Idem. Sicut bonum. Sup
ra de religione. De ſcientia ⁊ doctrina.

Gre. ſuper ezech. Sancti viri amando di-
ſcunt qđ docendo ꝓferunt. Idem in pa-
ſto. Cum ſpiritale aliquid a ſubditis paſtoris
inquirit̃: valde eſt ignominioſum ſi tunc que
rat diſcere: cum queſtionem debet enodare.

Idem. Pleriq3 dum metiri ſe neſciunt:
que non didicere docere concupiſcunt. qui
pondus magiſterij tanto leuius eſtimant: quã
to vim magnitudinis illius ignorant. Au
gu. in epl̃a. Ad diſcendũ quod opus eſt nul
la etas mihi ſera videri poteſt. quia etſi ſenes
magis decet docere q̃3 diſcere: magis tamẽ
volo diſcere: q̃3 quod doceam ignorare.

Iohãnes chryſoſto. de compunc. cor. Non
confundamus diuinas litteras: neq3 ſancti-
ſpiritus ſententias proprijs ſentẽtijs peruer-
tamus. Hierony. in epl̃a. Multo tẽpore
diſce vt doceas. nec laudatoribus tuis: imo
deriſoribus autem libenter accommodes.

De vita ⁊ doctrina. Gregorꝰ in mo-
ral. Cum a vicijs caro reſtringit̃: cum mens
virtutibus exercetur: reſtat vt loquendo quiſ
q3 doceat vitam quam moribꝰ ornat. Idẽ.
Spiritalis quiſq3 predicator ſtudet ſummo-
pere contra maleficos rumores aduerſantiũ
⁊ defendere loquendo quod viuit: ⁊ ornare
viuendo quod dicit. Idem in paſtorali. Il
la vox libentius auditorum cor penetrat: quã
dicentis vita cõmendat. Idem. Boni pre
dicatores prius propria crimina fletibus cu-
rent: ⁊ tunc que aliorum ſunt punienda de-
nuncient. ⁊ anteq̃3 verba exhortationis inſo
nent omne quod locuturi ſunt operibus cla-
ment. Iſidorus de ſummo bono. Tam vi
ta q̃3 doctrina clare debet eccleſiaſticus do-
ctor. Nam doctrina ſine vita arrogantez red
dit. vita ſine doctrina inutilem facit. Idez.
Unuſquiſq3 doctor ⁊ bone actionis ⁊ bone
predicationis habere debet ſtudium. nam al
terum ſine altero non facit perfectuʒ. Ioh.
chryſoſto. in ſer. Adijcit doctrine auctoritatẽ
bona vita doctoris. Ambro. de offi. Uir
iuſtus ⁊ dictis ⁊ rebus probatur. Naʒ ſi ex-
ercitatus ſit ſermonibus deſidioſus in ope-
ribus: prudentiam ſuam factis repellit.

Hierony. i epl'a. Prius faciamus: ⁊ post doceamus. ne doctrine auctoritatē cassis sermonibus destruat. Aug. de ꝯfes. Surgūt indocti ⁊ rapiūt celū. ⁊ nos cū doctrinis nr̄is sine corde ecce vbi volutamur i carne ⁊ sanguine. Bern̄. in ser. Est tm̄ lucere vanū: tm̄ ardere paꝝ. ardere ⁊ lucere ꝑfectū.

De exemplo.

Capitulum xlvi.

S Rego. in moral'. Multi i tenebris vite presentis dū superiora de se exempla exhibēt: astroꝝ more nobis desuper lucēt. Idē. Qui plenissime intelligere appetit qualis est. tales nimirum debet ꝯspicere q̄lis nō est. vt ex bonoꝝ forma metiatur quantū ipse deserto bono deformis ē.

Idē. Qui vitā precedentiū patrū ꝯspicit: qd in se gemere debeat: subtilius agnoscit.

Idē. Sepe cū nos. Supra de verecūdia.

Idē in dial'. Nunq̄ȝ peccatores ad lamētū penitētie: si nulla essent bonoꝝ exempla q̄ eoꝝ mentē traherent. Idem in omel'. De bono opere ꝓximis prebeamus exemplū. ⁊ tamē per intentōem qua deo soli placere q̄rimus semꝑ optemus secretū. Idem. Ad amorē dei ⁊ ꝓximi plerūq̄ȝ corda audientiū plus exempla q̄ȝ verba excitant. Idem. Qui sancto viro. Supra de societate. Isi. de sum. bo. Propterea virtutes sanctoꝝ ad exemplū nostrū deus ꝓposuit: vt quanto de imitatōe eoꝝ conferri possunt nobis iusticie premia: tanto de perseuerātia mali sint grauiora tormēta. Idē. Reprobi nō attendūt documenta beatoꝝ: que imitentur ad meli⁹ sed ꝓponūt sibi exempla prauoꝝ que ad suorum moꝝ peruersitatē imitantur in peius.

Ambro. sup lu. Unius exemplo plurimi corrigunt. Idem de patriarchis. Sanctorum vita ceteris norma viuendi est. Idem de offi. Sit nobis vita maioꝝ discipline speculū: nō calliditatis cōmentariū. Bern̄. in epl'a. Sermo viuus ⁊ efficax exemplum est operis: facile faciens suadibile quod dicitur dū monstrat factibile quod suadet. Idem in ser. Nullū ꝯsiliū melius arbitror: q̄ȝ si exēplo tuo fratrē docere studeas que oporteat que nō oporteat fieri: ꝓuocans eū ad meliora: ⁊ ꝯsulēs ei nō verbo neq̄ȝ lingua: sed ope ⁊ veritate. Sene. in epi. Instruenda ē vita exemplis illustribus.

De fama. Cap. xlvij.

S Rego. in regis'. Quicquid grauare pōt opiniōem tuā: aut animam: oino refugias. ⁊ te cōmittere illud nullius suasioni ꝯsentias. Idē. Eius quē videre me non licet bona me pascit opinio.

Idē in moral'. Fama a bono ope vires accipit: ⁊ fauoris grām quasi claritatis lumē aspergit. Idē. Dū de aliena vita lux quasi illius opiōe clara ondit: hinc q̄si ꝑgenti i itinere exēpli lumen ꝓbet. Idē. Nōnunq̄ȝ etiā sancti viri de bona sua opiniōe gaudēt: cū per hanc ad meliora ꝓficere audiētes pēsant. Idē. Laus sua iustos cruciat. iniquos exaltat. sed iustos dū cruciat purgat: iniquos dum letificat reprobos monstrat. Idem. Uirtutes ꝓficientiū in noticia ceteroꝝ hominū: quasi suauitate fragrāt odoꝝ. Idē. Sicut ex aliena opinione ꝓficimus: sic plerūq̄ȝ si laudibus fame nostre intēdimus virtute vacuamur. Augu. de mo. ⁊ vita cle. Qui nos amāt: querūt qd laudēt in nobis. qui aūt nos odiūt detrahūt nobis. Nos aūt in medio ꝯstituti adiuuāte dn̄o deo nostro: ⁊ vitā nostrā ⁊ famā sic custodire debemus: vt nō erubescāt detractoribus laudatores. Idē de vidui. In oibus spūalibus delicijs qbus fruunt innupte sancta eaꝝ cōuersatio cauta etiā debet esse: ne forte cū mala vita nō sit ꝑ lasciuiā: mala sit fama ꝑ negligentiā. Idem. Nobis est necessaria vita nostra: alijs fama nostra: ⁊ vtiq̄ȝ qꝛ alijs ministramus misericorditer ad salutē: ad nostrā quoq̄ȝ redūdat vilitatē. Idē. Multo misericordius. Supra de doctrina. Hiero. in epistola. Multū in vtrāq̄ȝ partē crebro fama mentitur: et tā de bonis mala: q̄ȝ de malis bona falsorum ore ꝯcelebrat. Idem. Caueto oēs suspiti-

ones: ⁊ qcquid probabiliter fingi pōt ne fin-
gat ante deuita. Idem. Fuge personas in
qb⁹ pōt male ꝯuersatōis esse suspitio: nec pa
ratū habeas illud de triuio: sufficit mihi con-
scientia mea: non curo qd de me loqnt ho-
mines. ⁊ certe apl'us prouidebat bona: non
solū coram deo: sed etiaʒ corā hoib⁹. ne per il
lum nomen dei blasphemaret in gentibus.
Idē. Tenera res in feminis fama pudici-
tie ē. q̄si flos pulcerrim⁹ cito ad leuē marce-
scit aurā: leuiqʒ flatu corrūpit. Bern. sup
can. Validos ⁊ cōstantes necesse est esse eos
qui sup alios ordinant. necnō ⁊ longanimes
in spe: atqʒ ad supna verticem mentis attol-
lentes: q ⁊ bonū fidei sue ⁊ cōuersatiōis vbi
qʒ odorem spargētes: dicere cū aplo possint.
Christi bon⁹ odor sumus deo in omni loco.
Idem. Erit quidem virt⁹ cōtenta cando-
re conscientie: vbi seq non poterit odor fame
ceterū odor fame nec excusare sufficiet viciū
conscie decoloris: ꝓuidebit tn̄ sp q̄ʒtū in se ē
hō ṽtutꝫ bona: non tm̄ corā deo: sʒ coraʒ hoi
bus. vt ṽe sit lilium. Ideʒ. Sufficit. s̄. de
tranqllitate. Idē de ꝯside. Interest tue pfe
ctionis ⁊ malas res: ⁊ malas pariter species
deuitare. in altero conscientie: in altero fame
consulis. Idem. Esto fortis in fide: decor⁹
in gloria. ⁊ probasti te imitatorem dei. fortitu
do tua fides conscientie est: ⁊ decor tuus splē
dor bone opinionis est.

De aduersitate.

Caplm xlviij.

Rego. in regis. Pena pn̄s si affli-
cti aiuʒ ꝯuertit finis ē culpe p̄ceden
tis. si eū ad timorē dn̄i mime ꝯuer-
tit: initiū est pene seq̄ntꝫ. Idē. Inter flagel-
la positos: flagellis digna cōmittē: ꝯ feriētē ē
spiritaliter supbire: ⁊ seuiētꝫ acri⁹ iracūdiā ꝓ
uocare. Idem. Aduersitas q̄ bonis votis
obijcit: ꝓbatio ṽtutꝫ ē: nō idiciū reprobatio
nis. Idē. In oīpotēte deo tūc certa fidu-
cia ē: qn̄ ꝓ bono ope aduersitatis aliqd in h
mūdo recipit: vt plena merces in eterna re-
tributōe ħuet. Idē. Ipsa maloꝝ societas
purgatio bonoꝝ ē. Idē. Dubiū nō ē. s̄. d̄
discordia li. iij. Idē i mor̄ Sicut aromata
fragrātiā suā nō nisi cū incēdunt expādunt.
ita scti viri oē qd̄ ṽtutib⁹ redolet i tribulatio
ne inotescūt. Idē. Flagella bonoꝝ aut vi
cia ꝑpetrata purgant. aut q̄ poterant ꝑpetra
ri futura deuitāt. Idē. Cū ꝑuersuʒ quē q̄ʒ
de⁹ oīpotēs ꝑcutit: ⁊ cōdolēdū ē miserie per
eūtꝫ: ⁊ ꝯgaudēdū iusticie iudicis. Idē. Ele
cti vniuscuiusqʒ mens trib⁹ vicib⁹. i. vel labo
re conuersionis: vel tētatione ꝓbatōis: vl' for
midine solutionis atteritur. atqʒ ipsa attritio
ne purgata liberatur. Idem. Pena inter
rogat: si quietus quis ṽaciter amat. Ideʒ
plura supra de certamine. Ioh. cxxy. i ser.
Sicut pluuia in terram descendens eleuat se
mina. sic ⁊ tribulatio animam intrans erigit
desiderium. Idem. Qui aduersat virtu-
tem suam destruit: nobis vero per patientiaʒ
coronas operabit. Aug. de pasto. Si ex-
ceptus es a passione flagelloruʒ: exceptus
es a numero filiorum. Idem in epl'a. Ter-
ror tpalium potestatum qn̄ veritatem oppu
gnat iustis: fortibus gl'iosa probatio est. infir-
mis periculosa tentatio. Ideʒ sup gen̄. ad
lrām. Ipse sibi homo in tentationibus certi
us inotescit: ⁊ iuste sal⁹ illa perpetua que tur
piter amissa est per voluptatem: fortiter reci
pitur per dolorem. Isido. in syno. Aduer
sa corporis anime remedia sūt. egritudo car
nem vulnerat: mentem curat. languor enim
vicia excoquit: languor vires libidinis fran-
git. Idem de sum. bo. Viri scti plus formi
dant prospa q̄ʒ aduersa. q: dei seruos prospe
ra deijciūt: aduersa ṽo erudiunt. Bern.
super qui habitat. Bonū mihi dn̄e tribula-
ri: dūmodo ipse sis mecum: q̄ʒ regnare sine
te: epulari sine te: sine te gloriari. Bonuʒ mi
hi in tribulatione magis amplecti te. in cami
no habere te mecum: q̄ʒ esse sine te: vel in ce
lo. quid enim mihi est in celo ⁊ a te quid vo
luit super terram. Idem super canti. In
petra. Infra de martyrio.

De martyrio. Caplm xlix.

Grego. in regis. Sicut btũs Cypria
g nus ait: martyrẽ nõ facit pena: sꝫ cã.
Idem in ome. Mori a ꝑsequen-
te martyriũ in aperto ope est. ferre vero ꝯcõ
tumelias ⁊ odientem diligere martyriũ est i
occulta cogitatione. Idem. Habet pax no
stra martyrium suũ: qꝛ etsi carnis colla ferro
non subdimus: spũali tñ gladio carnalia desi
deria trucidamꝰ. Isido. in ethymo. Duo
sunt genera martyrij. vnum in aperta passio
ne: alterum in occulta animi virtute. Nam
multi hostis insidias tolerantes: ⁊ cũctis car
nalibus desiderijs resistentes: per hoc ꝙ se
omnipotenti deo in corde mactauerunt: ⁊ pa
cis tempore martyres facti sunt. Johãnes
chryso. in ser. Habet paupertas martyrium
suũ: ⁊ egestas bene tolerata facit martyrium
sed egestas propter christũ: nõ ꝓpter necessi
tatem. Hiero. in legẽda sancte paule. Nõ
solum effusio sanguinis in ꝯfessiõe martyriũ
reputatur. sed deuote quoqꝫ mentis seruitus
quotidianũ martyrium est. Idem in epi.
Hec est sola digna retributio cũ sanguis san
guine compensatur. ⁊ redempti cruore christi
pro redemptore libenter occumbimus. quis
sanctoꝝ sine certamine. ⁊c. supra de certamie
Aug. de ci. dei. Quicũqꝫ etiam non ꝑce-
pto regeneratiõis lauacro ꝓ christi ꝯfessiõe
moriuntur: tantum eis valet ad dimittenda pec
cata: q̃ntum si abluerentur sacro fonte baptis-
matis. Idem. Quanto erit acrior impetꝰ
belli: tanto maior glĩa non cedenti: tanto den
sior corona martyrij. Bern. super cantica
Stat martyr tripudians ⁊ triumphans. to-
to licet lacero corpore ⁊ rimante latera ferro
non modo fert fortiter: sed alacriter sacrum
e carne sua circũspicit ebullire sanguinem.
Ubi ergo tunc anima martyris. Nempe in
tuto: nempe in petra. nempe in visceribꝰ iesu
Idem. In petra habitãs q̇d mirũ si ĩ mo
dum petre duruerit. sed neqꝫ hꝫ mirũ si exul
a corpe dolores non sentiat corpis: neqꝫ hoc
facit stupor: sꝫ amor. submittitur enim sensus nõ
amittitur. non deest dolor: sꝫ ꝯtemnitur. Idem
in ser. Est martyrij genus ⁊ effusio q̇dã san
guinis in quotidiana corpis afflictõe. est etiaꝫ
baptismus aliq̇s in compunctiõe cordis ⁊ la
chrymarũ assiduitate. sic quippe infirmis ⁊
pusillis corde necesse est: vt quem semel po-
nere pro christo non sufficiũt: saltẽ mitior q̇-
dam sed diuturniori martyrio sanguineꝫ fun
dant. sic ⁊ baptismi sacramentum qm̃ iterari
non licet his qui sepius in multis offendunt:
frequentiori ambulatione suppleri.

¶ De gloria.

Caplm I.

Grego. in mora. Quia in hac vita
g nobis est discretio operũ. erit in illa
ꝓculdubio discretio dignitatum: vt
sm ꝙ hic alius aliũ merito supat: illic aliꝰ ali
um retributione trãscendat. Idẽ sup illud
Job. iij. donec impleatur risu os tuum ⁊c.
In illa eterna patria cum iustorũ mens i ex
ultationem rapitur: lingua in canticum laudis
eleuatur. Idem. Ibi vniuscuiusqꝫ mentem
ab alterius oculis membroꝝ corpulentia nõ
abscondet: sed patebit animus: patebit cor-
poralibus oculis ipsa corporis armonia. sicqꝫ
vnusquisqꝫ tunc erit conspicabilis alteri: sicut
nunc esse potest conspicabilis sibi. Idem.
Sicut hi qui adhuc viuentes sunt mortuorũ
animas quo loco habeãtur ignorant. ita mor
tui vitam in carne viuentium post eos quali
ter disponatur nesciunt. quia ⁊ vita spiritus
longe est a vita carnis. ⁊ sicut corporea atqꝫ
incorporea diuersa sunt genere. ita etiam di-
stincta cognitione. quod tamen de animabus
sanctis sentienduꝫ non est. quia que intus om
nipotentis dei claritatem vident. nullo mo-
do credendum est: qꝛ sit foris aliquid quod
ignorent. Idem. Cũ ad ipsum fontem vi
te venerimus erit nobis delectabiliter impis-
sa sitis simul atqꝫ satietas. sed longe aberit a
siti necessitas. longe a satietate fastidium. qꝛ
sitientes satiabimur: ⁊ satiati sitiemꝰ. Idẽ.
Eterna contemplatione agitur vt omnipo-
tens deus quo magis visus fuerit: eo magis
diligatur. Idem. In illa resurrectiõis glo

ria erit corpus nostrum subtile quidem per
effectum spiritualis potentie. sed palpabile p
veritatem nature. Idem in ome. Creden
dum est q ante retributionem extremi iudi-
cij iniusti in requie quosdam iustos conspici-
ant: vt eos videntes in gaudio non solum de
suo supplicio: sed de eorum bono crucient.
iusti vero in tormentis semper intuentur in-
iustos. vt hinc eorum gaudium crescat. quia
malum conspiciunt quod misericorditer eua
serunt. tantoqz creatori suo maiores gratias
referunt: quanto vident in alijs quod ipsi p-
peti si essent derelicti potuerunt. Idem in
dial. Sicut electos beatitudo letificat. ita cre
di necesse est q a die exitus sui ignis repro-
bos exurat. Augustin9 de ciui. dei. Erit il
lius ciuitatis et vna in omnibus et insepara-
bilis in singulis volūtas libera: ab omni ma
lo liberata. et impleta omni bono: fruens in-
desinenter eternorum iocunditate gaudiorū
oblita culparum: oblita penarum: nec tamē
ideo sue liberationis oblita: vt liberatori suo
non sit grata. quantum ergo attinet ad scien-
tiam rationalem memor erit preteritorū eti
am malorū suorū. quantū autem ad experien
tis sensum prorsus immemor. Idem. Pax
celestis ciuitatis est ordinatissima societas fru
endi deo: et inuicem in deo. Idem. Quan
ta erit illa felicitas: vbi nullum erit malū: nul
lum latebit bonum: vacabitur dei laudibus
qui erit omnia in omnib9. Nam qd alid age
tur vbi neqz vlla desidia cessabitur: neqz vl
la indigentia laborabit nescio. Idem. Ip
se finis erit desideriorum nostrorum: qui sine
fine videbitur: sine fastidio amabitur: sine fa
tigatione laudabitur: hoc munus: hic affe-
ctus: hic actus profecto erit omnibus sicut ip
sa vita erit cōmunis. Idem. In nobis ip-
sis dei imaginem contuentes tanqz iunior il
le euangelicus filius ad nosmet reuersi surga
mus: et ad illum redeamus a quo peccando
recesseramus. ibi esse nostrum non habebit
mortem. ibi nosse nostrum non habebit er-
rorem. ibi amare nostrū non habebit offensi
onem. Idē. Absit omnis deformitas: oīs
infirmitas: omnis tarditas. omnisqz corru-
ptio: etsi quid aliud illud non decet regnum.
in quo resurrectionis et promissionis filij eq̄-
les erunt angelis dei: si non corpore: non eta
te: certe felicitate. Idem. Ita deus erit no
tus atqz conspicuus: vt videatur spiritu a sin
gulis nobis: in nobis videatur ab altero. in
altero videatur: in seipso videatur: in celo no
uo: et in terra noua. atqz in omni q tunc fue-
rit creatura videat. Et per corpa in omni cor
pore quocūqz fuerint spiritualis corporis ocu
li acie perueniente directi: patebunt etiā co
gitationes nostre inuicem nobis. Idē de
trini. Cōtemplatio est merces fidei: cui mer
cedi per fidem corda mundant. sicut scriptū
est. Mundans fide corda eorum. Idem.
Illud quod agit iusticia. Supra li. ij. de quat
tuor virtutibus. Idem libro. iij. de li. arbi.
Tanta est pulcritudo iusticie: tanta iocundi-
tas lucis eterne. hoc est incōmutabilis verita
tis atqz sapientie: vt etiā si non liceret in ea
amplius viuere qz vnius diei mora propter
hoc solum innumerabiles anni huius vite ple
ni delicijs et circumfluentia temporaliū bo-
norum recte meritoqz contemnerentur. non
enim falso aut paruo affectu dictum est. qm̄
melior est dies vna in atrijs tuis super milia.
Idem in sermo. Tunc non peccabimus
non solum factis: sed nec cōcupiscē[illegible]ijs: cum
illam faciē videbimus que vincit oēs concu
piscentias. tam enim dulcis est frēs mei: tam
pulcra: vt illa visa nihil aliud possit delecta-
re. satietas enim erit insatiabilis: nullum fa-
stidium: sp esuriem9: sp saturi erimus. Idē
de conflictu. Recedat amor p̄sentis seculi in
quo oēs sic viuificant vt deinceps moriant:
et succedat amor futuri seculi i quo oēs sic vi
uificant vt deinceps non moriant. vbi nulla
aduersitas turbat: nulla necessitas angustat.
nulla molestia inquietat. sed perennis leticia
regnat. Iohānes chryso. super ioh. Bea
ti et ter beati et multotiens beati: qui beati il-
la potiuntur requie. quemadmoduz miseri. et

ter miseri: ⁊ infinite miseri: qui a beatitudine illa seipsos abijciūt. Fulgentius in episto. Sicut per speculum vitreum trina nobis visio administrat. qua nosipsos: ⁊ ipsum speculum: ⁊ quidquid presens adest videmus. sic per speculū diuine claritatis ⁊ ipsum deuz vt est videbimus: quantū possibile erit creature: ⁊ nosipsos ⁊ omnia alia vera ⁊ certa scientia cognoscemus. Bernar. super canti. Qui replet in bonis desiderium anime: ⁊ ipse rationi futurus est plenitudo lucis. ipse volūtati plenitudo pacis: ipse memorie continuatio eternitatis. Idem. Quare tristis es anima mea: ⁊ quare conturbas me: spera in deo: qm̄ adhuc confitebor illi. cum error videlicet a ratiōe: a voluntate dolor: atq3 a memoria timor omnis recesserit: ⁊ successerit illa quam speramus mira serenitas: plena suauitas: eterna securitas. Idem in sermo. Quemadmodū circa rōnale nostrū ⁊ scientia ⁊ ignorantia constat tanq̄3 habitus ⁊ priuatio. sic circa concupiscibile desiderium ⁊ contemptus. ⁊ circa id qd̄ dicit irascibile: ⁊ leticia pariter ⁊ ira versatur. Implebit ergo deus rationale nostrū luce sapiētie. ita vt penitus nobis nihil desit in vlla scientia. implebit concupiscibile nostrum fonte iusticie. vt omnino desideremus eam ⁊ ea penitus repleamur. sicut scriptum est. beati q̄ esuriunt ⁊ sitiunt iusticiam: qm̄ ipsi saturabuntur. per quam iusticiam quicq̄d respuere debet anima respuet: ⁊ quicq̄d concupiscere concupiscet. ⁊ ex his omnibus magis appetet quod magis fuerit appetendum. Iam vero qd̄ dicitur in nobis irascibile: cum repleuerit illud deus. perfecta erit in nobis tranquillitas: ⁊ i summam iocunditatē atq3 leticiam replebimur pace diuina. Idem. Sicut replebit animas nostras deus cum fuerit perfecta in eis scientia. perfecta iusticia: perfecta leticia. sic replebit maiestate eius omnis terra nostra cum fuerit corpus immortale: agile: impassibile. configuratum deniq3 corpori claritatis sue. Idem. Eterna omniū beatorum solēnitas est facie ad faciem deū intueri: eius dulcedine sine fastidio satiari. vt quem semper habent semper habere velint: ac eius visione sine defectu perfrui. Ansel. de simili. Partes beatitudinis sunt pulcritudo: agilitas: fortitudo: libertas: sanitas: voluptas: longeuitas: sapientia: amicitia: concordia: honor. potestas securitas: gaudium. Ista vt estimo sunt que propter se ⁊ propter que alia queq3 ab hominibus appetunt. Et ita notandum q̄ septem priores beatitudinis partes ad corporis beatitudinem: septemq3 posteriores ad animam pertinent. Idem. In illa vita pulcritudo iustorum solis pulcritudini. que septemplicitur q̄3 modo sit splendidior erit: adequabit.

Idem. Velocitas nos tanta concomitabitur: vt ipsi angelis dei eque celeres simus: q̄ a celo ad terras ⁊ econuerso dicto citius dilabuntur. Idem. In futuro sic iustus fortis erit: vt etiam si velit terram commouere possit. ⁊ sic econuerso iniustus imbecillis: vt nec etiam vermes amouere queat ab oculis suis. Idem. Gaudiū erit iusto intus ⁊ extra. gaudium sursum atq3 deorsum: gaudium circumcirca: vbiq3 gaudium plenū. Idem. Tunc iusti scient cuncta q̄ deus fecit scienda. tam ea que preterita: q̄3 ea que postmodum sunt. Ibi a singulis omnes: ibi ab omnibus singuli cognoscent. nec quenq̄3 omnino latebit qua patria: qua gente: qua stirpe quis editus fuerit: vel quid etiam in vita sua fecerit. Si autem fueris malus: vera omnino sapientia priuatus tantis vrgeberis doloribus: vt non solum insipiens: verumetiam omnino fias ⁊ amens. Idem. In illa vita si bonus fuerit nihil patiet quod nolit: sed agere permittet quodcūq3 voluerit. si vero fuerit malus: ad omnia que noluerit coget: ⁊ ab omnibus q̄ voluerit prohibebitur.

¶ Finit liber quartus de gratiosis.

¶ Tractatus sancti Bonauenture ordi-nis minoꝝ de paupertate christi contra ma-gistrum vilhelmũ.

q

Uestio est de paupertate. Et querunt duo. Primo queritur de paupertate q̃n tum ad abrenũciationem. Scḋo quantũ ad mendica tionem. Circa primũ sic ꝓcedit: ⁊ queritur. vtrum christiane ꝑfectionis sit abrenũciare omnibꝰ tam in cõmuni q̃ȝ in priuato. Et ꝙ sic: videt Matth. xix. Si vis perfectus esse vade et vende oĩa que habes: ⁊ da paupibus: ⁊ ve ni sequere me. Glo. Ecce ꝯtemplatiua q̃ ad euangeliũ ptinet: ꝯstat ꝙ dñs istũ ad diuitias nõ vocabat. ⁊ tñ renũciare oĩbus ꝯsulebat. nec ad opera manualia: imo ad ꝯtemplatiuã sicut dicit glo. Tanta a sequẽtibꝰ dimissa sũt. quanta a nõ sequentibus ꝯcupisci poterunt. ergo perfecta imitatio totaliter extinguit ap-petitũ diuitiaꝝ. Sed hec extinctio potissime est in eo q abrenũciat oĩbus. ergo ⁊c. Itẽ Marci. x. Uade ⁊ vende oĩa que habes. Glo. nõ partẽ: sicut ananias. sed qui totũ dat nihil sibi reseruãs ipse potissime facit quod dñs ꝯsulit: nihil sibi reseruãs nec in cõmuni nec in spẽali. ⁊ qui hoc facit ꝑfectissime facit. ergo ⁊c. Itẽ Marci. xij. dixit dñs de vi-dua. Amen dico vobis ꝙ hec vidua paup plus q̃ȝ oẽs misit. Nã oẽs ex eo qḋ abũda-bat eis miserunt. hec aũt de penuria sua oĩa que habuit misit totũ victũ suũ. Sed in hoc laudatur vidua paupcula. ergo qui hoc faci-unt quanto ꝑfectius agunt: tanto magis lau-biles sunt. ergo ⁊c. Itẽ Lu. xij. Respicite coruos. Glo. Sancti merito auibus ꝯparã-tur. qui nihil in mũdo agentes nec laborãtes sola eterna appetunt iam similes angelis. Sed quanto magis hec dimittit quis: tanto magis angelis assimilat. ergo ⁊c. Item Lu. xiiij. Nisi quis renũciauerit oĩbus que possi. Glo. hoc distat inter renunciare oĩbꝰ ⁊ relinquere omnia. q: renunciare conuenit omnibus qui ita licite vtuntur mũdanis que possident vt tamen mente tendant ad eter-na: relinquere aũt est tm̃modo perfectorum: qui omnia tpalia postponũt. ⁊ solis eternis inhiant. sed qui ꝓsus oĩbus renunciat in cõ muni ⁊ in priuato: ille maxime oĩa postponit ergo ⁊c. Itẽ hoc ipsum ostendit exemplo christi: de quo Matth. viij. Uulpes foueas habent ⁊c. Chrysost. Quid pecunias expe-ctas sequens me ꝯgregare. Nõ vides q: di uersoriũ mihi neq̃ȝ est tantũ quantũ auibus: ergo christus ꝓsus nihil habuit. ergo ⁊c.

Itẽ sup illud matth. xvij. Uade ad mare. glo. Dñs tante paupertatis fuit: vt vnde tri-buta solueret non haberet. habebat quidem iudas cõmunia in locul'. sed res pauperum ĩ vsus suos assumere nefas duxit. idipm dãs exemplũ nobis. Si ergo christus tante pau-pertatis fuit ꝙ nõ potuit soluere denarium: manifestũ est ꝙ fuit in summa paupertate.

Item Lu. ix. Uulpes foueas habẽt. glo. Ego. iante paupertatis sum vt nec hospitiuȝ quidem habeã: nec meo vtar tecto. ergo ⁊c.

Item Joh. xiiij. Uenit princeps mundi huius ⁊c. glo. Noluit dñs habere quid ꝑde ret. pauper venit: ne haberet dyabolus qḋ auferret. ergo si omnia tpalia possunt perdi: nihil habuit tpale. Item. ij. Chorin. viij. Scitis grãm dñi nostri iesu christi: quoniam ꝓpter vos egenus factus est cũ esset diues: vt illius inopia ⁊c. ergo qui sic abrenũciat vt egeat magis se christo conformat. Item su per illud qḋ sequitur. In hoc consilium do. Augu' in ori. Factus est egenus intantũ vt non haberet qḋ habent vulpes: ⁊ in hoc cõ silium do. subaudit vt eius paupertatẽ imite mini. sed qui abrenunciat oĩbus: eius paup-tatem imitatur. ergo ⁊c. Item super illud Jaco. ij. Nõne deus elegit pauperes. glo. Pauperes elegit parentes quoꝝ educaret officio: sed parentũ christi magna fuit indigẽ tia: ſm illud Lu. ij. Pãnis eum inuoluit ⁊c. Ergo christus nõ tm̃ in seipso paupertatẽ di lexit: verũ etiam in alijs. Item christus ma

time fuit imitabilis sm statū quem habuit in cruce: sm illud .i. Pe. ij. Christus passus est pro nobis vobis relinquens exemplū vt sequamini vestigia eius: sed in cruce fuit oino nudus. Unde hiero. ad ebidiā. Uis esse pfecta: ꝛ in primo stare fastigio dignitatis: fac qd fecerunt apostoli. vende omnia que habes: ꝛ da pauperibus: ꝛ sequere saluatorē: ꝛ nudam solamq crucē: virtute nuda sequaris ꝛ sola. ergo ꝛc. Item hocipsum videt sanctoꝝ testimonijs. Ambro. sup lucā. Qualis debeat esse qui euangelizat regnū dei: preceptis euangelicis designat: vt sine virga: sine pera. sine calciamento: sine pane: sine pecunia hoc est subsidij secularis amminicula nō requirens: fideiq totū putet sibi quo minus ea requirat magis posse suppetere. Si igitur hoc attestatur perfectioni predicatoris euangelice perfectionis: vt nullū prorsus qrat āminiculū seculare: ꝛ hoc est esse in altissima paupertate: patet ꝛc. Item hiero. ad eliodorum monachū. Nolo pristinaꝝ necessitatum recorderis: nudos amat herem9. non solo te antique peregrinatōis terreat difficultas. Qui in christū credis: ꝛ eius crede sermonibus. Querite primū regnū dei: ꝛ hec omnia adijcient vobis. Nō pera tibi sumenda est: non virga. afatin diues est qui cū christo pauper est. omnia igit relinqui possunt. spe posita in solo christo. Item Ambro. in lib. de offi. Nullū amminiculū prestant diuitie ad vitā beatam. quod euidenter domin9 demonstrauit in euāgelio dicēs. Beati pauperes spiritu. ꝛc. Itaq paupertatē. famem: dolorem: que putant non solū non impedimento esse ad vitam beatā. sed etiā adiuuamentū esse euidentissime probant. Sic ergo non solū amminiculo nō sunt ad vitā beatā corporis externa bona. sed etiā dispēdio sūt: sed que non sunt adminiculo: sed dispendio perfectū est relinquere. ergo ꝛc. Itē Hiero. sup illud Mat. vi. None anima plus est q esca. In pmissis veritatis nemo dubitet. sit homo qd esse debet. ꝛ mox adduntur ci omnia: propter quē facta sunt omnia. Ergo qui omnia reliquit ppter christū confidens in pmisso christi: agit: sm perfectā fidē ipi9. Hoc aūt potissime facit qui oino nihil sibi reseruat: nec in cōmuni nec in speciali. g ꝛc.

Item Aug. tractans illud Mat. vi. Respicite volatilia celi. Sācti merito auibus cōparant: q celum petunt: qui iam ita remoti sunt a mundo vt iam in terris nihil agant: nihil laborent. sed sola contēplatione iam in celo degent. Si ergo hec vita altissima ē. ergo spretis oibus totam spem vite sue in deo cōstituere est virtutis perfecte. Itē Aug. de bono piug. Bene faciebant qui de sua substantia christo ac discipulis eius necessaria ministrabant. sed melius qui omnē substantiam suā dimiserūt: vt expeditores eundē dominū sequerent. sed quanto quis magis dimittit: tanto expeditior. ergo tanto laudabilior. Itē in lib. de eccle. dog. Bonum ē facultates cū dispensatione pauperibus erogare. melius pro intentōe sequendi dn̄m semel donare. ꝛ absolutū a solicitudine cum christo egere. Ergo qui magis eget ꝛ a solicitudinibus mundi absoluit: perfectius christum sequitur. ergo ꝛc. Item Gre. viij. ome. ij. partis ezech. Cum quis suū aliquid deo vouet ꝛ aliquid non vouet sacrificium est. cum vero omne qd habet: omne qd viuit: omne qd sapit omnipotenti deo vouerit holocaustum est. Qui enim semetipsis nihil reseruāt sed sensum: vitā: linguam: atq substantiam quā perceperunt omnipotēti deo immolāt. quid isti nisi holocaustū offerunt. Un̄ Paulo ante dixit: q ille holocaustū offert: qui ea que possidet apud semetipm decreuit indigentibus cuncta tribuere: nihil sibi reseruare: vitam soli superne gubernationi cōmittere. Sed hoc potissime facit qui sic distribuit q nihil sibi reseruat. nec in cōmuni nec i speciali. ergo ꝛc. Itē Joh. chryso. in li. q nemo leditur nisi a seipso. Quid apostolos penuria reꝝ corpalium lesit. None in fame et siti ꝛ nuditate degebant: ꝛ pro his clari ma-

gis ⁊ magnifici habebant: atqꝫ ingenté per
hoc fiduciá quesierűt apud deű. Ergo paup
tas illa laudabilior in qua maior est penuria
rex. Ité Berñ. ad henricű senoné. archi
epm. Felix qui nihil sibi retentat ex omnib⁹.
non habet foueá vt vulpes: nó tanqꝫ volu-
cres nidum: non loculos quó iudas: non do
mos: sicut nec maria locű in diuersorio. imi-
tatus profecto illű qui non habebat vbi icli-
naret caput. Sed qui omnia ꝓsus dimittit:
nihil sibi oino nec in cõmuni nec in speciali
retinédo: hoc potissime facit. ergo ⁊c. Itē
Prosper laudat paulinű ⁊ hilarium de hoc
ꝙ facultates suas omnes pauperibus eroga
uerunt. licet ratione episcopalis officij eccle-
siastica bona postmodű dispensauerunt. sicut
habetur. xij. q. i. Expedit: vbi ait sic. Deniqꝫ
sanctus paulinus ingentia predia que fuerűt
sua pauperibus erogauit. Et infra. Quid sã
ctus hilarius: Nõne ⁊ ipse oia sua aut pau-
peribus reliquit: aut vendita omnia paupe-
rib⁹ erogauit. Laudant hi ⁊ laudabiles sűt.
quia omnia sua ꝓpter deű ꝯtempserunt. Sꝫ
hoc potissime faciunt qui nec in cõmuni nec
in speciali sibi aliquid retinét. ergo tales ma
xime accedűt ad culmen perfectionis euáge
lice. Item hocipm ostédit rõne. Duplex
est ciuitas. scꝫ dei ⁊ diaboli. Hierusalé ⁊ ba-
bylon. que oppositioné habent ⁊ in seipis ⁊
in suis fundamentis. sed fundamentű ciuita-
tis babylonis: vt dicit Augustinus: est cupi-
ditas. ergo quáto magis quis recedit a cupi
ditate: tanto magis recedit de diaboli ciuita
te. Sed paupertas in qua quis in cõmuni et
in speciali prorsus omnibus abrenunciat tam
effectu: qꝫ affectu: ipsa est que maxime elon
gat ab auaricia. ergo ⁊c. Item diuitie sűt
incentiuű cupiditatis: quia difficile est habe
re ⁊ non amare. sed quanto quis magis se
elongat ab incentiuo peccati: tanto perfecti⁹
agit. Hoc aűt facit qui in cõmuni ⁊ in specia
li omnibus abrenűciat. ergo ⁊c. Item tri-
plex est consiliű: paupertatis: obedientie: ⁊ ca
stitatis. sed quanto quis generalius obedit ⁊
vniuersalius: tãto perfectius agit. Similiter
⁊ de consilio castitatis. ergo pari ratione ve
rum erit ⁊ de consilio paupertatis. Item
si dicas ꝙ nõ est simile. quia diuitie sunt de
necessitate vite. Hoc nihil est: cum multi q
nihil prorsus habent proprietatis viuere pos
sunt. Item perfectior est paupertas quam
perfectior concomitat obedientia. Sed qui
habent ꝓpriű in cõmuni ab illo per obedié-
tiam nõ possunt excludi: nisi ratione peccati.
Qui aűt nihil prorsus habent obedire tenē
tur vbiqꝫ terrarum. Si ergo perfectio euan
gelica maxime consistit in perfectione obedi
entie: vniuersaliter omnibus abrenűciare ni
hil prorsus reseruando: ad culmen facit per-
fectionis euangelice. Item. Contemptus
presentis seculi est laudabilis: hec est per se
vera. ergo maior ꝯtemptus magis laudabi-
lis: ⁊ maximus ꝯtemptus maxime laudabil'.
Sed maxime ꝯtemnit presens seculum qui
abrenűciat in cõmuni ⁊ in speciali. ergo talis
perfectissime agit. Ité pauptas alta é lau
dabilis. hec est per se vera. ergo altior lauda
bilior: ⁊ altissima laudabilissima. sed huius-
modi est que nec in cõmuni: nec in ꝓprio ali-
quá ꝓprietatem sibi reseruat. ergo ⁊c. Ité
tanto via rectior quanto eius medium ꝯfor-
mius est extremis. sed summa paupertas est
tam in principio vite qꝫ in termino: ergo si
medio omnia abdicentur via rectissima ꝓ-
ceditur. Sed quanto via rectior: tanto perfe
ctior est. ergo via ⁊ vita pauperrima est per
fectissima. Sed cõtra. Eccli. xxvij. Pro-
pter inopiá multi deliquerunt. sed nihil qđ é
ducens ad culpá spectat ad perfectioné euá
gelicam. ergo ⁊c. Item Ecclesiastes. vij.
Utilior est sapientia cum diuitijs. Glo. qꝫ so
la. Sed diuitie non faciunt hominé ꝑfectű:
ergo minus pauptas ⁊ indigétia. Item
Prouer. xxx. Diuitias ⁊ mendicitaté ne de
deris mihi. Et post. Ne egestate compulsus
furer ⁊ piurem nomen dei mei. Sed nihil fa
cit ad ꝑfectõem euangelicam quod sapiens
sapiéter recusat. ergo ⁊c. Item Luce. vi.

Perfectus omnis erit si sit sicut mgr̄ eius. Sed xp̄s loculos habuit. sicut patz Joh̄. xij. vbi dicit: ꝙ iudas loculos ferebat. ergo proprietatem nolle in cōmuni habere non videt esse perfectio: sed potius superstitio. in q̄ discipulus videtur se velle preferre magistro.

Si dicas ꝙ localos non habuit. Contra Aug. dicit. ⁊ habet. xij. q. i. Habebat dn̄s loculos: a fidelibus oblata conseruans. ⁊ suoꝝ necessitatibus ⁊ alijs indigētibus tribuebat.

Item sup illud. i. ad Thim̄. vi. habētes alimenta ⁊c. glo. Etsi nihil intulerimus in hunc mundū: nō tn̄ prorsus abijcienda sunt hec tēporalia: ergo q totū abijcit male facit. Itē .ij. ad Cho. viij. Si voluntas ꝓmpta est ƀm id qd̄ habet. Glo. Necessaria retineant: nō vltra vires dādo. Ergo male facit qui sic dispensat ꝙ nihil sibi ꝓsus reseruat. Itē q tentat deum peccat mortaliter. sed qui habet humanū refugium ⁊ illo pretermisso querit diuinū: tentat deū. hoc aūt facit qui habet vnde sustentetur: ⁊ illo dimisso expectat diuinitus sustentari. ergo talis facit contra euangelium. Item virtus circa mediū consistit: sed oīno omnia dimittere est ad extremū declinare. ergo hoc magis est vicij q̄z virtutis seu perfectionis euangelice. Item sicut omnia tenere semper est auaricia. sic omnia dare semper est prodigalitas. sed omnia tenere semp est vicium. ergo similiter ⁊ omnia dare. Item. Qui subtrahit alij necessaria peccat mortaliter. sed tantum tenetur quis sibi prouidere sicut alij. ergo qui omnia dimittit ⁊ nihil sibi reseruat peccat mortaliter. quia facit contra perfectionem euangelicā.

Item qui exponit se periculo interfectionis peccat mortaliter. ergo similiter qui exponit se periculo famis. sed talis est qui omnia dimittit: ⁊ nihil sibi reseruat. ergo ⁊c. Itē nullus debꝫ reijcere omnino quod quotidie petit a deo. sed omni die petimus in oratiōe dn̄ica. panem nostrū quotidianū. ergo male facit qui deserit totū. Rn̄sio dicendum ꝙ abrenunciare nmnibus tam in priuato q̄z in cōmuni est christiane perfectionis nō solum sufficientis: sed etiam abūdantius: tanq̄z pfectionis euangelice ꝯsiliū principale: ⁊ principiū fundamentale: ⁊ fuadamentū sublime. Primū suadet natura. scd̄m scriptura. tertiū gratia. Primū inq̄m est consiliū principale. q: vitam prebet ad alia. Nam abundans paupertas disponit ad carnis mortificatōez: ⁊ ad voluntatꝭ ꝓprie perfectā abnegationē: cum nihil sibi detineat: nec domū: nec tectū. nec aliquā rem. ad ipsam aūt specialiter viā facit ipsa natura: siue instituta siue lapsa. Nā homo nudus formatus est. etsi in statu illo stetisset: nihil sibi ꝓrsus appropriasset. hō vero lapsus nudus nascitur: nudus moritur. Et iō hec rectissima via est: vt ab extremis non declinens: quantum potest natura pati pauper ⁊ nudus incedat: ⁊ hoc est quod dicitur. i. ad Thi. vi. Nihil intulimus in hunc mundūz: haud dubium q: nec auferre quid possum⁹. Et ex hoc concludit. Habentes alimenta et quibus tegamur ⁊c. Hoc autem nihil arti⁹ vel pauperius q̄z simplici victu ⁊ operimēto esse contentū. qd̄ ex nature documento ꝑsudet apostolus tanq̄z bonum ⁊ perfectum. Est etiam principiū fundamentale. Lex enīz vetus differt a noua in hoc: ꝙ illa timorem: hec amorē. illa tēporalia ꝓmittit: hec temporalia contemnere docet. Si igitur fundamētum perfectōis ciuitatis dei principaliter consistit in charitate: ⁊ illa potissime est perfecta quando omnis excludit cupiditas. q: venenum charitatis est cupiditas. Hanc aūt cupiditatem omnino foras mittit: qui omnia oīo ⁊ re ⁊ voluntate relinquit. sicut radix oīum maloꝝ est cupiditas. sic radix ⁊ principium perfectōis est altissima paupꝫtas. Vn̄ Aug⁹ in lib. lxxxiij. quest. Charitatis venenum est spes adipiscendoꝝ ac retinendoꝝ temporalium. nutrimentū eius imminutio cupiditatꝭ. perfectio eius nulla cupiditas. Signum ꝑfectus eius imminutio timoris. sinum perfectionis eius nullus timor. quia radix oīm maloꝝ est cupiditas: ⁊ perfecta charitas foras

mittit timorem. Illa igitur paupertas est ꝑ-
fectissima: que oīno cupiditatem extermiat.
Est nihilhominus fundamētum sublime.
quia cū duplex sit vita ad quā disponit gra-
tia. sc3 actiua ⁊ contēplatiua. Actiua deorsum
ordinat. sed contemplatiua sursum in celum
erigit. Nullus aūt spiritus magis idoneus
ad hoc q̄3 ille qui penitus est exoneratus ab
onere tpalium: ⁊ qui thesauꝝ suū totum ha-
bet in celo: ⁊ cuius regnū nō est de hoc mū-
do: qui nō habet h̄ manentem ciuitatem: sed
futurā inquirit. Talis aūt est qui oībus ter-
renis perfecte abrenūciauit. ⁊ ideo talis iam
fundamentū sui edificij collocatum habet in
excelsis. Vn̄ Aug. in li. de agone christiano.
Cum cognitio ⁊ actio beatū hominē faciāt.
sicut in cognitione cauendus est error. sic in
actione cauenda est nequitia. Errat aūt si qs
putat se veritatē posse cognoscere: cū adhuc
nequiter viuat. Nequitia aūt est mundum
istum diligere: ⁊ ea que nascuntur ⁊ transeūt
ꝓ magno habere ⁊ ea ꝯcupiscere. ⁊ ꝓ his la-
borare vt acquiranf. ⁊ letari cū abundauerit
⁊ timere ne peant: ⁊ contristari cum peunt.
Ille igitur potissime est idoneus ad contuitō
nem sublimiū: ⁊ ibi sublimiter fundatus: qui
est perfectissimus contēptor omniū istorum.
talis est qui totū cogitatū suū iactat in dn̄o ⁊
omnē sollicitudinē: qui nullam prorsus hab3
possessionem. Est igitur professiōis chri-
stiane: pro christo nihil in mundo possidere:
nec in cōmuni nec in proprio. Idem dn̄s ex-
pressissime consulit: idem exemplū in semet-
ipso ostendit. idē spūssanctus in sanctis hoc
multipliciter persuasit. Nam hmōi arduissi-
mā paupertatē sicut ostensum est ꝑsuadet na-
tura: scriptura: ⁊ grā. Persuadet dn̄s iesus
christus instruendo: cōuersando: inspirādo.
Quis enim spūs nisi dei facit hoīem contē-
nere presentia: ⁊ amare celestia. Nā hoc nō
faci spūs diaboli: nec mundanus: nec ꝓpri⁹.
cum semp inclinēt ad bonum priuatum. facit
igitur spūssanctus. Et hinc est ꝙ spūsancto
dictante istum modū viuendi summus ponti-
fex approbauit. sicut dicit decretalis d̄ exces.
ꝑla. Nimis praua ꝙ ordinē ⁊ regulam fra-
trum predicatoꝝ ⁊ minoꝝ sedes apostolica
noscitur approbasse. Unde huic contrariu3
nulli prorsus licet sentire. Quare tales viden-
tur stulte agere: periculis se exponere: ⁊ deū
tentare. Nam contra tales dicitur in regula
beati francisci: in qua paupertas hmōi cōfir-
matur. Nulli ergo oīno hominū licet hanc
paginā ⁊c̄. Contra tales etiam dicit Aug. in
tractatu de elemosyna. Helias in solitudine
coruis ministrantibus pascif. ⁊ danieli in la-
cu ad leonū predam iussu regis incluso pran-
diū diuinitus apportaf. ⁊ tu metuis ne ope-
ranti etiā apud dn̄m promerenti desit alimē-
tum. cum ipse in euangelio ad exprobratōem
eoꝝ quoꝝ mens dubia: ⁊ fides parua: conte-
stetur ⁊ dicat. Aspicite volatilia celi: quoniā
nō serunt neq3 metūt: neq3 congregant ī hor-
rea: ⁊ pater vester celestis pascit illa. Nonne
vos pluris estis illis. Volucres deus pascit
⁊ volucribus alimenta diurna prestatur. et
quibus nullus diuine rei sensus est: eis nec ci-
bus nec potus deest. ⁊ tu christiano: tu dei ser-
uo: tu bonis opibus dedito: tu dn̄o suo cha-
ro aliquid existimas defuturū. An eis terre-
na deerunt: quibus celestia ⁊ diuina tribuun-
tur. Unde hec incredula cogitatio. vnde im-
pia ⁊ sacrilega ista meditatio. Quid facit in
domo dei perfidum pectus. Quid ī christo
omnino non credit. appellatur ⁊ dicitur chri-
stianus. Pharisei tibi magis cōgruit nomē.
Nam cum in euangelio de elemosynis di-
sputaret: ⁊ vt nobis amicos de terrenis lu-
cris prouida operatione faceremus. qui nos
postmodū in eterna tabernacula susciperent
fideliter ⁊ salubriter ꝑmoneret. addit post h̄
scriptura dicens. Audiebant hec omnia pha-
risei qui erant auari ⁊ deridebant illū. Qua-
les nunc sunt in ecclesia quoꝝ quosdam vi-
dent. quoꝝ ꝑcluse aures ⁊ corda cecata nul-
lum de spiritualibus ac salutaribus monitis
lumen admittunt. de quibus mirari non de-
bet ꝙ contēnant in talibus seruos: quando a

talibus ipsi dn̄m videamus esse contēptuꝫ.
Ex hoc apparet euidenter ꝙ omnino oib⁹
abrenūciare vniuersaliter pro christo culpan
dum nō est: sed potius laudandū tanq̄ꝫ cul-
men euangelice perfectionis. Unde rōes ex
empla ⁊ auctoritates ꝯcedende sunt ad istaꝫ
partē. ad quā sufficiētissime astruendā vna
sola auctoritas expressa ex ore christi ꝯsulentꝭ
dimittere omnia esset sufficiētissima. etiamsi
multa glosaꝝ expositaꝝ ⁊ sanctoꝝ dicta vi-
derent esse cōtraria. Ait enim Aug. ad pau
linam de videndo deo sic. Attende que cre-
dis. ⁊ in eis ipis q̄bus nō visis accōmodas
fidem: ipsa testiū pondera discernēda sunt.
Nec enim mihi sic credis quēadmodū am-
brosio. aut si ambobus nobis equa lance pu
tas esse credendū. nūquid vllo mō euāgelio
cōparabis. An scripturā nostrā scriptis ca-
nonicis coeq̄bis. Profecto si recte in iudicā
do sapis: longe nos infra vides ab illa aucto
ritate distare: ⁊ me quidē longius. Sꝫ vtriqꝫ
nostrū quantūlibet credas vtrūqꝫ illi excellē
tie nequaq̄ꝫ comparas. Igitur qm̄ diuina
auctoritas sic expresse dicit omnia dimittēda
ei q ad perfectionem conscendere cupit euā
gelicam: manifestū est ꝙ verū certitudinali-
ter debet teneri ꝙ ei nō possit sine periculo
fidei obuiari. Ad illud vero qđ primo obiij
citur in contrariū: qđ pertrahit ad peccatuꝫ.
⁊ de egestate que facit piurare. Dicendū ꝙ
duplex est inopia. Quedā voluntaria: ⁊ que
dam inuolūtaria. Inopia inuolūtaria inducit
defectū mentis: ⁊ ꝓnitatē ⁊ occasionē indu-
cit ad peccandū. Inopia aūt seu pauptas vo
luntaria hec habet adiunctam sufficientiam.
Iuxta illđ. ij. ad Chorin. vi. Tanq̄ꝫ nihil ha-
bentes ⁊c. Et hec disponit ad iusticiam per-
fectam. q: mentem facit ad omne bonū ido-
neam. sicut econtra radix oim maloꝝ ē aua
ricia. Et est qđ dicit Chrysost. xlvij. ome. sup
Matth. Si volueris videre amantis aurū
animam: quēadmodū vestimentū a decem
milibus corrosum vermibus. ⁊ nihil habēs
sanū. ita inuenies perforatam eam vndiqꝫ a
sollicitudinibus: ⁊ a peccatis putrefactam:
erugine plenam. Sed nō anima inopis vo-
luntarij talis est. sed fulget quidem velut au
rū. splendet aūt velut margarita. florescit aūt
velut rosa. Non illic tinea: non est illic fur: nō
est illic sollicitudo vite huius negociorū. sed si
cut angelus ita conuersat. Non subiacet de-
monibus: non assistit regi: sed assistit deo: et
non militat cum hominibus: sed cum ange-
lis. non habet thesaurū terram: sed celū. non
indiget seruis. magis aūt habet seruos pos-
sessiones ⁊ cogitationes que rebus domina-
tur. Quid igit paupere hoc melius ē vnq̄ꝫ.
Pauimentū deniqꝫ habet celū. Si autē pa
uimentū tale est: excogita tectū. Sed non ha
bet equos ⁊ currū. Quid autem ei opus est:
qui super nube vehi debet: ⁊ esse cum chri-
sto. Ex his apparet ꝙ in voluntaria pauper
tate magna est sufficientia. magna est nobili-
tas que facit transcendere cuncta terrena.
Uel potest dici aliter ꝙ illa dicta sunt tem
pore legis scripte: que temporalia ꝓmittebat
non eterna. in qua paupertas ꝯtemnebatur.
Unde chryso. xviij. ser. super epistolam ad
hebre. tractans predictū verbū. Diuitias et
mendicitatē ⁊c. dicit. Hec dicebant in vete-
ri testamento: vbi multa ratio diuitiarū ha-
bebat. vbi paupertatis plurimus erat contē
ptus. vbi hoc quidem maledictū: scilicet pau
pertas. illud aūt benedictio: scilicet diuitie.
Sed nūc nequaq̄ꝫ ita. Sed si vis audire pau
pertatis predicatū. ipsam professus est chri-
stus: ⁊ dixit. Filius aūt hominis non hꝫ vbi
caput suū reclinet. Et iteꝝ discipulis dicebat.
Nolite possidere aurū. Ex quo apparet ꝙ
auctoritas illa non est contraria assumentib⁹
voluntariaꝫ paupertatem. cum illud dictum
sit tempore legis scripte. istud autem fuit tem
pore legis gratie. Nec illud dictū est in per-
sona viri perfecti: sed potius infirmi: vt ex ꝟ
bo chrysostomi patet. Et per hoc patet rn̄sio
ad tres auctoritates primas. Ad illđ quod
obiijcitur ꝙ christus habuit loculos: dicēdū
ꝙ christus habuit loculos tribus de causis.

Habuit enim loculos pro pauperibus alijs.
ſm qđ dicit Hiero. in auctoritate ſupra poſi
ta. chriſtus tante paupertatis fuit ⁊c̃. Et hoc
non tollit paupertatem ſummã. Habuit etiã
loculos compatiendo infirmis. Sicut dicit̃ i
glo. ſuper illud p̃s. Producens fenũ iumen
tis. Dñs loculos habebat vel habuit ĩ vſus
eorum qui cum eo erant ⁊ ſuos. ⁊ religioſas
mulieres in comitatu: que miniſtrabant ei đ
ſubſtantia ſua in his infirmorũ magis perſo
nam ſuſcipientes. preuidit enim multos infir
mos futuros ⁊ iſta queſituros: vt ⁊ ibi earũ-
dem perſonam ſuſcepit: vbi dixit. triſtis eſt
anima mea vſq; ad mortem. Et de his duo-
bus ſuper illud Joh. xij. Ea que mittebãtur
⁊c̃. Glo. Cui angeli miniſtrabant loculos ha
bet in ſumptus pauperũ condeſcendens ĩfir
mis. Habuit etiam loculos in articulo neceſ
ſitatis. vtpote quando tranſibat per ſamari-
tanos. Jn quo etiam articulo diſcipulis locu
los habere permiſit. ſm illud Lu. xxij. Qñ
miſi vos ſine ſaculo ⁊ pera ⁊c̃. Glo. Nõ ea-
dem regula viuendi perſecutionis qua pacis
tempore diſcipulos informat. miſſis quidem
diſcipulis ad predicandũ: ne quid tollerent ĩ
via precepit. ordinans ſc; vt qui euangelium
nunciat de euangelio viuat. Jnſtante vero
mortis articulo: ⁊ tota illa gente paſtorem ſi
mel ⁊ gregem perſeq̃nte congruam tempori
illi regulã decreuit: permittens vt tollerent
neceſſaria victui: donec ſopita perſecutorum
inſania tempus euangelizandi redeat. Ex his
enim gloſis manifeſte apparet: ꝙ modus ha
bendi loculos ĩ domino in nullo minuit pau
pertatem. Sic enim dñs condeſcendit infir-
mitati ⁊ neceſſitati: vt tamen ſalua eſſet for-
ma paupertatis ⁊ exemplũ: quod precipue
monſtrare venerat hominibus. Juxta qđ di
cit apoſtolus. Factus eſt ꝓ nobis egenꝰ: vt il
lius inopia diuites eſſemꝰ. pauptatẽ ſc; altiſ
ſimã volũtarie imitãdo. Ad illud qđ obij
citur de glo. i. Thimo. vi. Habẽtes alimenta
vbi dicit̃: ꝙ nõ ſunt abijcienda omnino tem
poralia. dicendũ ꝙ intelligit de abiectione tẽ
poraliũ quantũ ad vſum: nõ quãtũ ad dñium
Nam vſus tẽporaliũ neceſſarius eſt vite hu
mane. qui tamen haberi poteſt abſq; domi-
nio ⁊ ꝓprietate. Sic patet in pauperibus qui
nihil ꝓprietatis habẽt. Et ꝙ iſte ſit intellectꝰ
patet per illđ qđ ſequit̃ in glo. ĩmediate vbi
ſubdit̃. Sed habentes alimenta ⁊ q̃bus tega
mur his contẽti ſimus. q̃ vltra tendit: malũ
inuenit. Eſſe igit̃ contentũ vſu tegumenti et
alimenti eſt modus perfecte virtutis. Et ſic
glo. debet intelligi: nec hoc repugnat altiſſi-
me paupertati. Qui aũt ſic vellet tempora-
lia abijcere: vt nec vellet alimenta ſuſcipere:
nec operimentũ habere: non operaretur ꝑ-
fecte ſed ſtulte. Et hoc vult glo. illa ĩſinuare.

Ad illud quod obijcit̃ de illa glo. ij. Cho
rin. viij. Si volũtas prompta eſt. Glo. vt ne
ceſſaria remaneant. dicendũ ꝙ glo. illa trun-
cata eſt. quia ſtatim ſequit̃. Non hoc dicit q̃
melius eſſet ſc; totũ dare. ſed infirmis timet:
quos ſic dare monet vt egeſtatem non patiã
tur. Ex quo apparet ꝙ glo. illa potius facit
ad contrarium q̃; ad propoſitu;: ſi ſano ocu
lo ⁊ recto inſpiciatur. Ad illud quod obij
citur: ꝙ qui ſic vniuerſaliter omnibus abre-
nunciat tentat deum: dicendum ꝙ falſum eſt
tum propter diuina promiſſa. tum propter
plurima remedia que haberi poſſunt. tum
propter exempla quibus manifeſte videmꝰ
ꝙ tales pauperes ſuſtentantur. Ex quo ma-
nifeſte colligitur ſi obdurati nõ ſumus ꝙ ta
lis modus abrenunciandi diuinitus inſpira-
tur. nec facit tentare deum. ſi ſic abrenũcians
diuinis promiſſionibus innititur. Quin po-
tius ille deum tentat: qui de diuinis promiſ-
ſionibus dubitat. Propter qđ Hierony. ſu
per illud. Nõne anima plus eſt q̃; eſca. Jn
promiſſis veritatis nemo dubitet. ſit homo
quod eſſe debet: ⁊ mox adduntur ei omnia.
Qui igitur de hoc dubitat: ſicut filij iſrael
deum tentat. qui dicebant. Nunquid pote-
rit deus parare menſam in deſerto. His aũt
nõ debent viri perfecti conformari: ſed po-
tius apoſtolis: de quibus. ij. ad Chorin. iiij.

Apꝛiamur ſed non deſtituimur.i. pauperes
ſumus adeo vt neceſſaria deſint:ſed non de
ſtituimur a deo omnino:qꝛ deus paſcit nos.
Et ꝙ illud extendat non ſolum ad aplos:ve
rumetiam ad eoꝝ imitatores : apparet ꝑ il-
lud qḋ dicit ad hebꝛe.vlti. Sint moꝛes ſine
auaricia:contenti ꝓ̃ſentibus. Ipſe enim dixit
Non te deſeram:neqꝫ derelinquã. Ibi glo.
Ipſe dñs omnipotens ad ieſum naue non:te
deſeram quin dem neceſſaria. neqꝫ derelin-
quam.derelinqueret ille qui fame periret. Sꝫ
qꝛ hoc non eſt:non ſit homo cupidus . Hoc
poſt moꝛtẽ moyſi dixit ioſue.hoc etiam dicit
omni ſperanti in ſe.ſicut ioſue. hec enim no-
bis pꝛomittit.ſed in illo ſpem noſtram pona-
mus . Non tenacibus:non cupidis:ſed ſpe-
rantibꝰ in eum ſit iſta pꝛomiſſio. Etiam qꝛ po
terat illis videri ꝙ hec pꝛomiſſio ad ioſue tã
tum ꝑtineret. Ad hoc aplus reſpõdet dicẽs
ꝙ nos iuuabit ſicut iuuit illum.q.d. Non eſt
dubitandum de ꝓmiſſione:qꝛ ieſus chꝛiſtus
qui heri.i.in ꝓ̃terito adiuuit ioſue:⁊ ipſe ho-
die.i.in pꝛeſenti adiuuat nos ⁊ alios fideles ⁊
adiuuabit ĩ futuro ĩ ſecula.i.ſine fine. ¶ Ad
illud quod obijcitur:ꝙ virtus conſiſtit circa
medium.dicendum ꝙ illud eſt verum quan
tum ad ea que ſunt neceſſitatis.ſicut eſt largi-
tas.ſed fallit in his que ſunt ſupererogatio-
nis.ſicut eſt conſilium paupertatis ⁊ caſtita-
tis. Talium enim perfectius potius attendi-
tur ſm ꝑfectam conſiderationem ad chꝛiſtũ
⁊ diuine dilectionis modum:qui eſt vt deus
ſuper omnia diligat:qꝫ ſm ſuperfluũ ⁊ dimi
nutum circa exterius obiectum. Et ꝙ illḋ ſit
verum patet ꝑ ambꝛo.in lib.de offi.vbi dic.
Officium omne aut eſt medium:aut ꝑfectuꝫ
eſt:quod ſcripturarum auctoꝛitate pꝛobare
poſſumus. Habemus enim in euãgelio. Si
vis ad vitam ingredi ſerua mandata . Non
homicidium facies ⁊c. Hec ſunt media offi
cia quibus aliquid deeſt. Si vis perfectus eẽ
vade ⁊ vende omnia que habes ⁊ da paupi
bus.vbi diligendos inimicos:⁊ oꝛandum di
cit pꝛo calumniantibus ⁊ perſequentibꝰ nos
ſi volumus perfecti eſſe. Hoc eſt igitur per
fectum officium quod cathoꝛthonia dixerũt
greci:quo coꝛrigant omnia que aliquos po
tuerũt lapſus habere. Largitas igit que at-
tendit ſm officiũ medium in largiẽdo ſeruat
modum. Paupertas vero ſpũs que attendi
tur ſm officium perfectũ tribuit totum. Un
de eodem libꝛo in tractatu de libertate d.cit.
Liquet debere eſſe modum libertatis ne fi-
at inutilis largitas:cuius ſobꝛietas eſt tenen-
da. De quo modo ſubiungit. Modus liber
tatis tenendus eſt.vt quod bene facis:id con
tinue facere poſſis.ne ſubtrahas neceſſitati:
quod indulſeris effuſioni. Potuit enim do-
nare ioſeph totas egypti opes:effundere the
ſauros regios.noluit tamen de alieno effu-
ſus videri. Maluit frumẽta vendere:qꝫ do
nare eſurientibus. quia ſi paucis donaſſet:
pluribus defuiſſet. Sed hoc ſpectat ad offi-
cium medium.ſm ꝙ ipſe alibi dicit:tractans
in eodem libꝛo illud apli. Non vt alijs refe-
ctio:vobis autem anguſtia. Aduertimus quẽ
admodum beniuolentiam ⁊ libertatẽ: ⁊ mo
dum compꝛehendit:⁊ fructuꝫ atqꝫ perſonas
Ideo modũ:qꝛ imperfectis dabat conſilium
Non enim patimur niſi imꝑfecti. Veruꝫ qꝛ
ꝑfectioni non repugnat modũ tenere ſi quis
diſpenſet bona eccleſie.ideo ſubiungit . Sed
ſi quis nolens eccleſiam grauare in ſacerdo-
tio cõſtitutꝰ aliquo aut miniſterio:non totum
qḋ habet conferat:ſed operetur cum hone-
ſtate qꝫ officio ſat eſt:non mihi imperfectus
videt. Ex dictis igitur colligitur ꝙ licet vir-
tutis ſm ſtatum cõmunẽ ⁊ officium mediuꝫ
ſit tenere mediũ:ꝑfectionis tñ euangelice eſt
relinquere totum. Sed tamen in cõmuni ali-
quid habeat vt diſpenſet.hoc non facit im-
perfectũ.nec totũ vniueſaliter relinquere di-
cit exceſſum:qꝛ hoc ſpectat ad perfectũ offi-
cium:vt patet ex his que dicta ſunt:⁊ ex hoc
quod ambꝛo.pꝛemittit in pꝛecedenti ca . vbi
ſic ait. Ceterum dñs non ſimul vult effundi
opes:ſed diſpenſari.niſi foꝛte vt heliſeus bo-
ues ſuos occidit ⁊ pauit pauperes ex eo qḋ

habuit. vt nulla cura tenerentur domestica: sed relictis omnibus in disciplinam se ꝓphe-ticam daret. Si ergo pro disciplina prophe-tica sunt omnia relinquenda: multo fortius ꝑ perfectione euangelica. ¶ Ad illud qđ obij-citur ꝙ omnia dispergere est prodigalitas. dicendum ꝙ tunc est prodigalitas qñ omnia dispgunt pro vanitate. non autez qñ dantur pro vtilitate. ⁊ sic est de euangelica pauperta-te. q: sicut dicit Marci. x. Dominus centu-plum restituet in presenti cum tribulatione ⁊ in futuro vitam eternam. Secus autem é de vniuersali retentione omnium. Illa eni non fit pro spirituali vtilitate: sed magis pro terre-na cupiditate. ideo non est simile hinc ⁊ inde. ¶ Ad illud qđ obijcitur: ꝙ qui alij subtra-hit necessaria ⁊c. dicendum ꝙ non est simile quia qui subtrahit alij necessaria violentiam facit: ⁊ inducit eũ in pauptaté inuolũtariam Qui autem subtrahit sibi voluntarie facit ⁊ in paupertatem voluntariam se inducit. Ac per hoc sicut argumentum illud non valet. Paupertas inuoluntaria non est laudanda ergo nec voluntaria. sic non cogit ratio ꝑdi-cta. Alius etiam est defectus in arguméto ꝑ dicto: q: procedit per falsi suppositioné: pro eo ꝙ omnibus vniuersaliter abrenũciás ne-cessaria sibi omnia non subtrahit: quia diui-ne prouidentie regimini se cõmittit: ⁊ mul-tos viuendi modos ⁊ querédi necessaria si-bi relinquit. ¶ Ad illud qđ obijcitur ꝙ se exponit periculo famis: dicendum ꝙ falsum est: sicut omnino apparet ex predictis: ⁊ ma-nifeste colligit ex omnibꝰ téporibꝰ retroactꝭ. Nusq̃z ⁊ nunq̃z legitur ꝙ aliquis volens in paupertate deo seruire pro defectu cibi fame perierit. Et hoc est quod dicit Aug. in tracta-tu quodam de oratione dominica. Neqz eni deesse quotidianus cibus potest iusto. cum scriptum sit. Non occidet dominꝰ fame ani-mam iusti. Et iterꝝ. Junior fui etenim senui. ⁊ non vidi iustum derelictum. Et iterꝝ. Que-rentibꝰ regnũ dei ⁊ iusticiam eius omnia ꝓ-mittit apponi: ⁊ iam cũ sint dei omnia: habé-ti deum nihil deerit: si deo ipse nõ desit. Sic danieli in leonũ lacu iussu regis incluso: prá-dium diuinitus procuratur: ⁊ inter feras esu-rientes homo dei pascitur. Sic alitur helias in fuga coruis ministrantibus: ⁊ volucribus cibum apportantibus in persecutione nutri-tur. O humane malicie detestanda crudeli-tas. fere parent: ⁊ aues pascunt: ⁊ homines insidiantur ⁊ seuiunt. Ex his manifeste colli-git ꝙ non est periculũ sed refugiuz. spretꝭ om-nibus totaliter se dedicare ad deuz colendũ ¶ Ad illud quod obijcit: ꝙ in oratione do-minica petimus panem nostrũ quotidianũ. dicendum ꝙ hoc potius facit ad oppositum q̃z ad propositum. Ex quo enim quotidie pe-timus victum diurnũ: nec petimus qđ habe-mus: manifestum est ꝙ euangelice perfectio-nis est: quotidiano victu esse contentum.

Quod q: non potest videri perfectio in cor-dibus auarorꝝ: dñs non solũ ad hoc induxit consilijs sapientie: verũetiam exemplis na-ture ⁊ oraculis gratie: vt sic saltem ꝑ illud tri-plex testimonium paupertatis consiliũ firmi-ter comprobet. sicut totius perfectionis euã-gelice altissimum ⁊ stabile fundamentum.

q Verit de mendicatione. vtrũ men-dicare pro christo sit christiane ꝑfe-ctionis. ⁊ voco mendicare elemosy-nam querere: seu de quotidianis elemosynis viuere. Et ꝙ non. videt ꝑmo auctoritate ps̃. Timete dñm omnes sancti eius. qm̃ non est inopia timentibꝰ eum. ergo non stát simul es-se inopem ⁊ timẽ deum. Ité ps̃. Non vi-di iustum derelictũ: nec semen eius querens panem. ergo qui pané querit nõ est iustꝰ nec semen iusti. Item psal. Nutantes transfe-rant filij eius ⁊ mendicent. sed nihil qđ ps̃. i dei spiritu loquens imꝑcat spectat ad ꝑfecti-onem euangelicam seu ad perfectam iusticiã mendicare est hmõi. ergo ⁊c. Item. Ecc̃i. xl. Fili mi in vita tua ne indigeas. melius est enim mori q̃z indigere. ergo melius est mor-tuũ esse q̃z médicũ. Item Actuũ. xx. Be-atius est magis dare q̃z accipere. sz dare ele-

mosynam non facit hoiem puenire ad pfecti onem euangelicā: ergo multo magis nec accipe. Ité Luce. xij. Uendite que possidetis glo. vt omnibus simul pro deo spretis: postea labore manuū operemini vnde viuatis vel elemosynam faciatis. vnicuiqz igit̄ de ꝓprio labore viuere ⁊ elemosynam facere spectat ad euangelicam perfectionem. ergo oppositum eius. s. mendicare ⁊ de alieno labore viuere est contrarium pfectioni euangelice. Ité. i. ad Theſ. iiij. Nullius aliquid desideretis glo. ne dum rogetis vel tollatis. Si ergo plus est rogare vel petere q̄z appetere ⁊ primum tanq̄z illicitū ab aplo prohibetur: sc3 desiderare vel appetere quod est alterius ergo multo fortius petere. Item. i. ad thessa. v. Rogamus vos vt noueritis eos qui laborant inter vos: ⁊ presunt vobis domino. Glo. Sicut diuitie negligentiam pariunt saluti. sic egestas dum saturari cupit a iusticia declinat. sed quod facit declinare a iusticia nō pertinet ad perfectionē euāgelicā. ergo ⁊c̄.

Ité. ij. theſ. iij. Si quis non vult operari non manducet. ergo vult aplus seruos dei corporaliter operari: vt habeāt vnde viuāt. ⁊ non compellantur egestate necessaria petere. sed hoc est mendicantium. ergo seruoꝝ dei nō est mendicare ſ̄m aplm. Item eodem caplo: sup illud: vt formam daremꝰ vobis Glo. Qui frequenter ad alienā mensā conuenit: ocio deditus necesse est vt aduletur pascenti se: sed adulari est contrarium veritati ⁊ pfectioni. ergo ⁊c̄. Item. xij. q. i. videntes. dicit vrbanus papa: q̄ episcopi omnibꝰ cōmuni vita viuere volentibus ministrare cuncta necessaria debent prout melius poterunt: vt nemo in eis egens inueniat̄. Et post Si quis extiterit modernis aut futuris temporibus qui hoc auellere nitatur. iam dicta damnatione feriatur: ergo contra canonicas sanctiones est q̄ aliqui viuant vita cōmuni in ecclesia egendo ⁊ mendicādo in ea. Ité de conse. di. i. Inhibetur ne ecclesia consecretur: nisi prius dotetur. ergo si ecclesia nō debet consecrari nisi habeant vnde sustententur qui in ea ministrant. multo fortius nec aliqua religio institui debet sine possessione sustentatiua. Item in iure ciuili inhibetur: q̄ validi non mendicent. lege. de mendicantibus validis. sed magis debet esse ordinata ecclesia q̄z respublica. si ergo q̄ validi mendicent est contra rectam gubernationem reipublice. multo magis contra pfectionis sublimitatem euangelice. Item hoc ipsū ostendit ratione. Mendicare est opus indifferēs sed indifferens nō fit opus pfectionis pro additione finis. sicut apparet manifeste in alijs operibus. vt ire ad ecclesiā: ⁊ facere elemosynam. ergo ⁊c̄. Ité pfectiōis est gratis ⁊ liberaliter seruire ⁊ obligationes peccatorū refugere: sed q elemosynam recipit obligat se ad interueniendū ꝓ peccatis alienis. si ergo obligatio hmōi perfectioni nō consonat. ergo ⁊c̄. Item hmōi qui mendicant ex ꝓfessione: aut hoc faciunt q: pauperes: aut q: p̄dicatores. Si q: pauperes: ergo oēs pauperes qui mendicant perfecti sunt. qđ est cōtra Aug. in li. de opere monachorum: q reph̄ēdit monachos mendicantes ⁊ nihil operari volentes. Si q: p̄dicatores. ergo nullus mēdicare debet inter eos qui non p̄dicat: cuius contrariū videmꝰ tota die. Item p̄dicare est quid sp̄ūale: sed qui spirituale dat ⁊ tēporale accipit similis est giezi. qui pecuniam accepit a naamā obtentu b̄n̄ficij sp̄ūalis prius sibi exhibiti. hoc aūt est dānabile. ergo damnabile est predicatori mēdicare. non ergo perfectionis euangelice. Ité pfectoꝝ est abstinere a mala specie. sed hoc est mala sp̄ēs q̄ p̄dicantes tpalia petant. q: in hoc sunt similes pseudo p̄dicatoribꝰ. ergo ⁊c̄. Ité hmōi: aut habent auctoritatem in p̄dicando: aut nō habent. Si non habēt: ergo male faciūt in predicando. ergo nihil merent̄. Si habēt. ſ3 qui habent possunt petere potestatiue. ergo tales predicādo iniuriant̄ auctoritati p̄dicatōis euāgelij. ergo i hoc nō sunt pfecti: ſ3 impij. Ité tutius ⁊ pfectius est sequi viros pfectiores: ꝓ

batiores:⁊ sapientiores. sed viri ꝓbatissimi ⁊ sapientissimi in religionib⁹ fuerūt Basili⁹ Bñdictus: Aug⁹: Hiero⁹: Gregori⁹: Hilarius: ⁊ Paulinus. ⁊ tales sic sua reliquerūt ꝙ cōmunia possederunt: nec mendicasse leguntur. ergo modus ita mendicādi de nouo introduct⁹ per dominicū ⁊ franciscū iudicatur supsticiosus. ⁊ vanus. cū stultum videatur sensum ⁊ spiritū duoꝝ pauperū hominū ꝓponere tante sapiētie ⁊ sublimitati sanctorum ꝑcedentium ⁊ doctorū. Sed cōtra matth. x. Nolite possidere aurum vel argentū neqꝫ pecuniam in zonis vestris. neqꝫ peraꝫ in via neqꝫ duas tunicas: neqꝫ calciamenta. Glo. Nec ipsa necessaria: nec cellarium secum vehant: nihil ꝑter indumētū quo qs ꝯtētus eē pōt. In h̄ tradit̄ forma ipsis aplis: ⁊ qd̄ perfectionis est ꝑfectū est imitari. ergo talit̄ per mūdū ire spectat ad ꝑfectioné euāgelicā: sed h̄ est mēdicare ⁊ viuē de elemosyna. igit̄ h̄ spectat ad euangelicaꝫ ꝑfectioné. Ité mar. vi. ꝑcepit eis ne quid tollerét in via: neqꝫ panem: neqꝫ in zonis es. Aut igit̄ ꝑcepit tanq̄ꝫ ꝑlatis: aut tanq̄ꝫ ꝑfectꝭ. Si tanq̄ꝫ ꝑlatis. ergo ad illud adhuc essent astricti: quod manifeste falsum est. Precepit igitur eis tanq̄ꝫ viris ꝑfectis. Sed ꝑfectio ꝓponit̄ cōmuniter oībus imitanda. q: dr̄ q pōt capere capiat. ẽ sic viuē spectat ad ꝑfectionem euangelicam. Item Lu. ix. Nihil tuleritis in via neqꝫ virgam: neqꝫ peram: neqꝫ pané. neqꝫ pecuniā. Glo. Virgam non ferre est nō eé sollicituꝫ de his q̄ necessaria sunt humane sustentatiōi: q: hec debentur predicatorib⁹. Si ergo excludā sollicitudinem de necessaria sustentatione: dominus ꝑsuasit aplis quos etiam ad ꝑdicādū inter infideles misit. multo fortius cum predicatur euangelium fidelibus ꝑfectionis est de hmōi non esse sollicitum: sed victu' ⁊ vestitu sibi dato esse contentum. Item Luce. ix. Quicunqꝫ susceperit pueruꝫ in nomine meo Interli. pauperem. Et alia glo. Qui imitatorem christi recipit: christum recipit. Ergo cum suscipitur pauper imitans christum suscipitur christus. Si ergo perfectionis euangelice est esse pauperem ⁊ christi imitatorem perfectionis euangelice est in tali paupere ꝓ christo suscipi. Qui ergo hoc mendicando petit a perfectione euangelica non recedit.

Item Luce. x. Nolite portare sacculuꝫ neqꝫ peram. Glo. Tanta debet predicatori esse fiducia in deo: vt presentis vite sumptus etsi non preuideat: sibi tamen nō defecturos certissime sciat. ne dum occupatur mens ad temporalia: minus predicet eterna. Ad expeditiorem igitur predicationem veritatis facit ꝙ quis temporalia non preuideat sibi: sed expectet sibi ab alijs dari cum necesse habuerit. ergo talis modus viuendi consonat veritati ⁊ euangelice perfectioni. Item Luce. xvi. Facite vobis amicos de mámona iniquitatis: vt cum defeceritis recipiant vos in eterna tabernacula. Glo. Non quoslibet pauperes. sed eos qui possunt in eterna tabernacula recipere. sed tales sunt pauperes spiritu: quorum est regnū celoruꝫ. ergo ꝫm diuinum consilium est ꝙ elemosyne talibus paupibus dentur: ⁊ ꝙ ab eis suscipiantur. sed quod diuino consilio consonat: ꝑfectioni euangelice non repugnat: ergo ⁊c̄. Item Hierony. aduersus Vigilantium tractans premissum verbum dicit. Num isti pauperes: inter quorum sordes ⁊ illuuiem corporis flagrans libido dominatur possunt habere eterna tabernacula. qui nec presentia possident nec futura. Non enim simpliciter pauperes: sed pauperes spiritu beati appellantur. De quibus scriptum est. Beatus q intelligit sup egenuꝫ ⁊ pauperé: in die mala liberabit eum dominus. In vulgi paupib⁹ sustentādis nequaq̄ꝫ intellectu: sed elemosyna opus est. i sctis pauperibus beatitudinis intelligentia: vt ei tribuat qui erubescit accipere: ⁊ dum acceperit doleat: metens carnalia: ⁊ seminans spiritualia. Hec Hiero. Ité. ij. ad Chorin. viij. Vestra abundantia illorum inopiaꝫ suppleat. vt ⁊ illorum abundantia vestre inopie sit supplementum. Glosa. Vestra abundantia terre-

noꝝ suppleat illorum inopiam: vt econuerso
abundantia illoꝝ spiritualiũ qui diuinis va-
cant vestre sit inopie supplementũ. Si ergo
hoc spectat ad perfectioné dñici corporis ꝙ
mébra sibi cómunicent ratione dati ⁊ acce-
pti: ad perfectioné ecclesie ⁊ euãgelij facit ꝙ
pauperes iusti sustentatóem petant ⁊ accipi-
ant a diuitibus mundanis ⁊ imperfectis. Si
dicas ꝙ possunt accipere: sed non petere. Hoc
nihil est. quia diuites mundani possunt pete
re orationes viroꝝ spiritualiũ ad releuandũ
inopiam meritoꝝ suoꝝ. ergo versa vice pos
sunt pauperes spirituales petere elemosynã
corporalem ad sustentationem corpoꝝ. Jté
hocipm ostenditur exemplo christi. ps. Ego
autem mendicus sum ⁊ pauper Glo. Hoc
dicit christus de se. Ego médicus sum in for-
ma serui. Mendicus est qui ab alio petit.
pauper est qui sibi non sufficit. Sed constat
ꝙ hoc non intelligitur de christo quantũ ad
dona siue bona spiritualia. quia comprehen
sor ⁊ omnis gratie plenus erat. ergo intelligi
tur quantũ ad dona temporalia. igitur quan
tum ad illa mendicus erat ⁊ ab alio petebat.
Jtem ps. Persecutus est hominé inopem
⁊ mendicum. glo. s. christũ. Pauperes per-
sequi sola seuicia est. Alij vero pro diuitijs ⁊
honoribus interdum huiusmodi patiuntur.
Aut ergo dicitur christus mendicus q: men
dicabat a patre. aut quia mendicabat ab ho
mine. Si quia mendicabat a patre: ergo om
nes homines sunt mendici. tam diuites ꝗ̃
pauperes. ergo sic christum persequi non fu
isset summa seuicia. Si quia mendicabat ab
hominibus habemus propositum. Jtem
Marci. xi. Circunspectis omnibus exijt in
bethaniam. glo. si quis eum hospitio suscipe
ret. táte enim paupertatis fuit: ⁊ ita nulli adu
latus: vt in tanta vrbe nullum hospitium in-
ueniret. ⁊ constat si voluisset hospitium con
ducere inuenisset ad conducendum. ergo cir
cũspiciebat tanꝗ̃ pauperculus ⁊ mendicus.
Jtem Luce. xix. zachee festinans descéde:
q: hodie in domo tua oportet me manere.

Glo. Non inuitatus inuitat: sed inuitare aliũ
ad hoc ꝙ eum recipiat hospitio nihil aliud
est ꝗ̃ mendicare ⁊ petere: ergo ⁊c. Jtem
Joh. iiij. Da mihi bibere. Aug. in ori. ome.
xv. super iohem. Jn omni re quam christus
gessit. vt homo hominibus in se credituris
prebeat exemplũ. Et post. Petit bibere ⁊ p
mittit bibere. eget quasi accepturus: ⁊ pmit
tit quasi satiaturus. Sed constat ꝙ potu spi-
rituali non egebat. ergo corporali potu ege-
bat: ⁊ illũ postulabat. Sed obijcies glo. q̃si
contrariam: que dicit. licet iesus post fatiga-
tionem sitire posset: tamen hunc potum non
exigit. sed hoc intelligitur ꝙ pncipaliter hũc
potum non petebat: ne glo. facto contradi-
cat. Jtem Hiero. ad rusticum. Quid sa-
maritana vilius. ipsa tamen non solũ credit
messiam quem cognoscit ad fontem: sed ⁊ di
scipulis ementibus esurientem reficit: lassũ-
q; sustentat. ergo videtur ꝙ christus ab illa
fuerit sustentatus corporaliter. Jtem sicut
euangelica narrat historia: christus inuitatus
a phariseis cómedebat cum eis: aut ergo sicut
dominus: aut sicut pauper. Si tanꝗ̃ dñs: er
go nõ dedit exemplum paupertatis. si tanꝗ̃
paup. sed hoc est mendicare. ergo ⁊c. Jté
ad hoc est exemplũ sanctoꝝ. Hebre. xi. dicit
in laude sanctoꝝ. Circuierunt in melotis: in
pellibus caprinis: egentes ⁊c. sed taliter cir-
cuire est mendicare. ergo ⁊c. Jtem exem-
plum de Helia. iij. Regũ. xvij. de quo Au-
gustinus in quodã sermone. Nunqd deus
defecerat seruũ suũ Heliam. Nóne illo cui
deerant hoies ministrabant aues. Ostendit
ergo deus: q: vnde voluit ⁊ qñ voluit pasce
re seruos suos potuit. ⁊ tamen vt posset eũ
religiosa vidua pascere fecit eũ egere. Jté
ad hoc est exemplum discipuloꝝ Johannis
euangeliste. de quibus in eius legenda dicit.
ꝙ vendentes omnia que habere potuerunt
dederũt egenis: ⁊ post subditur ꝙ tentati sũt
ꝙ se in vno pallio viderent egentes. seruos
autem suos diuites atq; fulgentes. Jté ex
emplum discipuloꝝ pauli. Unde chryso. de

laudibus pauli. Paulus pecunias non poſ-
ſedit. nam ipſe hoc teſtatᷣ. Uſqꝫ ad hanc in-
quit horam ⁊ eſurimus ⁊ ſitimus ⁊ nudi ſu-
mus. ⁊ colaphis cedimur ⁊ inſtabiles ſu-
mus. ⁊ quid dico pecuniam: cū ille quidē ne
ceſſariū ſepe non haberet cibū: nec quod cir
cundaret indumentum. Et ſequitᷣ. Diſcipu-
lorum qꝫ plurimi pauperes imperiti: ac totiꝰ
eruditionis extranei. in fame ⁊ egeſtate viuē
tes: ignobiles ⁊c. ergo diſcipuli pauli fuerūt
mendici. Item ad hoc exemplum de bea
to Benedicto. de quo legitur in. ij. dialogo-
rum. ꝙ per triennium fuit in ſpecu: nihil om
nino operans: ſed romanus quidā monachꝰ
ſibi panem miniſtrabat. ⁊ conſtat ꝙ bñdictꝰ
in hoc non peccabat. Itē exemplū de ſan
cto alexio qui fuit vir mire ſanctitatis. in cuiꝰ
legenda legitur: ꝙ cum eſſet filius ditiſſimi
romani: contempto patrimonio iuit mendi-
cando per mundū. Itē exemplū de ſancto
dominico. qui in morte ſua imprecatꝰ eſt om
nibus maledictionem qui in ordinem ſuum
poſſeſſiones conarentur inducere. ergo vole
bat ꝙ de elemoſynis viuerent: iuxta qđ ipſe
dixit. Itē ad hoc eſt exemplum de beato
franciſco: qui non ſolum mendicauit ⁊ men
dicare conſuluit: ſed etiam mendicationē ſuā
miraculis confirmauit: ſicut patuit in nautis
quos ciborum ſuorum reliquijs ſatiauit. ⁊ ſa
tiatos liberauit. ⁊ per regulam quam a ſum-
mo pontifice approbatam cōfirmari fecit. in
qua dicit. ꝙ fratres in paupertate ⁊ humili-
tate deo famulātes: vadāt pro elemoſyna cō
fidenter ⁊c. Itē Grego. in mora. ſuper il
lud. Noctes laborioſas enumeraui mihi.
Electi conditori rerum ſeruiunt: ⁊ ſepe rerū
inopia coanguſtantᷣ. per amorē deo inherēt.
⁊ tamen ſubſidijs preſentis vite egēt. Egere
ergo ſubſidijs preſentis vite competit ſancto
rum perfectioni. Item Hiero. in epiſ͠a. xli.
ad quendam virū hoſpitalē. Multus a te ꝑ
inſulas dalmacie ſanctorum numerꝰ ſuſtēta-
tur. ſed melius faceres ſi ⁊ ipſe ſanctus inter
ſanctos viueres. Ergo melius eſt de elemoſy
nis viuere: qꝫ elemoſynas dare. Itē hoc
ipſum oſtenditᷣ ratione. Qualis eſt habitus
talis eſt ⁊ actus. ſed omnino pauperis ſm ꝙ
pauper actus eſt egere ⁊ mendicare. ergo ſi
eſſe pauperem bonū eſt. mendicare ꝓ chri
ſto laudabile eſt ⁊ perfectum. Item mēdi
care non prohibetᷣ lege nature: nec lege ſcri-
pture: nec lege gratie. ſed quod non ꝓhibi-
tum: per obediētiā impoſitū efficitᷣ laudabi
le ⁊ meritoriū. maxime ſi ſit difficile ⁊ onero
ſum. ergo ſi aliqui ex profeſſione habeāt mē
dicare: cum hoc ex obedientia faciant: erit in
eis laudabile ⁊ perfectum. Item eccleſia
imponit in penam ſatiſfactionis mendicatio
tionem temporalem vel etiam perpetuam.
ſed non imponeret niſi eſſet ſatiſfactorium.
ſed qui ad opus ſatiſfactorium voluntarie ſe
aſtringit perfecte agit. ergo qui pro chriſto
ſemper deuouit mendicare hic agit perfecte
⁊ laudabiliter. Item contemptus ſui eſt ꝑ
fectionis. ⁊ maior contemptus maioris per
fectionis. ſed qui pro chriſto mendicat maxi-
me ſeipſum contēnit ⁊ abijcit. ergo talis per
fectiſſime agit. Itē plus placet deo paup-
tas voluntaria: qꝫ inuoluntaria. ergo ⁊ mēdi
catio ex illa paupertate ꝓcedēs magis ē deo
placida: ſed prima poteſt eſſe laudabilis ⁊
meritoria. ergo multo magis ſcđa. Item
qui ſeruit alicui dño meretᷣ ſuſtentari ab illo.
ſed qui oibus abrenunciat ⁊ cōſilia iplet ma
ximo dño ſeruit. ergo talis maxime meretur
a domino ſuſtentari. ergo ⁊ a ſeruis dñi. Si
ergo pauper volūtariꝰ ē: hoc ipſo ꝙ tal' ſi ele
moſynā petit iuſte petit. Itē qui dat ma-
iora poteſt recipere minora. ſed paup orans
impendit miſericordiā ſpiritualē: ergo mul-
to fortius poteſt recipe elemoſynā corpalem.
Itē ꝑdicans ex auctoritate pōt recipe ſum
ptus ꝑcatiue. ergo ꝑdicans ex ſubauctorita-
te ⁊ cōmiſſione ſeu demandatiōe petere pōt
ſupplicanter. Itē qui ſeruit alteri iuſte ſu-
ſtētatᷣ ab illo. ergo qui vniuerſali eccl'ie deſer
uiunt iuſte ſuſtentantᷣ ab vniuerſali mundo.
ergo ſi qui ſunt q̇ verbo ⁊ exēplo ꝑ mūdū

discurrendo deseruiunt pplo christiano: merito sustentationeȝ petere pñt ab ipso. Jtẽ si licet recipe maius: multo fortius lȝ recipe minus. sed paupibꝰ religiosis qui ꝓprijs renunciauerũt licet recipe amplissimas possessiones. ergo multo fortius licet recipe diurnas sustentationes. Aliogn monstruosuȝ videt dicẽ: ꝙ liceat recipere centuȝ marcas auri: ⁊ non liceat recipere centum frusta panis Si dicas ꝙ licet accipe: sed non licet petere. hoc nihil prorsus est. q: petẽ ordinat ad accipe: ⁊ ꝓpter illud est. ⁊ sicut plus est dare q̃ȝ promittẽ. sic plus est recipe q̃ȝ petere. Sed constans est ꝙ q̄cquid licet dare lȝ promittẽ. ergo quicquid licet accipere licet petẽ. Jtẽ si amicus petit ab amico suo donum contra nullam legẽ agit. nec iste petendo: nec ille dãdo: nec iste rursus accipiendo. sed lex charitatis ⁊ amoris diuini est magis cõmunicatiua q̃ȝ lex socialis. ergo si quis petat sibi aliquid dari amore dei in nullo offendit. nec in aliquo a pfectione recedit. Jtẽ indubitanter licet petere aliqd in cuiꝰ donatione potior sit conditio dantis. sed q dat aliqd ꝓ deo feneratur dño: ⁊ tpale ꝯmutat pro eterno: ⁊ ad opus virtutis nobilissime se exercet. s. pietatis. ergo si hec omnia eueniunt ei ratione postulantis: pauper qui elemosynam petit potissime facit ſm legem charitatis. ergo a pfectione in nullo recedit. Respõsio. Ad pdictorum intelligentiã est notandũ ꝙ tripliciter contingit mendicare. Et primus modus est ex necessitate nature: ⁊ hic modus est. cuȝ quis mendicat non solũ quia paup: verũetiam q: habet infirmitatem vel debilitatẽ: vel vtrunqȝ. hic autem modus miserabilis est ⁊ tolerabilis: ⁊ per patientiam bonã fit meritorius ⁊ laudabilis. Sicut legit Lu. xvi. de lazaro. Q, erat quidam mendicus noĩe lazarus: qui iacebat ad ianuam diuitis vlceribus plenus. Et post subdit. Q, mortuꝰ est mendicus. ⁊ platus est ab angelis in sinum abrae De diuite autem dicit ꝙ sepultus est in inferno. Ex quo colligit ꝙ mendicitas etiam ex necessitate veniens: occasio ductiua est in viã salutis eterne. Juxta qđ dicit Grego. ꝙ mala que nos hic premunt ad deum ire compellunt. Secundus modus mendicãdi est ex viciositate culpe. ⁊ hic est cum quis mendicat: vel pro ocio souẽdo: vel pro lucro cumulando. vel vtroqȝ modo. Et hic inq̃ȝ modus vituperabilis est in omnibus taliter mendicantibus. De quibus dicit ambro. in lib. de offi. Petitionis causa veniunt validi: nullam causam nisi vacandi habentes. ⁊ volũt subsidia euacuare pauperum: exinanire sumptũ. nec exiguo contenti maiora querunt. ambitu vestium captantes petitõis suffragium: ⁊ natalium simulatione licitantes incrementa q̄stuum. Licet autem in omnibꝰ merito debeat repꝛehendi repꝛhẽdẽdus est tñ potissime in eis qui habent speciem pietatis ⁊ sanctitatꝭ. De quibꝰ dicit Aug. in lib. de opere monachoruȝ. Nullo modo decet vt in ea vita vbi senatores fiunt laboriosi: ibi fiãt opifices ociosi. ⁊ quo veniant derelictis diuitijs suis qui fuerunt prediorum domini: ibi fiãt rustici delicati. Et post ad reprehendendum eoruȝ ocium ⁊ questum subiungit. Callidissimus hostis tamẽ multos hypocritas sub habitu monachorum vsqȝquaqȝ dispersit: circũeuntes prouincias: nusq̃ȝ missos: nusq̃ȝ fixos: nusq̃ȝ stantes: nusq̃ȝ sedentes. alij membra martyrum si tamen martyrum sibi vendicant. Alij fimbrias ⁊ phylatria sua magnificant. Alij parentes suos vel ꝯsanguineos: illa vl' illa regione se audisse viuere ⁊ ad eos pergẽ mentiuntur: ⁊ omnes petunt: omnes exigunt: aut sumptus lucrose egestatis: aut simulate precium sanctitatis. Contra tales multum inuehit beatus Aug. in lib. de opere monachorum pro eo ꝙ pigriciã non tm̃ in seipsis mendicãdo fouebant: iterũ etiã pdicando alijs suadebant: male intelligentes euangelium. vbi videtur insinuare ꝙ non sit ab hominibꝰ sicut nec ab auibus laborandum. ⁊ peius exponentes aplm. vbi persuadet fratribꝰ opari: dicẽtes esse intelligendum illũd de labore spũali

⁊ non corporali. Et quia in hoc ſeipſos deci-
piebant ⁊ alios: ideo reprehendit eos Augu
ſtinus: ⁊ multipliciter oſtendit contrarium p
totum librũ de ope monachorũ: q totus eſt
contra illos qui approbant hunc ſecundum
mendicandi modũ. vnde in talib⁹ dicit. Qui
tanq̄ conſeruatricé euãgelij predicãtes erãt
pigriciam: tanq̄ p̄uaricatricem accuſantes
miſericordiam. Utinã iſti qui vacare volunt
manibus omnino vacarent ⁊ linguis. neq̄
enim tam multos ad imitationem inuitarét
ſi eis etiam non tm̃ pigra: verũetiam muta
proponerent. Nunc autem cõtra aplm̃ chri
ſti recitant euangelium chriſti. Ita enim mi-
rabilia ſunt opera pigrorum vt impedire ve
lint euangelium. Tertius aũt modus men
dicandi eſt ex ſupererogatõe iuſticie. ⁊ hoc é
cum quis mendicat pro chriſto imitãdo. vel
pro chriſto euangelizando: vel vtroq̄ modo
Pro chriſto inquam imitando quantum ad
contemptum ſui: affectum ꝓximi: ⁊ cultũ dei
Nam in his tribus potiſſime debem⁹ chri-
ſtum imitari. Quod quidem facit qui volun
tarie mendicat pro noĩe chriſti. vt ſeipſum vi
lificet ⁊ humiliet. vt proximum ſuũ edificet ⁊
prouocet ad pietatem. ⁊ vt vacet deo libera
mente depoſita omni ſeculi ſollicitudine. Et
de talibus Aug. in quodam ſermõe quadra
geſimali. In iſto tempore quantum cõmen-
dat deus opa miſericordie: ipſos ſctõs ſuos
egere fecit: vt cum fuerint facti amici dei de
mãmona iniquitatis recipiant ⁊ ipſi amicos
ſuos in eterna tabernacula. id eſt cum ſerui
dei pij dum iugiter deo vacant: aliquotiens
indigent. illi qui habent mundi diuitias ele-
moſynas largiuntur. ⁊ quõ illos participes
faciunt in terrena ſubſtantia. ſic cum illis par
tem habere merebuntur in vita eterna. Ex
quo apparet q̄ talis mendicatio laudabilis
eſt: que fit pro chriſto imitando. Similit̄ ⁊ ea
que fit pro chriſto euangelizando. q̄ viã pre
bet euangelio rõne eius quod predicatur. q̄
predicamus mundi contemptũ: qđ efficaci⁹
ſuadetur verbo ⁊ exemplo: q̄ ſolo verbo.

A plurib⁹ ⁊ p̄dicat̄ ſi p̄dicantes viuũt d̄ euã
gelio: q̄ ſi compellerent̄ viuē de ſumptu aut
labore proprio. A plurib⁹ etiã efficaci⁹ ſuſci-
pientib⁹ documenta: largiuntur beneficia ſu
ſtentantia. Hoc eſt qđ dicit Ioh. chryſo. ſu-
per Math. ome. xxxij. Manifeſtũ q̄m di
ſcipulos ab eis quib⁹ p̄dicabant cibari opor
tebat. vt neq̄ ipſi magna ſapiãt aduerſus eos
qui docebant: vt oĩa prebentes ⁊ nihil acci-
pientes ab eis: nec illi rurſus abſcindant̄ de-
ſpecti ab eis. Deinde vt non dicant mendi-
cantes. igitur iubes nos viuere ⁊ verecun-
dent̄. in hoc monſtrat hoc debitum exiſtere:
⁊ operatores eos vocans: ⁊ quod datur mer
cedem nominans. Ne enim quia in ſermoni
bus eſt operatio exiſtimet̄ paruũ beneficiũ
quod eſt a nobis. Etenim labores habet hic
multos: ⁊ quicquid dederint qui docent̄: nõ
largientes prebent: ſed retributioné redden
tes. Quando igit̄ quis mendicat pro chriſto
imitando ⁊ euangelizando ſm̃ formam pre-
ſcriptam: non ſolum nõ peccat. verũetiã im
plet p̄fectam iuſticiam. primũ q̄ multum de
betur ſuſtẽtatio pauperi iuſto imitanti. Se-
cundo q̄ magis debet̄ tanq̄ pauperi euan-
gelico chriſtum euangelizanti. Tertio q̄ ma
xime debet̄ paupi grato debitum pro gratia
humiliter accipienti ⁊ humiliter supplican-
ti. quippe cum ſit liber ex omnibus facit ſe
omnium ſeruum. Et hoc eſt quod dicit Au-
guſtinus ſuper illud pſal. Producens fenũ
iumentis ⁊c̄. Producens inquit fenum. id é
temporalia. iumentis. id é predicatoribus vt
de euangelio viuant qui euangelium annun
ciant. ⁊ herbam. i. temporalia ſeruituti ho-
minum. id é p̄dicatoribus ſeruis hominũ ꝓ
chriſto. Unde aplus. Cũ eſſem liber. ex om
nibus: omniũ me ſeruum feci. Que ſeruitus
eſt ex charitate: que facit humiles qui ꝓ chri
ſto ſerui hominum fiunt: vtilitati fratrum at
tendentes. Hec ſunt iumenta quib⁹ debetur
herba vt merces: quia ſeruiunt. De quibus
dicitur. Non alligabis os bouis trituran-
tis. Et dignus eſt operarius mercede ſua.

Debenť enī ꝑdicatoribus tpalia: q: largiunť
spiritualia. Unde aplꝰs. Si seminauimꝰ vo
bis spūalia non magnū est si. vestra carnalia
metamꝰ. Pro q̇bus dicit̄ Beatus qui ꝑoc
cupat vocē petituri. id est qui ītelligit sup ege
nū ⁊ pauperē. Non. n. ita debes agē boui tri
turāti vt mēdico transeunti. Illi. n. i. mēdico
das qꝺ legitur: onmi petenti da: huic etiā nō
petenti dare debes. Uide ergo ne sic indige
at miles christi: vt petat: te iudicet. i. damna-
bilē ostendat. Sicut. n. dicit̄ de illo q̇ te que-
rit: da onmi petēti. sic de eo ꝑdicatore quem
tu querere debes dicit̄. Desudet elemosyna
in manu tua: donec inuenias iustum cui des.
Onmi petēti ergo quicūqꝫ sit da: agnoscēs
in eo cui des. sed multo magis da seruo dei:
militi christi: etiā nō petent. ¶ Ex his igitur
manifeste apparet ꝙ in christi predicatore ⁊
euāgelizatore mendicare nō est vicij nec cul-
pe: sed magis ꝑfectiōis euāgelice. Unde ra-
tiōes ⁊ auctoritates ⁊ exēpla ꝯcedenda sunt
que ad hāc partē inducunť: Nam si q̇s im-
pugnare ⁊ iprobare velit omnē mendicādi
modū in seruis christi: impugnare videt̄ nō
tm̄ ordinem pauperū: verūetiam ipsuꝫ sum-
mū pontificem: qui approbauit hūc viuendi
moduꝫ. Nec etiā tm̄ ipsuꝫ: verūetiā hūc ma
gnum cetū sanctoꝝ qui mēdicauerūt. videlꝫ
franciscū: dominicū: alexiū: bn̄dictū: ⁊ ipsum
cuneū apostoloꝝ ⁊ ꝓphetaꝝ. necnō ⁊ ipsuꝫ
dn̄m iesum christū. quē scriptura nō veretur
dicē pauperē ⁊ mendicum. Cū maiora de ip
so dicat: ⁊ sentiat fides nostra. s. ꝙ pro nobis
nō tm̄ pauper ⁊ mendicus fuit ꝓpter nostrū
exemplū. sed etiā nudatus ⁊ vilificatus vsqꝫ
ad abiectōis genus extremū. vt exemplū da
ret ꝑfecte contēnendū. ¶ Postremo super
hec oīa mala subuerti videt̄ vniuersus eccle
sie statꝰ. Si. n. illicitū est p elemosynaꝝ acce-
ptionē pauperibꝰ christi accipe vite sustenta
mentū. multo fortiꝰ illicitū est accipe amplitu
dinem ⁊ multitudinē possessionū ⁊ magno-
rū redditu͞u. Quis. n. ita absurdus est qui di
cat licē alicui accipe talentū auri: ⁊ nō frustū
panis. Quid si hoc verū est: cū vniuersariꝫ
ecclesiaꝝ possessiōes tam in religiosis ꝓprie
tatem hn̄tibꝰ: qꝫ in clericis secularibꝰ habeā
tur per acceptionē elemosynaꝝ volūtarie ⁊
gratis dataꝝ. Uidebit̄ ex hoc subuerti statꝰ
vniuersaꝝ ecclesiaꝝ si elemosynas accipere
vel de elemosynis viuere. seu in parua quan
titate: seu in magna illicitū iudicetur. nisi forte
quis dicat ꝙ licitū est accipe sed nō est licituꝫ
petere. Sed hoc mirū videtur ꝙ aliquis pos
sit in illud qꝺ maiꝰ est ⁊ nō possit in illud qꝺ
minus est. Q, aliqꝺ monasteriū possit reci
pere centū marchas auri in redditibꝰ ab ali
quo principe: ⁊ vnū pauperculū nō posse sue
indigentie releuationē suppliciter implorare.
Q, aliqs possit ex amicitia petere ab amico
⁊ christianꝰ nō possit ex charitate petē a chri
stiano. Et ꝙ aliqs possit petere aliqua expedi
entia ad alicuiꝰ diuitis monasterij securitatē
⁊ abundantiā. ⁊ pauper voluntariꝰ nō possit
petere vite sustentamentū. Et ꝙ aliquis scho
laris possit licite mēdicare ꝓ amore ꝓficiēdi
in cognitōe sciētie que inflat. vt tandē ꝑueni
at ad tpales diuitias. ⁊ paup religiosus non
petere pro amore ꝓficiendi in charitate ⁊ hu
militate q̇ edificat. vt tandem ꝑueniat ad vi-
tam eternā: ⁊ cetera ꝯsimilia que valde vidē
tur absurda. Si ergo hec oīa: non parua sed
magna incōueniētia sunt: tenendū est ꝙ lice-
at paupibꝰ sustentari de elemosynis alioruꝫ
saltem ꝑm tertiū mendicādi modū superius
explicatū. ¶ Ad illud qꝺ ꝑmo obijcit̄ in cō
trariū ꝙ nō est inopia timentibꝰ deū. Dicen
dū ꝙ duplex est inopia. s. corporalis ⁊ spiri-
tualis. Uerbū aūt illud ītelligit̄ de inopia nō
quacunqꝫ: sed spirituali. Et ꝙ illud sit veruꝫ
apparet per illud qꝺ īmediate sequit̄. Diui
tes eguerunt ⁊ esurierunt. ꝯstat ꝙ illud nō in
telligit̄ de egestate diuitiaꝝ materialiū. Re-
stat igit̄ ꝙ de inopia spiritualiū. que licet sit i
diuitibꝰ: nō tn̄ est in timentibꝰ deū. q: timor ē
initiū sapiētie de qua dicit̄ Sapie. viij. Ue-
nerūt mihi oīa bona parit̄ cū illa ⁊c̄. ¶ Ad
illud qꝺ obijcit̄ de ps̄. Nō vidi iustuꝫ dere-

lictum. Dicendū ꝙ duplex est panis. scilicet corporalis ⁊ spiritualis. Verbū autem illud nō intelligitur de pane corporali: sed de pane spirituali. Et ꝙ illud sit verū apparet ꝑ glo. ibidem. Nec semen eius querens panē spiritualem. i. indigere pane verbi dei. quia verbum dei semper cū eo est. Potest etiam littera sic construi: vt intelligatur. Nō vidi iustū derelictum: nec semen eius querens panem vidi derelictū. q: sm̄ quod dicitur ad Hebre. vlti. super illud. Non te deseram neq; derelinquam. glo. derelinqueretur ille qui fame periret. Vult ergo dicere propheta: ꝙ nec iustum: nec semen eius vidit fame mortuum: ⁊ hoc a paupertate nō reuocat: sed potius inuitat. Ad illud quod obijcitur ꝙ mendicatio est malum qđ imprecatur psal. in spiritu dei loquens. Dicendnm est ꝙ mēdicatio voluntaria: ⁊ mendicatio coacta: que est cum murmure ⁊ impatientia. Prima est meritoria: secunda est demeritoria ⁊ afflictiua. Et ps̄. intelligitur de secunda: non de prima. Et ꝙ illud sit verū apparet per textū. quia dicitur. Nutantes transferantur ⁊ eijciantur: ⁊ hec omnia in coactionem ⁊ violentiam sonare vidētur. Ad illud quod obijcitur de ecclesiastico. Fili in vita tua ne indigeas. Dicendū est ꝙ iuxta distinctionem prehabitam verbum illud intelligendū est de indigentia spūali respectu gratie. non de temporali respectu sustentationis nature. Et ꝙ sit verū apparet ꝑ glo. Ne indigeas inquit glo. virtutibus vel bonis moribus. Ad illud qđ obijcitur: ꝙ beatius est magis dare q̄ accipere. Dicendum ꝙ illud est verū quando acceptio elemosyne venit ex necessitate nature. non aūt quando venit ex supererogatione iusticie: iuxta distinctionem factam in principali solutione. Et ꝙ illud sit verū apparet per illud qđ dicitur in li. de ecclesiasticis dogmatibus. Bonum est facultates cū dispensatione pauperibus erogare. melius est pro intentione sequendi dn̄m insimul donare ⁊ absolutū sollicitudine cū xp̄o egere. Hoc ip̄m dicit Aug. in li. de bono coniug. sicut in precedenti q̄stione allegatū fuit. Ad illud qđ obijcitur đ glo. lu. xij. ꝙ omnibꝰ pro deo spretis debent labore manuū operari. Dicēdū ꝙ illud est consilium q̄ntū ad primū quod dicitur. vendite q̄ possidetis. quantū ad scđm aūt est solū de bene esse consilij quod nō astringit etiā viros ꝑfectos illos potissime qui possunt circa maiora bona occupari. Et ꝙ illud sit verū apparet per eandem glo. cū subdit. vnde viuatis vel elemosynas faciatis. Certū est enim ꝙ illi qui omnia simul pro deo dederūt ad vlteriores elemosynas faciendas minime astringantur. ⁊ ideo illa glo. nō exprimit qđ est de essentia ⁊ substantia consilij: sed magis sm̄ bene esse: sm̄ statum ⁊ conditōem aliquarū personarū que magis sunt idonee ad manualiter operandū q̄ ad aliquid magis arduū faciēdū. Nam si aliter diceretur ꝙ illud esset de essentia ꝑfectōnis consilij: tūc nulli illud consiliū impleuissent nisi quo operati fuerūt manualiter. ac ꝑ hoc apostoli alij a paulo ⁊ barnaba: ⁊ alij plurimi sanctorū ꝑfectissimorū quos non legimus fuisse manualiter operatos: non iudicaremꝰ fuisse perfectos. Verū est vtiq; ꝙ ꝑfectioni euangelice consonat operatio manualis: si tamen non impediat maiora bona. Unde glo. super illud. vado piscari. Sciendū est nō fuisse prohibitos arte sua licita victum querere apostolatus integritate seruata: cum vnde viuerent non haberēt. ⁊ sic illis laborantibꝰ adijcit deus necessaria que promisit. Sed ꝙ hic labor competat non occupatis circa maiora manifestū est: q: tunc apostoli predicationi minime vacabant. Unde chryso. Venit symon piscari: quia neq; christus continue cū eis erat: neq; spiritus datus erat. neq; quid commissum erat tūc: neq; quid habētes agere tunc artem tractarunt. ⁊ ex hoc non habetur ꝙ perfecti teneantur operari manualiter nisi forte cum nō habent spiritualem ⁊ meliorem exercitationem. Preterea esto ꝙ vbi perfectus teneretur manibus suis operari. ex hoc tamen non potest inferri quin pro sui

humiliatione ꝛ alioꝛū edificatione posset ele mosynas humiliter petere pꝛo loco ꝛ tempore. Ad illud quod obijcit de glo. i. thessa. iiij. ꝙ nullatenus aliquid desiderandum nec petendū. Dicendū ꝙ dupliciter potest quis petere ab aliquo vel pꝛopter desideriū aliene rei: vel ꝓpter desiderium aliene salutis. Primū pꝛohibet apostolus tanq̄ȝ malū ꝛ in lege ꝓhibitū: q: dicit. Non concupisces reȝ pꝛximi tui. Secundū autem non ꝓhibet. quia lex charitatis hoc non pꝛohibet: que mutuis habet beneficijs confoueri. ꝛ onus alterius facit ab altero supportari. Quid enim tā absurdum est q̄ȝ vt credamus apostolū denegasse ꝙ nullus ab altero petat: nec beneficiū nec auxiliū: nec solaciū ꝛ pietatis ꝛ charitatis fine. Et ꝙ illud sit verum apparet per illud quod dicit apostolus ad philip. vlti. de seipso regratians eis de beneficio collato. Nō quero datum: sed requiro fructum abundantem in ratione vestra. Secūdum enim ꝙ exponit Augustinus. xiij. confesso. Datū querit qui delectatur pꝛecipue in re accepta. fructum requirit qui delectat in salute aliena. Hec est verboꝝ Augustini sententia: licet verba sint mutata. Ad illud qđ obijcitur de glo. i. Thessa. v. ꝙ egestas facit a iusticia declinare. Dicendum ꝙ sicut diuitie non sunt ī culpa: sed cupiditas diuitiarū. sic egestas in culpa non est sed impatientia egestatis. quā qui habet a iusticia declinat: dum fugiendo egestatem vadit post pecuniam. quā qui sequit de facili declinat a iusticia. Qui enim volūt diuites fieri incidunt in tenta. ꝛ in la. diaboli. ꝛ desideria multa ꝛ nociua. Et sicut talis egestas est mala. sic ꝛ mendicatio ex tali egestate pꝛoueniens est culpanda. Cum aūt plus placet penuria q̄ȝ abundantia. ꝛ homo pꝛopter amoꝛem paupertatis contemnit abundantiā terrenitatis. talis non habet occasionem declinandi pꝛo tali egestate a iusticia. ꝛ talis est paupertas ꝛ mendicatio que spectat ad ꝑfectionem euangelicam. Et ꝙ ista responsio sit recta patet per ipsam glo. in qua dicitur: ꝙ egestas dum saturari cupit declinat a iusticia Egenus est qui cupit saturari. Est egenus q non amat paupertatem: sed saturitatē. nō penuriam sed abundantiā. Et talis nō est pauꝑ euangelicus aut celestis: qui mendicat ex suꝑ erogatione iusticie: sed potius cupidus ꝛ terrestris. qui mendicat ex viciositate culpe ſm pꝛius habitam responsionem. Ad illđ qđ obijcit de glo. ij. thes. iij. ꝙ vult apostol⁹ seruos dei coꝛpoꝛaliter oꝑari ꝛc̄. Dicenduȝ ꝙ illud velle: aut nō est velle p̄cepti: sed admonitionis. aut si est velle pꝛecepti: non se extendit ad omnes: sed ad eos qui nolunt egere. Ad illos tm̄ se extendit qui non possunt maioꝛa agere. Et ex hoc non colligit ꝙ pauperꝝ vita sit mala: qui manducāt: ꝛ manibus suis non oꝑant: sed melioꝛibus ꝛ salubꝛioꝛib⁹ exercitijs occupant. Et ꝙ istud sit verū manifestum est. Nam si verbū illud: qui non vult operari non manducet: simpliciter esset p̄ceptū: tūc omnes essent in malo statu qui manibus ꝓpꝛijs victū suū nō querūt cum possūt. ꝛ hoc esset damnare totū mundū. Q; iteruȝ nō se extendit ad paupes voluntarios ꝛ ꝑfectos: hoc apparet ex ipsa glo. que dicit. vt nō compellant egestate necessaria petere. Tales enim nō mēdicāt sicut egestate compulsi. sed sicut amoꝛe ꝑfectiōis inducti. Postremo ꝙ non se extendat nisi ad eos qui nō sunt circa maioꝛa occupati: apparet ex ipso textu. ij. thes. iij. Audiuimus quosdam inter vos ambulare inquiete: nihil operantes: sed curiose agentes. his aūt qui eiusmodi sunt denunciamus: vt cum silentio operantes panem suuȝ manducēt. Et ꝙ istud sit veruȝ patet ꝑ Ambꝛo. qui super illud Lu. ix. Dimitte moꝛtuos sepelire moꝛtuos: dicit. Docet dominus minoꝛa bona pꝛo vtilitate maioꝝ esse p̄termittenda. Maius est enim animas moꝛtuoꝝ p̄dicando suscitare: q̄ȝ coꝛpus moꝛtuū in terra abscondere. Unde ꝛ apostoli dicebāt Act. vi. Non est equū nos derelinquere verbum dei: ꝛ ministrare mensis. Apparet etiam ꝑ Hieronymum: q̄ in ꝓlogo Job dicit sic. Si

fiscellā iūnco texerē:aut palmaꝝ folia cōpli-
carem:vt in sudore vultus mei ꝯmederē pa
nem meū:⁊ vētris opus sollicita mēte ptra-
ctarē.nullus morderet:nullus reprehēderet.
Nūc autem qꝛ iuxta sententiā saluatoris vo
lo operari cibū qui nō perit:⁊ antiquā diui-
noꝝ voluminū viā sentibus virgultisqꝫ pur
gare:error mihi geminus infigit̄. corrector
scriptoꝝ falsarius vocor.⁊ errores nō aufer
re sed serere. Hoc etiā apparet ꝑ beatū Au
gustinum in lib.de ope monachoꝝ.vbi dicit
ꝙ illi q̇ habebant in hoc seculo aliq̇d quo fa
cile sine opificio sustentarēt vitam istam:qȯ
conuersari ad dñm indigentibus dispititi sūt:
ꝙ tales ad opera manualia nō tenent̄ vel co
guntur:nec ad querendū victū ꝓpriū. Et ra
tionē postea reddit inferius:qꝛ illi qui pau-
peres sustentauerūt:de elemosynis pauperꝝ
sustentari debēt ⁊ possunt. Ait enim sic. Om
niū christianoꝝ vna respublica est.⁊ ideo qs-
quis christianis videlicet necessaria erogaue
rit:vbiqꝫ etiam ipse qȯ sibi necessarium ē ac
cipit.qꝛ ⁊ vbiqꝫ ipse talibus dedit:quis nisi
christus accipit. Si ergo ꝯm Ambro.maiora
bona ꝓpter minora non sunt pretermittēda.
⁊ ꝯm Hiero.maiora sunt bona predicatōnis
⁊ instructionis q̄ꝫ manualis operationis. et
ꝯm Aug.ad hmōi opera non astringuntur
qui fuerūt diuites delicati. mā͂ifeste apparet
ꝙ intenti predicationi ⁊ opibus misericordie
spūalis ad hmōi opa non sunt astricti.sed de-
bent ⁊ possunt de elemosynis sustētari. Et h̄
est qȯ Aug.in eodē lib.ante hec verba pre-
mittit.ꝙ hmōi potestatē habēt si euangeliste
sunt:si ministri altaris:si dispensatores sacra-
mentorū.si enim corporalia opa faciendo me
retur quis suū sustentamentū. multo fortius
spūalia opera impendendo:que corporalib⁹
operibus merito preferunt̄. Fateor igitur
ꝙ verū est ꝙ si quis adeo esset potens ⁊ spi
ritu ⁊ carne ꝙ posset corpaliter operari:⁊ ni
hilominus ꝓ loco ⁊ tpe spūalibus vacare ex
ercitijs ⁊ ecclesiastice vtilitati:hoc agendo ꝑ
fectius faceret. Sed q̇s ad hoc plene idone⁹.
cum multo labore sudatū sit vt veritas ꝯgno
scatur:⁊ cognita diligat̄:⁊ cognita et dilecta
alijs ꝓponat̄. Ad hoc enim necessaria ē ꝯti
nuitas lectōis ⁊ orōis ⁊ meditationis:quibus
qui vult sollicite intendere:paꝝ ꝑt occupari
circa corporalē laborē. Laudādus est igitur
⁊ suadendus labor corꝑalis.sic tñ vt non im
pediatur feruor orōis:nec fructus ꝑdicatōis.
nec obseruantia regularis. Ad id qȯ obij
citur de glo.ꝙ ad alienā mēsam accedēs ne-
cesse habet adulari. Dicendū ꝙ glo. semet-
ipsam exponit in hoc ꝙ dicit:ocio deditus:i
quo insinuat ꝙ ille q̇ alienā mensam q̇rit:et
mendicat ꝓ occasione fouenda:ille ꝓn⁹ ē ad
blandiendū. Et q̇d miꝝ si ille qui diligit ociū
⁊ fouet ventrē suū:in verbū ꝓrūpit adulato
rium:sed ex hoc nō dānat̄ pauꝑ euāgelista:
qui ad alienā mēsam ꝯuenit ꝓpter euāgeli-
zandū ⁊ imitandū xp̄m. Naꝫ si tales hoc ipso
ꝙ paupes ⁊ alienā mesam accedētes essent
adulatores.tūc cū xp̄s apl'os misit ad euāge
lium ꝑdicandū:⁊ ad viuēdū de sumptib⁹ ali-
ene mēse:potius fecisset tūc apl'os suos adu
latores q̄ꝫ veros ꝑdicatores. Ipse enim xp̄s
fuisset adulator ꝑmaximus:qui frequenter in
uitabatur ⁊ cōmedebat in domibus phari-
seoꝝ. Vñ si recte intelligim⁹ adulatōis viciū
potius est ānexū diuitibus mūdanis q̄ꝫ pau
peribus euangelicis ⁊ volūtarijs. Vñ chry
so.in ome. super matth̄.loquēs de diuiti-
bus dicit sic. Adulari necesse ē multos ⁊ ꝓn
cipes ⁊ subiectos ⁊ multis indigere ⁊ turpi-
ter seruire ⁊ formidare ⁊ suspicari.⁊ timere
eoꝝ qui suspicantur oculos.⁊ timere calūnia
toꝝ ora.⁊ aliorū ⁊ auaroꝝ ꝯcupiscētias. Sꝫ
non paupertas est aliquid tale sed ꝯtrarium
vniuersum. Regio est non furibus subiecta
sed munita.port⁹ tranq̇llus:palestra ⁊ gym-
nasium ꝓbie. Audite quicūqꝫ hoꝝ paupes
estis.magis aūt ⁊ quicunqꝫ ditari ꝯcupisci-
tis.nō paupeꝫ esse malū est:sed nō velle pau
perem esse.⁊ neqꝫ malū existima esse pauꝑ
tatē:⁊ nō erit tibi malū. Et paulo post. Non
enim mihi eos qui accusant paupertateꝫ as-

feras.sed eos q ꝑ eam fulserunt. Cū hac be
tias educatus raptus est: illa beata rapina.cū
heliseus claruit.cū hac iohēs.cū hac aposto
li omnes. Cū auaricia vero alchab Jezabel
Giezi Judas Nero Caiphas condemnati
sunt. Ad illud qđ obijcit de decreto vrba
ni dicendū ꝙ triplex est defectus in allegatō
ne illius decreti. Primus q: decretū illud ē
ad epos qui debēt pascere mēdicantes. non
ad illos q egent. Unde sicut illa lex Deut.
xv.nō erit oīno indigens ⁊ mēdicus int vos.
nō est data ꝯ mēdicitatē pauperꝝ: sed ꝯ tenea
citatē diuitū.qđ patet ꝑ hoc qđ eodē caplo
subiūgit.nō deerunt pauperes in terra habi
tatōis tue.idcirco precio tibi vt apias manū
tuā fratri tuo egeno ⁊ paupi. Sic ⁊ h lex da
tur epis abundātibus ad sustentatōem pau-
perū clericoꝝ.⁊ eorū potissime q non egent
volūtarie sed cōpulsi.ne propter indigentiaꝫ
efficiant circa diuinum obsequiū indeuoti.

Scđs defect⁹ est ꝙ decretū illđ inducitur
ad probandū ꝙ clerici non debēt hr̄e ꝓpꝛuꝫ.
sicut apparet in fine capituli.vbi dicit. His
omnib⁹ claret ꝙ clericis nullo modo licet ꝓ
priuꝫ habere.ꝙ si habuerint nō clerici erūt.
Uñ ꝑ illud decretū non precludit via pau-
perib⁹ q nihil volūt habere ꝓpriū.ꝫ potius
apit. Tertiū defectus est.q: sicut hr̄e pro-
prietatē in cōmuni cōprobatū ⁊ approbatū ē
auctoritate sūmi pontificis.s. vrbani.sic mo-
dus viuendi in altissima pauptate: auctorita-
te summi pontificis approbatus est.sicut pa-
tet de excessib⁹ prelatoꝝ. Nimis praua ⁊c.
Unde decretū vrbani pape ꝑiudicare nō po
tuit auctoritati Innocētij. Honorij: ⁊ Gre-
gorij.qui istū modū approbauerūt:itā in iure
cōmuni qꝫ in priuatis priuilegijs.q: non hꝫ
imperiū par in parē.⁊ constitutio prior non
ꝑiudicat posteriori.nec cōmune priuato.nec
lex cōis priuilegio.sed poti⁹ econuerso. Nec
ex hoc ꝑt argui instabilitas seu ꝯdictio inter
rectores ecclesie.q: statuta mutare possunt ⁊
debēt ꝓ loco ⁊ tpe. Sicut patet in statuto de
gradibus ꝑentele ⁊ alijs plurimis.q iuste a
principio statuta fuerūt.⁊ nihilomin⁹ alia nō
minus iuste introducta sunt. Ad illud qđ
obijcit de ꝯsecratione ecclesie dicendū: ꝙ ⁊
in illi⁹ decreti allegatiōe tripliciter defec⁹ ē.
Primo q: statutū illud de consecratōe eccle
sie nō dotate factū est in alleuatōem epoꝝ.
Scđo in dilatationē diuini cultus. Et tertio
in solatōem clericoꝝ ministrantiū: q nolunt
se astringere volūtarie ad paupertatis votū.
Hoꝝ aūt contrariū in ꝓposito inuenitur.
Nam nun⁹ grauant ⁊ epi ⁊ ecclesia de reli-
giosis viuentib⁹ de elemosynis qꝫ si eis ꝓui
derent in bñficijs ⁊ ꝑbēdis. Scđo q: cult⁹
dei nō augmētaret.ꝫ poti⁹ diminueret si h
modus viuēdi de medio tolleret. Tertio
q: tales paupes volūtarij libēti⁹ deo ſuiūt
mēdicando qꝫ etiā deo ſuirēt ꝓ magno bñ
ficio.⁊ magis sunt ꝯtēti ꝑuulis elemosynis:
qꝫ magnis bñficijs ⁊ ꝑbēdis. Ad illđ qđ
obijcit de lege ⁊ de mēdicantib⁹ validis. Di
cēdū ꝙ silr̄ triplex effect⁹ ē in illius legis al
legatione. Primus q: lex illa introducta fuit
ꝯtra q̊sdaꝫ q tpe famis pauperū elemosynas
vsurpabāt simulātes inertiā. Scđs: q: illi ta
les onerosi erāt: ⁊ nullā vtilitatē reipublice
afferebāt. Terti⁹: q: tales q laborare poterant
⁊ tūc nihil occupati erāt ⁊ abūdare volebāt
proni erant ad maleficia ⁊ rapinas.⁊ ideo
iusto iudicio rector reipuplice tales a mēdi-
catiōe arcebat: ⁊ pena grauissima puniebat.
Secus aūt ē oīno in paupculis religiosis: in
q̊bus nec simulatio inertie: nec amor ocij:
nec ꝑiculum rapine: ac ꝑ hoc nec dānū eccle
sie: sed potius amor virtutis ꝑfecte repitur.
iđ non arcētur lege humana: ꝫ potius ꝑdicā
tur ⁊ ꝯmēdant lege diuina. Ad illud qđ
obijcit ꝙ mēdicare ē indifferēs. Dicēdū ꝙ
mēdicare q̄ntū est đ se nō ꝑfectōis.nisi ꝑsup
posita vniuersali abrenūciatione oīm.q q̊dē
est ſm diuinū ꝯsiliū: in quo dñs exꝑssit ado-
lescēti ꝙ si illud impleret hoc ipo ad ꝑfectio
nis cumulū ꝑueniret. Ait enim. Si vis ꝑfe-
ctus esse vade ⁊ vēde oīa.nec addidit: trade
mihi.vt i loculos meos ponā: ⁊ sint oīa cōia.

ſed potius: da paupibus. nec ſubiunxit. Ua-
de ad lucrádũ victũ tuũ per laboꝛé manuũ.
ʒ poti⁹. veni ſequere me. In quo ſm ꝙ glo.
exponit intelligit vocatio ad ↄtéplãdum ſeu
ad xp̃m imitandũ ⁊ euangelizandũ. Ad il
lud qḋ obijcit ꝙ perfectõis é liberaliter ſer
uire ⁊ obligatões refugere. Dicendũ ꝙ eſt
obligatio veniẽs ex reatu culpe: ⁊ ex affectu
charitatis pfecte. Prima obligatio eſt vitan
da. ſed ſcḋa eſt acceptãda. Juxta qḋ dꝛ. Ro.
xiij. Nemini qcq̃ꝫ debeatis niſi vt inuicé di
ligatis. Laudat enim dñs amiciciã ſpũalium
viroꝝ q̃ ſit de mãmona iniquitatis. ⁊ ad coꝛ
poꝛis xp̃i myſtici pfectõem ſpectat ꝙ mébꝛa
ſibi inuicé cõicent ſm rõnem dati ⁊ accepti:
vt mutua diligẽtia viciſſim poſſit ĩpleri. Ad
illud qḋ obijcit ꝙ qui médicãt ex pfeſſione
aut h̃ faciũt qꝛ paupes: aut qꝛ p̃dicãtes. Di-
cẽdũ ꝙ h̃ faciũt qꝛ paupes xp̃i imitatoꝛes et
euãgelizatoꝛes. qꝛ enim xp̃m imitant p obſ-
uantiã diſcipline regularis in qua vacant di-
uinis laudibus: oꝛõibus: vigilijs: ⁊ alijs regu
laribus diſciplinis: ⁊ deũ colũt: ⁊ hoſté ĩpu
gnãt. ⁊ ea que ſunt infirma ⁊ nõ munita ĩ ca-
ſtris eccleſie ptegũt ⁊ dẽfenſant. Rurſus qui
v̾bũ veritatis annũciãt ſil̾r deũ laudãt. ⁊ ho
ſtem impugnãt. ⁊ audiẽtes edificãt ⁊ infoꝛ-
mant: ⁊ ideo cũ hec opera: eoꝛũ ſint eccleſie
valde vtilia ⁊ pneceſſaria nulli dubiũ é q̇n
mereant ſuſtẽtatõem ſuã. ⁊ ideo nõ illicite fa
ciunt ſi hãc hũiliter ⁊ ſuppliciter petunt. Sic
enim oculus vidẽdo operatõem facit manui
perneceſſariã. ita ꝙ man⁹ oculo nõ põt im-
perare nec dicere. opa tua nõ ĩdigeo. quimo
vtilis ⁊ toti coꝛpoꝛi eius operatio. ⁊ ſic mere
tur ſuſtẽtari. ſicut manus ⁊ pes ⁊ mébꝛa alia
que ſunt expoſita laboꝛi. ſic ⁊ de iſtis mébꝛis
eccleſie nõ abſurde debet ⁊ põt intelligi ſi q̇s
pio oculo velit iſtoꝝ oculoꝝ operã ⁊ vigilã
tiã intueri. Ad illud qḋ obijcit ꝙ tales ſũt
giezi imitatoꝛes. qꝛ ſpũalia p tépoꝛalibus mi
niſtrãt. Ad h̃ ſatis ſufficiẽter rñdet glo. ſuper
illud. i. Choꝛ. ix. Diſpẽſatio mihi credita eſt.
Nõ debemus ideo euangelizare vt mãduce
mus. ſed ideo manducare vt euãgelizemus.
vt cibus nõ ſit bonũ qḋ appetit. ſed neceſſa
riũ qḋ adijcit. vt illud impleat. pꝛimũ queri
te regnũ dei ⁊ iuſticiã eius: ⁊ hec oĩa adijcié
tur vobis. Uñ ſi finé ↄſtitueret quis in re té
poꝛali p̃dicãdo v̾bũ dei: abſq; dubio hic per
uerſus eſſet. qꝛ de via faceret finé. ⁊ eſſet ſi-
mul giezi ⁊ balaã. qui mercedé inq̇tatꝭ ama-
uit: ⁊ alijs pſeudo pphetis: qui in mercede
docebãt: ⁊ in muneribus diuinabãt. Si aũt
ſuſtentatõeꝫ q̇runt ſicut viã oꝛdinatã ad euã
geliũ pꝛedicandũ: tunc recte incedunt: ⁊ apo
ſtolos imitant: nec a veritatꝭ tramite in q̊q̃ꝫ
recedunt. Uñ ſup illud Lu. x. Edentes ⁊ bi-
bentes q̃ apud illos ſunt. dignus eſt eniꝫ opa
riꝰ mercede ſua. glo. Nota ꝙ vni operi p̃-
dicatoꝝ due mercedes debent. vna in via q̃
nos in laboꝛe ſuſtẽtat. alia in patria. que nos
in reſurrectione remunerat. Ad illud qḋ
obijcit ꝙ pfectoꝝ eſt abſtinere a ſpecie ma
la. Dicendum eſt ꝙ illa ſpecies eſt mala: duꝫ
hõ rõnabiliter põt ſuſpicari malum circũſtã
tijs oĩbus pẽſatis q̃ occurrunt: ſed ſi quis re
cte attendat hmõi ſic pꝛedicãtes non habent
ſpecié pſeudo p̃dicatoꝝ. Nã pſeudo p̃dica-
toꝛes dicunt p oppoſitum ad veros p̃dicato
res. Ueri auté p̃dicatoꝛes dicunt quoꝝ p̃di
catio hꝫ auctoꝛitaté: v̾itaté ⁊ vtilitatem. Falſi
ſunt q̃ hñt hoꝝ ↄ̃ria: vel ſimpl̾r: vel in parte.
Sed ſi recte velimus attẽdere modernoꝛum
oꝛdinuꝫ p̃dicatoꝛes: hec tria habẽt ĩ ſe. aucto
ritaté q̇dé. qꝛ mihi ſunt a ſummo põtifice et
alijs p̃latis qui ſunt dñi meſſis. v̾itaté ſicut
patet. qꝛ fidé ⁊ moꝛes p̃dicauerit ſm legem
euangelij. vtilitaté: qꝛ multos de ſtatu culpe
vocauerunt ad ſtatũ pñie. ⁊ iḋ ſpém hñt ⁊ ſi
militudiné maioꝛé incõpabiliter ſi quis pio
attenderet oculo ad p̃dicatoꝛes veros q̃ꝫ ad
pſeudo. licet in tãto numero vix poſſit eé q̇n
aliqui cum iuda diligãt loculos: ⁊ exoꝛbitent
ab itinere recto. Si enim dñs h̃ non ↄceſſit.
xij. apl̾is quos pſonaliter elegit ꝙ vniuerſa-
liter eſſent boni: q̇d miꝝ ſi h̃ nõ ↄcedit ↄgre-
gatõibus alijs: nec tñ pp h̃ ſunt boni dãnãdi.

cum malis. sicut nec mali iusti sunt licet sint ꝑ
mixti cū bonis. Ad illd̄ qđ obijcit: ꝙ aut
hn̄t auctoritatē: aut nō habent. Dicendū ꝙ
hr̄e auctoritatē: h̄ est duplr̄. aut ex prima isti
tutōe: aut ex ꝯmissione seu dānatōe: vel per
alia v̄ba. aut ex iniuncto officio: aut ex cōcel
so priuilegio. prima est auctoritas principalis
ꝛ potestatiua. ꝛ spectat ad apostolos ꝛ ad. lxx.
ꝛ eoꝝ successores: qui sunt epi ꝛ alij curati. si
cut glo. dic̄ Lu. x. Scđa est auctoritas minus
ꝑncipalis: ꝛ pōt subauctoritas nō absurde di
ci. ꝛ competit his qui ab apostolis mittuntur
tanq̄ȝ discipuli. sicut paulus suos discipulos
mittebat ad loca diuersa. ꝛ potissime ei cōpe
tit qui est loco petri principis aploꝝ. imo lo
co christi qui est dn̄s vl'is messis. ꝓpter qđ ꝛ
hr̄e đ: plenitudinē ptātis. Sicut ergo primis
hn̄tibus auctoritatē principalē cōpetit sūptus
accipe ptātiue: sicut dicit glo. ij. thi. ij. Laborā
tem agricolā oportet primū de fructibus ꝑci
ꝑe. Ibi glo. Necessaria sibi sumere ab his i
quibus deo militat: ꝛ quos tanq̄ȝ cultor vi
nee exercet: vel tanq̄ȝ gregē pastor: nō ē mē
dicitas: sed ptās. Sic illis quibus ꝯpetit au
ctoritas subprincipalis ꝯpetit accipe supplica
tiue. Qđ disponit spūssanctus ad ecclesie vti
litatē: vt nō tm̄ efficeret verbo ꝑdicatōis: ve
rūetiā verbo hūilitatis. Quō ergo didicit a
xp̄o mitis esse ꝛ humilis corde: miror si hāc
humilitatē ꝛ humiliatōeȝ audet tanq̄ȝ repro
bam ꝯdēnare. Ad illud qđ obijcit ꝙ tu
tius ꝛ ꝑfectius est sequi viros ꝓbatiores ꝛ sa
pientiores. Dicendū ꝙ ꝫm dispositionē di
uine sapie deus vniuersa disponit ꝛ ordinat
tꝑibus suis. Vn̄ sicut in primo tꝑe ecclesie in
troduxit viros potētes: ꝛ i miracul' ꝛ signis
sicut fuerūt apl'i ꝛ eoꝝ discipuli: ꝛ medio tē
pore viros intelligētes i scripturis ꝛ rōibus
viuis. sic vltio tꝑe introduxit viros volūtarie
mēdicātes ꝛ paupes rebus mūdanis. Et h̄
quidē recte ꝯgruebat. vt per ꝑmos destrue
retur idolatria: ꝛ idoloꝝ potēta per secūdos
heres. per tertios auaricia: que in fine seculi
maxime regnat. Nihilominus tm̄ q: pauper
tas fundamentū est euāgelice ꝑfectōis: ꝛ ip̄a
est q̄si ꝯplementū eiusdē. iō viguit in ecclesie
primordio. ꝛ ꝯgruū ē vt vigeat circa ecclesie
statū finalē. Vn̄ sicut hiero. dissoluit q̄stionē
illā de esu carniū. xxxij. di. ab exordio dicēs:
ꝙ in primo tꝑe ante diluuiū nō erat in ꝯsue
tudine esus carniū. ꝛ postea post diluuiū cōi
ter fuit oībus ꝯcessus: ꝛ post in aduentu xp̄i
laudabilis fuit abstinētia ab esu carniū. Vn̄
dicit ibidē: ꝙ o reuolauit ad o. idest final' sta
tus ꝯcordauit cū primo. Si satis ꝯuenienter
intelligi potest ꝛ in ꝓposito. Sicut tm̄ hiero.
nō intelligit de abstinentia carniū quantū ad
oēs: sed quantū ad monachos solū. sic nec đ
pauꝑtate intelligendū puto nisi q̄ȝtuȝ ad pau
peres voluntarios: qui volūtarie renūciaue
runt mūdo. Nolo tm̄ ꝙ aliquis ex h̄ arguat
quasi ego dicā ꝙ iam instet dies dn̄i: nec ꝙ
ꝓprias fimbrias magnificē ꝛ dilatē: volens
corā hoībus iustificari. nec ꝙ ꝓferā moder
nos sctis antiquis. q: in magno ꝛ alto statu i
ueniri possunt multi infirmi ꝛ imꝑfecti. nec
iste spūs pauꝑtatis defuit tꝑibus retroactis.
Iuxta qđ dicit gre. iij. dial'. de quodā sctissi
mo viro Isaac noīe: qui fuit amator' ꝑcipuꝰ
pauꝑtatis. Vn̄ ꝛ de eodē dicit. Cū ei discipu
li innuerēt: vt pro vsu monasterij possessio
nes que offerebant accipet. ille sollicitus sue
pauꝑtatis custos: fortē sententiā tenebat di
cens. Monachus qui in terris possessionē
querit monachꝰ nō est. Sic q̄ppe metuebat
pauꝑtatis sue securitatē ꝑdere: sic̄ auari solēt
perituras diuitias custodire. Ibi itaq̄ȝ ꝓphe
tie spū ꝛ magnis miraculis cunctisq̄ȝ lōge la
teq̄ȝ habitātibus vita eius claruit. Ex q̄ ap
paret ꝙ eius doctrina ꝯtēnēda nō fuit. Hoc
etiā supra ostensum fuit multiplicibus exem
plis: ꝛ adhuc multo pluribus posset ostēdi.
Et si nulla exēpla essent satis ꝑ seipam lauda
bilis esset status excellētissime pauꝑtatis. nō
solum ꝫm scripturā sacrā: verūetiā ꝫm do
cumēta sctoꝝ: que pauꝑtatis statū volūtariū
ꝯmendāt tanq̄ȝ precipuū ꝛ ꝑfectū. Sic ergo
absurdū est valde reprobare statū ꝯingatoꝝ

diuitũ:absurdius statũ clericoꝝ ⁊ religiosoꝝ
possessiones habentiũ. Sic ⁊ absurdissimũ
videt̃ si quis inueniat̃ q reprobare velit sta-
tum pauperũ in paupertate altissima ⁊ mendi
catione humillima xpo dño famulantiũ. iux-
ta ꝯsiliũ per os iesu christi ꝓpositũ ⁊ irrep-
hensibilit̃ pmulgatũ. Hoꝝ causam defendit
Hiero. in ep̃la quã fecit aduersus vigilãtiuꝫ.
Ad me relatũ est inquit ꝙ ꝯ auctoritatẽ ap̃li
pauli: imo petri: iohis ⁊ iacobi: qui dexteras
dederunt paulo ⁊ barnabe ꝯmunicationis.
⁊ p̃ceperãt eis vt pauperũ memores essent:
tu ꝓhibeas hierosolymã in vsus sctõꝝ aliq̃
tu sumptuum solacia dirigi. Videlicet si ad hec
rñdeo: statim latrabis meã me causam age-
re: qui tanta custos largitate donasti: vt nisi
venisses hierosolymã: ⁊ tuas vel patronorũ
tuorũ pecunias expendisses vel effudisses:
oẽs piclitaremur fame. Ego hoc loquor qđ
btũs paulus pene in cũctis ep̃lis suis loquit̃
⁊ p̃cipit in ecclesijs gentiũ p vnã sabbati. ꝟ ẽ
die dñico oẽs ꝯferre debere que hierosoly-
mã in sctõꝝ solacia dirigant̃. Nunqd i alia
parte terrarũ: ⁊ in his ecclesijs q̃s nascentes
fide sua erudiebat: que ab alijs acceperat: di
uidere nõ poterat. Sed sctis pauperibus da
re cupiebat: qui suas ꝓ christo facultatulas
relinquentes ad dñi ꝟuitutẽ tota mente con
uersi sunt. Longũ est enim nunc si de ceteris
epistolis eius oĩa testimonia reuoluere volu
ero: i qbus ꝟ ait ⁊ tota mẽte festinat vt hiero
solsimã ⁊ ad sctã loca credẽtibus pecunie di
rigant̃: nõ in auariciã sed in refrigeriũ. ñ ad
diuitias ꝯgregãdas: sed ad imbecillitatẽ cor
pusculi sustentandã: ⁊ frigus atqꝫ inediã de-
clinandã. Hac in iudea vsqꝫ hodie pseueran
te ꝯsuetudie: nõ solũ apud nos: sꝫ etiã apud
hebreos. vt illi qui in lege dñi meditantur die
ac nocte: ⁊ ptẽ nõ habẽt in terra nisi solũ deũ
synagogaꝝ ⁊ totius orbis foueant̃ misterijs
ex equalitate dũtaxat: nõ vt alijs fit refrigeri
um: ⁊ alijs tribulatio. sed vt alioꝝ abũdantia
alioꝝ sustẽtet inopiã. Hec hierony. His vi
sis satis plana est rñsio ad predicta.

His aũt que p̃dicta sunt contrarius est
aliqs multipliciť aduersari. quedam
ex eis reuellere volẽs tanqꝫ imper
tinẽtia: quedã vt falsa: q̃dã vt incõsequẽtia: q̃
dam vt dubia. plurima aũt ex eis tanqꝫ do-
ctrine apostolice inimica. Hoc aũt facit rñdẽ
do cuidã q̃stioni minus sufficiẽter post colle
cte in scholis salua gr̃a colligẽtis. sicut meliꝰ
p̃t apparere in p̃nomiata q̃stiõe. Primũ
igit̃ imptinẽtia reputat: quecũqꝫ inducimus
de discipulꝰ xp̃i ad p̃dicãdũ missis. q: illis da
ta erat auctoritas necessaria accipiẽdi: nõ ex
mẽdicitate: sed ex ptãte. Qui ãt p̃dicãt absqꝫ
auctoritate: pseudo sunt: ⁊ ideo neutro mõ:
ẽx auctoritate nec ex mẽdicitate petere ðbẽt.
Et si dicatur ꝙ tales a papa ⁊ ab ep̃is missi
sunt: dicit ꝙ ab ep̃is sunt p̃ascẽdi. extra de of
ficio iudicis ordinarij. Int̃ ceteras. Fuit igit̃
data forma predicantibus ex officio ⁊ aucto
ritate: sed ad tempus vt impedimẽta amoue
rentur. ⁊ ideo auctoritates tam textus q̃ꝫ glo
sarum in hoc casu imptinentes videnť ad ꝓ
positũ ꝟm eũ qui q̃õni predicte videt̃ aduer
sari. Huius aũt obuiationis apparentiam
sophisticã facile est detegere: si quis itelligat
radicẽ ptãtis in apostolis ⁊ p̃latis: ⁊ nuncijs
destinatis ab ap̃lis. Certũ est enim ꝙ ꝟ radi
cabilit̃ fuit: in christo: ꝟm ꝙ dicit ap̃ls. Gal.
.i. Q, erat ap̃ls per iesum christum. ⁊ Joh.
xx. Sicut misit me pater ⁊c. Dedit aũt chri-
stus ap̃lis eis mittendo duplicẽ ptãtem. scꝫ p̃
dicandi ⁊ exigẽdi sustentatõem suã. Et has
ptãtes ꝯstat esse distinctas. q: cũꝰ ep̃us possit
semel in anno ꝓcuratões suas in vno loco ex
igere. p̃t tñ cũ voluerit predicare. Igitur sũ-
mus pontifex qui christi locũ tenet in terris:
potest vtrũqꝫ simul dare: põt ⁊ vnaꝫ ab alia
separare. Qm̃ ergo summus pontifex ⁊ p̃la
ti nõ pñt oĩa que ad eos spectãt exercere p-
sonaliter p seipos ꝓpter diffusos pp̃los sibi
subiectos: ordiauit spũssctũs i regimĩe eccl̃ie
vt ipse mitteret aliq̃n legatos q vtrãqꝫ ha-
berẽt ptãtẽ. Et rursus ne pticulares ecclesie
grauarent̃: ordinauit vt ep̃i mitterent perso

nas idoneas ad p̄dicandū ⁊ cōfessiōes audiendū: qbꝰ etiam ipsi ꝓuiderēt: extra de officio iudicis ord. Inter cetera. Ordinauit etiā vt ipse cū p̄latis mitteret paupes volūtarios ⁊ peritos: qbꝰ nec ipsi essent astricti ad exhibendū: grauarent multitudine sumptuū: nec ptātē hrent ad exactionem procurationum propter tollēdū grauamē subditoꝝ: ⁊ ita qui humiliter ineederēt tanq̄ꝫ paupes ⁊ contēti modicis. ⁊ sola necessaria suscipiētes: ⁊ necessitatē suam cū opꝰ esset humiliter insinuātes his q̄ volūtarie ⁊ sine grauamine ⁊ cū hilaritate supportare: ⁊ releuare: ⁊ possent ⁊ vellent. Vn̄ sicut decre. de officio iudicis ordinarij: a sede ap̄lica emanauit: sic ⁊ confirmatio ordinis ⁊ regula hmōi pauperū p̄dicātiū ꝟitatē: extra d̄ excessibꝰ p̄latoꝝ. Nimis q: vt habitum est. s̄. Nec h̄ factū est in p̄iudicium: sꝫ potiꝰ in adiutoriū parochialiū sacerdotū. Nec ex hoc eccl'ia ꝓstituit̄ si curatꝫ deꝰ ꝓuidet adiutoriū: vt aīas sibi cōmissas q̄rum hn̄t curam ab omni corruptōe pc̄ti p̄fectiꝰ custodiant incorruptas. āminiculantibus sibi viris sp̄ūalibꝰ: non vt dominis vl' curā hn̄tibꝰ sed potiꝰ velut seruis per charitatem christi. Tales igit̄ q: missi p̄dicant in hūlitate ⁊ paupertate: sil'es sunt viris ap̄l'icis nō pseudo ꝓphetis. Quia v̄o non hn̄t illam plenitudinē auctoritatꝫ quam hn̄t p̄lati ⁊ habuerūt ap̄l'i. iō inter opitulationes numerādi sunt. i. chor. xij. Posuit deꝰ in eccl'ia primum ap̄l'os. scd̄o prophetas. tertio doctores: deinde virtutes: exinde opitulationes ⁊c̄. Glo. Opitulatiōes id est eos q̄ maioribꝰ ferunt opes. vt titꝰ apostolo: ⁊ archidiaconi ep̄is. Inter eos etiā numerari pn̄t quos pastor eccl'ie d̄o statuit opē alijs ferre. Et iō ego dixi iuxta morem sermonis theologici: q̄ dicit subauctoritatē eē in eo qui mittit̄: q̄ suabauctoritatē hn̄t nō ad excusandas excusationes in pc̄tis: vt mihi īponit̄ sꝫ potiꝰ ad intelligētiam ꝟitatꝫ. Forma igitur p̄scripta ap̄l'is dꝫ ⁊ pōt competē istis. Qꝫ eni dr̄ q̄ fuit tp̄alis cū ex scripturis auctoritatem nō habeat eadē facilitate contēniur q̄ ꝓbat̄.

Rursus si conueniēs fuit forma in eccl'ia primitiua: quare nō sil'r in finali q̄ntū ad eos q̄ ap̄l'os in hac forma imitari volūt. Non enī dico q̄ vl'is eccl'ia in oībꝰ ad paupertatē reducēda sit: sicut rabies mihi īponit̄: sic̄ ex v̄bis meis superiꝰ apparet. sꝫ q̄ volūt possunt ap̄l'oꝝ imitari perfectionē ⁊ paupꝫtatꝫ altitudinē. Vn̄ exēplo ap̄l'oꝝ ⁊ verbis euangelij in eccl'ia recitatꝫ incitatꝰ fuit btūs Franciscus ad aggrediendū hmōi modū viuēdi: sic̄ ex legēda sua clarius elucescit. Quia igit̄ super illa v̄ba ordo hmōi fundatus est. nō sunt illa impertinentia. sꝫ ꝑ oēm modū ꝑtinentia tanq̄ꝫ hmōi modi viuēdi stabilissima fundamēta. Sunt igit̄ tales suscipiendi: q: proficiscunt̄ vt pauperes pro noīe christi. sicut dr̄ in. iij. canonica Joh̄. vbi dr̄. q̄ qui tales recipiūt sunt cooperatores veritatꝫ. Igit̄ qui talibꝰ aduersant̄ ⁊ eos non recipiunt. vel non suscipiendos dicunt: sil'es sunt dyotrepi. de quo dicit glo. q̄ heresiarcha etiam fuit tp̄is: cuiꝰ doctrina ⁊ secta procul sit ab omnibus christianis.

r Euellē conat̄ aliqua sicut falsa. Nā falsum eē asserit q̄ christꝰ aliq̄d petierit vt mēdicꝰ. Nā etsi mēdicꝰ dicat̄ in p̄s. h̄ dr̄ inq̄ntū petijt a p̄re. vl' inquantnm assumpsit nr̄as infirmitates. Si dicat̄ a samaritana petisse aquam: ⁊ a zacheo hospitium. hoc nō fuit ex mēdicitate: sꝫ ex auctoritate: vel vrbanitate. Et rursus: si etiam mendicasset ad ꝯseq̄ntiā trahēdū non eēt. falsum eē nihilominꝰ dicit q̄ aliq̄ mēdicatio sit voluntaria. imo oīs dꝫ eē inuita ⁊ coacta. Hanc autē obuiationē q̄ falsitatē veritati impingit: facile ē de falsitate conuincē: si q̄s v̄litatē pie velit audire. Nam q̄ xp̄s fuerit mendicꝰ: ⁊ textus ꝓpheticꝰ: ⁊ glose testant̄. ⁊ q̄ petierit vt mēdicꝰ: sicut allegatū fuit in opponēdo in ij. glo. ⁊ sil'r in p̄s. illo. Deꝰ in adiu. meū itē. super illd̄. ego v̄o egenꝰ ⁊ paup sū. dic̄. glo. Assumit iste sibi v̄ba dei qui in p̄cedēti psalmo hec eadē de se dixit. q̄si diceret. Illi qui q̄runt aīam meā sunt diuites: sꝫ ego sū egenus. i. petēs. ⁊ paup. i. insufficiens mihi. q: ⁊ mū

danas copias non h3: ⁊ int⁹ vbi est diues sp ambit: desiderat ⁊ accipit. Scd̃m hanc con/ stat q̄ christus fuit egenus ⁊ paup: ⁊ petens vt egenus: nõ a p̄re tm̃. tũc eni oẽs hoc mo/ do eẽnt mẽdici ⁊ nulli diuites etia3 h̃ntes co pias. qd̃ ẽ ꝯ glo. Preterea xp̄s adhuc petit a p̄re. angeli petũt ⁊ sc̃i comp̄hẽsores. sed tñ nõ dicunť mẽdici. Ex quo igiť testimonio ta3 exp̄sso textus h̃ dicit: ⁊ glo. consentit: ⁊ nulla auctoritas ꝯdicit: quare nõ fatebimur q̄ xp̄s vt mẽdicus petierit. Fatemur enim eũ fuisse ꝟginẽ ⁊ vxore caruisse. licet scriptura d̃ hoc non faciat mentionẽ. Euangeliũ etiam expri/ mit q̄ petijt ⁊ potũ ⁊ hospitium: ⁊ constat q̄ non ex imperio ⁊ dñio: ⁊ auctoritate: q: nunc exẽplũ pauptatis non dedisset. falsum etiã di xisset q̄ non h̃ret vbi caput suũ reclinaret. cũ h̃ret subditos a quibus posset procurationes exigẽ. ⁊ minus iuste egisset in hoc q̄ p̄dica/ bat in ihr̄lem ⁊ pascebať in bethania. alibi fa ciens fructus ⁊ predicans: ⁊ alibi accipiens emolumentũ. Si dices q̄ petijt ex vrbanitate Sed nunquid xp̄s accepit paupertatem ad docendum vrbanitatem. Nunqd̃ propter cu rialitates humanas docẽdas fieri voluit ege nus ⁊ pauper. Nunqd̃ se mgr̄m vocat curia litatis: ⁊ nõ magis humilitatis. Discite a me inquit Matth. xi. q: mitis su3 ⁊ humilis cor de. Petijt igiť ex humilitate qd̃ oportunum erat ad releuandũ suã indigentiã. ac per hoc vt mendicus ⁊ pauper. Et ꝯstat q̄ hanc indi gentiam non habuit nisi q: voluit. nec petijt nisi q: voluit. q: lapides in aurum cu3 voluit conuertẽ potuit: sicut discipulus eius fecit io hãnes euangelista illis mendicare ⁊ egẽ vo lentibus ⁊ euangeli3ãtib⁹: q̃ ꝯuersi fuerãt re tro. qui postmodum mendicitatẽ ⁊ pauperta tem gẽmis p̄ciosis ꝑtulerũt. Ac per hoc con stat q̄ christi ⁊ ei⁹ sequaciũ est volũtarie mẽ dicare. Alioquin mime mererenť in hac mẽ dicatione ⁊ pauptate. Nã absurdũ est dicere q̄ paupertas ⁊ egestas sint voluntarie. ⁊ mẽ dicatio ex ipsa procedẽs sit coacta. Si ergo in christo fiunt ex paupertate ⁊ humilitate: ⁊ vo luntaria: quare nõ est trahẽda ad ꝯseq̄ntiam cũ ipse dicat. discite a me q: mitis su3 ⁊ humi lis corde. Cũ ꝟo ceteros volẽtes ad summũ apicẽ perfectionis venire inuitet ad seqndu3 se p hmõi pauptatẽ. Uade inqt ⁊ vẽde ⁊c̃. Et ap̄ls dicat. ij. Chor̃. viij. Scitis gratiam domini nr̄i iesu christi. Et post consilium di/ cit glo. vt eius paupertatẽ imitemi. cũ etiam ista sit perfectio q̃ oib⁹ cõiter ꝓponiť. ⁊ dr̃. q̃ põt capẽ capiat. cũ Aug. super io. dicat ome. xv. In oibus q̃ xp̄s gessit vt hõ hoibus in se credituris p̄bebat exemplu3. cum Hierony. dicat. q̄ etiã si in miraculis nõ sit a nobis imi tandus: in his q̃ humiliter gessit imitandus ẽ a nobis. cum etiã ipse fuerit vniuersalis for/ ma virtutũ in actibus suis. Unde Augu. de vera reli. Nullum pcm̃ cõmitti põt: nisi du3 appetunť ea q̃ ille contempsit. aut fugiunť q̃ ille sustinuit. tota itaq3 vita eius in terris per hoiem quẽ suscipere dignatus est disciplina morum fuit. Quis igiť audeat dicere: q̄ nõ sit trahenda ad consequentiam: nisi qui audet dicere: q̄ christo non debeť imitatio in his q̃ humiliter gessit. hoc autem si dicimus quicqd̃ sanctitatis: virtutis: ⁊ perfectionis est: ⁊ reli/ gio christiana fundiť ⁊ subuertiť: ⁊ etiã ener uatur. q: qua ratione de hoc dicitur: eadem ratione ⁊ de alijs exemplis virtutum dici po terit. absit autem hoc ab omnibus cordibus christianis.

r Euellere nititur nihilominus aliq̃ si/ cut incõseq̄ntia. dicit eni q̄ nõ sequi tur q̄ q̃3uis egestas sit ꝯueniẽs per fectõi sanctoꝝ: q̄ ꝓpter hoc ⁊ mendicitas q̃ egestatẽ aliqñ ꝯcomitať. q̄ silr̄ posset argui de manducatõe filioꝝ: ⁊ de furtis ⁊ rapinis: que ex egestate ⁊ paupertate pluries subse/ quuntur. Incõsequẽs etiã dicit q̄ licet btũs Bñdictus fuit perfectus: ⁊ ꝓpter hoc accipi endo ab illo Romano elemosynas quotidia nas: opus egerit ad perfectionẽ spectans. q: perfectus mlta facit q̃ ad perfectionẽ nõ spe ctant. sicut comedere: egere: ⁊ cetera consi/ milia. Incõsequẽs etiã dicit: q̄ licet seipsum

vilificare ⁊ humiliare pro christo sit bonum:
ꝙ ꝓpter hoc hūiliare se mēdicādo sit bonū.
q: mendicare non est seipsū humiliare sȝ sui
curam agē. Et iterū meretrix seipsam vilifi-
cat ꝓstituendo: nec tñ in hoc placet dño. pari
modo nec vilificatio q̄ quis se vilificat men
dicando. Has aūt instantias fedas: q: fe-
das ꝓponit extra: ⁊ mendicitatē fedare nititur:
facile est spūali viro respuē tanq̄ȝ fedas: fal-
sas: ⁊ fictas. Inuenimus enim viros christia
nos ⁊ perfectos in suis legendis non laudari
de crudelitatibus in manducandis hoib⁹: vl'
de cupiditatibus in p̄dis agendis: vel ꝺ ege
stionibus: fornicationib⁹; ⁊ hmōi similibus.
Laudari aūt ⁊ p̄dicari inueniunt: ꝙ in tan-
ta penuria viuē elegerūt ꝙ non habebāt vi
ctum neqȝ vestimentū: nec hr̄e volebant tan
q̄ȝ diuites: sed poti⁹ mendicare humiliter tā
q̄ȝ paupes ⁊ despecti: sicut apparet in exem
plis supra introductis. Nam ꝙ ad egestatem
sequat cōmestio filiorum hoc est contra ordi
nem nature. ꝙ sequatur furtū ⁊ rapina: hoc
est contra ordinē moꝝ ⁊ iusticie. Q, aūt seq̄
tur insinuatio sue necessitatis ad proximum
⁊ postulatio subsidij pro amore dei: hoc ē ꝺm
ordinem charitatis ⁊ pietatis tam natural' q̄ȝ
etiam gratuite ⁊ spūalis. Naȝ omnis lex mā
dat proximum a proximo foueri ⁊ releuari.
Quō igit sile est de hoc ꝙ ordinē peruertit ⁊
est ꝺm ordinē peruersum: ad hoc ꝙ fit ꝺȝ or-
dinē rectū: iustū ⁊ bonū charitatiuū ⁊ pium.
Laudat igit romanus monachus: q: ꝺm le
gem charitatis btō Bñdicto ꝓcurabat. ⁊ be
nedict⁹ q: humillime suscipiebat. Nusq̄ȝ au
tem inuenies eum laudatum quia egerebat ⁊
stercorizabat. hoc enim valde est abominabi
le in mediū introducē cum agit de laudibus
sanctoꝝ. Laudat aūt mendicans licet curam
sui agat: non q: hoc facit qualitercunqȝ: sȝ q:
facit humillime. Unde sicut sobrie comede-
re est actus ꝟtutis: licet comedē sit curaȝ sui
agē. Sic ⁊ in proposito intelligendum est.
Uñ chryso. omē. iiij. super Matth. loq̄ns ꝺ
pueris sctis qui erant in palacio regis baby
lonis. ait sic. Sancti itaqȝ existētes ⁊ iusti de
cies milies elegissent mendicare domi ⁊ eis
q̄ in templo erant potiri bonis. Elegi eniȝ ait
abiectus eē in domo dei mei: magis q̄ȝ habi
tare in tabernaculis pctōꝝ. Decies milies ita
qȝ elegissent abiecti eē domi: q̄ȝ regnare ī ba
bylonia. Est ergo in mendicatione humilia-
tio ⁊ vilificatio sui deo accepta. Alioquin a
sctis pueris non esset eligenda. Eligit aūt eo
ꝙ cura sit sui cū humilitate sua. Illi auteȝ qui
curam carnis sue agūt in desiderijs ⁊ concu
piscentijs: illi proculdubio non laudant. sicut
meretrix q̄ seipsam prostituit amore pecunie
vel feruore libidinis. sȝ absit hoc a fidelium
cordib⁹ vt hūiliatio viroꝝ spūaliū in mēdica
tione sit silis vilificatōi meretricis in sui pro-
stitutione. Nam membra xp̄i nō sunt tollen-
da vt fiant mēbra meretricis. xp̄s aūt de se in
forma serui ⁊ etiā pro suis membris dic̄. Ego
sum mendicus ⁊ pauper. domin⁹ autem sol
licitus est mei. Qd̄ nequaq̄ȝ diceret. nisi esse
mendicum pro christo adeo placeret deo vt
deum faciat gerere curam nostri specialissi-
mam. sicut gerit pater de filijs: qd̄ de mere-
tricibus ⁊ meretricantibus sentire procul sit
ab auribus ⁊ mentibus christianis.

r Euellē nihilomin⁹ conat aliqua alia
velut dubia. Nam ad illud qd̄ dici
tur de btō Alexio ꝙ mēdicauit. ⁊ de
frācisco ꝙ miracul'ꝺ ꝯfirmauit. Rñdet ꝓ-
ba. tanq̄ȝ ad dubia ⁊ incerta. addēs ꝙ etiam
si miracula essent fctā: nō esset adhuc certuȝ.
q: multi mali miracula faciunt: ⁊ ꝙ panibus
etiam furtim sublatis possent miracula fieri.
nec tñ ex hoc constaret ꝙ bonū esset furari.
Dubiū etiam dicit ꝙ romana eccl'ia appro-
bauerit mendicationē. q: si hoc faceret erra-
re ꝯuinceret. Silr̄ etsi imponeret in penā sa
tisfactionis erraret. ⁊ hoc dicit nullaten⁹ esse
credendū. Huic aūt obuiatōi ꝑ dubitatōꝫ
se protegēti sine dubio resistēdū ē. Nam si in
dubiū reuocet qd̄ legit in legenda scti alexij
⁊ legenda bti francisci: pari rōne in dubium
venit q̄cq̄d legit in legendis alioꝝ sctōꝝ. er-

go oia exempla ꝟtutū ⁊ gesta sctoꝝ iam reuo
cant in dubiū. Sꝫ dubia imitari vel credere
periculosum ē. ac ꝑ hoc perit fides : deuotio
⁊ reuerentia q̄ hr̄ in sanctꝫ si in dubiuꝫ reuo
cent cetera q̄ narrant de ipis. Rursus si mi
racula q̄ fecerunt non sunt testimonia effica-
cia ad sctitaté eoꝝ astruendā: stultizat hodie
ecclesia. q̄ propter testimonia miraculoꝝ san
ctos canonizat: ⁊ catalogo sanctoꝝ ascribit.
Postremo quis vnq̄ꝫ audiuit ꝙ de⁹ ꝑ furé
panem furtim acceptū multiplicaret ad alio-
rum saluté. Audiuim⁹ tn̄ per mendicū pau-
peré pané mendicādo acq̄sierat multiplici-
ter augmentasse. Q, si dicas hoc spēale fuis
se priuilegiū ⁊ familiare sctispūs consiliū esse
factū. quō hoc alijs tradidit in legem ⁊ regu
lam in q̄ eos ad mēdicationé iuitat: si sibi so
li ꝑ se solo est inspirata. Si dicas ꝙ ex ꝓprio
capite: non ꝑ inspirationé: quō nō pōt eē dā-
natus q̄ ad actū rep̄hēsibile tanq̄ꝫ ad actum
moris ⁊ ꝑfectionis temerarie iuitauit. Quō
etiā sedes romana de consensu cardinalium
hoc approbauit. Q, si dicas hoc nō eē cre-
dēdū ꝙ mēdicitaté alicui imponat in penam
vel ꝙ approbet pro regula ⁊ vita sācta. Q,
mendicitaté ꝑegrinatōis imponat: hr̄ de pe-
nitētia. vbi dr̄ de sacerdote qui reuelabat cō
fessiones ꝙ deponat: ⁊ oī tp̄e vite sue igno-
miniosus ꝑegrinando ꝑgat. ſꝫ si viueret de la
bore honesto vel de sumptib⁹ proprijs: non
ꝑgeret vt vilis: ſꝫ potius vt honorabilis. Re
stat igit ꝙ imponit vt vadat vt mēdic⁹. Q,
aūt pro regula approbet pꝫ per illud scriptuꝫ
supius allegatum de exces. pla. Nimis pua.
vbi dr̄. ꝙ ordiné ⁊ regulam predicatorum ⁊
minoꝝ sedes ap̄lica noscit approbasse. Pꝫ
etiam ꝑ regulam bti Francisci a dn̄o hono-
rio approbatā ⁊ ꝯfirmatā. vbi dr̄ ꝙ vadant
frēs pro elemosyna ꝯfidenter. Sꝫ si errauit
hoc approbādo. ⁊ ꝯstat cū hoc approbasse ⁊
cōfirmasse: ꝯstat etiā ꝙ vniuersalis eccl̄ia ꝑ
totū mūdū hmōi ordines ⁊ stat⁹ acceptat.
Cōstat ergo ſm dictū hui⁹ hois vni⁹ ꝙ vl̄is
ecclesia tota errauit ⁊ decepta fuit. ⁊ q̄ hmōi
statum erroneū inuenerūt ⁊ approbauerunt
oēs dānati sunt. qđ est horribilissimū ⁊ incre
dibilissimū ꝙ deus permitteret errare vni-
uersalit̄ ppl̄m sctm̄ suū. ⁊ tantā multitudineꝫ
sapientū qui hec tp̄a p̄cesserunt. Quis aūt tā
sapiens ⁊ tam iust⁹ vt audeat ceteros p̄ter se
iudicare fuisse deceptos ⁊ reprobos. Mira
est hec sapientia que oiuꝫ ondit insipientiam
⁊ mira iusticia q̄ ceteros cōdēnat. Q, si hoc
nō est sapia: ſꝫ poti⁹ temeritas sedem ap̄licaꝫ
velle iudicare: que a solo deo iudicat: ⁊ eius
iudiciū ⁊ sententiā reprobare: ⁊ tot viros san
ctos in infernū retrudere ⁊ in barathrū dam
nationis. procul ergo hec fiant a cordibus fi
delibus ⁊ christianis.

r Euellere etiā conat plurima imo fe
re oia tanq̄ꝫ doctrine ap̄lice inimi-
ca: ꝑ eo ꝙ dic mēdicationé ab ap̄lo
esse ꝓhibitā tanq̄ꝫ malā: ⁊ tm̄ in casu eē con
cessam. Dicit etiā me fuisse mentitū: ⁊ ꝯ scri
pturā ap̄lm defendisse falsum ⁊ defendē: in
hoc qđ dicit me dixisse: ꝙ laborare ope ma
nuali non sit p̄ceptū. Dicit igit ꝙ mendicare
non est indifferés: ſꝫ malū. ⁊ iō propter adie
ctioné circūstātie fieri nequaq̄ꝫ pōt bonū. im
mo qđ plus ē in p̄dicātib⁹ asserit esse simo-
niacū. Hoc aūt sue positōis fundamentū fre
quēti⁹ iteratū facile ē aduertere esse ruinosū:
seu cū omni eo qđ supedificat. Nam si men
dicare ꝓhibitū est: ⁊ mēdicare peccare. ḡ eē
mēdicū est esse pctōré. Cū ergo christus se di
cat mendicū: imo ꝓpl̄a in persona christi: fa
tet christus se esse pctōré: qđ dicē vel credere
non paruū est flagitiū vel pctm̄. Rursus si
mendicare peccare ē: mēdicitas pctm̄ ē siue
mendicatio. Sꝫ. ij. Chor. viij. sup illud. vt ei⁹
inopia vos diuites essetis: glo. dicit. Nemo
se contēnat. pauꝑ in cella: diues in consciētia
securior dormit in terra: q̄ꝫ auro diues i pur
pura. Non expauescas ergo cū tua mēdicita
te ad illū accedere qui indut⁹ nr̄a pauperta-
te: vbi se paupauit nos ditauit. Ergo mendi-
citas disponit: non retrahit a diuino accessu.
constat igit ꝙ nō est pctm̄. Amplius chryso-

ſup Mat. ome. lxix. in fi. dicit Mēdicare: in nullo offendit deū. furari aūt ſiue rape offendit deū ⁊ hoiem. Hoc etiā patet ꝑ auctoritatē chryſo. ſuperiꝰ allegatā de ome. iiij. ſuper Mat. Nō ergo eſt ab aplō ꝓhibitū nec inuenit alicubi ħ aplm ꝓhibuiſſe. ſʒ potius cū ſuis coapoſtolis cōmēdaſſe. Nā .i. Chorin. xvi. ⁊ pdicauit ⁊ ꝓcurauit ꝙ collecte fierent in paupes ſctōꝝ qui erant in hieruſalē: ſicut elemoſyne eis gratis impēſe. ⁊ ad Gal. ij. dicit ꝙ petrus ⁊ iacobus dexteras dederūt mihi ⁊ barnabe ſocietatꝭ. vt nos in gentibꝰ: ipſi ī circūciſiōe: tm̄ ⁊ paupeꝝ memores eſſemꝰ glo. paupeꝝ q̄ reꝝ ſuarū vendita pcium ad pedes aplōꝝ poſuerāt memores eſſemꝰ ad opus illoꝝ faciēdo collectas. Si ergo aplus ſymoniacꝰ nō erat in ħ ꝙ collectas petebat: ⁊ diſcipulos mittebat ad ħ vt peterēt elemoſynas ab his quibus ſpūalia ſeminauerat: ꝓ paupibus q̄ erāt in hierlem. Si ſummus pōtifex ordies ſtatuat paupes qui ſpūalia ſeminent: ⁊ de eoꝝ quos edificāt vbo ⁊ exemplo elemoſynis gratuitis petitis ſeu vltro oblatis viuāt: ab aplō ī nullo ꝓrſus diſcordat: ꝗn potius ꝯcordat. cū tantā ſiċ ipſe ⁊ maiorē poteſtatē habeat in gubernādo ⁊ diſponēdo ipſius eccleſie mēbra. Sʒ obijcies ꝙ apoſtolus pcepit laborē corpalē in textu. ⁊ gloſe vident dicere ꝙ ħ facit ꝯ mendicitatē. Sed ad ħ eſt plana rn̄ſio. Eſto ꝙ apls laborē huiuſmōi manualē pcipiat: qđ nūq̄ʒ negaui: ſiċ apparet in vbis meis. ſed ꝙ ħ nō vniuerſaliter pcipit ſeruis xpi niſi forte in articulo neceſſitatis. ī quo nō patet licita via: hn̄di victū niſi ꝑ laborē manuū. ſed pcipit pſonis determinatis: ſm ꝙ apparet ex textu. Audiuimus quoſdam inter vos ambulātes inq̄ete: nihil opantes: ſʒ curioſe agētes. his aūt q̄ eiuſmōi ſunt denūciamus ⁊ obſecramus in dn̄o ieſu chriſto: vt cū ſilentio opantes ſuū panē manducēt. Et pauloante. Denūciamꝰ vt ſubtrahatis vos ⁊c̄. Glo. Incipit hic de curioſis et ocioſis: monēs vt corrigant. Patet ergo ex ſerie textus ⁊ ex glo. ꝙ mandatū illud ſe extēdit ad curioſos ⁊ ocioſos. Silr. i. theſ. iiij. Rogamus vos fratres vt operam detis: vt quieti ſitis: ⁊ operemini manibus veſtris: ſiċ pcepimus vobis. Glo. Opemi ꝙ adiuuat vos q̄etos eſſe. Illud enim malū ex ocio venit. Et ħ etiā patet ꝙ ħ dicit ad ociū vitandū ⁊ pigriciā tollendā. que eſt ſentina deſideriorū: ⁊ fomētū pctōꝝ. Unde ephe. iiij. Qui furabat iam nō furet. magis aūt laboret opando manibus ſuis ⁊c̄. Ex ħ igit patʒ ꝙ labor nō oibus pcipit. Ac ꝑ ħ nō inhibet mendicatio. niſi illa que venit ex ocio ⁊ cupiditate: ſm ꝙ inſinuāt textꝰ ⁊ gloſe. Sed obijcies de Aug. de ope monachoꝝ. qui loquebatur ad monachos: q̄ ſpūalibus erāt exercitijs occupati ⁊ intenti: non ocioſi: ⁊ illis dicit ꝙ ad hmōi opa ſunt aſtricti. Ad ħ apparet manifeſta rn̄ſio ſi attendat ꝯcluſio circa finē: qua ꝯfutat eoꝝ poſitionē qua repudiabant operationē corpalē: in quo male ſentiebant ibi. Quāobrem illi qui relicta ſiue ampla ſiue q̄licunq̄ʒ opulentia inter paupes chriſti viuere voluerint: ſi corpe valēt ⁊ ab eccleſiaſticis occupatōibus vacāt: ſed manibꝰ operātur: miſericordius agūt. cū oīa ſua indigentibus diuiſerūt. Q, ſi nolūt: quis audeat cogere. Illi aūt qui pter iſtam ſanctā ſocietatē: vitam labore corpis trāſigebāt: ſi nō laborāt nō manducēt. Apparet igitur qui ſunt aſtricti ſcʒ validi ⁊ fortes: ⁊ qui ab eccleſiaſticis occupationibus vacāt. ⁊ q̄ vitā in ſeculo de labore corporis trāſiebāt. ⁊ tales multi erāt inter illos monachos: ⁊ plures erāt in exordio religionis minoꝝ fratꝝ. ⁊ ideo ad labores arctādi. Nūc aūt comparatōe alioꝝ pauciſſimi ſunt tales. ⁊ ideo nō eſt ꝯtra aplm ſi talibus ꝯceditur ſimpliciter mēdicare: maxime cū talis actus nō ſit multū appetibilis: nec delectabil' nec honorabilis: imo repletus multis vilitatibus ⁊ miſerijs. ad quē nullius valentis viri cor poſſet inclinari: niſi in ſpe pmij: ⁊ amore chriſti: ⁊ deſiderio proficiendi: cū adiutorio grē ſpūſſancti. ſine qua vix credo poſſet diues ad tante abiectionis incōmodum in-

clinari. Nec tales grauát ppl'm domini ⁊ ec clesia: maxime si nihil vltra necessaria petát. qꝛ multo plura expéderét ⁊ consumerent de elemosynis pauperũ: si clerici in seculo in bñficijs ꝓbédialibꝰ remansissent. nec tũc quan do modicũ intéderét spũalibꝰ opibꝰ etiaꝫ in diuitijs ꝓcluderet via salutis. absit igitur ꝙ nũc ꝓcludat in tanta arctitudine pauꝑtatis.

Ex iam dictis in hac q̃stióe de pauꝑtate vt cetera recolligamꝰ in sũma apparet: ꝙ sicut médicare in pauꝑibus debilibꝰ ⁊ infirmis est necessitas nature in validis ociosis ⁊ cupidis é vitiositatis cul pe. sic in pauperibꝰ volũtarijs contemptoribus sui ⁊ imitatoribꝰ christi ⁊ predicatoribus euangelij est actꝰ consonans: non repugnans euangelice ꝑfectioni. pro eo ꝙ oibꝰ vl'iter renunciare: nullam rem sibi appropriando: est consiliũ a dño vt ꝑfectũ: elemosynas accipe iustis pauꝑibꝰ est concessum tanq̃ꝫ licitũ. ⁊ in nullo ꝑfectioni euangelice inimicũ. elemosynas etiã hũiliter petẽ pauꝑibꝰ volũtarijs nó est inhibitũ tanq̃ꝫ malũ: vitam suaꝫ de lucro laboris sui transigẽ: non oibus validis pauꝑibꝰ iniũctum tanq̃ꝫ ꝓceptũ necessario astrictiuũ. Si qs ergo impugnat rerũ tꝑaliũ vniuersalé abrenunciationé: impugnat christum pauꝑem crucifixũ. impugnat euangelicuꝫ cõsiliũ. impugnat cetũ apostoloꝝ: dicétiũ. Ecce nos reliqmꝰ oĩa. impugnat etiam spm̃sctm̃ q hoc inspirat ⁊ suggerit cordibꝰ ꝑfectoꝝ. impugnat ⁊ ipsum deũ patré vniuersoꝝ q est refugiũ pauperũ. impugnat deniq̃ꝫ regnũ celoꝝ totũ vniuersum. cuiꝰ dominiũ pauꝑi est concessum dicéte domino. Bti pauꝑes spũ qm̃ ipsoꝝ é regnũ celoꝝ. Et iõ contra talé insensatũ necesse é vt pugnet orbis terrarum. Qui aũt impugnat elemosynaꝝ acceptioné ⁊ xp̃m impugnat. q̃ stipédiũ accipiebat a mulieribꝰ sibi ꝓuiétibꝰ ⁊ se imitátibꝰ. Lu. vij. ⁊ cetũ aplo'ꝝ. q ⁊ ipsi elemosynas accipiebant q̃ ponebant ad pedes eoꝝ. Act. iiij. ⁊ statũ mõachoꝝ q sup elemosynas fundati sunt: ⁊ vniuersuꝫ cleꝝ. Nã ⁊ ipsi de eléosynis viuũt q̃ vltro ecclijs christi collecte sunt. ⁊ p ꝯñs cõmuné pauperũ statũ. qué tñ scripture diuine indicát deo maxĩe eé acceptũ. Qui ṽo ĩpugnat hũilé elemosynaꝝ petitioné i eis q egét ⁊ licite pñt accipe: impugnat christũ q humiliť petĳt hospitiũ: q̃ se fateť eé médicum. impugnat ⁊ paulũ qui petĳt collectas fieri pauꝑibꝰ sctis ⁊ hoc de volũtate petri. impugnat vinculũ charitatꝭ qd̓ facit cõicari in rõne dati ⁊ accepti. impugnat officiũ hũanitatꝭ ꝑ quaꝫ indigés exponit nec̃itaté suã ne sibi sit inhũanus. ⁊ aliũ excitat q põt ⁊ vult vt ꝓximo sit humanꝰ ⁊ piꝰ. ⁊ in hoc nullus offédiť: nulli ꝑiudicať. nihil inordinate ꝯcupisciť. nihil indebite auferť in eis. ꝓcipue q nó q̃rũt datũ sed fructũ.

Qui aũt impugnat ociositaté: cupiditaté: carnalitaté: ⁊ supfluitaté in ceteris christianis: ⁊ ꝓcipue in religiosis: bñ facit ⁊ recte si tñ ꝫꝫ ordiné rectũ procedat. q aũt vl'r oibꝰ validis onus imponit lucratiui laboris de q̃ debeát sustétari. ꝓceptũ apl'i nimis ampliat: ⁊ iugũ ꝫuitutꝭ sup christi ꝫuos nimiũ aggrauat: ⁊ spũales viros a spũalibꝰ occupatõibꝰ ⁊ laboribꝰ retardat in ꝑiculũ salutꝭ aĩaꝝ. duꝫ magis facit eos sollicitos de suis morituris corpibꝰ pascédis: q̃ꝫ de proximoꝝ aĩaꝝ dño acquirédis. qd̓ si fiat decimať menta ⁊ cimi num. ⁊ relinqueť que grauiora sunt legis iudiciũ ⁊ mĩꝫicordia: ꝓferť mĩꝫicordia corporalis spũali: ac ꝑ hoc corpꝰ spũi ꝓferť. priuatũ cõmodũ vtilitati cõmuni: q̃ spũal'r cõsistit in edificatõe ppl'i christi in eléosynis: in documétis ⁊ animaꝝ cõsilijs: ad q̃ misit deꝰ istos ordines postremos ꝑ summũ pontificé ⁊ ꝓlatos. ad q̃ si quis dicat eos non missos: manifeste obuiat ṽitati. cũ exꝓssa ad hoc testimonia héanť. tam in regula q̃ꝫ in priuilegio ⁊ institutõe ⁊ approbatõe huiꝰ duplicis ordinis Si aũt dicat non debẽ mitti. detrahit euangelice sanctitati. Quis. n. magis idoneus ad hoc q̃ꝫ q deuouit euangelicam ꝑfectioné. Si qs dicat eos a papa ⁊ epĩs non posse mitti: derogat apl'ice auctoritati: ⁊ ptãti clauium in prelatis: ⁊ plenitudini ptãtis in sũmo ponti-

fice: qui i terris vt ſcriptura aſſerit: fides ſentit: iura teſtant̃: rõnes etiã irrefragabiles cõuincũt: caput vnũ ⁊ ſummũ ⁊ ſponſus vnicꝰ vt hierarcha precipuus. in quo etiam totius eccl'ie militãtis ſtatus: obtinet locum chriſti. ⁊ ideo omne genu dꝫ ei curuari: ⁊ principum: ⁊ p̃latorũ: ⁊ clericoꝝ: ⁊ laicoꝝ: ⁊ religioſorũ in terris ad inſtar chriſti in cel'. cui omne genu flectit̃: celeſtiũ: terreſtriũ: ⁊ infernorum.

Q, mẽdicare ꝓ chriſto ſit opꝰ ꝑfectionis euãgelice: multiplex aſtruit auctoritas. Naꝫ Hiero. in ep'la de morte fabiole cõmendans de hoc dicit ſic. Oblita ſui ſexꝰ: fragilitatꝭ im memor: ac ſolitudinis tm̃ cupida: ibi erat vbi aio morabat̃. Non poterat teneri conſilijs amicoꝝ: ⁊ ita ex vrbe q̃ſi de vincul' geſtiebat erũpe. Diſpẽſationẽ pecunie ⁊ cautaꝫ diſtributionẽ: genꝰ infidelitatꝭ vocabat. Nã alijs diſtributionẽ elemoſynaꝝ tribuẽ: ⁊ ſuis pariter effuſis ipſa pro chriſto ſtipes optabat accipe. Item Hiero. ad furiam. Quotienſcunqꝫ manũ extendis chriſtũ cogita. caue ne mẽdicante domino deo tuo alienas opes augeas. Idẽ ſup p̃s. tractans illud ṽbũ: pſecutus eſt hominẽ inopẽ ⁊ mendicũ: dicit ſic. Inopẽ ⁊ mendicũ: qui cũ eẽt diues propter nos egenꝰ factꝰ eſt. ⁊ qui in diuitijs gl'iat̃ habeat ꝯſolationẽ pauperũ. dñs. n. nobiſcũ eſt paup. Idẽ ſup p̃s. qui dat eſcam eſuriẽtibus: dicit. Monachꝰ q̃ non hꝫ ꝯfidẽter accipiat. qui hꝫ ⁊ eructuans eſt: non accipiat. ſcis q: eſuris. ſcis q: non habes. magnũ eſt bñficium ſi accipis qđ tribuit̃ tibi. ſi aũt habes ⁊ non eſuris: non debes cibũ eſuriẽtiũ accipe ſaturatꝰ. accipe qđ in vẽtrẽ mittas: non qđ in ſacculũ. accipe tunicam q̃ corpꝰ tegat. non q̃ arcas impleat. Itẽ hocipſum aſtruit chry. ome. iiiſ. ſup Matth. loquens de tribꝰ pueris exñtibꝰ in babylone. Ne. n. mihi eos q̃s in regalibꝰ atrijs inuenerũt honores dicas. ſancti enim exiſtẽtes ⁊ iuſti decies milies vtiqꝫ elegiſſent mẽdicare domi: ⁊ eis q̃ in templo erant bonis potiri. Elegi enim ait abiectus eẽ in domo dei magis q̃ꝫ habitare in tabernaculis peccatoꝝ. Idẽ i ome. lxxxviij. ſup Matth. dicit. Qñ videris pauperẽ: recordare ṽboꝝ p̃ q̃ ſignificabat qm̃ ipſe ſit q cibat̃. etſi. n. in eo ꝙ apparet non ẽ chriſtus: ſꝫ in hoc ſcemate ipſe accipit ⁊ mẽdicat. Sed ṽecũdaris audiẽs quoniã mẽdicat chriſtus. Verecũdare cũ mẽdicanti non das. Hec. n. eſt ṽecũdia: hoc ſuppliciũ ⁊ tormẽtũ. Mendicare. n. eũ eiꝰ bonitatꝭ ẽ ſignũ: ⁊ iõ i eo nos ornari oportet. Ideꝫ ſup Mat. ome. lxix. Melius ẽ mẽdicare q̃ꝫ rape. hoc quidẽ. ſ. mendicare in nullo offendit deũ. illud autem offendit deũ ⁊ hoies. His etiã manifeſte concordat Berñ. in ome. ſup illud lu. Cum eẽt ieſus annoꝝ. xij. q̃rẽs vbi xp̃s fuit i triduo dicit ſic. Per illud triduũ vbi eras bone ieſu: q̇s tibi cibũ miſtrauit aut potũ: quis detraxit calciamenta: quis membra puerilia fouit vnguẽtꝭ: vbi ergo eras dñe. Anvt te per oĩa cõformares nr̃e pauptati: ⁊ oẽs in te humanas miſerias ſuſcipes: quaſi vnus ex turba pauperũ ſtipem ꝑ oſtia mẽdicabas: q̇s dabit me buccellarum illaꝝ mẽdicataꝝ ꝑticipẽ fieri. ⁊ ſaltẽ diuini illius edulij reliquijs ſaginari. Itẽ glo. ſup illud. ij. Choꝝ. viij. qui cũ eẽt diues ⁊c̃. Nemo ſe contẽnat. paup in cella: diues in conſciẽtia. ſecurior dormit in terra q̃ꝫ diues in purpura. Non ergo expaueſcas cum tua mẽdicitate ad illum accedẽ qui indutus eſt noſtra pauptate. vbi ſe paupauit: nos ditauit. Amen.

Magiſter vilhelmꝰ.

q Verit̃ vtrũ paupes validi ⁊ maxie regulares ad opa manualia vl'r ſint aſtricti. Et ꝙ ſic oñdit̃ primo ex vinculo legis nature Geñ. ij. Poſuit deꝰ hoieꝫ in padiſo vt oparet̃. Itẽ eiuſdẽ. iij. In ſudore vultꝰ tui veſceris pane tuo. ergo p̃ceptũ đ laborãdo reſpicit hoieꝫ ẜm naturã inſtitutaꝫ ⁊ ẜm naturã lapſam. ergo ẜm oĩa tpa. ſꝫ maxie reſpicit hoieꝫ q̇ põt ꝑ ſeipſuꝫ ⁊ nõ põt ſupplẽ ꝑaliũ. talis aũt ẽ paup validus. ergo tal' tenet̃ ad manual'r laborandũ. Itẽ zach. xiij. Nõ agricola ego ſum: q: adã exẽplũ meũ. glo. vt

cõmedã panẽ meũ in sudore vult⁹. duz ille se oñderet natũ ad hoc vt in sudore vult⁹ commederet pané: sȝ hoc marie ꝯuenit ei q̃ indiget pane: ⁊ potest laborare: ⁊ talis est valid⁹ paup: ergo ⁊c̃. Jté ad ea sine quibus non potest natura subsistẽ sumus naturaliter obligati. sed sine labore corporali siue manuali nõ potest genus humanũ in eé conseruari. ergo ad hoc necessario aliqui obligant. sed nõ nisi illi qui sunt idonei: sed tales sunt pauperes validi. q: indigent ⁊ possunt: ergo tales ꝑcipue obligant. Jté sicut os datuȝ est homini ad manducandũ: ita ⁊ man⁹ ad operandũ sȝ qui neglexerit cõmdẽ cũ indiget si possit facit contra dictamé iuris naturalis. ergo pari ratione qui neglexerit opari manualiter: si indiget ⁊ valet: sȝ talis est paup validus: g̃ ⁊c̃.

Item hocipsum oñdit ratione religionis christiane. primo p aplicũ ꝑceptum. eph.iiij. Qui furabat iam nõ furet: magis aũt laboret opãdo manibus suis ⁊c̃. Si dicas hoc eé consiliũ. ꝯ.i. Thessa.iiij. Operé in manibus vr̃is sicut ꝑcepimus vobis: vt honeste ambuletis ad eos qui foris sunt: ⁊ nullius aliq̃d desideretis. Glo. Ne dum rogetꝪ vl' tollatꝪ. Sed hoc maxime respicit paupes. ergo ⁊c̃.

Jté hocipsum videt per aplicũ exẽplum ij. Theß.iij. Ipsi scitis quẽadmodum opteat imitari nos. q: non inquieti fuim⁹ inter vos neqȝ gratis. pané. n. manduca: sȝ in labore ⁊ i fatigatiõe ⁊c̃. Glo. Apl's forma erat his qui tenues erant in substantia in plebe: vt discerẽt libertaté suam non amittẽ. Qui enim ad alienam mésam frequẽter conuenit ocio dedit⁹: adulet necesse est pascenti se. Cuȝ religio nostra ad libertaté hominé vocet. ergo hoc est contra religioné nr̃am. Jté hocipsuȝ videtur p aplicũ edictũ. ij. Theß.iij. Cũ essemus apud: B denũciabam⁹ vobis: qm̃ si quis nõ vult opari non manducet. Sȝ constat q non loquit nisi de his q̃ idigẽt refectiõe. ergo ⁊c̃. Si dicas q non intelligit de labore corporali. cõtra hoc qd̃ ibidé dicit glo. Dicũt q̃dam de opib⁹ spũalib⁹ hoc aplm ꝑcepisse: sȝ superflue conant: ⁊ sibi ⁊ ceteris caliginé obducere: vt qd̃ intelligit charitas mouet: non solũ facẽ nolit: sed nec intelligẽ. Sed forte dices q verba apl'i intelliguntur dici ad curiosos: vagos ⁊ ociosos: non ad christi seruos spiritualibus occupatos. ꝯ. super illud. qui non laborat. glo vult apl's seruos dei corporaliter operari vt habeant vñ viuant. vt non compellãtur egestate necessaria petẽ. sed serui dicuntur viri boni ⁊ iusti. ⁊ talibus precipit operari vt nõ compellant mẽdicare. ergo paupes validi. Hocipsum ostendit rõne ꝓfessiõis monastice. Primo p beatũ Aug. q̃ per totuȝ librũ de opere mona. intẽdit tanq̃ȝ finali conclusione ostendẽ q monachi astricti sunt ad opa manualia. Item glo. sup illud Lu.xij. vendite q̃ possidetis: ⁊ date elemosynaȝ ⁊c̃. vt oib⁹ spretꝪ pro deo: postea labore manuũ operemini vñ viuatis vel elemosynã faciatꝪ. sed omnes regulares ex voto tenet ad consiliũ paupertatis. ergo s̃m glo. labor manualis dȝ sequi abrenunciationé. ergo oẽs tenentur ad corporalez operationé. Jté Hiero. ad rusticũ: ⁊ habet de conse. di. vl. Sẽp aliquid boni facit: vt te diabolus inueniat occupatum. Si apl'i hñtes potestatem de euangelio viuẽ laborabãt manibus suis ne quenq̃ȝ aggrauarẽt. cur in vsus tuos successuras res non ꝑparas. vel fiscellam texe iunco: vel canistrum lentis plecte viminib⁹. Et post. Scribantur libri: vt ⁊ manus operentur cibos: ⁊ anima saturet lectioné. Jté btũs Bñdictus in regula sua. Tunc veri monachi sunt si de ope manuũ suarum viuant: sicut patres nostri apl'i. Ergo si hoc facit nos imitatores aplorum: ⁊ omnes religiosi debent esse tales ergo ⁊ opari manualiter. cũ opera supererogationis non diminuant sed implẽ debeant opera preceptorum. Jté btũs Franciscus in regula sua: Fratres inquit quib⁹ dedit dominus grãm laborandi ⁊c̃. Et q de labore corporali intelligat: patet per hoc qd̃ sequitur. De mercede vero laboris.

Sanctus Bonauentura.

Contra ꝙ non omnes validi pauperes ad opa manualia sint astricti videt̃ primo ratióe ꝯtéplatõis lu.x. Martha sollicita es ⁊c̃. vsqꝫ elegit. Meliꝰ ergo faciebat Maria intédés ꝯtéplatiõi: qꝫ Martha corporali occupatiõi. ſꝫ nõ meliꝰ ageret si omitteret illud ad qđ tenebat̃. ergo intédés ꝯtéplatõi absolvit̃ ab ope corporali. Īté sup illud Geñ. xxiij. ꝯfirmatꝰ est ager: glo. ꝯtéplatiua vita a secularibꝰ actiõibꝰ fundituꝰ diuidit: ſꝫ non ab actiõibꝰ spũalibꝰ: ergo a corporalibꝰ. Nec diuidit ꝯ legé dei. ergo ꝯtéplátes nõ sunt astricti ad hoc. Īté labor manualis nõ é actus respiciés vl' vniuersaliter oïa mébra xpi. alioquin nullus sine eo posset saluari. Respicit ergo officiũ alicuiꝰ mébri. ſꝫ mébrũ hñs officiũ digniꝰ non tenet̃ ad actũ mébri indignioris. ergo si digniora sũt mébra q̃ hñt gratiam cótépládi nõ astringunt̃ ad officiũ vl' exercitiũ actõis: maxie cũ necessitas nõ cópellit defectꝰ inferioris mébri. Īté ꝙ nõ oés astringant̃ oñdit̃ rõne ꝑdicatõis. Lu.x. Misit eos binos ⁊c̃. Glo. amb. Tãta dꝫ eé ꝑdicatori fiducia: vt sibi necessaria nõ defectura certissime sciat. ne dũ sibi ꝓuidet terrena minꝰ alijs ꝓuideat eterna. ergo studiũ ꝑdicatiõis ⁊ doctrine nõ intermitti ꝑꝑ opꝰ corpale: cũ hõ nõ ꝑfecte sufficit ad vtrũqꝫ. Īté sup illđ Lu. x. Dignꝰ est opariꝰ mercede sua. Glo. Due mercedes ꝑdicatori debent̃. Una in via q̃ in labore sustétat. Altera in patria q̃ in resurrectióe remunerat. Sꝫ qđ debet̃ alicui nõ tenetur illđ labore corpali acqrere: ergo ꝑdicator nõ tenet̃ ꝑꝑ ꝑdicatõeꝫ corpis mãualit̃ opari.

Īté augꝰ de ope mona. Si euágeliste sũt. si mĩstri altaris: si dispésatores sacroꝝ: plane sibi védicãt ptãté viuédi. s. sine ope corpali. ergo ⁊c̃. Īté ꝙ nõ oés astringant̃ oñdit̃ rõe spũalis occupatõis. i. Choꝝ. ix. Nescitꝭ ꝙ q in sacrario opant̃ q̃ de sacrario sunt edũt: ⁊ q altarioꝰ ꝑuiũt: cũ altario pticipant. Glo. Nãlis rõ dictat vt qs viuat inde vbi laborat. Si ergo fidelis q intétꝰ est spũalibꝰ occupationibus dignꝰ est sustétari: nec tal' é ociosus. ergo nec rõe ocij vitãdi: nec etiã victꝰ acqrédi tenet̃ manualiter opari. Īté Anſ. de simili. Tres qppe sunt ordines hoiuꝫ. orátes: agricolatores: ⁊ defensores: quos ad diuersa affi cia deꝰ in h̃ mũdo disposuit Mõachos vt ꝓ alijs orét: ⁊ lacte ꝑdicatõis ĩbuát Agricolatores vt de suo labore ⁊ ipi ⁊ alij viuát. Milites vt orátes defendát Sꝫ milites digni sũt sustétari qñ suũ officiũ exercét absqꝫ labore corpali. ergo pari rõe ⁊ monachi digni sunt.

Īté si spũal' occupatio nõ excusat a labore corpali. ergo mlto minꝰ nec scialis. ergo oés validi paupes q̇ studét in q̃libꝫ scia sũt ĩ malo statu. q: nõ viuũt de labore manuũ suarũ. ſꝫ h̃ é valde absurdũ. ergo ⁊ primũ. Īteꝫ xp̃s legé ꝑfectissime ĩpleuit q: decebat eũ implere oém iusticiá. ſꝫ xp̃s pauprimꝰ fuit ⁊ validus. ergo si tales vl'ter operari tenent̃: xp̃s nõ ꝑfecte legé ĩpleuit: nec dedit exéplũ ꝑfectũ: ſꝫ h̃ incóueniés. ergo ⁊ primũ. Item btũs Bñdictꝰ qñ erat in spelũca erat pauꝑ ⁊ validus: ⁊ tñ nõ viuebat de labore manuũ suaꝝ: ſꝫ edebat qđ sibi Romanꝰ apportabat vt dr̃. ij. dialo. ergo vl' erat in malo statu: qđ absurdũ est: vl' nõ tenebat̃ ad opandũ. Īté aut paupes validi pñt viuere de elemosynis absqꝫ manuali ope. aut nõ. Si sic. habeo ꝓpositũ ꝙ nõ tenent̃. Si nõ pñt. ergo cũ oïa bona eccl'iaꝝ ⁊ monasterioꝝ nõ sũt nisi elemosyne pauperũ: vt sc̃ti dicũt: ⁊ manifestũ é. ergo oés quotquot validi ⁊ clerici ⁊ monachi q viuũt de hmõi bonis sine labore manuali sũt in statu ꝑditiõis. Si ergo h̃ é absurdissimũ: pꝫ ꝙ ⁊ illud ex quo seqt̃. Si dicas ꝙ grossis ⁊ magnis elemosynis lꝫ: sed đ paruis nõ lꝫ. hoc nõ solũ absurdũ é. verũetiam adeo ridiculosũ vt manifeste q sic dicit colet culicé ⁊ glutiat camelum. Restat ergo ꝙ ad hmõi opera manualia nõ omnes validi pauperes sunt astricti.

Responsio.

Ad ꝑdictoꝝ intelligétiã est notãdũ. ꝙ sicut circa fidé btissime trinitatꝭ triplex é via sciendi. ita ꝙ due' q̃ declinant ad extrema sũt erro-

nec.sicut heresis sabellina ⁊ arriana.media
vero vera ⁊ catholica.Sic in questione pro
posita duplex est via declinans ad extrema.
⁊ ideo erronea ⁊ reprobãda.media vero re
cta ⁊ acceptanda. Unus est modus dicẽ-
di ꝙ nulli paupes volũtarij quantũcũqʒ va
lidi ad opa manualia sunt astricti:sed solũ ad
spiritualia. Et hi fundauerunt se super illud
Mat.vi. Respice volatilia celi.Hic autem
modus dicendi est erroneus:qꝛ est corrupti-
uus ecclesie deprauatiuus scripture.Corrũ-
pit ecclesiã dũ simulãdo falsaʒ iusticiã fouet:
pigriciã:dũ simulat se velle euangeliũ pfice-
re vult ociũ carnis nutrire.De qbus Aug.i
li.de ope monachoꝝ.Quis ferat homines
ꝯtumaces saluberrimis monitis apostoli re
sistentes:nõ sicut infirmiores tolerari.sed sic
sanctiores etiã predicari.vt monasteria do-
ctrina saniore fundata:gemina illecebra cor-
rumpant:⁊ dissoluta licentia vacatõis:⁊ fal
so noie sanctitatis.Deprauat etiã scripturã.
qꝛ minus ampliat verba euãgelica:⁊ nimis
arctat verba apostolica.Uult enim ꝙ euan
geliũ inhibeat pfectis omne opus corporale:
⁊ vult ꝙ apostolus nõ suadeat nisi opus spi
rituale:quoꝝ vtrũqʒ falsum est.Et ꝯ hãc fal
sitatẽ Aug.totũ libeꝝ de ope mona.ꝯdidit:
ostendẽs ꝙ apostolus intelligit de ope corpa
li.⁊ ꝙ euãgeliũ nõ vetat corpalia opa:ſʒ solũ
ꝙ cor nõ sollicitet̃ poccupatum circa tpalia.
Uñ in principio li.de ope mona.ait.Prius
dbemus oñdere btm̃ apostolũ opa corpalia
suos dei opari voluisse.deinde oñdere euã
gelica illa pcepta de qbus nõnulli nõ solũ pi
griciã ſʒ arrogãtiã fouẽt:apostolico pcepto
⁊ exẽplo nõ esse ꝯria.Uñ ꝯuincit Aug.posi
tõem istã essẽ reprobandã. Scds modus
dicentiũ est ꝙ oẽs validi paupes q non hñt
vñ viuãt ad opa manualia seu corpalia sunt
astricti.Et innitunt̃ vbis apostoli.ij.thes.iij.
Qui nõ laborat nõ manducet.Nec possunt
excusari vt dicũt p opa spũalia.Et h̃ quidez
modus dicendi est erroneus sicut ⁊ primus.
Nã nimis declinãdo ad alterã extremitatẽ:
deprauat scripturã:⁊ corrũpit ecclesiã. Scri
pturã deprauat:qꝛ nimis ampliat vbũ apo-
stoli:dũ dicit.q nõ laborat nõ manducet.Uo
lens illa vba de labore manuali nõ solum ad
ociosos:sed quantũcunqʒ vtiliter in spũalib9
occupatos extẽdi.q nõ sunt curati.Nimis ẽt
restringit vba euãgelica dũ illa vba:dignus
est operarius mercede sua:ad eos solos ex-
tẽdit q habẽt aiaꝝ curã:cũ potius fiat hõ
dignus mercede ex ope q̃ʒ ex dignitate.Ab
sit oino a fidelibus mentibus ꝙ coopatores
hũiuʒ curã nõ sint digni operarij:nec digni
mercede ⁊ sustẽtatione sua.maxime qui fide
liter collaborãt in vbo ⁊ doctrina.Ecclesiaʒ
etiã corrũpit dũ simulat districtõem iusticie:
⁊ persequit̃ spm̃ vite.Quid enim aliud ẽ h̃
q̃ʒ qd significatũ est p ppositos pharaõis:d
quibus d̃r.Exo.i.ꝙ oderant filios isrl̃:⁊ ad
amaritudinẽ pducebãt:affligẽtes opibus du
ris luti ⁊ lateris:atqʒ oi suitute.Et ne forte
videar moueri spũ pprio:audi qd dic̃ glo.su
per illud Exo.v.Quare moyses ⁊ aarõ sol
licitatis populũ ab opibus suis.Ite ad one-
ra vestra.Hodie si moyses ⁊ aaron.i.pphe
ticus ⁊ sacerdotalis smo aiaʒ sollicitet ad sui
tiũ dei:exire de seculo:renũciare oibus que
possidet:attẽdere legi ⁊ verbo dei:continuo
audies vnanimes ⁊ amicos pharaõis dicen
tes.Uidete quõ seducunt̃ hoies:⁊ peruertũ
tur adolescentes:ne laborent:ne militent:ne
agant aliqd qd psit:relictis oibus necessa-
rijs inertias sectãtur ⁊ ociũ.Quid est suire
deo.laborare nolũt:⁊ ocij occasiones q̃runt.
Hec erãt tũc vba pharaõis.hec ⁊ nũc ami
ci eius loquunt̃.nec solũ vbis:ſʒ etiã vberi-
bus psequũt̃.Hucusqʒ glo.Cũ igit̃ vtraqʒ
opinionũ vel sniaꝝ declinat ad extrema:⁊ d
clinãdo deprauat scripturã ⁊ corrũpit eccle-
siam:iõ vtraqʒ reprobãda.Prima qꝛ dat fo
mentũ pigricie.scda qꝛ nitit̃ extinguere spm̃
vite sub onere suitutis egyptiace.Prima qꝛ
fouet ociũ carnale.scda qꝛ psequit̃ spirituale
Propterea scda longe peruersior est q̃ʒ pma.
licet vtraqʒ sit mala. Ioqʒ vtraqʒ repulsa

tenenda est via media. ꝙ de paupibus vali-
dis aliq sunt astricti. aliq ṽbo absoluti. aliqui
bus indicit sub ꝑcepto: aliqbꝰ ꝓ ꝯsilio. aliq-
bꝰ nec isto nec illo mō. Ad cuius pleniorē
euidētiā notādū est: ꝙ regnū reipublice ī ec
clesia attēdit circa tria. s. q̄ztuz ad bonū infe-
rius qđ est corpale: q̄ntū ad bonū exteriꝰ: qđ
est ciuile: ⁊ q̄ntū ad boaū interius: qđ est spi
rituale. ⁊ ſm hoc triplex genus opis ē neces-
sariū ad regnū reipublice ⁊ ecclesie militātꝭ.
scʒ opꝰ artificiale: qđ ⁊ manuale đr. qꝛ manꝰ
est organū organoꝝ. opꝰ ciuile: ⁊ opꝰ spūale.
Opus manuale siue corpale dico qđ est ne-
cessariū ad ꝑparanda alimēta vestimenta: ⁊
habitacula: ⁊ diuersoꝝ opificū ⁊ artiū instru
mēta. Opꝰ ciuile dico est ipoꝝ ꝑsidū guber
nantiū: militū defendētiū: ⁊ mercatoꝝ nego-
ciantiū: ⁊ famuloꝝ submīstrantiū. Opꝰ spūa
le dico qđ ꝯsistit in disseminando diuina ṽ-
ba: meditādo diuina cātica: in dispēsando sa
cramēta: in cōicando bona sibi diuinitꝰ data
siue terrena siue spūalia. Nā distribuere sua
ꝓ xp̄o opus est spūale: nō ciuile: nō ciuitatis
terrene. Sicut ergo q intenti sunt opibus ci-
uilibus reipublice ad opa manualia ꝑ apo-
stolicū ꝑceptū nō intelligunt astringi. sic nec
hi qui intēti sunt spūalibus maxie si redūdet
in alioꝝ salutē: cōmodū: ⁊ ꝓfectum. Et iđ oc
cupatos in q̄ttuor generibus opū spūaliū ꝑ-
dictoꝝ excipit Aug. a tētōe apostolici ꝑcepti
in li. de ope mona. cū dicit. Si euāgeliste sūt:
si mīstri altaris. si dispēsatores sacramentoꝝ:
plane hāc sibi vēdicant ꝑtātem. si aliqd ha-
bebāt in seculo quo facile sine opificio susten
tarēt hāc vitā: qđ ꝯuersi ad deū indigētibus
dispꝑtiti sunt. Euangeliste aūt dissemināt diui-
na ṽba. Mīstri altaris decantāt diuinas lau
des ⁊ diuina cātica. Dispēsatores sacroꝝ di
spensant diuina scr̄a: ⁊ maxime eucharistie
vel penitētie. Qui diuiserunt suas possessio
nes: distribuerūt bona sua. Si ergo digni sūt
sustentari ꝓ vnica distributiōe spūaliū: etiāsi
nihil corpaliter operent. ⁊ si ille qui docet fi-
lium alicuius grāmaticam meret ab eo sustē
tari: quare nō ille qui docet viā regni celestis
qui impetrat grām orādo. qui etiā exemplis
bone vite excitat ⁊ dirigit ad eternā salutez.
Cū ergo respublica vniuersalis ecclesie seu
ecclesiastice hierarchie indigeat ad sui cōser
uatōem triplici ope supra dicto. nec deus: nec
angelus: nec pastor ecclesie vel rector sic apo
stolus astrigit ad hmōi opa: nisi ſm ꝙ exigit
salus: necessitas: ⁊ vtilitas ipsius ecclesiastice
hierarchie: cuius serui xp̄i sunt mēbra. Qm̄
ergo inter mēbra xp̄i sunt q̄dā maxime ido-
nea ad opatōes corpales: ⁊ mīe ad spūales.
q̄dā ecōtrario mō. hinc est ꝙ illis paupibus
validis q ad opa corpalia maxie sunt idonei
⁊ minime ad spūalia: q ꝯuenienter aliter ne-
sciūt vitare ociū: ⁊ opus facere victu dignū:
tales ad opa manualia astrigunt: ⁊ eis ē ma
nuale in ꝑcepto. His aūt q simul spūalibus
sufficienter pn̄t intēdere: ⁊ labore manuū vi
ctū acqrere: vel in toto vel in magna pte: qlꝭ
fuit apl's paulus: ē opꝰ manuale i ꝯsilio. His
aūt q maxie sūt idonei ad spūalia opa ꝑdicta
vel etiā ad ciuilia: ⁊ mīme ad hec manualia:
hmōi opa lucratiua ⁊ artificialia nō sunt i ꝑ-
cepto nec etiā in ꝯsilio. qꝛ stultū esset ꝙ ꝓ re
modice vtilitatis cōe bonū magnū incurre-
ret detrimentū. nec h̄ ordinauit deus nec eiꝰ
apl's: sicut in sequētibꝰ euidēter ōndit. Q,
aūt de hmōi opibꝰ ⁊ hoibꝰ diuersificari de-
beat iudiciū ſm diuersitatē donoꝝ: officioꝝ
⁊ grāꝝ sibi diuinitꝰ collataꝝ: ostēdit glo. sup
illud Deut. xxviij. Bn̄dictus fructus vētris
tui: ⁊ fructus terre tue: ⁊ fructus iumentoruz
tuoꝝ: ita dicens. Diuersos ordies notat sub
ditoꝝ. Alij enim doctoribus corpalia ꝑbent
adiumenta. alij laborare pn̄t qđ sibi fuerit ꝑ-
ceptū. alij simplicitate ꝯtenti ꝑ inocētiaz vite
studēt deo placere: vnusqsqꝫ ꝓpriū donum
habet ex deo. Cōcedendum est igitur ꝙ
nō oēs validi pauperes etiā nō curati ad hu
iusmōi opa manualia sunt astricti. ⁊ ꝯcedēde
sunt auctoritates ⁊ rōnes: hoc ꝓbantes: hoc
ōndentes. Ad illud aūt qđ primo obijcit
in ꝯtrium de obligatione legis nature dicēdū

ꝙ natura ad hoc nō astringit nisi rōne piculi
vitandi. Nā si ex lege nature hec maneret
obligatio: cuncti essent vniuersaliter ⁊ eq̄ali
ter obligati. qḋ absurdissimū est. ideo si ali-
quis a natura astringit: h̄ nō est nisi ꝓpter vi
tandū piculū. ⁊ h̄ pōt esse triplex. Aut q: nō
pōt sine labore viuere: aut q: nō pōt honeste
viuere: aut q: nō pōt fructuose viuere. In p̄-
mo piclitat entitas. in scḋo honestas. i tertio
vtilitas. Est aūt naturaliter insertus hoīni
amor sui esse ꝯtinui. amor honesti: ⁊ amor cō
modi. ⁊ p hoc lege nature astringit hō ad vi
tandū h̄ triplex piculū. Si ergo astringit ne-
cessario ad manualiter opandū paup validꝰ
h̄ in tali articulo ꝯstitutꝰ ē ꝙ nō pōt aliter vi
uere. vel nō pōt honeste siue iuste. vel nō pōt
aliter viuere fructuose. Si aūt pōt aliter hoc
piculū vitare eq̄ vel magis vtilr: astringi ad
h̄ nō hꝫ ex lege nature. Qḋ ħ obijcit ꝙ
hō ex prima sua ꝯditōe ordinatꝰ ē ad istā opa
tōem. Dicendū ꝙ nullꝰ hō dꝫ esse sine labor̄
in hac vita ne forte de eo dicat qḋ de repro
bis dicit in p̄s. In labore hoim nō sunt ⁊c. sꝫ
ex h̄ nō seq̄t ꝙ oporteat occupari circa labo
rem manuuꝫ: ⁊ maxime lucratiuū. Et per h̄
pꝫ r̄isio ad seq̄ns de exēplo ade. q: ꝯstans ē
ꝙ nō oēs obligant ad opꝰ agriculture. Ad
illud qḋ dicit. i sudore vultus tui ⁊c. tūc n̄ di
ctū ē in p̄ceptū iuris: sꝫ in penā culpe p̄petra
te. sic̄ pꝫ p textū seq̄nté. Ad illud qḋ obij-
cit: ꝙ sine hmōi ope nō p̄t genꝰ humanū su
stētari. Dicēdū ꝙ duplex ē mādatū. Vnū in
diuidui. aliud qḋ respicit conseruationem
speciei sicut est mandatuꝫ de manducando:
⁊ mandatum de generando. Illud ergo qḋ
respicit ꝯsuatōeꝫ spēi nō obligat nisi i cōi. q:
vno iplēte aliꝰ absoluit. sic̄ de generatōne. ⁊
q: opꝰ manuale ē hmōi nisi i eo q ꝯstitutꝰ ē i
statu piculi: iō nō hꝫ nisi tal' astrīgi. Ad illḋ
qḋ obijcit ꝙ sicut os ē ad māducāduꝫ: ita ⁊
manꝰ ⁊c. dicēduꝫ ꝙ n̄ ē sile. q: si hō possꝫ vi
uere sine ꝯmestiōe sic̄ p̄t viuere sine manua
li ope: n̄ teneret māducare. Preterea vnus
hō p̄t opari p alio: sꝫ nō māducare p alio. iō
nō optet sic oēs astrīgi vniuersalr ad manua
lē opatōem sic̄ ad māducatōem. Ad illud qḋ
obijcit de p̄cepto: exēplo aut dicto ⁊ verbo
aplico. Notāduꝫ ꝙ circa aplicū p̄ceptuꝫ ꝯsi
derāda ē psona cui p̄cipit: cā p q̄ precipit: ⁊
forma sub q̄ p̄cipit. Si ꝯsideret psona nō oī
bus p̄cipit generaliter: sꝫ determinate qbus-
dā. Ait. n. sic. ij. thessa. iij. Et audiuimꝰ q̄sdaꝫ
inter vos ambulantes inq̄ete: nihil opantes
sed curiose agētes. His autē q hmōi sunt de
nunciamꝰ vt cū silētio opantes suū panē mā
ducēt. Precipit' ergo inq̄etꝫ curiosis ⁊ ocio-
sis. Si āt ꝯsideret cā nō est dubiū qn sit ad
remotōem hoꝝ triū vicioꝝ. Quia. n. labor
corpalis valet ad corpꝰ domandū: ad ocium
tollēdū: ad victū honeste q̄rēdū: idē aplus i-
ponebat eis laborē q̄si in vicioꝝ istoꝝ medi-
camentū. Nā inquieti labore domāte: ociosi
labore excitāte: curiosi ⁊ feda cura victum q̄
rentes: vt dicit glo. indiget labore victū pro-
merente. Iō apls quasi p se loquit ⁊ proprie
⁊ sufficiētissime in p̄dicto mādato si attēdat
causa. Si vero attēdat forma sub qua p̄cipit
ꝯstans est ꝙ dꝫ ꝯuenire cum cā. Apostplicū
enim h̄ p̄ceptuꝫ ē. ⁊ ad tria p̄dicta ille astrin
git: qui nō p̄t hr̄e illa tria p aliā viā licitam ⁊
ꝯuenientē. qui vo p̄t nō astringit determina
te ad hāc vitā q̄ꝫtuꝫ est de ipsius p̄cepti effi
cia qḋ dedit aplus ad ornādā ⁊ edificandam
ecclesiā. nō ad destruendā illā: sm ptātē quā
ad edificatōem dicit sibi diuinitus datā. Di-
cendū ergo ad apostolicū p̄ceptū: exemplū:
edictū ⁊ iudiciū illos obligat potissime q̄ sūt
inquieti: ociosi: ⁊ curiosi vt ab his redeāt: vel
eos qui nō p̄nt aliter ꝯueniēter q̄ꝫ p laboreꝫ
corpalem vitare vicia supradicta: sicut mani
feste ostēsuꝫ est. Ad illud qḋ obijcit de glo. ꝙ
vult apls suos dei corpaliter opari: dicendū
ꝙ si illud esset velle p̄cepti intelligendum est
indefinite de seruis dei. i. de his qui sunt ad
suitium dn̄icum ꝯuersi. qui p maiora ⁊ vti-
liora opa nō sunt a manuali ope excusati. sicut
exemplificat Aug. de his qui vitam in seculo
de labore corporali transigebant. ⁊ sic illud

indefinite oz intelligi ꝛ nõ vlr̃. Q: absurduz
esset dicere ꝙ oẽs serui dei ad hoc sint astri-
cti. Patet etiam h̃: q: Aug. a quo ꝟba illius
glo. accepta sunt sed mutata: excipit quattuoꝛ
genera hoim̃ quos dicit nõ teneri vt laboꝛe
ꝓpꝛio victũ querã. sicut ondsum est. s. Vñ su
per ꝑdictã glo. innitendũ nõ est. tũ q: mutat
ꝟba augustini. dicit enim i oꝛiginali. Pꝛimũ
debemus oñdere apostolũ coꝛpalia opa ser-
uos dei opari voluisse vt victu ꝛ vestitum a
nullo idigerẽt: nec aliquã mẽtõem fecit ꝺ pe
titõe. q: illi ꝯ quos agebat nõ viuebãt de pe
titis: sz oblatis sic̃ in. ij. li. retractationũ dicit.
Faciẽda est ergo vis in h̃ qꝺ dicit voluisse:
qꝺ nõ sp̃ ꝑceptũ ẽ. ꝛ in h̃ ꝙ dic̃ ſuos dei: qꝺ
indefinite dictũ ẽ. ꝛ in h̃ qꝺ dicit ne cõpellan
tur: qꝺ nõ ptinet ad paupes volũtarios. sed
potius ad inuitos. Ad illud qꝺ obijcit de
monachis. dicendũ ꝙ monachi regulares:
aliq̃ hñt in ꝓfessiõe ꝛ voto laboꝛẽ manualẽ.
aliqui ꝟo minime. Rõ ꝟo huius est diuersi
tas ꝓfessionũ ex pte tpm̃. psonaꝝ: ꝛ intentio
nũ. Ex pte tpm̃: q: circa tpa ꝑmitiue ecclesie
q̃ttuoꝛ erãt genera monachoꝝ. sic̃ distinguit
btũs bñdictus in ꝑncipio regule. s. Cenobie.
Anachoꝛete. Sarabite ꝛ Gyrouagi. Pꝛimi
erant boni. Scꝺi optimi: tertij ꝛ quarti pes-
simi. Tertij enim ꝛ q̃rti nõ ducebantur iugo
aliquo. sed ꝭm ꝓpꝛias ꝯcupias ambulabãt.
Sarabite intẽdentes carni. Gyrouagi mu-
tabiles ꝛ vagabũdi: ꝛ ad oĩa mala parati.
Scꝺi. s. anachoꝛete regula nõ indigebant. q:
tanq̃z pfectissimi regulabant a gr̃a. Pꝛimis
debuit regula dari vt distinguerent a Gyro
uagis ꝛ sarabitis: ꝯueniẽs fuit ne ꝯpellerẽt
exterius exire: ad laboꝛẽ coꝛpalẽ eos astrigi.
Vñ Aug. in lib. de ope mona. Callidissim⁹
hostis tã multos hypocritas sub habitu mo
nachoꝝ vsq̃zq̃qz dispsit: circũeũtes ꝓuicias
nusq̃z missos: nusq̃z fixos: nusq̃z stãtes: nusq̃z
sedẽtes. Et post. Nõne calescit coꝛ vr̃m itra
vos: ꝛ in meditatõe vr̃a exardescit ignis: vt
istoꝝ mala opa bonis opibus pseq̃mi. vt eis
amputetis occasionẽ turpiũ nundinaꝝ: qb⁹
estimatio vr̃a ledit ꝛ infirmis offendiculum
ponit. Miserimini ergo ꝛ ꝯpatimini: ꝛ oñ
dite hoibus nõ vos in ocio facile victũ q̃re
re: sed ꝑ angustã ꝛ arctã viã huius ꝓpositi
regnũ dei q̃rere. Eadẽ: vobis rõ est que fuit
aplõ: vt amputetis occasiones his qui q̃runt
occasiõem: vt qui illoꝝ putoꝛibus ꝑfocant: i
vr̃o bono odoꝛe reficiant. Hucusqz Augu.
Ex pte etiã psonaꝝ vouentiũ. q: monachi
tũc tpis ꝓxima pte erãt laici ꝛ plebei. ꝛ ideo
competebat eis circa consueta opa occupa
ri. Vñ Aug. in li. de ope mona. Illi q pꝛeter
istã societatẽ sanctã vitã laboꝛe coꝛpis transi
gebãt. ex quoꝝ numero plures ad monaste-
ria veniũt: si nolũt opari: nõ mãducẽt. Neqz
enim in chꝛistiana militia ad pauptatem diui
tes humiliant vt paupes ad supbiã extollan
tur. Nulloqz mõ decet vt in ea vita vbi sena
toꝛes fiunt laboꝛiosi: ibi fiant opifices ociosi.
ꝛ quo veniũt relictis delicijs qui fuerũt pꝛe-
dioꝝ dñi. ibi fiant rustici delicati. Ex parte
intentionũ. q: monasteria pꝛimitiua instituta
erãt ad vitã solitariã agẽdã: vt vnusq̃sqz ha-
beret curã sui: ꝛ apud se habitaret. ꝛ iõ mo-
nachus dictus est: ꝛ q: paucissimoꝝ ẽ sp̃ di-
uinis intẽdere. ideo ne ociosi eẽnt ꝯg uebat
eoꝝ ꝓfessioni exerceri circa opus manuale.
Vñ hierony. ad rusticũ. Egyptioꝝ monaste
ria hũc moꝛẽ tenẽt: vt nullũ absqz laboꝛe su-
scipiãt. nõ tã ꝓpter victus necessaria: q̃z ꝓpt
aĩe sue salutẽ. ne vagent pniciosis cogitatõi-
bus: ꝛ ad instar foꝛnicãtis hierusalẽ oĩ tran-
seunti diuariẽt pedes suos. Cõpetebat ergo
monasterijs pꝛimi tpis psonaꝝ ꝛ ꝓfessiõis.
Sed post instãtibus tpibus modicis qñ illi
Gyrouagi erant ꝯsumpti: ꝛ ecclesia opulẽta
fuit tã in clericis q̃z in mõachis: magis erat
opus dandũ circa spũale exercitiũ. ꝛ hinc est
ꝙ monachi laboꝛẽ manualẽ siue coꝛpalẽ bñ
ꝛ recte in spũalẽ exercitationẽ ꝛ psalmodiaz
ꝯmutauerũt. Et q: ecclesie iam ditate magis
indigebãt spũalibus oparijs q̃z vinitoꝛibus
ꝛ agricolis. hinc est ꝙ spũssanctus religiões
paupculas suscitauit. q̃ꝛ sollicitudo ꝛ cura to

ta esset ad signandos seruos dei in frontibus
coꝝ signo dei viui: vocando ad pniam ⁊ ad
grām spūssancti. Unī vtreqꝫ a sua pꝛimaria
institutōe habēt officiū pꝛedicandi. ⁊ ideo cū
tales circa opera spūalia sint intēti ꝓpter q̄
alij ab alijs merent̄ sustentari. nec sunt ociosi
nec curiosi sic viuēdo: nec in periculo: cum
dn̄s eos pauerit vsqꝫ mō. nec hn̄t hoc ex vo
to. iō nec ipsi nec oēs paupes volūtarij licet
sint validi: sunt ad opus coꝛꝑale astricti. quia
nec rōne ꝑiculi: nec rōne pꝛecepti apostolici:
nec rōne voti emissi. vt manifeste liquet ex ꝑ̄
missis. Ad illud q̄d obijcit̄ de li. de opere
monachoꝝ. dicendū q̄ btūs Aug. in lib. illo
nō ad hos loquit̄ sed ad pꝛimos qui opera
coꝛpalia que habebāt ex ꝓfessione sub ꝑ̄tex
tu spūalitatis ꝯtēnebant. q2 nec ꝓpter spūa-
lia debebāt omittere coꝛpalia. nec etiā econ-
uerso. Unī Bern̄. ad tales loquēs in apolo-
gia ait. Jā vo de laboꝛe manuū quid gloꝛia
mini: cū ⁊ martha laboꝛās increpata: ⁊ ma-
ria quiescēs laudata sit. paulus apte dicat. la
boꝛ coꝛpalis ad modicū vtilis est: pietas aūt
ad oīa. Optimus laboꝛ de quo ꝓpheta dice
bat. laboꝛaui in gemitu meo. Et de quo alibi
Memoꝛ fui dei ⁊ delectatus sum ⁊ exercita
tus sum. At ne coꝛpale intelligas exercitium:
⁊ defecit spūs m. us inquit. vnde vbi nō coꝛ
pus sed spūs fatigat̄: spūalis laboꝛ ꝓculdu-
bio intelligit̄. Quid ergo inqs. Siccine spi-
ritualia illa ꝑsuades: vt etiā hec que ex regu
la habemus coꝛpalia dānes: Nequaq̄ꝫ. Jlla
opoꝛtet agere: ⁊ ista non omittere. Alioquin
cū aut ista omitti necesse est: aut illa: ista po-
tius omittēda sunt q̄ꝫ illa. Quanto enim spi
ritus melioꝛ coꝛpoꝛe: tanto spiritualis q̄ꝫ coꝛ
poꝛalis exercitatio fructuosioꝛ. Tu vero cuꝫ
de hoꝝ obseruatione elatus: alijs nō eadem
obseruātibus derogas. nōne te magis regu-
le transgressoꝛē iudicas. Sunt ergo ad op9
manuale astricti illi qui habent ex obligatōe
ꝓfessionis. nisi foꝛte opus manuale cōmutēt
in spūale. ita q̄ hoc etiā sit de volūtate ⁊ licē
tia superioꝛis. Ad illud quod obijcitur de
glo. Lu. xij. dicendū q̄ illud totum est consi-
lium: sicut textus ille super quem glo. funda-
tur. Nec aliquis ad totū illud nec ad parteꝫ
se astringit: nisi quantū ex ꝓfessione pꝛomit-
tit. Unī sicut elemosynas dare nō ē pꝛeceptū
qui oīa dedit. sic nec illud intermediū: scꝫ ope
rari tenet rōnem obligatōis necessarie. ſꝫ so
lius suasionis monitoꝛie: vel etiam cōsultiue.

Ad illud q̄d obijcitur de hieronymo: be-
nedicto. iam manifesta est responsio per pꝛe
dicta. Ad illud q̄d obijcit̄ de beato fran-
cisco dicendū: q̄ in regula beati Francisci q̄
dam dicuntur pꝛeceptoꝛie. quedā monitoꝛie.
quedam infoꝛmatiue: sicut ipsa regula aper-
ta vocabula distinguit expꝛesse. Hoc autem
q̄d dictū est de laboꝛe: nō est dictū pꝛecepto-
rie: q2 nō imparet q̄ faceret deuote: cuꝫ hoc
non sit in nostra potestate: sed dictū est infoꝛ-
matiue. Jnfoꝛmat enim quoꝝ sit manualiter
operari ⁊ equaliter. q2 illoꝝ qui habēt grām
⁊ facultatē virtutis ⁊ industriā artis ⁊ opoꝛ-
tunitatē loci ⁊ tempoꝛis. Qualiter: q2 fidelit̄
ad ꝓximū. deuote ad deum: ⁊ modeste ad se
ipos. Unde sanctus intelligens ꝑ spm̄ sctm̄
suam vocatōem in qua erant laici cum cleri
cis. nec mandatū dedit de manualiter oꝑan
do. nec tn̄ oīno reticuit. vt laici ⁊ qui nō sunt
ad spiritualia idonei: nec circa necessaria fra
trum intenti: nec adhuc sunt ad contemplati-
onis indefessum ocium eleuati. panē nō co-
mederent ociosi. Cum enim omnibus sit ca
uenda ociositas tanq̄ꝫ sentina omniū vicioꝝ
potissime his cauenda est qui se perfectioni
euangelice astrinxerūt. Sic ergo patet q̄ nō
omnes validi pauperes etiam nō curati ad
opera manualia sunt astricti.

¶ Finis tractatus sancti Bona
uenture ordinis minoꝛū de pau-
paupertate chꝛisti contra magi-
strum vilhelmū.

¶ Incipit tractaculus sancti Bonauenture
de quinq3 festiuitatibus pueri iesu.
c Um secundum virorũ ve
nerabiliũ: quos in ecclesia
dei diuina irradiatio am-
plius illustrauit: ⁊ celestis
deuotio abundantius inflá
mauit: sententiá ⁊ doctriná
dulcis iesu meditatio: ver-
bi incarnati diuina ꝯtéplatio: deuotá aīam
sup mel ⁊ omnia vnguentoꝝ fragrátia odo
ramenta suauius dulcius inebriat: pfecti⁹ cõ
solatur ⁊ ꝯfortat. hinc est ꝙ cũ me a cogita-
tionũ incidentiũ tumultu paululũ subtraxis-
sem: ⁊ intra memetipm cogitaré tacitus: qd
de diuina incarnatõe in hoc tpe in mente p-
tractaré: vnde aliquá ꝯsolatõem spũalem re
ciperem: in qua diuiná dulcediné in hac la-
chrymaꝝ valle p speculũ degustaré. vt ea ali
quantulũ degustata: tpalem ⁊ phantasticá cõ
solationé perfectius fastidiré. incidit menti
mee secretius ꝙ aīa deuota benedictum dei
patris verbũ ⁊ filiũ vnigenitũ mediáte gr̃a
spũaliter posset ꝟtute altissimi concipere: pa
rere: noīare: cũ beatis magis querere ⁊ ado
rare. ⁊ demũ deo patri ſm legem moysi in
templo feliciter presentare. ⁊ sic tanq̃3 vera
christiane religionis discipula quinq3 festa q̃
de puero iesu agit ecclesia mente deuota cu3
omni reuerentia valeat celebrare. Igiť sicut
humiliter ꝯcepi: verbis hũilibus conscripsi:
concordantias auctoritatũ breuitatis causa p̄
termisi. In quo tractatu breui ⁊ humili si
vel modicũ deuotõis meditando dulcissimũ
iesum qs legédo ꝯcipiat: ipm tanq̃3 omniu3
bonoꝝ principiũ fonté ⁊ auctoritaté laudet:
glorificet ⁊ bñdicat. si nihil vel min⁹ sufficié
ter ⁊ digne scribéti: vel forte sibi minus duo
e ⁊ hũiliter legéti imputet ⁊ ascribat.

¶ Prima sollénitas de ꝯceptõe pueri iesu.

p Rimo igitur purgato intellectu cõ
tritionis lauacro: ⁊ inflámato ⁊ ele
uato affectu dilectionis igniculo. ca
stis meditationibus: deuotis cogitationibus
per tractandũ est: qualiter iste benedictus dei
filius christus iesus sit a deuota mente spũa-
liter ꝯcipiendus. Cu3 anima deuota: vel spe
celestis premij: vel timore eterni supplicij: vl'
tedio in hac lachrymaꝝ valle diutius cõmo-
randi: mota ac stimulata nouis inspirationi-
bus visitatur. sanctis affectionibus infláma
tur. meditationibus celestibus anxiať: ⁊ tan-
dem abiectis ⁊ despectis veteribus defecti-
bus ⁊ pristinis desiderijs: nouo viuendi pro
posito a patre luminũ: a quo omne donũ op
timũ: ⁊ datũ perfectũ: spũaliter spũ gratie fe
cundatur: quid aliud agitur q̃3 ꝙ si puenié-
te virtute altissimi ⁊ obumbratiõe celestis re
frigerij: carnales ꝯcupiscentias mitigat: mé
tales oculos ad videndũ ꝯfortat ⁊ adiuuat:
pater celestis diuino quodá semine animam
grauidam facit ⁊ fecũdat. Post hunc conce
ptum sacratissimũ pallet in facie p verá hu-
militaté in ꝯuersatione. fastidiũ cibi ⁊ potus
ꝯcipit in mente plenario mũdialiũ ꝯtemptu
⁊ abiectione. desideria variantur in affectõe
ex diuersoꝝ bonoꝝ ꝓposita intentiõe. aliqñ
etiam infirmari ⁊ egrotare incipit anima in
proprie volũtatis abiectõe Iam enim ince-
dit tristis ⁊ turbulenta ꝓpter veteré delicto
rum ꝑpetratõem: p temporis omissione: p
hoium adhuc in mundo mũdialiter viuen-
tium societate ⁊ ꝯuersatione. Iam paulatim
graue ⁊ tediosum incipit esse omne qđ foris
est. foris cernitur qđ intus ꝑcipitur ⁊ audiť.
O felix conceptus qué talis sequiť mundi
contemptus: ⁊ celestiũ operationũ appetit⁹.
Iam q̃3uis adhuc modico gustato spũ desi
pit caro cum gemitu. Iam anima cũ maria
montana ascendere incipit. post taléq3 conce
ptum fastidiuntur terrena. desideranť cele-
stia ⁊ eterna. Iam fugere incipit societatem
illoꝝ qui terrena sapiunt. ⁊ appetit familiari
taté eoꝝ qui celestia concupiscunt. Iam inci-
pit aīa cũ maria ministrare elisabeth. h est
illis quos diuina gratia amplius p dilectõe3
inflámat. Et hoc valde notabile multisq3 ne
cessariũ est. quanto magis se a mũdo anstra-

hunt:tanto familiarius se bonis amicabiles ꝛ familiares reddūt. vt tanto amplius ipsis maloꝝ ꝯsortiū desipat. quāto dulcius bonoruꝫ ꝛ spūaliū honesta ꝯuersatio eoꝝ affectū afficit ꝛ inflāmat. Quia ſm btm̄ Greg. qui sancto viro adheret:accidit vt ex ei⁹ assidui tate visionis:vsu locutionis:exemplo côuersationis accendat in amore veritatis:pctōꝝ tenebras fugiat:amore diuine lucis inardescat. Vn̄ Isido. Bonoꝝ societateꝫ require. Accidit enim vt si fueris socius conuersationis:eris ꝛ socius ꝟtutū. Nec cogitet fidelis anima q̄ꝫ casta:q̄ꝫ sancta:q̄ꝫ deuota fuerint illaꝝ sanctaꝝ colloquia. q̄ꝫ diuina salutifera ꝯsilia:q̄ꝫ mirāde sanctitatis mutue societatis opera. dum vnaqueqꝫ aliā verbo ꝛ exēplo ꝓuocabat ad meliora. Sic tu o deuota ania facias. si te de spiritusancto ꝯcepisse noua celestis vite desideria sentias. fuge maloꝝ ꝯsortia. ascēde cū maria. quere viroꝝ spūaliū cōsilia. imitari stude perfectoꝝ vestigia. contēplare bonoꝝ verba opera pariter ꝛ exēpla fuge peruersoꝝ venenosa cōsilia:que semper peruertere querūt:impedire appetunt:lacerare nō desistunt:noua sctī spūs inspirata desideria. ꝛ sepe sub specie bone ꝛ ꝓietatis virus infundunt impie tepiditatis. dicentes. Nimis magnū est qd̄ incipis. nimis arduū qd̄ proponis. intolerabile qd̄ facis. vires tibi non suppetunt. virtutes naturales deficiūt caput confunditur. oculi destruūtur. infirmitates diuersimode nutriūt:ptisis:paralysis calculis ꝛ vertigo capitis. oculoꝝ caligo sensuum hebetudo. rationis obnubilatio:viriuꝫ destructio. his omnibus subiacebis nisi ab inceptis abstineas. ꝛ cōmodo corporali amplius intendas. statū tuū nō decent talia. per hec diminuitur honor tuus ꝛ reuerentia. Vides ꝙ iā factus est magister discipline. ꝛ medicus corporis qui nec mores proprios componere nouit:nec curare propriam infirmitatem mentis. Heu heu quot ꝛ quantos maledicta mūdialiū consilia supplantauerunt. ꝛ conceptū in eis per spm̄ sanctum dei filium extinxerunt. Nec est illa potio misera ꝛ mortifera:persuasio diabolica:que in multis spiritualem ꝯceptū impedit. in plerisqꝫ ꝯceptuꝫ iam ꝑ ꝓpositū formatū:vel per votū interficit ꝛ extinguit. Sed sunt ꝛ alij qui vident et forte sunt boni ꝛ religiosi:sed tn̄ salua eorum reuerentia nimis timidi:nō attendentes nōdum abbreuiatam manū domini vt saluare nequeat. nec considerantes nondū diminutā pietatem altissimi quin iuuare valeat. habentes ʒelum dei. sed non ſm scientiam. dum ex compassione corporalis afflictionis. vel forte ex timore naturalis defectionis:dum alios vident viriliter agere:qd̄ ipsi iam dudū bonum ꝛ sanctū iudicabāt. ꝛ tn̄ non audebant inchoare:retrahunt homines ab operibus perfectionis. Dissuadent ea que excedūt statum vite cōmunis. destruunt sancta cōsilia diuine inspiratōis. quoꝝ consilia ratione vite quanto magis sunt auctētica:tanto magis inueniuntur piculosa. Alij dicunt ꝛ multū calli de ex antiqui hostis adinuentōne obijciunt. Si talia vel talia feceris sanctus ꝛ bonus religiosus ꝛ deuotus iudicaberis. Et cum i te nondum sit qd̄ esse ab alijs putaris:in cōspectu summi iudicis tua magna grauia ꝛ horrēda peccata cognoscentis:reus eris ꝛ amittis meritū operis:ꝛ simulator ꝛ hypocrita reputaberis. Talia ꝛ similia exercitia dicūt debent esse illorum q nihil mali fecerunt. q sancte ꝛ innocenter vixerunt:qui omnia ꝓpter deum dimiserūt. q toto tempore vite sue deo perfecte adheserunt. Sed ꝛ hos deo deuota ꝛ dilecta anima deuita:montem ascende cuꝫ maria. Paulus nō sine peccatis vixerat:nō diu deo seruierat qn̄ in tertium celum rapiebatur:ꝛ dn̄m facie ad faciem contemplabatur. Maria magdalena tota superba:tota ambitiosa:tota mundanis vanitatibus intenta:carnis cupiditatibus dedita longe post ad pedes iesu inter apostolos sanctos sedit. Et cum intentione deuota doctrinam perfectionis audiuit. Prima omnium in modico tpe videre deum meruit:alijsqꝫ verba veritatis

constanter ꝓposuit. Nō eni est personaꝝ deus acceptor: nō pensat nobilitatē generis. nō diuturnitatem tpis: nō multitudinem operis. sed feruorē ampliorem ꝛ charitatem maiorē deuote mentis. Non enim pēsat q̄lis aliquā do fuisti: sed qualis esse amodo cepisti. Aliter consulentiū consilia essent multū reprehensibilia si non excusarent simplicitate. licet non approbanda. Tu ergo o anima diuino semine grauida: fuge indocta consilia: si non habes oculos lynceos: noli abijcere humanos. melius est partem habē q̄ȝ toto carere: malum est perdē propter pdidisse. ꝛ stultum est nolle proficē propter defecisse. si nō potes saluari p inocētiā: studeas saluari p penitentiam. si non potes esse katherina vel cecilia non contēnas esse Maria magdalena vel egyptiaca. Si pdidisti iuuētutē: noli amittere senectutē. si vixisti in maris fluctib⁹: moriaris in littoris finib⁹. Igit si te sentis sctō ꝓposito dei dulcissimū filium iesum concepisse: predicta venena mortifera fuge: ꝛ festina desideria ꝛ affecta more parturientiū feliciter ad partum peruenire. Sed notandum est q̄ beata virgo non statim post conceptionem peperit filium. sed decursis nouem mensibus genuit christum qd non vacat mysterio. q: non est omni spiritui credēdū. Sed o aīa deuota: q̄n nouis illustrationib⁹ vel reuelationibus illustraris vel illuminaris insolitis inspiratibus: magne perfectionis propositis intrinsecus inflāmaris: non statim de tuo consillo ad opus propera. sed bene tecum ꝛ cum bonis ꝛ potissime cum illis qui in talibus sunt experti delibera. vtrum que inspirata sunt liceāt: deceant: ꝛ expediant. vtrum dictis prophetarū sint consona. vtrum doctrinis apostoloruȝ ꝛ sanctorum doctorum aliqualiter sint contraria. ꝛ etiam vtrum exemplis sanctorum sint similia vel dissimilia. ꝛ ad opus festina. vl' statim absoluas te ab his in tua conscientia. q: periculosum est tales inspirationes diu ꝛ frequenter in mente concipere. ꝛ tñ ad effectuȝ boni operis modicum vel nihil properare.

Secūda sollēnitas de natiuitate pueri iesu

Secūdo igit attende ꝛ considera q̄liter bñdict⁹ dei fili⁹ spūaliter nascatur in mente. Nascit. n. cū post sanum consiliū. post discussum sufficiēter negocium. post inuocatuȝ diuinum patrocinium: sanctum propositū pducit ad effectū. cū iam anima incipit agē: opere perficē: qd diu per tractauit in mente. cum iam incipit viriliter agē qd iam dudū ꝓponebat perficē. sed tñ sp formidabat inchoare. q: timebat deficere. In ista btīssima natiuitate angeli iubilāt. deū glorificant. pacē pdicant. Quia dum qd diu mente conceptum est ad effectū boni opis pducit: pax interior reformat. Non eniȝ in regno aīe pax diuina bene gerit: q̄n caro spūi ꝛ spiritus carni reluctat. q̄n spūs solitudinē: ꝛ caro affectat multitudinem. q̄n spiritū christus: ꝛ carnem mundus. q̄n spirit⁹ q̄rit qeteȝ contemplationis cū deo: ꝛ caro appetit honorem ꝑlationis in seculo. Econtra postq̄ȝ caro spūi subiugat. postq̄ȝ bonū opus qd diu per carnem est impeditū pducit ad effectuȝ. pax ꝛ exultatio interior reformat. In ista natiuitate non auditur clamor lamentabilis. nō sentit dolor lachrymabilis. non ꝑcipit cruciatus miserabilis. sed āmiratio de integritate. exultatio de nouitate. dei glorificatio de strennuitate. O q̄ȝ beata natiuitas: quam tanta sequitur angelorum ꝛ hominum iocūditas. O igit q̄ȝ dulce ꝛ delectabile esset naturaȝ operari si insania nos permitteret. qua sanata statim naturalibus gratia arridet. iaȝ experit q̄ verum est illud euangelicū dictū. Tollite iugum meum super vos. ꝛ discite a me q: mitis sum ꝛ humilis corde. ꝛ inuenietis requiē animabus vestris. Iugum. n. meum suaue est: ꝛ onus meū leue. Sȝ notandum est hic aīa deuota si te hec iocunda delectet natiuitas. debes esse primo maria. Nam maria interp̄tat amaꝝ mare: illuminatrix: ꝛ dña. Esto ergo amarum mare per lachrymosam contritionem. vt pro peccatis cōmissis amarissime doleas: vt d bonis omissis profundissime in

gemiscas. de diebus neglectis ⁊ perditis in-
cessanter te affligas. Esto scdo o illuminatrix p
honestam conuersationem: per virtuosam
operationem: ⁊ studiosam aliorum in bono
informationem. Esto tertio domina sensuu;.
carnalium concupiscentiarum. omniũ opera
tionum tuaꝝ: ⁊ oés actiones ſm rectum di-
ctamen rationis facias: ⁊ in omnibus tuá sa-
lutem ⁊ proximi edificationem: diuiná laudé
⁊ gloriam appetas ⁊ regras. Hec est illa
felix maria q̃ pro peccatis ꝑpetratis dolet, ⁊ i
gemiscit. que virtutibus fulget ⁊ clarescit. q̃
carnalibus delectationibꝰ dominaẜ. Ab ista
maria iesus christus cum gaudio: sine dolore
absq; labore spiritualiter nasci nó dedignaẜ.
Post hác felicé natiuitatem cognoscit ⁊ gu-
stat. q̃; suauis est dñs iesus. Reuera suauis
est: qñ nutriẜ sanctis meditationibus. qñ bal
neaẜ deuotis ⁊ calidis lachrymarũ fontibꝰ.
qñ inuoluiẜ castis desiderioꝝ velaminibus:
portaẜ sancte dilectionis in amplexibus. oscu
laẜ crebris deuotionis affectibꝰ. ⁊ ꝯfoueẜ in
interioris mentis finibus. Non eni ad h̃ na-
scitur vt abijciaẜ: sed vt cũ summa diligentia
more regalium infantium custodiaẜ. Hic
nota fidelis anima: ꝙ in te contingunt illa si-
gna spiritualiter que in christi natiuitate cõti
gerunt visibiliter. Multis eni signis ⁊ ꝓdi
gijs ſm doctorum sñiam ⁊ doctrinam est illa
benedicta natiuitas comprobata. Ná in ciui
tate romana muri templi pacis funditus cor
ruerunt. Sodomite in toto orbe morte subi-
tanea interierunt. Vinee engaddi illa nocte
floruerunt ⁊ fructũ balsami ꝓtulerũt. Fons
aque mutatꝰ est in fonté olei ⁊ fluxit vsq; in
tyberim: ⁊ manauit tota nocte illa. Stella ma
gna apparuit que formam pulcri pueri ha-
buit. ⁊ in capite crux splendebat. Tres soles
apparuerunt in oriente: ⁊ paulatim in vnum
corpus solare sunt redacti. In die media cir-
culus aureus apparuit circa solem. ⁊ in me-
dio circuli virgo pulcerrima puerum gestás
in gremio. Et quid plura. Istam natiuitatem
beatissimá angeli mirabiliter predicabant: pa
stores nunciabant: animalia bruta cognosce-
bant. Ecce iam vidisti qualibus signis ⁊ pro
digijs est visibiliter monstrata natiuitas sal-
uatoris. Sed iam aduerte diligenter fidelis
aĩa que cupis esse iesu mater ex gratia. vtrũ
in te spũaliter inouata sint hec signa: imutata
mirabilia: vt sic possis aliqualiter certificari
de hac natiuitate salutifera. Aduerte diligen
ter: considera frequenter an aliquid inte cor
ruerit. Templum hoc est appetitꝰ vane am
bitionis ⁊ superbie: vtrum ceciderit idolum
id est affectus false possessionis ⁊ auaricie.
Vtrũ ne adhuc incurrunt sodomite. s. carna
lis delectationis ⁊ concupiscentie. Hec sunt
quasi prima signa istius natiuitatis salutifere:
qñ iam aĩa se sentit euacuatam ab ambitione
per virtutem humilitatis. alienatá ab auari-
cia per desideriu; paupertatis. purgatá a ma
cula luxurie per amoré castitatis. Post hec
considera cũ magna diligétia: vtrum adhuc
floreat aliquid vinea balsami. i. multitudo san
ctarum affectionum: vtrũ fluat fons olei. i. de
tuo corde exeant opera misericordie. vtrum
ille tres soles. i. tres theologice virtutes ori-
anẜ in oriéte. in deuota mente. ⁊ vnianẜ in-
ter se mutua federatione. Vide etiam si stel-
la noue claritatis. i. diuie cognitionis adhuc
aliquid fulgeat. Si circulus aureus iuxta so-
lem. i. sancta affectio iuxta cognitionem ap-
pareat. Si virgo cum puero illic sedeat. i. si
oratio pura cũ deuotione sincera in affectio
ne permaneat. Post hec oĩa si adore; aĩalia
. i. ꝑfecte obediat sensitiua. Si querunt reges
. i. desiderijs ⁊ affectionibus nouis ad iesum
mouent virtutes intellectuales. Si angeli. i.
omnes habitus virtuosi per mentis hilarita
tem iubilent. propter mentis tranquillitatem
pacem nuncient propter cordis serenitatem
iesum predicent. Et postremo subtiliter consi
dera si pastores. i. sancte meditationes par-
uulũ natum iesum tibi datum in ꝑsepio inue
niant. Presepe est consciétia inferiꝰ clausa p
contemptũ mundanorũ. supius apta per desi
derium eternoꝝ. Hic est locus reqeióis pau

peris regis. Illic post natiuitatem a mr̃e reponit̃: ibi a pastoribus inuenit̃. O felix presepe quẽ contines. Regem glorie in te inuenio vt iumentũ: ⁊ refectorium angelorum. de te pascuntur bruta animalia. ⁊ reficit̃ anima deuota: te licet improprie tamen felicem predico: sed multo feliciorem dico deuotam conscientiam: que non est id quod tu per essentiam. Sed tamen continet spiritualiter quod tu continebas corporaliter.

¶ Tertia sollennitas de impositione nominis pueri iesu.

Ertio considerandũ q̃liter ille beatissimus infantulus spũaliter natus sit nominandus. Et puto ꝙ non potest noiari congruentius q̃ȝ iesus. q: scriptum est. Vocatũ est nomen eius iesus: qđ vocatum est ab angelo prius q̃ȝ concipe in vtero. Hoc est nomen sacratissimũ a ꝓphetis prophetatũ hoc est nomen virtuosum: gratiosum: gaudiosum: deliciosum: gloriosum. Virtuosum: q: superat hostes: congregat ciues: reparat vires: reuocat mentes. Gratiosum q: in ipso habemus fidei fundamentũ: spei firmamentum: charitatis augmentum: iusticie complementũ. Gaudiosum: q: iubilus in corde: melos in aure: mel in ore: splendor in mẽte. Nomen vtiqȝ deliciosum: qđ pascit cogitatum: lenit prolatum: vngit inuocatum: reficit scriptum: instruit lectum. Nomen reuera gloriosum: qđ dedit cecis visum: surdis auditum. sermonem mutis: vitam mortuis: ⁊ gressum claudis. O nomen benedictũ qđ ostendit tantũ virtutũ effectũ. O anima siue scribas siue legas: siue doceas: siue aliud quodcunqȝ operis facias: nihil tibi sapiat: nihil tibi placeat nisi iesus. Nomina igitur tuum infantulũ in te spiritualiter genitum iesus. Habeat sibi ꝙ nominat̃ dei filius: splendor glorie. imago substantie: verbum patris: virtus omnipotentis: heres vniuersoꝝ: rex regum: dñs dñoꝝ. Habeat sibi ꝙ dicit̃ christus. i. vnctus. ⁊ bene: q: in prophetam: vt claruit ĩ doctrine eruditione. in pugilem: sicut patuit in diaboli debellatione. in sacerdotem: sicut ostẽdit in patris reconciliatione. in regem: sicut monstrabit in premiorũ retributione. Habeat hec omnia sibi cum suis beatis cõmunia. Sit tantũ tibi iesus. i. saluator in huius vite incolatu ⁊ miseria. Saluet inq̃ȝ te a mundi vanitate que te impugnat. a demonis falsitate que infestat. a carnali fragilitate que te cruciat. Clama deuota inter tot huius vite flagella. O iesu saluator mundi salua nos: qui per crucem ⁊ sanguinẽ redemisti nos. salua inq̃ȝ dulcissime saluator confortando debilem: cõsolando flebilem: adiuuando fragilem: consolidando instabilem. Sed heu vnum est qđ cũ fletu referam: quod non vacat mysterio. ꝙ non statim vt nascit̃: circũcidit̃ ⁊ nominatur sed ꝭm legem dies octaua expectatur. Puto ꝙ per septenarium qui in octenario includit̃: vniuersitas diuinaꝝ ⁊ moralium ṽtutum cum vnitate ⁊ vinculo pacis figurat̃. Quia postq̃ȝ omnia per fortitudinem aduersa tolerauit. per iusticiam miseros ⁊ egentes sustentauit. per tẽperantiam concupiscentias superauit. per prudentiã mundi ⁊ antiqui hostis insidias declinauit. Adhuc postq̃ȝ per fidem deum oĩum creatorẽ intellexit. per spem in eum tanq̃ȝ remuneratorẽ in omnib⁹ operib⁹ suis aspexit: ꝑ charitatẽ cũ tanq̃ȝ omniũ bonorum largitorem toto corde dilexit. Et demum die octauo circũcisis ab anima omnib⁹ phantasticis imaginationib⁹: omnib⁹ vanis ⁊ inutilibus cogitationib⁹: pacatis omnib⁹ anime motib⁹ ⁊ inordinatis affectionib⁹: per exercitium contemplationis in dño dulciter requiescit. Tunc puer nominat̃. tunc dulce nomen iesus imponit̃. tũc eius dulcedo sentit̃ ⁊ gustatur. tũc experitur virtutem: tũc percipit iocunditatem. O quãtam sepi⁹ sensit dulcedinem post illam beatam nominis impositionem illa felix mater naturalis: ⁊ vera mater spiritualis: virgo maria. quando percepit in hoc nomine demonia eijci. cecos illuminari. infirmos curari: mortuos suscitari: miracula cumulari Sic certe tu o anima mater spũalis: merito

debes gaudē ⁊ exultare: qn̄ tu percipis in te
⁊ in alijs: qꝛ tu⁹ benedictus filius iesus demo
nes fugat in peccati dimissione. cecos illumi-
nat in vere cogitationis infusione. mortuos
curat: claudos sanat: paraliticos ⁊ cōtractos
rectificat in spirituali confortatione: vt iam ef
ficiantur fortes ⁊ viriles per gratiam: qui pri
us erant debiles ⁊ infirmi per culpam. O
q̄ꝫ felix ⁊ beatum nomen: quod tantam me-
ruit habere virtutem ⁊ efficaciam. Aliquan
do letificat. aliquando vsqꝫ mentis ebrietatē
infundit: ⁊ suá dulcedinem cómunicat.

¶ Quarta sollennitas de magorum ado-
ratione.

Quarta sollēnitas que cōsistit in ma
gorum adoratione. Postq̄ꝫ etiá ani
ma istum dulcissimū puerum p̄ gra
tiam spiritualiter concepit: peperit: ⁊ nomi-
nauit. tres reges. i. tres anime vires: que bn̄
reges dicunt: que iam carni principant: sensi
bus dominant. in solis diuinis studijs sicut
decet vere reges occupant. pueruꝫ iam per
effectus multiplices eis reuelatum in ciuita-
te regia: hoc est: in totius mūdi machina esti
mant esse querendum. Querūt igit meditat-
tionib⁹. requirunt affectionibus: interrogāt
deuotis cogitationibus. vbi est qui natus ē.
Vidimus stellam eius in oriente. vidim⁹ cla
ritatem eius fulgentem in deuota mente. vi-
dimus splendorem eius radianteꝫ in intimis
anime. Audiuimus eius vocem que est dul-
cissima. Gustauim⁹ eius dulcedinem que est
suauissima. Percepimus eius odorem sua-
uissimū. Experti sumus ei⁹ amplexū delicio-
sissimum. Iam herodes redde responsum.
ostende dilectum. monstra infantulū deside-
ratum. Propter tuam gloriam videndaꝫ nō
venimus propter tuam gratiam obtinendaꝫ
non properauimus. propter tuam maiestatē
adorandam non festinauimus. Tua eni gra
tia ipsius est factura. tua maiestas ipsius crea
tura. tua iocunditas sua est potentia. tua opu
lentia ipsius vmbra. tua nobilitas: tua magni
ficentia est sue infinite bonitatis ⁊ nobilita-
tis modica scintilla. In te inuenimus quo ip
sum cognoscimus: amamus ⁊ desideramus.
non in quo requiescere debeamus. Tu⁹ ho-
nor ⁊ decus est sui decoris nutus. Dic igitur
ne protrahas: vbi est qui natus est. Vbi est
ergo longitudo breuis. magnitudo leuis: alti
tudo subdita: latitudo angusta. Vbi lux lu-
cens: aqua sitiens. panis esuriens. Dic no-
bis vbi potentia regitur. sapientia instruitur.
virtus sustentatur: verbum patris lactatur.
Dic nobis vbi eternus dei filius infans in-
uenietur. Vbi splendor paterne glorie pan-
nis inuolutus cernitur. Vbi audiemus in cu
nabulis vagientem qui est miserorum con-
solatio. Vbi videbimus inter brachia infan
tulum baiulatum: qui est angelorum ⁊ homi
num: celorum ⁊ creaturarum omnium con-
seruator ⁊ solidatio. Hunc desideramus: hūc
querim⁹. O dulcissime o amantissime puer
eterne: infans antique: quando te videbim⁹
quando te inueniemus: quando ante faciem
tuam apparebimus. Tedet gaudere sine te.
delectat gaudere tecum ⁊ flere tecum. Om-
ne quod tibi est aduersum: nobis est molestū
tuum beneplacitum est nostrum indeficiens
gaudium ⁊ desiderium. O si tam dulce est
flere de te: q̄ꝫ dulce erit gaudere de te. Vbi
ergo es quem querimus. Vbi es quem in
omnibus ⁊ pre omnibus desideramus ⁊ af-
fectamus. Vbi es qui natus es rex iudeo-
rum. lex deuotorum: dux miserorum. lux ce
corum: vita morientium: salus eterna eterna
liter viuentium. Et sequitur responsio con-
ueniens. In bethleem iude. Bethleem do-
mus panis. Iuda confitens interpretatur.
Ibi enim christus inuenitur vbi post con-
fessionem criminum: panis celestis vite id ē
doctrina euangelica auditur: ruminatur: ⁊
deuota mente retinetur: vt opere impleat: ⁊
alijs adimplenda proponat. Ibi puer iesus
cum Maria matre inuenit: vbi post lachry
mosam contritionem: post fructuosam con-
fessionem: dulcedo celestis cōsolatiōis aliqn̄
inter abundantissimas lachrymas degusta-

tur. cū oratio quē pene desperantem inuenit: gaudentē ꝛ de venia presumentē derelinqt. O felix maria a qua iesus ꝯcipit. de qua iesus nascit: ꝛ cū qua tā dulciter ꝛ gaudenter iesus inuenit. Sed notandū est hic ꝙ iesus quesitus legit a regibus: ꝛ hoc vt ipʒ cū oī reuerētia adorarent. A doctoribus: vt ab ipso veritatis documēta cū sūma diligētia audirent. A sponsa vt sue suauitatis dulcedinē per secreta colloqa degustaret. A maria matre: vt ipm pditū repiret: ꝛ ab ea se amplius nō alienaret. Sic vos o reges: hoc est. deuote anie vires naturales: q̄rite cū regibus terrenis vt adoretis: munera offeratis. Adorate cū reuerētia: qꝛ creatoꝛ ꝛ redēptoꝛ ꝛ remunerator. Creator in naturalis vite formatōe. redēptoꝛ in spūalis vite reformatōe. remunerator in eterne vite collatione. O vos reges adorate cum reuerētia: qꝛ rex potētissimus. Adorate cum decētia. qꝛ magister sapiētissimus. Adorate cū leticia: qꝛ princeps liberalissimus. Adorate inqꝫ gaudēter: qꝛ est dux eqtatis. Adorate decenter: qꝛ est lux veritatis. Adorate feruēter: qꝛ est fax charitatis. Nec sufficiat vobis oratio: nisi cōcomitet oblatō. Offerte inqꝫ aurū dilectōis ardētissime. Offerte thus ꝯtēplatōis deuotissime. Offerte myrrhā ꝯtritōis amarissime. Auꝝ dilectōis ꝓpter bona collata. Thus deuotiōis: ꝓpter gaudia ꝑparata. Myrrham ꝯtritōis ꝓpt peccata ꝑpetrata. Aurū offerte eterne diuinitati. Thus anie sanctitati. Myrrhā corporis passibilitati. Querite etiā o reges cū doctoribus: vobis pandet secreta sue inscrutabilis sapie: vt ondat magnalia sue ammirabilis potētie: vt vos doceat beneplacita sue voluntatis ꝛ ꝯplacētie. Querite inqꝫ cū reuerētia quō oia tā potēter de nihilo creauerit. quō cūcta tā sapiēter in vniuerso ordiauerit. quō singula tā clemēter suo inestimabili bono decorauerit. Querite humiliter si hoī fas est i hac vita inuestigare qualiter ille tres ꝑsone coequales ꝛ coeterne subsistāt in vna ꝛ indiuidua substantia. ꝛ hoc i trinitate beatissima. Qualiter ille tres substantie videlicet carnis ꝛ anie ꝛ deitatis ꝯueniāt in vna ꝑsona. ꝛ h in christi incarnatione sacratissima. Qualiter ab eterno pater a nullo. filius a patre solo: spūssanctus ab vtroqꝫ. Ipse quē queris doctor est ꝛ cognitoꝛ oīs veritatis. a quo oīs veritas principaliter querit. Post quē veritas exemplariter ꝑducit. Ad quē omnis veritas finaliter reducitur ꝛ ordinat. Ipse est doctoꝛ qui docet oēm veritatē. Veritatē vite: quā in multis destruxit lutosa gulositas. veritatē doctrine: quā heu in plerisqꝫ excecauit voluptuosa vanitas. veritatē iusticie: quā effugauit ꝑiculosa auiditas. Querite ergo vos reges deuoti iesum: vt vos doceat oēm veritatē. Veritatē vite: vt sciatis qualiter vosipos vtiliter regere debeatis. Veritatē doctrine: vt cognoscatis qualiter subiectos laudabilit dirigatis. Veritatē iusticie: vt intelligatis q̄liter deo seruiliter seruiatis. Querite etiā iesum aliqn̄ cū sponsa dilectissima in orto deliciarū: vbi deambulat cū adolescētulis: vbi lilia colligit cū virginibus: vbi comedit fructus pomoꝝ suorū cū iuuenculis. Querite in cella vinaria: vbi cenam suā preparauit. ad quā suas specialissimas amicas: que sequunt eū quocunqꝫ ierit: tm̄ inuitauit. vbi precinget se ꝛ faciet eas discūbere ꝛ trāsiēs ꝑsonalit ministrat eis. vbi amministrat fercula varia de pinguedine sue eterne nobilissime ꝛ secretissime diuinitatis. vbi propinat pocula sue dulcissime ꝛ castitissime humanitatis. Certe illic bibūt amice: sed inebriant charissime. Querite tandem in cubiculo: vbi requiescit cū spōsa inter amplexus ꝛ oscula. vbi cubat in meridie quando splendoꝛ eterne veritatis tam luculenter lucet. ardoꝛ superne charitatis tam dulciter ardet. Ibi instillat auribus sponse secretissima sue ꝛ inscrutabilis sapientie. Ibi donat altissima munera sue summe ꝛ incomparabilis magnificentie. Ibi iocatur. ibi blanditur. ibi cōsolatur. ibi delictā alloquitur dicens. Pete quod vis: ꝛ dabit tibi. O qꝫ felices. q̄ iesum i h cubiculo secretissimo

inueniunt. q hoc cubiculū itrare psumūt. O q̄3 pauci eū in orto deliciaꝝ iueniūt. s3 pauci o:es in cella vinaria repiūt. paucissimi vo nō nisi secretissimi amici cubiculū itrare presumūt. Quia scriptū est. Adiuro vos filie hierusalē. ne suscitetis neq3 euigilare faciatis dilectam: donec ipsa velit. Nō sufficiat vos o reges q adhuc terrena sapitis. q adhuc tpalia disponitis: q iesum aliqñ post diligētē inqsitione3 in psepio inueniatis. Ura. n. pscia adhuc forte nō est facta ort9 deliciaꝝ. vbi floret sancte meditatiōes: redolēt ꝟtuose opatōes: vbi vigēt deliciose affectōes. Nec forte min9 pfecte dici pōt cella vinaria: vbi illa celestia fercula odorant: illa vina angelica gustant: qb9 amici aliqñ hic in terris psolant. S3 heu minime vt timeo dici pōt cubiculū oib9 creaturis abscōditū: soli spōso pparatū stratū τ ornatū: vbi spōsus cū sponsa: dilect9 cū dilecta reqescit iter secreta τ idicibilia sui familiaris oscula. vbi sepe audiunt talia τ ta3 archana. q qdē itelligunt: s3 nō dicunt. q: forte vel exprimi nequeūt: vl' ab hoib9 sm hoie3 viuētib9 pcipi nunq̄3 pñt. Si tñ ex abūdantia diuine pietatis aliqñ ip3 post fletū τ plāctū: post luctū τ gemitū. postpositūq3 seculare negociū ad modicū vidistis in orto deliciaꝝ: vl' forte qd magis verū est añ fores adhuc vobis clausas p foramē ispe ꝗstis in cellā vinariā. τ vidistis spōsu3 ornatū τ succinctū: trāseūtē: ministrātē: ppinātē suis amicis varia fercula τ vina deliciaꝝ: τ statim ignota τ icognita. nec adhuc ad talia admittēda: p ianitores expulsi τ repulsi fuistis. τ iterato heu ad solita τ mundana redīstis. S3 tñ post hoc ad cor reuersi: nō imemores illi9 iocūde societatis: quā gaudio cordis in orto deliciaꝝ aspexistis. Nec nō τ illi9 btissime iocūditatis τ sollēnitatis quā desolatā p rimulā ispexistis. de q nescio quale solaciū: sed tñ tale qd exupat oēs sensum: τ omne hui9 mūdi puiuiū p spiramentū modicū sensistis. Tūc cū maria matre iesu3 pditū cū dolore τ merore qrite. Currite cū planctu τ gemitu post iesum qrēdū. Querite tūc τ flentes dicite. O qñ te inueniem9 psolatorē quē expectamus. Qñ te inueniemus gaudiū nostrū qd desideramus. O si aia nostra adhuc redire sel' valeat: τ nō ad amplex9 τ oscula: saltē vbi redolet ortus deliciaꝝ: τ suauissime fragrat cella vinaria. Ia3 aia per teipsa3 qre dilectū tuū quē pcepisti: tu9 est fili9 que3 genuisti. τ qre dimisisti a quo tot' τ tam insolita gaudia suscepisti. O vos reges inclyti: vos pncipes τ defensores τ coopatores mei Uos hacten9 qsiuisti vt regē q vos sua gra coronaret. vt doctorē qui vos sua sapia illustraret. vt psolatorē q sua clemētia vos reficeret. Nūc supest vt ego qra3 filiū quem pdidi dilectū: quē amisi amantissimū iesum meum quē heu infelix τ misera in tēplo dimisi: post q̄3 demū ad vana τ falsa τ inania me puerti. Heu me derelictā τ desolata3 τ omni ignominia plenā reliquit. Quare suis cōsilijs nō acquieui. Quare in suis monit nō permāsi. Quādiu suā pñtiā per verā solationē sensi: affuit mihi ois boni abūdātia. q̄3diu ipsum habui oib9 bonis abūdaui. S3 heu q̄3 iselix τ q̄3 miserabilis: ppter pauptatē amisi diuitias. ppter aspitatē postposui delicias: ppter curā τ sollicitudinē dereliqui qetē magnam τ spūs dulcedinē: ppter alienū neglexi meipsum. ppter hoie3 regendū perdidi deū meū dilectū meū: psolatorē meū: dulcissimū iesu3 filiū meū. Quid ergo faciā: quo vadā: vbi qram. vt iterato ipsu3 iueniā. Aliquotiēs propter pdicta ipsu3 amisi. sed denuo adiuuante τ reuelante clemētissimo patre misericordiarū deo. in cui9 vinea laboro. cui9 volūtati de psilio maioꝝ deseruio. ad cui9 gloriā ampliādā me dulcis iesu solacijs per occupatione3 cordis sepi9 priuo. ppter cui9 honorē pseruādu3 varijs tribulatōib9 me expono. ipso ex solita pietate auxiliāte: perditū cū ingēti cordis gaudio post varios singult9 τ gemit9 etiam inter abūdantissimas lachrymas repperi τ iueni. O vtinam ipsu3 adhuc semel taliter inuenirem. puto q amplius nō dimitterem: s3 totis virib9 retinerē. Quid ergo faciā. Sur-

gam ⁊ querā quē diligit aīa mea: post q̄ꝫ oc
cupatiōes ⁊ sollicitudines dimittā: ad orādū
me ꝯferā. Et si hec nō sufficiūt: iter cognatos
⁊ notos .i. spūales ⁊ deuotos ipsuꝫ q̄rā. Ipsi
sunt in qbꝰ habitat. ipsi sunt cū qbꝰ moratur
qn̄ ab alijs amittit. Hi sunt cū qbꝰ tanq̄ꝫ i so
litudine latitat: qn̄ ipsuꝫ a me miser strepitus
cogitationū fluctuātiū fugat. Heu qn̄ illis si-
milis fui: tūc habui. tūc tenui. tūc amplexatus
⁊ osculatꝰ fui iesum: quē nūc curis distracta:
sollicitudinibꝰ occupata ⁊ afflicta lamētabili
ter amisi. Dicite ergo o vos religiosi: vos ab
stracti: vos solis diuinis meditatiōibꝰ dediti:
nuꝫ quē diligit aīa mea vidistis. Certe scio ꝙ
habetis: scio ꝙ bn̄ scitis. q̄ꝛ sentitis ⁊ gaudetis.
Reddite ergo in charite qđ nō amittitis: cō-
municate qđ non dimittitis. Et si in me ꝓpter
distractionē ad horā feruor dilectiōis tepuit:
habitꝰ tn̄ dilectiōis vt spero nō cessauit. Et si
ꝓpter occupationē familiarē dilecto allocu-
tionē itermisi: a charitate tn̄ ipsiꝰ nō recessi.
Et si ꝓpter ꝓximoꝝ vl' modicā edificationē
ipsi tota mētis intētiōe nō adhesi: desideriuꝫ
tn̄ reuertēdi in mēte habui. Et reuera vt veꝝ
fatear: nō ad gloriā dico: sed tn̄ ad reuocādū
ad dilectū ꝑditū hūiliter allego. nō ꝓpter me
um lucrū: sed ꝓpter suū ꝯsiliū: nō ꝓpter meā
ambitionē: sed ꝓpter suā eternā gloriā ⁊ ho-
norē: nō ꝓpter ꝑlatiōis laudē. sed ꝓximoruꝫ
salutē: curis ⁊ sollicitudinibꝰ dedita. Quare
ergo ꝓpt' hoc ꝙ pia itētiōe etiā q̄si ⁊ gemēs
facerē: dilecti p̄ntia saltē aliqn̄ etsi raro ꝯsola
ri nō deberē. Nō eēt equū. sed si fas eēt di-
cere iniustū ⁊ ipiū. qđ pijssimꝰ iesus nō sta-
tuit. qđ dīna lex nusq̄ꝫ approbauit. Sepe .n.
ꝓpter amici volūtatē dulcis amici p̄ntia iter
mittit: vt postmodū cū ampliori amboꝝ io-
cūditate reparet. Sic ⁊ ego ꝓpter ipsuꝫ aliqn̄
deserui. Si ꝓpter suā gloriā ampliādā: labo
res: ꝑsecutiōes: detractiōes: ipugnatiōes su-
stinui. Si his oibꝰ ⁊ his silibꝰ etiā vsqꝫ defe
ctū repleta fui. ⁊ ad ipsuꝫ gemens ⁊ amēs re
deo: nunq̄d ipsiꝰ solacio vt vl' modicū in tri-
bulatiōe respirē carebo. Quid ergo est. Di

lectꝰ meꝰ loquit mihi. Quid est qđ ꝑ ipsum
in euāgelio clamat. Venite ad me oēs q̄ la-
boratis ⁊ onerati estis: ⁊ ego reficiā vos. Nū
quid ego q̄ ꝓpter honorē eiꝰ diei pondus ⁊
estꝰ sustineo: saltē post laborē de micis q̄ ca-
dūt de mēsa dn̄oꝝ suoꝝ refici nō debeo. Ab
sit ergo ne solūmodo vobiscū o vos ꝯtēpla
tiui morabit dilectꝰ: ⁊ laborās agricola sit cō
tēptus ⁊ abiectꝰ. Opꝫ tn̄ sicut scriptura testa
tur: laborātē agricolā aliqn̄ de fructibꝰ celestis
patrie ꝑlibare. ⁊ h̄ ne deficiat in labore. Sic
apl'i iter varia opprobria: martyres iter fla-
gella: v'gines inter cruciatꝰ ⁊ v'bera: sense-
runt dilecti solacia. Ibāt gaudētes a ꝯspectu
cōcilij: collaudātes ⁊ bn̄dicētes dn̄m: q̄m di-
gni habiti sunt ꝓ noīe iesu cōtumeliam pati.
Sic ꝯfessores ⁊ heremite: mōachi ⁊ anacho
rete: post vigilias ⁊ ieiunia: iter lachrymas ⁊
gemitꝰ: senserūt diuina gaudia. Sic rectores:
doctores. ⁊ ecclesiaꝝ fideles ꝑlati: postq̄ꝫ la-
boribꝰ ⁊ curis sunt extenuati: de benignitate
dulcis iesu ipsoꝝ pijssime dulciter sunt corda
refecti. Nō .n. maria iesum frequēter habuit
sola. sed etiā a Martha post ꝑdicationē hi
lariter ⁊ gaudēter receptꝰ fuit. Ego ergo in
dn̄o ꝯfidēs: ⁊ de diuina clemētia tā multipli-
citer ꝓbata ⁊ exemplariter ostēsa ꝑsumens.
dulcissimū iesum aliqn̄ q̄rā cū maria matre i
tēplo: aliqn̄ cū spōsa i cubiculo. aliqn̄ cū disci
pulis i ꝯsistorio. aliqn̄ cū regibꝰ i diuersorio.
¶ Quinta sollennitas de ꝓsentatione pue
ri iesu in templum.

q Vinto ⁊ vltimo ꝯsideret fidelis aīa
qualiter natꝰ paruulus ꝑ diuersoruꝫ
opeꝝ ꝯsummationē: ⁊ nominatꝰ per
celestiū dulcedinū degustationē. ⁊ q̄situs ⁊ in
uentus: adoratꝰ ⁊ honoratꝰ: per spūaliū mu
neꝝ ꝑsentationē in templū sit ꝑsentandus do
mino offerēdus. ⁊ hoc per debitaꝝ gratiaꝝ
deuotā ⁊ humilē actionem. Igit postq̄ꝫ felix
anima mater iesu spūalis ꝑ istiꝰ benedicti fi-
lij cōceptionē purgata per penitentiā. postq̄ꝫ
aliqualiter iam post natiuitatem ꝯfortata per
gratiam. postq̄ꝫ etiā est iam per impositionē

benedicti noīs consolata medullitus. ⁊ tādez
in adoratiōe cū regibꝰ est informata diuinitꝰ
quid aliud restat: nisi vt in celt sancti hierusa
lem portet: ⁊ in templū diuinitatis presente-
tur deus: dei ⁊ virginis filiꝰ. Ascende igit spi
ritualis Maria: nō iam in mōtana: sed in ce
lestis hierusalē habitacula beate trinitatis ⁊
indiuidue vnitatis. Flecte humiliter mētis ge
nua in superne ciuitatꝫ palacia. Ibi ante thro
num eternitatis deo patri filiū tuū represen-
ta: laudando: glorificando ⁊ bn̄dicendo pa-
trem ⁊ filiū cum sancto spiritu. Lauda cū iu
bilo deū patrem: per cuiꝰ inspirationē bonū
ppositū concepisti. Glorifica cuz gaudio de
um filiū: per cuiꝰ informationē conceptū p-
positum ope perfecisti. Benedic ⁊ sanctifica
sanctū spiritū: per cuiꝰ ꝯsolationē in bono ex
ercitio hactenus perstitisti. O aīa deum pa-
trem in omnibꝰ donis suis ⁊ bonis tuis glo-
rifica. q: ipse est qui te de seculo per occultaz
inspirationem euocauit: dicens. Reuertere
reuertere sunamitꝫ: reuertere reuertere. De
um filiū tuū in oībus factis tuis magnifica.
Ipse enim est qui te de demonis seruitio per
secretam suā informationē liberauit dicens.
Tolle iugum meū super te. Iugum demonis
abijce. Iugū suū amarissimum: iugū meum
suauissimū. Iugum suū sequit cruciatus eter
nus ⁊ tormenta. iugum meum sequit fructꝰ
suauissimus ⁊ requies opulenta. Iuguz suuz
si qn̄ dulcedinem exhibet: falsa est ⁊ momen
tanea. s. dulcedo. iugum meū qn̄ dulcedinem
confert ⁊ leticiā vera est ⁊ salutifera. Ipse su
os seruitores modicuz aliqn̄ extollit vt i eter
num confundat. Qui aūt honorificat me sic
ad momentū humiliat: vt eternaliter glorie-
tur ⁊ regnet. Ista fuit doctrina qua te dei fili
us aliqn̄ per se: aliqn̄ p suos. doctores ⁊ ami-
cos reformauit. a demonis falsa persuasione
a carnis ⁊ mundi blanda deceptione libera
uit. Deum ⁊ spm̄ sanctū semper bn̄dic ⁊ san
ctifica: qui te per suā consolationē mellifluaz
in bono confortauit. dicens. Venite ad me
omnes qui laboratis ⁊ onerati estis: ⁊ ego re
ficiam vos. Qualiter enim o omnia tenera ⁊
delicata: fragilis ⁊ infirma: delicijs mundi as
sueta: gaudijs huius seculi tanq̄z fecibus vi-
narijs more porcorum inebriata. qualiter po
tuisses inter tot ⁊ tanta antiqui hostis retia.
inter tot falsa consilia. inter tam varia impe-
dimenta: inter tam inumerabilia amicorum
consanguineorum ⁊ aliorum propinquorum
a via morum vulnerantium iacula in bono
perstitisse. qualiter potuisses tot funibus pec
catorum circūamplexa in bono profecisse: si
non spiritussancti gratia fuisses misericordi-
ter adiuta ⁊ sepius dulciter consolata ⁊ refe-
cta. In ipsum igit refunde omnia opera tua:
tibi nihil retine. Dic cum pura ⁊ deuota mē
tis intentione. Omnia opera mea operatus
es domine. In conspectu tuo nihil sum. nihil
possum. de tuo munere est q subsisto. sine te
nihil agere possum. Tibi clementissime pa-
ter misercordiarum qd̄ tuum est offero. tibi
cōmendo: tibi cōmitto me indignam ⁊ ingra
tam omnibus donis tuis per te mihi collatis
humiliter recognosco. Tibi gloria: tibi gra-
tiaruz actio: o beatissime pater maiestas eter
na. q: me per tuam infinitam potentiam de
nihil creasti: te laudo: te glorifico. tibi gratias
ago: o beatissime fili: claritas paterna. q: me
per tuam eternam sapientiam de morte eter
na liberasti. te benedico: te sanctifico: te ado-
ro: o beatissime spiritus alme. q: me per tuā
benedictam pietatem ⁊ clementiam de pec-
cato ad gratiam. de seculo ad vitaz religio-
sam: de exilio ad patriaz. de labore ad requiē
de merore ad iocundissime ⁊ deliciosissime
beate fruitionis dulcedinem reuocasti. Quā
dulcedinem nobis dulcis iesus concedat.
Qui cum patre ⁊c̄.

Finit tractatus domini sancti bonauentu
re de quinq; festiuitatibus pueri iesu.

¶ Sanctus bonauentura ad dñam Blancam reginam hispanie de regimine anime.

P Rimum hominum necesse habes anima mea: altissime pijssime: sanctissime: de optimo deo sentire.

videlicet
Certa fide credendo
Attenta mente ꝯsiderádo.
Perspicaci rationis intuitu cum ámiratione perspiciédo.

Altissime quidem de optimo deo sentis.

Si cuncta
De nihilo creátis ⁊ suppoꝛtátis imensam potentiam.
Gubernantis ⁊ oꝛdinantis infinitam sapientiam.
Judicátis ⁊ retribuentis indeterminatá iusticiá.

Fideli pio ⁊ ꝑspicaci cótuitu. ⁊ credis ⁊ ámiraris ⁊ ꝑspicis. ⁊ extra te exiens: ⁊ intra te ingrediés: ⁊ supꝛa te transcendens: vt illud veraciter decantes. Exultauerũt filie iude ꝓpter iudicia tua dñe: qm̃ tu dñs altissimus sup omné terrá nimis exaltatus es super oés deos ⁊c̃. Pijssime de optimo deo sentis: si eiusdé misericoꝛdiá ammiraris: amplexaris ⁊ benedicis.

At sũme
Benigná i nr̃e hũanitatis ⁊ moꝛtalitatis assumptione.
Uiscerosá in crucis ⁊ moꝛtis perpessione.
Liberalé in spũssctí donatione: ⁊ sacramentoꝝ institutóe: cũ seipsuz cómunicet liberalissime in sacro altaris: q̃ten⁹ illud psal. ex aío cátes. Suauis dñs vniuersis ⁊ miseratóes ei⁹ sup omnia opera eius ⁊c̃.

Sanctissime de optimo deo sentis: si eiusdé inexplicabilé sancticaté aduertis miraris ⁊ laudas. atq3 illi cũ sctĩs seraphin: sanct⁹ sctũs sctũs ꝓclamas. Sctũs pꝛimo ꝗ est in seipso sanctitaté ita sũme ac purissime hñs: vt iposs ibile sit ipsuz aliqd nisi sctm̃ velle vl' approbare. Sctũs scd̃o ꝗ est sanctitaté ita ꝑfecte in alijs diligens: vt ipossibile sit ipsuz ꝟe sanctitaté seruãtib⁹ aut gr̃e dona subtrahẽ: aut glie ꝓmia denegare. Sctũs ⁊ tertio. ꝗ est ita seuere oppositũ sctitatis abhoꝛrens: vt impossibile sit ipsum pctá nisi abhoꝛrere: aut reprobare: aut impunita relinq̃re. O, si sic senseris: cum legislatoꝛe cantabis. Deus fidelis ⁊ absq3 vlla iniquitate: iustus ⁊ rectus.

Post hoc oculos tue mentis ad dei legez conuerte: que te iubet exhibere.

scilicet.
Altissimo coꝛ humile.
Pijssimo coꝛ deuotũ
Sáctissimo coꝛ illibatũ

Coꝛ inq̃3 hũile debes exhibere altissimo

Per
Reuerentiam in animo
Obedientiam in facto
Honoꝛificentiaz in verbo et signo: q̃tenus ẜm apl'icam regulam ⁊ doctrinam: omnia in gl'iam dei facias.

Coꝛ aũt deuotũ exhibere debes pijssimo

Per
Interpellationé feruentiũ ꝓcum
Degustationé spũaliũ suauitatũ
Actioné multipliciũ gratiaꝝ: vt aĩa tua iugiter ꝑ desertũ ascédat i deũ. sic ꝟgula fumi ex aromatib⁹ myrrhe ⁊ thuris.

Coꝛ ꝟo illibatuz exhibẽ debes sctissimo spõso: vt nullus i te regnet: nec sensu: nec ꝯsensu: nec affectu coꝛpee voluptatis applausus: nullus terrene malignitatis affect⁹: q̃ten⁹ omni exclusa macula pctĩ: possis cum psalmista cátare. Fiat coꝛ meũ imaculatũ in iustificatóibus tuis vt nó ꝯfundar. Attẽde ḡ diligenter ⁊ vide si hec oĩa a iuuentute ẜuasti. O, si hec in ꝯscia reppẽris: nó tibi hoc attribuas: ẜ3 dono dei: illiq3 gr̃as agas. O, si te iuenis sel' aut pl'ries in hoꝝ aliq̃ vl' plurib⁹: vl' foꝛte in oíb⁹ aut ḡuit' aut leuit' deliq̃sse: siue ꝑ ĩfirmitaté: siue ꝑ ignoꝛátiá: siue ex certa scia. inenarrabilib⁹ gemitib⁹ studeas recóciliari đo. Et ad exhibédá emédá illi spm̃ ꝯtritũ assume vt possis cũ penitéte veracit' cátare. ⁊ psallere. Qm̃ ego in flagella paratus sum. ⁊ doloꝛ meus in conspectu meo semper.

Debet aũt doloꝛ animi duos habere comites: vt sit purgatiuus aíe: ⁊ placidus dei.

scilic3
Timoꝛem diuini iudicij.
Ardoꝛem interni desiderij.

Ut recuperes — Timendo cor humile / Desiderando cor deuotū / Dolendo cor illibatū

Time igit diuina iudicia: que sunt abyssus multa.

Time inq̄ — Vehementer: ne forte q̄q̄ si aliqualiter penitens adhuc displiceas. / Vehementius: ne post h deū offendas. / Vehementissime: ne finaliter a deo discedas. semp carēs lumine: semp ardens igne: nunq̄ carens time: nisi p veram penitentiā in gr̄a finali decedas. vt sic cū ꝓpheta decantes. Confige timore tuo carnes meas. a iudicijs enim tuis timui.

Dole quoq₃ ⁊ satage propter commissa peccata.

Dole inq̄ — Vehementer propter annihilationem omnis boni diuinitus tibi dati. / Vehementius ꝑpter impugnationem christi pro te nati ⁊ ꝓ te cruci affixi. / Vehementissime ꝑpter vilipensionē dei. Cuius transgrediendo leges.

Tu — Inhonorasti maiestatem / Denegasti veritatem. / Offendisti bonitatem.

Totūq₃ vniuersum — Debilitasti / Deformasti / Deordinasti: dū diuinis aduersando statutis imperijs ⁊ iudicijs omnibus tibi seruientibus ꝑpter deum.

Abusa es — Naturis / Scripturis / Iusticijs / Misericordijs / Donis gratuitis ⁊ p̄mijs repromissis.

Quibus diligenter ꝯsideratis: luctum vnigeniti fac tibi planctū amarū: ⁊ deduc quasi torrentē lachrymas p diem ⁊ noctē. non des requiem tibi: nec somnū oculis tuis.

Desidera nihilominus diuina charismata diuini amoris in deum conscendens: qui te peccantem.

Tam — Patienter sustinuit / Longanimiter expectauit / Misericordit ad pniaz r̄duxit

Tibi — Concedēdo veniam / Infundendo gratiam / Promittendo coronā

Dum tamen eidem impēdas vel potius ab ipso suscipias eiq₃ rependas sacrificium contribulati spiritus: cordisq₃ contriti et hūiliati.

Per — Compunctionem amarā. / Cōfessionē veridicam / Satisfactionem condignā

Deside ra inq̄ — Vehementer diuinam complacentiam per largam immissionem sancti spūs. / Vehemētius diuinā ꝯformitatem p expressam imitatōez christi crucifixi. / Vehementissime diuinā cōprehensionē p apertam visionē patris eterni: vt veraciter cum ꝓpheta decātes. Sitiuit anima mea. quando veniam ⁊ apparebo añ faciem ei.

Porro vt hunc spiritum vite timoris et doloris ⁊ ardoris acquiras intrinsecus. exerce te foris ad

Oimodā — Modestiā / Iusticiā / Pietatem

Quatenus iuxta documētū apostoli abnegans impietatē ⁊ secularia desideria: sobrie ⁊ iuste ⁊ pie viuas in hoc seculo.

Exerce itaq₃ temetipam ad oīmodā modestiam: vt iuxta apostoli doctrinā modestia tua nota sit omnibus hominibus.

Ad modestiam inq̄ parsimonie.

In — Victu ⁊ vestitu. / Somno ⁊ vigilia / Ocio ⁊ labore: vt ī nullo excedas.

Ad modestiam discipline

Silentij ⁊ loquele.

Per mo- Meroris ⁊ gaudij.
deramé Mansuetudis ⁊ rigoris. iuxta
qđ oportunitas exigit ⁊ recta rõ dictat.

Ad modestiam honestatis.

Gloriationem
Per Ordinationem.
Compositionem

Actuũ motuũ gestuũ
scilicet Vestimentoꝝ seu habituũ
Membroꝝ ⁊ sensuũ. iuxta
q̄ moralis honestas ⁊ regularis obseruátia id exposcit: vt merito sis ex illoꝝ numero q- bus apostolus dicit. Omnia honeste ⁊ ſm ordinem fiant in vobis.

Exerce te quoq3 ad iusticiá: vt tibi illud ꝑpheticũ possit veraciter aptari. Propter veritaté ⁊ mãsuetudiné ⁊ iusticiam ⁊c̃.

Ad iusticiam inq̄3 integram.

zelum diuini amoris
Per Obseruátiá diuine legis
Desideriũ fraterne salutis.

Ad iusticiam ordinatam

Obedientiá ad ſupiores.
Per Societatem ad pares
Castigatõem ad inferiores.

Ad iusticiam perfectam: vt

Veritati ꝯsentias.
Omni Bonitati faueas
Malicie aduerseris: tam
mente: q̄3 verbo: q̄3 ope: nihil agens alij qđ tibi nolis fieri. nihil negans alij qđ tibi velis impendi. quatenus illoꝝ sis imitatrix ꝑfecta quibus dicit̃. Nisi abũdauerit iusticia vestra plus q̄3 scribaꝝ ⁊ phariseoꝝ nõ intrabitis i regnum celorum.

Exerce te tandem ad pietatem. q: vt dicit apostolus. pietas ad omnia valet ꝑmissiõe3 habens vite que nũc est pariter ⁊ future.

Ad pietaté inq̄3 diuini cultus attente ⁊ deuote ac reuerenter.

Horas ꝑsoluendo canonicas
ac quotidiana ꝯfitendo pecca
ta ⁊ deplorando.
scilicet Sacratissimá ꝑ tpe euchari-
stiam sumendo.
Quotidie missam audiẽdo.

Ad pietatem saluationis animarũ.

Adiuuando ꝑ orõnum frequentia3.
Nũc Per sermonũ informationem.
Per exẽploꝝ incitamenta: vt qui
audit dicat veni. Hoc tñ sic sapiẽter oportet fieri: vt salutis ꝓprie dispẽdiũ nõ incurras.

Ad pietaté releuatõis corꝑaliũ nc̃citatum.

Supportãdo patienter.
In Cõsolando amicabiliter
Subministrando humiliter: hilarit̃:
⁊ misericorditer. Vt sic diuiná impleas legẽ cũ dicat apostolus. Alter alterius onera portate: ⁊ sic adimplebitis legẽ christi. Ad q̃ oia ꝓsequenda: super omnia credo valere memoriá crucifixi. vt dilectus tuus tanq̄3 fasciculus myrrhe inter mẽtis tue vbera iugiter cõmoretur. Qđ ipse prestare dignetur: q̄ est benedictus in secula. Amen.

Finis.

¶ Epistola sancti Bonauenture ad mgr̃m innominatũ eliminans errorẽ contra regulá beati Francisci: dño respondente per seruu3 suũ sanctum Bonauẽturam.

Innomiato magistro frater Bonauẽtura Spm̃ intelligentie veritatis. Proponis charissime vt tibi tres articuli de regula fratrum minoꝝ absoluant̃. d' quibus te ostendis pluribꝰ rõnibus dubitare. s. de pauꝑtate. labore manuũ: ⁊ studio scholariũ ⁊ magistro. Cũ enim regula dicat q̄ frẽs nõ recipiát pecuniá ꝑ se vel ꝑ interpositá ꝑsoná. ⁊ rursum. nec locum nec aliq̄m rẽ sibi appropriẽt. vident̃ tibi frẽs in hoc regule contrarie. cũ tibi videant̃ pecuniá ꝑ interpositá ꝑsona3 recipe. libros habere ⁊ domos. cũ nõ possint harũ reꝝ quas habẽt dños assignare. In labore ẽt manuũ sibi iniuncto vt videt̃ sub ꝑcepto: culpabiles tibi vident̃. cũ nec laici laborẽt in opibus mechanicis: nec clerici manu ꝓpria in libris scri

bēndis.quin potius cū magnis sumptib⁹ fa-
ciunt eos scribi.acsi apud se haberēt numis-
matū ꝑcussores. Postremo in studio ⁊ ma-
gisterio frēs cōdemnas:cū regula dicat ꝙ n̄
curent nesciētes:litteras discere. Fratres ple
rūq3 tā clerici q̄3 magistri q etiā in seculo pa
rū aut nihil de ph̄ia audierūt:studēt:recitāt:
scriptitāt.imo qd̄ plus est laniāt:dissipāt:edi
ficant. Nec videt̃ tante humilitatis ꝓfessori
bus posse cōpetere nomē magistri.cū h̄ vi-
deat̃ dñs in euāgelio suis discipulis inhibe-
re:quoꝝ nos dicimur imitatores tanq̄3 ꝓfes
sores euāgelij iesu christi. Hec vt asseris tibi
in corde de statu ⁊ salute fratrū scrupulū ge-
nerant.⁊ tuam ꝯsciam inquietant. Sup hec
addis assertionē quorūdam.qui tibi nisi sunt
hanc ꝯsciam de fratribus fabricare. Inten
de igitur in ea que dicturus sum.dabit enim
tibi dñs precibus gloriose virgis ⁊ beati frā
cisci rectum in omnibus intellectū. Sup-
ponis ꝙ regula paupertatē precipit.cōmen-
dat laborē:vetat curiositatem. Suppono ⁊
ego:detestans ob hoc receptiones pecunia-
rum.ꝓprietates libroꝝ ac donorum. Vitupe
ro ⁊ ego.imo nos omnes persequimur for-
titer ⁊ culpamus. In hoc conuenimus.s3 ꝙ
fratres tales credis:aut si nō credis dubitas:
in hoc penitus dissentimus. Nec enim h̄ cre
do nec dubito:certū habens oppositū tanq̄3
verum. Non q: nullus in ordine talis sit qui
non possit culpari in aliquo predictorum:cu3
nec in.xij. apostolis talis perfectio potuerit
reperiri.sed cōmunitatem status de qua ⁊ tu
iniungis defensanda3 assumpsi. Vide igi
tur quid sentire debeas de receptione pecu-
nie. Testificor coram deo quoniam veritate3
sum expressurus s̄m meam consciam in om
nibus que subiungam. Non credo te aliqua
tenus dubitare:quin paupibus quantūcūq3
extremam vouerint paupertatē liceat recipe
re elemosynam:nisi velint se occidere.qd̄ si
nephas est licet hoc fratribus.qd̄ nullus sane
mentis ignorat. Non est igitur contra coru3
ꝓfessionem.si quis diues homo hanc eis mi
nistrat manu propria. Qd̄ si noluerit pot̄ si
eis ministrare per manū serui sui. Qd̄ si ille
seruus nō possit:sed cōmittat alij:quare non
liceat per manū tertiam:nō videtur. Quare
etiam vsq3 ad decimā manū non potest:non
video. Q3 si diues habens pecuniā dat vi-
ctum aut vestitū fratribus necessariū.nonne
potest ipse manu sua emere:nōne pōt ipe pe
cuniā pro emptione alij ꝯmittere:⁊ sic ꝑ mul
tas manus in vsus fratrū expendere pro re-
leuandis eoꝝ necessitatibus sine offensione
fratrū. Quis sane mentis hoc dubitat.cum
pecunia ita sit dñi cū cōmittitur persone iter
medie acsi ipse dñs eam manu ꝓpria cōser-
uaret. Nisi forte quis ita disipat vt dicat ꝙ
pecunia in manu seruientis posita transeat ī
eius dominiū:⁊ desinat esse dñi. qd̄ penitus
absurdū est. Q3 si dicas ꝙ dñs simpliciter ⁊
absolute dare intendat fratribus.dico ⁊ ego
ꝙ nullus sane mentis dare intendit fratribus
nisi ꝓut cōpetit regule ⁊ ꝓfessiōi eoꝝ. Quis
enim darei elemosynā vt eo faceret perdere
vitā eternā. Dat ergo eo modo quo fratrib⁹
expedit.s.cōmittendo alicui qui ꝑ se eā dispē
set in his rebus quas fratribus licet accipe:⁊
sic pecunia illa ꝑ quorūcunq3 manus trāseat
nullo modo spectat ad fratres.q: semꝑ ē pri
mi dñi. Et est ꝑ hoc manifestū:ꝙ nec per se:
nec ꝑ interpositā ꝑsonam eā recipiūt. Fateor
coram deo ita esse veꝝ ī ꝯsciētijs fratꝝ. Q3
si mihi forte non credis.tñ ipsi dño pape.q ī
vtroq3 iure peritus.ordinis ⁊ perfectionis
emulator:qui vt ipse testat̃ in ꝯditione regu
le beato francisco astitit.⁊ eius plenū intelle-
ctū agnouit. Qui requisitus a fratribus dic̃.
ꝙ fratres volētibus sibi elemosynas facere
possunt fidelē aliquē presentare. Qui taliter
ꝑsentatus:nō est eoꝝ nūcius:sed illius poti⁹
cuius mandato solutiōem facit.seu recipient̄
eandē. Hec sunt verba ipsius. Quis ita desi
pit.vt si dicā alicui.iste fideliter exequet̃ vel
custodiet qd̄ ei cōmittes.ꝙ ꝓpter hoc qcqd
ille acceperit fiat meū.cū etiā licet hec verba
non semꝑ exprimant̃:sꝑ tñ habent̃ in corde:

⁊ semꝑ ab aliꝭ credimus sic accipi. Quis ğ tā improbus vt impugnaret hāc veritatē: ꝑ tantoꝝ viroꝝ ꝯsciam sanā ⁊ discretā. ꝑ tantam rei euidentiā: ⁊ vt nihil desit per sedem apostolicā ꝯfirmatam. Certus sum ꝙ talis portabit iudiciū. De libris ⁊ vtensilibꝰ qd sentias audi. Clamat regula expresse imponens fratribus officiū predicādi. qđ nō credo in aliq̄ alia regula repiri. Si igiꝭ ꝑdicare nō debēt fabulas. sed verba diuina. ⁊ hec scire nō possunt nisi legāt. nec legare nisi habeant scripta. planissimū est ꝙ de pfectione sic est habere libros sicut est predicare. Et sicut nō obstat ordinis paupertati hr̄e missalia ad cantandū missas: ⁊ breuiaria ad horas dicendas. sic nō obstat ⁊ biblias ad v̄ba diuina ꝑdicanda. Licet igitur libros habere. Sꝫ nunquid regula sibi ꝯ̄ria est que alibi mādat nihil habere. Absit h̄ vt in ea sit ꝯ̄rietas aliq̄ sicut nec falsitas. cū tota de fonte euangeliꝭ sit extracta. sicut mihi qui paꝝ noui facile esset ostendere. Dico ergo ꝙ fratribus hoꝝ concessus est vsus. sed vetaꝭ appropriatio. Naꝫ nō dicit regula. Fratres nihil habeāt nec aliqua re vtanꝭ qđ esset insanū. sed ꝙ nihil sibi approprient. Cui igiꝭ hoꝝ ꝑprietas assignabitur. Sic r̄ndeo ego ꝙ cuiuscunqꝫ sit: nō est mea nec ordinis: ⁊ hoc mihi sufficit ad mee conscientie puritatē. Ne tm̄ hoībus fugā parare videar: dico haꝝ reꝝ mobiliū gubernatori ⁊ protectori ordinis cardinali ꝑtātēꝫ ⁊ auctoritatē ⁊ ꝑuidentiā a dn̄o papa esse cōcessam. Sicut enim dn̄s papa ait: nec vendi debent mobilia. vel extra ordinem cōmutari q̄ quo modo: nisi ecclesie romane cardinalis q̄ fuerit ordinis gubernator super h̄ auctoritatē prebuerit ⁊ assensum. Sed dicis. Nunquid qui biblias dant fratribus intendunt eas dare pape aut cardinali. Dico ⁊ ego. Nūquid pater qui dat bibliam filio intendit labefacere ordinem filiꝭ: ⁊ filiū suū facere filiū diaboli. Credo te dicere ꝙ non. Dat igitur filio intendens ꝙ ordinis paupertas sit penitus illibata. ac per hoc vt ordo vtatur proprietas autem sit eius cuius decreuerit pastor ordinis ⁊ ecclesie. At nō credis ꝙ si pater non possit filio librū dare nisi per manū alicuiꝰ: de quo presumeret ꝙ non esset filiꝭ sui predator: sed pastor. vtiqꝫ daret vt filio ꝯmodaret ad vsū. Et in hoc melius prouisum est ordini dn̄o faciente. Nā si libroꝝ ꝑprietas remaneret penes pentes: sic ministri non possent auferre fratribus libros. ⁊ essent quasi perpetui ad vitā. Nunc aūt ordo nihil sibi appropriat in libris: dum ministri libros nec vēdere nec alienare auctoritate propria possunt. nec fratres subditi possunt: dum frequenter resignant: ⁊ eis pro voluntate ministrorum assignantur ⁊ auferuntur. Certus sum ꝙ hec est cōscientia fratrum. Vt autem nihil remaneat audi de dominibus. Dico domos non esse fratꝝ Sed si de solo q̄ris. Dico ꝙ dantium est ⁊ patronorum. Si de edificiꝭs: pari rōe edificantium vel eoꝝ quoꝝ est solū. q̄a cedit solo vnius si vnus edificat: vel pluriū si plures. Mentior etenim si nō dn̄s papa dicit in regula. saluo locoꝝ ⁊ domoꝝ dn̄io illis ad q̄s noscꝭ ptinere. In loco intelligens solum. in domibus edificia superaddita. Unde nec appropriamus nobis solū: cū dicamus esse illorum qui danꝭ impensas. vel cedit solo. Nec etiā vsus appropriamus: nisi ꝑ volūtate eorum qui fratribus ꝯcedunt ꝑdicta. Certus sum enim ꝙ hec est ꝯscientia fratrū. Nō obstat si aliq̄n vidisti contrariū: qđ non credo. q: indiscretio vnius nō ad oēs debet nec ad singulos retorqueri. Si dicis nos tanq̄ȝ aduenas ⁊ peregrinos debere ire de domo in domū. parcat illi deus q̄ primo hāc stulticiaꝫ cogitauit. Nōne btūs franciscus edificauit loca. Nunquid tanq̄ȝ pegrinus ibat quotidiē vnā dietam. Nūquid btūs petrus cū dicat in canonica sua. obsecro vos tanq̄ȝ aduenas ⁊ pegrinos ⁊c̄. voluit ꝙ oēs transirent de domo in domū. Cū enim dicat ecclesiasticus. vita neq̄ȝ hospitari de domo in domuꝫ. Tam petrus q̄ȝ franciscus filiꝭs ⁊ discipulis suis non sanctam vitam sed neq̄ȝ imposuis-

sent.si ſm predictū intellectū nos similes esse
ꝑegrinis mādarēt.Sed hoc dictū intelligit:
vt nō currat similitudo quattuor pedibus:ſꝫ
vt domos in quibus habitamus parū diliga
mus.nec ꝓprias reputemus:sicut ꝑegrinus
qui transit in patriam domū nō diligit in via
tanq̄ꝫ ꝓpriā.sed vtit tanq̄ꝫ aliena. Qui alit
sapit ipsa sua insipientia manifestat ꝙ nihil
omnino sapit.Quō ergo posset esse regimē
⁊ ordo ꝑlatoꝝ:qui ita districte manet in ordi
ne beati frācisci:si oēs essent instabiles ⁊ va
gabundi ꝑ orbē.Hoc vero sentit:q nihil vi-
dit de ordine. Ueniam ad laborē manuū:
vbi taliter insistis.vtrū sit ꝯsiliū vel ꝑceptuꝫ.
Ego aūt dico ꝙ non intendere beatum fran
ciscum manualē laborem nec precipere nec
consulere nec monere:sed supposita ammo-
nitione apostoli fratribus nimis vel minus
sollicitis ad laborē dat formā laborādi. Qui
dam enim sic intendebant labori manuali:vt
necaret in eis deuotio orōis.Qđ q: pericu
losum erat:cum actiua debeat deſuire ꝯtem
platiue:dedit eis formā sanctissimus pater.
vt sic laborent qui laborare vellēt scirent et
possent:vt sancte orōnis ⁊ deuotionis spm̄ n̄
extinguant.Hoc enim sequit in textu regule
īmediate.Unde attende ꝙ non dicit ꝑcipio
vel ꝯsulo fratribus ꝙ laborēt:sed quibus đ
dit dn̄s grām.qđ nō solum includit potentiā
sed voluntatē laborandi.Sicut si diceret. fra
tres quibus dedit dn̄s grām lachrymādi la-
chrymenť ita modeste ꝙ oculos nō amittāt.
non preciperet lachrymari.sic nūc intelligit.
Ipse autem de labore manuū vim nō facie-
bat:nisi ꝓpter ociū declinandum.Quia cuꝫ
fuerit regule obseruator perfectissimus:non
credo ꝙ vnq̄ꝫ lucratus fuerit de labore ma
nuū.xij.đ.vel eorū valorē fratres.sed potissi
me ad orationem monebat.Non enim vo-
lebat ꝙ illā extinguerent ꝓpter lucrū. Un-
de ꝓuincialibus ministris relinquit ꝙ nō ꝑ
mittant fratres suos ociosos.Ego vna tecuꝫ
si qui tales sunt iudicio arguēdos.⁊ verberi
bus puniēdos tanq̄ꝫ ſuos malos ⁊ pigros.
Non tn̄ ꝓpter hoc tibi displiceat:q: satis ibi
inuenies copiā laborandi tā in studio verita
tis:q̄ꝫ in exercitio humilitatis:pietatis:⁊ cu-
iuslibet alterius virtutis.Nā fratrū elemosy
nas querere:coquinam facere:infirmis ſui-
re.scutellas lauare:⁊ in oībus humilitatꝭ ex-
ercitijs laborare:que dulciora fratribus sunt
q̄ꝫ multa officia dignitatis. Sed quid di-
cemus de ascendentibus ad cathedram:cuꝫ
regula dicat ꝙ nō curent nescientes:lr̄as di-
scere ⁊c̄.cum etiā euangeliū dicat ꝙ nolim⁹
vocari magistri.Dico ego ꝙ regula non ve
tat studiū litteratis.sed illr̄atis ⁊ laicis. Uult
enim iuxta apostolū.ꝙ vnusq̄sqꝫ in ea voca
tione qua vocatus est ꝑmaneat.vt ad clerica
tum de laicatu nullus ascendat.necvult ꝙ cle
rici fiant laici studiū recusando.Alioquin ip
se trāsgressor fuisset:qui cū paucas lr̄as sci-
ret.postmodū in litteris ꝓfecit in ordine:nō
solū orando sed etiā legēdo.Un̄ vt scias q̄n
tum sibi placuerit studiū sacre scripture:au-
diui ego a fratre qui vidit.ꝙ cū nouū testam̄
tū venisset ad manus suas.⁊ plures frēs nō
possent simul habere diuidebat ꝑ folia.⁊ sin
gulis cōmunicabat:vt oēs studerēt nec vn⁹
alterum impediret.Clericos etiā quos reci-
piebat ad ordinē in summa reuerentia habe
bat:⁊ in morte mandauit fratribus ꝙ docto
res sacre scripture in sūma reuerentia habe-
rent:tanq̄ꝫ illos a quibus recipent ꝟba vite.
Un̄ cum nomē doctoris veneraret intellige
bat hoc euāgeliū nō vetuisse.alioquin paul⁹
apostolus euāgelio ꝯtradiceret:qui se prima
epistola ad thimo.magistꝝ gentiū vocat.qđ
maioris impudentie videt q̄ꝫ si ab alijs vo-
caretur.Dico ergo:ꝙ ſm euāgeliū pompa
huius nōis ꝯdēnāda ē ⁊ nullatenus appetē
da.sed officiū assumendū.Quos enim ma-
gis decet euangeliū docere:q̄ꝫ qui euāgeliū
ꝓfitentur ⁊ seruant.Nā cum dicat euange-
liū.qui fecerit ⁊ docuerit hic magnus voca-
bitur in regno celoꝝ.Quis sane mentis di-
cat vt magister ⁊ frater alexander diues de-
buerit predicare ⁊ docere.beati paupes spū.

⁊ pauper effectus debuerit reticere. Certe si
fratres deceet adiscere ⁊ ruminare tanq̃ꝫ mū
da aīalia verba diuina. ⁊ sibiipsis sufficiunt
in docendo. quis tā stultus est vt dicat: ꝙ do
ctrinā quā eos decet facere ⁊ docere debeāt
a nō facientibus mēdicare. Condēno igitur
tecū in magisterio pōpam. sed cōmendo of-
ficiū. Dāno frēm minorē pōposum. ⁊ dico
eū magisterio penitus indignū. sed cōmēdo
studiosum. credens ꝙ nulli magis q̃ꝫ tali cō
petat auctoritas docēdi euāgeliū iesu christi.
Restat igit̃ vt de philosophantibus aliquid
subiungamus. Audi charissime: sicut in cete
ris. sic ⁊ in hoc pariter cōcordemus. Fateor
displicent tibi curiositates: displicent ⁊ mihi.
⁊ displicent fratribus bonis: ⁊ displicēt deo
⁊ angelis suis. Nec defendo circa scripta pu
erilia mussitātes. sed detestor eos pariter te-
cum. Unde ⁊ tibi ⁊ mihi consulo vt habea-
mus zelū sm̄ scientiā: nec detestemur plꝰ q̃ꝫ
oportet. Fortasse enim inter peccata minuta
⁊ venialia computādū est. Uix enim grana
absqꝫ paleis colligi possunt. ⁊ verba diuina
sine verbis humanis. Hec aūt oīa separant̃
per zelū cōpunctōis ⁊ fletū deuotionis q̃ fa-
ciunt triticū veritatis a verboꝝ paleis sepa-
ri. Et fortasse vident̃ aliqui curiosi: q magis
sunt studiosi. Si quis enim studeret in dictis
hereticoꝝ: vt eoꝝ sentias declinando magis
intelligeret veritatē. nec curiosus nec hereti-
cus sed catholicus esset. Cū verba phōrum
aliqñ plus valent ad intelligētiā veritatis et
errorum cōfutatōnes: nō deuiat a puritate in
his aliqñ studens. maxime cū multe sint con
clusiones fidei. que sine his terminari ñ pos
sunt. Unde si velimus nimis stricte iudicare
fortasse ipsos sanctos qd̄ impiū est iudicabi
mus curiosos. Nā nullus melius naturā tē-
poris ⁊ materie describit q̃ꝫ Augustinus in-
quirendo ⁊ disputando in li. confessionum.
Nullus melius exitus formaꝝ ⁊ ꝓpaginē
reꝝ q̃ꝫ ipse super gene. ad lr̄am. Nullus me
lius questiones de aīa ⁊ de deo q̃ꝫ ipse in li.
de tri. Nullus melius naturā creationis mū
di q̃ꝫ ipse in lib. de ci. dei. Et vt breuit̃ dicam
pauca aut nulla ponūt magistri in libris suis
quin illa reperias in libris Augustini. Lege
Augustinū de doctrina christiana. vbi ondit
qd̄ nō potest intelligi sacra scriptura sine ali
arum scientiaꝝ pitia. Ostendit etiā ꝙ sicut fi
lij israel asportauerunt vasa egypti: sic docto
res theologici doctrinam phie. Unde mul-
ta que non didicimus per philosophos ⁊ ō
dictis phie: didicimus per sanctos. Ac per h̄
non debet tibi esse mirū si minus fundati in-
trantes: fiant in sciētia in ordine fundatiores.
Sed esto ꝙ ista sint reprehensibilia ⁊ purgā
da: non ꝓpter hoc retraharis. qꝛ nullus ad
hoc compellitur. sed is magis amatur. q ma
gis est talium aspernator. Nec prelati talia p̄
cipiunt sed permittunt. Nec ꝓpter tres vel
quattuor viciosos debet magister ꝯtēnere i-
nocentes. Etsi aliqui abundent libris ad tem
pus: alijs plerisqꝫ multo plus indigentibus
poterint dispensari. cum multo plures egeāt
q̃ꝫ abundent. Nec te moueat ꝙ fratres fue
runt in principio simplices ⁊ illr̄ati. imo ma-
gis debet hoc in te fidem ordinis confirma-
re. Fateor coram deo ꝙ hoc est qd̄ me fecit
vitam beati francisci eligere: ꝙ non fuit per
hominū prudentiam inuenta sed per christū.
⁊ qꝛ opera christi non deficiūt: ostendit̃ hoc
opus fuisse diuinum dum ad consortiū viro
rum simpliciū etiam sapientes non sunt dedi
gnati descendere: attendentes illud apostoli.
Si quis est inter vos sapiens: stultus fiat vt
sit sapiens. Rogo charissime vt non nimis
abundes in sensu tuo: nec credas te pruden-
tiorem nec meliorē oībus quos deus ad sta-
tuꝫ istū vocauit. etsi vocauerit te nō recuses.
Uale in domino.

¶ Epistola sancti Bonauenture de eo ꝙ
christus ⁊ apostoli ⁊ discipuli eius incesserūt
discalciati.

Alis lector. tali lectori Spm̄ i-
telligentie sanioris. Qm̄ scd̄m
aplm Johānē: deus ṽitas ē:
qui ꝯ veritatē offendit: maxie

euãgelicã. cuius xp̃s spẽaliter auctor est: ꝯtra xp̃m offendere ꝯprobat. Sup eo igit ꝙ xp̃s ⁊ suos sanctos apostolos atq̃ discipulos: nõ discalciatos: sed calciatos incessisse corã pitorũ multitudinẽ p̃dicasti: q̃ temere ꝯ veritatẽ euangelicã offenderis: ꝑpendere poteris ex subscriptis. Ait enim chris. sup mat. Apostoli cũ vna tunica ⁊ discalciati circũibant totũ mũdũ ⁊ supabant. Itẽ Hiero. ad aggerẽtiã. Apostoli toto orbe peregrini: nõ es in zona: nõ virgam in manu: non caligas habuere in pedibus. Idẽ ad Rusticũ monachũ ponit idem. Idẽ in epistola ad eustochiũ dicit sic. Moyses ⁊ iesu naue nudis in terra sancta iubent pedibus incedere: apostoli sine vinculis pelliũ ⁊ onere calciamẽtoꝝ ad p̃dicatõnem noui destinant euãgelij. Milites vestimẽtis iesu sorte diuisis caligas nõ habure q̃s tollerent. Nõ enim habere dñs poterat q̃d suos suos habere ꝓhibuerat. In hac auctoritate perpendere potest tua prudentia ꝙ dominus noster iesus nõ tñ calciamẽta tẽpore passionis non habuit: sed etiã habere primo non potuit. Cepit enim facere ⁊ docere. Actuũ. i. Itẽ Augu. xxij. ꝯ faustũ dicit sic. Qꝫ scribit Lu. xxij. Quando misi vos sine sacculo: sine pera: sine calciamentis. nõ transierũt dñi verba: sed ⁊ discipuloꝝ obtẽperantiũ facta secuta sunt. Item in vita beati marcialis. Sctũs dñi marcialis ꝑgens ad predicandũ nõ equo vehebat aut asino: non q̃libet iumẽto: nec calciamẽta ꝓprijs induebat pedibus. sed iuxta dñi ⁊ magistri sui iesu christi sententiam: quã ipse sibi ⁊ alijs apostolis inculcare solebat: vt ꝑgentes de ciuitate in ciuitatẽ: non sacculum neq̃ perã secũ tollerẽt nec calciamenta. Nudis incedens pedibus: imitator christi: atq̃ beati petri apostoloꝝ p̃ncipis cõsanguinei sui: in omnibus que ipe dñs precepit existere curabat. Itẽ in vita beati frontonis discipuli scribit sic. Btũs fronto castra ⁊ vrbes ⁊ vicina loca calciat᷒ tñ sandalijs ꝑagrans: gentiũ cateruis diuini verbi semina erogabat. Item in marthe ⁊ magdalene vitis legit ꝙ vel sandalijs vtebant: vel nudis pedibus incedebant. De sandalijs autem dicit mar. vi. Calciatos sandalijs. glo. vt neq̃ pes tectus sit: neq̃ nudus ad terrã. Item Ephe. vi. ⁊ matth. x. dicit in glo. Sandalijs vel soleis vsos apostolos fuisse. Papias aũt dicit. Sandalia aũt sunt calciamẽta desup corium nõ habentia. Item Eusebius cesarieñ. vi. ecclesiastice histo. li. in ca. de laudibus origenis dicit sic. Ante omnia origenes precepta euãgelica ⁊ voces saluatoris sũmo amore ⁊ studio implenda esse censebat: quibus precipit duas tunicas nõ habendas. nec calciamẽtis vtendis. nec de crastino cogitandum. Et sequtur. Ita deniq̃ per multos annos absq̃ omni calciamento nudis traditur incessisse vestigijs. Item Grego. nazãzenus. Optabaꝫ homines videre qui viuerent ad exemplũ: predicatores euangelij christi nudis pedibus incedentes: propter regnũ paupes: ꝓpter paupertatem reges. Cernis puto si ꝓprie sapis ꝙ duo illustrissimi grecoꝝ doctores p̃ceptũ euangelicũ de nõ portandis calciamẽtis ad litterã censuerũt obseruandũ. Qꝫ si fortassis in hac sententia presumpseris dicere p̃dictos duos doctores heresim sapuisse: per predictas ⁊ post dicendas auctoritates doctorum latinoꝝ catholicorũ: calũniari in hac parte p̃dictos doctores conuinceris manifeste. Item in vitis patrum in monachorũ perfectorum laudibus legit in pluribus locis ꝙ nudis vestigijs incedebãt. Item Hiero. in li. ꝯ Iouinianũ reprehẽdit ipm. ꝙ cũ prius tanq̃ ꝑfectus monachus nudis pedibus incessit postea a ꝑfectiõe apostatans monachali: calciamẽta deaurata portabat. Itẽ Actuũ. xij. Calcia te caligas tuas. Ad hec est vna glo. Petrus ꝓpter rigorẽ carceris ligamẽta ad horam laxabat. vt tunica circũ pedes demissa frigus noctis ventũq̃ tparet. exemplum prebens infirmis vt cum molestia corpalis vel iniuria intentat humana: liceat aliquid laxare de rigore propositi. Sicut ergo petrus in eo ꝙ circũ pedes tunicaꝫ demisit ad horam.

propter rigorẽ carceris: exẽplũ infirmis ꝓbu
it ⁊ rigorẽ laxauit. ita ⁊ in eo ꝙ ad horam tã
tum caligas habuit si tñ habuit. In fine tamẽ
predicte glose calige petri spũaliter exponun
tur sic. Qđ dictũ est. sint lumbi vestri precin
cti ⁊c̃. Lu. xij. Et calciati pedes in preparatio
nem euãgelij pacis. Ephe. vi. spiritualiũ vir
tutum verbiqꝫ predicãdi resumere iubentur
insignia. Textus etiam: calcia te: ad lr̃am in-
tellectus non dissonat a predictis auctoritati-
bus ⁊ inferius annotãdis: sed omnino etiam
concordat. Nam vbi latinꝰ interpres dicit ca
ligas. grecus dicit sandalia. Sũt aũt sandalia
sicut dicit magister in historia solee vel peto-
nes. Scđm Papiam vero calige dicuntur
q̃si caligule: q: super pedẽ colligant̃. Uel eti-
am q: calce ligantur. sicut cernimus in solea
sancti petri: que vsqꝫ hodie rome seruat̃. Et
etiaꝫ in picturis ⁊ in celaturis antiquaꝝ apo
stolicaꝝ imaginũ ⁊ nouaꝝ. in quibꝰ omnibꝰ
vel cum soleis vl' nudis pedibus exprimunt̃.
Non tibi blãdiaris cũ audis: q: sandalia sũt
calige. q: ƀm papiã sandalia sunt calige vl' cal
ciamenta desuper coriũ non hñtia. Ridicu-
losum igit̃ est valde ꝙ litteratus hoc neget:
qđ clamãt lapides ⁊ testant̃. Interliniare au
tem quo dicit̃ sup illo v̄bo: exemplũ dat̃ non
sine calciamentis ambulãdi angelo iubente
⁊ apl'o complente: soluit̃ per principiũ inter
liniaris: vbi dicitur. calige sunt calciamẽti ge
nus: ⁊ de illis intelligitur. Nec videtur au-
ctenticum: sed ponit̃ magistrale. vel spũaliter
intelligendum est. vt est illud Eph. vi. Calcia
ti pedes ⁊c̃. Glosa. Hec calciamenta v̄tutum
dꝫ hr̃e predicator. ne ille qui ꝑdicat pede mẽ
tis terram tãgat. i. pro terrenis faciat. Hac si
gnificatione dicit marcus apl'os sandalijs cal
ciari vel soleis. s. vt neqꝫ pes sit tectus: neqꝫ
nudus ad terraꝫ. Hic vt cernis manifeste di
cit Glo. ⁊ est Aug. quid sunt sandalia. q: so-
lee. ⁊ ꝙ virtutum calciamentis debent veri
apl'i calciari. Amplius super illud Luce. xxij.
Qñ misi vos sine sacculo ⁊ pera ⁊ calciamẽ
tis ⁊c̃. glo. dicit sic. Non eadem viuendi re-
gula persecutionis que pacis tp̃e discipulos
informat. Missis quidem discipulis ad ꝑdi-
candũ ne quid in via tollerent ꝑcipit. instãte
autem mortis articulo: ⁊ tota illa gente pasto
rem simul ⁊ gregẽ persequente: ꝯgruã tẽpo
ri regulam decreuit. permittẽs vt tollant vi
ctui necessaria. Ex hac glo. patet ꝙ ad regu-
lam apostolicã pertinet nihil in via tollere. ⁊
sine calciamentis incedere. Et licet persecutio
nis tp̃e aliquid in via tollere permittatur: de
calciamentis tñ comportãdis etiã ꝑsecutiõis
tp̃e nec textus innuit nec glo. Ex predictis te
stimonijs clarius innotescit quid de dñi no-
stri iesu christi ⁊ suorum apl'oꝝ atqꝫ discipu
lorum calciamentis: iuxta veritatẽ euangeli-
cam ⁊ sctõꝝ expositiones docendũ sit parit̃
⁊ seruandũ. Sed his oibꝰ testificationibꝰ fir
missimis atqꝫ claris: scti euangelij sanctiões
sunt incomparabiliter clariores. Scribitur
enim Matth. x. Nolite possidere auruꝫ ne
qꝫ argentum: neqꝫ pecuniã in zonis vestris.
non perã in via. neqꝫ duas tunicas: neqꝫ cal
ciamenta. neqꝫ virgã. Itẽ Mar. vi. Prece
pit eis ne quid tollerent in via nisi virgã tñ.
non perã: non panem: neqꝫ in zonis es. sꝫ cal
ciatos sandalijs. Item Lu. x. Nolite portare
sacculum: neqꝫ perã: neqꝫ calciamenta. Q,
autem dñi hec verba mãdata non tñ spũali
ter sed etiam ad litterã fuerunt obseruata: pa
tet ex auctoritatibus predictis. Patet etiã ex
picturis ⁊ celaturis antiquissimis laicorum.
Patet etiã ex ipsis sandalijs apl'orum ⁊ chri
sti discipulorum. que vsqꝫ in hodiernũ diem
in plerisqꝫ locis ad huius veritatis astipulati
onem ⁊ deuotionem fideliũ reseruant̃. Ptꝫ
etiam ex glo. mar. superius allegata. Ptꝫ eti
am ibidem ex alia glo. Mattheus ⁊ Lucas
memorãt dñm dixisse discipul' vt nec virgaꝫ
ferrent. Marcus ne quid tollerẽt nisi virgã
tñ. Sed illi accipiunt realiter virgã. Mar-
cus per virgã potestatẽ accipiẽdi necessaria
a subditis. Ergo sicut Matthęꝰ ⁊ Lucas v̄
gam realiter accipiunt: sic ⁊ calciamenta. Et
plato dicit duas summitates corporis non cẽ

veládas. neq3 assuetam fieri molliciem debe
re capitis ⁊ pedum. Cũ hec habuerint fir-
mitatem: cetera robustiora sunt Ité magister
in histo. qui dicit sic. Non portabitis calcia-
menta neq3 virgam. Scdm Marcũ sanda-
lijs. id est soleis vel petonibꝰ vti iussi sunt.
Item Josue. v. Solue calciamentũ tuum de
pedibꝰ tuis ⁊c̃. Glo. Hi sunt pedes quos la
uit iesus. Non autem ignorat prudentia tua
dñm iesum non tm̃ pedes aplorum spũales:
sed etiá corporales humiliter abluisse. Patz
etiá postremo per gliosum christi signiferum
franciscum: q spũsancto reuelanté iuxta litte-
ralem intellectũ pdicti concepti ordiné suum
⁊ regulá instituit: dño cooperante ⁊ sermóez
confirmáte sequentibus signis. ⁊ etiá serua-
uit. Et iuxta hunc intellectũ p se ad prouiden
tiá signis precedentibꝰ cõfirmationé meruit
obtinẽ. Ceterum si precepta euágelica de nõ
portádis calciamétis spiritualiter tm̃ ab apo
stolis intellecta fuerunt ⁊ seruata. ergo illud
quod ibidem inserit: gratis accepistis: gra-
tis date. Et illud. Infirmos curate mortuos
suscitate. Et illud. Nolite possidere aurũ ne
q3 argentum ⁊c̃. Qd quantũ perniciosũ3 sit
⁊ euágelice veritati aduersum: tua pitia non
ignorat. Ubi queso esset illud petri Actuum
iij. Argentũ ⁊ aurum nõ é mihi. Et illd Act.
viij. Pecunia tua tecum sit in pditioné: qm̃
donum dei existimasti pecunia possideri. Et
illud Actuũ. ix. Dansq3 illi manum erexit eá.
in suscitatione thabite. Hec ergo si ab aplis
fuerũt intellecta ad litteram ⁊ seruata. ergo ⁊
illud de calciamentis ab aplis nõ portádiis.
que predictis sine medio cõnectunt. Prete-
rea greci pdicátes euágeliũ: quos cernũt pe
cuniá nõ accipe: nec calciatos incedẽ: sed san
dalijs vel soleis vti: apostolicos nuncupant
⁊ vt christi discipulos venerantur. Mona-
chi etiam indie: sicut ille retulit mihi qui vi-
dit: calciamentis nõ vtunt: nudis pedibꝰ in-
cedentes. Hec aũt scripsi tue pitie vt de cete
ro contra tot ⁊ tanta testimonia christum ⁊
eius perfectissimos discipulos nõ infames.

⁊ euágelice veritatis regulam vt lux clarissi
mam expositione tua mystica non obscures.
Nam sm quádá glo. sup Matth. prauꝰ est
auditor qui manifesta vult obscure intelligi.
Innuit etiá Gre. in moralibus in proemio tri
farie scripture modum. Sunt enim q histori
ce vel ad litteras intelligi nequnt. vt illud iob
Suspendium elegit aia mea. Et illud. Pere
at dies in qua natus sum. Quedam historice
moraliter ⁊ allegorice intelliguntur. Quedaz
in quibus qui sensum littere negligit: oblatuz
veritatis sibi lumen abscondit. Certuz é aũt
ex predictis triuz euágelistarũ sentétias supi
us allegatas non in primo genere sed in secũ
do ⁊ tertio contineri. Ceterũ q' q̃ttuor euan
geliste Johánis baptiste humilitatem admi-
rabilem pdicantes introducũt ipsuz dicentez
q' non sit dignus soluẽ corrigiam calciamen
toꝝ christi siue ipsius calciamenta portare.
Q, spũaliter intelligendum sit ex glosis san
ctorum annotatis ibidé clariꝰ innotescit. Di
citur Joh. I. Non sum dignus vt soluá eius
corrigiam calciamenti. Glo. Non ait: nõ sol
uam. soluit enim qñ ipsum manifestauit: ⁊ de
diuinitate ⁊ humanitate ipsius multa apuit.
sed non sum dignus. s. ait. q: ad hoc agenduz
se indignum putauit. Ité Lu. iij. Nõ sum di-
gnus soluẽ corrigiam calciamentorum eius.
Glo. Non sum dignus mysteriũ soluere in-
carnatóis. vl nomen spõsi nõ mihi vsurpo.
nec sponsus credi: sed amicus sponsi volo.
Item marci. i. Nõ sum dignꝰ pcũbés solue
re corrigiá calciamentoꝝ eius. Hiero. i. icar
nationis mysteriũ qñ verbũ caro factum é.
Item Matth. iij. Nõ sum dignꝰ calciamen
ta eiꝰ portare. Glo. Intédebat hic ostendere
excellentiam christi ⁊ sui humilitaté. Et in ea
dem glo. exponit allegorice vt priꝰ. Forte aũt
Johánes baptista in verbis pposítis ad lraz
intellectis non christũ calciatũ dicere intendit
sed iuxta predictam glo. intendebat ⁊c̃. ma-
iestatem christi magnificás: ⁊ suá humilitaté
predicás. vsitatum modũ loquendi tenuit. si
cut de homine valde nobili non lauante ma

nus suas posset dicere pauꝑ humilis. nō sū
dignus aquam effundere super manus eius
Nisi forte quispiā verba proposita volēs ex
ponere dicat ꝙ christus eo tp̄e quo Iohēs
baptista sententias protulit antedictas. non
dum publice predicabat. nondum regulā edi
derat. nondum in deserto exemplū dās peni
tentie ieiunauerat. Qđ vtiq̄ veꝝ est. Et iō
vult dicere ꝙ calciamentis tunc tp̄is vtebat.
Quod vtiq̄ videtur a glosis omnibꝰ ⁊ san
ctoꝝ expositionibꝰ alienū. Siue aūt hoc fue
rit siue non: ex p̄dictis manifeste cōcludit ꝙ
post institutionem ap̄lice regule christꝰ suiq̄
discipuli sine calciamentis ad litteram inces
serunt. Nam ſm Hiero. christus non potuit
quod non habendū docuit. qui primo cepit
facē q̄ȝ docē. Idcirco periculosum est valde
īmo ridiculosum asserere aliter christum: ali
ter apostolos vixisse. ⁊ christum regulam nō
seruasset. ⁊ apostolos aliud q̄ȝ christum ha
buisse perfectionis exemplum. cum discipu
lum esse perfectum si sit sicut magister suus.
⁊ seruum non esse domino suo maiorem euā
gelica veritas contestetur. ⁊ vt simus imita
tores domini sicut ⁊ ipse christi nos Paulus
ap̄ls exhortetur. Tu igitur qui euangelij do
ctor es ⁊ sectator: si huius euangelice perfe
ctionis apicem non attingis vsu. attingas sal
tem affectu pio: affatu veridico: ⁊ catholico
intellectu. ⁊ noli euangelij candidissimā mar
garitam tortis expositionibus conculcare: no
li contra euangelicorum pedum nuditatem
pelles mortuas defensare. Si enim cōtra sen
tentias euangelij calciamenta defenderis: ti
mendum est ne duas tunicas ⁊ cum pera pe
cuniam defendere contendas. Doceat ergo
te vnctio veritatem: vt si quid incautius con
tra euangelium predicasti studeas reuocare.
Ne contemptum te reputes: ꝙ in hac episto
la tecum singulariter sim locutus. hoc enim
mihi amor charitatis priuate suasit. presertim
q̄ȝ malui consuetudinem imitari doctorū il
lustrium ⁊ sanctorum: q̄ȝ vulgarem facetiam
populorum. Vale in domino.

¶ Epistola sancti Bonauēture. in q̄ man
dat vt fratres sui ordinis caueant a frequen
tia discursuum. ab importunitate questuum.
a sumptuositate edificiorum: librorum: vestiū
ac ciborum. a predicatione cōtra prelatos co
ram laicis. ⁊ a litigiosa inuasione sepultura
rum ⁊ testamentorum.

In christo sibi charissimo
fratri. B. iaucelis ꝓuincie
ministro. frater Bonauen
tura ordinis fratrū minorū
minister generalis ⁊ seruꝰ.
Salutē ⁊ pacem in domi
no sempiternā. Quoniā ad hoc potissimū
inuigilare debet sollicita cura rectoris: vt in
cōmisso sibi grege meritum virtutis accre
scat: claudat via vicijs. ⁊ detur moribus di
sciplina. diligenti deliberatione prehabita vi
sum est tā mihi q̄ȝ diffinitoribus capituli ge
neralis: vt ministris singulis aliqua ibidem
examinata ⁊ discussa litteratorie demādarē.
ipsosq̄ȝ sollicitos redderē ad eos potissimū
abusus tollendos de medio. quibus sinceri
tas religionis inficit: perfectōis celsitudo de
primit: ⁊ sanctitas: claritas offuscatur. Sane
cum euangelici culminis obseruata perfectio
hactenꝰ spectabiles ⁊ amabiles nos mundo
reddiderit: omniq̄ȝ fauore ac reuerentia di
gnos. ecce iam nunc multitudine in procliua
tendente: ⁊ remissius agentibus his q̄ p̄sunt.
viciorum quedā sentes cernunt succrescere.
que dum sacrū hoc venerandūq̄ȝ collegiū de
spicabile ⁊ onerosum reddunt. pp̄lis conuer
tunt in scandalū: qđ cunctis esse debuerat in
exemplū. Nam frequentia discursus: ⁊ ipor
tunitas questus: viles nos ⁊ graues efficiūt.
pro eo videlicet ꝙ dum paruis nolumus eē
contenti. ⁊ edificia sumptuosa conamur eri
gere: vilia summo studio queritātes: nobilia
per incuriam perdimus: cū murorū curiosa
constructio destructionē pariat aīaꝝ. Per
horreo quorundā ꝓcaciū audaciā: qua cōtra
patris nr̄i doctrinā coram laicis p̄dicando in
ecclesia contra prelatos: ipsoꝝ acta suggillan

do consurgũtnon nisi scãdala:iurgia:⁊ odia seminãt.⁊ non solum ipsorum: verumetiam dei prouocant iram.cum diuina constet lege sancitum:ne quis maledicat surdo:nec ponat offendiculum coram ceco. Sed ⁊ sepultura-rum ac testamentoꝝ litigiosa ⁊ auida quedã inuasio:cum exclusione illoꝝ ad quos aiarũ cura spectare dinoscit:non modicũ nos clero toti fecit exosos:sicut experientia docente percepimus.⁊ ipse sanctissimus pater pontifex summus domin⁹ clemens fratres omnes ad cauendũ hmõi pia prouidentia per me voluit cõmouere.Horum aũt omniũ hanc puto potissimã rationé ⁊ causam.q̃ ea que prouida cura per toti⁹ ordinis prouidentiã in generali capitulo statuunt.paruipendunt a fratribus:⁊ habent pro nihilo.nec tñ trãsgressores hmõi disciplina debita castigant. Sicq̃ fit diuini permissione iudicij . vt spernentes modica in maxima decidant. Quia dum disciplina negligit:insolentie crescunt.ac per hꝫ interior negligentia circa exercitationem virtutũ:exterius procedit in scandalũ per eoꝝ patenté ruinam qui stare videbant in oculis aliorum. Ex quo fit vt sancte religionis splendor prefulgidus in pallorem degeneret.sanctitatis pulcritudo sordescat.bone opiniõis odor computreat:⁊ nomen domini blasphemet. Ne igit sanguis animaꝝ non soluꝫ nostre sollicitudini cõmissarum.sed etiam omniũ q̃ ad lumen sancte religionis per viam salutis incedunt de nostris manib⁹ requirat. charitatis tue zelum q̃ꝫto possum efficaciori mandato duxi presentib⁹ excitandũ:adiurans te p asp-sioneꝫ sanguinis crucifixi:⁊ per stigmata passionis ei⁹:q̃ in sacro patris nostri corpore indubitabili charitate fulserunt . vt sicut christi seruus fidelis ⁊ prudens:ad prefatarum extirpationem pestiũ toto te animi vigore succingas:tota mentis attentõe inuigiles:totoq̃ feruore spiritus succẽdaris . Et primum quidem ad sancte orationis studiũ fratres tue cure cõmissos efficaciter incitans:ad regule ꝓmisse obseruantiam sincerã inducas pariter ⁊ compellas.pestiferos ⁊ insolentes nullius ferendo facié euellés ⁊ destruens:dissipãs ⁊ disperdens:vel carcerali mancipando custodie:vel a cõmunitate sacri collegij expellẽdo iuxta qd̃ pietatis ⁊ iusticie lex exposcit.ne duꝫ crudeli misericordia vni membro putrido parcit:in totius corporis sospitatem putrés corruptio diffundatur. Et quoniam paupertas est nostre religiõis prerogatiua sublimis. ne nobilis hec Margarita conculcãda porcis viliter exponat:discursuũ causam ⁊ questuũ sumptuositatem.s.edificioꝝ libroꝝq̃ vestiũ ac ciboꝝ sic studeas amputare:q̃ a ꝓfessionis excellentia vite obseruantia nõ discordet.Fedum est eni ꝓphanũq̃ mendaciũ summe paupertatis voluntariũ professorem se asserere:⁊ reꝝ penuriã pati nolle.interius diuitum instar affluere:⁊ exterius more pauperum mendicare. Inhibeas etiam.fratrib⁹ firmiter ⁊ districte:q: tam diuino q̃ꝫ canonico ꝓhibet imperio:ne plãtoꝝ vitaꝫ corã populo carpãt.sꝫ poti⁹ reuerentiã exhibeãt.nõ tñ bonis ⁊ modestis:verũetiã discolis.q: etiam hoc exigit sacrum mysterium christifice vnctionis.Mandeo etiã fratrib⁹ vniuersis vt pacem clericorum omniũ tã in testamẽtis q̃ꝫ in sepulturis q̃ꝫtũ in eis est sic studeãt obseruare:vt nullam habeant contra nos occasionem iuste q̃rele.simulq̃ꝫ seculo toti clarescat:q̃ non cõmoda reꝝ:sed lucra q̃rim⁹ aiarum. Deniq̃ꝫ q: his ⁊ alijs deordinationib⁹ innumeris per statuta ordinis via precludit. volo vt p loca fratrũ ea sic diligẽter cõscribi legi facias ⁊ seruari:vt sicut ꝓfessiõe virtutum p̃cipui credimur.nequaq̃ꝫ morũ incompositione postremi merito censeamur . His igit charissime frater tam efficaci studio nõ cesses intendere qd̃ deus gratum habeat.⁊ ego tue obedientie promptitudiné ⁊ sollicitudinis vigilantiam zelumq̃ꝫ ordinis sacri possim non imerito cõmendare. Et vt hoc melius fiat volo vt presens series omnibus fratribus tue prouincie per te vel per custodes quotiens oportunuꝫ fuerit explicetur.

¶ Epistola sancti Bonauēture ad mistros: ꝓuinciales ⁊ custodes de reformandis fratribus sui ordinis.

In christo sibi charissimis ministris: ꝓuincialibus et custodibus vniuer߹. Frater Bonauētura ordīs eorūdem generalis minister ⁊ seruus. Salutē ⁊ pacē q̄ exupat oēm sensum. Licet insufficientiā meā ad ferendū onus impositū cognoscerē manifeste: ꝑpter debilitatē corpīs impfectōem mentis: inexpientiā actōis: ⁊ repugnātiā volūtatis. q: tñ durū est ꝯ stimulum calcitrare tāte ꝯgregatōis ⁊ sūmi pontificis: ac ꝑ hoc ⁊ altissimi dei volūtati ptinaciter resistēdo. sarcine graui ⁊ quasi importabili humeros supposui imbecilles: sperans de adiutorio ṽtutis oīpotētis: ⁊ ꝯfidens de amminiculo vestre sollicitudinis in idipm. Nā etsi sit impossibile homini quantūcunqꝫ forti industrio ⁊ expto totā tanti oneris sarcinā suis humeris baiulare. si tñ diuisa in partes: ⁊ humeris imposita diuersoꝝ viriliter a quolibꝫ ꝑportet: nō est quantūcunqꝫ debili capiti horrore quodam rei insolite desperandū. Quoniam igit de vestra presumo industria sollicitudine ⁊ zeli viuacitate: q ꝓmpti sitis ad extirpanda mala: ꝓmouēda bona: refouēda debilia. ⁊ fortia ꝯseruanda. videns me speculatorem datū domini israel. ne sanguis animaꝝ de manibus meis reqrat. cogitaui quedam vobis breuit scribere: que ṽbotenus si in capitulo generali fuissem: libentius enodassē. Nūc aūt q: pericula tpm vrgent: ⁊ lesiones ꝯsciētiaꝝ: necnō ⁊ scādala mūdanoꝝ: qb⁹ cū ordo deberet esse sanctitatis totius speculū i diuer߹ orbis ptibus in tediū ṽtit ⁊ ꝯtēptuꝫ. que mihi de ꝯsilio discretoꝝ visa sunt corrigenda. nec penitus tacens: nec oīno exꝑmēs nec noua statuens. nec vincula supinducens. nec onera grauia alligans alijs ⁊ imponēs. sed tanq̄ annūciator veritatis breuiter explico vidēs illa nullatenus reticēda. Sane ꝑqui renti mihi causas cur splēdor nostri ordinis quodāmodo obscurat: ordo exterius inficit ⁊ nitor ꝯscientiaꝝ interius defedat: occurrit negocioꝝ multiplicitas q̄ pecunia nr̄i ordinis pauptati sup oīa inimica auide petit: incaute recipit: ⁊ incautius ꝯtrectat. Occurrit quorūdam fratrū ociositas: que sentina est oīum vicioꝝ: qua plurimi ꝯsopiti monstruosuꝫ q̄n dam statū inter ꝯtēplatiuā ⁊ actiuā eligētes: nō tam carnaliter q̄ȝ crudelit sanguinē cōmedunt animaꝝ. Occurrit euagatio plurimoꝝ q ꝑpter solaciū suoꝝ corpoꝝ grauando eos ꝑ quos trāseūt: nō exēpla post se relinquunt vite: sꝫ scādala potius animaꝝ. Occurrit importuna petitio q̄ oēs trāseuntes ꝑ fras adeo abhorrēt fratꝝ occursum: vt eis timeant q̄si ꝑdonibus obuiare. Occurrit edificioꝝ constructio sumptuosa ⁊ curiosa: que pacē fratꝝ ingetat: amicos grauat. ⁊ hoīm puersis iudicijs multipliciter nos exponit. Occurrit multiplicatio familiaritatū quā regula nr̄a ꝓhibet: ex q̄ suspitiones: infamatōes ⁊ scandala plurima oriūtur. Occurrit improuida ꝯmissio officioꝝ. qua fratribus nōdū vsqꝫquaqꝫ ꝓbatis. nec carne maceratis: nec spū roboratis imponūtur officia vix portāda. Occurrit etiā sepulturaꝝ ⁊ testamētoꝝ auida q̄daꝫ inuasio: nō sine magna turbatōe cleri: ⁊ maxime sacerdotū. Occurrit mutatio locoꝝ frequens ⁊ sumptuosa: cū quadā violētia ⁊ perturbatione terraꝝ: cum nota inconstātie: non sine preiudicio pauptatis. Occurrit tandē sūptuositas expensaꝝ. Nam cū frēs paucis nolint esse ꝯtenti: ⁊ charitas hoīum refrigerit: facti sumus omnibus onerosi: magisqꝫ fiemus in posterū. nisi remediū celeriter apponat. Licet aūt plurimi repiant qui non sunt culpabiles in aliquo ꝑdictoꝝ: tñ omnes inuoluit hec maledictio: nisi a nō facientibus his qui faciunt resistat. cū luce clarius oīa supradicta in maximū ⁊ nullo modo dissimulāduꝫ vergant nr̄i ordinis detrimentū. licet tepidis ⁊ indeuotis ⁊ ſm carnem sapientibus considerantibus consuetudinem ⁊ allegātib⁹ mul

titudinem: q̃si facilia ⁊ excusabilia: etiam irre
mediabilia videantur. Excitetur ergo cordis
nostri deuotio ⁊ feruor ad zelum. ⁊ eiect̃ ne-
gociatoribꝰ de domo patris celestis. fratres
omnes ad orationis ⁊ deuotõis studiũ accẽ
datis: restringatis receptionem multitudis.
q: modis omnibus volo ꝙ cõstitutio de rece
ptione stricte seruet. Prauas predictorũ vi-
ciorũ consuetudines ⁊ resecetis. q: licet vide
atur fratribus graue. requirit tamen hoc per
fectio professionis nostre. requirit tribulatio
nis incursus. reqrit mundus. Clamat h̃ bea-
tus franciscꝰ. ⁊ sanguis christi aspersus. ⁊ do
minꝰ de excelsis. Ociosos stimuletis ad labo
rem. vagãtes compescatis ad quietem. ĩpor-
tune petentibus imponatis silentium. inten-
tos exaltandis domibus profundius depri-
matis. familiaritates querentes arceatis ad
solitudinem. Officia p̃dicatiõis ⁊ confessio-
nis cum multo examine imponatis. Consti-
tutionem de testamentis olim factam ⁊ deno
uo de sepulturis faciatis artius obseruari.
Locorum vero mutationẽ nullatenꝰ conce-
datis alicui ante capitulum generale. Nam
de consilio discretorũ propter scãdala vitan-
da iuxta predecessoris mei mãdatum hoc mi
hi reseruo districte per obedientiã iubendo.
vt nullus deinceps locum mutet sine mea li-
centia speciali. Discant etiam fratres modi-
cis esse contenti: quia vehementer a sapien-
tibus ⁊ rationabiliter formidat ꝙ oportebit
eos modicis esse contentos velint nolint.
Si igit obedientes fueritis verbo per episto
lam. ⁊ hoc per visitatores intellexero: quos
volo super p̃dictis corrigendis tam in capiti
bus q̃z in membris diligentius vigilare: gra
tias agam omnium conditori ⁊ vobis. Q,
si aliter quod, absit acciderit: indubitanter sci
atis: ꝙ nullatenus pateretur conscientia mea
predicta sub silentio pertransire. Licet enim
non sit mei propositi nouis vos vinculis in-
nodare: oportet me tamen conscientia com-
pellente totis viribus extirpationi intendere
predictorum: quatenus vitatis scandalis: vt
tenemur regule quam vouimus: sine cuius
obseruatione saluari non possumus: verita
tem perspicaciter videamus: ⁊ impleamus
professionem. ⁊ totis viribus puritatem cu-
stodiamus: que impugnatur euidẽter ex om
nibus supradictis. Datum parisius ⁊c. Hãc
autem litteram legi in singulis conuentibus
vestre prouincie faciatis.

Finiunt epistole.

¶ Incipit liber sancti bonauenture de tribꝰ
ternarijs peccatorum infamibus.

t
Res sunt ternarij peccato
rum infames. In primo est
pctm̃ originale: mortale: ⁊
veniale. ad q̃ oĩa alia pec-
cata reducunt. In scdo est
peccatũ cordis: oris ⁊ opis.
Et his tribus modis oĩa peccata cõmittun-
tur. In tertio est concupiscentia carnis: con-
cupiscentia oculorum: ⁊ superbia vite. Et ab
his tribus omnia peccata oriunt. Quantu-
tum autem ad primũ nota: ꝙ illa tria possũt
distingui ƀm naturam corporalis ĩfirmitatꝭ.
Est enim quedam infirmitas que cũ natura
producitur: sicut podagara. Est quedam per
quam tota vita destruit: sicut febris cõtinua
Et est quedam ꝑ quã nã debilitat sic̃ febris
discrasia. Scd̃m hũc modũ ista tria peccata
distinguunt. Naz pctm̃ originale est illud qd̃
cũ nã traducit. Et ideo dr̃ ad Ephe. ij. Oẽs
nascimur filij ire. Peccatũ mortale est illud
ꝑ qd̃ tota vita sp̃ual destruit vel ꝯsumit. De
quo Ezech. xviij. Aĩa q̃ peccauerit ipsa mo
riet. Peccatũ veniale est illud ꝑ qd̃ natura
debilitat. Et ista duo sic differunt. Nã pec-
catũ veniale est in anima: sicut punctura pu-
licis in corpore que modicũ ledit. Sed pctm̃
mortale est in aĩa sicut morsus serpentis ĩ cor
pore: qui veneno hoĩem interficit. Vel aliter
potest patere sub tali exemplo. Peccatum
mortale opponitur charitati. sed veniale op-

ponit feruori charitatis. Unde sicut homo qñ proijcit in ollam feruenté modicū aq̄ frigide impedit feruoré: sʒ non tollit caliditatem. ita peccatū veniale impedit feruorem charitas q: ex hoc efficit homo tepidus. sed non tollit charitatem. q: compatiunt se adinuicem in eodem subiecto. Sed mortale destruit totū. Sicut si homo ꝓijceret in ollá feruentem aquam frigidá in maxima copia: ꝛ feruorem impediret ꝛ caliditatem extingueret. Sic ergo differunt mortale ꝛ veniale.

¶ De originali peccato.

Circa originale nota ꝙ ab alijs in q̄ttuor distinguit. q: habet vnitatem: cōmunitatem: equalitatem: ꝛ differentem q̄litatē. Primo vnitaté: hʒ q: est vnū in omnib⁹. Nam in vno hoie est vnum numero: in oib⁹ est vnū ꝓportiōe respectu ad vnū principiū. Alia aūt peccata sunt varia ꝛ diuersa. Q, autē peccatū originale sit vnum: patet ex ipsa natura cū qua traducit. q: sicut humana natura est vna. ita infectio nature est vna. Et hoc potest patere multis exéplis. Uidemus enim ꝙ arbor vnius nature multa folia habet: ꝛ tamen omnia folia eandem figuram habent. Et arbor vna multos fructus producit: q̄ silēm saporem hñt. Silr̄ est in proposito. q: ab vno hoie oēs hoīes producunt. Et q: ipse prim⁹ hō peccatum originale cōmisit: ideo in omnes posteros transmisit. Ideo dr̄ ad Roma. v. c. Sicut per vnū hominé pctm̄ intrauit in hūc mūdū. Secundo habet cōmunitatem: qđ de alijs nō cōtingit. Peccatum. n. mortale non est in oib⁹. q: non fuit in Johāne baptista. Hieremia: ꝛ multis alijs. ꝛ etiam veniale: q: nō fuit ī beata virgine. Aug. Cum de peccatis agitur: nolo de virgine fieri mentionem. Sed originale oib⁹ est cōmune: q̄ per carnalé originé descenderūt. Et q: christus nō descédit ab adaʒ per originé carnalé vel seminalē. ideo pctm̄ originale non contraxit. Et ideo dicit Augu. ꝙ esse sine pctō solius est redéptoris qui fuit sine pctō ꝯcto ꝛ cōmisso. Et si aliquis alius miraculose ex carne hūana formaret: pctm̄ originale non haberet. q: ab adam ſm legem cōmunem. s. ꝯcupiscétie nō descéderet. Cum autem omnes ab eo ſm legem predictā descendant. id est ſm seminalem rationem. omnes contrahunt originale peccatum. cuius signum est mors: que est stipendium originalis Unde Roma. vi. Stipendia peccati mors. Unde sicut omnes morimur. ita omnes originale contrahimus. sed si aliquis non contraheret: redemptione facta per christuʒ non indigeret. quod est hereticum. ꝛ a fide catholica alienum. Tertio habet equalitatem. In alijs peccatis magna diuersitas est. quia homicidium est maius peccatum q̄ʒ furtum ꝛ adulterium q̄ʒ fornicatio. ꝛ sic de alijs. Et in venialibus sunt etiam gradus pencs illa tria que dicit apostolus. i. ad Chorinth. iij. lignum: fenum: stipulam. Sed peccatum originale equale est in omnibus: quia est a principio nature: que equaliter est in omnibus.

Quarto habet differentem qualitatem. q: reliqua peccata ideo sunt peccata: q: voluntaria. etsi non essent voluntaria nō essent peccata. Sed peccatum originale non est voluntarium voluntate contrahentis. sed tantū voluntate primi originantis. Alia etiam peccata non traducunt in filios a parentibus: sed originale traducitur. Et ratio huius est. q: in quolibet homine duo sunt. natura ꝛ persona Ea que sunt persone non traducuntur a parentibus in filios. Non enim pater traducit in filios virtutes ꝛ scientiaʒ quas proprio studio acquisiuit. nec peccata que proprio actu cōmisit. sed ea que pertinent ad naturam speciei a parentibus in filios traducuntur: nisi aliquod eueniat impedimentum. Unde oculatus generat oculatum. Et sic cum originale peccatuʒ sit nature: a parentibus in filios traducitur. Sed peccatum mortale: cum sit peccatum persone: in filios non traducitur. Huius exemplum. s. peccati originalis in rebus sensibilibus apparet. Si aliquis vellet haurire de fonte aquam que esset turbida ꝛ corru

pta: hauriendo aquam hauriret corruptionem. Simile est in proposito. qꝛ cum tota natura sit corrupta per peccatum originale: quicunqꝫ recipit naturam: simul recipit ⁊ peccacatum. Item alio modo. Omnes homines qui nascunt ex adam possunt considerari vt vnus homo inquantũ conueniũt in natura quam a p̃mo parente accipiunt. ⁊ sic multi homines ab adam deriuati sunt tanqꝫ multa membra vnius corporis. Actus autem membri corporalis: non est voluntarius voluntate ipsius manus. sed voluntate ipsius anime: que primo mouet mẽbra. Unde homicidiũ quod manus cõmittit: non imputatur manui ad peccatum ẜm se vt diuisa a corpore. sed imputat ei inquantum est hominis aliquid per quod mouet. qꝛ a principio hominis est motio. Sed inordinatio que est in homine isto: non est voluntaria voluntate. s. ipsius hominis: sed voluntate p̃mi parentis. Unde inordinatio ade in qua omnes originaliter fuimus: redundat in omnes. Sic calefactio epatis redundat in faciem. Uidemus enim q illi qui habent epar calefactum: habent vultũ croceum propter colligationem membrorũ ad vnum principiũ.

Hunc aũt videndũ est quid sit originale peccatum. Circa qđ sciendum q sicut quilibet artifex opus suum ordinat ⁊ disponit: vt possit consequi debitũ finem. ita deus hominem ordinauit vt possit peruenire ad vltimum finem. Cũ igit finis humane nature omnis nature facultatem excedat. non poterat homo ad p̃dictum finẽ puenire. ⁊ ideo deus addidit humane nature donum iusticie naturalis. que quidem iusticia in hoc consistebat: q q̃zdiu fuit aĩa deo subiecta: ipsi aĩe subijciebant omnes vires corporis: ⁊ ipsũ corpus. ita q nullus motus poterat eẽ in corpe sine imperio ratõis: Uñ in elementis ex quibus corpus componitur nõ fuisset aliqua pugna. nec in humorib9 alqua discrasia:+ si anima deo perfecte subiect'a fuisset. In viribus etiam corporis ⁊ anime non fuisset motus contra imperiũ rõnis. qꝛ nec concupiscentia tetendisset effrenate i delectabile p̃ter regulas ratõis: potentias anime ⁊ vires corporis regulantes quantum ad obiecta ⁊ actus earum. Et ideo statim amoto primo ordine: etiam secundus ordo est rationabiliter mutatus. qꝛ q̃zcito anima fuit inobediens deo: ⁊ corpus fuit inobediens aĩe De qua inobedientia dicit Roma. vij. Uideo aliam legẽ in membris meis repugnantem legi mentis mee ⁊c. Illud ergo qđ hũc ordinem priuat dicit peccatũ originale. id ẽ priuatio originalis iusticie. Qđ tali patet exẽplo. Corpus in statu inocentie erat sicut equ9 frenatus qui ducitur ẜm voluntatem sessoris. sed postq̃z frenum deponitur inordinate mouetur. Ita enim deus in primo statu' frenabat corpus q moueri non poterat: nisi ẜm regimen rõnis. sed postq̃z homo peccauit: deus frenũ deposuit ⁊ subtraxit. ⁊ sic effrenate effertur contra imperiũ rationis Hoc est' qđ dicit Gala. v. Caro concupiscit aduersus spiritum. Ex isto peccato multi defectus sunt in homine. sicut ex graui infirmitate corporali relinquunt reliquie infirmitatis preterite. s. debilitas in operando. alteratio gustus in appetendo: visus in respiciendo: gressus in ambulando. Sic ex originali pctõ quedam reliquie relinquunt: q̃ vulnera appellant. Qđ sic patet. Quãdiu fuit anima deo subiecta: nihil inordinatum cõtingebat in carne nec in virib9 anime. Nam desideriũ ordinate ferebat in suũ delectabile: ⁊ anim9 in aggressibile: ⁊ intellect9 in intelligibile: ⁊ volũtas in appetibile. Ex quo aũt anima recessit a dei imperio: statim inordinatio ⁊ p̃dictio in oibus accessit. Et sic desiderium vulneratũ concupiscentia: animũ discrasia: intellectum ignorantia: voluntatem malicia habuit. Sunt ergo ista quatuor vulnera ex primo peccato inflicta. Quorum primum. s. concupiscentia est quasi vulnus insanabile. vnde miro mõ inimicatur anime. Ideo assimilatur cuidaꝫ animali quod vocat hydrus: qđ mirabiliter in-

+ δυσκρασία, intemperies

imicaṫ cocodrillo. Cũ.n.sit aial venenosum inuoluit se in herba: quã cocodrillus degluti ens ex veneno moriṫ: ⁊ hydrꝰ de vẽtre eiꝰ exit illesus. Sic ꝯcupiscia inuoluit se delecta tõibꝰ: ⁊ hõ deglutiẽs mũdi delectabilia: deglutit ꝯcupisciaꝫ: q̈ aia venenaṫ ⁊ priuaṫ vita gr̃e. Hec ẽ ĝ plaga isanabil: q q̃nto magis ð gustaṫ: tãto magis degustãs famelicꝰ reddiṫ vel efficiṫ. Et iõ dr̃ in ꝑuer. ⁊ hr̃. vij. ethi. Quid opꝫ bibẽ eũ quẽ aqua suffocat. Qua si diceret. Sic̃ aqua suffocat nõ satiat. ita ꝯcupiscẽtie deditũ nihil ẽ qꝺ satiet. Hec ẽ plaga q oẽ bonũ eradicat spũale. Jõ dixit daniel seni q̇ in ꝯcupisciaꝫ susanne exarserat. Cõcupiscẽtia subuertit cor tuũ. A corde siqdẽ procedũt sensus ⁊ motꝰ ⁊ corpales actꝰ. Vñ destructo corde oia illa destruuntur. Et sic ꝯcupiscia cũ cor subuertit oia alia bona ꝯsumit. Secũda plaga ẽ ignorãtia: q vulnerat itellectu. Psal. Lumẽ oculoꝝ meoꝝ: ⁊ ipsuꝫ nõ ẽ mecu. Sꝫ amisso visu: amittiṫ oẽ gaudiũ. ꝭꝫ illꝺ Thob. v. Quale gaudiũ mihi erit q̇ in tenebris sedeo: ⁊ lumẽ celi nõ video. Et ħ iõ. Q2 dulce lumẽ ⁊ delectabile ẽ oculis vidẽ solẽ. Et rõ huiꝰ ẽ. q2 vt dic̃ sapiẽs. iter oẽs sensus visus ẽ diligibilior. Sꝫ si hoc ẽ de visu corpali: mlṫo magis de visu spũali. Hec ĝ plaga ex ꝑmo pctõ ẽ. q2 oẽs iuoluimur tenebris vt dr̃ in Job. Tertia plaga ẽ passiõis vl' ipotẽtie discrasia. q põt dici ifirmitas in aia ad silitudinẽ ifirmitatꝭ corpalis. Dr̃ aũt corpꝰ ifirmũ qñ debilitaṫ vl' in executõe ꝓprie opationis: vl' ipediṫ ꝓpter aliquã iordinationẽ partiũ corpis: ita humores ⁊ mẽbra nõ subduntur ṽtuti regitiue corpis. Sic̃ oculus dr̃ ifirmus qñ nõ põt clare vidẽ. Sic ifirmitas aie dr̃ qñ ipsa ipediṫ in ꝓpria opatõe. eo ꝙ ptes eiꝰ nõ subdunṫ regimini rõis. Vñ pħs i ꝑmo ethi coꝝ cõparat icõtinẽtẽ palytico: cuiꝰ ptes mouenṫ in ꝯ̃rium eiꝰ qꝺ ipse dispõit. Jõ clamat aplus Ro. vij. Nõ qꝺ volo bonũ hoc ago: sed qꝺ odi malũ illꝺ facio. Inter oẽs aũt passiões que debilitãt aiaꝫ: nulla ita debilitat vt amor carnalis. Vñ aia ꝓpter amorẽ lãguet. Lãguor aũt est ifirmitas aie vt dicit Tullꝰ. Et rõ huiꝰ est. q2 tũc aia ifirmaṫ ⁊ lãguet qñ a ꝓpria ⁊ nãli forma discedit. ħ aũt fac̃ amor q trãsformat amãtẽ in amatũ. ita ꝙ amãs iã nõ agit ꝭm suã formã: sꝫ ꝭm formã amati. Jõ dicebat spõsa in Cãticis. v. Nũciate dilecto meo q2 amore lãgueo. Qñ aũt passio amoris mlṫũ itẽdiṫ: amittit rõnis vsum. q2 mlṫi ꝓpṫ abũdãtiã amoris ꝯ̃si sũt in isaniã. Amor aũt nihil aliud ẽ q̃ꝫ cõplacẽtia alicuiꝰ rei ꝯueniẽtis accepte ꝑ sensus. Et ex hoc amore ꝓcedit cõcupiscẽtia q tẽdit in reꝫ amatã. nec põt q̇etari donec ꝑueniat. ⁊ cũ ꝑuenerit delectaṫ. q2 delectatio nihil aliud ẽ q̃ꝫ q̇etatio in re adepta. Hic plura dicta sũt q pñt ꝯuenire ꝑmo vulneri. Quarta plaga ẽ malicia q̇ vulnerat volũtatẽ. Sꝫ videṫ ꝙ volũtas nullũ peccatũ cõmittit ex ꝓpria malicia. q2 sic̃ dic̃ dionysiꝰ in li. de di. no. Nullus ad malũ respiciens opaṫ. Ad qꝺ dicẽdũ ꝙ malũ nõ põt esse ꝭm se itẽtũ. sic̃ vsurariꝰ extor: quẽdo vsuram nõ itẽdit offensaꝫ diuinã. sꝫ itẽdit mlṫiplicare pecuniã. Vñ bñ vellet si posset absqꝫ offensa dei hr̃e pecuniã. Sꝫ duobꝰ ꝓpositꝭ offensam dei negligit: ⁊ acquirit pecuniam. Et sic est de omnibus alijs.

De mortali peccato.

Dicto de originali pctõ: dicendũ ẽ de mortali. Et q̃riṫ. Vtrũ aliqd possit eẽ mortale pctm̃. Et videṫ ꝙ nõ. q2 mortale dr̃ qꝺ mortẽ ifert. sꝫ nõ põt iferri aie mors: cũ sit imortal'. ergo nullũ pctm̃ ẽ mortale. Itẽ mors ꝓpria opatõe hoieꝫ ꝑuat. vñ hõ mortuꝰ nihil põt opari. sꝫ pctõres i pctõ exñtes mlṫa strẽnue opanṫ: ⁊ ꝑspicue itelligũt. ⁊ sic videṫ ꝙ nullũ sit pctm̃ mortale. Et dicendũ ꝙ mlṫa sũt pctã mortalia. ⁊ ṽe aliqꝺs actꝰ hũanꝰ hꝫ rõeꝫ pcti mortal'. Est.n. pctm̃ mortale qꝺ corrũpit vitã: tollit efficaciã: dimittit viã: ⁊ obligat ad gehẽnã. Vita aũt spũal' cõsistit in calore: sic̃ vita corpalis. Vñ defectꝰ caloris ẽ defectꝰ vite. Sic̃ videmꝰ in moriẽtibus ꝙ paulatim calor deficit i extremitatibꝰ corpis: q priꝰ ifrigidanṫ. ⁊ calor ad ꝑncipium

vite: idest ad cor recoligit. qui cū ex toto defi
cit ibidem. vita totaliter perit. Huius exēplū
videmus in lucerna. i qua q̄ꝫdiu est calor vl
humor vel liquor: tamdiu est ibi splendor lu
minis. ⁊ deficiente calore deficit lumen. Sic
vita spūalis nō est aliud nisi quidam calor. i.
amor diuinus. qui quidem duplicē faciem hꝫ
ſm duplicem aspectum. vnam que respicit
deum. aliā que respicit ꝓximū. quia charitas
nihil aliud est q̄ꝫ dilectio qua diligit deus ꝓ
pter se: ⁊ proximus ꝓpter deum. Illud ergo
qđ iustum amorem corrūpit est peccatū mor
tale: sicut blasphemia: piuriū: heresis: ⁊ hu-
iusmōi. que charitatem corrūpunt quā habe
mus ad deum. falsum testimoniū: furtum et
hmōi: que contrariant charitati quam habe
mus ad proximū. ⁊ omnia que preceptis de
calogi ꝓhibentur: peccata mortalia iudican
tur. Secūdo tollit virtutis efficaciam. Ex
quo enim homo in mortale se precipitauit: iā
non potest per se resurgere: nisi gratia salua
toris mediāte. Ideo dicitur in psal. ꝙ hō est
spūs vadens ⁊ non rediens. i. per se in pec-
catum vadens: sed non per se resurgens. Si
cut per se potest se ꝓijcere in profundū lacuꝫ
vel lutum: sed nō potest per se exire. Et ideo
per se homo ad mortē vadit: sed nō per se re
dit: nisi miraculose. q: nō est regressus de pri
uatione ad habitū ſm naturā. Tertio di-
mittit viam. Omnis eniꝫ via ducit ad aliquē
finem: sicut omnes vie contra ciuitatem du-
cunt ad ciuitatē. Ultimus autem finis oīum
est vnus. scilicet deus. Nam sicut ipē ē vnuꝫ
principiū ⁊ vniuersale: ita est vnus finis ⁊ vl
timus omniū. Quando autem alius consti-
tuitur diligitur ⁊ eligitur: receditur ab hoc fi
ne vltimo. Et cū finis sit maxime diligibilis:
ille finis constitutus diligitur plus q̄ꝫ deus q
est vltimus finis. Hoc autem non potest sine
mortali accidere: sicut patet in gulosis qui vē
trem ꝓ deo colunt. De quibus Philip. iij.
Quoꝝ deus venter est. Et hoc sic patet. Si
ꝓponatur guloso deus ex vna parte: ⁊ cibus
delectabilis ex alia parte: ipse spreto deo icō
mutabili bono per amorē cibo inheret tāq̄ꝫ
vltimo fini. Et si luxurioso ex vna parte pro
ponatur adulteriū prout est delectabile: ⁊ ex
alia parte deus prohibens: contēnit dei ꝓhi
bitionem: ⁊ se adulterine delectationi imer-
git: ⁊ deuiat a fine. Et hec est differentia pec
cati mortalis a veniali. Quia mortale totali-
ter elongat a via: ⁊ retrorsum graditur. ⁊ iō
quanto magis a via deuiat: tanto magis a fi
ne recedit ⁊ elongatur. Psal. Longe a pec-
catoribus salus. Ueniale autem a via nō ab-
ducit: nec ab vltimo fine separat. Quar-
to obligat ad gehennam. quod nō contingit
de veniali vel originali. Sed videtur incon-
ueniens ꝙ pro modica delectatione quis ad
iudicetur eterne damnationi. Est dicendū ꝙ
pena cōmensuratur ſm conditionem illius ī
quem peccatur. Unde magis peccat qui ꝑ-
cutit militem: q̄ꝫ qui rusticum. et magis qui
regem offendit: q̄ꝫ qui militem: ⁊ sic de alijs
ſm gradum nobilitatis. Qui ergo offendit
deum: qui est infinitum bonum: merito pe-
nam incurrit infinitam: propter contemptuꝫ
maiestatis diuine: ⁊ infinitati culpe respōdet
infinitas pene in dānatione. Unde pena dā
natoꝝ est īfinita: ⁊ est finita. Finita est ī acer
bitate: ⁊ hoc respōdet delectationi que fuit ī
actu peccati. Infinita est in duratione: ⁊ hoc
ꝓpter ꝯtemptū dei qui est infinitus. Ad illđ
quod obijcit ꝙ anie nō potest inferri mors.
Dicendum est ꝙ duplex est mors. s. nature ⁊
culpe. Quo ad mortē nature anima dicitur
īmortalis. sed quo ad mortē culpe morit. Q:
sicut dicit Augustinus in libro de mendacio.
Sicut corpus viuit ex anima: ita anima viuit
ex deo: sed anima separata a corpe morit cor
pus. ergo cū deus separat ab anima: morit
anima. sed nō separat nisi ꝑ peccatū mortale.
ergo ⁊c̄. Ad aliud ꝙ mors priuat ab oꝑatōe
Dicendū ꝙ quicquid peccator operat mor-
tuum dicit. nec tamen debet cessare a bonis
opibus. Sicut īfirmus: si vtatur malis cibis
leuiter moritur. si aūt bonis: paulatim ad sani
tatem reducitur.

De veniali peccato.

Post mortale ⁊ originale dicendum est de veniali. Circa qḋ quattuor q̄renda sunt. scilicet de ipsius essentia efficacia: sufficientia ⁊ indulgētia. Quantum ad primum peccatum veniale dicitur tripliciter. s. ab euentu: a causa: ⁊ a sua natura. Ab euentu: q: omne mortale dicitur veniale per penitētiam vt dicit Ambro. A causa qn̄ in natura sua habet vt veniam mereatur. sicut peccatum qḋ fit ex infirmitate vel ignorantia habet in se causaꝫ venie. Nam qui ex infirmitate frangit ieiuniū non incurrit peccatum. Et si ex ignorantia aliquis faciat qḋ non credat peccatum: veniam meretur. A sua natura ⁊ a suo genere: vt verbum ociosum: ridere ⁊ huiusmodi. Quo ad sufficientiā licet peccata venialia non sint determinata in aliquo modo: possunt tamen reduci ad certum numeꝝ: scilicet ad ternarium. scꝫ lignum: fenum: ⁊ stipulā. Et ratio huius est. Quia veniale dicitur qḋ de facili purgatur ⁊ consumitur. ⁊ ideo per hec tria designat̄. quia ab igne de facili comburuntur. Per lignum quidem peccata venialia grauiora designantur. per stipulā leuiora per fenum mediocria designantur. Et huius ratio est: quia omnia ternario consistunt. Unde quelibet creatura habet suū ternariū. scilicet essentiaꝫ: virtutem: ⁊ operationē. Et quelibet operatō consistit in ternario. s. in principio: medio: et fine. Et anima in sua natura habet ternariū. scilicet memoriā intellectum ⁊ voluntatem. Item peccata mortalia per tria distinguunt̄. sicut dicit glo. super epistolam. i. ad Chorin. iij. s. per ferꝝ: es: ⁊ plumbū. Quo ad efficientiam nota ꝙ homo potest esse sine peccato mortali: sed non veniali. Et ratio huius. quia homo dū vnū veniale vitat: aliud incurrit. Unde dicunt doctores ꝙ homo potest vitare qḋlibet veniale in particulari: sed non in vniuersali. Et est exemplum de naui: in qua sunt multa foramina. quorū qḋlibet in particulari nauta oppilare potest: sed non omnia simul. Et ideo sinē veniali vix homo esse potest. q: si dixerimus ꝙ peccatū nō habemus: ipsi nos seducimus ⁊ veritas in nobis nō ē.

Quo ad indulgentiā nota ꝙ sicut veniale multipliciter incurritur. ita multiplicit̄ purgatur. Modi autem purgationis his versibus ꝯtinentur. Confiteor: tundo: cōspergor: ꝯteror: oro. Signor: edo: dono: per hec venialia pono. i. depono ⁊ tollo. Remittuntur ergo per generalem ꝯfessionem. per pectoris tunsionem. per aque benedicte aspersionem. per cordis ꝯtritionem. per dn̄icā orōeꝫ. per ꝯfirmatōem ac per episcopalē bn̄dictionem. eucharistie sumptōem. offense ꝯdonatōem. extremā vnctōem. leuē penitentiā: cōpassionē fraternā. vt patet i hoc ꝟsiculo. Unctio: pena leuis: ꝯpassio que fit egenis.

Finit liber sancti Bonauēture de tribus ternarijs peccatorum infamibus.

Incipit tractatus sancti Bonauēture de septem gradibus ꝯtemplationis.

Contemplatiuorꝫ aqlinos obtutus acui. ⁊ ipsoꝝ spirituale palaciū ꝓfundi dapibus sup̄ne dulcedinis affectans. septē gradus eo gloriosissimos quo scientia experientie probatissimos in mediū censui deducendos. reseratione quoꝝ odorifera ꝯfido: ꝙ tā intellectui splēdoris copia: qꝫ affectui deifici dulcoris affluētia pijssime matris thearchice exhalabit. Primū igit̄ dicamus ignē. scḋm vnctionem. tertium extasim. quartū speculatōem. quintū gustuꝫ. sextū quietē. septimū gloriā. Primo eniꝫ aia ignit̄: ignita inungit̄: vncta rapit̄: rapta speculatur vel contēplat̄: ꝯtemplans gustat: gustās quiescit. Hec i via possunt acqri: nō tn̄ subito: sed gradatim. Citius aūt hec expitur qui frequentius spūalibus se exercet. Septimus in patria ꝯfert̄ abundatius his qui se i ꝓcedētibus gradibus exercuerūt. Ignis est

vehemēs diuini caloris vel amoris feruor ex
camino supersplendētis hierl'm flabellatus.
Huius ignis calor cōtēplatiui siue scti actiui
viri aiam: cū se ad orādū deū effuderit i con
spectu dei: subito eā valde plucido splēdore
irradiās: q̄z plurimū ignit: ⁊ arētes motꝰ af
fectōesq̄z accēdit malosq̄z cōcremat ⁊ exufflat
teporē inflāmat. ⁊ torporē expgiscere facit. at
q̄z ipam totā aiam velut vesptinū qōdam ⁊
pinguissimū holocaustū diuino cōspectui re-
presentat. Intuet tūc ⁊ gaudet. deus adest ⁊
pauet illa. Ille imissum ignē auget vt magis
caleat. illa ortas affectiones colligens nutrit.
vt eo amplius magis reddat incendiū. quo
abūdantius submistrat materia accendēdi.
Sup hūc gradū pedē fixit qui potest dicere
cū ꝓpheta. Concaluit cor meum intra me.
⁊ in meditatiōe mea exardescet ignis. Et ite-
rum. Inflāmatum est cor meū. ⁊ renes mei
cōmutati sunt. Unctio est velut quidam
roseus liquor: qui per totam animā se diffun
dens: ipsaz erudit: cor roborat ⁊ confortat. di
sponens eam suauiter ad veritatis luculētias
suscipiendas atq̄z pariter contemplandas.
Hac celica vnctione plinitus fuerat qui dice
bat. Unxit vnctione misericordie sue. De q̄
rursum dicit dauid. Sicut ros hermon q de
scendit in montem syon. Hermon interpreta
tur lumen exaltatum. Habet autem signare
infinitissimam iesu bonitatem. Ipse etenim
de se dicit. Ego sum lux mundi. Que quidez
lux de terra in crucem: de cruce vero fuit su-
per pulchritudinem celorum omniū exaltata
ita vt licet semper potuerit. nunc autem con-
uenientius ꝓpter sue humanitatis superpul
crificam claritatem adiectam dici queat sup-
splendens candor ⁊ supercandens splendor
illius eterne ⁊ felicissime regionis. Ros igi
tur montis huius descendit in montez syon.
idest contemplatiui viri mentem. ipsius pre-
cordia tam irrigando fecundans: q̄z fecundā
do irrigans. ⁊ calorem scilicet primi gradus
leniter tempans. ne plus ardeat q̄z oportet.
Quod enim purificat ignis concremando:
hoc vnctio mulcet suam pinguedinem psim
dendo: vt capificilior sit diuinorum ⁊ pulcri
ficorum radiorū ab eternaliter oriente auro-
ra ditissime emanantiū. quibus quidem salu
briter plustrata: ita ſm apostolū docetur de
omnibus: vt nequaq̄z quisq̄z ibidem locus
ignorantie tenebris pateat: vbi fulgeat copia
tam gloriosi luminis. Extasis est deserto
exteriore homine suꝑpius supra se voluptuo
sa quedam eleuatio: ad super intellectualem:
diuini amoris fontem: mediantibus sursum
actiuis virtutibus ꝓ viribus se extendens.
Uirtutes sursum actiuas voco humilitatem
⁊ puritatem. Humilitate etenim fit exterio-
ris hois desertio: puritate ꝟo interioris ho-
minis sursum actio. quē quidē ad fontalem
producens radiū: ibidem haurit sanctas the
archici amoris ⁊ inolitas influitiones. Qua
rum gratia posteriorꝫ oblitus ad anteriora
empyrei ⁊ suplucidissimi tabernaculi se ex-
tendit. Est enim extasim faciens amor diui-
nus: nō dimittens suꝑporum amatores esse:
sed amandorꝫ. vt testatur secretorꝫ dei con-
scius Dionysius. Igitur si in vera ⁊ non in
ficta dei charitate sumus ⁊ amore: in sancta
extasi sumus: interiorē hominem ad anterio
ra extendente. exterioris vero sicut posterio
ris obliuisci faciente. Speculatio est bea-
torum ⁊ supercelestiū: ⁊ soli deo scibilium di
uitiarū intellectualis ⁊ affectualis pia inuesti
gatio. Contēplantur autem hic duo. scilicet i
tellectus ⁊ affectus sed intellectus longe dissi
militer ab affectu. Cum enim animus contē
platiuus sensibus spiritualibus suspensis: syn
deresim in specula eterna extendit: apex in-
telligētie ⁊ principalis affectio pariter ferun-
tur mutuo in diuina se promouentes: ⁊ equa
liter ascendentes illa speculando: hec desi-
derando. Precurrente autem intelligen-
tia nec ingredi queunte: vtpote per spe-
culum videns: foris remanet. Affectio ve
ro que nescia est speculi intrans vnitur. se-
cundum illud. Qui adheret deo vnus spiri
tus est. Ingressoq̄z itellectu: qui ante conatu

suo ingredi nõ poterat: a superessentiali ꝛ su perintellectuali deifica bonitate hilariter ex- cipitur affectio ipsa. Susceptamqꝫ superfer uide ipsam desiderantem: ꝛ se sursum pro vi ribus impingentem: ipsam in se profundius trahens: tã intelligentie superclaroꝝ radioꝝ pulcrificãs claritatem fontani splendoris: qꝫ affectioni thearchici ꝛ superimmẽsi saporis: suauiter sanctũ desiderium nutriens: suauita tem superlucidissimam elargitur. Postea il lis sic gustantibus: illam magis desideranti- bus: magis seipam diuina bonitas immittit: ꝛ abundantius superfulget. quoniam multũ diligunt illam summam veritatem: hoc sum- mũ bonum. Felix nimis qui huius gradus collem attingit. hic plane angelificatus in pre senti: futuram iam inchoauit vitam. Ex qui- bus fuerat qui dicebat. Nos autem reuela- ta facie gloriam dei speculantes: in eandem transformamur imaginem: a claritate in cla- ritatem: tanqꝫ a domini spiritu. Ubi potissi- me diuinus iste apostolus vtilitatem expres- sit contemplationis. Quid enim est reuelata facie gloriam domini speculari: nisi remota omni impuritate faciem nostre intelligentie velante: gloriam dei. i. tam superignotam et simplicissimam ꝛ supersplendentem eterni- tatis claritatem: qꝫ superineffabilem ꝛ hu- manis mentibus non capificilem omnino su percelestium substantiarum supertranquillis simam pacem: pie: pure: deuoteqꝫ rimari. Quid vero est taliter speculantes in eandeꝫ imaginem transformari: nisi quia causa sup- actiue suauitatis sunt hec eadem que imagi- nati sumus. vt nos a nobis abstratos ꝛ in se ipsa absorptos. ita torrẽte voluptatis nos po tant: vt necesse sit de terrenis in celestes: de carnalibus in spũales: de hominibus in quo dãmodo angelos transformari. Sic ergo in telligo verbum. in eandem imaginem trans- formari. idest in eadem imaginata. Bene au tem dicitur a claritate in claritatem tanqꝫ a dñi spiritu. q: ab ipo domini spiritu manudu cti supersanctissimis diuinis splẽdoribus ad- implemur. ꝛ per hoc de cognitione incogni- tionem proficimus: sicut per prophetam dici tur. In lumine tuo videbimus lumen. Hec contemplatio vel inuestigatio quasi nihil ha bet periculi vel laboris: in animo pio puro ꝛ vacante. habet vtilitatem inestimabilẽ etiam si nihil inuestiget. Gustus aũt est superin- estimabilis diuine dulcedinis psuauis quedã ꝛ inolita plibatio: ex cellario sancti spiritus in sanctoꝝ contemplatiuoꝝ animas distilla- ta. Prelibatio dico. quoniam permodicum valde est qđ nobis ex ista tam supermagna multitudine diuine dulcedinis tribuitur: qđ pursiue ꝛ superineffabili thearchica bonita te fieri non est dubium. Dum enim stillatim eternis ꝛ supersuauibus illis influitionibus recreamur: frequentius nosipos oratiõibus extẽdimus: atqꝫ ad cumulos omnimode ple nitudinis anhelamus. Quauis autẽ vtrũqꝫ faciunt: tamen plus alliciunt qꝫ reficiunt di- uine ille prelibationes. efficiunt enim esuriẽ: non saturitatem pariunt. Beneficio huius gradus cognitio experientie tribuitur: per quã supercelestium substantiarũ cognitioni conformamur. Quicquid enim diuine men tes nouerunt: hoc illius experientia pbaue- runt. Quia sicut sol terris. sic ipa simplici co gnitioni prelata est. Gloriosi ꝛ felices illi: qui super verticem huius gradus eleuati sunt. Eructant plane hi abundantiã suauitatũ eter narũ nuptiarũ. vacant ꝛ vident qꝫ suauis est dominus. Quies est totius anime mira quedam et suauis tranquillitas: per infusam nobis ex frequentia oratõis dulcedinem cõ creata. Solis valde spiritualibus experiẽtia huius quietis conceditur. quibus ꝛ daĩ etiã ipsas supercelestes substantias contemplan do transcendere. Superignota enim boni- tas ipsis familiaris: seipsam eis immittit: ꝛ ipsi tota virtute: dilatato sinu sancti desiderij po tenter suscipiunt beatas immissiones: anima libus ꝛ presumptuosis omnino incognitas. Sic igitur puris sanctorum contemplatiuo- rum animabus: tam insueto nutrimento di-

tissime adimpletis: splendescit ipsorum ro: dulcescit co̅cupiscentia: hilarescit irascibilis. ex di lectione quorum deificam illam quieté no̅ ambigimus emanare. Hic gradus gloriosior et preciosior est: quo vltimo modo gradui qui solum patrie est appropinquat. De septimo tutius tacendum censui q̄ loqué du̅. q̄m nulli viatorum ascensus siue visio huius grad⁹ patere potuit: nisi illi celesti paulo: qui se raptum vsq̄ ad huiusmo̅i per sacrá scripturaz asserit. Felix certe sup dulcissime et gloriosissime virginis Marie aia cui hoc datu̅ est in via: quod nulli sanctorum aliqua̅do possedert. Portauit ergo illam glo:iá a qua po:tantur ceteri. Ascendit illa gradu̅ hunc p fidei cognitóem. descendit ille ad eá carnis assumptóe3. Quid hunc gradu̅: hanc gloriaz censeam dicis. Nihil aliud q̄ xp̄m quem peperit: quem lacte virgineo educauit: manibus eburneis contrectauit. dulcissimo gremio fouit: pudicissimo vultu blandiebat. castissimo amplexu complexa est: dominu̅ nostrum iesum christum. qui est benedictus in secula seculorum Amen.

¶ Finit tractatus sancti Bonauenture ordinis fratrum minorum de septem gradibus contemplatiuorum.

¶ Incipiunt sermones de decem preceptis sancti Bonauenture.

Si vis ad vitá ingredi serua má data. Verba ista scripta sunt i Matheo. et sunt v̄ba saluatoris nostri. in q̄bus explicat nobis summa totius n̄re salutis q̄ntum ad duo. Primo quantu̅ ad p̄miu̅ retributóis diuine. Sc̄do quátu̅ ad meritu̅ opatóis humane. Primu̅ ibi. Si vis ad vitá ingredi. Sc̄m ibi. Serua mandata. Et hic rectus ordo tangit: q: finis mouet agentem vt se exerceat ad debitu̅ finem. Sequimur ergo formá illius magni magistri. Sed anteq̄ de preceptis aliq̄d dicamus. dicamus primo de obseruátijs preceptorum. Premittit dn̄s primo motiuu̅. postea subiúgit actu3 per qué possumus deuenire ad debitu̅ fine3. Et notádu̅ q̄ sunt q̄ttuor que debent nos mouere ad obseruádu̅ mádata dei. Primu̅ est auctoritas mandátis. Sc̄m est obseruatóis mádatorum vtilitas. Tertiu̅ est trásgressionis periculu̅. Quantu̅ est irrephensibilitas mandatorum. ¶ Vn̄ ille mádat est magne auctoritatis et obseruatio mandatorum est magne vtilitatis. et in transgressióe est magnu̅ periculu̅. et irreprehensibile est mandatu̅: tunc nullus pót habere excusatóem de obseruatóe mádatoru3. ¶ Primo dico debet nos mouere ad obseruandu̅ mandata dei auctoritas mandantis. q: ille qui mandat. s. de magne auctoritatis é. q̄d patet ex trib⁹. Primo: q: ipse sua magna potentia nos creat. Sc̄do: q: ipe sua mira sapié tia nos gubernat. Tertio: q: ipse sua munifica beniuolétia nos saluat. ¶ Primo dico q̄ ille qui mandat obseruari mádata dei est magne auctoritatis. q: sua magna potentia nos creat. Job. Manus tue fecerunt me. Et in Deut. d̄r. Oculi vestri viderunt oia opera magna dei que fecit: vt custodatis mandata eius. ¶ Sc̄do est magne auctoritatis: q: sua mira sapiétia nos gubernat. Isaias. Ego dominus docens te vtilia: gubernans te in via qua ambulas. vtiná attédisses mádata mea. Ps. Seruaui mádata tua et testimonia tua: q: oés vie mee in conspectu tuo. ¶ Tertio est magne auctoritatis. q: sua munifica beniuolé tia nos saluat. Vn̄ in Deut. Et nu̅c israel q̄d petit dn̄s deus tuus a te nisi vt timeas ip̄m et diligas ip̄m: et ambules in vijs eius: et custodias mandata eius. Dn̄s qui te creauit: de⁹ qui te gubernat: tu⁹ q te saluat. Patet mó q̄ dignitas siue auctoritas precipientis d3 nos mouere ad seruandu̅ mandata. ¶ Sc̄do d3 nos mouere ad obseruandu̅ mandata dei obseruatóis vtilitas. In seruádo enim mandata dei est multiformis vtilitas: que ad tres vtilitates reducitur. Prima vtilitas est impetra-

tio diuinoꝝ charismatū. Scḋa est reuelatio
sanctaꝝ scripturaꝝ. Tertia est assecutio cele
stiū premioꝝ. ¶ Prima dico vtilitas in ser
uando mādata dei est impetratio diuinorum
charismatū. Vn̄ in iohe. Si diligitis me mā
data mea ſuate: ⁊ ego rogabo p̄rem meū: et
dabit vobis aliū paclytū. ¶ Scḋa: intelligē-
tia sanctaꝝ scripturarū. p̄s. Super senes in-
tellexi: q: mādata tua quesiui. S; quō perue
niemus ad intelligētiā scripturaꝝ docet gre.
Unde sup illud. Discipuli qn̄ viderūt dn̄m
iesum ip̄m nō intellexerunt. s; qn̄ loq̄bat̄ tūc
ip̄m intellexerūt. dicit gre. ꝙ audiēdo dei p̄-
cepta discipuli illuminati nō sunt: sed faciēdo
ea illumiati sūt. Quare q: nō auditores legis
tm̄ sed factores iustificabūtur. ꝑpter h̄ dicit
Jacobus i cano. sua. Estote factores v̄bi dei
⁊ nō auditores tm̄: fallentes vosmetip̄os. q:
qui est̄ adiutor verbi dei tm̄ ⁊ non factor: cō
parabit̄ viro ꝯsiderāti vultū natiuitatis sue
i speculo. Si videat hō d̄cies vultū suū i spe
culo: adhuc nō sciet ip̄m. S; si videt vultū al
terius hoīs extra speculū: bn̄ recognoscit ip̄;
⁊ hoc est ꝑpter fortē imp̄ssionē sp̄ēi sup or-
ganū visus ꝺm rectā lineā. Sed in speculo n̄
est verus intuitus. Sil̄r qn̄ hō audit verbu;
dei: videt̄ ei ꝙ ip̄m intelligat. sed statim rece
dit. S; qn̄ ponit ip̄m ad exp̄ientiā bene ope-
rando: tunc ip̄m intelligit. ¶ Tertia vtilitas
in seruādo mādata dei est assecutio premio-
rum celestiū. Unde in ꝓuerbio. Serua mā-
data mea ⁊ viues: ⁊ legē meā quasi pupilla;
oculi. Hec est rō quare hoī existenti in para
diso deus dedit obseruantiā mandatoꝝ. Pa
tet modo ꝙ ad obseruandum mandata dei
debet nos mouere vtilitas obseruationis.
¶ Tertio debet nos mouere ad obseruan-
tiam mandatoꝝ periculū transgressionis. hō
enim qui trāsgredit̄ mandata incidit in mul-
ta p̄icula. ¶ Primo q: multa bona perdit.
Scḋo in nefanda flagitia ruit. tertio q: eter-
na supplicia meret̄. ¶ Primo dico d; nos
mouere ad ſuandū mādata dei transgressio
nis p̄iculū. qn̄ trāsgressores multa bona per-
dunt. Vn̄ in Leuiti. Si nō audieritis vocem
meā: ⁊ nō feceritis oīa mandata mea visita-
bo vos in egestate ⁊ calore: q ꝯficiet oculos
vr̄os: ⁊ consumet aīas vr̄as. Dicit visitabo
vos in egestate. q̄ est priuatio oīm bonoꝝ. ⁊
calore q ꝯficiet oculos vr̄os: ⁊ ꝯsumet aīas
vr̄as. q: auferet affectū boni: ⁊ intellectū ve
ri. Vn̄ p̄s. Dereliq̄t me virtus mea: ⁊ lumē
oculoꝝ meoꝝ: ⁊ ip̄m nō est mecū. ¶ Scḋo
trāsgressores in nefanda flagitia ruūt. Unde
in baruch. Nō obediuimus voci dn̄i vt am
bularemus in mandatis ei⁹: ⁊ abiuim⁹ vnus
quisq; in sensu cordis sui maligni. p̄s. Popu
lus meus nō audiuit vocē meā: ⁊ israel nō in
tendit mihi. ⁊ dimisi eos ꝺm desideria cordis
eoꝝ. Tales dat dn̄s i manus demonū. Vn̄ i
dan̄. dixerūt pueri in fornace ignis ardentis.
Peccauimus: inique gessimus: ⁊ p̄uaricati
sumus. ⁊ seq̄t̄ eoꝝ ignominia. ⁊ traditi sum⁹
i manib⁹ inimicoꝝ nostroꝝ iniq̄ꝝ. ⁊ regi in
iusto ⁊ pessimo sup terrā. ¶ Tertio trāsgres
sores incidunt in pericula: q: eterna supplicia
ꝓmerent̄. p̄s. Maledicti qui declināt a mā
datis tuis. Maledicti: q: dicet̄ eis. Jte male
dicti in ignē eternū ⁊c̄. Ecce mō obſuatiōis
mira vtilitas: ⁊ trāsgressiōis miracula mira
calamitas. Vn̄ dn̄s p moysen. En inq̄t ꝑpo
no tibi bn̄dictōem ⁊ maledictōem. bn̄dictōe;
si mādata mea feceris. maledictōe; si nō fece
ris. Ponit nos dn̄s in medio ⁊ mirabiliter
opat̄ nobiscū. Quia qn̄ aliq̄s vult aliq̄d alij
on̄dere vtit̄ duplici rōne. s. rōne on̄siua: ⁊ rōe
ducēte ad impossibile. Sic facit dn̄s. Ponit
hoīem in medio inter celū ⁊ infernū. Jn ce-
lo est eterna gloria: in inferno sunt eterna sup
plicia. Et qn̄ dn̄s on̄dit homini gloriam celi
quā hō pōt ꝓmoueri si obseruet eius māda
ta: tūc inclinat ip̄m ad obseruātiā mādatorū
p rōnem on̄siuam. Qn̄ vero on̄dit hoī infer
ni supplicia q̄ ꝓmeret̄ si trāsgredit̄ mādata:
tunc inclinat hoīem p rōnem ducentē ad im
possibile. Ecce ꝓponit tibi maledictōe; ⁊ bn̄
dictōem. Dimitte inde maledictōem: ⁊ acci-
pe cū matthia bn̄dictōe;. De iuda dicit p̄s.

Noluit benedictōnem ⁊ elongabitur ab eo. Quarto dꝫ nos mouere ad obſuandū mandata dei irreprehēſibilitas mādatoꝝ. Eſt.n. mādatū irreprehenſibile: q: nō ꝯtinet aliqđ impoſſibile: nec aliqđ onerosum: nec iniquū. Primo dico dꝫ mouere ad ſuandū mādata dei irreprehenſibilitas mandatoꝝ: q: nō cōtinēt aliqđ impoſſibile. imo ſunt facilia ad ſeruandū. Vñ in iohe. Hec eſt charitas dei vt mādata eius cuſtodiamus: ⁊ mandata eius grauia nō ſunt. Habēti enim charitatē mandata ſunt facilia: ſed nō habēti charitatē vidētur difficilia. Et ponit Aug. exēplū de aue ſine plumis: ⁊ de aue cū plumis. Aui hñti plumas facile eſt volare. ſed aui nō hñti eſt difficile. Silr̄ hoi pu̾ſe volūtatis difficilia vidētur mādata. ſꝫ hñti charitatē ſunt facilia. Vñ in deut. Mādatū h̄ qđ ego p̄cio tibi hodie nō eſt ſup te: nec ꝓcul poſitū. nec in celo ſitū. nec trāſmare poſitū. ſed iuxta te eſt valde ſermo in ore tuo vt facias illū. ¶ Scđo mandata dei ſunt irrep̄henſibilia: q: nō ꝯtinēt aliqđ onerosum. imo ſunt ſuauia. Unde in eccō. Nihil melius eſt q̄ꝫ timor dei: ⁊ nihil dulci⁹ q̄ꝫ reſpicere i mādatis dñi. Ps. Deſiderabilia ſup aurū ⁊ lapidē p̄cioſum multū. ⁊ dulciora ſup mel ⁊ fauū. Gaudiū eſt iuſto ſuare iuſticiā. Sed palato infecto: cibus dulcis videt̄ eſſe amarus. Silr̄ hoi pu̾ſe voluntatı̄ mādata dei videnť difficilia: licet ſint ſuauia. ¶ Tertio mādata dei ſunt irreprehenſibilia q: nō ꝯtient aliquid iniquū. Vñ apoſtolus. Lex qdē ſancta eſt ⁊ mādatū ſctm̄ ⁊ iuſtū ⁊ bonū. Propter h̄ dicit aplus. Precipio tibi in deo q viuificat oia: vt ſine macula ſerues mādatū irrep̄henſibile. Cōiūgamus iſta q̄tuor in ſimul. ſ. q in illo qui precipit eſt ſūma auctoritas: q: ſua magna potētia nos creat. mira ſapīa nos gubernat: ⁊ munifica beniuolentia nos ſaluat. Itē videamus vtilitatē obſuatōis mādatoꝝ. Quaꝝ p̄ma eſt impetratio diuinoꝝ charismatū. ſcđa eſt reuelatio ſacrarū ſcripturarū. ⁊ tertia eſt aſſecutio celeſtiū p̄miorū. Itē videam⁹ trāſgreſſiōis periculū q: tranſgreſſores multa bona perdūt. in nefanda flagitia ruūt. ⁊ eterna ſupplicia ꝓmerenť. Itē videamus irreprehēſibilitatem mādatoꝝ. q: mādata nō ꝯtinēt aliqđ ipoſſibile: nec onerosum: nec iniquū. Et ſi iſta quattuor bñ ꝯſideremus nō eſt aliqs q poſſit ſe excuſare de obſeruatōe mādatoꝝ. Sꝫ qđ ē magnū mādatū ⁊ primū in lege. Rñdet dñs in mattheo. Diliges dñꝫ deū tuū ex toto corde tuo: ⁊ ex tota aīa tua. ⁊ ex tota mente tua. Scđm ſimile ē huic. diliges ꝓximū tuū ſicut teipſum. Ex his vniuerſa lex pendet ⁊ ꝓphete Aug. oñdit q in iſto verbo. Mihi autē adherere deo bonū eſt: ꝯtinet totū h̄ qđ dr̄. Diliges dñm deū tuū ⁊c̄. Debemus enim diligere deū. q: hoc eſt iuſtū bonū ſanctū ſuaue ⁊ facile. Unde Aug. Dñe quis mihi es. ⁊ ego quis tibi: vt iubeas me amare te. ⁊ ſi nō amem te minaris mihi ingentes miſerias. Decalogus ſacer qui datus eſt moyſi i monte ſynai: oſtēdit quō debemus cuſtodire mādata dei: volo vobis oñdere q ſicut octo parteſ orōis ſunt fundamentum oīm eoꝝ que exprimi poſſunt p ſermonē in grāmatica: ⁊ decem predicamēta ſunt fundamētū oīm eorū q determinanť in dialetica. ſic decē precepta ſunt fundamentū ⁊ regule oīm legū ⁊ bonorum que ſunt i moribus. Nec voluit dñs q ſine rōne data eſſent decē p̄cepta moyſi. Dicam modo iſta decē in generali. Non habebis deos alienos. Non aſſumes nomen dei tui inuanū. Memēto vt diē ſabbati ſctificeſ Honora p̄rem tuū ⁊ mr̄em tuā. Non occides. Non mechaberis. Non furtū facies. Non falſum teſtimoniū dices. Non ꝯcupiſces vxorē ꝓximi tui. Nō agrū: nec alquam aliā rem. Ut magis clarius ſit h̄ qđ dicā nota. q lex oīs nō mādat niſi iuſticiā. Eſt.n. lex regula iuſticie. Sed iuſticia eſt ſm quā hō hꝫ ordinari ad deū ⁊ ad ꝓximū. Et ſm hoc eſt duplex iuſticia. Una qua ordinamur ad deū ⁊ alia qua ordiamur ad ꝓximū. Et ſm h̄ fuerūt due tabule date moyſi. prima ⁊ ſcđa. In prima ꝯtinenť mādata ordinātia nos ad de-

tum.in scd̄a ꝯtinenꝶ mandata ordinātia nos
ad proximū. In prima dico tabula ꝯtinen
tur mādata ordinātia nos ad deū. Deꝰ aūt ē
trinitas pater ⁊ filiꝰ ⁊ spūsſctūs. Pr̄i attri-
buiꝶ maiestas.filio veritas.⁊ spirituiſctō bo
nitas. In pr̄e ē sūma maiestas hūiliter ado-
randa. In filio est sūma ṽitas fideliꝶ asseren
da. In spūsctō est sūma bonitas sincere amā
da. Sed si ista tria ex eterna ordinatione de-
bemus facere:necesse est in prima tabula eē
tria mādata.ꝭm tria appropriata tribꝰ ꝑso-
nis diuinis. In primo mādato ꝑ̄cipiꝶ humil
adoratio diuine maiestatꝭ:cū dr̄. Non habe-
bis deos alienos. In scd̄o mādato precipiꝶ fi
delis assertio diuine ṽitatis:cum diciꝶ. Nō
assumes nomen dei tui in vanū. In tertio ꝑ̄-
cipiꝶ diuine bonitatꝭ sincera dilectio.cum dr̄
Memento vt diē sabbati sctifices. In se
cunda tabula cōtinenꝶ septē mādata ordinā
tia nos ad proximū.q̄ significanꝶ ꝑ duo ꝑ̄ce
pta legis nature. Hoc facias aliȷ̄ qđ tibi vis
fieri. Non facias aliȷ̄ qđ tibi nō vis fieri. Et
ꝭm hoc est duplex ꝑs iusticie ordinantꝭ ad ꝓ
ximū.s.inocentia ⁊ bn̄ficentia. Mādatū be
neficentie est. Honora patrē tuū ⁊ mr̄ez tuā.
Hoc autē mandatuꝫ nō ē solū reuerētie: sed
etiā bn̄ficiȷ̄ ⁊ obsequiȷ̄.⁊ nō est in pr̄e solum:
sed in omnibꝰ que a pr̄e procedūt. Mādatū
ĩnocētie necesse est multiplicari. q: hoc man
datum ꝯsistit in h̄ vt caueas ab offensa ꝓxi
mi tui. Est autē triplex offensa.in aio:in ver-
bo:⁊ in facto. Offensa ĩ facto ē tribꝰ modis
ꝭm ꝙ hō tribꝰ modis pōt offendere ꝓximū
.s.in ꝑsona ꝓpria.in ꝑsona ꝯiūcta:⁊ in posses
siōe terrenoꝝ.⁊ ꝭꝫ hoc sunt tria mādata. Nō
occides. Non mechaberis. Nō furtū facies
Dehinc sequiꝶ offensa in ṽbo: ꝯ̄ quā ē vnū
mādatū. Nō falsum testimoniuꝫ dices. Per
falsum aūt testimonium significanꝶ oīa q̄ hō
pōt dicē̄ ꝯ̄ ꝓximuꝫ suuꝫ. Offensa autē in aio
duas hꝫ radices:ꝭm duplicem ꝯcupiscentiā.
q: est concupiscētia carnis ⁊ cōcupiscētia ocu
loꝝ. Cōtra ꝯcupiscētiā carnis ē vnum man
datum. Nō ꝯcupisces vxorē ꝓximi tui. Cō
tra concupiscentiam oculorum est aliud mā-
datum. Non agrum.nec aliquam aliam reꝫ.
Patet modo in generali que sunt deceꝫ pre
cepta.⁊ penes quid accipiantur.

Scende ad me in montem: ⁊ dabo
a tibi duas tabulas lapideas:⁊ legem
⁊ mādata q̄ scripsi:vt doceas filios
israel. Exo.xxiiiȷ̄. Psal. Declinate a me mali
gni.⁊ scrutabor mandata dei mei. Legiꝶ ꝙ
beatꝰ Gre.g̨ fuit papa ⁊ doctor ecclīe habu
it ꝯsuetudinē:ꝙ qn̄ ibat ad studium legis di
uine:semper dixit ista verba. Declinate ⁊c̄.
Et q̄situ fuit ab eo q̄re hoc faceret.⁊ rn̄dit pe
tro cui ꝯsueuit dicere secreta sua: ꝙ expimē
to didicit:ꝙ qn̄ cogitare voluit ĩ lege dei:sen
tiebat demones ſp sibi aduersantes. In aliȷ̄s
subtilitatibꝰ instigabāt demones: q: in ipsis
non vidēt dānū suū:imo expectant suū emo
lumentum. Sꝫ qn̄ fit mētio de documētꝭ ṽi-
tatꝭ:ꝑ q̄ fuganꝶ demōes:tūc princeps tenebra
rum occurrit armatꝰ:mō ꝑ occupatōes: mō
per phantasticas illusiōes:⁊ nititur reuocare
animos hominum a studio veritatis. Sꝫ ve
rum est ꝙ verba ista.declinate a me ⁊c̄.dixit
Grego.sicut vir sctūs:qui tunc habuit virtu
tem ꝯcupiscendi demones. Sed ego nō sum
ex illis. Ideo in principio rogemus dn̄m:vt
impet demonibꝰ ne nos impediant.⁊ vt det
nobis mentes serenas ad intelligendum ver
ba de mandatis. Ascēde ad me ⁊c̄. Dn̄s
dixit moysi verbum istud:⁊ moyses audito
verbo ascendit in montem.⁊ accepit duas ta
bula lopideas:⁊ legem ⁊ mandata. In quo
significaꝶ ꝙ si volumus peruenire ad intelli
gentiam mandatoꝝ dei:debemus ascēdere ĩ
montem.i.in eminentiā mētis.q: ꝭm impres
sionem lucis eterne lex nature est nobis da-
ta:⁊ ꝭm illā lucem documēta legis diuine su
scepimus. Tangebā vobis alias ꝙ certum
est ꝙ ens per se primo cadit ĩ animā. Ens au
tem aut est creatum aut ĩcreatū.⁊ ꝭꝫ hoc ē du
plex iusticia. Una per quam ordinamur ad
ens increatum.alia ꝑ quā ordinamur ad ens
creatum. Et ꝭm hanc duplicē iusticiā est du-

plex tabula moysi data.s.prima et secunda. In prima dant mandata: per q ordinamur ad ens increatum. In scda dant mandata: p que ordinamur ad ens creatum. Ens autem increatum est causa oium rerum: efficiens forma lis: exemplaris et finalis. Ens etiam increatu habet potentiam: sapientia: et beniuolentiam et producit oia in esse. Et ista tria appropria tur trib9 personis diuinis in trinitate. Ma iestas appropriat patri: veritas filio: et boni tas spiritusctō. Suma maiestas in patre hu militer est adoranda. Suma veritas in filio fideliter est asserenda: Et diuina bonitas in spiritusancto sincere est amada. Ista dicta fu erunt in generali. Sed q sermones de man datis in vniuersali sunt inutiles: nisi dicantur in speciali. iō opz explicare de mādatis in spe ciali. In generali dictum est q sunt decē mā data: quorum tria sunt in prima tabula. Dicam vobis generale documentū: q eterna dei sa pientia q scripsit tabulas istas: breuissimo mō et clarissimo modo: et facillimo mō quo potu it tradidit. Tradidit autē breuissimo modo: ne oneraret nra memoria. Clarissimo mo do ne obfuscaret nostra intelligentia. Facilli mo mō ne reuocaret nostra voluntas. Hec est rō qre per vba quāto breuiora potuit et qzto clariora et faciliora et per actus sinodo chicos data sint mandata.

Primo videamus de primo māda to: sicut videm9 in alijs reb9 q pri mū op9 fundamētū oium subsequē tium. sic primū mādatū est fundamētū oium aliorum mādatorum. Prima vba de man datis sunt illa. Ego sum dñs deus tuus: qui eduxi te de terra egypti. de domo seruitutis. Non habebis deos alienos coram me. Nō facies sculptile. nec silitudinem eorum que in celis sunt: neqz que in terris: neqz eorum que in aquis sunt. Non adorabis neqz coles ea. Ego dñs deus tuus fortis zelotes visitās ini quitatē patrum in filios vsqz in tertiā et quartā generationem: et faciēs miam in milia his q diligunt me. Ad plenam mandatorum expla nationē cōcurrunt tria. Quedā q pertinent ad mādati cognitionē. et ista debent premitti. quedaz q ptinēt ad mādati obseruātiā: et ista debent subiungi. qdā q ptinēt ad mādati in tegritatē: et ista debēt iterponi. Primo di co q sunt quedā q ptinēt ad mādati cogniti onē: et ista debēt pmitti. et sunt duo fundamē ta fidei. Primū est noticia creatoris. Scdm est noticia reparatoris. Isti sunt duo radij si ue duo oculi dirigentes nos sp in viā māda torum dei. Homo prius apit oculos qz ambu let. Sic dz hō prius cognoscē mādata p fidez qz exequat mandata. Ad cognoscēdū autez creatorē dicit. Ego dñs deus tu9. Ego dñs. h insinuat potentiā dei pris. de9: hic insinuat sapientiam filij. tuus: hic insinuat bonitatem spūsscti. In hoc aūt q dicit: ego notat idēti tatē essentie. et in hoc notat deū trinū et vnū creatorez vniuersorum. Qui eduxi te de terra egypti. h notat donū repatōis p vbū incar natū. Oib9 loquit dñs qb9 dedit pceptum. et oib9 pcepta dedit. licet primo daret ipsa filijs isrl. Vñ q dr. Qui eduxi te etc. dictū est non solū hebreis p ipsis quo ad corpalē eductio nē de egypto. sz generaliter p toto genē hu mano q ad eductionē de egypto eterne dā natōis de pctō primi hois: ex quo educimur p vbū icarnatum. Qr sicut illi educti sunt de egypto post comestionē agni pascalis. et per aspsionē sanguis ei9 liberati ab angelo exter minatore. sic nos educimur de huitute diabo lica p esum carnis vbi icarnati i sacro altaris. et p sāguinē ei9 i baptismo. q: hz aplm. Qui cunqz baptizati sum9 i xpo iesu in morte ipsi us baptizati sum9. Hec verba dicit tota trini tas. Dicit igit. Ego sum cui debes obedire et quem debes adorare. Et dicit. Ego. s. q te fe ci in esse nature et in eē grē. Debem9 g dicē. Dñe tu es quē debem9 adorare. cui debem9 seruire. tu es qui nos creasti: tu es qui nos re demisti. ps. Qm ipsius est mare et ipse fecit illud. Sequitur. Uenite adoremus. et plore mus ante dñm q fecit nos etc. Nos ppls pa scue eius etc. Sine istis duobus fundamentis

fidei.s.sine noticia creatoris ⁊ reparatoris ni
hil intelligere possumus. Ut autez intelliga
mus ista opz scire amminiculantia quedam.
Scitis vbi est prima cognitio nobis data de
mandatis. Certe moyses scripsit per spiritū
sanctū. Sed q̄liter habuit istam cognitionez.
Certe qn̄ dn̄s apparuit ei. Et quō apparuit
ei. Certe in igne flāme rubi ardentis. Et tūc
dixit moyses. Quis es tu domine. Et respon
dit dn̄s. Ego sum qui sum. Et tunc dedit ei
dn̄s duo.s.lumen essentie eternitatis.⁊ lumē
veritatis eterne. Rub⁹ ardebat. In hoc ōn
dit nobis mysterium incarnationis humane.
Ista duo sunt lumina ⁊ principalia fundamē
ta fidei.s.lumen essentie eternitatis.⁊ myste-
rium incarnationis. Et qn̄ facimus crucem
in fronte in nomine patris ⁊ filij ⁊ spūssancti
amen. recognoscimus trinitatez ⁊ redēptorē
Cū dicit homo in noie p̄ris ⁊ filij ⁊ spūsc̄ti:
recognoscit trinitatē. Cū facit crucē in fronte
recognoscit redemptorē. Pz mō quō quedā
valent ad mādati cognitionem q̄ debēt p̄mit
ti:⁊ ista sunt duo fundamenta fidei.s. noticia
creatoris ⁊ redemptoris. Sc̄do sunt que
dā que valent ad mādatoꝝ obseruātiā.⁊ ista
debent subiūgi. Oia mādata aut sunt affir-
matiua:aut negatiua. Affirmatiua sūt:vt ho
mo faciat bonum. Negatiua vt homo vitet
maluz. Sed impossibile est vt hō vitet malū
nisi per timorē:⁊ ꝙ faciat bonū nisi per amo
rem ꝓpter h̄ ad obseruātiā mandatoꝝ duo
sunt necessaria.s.timor ⁊ amor. Auis non po
test volare sine duab⁹ alis. nec hō pōt ambu
lare sine duob⁹ pedibus. Silr̄ non est ꝑfect⁹
obseruator mandatoꝝ dei:nisi sit repletus ti
more ⁊ amore. Sed non replet̄ hō timore:ni
si ex ꝯsideratiōe seueritatꝭ diuine. nec reple-
tur amore nisi ex consideratiōe bonitatꝭ diui
ne. Ista igit̄ duplex ꝯsideratio est homini ne
nessaria. Sequit̄. Ego dn̄s deus tu⁹ fortꝭ ze-
lotes visitans iniquitatē patrū in filios vsqз
in tertiā ⁊ q̄rtā generationē. Fortis zelotes.i.
fortissimū hn̄s zelum.s.coꝝ qui oderunt me.
Uisitans iniq̄tatē patꝝ in filios. non ꝙ ꝓpt̄

pctā actualia patrum eternaliter puniat filios
sed cū filij fuerint imitatores paternoꝝ scele-
rum:punit pctā patrum cū pctis ipsoꝝ vsqз
ad tertiā ⁊ q̄rtā generationē.s.tpaliter. Hoc
aūt dicit vt timeamus:⁊ p timorē a malo de
clinem⁹. Uñ in ecclesiastico. Deū time ⁊ mā
data ei⁹ obserua. h̄ ē ois hō.i.ad h̄ ē ois hō.
Uis mereri vt ad summū complemētū ꝑue
nias:certe time deū. Sed quō timebo. Cer-
te q: dn̄s est fortissimus zelator. Item cū hoc
etiā opz amare ipsum. q: ipse dicit de se. Et
faciens misericordiā in milia his qui diligunt
me. Dicit ꝙ visitat iniquitatez patꝝ in filios
vsqз in tertiā ⁊ q̄rtā generationē.⁊ facit mi-
sericordiā in milia his qui diligūt eū. in h̄ ōn
dit nobis ꝙ dei mi̇̃icordia ⁊ benignitas trā
scendit vltionem iniquitatū. Qñ cor hois di
latat̄ per amorez:tunc hō faciliter seruat mā
data p̄s. Uiam mandatoꝝ tuoꝝ cucurri cuz
dilatasti cor meū. Ois consummationis vidi
finem latū mandatū tuū nimis. Dicit ꝙ lata
est via mandatoꝝ:sed quibusdaz videt̄ arta
Certe amātibus est lata:sed non amātib⁹ est
arta. Patet modo quō.s.timor ⁊ amor valēt
ad obseruantiam mandatoꝝ. Tertio que
dam valent ad integritatē mandatoꝝ. ⁊ ista
debent interponi.i.in medio poni.⁊ hoc tan
git cum dicit. Non habebis deos alienos co
ram me. Non facies sculptile:neqз silitudi-
nem eorum que in celis sunt:neqз q̄ in terris
neqз eorum que in aquis sunt. Ibi precipitur
latria:que est soli deo cultus debit⁹:⁊ ex hoc
nulli alij est debitus. Cultuz alioꝝ deus pro
hibuit in negatiua:⁊ implicuit cultum dei in
affirmatiua. Sed in nouo testamento expli-
cuit in affirmatiua cultum dei christus quan
do dixit. Dn̄z deū tuū adorabis:⁊ illi soli ser
uies. Sed q̄re prohibuit de⁹ cultū alioꝝ in
negatiua:⁊ nō explicuit cultū dei in affirma-
tiua. Certe q: facillimo mō dare voluit man
data:⁊ reuocare in negatiua ab idolatria. vt
implicaret cultum dei in affirmatiua. Et no-
ta ꝙ ipse reuocabat ab omni idolatria:quia
omne qō adorat̄ aliud a deo:aut est creatura

intellectualis: vt angeli ⁊ demones: aut natura corporal'. vt celū ⁊ terra ⁊ aq̄ ⁊ hmõi. aut est figmentum hūane mētis. Nunqd ens sufficienter diuidit per corporeū ⁊ incorporeū. q̄re ḡ posuit figmentū qḋ nihil est. Dico ꝙ idolum nihil ē. imo fert ad illud qḋ ē in estimatōe. Et videte quō scriptura sacra ꝓcedit creaturā itellectualē ponit in supremo. figmētū in medio: ⁊ naturā rei corpali in imo. Vñ primo ꝓhibet idolatriā respectu creature intellectualis. cuꝫ dicit. Non habebis deos alienos. Scđo prohibet idolatriam respectu figmenti humane mētis. cū dicit. Non facies sculptile Tertio prohibet idolatriam respectu nature corporalis: ⁊ hoc respectu celestiū terrestrium ⁊ inferioꝝ. cū dicit. Neqꝫ facies similitudinē eoꝝ que in celis sunt: neqꝫ q̄ in terris. neqꝫ eoꝝ que in aq̄s sunt. Primo ꝓhibet hic idolatriam respectu celestiū. Psal. Qm̄ oēs diȷ̄ gentium demonia: dñs autē celos fecit. Scđo prohibet idolatriam respectu terrestrium. Unde ps̄. Confundant oēs qui adorant sculptilia: ⁊ qui gloriant in simulacris suis. Q̄, homo incuruet ad adorandū figmentū suū: hoc est ꝑuersio summa. Tertio prohibet idolatriā respectu inferioꝝ. Unde aplus. Qui cōmutauerunt gloriā incōmutabilis dei. Sequitur. Et seruierūt creature potius q̄ꝫ creatori. Ecce quō vera adoratio dei implicat: ⁊ oīs idolatria prohibetur. Habemus modo preambula ad mandata que sunt noticia creatoris ⁊ reparatoris. timor ⁊ amor ⁊ prohibitio idolatrie respectu superiorū mediorum ⁊ inferiorum. Dico vltra ꝙ nos christiani vlterius debem⁹ videre q̄ꝫ nobis patefacta est veritas. Et ẜm tria que prohibentur magna lux ⁊ vera nobis apparuit. Prohibent autem tria per que auertit mēs humana a reuerentia creatoris sui. ⁊ per tria que prohibent nobis: prohibent nobis oēs prophane pactiōes demonū. ibi. Non habebis deos alienos. Prohibent etiā oēs false supestitiōes adiuētōis erroꝝ. ibi. Nō facies sculptile. Prohibent etiā oēs peruerse appꝛeciationes mundialiū naturaꝝ ibi. Neqꝫ similitudinē eoꝝ que in celis sunt ⁊c̄. Dico ergo ꝙ in primo ṽbo. Nō habebis deos alienos coram me: prohibent oēs ꝓphane pactiōes demonū: siue sint per incantatōes verboꝝ: siue per inscriptiōes characterū ⁊ imaginū. siue per imolationes sacrificiorum. In istis tribus consistunt oēs artes magice. Prohibent igitur omnia ex quib⁹ oriunt prophane pactiones demonū. siue sint ad transmutationē naturaꝝ: sicut fecerunt magi pharaonis siue sint ad ludificationem sensuū: sicut faciunt incantatores ⁊ histriones. siue sint ad inuestigationem futuroꝝ contingentium. Oia talia vocat Aug. pactiones demonum. In talibus attribuit creature qḋ deberet attribui creatori. Et tales peccant ꝯ primū ṽbum mādati. qḋ est. Non habebis deos alienos coram me. De talib⁹ dicit in cāti. deute. Prouocauerunt eū in diȷ̄s alienis: ⁊ in eo qui nō erat deus ad iracundiā concitauerunt. Et iḋ dicit apl's. Tradidit eos deus in passiones ignominie. Et deus tradit eos in manus demonū. Habeamus exēplū huius. Quidam litteratus diu studuerat q̄liter posset effici diues. ⁊ fecit linguā suā venalē longo tpe: ⁊ tamen sp̄ egebat. Cogitauit ex quo non possuꝫ ditari per deū: ditabor per diabolū. Quesiuit magnū inter iudeos ⁊ christianos: ⁊ non īuenit. Cogitauit: ego ipse expiar si potero ꝑ diabolū effici diues. Juit in viam quandam vmbrosam ⁊ saxosam iuxta torrentē: ⁊ dixit. Ubi es demon qui sp̄ queris decipe hoīes. ego sum hic vt dem me tibi. Prima vice nō venit: q: forte deus adhuc noluit permittere. nec scđa vice venit. tertia vice venit ⁊ dixit. Quid petis a me. Rñdit ille. Ut facias me diuitē. Cui diabolus. Prius adorabis me. Et tūc ille incuruauit se: ⁊ adorauit illum. E ludificauit eum diabolus. q: tunc' habuit potestatem in eū. fecit ꝙ oēs illi lapides videbant ei esse aurū. Et dixit ei diabolus. Accipe satis de auro. Et tunc ille gaudens onerauit se de lapidibus: ⁊ cū venit domi: posu

it lapides in quendā locū illius domus: ⁊ inceperūt ardere lapides: ⁊ ꝯbusta ē domus: ⁊ qcquid in ea fuit. ita ꝙ ipsemet vix euasit. Et cogitauit. Nō curo: q: ibo ad locum vbi plurimū auꝝ dimisi. Et accedens inuenit ꝙ essent ibi lapides: qui prius videbanꝫ ei aurum purissimū. Et sic ludificatus est. Patet mō quō in primo verbo prohibenꝫ oēs prophane pactōes demonū. In scḋo verbo. Non facies sculptile ꝓhibentur oēs false superstitiones adinuētionis erroꝝ. Ois enim error est fictio mentis. Errorē aūt facit phantasia obnubilans rōem: que facit ꝙ illud qḋ nō est videaꝫ esse. Prohibenꝫ aūt oēs supstitiose adinuentōes erroꝝ: siue ꝓcedant ex improbo ausu inuestigatōis pħice. siue ex puerso intellectu sacre scripture: siue ex ordinato affectu carnalitatis humane. Ex improbo ausu inuestigationis pħice procedunt errores in pħis. sicut ponere mundū eternum. hoc est peruertere totā sacram scripturam: ⁊ dicere ꝙ filius dei nō fuerit incarnatus. ⁊ ponere ꝙ vnus sit intellectus in omnibus. h̄ est dicere ꝙ nō sit veritas fidei. nec salus animarū. nec obseruātia mandatoꝝ. ⁊ hoc ē dicere ꝙ bonus homo damnaꝫ: ⁊ malus saluatur. Ponere igiꝫ ꝙ sit vnus intellectus in oībus: ꝓuenit ex improbo ausu inuestigatōnis pħice. Et tales ponunt ꝙ impossibile ē mortale deuenire ad immortalitatem. Et qui hec confingit tuetur ⁊ imitatur: incedit cōtra secundū verbum mandati. Non facies sculptile. Et ſm hoc ⁊ fictor ⁊ defensor ⁊ imitator omnes prohibentur. Item ꝓueniūt in aliquibus errores ex peruerso intellectu sacrarum scripturaꝝ. sicut hereses hereticoꝝ qui male sentiunt de trinitate ⁊ spūsancto. Tales sunt arriani: sabelliani: ⁊ donatiste: ⁊ pelagiani ⁊c̄. Tertio adinuentiones erroꝝ ꝓueniūt ex inordinato affectu carnalitatis humane. De numero taliū est secta epicureorum: que dicit nullam aliā vitam esse nisi istam. et secta nicholaitaꝝ: que dicit ꝙ liceat quēlibet facere turpiter cum qualibet. Saraceni etiaꝫ qḋ dicunt non habent ex sacra scriptura. nec ex altitudine sapientie diuine. Omnes igitur errores vndecūqꝫ ꝓueniāt: tanqꝫ sculptilia debent abominari. q: peccant ꝯ hoc mandatum. Non facies sculptile. Vñ Hiere. Stultus factus est oīs homo a scientia sua. i. ab inuestigatione ꝓpria ⁊ nimie pħie. ꝯfusus ē artifex oīs in sculptili. vana sunt eoꝝ opa ⁊ risu digna: ⁊ in tpe visitatōis sue peribunt. Standum igiꝫ est sup hoc qḋ lumina fidei dictant ⁊ quicquid huic aduersatur totū debet abominari. Qñ audiui de aristotele dū fui scholaris ꝙ ipse posuit mundū eternū. ⁊ audiui rōnes ⁊ argumēta que fiebāt ad hoc. incepit concuti cor meū: ⁊ incepi cogitare quomodo potest hoc esse. Sed modo sunt ista ita manifesta ꝙ nullus possit dubitare. Patet modo quō in scḋo verbo. Non facies sculptile prohibenꝫ oēs false supstitōes adinuētionis erroꝝ. In tertio verbo. Neqꝫ facies similitudinē eoꝝ que in celis sunt ⁊c. prohibentur oēs peruerse appreciatōes creaturaꝝ. Ois aūt superflua appreciatio creaturaꝝ ꝓcedit aut rōne sublimitatis. aut rōne sufficiētie. aut ratione delectatiōis. Primo mō est idolatria superboꝝ. scḋo modo est idolatria auarorū. tertio modo. est idolatria lasciuoꝝ. Contra pmos diciꝫ nō erit in te deus recēs: neqꝫ adorabis deū alienū. Contra scḋos dicit aplus. Auaricia est idoloꝝ seruitus. Cōtra tertios dicit apostolus. Quoꝝ deus venter est. Alias plenius ꝓsequemur.

n On assumes nomē dei tui ī vanū. neqꝫ insontē habebit dñs eū qui assumpserit nomē dei frustra. Psal.

Seruus tu⁹ sum ego: da mihi intellectum vt sciā testimonia tua. Jō dilexi mādata tua sup aurū ⁊ topazion. Propterea ad omnia mandata tua dirigebar: omnē viam iniquā odio habui. Dauid ꝓpħa dicit in verbis istis q̄ de causa loqui debemus de mandatis dei et ostendit rōem triplicem. Prima est inflāmemur ad dilectionem mādati. Nihil enim ita est necessarium sicut diligere dei legē man-

data eius. Jō dicit. Ideo dilexi mādata tua rē. Scdo debemus loqui de mādatis dei: vt meli⁹ cognoscam⁹ ea. Quāto.n. homo freqn tius vadit per viā aliquā: tanto meli⁹ cognoscit eā. Vñ Gre. Nō cognoscit viā freqnti⁹ vadēdo. Sed via eundi in patriā est in seruando mādata dei. Sȝ nō cognoscit hō mādata dei nisi audiendo loq de mādatꝭ. Ideo dicit. Da mihi intellectū rē. Tertio debem⁹ audire mādata vt odio habeamus iniquitates. Qñ homo icipit cognoscere pctm: ꝛ ini quitatem: ꝛ pcti deordinationes: q̄ sunt ꝯtra deum: tūc icipit detestari peccatū. Debem⁹ igiꝭ loqui de mandatis: vt ipsa diligam⁹: ꝛ p ea in via ad celestem patriā dirigamur: ꝛ ini quitatem odio habeamus. Et vt hec tria possimus ꝯsequi: ideo in pncipio rē. Nō assumes rē. Dixi ꝙ decē sunt mādata decalogi. que sunt fundamēta oiuȝ legū. Quorum tria continenꝭ in prima tabula: que sūt ordinantia nos ad deum trinū ꝛ vnū. Et hec sūt tria ſm appropriata trib⁹ psonis diuinis. In diuinis enim est paternitas: filiatio ꝛ pcessio ꝛ ſm hec sunt tria appropriata trib⁹ psonis diuinis. Patri approp̄atur maiestas. filio veritas. spūisancto bonitas. Ista tria respiciunt triplex genus cause. s. causam efficientem exēplarem ꝛ finalem. Patri attribuitur causa efficiens. filio causa exemplaris: q: est imago patris. ꝛ spūisancto causa finalis. In patre est summa maiestas humiliter adorāda. in filio summa veritas fideliter asserēda. in spūsancto summa bonitas sincere amanda. Et ſm hec tria necesse est in prima tabula eē tria mandata. Primū est. Non habebis deos alienos coram me. Scōm est. Non assumes nomen dei tui inuanum. Tertiū ē. Memento vt diem sabbati sanctifices. De pmo mandato dictum est: ꝙ quedā pmittunꝭ ad mandati cognitionē. quedā subiungunꝭ ad mandati obseruantiā: ꝛ quedā interponuntur ad mandati integritatē. Dictū etiaȝ fuit ꝙ in v̄bo isto. Non habebis deos alienos corā me prohibeꝭ oīs idolatria respectu creature intellectualis. scdo prohibetur idolatria respectu figmenti humane mētꝭ: cū subdit. Nō facies sculptile. Tertio prohibeꝭ idolatria respectu nature corporalis. ꝛ hoc respectu celestium terrestrium ꝛ inferiorꝝ. cū dic̄. Neqȝ silitudinē eorꝝ. q̄ in celis sunt rē. Dictū etiaȝ fuit: ꝙ in hoc v̄bo. Nō habebis deos alienos corā me: oēs pactōes demonū phibenꝭ siue sint per incātatōeȝ v̄borꝝ: siue p iscriptiones characterꝝ: vel imaginū: siue p imolatiōnē sacrificiorꝝ. In istis trib⁹ ꝯsistūt oēs artes magice. Dictū etiā fuit ꝙ in scdo v̄bo. Nō facies sculptile: prohibenꝭ oēs false supstitiones adinuentiōis errorꝝ. Et circa hoc dictuȝ fuit ꝙ oīs error prouenit: aut ex improbo ausu inuestigationis phice. aut ex pūerso itellectu sacre scripture. aut ex inordinato affectu carnalitatis humane. Propter primū pueniūt errores ī phis: sic ponē mūdū eternū: ꝛ hmōi. Propter scōm proueniūt errores in hereticis: qui male sentiūt de trinitate ꝛ spū sancto. Propter tertiū pueniunt errores in epicureis: q dicūt nō aliā vitā esse nisi istaȝ. In tertio v̄bo. Neqȝ facies silitudinem eorum q̄ in celis sunt rē. phibenꝭ oēs pūerse appreciatōes creaturaꝝ. Et circa h̄ dictū fuit ꝙ oīs peruersa appreciatio creaturaꝝ: aut ē rōne sublimitatis. aut rōne sufficiētie: aut ratione delectatōis. Prio mō est idolatria suporum. scdo mō auarorꝝ. tertio mō lasciuorꝝ. Ista dicta fuerunt de primo mādato. Mō dicebaȝ ꝙ est triplex idolatria. Pactōes demonū. supstitōes adinuentōis errorꝝ. ꝛ peruerse appreciatiōes creaturarum. In pactōibus demonū est summa oiuȝ viciorꝝ malicia: ꝛ radix omniū malorum. Ex his trib⁹ idolatrijs procedūt oēs falsitates ꝛ pcti deordinationes qbus misera aīa subijciꝭ demonibus. Vñ in apoca. xvi. Vidi d̄ ore draconis ꝛ de ore bestie ꝛ de ore pseudo prophete exire spiritus tres īmundos in moduȝ ranaꝝ. Per draconē significanꝭ pactōes demonū. Per pseudo prophetā supstitiose adinuentōes erroruȝ. Per bestiā pūerse appreciatōes crea

turarum. Et oia ista prohibent in primo má
dato. Et sicut deꝰ in prima creatóe quodam
mó oia ꝓduxit. sic in primo mádato oia ma
la ꝓhibet. licet ad maioré explanationé plu
ra ponat mádata. Obmisi dicere ꝙ iudei
aliqñ insultát nobis: ꝙ non seruamus máda
tum illud: ⁊ imponút nobis ꝙ illud trásgre
dimur. In isto mádato continent tria verba
Non habebis deos alienos corá me. Non
facies sculptile. neqꝫ silitudiné coꝝ q̄ in celis
sunt ⁊c̄. De primo v̄bo dicút ꝙ dicit dñs.
Audi isrl̄. dñs deꝰ tuus vnꝰ est: ⁊ vos dicitꝭ
trinitaté. patré ⁊ filiú ⁊ spm̄sanctú. Item di
cunt ꝙ facimus sculptile. qꝛ ecclie plene sunt
imaginibꝰ. De tertio ꝙ prohibet deꝰ adora
ri corporalem naturá. dicút ꝙ adoramꝰ fru
stum panis: ⁊ hoc maxime videt eis absur
dú. De p̄io ꝙ dicút ꝙ adoramꝰ tres deos:
dico ꝙ si adoraremꝰ tres ꝑsonas: ita ꝙ dice
remus ꝙ tibi essent tres dij: ⁊ triplex essen
tia: oporteret ꝙ adoraremus deos alienos.
Sed non adoramus patré ⁊ filiú ⁊ spm̄san
ctum sicut vnú deú ⁊ vná essentiá. Vñ sicut
videmus ꝙ in hoie est pluralitas naturarú.
scꝫ intellectualis ⁊ húana. ⁊ tñ est ibi vna per
sona. econtra in diuinis est vnitas essentie: ⁊
pluritas ꝑsonaꝝ. Dixit qdá iudeꝰ. Vos di
citis ꝙ deus filiú habet: q̄re non hꝫ vxorē.
Isti iudei vilissime intelligunt. Deus pr̄ ha
bet verbú ⁊ spm̄sctm̄. verbum habꝫ per qd̄
omnia fecit. spm̄sctm̄ habet per qué oia có
seruat. Verbú manat a dicente: ⁊ est deꝰ de
deo. Silr̄ spūsctús spirat: ⁊ est deus in deo
Solus spūsctús est: qui profunda cordium
scrutat: ⁊ ille est deus. Vñ hó qui ista vult i
telliḡe: ⁊ de istis loqui: oportet ꝙ habeat ele
uatissimas cogitationes: non pedestres. quia
aliter non pót itelliḡe altissima de deo. Qñ
ponimus trinitaté non ponimus christú pu
ruꝫ. sꝫ deú cú hoie. De scđo ꝙ dicút. Nó
facies sculptile: ⁊ nos ponimus plures ima
gines in ecclesijs: dico ꝙ impossibile est di
uinitatem sculpi. sed facimꝰ christi effigiem:
christi dico humanati. Vnde. Est in natura

propria deus absqꝫ figura. Cur ideo pictus
qꝛ carne probat amictꝰ. Et dico qꝫ é duplex
adoratio. s. dulie ⁊ latrie. Adoratóe dulie pos
summs adorare illos in quibus est ptás: sapi
entia: sctitas. Et sic adoramus principes: pre
latos: sicut in quibꝰ est ptás. Adoramus eti
am illos qui excellentiaꝫ hñt pꝫie sicut illos
in quibꝰ est sapientia. ⁊ sic quinquagenarios
adorauit hely. Itē adoramus sctós in patria
sicut illos in quibꝰ est sctitas. imaginibꝰ eoꝝ
exhibenda est adoratio dulie: non inquantú
imago vel pictura. sed ratione illius qd̄ per
ipsam signatur. Soli autem deo exhibenda
est adoratio latrie. Et in hoc prohibent om
nes prophane pactiones demonú: ⁊ omnes
false adinuentiones superstitionis errorum:
⁊ omnes peruerse appreciationes creatura
rum. De tertio qd̄ maxime abhorrent. s.
de corpore christi. hoc secretissimuꝫ fuit. sed
modo est promulgatú. Aliqñ dixerunt aliq
ꝙ non esset deus ibi nisi in signo. Sed itelli
gendú est ꝙ ad prolationé v̄bi sacerdotis: ⁊
intentioné dicétis: substátia panis statim có
uertit in corpus christi: qd̄ habet vnitaꝫ ani
mam cú deitate: ⁊ hoc est planú. Dicit iudeꝰ
quó pót hoc eé. Dico ꝙ ille q pót separe sub
stantiá ab accidéte: pót facere ꝙ non appare
at substátia sensibꝰ nostris q̄ est sub accidéti
bus alienis. Et adoramus verú corpus chri
sti: ⁊ deum trinú ⁊ vnú. Et in hoc v̄tus dei:
potentia: sapientia: ⁊ bonitas manifestantur.
Sꝫ iudeus errat: q pedestri modo credit sen
tire. De hoc audiui ꝙ fuit quidá incantator
demonú. Quadá die cú quidá vellét aliqd
impetrare a demone: fecit ille ꝙ venit in me
dio illoꝝ. Et venit quidá sacerdos portans
corpus christi. Et cum appropinquauit incli
nauit ei demon: silr̄ cum redijt inclinauit se.
Et dixit incátator. Vnde hoc prohibuisti mi
hi ne adorem christum: ⁊ tu adoras. Respó
dit demon. Inuitus feci. Nóne scriptum est.
In nomine iesu omne genu flectatur celesti
um terrestrium ⁊ infernorum. Ista dicta sút
de primo mandato.

n On assumes nomē dei tui in vanuꝫ
⁊c̄. Sicut in primo mandato ꝑcipit
humilis adoratio summe maiestatis.
Sic in isto mādato secundo precipit fidelis
confessio summe veritatis: ⁊ ꝓhibet abne-
gatio veritatis. In Mattheo dicit. Qui iu
rat: in noie dei iuret: ⁊ non piuret. Periura
re idem est ꝙ peierare: ⁊ hoc est nomen dei
invanū assumere. Hiere. iiij. Jurabis i noie
dn̄i in veritate iudicio ⁊ iusticia. Et dicit ibi
glo. ꝙ iuramentum debet habere tres comi-
tes: veritatem: iudiciū: ⁊ iusticiā. ℂ Primo
dico ꝙ dꝫ fieri iuramentum in veritate. Vn̄
dicit. Non assumes nomē dei tui ivanū. hoc
est sine veritate. Intelligendū auteꝫ est ꝙ est
duplex iuramentū. s. assertorium ⁊ promisso
rium. ita ꝙ est in testimoniū: ⁊ in promissuꝫ.
Fac iuramentum assertoriū sic. Hoc tibi iu-
ro: assero ⁊ testificor per testimōiū diuie ve
ritatis. Illud autē iuramentū primo dꝫ ha-
bere veritatem. Veritas aūt est in iuramen
to vt hō non neget verum: non affirmet fal
sum. ⁊ nō asserat sciēter dubiū. q: sermo est
indicatiu⁹ coꝝ q̄ sunt in corde. Sed scitis qd
est: qn̄ homo aliqd falsum testificat per esti
moniū falsitatis. hoc est dicere ꝙ mentit: ⁊
diuina v̄itas mentit secū. Et hic est prim⁹ mo
dus assumendi nomen dei invanū qn̄ nega-
mus veritateꝫ. ℂ Scd̄o debet fieri iuramē
tum assertoriū cū iusticia. Fit aūt cuꝫ iusticia
qn̄ non fit ꝯ mandatū diuine legis: neqꝫ ꝯtra
preceptū sancte mr̄is ecclesie. nec in dispēdi
um salutis proprie vl' aliene. Et qui ꝯtra ista
tria iurat dupliciter peccat. ⁊ q: iurat: ⁊ quia
seruat. ℂ Tertio oportet in iuramēto asser-
torio: vt concomitet iudiciū ꝙ sit in mēte di
scretio veritatis ⁊ iusticie. s. vtrum iuramētū
sit verum vel falsum: iustū vel iniustū: fructu
osum vel infructuosum. Et si iuro absqꝫ iu-
dicio non discernēs inter ista tria: temerarie
iuro. Isti tres comites debēt esse in iuramē
to assertorio. Sed manichei insultant nobis
⁊ dicunt. ꝙ non debemus iurare omnino. q.
dicitur in nouo testamento. s. in Mattheo.
Ego aūt dico vobis: non iurare omnino. Sit
aūt sermo vester: est est: non non. Certe dico
ꝙ ex certis causis bene licet iurare. Hereti
ci non bn̄ attendūt vim vocabuloꝝ. Differt
dicere: non iurare omnino: ⁊ oino nō iurare
Sicut differe dicere. Quidā homo nō cur-
rit ⁊ nō quidā hō currit. Oino nō iurare est
nullo modo iurare. ⁊ non omnino iurare: ē
non omnibus modis iurare sed ex certis cau
sis. ℂ Secūdo debet nomen dei assumi nō
invanū in iuramento promissorio. Fit autem
iuramentū promissoriū trib⁹ modis. s. ad ꝓ-
mouendū bonū. ad conseruādū fidelitatem.
⁊ ad ineundū mutuā pacē. Primo modo iu
rant inferiores superiorib⁹. Scd̄o mō pares
paribus. Tertio mō superiores inferiorib⁹.
De primo dicit apl's. Testis mihi deus est.
Scd̄o modo iurauit laban fidelitatē iacob.
Tertio modo iurant superiores pplo. Ex pri
mo iuramento relinquitur triplex vtilitas. fi
des in intellectu. amor in affectu. ⁊ pax in ef-
fectu. Istis tribus modis fit iuramentum ad
promouendum bonū. ℂ Scd̄o modo fit iu
ramentū ad conseruandū fidelitatē. ⁊ hoc fit
ad compescendū maliciā. ad sedandū cōtro-
uersiam: ⁊ ad expurgandū infamiam. Prio
dico fit ad compescēdū maliciā: vt hō nō ne
get veritatem: nec affirmet falsitatē: ⁊ hec est
ratio vtilitatis iuramenti. Scd̄o modo fit ad
sedandū controuersiā. Vn̄ apl's. Ois cōtro
uersie finis est iuramentuꝫ. Tertio modo fit
ad expurgandū infamiam. Vn̄ in leui. dicit
ꝙ maiores debebāt se expurgare p iuramē
tum qn̄ inueniebat cadauer mortuum. Istis
tribus de causis fit iuramentum ad ꝯseruan
dū fidelitatē. ℂ Tertio mō fit iuramentū ad
ineundū mutuā pacē. ⁊ in hoc intelligit co-
hibitio pctōꝝ mortalium. q: ois iuratio ve-
ra est periculosa. falsa est perniciosa. nulla aūt
est secura. Et ꝓpter hoc dicit in Eccō. Jura
mentum nō assuescat os tuū. Iste est intelle
ctus litteralis. ℂ Spūalis v̄o intellectus dic̄
est. Non assumes nomen dei tui invanū ⁊c̄.
Notanduꝫ est ꝙ assumim⁹ nomē dei nō in-

uanum tribꝰ modis.s.ad efficiédū ad ꝓmit-
tédū ⁊ ad exprimédū. Primo dico. ꝙ assu-
mit nomé dei nō iuanū ad efficiédū: vt i sa-
cramétis. sic dr̄ in baptismo. Ego baptizo te
in noīe pr̄is ⁊ filij ⁊ spūssc̄ti. Secūdo mō fit
iuramétū ad ꝓmittédū. sicut ꝓmitto ire ad
sc̄tm̄ iacobū: vl' itrare religioné ꝑ iuramétū.
Tertio assumimꝰ nomé dei nō inuanū ad ex
ꝑmédū. sic qn̄ loqmur cū iuraméto. ¶ Ecō
tra accipimꝰ nomé dei inuanū ꝑ frustratio-
né sacri suscepti. ꝑ fractioné voti ⁊ ꝑ ꝓlatio
né sermōis blasphemi. ¶ Primo dico assu
mimꝰ nomé dei inuanū ꝑ frustrationé sacri
suscepti. Et ſm h̄ est triplex modus assumé
di nomé dei inuanū. Prio mō qn̄ qs nō cre
dit. sic hereticꝰ. Scđo mō qn̄ credit: ⁊ se nō
dispōit: sic vsurariꝰ. Tertio mō qn̄ gr̄az in sa
craméto susceptā n̄ custodit. sic ille q postea
peccat. Audi qn̄ tu es isignitꝰ in noīe dei: tūc
character tibi iprimit̄ ꝑ ꝟtuté nois dei: ⁊ qn̄
hō postea peccat: euacuat ꝟtuté sacri. De ta
libꝰ dic̄ apl's ad titū. Cōfitent̄ se nosse deuz:
factis aūt negāt. Et sic ꝯculcas ⁊ pollutū du-
cis sanguiné xp̄i. ¶ Scđs modus assumédi
nomé dei iuanū é ꝑ fractōez voti emissi. Et
h̄ fit tribꝰ modis. Prio ꝑ dilationé irratio-
nabilé. sic ꝓmitto ire ad sc̄tm̄ iacobū: ⁊ non
assigno mihi certū tp̄s: ⁊ sic sꝑ ꝓcrastino.
Scđo fit voti fractio ꝑ volūtaté ꝯriā. sic qn̄
qs ꝓmittit aliqd deo: ⁊ postea penitet. Con
tra tales dr̄ i deutero. Si qd ꝓcesserit de la-
bijs tuis nō facies irritum. Tertio fit fractio
voti ꝑ apostaticā rebellioné. sic hō aposta-
tat a religiōe. Primꝰ modus est malus. scđs
peior. tertiꝰ pessimꝰ. Qr dr̄. hō apostata vir
iutilis. Vn̄ ecc̄. v. Si qd vouisti deo nō mo
reris reddē. displicet. n. deo stulta ⁊ ifidelis ꝓ
missio. Tp̄s dies ⁊ hora iterpellabit. Patz
mō quō tribꝰ modis i fractōe voti assumi-
mus nomé dei iuanū. ¶ Tertio mō assumi
mus nomé dei inuanū ꝑ ꝓlationé sermonis
blasphemi. ⁊ h̄ fit tribꝰ modis. Prio qn̄ ali
qs loqns de deo vtit̄ locutiōe maledica. sic
qn̄ maledicit deo. Scđs modus est ꝑ locutio
nem médacé. sicut qn̄ qs negat veꝝ: vel af-
firmat falsum. Qr dicit Anb. ꝙ ois ꝯdictio
nis nobilior ps deo est attribuéda. Tertius
modus est ꝑ locutōez ꝓphanam: sic qn̄ qs lo
qtur de membris xp̄i iterioribꝰ: blasphemat
pessime: etiā si veꝝ dicat. ⁊ xp̄m despicit i eo
ꝙ hūilis fuit. Et tales diuino iudicio sunt ex
terminādi. Narrat. n. Gre. ꝙ qdā puer sex
annoꝝ ꝯsuetꝰ fuit blasphemare. Quadā die
cū blasphemaret: ⁊ eét in sinu pr̄is sui. raptꝰ
est a demōibꝰ: ⁊ portatꝰ in ifernū. Propter
qđ dr̄ i leuit̄. Quicūqz blasphéauerit: mor-
te morietur. Patet mō qbus modis assumi-
mus nomen dei inuanum.

m Emento vt dié sabbati sanctifices.
Psal. Misericordia dn̄i ab eterno
⁊ vsqz in eternū sup timétes eum. ⁊
iusticia illiꝰ in filiosślioꝝ his q seruāt testm̄
eiꝰ. Indigemꝰ diuina mīa ꝯdonāte offensas
nr̄as. ⁊ diuina iusticia recōpésante merita no
stra. Sz timor dei facit iuenire mīaz: ⁊ obser
uātia mādatoꝝ iusticiā. Cōsideratio aūt ma
gnificétie dei iducit ad timédū. Cōsideratio
diuine legis inducit ad obseruātiā mādatoꝝ
Et ꝓpter h̄ inuit̄ nobis vt sꝑ cogitemꝰ diui
nā legé. Vn̄ iudei die sabbati ꝯsueuerūt sem
ꝑ disputare de lege dei. qr h̄ est opus dei. Et
vt ꝑfecte possimꝰ loq đ lege dei. iō rogemꝰ
deū in ꝑncipio ⁊c̄. ¶ Meméto ⁊c̄. Dice-
bā vobis ꝙ in tabula ꝑma ꝯtinent̄ tria mā-
data nos ordinātia ad deū: ſm tria approꝑa
ta tribꝰ ꝑsonis diuinis. In ꝑmo mādato ꝑci
pit̄ hūilis adoratio diuine maiestatis. In scđo
fidelis ꝯfessio sūme veritatis. In tertio since
ra dilectio sūme bonitatis. ⁊ h̄ tertiū ꝑceptuz
est. Et é sūma ꝟboꝝ. Meméto vt dié sabba
ti sc̄tifices. Sequit̄. Sex diebus opaberis. ⁊
facies oé opꝰ tuū. septima ꝟo die nō facies
oé opꝰ tuū. tu ⁊ filiꝰ tuꝰ ⁊ filia seruꝰ ⁊ ancil
la: iumétū ⁊ aduena q est intra portas tuas.
Sex. n. diebꝰ fecit deꝰ celum ⁊ terrā mare ⁊
oia q in eis sunt: ⁊ septima die requieuit. Jō
bn̄dixit ⁊ sc̄tificauit illū. Videte ꝙ in his ver
bis spūssc̄tūs scripsit tabulas. qr spūssc̄tūs ꝑ

digitũ dei intelligit. q2 oia pcepta scripsit cũ summa diligentia. hec scripsit insinuãs mandati integritaté τ ɔsummatõem. In hoc auté mandato aliquid pcipit. aliquid ɔcedit: τ aliquid interdicit. Precipit scificare dié sabbati. ibi. Memẽto vt dié sabbati sanctifices. Sanctificatio enim est ɔuertẽs aiam ad deũ sanctũ. ad deũ verũ. τ ad deum summe diligendũ. Aliquid concedit in isto mãdato. ibi sex diebus opaberis τ facies omne opus tuum. Aliqd vero interdicit. s. opus huile. ibi. Nullũ opus facies in eo τc. Hec est pfecta vacatio: que habet adiũctam bonã opatõem τ phibitã seruilé: Nõ precepti subiũgit ibi. Sex diebus fecit deus celũ τ terrã: mare et oia que in eis sunt: τ septimo die requieuit. Ideo bñdixit τ sanctificauit illũ. Sed quare cepit vacare. Certe q2 benedixit τ scificauit illũ. Ideo τ tu creatura que es christi imitatrix debes: h facere. Modo iudei insultant nobis τ dicunt. Vos tenetis decalogũ: τ decalog9 nõ habuit nisi pcepta moralia. Morale aũt necessitaté habuit pro omni tépore. Septima aũt dies in qua nõ licet operari: a prima die in qua licet opari: est dies sabbati: q dicitur dies saturni: τ vos vacatis die dñico pro die saturni. Ité dicit. omne opus nõ facies in die illa. τ vos facitis multa opa: τ ita totũ dissipatis. Uidete charissimi. ¶ Intelligendum est ita q2 preceptũ illud habet aliqd qõ est mere morale: τ habet aliquid qõ é mere cerimoniale: τ hz aliquid mixtũ ex morali τ cerimoniali. Qz precipit dñs scificatõem idest vacatõem ad amandũ: hoc est vere preceptum. Unde dicit beatus petrus q2 quilibet tenet dñm sanctificare i corde suo. i. amare. Ille sanctificat siue sabatisimũ facit q deũ super oia diligit ppter se τ non ppter aliud. Item est in precepto aliqd figurale. sicut diei septime feriatio. Dies septima significat qetem aiaz. τ quieté dñi in sepulcro. τ cessatio nem ab opere seruili cũ vacatõe τ deprecatione. Deus enim sex diebus opatus est oia. nõ q2 nõ potuisset fecisse vna die: sed intelligendũ est h q2 mundus aliquid habet i arte eterna. s. esse eternũ: qõ est eternitas vite et possessio vna in quo nihil est prius nec posterius. τ hoc impressit deus mentibus angelicis. Ité habet mũdus aliqd in intelligentia creata. scz prius τ posterius: natura simul hm duratõem: non hm naturã. hm q2 é in materia nõ ppter defectũ opantis: sed ppter ɔdescensiõem ipsius vt coaptaret oia. τ omnia i primis opibus designaret. Et sicut oim opationũ in primis opibus produxit. sic τ seminaria omniũ opez τ quietatõem plene produxit. Et q2 septimo die requieuit: τ intellectualé ad esse creaturã reuocauit. τ septimo die aias in sepulcro reduxit ad quietem paradisi. Significatio igit diei septime est figuralis quietis animaz. Sic igitur in mandato illo ɔtinet aliquid qõ est morale. s. vt deus super omnia diligat. τ aliquid qõ est cerimoniale: vt figuratio diei septime. Item continetur aliquid qõ est partim morale: τ partim cerimoniale. vt cessatio ab opibus. τ hoc in quibusdã generaliter est intelligendũ. i qbusdam spẽaliter. Si intelligamus sicut iudei q dicunt q2 debet fieri vniuersalis cessatio ab omni opere seruili. sic insinuat christiano q2 debet abstinere ab omni peccato. τ sic est figurale. Si intelligamus q2 ab aliquibus dbemus abstinere. sic est morale. nõ sicut in pcepto sed sicut in bene esse. τ remansit sicut in ecclesiastica institutõe est preceptũ. Dico opa seruilia opa mechanica. que sunt septé. scilicz agricultura: que comprehendit omnem modum colẽdi terrã. Lanificũ qõ consistit in oi genere vestimẽtoz. Fabricatio siue sit in materia ferrea: siue lapidea: siue metallica: siue lignea. Uenatio que cõprehendit equoruz et venatorum opus: τ omné modum pistorum coquorum τ omné modũ preparandi cibos. Medicina que ɔsistit in arte ɔficiendi pigmenta vel syrupos τ hmõi. Nauigatio que comprehendit omne opus nautaru in mari: siue omne opus mercatõis. Et theatrica: que comprehendit omnem modum ludi vel ro-

cunditatis. Modo dico ꝙ in omnibus iſtis ſunt quedã mere ſeruilitatis. quedam ↄtinue neceſſitatis. quedam mere iocunditatis. Illa que ſunt mere ſeruilitatis prohibent ab eccleſia. Illa autem que ſunt continue neceſſitatis: ſicut illa que ſunt ad conſeruationem vite vel ſanitatis conceduntur inquantũ ſunt neceſſitatis: ⁊ prohibent inquantũ ſunt ſeruilitatꝭ. Illa vero que ſunt mere iocunditatis ſunt ꝑmiſſa: non prohibita: quia propter paruitatẽ noſtram permittunt ab eccleſia. Et ſic poterimus reſpondere. Sed dices. quare confudit ⁊ miſcuit moralia ⁊ cerimonialia ſimul. Dico ꝙ hoc preceptum. Memento vt diẽ ſabbati ſanctifices ⁊c. eſt de charitate. ⁊ quicquid patet ⁊ latet in alijs. in iſto mandato cõſummatur. ⁊ ideo miſcuit ſimul moralia et cerimonialia. vt melius ad memoriã reduceremus. ne ſi ſpecialiter poneret grauaretur memoria noſtra. Sunt autem tria que requiruntur ad perfectã dilectionẽ. Primũ eſt diuina vacatio conuertens animã in deũ. Secundum imitatio chriſti in bonis operibus. Tertiũ eſt ceſſatio ab omni opere ſuili. que cor reddit purũ et mundũ. Conuerſio autem in deũ eſt ſm ſeptem opa: quibus aĩa cõuertitur ad ꝑfectã vacatõem in deũ. quorum tria ſunt intrinſeca: que fiunt meditando: orãdo: ⁊ exultando. Ex iſtis tribus fit contẽplatio. Alia ſunt extrinſeca: que fiunt: legendo: pſallendo: ſacrificiũ offerendo: diuinã legeꝫ adimplendo. Et hoc fit: ſiue audiendo: ſiue docendo: ſiue cũ alijs conferendo. Hoc ẽ qḋ dicit. Memẽto vt diẽ ſabbati ſctificeſ ⁊c. Mandat igit dñs primo ↄuertentẽ animaꝫ in ipm. Secundo mandat ſui imitatõem. cũ dicit. Sex diebus opaberis. De iſta imitatione dicit apoſtolꝰ. Imitatores mei eſtote ſicut filij chariſſimi. Et in Luca. Eſtote miſericordes ſicut ⁊ pater veſter miſericors eſt. Sex autem ſunt opera miſericordie. ſ. paſcere eſurientes. potare ſitientes. veſtire nudoſ. colligere hoſpites. viſitare infirmos. ⁊ redimere captiuos. Aliter enim impoſſibile eſt

eſſe opus virtutis: niſi creatura in iſtis ↄformetur chriſto. Ad opus autem virtutis reqruntur ſex correſpondentia ſex operibus virtutis. que ſunt: circumſpectio prouida: intẽtio recta: affectio pura: electio recta ſiue iuſta: ꝓſecutio vigoroſa: ⁊ informatio charitatiua. Primũ intelligitur in opere prime diei. qñ dixit deus. Fiat lux: ⁊ facta eſt lux. Hoc ẽ circunſpectio prouida. Secundo oportet ꝙ homo ponat ſibi rectũ finem in deum: ⁊ hoc notatur cum dicitur. Fiat firmamentũ in medio aquaꝝ. ⁊ vocauit deus firmamentũ celum. Oportet ꝙ homo agatur ſurſum: ⁊ habeat rectã intentionẽ ad deum. Tertio requiritur affectio pura: ⁊ hoc intelligitur in tertio opere. Diuiſit deus terram ab aquis. ideſt affectões ſeculares a diuinis. Quarto requiritur electio iuſta ſiue recta vt ordinate faciat que debet facere. ⁊ hoc notatur ĩ quarto opere cũ dicit. Fiant luminaria ĩ firmamento celi. i. ſint opera noſtra ordinata.

Quinto requiritur proſecutio vigoroſa. quod notat in quinto ope qñ deus produxit aĩam viuã: in aquis natatilia. in aere volatilia. Sexto fecit deus integra opera ſupueſtita omnibus circũſtantijs: ſm ꝙ exigit lex diuine charitatis. Charitas autem eſt forma perfectiua omniũ: ⁊ ille qui habet charitatẽ habet omnia iſta ſex. Sextũ igitur opus vtutis eſt informatio charitatiua. qḋ notatur cuꝫ dicit. Fecit deus hoiem ad imaginem ⁊ ſimilitudinẽ ſuã. Qñ hois opus integratur ex iſtis ſex: tunc dicitur recte viuere. Sed nõ ſufficit facere vtutis opus: niſi homo caueat ab opere vicioſo. ⁊ hoc tangitur cum dicit. Nullũ opus facies in eo. Quinqꝫ modis pt homo facere peccatũ. Primo quando peccatũ perpetrat. Secundo qñ ad peccandum aliũ incitat. Tertio qñ peccantem defenſat. Quarto qñ peccantẽ acceptat. Quinto qñ peccantem diſſimulat. nec arguit nec punit: ⁊ hoc eſt maximũ periculũ qñ quis aliũ caſtigare negligit. Primũ peccatum tangitur cũ dicit. Nullũ opus facies in eo. ideſt tu nullũ

perpetrabis peccatū. Secundū peccatū tangitur cū dicit. Nec filius nec filia. idest non eris pater peccati instigando alium ad peccatum. verbo vel opere vel exemplo. Tertiū peccatum tangit cū dicitur. Nec seruus tu⁹ nec ancilla tua. Ille qui facit peccatū seruus est peccati. sed ille qui defensat peccatū dominus est peccati. i. illi prebendo patrociniū q facit peccatum. Quartū peccatū est qn̄ aliquis peccanté acceptat. qd̄ notatur ibi. Nec iumētum tuū. Jumentū cum fuit ligatum non ducebatur ad opus: nisi acceptante domino. et ista acceptatio est religatio. Quintum peccatum est quando aliquis alium castigare negligit. qd̄ tangitur cū dicit. Non aduena qui est intra portas tuas. Aduenam quis reputat hoiem. qn̄ dicit ad aliū quid ad me de peccato suo. Et sic quando homo nō punit peccatum alterius: efficitur particeps peccati illi⁹. Alijs etiam multis modis efficitur hō particeps peccati alterius. Et ꝓpter hoc dicit ps̄. Ab occultis meis munda me dn̄e: et ab alienis parce seruo tuo.

b Onora patré tuū et matré tuam. vt sis longeuus sup terrá. quam dn̄s deus daturus est tibi. Ecclesiastici. iij. Que precepit tibi deus cogita illa semꝑ. et in plurimis operibus eius ne fueris curiosus. Verba vltima specialiter dicuntur litteratis. In quibus docet ecclesiasticus cogitare vtilia. et vitare curiosa. Utilia aūt dirigūt nos in viam salutis. sed curiosa distrahunt nos a via salutis et dissipant intelligentiaꝫ nostram. Magna pars intelligentie perdiur propter curiositatem: et tamen nihil est preciosius intelligentia in nobis. Dolemus cuꝫ perdimus aurū. multo plus dolere debem⁹ si amittamus intelligentiam. quia nihil est ita charꝫ sicut actus intelligentie. Sumus dicturi de preceptis: et indigemus ꝙ dominus illustret intelligentiá nostrá. Ideo rogemus deū in principio et c̄. ¶ Honora patrem tuuꝫ et c̄. Dicebam ꝙ sicut anima rationalis ordinari habet ad creatorem et ad creaturam. ſm hoc est duplex tabula in qua lex dei est scripta. In prima tabula ꝯtinentur tria mádata: ſm tria appropriata tribus personis diuinis: et ſm triplicem operatiōem anie in primo mandato precipitur humilis adoratio sūme maiestatis. In scd̄o fidelis confessio summe veritatis. In tertio sincera dilectio diuine bonitatis. Ista tria mandata sunt fundamentū omniū preceptoꝝ legis. Et propter hec tria ois timoratus: verax et deo deuotus tenetur ista principaliter custodire. Modo dico ꝙ in secunda tabula continentur septem precepta. Unū est affirmatiuum: et sex sunt negatiua. Ratio distinctionis est hec. Q: oīa mandata reducunt a duo. Hoc facias alij quod tibi vis fieri. Non facias alij qd̄ tibi non vis fieri. Et iuxta hoc accipiuntur duo precepta. Primū est innocentie. scd̄m est beneficentie. que sunt due partes iusticie. Modo dico vlterius ꝙ precepta ordinantur ſm ipsoꝝ nobilitatem. et beneficentia melior est q̄ꝫ innocentia. ideo mandato innocentie preponitur mandatū beneficentie. et est synodochice traditum iudeis. sicut: honora patrem tuū et matrem tuam et c̄. Et ponitur hic primo forma mandati. cū dicit honora et c̄. Secundo subditur promissio: cum dicitur. vt sis longeu⁹ et c̄. Intellige ſm litteralem intelligentiam. Pater nominat personam generátis: personam instruentis. et ꝑsonam educátis. q: pater habens filiū generat ipm: istruit ipꝫ: et nutrit. et ipsius est filio legare bona sua. Et sic pater tenet rationem originis. rōnem regiminis. et rōnem benefactoris. Et ſm hoc debetur ei triplex honor. Honor reuerentie. honor obedientie: et honor beneficentie. Primo dico patri inquantū tenet rationem originis debetur honor reuerentie. Unde in eccō. Qui timet deū honorabit pr̄em suū et matré suam. et quasi dn̄is seruiet eis qui se genuerunt. Secundo patri rōne regiminis debetur honor obedientie. Ephe. vi. Filij obedite pentibus vestris. hoc enim iustum est. Honora pr̄em tuū et matré tuá: quod est mandatū primum

in promissione vt bene sit tibi. et sis longeus super terram. Tertio honor debetur patri. q̄ȝ rationem tenet benefactoris. honor. s. beneficentie. Unde ecclesiastici. Fili suscipe senectā patris tui. ⁊ non contristes eum in vita illi⁹. Precipit igit ꝙ triplex honor impendatur parentibus. scȝ honor reuerētie: obediētie: ⁊ beneficentie. Et hoc est primū mandatū qđ debes custodire ꝓpter ꝓmissioné. scilicet vt bene sit tibi ⁊ sis longeuus super terram. Et tangitur primo mandatū ibi. Honora p̄rem tuū ⁊ m̄rem tuā. Secundo addit promissuȝ ibi. Ut sis longeuus super ter. ⁊c̄. Sed numquid verum est semꝑ ꝙ diutius viuant. Uidemus hoc falli quandoqȝ ergo deus fallax erit in suo promisso. Dico ꝙ longeuitas non solum attendit ſm longitudiné dierum currentium: sed ſm valoré. Et ſm ꝙ est triplex honor cui exhibetur parentibus. sic respondet huic triplici honori triplex ꝓmiū. Honoranti patré honore reuerentie debetur vita gloriosa siue honorifica. Honoranti patrem honore obediētie debetur vita iocunda. Honoranti patrem honore beneficentie: conceditur vita opulenta. Primo dico honoranti patrem honore reuerentie conceditur vita gloriosa siue honorifica. Unde Ecclesiastici. iij. Gloria hoīs ex honore patris sui. Jté ecclesiastici. iij. Ne glorieris in ꝯtumelia patris tui. nō enim est tibi honor sed confusio. Naturale enim est ꝙ filius vehementissime diligit patré: ⁊ indignat qn̄ aliquis iniuriat p̄ri. Secundo honoranti p̄rem honore obedientie concedit vita iocunda. Unde ecclesiastici iij. Qui honorat p̄rem suū iocūdabit i filijs ⁊ in diebus oratōis sue exaudiet. Qui honorat patré suū vita viuet longiore. ⁊ qui obedit patri suo refrigerat matré suā. Summa iocunditas est ꝙ homo nō sit rebellis superiori suo. q̄ȝ qui rebellis est superiori inueniet rebellem inferioré. ⁊ contéptor superioꝝ potestatū contemnet ab inferioribus. Sicut adaȝ quando fuit inobediens superiori suo omnia inferiora sua que sibi fuerāt subiecta habuit contraria. Tertio honoranti patrem honore beneficentie concedit vita opulenta. Unde ecclesiastici. iij. Honora p̄rem tuū ⁊ matrem tuam: ⁊ superueniet tibi benedictio. ⁊ benedictio tua in nouissimo manebit. Benedictio ista vocat multiplicatio bonoꝝ. Ecce preceptum ⁊ ecce promissio. Obligamur ad obediendū parentibus q̄ȝdiu viuimus ipoꝝ bonis. ⁊ debemus eis obtépare in exercitatiōe actuū virtuosoꝝ siue salubriū. in dispensationibus temporaliū: ⁊ subministratione obsequioꝝ. Debemus etiā viuere ſm eorum cōsiliū: ⁊ expendere ſm eorū imperiū: ⁊ quando exegerit necessitas subministrare eis obsequium. Si tamen parentes aliquid velint vel dicant vel imperent nobis qđ sit ꝯ profectum salutis nostre: nō est ipsis in illis pietas exhibenda. Et hoc est quod dicit dn̄s in euāgelio. Qui nō odit patré suū aut filios ꝓpter me: nō potest meus esse discipulus. Uult dominus ꝙ ex affectu paterno nō dimittat homo facere qđ pertinet ad saluté suam. Et h̄ est quod dicit dominus. Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. tu autem vade et annuncia regnū dei. Et Hieron̄. dicit. Si pater in limine iaceat. si mater vbera quibus te lactauit ostendat. per calcatū perge patrem. ꝑ calcatam perge matré: ⁊ ad vexillum crucis euola. solum enim genus pietatis est in h̄ eé crudelem. Ecce intellectus verboꝝ ſm sensum litteralem. Uidete latiorem intellectum. Precipitur beneficentia ad omné genus hominū. Pater nominat personā in qua est ꝑcipua ratio auctoritatis: antiquitatis: ⁊ amicabilitatis. Primo dico in patre est auctoritas. Et in isto mandato datur preceptū ꝙ obediatur patri qui habet auctoritatem. Auctoritatem autem habet omnis qui preest reipublice: vel rei polytice. vel rei monastice. Primo dico ꝙ ille qui preest reipublice. est pater ratione auctoritatis: vt princeps: baro: comes: vel dux. Et dicitur pater tutela vel defensione. Et eum debemus honorare. Unde beatus petrus. Deum timete. principes honori-

ficate. ¶ Secundo habet auctoritaté ille qui
preest rei polytice siue ecclesiastice. ⁊ ipm de
bemus honorare: ẜm ꝙ exigit dispositio ec-
clesiastica. ⁊ debet ei obedire vulgus. Unde
apostolus ad hebre. Obedite prepositis ve-
stris ⁊ subiacete eis. ipsi enim vigilant quasi
rationem pro animabus vestris redituri.
¶ Tertio auctoritaté habet ille qui ꝑest rei
monastice. ⁊ illum debemus honorare ⁊ ei
obedire ẜm qd̄ regula ⁊ promissio facta est.
Unde hiero. Prepositū monasterij diligite
vt patrem: timete vt dominū. audite vt magi
struȝ. credite vt salubre quicquid ipse vobis
dixerit. Modo dico ꝙ istis debemus obe-
dire ẜm ꝙ exigit ordo vel auctoritas. Scd̄o
in patre intelligitur antiquitas: ⁊ ex hoc intel
ligitur debilitas. Senes enim debilitant. Et
qui patrem honorat ratione antiquitatis et
debilitatis: honorat omnem hoīem qui indi-
get adiutorio: vel qui caret sensu: vel fortitu-
dine: vel infestatur ab alio. Propter hoc de
bemus alium iuuare per documenta: vel su-
stentamenta: ⁊ per patrocinia. Et ad hoc spe
cialiter sunt prelati. Si homo caret sensu: de
bent ipsum iuuare per documenta. Si caret
fortitudine: debent ipsum iuuare per susten-
tamenta. Si infestatur ab alio: debent ipsum
adiuuare per patrocinia. Tertio in patre in-
telligitur ratio amicabilitatis. Et in hoc intel
ligimus ꝙ ratione originis amabilis ⁊ amá
dus est omnis homo. ⁊ tenetur quilibet ho-
mo alium honorare. Unde apostolus. Ho-
nore inuicem preuenientes. Et iterum. Red
dite omnibus debita. cui honorem: honoré.
Nemini quicq̄z debeatis nisi vt inuicem di
ligatis. Debet homo alium diligere beneuo
lendo cuilibet: quantum ad effectum: quan-
tum ad effectum: ⁊ quantum ad signū. Ha-
bet autem ista dilectio ordinem. Quia debe
mus diligere ẜm rationem proximitatis. ẜm
rationem similitudinis. ⁊ ẜm rationem obli-
gationis. ¶ Primo dico debemus diligere
ẜm rationem proximitatis. Et ẜm hoc maio
rem amorem debemus domesticis q̄z extra
neis. ⁊ amicis plus q̄z inimicis. ¶ Secundo
habet dilectio ordinem ẜm rationem similitu
dinis. q2 aliquibus debemus ratione simili-
tudinis maioré dilectioné q̄z alijs. Sic tene-
mur rōne similitudinis in forma specifica di-
ligere hominé. ẜm similitudiné ratione cōue
nientie in fide debemus plus diligere christi
anum q̄z iudeū vel gentilé. ⁊ ẜm rōem simi-
litudinis in professione maxime debemus di
ligere. sicut religiosus fratrem suum: ⁊ vnus
canonicus canonicū suū. ¶ Tertio rōne ob
ligationis debemus diligere ⁊ tenemur obe
dire. Et sic aliquibus plus tenemur q̄z alijs.
Teneor enim aliū diligere ⁊ eum honorare
ratione precepti tantū. teneor plus ratione ꝓ
cepti ⁊ beneficij. ⁊ teneor maxime ratiōe pre
cepti: beneficij: ⁊ promissi. idest illum de quo
est mihi preceptū: ⁊ recepi beneficiū: ⁊ feci
ꝓmissum debeo plus diligere ⁊ honorare.
Patet modo ꝙ in verbis istis. Honora ⁊c̄.
tangitur preceptū. Et quō scd̄o redditur pro
missum: ibi. Ut sis longeuus ⁊c̄. Deinde di
ctum est quō intelliguntur ẜm intelligentiam
litteralem: ⁊ quō ẜm spiritualé. Et vt melius
teneatis in mente: dicam vobis duo exépla.
Unum bonum de illo qui matrem honora-
uit. Et aliud malum ⁊ crudele de illo qui pa
trem non honorauit. Dicam primum de bo
no. ¶ Fuit quidam magister magnus ⁊ fa-
mosus parisius: ⁊ a multis notus ⁊ dilect9.
Hoc audiens mater sua paupercula. cogita
uit ire ad filium suū. Accepit baculum: et in
tunicella de burello venit parisius. ⁊ quesi-
uit a quibusdam dominabus pro tali magi-
stro. Dixerūt ille matrone. Quid vultis ei9.
Respondit. Ego sum mater sua. Tunc ille
matrone duxerunt eam in domum suam et
refocillauerunt eam. Postea cogitauerūt ꝙ
ille bonus homo verecundaretur si videret
eam in tali statu. ⁊ induerunt ipsam bene: et
dederunt ei mantellum. ⁊ iuerunt secum ad
magistrum. Tunc illa dixit. Ego sum mater
tua. Respondit magister. Uere ego nō cre-
do: quia mater mea est paupercula. ⁊ ꝯsue-

uit habere solum tunicellam de burello. Et
cum nullo modo vellet acquiescere verbis
eius: reduxerunt eam in domuz suam. ⁊ red
diderunt ei tunicellam eius ⁊ baculum. Tūc
illa accessit ad filium suum in congregatione
multorū. Et cum videret matrem suam in ta
li habitu venientem: deposuit caputium suū:
⁊ amplexatus est eam: ⁊ dixit. Modo scio
ꝙ estis mater mea. Hoc fuit diuulgatuz per
villam: ⁊ reputatum est ei pro magno bono.
Et postea factus est episcopus parisiensis.
¶ Aliud exemplum dicam malum: de eo q
non honorauit patrem suum. ⁊ vidi illū qui
nouit illum cui hoc accidit. Fuit quidā homo
pauper: qui per industriam suam multa bo-
na acquisierat. ⁊ habebat vnicum filium. Et
videntes quidam nobiles: fecerunt ꝙ ꝯtra-
xit filius cum filia cuiusdam nobilis. Et tunc
illa que fuit pulcra ⁊ nobilis: incepit abomi-
nari patrem: ⁊ fecit tantum cum marito suo
ꝙ hodio habuit patrem suum: ⁊ ꝙ pater nō
habebat quid comedere nisi fabas malas: ⁊
semper in conuiuio expellabatur a domo.
Quadam die fuit famelicus: ⁊ venit ad do-
mum filij: ⁊ petijt cibum. ⁊ date sunt ei fabe
male: ⁊ expulsus est a domo. Tunc illa dixit
marito suo. Modo possumus comedere in
pace. Uade ad arcam: ⁊ accipe caponem co
ctum. Et cū aperuit arcam: mutatus est capo
in bufonem. Qui subito saliens ad faciē ei⁹
ponebat duos pedes ad mentuz: ⁊ duos ad
frontem: ⁊ operuit totam faciem eius. Et nō
fuit medicus qui sciret eum amouere. Tan-
de venit qdā q fecit tenellas q̄sdā: ⁊ dixit ꝙ
eū amoueret. Tūc bufo aspexit eū tā horribi
li vultu ꝙ ille cecidit in terrā: ⁊ amplius non
audebat aliqd facere. Et null⁹ fuit qui sciret
apponere ꝯsiliū: sed mala morte mortuus ē.
Patet mō p̄ceptū ⁊ ꝑmissū quod ꝑmittit.
On occides. Nō mechaberis. Nō
n furtum facies. Ps. Tunc non con-
fundar cum perspexero in omnib⁹
mandatis tuis. Jacobus dicit. Qui totam le
gem seruauerit: offendit autem in vno: fact⁹
est omniū reus. Non ꝙ pro vna transgressi
one tantū punietur pena sensus: sicut ꝑ trans
gressione oīum. sed punietur tantū pena dā-
ni: non tamen ita acriter pro vno sicut ꝑ om
nibus. Ideo si quis vult pertingere ad vitaz
eternam: oportet ꝙ perspiciat in omnibus
mandatis dei corde ⁊ opere. Et ideo dixit
psal. Cum perspexero .i. perfecte inspexero
⁊ considerauero. Et iuxta hoc ego non time
bo confundi. Non est magnum confundi in
presenti. sed confundi eternaliter. hoc debe-
mus abhorrere. Sed tamen non possumus
euadere istam confusionem: nisi perspicia-
mus in omnibus mandatis dei. Ideo deum
rogem⁹ in principio ⁊c. Non occides ⁊c.
Dicebam vobis ꝙ mandata dei distingue-
bantur in duas tabulas. In prima continen-
tur mandata ſm legē iusticie: ordinantia nos
ad trinitatem. qua continentur tria mandata:
ſm tria appropriata tribus personis. In se-
cunda tabula continentur mandata ordinan
tia nos ad proximum. ⁊ hoc ſm duplicē par
tem iusticie. scilicet innocentie ⁊ beneficētie.
Reducitur autez tota iusticia ad tria. Quia
deo debemus exhibere debitam reuerentiā:
per orationem: confessionem ⁊ satisfactionē.
Patri debemus exhibere beneficentiam: ⁊
omnibus alijs innocentiam. Dictum est de
tribus mandatis que nos ordinant ad deuz.
Dictum est etiam de quarto mādato: qđ ac
cipitur penes partem iusticie que est benefi-
centia. in quo precipitur ꝙ debemus exhibe
re honorem patri ⁊ matri. Sequitur de sex
alijs mandatis que pertinent ad innocentiā.
Nocet autem quis proximo suo tripliciter.
peruersitate operis. falsitate sermonis: ⁊ im
probitate voluntatis. Et propter hoc legisla
tor primo prohibet nocumentum quod pro-
uenit ex peruersitate operis. Peruersitas
autem operis qua quis iniuriatur alij est tri-
plex. Aut eniz quis iniuriatur alij in propria
persona. aut in coniuncta persona: aut in tē-
porali substantia. Et ſm hec sunt tria manda
ta que pertinent ad innocentiam. In primo

probibetur nocumentum in propria persona ibi. Non occides. In secundo probibet nocumentum in persona cōiuncta. ibi. Nō mechaberis. In tertio probibetur nocumentū in substantia temporali. ibi nō furtum facies. Primo dico cum dicitur: non occides: probibetur ira prorumpens in iniurias peremptiuas vite naturalis siue substantialis: ⁊ vite incolumis: ⁊ vite honorabilis. Natura. n. appetit quod melius est. ⁊ ideo non sufficit sibi ꝙ habeat vitam subsistentem: imo cū boc vult vitā salubrem ⁊ incolumē. Ergo in isto mandato: non occides: legislator ꝓhibet primo iras prorumpentes in iniurias peremptiuas vite naturalis. Secundo probibet iras prorumpentes in iniurias vite incolumis. scilicet quando fit iniuria per verbera vel vulnera. Tertio probibet iras prorumpentes in iniurias vite honorabilis. sicut ē iniuria que est in contumeliam apertam vel occultam. sicut illa que fit per signum. Unde dictum ē in euangelio. Audistis quia dictum est antiquis. Non occides. Ego autem dico ꝙ omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Qui aūt dixerit fri suo racha reus erit ꝯcilio. Qui aūt dixerit fatue: reus erit gebenne ignis. Ergo planum est ꝙ tribus modis facit homo contra illud mandatum. scȝ quādo quis irascitur fratri suo. vel qñ dicit racha. vel quando dicit fatue. Et quando boc facit ex deliberatione animi: tunc dicit ꝙ reus est gebenne ignis. Et quia vita naturalis fundamentū est respectu aliaꝝ. ideo sub isto modo nō occides: legislator expressit mandatum.

Manichei autem obijciunt nobis ⁊ dicunt ꝙ contradicit sibi legislator. Dicit enīȝ. Nō occides. Et alibi dicit. Maleficos non patieris viuere. Et boc est contra principes i christiana lege. qui per sententiā iudiciariā alios occidunt. Item obijciunt ꝙ dn̄s dicit. Omnes qui acceperint gladiū gladio peribunt. Ergo non licet gladium accipere. Et similit̄ dicunt ꝙ non licet sacerdotem esse occisorē. Et boc est contra ecclesiam ⁊ ecclesiasticas personas: qui exequendo iudicium ⁊ imperando accipiunt gladium. Item obijciūt qđ dicitur. Ego autem dico vobis non resistere malo. Et boc est contra legislatorem. Intelligere debemus ꝙ ꝓhibetur hic occisio hominis: non bestiarum vel virgultoꝝ. sicut dicebant antiqui manichei: qui nolebant cōmedere de fructibus arborum. Occisio autem hominis potest esse a lege: aut ab homine. in veritate aut interpretatiue. Occisio autem hominis ab homine sicut ab homine: non vt a lege probibetur. Sed deus qui conditor est nature ⁊ conseruator nature ⁊ legis pōt hominē priuare vita qñ vult. Lex autē occidit hoīem qñ minister legis occidit. ⁊ boc seruato iusto ordine: iusta causa: ⁊ iusto aīo. Oportet ꝙ assit iustus ordo ⁊ iusta causa. i. ꝙ ex iusta causa occidat̄. q2 lex dicit. Iuste qđ iustū est exequeris. Item oportet habere animum iustū: vt homo qui est minister legis ex lege hoīem occidat. nō libidine vindicte: sed amore iusticie. Unde apostolus romanos loq̄ns ad principes dicit. ꝙ princeps nō sine causa gladium portat: dei minister est vindex in irā ei qui male agit. Qđ igit̄ dominus dicit petro. omnes qui acceperint gladium: gladio peribūt. non refertur nisi ad boc: ꝙ ille qui non est minister legis: nō debet occidere. Et ꝙ dicit̄. Non licet sacerdotē esse occisorem: boc non refert̄ ad principes. Tertiū qđ dicit dominus. ego autem dico vobis: non resistere malo. verū est vltionis libidine sed amore iusticie bene licet resistere malo. Patet modo ꝙ lex occidit hominem. Item occiditur homo ab homine tripliciter. aut casu. aut necessitate: aut volūtate. Si homo occidit hominem. casu aut adhibet operam rei licite: ⁊ adhibet debitam diligentiam: excusat̄ a tanto ⁊ a toto. Si autē sit homicidiū casuale. ⁊ homo adhibet operam rei illicite: nec adhibet debitam diligentiam: nec excusatur a tanto nec a toto. Si aūt fuerit homicida ex necessitate: boc est dupliciter: aut ex necessitate ineuitabili; aut euitabili. Necessitas

euitabilis est. si possum effugere: sed dimit-
to propter verecundiam vel aliã causaz. ⁊ in
isto casu excusaẗ a tanto ⁊ non a toto. q: me
lius esset ꝙ fugeret. Si autem sit necessitas
ineuitabilis. vt homo occidat alium hoiem:
non amore vindicte sed amore cõseruaiionis
vite ⁊ anime. vt non interficiat ipsum: ex cru
delitate: sed vt impediat ipsuz ne perdat suã
vitam ⁊ aiam: ⁊ fiat hoc cũ moderamine tu-
tele. hoc concessum est ꝑsonis etiã ꝑfectis: nõ
solũ imperfectis. ⁊ hoc dicit Augu. de libero
arbitrio: ⁊ excusatur a tanto ⁊ a toto. Tertio
modo fit homicidium ab hoie voluntate: ⁊ hͦ
dupliciter. Aut libidine vindicte. sicut quan-
do aliquis interfecit patrẽ alterius. Aut ani-
mi crudelitate: sicut latrones vel iracundi in
terficiunt aliquos. Et vtrũqz istoꝝ est prohi
bitum. ⁊ est primũ graius q̃z scd̃m. Item
fit homicidium interpretatiue in aĩo. ⁊ hͦ tri-
pliciter. Primo fit homicidium interpretati
ue obmittendo in facto. Unde. Pasce fame
morientem: si non pauperis occidisti. Secun
do modo fit qñ aliqs occidit alium consulen
do: vel accusando: vel detrahẽdo. qñ hoc fa
cit ex malignitate animi Tertio modo fit ho
micidium interꝑtatiue in aĩo odiẽdo. Unde
cano. Joh. Qui odit fratrem suum homici-
da est. Dico ergo ꝙ ꝗm principalem intelle-
ctum prohibeẗ hic occisio: non que est ꝗz le-
gem: sed que est ꝗm hominẽ. ⁊ illa que fit vo
luntate aut interpretatiue. Et hoc est qd̃ dicit
Non occides. Sequitur. Non mechabe
ris. Hic ꝓhibeẗ ꝙ vxorẽ ꝓximi tui nõ vio-
les. Et dicit Aug. ꝙ hic prohibeẗ omnis illi
citus vsus membrorum generatiõis. q fit ad
procurationẽ libidinis ⁊ impugnationem ca
stitatis. Et hoc fit septem modis. per adulte-
rium: fornicationem: meretricum: stuprum. sa
crilegium: incestum: ⁊ peccatũ cõtra naturã.
Notandum ꝙ est pudicitia cõiugalis. cõmu-
munis: ⁊ priuilegiata. Scd̃m hoc dico: ꝙ ali-
quis est impugnator pudicitie coniugalis. ꝗz
hoc fit adulterium. ⁊ hoc fit cum peccat cum
coniugata. Aut est impugnator castitatis cõ-
munis: ⁊ hoc fit cum peccat cum soluta sim-
pliciter: ⁊ vocatur simplex fornicatio. vl' cuz
peccat cum vagabunda ⁊ prostituta: licet sit
soluta: tunc vocatur meretricium. Si autem
sit impugnator pudicitie priuilegiate. id ẽ vir
ginitatis. hoc est dupliciter. Aut fit cum con
ditione adiuncta: que est defloratio: ⁊ sic vo-
catur stuprum. Aut fit cum domina deo con
secrata. ⁊ sic dicitur sacrilegium. hoc est quã-
do aliquis domino consecratam violat. Si
autem sit contra fundamentum omniuz isto
rum: sic dicitur peccatum contra naturam.
Et hoc est dupliciter. Aut fit contra dictamẽ
naturalis rationis. s. contra hoc quod omnia
animalia natura docuit. sic dicitur peccatum
contra naturam proprie. Aut fit contra instin
ctum nature: ⁊ hoc modo est incestus. quan-
do quis peccat cum persona sibi coniuncta.
Peccatum contra naturam scelestissimuz est
⁊ super omnia fugiendum Et de hoc crimi-
ne accusauit ioseph fratres suos apud patrez
suum crimine pessimo. Dicit igitur. Nõ me
chaberis. Hic prohibetur omnis mechia cũ
vxore proximi. ⁊ ꝗm Augustinum omnis il-
licitus vsus membroruz generationis. qui fit
ad procurationem libidinis. cum impugna-
tionem castitatis. Patet modo ꝗm quid ac-
cipiuntur transgressiões huius peccati. ⁊ pec
catum contra naturam super omnia est fugi-
endum. ¶ Sed de peccato contra naturam
narrat Petrus Damianꝰ: ꝙ erãt duo in de
serto: qui asperrimã faciebant penitentiã. Et
vnus fuit idiota: ⁊ suis peccatis exigentibus
illusus est a diabolo. qui dixit ei ꝙ peccatum
pollutionis contra naturam non maius esset
peccatũ. q̃z si homo mucilagines proijceret
a naso suo. Tunc ille pestifer exercuit se ad il-
lam impudicitiam. In morte autem portauit
animam suam diabolus. Miratꝰ est aliꝰ ꝙ
ille qui fuit tantarum vigiliarũ ⁊ laborũ fuit
perditus. Et astitit angelus dñi qui dixit illi
ꝙ totum se fedauerat per illud peccatũ. Ois
igiẗ actus qui est in expriẽtia libidinis: qua-
licũqz modo fiat est prohibitꝰ. nisi fiat in for-

ma matris ecclesie. In somnis patitur ho
mo q̄nq̄ȝ pollutiones absq̄ȝ causa ⁊ absq̄ȝ cul
pa. Sed quidam stultus presbyter cuidaȝ cō
fitenti de pollutione nocturna dixit. Non po
tes habere denarium ad explendam libidi-
nem tuaȝ. Patet modo quō prohibet̄ h̄ oīs
illicitus vsus corporis ⁊ mēbroꝝ ꝑereat⁹ ex
tra formam matrimonij. ⁊ hoc tāgit̄ cū dicit
Non mechaberis. Sequit̄. Non furtum
facies. Furtum est attrectatio rei aliene inui
to domino si fiat ex cupiditate. Sed si nō fiat
ex cupiditate non est furtum. sicut filij isrl' ex
dn̄i precepto portauerunt secū ex egypto va-
sa argentea ⁊ aurea. Uel qui alij aufert gladi
um ne faciat malū: tūc non dicit̄ furtū. Fur-
tū aūt diuidit̄ per partes. q: furtū est contre
ctatio aliene rei inuito dn̄o ⁊c̄. ⁊ hoc fit aut
per meram fraudem. aut ꝑ violentiā. aut per
circūuētionē. Primo mō cū fit ꝑ merā frau
dem ⁊ furtiue. sic dicit̄ furtū. Si fiat per vio
lentiaȝ. hoc est dupliciter. aut est aperta. ⁊ sic
dicit̄ rapina. aut est occulta. ⁊ sic dicitur latro
cinium. Si vero fiat attrectatio rei aliene per
circūuentionem. hoc potest fieri cum pactio-
ne adiuncta. ⁊ hoc tripliciter. Aut cum pacti
one fraudulenta: aut iniqua: aut prophana.
Si fit cū pactione fraudulenta. sic fit in nego
ciationib⁹. Hoc aūt fit tripliciter. aut in pon-
dere. aut in numero. aut in mēsura. ⁊ de hoc
rarissime euadūt mercatores. Si autem fiat
cum pactione iniqua. sic est vsura. in qua id
quod vendit̄ est cōmune. s. tp̄s. Si autem fi-
at cū pactione prophana: in q̄ illud qđ vēdit̄
est propriū: sic dr̄ symonia. Sed q̄rit̄ si accō-
modo tibi vestem vel equū: vel domū: ⁊ ac-
cipio denarios: non est vsura. sicut de pecu-
nia. Dico ꝙ in veste vel equo vel domo tra
hit̄ vsus ex re: non ex persona. ⁊ ideo nō dr̄
vsura. Aliqui credūt ꝙ vsura sit mala q: pro
hibita. sed certe est prohibita quia mala. Iteȝ
in mutuo meum fit tuū. ⁊ si tu aliquid acqui-
ris per industriam tuaȝ ex illo mutuo. ⁊ ego
aliquid ex illo repeto. vendo tp̄us qđ est cō-
mune. qđ non est licitū vēdere. Sed in accō
modato non transit mea res in tuam. In mu
tuo pecunia mea fit tua: ⁊ non minorat̄ pecu
nia nec peiorat̄. Sed in accommodato do-
mus mea: vestis mea non fit tua: ⁊ minorat̄
⁊ peiorat̄ domus vel vestis. ⁊ tu elicis ex ea
vtilitatem tuā non sicut ex tuo: ȝ sicut ex re-
mea: ⁊ diminuit̄ ⁊ peioratur. Pecuniaȝ aūt
mutuatam totam ⁊ integrā opȝ ꝙ mihi red-
das: ⁊ ideo non excusor cum peto aliquid de
mutuo. ⁊ est ibi peruersio ordinis. ⁊ appro-
priatio cōmunitatis. Et debet quilibet sibi ca
uere de hoc. Et sic si fit circūuentio cum pa-
ctione iniqua dicitur vsura. Si autem fiat cir
cūuentio cum pactione prophana: sic dr̄ sy-
monia. in qua qui vendit nihil acqrit. ⁊ ille q̄
emit nihil habet. sed solum rem alienā cōtre
ctant. ⁊ hoc est cū res spiritalis venditur tan
q̄ȝ res vilis. Contra istos dicit dn̄s. Nolite
domum patris mei facere domum negocia-
tionis. Sed quidā faciūt eam speluācā latro-
num. Unde dn̄s per prophetaȝ. Principes
ei⁹ in munerib⁹ indicabāt. ⁊ sacerdotes ei⁹ in
mercede docebant: ⁊ ꝓphete ei⁹ in pecunia
diuinabant. Rogem⁹ ḡ dn̄m iesuȝ xp̄m ⁊c̄.

n On loquaris contra proximū tuum
falsum testimoniū. Non cōcupisces
rem proximi tui. Nec desiderabis
vxorem eius. Deut̄. xxx. Considera ꝙ pro-
posuerim in cōspectu tuo vitā ⁊ bonū. ⁊ ecō-
trario mortem ⁊ malū: vt diligas dominum
deum tuum: ⁊ ambules in vijs eius. ⁊ custo-
dias mandata illius. In principio rogemus
deum ⁊c̄. In deutero. loquitur moyses de
decem mandatis: que deus eternus ꝑ ipsius
os proposuit. vt nō dispicerent ea iudei. ⁊ oñ
dit ꝙ in obseruantia mandatorum est vita ⁊
bonum: ⁊ oportet ꝙ omnia seruētur ad hoc
ꝙ in illorum obseruantia sit vita ⁊ bonum.
Ostendit etiam ꝙ in ipsorum transgressio-
ne est mors ⁊ malum. ⁊ ꝙ in transgressione
vnius necesse est intelligere trangressionem
omnium: quo ad damnum: non quo ad pe-
nam. Dicebam alias ꝙ prima distinctio mā
datorum est s̄m duplicem patrem iusticie. q̄

nos ordinat ad deum ⁊ ad proximum. ⁊ ſm hoc due tabule date ſunt moyſi. In p̄ma cõtinentur mandata quibus ordinamur ad deum. ⁊ ſunt tria. In ſecunda continentur mandata qbꝰ ordinamur ad proximum. ⁊ ſunt ſeptem. Dicebã etiaꝫ ꝙ in ſcd̃a tabula eſt vnũ mandatum affirmatiuũ: ⁊ ſex negatiua. De affirmatiuo ⁊ tribꝰ alijs negatiuis habitum eſt. Seqtur modo de alijs. quoꝝ primũ eſt. Nõ loq̃ris ꝯ̈ proximũ tuũ falſuꝫ teſtimoniũ. In iſto mandato negatiuo prohibet̃ mendaciũ qđ nociuũ eſt proximo. Et ſm generalem intellectũ prohibet̃ hic omne mendaciũ ꝑniciosũ. Et dat̃ intelligi ꝙ omne mendaciũ eſt malũ Aug. aũt diſtinguit mendaciũ: ⁊ dic̃ ꝙ eſt mendaciũ officioſuꝫ: iocoſũ: ⁊ ꝑniciosũ Mendaciũ officioſum eſt qđ nulli obeſt: ⁊ alicui prodeſt. Mẽdaciũ iocoſum ẽ qđ non fit cauſa nocendi: ſꝫ mẽtiendi libidine. ⁊ hoc nulli prodeſt: ⁊ nulli obeſt. Mendacium ꝑniciosũ eſt qđ fit intentione mentiẽdi: ⁊ vt noceat. ⁊ hoc ſemꝑ obeſt: ⁊ nulli prodeſt. Et dic̃ Aug. In primo mẽdacio eſt mĩima culpa. in ſcđo mediocris. in tertio eſt culpa grauis.

Mẽdaciũ officioſum fit tripliciter. aut ꝓ defendenda re alicuiꝰ tꝑali. aut pro tuẽda vita. aut pro ſeruãda caſtitate. Mendacium iocoſum fit duobꝰ modis. aut ſola mẽtiẽdi libidine: aut cã placẽdi. ⁊ hoc eſt mediocris culpe. Mẽdaciũ aũt ꝑniciosũ tripliciter fit. aliqñ in doctrina religiõis ꝯ̈ ſacrã ſcripturã. aliqñ in impoſitione falſi criminis. ⁊ iſtis duobus modis nulli prodeſt ſed oĩbꝰ obeſt. Aliqñ fit mendaciũ ꝑniciosũ in cã alicuiꝰ. ⁊ ſic alicui prodeſt ⁊ alicui obeſt. Sic igit̃ ſunt octo genera mendacij. Et dicit Aug. ꝙ deꝰ poteſt facere ꝙ furtũ non ſit peccatũ. ſed non poteſt facere ꝙ mẽtiri non ſit peccatũ. Et hoc eſt propter nobilitatẽ veritatis. q: mendaciũ eſt falſa vocis prolatio cũ intentõe fallẽdi. ⁊ deꝰ nõ põt recedẽ a veritate. q: eſt ipſa veritas. ſꝫ põt diſpẽſare ꝙ furtũ non ſit peccatũ. Inter oĩa que diſponũt hominem neceſſariũ eſt ꝙ ſeruet fidem: ⁊ habeat veritatẽ in ſermõe. Un de ſene. Qui ꝑdit fidẽ non habet ampliꝰ qđ perdat. Patet modo de iſto mandato. Non loq̃ris ꝯtra proximũ tuũ: falſum teſtimoniũ.

Poſtea ſubiũgit duo precepta. Non ꝯcupiſces rem proximi tui. nec deſiderabis vxorem eiꝰ. In quibꝰ duplicẽ cõcupiſcentiam. ſ. oculoꝝ ⁊ carnis prohibet. que ſunt fomenta omniũ malorũ. q: vis concupiſcibilis infecta ⁊ corrupta corrũpit omnes alias anime vires. Superiꝰ prohibet̃ actꝰ illicitus exterior contra proximũ: cũ dicit̃. Non occides. Nõ mechaberis. Non furtũ facies. Non loquaris ꝯ̈ proximũ tuũ falſum teſtimonium. Hic autem prohibet̃ actus illicitꝰ interior. cum dicit̃. Non cõcupiſces rem proximi tui. nec deſiderabis vxorem eiꝰ. Concupiſcentia oculorũ ſiue cupiditas radix eſt omniũ malorum concupiſcẽtia carnis eſt fomes omniũ peccatorũ. Et per iſtam duplicẽ concupiſcẽtiam fit tranſfuſio omniũ maloꝝ ⁊ peccatoruꝫ. Et ideo lex diuina ipſam prohibet. ⁊ in hoc oĩa mala ⁊ omnia pctã prohibet. Hec eſt febris q̈ oẽs filij adã febricitant. ⁊ generat oĩa mala. In h̃ igit̃. nõ occides. non mechaberis. nõ furtũ facies. non loq̃ris cõtra ꝓximũ tuũ falſum teſtimoniũ: ꝑcipit̃ inocentia in actu exteriori. in alijs. non ꝯcupiſces rem proximi tui. nec deſiderabis vxorẽ eiꝰ. precipit̃ inocẽtia in animo. Et ſic patet que ſunt decem ꝑcepta In tribꝰ primis precipit̃ recta ordinatio ad deũ. in quarto recta ordinatio ad parẽtes. in ſex alijs precipit̃ recta ordinatio ad proximũ.

Reſumamꝰ in ſumma iſta decem ꝑcẽpta q̃ ſunt. Non habebis deos alienos corã me Non aſſumes nomẽ dei tui inuanũ. Memento vt diẽ ſabbati ſctĩfices. Honora patrẽ tuũ ⁊ matrẽ. ⁊c̃. Intelligẽ debemus q̃ꝫq̃ꝫ dicant̃ quedam ꝑcepta affirmatiua: ⁊ quedam negatiua. oĩa tñ affirmationem ⁊ negationeꝫ in ſe continent. Qñ deus prohibet aliquid ĩ vno mandato: precipit contrariũ: ⁊ econuerſo qñ aliquid ꝑcipit prohibet contrariũ eius. In primo eñi mandato precipit̃ hũilis adoratio diuine maieſtatis: ⁊ prohibet̃ idolatria.

In scđo precipitur fidelis assertio diuine ve
ritatis: ꝛ prohibetꝛ periuriū. In tertio precipi
tur deuota vel sincera dilectio diuine bonita
tis. ꝛ prohibetꝛ indeuotio. In quarto precipi
tur pietas ad parentes: ꝛ prohibetꝛ inhonora
tio. In quinto precipitꝛ mansuetudo: ꝛ prohi
betꝛ iracundia. In sexto precipitꝛ pudicitia: ꝛ
prohibetur mechia. In septimo precipitꝛ lar
gitas: ꝛ prohibetur furtum. In octauo preci
pitur veritas: ꝛ prohibetur mendacium.
In nono precipitur liberalitas cordis: ꝛ pro
hibetur concupiscentia rei temporalis. In de
cimo precipitur castitas mentis: ꝛ prohibetꝛ
concupiscentia carnis. Uide ꝙ omnia man-
data continent affirmationem ꝛ negationem
ꝛ in omni ꝑcepto ē vita ꝛ bonū: mors ꝛ ma
lum. Si facitis que precipit deus: ꝛ vitatis q̄
prohibet: consequemini vitam ꝛ bonum.
Sed si non facitis que precipit deus ꝛ non
vitatis que prohibet: icurretꝭ mortem ꝛ ma-
lum. Ex legis obseruantia sequitꝛ bn̄dictio.
Ex trāsgressiōe sequitꝛ maledictio. Ex obser-
uātia legis efficitꝛ hō reuerēs: fidelis: deuot⁹
pius: māsuet⁹: pudicus: larg⁹: veridic⁹: ꝓpri
is cōtentus siue liberal: ꝛ corde impollutus
Econtrario ex transgressiōe legis efficitꝛ hō
idolatra: blasphemus: indeuot⁹: impius: ho
micida: mechus siue adulteri: fur: falsidicus:
cupidus ꝛ carnalis. Igitꝛ obseruator legis ꝛ
transgressor plus distant a se: q̄ȝ infernus ꝛ
paradisus. qꝛ vnus est in centro. alius in circū-
ferentia. Nec de⁹ celi aliud facere potest: qꝛ
iustus est. ꝛ se negare nō pōt. Uidete mo-
do q̄m oēs hoīes non addiscūt sapiaȝ nisi ꝑ
flagella. ꝛ propter hoc de⁹ decē flagella. i. pla
gas misit super terrā egypti. Prima fuit san
guinis. scđa ranaꝝ. tertia multitudo cinifū.
quarta multitudo muscaꝝ mordentiū. s. cani-
narū. q̄nta mortis pecoꝝ ꝛ iumentoꝝ. sexta
vlcerum siue vesicaꝝ turgentiū. septima de-
structio bonoꝝ tpaliū per grandinē. octaua
locustaꝝ. nona tenebraꝝ palpabiliū. decima
mortis primogenitorum. Modo videte quō
spūssctūs flagellauit egyptios. ꝛ manuduce-
bat ad obseruantiā mandatorū. sic ꝛ nos ꝑ-
piissime manducit. Decem sunt legis tran
gressiones: ꝛ s̄m hoc fuerunt decem plage.
¶ Prima plaga sanguis: q̄ ꝑcussi sunt ido-
latre. qꝛ de ipsis dicit ps. Effuderūt sanguinē
inocentem sanguinē filioꝝ suorū ꝛ filiarum
suarū quas sacrificauerūt sculptilib⁹ chana-
an. ¶ Scđa plaga fuit ranaꝝ: q̄ percussi sūt
blasphemi ꝛ periuri. q cōꝑantꝛ ranis. Rana
est aīal clamosum. ꝛ seipsaȝ clamādo ꝯsumit.
Silr̄ facit homo q̄n stabilitatē veritatꝭ ꝑdit.
¶ Tertia plaga dr̄ cynifum. q̄ percussi sunt
indeuoti. qui nō custodierūt diē sabbati: q̄ est
dies deuotionis. Cynifes sunt musce parue
q̄ valde inq̄etant ꝛ vexant homines per oīa
loca. ꝛ maxime ꝑ os ꝛ nares. ꝛ tantā faciebāt
vexationem ꝙ hoīes nullo mō poterant ha
bere quietē. Silr̄ inq̄etantꝛ indeuoti. In isto
signo defecerunt magi pharaonis: in signuȝ
ꝙ inquietudinē cogitationū non possum⁹ ef
fugē nisi per deuotionē. Gregori⁹ vix vnam
cogitationem tota die de terrenis habuit.
¶ Quarta plaga fuit muscarum caninaꝝ. q̄
percussi sunt impii. qui habent apud se mu-
scas caninas. i. carnales ꝛ crudeles affectio-
nes. ¶ Quinta plaga fuit mortis iumentoꝝ
qua ꝑcutiuntꝛ homicide. qꝛ oīs q gladio occi
dit reus est mortis. ꝛ tales moriuntꝛ sicut iu-
mēta. nec sunt digni diuina protectiōe nec hu
mana. qꝛ qui alium occidit seipsum interimit.
ꝛ brutalitatem suā non sentit. ¶ Sexta pla-
ga fuit vesicaꝝ turgentiū. q̄ percutiuntꝛ adul
teri. q habent vesicas turgentes. i. carneȝ in-
fectam. Uesice nascuntꝛ ex nimio humore fa-
ciente pruritū: ꝛ cū sentit homo pruritū scal-
pit se. sed postea dolet. Similiter q luxuriatꝛ
primo delectatꝛ: postea dolet. ¶ Septima pla
ga fuit destructio bonoꝝ tpaliū q̄ percutiū-
tur fures. qꝛ dignus est perdere sua q aufert
aliena. Ista fuit plaga grandinis que omnia
destruxit. Mirabile est ꝙ q peccant peccato
carnis reconciliantꝛ deo per confessionē siue
illa ꝑsona cū qua peccant. sed qui aliena ra-
piunt non reconciliantur deo sine restitutōe

ablatorū si reddere possunt. Octaua plaga fuit locustarū: que comederunt omnē herbam virentē. Ista percutitur mendax q dentibus ⁊ labijs veritatē conculcat. Psal. Cor vanū est. sepulcrū patens est guttur eorū: linguis suis dolose agebāt. Nona plaga fuit tenebrarū. qua percutiunt cupidi ⁊ auari. q: nihil adeo excecat hominem sicut cupiditas. Unde. Exenia ⁊ dona excecāt oculos sapientum. ⁊ mutant verba iustorū. Cupiditas est sicut fumus fetidus qui totum excecat. Judas cupidus filium dei vendidit. Salomon. Auaro nihil est scelestius. animam suā venalem habet: qm̄ proiecit intima sua in vita sua. Decima plaga fuit mors primogenitorum. qua percutiūtur carnales. Ista percussus est esau. Apostolus. Ne quis int vos fornicator sicut esau perdat primogenita sua. Carnalis concupiscentia abstulit nobis nobilem generationem. qua omnes nasceremur innocentes ⁊ heredes paradisi. Concupiscētia carnalis facit nos nasci in mortem ⁊ culpam. ⁊ facit nos perdere ius primogeniture. Quod figuratum est Gene. xlix. vbi dicitur ꝙ ruben primogenitus iacob perdidit ius ꝑmogeniture: quia concubuit cum concubina patris sui. ⁊ maculauit stratū eius. Et ioseph qui castissime vixit in egypto: meruit esse ꝑnceps fratrum suorum. Patet modo ꝙ omnes transgressores legis percutiuntur plagis istis. Sed quis liberabit nos a plagis istis. Certe vnus solus qui venit propter istas plagas amouendas. s. christus: qui decem cōdescensiones fecit nobis contra decem plagas. Qd̄ figurat in libro Regū: vbi dr̄. ꝙ sol retrocessit decē gradibus: per quos signantur decē cōdescēsiones filij dei ad hoīem. Pria cōdescensio qua dn̄s condescendit homini est vsq3 ad carnē. hic est primus gradus quo retrocessit sol. Secūda cōdescensio ad mortalitatem nostrā. Tertia ad necessitatē nr̄am. q: famē sitim ⁊ frigus passus est. Quarta ad pauperiē nostrā. q: egenus factus est: nō habens locum ad quē declinaret. Quinta vsq3 ad tentatōnem: qn̄ pe. misit se tentari: in hoc portauit infirmitatē nostram. Apostolus nō habemus pontificem qui nō possit compati infirmatibus nostris: tentatū aūt per oīa ⁊c. Sexta ad corporis lassitudinē ⁊ laborē. Septima vsq3 ad mētis anxietatē. Marci. xiiij. Cepit iesus pauere ⁊ tedere. ⁊ dixit tristis ē auima mea vsq3 ad mortē. Octaua cōdescensio fuit vsq3 ad crucem. ⁊ hoc fuit mirabile. Nona fuit vsq3 ad mortē. Decima fuit ad carcerē infernalē. Iste sunt decem cōdelcēsiones quibus deus cōdescēdit hoibus. Sz q̄re cōdescendit ad carcerē infernalē. Certe vt in sanguine testamenti educeret vinctos de carcere ⁊ de tenebris: ⁊ de vmbra mortis. Christus enim per sanguinē testamenti nos liberauit: ⁊ eduxit de morte ad vitam: ⁊ de tenebris ad lucē. Debemus igit modo resurgere ad nouā vitā. ⁊ sicut christus resurrexit a mortuis: sic ⁊ nos in nouitate vite ambulemus. Christus liberauit nos de manu pharaonis: ⁊ introduxit nos in terram repromissionis. ⁊ in signum huius manducatur modo pascha: q: mō liberati sumus. Et ideo debemus celebrare pascha: debem9 facere trāsitum: ⁊ inchoare nouā vitam: ⁊ nō redire ī egyptū. Nullus sit falsus ꝓditor. Ista tria sūt necessaria cuilibet penitenti. s. displiceat sibi peccatū suū: ⁊ paratus sit cauere de peccato cum adiutorio spiritussancti. ⁊ ꝙ paratus sit satisfacere ꝓ modulo possibilitatis sue. ⁊ proponat nūq3 peccatū iterare. ꝑs. Multiplicate sunt infirmitates eorū: postea accelerauerunt. Et hec est cōsumatio verborū: ꝑ que sp cōformari debemus cū christo ⁊ refici: vt cū christo perueniamus ad eternā refectionez. Quā nobis ⁊ vobis prestare dignetur christus filius dei. Amen.

¶ Finiunt sermones de decē mandatis: quos sctūs Bonauētura de ordine fratꝝ minoꝝ parisius ꝑdicauit ad clerum.

¶ Incipit prologus sancti Bonauenture in apologiam pauperum aduersus eorundem calumniatorem.

Summi legis latoris inuiolabili constat diffinitiõe sanctũ. sic maiestati eterne cultũ debitũ esse reddendum: ꝙ idolorum cultura vitetur. sic redigẽdũ intellectũ creatum in sũme veritatis obsequiũ: ꝙ nullus falsitati ꝓbeatur assensus. sic vacandũ sanctificatiõi spirituũ ꝙ ferietur a seruitute carnalium voluptatum. sic deniqꝫ virtutũ deiformiũ approbandã esse rectitudinem: ꝙ deformantiũ vitiorum prauitas reprobetur. Preterea sicut veritatem fide et morum amore ꝑcipuo iubemur desiderare ac querere. sic et errores eidem oppositos summo astringimur horrore vitare. tantoqꝫ vehementius: quanto pniciosiores esse probantur. Quod quia scripture sacre catholicos tractatores non latuit: mox vt suboriri senserunt peruersorũ dogmatum germina. magno studere conatu illorum cõuulsioni operam diligentem impendere. ne si in altum succrescerent. sationis dominice semina suffocarẽt. ¶ Porro dieb⁹ istis nouissimis quib⁹ euidẽtiori claritate veritatis euangelice fulgor illuxerat: quod absqꝫ profluẽtiũ exuberantia lachrymarum nequaꝙ̃ referre valeamus: dogma quoddã pullulasse: iamqꝫ in scriptis redactũ reppim⁹: qđ tanꝙ̃ fumus teter et horridus e puteo abyssali ꝓrumpẽs. ipsiusqꝫ solis iusticie splendentibus radijs se directe obijciens: christianorum mentium hemisperium obscurare contendit. Ne igitur tam perniciosa labes: nõ sine dei offensa et animarum discrimine dissimulata concrescat. precipue cũ calliditate serpentina pietatem quandam in superficie preferat: reuelanda est facies indumẽti eius. vt clare detecta fouea. caute possit euitari ruina. Sane quia huiusmodi fabricator erroris: cum adhuc sit viator vt credim⁹: corrigi potest per dei clementiam. sollicite ꝓ eo interpellandus est christus vt sue vocis virtute: ac sapientie lumine eius: quã saulo quondam exhibuerat: miserationis non immemor: et proteruientem deterreat. et superbientem humiliet: et errantem requirat: corrigat: et reducat. Et quoniã meliora sũt vulnera diligentis: q̃ꝫ fraudulenta odientis oscula. nec q̃ꝫ peccatorum oleo: adulatione videlicet: impinguandum est ipsius languidum caput. nec tumidi cordis apostema palpandũ. quin potius procacis hominis erectam ceruicẽ oportet dura increpatione ferire. non quidẽ amari cordis odio: sed trãquille mentis emulatoria charitate. Ipsum vero dogma pestiferum ordinato competit improbare progressu. vt per modum apologie obiectioni coaptetur responsio: et impugnationi defensio correspondeat ex aduerso. Quoniã igitur primo perfectionis euangelice apicem conatur deijcere. dehinc precipitare menia. tertio euertere fundamenta. tandemqꝫ pauperum christi professionem falsis criminationibus infamatã abominabilem reddere mũdo. quadruplex in contrarium responsionũ est instruenda munitio. quarum quelibet tripartita sit iuxta qđ exigit materia. quatenus triangulari huiusmodi armatura euangelici milites velut veritatis scuto circumdati: contra fulminantium telorum acumina protegantur inuicti.

¶ Prime responsionis prima particula primumqꝫ capitulum. i. in quo calũniatoris peruersa intentio detegitur: et vere condescensionis christi sublimis perfectio declaratur.

Igitur libellum illũ calumniosum. cui⁹ hoc initium est. Tm̃ sibi ꝓsumptiõis assumpserũt quidã hoies et c. cum emulatiõe nõ ꝓm sciam fuisse ꝯscriptũ. neqꝫ sanã ꝯtinẽ doctrinã. q̃ diligẽter vult ꝯsiderare luculenter põt aduertere. Primũ quidem: quia in defensionẽ illius libri erronei. qui. sic incipit. Ecce videntes clamabunt foris. paucis reuolutis temporibus per sedem ap̄licam reprobati.

non abſqꝫ nota rebellionis eſt editus. legiſla
toris ſpꝛeta ſententia quā in deutero. ſanxit.
Si difficile atqꝫ ambiguū apud te iudicium
eſſe perſpexeris. venies ad ſacerdotes leuiti
ci generis. ⁊ ſequeris ſententiam eoꝝ. nec de
clinabis ad dexteram vel ad ſiniſtram. Qui
autem ſuperbierit nolens obedire ſacerdo-
tis imperio. q eo tpe miniſtrat dn̄o deo tuo:
ex decreto iudicis moꝛietur homo ille. Q, ſi
tpe ſacerdotij figuratiui pontificis ſententie
aduerſari malum erat: moꝛtiſqꝫ pena mulctā
dum. multo foꝛtius tpe veritatis ⁊ gr̄e reue-
late: qn̄ chꝛiſti vicario plenitudo poteſtatꝫ col
lata eſſe dinoſcit: malum eſſe conſtat: nullate
nus eſſe tolerandum. in fide vel moꝛibꝰ eius
diffinitioni dogmatizare contrarium: appꝛo
bādo qd̄ ipſe repꝛobat. reedificando qd̄ ipſe
deſtruit. defenſando qd̄ dānat. Dehinc ſi qs
libꝛi totalis ꝯtinentiā vigili circūſpectione cō
ſideret. non ſanā ſed potius inſanā ⁊ impiam
diſſeminare doctrinam oculata fide ꝑpēdet.
Naꝫ in pꝛimo libꝛo fugā perſecutiōis ⁊ moꝛ
tis: tanq̄ꝫ actum maxime cōpetentē viris ꝑfe
ctis ⁊ ſctis magnis extollit pꝛeconijs. abſtinē
tiam vero ⁊ ieiuniū tanq̄ꝫ ſpiritualiū medi-
camenta moꝛboꝝ maxime aſtruit compete
re imperfectis. In ſcd̄o vero ſtatū opes ha-
bentiū oſtendē nitit omni laude digniſſimū
⁊ econtra ſtatū nihil habētiū ꝑiculoſuꝫ aſtru
ere conat atqꝫ imperfectū. In tertio quoqꝫ
religioſoꝝ mendicantiū pauperiē ⁊ abiectio
nē q̄ꝫtis poteſt cauillationū vſutijs impugna
re molit. Ex quibꝰ patēter colligit: ꝙ hmōi
pernicioſa doctrina non tm̄ ſedi aplice: ſꝫ etiā
ſedi dei ⁊ agni aduerſat aperte. Cū. n. ſanctū
euangelium btōs dicit pauperes. btōs q lu-
gent. beatos qui eſuriūt. btōs qui cum gau-
dio ⁊ deſiderio perſecutionem patiunt. vt ſic
nos ad artam inducat viā qͣ ducit ad vitam
hic econtrario dogmatizat perfectos ⁊ btōs
qui ꝑſecutionem fugiunt. qui ieiunia ſoluūt.
q redditibus affluūt: q etiā ſummis honoꝛi-
bus extollunt. Qd̄ q̄ꝫ ſit alienū a ſaluatoꝛis
doctrina nemo chꝛiſtianus ignoꝛat. cū ⁊ ipſe
magr̄ omniū chꝛiſtus. non ad ſolacia carnis.
ſed ad ſupplicia crucis diſcipulos ſuos ſemꝑ
inuitet. Deniqꝫ q̄ꝫ peruerſi fuerit zeli amari
tudine motus q̄ ꝑdictū edidit libꝛum. ⁊ libꝛi
declarat titulus: pꝛogreſſus ⁊ terminus. Nā
cū aduerſus eū ſcribat qui cōtra libellū dam
natum opuſculū quodā compoſuit cuiꝰ initi
um eſt. Manus que cōtra oipotētē erigitur
in quo ꝓni totalem intentionē ſcribentꝭ. ⁊ cō
tinētiā libꝛi: paupertatis eximie perfectio de
fendit aſtruit ⁊ laudat. hic econtrario titulū
libello ſuo pꝛemittit: ꝙ liber hic eſt contra ad
uerſarium ꝑfectionis chꝛiſtiane ⁊ pꝛelatoꝛum
⁊ facultatū eccleſie. quaſi non poſſit pauper-
tatis celſitudo laudari niſi in iniuriam chꝛiſti
⁊ eccleſiaſtice dignitatis. in quo ſe oſtendit vl̄
impium vel ignarum. dum vel ſcienter ino-
centi falſum ipingit crimē. vel ex incōſidera-
tiōe ꝓpꝛia non aduertit: ꝙ diuerſi ſtatꝰ in ec
cleſia chꝛiſti cōmēdari poſſunt laudibꝰ ꝑcel-
ſis ⁊ pꝛopꝛijs: non tm̄ diſſonis q̄ꝫq̄ꝫ diuerſis.
Nunqd enim qui cōmēdat virginitatem ad
uerſarius cenſendus eſt eſſe coniugū. aut qui
laudat ſolitudinem aduerſariꝰ dicēdus eſt ce
nobitice vite. Certe ſancta mater eccl'ia que
in laudibus cuiuſlibet confeſſoꝛis pie decan
tat. Non eſt inuentꝰ ſimilis illi q cōſeruaret
legem excelſi non ꝓpter hoc gloꝛioſo detra-
hit apoſtoloꝛum choꝛo: vel cādidato exerci-
tui martyrū. cū quilibet ſtatus ſuā pꝛerogati
uam habeat. de qua poteſt ſine alioꝝ iniuria
ſpecialiter cōmendari. Poꝛro ſi laus filioꝛuꝫ
non diminuit ſed amplificat laudem patrum
cōmendatio ſpiritualium pauperū potiꝰ cen
ſenda eſt exaltatio ⁊ gloꝛificatio: q̄ꝫ depꝛſſio ꝑ
latoꝛum. Ex quibꝰ aperte relinquit ꝑſatuꝫ ti
tulum a falſi criminis impoſitiōe ſumpſiſſe
oꝛiginem. ꝑ quē pauperū hoſtis molit ꝓcura
re diſcidium inter pr̄es ⁊ filios: tutoꝛes ⁊ oꝛ
phanos: nutritios ⁊ alūnos: vt ſic patrono-
rum ſuoꝛum ſubſidio deſtitutos. deglutiat in
opes. rapiat pauperes: ⁊ interficiat innocen
tes. Hmōi enim pauperes de quoꝝ numero
fuit ille contra quem ſcribit: in ipſo ſui libꝛi ex

ordio de presumptione notat. de amore ꝓua-
to. de sui complacentia: iactantia: ⁊ arrogan
tia inaudita. videlicet ꝙ se preferant xp̄o dñz
in prima sui oris apertõe sic ait. Tantum sibi
presumptiõis assumpserunt quidá hoies se-
ipsos amátes. sibimetipsis placétes. ac suam
non christi iusticiá predicantes. vt cum dicat
aplus. Estote imitatores mei sicut ⁊ ego chri
sti. ipsi econtrario dicũt. Estote imitatores no
stri in quibus non sumus imitatores christi.
Hec nanqꝫ sunt prima verba ipsius. in qui-
bus aperte declarat: ꝙ liber ipse totalis tra
hit originem ab eo qui est mendacij pater. ⁊
in veritate non stetit. q homicida fuit ab ini-
tio. ⁊ accusator est fratrum. Qui enim tales
inter ecclie membra sunt. certe si qui sũt: om-
nino tanqꝫ luciferiana tumescentes superbia
ex hac ⁊ eterna vita delendi sunt. Q; si repi
ri nequeunt. q: non sunt. vel in ventũ loquit:
vel innocentes calũniat. non attendens illud
sapientis. Qui calũniat egentem exprobrat
factori suo. honorat aũt euz qui miseret pau
peris. Nec dubiũ diuina ꝓuidétia id gestuz
esse: ꝙ tali dogmati tale premeret initium.
vt qui legit agnoscat ꝙ libelli huius conscri-
ptor vt detractor loquitur: non vt doctor.
¶ Sane q: detractionis viciũ excecationem
inducit. Gregorio in registro dicente. Quid
aliud detrahentes faciunt nisi ꝙ in puluerez
sufflant. atqꝫ in oculos suos terram excitát.
vt vnde plus detractiõis ꝑflant: inde magis
nihil veritatis videant. Ideo peruersi huius
dogmatis cultor semꝑ dum scribit in peius
proficit: ⁊ tanqꝫ cecus in foueam ruit. Nam
conseqńter annectit. Quid eni aliud dicẽ vo
lunt qui in suis scriptis dogmatizant ꝙ chri
stus dñs aliqua egit. non in summe ꝑfectiõis
ostensioné: sed in infirmoꝝ seu imperfectoꝝ
condescensioné. cui⁹ ꝯriũ aliqñ viris ꝑfectis
facere licet. nó vituperabiliter ſꝫ laudabiliter
imo laudabilius agitur qꝫ omittit. Hoc est
etiam qd̄ pro summo habet errore. qd̄ tanqꝫ
venenũ abhorret ⁊ respuit. ꝙ christus deus
cui⁹ perfecta sunt opera: aliqd̄ opus effece-
rit per quod imꝑfectis condescéderet ⁊ infir
mis. ac ꝑ hoc ꝯdescensioné hmõi tanqꝫ recti
tudini ꝑfecte ꝯtrariá: ab exéplari oimode ꝑ
fectionis omnino astruit esse alienaz. Qd̄ qꝫ
uis supficieten⁹ videat excelsam iusticie per-
fectionem in christo ꝓtendere. ⁊ ideo ad eius
laudem pertinere. q: tñ ab ipso actũ summe
pietatis excludit: nihil aliud est qꝫ fontis mi-
sericordie venas: salutisqꝫ vias inique preclu
dere. necnon ⁊ regis eterni condescensiuam
clementiam impie blasphemare.
D defensioné igit veritatis ⁊ im-
a
probationé erroris eligere disponi
mus exemplo dauid quinqꝫ limpi-
dissimos lapides. de torrente redũdantis sa-
pientie catholicorum doctorum. quib⁹ si pia
fide veritati assentire voluerit: nobiscum ar
niet. si aũt vt effrons resistere in fronte feria
tur. Audiat ergo primum qd sup psal. ciij. di
cat Aug. Habuit inquit dñs loculos. ⁊ dictũ
est de quibusdam religiosis feminis ꝙ mini
strabant ei de substantia sua. Futurus erat ⁊
paulus nihil tale aliquando querens: ⁊ oia
prouincialibus donás. Sed q: multi infirmi
ista quesitura erát. magis infirmoꝝ personá
suscepit christus. Sublimius paulus nunqd
⁊ christo. Sublimius christus. q: misericor-
dius. Cũ. n. videret paulũ non esse ista quesi
turũ: prouidit ne damnaret quesituꝝ. ⁊ ꝓbuit
exemplũ infirmo. Cũ. n. videret multos ꝓm
ptos ⁊ gaudentes ituros esse ad martyrium
passionis. exultaturos in ipsa passiões. fortes
centenarios. maturos ad horreum. tñ infir-
moꝝ quorũdá quos videbat posse ꝯturbari
vétura passiõe. ne deficerét: ſꝫ potius volun
tatem humaná volũtati creatoris ꝯiũgerét.
ipsoꝝ personá voluit suscipe christus in passi
one dicens. Tristis est aia mea vsqꝫ ad mor
tem. Hec Aug. Quid hoc clari⁹. qd limpi-
dius ꝯ aduersariũ ꝟitatis dici põt. Non eni
valet intorqueri ad infirmitaté carnis. ꝙ ait
in loculis ⁊ in fortitudine passiõis ifirmorũ
ꝑsoná suscepisse christũ. Ná ⁊ paulus ipse: ⁊
illi quos ad passioné dicit ire gaudentes: qs

etiá ab infirmis hmôi in verbo ꝑlato distin-
guit. a carnis infirmitate cuꝫ essent mortales
hoies nequerūt eē imunes. Btūs qꝫ Amb.
sup illud saluatoris i Luca. trāsfer a me cali-
cé hūc. errāt inqt in hoc loco q tristiciá salua
toris ad argumētū iolite potꝰ a ꝓncipio: qꝫ
suscepte ad tps ifirmitatꝭ inclināt. ⁊ nālis sen
sus cupiūt detorqre snie. Plusqꝫ magis pie-
taté eiꝰ maiestatéqꝫ demiror. minꝰ .n. mihi cō
tulerat. nisi meū suscepisset affectū. Hec san
ctus Amb. Ex qbꝰ apte colligit: ꝙ pter illū
generalé mortꝭ horroré: q cōmunis est oibꝰ
tā i passiōe gaudétibꝰ qꝫ etiá ceteris: aliqué
affectū suscepit ad ꝯdescédédū: nō tm̄ carne:
ſꝫ etiá méte ifirmis. Chry. etiá sup Matthe
um ome. xxvij. Uides ait q̄nta é xpi in ꝯde-
scésiōe diligétia. sicut cū comedat ⁊ bibat. cū
videat ex aduerso iohāni faciés. ⁊ hec iudeo
rū grā salutꝭ facit. magis aūt orbis terrarum
vniuersi. Quid his clariꝰ dici pōt. In qbus
asserit xpꝫ ꝯdescédisse in cibo ⁊ potu iudeis.
q vtiqꝫ ifirmi erāt. nō tā carne qꝫ méte. nam
⁊ ifirmitaté carnis ipse iohēs hébat. Greg.
isup moral. xij. sup illud. putas ne mortuꝰ hō
rursum viuat. Solét inqt iusti i eo ꝙ ipsi cer
tū sentiūt q̄si ex dubitatōe aliqd ꝓferre. vt in
firmoꝝ in se vba trāsformét. ſꝫ rursum ꝑ for
té sniaꝫ dubietati ꝯdicūt. q̄tenꝰ ꝑ hoc qd du-
bie ꝓferre cernunt ifirmis aliq̄tenꝰ ꝯdescen
dant. ⁊ ꝑ hoc ꝙ certá sniam ꝓferūt ifirmoꝝ
métes ad soliditaté trahāt. Qd dū faciūt exé
plū nr̄i capitꝭ sequunt. q passioni ꝓpinquás
ifirmátū in se sumpsit vocé dicés. pr̄ si possi
bile é trāsfer calicé hūc a me. ſꝫ vim fortitudi
nis ōndés ait. nō si ego volo ſꝫ sic tu. Hu-
cusqꝫ Gre. Per q̄ patéter ōndit ꝯdescésio-
né ad ifirma ⁊ ipfecta mortaliū: non solū ad
mébra xpi fortia ptinē: ſꝫ etiá ad caput. Tan
dé mgr̄ hugo in expōne illiꝰ psalmi. Bonū é
cōfidē in dño: sic dicit. Habebat iesus locu-
los: ⁊ ea q̄ dabant suscipiebat. ꝯformás se i-
pfectꝭ. Paulus aūt nolebat sumptꝰ accipe: d
euágelio. ſꝫ gratꝭ factꝰ é mīster vbi. ⁊ inuenit
paulus aliqd maiꝰ fecisse qꝫ xps. Xps aūt in

nūero impfectoꝝ iueniri voluit: ne ꝓsume-
rét nō accipiétes. ⁊ ꝯfunderent accipiétes. ⁊
estimaret nō eē christianꝰ faciés qd noluit fa
cere xps. Hoc catholici doctoris testimonio
q̄nto: directe hostis ꝯdescésiōis xpi in fronte
ꝑcutit: q̄ nō solū astruit ꝙ magr̄ ꝑfectōis ex
cōdescésiōe loculos habuerit: verūetiá ꝙ op
positū huiꝰ nō solū laudabiliter. ſꝫ laudabiliꝰ
hꝫ fieri qꝫ omitti. ¶ Ut aūt hoc clariꝰ eluce
scat: ꝯsideratōe ꝑuigili attédédū est. ꝙ sic tri
pliciter bonū dr̄: ⁊ etiá malū. sic ⁊ ꝑfectū ⁊ im
ꝑfectū. videlꝫ i genē: ex circūstantia: ⁊ ſm se.
Bonū náqꝫ in genē é actꝰ trāsiés sup māni
debitá. vt ire ad eccl'iam. dare elemosynam:
¶ Bonū ex circūstātia est actꝰ laudabilibus
circūstātijs iformatꝰ. sic dare elemosyná ser-
uatꝭ debitꝭ circūstātijs circa danté datū ⁊ ac-
cipiété: qꝫtū ad loca tpa ⁊ ꝑsōas. Et hec duo
bona deprauari pñt ꝑ alicuiꝰ circūstātie defe
ctū. ⁊ maxie ꝓpter iordinationé intétiōis. vt
pote si qs in dádo elemosyná vl' ieiunádo vl'
eūdo ad eccl'iá: hoc faciat vt gliá capiat hūa
ná. ¶ Tertiū aūt est bonū ſꝫ se. qd nullo mō
pōt eē malū aut male fieri. sic é opꝰ vtutis ex
charitatꝭ radice ꝓcedés. Per hūc etiá mo-
dū tripl'r dr̄ malū. ¶ Malū inqꝫ in genere
dr̄ actꝰ trāsiés sup mām indebitá. sic occidē
hoiē. Malū ex circūstātia dr̄ actꝰ iformatꝰ
deordinata circūstātia. vt comedē extra ho-
rá. Mala ſm se sunt illa q̄ mox noiata diū-
cta sunt malo. vt métiri: fornicari: odire vita
tem. approbare errores. Sili etiá mō ꝑfectū
dr̄ tripl'r. Perfectū náqꝫ in genē est actꝰ dif
ficilis ⁊ excellés. sic est oia relinqre: ⁊ itrare
religioné. Perfectū ex circūstātia dr̄ actꝰ dif
ficilis debitꝭ circūstātijs adornatꝰ. vt relinqre
diuitias gaudenter ⁊ ad edificationé ꝓximi.
Perfectū aūt ſm se est actꝰ difficilis a chari
tatꝭ sublimitate ꝓcedés. vt est motꝰ feruide ⁊
extatice dilectōis in deū. vl' pure ⁊ plene di-
lectōis ad inimicū. Iuxta hūc etiá modū im
ꝑfectū dr̄ tripl'r. Impfectū qppe i genē dicit
actꝰ facilis ad qué hūana ifirmitas inclinat.
sicut fugē morté. pecuniá possidē. Impfectū

ex circunſtantia dicitur actus informatus cir
cunſtantia inclinante ad infime iuſticie ſtatū.
vt vim facienti dimittere veſtē ꝓpter fugaʒ
maioris iniurie. Imperfectum aūt ſm ſe: qd̄
nullo mō poteſt ſtare cū perfectōe euangeli-
ca: ſicut ducere vxorē: ⁊ fugere paupertateʒ.
Cū igitur tam multiformiter dicaꝶ tam pſe-
ctū q̄ȝ impſectū: clarū eſt ꝙ ſicut malū ex ge
nere pōt fieri bonū ex circūſtantia. vt occide
re hoīem q: maleficus eſt. ⁊ q: lex iubet. ⁊ q:
reipublice ꝯfert. ⁊ econuerſo bonū ex gene-
re pōt fieri malū ex circūſtantia. vtpote dare
elemoſynā ꝓpter vanā gloriā. ſic ⁊ pſectū in
genere pōt fieri impſectū ex circūſtātia. vtpu
ta ſua relinq̄re modica vt q̄s capiat maiora
bona eccleſiaſtica. vel ab omni actu libidinis
carnalis ꝯtinere ꝓpter corpis vitā ꝓlōgan-
dam. ⁊ ecōtrario impſectū in genere pōt fieri pſe
ctū ex circūſtantia. vtpote fugere mortem vt
q̄s glorioſius ⁊ fructuoſius ⁊ oportunius pa
tiaꝶ ꝓ dn̄o. quō fugit chriſtus ⁊ apl̄s paulus
Sic ⁊ in ꝯſilibus ſilr̄ eſt iudicandū. Ex his
patenter liquet q̄d veraciter de xp̄i opibus
ſentiendū eſt. Nā cū loq̄mur de chriſti opi-
bus pt̄ fieri ſmo de eius ope interiori vel ex
teriori. Interius dicimus opus opans. exte-
rius opus opatū. Omne aūt opus xp̄i opās
ſiue interius eſt pſectiſſimū. q: ex pſectiſſima
charitate ꝓceſſit. ⁊ h̄ eſt opus ⁊ actus pſectiſ
ſime volūtatis ⁊ virtutis. Opus v̄o eius ex
terius in ſe ꝯſideratū aliq̄n fuit pſectū de ge
nere actus. vtpote morti ſe offerre. vel aiam
ꝓ ouibus ponere: aliq̄n impſectū. vt a facie
pſequentiū fugere: ⁊ ſeip̄m abſcōdere: ⁊ pro
amotōe calicis exorare. Verūtn̄ h̄ opꝰ rela-
tū ad chriſti charitateʒ ⁊ rōem ⁊ cām. q̄re h̄
faciebat: ⁊ ad pſonā ſuā efficiꝶ pſectiſſimuʒ.
Vn̄ bern̄. in ſer. de btō andrea tractās illud.
ſi fieri pōt tranſeat a me calix iſte: ait. Agno-
ſco in duce belli puſillanimē trepidationem.
agnoſco egroti vocē in medico. agnoſco in-
firmantē gallinā cum pullis. ꝯſidero charita
tem. ſtupeo dignatōem. expaueſco humilita-
tem. Miſericors dn̄s nō beati andree robu
ſtum ſibi ſumpſit affectū. q: nō eſt ſanis opus
medicus ſ; male hn̄tibus. etſi quem dignatio
tanta ſcādalizet. plane mereꝶ audire. An ocu
lus tuus neq̄ȝ eſt q: ego bonꝰ ſum. Huic enī
odor vite in mortē eſt. Quid enim magnum
fuit dn̄e ieſu ſi accedēte iam hora mortis: ꝓ-
pter quā veneras intrepidus ſtares. tanq̄ȝ q̄
poteſtatē habebas ponēdi aiaʒ tuā. ⁊ nemo
tollebat eā a te. Aut nō longe glorioſius fuit:
q̄n q̄dem totū ꝓpter nos agebaꝶ. vt nō ſolū
paſſio corpis. ſ; etiā cordis affectio ꝓ nobis
faceret. ⁊ quos viuificabat mors tua: nihilo-
minꝰ ⁊ trepidatio robuſtos: ⁊ meſtica letos.
⁊ tediū alacres: ⁊ turbatio quietos faceret: ⁊
deſolatio ꝯſolatos. Hucuſq; Bern̄. Et hoc
ip̄m eſt qd̄ dixit Augu. in auctoritate ſupius
allegata. ꝙ ſublimius aliq̄d fecerat paulus:
q̄ȝ opus qd̄ fecerat chriſtꝰ. nec tn̄ paulus ſub
limius chriſto. imo chriſtus ſublimius q: mi
ſericordius. Qd̄ ideo dicit: q: ipſa ꝯdeſcēſio
chriſti qua mēbris ſuis ꝯdeſcendebat īfimis
⁊ impſectis: ex ſublimitate ꝓcedebat pſectiſſī
me charitatis. Sicut enim humanā aſſumē
do naturā in noſtris q̄dē factus eſt humilis.
ſed in ꝓprijs pmāſit excelſus. ſic ⁊ ſūme cha
ritatis dignatōe ad actus quoſdā nr̄e imbecil
litati ⁊ impſectōi ꝯformes depͥmiꝶ: ⁊ a ſum
me pſectōis rectitudīe nō curuaꝶ. Ac p h̄ ve
rū eſt ꝙ chriſti pſecta ſunt oīa opa ad ip̄m re
lata. verū etiā eſt ꝙ chriſtus etiā fecit aliqua
opa: infirmoꝝ in ſe ſuſcipiendo pſonam. ⁊ ad
nr̄a ꝯdeſcendēdo īfirma ⁊ impſecta. Veruʒ
nihilominus ꝙ coꝝ oppoſita laudabiliter
poſſūt fieri. ⁊ laudabilius eſt facere illa pro
loco ⁊ tpe q̄ȝ omittere. Verū eſt etiā ꝙ nū-
q̄ȝ ex hoc diſcipulus eſt ſup magiſtrū. q: nul
lus tanta charitate aſcendit ad illa fortia q̄n-
ta chriſtus ꝯdeſcendit ad iſta infirma. ⁊ ideo
magiſter eſt ſemp ſupra diſcipulū. chriſtus vi
delicet ſupra oēm hoīem quantūcunq; pſe-
ctū. Hec omnia ſi pie ⁊ diligenter is cui re-
ſpondetur ſciuiſſet aduertere: nunq̄ȝ tot con
tra chriſti ꝯdeſcenſionem ꝓtuliſſet ineptias.
Et nunc ſi miſericordia: dei preuentus: vt p

omnē modū optamus ⁊ suppliciter petim⁹:
humilitatē discere velit.nō alteri conabitur
heretice prauitatis crimen impingere.sed ꝓ
prium corrigere ac deplorare studebit erro-
rem.nisi forte qđ auertat deus de numero
sit illoꝝ qui christi sublimis ⁊ humilis altam
⁊ ꝯdescensiuam ignorātes iusticiā.⁊ inflexibi
lem quendam mgr̄o perfectōis attribuētes
errorem.vere ac pie christi iusticie ꝯuincunt
esse contrariū potius q̄ȝ subiecti.

¶ Prime responsionis scđa ꝑticula scđmqȝ
capitulum:in quo capitalis error circa notifi
cationem perfectionis ⁊ imperfectionis eli-
ditur:⁊ vere perfectionis exēplaritas ⁊ diffe
rētia ipsius ad impfectōem referat.

q Uemadmodū aūt ꝯdescēsionis xp̄i
aduersarium valida doctoꝝ ꝯstra-
uit auctoritas.sic ⁊ peruersi eius dog
matis caput ꝓprie assertōnis mucro detrun
cat.dum idē perfectōis euangelice oppugna
tor impiis sensibus inuertendo scripturas:et
impiis sermonibus inuoluēdo sententias:ñ
solum a veritate dissentit.verūetiam sibiipsi
ꝯdicit. Quanta nāqȝ sit in sequentibus intel
lectus peruersitas:quantus scripturaꝝ abu-
sus:quanta inuolutio sententiaꝝ:quātaqȝ re
pugnantia sensuū.q: longū esset explicari ꝑ
singula prudenti lectori sufficere credimus si
aliqua illoꝝ succicte tangamus. Siquidem a
diffinitione perfectōis quasi capitale sumēs
exordiū dicit.ꝙ perfectio huius vite est:non
vt peccatū nō habeamus:sed ne regnet i no
stro mortali corꝑe. Hoc q̄ȝuis sit veraciter ⁊
catholice verum:⁊ a sanctis acceptū.quia tm̄
in hoc ꝑfectionis euangelice terminū ponit:
⁊ ꝯplementū ꝯstituit:a vera perfectōis noti-
cia ꝓcul esse ꝯuincit. Nam cū oīs homo ad
hoc ꝙ peccatū in ip̄o nō regnet diuino sit ꝓ
cepto astrictus.oīs igit hō teneret esse per-
fectus. Iteꝝ si quantacunqȝ charitas parua
ad h̄ sufficit:sequit ꝙ mīma charitas ad ꝑfe
ctionis culmē attingit. Quid igit dicit Aug.
ꝙ charitas meret augeri:vt aucta mereat ⁊
perfici. Amplius si perfectio est ꝙ peccatuȝ
in nobis nō regnet.igitur imperfectio est ꝙ
regnet. Sed cū peccatum in nobis nō potest
regnare nisi cū sumus i peccato mortali.oīs
igitur imperfectio est peccatū mortale. Qđ
q̄ȝ absurdum sit a veritate dissentiat. nemo
qui aliquid nouit ignorat. Dehinc vigilās le
ctor attendat qualiter in subsequentibus im-
perfectionē diffiniēs sibiipsi ꝯtradicat apte.
Subdit enim. Imperfectio est citra possibili
tatem humane conditōis nō conformari chri
sto. Sed hoc potest esse nō solum absqȝ pec
cato mortali.q: nullus ad h̄ tenet.verūetiam
absqȝ veniali.in his potissimū que sunt consi
liis:⁊ in nostre ponuntur libere volūtatis ar-
bitrio.ac per hoc omitti possunt absqȝ vllo
peccato.sicut expresse patet in voto paupe-
tatis ⁊ continētie virginalis. Qđ aūt subiun
git dicens:ꝙ a mandatis christi ⁊ eius operi
bus discordare est imperfectio.a qua ꝓposito
lus discipulos dehortat.nō solum a precedē
tibus dissonat.verūetiā repugnātiā i se clau
dit manifestā. Nam discordare a christi man
datis semꝑ est peccatum mortale. discordare
vero a christi operibus potest esse peccatum
veniale vel omnino nullū peccatū. Apparet
igit ꝙ seip̄m nequaq̄ȝ intellexit:dum i eadeȝ
ꝓpositione duo sibi ꝯria simul includit. De-
inde ꝙ verba inculcās de imperfectōis noti
ficatione subnectit dicens.imperfectio vite ē
a regula iusticie ⁊ a vestigiis christi distorq̄ri
vbi christum posset ꝯm carnē corruptibilem
imitari.ostendit se nō solum veritatis intelli-
gentia vacuū.sed etiam verbis veritatis ege
nū. Uerum de verbis cura ꝑmodica:magis
autem discutienda verbi sententia:⁊ abiicien
da tanq̄ȝ distorta. Dicit enim ꝙ imperfectio
est distortio a regula iusticie.constat autem ꝙ
iusticia est rectitudo volūtatis.sicut dicit An
sel. Si igitur est quedā iusticia perfecta:q̄daȝ
imperfecta:sequitur necessario ꝙ sit quedaȝ
iusticia distorta. Amplius si est rectitudo iu-
sta.distortio etiā iniusta.si igitur imperfectio
est distortio:imperfectum erit iniustū. Sequi
tur ergo si imperfectio est distortio:ꝙ aliqua

iusticia sit iniusta. Deniqz cuz virtus omnis vt ait Aug. sit recta ratio: necessario sequitur q distorio sit peccatū. Si igitur vniuersaliter imperfectio est distorio. sic imperfectio vniuersaliter erit peccatū. cū aliqua charitas sit imperfecta. ꝯsequentia necessaria pōt inferri q charitas sit peccatrix. Ac per hoc colligitur ex premissis ꝫm notificatōes imperfectionis prehabitas: q iusticia sit iniusta: rectitudo distorta: ꝛ charitas viciosa. Ad maiorez quoqz imperitie sue declaratioñ paulopost subdit. q sapiens magnam asserit esse gloriā sequi dñm: ꝛ qd simpliciter dictum est vniuersaliter intelligitur. Quod si verū est: cum velle sequi dñz: i aliquibus suis actib[9] sit magna presumptio: vtpote in miraculis: in iudicijs: in vindictis: ꝛ in preuidendis futuris: ꝛ ꝯsimilibus. igitur si hoc verbum simpliciter dictum est vniuersaliter intelligendū. aut magna erit gloria sequi dñm in his ad que aspirare est presumptuosum ꝛ imperitū. aut ꝫm istius peruersum iudicium sapiens dixit falsum. Huic quoqz dementie ꝛ aliam non minorem adiungit dicens. q christus adolescenti dixit. sequere me: nō distinguēs in quib[9] et qualibus: sed simpliciter. ꝛ magna. vt dicit ꝑsumptio est velle distinguere vbi dñs nō distinxerit. q: legislatoris est propriū: legem interpretari quā condidit. In qua quidez assertione: ꝛ ipsi fidei ꝛ sanctoꝝ patrū sententie: ꝛ etiam sibimet ꝯtradicit aperte. Naz si vbi christus in sermone proprio nō distinxit: nec nos debemus distinguere. cū dixit. pater maior me est: errat catholice fidei sensus. q̄ docetur nō ad christi diuinitatē: sed eius tm̄modo humanitatē prefatum verbū esse referēdum. Errant nihilominus sancti: qui christi eloquia explanando ꝛ distinguēdo exponūt: ꝛ exponendo interpretant. Errat ꝛ ipse qui consequenter in hoc verbo etiam distinguit dicens. q nō intelligitur de actibus spectantibus ad graduū ꝛ dignitatū distinctionez. sed de alijs tantū. Uerum nec his contentus stulticijs subiungit ꝛ alias. asserēs q dicere deū aliquid precepisse perfectis nō imperfectis: error sit manichoꝝ. ꝛ res magni periculi. nō attendens qd sacer dicit Hiero. contra Iouinianū. li. ij. Dicit enim. Nunquid omnib[9] preceptum est ne duas tunicas habeant. ne cibos in peras: es in zona: calciamenta in pedibus: vt vendant vniuersa que habent ꝛ sequantur iesum. Sed his qui volunt esse pfecti. Alioquin cur a iohāne baptista: aliud militibus: aliud precipitur publicanis. Hec hierony. Quibus patenter ostendit hanc suam imo scripturaꝝ esse sententiā: quā hic nouellus doctor iouiniani erroneum dogma secutus: hereticam asserit ꝛ periculosam. Sane quod addit. mandatis hominē imperfectuz nō effici. quia mandatū sanctum bonū ꝛ iustum nō operatur mortē. sed impfectio mors quedam est. manifeste verū probans ꝑ manifeste falsum. simul suijpsius imprudentiā declarat ꝛ errorem. Certū enim est q mandata nec imperfectos faciūt nec perfectos. cum tam hi q̄z illi ad eoꝝ obseruantiā astringantur. Certū est etiā q imperfectio a pfectione nō discrepat. sicut mors a vita distat. Si eniz imperfectio mors est. aut est penalis aut culpabilis. Si penalis: nullus est in hac vita pfectus: nec ēt ipse christus. Si culpabilis: sed mors culpabilis est culpa mortalis. nullus ē igitur imperfectus qui nō sit per mortale peccatum vita priuatus. Q. si dicat mortē quandam dicere culpam venialem. valde improprie loquitur. nec tamen declinat errorem. q: si culpa venialis est mors faciens imperfectum. ꝛ cum nō sit maior ratio de vno veniali q̄z de alio: quotiens incidit quis in veniale peccatum: totiens decidit a perfectionis statu. Et iterum: cum nullus quantūcunqz iust[9] sit omnino immunis a venialibus: null[9] erit in hac vita perfectus ea perfectōe quam cōsulit christus. qd est hereticū ꝛ damnanduz. Ad erroris etiam sui cumulatōem maiorem subsequenter annectit imperfectōem esse q̄ndam claudicatōem que sub precepto non cadit. sed sub indulgentia. quemadmodū sua re

petere nõ est preceptũ sed indultũ. Quod ē
plane falsum. cũ indulgentia ẜm Augu. in de
bono coniugali includit peccatũ. ⁊ repetere
sua imperfectis sit licitũ. sicut. i. ad Chor. vi.
dicit glo. Infirmis licet sua repetere etiã: mo
uendo causam ante iudicē. Huc quoqꝫ simi-
le est: ꝙ quibusdã vanis ⁊ friuolis interposi
tis addidit: ꝙ in nouo testamento: etiam qñ
causa prolis contrahiṫ mr̄imoniũ: est indul-
tum. Cui aperte ꝯtradicit Augu. in de bono
coniugali. Certe inquit dubitare fas non est
nuptias nõ esse peccatũ. Non itaqꝫ nuptias
ẜm veniam cõcedit apostolus. sed illũ concu
bitum ẜm veniã concedit: qui fit ꝑ incontinē
tiam. nõ solũ causa procreandi: sed etiã aliqñ
nulla causa ꝓcreandi. quē nuptie. fieri nõ co
gunt: sed ignosci impetrant. Concubitus eniꝫ
sola causa generandi inculpabilis: solus ipse
nuptialis est. Hec Aug. Ubi inter ip̄m do-
ctorem antiquũ: ⁊ istum nouellũ tanta est re-
pugnantia sensuũ ⁊ verboꝝ: vt necesse sit al
terum eoꝝ asseruisse falsum. Si igiṫ nõ suaꝫ.
sed egregij doctoris vult sequi sententiam. ne
in foueam cadat erroris: desinat imperfecti-
onem describere: per distortõem ⁊ claudica-
tionem. vt nõ compellaṫ ex hoc tanq̃ꝫ distor
tus ⁊ claudus a veritatis tramite deuiare.
Qđ aũt subdit: christum nulla fecisse opera
tm̄ imitanda ꝑfectis: ꝓ eo ꝙ nemini ꝑfectio
nem inuidit: q̃si nõ posset esse gradus ⁊ disti
ctio in exemplis christi ⁊ ꝟbis: respectu gra
duũ ⁊ statutũ diuersoꝝ in hierarchia ecclie.
nequaq̃ꝫ est consonũ documētis scripture.
Nam christus dicit spēaliter apostolis. Uo
bis datũ est nosse mysteriũ regni dei. ceteris
autē in parabolis. Et iterum loquēs ad pa-
trem. Abscondisti hec a sapientibus ⁊ prudē
tibus: ⁊ reuelasti ea paruulis. Nunquid in-
uidus deus. q: nõ omnibus sapie sue reuela
uit arcanum. Constans est aũt ꝙ sicut chri-
stus sua pro illis qui ea capiebant propone-
bat eloquia. ita pariter ⁊ exēpla. Nequaq̃ꝫ
igitur ex inuidia: sed ex altissima dispēsatiõe
sapientie dei diuidētis dona sua singulis ꝓut
vult. quedã ꝓponũtur imitãda prelatis non
subditis. quedam spũalibus nõ animalibus.
quedam perfectis nõ imꝑfectis: quedam for
tioribus non infirmis: sicut expresse patet in
auctoritate premissa Hieronymi contra Jo
uinianũ. Nec tamen dicimus ꝙ opera consi
liorum ⁊ superogationũ illis solis ꝓponanṫ
qui iam perfecti sunt. quinpotius omnibus
qui ad perfectionis culmen conscendere vo
lunt. Qđ quidē tanq̃ꝫ difficile ⁊ arduũ non
est omniũ sed paucorum. Porro ratio illa q̃
subsequenter conatur astruere christi opera
⁊ exempla equaliter cunctis esse ꝓposita. q:
si aliquid egit quod tantũ imitandũ esset im-
perfectis. videreṫ tunc ꝙ debuisset vxorē ac
cipere. ⁊ contentionibus se ingerere: vt hoꝝ
exempla imꝑfectis preberet: nullius est effi-
cacie: sed magne demētie. Nunq̃ꝫ enim ra-
tionem hanc ꝓbabilem crederet. nisi experiē
tiam carnalis libidinis ⁊ compugnantiã li-
tis: condescensioni diuine dulcedinis in nr̄is
infirmitatibus suscipiendis temeritate q̃dam
erronea coequaret. Ac si aperte diceret. Si
christus condescendit infirmitati humane in
actu comestionis ⁊ fuge. pari ratione conde
scendere debuit in actu carnalis libidinis et
litis contentione. Alioquin ratio sua non va
let. Et vere non valet. quia non est simile hic
inde. quia in illis infirmitatibus decuit no-
bis condescendere christum que cõmuniter
respiciunt naturam lapsam. nec aliquam ha
bent feditatem annexã. in alijs vero neq̃ꝫ.
Tandem si quis vigilanter attendat quid fi-
naliter concludit ⁊ intendit. patēter aduertit
ꝙ seipsum ꝑalogisando multiplici inuoluit
errore. Ait enim. Cum due sint partes per-
fectionis. scilicet sua vendere ac distribuere:
⁊ christum dominũ sequi. sicut ad fundamen
tum religionis requiritur necessario ꝙ om-
nia sua relinquat. sic ad complementuꝫ erigi
tur ꝙ sua relinquens christum imitetur in oi
bus iuxta possibilitatem humanã. Propter
quod non paruã asserit esse blasphemiam:
dicere christum in his que ẜm naturam no-

stram gessit:non in omnibus sed in aliquib⁹ imitandū:eis potissime qui perfecti esse conanť. Verū licet verba huiusmõi in supficie videanť aliquā ꝑtendere rõnem.tamen ꝺm veritatē rationatio sua nullū omnino habet vigorem.sed ⁊ conclusio multimodā continet falsitatem. Nõ enim est simile de dimissione suoꝝ:⁊ imitatione actuū christi. Nā dimittere sua actus est vnus ⁊ vniformis:qui perfectioni nõ consonat si diminute:hoc est ꝺm partē ⁊ nõ ꝺm totū fiat. Actus aūt christi sunt multiformes ⁊ varij.⁊ q̄uis in cõparatione ad christi ꝑsonam omnes sint ꝑfecti. tñ ꝺm naturam ꝓpriam quidā sunt excellentes:quidā condescēsiui:sicut in precedētibus aliqualiter patuit:⁊ subsequēter patebit. Sane si verum est sicut cõcludit ꝙ perfectio dicat vniuersalem conformitatē ad christi opera.⁊ iperfectio dissonantiā:multa per omnē modum sequūtur absurda. Nam cum christus mulieres secū comitantes ⁊ ipsum sustētantes habuerit.sequitur ꝙ imperfectus fuerit paulus qui hoc recusauit. Cum christus inter homines habitauerit:imperfectus fuerit Johānes baptista:qui relictis turbis solitaria loca quesiuit. Cum christus vinum biberit:imperfectus idem baptista qui vinum ⁊ siceram nõ gustauit. Cū christus solus cum muliere locutus fuerit imperfectus vir qui a mulieris cõsortio se elongat. Cū christus mulieri peccatrici pedes osculandos prebuerit: imperfectus vir qui mulierū contactus abhorret ⁊ vitat. Cū christus diuidere hereditatem inter fratres recusauit:impfectus erit qui iurgantes ꝓ hereditatis diuisiõe germanos ad pacē ⁊ equitatem reducit. Cum christus scienter loculos furi cõseruandos cõmiserit.imperfectus omnis erit qui furē dispēsatorem expellens fidelē requirit. Cum christus in ipsa sua passione tacuerit:imperfect⁹ omnis erit qui pro christo patiens veritatem dicit. Et sic in pluribus alijs potest inductio fieri.vt in fuga ⁊ in cõmestione ⁊ loculis taceamus.que omnia tā absurda sunt:vt si q̇s ea conetur defendere:non tam videatur errare q̄ insanire.

V T autem hec ⁊ his similia prudens lector effugiat incõueniētia.in q̄ is cui respõdemus ex incõsideratione deuenit.attēdere debet ꝙ deceptõis hui⁹ duplex extitit causa. ¶ Prima causa est.q: cum sciret christū esse omnis ꝑfectionis exemplū: modū tñ huius exemplaritatis nesciuit. vel aduertere neglexit. ¶ Scđa causa est.q: cuȝ clare ꝓpenderet imperfectõem a ꝑfectõe deficere.modū tñ huius defectõis non potuit inuestigare. Intelligendū est igitur ꝙ cū christus sit verbū increatū ⁊ incarnatū.duplex ē in eo ratio exemplaritatis.eterne videlicet ⁊ temporalis. Eterne inq̄:ꝺm ꝙ est splendor eterne glorie ⁊ figura substantie dei patris. atq; candor lucis eterne:⁊ speculum sine macula maiestatis dei. In quo quidem speculo exemplariter cuncta creata relucent:q̄ a principio conditionis mundi vsq; in finē:ad perfectionē vniuersi totius tam spiritualiter q̄ sensibiliter producuntur. Et ꝺm hoc est christus:vt verbum increatum:speculum intellectuale ⁊ exemplū eternum totius machine mundialis. Inquantū autem verbū incarnatum:in assumpte humanitatis ꝯuersatione: exemplū ⁊ speculū est omniū gratiaꝝ ⁊ ꝟtutum ⁊ meritoꝝ.ad cuius exemplaris imitationem:erigendū est tabernaculum militātis ecclesie. Juxta quod moysi mysterialiter dictum est. Inspice ⁊ fac ꝺm exemplar qđ tibi in monte monstratum est. Et quemadmodū ab illo vno eterno exemplari indiuiso tā diuerse manant creaturarū nature ⁊ naturarū perfectiones:ꝺm variam ipsius summi boni participatõem qđ perfecte ab vna aliqua creatura capi non poterat.propter qđ ⁊ diuersas cõstituit deus reꝝ species ad vniuersi completõnem.sic ⁊ a verbo illo incarnato tanq̄ ab originali principio gratie.de cuius plenitudine accepimus omnes:⁊ tanq̄ a speculo in quo ⁊ a quo omnis sanctitatis ⁊ sapientie plenitudo ⁊ pulcritudo refulget.di-

uersi status gradus et ordines secundum variam distributionem donorum et varium imitandi modum exemplariter deriuantur. in quibus secundum multiformem participationem multimoda christi perfectio sic distribuitur. vt simul reperiatur in omnibus. nec tamen in aliquo vno solo secundum omnimode plenitudinis totalitatem refulgeat. sed quilibet gradus et status pro sue mensure modulo secundum plus et minus istiusmodi exemplaris influentiam suscipit. et ad ipsius imitationem accedit. Refulgent autem a christo tanquam a totius nostre salutis exemplari et originali principio actus multiformes. ¶ Nam quidam actus in ipso respiciunt sublimitatem potentie: vt super aquas siccis pedibus ambulare: elementa conuertere: panes multiplicare: seipsum transfigurare: et cetera miracula facere. quidam sapientie lucem: vt arcana celestia referre: secreta cordium scrutari: et futura predicere. Quidam seueritatem iudicij sicut vendentes ejcere de templo: cathedras vendentium columbas euertere: et dura increpatione ferire pontifices. Quidam officij dignitatem. vt sacramentum conficere sacratissimi corporis sui. manus imponere et relaxare peccata. ¶ Quidam condescensionem miserie. vt latere in persecutione: trepidare et contristari in morte. et pro amotione calicis patrem rogare. Quidam informationem vite perfecte. vt paupertatem seruare: virginitatem custodire: deo et hominibus se ipsum subijcere: noctes in oratione peruigiles ducere: pro crucifixoribus exorare. et morti se summa charitate etiam pro inimicis offerre. ¶ Cum igitur sex sint huiusmodi actuum varietates: in his vltimis duntaxat ipsum imitari est perfectum. Nam in his que sunt excellentie singularis: est impium et luciferianum: nisi fuerit alicui priuilegij singularis dono concessum. In his autem que sunt seueritatis et dignitatis est presidentium et prelatorum. In his que condescensionis: est infirmorum: inquantum loquimur ad actum extrinsecum. Nequaquam igitur vt dogmatisat: summa christiane perfectionis consistit in vniuersali imitatione actuum christi. sed tantum illorum qui vite perfecte imitationem respiciunt. Ex quo apparet quod huiusmodi veritatis ignorantia: prima fuit in eo causa erroris. Quam etiam secunda comitata est videlicet quod imperfectionem a perfectione rationabiliter non discreuit. dum imprudenter asseruit quod imperfectio et perfectio differunt sicut rectitudo et distortio: sicut iusticia et peccatum: sicut puritas et pollutio: sicut gloria et ignominia. sicut vita et mors. sicut sanitas et morbus. sicut incessus claudicatio. Ex quibus magna inconuenientia sequuntur et multa: quorum aliqua superius sunt expressa. ¶ Propter quod diligens lector aduertat quod perfectio et imperfectio non differunt sicut duo contraria. sed sicut maius bonum et minus bonum. sicut fini propinquum et longinquum: sicut magis meritorium et minus: sicut magis deiforme et minus: sicut gloria et sanctitas maior et minor. Quod quamquam intelligentibus sit per se notum. ad tollendum tamen omnem dubitationis scrupulum: auctoritatibus sanctorum est probandum. Ait enim Ambro. de officijs. li. i. Officium omne aut medium aut perfectum est. Quod eque scripturarum auctoritatibus probare possumus. Habemus enim a domino in euangelio dictum. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Non homicidium facies. non adulterabis. Hec media sunt officia quibus aliquid deest. ideo sequitur. Si vis perfectus esse vade et vende omnia que habes et da pauperibus. et sequere me. Hoc est igitur perfectum officium: quod greci katorthoma vocant quo corriguntur omnia que aliquos poterunt lapsus habere. Hec ambro. Ex quibus colligitur quod medium officium quod est imperfectum: nullum dicit peccatum. cum consistat in obseruantia mandatorum. Idem etiam super primam propositionem epistole ad Chorinth. A licitis temperare voluerunt fideles: vt non solum innocentes sed et gloriosi videantur. Concessa enim preterire virtutis est maxime. Hec ambro. Si igitur vti licitis innocentia. concessa preterire perfectio. constat quod imperfectio simul cum innocentia stat. Non est ergo

alias mitap vel in deo xpo.

peccatum. Aug. quoqꝫ de bono coniugali. Quid dicturi sumus ad euidētissimam apostoli vocē dicentis. qd̓ vult faciat. non peccat si nubat. ⁊ si accepis vxorem nō peccasti. ⁊ si nupserit virgo nō peccauit. Hinc certe dubitare fas nō est nuptias non esse peccatū. Nō itaqꝫ nuptias ſm veniam concedit apostol⁹. Nam quis ambigat absurdissime dici: non eos peccasse quibus venia ꝯcedit. Hec augustin⁹. Constat aūt ꝙ nuptie non stant cum euangelica pfectione: qua eunuchisari docet christus ꝑpter regnū celoꝝ. Igit imperfectō non requirit veniam: nec est de se aliqua culpa. Idem etiā in eodē libro. Bonum inquit erat qd̓ fecit martha occupata circa ministerium sanctoꝝ. sed melius qd̓ maria soror ei⁹ Bonū susane in coniugali castitate laudam⁹ sed tamen ei vidue anne bonum ⁊ multomagis virginis marie bonū anteponimus. Bonum erat qd̓ faciebant qui de sua substantia christo ⁊ suis discipulis ministrabant. sed melius qui omnem substantiam dimiserunt vt christum dn̄m expeditiores sequerent. Hec Aug. In quibus luculenter ostendit ꝙ perfectum non differt ab impfectione sicut virtuosum a vicioso. sed sicut maius bonū a minus bono. Hocipm Hiero. ad ebidiā dicit expresse. Uis ait esse pfecta. ⁊ in primo stare fastigio dignitatis: fac quod fecerunt apostoli. Et post. Non vis esse perfecta: ⁊ secundū tenere gradū virtutis: dimitte omnia que habes. da propinquis. da filijs nemo te reprehendit si inferiora secteris. dūmodo scias illā tibi iure prelatam que elegerit prima. Huc usqꝫ Hirronymus. Ecce q̄ꝫ patenter ait et asserit ꝙ imperfectio que est secundi ⁊ inferioris status ⁊ gradus: non dicitur quid reprehensibile ⁊ peccatum. Idem quoqꝫ ad demetriadē ait. Prohibentur mala: precipiuntur bona. conceduntur media. suadentur perfecta. In duobus primis peccatum omne concluditur. reliqua vero in nostra posita sunt potestate. vt aut cum minori gloria vtamur concessis ac licitis. aut ob maius premiū ea que nobis concessa sunt respuamus. Hec hieroñ. Quid his clarius ad propositum dici potest. Quibus quantūcunqꝫ tardum ingenium: nisi fortasse fuerit excecatum malicia ab omni prefati erroris caligine non dubitamus posse purgari: maxime si velit aduertere: ꝙ recenter baptizatus quamq̄ꝫ nondum peruenit ad apicem perfectionis ⁊ meriti: nulla tamen est infectus labe peccati.

¶ Prime responsionis tertia particula tertiumqꝫ capitulum: in quo: euangelice perfectionis integritas panditur: eiusqꝫ status sublimis ⁊ gradus multiformis aperit.

Quoniam autem scriptoris intentio non tam debet esse de falsitatis reprobatione: q̄ꝫ de veritatis reseratione sollicita. quatenus erroris tenebrositate depulsa: mentalibus legentium oculis radius vere lucis infulgeat. ideo perfectionis notificatione falsa ⁊ erronea iam improbata: considerandum nobis est in quo perfectio consistat. tandemqꝫ per quem modum vnus status perfectionis alterum in ipsa pfectione transcendit. ¶ Sciendum est igitur ꝙ radix: forma: finis: complementū: ⁊ vinculum perfectionis charitas est. ad quam magister omnium christus legem ⁊ prophetas. ⁊ per ꝯsequens vniuersa dei documenta reducit. Ipsa vero charitas triplicem habꝫ statum. Unū quidē infimū in obseruantia mandatoꝝ legaliū. Scđm vero mediū in adimpletōe spūalium consilioꝝ. Tertium vero sūmū in pfruitione sempiternaliū iocūditatuꝫ. Ideo triplex est perfectōis differentia. in sacra scriptura scripta. Una quidē necessitatis. de qua in deutero. Perfectus eris ⁊ absqꝫ macula corā dn̄o deo tuo glo. i. absqꝫ macla criminali. Et de hac ꝓsper in li. de vita ꝯtēplatiua. Perfecti sunt qui volēdo qd̓ deus vult nullis pctis q̄bus deus offendit acquiescunt. Scđa est pfectio superogationis. de q̄ in matth. Si vis pfectus esse vade ⁊ vende oīa q̄ habes ⁊ da paupibus. Et de hac dicit

Hierony. ad eliodoꝝ. Perfectus seruꝰ chri
sti: nihil preter christū habet. aut si ꝑter ipsuꝫ
aliqd habet: perfectus nō est. ¶ Tertia est ꝑ
fectio vltimate plenitudinis. de q̄ sapiens in
prouerbijs. Iustoꝝ semita q̄si lux splendens
crescit ꝛ procedit vsqꝫ ad ꝑfectam dié. i. diui
ne visionis fulgidā claritaté. Et de hac Aug.
primo solilogoꝝ. Uere ꝑfecta virtꝰ est ratio
ꝑueniés vsqꝫ ad finé: qué btā vita cōsequit.
Prima igit ꝛ scđa perfectio a tertia differūt
sicut meritum differt a premio. Media quo
qꝫ a prima differt: sic distinguit ꝯsiliū a ꝑce-
pto. Oīa xo tā ꝯsilia q̄ꝫ ꝑcepta referunt ad
charitatis implectioné ꝛ obseruantiā. quam
sic describit apl's ad thimotheū. Charitas é
finis ꝑcepti: de corde puro: conscia bona: ꝛ
fide non ficta. insinuās triplicem actū chari-
tatis. videlicet declinare a malo: proseq bona
ꝛ patienter ferre aduersa. Nā propter decli
nationé a malo dr̄ de corde puro. ꝑpter ꝑse
cutioné bonoꝝ dr̄ de conscia bona: ꝑpter
xo tolerantiam aduersoꝝ dr̄: de fide non fi-
cta. glo. i. nō fictili vl' fragili. ſꝫ ꝯ aduersa forti.
Quia vero hic triplex charitatꝭ actus duo-
bus modis ab habitu virtutis egreditur. vel
ꝭm legem ꝑcepti ꝛ obligationis necessarie.
ꝛ vniuersalis. vel ꝭm legé consilij ꝛ obligati
onis spōtanee ꝛ spēal'. ꝛ seqns includit ꝑmū.
ꝛ supaddit quātū possibilitas viatoris admit
tit. hinc est ꝙ scđm cū primo dr̄ perfectum:
primū vero absqꝫ scđo q̄ꝫq̄ꝫ sit quodāmodo
ꝑfectū: respectu tn̄ scđi dr̄ imperfectum. sicut
dicit Amb. in li. de officijs in auctoritate ca-
pitulo ꝑcedéti proposita. Cū igit de ꝑfectiōe
euangelica loqmur: ꝭm cōmuné acceptioné
de hac materia intelligimus. Et istiusmodi ꝑ
fectionis notificationem ex ꝑcedétibꝰ collige
re possumus. videlicet ꝙ ipsa sit cōformitas
viatoris ad christū: ꝑ illū virtutꝭ habituꝫ: quo
superogatiue declinant mala: efficiunt bona
ꝛ aduersa perferunt. In his nāqꝫ tribꝰ tres
partes euangelice ꝑfectōis consistūt. Porro
cū ex ꝯuersiōe iordinata ad triplex bonū cō-
mutabile. s. exteriꝰ: interiꝰ ꝛ inferiꝰ: oé pctm̄

trahat originé ꝭm concupiscétiā oculoꝝ: sup
biam vite: concupiscétiā carnis. ꝛ hec tria vi
tari habeāt nō solū q̄ntū ad actū ꝛ ꝯsensum.
qđ fit per virtutes illis oppositas. verūetiaꝫ
q̄ꝫtū ad occasioné. ꝛ hoc qdé promotiuū sit i
merito ꝛ expediens ad saluteꝫ perfectōis ma
gister xp̄s ad ꝑfecte declinandū concupiam
oculoꝝ consulit ꝙ hec oīa tpalia relinquant
ꝭm illud Matth. Si vis ꝑfectꝰ esse ꝛc̄. Ad
ꝑfecte aūt declinanduꝫ supbiā vite suadet ꝙ
volūtas ꝑpria abneget. iuxta illud Mat. q̄
vult venire post me abneget ꝛc̄. Ad ꝑfecte
aūt declinandū concupiam carnis edocet ꝙ
omnis expientia ꝭm actū generatiue poten-
tie abscindat. sic ingens illud Matth. Sūt
eunuchi q se castrauerūt propter regnū celo
rū. q pōt cape capiat. In hac igit triplici sup
erogatiua declinatione triplicis orgis omnis
mali primam parté euangelice ꝑfectōis cōsi
stere: ꝛ sacra scriptura insinuat: ꝛ veri docto
res astruūt. ꝛ sancti patres religionum istitu-
tores affirmant. ¶ Scđa xo pars ꝑfectōis
euangelice consistit i superogatiua prosecuti-
one bonoꝝ. que ꝭm duplicé vitā videlꝫ acti
uam ꝛ ꝯtemplatiuā i duobꝰ ꝯsistut. videlꝫ in
cōdescensiōe ad proximum: ꝛ i sursum actōe
mentꝭ i deum. Cōsistit aūt superogatiua con
descensio charitatꝭ ad ꝑximū i h. vt ꝭm legé
iusticie ꝛ mīe amoris signa ꝛ bn̄ficia non so
lum ad amicos. verūetiam ad inimicos lar-
giflua benignitate protédant: ꝭꝫ illud Mat.
Diligite inimicos vr̄os: bn̄facite his q ode-
runt vos. Et post. Estote ꝑfecti sic̄ ꝛ pr̄ vr̄ ce
lestis ꝑfectꝰ é. Per hunc etiaꝫ modū supero
gatiua sursum actio mētꝭ i deū i h attédit: vt
ꝭm legé mētal' mūdicie ac pacis ꝑ amoreꝫ ex
taticum i diuīos splendores ꝛ ardores: sacra
mens deuota sentiat ꝛ patiat excessum. iuxta
illud apl'i ad chor̄. Siue mente excedimꝰ deo
siue sobrij sumus vob. Et ad heb. Perfecto
rum est cibꝰ solidus. ¶ Tertia deniqꝫ euan
gelice ꝑfectōis portio ꝯsistit i superogatiua ꝑ
pessione aduersi. Que qdem attendit non
solū i hoc vt quis patienter aduersa perferat

rum sibi superuenerint q̃ ẜm legem dei de-
clinari non põt qm̃ ad hoc oẽs tenent. verũ
etiam vt ex feruore diui amoris. magno desi
derio illa preoptet: ꝛ cum magno gaudio illa
sustineat. ẜm illud Jacobi. Omne gaudium
existimate fratres: cum i tentatões varias in
cideritis. Et post. Paia opus perfectum ha
beat: vt sitis perfecti ꝛ integri: i nullo deficiẽ
tes. Hic nãqꝫ est consũmatio perfectionis ꝛ
charitatꝪ. iuxta illud prime Johis. Perfecta
charitas foras mittit timorez. Scḋm igit hoc
arca spiritualis perfectõis cum i ferius sit tri
cameratata: ꝛ bicamera in medio. in cubito
consummat. Hoc sane perfectõis arcanũ sal
uator noster monstrauit i semetipso tanqꝫ in
mõte sublimi. q̃ totius pfectõis est splẽdor spe
culum ꝛ exemplar. iuxta qḋ ipse testat i luca.
Perfectus discipulus omnis erit: si sit sicut
magister eius. Et ideo in hui⁹ designationez
cũ hanc docẽ aplos voluit: in montẽ ꝯscen-
dit. non turbas iperfectas alloquẽs: ꜱꝫ discipu
los suos. quos ad pfectionis culmen exaltare
decreuerat. Et propterea sex pfata eo quo di
ctum est ordine docet. Nã pmo dicẽs. Bti
pauperes spũ: inuitat ad pfectã abdicationez
tpaliũ possessionũ. Scḋo addẽs: bti mites:
iducit ad abnegationem propriaꝝ volũtatuz
ꝛ sensuũ. qb⁹ q̃s imitis ꝛ proteruus efficitur.
Tertio subdens. bti qui lugent: icitat ad fugã
pfectam carnalium voluptatũ. Dehic subiũ
gens. bti qui esuriũt ꝛ sitiũt iusticiam: ꝛ bea-
ti misericordes: attrahit ad iustaz piam ꝛ cõ
descensiuã proximoꝝ supportationez. Post
hec supaddens: bti mundo corde. ꝛ bti paci
fici. allicit ad sursum actionem limpidã in in-
tellectu. ꝛ tranqllam siue pacificã i affectu. q̃
bus aĩa pfecti viri hierusalẽ ꝯformis efficit:
q̃ visio pacis iterptat. Tandem concludens.
beati. q̃ psecutionem patiunt ꝓpter iusticiam
qm̃ ipsoꝝ ẽ regnũ celoꝝ: quasi circulũ faciẽs
redit ad principiũ. q: in hoc vno sũma cõplet
vniuersoꝝ. ac p hoc senaria pfectio minoris
mundi in esse repatõis ꝛ gratie: directe corre
spondet senarie productõi mũdialis machine
in esse nature. Vñ sicut illorum tria pma pti
nent ad distinctionẽ. tria sequẽtia ad ornatũ.
sic etiam in his tria prima q̃si distinguẽdo se
parant aĩe vires ab vniuersitate maloꝝ vt eẽ
habeant purum atqꝫ distinctũ. tria sequẽtia
q̃si adornando easdẽ reducũt in deum: vt ha
beant esse decorum atqꝫ perfectũ. Porro si
descendat ad singula: tam mira est corespõ
dentia ordis tãteqꝫ silitudis symbolũ. vt illḋ
qḋ post dierum sex opa dr. igit perfecti sunt
celi ꝛ terra ꝛ oĩs ornatus eoꝝ. in aĩa viri p-
fecti videat esse completũ. Propter qḋ in-
star triũ pmoꝝ opeꝝ q̃ sunt mũdi fundamẽ
ta. ꝛ triũ seqntiũ q̃ sunt cõplemẽta. tria pma
ex his cadunt sub voto. tria vo sequẽtia sub
desiderio. In cuius rei testimoniuz btũs pau
perũ patriarcha Francisc⁹: in principio regu
le sue tria pma propõit vt vouẽda tanqꝫ fun
damenta dicens. Regula ꝛ via fratrũ mino
rum hec est. s. dñi nr̃i iesu christi sanctũ euan
gelium obseruare viuẽdo in obediẽtia sine p
prio ꝛ in castitate. Alia vo tria postmodum
vt desiderãda cõmẽdat tanqꝫ cõplemẽta di-
cens. Attendant frẽs q super oĩa desiderare
debẽt hr̃e spm̃ dñi ꝛ sanctam eius operatio-
nem. orare semp ad deum puro corde. ꝛ hr̃e
humilitatẽ ꝛ patiẽtiã in persecutõe ꝛ in infir
mitate. ꝛ diligẽ eos qui nos persequunt ꝛ re
phendunt ꝛ arguũt. Vbi illa tria tangit. Nã
pmittit sursum actionẽ in deum: ꝛ subiungit
vltimo condescensionẽ ad proximũ: interpo
nens in medio tolerantiam aduersoruz. Igit
in tribus pmis vir pfectus crucifigit mũdo.
tribus sequẽtib⁹ cõformis efficit deo: vt q̃si
sex alis seraphicis a mundialibus eleuet: ꝛ i
diuina ferat. Proinde digne huic paupcu-
lo sacro qui perfectionem euangelij perfecte
seruauit ꝛ docuit. in apparitione seraphica
stigmata sua tanqꝫ sigillum approbatiuuz im
pressit: vt contra finalium temporum pericu
losam caliginem manifestum nobis in via p
fectionis ostẽderet signuz: quo reduceremur
in christũ perfecte virtutis exemplar ꝛ finẽ.
ac p hoc doceremur ad perfectionẽ attinge-

re.ſi tamen diſcamus non alta ſapere.ſed hu
milibus conſentire.

c Um autem perfectio euãgelica cir
ca quã modo ſermo verſat̃:in his q̃
ſunt ſuperogatõis:ſit in ꝓcedẽtibus
monſtra cõſiſtẽ.ea vero que ſupererogatio-
nis:ſunt non ſolũ reſpiciunt dona chariſma-
tum.verũetiam exercitia virtutum:manife-
ſte colligit̃ ꝙ hmõi perfectio non ſine virtu
oſorum habituum exercitatione poſſidetur.
Hmõi autem exercitia virtutũ ſupererogan
tium:aut fiunt ex mera voluntate abſq; obli-
gatione:⁊ tũc dicũt q̃ndam ꝑfectionẽ actõis
⁊ meriti:aut cũ voluntate dicunt q̃ndã obli-
gationem ſupinductam ex voto emiſſo vl' ex
officio iniuncto.⁊ tũc dicũt ꝑfectionẽ ſtatus
⁊ ordis.in quo videlicet q̃s actibꝰ ꝑfectis nõ
ſolũ eſt deditꝰ.verũetiam ad actꝰ ꝑfectionis
aſtrictꝰ.Que q̃dem aſtrictio de ꝑfectiõe non
minuit:ſed potiꝰ culmen ſupinducit.q: te tem
porali facit eternũ dũ non licet reſilire a vo-
to:⁊ de noſtro diuinũ facit dũ non ſolũ actũ
ſed etiã volũtatẽ dedicãs deo:totũ illi offert
⁊ redigit ſub iure diuino.dũq; ꝓpriam ſacri
ficat volũtatem:q̃ eſt impciabile bonũ:⁊ ma
xime charum ⁊ intimũ.offert deo ſacrificiũ
medullatũ.ac ꝑ hoc ꝑfectũ ⁊ integrũ:⁊ opti-
mum:deo ſũme acceptũ.Vñ Aug. tractans
illud ps.Sicut iurauit dño votũ vouit deo
iacob:ait ſic.Quid vouemus deo:niſi vt ſi-
mus templũ dei.Nihil eni gratius poſſumꝰ
ei offerre.q̃z vt dicamus ei qd̃ dicit̃ in yſaia
Poſſide nos.Hec Aug.Si igit̃ ꝑfectꝰ poſ-
ſidet qui poſſidet ad vſum ⁊ ꝓprietatẽ:q̃z q̃
quo ad vſum tm̃.ꝑfectius ſe dedicat q̃ deo ſe
offert ⁊ quo ad vſũ/opis:⁊ quo ad arbitriũ
volũtatis.Queadmodũ Anſelmꝰ in libro de
ſilitudibꝰ ꝑ exẽplũ ſenſibile patẽter oñdit in
duobꝰ.Quoꝝ vnus ꝓ tpe offert dño arbo
ris fructũ ſed retinet ꝓprietatẽ.alter vo lar
git̃ vtraq;.⁊ huiꝰ ſcdi donũ ⁊ oblationẽ tan-
q̃z liberalius offerentis:dicit nõ imerito de-
bere ꝓferri.Ac ꝑ hoc iuxta hmõi ſilitudinẽ:
opus vouẽtis:ope non vouẽtis deo accepta
biliꝰ eſſe demonſtrat:pro eo videlicet ꝙ ſit i-
troducta in volũtatẽ ex mera libertate neceſ
ſitas:gratioſitatem obſequij non diminuit:ſ;
cõſũmat.Idẽ quoq; ſcribẽs epo piſiẽſi.⁊ eũ
redarguẽs:ꝙ clericũ de monaſterio ſcti mar
tini de cãpis extraxerat ait ſic.Si oĩa agenda
ſunt cũ ꝯſilio:cuiꝰ magni conſilio q̃z eius qui
admirabilis:ꝯſiliariꝰ:deꝰ fortis dr̃.Ipe quo
q; ꝯſulit ad ꝑfectõꝝ nitẽtibꝰ vt oĩa relinq̃nt ⁊
ſe ſequant̃.Qd̃ conſiliũ magis in mõaſterio
q̃z in alio vite propoſito ipleri ſcti pr̃es itel-
lexerunt.Hoc ipſum Greg.in regi.ſcribens.
Deſiderio epo pro clerico volẽte religionẽ
itrare dicit ſic.Minime ſit ei impedimento
veſtra fraternitas.magis aũt paſtorali admo
nitione ſuccendite:vt feruor huiꝰ deſiderij in
eo non tepeſcat.vt q̃ a turbulento ſecularium
turbarum tumultu ſe ſegregans:quietis deſi
derio monaſterij portum appetit.rurſus ec-
cleſiaſticaꝝ curarũ non debeat tumultibꝰ ipli
cari.ſed in dei laudibus ſecure ꝑmittat̃ liber
ab his oĩbus vt poſtulat permanere.Berñ.
quoq; in li.de diſpenſatione precepto. Audi
re inquit a me vultis:vñ inter cetera pnie in
ſtituta monaſterialis diſciplina meruerit hãc
ꝓrogatiuam.vt ſcdm baptiſma nũcupet̃. Ar
bitror ob ꝑfectam mũdi abrenũciationem:ac
ſingularem excellẽtiã vite ſpũalis q̃ ꝓeminẽs
vniuerſis vite humane generibꝰ hmõi ꝯuer
ſatio profeſſores ſuos ⁊ amatores ſuos:ange
lis ſiles:diſſiles hoĩbus facit. imo diuinã in
hoĩe reformat imaginem:cõfigurans chriſto
ad inſtar baptiſmi.dum per id qd̃ mortifica-
mus mẽbra nr̃a q̃ ſunt ſup terram:rurſũ chri
ſtum induimꝰ complãtati ſilitudini mortj eiꝰ
Idẽ etiam aſtruit glo. ſup triceſimũ numero
rum dicens.Alij vouent vitulos:alij arietes
vel domos:nazareꝰ ſemetipſum.Hoc ẽ naza
rei volũ:qd̃ eſt ſuper omne votũ.Filiꝰ enim
vel filia:aut pecus aut prediũ extra nos eſt.ſe
metipſum deo offerre:nõ alieno labore ſ; ꝓ-
prio placẽ:ꝑfectius ⁊ eminẽtiꝰ eſt oĩbꝰ votĩ.
Et his oĩbꝰ aperte clareſcit:ꝙ religiõis votũ
in ſtatu ꝑfectõis collocat:tanq̃z admiculans

ad pfecte ꝟtutū exercitium. Quod intelligētes pr̄es. in q̄rto concilio toletano statuerūt: ꝙ liber sit clericis ad religionē igressus. sic dicentes. Placuit clericos monachoꝝ ꝓpositum appetentes: q: meliorē vitam seq̄ cupiūt: liberos esse debere ab epis ad monasterioꝝ ingressus. Hoc aūt q: non solum auctoritatib⁹ probari pōt: s ētiā vniuersis sctōꝝ exemplis qui de clericali statu ad religionē trāsierunt: adeo certū est: vt si q̄s ꝯrie voluerit: non minus videat desipe q̄ errare. ¶ Si q̄s autē errore deceptus: pfatis conet obsistē: asserēdo ꝙ pfectius sit manē in seculo: q: circa magis difficile ꝟt⁹ ꝯsistit. ꝛ difficili⁹ ē iter multas peccādi occasiōes pctā vitare. ꝛ mirabilius est hoīez ī medio flāmaꝝ nō vri. ꝛ victoriosi⁹ est iter nūerosiores hostiū acies: ꝛ frequētiores isult⁹: ꝛ maiora belloꝝ discrimina de hostibus triūphare. ¶ Respōdebim⁹ nō ideo statū maioris esse ꝟtutis q: minoris est securitatꝫ. nec ideo statū aliquē perfectoris ēē iusticie: q: proximior est ruine. nec etiaꝫ ideo magis esse perfectū: q: difficili⁹ est in ipso vitare pctm̄. Est. n. triplex difficultas. Prima proueniēs ex arduitate ꝛ nobilitate generis opis. sicut omni se castrare concubitu: omni abrenūciare possessionis. ꝛ oino se aliene ꝓpter deum subijcere voluntati. Et hec absqꝫ dubio auget meritum. Juxta illud Matth. Intrare per angustam portam. Ubi glo. Satis angustū est oīa pretermittere: vnum soluꝫ diligere: vnum q̄rere: ad vnū quotidie pulsare. prospera non ambire: aduersa non timē. In his ꝯsistit difficultas ratiōe generis opis Maior difficultatis angustia repit in via diuini consilij: quam pauciores inueniunt. q̄ in via diuini precepti: per quam omnes gradiūt iusti. Unde Hiero. ad rusticū monachū. Si perfecta sequi desideras: exi cum abraaꝫ de patria ꝛ ð cognatōe tua. ꝛ pge quo nescis Si habes substantiam vēde ꝛ da pauperib⁹ si non habes grandi onere liberatus es. Nudum christū nudus seq̄re. Durū grāde ꝛ difficile: sed magna sūt premia. Est ꝛ alia difficultas veniens ex viciositate per se agentis. sicut difficilius est diuiti auaro dare minuta. q̄ largo maiora. ꝛ superbo se alteri subdere. ꝛ guloso ieiunare. ꝛ assuet voluptatibus carnis difficilius cōtinere. Et hoc non auget meritum sed miseriam. Uñ Hierony. ad eustochium. Soror tua blesilla etate maior sed proposito minor. post acceptum maritum septimo mense viduata est. O infelix humana conditio ꝛ futuri nescia. Nam ꝛ virginitatis coronam: ꝛ nuptiaꝝ perdidit voluptatez. Et q̄ q̄ scōm pudicitie gradum teneat: q̄s tñ illam p momenta singula sustinere estimas cruces. spectantē quotidie in sorore qð ipsa perdidit. ꝛ cum difficilius expta careat voluptate: minorem continentie habere mercedem.

Est ꝛ tertia difficultas ex circūstantijs extrinsecus annexis trahens originem. sic difficilius est abstinere cum apponunt delicata cibaria. difficilius est bona tpalia contēnere qñ offerunt magna ꝛ pulcra. difficilius continere in consortio feminarū. Et hec difficultas per accidens ꝛ indirecte auget aliqñ meritum. cū virtus inter hec illesa triūphat. sed directe ꝛ per se est magis via ad ruinā. ꝛ iō fugienda. Uñ sup illð Matth. Diues difficile intrabit in regnum celoꝝ. dicit Raban⁹ Non ait impossibile: sed difficile. hoc est maximi laboris esse: pecunias habentes ꝛ in pecunijs confidentes: exutis phylargyrie retinaculis aulam regni celestis intrare. Nec tñ ex hoc inferri potest ꝙ diuites sint paupibus pfectiores. cum dñs adolescenti diuiti consilium dederit vt pauper fieret: si vellet esse pfectus. Expedit igitur ad pfectionē virtutis ꝛ meriti difficultatem. hmōi non amplecti: sed fugē. Unde Aug. de singularitate clericoꝝ. Lubrica spes est que inter fomenta peccatorum se saluari sperat. icerta victoria inter hostilia arma pugnare. ꝛ impossibilis liberatio flāmis circūdari nec ardē. Hec Aug. Cui ꝛ consonat Hiero. ꝯ vigilantium. qui statuꝫ secularium statui religionis pferre conabatur. Cur inquit pgis ad heremuꝫ: videlicet vt te

nō videam:te non audiam. vt tuo furore nō mouear. vt tua bella non patiar. ne me capiat oculus meretricis. ne me forma pulcerrima ad illicitos ducat amplexus. Respondebis. hoc nō pugnare ſʒ fugere. Sta i acie. aduerſarijs armatus obſiſte: vt cum viceris coroneis. Fateor imbecillitaté meā. nolo ſpe pugnare victorie: ne perdā aliqñ victoriam. Si fugero: gladium deuitaui. ſi ſtetero: aut vincendum eſt mihi aut cadenduʒ. Quid neceſſe eſt: certa dimittere: ⁊ incerta ſectari. nulla ſecuritas eſt vicino ſerpēte dormire. Poteſt fieri vt me non mordeat: ⁊ tamen poteſt fieri vt aliquando me mordeat. Qđ de libidine diximus referamus ad auariciam ⁊ ad omnia vicia que vitantur ſolitudine. Et ideo vrbium frequentias declinamus: ne facere cōpellamur que nos nō tā natura cogit facere q̄ʒ voluptas. Hec hierony. Quibus erroꝛ confutaꝛ vigilātij: ſuorūqʒ ſequaciū: eorū videlicet qui ſtatū ſecularium quantū ad perfectionis gradū ſtatui religionis vel preferre vel equare conanꝛ. Aduerſus quos ⁊ paulo ante premittit. Qꝫ aūt aſſerit vigilātius eos melius facere qui vtunꝛ rebus ſuis. ⁊ paulatim fructus poſſeſſionū ſuaꝝ pauperibus diuidunt. q̄ʒ illos qui poſſeſſionibus oibus venūdatis ſimul oia largiūtur nō a me ſʒ a dño ſibi reſpondebiꝛ. Si vis pfectus eſſe: vade ⁊ vēde oia q̄ habes: ⁊ da paupibus. Ad eū loquiꝛ qui vult eſſe pfectus. qui cū apoſtolis prēm naniculā ⁊ rete dimittit. Iſte qñ quem tu laudas ſecūdus aut tertius gradus ē. quē ⁊ nos ꝑcipimus dūmō ſciamus prima ſecundis ⁊ tertijs preferēda.

D Eniqʒ de cōparatione perfectionis ad pfectōem ſm ꝑeminentie rōnem patēter elucet ꝙ aliqs pfectōis modus ⁊ ſtatus ſit eminētioꝛ altero. Cū. n. ſeipꝫ caſtrare ꝓpter regnū celoꝝ p votū ꝯtinētie ſit pfectū. ⁊ certū eſt ꝙ pfectio huiꝰmodi fit illud p virginalē ꝯtinētiā. que fructui cōparaꝛ centeſimo. q̄ʒ p vidualē que per ſeptuageſimū in euāgelica parabola deſignaꝛ. Non eſt ergo ꝯtra pfectionis naturā ꝙ de aliquibus duobus que recte dicunꝛ pfecta in ſtatu vie: vnū dicaꝛ perfectius altero. qꝛ ⁊ in ſtatu patrie vbi ad vltimā pfectōem beatificati perueniunt. vnus alteri ſm apoſtolicā doctrinam preponiꝛ inſtar celeſtiū luminū differentium claritate. Attendendū eſt igiꝛ ꝙ cum pfectionem pfectioni cōparamus: pōt hoc eſſe i eodem genere vel in diuerſis. Nam ſicut ex p̄cedentibus liquet: pfectio ſupererogationis quedā exiſtit in exercitio virtutis. voto religionis: officio prelationis. Facta ergo cōparatione ad ſimilē perfectionis modū: primo ſm exercitiū virtutis illa perfectio eſt ꝑeminentioꝛ: in qua radix charitatis pinguioꝛ. ſublimitas operatōis excelſioꝛ: fraterne edificationis fructus vberioꝛ. Quāq̄ʒ aūt totiꝰ huius perfectionis origo ſit charitas. multuʒ tñ facit ad eius cōplementū ipſa opatio. Gregorio atteſtante qui ait. De dilectione conditoris: lingua: mens ⁊ vita requiratur. Nunq̄ʒ amoꝛ dei eſt ocioſus. operatur enim magna ſi eſt. ſi autē opari renuit amoꝛ nō eſt. Multum etiā facit genus ⁊ nobilitas opis. qꝛ ſicut clarū eſt: aureole premiū nō debeꝛ habitui virtutis intrinſeco: ſed operi priuilegiato. vt pote predicationi: martyrio: v̄ginitati. Multum etiā facit edificatio ꝓximi: cū dñs dicat viris pfectis. Uos eſtis lux mūdi. Sic luceat lumen veſtrum corā hominibus vt videant opera veſtra. Similiter quantū ad votuʒ religionis: illius eſt perfectio potioꝛ: in q̄ vouetur pauptas altioꝛ: obediētia vniuerſalioꝛ: forma caſtitatis honeſtioꝛ. Naʒ iſta tria ſicut expreſſe patet ⁊ gradus habent: ⁊ maius et minus recipiunt. ⁊ per hoc tanto in maioris perfectōis ſtatu ꝯſtituunꝛ: quanto ſublimius vouenꝛ: potiſſime ſi hec regularium obſeruantiaꝝ inſtituta comitenꝛ. quibus auſterius caſtigeꝛ corpꝰ: fructuoſius edificeꝛ ꝓximus. ac reuerentius colaꝛ deus. Cōſiſtit aūt caſtigatio corpis in artitudine veſtiū: victualium: ⁊ verboꝝ. cum auſteritate laboꝝ: vigiliarū: ⁊ aliarum afflictionum corporalium. Edifi-

catio vero proximi: in exẽplis exhibẽdis virtutũ. documentis scripturaꝝ: remedijs sacramentorum: presidentijs regiminũ: iudicijs iusticiarum. ⁊ bñficijs miserationũ. Cultus aũt dei in reuerenti ac vigili frequentatione psalmorum: hymnoꝝ: canticorum spiritualium: adorationũ: missarum: ⁊ aliarũ diuinarũ orationum. Hec autem simul reperire in aliquo vno statu religionis precellentius q̃ȝ in alijs valde difficile: ⁊ fortassis impossibile videbitur diligenter consideranti. Et ideo q̃uis vnus religionis status alterũ precellat in votis substantialib⁹. non tñ pferri pót in omnibus. cũ quilibet status aliqd prerogatiue specialis obtineat: quo sancta mat̃ nostra ⁊ sponsa christi ecclesia tanq̃ȝ vestitu deaurato circũdata varietate decoratur: ⁊ deiformis efficitur. Per hunc etiã modũ ẜm officiũ prelationis excellentior est perfectio in quo eminentior confert̃ sublimitas ordinis. videlicet ad purgandũ: illuminandũ: ⁊ perficiendũ. ⁊ onerosior imponit̃ sarcina laboris in pascendo cõmissum gregẽ exemplo: verbo: ⁊ temporali subsidio. vberior etiam comitat̃ fructuositas salutis. ⁊ in eo qui presidet: ⁊ in eis qui subsunt: ⁊ in ceteris ad quos presidentis exempla perueniũt. Reqritur igit̃ hui⁹ pfectionis eminentior sublimitas. vt prelatus ecclesie quanto sublimi⁹ preest: tanto sancti⁹ viuat: sollicitius inuigilet: ⁊ fructuosius gregeȝ pascat. Si aũt comparatio fiat perfectionis ad perfectionẽ in genere diuerso q̃ntum ad modum ⁊ statũ: dupliciter potest intelligi. vel presuppositorie: vel precise. Si psupposi torie sic absq̃ȝ dubio maior est perfectio q̃ attendit̃ ẜm exercitiũ virtutis: votũ religionis ⁊ officiũ prelationis: q̃ȝ altero modo tñ. Sȝ si pcise comparam⁹ perfectioneȝ religionis aut prelationis ad perfectionẽ virtutis: nulla prorsus est comparatio in vero esse virtutis. Nam votũ religionis sine exercitatõe pfecte ∻tutis nõ est pfectio sed puersio. nõ pfectionis sublimitas sed simulatio eqtatis. Officiũ vero prelationis sine culmine virtutis ⁊ meriti non est vera sublimatio: sed deiectio. non gl'iosa excellẽtia: sed piculosa ruina. pro eo q̧ potentes potenter tormenta patienter. ⁊ durissimũ iudiciũ his q̃ psunt fiet. Cũ igitur pfectio status sine rõne voti: sine rõne officij: sine pfectione meriti pro modica habenda sit pfectio ∻o meriti obtineri nõ possit sine charitate que est donum spũssancti. ⁊ nemo sciat vtrũ alteꝝ in hoc dono pcellat. q: etiam nescit se illud donũ hr̃e: nullus dȝ se alteri in pfectione preferre: quinpotius si fiat comparatio psonaꝝ in excellẽtia pfectiõis: debent viri q̃ntumcũq̃ȝ pfecti iuxta doctrinã apl'i superiores sibiinuicem arbitrari. Unde Aug. ð bono coniugali. Nõ recte inq̃t comparãtur homines hoib⁹ in vno aliquo bono. Fieri eniȝ potest vt alius hõ non habeat aliq̃d qð ali⁹ habet. sed aliud habeat qð pluris estimandum est. Et paulo post. Melius est habere omnia bona vel minora. q̃ȝ magnũ bonum cũ magno malo. q: in bonis corporis melius est hr̃e staturam ȝachei cũ sanitate: q̃ȝ golie cum febre. Porro de comparatione statuuȝ religionis ⁊ prelationis: meliori saluo iudicio dicẽ possumus: q̧ hmõi comparatio fieri: potest: vel q̃ȝtum ad ea que sunt de substãtia: vl' quantũ ad ea que sunt de congruẽtia statuũ. Si quãtum ad ea que sunt de sustantia: sic se habent velut excedentia ⁊ excessa: pro eo videlicet q̧ ad pfectionẽ status religionis necessario requiritur abdicatio proprietatis. ad q̃ȝ tũ minime astringunt̃ plati' ecclesie. sicut patet. xij. q. i. ex ꝯcilio agatensi. Epi de reb⁹ proprijs vel acquisitis. vel quicq̃d de ꝓprio habent: heredibus suis si voluerint derelinq̃nt Uerũtamẽ ois platus ex ipso plationis officio tenet̃ non solũ ad ea que sunt salutis proprie: sed etiam plebis sibi cõmisse. Nam ei. p quolibet subditoꝝ a dño dicit̃. Custodi viꝝ istũ: q̃ si lapsus fuerit erit anima tua. p aĩa illius. Et ad hoc religiosus ex ipso religiõis voto nequaq̃ȝ astringit̃. Si aũt fiat cõparatio statuuȝ q̃ntum ad ea que sunt de congruẽtia statuuȝ. sic simpliciter dicendum q̧ stat⁹ pre-

lationis et ei⁹ pfectio est eminentior: quēadmodū īsinuat Dionysius in li. de ecclesiastica hierarchia dicens. Sicut qui dicit hierarchiam: sūmatim dicit vniversorum. sacrorū ornatū. ita dicens hierarcham monstrat in deo manentē et diuinū virū: in quo ois hierarchia perficit. Silr et Hiero. ad fabiolā. Tanta debet esse scientia et eruditio pontificis dei: vt gressus ei⁹ et motus et vniuersa vocalia sint. veritatem mente concipiat. et toto eaꝫ habitu resonet et ornatu: vt quicquid agit: quicqd loquitur sit doctrina aplorū. Nec tñ ex his potest inferri ꝙ ad pontificis statū requirat ꝙ omnes status precellat in oibus. alioquin nō posset fieri pontifex nisi esset virgo. congruit tamen ꝙ in his precellat que ad pascendi gregis spectant officium. sicut scribit Hiero. ad occeanuꝫ. Futurus pastor ecclesie talis eligat: cuius comparatione subiectus populus merito grex dicat. Et Grego. in pasto. Tanto debet actionem ppli actio precedē psulis. quantum distare solet a grege vita pastoris. Quapropter ad plationis statū non cōgruit accedē nisi perfectum: vt ibidem ait Grego. Uirtutib⁹ pollens coactus ad regimen veniat: virtutibus vacuus nec coactus accedat. Status vero religionis peccatores et imperfectos admittit vt iustos efficiat: et ad perfectionem adducat. Et ideo q̄nq̄z plationis status in pfectione sit altior: religionis tñ status securior: et morbis nostris curādis expedientior. pro eo ꝙ a multis piculis eruit qb⁹ status plationis exponit. Primū quidē rōne annexi honoris. Juxta illud Aug. sup ps. Quāto plus honoramur: tanto plus periclitamur. Hmōi aūt periculū manifestans Gregori⁹ super illud Job. qui dicit regi apostata: ait. Unusquisq̄z rector quotiens extollit ꝙ ceteros regit. totiēs p lapsum supbie a sūmi rectoris officio separatur. Jdē etiam in regi. Ego viam capitis mei sequēs: sūmopere decreueram esse opprobriū hominū et abiectio plebis: vt tanto veraci⁹ intus ascēderē: q̄to foris humili⁹ iacerē. Adiacet igit statui platio nis periculū rōne honoris: necnō et oneris et occupationis. Unde idē Gre. vij. mora. Ois qui dispensandis reb⁹ terrenis psidet: occulti hostis iaculis latius patet. Nam cū ad dispensanda exteriora mens extendē se efficaciter nitit: a sui cōsideratione separat. Apparet igit ꝙ status plationis simul est excelsus et periculosus. et ideo ipsum appetē simul est piculosum: psumptuosum: et stultū. Propter qđ ait Aug. xix. de ciui. dei. Locus superior sine quo ppls regi nō pōt: etsi ita administretur vt decet. tamen indecenter appetit. Et iō ait Grego. xviij. mora. Scti viri nequaq̄z curas extinsecas appetunt. ꝫ occulto ordine sibi super impositas gemunt. Et q̄uis illas p meliorem intentionem fugiant. tñ p subditam mentē portant. quas quidē summope si liceat vitare festinant. sed timētes occultas dispēsationes dei: tenēt qđ fugiunt. exercēt qđ vitant. Ex his aperte colligit: ꝙ locus platiōis pro sublimitate qdeꝫ gradus et multiformitate periculi a viris iam pbate virtutꝫ pōt coactione et formidine suscipi. a pctōrib⁹ vō et infirmis tota debet intentione vitari: a nullis prorsus appeti: et ab omnib⁹ honorari. Status aūt religionis ab vniuersis tam iustis q̄z peccatorib⁹: tam pfectis q̄z impfectis. tā sapientibus q̄z simplicibus licite potest appeti. a nullis dꝫ contēni. ab his vero qui vocantur diuinitus secure suscipi et studiose seruari. Hec de perfectione diffusius dicta sunt: pro eo ꝙ non paruū adminiculum conferunt ad declinationem errorum sequētium. in quos is cui respondere incepim⁹ incidit. ꝙ considerare predeterminata: vel ex ruditate nō valuit: vel ex proteruitate contempsit.

¶ Secunde responsionis prima particula et quartumq̄z capitulum. in quo appetit⁹ martyrij de se perfectus ostenditur: et econtra fuga de se imperfecta monstratur.

s Pirituali ostuine legis intelligentia preditos: nequaq̄z arbitramur ambigē. perfectionis euangelice culmē instar dauitice turris spūalibus propugnacu

lis esse munitum: quibꝰ ⁊ foris hostilitas infe
sta repellitur: ⁊ intus tranquillitas impertur
bata seruatur. Hoc autem pcipuū locū tene-
re desideriū passionis ⁊ mortis pro nomine
dñi nostri iesu christi: ipse nobil' christiani exer
citꝰ dux apl's Paulus euidenter ondit: cum
ad hebreos dicit. Curramꝰ p patientiā ad p
positū nobis certamē: aspicientes in auctorē
fidei ⁊ consūmatorē iesū. q ppposito sibi gau
dio crucem sustinuit confusionē ptēpta. Ubi
glo. Succincti ⁊ expediti curramus sine du-
bitatione ad certamē martyrij. aspicientes in
auctorem fidei. q. s. oia bona terrena contem
psit vt contēnēda monstraret. ⁊ omnia mala
terrena sustinuit q sustinenda precipiebat. vt
nec in illis quereret felicitas: nec in istis timere
tur infelicitas. Et paulo post. Uinctꝰ est qui
infirmitatum vincula soluit. mortuus est qui
mortuos suscitauit. amore itaq3 eius similia
patiamur. Hec glo. Ad hec quoq3 idē apl's
suo nos hortatur exemplo ad Chor. scribens.
Ego inquit libentissime impēdar ⁊ supimpē
dar: ego ipse pro aiabꝰ vr̄is. Ibi glo. Perfe
cta charitas hec est: vt qs paratꝰ sit etiā pro
fratribus mori. Sed nūquid mox vt nascitur
iam prorsus pfecta est: imo vt pficiatur nascitur.
Cum eni fuerit nata nutritur. cū fuerit nutri-
ta roboratur: cum fuerit roborata perficitur. cū
ad perfectionē peruenerit: dic. Cupio dissol
ui ⁊ esse cum xp̄o. Hec glo. Per q patenter
colligitur: q perfecte charitatis actus est sui cor
poris dissolutionē ⁊ mortē appetē. exemplo
ipsius apl'i dicentis ad phil'. Cupio dissolui
⁊ esse cum christo. Ubi glo. Sunt quidā ho
mines imperfecti q cū patientia moriuntur: ⁊
sunt quidam homines pfecti q cū patiētia vi
uūt. Qui enim desiderāt istā vitā: cū venerit
illis dies mortis luctantur aduersum se: vt se-
quantur volūtatē dei. q vo desiderat sicut apl's
dissolui ⁊ esse cū christo. non patienter mori
tur: sed patienter viuit ⁊ delectabiliter moritur.
Uñ passioni appropinquās exultabat ⁊ gl'ia
batur dicens. Bonū certamē certaui: ⁊c. Hec
glo. Ecce q nihil clarius ad ppositū pōt ad
duci. cum expsse dicat perfectionē charitatis
consistē in desiderio mortis. Pōt aūt ⁊ h
ipsum necessaria rōe pcludi. Si eni amor vt
dicit Dionysius. est vis vnitiua. ⁊ si hec locu
tio est vera per se: necessario sequitur q pfectꝰ
dei amor pfecte inclinat amātē ad omne illud
per quod pueniētiꝰ intimius ⁊ celeriꝰ amato
possit vniri. sed nihil est qd magis disponit
vt celerius ⁊ intimius spūs hominis in statu
mortalitatis existens vniatur imortali ⁊ impas-
sibili deo: q3 sustinentia mortis illate propter
honorē dei. Necesse est igitur pfecte amantem
hoc desiderare tanq3 illud obtineat. ⁊ cū ob
tinuerit pfecte letari. Uñ ⁊ de apl'is dicitur: q
ibant gaudentes a pspectu concilij. qm digni
habiti sunt pro noie iesu cōtumeliā pati. Ipse
etiam amor vt dicit Hugo vis est trāsforma-
tiua. Qui igitur christū pfecte amat: precipuo
mentis affectu eidē pfigurari p optat: in his
potissimū q diuina lex dictat. Sed configu-
ratio ad christū pcipue saluādis conueniēs
in statu psentis miserie attenditur sm assimilati
onem in passione ⁊ morte. Petro attestāte
q ait. Xp̄s pro nobis passus est: vobis relin
quēs exēplū vt seqmini vestigia eiꝰ. Hoc igr
ē ad qd inclinatōe pcipua pfecte charitatis ar
dor inflammat. iuxta illud canticorum. Fortis
est vt mors dilectio. dura sicut infernus emu
latio. lampades eius lāpades ignis atq3 flā-
marum. ¶ Idem nihilominus amor vt dicit
Rich. est vis liberaliter diffusiua. Ubi igitur
pfectus est amor: ibi ⁊ pfecta diffusio: vl' actu
si oportunitas adest. vel si non adest saltē de-
siderio pleno. Cum igitur traditio sui i mor-
tem pro alicuiꝰ amore sit diffusionis pmaxie
necesse ē pfectum charitatis amorē ad id aspi
rare. iuxta illud qd habetur in Johāne. Ma
iorē hac dilectionem nemo h3: vt animam su
am ponat qs pro amicis suis. Mortē itaq3
pro christo desiderare: morti se pro christo ex
ponere: ⁊ in mortis agone gaudere: actus est
charitatis pfecte. Porro mortem fugere actꝰ
est ipfectōis quantum i se est. potest tñ ad pfe
ctionē reduci per circūstantiā supaddita. sic

determinatū est supra: vtpote cū qs hoc fa-
cit vt se reseruet ad gloriosiorē triūphū. sicut
fugit apl's. vel cū id agit ad ꝓbendū īfirmis
spei solaciū. ne dum morte īminente trepida
re se sentiūt in desperationē labant. Et hac
ratione fugisse credendus est xp̄s. nō ex ve-
hemētia timoris sed ex benigna condescēsiōe
ꝑfectissime charitatis. Juxta qđ dicit Aug.
super iob. ome. xxvi. Firmissimi sunt christia
ni si qui sunt: qui nequaq̄ʒ morte imminente
turbant. Sed nunquid christo firmiores.
Quis hoc insuauissimus dixerit. Quid est
ergo ꝙ ille turbatꝰ est. nisi q: infirmos in suo
corpore. i. in ecclesia: sue infirmitatis volūta-
ria assumptione consolatꝰ est. vt si q̄ suorum
morte imminente turbant: ipsum in spū intu
eant: ne hocipso se putantes reprobos peio
re desperationis morte absorbeantur. Hec
Aug. Quibꝰ luce clariꝰ ostendit ꝙ in passio
ne trepidare q̄ʒq̄ʒ sit imperfectū: nullaʒ tñ in
xp̄o condescēdente imperfectionē ponit. sʒ in
eis solū q̄bus ipse condescendit. Silr̄ etiā de
fuga sup illud Joh. vij. non eni volebat in iu
deam ambulare: astruit esse sentiēdū. Futuꝝ
inq̄t erat vt aliq̄s fidelis absconderet se ne a
persecutoribꝰ inueniret: ⁊ ne illi pro crimine
obijceret latibulum: precessit in capite qđ in
membris confirmaret. Jdē quoq̄ʒ sup illud
psalmi. quoadusq̄ʒ iusticia conuertat in iudi-
ciū. infirmos inq̄t in se prefigurans dñs. i. in
firmoꝝ personam gerēs. illisq̄ʒ compatiens
ait. transeat a me calix iste. Non eni timebat
dñs pati tertia die resurrecturꝰ. cum arderet
Paulus dissolui ⁊ esse cū christo. Certum
est aūt ꝙ Paulꝰ habebat īfirmitatē carnis.
Non igit infirmis carne christꝰ exēplū pre-
buit: sʒ infirmis spū condescendit. Huic autē
veritati tam clare is cui rñdemꝰ multiplicit
conat obsistē. Quia eni vt veritatis ignarꝰ
absurdū reputat ꝙ christꝰ imperfectꝫ conde
scenderit in aliquo actu. ostendē nitit ꝙ fugē
mortē sit de sua rōne perfectū: pro eo videlʒ
ꝙ a christo precipit: ⁊ q: in viris perfectꝫ in
uenit. Uerum p̄ primā rōnē nullꝰ esse vigo-
ris ex hoc colligē possumꝰ. q: sicut ꝑceptum
perfectionē non efficit: sic nec imperfectionē
tollit. Si. n. imperfectionē tolleret: q̄cūq̄ʒ te-
neret ad ꝑcepti obseruantiā teneret ad ꝑfe-
ctionē implendā. Qđ cū sit manifestissime ī
conueniens: ꝯstat ꝙ frustra laborat ondē ꝙ
fugē sit perfectū: per euangeliū: per pelagiū
papam: ⁊ per athanasiū. cū euangelice ꝑfe-
ctionis culmen ex superogatione manet diui
ni consilij: non ex obligatione ꝑcepti. Jn sup
⁊ illud mādatū de fugiendo a facie persecu-
toꝝ: intelligi hʒ in casu sicut Rabanꝰ dic su
per Mat. ⁊ glo. Hoc inq̄t ad illud tp̄s per-
tinet: quo dictū est. in viam gentiū ne abieritꝭ
⁊ in ciuitates samaritanoꝝ ne intraueritis: ꝙ
persecutionē non debeāt timē sed declinare.
vt tribulationis occasio sit euangelij semina-
rium. Si ergo in hoc casu itelligit: nihil ad ꝓ
positū suū valet. Si aūt simpliciter intelligit
sicut insinuat: non modicū errat. q: tūc q̄cū-
q̄ʒ voluntarie mori se exponeret cū latere vl
fugē posset: peccaret mortaliter faciēs ꝯ dñi
iussionem. Qđ si verum est: beatissimi mar-
tyres: Petrꝰ: Paulus: Andreas: Lauren-
tius: Sebastianꝰ: Tyburtiꝰ: Uincentiꝰ: ⁊ cō
similes. q̄ se vltro ꝑsecutoribꝰ tradiderūt. di
gni non essent glīa martyruʒ. sed ignominia
ꝓuaricatoꝝ. Magne igit fuit dementie vni
uersaliter affirmare: ꝙ sancti martyres fuge
runt: ⁊ cū iueniebant martyrio se subdebāt.
Nā hoc exꝑsse derogat ꝑfectioni sanctorum
martyꝝ. q: q̄libet quātūcūq̄ʒ imperfectꝰ qñ
non pōt latē: teneret seipsum martyrio sub-
dere. ac ꝑ hoc dū actui fugiendi falsam quā-
dam perfectionē attribuit: ꝑfectis christi mar
tyribꝰ veraʒ tollit. Alia quoq̄ʒ ratio q̄ conat
ꝓbare ꝙ fugē nō sit impfectū. q: viri ꝑfecti
fugerūt. dupliciter deficit. Primo: q: non oē
qđ viri ꝑfecti faciūt est ex hocipso ꝑfectum.
Nā sicut Jacob: Dauid: Urias: ⁊ Matha
tias fugerūt: quos itroducit ad fuge cōmen
datōēʒ: ita etiā hūerūt vxores ꝓprietates pos
sessionū: q̄ tñ sese cū euāgelica ꝑfectōe nō cō
patiunt. Dehinc q: vt sup mōstratū ē: actus

qui de suo genere est imperfectus:p aliquaz
circunstantiá quá charitas perfecta illi adhi
bet pót esse pfectus.⁊ ió nó róne actus.sȝ ra
tione circústátie sctó℞ viro℞ i opibus hmói
pfectio ꝯmendaẛ. Preterea sicut nó sequiẛ
ꝙ occidere hoiem sit bonú atqȝ perfectú.q:
phinees ⁊ mathatias ex pctó℞ occisione lau
dantur.sic ⁊ rónes quas multiplicat nil recte
ꝯcludunt.Nñ tamen pót inferri ꝙ si sancti
viri aliquid laudabiliẛ fecerút:illud fieri pót
ꝓloco ⁊ ꝓ tpe absqȝ peccato.sicut sacer atha
nasius ꝓbare videẛ ⁊ intédit. Nec tñ ex h
sequiẛ ꝙ sit pfectú:nisi pariter includaẛ ꝙ i-
pfectio peccatú includit:sicut hic puerse dog
matisat.Qđ q: supius improbatú est:hic có
memorasse sufficiat.

s Ane distinctio quá subiúgit de mo
dis fugiendi:quos se conaẛ pfectos
astruere:ac multipliciter p exempla
ꝯmédare:nó veritatis dilucidatóem tribuit
mentibus legentiú:quinpotius erroris cali-
giné:nisi sollicita circúspectóe caueaẛ.Distin
guit náqȝ sex modos fuge.quo℞ primus vt
dicit est ex mentis puersitate.scđs est ex men
tis ignauia ⁊ timore puili.tertius est ex natu-
rali róne.quartus est ex húilitate mentꝭ.quin
tus est ex circúspecta prudétia. sextus ex abú
danti misericordia.In quo℞ modo℞ expli-
catione multa videẛ absurda dicere.Loqns
enim de scđo mó dicit.ꝙ fugere ex ignauia:
est ex timore seruili.sicut fugerút filij israel in
diebus saulis. subditqȝ ꝙ christus h modo
morté nó timuit sed timeri ꝓhibuit. Et pau-
lo post.Hec fuga impfectis cópetit.In his
aút v̄bis ostédit se p oia theologice veritatꝭ
igna℞.Primo quantú ad significatóem ver
bo℞.in h ꝙ dicit filios isrl' fugisse philistijm
ex timore puili.Timor enim puilis cú sit do-
nú spússancti:nó docet fugere corpalia bella
sed spúalia peccata.Scđo ostendit se nescire
pondus sentétia℞ cú dicit húc timoré esse ꝓ
hibitú.⁊ post subiúgit ꝙ cópetit impefectis.
Ex hoc enim sequiẛ ꝙ aliqd idé sit genera-
liter ꝓhibitú:⁊ aliqbus psonis indultum.et
ite℞ ꝙ imperfectis sit indulta trásgressio má
dato℞.Qđ q: ꝯtinet ꝯtradictóeȝ implicitá:
ab oi ꝓrsus róne discordat. De terno vero
loquens fugiédi mó dicit:ꝙ est ex quodam
naturali timore:⁊ ꝙ hic fugiédi modus có-
petit viris pfectis:sicut moysi:helie:helyseo
⁊ vrie. Et hec fuga vt dicit nullam operatur
imperfectóem.⁊ hác vt asserit christus assú
psit.In quibus verbis duo implicat.quoruȝ
vnum est falsum.alterum vero blasphemia.
Quáqȝ enim timere morté sit naturale:fu-
gere tñ est voluntariú.⁊ qȝuis perfecta cha
ritas nó excludat oino timoré naturalem.ex
cludit tñ illius dñium quo timidus in fugam
ꝯuertiẛ.Vñ Beda sup illud marci. relicta
syndone fugit.Quia plus ceteris dñm ama
uerit indicauit:qui alijs fugientibus seq dñȝ
nó omisit.nondú tamen perfectioné habuit:
qui vel territus fugere potuit.In quibus pa
tenter ostendit ꝙ fugere ex timore morꝭ nó
stat cú pfectóe charitatis.Nec obstat verbú
glo.super illud ioh.alius te cinget.qua đr.ꝙ
hmói affectus adeo naturalis erat.vt nec cú
petro senectus abstulerit. cum tñ perfectus
esset.ꝓ eo ꝙ aliud est timere:aliud est timo-
re fugere.sicut in eadé glo.quá ipse fraudu-
lenter detrúcat:imediate subiúgitur.Sȝ qñ-
tacunqȝ a t sit molestia mortis.vincat eá vis
amoris.Cóstat ꝙ amoris vi superante timo
rem nequaqȝ fugimus.Fuga igiẛ ex timore
mortis nequaqȝ stare pót cú perfectióe cha-
ritatis.Vñ Aug.in ori.omel'.eadem. Amor
christi in eo qui pascit oues eius:in tam ma-
gnú debet christi taléqȝ crescere ardorem.vt
vincat etiá mortis naturalé timoré.quo mori
nolumus etiá qñ cú christo viuere volum⁹.
Hec Aug. Ex quibus ꝯcludiẛ ꝙ fuga hmói
stare non pót cú perfectione charitatis. que
hunc timoré exuperat ne timenté in fugam
conuertat.Dicere igitur ex hoc timore xpm
fugisse:non est aliud qȝ ipm blasphemare.
cum ex hoc sequaẛ:ꝙ in ipso fuerit amor:na
turalé timoré nó superans.sed ab ipo supat⁹
ac per hoc non perfecte stabiliens sed va-

ellans ꝛ imperfectus. Aduertat igit̃ q̃squis hec legerit. ꝙ fuge ꝓuenienti ex naturali timore mortis perfectõem attribuere simulq; asserere christũ hoc modo fugisse. nihil aliđ est q̃3 christũ ducẽ iam ꝓstratũ ab hostibus dicere. ꝛ vniuersum ipsius exercitiũ ad fugã ꝓuocare. Nullus enim in fugam mortis timore ꝯuertit̃: nisi timor hmõi in eo dñetur. Q̃đ si hoc vt asserit perfectũ est: ꝛ oẽs hoc. naturali timore vigent̃. nil aliud restat ꝑ3 hãc ꝓphanam doctrinã nisi oẽs in fugam ꝯuertant̃. Nulla igit̃ erit in fugiendo differentia pastoris ꝛ mercenarij: cũ vterq; pariter habeat naturalẽ timorẽ moriẽdi. De quarto vero differẽs addit: ꝙ fugere ex humilitate mentis: qua hõ ꝓpriã infirmitatem cognoscit: ꝛ ad mortẽ sustinẽdam humiliter se imperfectum credit. cõpetit viris ꝑfectis. Nã hoc modo vt ait fugit petrus a facie neronis. et iudei persecutiones antiochi. ꝛ anachorete ꝑsecutiones decij ꝛ valeriani. Et post subdit ꝙ hanc fugã docuit christus: ꝛ exẽplo cõfirmauit. ꝛ est imitanda ꝑfectis. Hoc autem si quis diligenter ꝯsideret. scribentis impitiam manifeste perpendet. Nam primũ exemplũ de petro est falsum. Si enim petrus vt dicit se reputabat imperfectũ ad martyriũ. pari ratione ꝛ quilibet christianus. Si igit̃ ex hac ꝯsideratione fugere perfectũ est. quilibet oĩo debet fugere. nullus q; ad passionem tanq̃3 ad rem proprias vires transcendentem aspirare. Ex quo etiam illud infertur ꝙ presumptuosus fuit ille feruor sanctoꝝ: qui corde intrepido ad tormenta ferebant̃. Secundũ autem exemplũ est in se ambiguũ ꝛ impertinẽs ad ꝓpositum. q: non constat iudeos illos ex humilitate fugisse. nec ad perfectionis exemplum coꝝ fuga potest assumi. qui materiali gladio ꝓpriam tuebant̃ salutẽ. ꝛ aduersarios q̃n sibi facultas aderat ꝑsequebãtur ad mortem. Exemplũ vero tertium de anachoretis: vbi allegat auctoritatẽ hieronymi pro fuga pauli primi heremite: suo proposito non cõpetit: quinpotius aduersatur. nam paulus vt ibidem dicit hiero. adolescẽs erat delicatus ꝛ diues: non anachoreta: nõ monachus: sed adhuc seculo degens. De quo ibidẽ hiero. subdit. ꝙ necessitatẽ in voluntatẽ ꝯuertit dũ primo quasi cõpulsus postea voluntari⁹ mãsit in heremo. De alijs vero christianis qui iam ꝑfecti erant idẽ Hiero. paulo ante ꝑmittit. Votũ tũc christianis erat ꝓ noĩe domini gladio percuti. Verum hostis callidus tarda ad mortẽ supplicia conquirens aĩas iugulare cupiebat: nõ corpora. ꝛ vt ipse qui ab eo passus est Cyprianus ait: volẽtibus mori nõ permittebat̃ occidi. Hec hiero. Quibus ꝓfati erroris sententia nõ fulcit̃ sed cõfutatur: dũ asserit ꝙ illius temporis martyres nõ solum nõ fugiebãt. sed etiã vehemẽter dolebãt ꝙ occidi nõ poterãt. quẽadmodum gloriosi martyris ꝛ doctoris Cypriani verbo ꝛ exẽplo ꝯfirmat. Quartũ autem exemplũ q̃đ ponit de christo: horrẽdam in pijs auribus includit blasphemiã. Quia si christus ex humilitate se ad martyrij sustinentiam imperfectu3 putabat: aut vere hoc sestimabat aut false. Si vere: ergo christus veraciter fuit imperfectus. Si false: tunc necessario sequit̃ ꝙ fuerit sue perfectionis ignarus. ꝛ hoꝝ vtrunq; blasphemũ. Insuper si omnis qui filium dei iesu3 christũ impfectũ dicit vel estimat in deũ blasphemat. qui ponit hoc christũ de se sensisse nõ solũ blasphemat in christũ. verũetia3 asserit christum fuisse blasphemũ. quod pie aures audire non possunt. Quisquis igitur hoc pertinaciter senserit: tradendus ẽ sathane vt discat nõ blasphemare. De quinto vero modo fugiendi qui est ex prudentia circunspecta diffusius tractans: imprudentiam suã patẽter oñdit: dũ ꝓ nihilo tot verba disseminat. Nullus enim negat quin ꝓ exceptatione oportunitatis vel vtilitatꝭ maioris int̃dũ etiã vir ꝑfectus fugere possit. sicut aplus đ damasco fuit. Sed hic modus ab alijs licitis fugiendi modis non debet distingui. q: omnis rõnalis ꝛ licita fuga est ex prudentia circunspecta. que est magistra directionis in oĩ

via salutis. Est aũt prudentia directiua fuge
ꝓ loco ⁊ tpe:non tam ꝑm imperium ꝑfecte
virtutis:q̃z ꝑm humane ꝯditõem imperfe-
ctionis ⁊ infirmitatis mentalis. Unde super
illud matth. discipuli relicto eo fugerũt: Be
da dicit in glo. Sicut petrus qui negationem
lachrymis abluit:⁊ confessione dñici amoris
trina funditus extirpauit. recuperationẽ coꝝ
ostendit qui martyrio labuntur. sic alij disci-
puli qui articulũ comprehensionis fugiendo
ꝑuenerũt. cautelã fugiendi docent eos qui se
ad supplicia minus sentiunt idoneos. quibus
tutius est latere: q̃z discrimini se exponere.
Hec beda. Quibus elucet ꝙ hmõi circũspe
ctio qua quis prouide fugit: infirmis magis
competit q̃z perfectis. Q̃d igitur dicit se nul
latenus estimare ꝙ prudẽtia que perfectõez
facit: aliquando magistra sit imperfectionis:
si sic intelligit ꝙ prudentia de perfecto imꝑ
fectũ nõ facit: verũ dicit. sed nihil ad ꝓposi-
tum. Si aũt intelligit ꝙ nullũ opus imperfe
ctionis ex prudentia ꝓcedit: manifeste errat.
q: tunc omne opus prudentie esset perfectũ.
nec solius prudentie: verũetiã oĩum aliaruz
virtutũ quibus necessario prudentia ẽ anne
xa. Ex quo etiam sequeretur ꝙ oĩs virtus sit ꝑ
fecta. ⁊ omnis virtutẽ habens sit ꝑfectus: et
omnis imperfectus iniustus. ⁊ oĩs impfectõ
culpa. De sexto tandem mõ fugiẽdi subin
fert. ꝙ fugere ex abundanti misericordia ne
ꝑsequentes grauius deũ offendant viris ꝑfe
ctis cõpetit. q: hoc mõ fugit iacob: moyses:
dauid: benedictus: siluester ⁊c̃. Et hanc fugã
vt dicit docuit christus: ⁊ exẽplo ꝯfirmauit.
Porro q̃zuis in his que de hoc mõ sexto fu
giendi scribit videatur superficialiter ꝯsideranti
bus rõnabiliter ⁊ pie sentire. si quis tñ vigi-
lantiori attentione ꝯsideret: manifeste cogno
scet ea carere rõne simul ⁊ pietate. Nam et
exempla que ponit ambigua sunt. nec ex scri
pturis ꝯstat ꝑfatos viros ex ea quã assignat
causa fugisse. Qua etenim rõne vel auctori
tate astrui pt. ꝙ iacob esau: moyses pharao-
nem: dauid saulem: ⁊ siluester constantinum
fugerit. ne in eos grauius peccarent. Et ideo
que ꝓponit ꝓ nihilo habẽda sunt. Quia vt
dicit Hiero. q̃d de scripturis auctoritatẽ non
habet: eadẽ facilitate ꝯtemnitur qua probatur.
Insuꝑ si omnis qui ꝑsequitur iustũ tanto ma
gis peccat quãto grauiores iniurias irrogat.
sanctum est atq̃z perfectũ ꝓpter hoc fugere:
semper a facie cuiuslibet persecutoris fugien
dum est ne grauius peccet. Amplius ex hoc
necessario sequitur: ꝙ christus nõ abundantez
misericordiã: sed potius crudelitatẽ in iude-
os exercuerit. qui tunc se passioni obtulit. qñ
plures in eo peccare potuerunt. pascali scili-
cet tpe: cũ iudeoꝝ multitudo ad festum ventu
ra erat: de qua sciebat ꝙ in eius mortẽ ꝯsen-
sura erat. Arguuntur etiã ꝑm hanc doctrinam
impietatis ⁊ crudelitatis oẽs martyres: qui
non fugerunt. Inaniter igitur gloriatur se ad-
uersarium ꝯfutasse: quasi fugere nõ sit imꝑ-
fectum: cũ habeat fieri ex abundanti miseri-
cordia. que impfectõis nõ põt esse ministra.
In quo credens alterius improbare senten-
tiam: viam aperit ad reprobandã suam. Si
enim christus q: fugit ex misericordia respe-
ctu ꝑsequentiũ: nullã impfectõis notam incur
rit. multo magis si fugit ex misericordia re-
spectu mẽbrorum suoꝝ infirmoꝝ ad preben
dum illis solaciũ. nõ debet impfectioni ascri-
bere: sed potiꝰ iudicare perfectũ. Q̃d autẽ
in fine concludit: ꝙ his quattuor modis chri
stus fugit ⁊ fugere docuit: ⁊ viri perfectissi-
mi in hoc eum imitati sunt: ⁊ hoc alios face-
re docuerunt. ⁊ ꝙ christus fugiendo exẽplũ
infirmis ꝑbuit. infirmis dicit infirmitate car
nis que perfectis cõpetit: non mentis q̃ soluz
conuenit imperfectis. q: ex precedentibus sa
tis reprobatũ est: nõ est opus vltra discutere
quãq̃z hec quattuor simul aggregata dog-
matis huius absurditatẽ patẽter ostendant.
Nam si christus hꝫ quadruplici mõ fugit: et
ꝑfectissimi viri in hoc eum imitati sunt: cum
hoc fugiendi quadruuiũ semꝑ ⁊ vbiq̃z ⁊ oĩ
bus pateat. semꝑ ⁊ a quolibet ineunda est fu
ga. Quis enim nõ naturaliter timet mortez.

Quis nō debet se humiliare. Quis nō debet prudenter cauere periculū. Quis misereri non debet persequentiū proximoꝝ. Si igit̃ he vie fugaꝝ: semite sunt pfectionū qb⁹ itur ad christum. non iam ad exhortationem apostolice tube currendū est ad nobis ꝓpositū passionū certamē. ſʒ potius q̄rendū est p aliquam dictaꝝ viarum fuge presidium: quo celerius tanq̄ȝ p compendiosas perfectionis semitas pueniat̃ ad christū. Q, si huiusmōi exhortationis imo dehortationis clamorem: quo bellatoꝝ corda terrentur: ꝓcul a castris bellantiū abesse censuerunt duces in pugna seculi: quanto magis hoc obseruare cōuenit in pugna iesu christi. vbi res agitur non pro vitandis dispendijs rerum aut fugiendis periculis corporū. sed pro declinanda infinibili morte animaꝝ. Nec hoc dicimus quin competere possit perfectis in casu fugere eo mō quo superius ostēsum est. sed vt fuge laudes superfluas vanas ⁊ falsas tanq̄ȝ perniciosas ⁊ virtutibus perfectis ꝯtrarias ostendamus esse fugiendas. Quia cum falsitas vbiq̄ȝ et semper vitanda sit: ibi tamen ⁊ tunc potissimū declinanda est. cum sub fallaci specie sanctitatis a virtutū culmine reuocat ⁊ inclinat ad ima.

¶ Secunde responsionis secunda particula quintūq̄ȝ capitulum. in quo abstinentie laus ⁊ perfectio declaratur. ⁊ eiusdem impugnatio calūniosa reuellitur.

Quamq̄ȝ certū sit omnibus in christiano exercitatꝫ agone: abstinentie sctē rigorē pnecessariū esse his q̄ p fectōem adipisci ⁊ defensare conant̃. q̄ȝ tamē noue adinuētionis dogma puersuȝ subintroductū ē ad ꝓbandū ꝯ̄riuȝ: roborāda ē hmōi ṽitas tā p exēpla q̄ȝ p documēta sanctorum.

¶ Et primū quidē euāgelice pfectōis pcursor adducat̃ in mediū: q̄ ꝓpter abstinentiam eminētē magn⁹ pdicat̃ angelica voce. sic refert lucas angelū dixisse ad zachariā. Erit. n. magnus corā dn̄o: vinū ⁊ sicerā non bibet. Ubi glo. Sicera interptat̃ ebrietas: quo nomine signat̃ oē poculū de q̄cūq̄ȝ materia factū qđ inebriare posset. Decet nāq̄ȝ vas celesti grē mācipatū a seculi illecebris abstinerē. Hocipm vas electōis aplus in seipo ꝯmendat ad Chorin. scribēs. Castigo corp⁹ meū ⁊ i ṡuitutē redigo. ne forte cū alijs pdicauerim ipse reprobus efficiar. Et ad hoc agonistarū exemplo cūctos ꝓuocat christi milites cum pmittit. Ois qui in agone ꝯtēdit ab oib⁹ se abstinet. ⁊ illi quidem vt corruptibilem coronam accipiāt. nos aūt incorruptam. Ad hoc facit qđ ait Ambro. hexameron. iij. li. Ab initio seculi simplice cibū ⁊ naturalē debuit de⁹ reliquis cibis anteferre. qm̄ iste est sobrietatis cibus. reliqui voluptatis. In hoc dat̃ nobis frugalitatis exemplū ⁊ parsimonie magisterium: vt herbis ⁊ simplicis oleris victu aut pomis contenti simus. quem natura obtulit: quem liberalitas dei primo donauit. In ecclesiastica vero historia li. ij. refert eusebi⁹. ꝙ inter sanctos egyptios. quos euangelista Marcus multipliciter instituit: vinuȝ nemo nec gustu contingit. nec aliquam carnem. tm̄ aqua est eis potus: ⁊ panis cum sale ⁊ isopo est eis cibus. De anachoretis autem quoruȝ vita constat fuisse perfectionis exēplar. Hieronymus ad eustochium cum vitam cōmendasset cenobitarum dicens. ꝙ inter eos viuitur pane ⁊ leguminibus ⁊ oleribus. que sale solo ꝯdiuntur: quibusdā interpositꝭ subdit. Ad tertium genus veniā quos anachoretas vocant. qui de cenobijs exeuntes excepto pane ⁊ sale amplius ad deserta nil proferūt. Huius vite auctor paulus: illustrator antonius. ⁊ vt ad superiora conscendam princeps Johānes baptista fuit. Hucusq̄ȝ Hieronymus. Qui ⁊ hunc quem hmōi vite asserit auctorem paulū talibus extollit abstinētie laudibus: eius vitam describens. Omnē in oratione in solitudine duxit etatem. cibum ⁊ vestimentū ei palma prebebat. Nō ne cui incredibile videat̃. iesum testor ⁊ sanctos angelos: vidisse me monachorū e quibus vnus per. xxx. annos pane ordeaceo ⁊ aqua lutu-

lenta vixit. Beatus quoqꝫ Basilius mona-
chis orientalibus: qui ad perfectõis culmen
nitebant ascendere: carnium esum inhibuit.
Sanctus etiã Martinus: vt de ipo narrat
sulpitius: in suo monasterio secũ degentibus
mõachis: vini potũ ꝯcedere noluit. Et sacer
vir bñdictus sanis monachis esum carnium
interdixit. His ⁊ similibus quasi innumeris
vniuersis sanctoꝝ exemplis indubitãter col
ligitur. ꝙ abstinẽtie vigor opus sit perfecte
virtutis. Et ne quid ad certitudinem de sit:
alijs sanctoꝝ auctoribus ꝓbãdum est. quibꝰ
asserunt ꝙ abstinere a vino ⁊ carnibus sit ꝑ
fectum. Ait enim Hieronymus ad demetria
dem. Conceduntur quidem nuptie: carnium
esus: vsus vini. sed boꝝ abstinentia consilio
perfectiore suadetur. Idẽ quoqꝫ contra Io-
uinianũ. Si vis perfectus esse: bonũ est vi-
num nõ bibere ⁊ carnes nõ mãducare. Nã
si vis perfectus esse melius est saginare ani-
mã q̃ꝫ carnẽ Aug. etiã de fide ad petrum sic
ait. Humiles serui christi qui cupiũt domio
absqꝫ impedimẽto seruire: coniugia non ap
petunt: a vino ⁊ carnibus abstinent quan-
tum corpis valitudo ꝑmittit. nõ ꝙ peccatum
sit: aut ꝯiugẽ habere: aut carnes vinũqꝫ ꝑci-
pere. Hec Aug. Ad hoc idem facit qᷦ dicit
Gre. iij. lib. mora. Nullus palmã spũalis cer
taminis apprehendit qui nõ prius in seipo ꝑ
afflictam ꝯcupiscentiã carnis incentiua deui
cerit. Neqꝫ enim ad ꝯflictũ spũalis certami
nis ꝯsurgitur: si non prius intra nosmetipos
hostis mentis positus: gule videlicet appeti-
tus edomatur. Colligitur itaqꝫ ꝙ abstinẽtia sit
opus maxime cõpetens viris ꝑfectis quoꝝ
est sathane bellis victoriose resistere: ⁊ sapiẽ-
tie studijs quiete vacare. Propter quod hie
rony. cõtra Iouinianũ. Si quis estimat abũ
dantia ciboꝝ atqꝫ potuũ se perfrui. ⁊ vacare
se posse sapientie. hoc est: versari inter delici
as: ⁊ deliciaꝝ vicijs nõ teneri: seipsum deci-
pit. Et post. Quomodo nuptijs virginitateꝫ.
ita saturitati ⁊ carnibus ieiunia spiritũqꝫ ꝑfe
rimus. Si igitur vacare sapientie perfectoꝝ
est. ⁊ virginitas preferatur coniugio: sicut ꝑ-
fectuꝫ imperfecto: restat ꝙ denegare operis
abstinere a carnibus alijsqꝫ d̃licatis cibarijs
actum dicit ꝯsonũ perfectioni. ⁊ econtra: his
vti imperfectõem quandam importãt: quan-
tum est de sui generis natura. nisi ad perfecti
onem reducatur per circunstantiam superadie
ctam. vtpote cũ quis habet plenam abstinen
di voluntatẽ. ⁊ tñ huiusmodi cibarijs ꝓ loco
⁊ tpe sobrie vtitur. vel qꝛ requirit necessitas
sustentationis ꝓprie ꝓpter egritudinẽ seu de
bilitatem. vel vtilitas fraterne edificatõnis ꝑ
charitatiuam condescensiõem. Primũ qdeꝫ
exemplũ ex vita sumitur perfectoꝝ cenobi-
tarum: quã describens Hieronymus ad eu
stochium ait: loquens de sanis. Viuitur pa-
ne: leguminibus ⁊ oleribus que sale solo cõ-
diuntur. Dehinc pro debilibus subdit. Vi-
num tm̃ senes accipiunt: quibus ⁊ paruulis
sepe fit prandiũ: vt alioꝝ fessa sustentetur etas
⁊ aliorum non frangatur incipiens. Post hᷓ
de infirmitatibus ait. Si quis vero ceperit
egrotare: transfertur ad exedrã latiorem. et
tanto senũ ministerio confouetur: vt nec delici
as vrbiũ: nec matris querat affectũ. Hec hie
rony. Porro exemplũ secundi manifeste re
fulget in christo. de quo chryso. sup Matth.
ome. xxvij. Vide quanta est christi in conde
scensione diligentia: sicut cũ comedat ⁊ bibat
cum videatur ex aduerso Iohãni faciens: et hᷓ
iudeoꝝ gratia salutis facit: magis autẽ orbis
terraꝝ vniuersi. simulqꝫ hereticoꝝ obstruẽs
ora. Magister nãqꝫ perfectionis omnimo-
de iesus christus: ⁊ supportator imperfectõis
nostre: vtrũqꝫ debuit in sua vita monstrare:
cum tñ Iohãnes totam pegerit vitam sꝫ ar
tissimam abstinentie legem. Et quãq̃ꝫ actus
abstinendi perfectior sit ex proprio genere: ꝑ
fectius tñ egit christus q̃ꝫ Iohãnes. qꝛ ⁊ pu-
riori modo in seipo abstinuit: ⁊ alijs ex perfe
ctiore charitate condescendit. Unde ⁊ perfe
ctionis precipuus sectator apostolus non so-
lum imitabilẽ se prebet in austeritate vite. ve
rũetiam pia ad ꝓximos condescensione: ad

Chorinth. dicens. Factus sum infirmis infir
mus: vt infirmos lucrifacerē. oībus omnia
factus sum: vt omnes facerem saluos. Hanc
ꝯdescēsionis edificatorie formā discipulis ad
predicandū missis dn̄s dedit: eū ait. In eadē
domo manete: edentes ⁊ bibentes que apud
illos sunt. Et ratio a mattheo reddit. Est eniꝫ
dignus operarius cibo suo. Quia enim di-
scipuli pauperes erant. ⁊ laboriosis predica-
tionis exponebant discursibꝰ. ne ꝑ penuria
⁊ difficultate laboris in seipsis deficerent. vel
ꝑ difformitate victus onerosi redderentur
suscipientibus ipsos. hm̄oi fuit eis a domino
viuendi forma prescripta. tam pie q̄ꝫ ꝓuide.
vt ⁊ alijs ꝯdescenderent: ⁊ iniunctū sibi labo
rem viriliter tolerare valerent. Ex predictis
igitur elucescit ꝙ tam abstinere a carnibus
⁊ vino q̄ꝫ his vti: pōt fieri perfecte ⁊ impfe
cte. sed vnū scꝫ abstinere fit pfecte ex proprio
genere. alterū vero rōne circūstantie adiun-
cte. cum ex se magis declinet ad impfectōeꝫ.
Hec aūt nō idcirco dicimus. q̄ cibus in cul
pa sit. cū dicat apostolus ad Chori. esca nos
nō cōmendat deo. glo. sumpta vel non sum-
pta. Et augꝰ. iij. libro de doctrina christiana.
Quid locis ⁊ tpi ⁊ personis ꝯueniat diligen
ter attendendū est. ne temere flagitia repre-
hendamus. Fieri enim potest vt sine aliquo
vicio cupidinis vel voracitatis ꝑciosissimo
cibo sapiens vtat. insipiens aūt fedissime gu
le flāma in vilissimū ardescat. ⁊ sanius q̄sqꝫ
maluerit more dn̄i pisce vesci: q̄ꝫ lēticula mo
re esau: aut ordeo more iumētoꝝ. Hec augꝰ.
Ad qd̄ etiā facit qd̄ dicit Grego. iij. li. mora.
Non cibus sed appetitus in vicio est. Unde
lautiores cibos plerūqꝫ sine culpa sumimus:
⁊ abiectiores non sine reatu ꝯscientie degu-
stamus. Hinc esau primatū per lenticulā ꝑ-
didit. ⁊ helias in heremo carnes edendo vir
tutem corporis seruauit. Unde ⁊ antiquus
hostis primū sibi hoīem nō carne. sed pomo
subdidit. ⁊ secūdum nō carne sed pane tenta
uit. Patet igitur ꝙ delicatis vti pro loco et
tēpore possumus absqꝫ peccato. q̄ tū ꝑ exer

citationem ꝯcupiscentie dant occasionē pec-
candi. ab hm̄oi abstinere salutare est. Ac per
hoc cū sit difficile ⁊ arduū ⁊ superogatoriū:
de natura sui generis colligit esse perfectum
tanq̄ꝫ ad pfectōnem preparans ⁊ ipm ꝓmo
uens ⁊ ꝯseruans. Unde hiero. contra Joui
nianū. Fac esum carniū cunctis nationibus
esse ꝯmunē: ⁊ passim licere qd̄ passim gigni
tur. quid ad nos quoꝝ ꝯuersatio in celis est:
qui super pythagorā ⁊ empedoclem ⁊ oēs
sapientie sectatores nō ei debemur cui nasci-
mur sed cui renascimur. qm̄ repugnantē car
nem ⁊ ad libidinū incentiua rapientē inedia
subiugamus. Hec hiero. Quibus ostēdit ab
stinentiam viris perfectis ⁊ celestibus cōpe
tere ad perfecte cauendā libidinē ⁊ edoman
dam carnem. Cōpetit etiā eis quia ꝓmouet
ad perfectā virtutem. ¶ Ualet enim primo
ad seruandū pudicitie sancte nitorem. Unde
Hierony. ad eustochiū. Sollicite prouiden-
dum est: vt quos saturitas de paradiso expu
lit: esuries reducat. Non ꝙ deus vniuersita
tis creator ⁊ dn̄s intestinorū nostroꝝ rugitu
⁊ inanitate ventris: pulmonūqꝫ delectet ar-
dore. sed ꝙ aliter pudicitia tuta esse non pos
sit. Ualet secundo ad custodiā paupertatꝭ al
tissime. Juxta qd̄ idem hiero. ad saluinā scri
bit dicens. Ubi vile olusculum cibrariꝰ pa
nis ⁊ cibus potusqꝫ moderatus. ibi diuitie
superuacue. Idem quoqꝫ cōtra Jouinianū.
Si vis perfectus esse: bonum est vinū non
bibere: ⁊ carnes non manducare. Et post.
Grandis aīe exultatio est. cū paruo ꝯtentus
fueris. mundū hr̄e sub pedibus: ⁊ oēm eius
pompā ⁊ epulas ac libidines ꝓpter q̄ diui-
tie ꝯquirunt vilibus cōmutare cibis. Ualet
etiā tertio ad ꝯquirendā animi fortitudineꝫ.
Sm̄ illud Bern̄. Quō ipm corpus nr̄m quo
tidie crescit ⁊ decrescit. sic necesse est spm̄ ꝓ
ficere aut deficere. sed inter est ordis. Naꝫ
semꝑ in robusto ⁊ vegeto corꝑe animꝰ mol-
lior atqꝫ tepidior est. ⁊ rursum i corꝑe debili
⁊ ifirmo fortior viget ꝓmptiorqꝫ spūs. Qd̄
se expertū testat aplus dicēs. Qn̄ infirmor

tunc potēs sum. Sicut igitur ꝑ abstinentiam vigor attenuatur in corpe. sic ⁊ augmentatur virtus in aīo. qđ maxime locū habet in viro ꝑfecto. Valet nihilominus quarto ad obtinēdam mentis serenitatē. iuxta sentētiā Senece in quadā ep̄la. Nō est inquit iocūda res aq̄ ⁊ pulmenta aut frustū ordeacei panis. sed summa voluptas est ex his posse capere voluptatem. ⁊ ad id se deduxisse qđ eripere nulla fortune iniquitas possit. Si igitur hec mentis tranquillitas: quā varij euentus fortune non auferunt perfectioni attestatur: aperte colligitur ꝙ sic abstinere sit perfectorꝝ.

b His ꝓallegatis ꝓ veritatis parte facile iā est ⁊ ꝑfectionis abstinētie sublimitatē defendere: ⁊ hostis aduersus eā erecta machinamenta dissipare. Nā ab impositōe falsi criminis sumēs exordiū: primū quidē se fundat sup falsum: asserens eū cōtra quē scribit dixisse: ꝙ carniū esus sit a perfectōe recessus. qđ nunq̄ dixit. insuper ⁊ ꝙ de numero sit illorꝝ de quibus dicit ap̄ls ꝙ in nouissimis diebus discedēt quidā a fide attendētes spiritibus erroris. Qđ crimē illi impingit. q2 saturitati abstinētiam ꝓtulit. Quante igitur malignitatis sit ⁊ fraudis. ꝓ abstinentie cōmendatōe viro fideli errorem manicheorꝝ impīgere. is qui legit aduertat. Hoc enim nihil aliud est astruere nisi ꝙ abstinentia cōmendari nō possit sine preiudicio fidei ⁊ sane doctrine. Qđ si verū est errauerunt viri clarissimi: qui magna ⁊ mira fuerunt abstinentia prediti. Errat ⁊ nunc sancta mater ecclesia: que in ieiunijs ab ipsa institutis iubet abstinere a carnibus: ⁊ ab his que sementinā inde trahunt originē. Errare probatur ⁊ ipse: qui aut morē sequitur ecclesie: et tunc s̄m suā sententiā est manicheus. aut morem hunc sacrū impugnat: ⁊ tunc est Iouiniani discipulus. Audiat igitur nō nos sȝ augustinū ꝯ adamantinū manicheū de discipulis illius secte loquentem. Istos inquit significauit futuros ap̄ls in tp̄ibus nouissimis ꝓhibētes nubere ⁊ abstinere a cibis quos de⁹ creauit. Hos enim ꝓprie designat: qui se non ꝓpterea temperant a cibis talibus vt aut ꝯcupiscentiam suā refrenent: aut infirmitati alterius parcant. Audiat etiā Hieronymū ꝯtra Iouinianū. Reprobat inquit apostolus eos qui ꝓhibebant nubere: ⁊ iubebāt a cibis abstinere. sed martinianū designat ⁊ ceteros hereticos qui abundantiā inducūt perpetuam ad destruenda ⁊ cōtemnenda ⁊ abbominanda opera creatoris. Nos aūt omnē creaturā laudamus: ⁊ maciem sagine: abstinentiam luxurie: ieiunia ꝓferimus saturitati: ⁊ a diebus Iohānis baptiste ieiunatoris ⁊ virginis regnum celorū vim patitur. In his satis Hieronymus Iouiniani ⁊ noui sectatoris ipsi⁹ os obstruit: ne instar sepulcri patentis suorꝝ carnalitate sermonū tanq̄ exhalationibus fetidis fidelium mentes sobrias ⁊ pudicas inficiat: moresq3 corrumpat. Nam vt ait apostolus. corrūpunt bonos mores colloquia praua. Sane: quia studium esse consueuit errantium: testimonijs veritatis peruerse intellectis aduersus ipsam veritatem confligere. ideo consequēter munire se nititur auctoritate scripturarum: primo allegans illud apostoli. Omnis creatura dei bona. Et iterum. Omnia munda mundis. Cui etiam interpositis quibusdam: subnectit euangelicum illud. Nō quod intrat in os coinquinat hominē. Quibus etiam interponit auctoritatem Augustini de ciui. dei. q dicit: ꝙ ꝯsuetudo victus nō impedit religionē. Ex quibus conatur astruere ꝙ abstinentia ciborꝝ nihil facit ad perfectionē. nec ipsorum vsus vel sumptio ad imperfectionem. Unde ⁊ dicit. imperfectionē non facit dei creatura: sed mens infirma: et nesciens vti ea. idcirco magis ei abstinentia q̄ perfecte menti est necessaria. Hoc si verum est: ⁊ huiusmodi ratio aliquid roboris habet: cum bona tēporalia sint creature dei: ⁊ mulier formata a deo: ⁊ coniugium qđ pl⁹ est sit domini sacramentū. ⁊ libertas proprie voluntatis sit donum diuinum. nihil horum ad imꝑfectiōem facit. magisq3 cōpetunt hec ꝑ

fectis q̃z imperfecti tanq̃z meliꝰ scïetibꝰ vti. Magis igiẗ ƀm hanc indoctam doctrinam ꝑfectis competit diuitias possidẽ q̃z spernẽ. magis nubẽ q̃z continẽ: magis agi voluntate ꝓpria q̃z gubernari aliena. Ex quibus etiã illud infertur ꝙ doctrina christi fuerit perfectioni contraria. Ad quod quidem inconueniens aurībꝰ pijs horrendum nequaq̃z deuenisset: si earum quas allegat auctoritatum catholicũ: habuisset intellectum. Nam auctoritas apl'i quaz ꝓponit hereticoꝝ reprobat impietatem: euangelicũ verbũ phariseoꝝ su ꝑstitõez. sed Aug. in verbo ꝓposito aduersaẗ vtrisq̃z. Q. enim christus phariseos de supstitõe notauit: ⁊ textus euangelicus aperte declarat: ⁊ glo. exponit que sup illud Mat. non qđ intrat in os coinquinat hominez: ait. Uno sermone omnis superstitio obseruationum elidiẗ: dum in discernendis cibis religio putaẗ. Qđ de ea discretione intelligendũ ẽ: que ƀm phariseoꝝ sententiam in cibus cõstituit immũdicie causam. Nam discernẽ inter cibaria delicata ⁊ aspera: ꝓciosa ⁊ vilia abstinentiũ more: non repugnat sed consonat religioni christiane. Quod autez dicit Aug. ꝙ victus non impedit religionẽ intelligẽdũ est de religione christiane fidei que cõmunis est ꝑfectis ⁊ imperfectis. de qua Aug. ibidem. Ipsos quoq̃z ph̃os qui christiani fiunt: non habitũ ⁊ consuetudinẽ victus: sed falsa dogmata mutare compellit. Quod quidez ĩtelligi non potest de religione discipline regularis. in qua habitus nouus assumiẗ: ⁊ mutaẗ consuetudo viuendi quantũ etiã ad discretionem ciboꝝ. Unñ Hiero. cõtra iouinianũ. Audi inquit sues ⁊ apros ⁊ ceruos ⁊ hmõi reliquos animantes esse creatos: vt athlete, milites ⁊ naute metallorumq̃z fossores ⁊ ceteri hmõi operibus mancipati cibos haberent. quibus fortitudinẽ corporum sibi necessariaz sustentarent. Ceterũ nostra religio nõ athletam erudit: non fossorem vel remigẽ: sȝ sapientie sectatorem: qui se dei cultui mãcipauit. Deniq̃z verbum apl'i qđ primo ꝓponit manicheorum impietatem impugnat. non abstinentiam perfectorum. Unde Hierony. ad saluiam. Scimus ab apl'o dictum. omnis creatura dei bona. ⁊ nihil reijciendum quod cum gratiarum actõe ꝑcipiẗ. sed idẽ loquiẗ. bonũ est non manducare carnem: ⁊ non bibere vinum. Comedant carnes que carnibꝰ seruiũt quaꝝ feruor despumat in coitum. que alligate maritij generationi ⁊ liberis dant operam. Quaꝝ vteri portant fetus: earuz ĩtestina carnibus impleantur. tu vero que in tumulo mariti sepelisti omnes pariter voluptates. nihil habes necesse aliud nisi perseuerare ieiunio. His aperte colligiẗ ꝙ omnis creatura bona ⁊ munda est. ⁊ ꝙ sanctum est ab aliquibꝰ abstinere. ꝙ: etsi non sint immũde formaliter vl' causaliter: tamen occasionaliter ex earũ vsu vt frequenter immundicia contrahiẗ: dum concupiscentia excitaẗ. sicut idẽ Hierony. ad eustochiũ ait. Si qd in me potest eẽ consilij: si experto crediẗ: hoc primum ãmoneo. hoc obtestor: vt virgo christi vinum fugiat pro veneno. Quid oleum flãme adijcimus. quid ardenti corpusculo fomenta igniũ ministramꝰ. Hec Hierony. Q, si forte quis dicat hanc ruinam iuuenibꝰ ⁊ imperfectis: non perfecti esse timendam. obuiat idẽ Hierony. in eadẽ epistola dicens. Quamdiu in hoc fragili corpore detinemur: q̃zdiu habemus thesauruz istum in vasis fictilibꝰ: ⁊ concupiscit caro aduersus spiritum: ⁊ spiritꝰ aduersus carnem: nulla est certa victoria. Et paulo post. Si apostolus vas electionis ⁊ ꝑparatus in euangelium christi ob carnis aculeos ⁊ incentiua viciorum: reprimit corpus suum ⁊ seruituti subijcit: ne alijs predicans ipse reprobus inueniatur. etsi post nuditatem: ieiunia: famem: flagella: supplicia in semetipsuz reuersus exclamat. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius. tu te putas securum esse debere. Caue igitur ne de te aliquando dicat deus. Uirgo israel cecidit: ⁊ non est qui suscitet eam. Hec hieronymi verba si vera sunt: imo quia vera sunt: non parui periculi

res est abstinentie perfectioni detrahere. ac
per hoc animos perfecte virtuti studentium
ab ea reuocare. Ut autem ab hoc effica-
tius possit inducere: sanctorum consequenter
se minuit exemplis. noe. s. Helie et Johannis
baptiste. Quorum primus vt dicit omne ge
nus carnis accepit in vsum. secundus fuit car
nium cibo refectus. tertius vero locustarum
esu non fuit pollutus. Ex quibus arguit ꝙ cū
omnis imperfectio sit pollutio anime. carni-
um esus nihil facit ad imperfectionem: quin
potius ad perfectionem. cum dicat aposto-
lus: scio abundare et penuriam pati. nec esset
perfectior esuriens q̄z abundans. vtrunqz
enim poterat virtute diuina. Ueruz hec que
preposuit virorum perfectorum exempla: si
ad hoc introducit ꝙ talibus vesci sit de se li-
citum. ex ratione procedit: et Augustini senté
tiam sequitur in libro confessionum. vbi ex ꝑ
dictis sanctorum exemplis ostendit ꝙ non ci
bus sed appetitus inordinatus itroducit pec
catum. Si autem per hoc conatur astruere:
ꝙ cibis hm̄oi vti pro loco et tpe: non sit per-
fectioni contrarium sed compossibile. veruz
adhuc dicit: sed frustra laborat. q: hoc nullus
catholicus negat. Si vero persuadere cona-
tur ꝙ his vesci et ab his abstinere sit eque ꝑ
fectum: errat non modicū. Primum quidez
q: hoc falsum est et absurdum. sicut ꝑallega-
ta sanctoꝝ testimonia et exempla declarát.
Scd̄o q: non vera sed sophistica ratiōe ꝓce
dit: cum arguit: ꝙ si viri perfecti aliqd ege-
rūt ꝙ hoc illud sit de propria rōne ꝑfectum.
hoc eni plurimas hz instantias: sicut ꝑosten-
sum fuit in ꝑcedéti particula. Nam similiter
argui posset de ꝯiugio noe: et de proprietate
possessionū: et de plantatione vinee vt tacea-
mus de vini potatiōe. Tertio vo: q: exéplis
hm̄oi primo propositis falsam subnectit assū
ptionem: cū dicit: ꝙ imperfectio est aīe q̄daz
pollutio. hoc superius multipliciter est ipro-
batum tanq̄z erroneum. et ad qd̄ multa incō
uenientia sequunt. Tūc enim nouiter bapti-
zatus aut non esset imperfect⁹: aut pcti labe
pollutus: quoꝝ vtrūqz est absurdum. Insu-
per si esset pollutio: aut esset mortalis: et tunc
omnis imperfectus charitate careret: aut ve
nialis. et tunc oīs venialiter peccans a ꝑfecti
one decideret. nullusqz in veniali existens ad
perfectioné ꝑueniret. idéqz foret perfectuz et
impollutū: qd̄ quidem vel est iustoꝝ omniū
in statu vie: vel omnino nulloꝝ nisi dei homi
nis: et virgis marie. Quarto autez q: ꝑfata
exempla magis ad oppositū valent q̄z ꝓpo
situ: sicut a sacris doctorib⁹ inducunt. Unde
Hieronym⁹ ad eustochiū. Noe vinū bibit et
inebrieatus est. et post ebrietaté nudatio femo
rum subsecuta est. Helias cū iezabel fugeret
et sub quercu iaceret. adueniente ad se ange-
lo suscitat: et ecce ad caput eius panis subci-
nericius et vas aque. Reuera poterat ei con
ditum merū mittē et electos cibos et carnes
confusione mutatas. Helize⁹ filios ꝓphetaꝝ
inuitat ad prandium: et herbis agrestib⁹ eos
alens consonū prandentiū audit clamorem.
mors in olla vir dei. non est iratus cocis: lau-
tioris eni mense consuetudiné non habebat.
Potuit et Danieli de regijs ferculis opulé-
tior mensa transferri. sed abacuch ei messoꝝ
prádium portat. arbitror rusticanū. Ideoqz
ibi vir desideriorum appellat⁹ est. q: panem
desiderij non manducauit: et vinū ꝯcupiscen
tie non bibit. Ecce quot exempla patrū vete
tis testaméti introducit ad abstinétie laudez.
q̄ is tanq̄z carnaliter sapiens trahē nitit ad
carnem. Sentiens aūt ex his q̄ iam dixerat
acutis eiusdem Hieronymi iaculis: vt ioui-
niani discipulū se posse transfigi q̄si clypeuz
defensionis obijciédo vsute subiungit. Nec
me clames iouinianū. q: non dico vt ipse ꝙ
non differat simpliciter abstinere: vl carnes
et vinum gulose comedē: sed infirmis qui ne
sciūt his recte vti valde necessarium iudico
abstinentiam. ꝑfecti vo nullam contrahūt im
mundiciam. Hec verba ipsius quib⁹ vt ex-
cuset erroré propriū exaggerat alienū. Nam
q̄z eni iouinian⁹ q̄zq̄z sit oīno detestandus in
hanc quá hic fugit dementiam incidit: vt gu

ositatem eqret abstinentie: sicut nec luxuriaz continentie coequit. sed pudicitiã ꝯiugalem ⁊ virginitaté: vsum ciboꝝ ⁊ abstinentiaz equalis apud deũ meriti censuit. Q̃d idẽ Hiero. reprobat vt dogma prophanũ. Hic aũt longe amplius desipit q̃z ille iouinian⁹: tanq̃z ꝑficiens in erroris doctrina discipulus. Nam sobrietatem in vsu ciboꝝ dicit competẽ pfectis: abstinẽtiam impfectis. q: pfecti nullam ex hoc imũdiciã contrahũt. ⁊ impfecti indigent illo remedio ad edomationẽ ꝯcupiscentiaꝝ. Constat aũt ꝙ pfectũ preferunt impfectis. ⁊ que illis ⁊ his competũt ꝑ se loquẽdo consilẽm hñt comparationẽ. igit̃ ẽm ipsum prefert hoꝝ ciboꝝ vsus moderat⁹ ⁊ sobrius abstinentie ab eisdẽ. Q, si causet̃ falsum sibi crimen imponit: dicat igitur ipse q̃d sentit. Aut eni pfert abstinentiaz moderato mõ vescendi: aut equat: aut postponit. Si prefert vt q̃d tot supuacua v̈ba contra propriam sentẽtiam protulit. Concesso eni ꝙ abstinẽ pfecti⁹ sit. iam nulla restat causa aduersus aliquem disputandi. Si vero equat: in errorẽ iouiniani turpiter incidit. Si autem postponit: dãnate ⁊ reprobate iam heresi superaddit. Q, autem hui⁹ vltime sentẽtie fuerit ex conseq̃ntib⁹ apte clarescit. Quasi enim ei q̃d dixerat abstinentiam impfectis competẽ: ex aduerso aliqs resisteret. ex alteri⁹ psona subiungit. Sz dicens. Quid igit̃ dñs sacerdotib⁹ veteris testamenti cũ mistrarẽt prohibuit vinũ. Quid ꝙ nazareis inhibuerit. Quid ꝙ filij rechab ex hoc laudant̃. ⁊ tandem Johãnes baptista vinũ ⁊ siceram non gustauit. Et addit. Qualiter igit̃ non erit pfectius a vino ⁊ a carnib⁹ abstinẽ q̃z his vti. Et ad hec tanq̃z ad ꝓbãdum falsum inducta respondit: dicens ꝙ sacerdotib⁹ veteris legis inhibet̃ vinũ: velut adhuc nescientib⁹ vti. ⁊ ꝙ abstinentia nazareorum figuralis nõ moralis fuit. ⁊ ꝙ filij rechac magis de obedientia q̃z de abstinentia laudati sunt. ⁊ ꝙ Johãni baptiste abstinentia competebat q: adolescens erat: addens q: si cui absq̃z diminutione perfectõis carnes comedit. sic etiam si voluisset potuisset bibẽ vinum: cũ ad ei⁹ oppositũ nulla lege teneretur Ex quib⁹ aperte colligit̃ ꝙ ad iouiniani supaddit errorem. Cũ eni supra probauerit ꝙ pfectis competit vino ⁊ carnib⁹ vti exemplo Noe Helie ⁊ Johãnis baptiste. ⁊ nũc ꝑ in conueniẽti habeat ꝙ pfectis viris abstinentia iducit̃: manifeste conuincit̃ ei⁹ eẽ sentẽtie qua ciboꝝ vsus abstinentie non postponit̃: sed pfert̃. Pro hui⁹ quoq̃z erroris defensatore pfidia: plurima dicit absurda. Nam ꝙ asserit vinũ iterdici sacerdotib⁹ tanq̃z nesciẽtib⁹ vti: aperte contrariat̃ veritati. cũ sup illõ leuitici. vinũ ⁊ omne q̃d iebriare põt ⁊c. dicat glo. Filijs aaron tanq̃z sublimiora adeptis tradit̃ hoc mandatũ. Insup contra viros sanctos blasphemare conuincit̃. quoꝝ nonnulli sacerdotalis generis sanctitatis priuilegio ⁊ prophetie spũ claruerunt. Mira certe vl' potius monstruosa doctrina. Cũ eni supra premiserit ꝙ viris pfectis competebat coniugium in veteri lege: ⁊ scđo addiderit: ꝙ aaron tanq̃z vir pfectus fugit. qua fronte nũc subiũgẽ potest ꝙ tanq̃z impfect⁹ abstinuit. quasi coniugij nexus vel fuge psidiũ sacerdotib⁹ pfectõis gloriam tribuat: ⁊ sanctitas abstinentie tollat. Magna etiam absurditate non caret ꝙ principalem causam abstinentie pcursoris etatem asserit fuisse iuuenilem. s. propter adolescentiam castigandam. ac si abstinentia senib⁹ ⁊ perfectis non competat. Quid igit̃ sancti senes ⁊ pfecti paulus heremita: Antoni⁹: hilarion ⁊ clarissimi illi cenobiorum patres abstinuerũt vsq̃z ad decrepitam senectutem. Quid illi nobiles cenobite de qb⁹ dic̃ Hierony. ad eustochium. De cibis vero ⁊ potu taceo. cũ etiam languentes monachi aq̃ frigida vtant̃: ⁊ coctum aliqd accepisse luxuria sit. Quid illa sacratissima paula de qua idem Hiero. Nulla iuuenũ puellarum sano ⁊ vegeto corpore tante se dedit abstinẽtie q̃n te ipsa fracto ⁊ senili debilitatoq̃z corpusculo Quid etiam venerabilis illa tarsilla de qua Grego. iiij. dyal'. Tarsilla ingt amita mea in

ter duas alias sorores suas virtute continue
orationis. grauitate vite: singularitate absti-
nentie ad culmen perfectionis excreuerat.
Quid tandē apl's: de quo Hiero. ꝯ iouinia
nū Paulus apl'us post famem ⁊ sitim ⁊ ce-
teros labores suos: ⁊ picula latronū ⁊ solitu-
dinis: crebra ieiunia enumerat. ⁊ discipl'o thi
motheo dolenti stomachum: ⁊ infirmitates
plurimas sustinenti suadet vini modicam po
tionē. qđ non concederet nisi crebre īfirmita
tes ⁊ dolor stomachi postulassent. Innume-
ra quoqꝫ ad hec exēpla suppetūt viroꝝ illu
striū: non solū in christū credentiū: verūetiaꝫ
gentiliū philosophorum. sicut ex varijs histo
rijs colligi potest. ⁊ precipue de li. Hierony-
mi ꝯ iouinianū. ⁊ ex eo quē conscripsit Am
brosius de vita brachmanaꝝ. Nec horuꝫ cō
temnenda exempla. cū Hieronymꝰ ad ale-
tam dicat ꝙ iudaica superstitio ex parte facit
in reiectōe quorūdam animaliū atqꝫ escarū.
qđ indoꝝ brachmane ⁊ egyptiorum symno
sophiste in polenta ⁊ oriza ⁊ pomorum solo
obseruant cibo. cur virgo christi non faciat i
toto. Si tanti vitrum: q̄re ⁊ non maioris sit
margaritū. Hec autem non idcirco diximus
vt abstinentie laudemus excessum. vel vt no
stri tpis homines de imperfectōe notemus.
Fieri eniꝫ potest vt pro debilitate corpoꝝ ex
cusent nōnulli. iuxta qđ dis. xxxiij. d'. Defe-
ctus hominū nr̄i tpis qbꝰ non solū membra
sed etiā corpora ipsa defecerunt non patit' di
strictōis illꝰ manē censuram. Fieri etiaꝫ po-
test vt ad aliq̄ pietatis officia seipsos exerce
ant: que districtionē illā vel in toto vel i par
te recompensent. Hoc tamē p̄cipua cura ser
uandū. vt qui tantū vite rigorem sequi non
valent. vel forsitan nolūt. non presumptuose
vilipendant. sꝫ religiose venerētur. q̄tenus si
qđ in eis pro carnis debilitate subtrahit': ex
mentis humilitate suppleat'. Hanc piam re
uerētie formam si is cui respondet' obserua-
re voluisset. nequaq̄ꝫ humane carnalitatꝫ vi
cium per carnes quas dicit a p̄cursore come
stas temeraria p̄sumptione foueret. Cui ap-
te contrariat' euangelicꝰ textus ⁊ Augustinꝰ
contra faustū. vbi sic ait. Unde dictus est io
hannes non manducās neqꝫ bibens: nisi q:
illo victu quo iudei vtebant' ipse non vteba
tur. Constat aūt ꝙ iudei carnibꝰ vescebant'.
nisi forte quis ita desipiat: vt dicat Johānez
carnes māducasse in lege prohibitas. Hier.
etiā contra iouinianū. Precursor dn̄i ⁊ p̄co
locustis aliter ⁊ siluestri melle: non carnibus.
Et Rabanꝰ sup illud Matth. Esca eiꝰ locu
ste ⁊c̄. Habitatori solitudinis cōgruū erat vt
non delicias ciboꝝ sed necessitatem humane
carnis expeteret. Un̄ refert arnulphus gal-
liaꝝ ep̄us: minimū genus locustaꝝ fuisse in
deserto iudee quo pastus est Johānes bapti
sta. ⁊ vsqꝫ hodie ibi apparere. que corpuscu
lis in modum digiti manus exilibꝰ in herbis
facile capiunt'. cocteqꝫ in oleo pauperꝫ pre-
bent victum. His itaqꝫ diligenter perspectis
quis tam imprudēs erit vt p vitam Johan-
nis austeram ⁊ pauperē: suam vl' alienā de-
fendē audeat carnalitatē. Ceterū q: supfluū
est his immorari diutiꝰ. ad ea veniendū est
que in questiōis huiꝰ diffinitione subiungit.
Dicit namqꝫ ꝙ viri perfecti ad vinum ⁊ car
nes se relaxauerūt propter carnis īfirmitatē
propter seruandā consuetudinē cōmunis vi
te: ⁊ ppter scādali vitationē. Que q̄uis va
sint ⁊ a sanctꝭ accepta. multa tamē falsa vt as-
solet in eorū explicatione pmiscet. Dicit eni
in explicatiōe primi membri ꝙ impfectio est
damnū virtutis. qđ superiꝰ tanq̄ꝫ erroneuꝫ
est multipliciter improbatum. Addit etiam
ꝙ Helias propter īfirmitatē carnis carnibꝰ
pastus fuit. quam etiā infirmitatē christꝰ ac-
cepit. Hoc si de speciali carnis infirmate in-
telligat'. nō sine temeritate multa asserit'. tuꝫ
q: illud scriptura non docet sed eius contra-
rium. tum q: erroneum est asserē ꝙ christus
assumpserit infirmitates nisi illas que com-
muniter respiciunt statum humane nature.
Q, si de infirmitate que cōmunis est oibus
loquitur: ſm hoc exēplo christi ⁊ Helie gli-
bet pfectus carnes comederē debꝫ. Sane

ꝙ in explicatione secūdi modi introducit au
ctoritatē Augustini de li. questionū euāgelij.
ꝙ nō interest quid alimentoꝝ vel quantum
quis accipiat: dūmodo id agat ꝓ congruētia
hominū cū quibus viuit. si generaliter accipi
atur sicut hic ex peruersitate intellectus insi-
nuat. oēm abstinentie rigorē eneruat ſm du-
plicem abstinentie modū: a qualibus videli-
cet ⁊ a quanto. Attendendū est igit̃ ꝙ verbū
illud intelligi debet: ꝙ non multū interest q̄n
tum ad rationem liciti vel illiciti contra id
quod asserit manicheus: multum tñ interest
quantū ad edomatōem carnis: exercitatōem
virtutis: ⁊ satisfactōem pro culpis cōmissis.
Unde grego. in regi. Duobus modis viri
sancti a licitis abstinere solent. aliquando vt
merita sibi apud omnipotentē deum auge-
ant. aliq̃n vt anteacte vite culpas detergant.
Sed etiā pari nō caret peruersitate ꝙ ibidē
subiūgit. ꝙ si quis districtius vult viuere q̄z
hi cum quibus cōmuniter viuit. aut intpans
est ⁊ ita imperfectus: aut supstitiosus ⁊ ita i-
pius. Hec verba ipsius que imponit Augu
stino de doctrina christiana simulq̄z dicit ꝙ
hoc. s. restrictius viuere non docuit christus
sed potius ꝓhibuit. nec aliquis sanctoꝝ hoc
fecit. Uis autem verbis oībus pene sctārū
religionū institutoribus ⁊ eccliaꝝ rectoribus
qui strictius vixerūt q̄z eoꝝ ꝯsocij: nō solum
notā impfectōis sed etiā maculā preuaricatio
nis impingit. ꝓpter qđ ⁊ a blasphemia in
christi sctōs imunis nō est. nisi inquantū for-
tassis eū ignorantia excusat. q: quos imitari
abhorruit illorum vitas legere neglexit: sicut
⁊ mendositas codicis in ea quā allegat Au
gustini auctoritate ipm̄ fefellit. Nequaq̄z enī
ibi scriptum habet̃: aut interpretans. sed aut
temperans aut superstitiosus. Ubi vult Au
gustinus ostēdere: ꝙ trāscensus vite cōmunis
aut venit ex sublimitate virtutis: sicut ī viris
magne auctoritatis. aut ex superstitione erro
ris: sicut in manicheis. vel ex presumptuosa
singularitate modi viuendi: sicut in q̄busdaz
hypocritis ⁊ vanis hoībus qui despiciūt sta
tum vite cōmunis. Corrigat igitur sui mēdo
sitatē codicis. vel potius a malignitate resipi
scat erroris. In pertractatōe quoq̄z tertij mo
di falso redarguit petrū apostolum: ⁊ imple
blasphemat in christū. Dicit enim petrū rep
hensum a paulo. q: abstinentia sua scādaliza-
bat infirmos. Uerum sicut ex textu apparet
apostoli: nō in hoc arguendus erat petrus ꝙ
abstinentiū more a cibis delicatoribus carnē
restrigeret. sed q: more iudeoꝝ cibos discer
nens gētiles faciebat exēplo suo iudaizare.
Q, vero subiūgit christū cōmedisse agnum
paschalem quē ꝯmedere nō tenebat̃ nisi ne
inde ꝑberet iudei scādali occasionē manife-
stam blasphemiā ꝯtinet. Nā christus cū eēt
dñs legis ⁊ oīm etiā cū scandalo iudeoꝝ qui
sub lege erāt legales cerimonias ꝑterire po
terat: nec ex tentione: sed ex ꝯdescensione le-
gis figuralia obseruabat. Tandem q: veritas
vincit semꝑ ⁊ inualescit. cuius lumē int̃ den-
sas erroꝝ tenebras radiat. eius quasi virtu-
te ꝯpulsus abstinētie hostis ad eā, quā impu-
gnauerat laudandā ꝯuertit̃: cum subiūgit ꝙ
tribus ex causis viri sancti abstinuerūt. Pri
mo ꝓpter macerationem carnis ad edoman
dum ꝯcupiscentias. scđo ꝓpter cautelam scā
dali infirmoꝝ. tertio ꝓpter euitatōem idolo
ticoꝝ. Hec siquidem vera sunt: ⁊ ab Augu-
stino sumpta in li. de moribus manicheorū.
sed hūc triplicem veritatis radiū triplicis er
roris caligine obnubilare conat̃. Nam ꝑmo
dicit: ꝙ sancti patres nō tenebant̃ abstinere
a cibis lege ꝓhibitis nisi ꝓpter vitandū scā
dalum: qđ pertinebat ad nouū testamentū. ⁊
hoc est falsum. Un̄ Aug⁹ contra faustū. xix.
capi. Machabeos inquit cū ingenti admi-
ratione preferim⁹ ꝙ escas qb⁹ nūc licite chri
stiani vtuntur attingere noluerūt. q: pro tpe
ꝓhibito non licebat. Scđo addit ꝙ christus
his tribus modis abstinuit: in quo non solū
oberrat: sed solito modo blasphemat. Cum
enim primus mod⁹ sit vt dicit ꝓpter refre-
nādas ꝯcupiscētias carnis. hoc xp̄o attribue
re non est aliud q̄z blasphemare: nisi for-

le per hoc se excusare velit q̄ ante p̄dixit chri
stum non ,ppter cōcupiscētias ,pprias absti-
nuisse: q: nullas habuit. sed vt abstinēdo exē
plum daret alijs suas cōcupiscētias refrenan
di. Uez si hanc intelligentiam habet. sensum
rectitudinis teneat: sed v̄bum erroris imutet.
Querimus tñ ab eo q̄bus exemplū h̄ p̄buit
christus. vtrū p̄fectis de q̄b⁹ idē dicit q̄ iam
cōcupiscentias domuerūt. an imperfectis qui
adhuc cōcupiscētijs agitātur. Constat q̄ im
perfectis. Si igit̄ christ⁹ tanq̄3 medicus īfir-
mis condescēdendo exemplū p̄buit. ⁊ q̄si de
hmōi medicinali potiōe gustauit absq3 de tri
mento perfectionis sue. vt q̄d tot in vanum
v̄ba protulit ⁊ conscripsit aduersus hāc veri
tatem. quam de ipsius ip̄ugnantis ore eiusdē
inuincibilis veritatis virtus extorsit. Tertio
subdit q̄ his tribus modis abstinere perfe-
ctis christ⁹ p̄cepit. nec contrarium p̄cepit ip
fectis sed quibus placuit misericorditer idul
sit. Hec verba ipsius in quibus veritati con
tradicit ⁊ sibiipsi. Ueritati q̄dem: q: maxime
astringunt̄ imperfecti ad idolotica vitanda.
nec eis indulget̄ q̄ alios scandalizent: aut su-
as concupiscentias non refrenent. Sibiipsi
etiam cōtradicit: q: cum supra docuerit absti
nentiam imp̄fectis magis competē q̄3 p̄fectis:
propter q̄ḋ dicit abstinentiam vini iniūctā sa
cerdotibus veteris testamenti: non noui. nūc
seipsum redarguēs dicit q̄ abstinētia viris p̄
fectis precipit̄ ⁊ imperfectis idulget̄. In quo
dum vno destruit breui sermone q̄cq̄d supra
cōstruxerat. manifeste declarat: q̄ qui studio
contentionis deseruit: dum arcu tenso doloso
per sagittam sermonis emissam alterum vul
nerare satagit. iusto dei iudicio semetipsum
prius ipse configit.

¶ Secunde responsionis tertia particula sex
tumq3 capitulum: in quo ieiunij artitudo vt
consonat perfectioni defenditur. ⁊ eius mul-
tiplex cōmendatio subinsertur.

Ratio euidenter p̄ determinata patet
vt credimus ieiunij artitudinē3 ve-
lut abstinētie culmē: euangelice per
fectōis structure non modicum p̄stare muni
men. Uerum q: cōtentōis amator aduersus
ipsius prerogatiuā nouū disputatiōis certa-
men aggredit̄. stulticie sue respondē cōpelli-
mur. vt simplices a p̄fectōe non reuocet. nec
sibi sapiēs eē videatur. Etenim cu3 is ꝯ quē
scribit nullam de ieiunio mentionē fecerit: si
cut ipsemet recognoscit. q: tñ alius predicās
fuit de ieiunij perfectione locutus: noua cum
disputatōe confutare conat̄: q̄si ei nō sufficiat
agē contra vnum. quinpotius hismahelitico
more manum erigit ꝯtra omnes. vt iusto dei
iudicio manus sit omniū ꝯtra eū. Et q̄dē q̄ḋ
vir perit⁹ vt iste fatet̄ docuit. christum ieiunā
do solis p̄fectis ⁊ cōmedēdo solis imperfe-
ctis exemplum dedisse: nullatenus videt̄ eē
credibile. cum oīb⁹ ꝯstet q̄ tam ieiunare q̄3
comedē fieri pōt non solum p̄fecte ⁊ imp̄fe-
cte. verūetiā bñ ⁊ male: scīē ⁊ ipie: s̄m rōnem
diuersoꝶ finiū ⁊ circūstātiaꝶ. In hoc ē tñ est
differētia inter ieiunia seruare ⁊ ieiunia soluē
q̄ primū de se est difficile ⁊ arduum: ac de se
efficax ad repressionē carnalis libidis. ⁊ exer
citationem sp̄ūalis v̄tutis. ⁊ ideo de rōe sui
generis bonum ⁊ ad p̄fectionem ordinatum.
Scd̄m autem. s. ieiunia soluē facile est ⁊ car-
ni suaue: ⁊ ad q̄ḋ inclinat̄ mentalis infirmi-
tas: ⁊ ideo imperfectū de se: q̄3uis ⁊ p̄fecte fi
eri possit rōne circūstantie superaddite: vtpo
te cū a viro perfecto fit rōne debilitatis ,pprie
vl' ꝯdescēsiōis fraterne. Fatemur igr̄ vna cū
illo contra quē scribit. q̄ loquēdo de natura
hmōi actuū perfecti⁹ est ieiunia s̄uare q̄3 sol
uere. ⁊ q̄ christus omnis v̄tutis exemplar ⁊
pro tp̄e ieiunauit: ⁊ pro tp̄e ieiunia soluit. vt
in primo austeritatis vite p̄beret exēplum: ⁊
in secundo humane īfirmitati p̄staret solaciū
Propter q̄ḋ ⁊ primū fuit rigoris. scd̄m con-
descēsionis. vtrumq3 tñ perfectum in xp̄o: q:
ex perfectissima charitate processit. Nā ꝯde
scēsio vt ex p̄determinatis est euidēs: nullam
imperfectionē ponit in ꝯdescēdēte. s3 in eis
solum q̄b⁹ cōdescēdit̄ vl' in ipso genē actus
Hoc si voluisset calūniator aduertē: varios

in quos incidit falsorum dogmatuꝫ declinas-
set errores. Nam sup falsuꝫ primo se fundās:
falsi criminis impositione catholici doctoris
verba deprauat. sed ⁊ verisili quadā distincti
one modoꝝ ieiunandi erroris sui versutias
occultat. tandem fraudulenta cōmendatōe so
lutionis ieiunij carnalis lasciuie venena ꝓpi
nat. Aggrediens igit̄ eū ꝯ quē scribit: primū
redarguit tanq̄ꝫ hereticū ⁊ presumptuosum:
⁊ vere pfectōis inimicum. Sūma autē psua
sionis sue q̄ velut hereticū confutare cona-
tur hec esse colligit̄. Quia si christus aliq̄ fe
cit quibus exemplum ꝓbuit perfectis tm̄mo
do. tūc sequit̄ ꝙ inuidus fuerit: q: pfectioneꝫ
imperfectis inuidit. Itē si aliq̄ fecit tm̄ imitan
da impfectis. cum illa non potuerint esse per
fecta. aut christus duas hꝫ psonas. quaꝝ vna
fecit pfecta: alia imperfecta: ſm dogma nesto
rij. aut si dei patris pfecta sunt opera ⁊ chri-
sti imperfecta: tunc erit psona filij minor pso
na patris: iuxta impietatem arrij siue fotini.
Hui⁹ aūt sophistice ratiocinatōis processus
auctorem suū ⁊ ignorantē demonstrat ⁊ ipiū
Si eni sciam haberet vel quātūcūqꝫ exilem.
manifeste ppenderet ꝙ sicut vniuersitatꝭ cre
ator diuersis reꝝ generib⁹ ſm magis ⁊ mi-
nus naturaꝝ virtutū ⁊ operationū nobilita
tes distribuit non solum absqꝫ malignitate in
uidie. verūetiam cū multa manifestatiōe bo-
nitatis sue: sic ⁊ humani generis recreator nō
solū absqꝫ inuidia: sed etiam ex multa charita
tis beniuolentia diuersa largitur charismatū
dona: diuersa reuelat mysteriorum archana.
diuersa graduum ⁊ prelationū officia. diuer
sa tandem virtutū prebet exempla. ita ꝙ vni
dat imitari vnum. alterū. Juxta quod aposto
lus loq̄ns de ꝯtinētie gradib⁹ ait. Unusqsqꝫ
donum propriū habet a deo. Insuper cum
dr̄ ꝙ christus aliq̄ proposuit imitanda perfe
ctis: si sane sapet non solum de illis intellige-
ret qui iam pfecti sunt: sed de oib⁹ q cupiunt
eē pfecti. sicut etiam christus adolescenti cum
dixerat: vnum tibi deest: subdit. Si vis esse
pfectus vade ⁊ vende ⁊c̄. Nullis ergo semi
tam pfectionis precludit: nullis inuidet. nul-
los repellit: sed gradum statuit competentem
his qui ad pfectionē satagūt prouehi: nō his
qui volunt in impfectōe versari. Qꝫ autē ex
diuersitate operationū in christo vel minori-
tate respectu operum patris infert christum
vel duplicis esse persone ⁊ in ipsa psonalita-
te diuina esse minorem patre: nestorij simul ⁊
arrij erroneam sapit impietatē. Nunq̄ꝫ eniꝫ
ex pluralitate opationum sequit̄ pluralitas p
sonarum nisi ſm nestoriū. sed pluralitas vir-
tutum ⁊ naturarū. Nec ex minoritate opatio
nis sequit̄ minoritas in personalitate diuina.
sed in natura assumpta. nisi ſm arrium: qui
ex hoc ꝙ christ⁹ se dicit patre minorē. qđ fide
les intelligunt ſm naturam humanā: ifert in
equalitatem in personalitate ⁊ natura dina.
Si igit̄ hanc rationē credit valē: duꝫ erroreꝫ
alteri conat̄ impingē: manifeste conuincit̄ vt
nestorianus ⁊ arrianus errare. Veꝝ nec his
contētus seruū dei ꝯtra quē scribit tanq̄ꝫ p-
sumptuosum inuadit ⁊ arguit: pro eo videlꝫ
ꝙ contra ꝓhibitionē apl'i iudicat alienū ser-
uū: in hoc ꝙ manducantes asserit impfectos
Nam cum oīs imperfectio vt dicit sit reat⁹.
sit etiam cōfigurās mūdo. sit ⁊ displicēs deo:
si quis manducantes impfectos dixerit: hoc
ipso iudicat ⁊ condēnat eosdē tanq̄ꝫ reos in
seipsis: mūdo cōformes ⁊ deo displicētes. qđ
quidem asserere nil aliud est vt dicit q̄ꝫ insa-
nire. ⁊ hec est summa rationum suaꝝ. Sed
huic ex aduerso veraciter dicitur. O psum-
ptio nequissima: vnde creata es opire terraꝫ
malicia. Presumptuose enim atqꝫ maligne
alienū indicat seruū: qui dicenti verū impin
git mendaciū. sic hic agit cū id perituꝫ homi
nem sensisse asserit. qđ falsum esse vix quan-
tūcunqꝫ impitus ignoret. Quis enim taꝫ sto
lidus vt dicat ꝙ oīs manducans sit imperfe
ct⁹. cū hoc necessariū ⁊ cōmune sit omni via
tori: tam pfecto q̄ꝫ impfecto: taꝫ bono q̄ꝫ ma
lo: Sed esto ꝙ quis dixerit ꝙ ieiunia solue-
re sit actus impfect⁹ quātum est de ꝓprio ge
nere. non tn̄ ex hoc sequit̄ ꝙ oīs ieiunia sol-

nens vł cōmedēs sit impfect⁹: pro eo ꝙ sicut sepe dictū est circūstātia pōt eē ꝑsone ⁊ actui annexa que ab omni impfectiōe excuset. In sup alia est comparatio actuū: ⁊ alia ꝑsonaꝝ. Unde sicut nō sequit̄. si pfectior est virgitas q̃ȝ coniugiū: ꝙ ideo virgo sit sp pfectior con iugata. q: pōt esse ꝙ virgo sit impia ⁊ coniugata sit sancta. sic ⁊ ad eā comparationē qua ieiunium comestiōi prefert̄ nō sequit̄ ꝙ ieiunans sit vniuersaliter cōmedente pfectior. ac per hoc multo minus iferri pōt ꝙ cōmedēs sit impfectus. Ex hoc aūt ꝙ dicit̄ imperfectionem eē reatū: rē mūdo conformē: ⁊ deo displicentem: sequunt̄ absurditates inumere. Nam cum virtus charitas ⁊ iusticia aliquādo sit ipfecta: erit ḡ reatui obnoxia: ꝯformis mundo: ⁊ displicens deo. Ampli⁹ cū ipsum coniugiū de sua rōne sit ipfectuȝ: necessario sequitur ꝙ sit culpabile ⁊ displicēs deo. Sed ⁊ pudicitia coniugalis cū sit impfecta respectu virginalis: erit deo displicens. ac per hoc iuxta manicheū non erit matrimoniuȝ a deo institutū. Preterea si oīs imperfectio in artificato artifici displicet: vt hic temerarie asserit. cū oīa a deo creata prius imperfecta fuerint q̃ȝ pfecta: vniuersa in sue productionis principio displicuerūt conditori suo. sed nullus sapienter opans producit qđ sibi displicet sequitur ergo ꝙ prima rerum opa non sunt a deo in sapientia facta. Et q: hec absurdissima sunt: illa ex quibus sequunt̄ repudianda sunt tanq̃ȝ erronea. ⁊ ex falso intellectu impfectōis procedentia. sicut in precedentibus patenter ostendim⁹. Sed nec ista contētioso disputatori sufficiunt. Nam adhuc prudentem virum tanq̃ȝ pfectōis hosteȝ inseqt̄. Arguit enim. si ieiuniū soluē est imperfectū. senes q ieiunare non possunt in impfectionē labunt̄. Silr̄ ⁊ corpore imbecilles in virtute decrescūt. cū tamen dicat apl̄s ꝙ virtus in ifirmitate perficit̄. Insup ⁊ soluentes ieiuniū in diebus dñicis ꝭm mandatum canonum: iperfecti erunt. He sunt itaqȝ rōnes ipsi⁹: in qb⁹ nō tam eius cui aduersat̄ impugnat sententiam: q̃ȝ ieiunij sanctitatem pfectā. Cū eñi nullus perit⁹ hoc dixerit: nullus etiā hoc senserit ꝙ solutio ieiunij ex rōnabili causa perfectōi repugnet. aut pfate rōnes oīno sunt friuole. aut ex hoc iperitꝫ vident̄ probabiles. q: nullū pfectionis opus est qđ intermitti pōt salua perfectione. ac per hoc q: ieiunium salua perfectione intermitti potest: concludi posse videt̄ ꝙ non sit de perfectōis itegritate. Et quoniā hac rōne ad ipugnationem perfectōis i ꝯsequntibus frequēter se munit. ideo vt hac vna responsione sophisticatio ipsi⁹ dissoluat̄ vbiqȝ. prudens lector aduertat ꝙ actus ad perfectionem spectantes: qdam sunt intrinseci ⁊ essentiales tanq̃ȝ ꝭm se perfecti ⁊ perfectiui. quidam aūt sunt exteriores ⁊ ad perfectiōis complementū adminiculantes ⁊ exercitatiui. ⁊ horum quidam possunt intermitti pro loco ⁊ tēpore salua perfectione. qdam aūt nisi pro loco ⁊ tempore itermittant̄ cū perfectōe stare nō possunt. Uñ beda super Lucā. Quis nesciat viscera misericordie: benignitatē. humilitatem: patientiam: castitatē: ⁊ his silia: sine vlla temporꝝ intercapedine fidelibus eē seruanda. At vo famem: sitim: vigilias: nuditatem: lectionem: orationē: laborē operādi: ⁊ cetera hmōi si qs semper exequēda putauerit: horum se fructu priuabit. Hec beda. Ad hoc ipsum facit qđ dicit Aug. de bono coniugali. Habebat inqt thimotheus virtutē continendi a vino. quam nō ei abstulit paulus monendo vt vino modico vteret̄ propter stomachū ⁊ frequētes suas ifirmitates. alioquin perniciose docebat vt propter salutē corporis fieret in animo damnū virtutis. sȝ q: poterat ea virtute salua fieri qđ monebat ita relaxata est corpori vtilitas bibendi vt maneret i animo habitus continēdi. Hec Aug. Et quib⁹ patenter colligit̄ ꝙ opus virtutis intermitti pōt virtute salua. ac per hoc etiam opus perfectōis ipsa perfectione seruata. Ad palliandā quoqȝ absurditatē sui dogmatꝫ quo ieiuniū a perfectōe seqstare ꝯtēdit. sex differētias ieiunioꝝ distinguendo subnectit. Dicit enim

ꝙ ſex modis contingit ieiunare. Primo cau
ſa laudis humane. ſcḋo cauſa auaricie. tertio
cauſa concupiſcẽtie refrenande. q̃rto ex abū
danti miſericordia ad dandū exēplū. quinto
ad deſignādū miſterium. ſexto propter gerē
dum alijs morē ⁊ ſcandalū vitandū. Hec au
tem diſtinctio ſuꝑficialiter conſiderata erro-
neam ipſiꝰ ſententiā palliare videt̃. ſ3 diligen
ti examinatiõe diſcuſſa propalare cognoſcit̃
Nam ex his ſex modis duos ſm veritatem
dicit competẽ hypocritis ⁊ auaris. tertiu3. ſ.
cauſa concupiſcentie refrenande competẽ aſ
ſerit ꝑfectis ⁊ imperfectis. q2 vt dicit: in quā
tovis ſancto remanet aliquid de concupiſcen
tijs euincẽdis. Et poſt ſubdit: ꝙ hoc ieiuniū
chriſtus non aſſumpſerit. ⁊ tertio ſubūgit ꝙ
hoc ieiuniū magis iꝑfecto q̃3 ꝑfecto mõacho
competit. Sed hoc tertio loco dictū ei qḋ ꝑ-
mo poſuerat apte contradicit. Nā ſi in q̃ntū
cunq3 ꝑfectio aliq̇d remanet de concupiſcen
tijs euincendis. cum plene vincẽ ac domare
cõcupiſcẽtias magis cõpetat ꝑfecto q̃3 imꝑ-
fecto: magis ei cõpetit modus hic ieiunandi
vbi corꝑaliū viriū ībecillitas nõ obſiſtit. Vñ
hiero. hilariõis ꝑfectiſſimi monachi vitā de
ſcribens. a. lxiiij. āno inq̇t vſq3 ad. lxxx. pane
abſtinuit īcredibili feruore mentꝭ. ſicq3 com-
plens ordinē vite nunq̃3 añ ſolis occaſum ſol
uit ieiuniū. Porro ī eo qḋ dicit chriſtū nõ de
diſſe exēplū hoc mõ ieiunādi: apte ꝯ̃riū eſt ei
qḋ ī ꝑcedẽti caplo ſcripſit. Dixit. n. ibi ꝙ xp̄s
exēplū abſtinēdi ad domādas ꝯcupias ꝑbu
it. Miꝝ certū ſi hõ fuit alicuiꝰ ītelligẽtie aut
ſaltē memorie q̇ hec ſcripſit: quõ repẽte obli
tus eoꝝ q̇ dixerat paucis īterpoſitꝭ ꝯ̃riū do-
gmatizat. Juſto tñ iudicio ſuꝑne diſpoſitionis
has mentis tenebras incurrit. vt nec ſibi ipſi
cõſentiat q̇ a veritate diſcordat. Quāq̃3 eni3
xp̄s nullas ꝯcupiſcẽtias habuit: ſuo tñ ieiunio
exēplū nobis certandi ꝑ ieiuniū ꝯ̃ ꝯcupiſcen
tias dedit: ſic dic̃ Hierony. ad demetriade3.
Saluator generis hūani q̇ ỽtutꝭ ⁊ ꝯuerſatio
nis ſue nobis reliq̇t exēplū: poſt baptiſmum
ſtatim aſſumit̃ a ſpū vt pugnet ꝯ̃ diabolu3. ⁊
tñ hoſtis antiquꝰ poſt q̃draginta dieꝝ ieiuniū
ꝑ cibū molit̃ īſidias. Glo. etiā ſuꝑ illḋ Mat.
ductꝰ eſt ieſus in deſer. ⁊c̃. Jeiunat vt tentet̃.
tẽtat̃ q2 ieiunat. ⁊ exēplū ieiunādi nobis dat.
Et alia gloſa ibidē. Hic eſt ordo recte ꝯuer-
ſatõis vt poſt acceptā ſpūſſcti gr̃am ꝯ̃ diabo
lum artiꝰ accingamur. Ex qbꝰ colligit̃ ꝙ xp̄s
ſil' exēplū ieiunādi ⁊ pugnādi dedit hoībus.
S3 h̄ exēplū certū ē nos ſeq nõ poſſe primū
⁊ ſcḋm ieiunādi modū in qbꝰ deeſt iuſticia.
nec ꝑ q̃rtū q̇ntū ⁊ ſextū qbꝰ nõ ieiunat̃ vt ꝯ̃
hoſtē pugnet̃. reſtat igit̃ ꝙ exēplū dedit q̃ntū
ad tertiū modū. Vñ ⁊ Amb. in lib. de laude
ieiunij. Preliatꝰ eſt xp̄s vt vinceret. nõ ꝙ ip
ſe egeret certamine. ſ3 vt nobis formā bellan
di ꝑſcriberet: ⁊ poſtea daret gr̃am triūphan
di. Certamē nr̃m ieiuniū ē. Deniq3 ieiunauit
ſaluator: ⁊ ſic ad eū tẽtator acceſſit. ⁊ primu3
gule direxit ſpiculū: ⁊ cibū velut eſcā laquei
ꝑtẽdit. Dñs ieiuniū ꝑtulit: vt laqueos tẽtato
ris ſui: vinculaq3 diſſolueret. Jllo laq̇o adam
fuit ſtrāgulatꝰ: hac abſolutõe diabolice q̃ſtio
nis oīs hõ eſt liberatꝰ. Jn his tam clare ſacer
Ambro. ſi q̇d forte obſcuꝝ eſt explicat. vt ne
mo niſi mẽte obſtinatꝰ obſiſtat. Vñ ⁊ iꝑe ho
ſtis ieiunij ī q̃rto ieiunādi mõ: q̇ videl3 ē ex
abūdāti mĩa: aſſerit xp̄3 dediſſe ieiunādi exē
plū: nõ ſolū ꝑfectꝭ: ſ3 etiā iꝑfectꝭ. Jn q̊ ſiq̇dem
aut ītẽdit dicẽ ꝙ exēplū ieiunādi dedit nobis
vt ieiunemꝰ ꝓ exhibẽda alijs mĩa. ſic ieiuna
uerūt Moyſes: Helias: Daniel: ⁊ alij pro-
phete. ⁊ tūc falſum dic̃. q2 abūdās mĩa nõ cõ
petit iꝑfectꝭ ſed ꝑfectꝭ. aut vt ieiunemꝰ ꝓ ſuꝑā
da pugna: ⁊ tūc q̇dē veꝝ dic̃. ſ3 ſibiipſi apte
ꝯ̃dicit. Qḋ etiā facit in ſexto ieiunādi modo
vbi dic̃ ꝙ ꝑfecti ꝯcupiſcẽtias hn̄tes edomi-
tas: ieiunio nõ aſtricti: ieiunabāt ſm morem
illoꝝ cū q̇bꝰ viuebāt. vbi ꝯ̃dicit ei qḋ paulo
añ ꝑdixerat. ꝙ in q̃ntouis ꝑfecto remanet ali
q̃d de ꝯcupiſcẽtijs euincẽdis. Cõtradicit in-
ſuꝑ ỽitati. Nā paulus apl's q̇ ad apicē ſūme
ꝑfectõis ꝑuenerat caſtigare ſe dic̃ corpꝰ ꝓpri
um ⁊ in ſeruitutē redigẽ: nõ tā ꝓ gerẽdo alijs
more q̃3 ꝓ ſuꝑādo hoſte domeſtico. ſicut ex-

presse dicit Hiero. ad eustochiū in auctoritate superius posita. Quis etiā quantūcunqз sanctus nisi sit actu infirmus vel corpe debilis: ab his ieiunijs ad q̄ se obligauit p regule votū: vel ab his que vniuersaliter seruanda sancta mater ecclesia statuit. ex sua quantalibet pfectione absoluitur. Quis sane mentis hoc senserit: quis docere presumpserit. Nullus certe vt credimus: nisi sancte matris ecclesie statuta ɔtemnat.

d Ehinc vt suā finalē declaret intentōnē. que nō ad ieiuniū seruandū sed potius ad soluendū conaē inducere. sex modos assignat solutōnis ieiunij. quorū primū dicit illicitū. scdm impfectū. quattuor seqntes modos dicit esse pfectorꝝ. In quib⁹ p'la interserit puersorꝝ seminaria dogmatū. q̄ ad p̄sens indiscussa relinquimus: ne legētiuз aīos ꝓlixitate grauemus. Hoc tñ pretereundū nō est ꝙ cū supra sex modos ieiunādi distinxerit: in quibus quattuor posuit licitos: et illos indifferēter competere perfectis ⁊ impfectis. deinde sex modos subnectit soluendi ieiuniū. ex qbus vnū impfectis attribuis: qttuor vo reliquos modos pfectis maxie ɔpetere dicit. manifeste declarat eius sententie se esse: ꝙ viris pfectꝭ magis ɔpetat ieiunia soluere q̄з seruare. In quo ⁊ impietatē trāscendit iouiniani heretici: q sacre ieiuniorꝝ obseruantie moderatā ciborꝝ sumptōem ausus nō fuit preponere: sed eq̄re. Legat igiē si dignetur veraciū scripta doctorꝝ. in qbus magnis nequaq̄з p̄conijs solutio ieiuniorꝝ extolliē. sз miris laudibus obseruātia ɔmendaē. Hanc enim sacer Ambro. in li. de ieiunio nō tā miserie huius seculi fore asserit: q̄з innocentie paradisi: cū ait. Itaqз terrenū ne quis aut nouellū putet esse ieiuniū: primus vsus mundi a ieiunio cepit. qñ lux clara resplenduit. Vbi cibus cepit: ibi finis factus est mūdi. ibi cepit sua incremēta nescire: ibi ceperūt diuina circa eū opa feriari. Quo iudicio declaratū est ꝙ p cibos mūdus haberet īminui: p quos d̄ sijt ⁊ augeri. Et vt sciamus nouellū non esse ieiuniū. primā in paradiso legē ɔstituit de ieiunio. sciebat enim ꝙ p escam culpa haberet inferri. Idē etiā libro eodē: ieiuniū comparat vite celesti. Merito inquit heliā dignū celo diuina iudicauit sententia. vt cū ipso rapetur corpe. qñ celesti vita viuebat in corpe. ⁊ superne vsum ɔuersatiōis exhibebat ī terris.

¶ Quid est eniз ieiuniū: nisi substantia celestis. Ieiuniū refectio anime ⁊ cibus mentꝭ ē. Ieiuniū vita est angelorꝝ: culpe mors: excidiū delictorꝝ. remediū salutis: radix gr̄e: fundamentū castitatis. Hoc ad deū graducitius peruenitur. hoc gradu helias ascendit añq̄з curru. in hac virtute ⁊ sp̄u helie venit Iohānes. deniqз ⁊ in deserto ille vacauit ieiunijs. ⁊ ideo q: vite humane possibilitatē continētia supergressus fuerat: nō habet sed angel⁹ estimatus est. In his Ambro. sacer ieiuniuз compat angelice vite. ⁊ quidem satis digne. Cum enim sicut ait dionysius hierarchie celestis triplex sit actus. purgatio scз illumiatio ⁊ perfectio. ⁊ ad hec tria per ieiunij obseruātiā pueniaē: sancte ieiunātiū vita magis celestis esse perhibeē q̄з terrena. Per ieiunium enim obtinetur perfecta custodia sauctitatis. Primo quantū ad declinationē carnalium viciorꝝ. sicut ait hiero. ad demetriadē. Post cogitationū diligentissimā cautionē ieiuniorum tibi arma sumenda sunt. ⁊ canendū cuз dauid. Humiliaui in ieiunio aīam meam. et cinerem tanq̄з panem mādúcabam. Et paulo post. Ignita sunt d'aboli iacula que simul vulnerant ⁊ inflāmant: ⁊ a rege babylonis tribus pueris p̄parant. Sed quō ibi quart⁹ speciē habēs quasi filij dei imensos mitigauit ardores. sic ⁊ in aīo virginali: rore celesti: ⁊ ieiuniorꝝ frigore: puellaris calor extinguiē: ⁊ humano corpori angelorꝝ ɔuersatio impatur. Dehinc ꝓpter debellationē sp̄ualiū hostiū: iuxta illud ambro. vbi supra Iudith ieiunans omnibus diebus viduitatis sue: his armis munita ꝓcessit: ⁊ oēm assyriorꝝ circūuenit exercitum. sobrij vigore ɔsilij abstulit holofernis caput: seruauit pudiciciam. victo

riam reportauit. Hester quoqꝫ pulcrior fa-
cta ieiunio: omne genus suũ a persecutõe li-
berauit. ita vt regẽ sibi faceret esse subiectũ.
nõ libidinis ardore inflãmatũ: sed celesti mi-
seratione ꝯuersum: vt pena in impiũ retorq̃
retur: ⁊ honor sacris redderet altaribus. Est
ergo ieiuniũ recõciliatõis sacrificiũ. virtutis
incrementũ. qđ fecit etiã feminas fortiores.

Per ieiuniũ etiã impetraẗ perfecta ĩtelli
gentia veritatis. Primo quidẽ in opandis:
cuiusmodi est veritas diuine legis. sicut dicit
Ambro. vbi supra. Moyses inquit de ieiu-
nio legẽ dedit. ipmqꝫ ieiunãtẽ nõ voces ma
gne: nõ fulgura: nubes tenebrosa. ⁊ fumigãs
syna pterruit. Neqꝫ enim introisset in nubẽ
⁊ vocẽ dei loquẽtis de medio ignis sine pe
riculo salutis audisset: nisi munitus armis ie
iunij. Quadraginta enim diebus ieiunauit ĩ
monte: vt legẽ acciperet a dño deo nostro. ⁊
in supioribus quidẽ mõtis lex dabaẗ moysi
ieiunanti. in inferioribus populo mãducanti
puaricatio sacrilega accẽdebaẗ epulantium.
Quo spectaculo motus moyses fregit tabu
las. indignũ iudicãs vt ebrio populo res da
retur. Impetraẗ etiã p ieiuniũ intelligẽtiã ve
ritatis in speculãdis. iuxta qđ dicit Hiero. cõ
tra Iouinianũ. Daniel atqꝫ tres pueri reue
lationem somniorꝫ ieiunio merenẗ. pastiqꝫ le
guminibus pulcriores ⁊ prudẽtiores inueni
unẗ. Eodẽ quoqꝫ li. Helias. xl. dierꝫ ieiunio
pparatus deũ vidit ĩ monte oreb: audiuitqꝫ ab
eo. Quid tu agis helia. Multo familiarior
vox ista q̃ꝫ illa in genesi. Ubi es adam. Illa
enim pastũ terrebat ⁊ perditũ. hec ieiunanti
famulo blandiebaẗ. ¶ Deniqꝫ per ieiuniuꝫ
acquiriẗ constantia virtutis. Primũ quideꝫ
ad faciẽdum ardua. iuxta qđ Ambro. vbi su
pra. Magna est virtus ieiunij. Deniqꝫ tam
speciosa militia ẽ: vt ieiunare dlectaret ⁊ chri
stum: tam valida vt ad celum homines ele-
uaret. Et vt humanis magis q̃ꝫ diuinis vtar
exemplis. Helias ieiuno ore celũ clausit: ieiu
nus filiũ vidue ab inferis suscitauit. ieiunus
pluuias ore deposuit. ieiunus ignes deduxit
de celo. ieiunus curru est raptus in celum. ⁊
xl. dierꝫ ieiunio diuinã acquisiuit presentiam.
Tũc deniqꝫ plus meruit qñ plus ieiunauit.
Quis ex humana virtute igneos equos et
currus potuisset ascendere: nisi qui naturam
humanã corpis: in corruptibilis ieiunij virtu
te mutasset. Dat etiã virtutẽ superandi ad-
uersa: sicut idẽ Ambro. dicit ibidẽ. Est q̃daꝫ
creature natura: quam adamantium vocant.
nullo facilis igne consumi: que imposita fo-
cis ignescit. ilico sublata de flãma tanq̃ꝫ aq̃-
rum infusione mũda resplendet. Talia erant
puerorꝫ hebreorꝫ corpa. ⁊ de ieiunio in ada-
mantij transformata naturam. vapore ignis
nõ ad dispendiũ sui: sed ad grãm mutabanẗ.
Daniel quoqꝫ trium hebdomadarꝫ ieiunio
leones edocuit ieiunare missus in lacum in
adamantinã soliditatẽ abstinẽtie rigore mẽ-
bra duratus nõ patuit vulneri. Sic eum con
strinxerant ieiunia. vt in eius corpe ferarum
morsibus locus esse nõ posset. Clausa tene-
bant leones ora: q̃ abstinẽtie ppẽdice sctitas
cõprimebat: vt ea fere apire nõ possent velu
ti quibusdã vinculis alligata. Ex his igiẗ et
alijs pdictis colligiẗ ꝙ cũ p ieiuniũ obtineaẗ
pfectio sctitatis sapie ⁊ virtutis: per q̃ mens
humana purgaẗ illuminaẗ ⁊ pficiẗ instar hie
rarchie celestis: ab oĩbus debet suari ⁊ ap-
peti. sꝫ maxime ab his qui cupiũt esse pfecti.
Unde ⁊ hec tria breuiter exprimit gregoria-
na illa pfatio: qua diciẗ ꝙ deus corpali ieiu-
nio vicia ꝯprimit: mentẽ eleuat: virtutẽ lagiẗ
⁊ premia. Et augꝰ in quodã smone. Ieiuniũ
inquit purgat mentẽ. subleuat sensum. carneꝫ
spiritui subijcit. cor facit ꝯtritũ ⁊ humiliatuꝫ.
qđ deus nõ spernit. cõcupiscentie nebulas di
spergit. libidinũ ardores extinguit. castitatis
lumen accendit. verbositatẽ nõ amat: diuitia
rum superfluitates abdicat. superbiam cal-
cat: humilitatẽ ꝯmendat. Ambro. etiam vbi
supra. Ieiuniũ continẽtie magisteriũ est: pu-
dicicie disciplina: humilitas mentis: castigatõ
carnis: forma sobrietatis: norma virtutis: pu
rificatio anime: miserationis expensa. lenita-
tis institutio: castitatis origo. senũ grã: custo-
dia iuuentutis. Hec de ieiunij laude diffusiꝰ

dirimus: vt carnaliter sapientis hominis ꝛ i
tellectus instruatur: ꝛ instāmet affectus: ꝛ q̄-
tenus suū recognoscens errorē: in ieiunio fle
tu ꝛ plāctu ꝯuertat ad dñm. sup quo pr̄i mi
sericordiaꝝ sacrificiū deuote pcis offerim⁹.
vt sicut de ipsius subuersiōe doluim⁹ hacte-
nus: ita de ꝯuersiōe in posteꝝ gaudeam⁹.

¶ Tertie respōsiōis pria pticula septimūqꝫ
capl'm. i q̄ volūtaria ꝛ penuriosa paupertas
fundamētū euāgelice pfectōis astruit. ꝛ que
huic videri possunt contrarta dissoluūtur.

C Hristiane religionis fundamentum
esse christū iesum. sapiens ille archi
tectus apostolus paulus ad Chor.
asserit: docens fundamentū aliud poni non
posse pter id qđ positū est. qđ est xp̄s iesus.
Hoc qdem in nr̄o intellectu collocat p fidez
quā idē apl's dicit ad Hebre. reꝝ sperādaꝝ
esse substātiam. i affectu vero p charitatē. de
qua idē ad Eph. scribit. in charitate radicati
ꝛ fundati. fundamēto ipsam ꝯpans ꝛ radici.
Ut igit hec duo iungant in vnū: christiane
religionis fundamentū ꝛ radix est fides que
per charitatē operat. sicut ꝛ glo. sup illđ. fun
damentū aliđ ꝛc. dicit. Fides que per dilecti
onē opat in fundamento posita neminē peri
re pmittit. Huic aūt fundamento siue radici
directe aduersat cupiditas: de q̄ scribit ad
Thim. Radix omniū maloꝝ est: cupiditas:
quam qdam appetētes errauerūt a fide. Ex
hac nempe radice cum annexa sibi superbia
vniuersa mala sibi originē fomentū ꝛ incre-
mentū suscipiūt. ppter qđ ciuitatis babylo-
nyce fundamentū ab Aug. esse perhibetur.
Omniū itaqꝫ bonoꝝ origo ꝛ noue ciuitatis
hierusalem fundamentū ꝛ fundator christus
iesus. qui in hoc apparuit vt diaboli dissol-
ueret opera. huius cupiditatis oppositū sum
mo debuit affectu complecti: exemplo osten
dere: ꝛ v̄bo pdicare. Et qm̄ cupiditatis vi-
ciū ꝛ inordinatio radicat in affectu mentis.
occasio vero ꝛ fomentū sumit a rebus extra
possessis. ideo necesse est ꝙ perfecta radicis
hui⁹ auulsio vtrūqꝫ respiciat. vt auaricie ru
biginosa affectio. ꝛ substātie terrene illecebro
sa possessio: tā spūaliter q̄ꝫ corpalit abdicen
tur. Un̄ sup illđ matth. dixit simon petr⁹ ad
iesum. ecce reliquimus oia: dicit Bern̄. Op
time ꝛ nō ad insipientiā tibi. Nam ꝛ mūd⁹
transit ꝛ ꝯcupiscētia eius. ꝛ relinqre hec ma
gis expedit q̄ꝫ ab eis derelinqui. Et hec fu-
giendaꝝ diuitiarum causa pcipua est: ꝙ aut
vix aut nūq̄ꝫ sine amore valeant possideri.
Si igit gemina hec abdicatio. mūdi. s. ꝛ con
cupiscentie eius q̄ etiā pauptas spūs dicitur:
ipsa est q̄ radix oīm maloꝝ pfecte amputat:
ꝛ babylonis fundamentū euertit: recta pōt
ratione concludi ꝙ perfectionis euāgelice p
quā christo ꝯfiguramur ꝛ ꝯplantamur ꝛ ha
bitaculū ei⁹ efficimur: ipsa pauptas spūs sꝫ
qndam analogiā ꝛ coherētiā ad predicta ra
dix est ꝛ fundamentū. Propter qđ ꝛ christ⁹
cū ad pfectōem discipulos informaret i mon
te: tanq̄ꝫ noue hierl'em descendentis de celo
fundamenta pfectōis videlicet euangelice li-
mina in montib⁹ sanctis. montibus. s. aplicis
collocans. inter ceteraꝝ v̄tutū gloriosa preco
nia a sancte pauptatis excellētia sumit initiū
dicēs. Beati paupes spū: qm̄ ipsoꝝ ē regnū
celoꝝ. Dehinc tribuēs de perfectōis aggres
sione ꝯsiliū. primū ad hanc suo inuitat exēplo
dicēs. Si vis pfectus eē vade ꝛ vēde oia q̄
habes ꝛ da paupibus: ꝛ veni sequere me.
Quē locum tractans Hiero. ad demetria-
dem ait. Apostolici fastigij est perfecteqꝫ v̄-
tutis: oia vēdere ꝛ paupib⁹ distribuer. ꝛ sic
leuē atqꝫ expeditū cū xp̄o ad celestia subuola
re. ¶ Cū āt circa bonoꝝ tpaliū possessionē
duo ꝯsiderar ꝯtigat. dñiūz. s. ꝛ vsū. sitqꝫ vsus
necessario ānex⁹ vite pn̄ti. euāgelice paup
tatis ē possessiōes terrenas q̄ntū ad dñium ꝛ
ppietatē derelinqre. vsūz v̄o nō oīo reijcer̄
sꝫ artare. iuxta illđ qđ dic̄ apl's. Habētes ali
mēta ꝛ qb⁹ tegamur his ꝯtēti simus. Ex his
pt colligi paupertatꝫ euāgelice rō. s. ꝙ ipsa sit
virtus temporaliū abdicatiua bonorum. qua
quis nil ppriū habēs: sustētatur de non suo.
Et qm̄ dupliciter ꝯtingit reꝝ temporaliū ab

dicare dominiū. dupliciť etiā sustētari de nō suo. ideo pauptatis euāgelice duplex est modus: duplexq; perfectio. Cum enim duplex sit rerū dñium. s. priuatū & cōe. vnū qdem spectans ad derterminatā psonā. alterū ve o ad determinatū collegiū. & primū abdicari possit retento: scdo possit etiā secunda abdicari cū primo. duplex erit fm hunc duplicem modū pauptatis pfecta pfessio. Una videlicet qua qs tpaliū oīm priuato seu psonali abdicato dñio: sustentať de nō suo. idest nō sibi ppio. cōmuni tñ iure cū alijs participato & siľ possesso. Alia vero: qua quis oīum rerū abdicato dominio tā in ppio q; in cōmuni: sustētatur de nō suo. idest nō sibi ppio sed alieno. pie tñ & iuste ab alio sibi p sustētatōe collato. Prime pauptatis forma pcessit i turba credentiū. de qua in actibus diciť. Multitudinis credētiū erat cor vnū & aīa vna. nec qsq; eorū que possidebat aliqd suū esse dicebat: sed erāt illis oīa cōmunia: Qué scripture locū tractās. Hiero. ad demetriadé dicit. In actibus aploꝝ qñ dñi nři iesu christi calebat cruor & feruebat recēs in credentibus fides: vendebāt oēs possessiones suas: & pcia eorū ad aploꝝ pijciebāt pedes. vt oñderent pecunias esse calcādas. & dabať singulis put op9 erat. Hinc etiā tradita fuit forma monastice seu cenobitice vite. iuxta qđ glo. bede dicit ibidé. Qui ita viuūt vt sint eis omnia cōmunia: iō cenobite vocanť. Que vita tanto felicior est q̄nto statū futuri seculi imitatur vbi sunt oīa coīa. Scđe aūt pauptatis exéplar & forma in vita pcessit aploꝝ. quā perfectionis mgř christ9 eisdé instituit qñ ipsos ad pdicādū misit. sicut legiť in mattheo. Nolite inqt possidere aurū neq; argentū: neq; pecuniā in zonis vřis. nō perā in via: neq; duas tunicas: neq; calciamēta neq; vgam. Dignus est. n. oparius cibo suo. Ubi glo. Propemodū necessaria vite amputatat. ne vľ curent de crastino qui docēt oīa regi a deo. nec ipa necessaria nec cellariū seculū vehāt. nihil pter vestimentum: nec etiā numisma. In his igitur vbis dñs apostolis & pdicatorib9 veritatis: extreme ac penuriose pauptatis formā suandā imponit. q̄ntū ad carentiā nō solum possessionū: s; etiā pecuniaꝝ & alioꝝ mobiliū: qbus sustentari vel cōmuniri solet cōmunis hoīum vita. vt tanq; veri paupes in sūma rerum constituti penuria carerent pecunijs: alimenta nō ferrent: simplici vestitu contenti essent: & sine calciamentis incederét. vt sic paupertatem altissimam actu & habitu q̄si quoddam perfectionis insigne preferrent.

Hanc paupertatis normam tanq; speciali prerogatiua perfectā: & christus in seipo suauit: & apostolis seruandā instituit. & his qui eorū cupiunt imitari vestigia cōsulendo suasit. Q; enim christus illam seruauerit oñdit Chris. sup Matth. ome. xxij. Ne possideatis inqt auꝝ neq; argentū neq; peram in via. Quia enim per opera ostendit ea tunc iam legislationem que est a vbis validioré inducit. qñ & facile susceptibilis sermo factus est opibus suis prius. certificatus. Ubi igiť oñdit p opa. Audi eū dicēté. Filius hois nō h; vbi caput suum reclinet. Neq; i hoc sufficit solo: sed & discipulis tribuit hanc apodixin. Hec verba chrysostomi. Glo. etiam sup illud mat. Uulpes foueas habét &c. Quid me ppter lucra seculi vis seq: cum ita sim paup vt nec hospitiolum qđ meū sit habeā. Q; si forte qs dicat christum nō propriū habuisse hospitium sed cōmune: obuiat idé chrys. i smone de pditōe iude. Quos inqt preciosoꝝ marmorū pompa delectat: cognoscāt christū oīm dñm q locum i quo caput reclinaret non habuit. Et ideo discipuli ipsum interrogāt. & dicunt. Ubi vis paremus cōmedere pascha. Sed si christus habuisset domiciliū cōmune: illud discipuli nō ignorassent. Sed etiā christus loco non caruisset: in quo caput reclinaret & pascha cōmederet. Colligiť ergo ex interrogatione discipuloꝝ & hospitij incertitudine q christus: domiciliū nō habuit nec ppriū nec cōmune. Artissimā quoq; dñi pauptaté dclarans Hiero. ad nepotianū ait. Turpe est añ

fores sacerdotis dñi crucifixi ⁊ pauperis: q
cibo quoqȝ vescebat alieno. lictores ꝯsulũ et
milites excubare. Fuit itaqȝ christus tanq̃
vere pauperimus alieno cibo sustentatus.
Hoc ipm Bern̄. in quodã sermone sup illõ
luce. cũ factus esset iesus annoꝝ. xij. apertiꝰ
dicit. Ut te dñe per oĩa nr̃e pauptati confor
mares: quasi vnꝰ in turba pauperũ stipẽ p
ostia mẽdicabas. Quis dabit me bucellarũ
illaꝝ mẽdicataꝝ participẽ fieri. ⁊ illius edu-
lij reliquijs saginari. Ansel. etiã in li. de sacra
mentis. Paup ita fuit christus vt veniens ĩ
mũdũ: nõ in sua sed in aliena domo nascere-
tur. ⁊ natus ꝓpter inopiã loci ĩ presepio bru
toꝝ animaliũ poneret: ⁊ viuens in mũdo nõ
haberet vbi caput suũ reclinaret: nec moriẽs
vnde nuditatẽ suã tegeret: nec mortuus vn-
de inuolueret: nec sepulchꝝ aut locum vbi
corpus mortuũ locaret. Ex his colligitur ꝙ
christus paup fuit in ortu: pauper in vite ꝓ-
gressu. pauper in termino. Sane vt hãc pau
pertatem amabilẽ redderet mundo paupri-
mã matrem elegit: paupertatis defectus vo
luntarie pertulit. ⁊ vt pauper ⁊ inops discal-
ciatus incessit. De paupertate nãqȝ mr̃is ip-
sius dicit Beda super marcũ: exponẽs euan
gelicũ illud. si quis mihi ministrat me seq̃tur.
Consideremus inquit qua via gradit: vt se-
qui mereamur. Ecce cũ dñs sit creator ange
lorũ: suscepturus naturã nostrã quã cõdidit:
in vterũ virginis venit. nasci tamen in h̃ mũ
do per diuites noluit parentes: pauperes ele
git. Unde ⁊ agnus q pro illo offeret defuit:
colũbarũ pullos ⁊ par turturũ ad sacrificiuȝ
mater inuenit. His concordat Chryso. super
matth. ome. viij. Pariens quidẽ filiũ virgo
confestim illũ in presepe declinauit. q: multis
conueniẽtibus ꝓpter descriptõem: non erat
domũ inuenire. Sed quid fuit qõ suasit ma
gos adorare. Nihil enim sensibilium magnũ
erat illic. sed presepe ⁊ tuguriũ: ⁊ mater pau
per: vt nudã magorũ videas phiam. Idem
quoqȝ in ome. epiphanie de magis loquẽs
sic dicit. Viderũt pãdochiũ tenebrosũ ⁊ sor
didum: magis aĩalibus q̃ hoĩbus aptum. in
quo nemo erat ꝯtentus secedere nisi itineris
necessitate coactus. matrẽqȝ eius vix tunicã
habentẽ vnã: nõ ad ornatũ corporis s; ad te-
gumentũ nuditatis ꝑficientẽ. Q, aũt paup-
rime vixerit. super illud marci. circũspectĩ oĩ
bus: glo. declarat dicẽs. Circũspectis oĩbꝰ si
quis eũ hospotio susciperet. Tante. n. paup-
tatis fuit: ⁊ ita nulli adulatus: vt in tanta vr-
be nullum inueniret hospitium. Super queȝ
etiã locũ Beda in origi. dicit. Intelligẽduȝ ẽ
ꝙ tante paupertatis dñs fuit: vt in vrbe ma
xima nullũ hospitẽ: nullã mansionem inueni
ret. sed ĩ agro paruulo apud lazarũ sororesqȝ
eius habitaret. Constans est igitur ꝙ christꝰ
nonsolũ hospitio: sed ⁊ precio quo illud eme
ret caruit. dum necessitate compulsus de vr
be exiuit. illo videlicet die quo eandem vrbẽ
tanq̃ rex asello vectus intrauit. Hocipm et
glo. super illud Joh̃. venit princeps mundi
huius ⁊ in me non habet quicq̃: expressius
asserit. Noluit dñs habere qõ perderet. pau
per erat: ne diabolꝰ haberet qõ auferret. S;
oẽ temporale siue cõmune siue ꝓpriũ: ⁊ au-
ferri põt ⁊ perdi. Tandẽ vt pauper discalci
atus incessit. iuxta qõ Hiero. ad eustochium
scribens ait. Discipuli sine calciamentorum
onere ⁊ vinculis pelliũ ad ꝑdicationem no-
ui euangelij destinant. ⁊ milites vestimentis
iesu sorte diuisis: caligas non habebãt quas
tollerent. Nec enim habere poterat dñs qõ
ꝓhibuerat in seruis. Calciamentis igit chri
stus vt pauprimus caruit: vestimentis vero
necessarijs carere non potuit. volens tamen
summe paupertatis nuditate vitã ꝯcludere:
nudus el git in cruce pendere. Quia ṽo ma
gister ⁊ dñs christus nõ ꝓpter se sed nr̃i cau
sa paupertatẽ assumpsit vt perfectionem no
bis exemplo mõstraret: ideo sacris apostol
tanq̃ sue sanctitatis imitatoribus perfectis
hanc extreme paupertatis formam seruãdaȝ
instituit. sicut legit in mattheo: marco: ⁊ luca
Qõ quãq̃ ex ipso textu sit certum ⁊ euidẽs.
ad omnem tamen dubietatis scrupulũ amo-

uendum: sanctoꝝ auctoritatibus confirmet. Nam sup illud matth. Nolite possidere aurum ⁊c̃. dicit Chryso. Multa per hoc vnū emēdabat. primū quidē nō suspectos faciēs apostolos. secundo aūt ab omni eos eruens sollicitudine: vt vacatōem oēm tribuant sermoni. tertio docens eos suā virtutē: hoc nēpe eis ⁊ postea dicit. Nunquid aliquid defuit vobis: qñ misi vos nudos ⁊ discalciatos sine sacculo. Et infra. Orbi terraruꝫ doctores erat missurus: propter qḋ ⁊ angelos eos ex hominibus vt vita dicam constituit. ab omni absoluēs vite huius sollicitudine. Et post. Intende q̃liter omnibus eos denudans: oia eis dedit: pmittens in domibus eoꝝ qui docent manere: ⁊ nihil habentes introire. Si autem in aliena patria existentes: ⁊ apḋ ignotos abeuntes: nihil amplius oportet petere quotidiano cibo: multo magis domi manentes. Hucusqꝫ chryſ. Idē quoqꝫ ome. vlti. super matth. Si bonū esset auꝝ hr̃e: h vtiqꝫ ḋ disset apostolis christus: qui ieffabilia eis tribuit dona. nunc aūt nō solū nō dedit: sed etiā habere prohibuit. Iōqꝫ petrus nō solum nō verecundat: sed etiam decorat in paupertate dicens. Argentū ⁊ auꝝ nō est mihi. Sup prefatum etiā matthei locū Rabanus in ori ginali sic dicit. Cōsequenter h precepit euangelizatoribus veritatis. quibus ante dixerat. gratis accepistis gratis date. Si enim sic p̄dicant vt preciū nō accipiant. supflua est auri ⁊ argenti numorūqꝫ possessio. Nā si habuissent aurum vel argentū. viderent non causa hominū salutis. sꝫ lucri causa p̄dicare. Idēqꝫ subiungit. Qui diuitias detruncauerat: ppe modum necessaria vite amputat. vt apostoli doctores vere religionis. q docebāt oia gubernari ꝓuidentia diuina: seip̄os ostenderēt nihil cogitare de crastino. Ex hoc p̄cepto arguit ph̃os q vulgo appellant batroperite: ꝙ ꝯtemptores seculi existentes. ⁊ oia pro nihilo ducentes: cellariū secū vehant. His etiā Beda super marcū ꝯsonat dicēs. Precepit eis ne quid tollerent in via nisi virgam tm̄. Tanta inquit predicatori debet esse fiducia i deo. vt presentis vite sumptus q̃uis non ꝓuideat: tamen sibi eos non deesse certissime sciat. ne dū mēs eius occupat ad temporalia minus alijs ꝓuideat eterna. Idē paulo post subdit. Illa apostolis loquebat vt securi non possiderēt nec portarent huic vite necessaria nec magna nec mima. ideo posuit nisi virgā. ostendens a fidelibus omnia deberi ministris suis nulla supflua querentibus. His concordat Ambro. super illud luce. nihil tuleritis in via. nec virgā: nec perā: nec panē: nec pecuniā. Qualis debeat esse qui euangelizat regnū dei. preceptis euangelicis designat. vt sine virga: sine pera: sine calciamēto. i. subsidij secularis adminiculū non requirens. fideiqꝫ totus putet sibi quo minus ea requirit magis posse suppetere. Ad qḋ etiā fac̃ qḋ ab eodē dicitur super illud luc̃. Nolite portare sacculum neqꝫ perā. Si ꝓhibemur possidere aurum: qd eripe. Petrus apostolus prim⁹ dominice executor lnie oñdens nō in vacuū effusa dñi mādata. cū posceret a paupere vt ei pecunie aliqd largiret: ait. argentū atqꝫ auꝝ nō habeo. Tamen non tam in hoc gloriatur Petrus: ꝙ aurum ⁊ argentum non habeat: q̃ꝫ ꝙ seruet domini mandatum: qui precepit. nolite possidere aurum. Hoc est dicere. Vides me christi discipulum: ⁊ aurum a me reqris. Aliud nobis multo p̄ciosius auro donauit. His verbis ambrosij Aug⁹ concordat i li. de mirabilibus sacre scripture: sic dicens. In excusatōe elemosyne ⁊ pauptatis ꝓfessiōe petrus palytico dixit. surge ⁊ ambula. illud mgr̃i p̄ceptū seruās: nolite possidere aurū neqꝫ argentū. Qui. n. de iniquo māmona expedit⁹ fuerat: ꝟbo imperij morbo ligatū cito soluebat. Hoc ip̄m Bern̄. ad eugeniū in li. ꝯsiderationū. ij. ꝯfirmat. Nec locus inquit ocio: vbi sedula viget sollicitudo oīum ecclesiarū. Nā quid aliud dimisit tibi sanct⁹ apostolus. Qḋ habeo inqt h tibi do. Quid illud. Vnū scio. Neqꝫ aurū neqꝫ argentū. cū ipse dicat. Argentū ⁊ aurū nō est mihi. Et i-

ſra. Eſto vt alia quacūqꝫ ratione hec tibi vē
dices:ſed non apoſtolico iure. Nec enim ille
tibi dare potuit quod nō habuit. Idipm hie
rony. ad ebidiā dicit expreſſius. Apoſtoli to
to orbe terrarꝫ pegrini: nō es in zona. nō vir
gam in manu: nō caligas habuere in pedibꝰ
Chryſ. tandē de laudibus pauli. Paulus i
quit pecuniā nō poſſedit. Nam ipſe ħ teſta
tur. Vſqꝫ in hanc inquit horā ⁊ eſurimus ⁊
ſitimus: ⁊ nudi ſumus. ⁊ colaphis cedimur.
Et qd dico pecuniā. cū ille neceſſariū ſepe ñ
haberet cibum: nec quo ſe circūdaret indu
mentū. Ex his oībus aperte colligitur: pſcri
ptam pauptatis formā: qua nihil poſſidetur:
⁊ in ſumma rerꝫ penuria viuit: apoſtolis fu
iſſe preceptā ⁊ ab eiſdē ſuatā. Qꝫ aūt ipoꝝ
īmo chriſti veſtigia ſequi volentibus ꝯſulat
ab ipo: aperte clareſcit ex conſilio qđ dedit
adoleſcenti. ſicut legit in matth. Si vis pfe
ctus eſſe vade ⁊ vende oīa que poſſides: et
da paupibus: ⁊ veni ſequere me. Qđ expo
nens rabanus ait. In poteſtate nr̄a eſt vtruꝫ
velimus eſſe pfecti. m̄ quicunqꝫ pfectus eſſe
voluerit debet vēdere q̄ habet. ⁊ nō ex par
te vendere: ſicut ananias ⁊ ſaphira. ſed totū:
⁊ ſic pparare ſibi theſaurꝫ in regno celorꝫ.
Nec hoc ad pfectōem ſufficit: niſi ſaluatorē
ſequatur. Cōſtat aūt ꝙ chriſtus in ſumma re
rū penuria vixit. Idē paulo poſterius. Inter
pecunias hr̄e: ⁊ pecunias amare nōnulla di
ſtantia eſt. Multi enim habētes non amant,
multi nō habentes amāt. Itē alij ⁊ habent ⁊
amant. alij nec habere nec amare ſe diuitias
ſeculi gaudent. quorꝫ tutior ſtatus eſt cū apo
ſtolo dicentem. Nobis crucifixus eſt mūdꝰ:
⁊ nos mūdo. In his Rabanus expreſſe inſi
nuat opus pfectōis eſſe. magiſqꝫ ſecurum: ⁊
chriſto crucifixo conforme: in carētia rerum
⁊ pecuniarꝫ viuere in extrema paupertate.
Hocipm ⁊ apoſtolus ad Chorin. pſuadet.
Scitis inquit grāꝫ dn̄i noſtri ieſu chri: qm̄ p
pter vos egenus factꝰ eſt cū diues eſſet: vt il
lius inopia vos diuites eſſetis. Et in hoc cō
ſilium do. Super quo augꝰ in ori. Factus eſt

inquit egenus intantum: vt nō haberet qđ ha
bent vulpes. Et in hoc ꝯſiliū do. ſubauditur
vt eius paupertatē imitemini. Idē quoqꝫ in
libro de bono ꝯiugali. Nō ideo malū eſt iu
ſtum aut pphetā in domo ſua ſuſcipe. qꝛ nec
domū habere debet. vt qđ melius eſt faciat
qui vult ad perfectū chriſtum ſequi. In quo
augꝰ aperte declarat: ꝙ alieno ſuſcipi tecto:
ei maxime cōpetit qui perfecte chr ſtū imita
ri cupit. Huic conſonat quod dicit Chryſo.
ſuper Ioħ. omel. xix. Omnia agamus per
que chriſtū imitemur. Quid igitur chriſtus
ait. Vulpes foueas habent. ⁊ volucres celi
nidos. filius aūt hoīs nō habet vbi caput re
clinet. Idem ſuper matth. ome. ix. Si ab ho
nore quidē in inferioribus eſt palacijs pecu
nie nos expulerint: cōtemptibiles erunt. celo
rum aūt rege per ſingulos dies clamante et
dicente. quia difficile eſt cum illis celum ītra
re. nō proijciemus oīa. ⁊ non deſiſtemus ab
omnibus rebus. vt cū libera facie regnum ī
grediamur. His concordat Hiero. ad elio
dorꝫ. Nolo te huius peregrinationis deter
reat difficultas. qui in chriſtuꝫ credis ⁊ eius
crede ſermonibus. Primū querite regnum
dei: ⁊ hec omnia adijcientur vobis. Nō pe
ra tibi ſumenda: nō virga. aſatin diues eſt q
cum chriſto pauper eſt. Idem ad ruſticū mo
nachū. Si habes ſubſtantiā vende ⁊ da pau
peribus. ſi nō habes grandi onere liberatꝰ
es: nudū chriſtū nudus ſequere. Durꝫ gran
de: difficile: ſed magna ſunt premia. Conſtat
autem ꝙ duricia ⁊ difficultas non eſt: cū p
prietas rerū ꝯtemnitur: niſi penuria comite
tur. Ad hocipm ſpectat qđ dicit Grego. na
zanzenus in apologia ſua. lib. ij. Sed paup
tatem inquit ⁊ penuriam exprobrabunt. Iſte
ſunt diuitie mee. Iſta me non ſolum glorian
tem: ſed etiam arrogantem facit. Videor. n.
mihi hoc audire ab inimicis. qꝛ veſtigijs illiꝰ
incedā: q pp̄ter nos paup factus eſt cū diues
eſſet. atqꝫ vtinā exuere poſſem me iſtis pāni
culis qbus circūdari videor: vt nudus effu
gerē ſpinas ſeculi: q̄ retinēt ⁊ reuocāt pgen

tes ad deum. Hec scťus. His consonat quod dicit Bern̄. Habet in euangelio: ⁊ pfectionis consiliū ⁊ remediū ifirmitatꝫ. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra. Hoc pfectio est. Siquidem filius hoīs vbi caput reclinaret non hēbat: Petro ⁊ Johāni nec aurū nec argentū erat. Paulus simplici victu ⁊ vestitu cōtentus: hecipsa labore manuū acquirebat. Sed nō omnes capiūt verbū hoc sicut nec consilium castitatis. Hucusqꝫ bern̄. Gēnadius quoqꝫ de eccl'iasticis dogmatibꝰ. Bonū est inquit facultates cū dispensatione pauperibꝰ erogare. sed melius est pro intentione seq̄ndi dominū simul donare: ⁊ absolutū sollicitudīe egē cū christo. Sed qui habet vnde sustentet. s. in cōmuni: non proprie dicitur egē. nam de illis quibꝰ erant oīa cōmunia in actibꝰ dr̄. nec erat quisqꝫ egēs īter eos. Postremo vt clare nobis innotescat que sit abrenūciatōis forma perfectior: attendēdum est qd̄ dicit Beda super illud Marci. relictꝫ omnibꝰ secutus est eū. Perfectā nobis abrenunciationis formam tribuit: dū nō solū lucra reliquit vectigaliū: sed ⁊ pericula cōtempsit. Tanta enī cupiditate sequēdi dn̄m ductus est: vt nullo prorsus huius vite respectu vel cogitationē sibimet reseruauerit. Per hec sacroꝝ doctoꝝ testimonia tam manifesta q̄ꝫ certa: ⁊ alia plurima: que causa breuitatis vitande resecent ad presens: irrefragabili pōt rōne cōcludi: q̄ christū ⁊ apl'os imitari non solum quo ad abdicationē proprietatū: verū etiam quo ad extremam ꝑaliū reꝝ penuriaꝫ q̄ consistit in carentia possessionū ⁊ pecuniarum. non solū est licitū: sed ⁊ laudabile ⁊ perfectū. Non tn̄ ex hoc dꝫ vel potest īferri: q̄ abdicatis reꝝ proprietatibꝰ: possidē aliquid in cōmuni sit īperfectū. q: sicut perfecte castitatis diuersi sunt modi: quoꝝ varijs prerogatiuis sancta mater ecclesia tanq̄ꝫ ornamentorū varietate decorat. sic ⁊ in modis perfecte paupertatis intelligendum est: q̄ꝫq̄ꝫ non sit per omnia simile hincinde: sicut diligenter consideranti est euidens.

Is aūt non obstat ꝑ allegatoꝝ vita
h sanctoꝝ qui cōmunia possederūt. q̄
si nō debuerūt aliter docē q̄ꝫ viuē. q: mos esse solet pijs doctoribus: vt eas virtutū prerogatiuas q̄bus carere se vident. in alijs mirent ⁊ predicent. sic Hiero. ad pāmachiū scribens. virginitatē inq̄t in celo pfero: non q: habeo: sꝫ magis miror q̄ non habeo. Ingenua enī ⁊ ꝟecūda confessio est: quo ipse careas in alijs ꝑdicare. Nunq̄d q: graui corpe terre hereo: auiū ñ miror volatꝰ. Hec Hiero. Cui etiā Chry. ꝯsonat ome. viij. super Matth. q̄ egyptios monachos laudās ait. Nunc veniens in herenū egypti: padiso hanc meliorem videbis effectā. Etenī est videre vbiqꝫ regionis illius christi exercitū ⁊ regalem gregē: ⁊ superioꝝ virtutū vrbanitatem. Existentia enī oīa exuti ⁊ mundo oīno crucifixi. Et vltra. rursus procedūt corporis operatōe ad indigentiaꝫ cibū sumentes. Neqꝫ enī q̄m ieiunant ⁊ vigilāt vacare per dieꝫ dignū estimant: sed noctes q̄dēꝫ sacris hymnis ⁊ vigilijs: dies in orationibꝰ ⁊ manū operationibꝰ consumūt: aplicū imitantes zelum. Verecūdemur igit oēs ⁊ diuites ⁊ inopes. cum illi nil penitus habentes nisi corpus: ⁊ manus suas cogant ⁊ litigent impensas hinc indigentibus inuenire. nos autem decē milibus itus recōditis: neqꝫ superflua ad hoc tāgimus. Hec chry o. Qui vt doctor sanctus ⁊ verax: quasi ad sui ⁊ alioꝝ sibi similiū verecundiam: pauptatis excellentiā in monachis egypti cōmendat. Simile per oīa sacer dicit Ambro. omel. xvi. super gene. Christus ait dn̄s noster sacerdotibꝰ quid ꝑcepit audiamꝰ. Qui non renūciauerit oībꝰ que possidet: nō potest meus esse discipulus. Cōtremisco hec dicens. Meus enī primo omn ū: meus inquā ipse accusator existo: meas ꝯdēnatōes loquor. Negat christus suū eē discipulū quem viderit aliq̄d possidētē. ⁊ cū q̄ nō renunciat omnibꝰ que possidet. Et quid agimus. Quō hec aut ipsi legimus: aut populis exponimꝰ. qui non solū non renūciamus his que possi

[...]iemus: sed acquirẽ volum⁹ ea q̃ nunq̃ ha-
buimus anteq̃ venirem⁹ ad christũ. Nun-
qd nã q: nos redarguit ꝯsciẽtia: legẽ non ꝑ-
ferre que scripta sunt possum⁹. Nolo dupli-
cati criminis esse reus. confiteor ꝛ palam au
diente populo confiteor hec scripta esse. etiã
si nondum implesse me noui. Sed ex hoc sal
tim cõmoniti festinemus implere: festinem⁹
transire a sacerdotibus pharaonis: quibus
terrena possessio est. ad sacerdotes domini q
bus in terra pars nõ est: quibus portio dñs
est. Talis enim erat ille qui dicebat. Tanq̃
egentes multos autem locupletantes: vt ni-
hil habentes: ꝛ omnia possidentes. Paulus
hic est qui in talibus gloriaꝛ. His sacri docto
ris veracibus ꝛ humilibus verbis: nihil ex-
pressius ad propositum dici potest. Et beat⁹
papa Gregorius. iij. dyalogoꝝ viri mirabi-
lis Isaac vitam describens ait. Seru⁹ omni
potentis dñi egressus vrbem non longe de-
sertum locum repperit. ibiq̃ sibi humile ha-
bitaculum construxit. ad quod dum multi ꝑ-
gerent exemplo illius eterne vite desiderio
accendi ceperunt. atq̃ sub eius magisterio in
omnipotentis dñi se seruitium dederunt. Cũ
q̃ ei crebro discipuli imminerent: vt pro vsu
monasterij possessiones q̃ offerebanꝛ accipe
ret. vt sollicit⁹ sue paupertatis custos fortem
sententiam tenebat dicẽs. Monach⁹ q̃ i ter
ra possessionẽ q̃rit: monachus nõ est. Sicq̃
metuebat pauptatis sue securitatem perdere.
sicut auari solent diuites perituras diuitias
custodire. Hec Grego. Qui cũ monachus ꝛ
ipse in monasterio qd̃ possessionib⁹ dotaue-
rat vitã duxisset. cõmunes tñ possessiões re
cusantem miraꝛ ꝛ laudat. Ac ꝑ hoc ipie ꝓsũ-
ptõis eẽ conuinciꝛ: virtutẽ non habitã sper
nere. vt q: docentis vita extreme paupertati
non per oia ꝯsonat: ipsi⁹ doctrina paupeꝝ ꝑ
fectõi repugnãdo ꝯdicat. Nequaq̃ igiꝛ a ꝓ
dictis discordat illud Aug. verbũ: quo ꝯ ada
mantiũ manicheũ prefatũ de paupertatis for
ma mandatũ datum aplĩs: dicit spũaliter eẽ
perscrutandũ. vel vt alibi diẽ permissiue in-
telligendũ. Nam cũ marc⁹ dicat expsse q̃ ꝓ
cepit eis ne quid tollerẽt in via. ꝛ ipse cũ alijs
expositorib⁹: sicut ex premissis claret intelli-
gendũ ad litteram doceat. si hoc simpliciter
alibi negaret: ꝛ euangelice veritatis ꝛ sctõꝝ
doctrine: simul ac sue aperte ꝯdiceret siue ꝯ-
iret. Qd̃ de tanto dici doctore: pie catholico
rũ aures abhorrent. Attendendũ est ergo
q̃ cũ apli fuerint primi fundatores religiõis
christiane. ꝛ ꝓfessores ꝑfectõis excelse: ꝓfesso
res inq̃ ꝛ sicut priuate persone: ꝛ sicut exem
plaria quedam: predicta dñi verba intellige-
re possumus eis esse dicta: tanq̃ fundatori-
bus christiane religiõis. ꝛ sic intelliguntꝛ extẽ
di ad oẽs. sed nõ oẽs christiani artanꝛ vt hãc
vite regulam teneant: sicͭ manichei falso dog
matizant. Ideo ꝯ ipsos loquens hereticoꝝ
malleus Aug. ostendit q̃ hec verba spũaliꝛ
intelligenda sunt: si sic accipianꝛ tanq̃ oibus
sint precepta. Possum⁹ etiam intelligẽ ꝓdi-
cta verba dicta fuisse aplĩs tanq̃ exemplari
bus ꝑfectõis. ꝛ sic intelliguntꝛ ꝑ moduꝫ consi
lij. qd̃ de se non obligat nisi eos q̃ hanc viuẽ
di formam volũtarie profitenꝛ ꝛ vouẽt. In-
telligẽ possumus insup dicta fuisse aplĩs sicut
certis ꝑsonis: primisq̃ ꝓdicatoribus euange
lice legis. ꝛ sic cũ duo insinuenꝛ in ꝟbis illis
scꝫ abdicatio tpaliũ: ꝛ receptio stipendiorum
primũ intelligiꝛ fuisse ꝓceptum. sicͭ dicit tex. ꝛ
glo. Unde beda. Missis ad predicanduꝫ di
scipulis: ne quid tollerẽt in via precepit. Se-
cundũ autẽ non fuisse ꝓceptũ: sed concessum
siue permissum. Uñ glo. sup illud luce. In ea
dem domo manete ꝛc. Qui saccum ꝛ peraꝫ
prohibuit: sumpt⁹ ex ꝓdicatõe concedit. Et ra
banus super Matth. Claret aũt hoc domi
num non ita ꝓcepisse: tanq̃ euangeliste viuꝛ
aliunde non debeãt q̃ eis ꝓbẽtibus qb⁹ an-
nunciant euangeliũ. alioq̃n ꝯtra hoc ꝓceptuꝫ
fecit aplus. qui victum de manuũ suarum la
boribus transigebat. sꝫ potestatẽ dedisse: in
qua scirẽt ista sibi dari. Cum autem potestas
daꝛ: licet cuiq̃ non vti: ꝛ tanq̃ de iure suo ce
dere. Hec rabanus. Ex his colligitur mani-

feste: q̄ p̄dicta dñi v̄ba iuxta consideratiões
premissas intelligi possunt: ꝛ spūaliter: ꝛ ad
litteram. vt consulta ꝛ vt p̄cepta: ꝛ p̄missa. p
pter q̄d omnis contrarietatis calūnia de me
dio tollitur. si multiformis huius acceptiõis
intelligentia sane capiat. His etiam non ob-
sistit illud Hierony. ad nepotianū: vbi dicit.
q̄ viuens de decimis ꝛ altaris oblatione su-
stentatus: nudam crucē nudus sequit: tanq̄z
p̄fecte paupertatis summa consistat in viuen
do de decimis ꝛ oblatiõib⁹. sicut sacerdotes
ꝛ clerici viuūt. Est enim multiplex gradus ꝛ
differētia nuditatis. Alia quidem est cordis.
Alia cordis ꝛ corporis. Nuditas cordis est
per expoliationez spūs ab omni p̄uerso affe
ctu auaricie ꝛ cupiditatis. Et de hac Grego.
in omel. Nudi cum nudo luctari debemus.
q̄ si vestitus quisq̄z cū nudo luctatur, citius
ad terram deijcitur: q̄ habet vnde teneatur.
hoc quidem intelligit generaliter dictū om-
nib⁹ christianis. Nuditas aūt corporis ꝛ cor
dis triplicem habet gradū. Nam quedaz est
magna: que attendit in abiectione oĩs super
fluitatis ꝛ proprietarie possessionis. Et hec
q̄nq̄z non sit de necessitate: est tñ de cōgruen
tia status ordinis clericalis. Et de hac Hiero
ny. ad nepotianum. Si autem ego pars do-
mini sum ꝛ funiculus hereditatis eius: nec ac
cipio partez inter ceteras tribus. sed quasi le
uita ꝛ sacerdos viuo de decimis. ꝛ altari de
seruiens: altaris oblatione sustentor. Habēs
victum ꝛ vestitum his contentus ero: ꝛ nu-
dam crucem nudus sequar. Est ꝛ alia nudi-
tas maior: que non solum consistit in his. ve-
rumetiam in abdicatione potestatis possidē-
di propriū: ꝛ abnegatione proprie voluntat̄.
Et hec competit regularibus ꝛ cenobitis.
De q̄ Hiero. ad eliodoꝝ. Nolo p̄stinaꝝ ne
cessitudinū recorderis. nudos amat herem⁹.
Nudos intelligit non solū a facultatum ap-
propriatione: verūetiam a propria voluntate.
iuxta illud Bernar. de colloquio symonis ꝛ
iesu. Age ergo ꝛ qui relinq̄re oĩa disponis.
te quoq̄z inter relinquēda numerare memē-
to. imo vero maxime ꝛ principaliter abnega
temetipsum: si deliberas sequi ipsum qui exi
naniuit propter te semetipsuz. Est ꝛ tertia nu
ditas q̄ consistit in his q̄ predicta sunt. ꝛ insup
in abdicatione omnis transitorie facultatis:
cū penuria ꝛ indigentia oportune sustentatio
nis. ꝛ hec competit ap̄lis ꝛ apostolicis viris.
Et de hac sup illud Matth. qui potum de-
derit vni ex minimis istis calicem aque frigide
tm̄ in nomine discipuli: non p̄det mercedem
suam. glo. minimi sunt q̄ nihil penitus habēt
in hoc mundo. Tales fuerunt ap̄li. Vñ Hie
rony. ad exuperantium ait. Nemo apostolis
paupior fuit: ꝛ nemo tantū pro dño dereliq̄t.
Vidua illa in euangelio paupercula que duo
minuta misit in gazophilacium cūctis prefer
tur diuitib⁹. q̄ totum q̄d habuit dedit. Hec
Hiero. Si igit hec vidua iuxta testimonium
dñi totum dando: nihil sibi reseruauit: in ex-
trema se nuditate constituit. Ad hanc nudita
tem aspirabat illa nobilis vidua paula. de q̄
Hiero. in laudez ipsius. Hoc habuit voti vt
mendicans ipsa moreret. ꝛ vnum numū non
dimitteret filie: ꝛ in funere suo aliena syndo-
ne inuolueret. Eiusdem quoq̄z felicem de-
scribens obitum ait. Testis est iesus: ne vnūz
quidē numū ab ea derelictū. Quid hac v̄tu
te mirabilius: feminam nobilissime familie:
magnis quondam opib⁹: tāta fide omnia vl̄
dilargitam: vt ad egestatem vltimā perueni-
ret. Jactent alij pecunias in corbonam funa-
libusq̄z aureis dona pēdentia. nemo plus de
dit pauperibus q̄z q̄ sibi nihil reliquit Hec
Hierony. Qui ad hanc nuditatē tanq̄z sum
me p̄fectam hortat ebidiam in ep̄la: quā ad
eam scribēs ait. Vis esse p̄fecta. ꝛ in p̄mo sta
re fastigio dignitatis: fac q̄d fecerunt aposto
li: vende oĩa q̄ habes ꝛ da paupibus: ꝛ seq̄-
re saluatorē. ꝛ nudā solāq̄z crucē nuda seq̄ris
ꝛ sola. In his manifestius asserit q̄ ea paup
tas ad perfectõis attingit fastigiū: qua q̄s ex-
pressius ꝛ conformi⁹ nuditatē crucisample-
ctit: ꝛ nudum crucifixū imitat. Illud autem
Grego. v̄bū quo dicit cēsum nō ēē in culpa

sed affectū:nequaq̄ȝ est pmissis cōtrariū si re
cte intelligat. Si quis eni hoc sentiat q̄ cen-
sus in culpa sit causaliter vel formaliter: cum
manicheo errat. ⁊ hoc Grego. reprobat. Si
quis autem intelligat censum esse culpe occa
sionem: a sententia veritatis non deuiat. cuȝ ⁊
ipsa veritas dicat in Marco. Quam diffici
le q pecunias habent in regnū dei introibūt
Nullo eni modo pecunia impedimentū dif
ficultatis dei regnum intrare volentib⁹ pre-
stat: nisi q: vel est occasio inclinationis ad ma
lum: vel distractionis a bono. Hoc sanctoruȝ
testimonijs clare monstrat. Q, enim diuitie
habentib⁹ ipsas occasio sint cupiditatis. in li
bro de officijs dicit Ambro. Feralis inquit
auaricia: illecebrosa pecunia. que habētes cō
taminat: non habentes non iuuat. Esto tamē
vt aliquando iuuet pecunia inferiorem ⁊ ip-
sum desiderantem: quid ad alios. si sit ille co-
piosior qui habet. nunq̄d idcirco honestior:
quia habet quo plerūq̄ȝ honestas amittitur.
Cui Bernardus concordat de colloquio sy
monis ⁊ iesu. Hec fugiendarum diuitiarum
precipua causa est. q: vix aut nunq̄ȝ sine amo
re valeant possideri. Limosa siquidem ⁊ glu
tinosa nimis non solūmodo exterior: verum
etiam interior nostra substantia videtur: ⁊ fa-
cile cor humanum omnibus que frequentat
adheret. His consonat Augusti. super psal.
cxxij. dicens. Non sunt iste vere diuitie: sed
mendicitas. quia quanto magis abundant:
tanto magis crescit inopia auaricie. Nō sunt
vere diuitie que plus augent cupiditatem ei
qui eas possidet. Q, autem sint occasio va-
nitatis ⁊ superbie Augustinus de lapsu mū-
di. In diuitijs nil tam cauendum est: q̄ȝ sup-
bie morbus. Qui enim non habet diuitias:
non habet amplissimas facultates: non ha-
bet vnde se extollat. Idem de verbis domi-
ni. Nihil est quod sic generent diuitie quo-
modo superbiam omne granum: omne ger
men habet vermē suum. Vermis diuitiarū
superbia est Q, vero sint occasio distractio
nis: manifeste isinuat Gre. i. mora. Solet igt
rerū abūdātia tāto a timore diuino mētē soluē
q̄to hāc exigit diuersa cogitare. Nā dū fo-
ris p multa spargit: stare i itimis fixa phibet.
Idem in omel. super illud Luce. exijt qui se-
minat ⁊c. Si nos inquit vobis semen ver-
bum: agrum mundum: volucres demonia:
spinas diuitias significare diceremus: ad cre
dendum nobis mens vestra forsitan dubita-
ret. Unde ⁊ idem dominus per semetipsum
est dignatus exponē que dicebat. Quis eniȝ
vnq̄ȝ mihi crederet si spinas diuitias inter-
pretari voluissem: maxime cum ille pungant
iste delectent: ⁊ tamen spine sunt. q: cogitatio
num suarum pūctionib⁹ mentem lacerant. ⁊
cū vsq̄ȝ ad pctm̄ pertrahūt: quasi iflicto vul-
nere cruentant. Si quis igit premissa diligē-
ter attendat: indubitanter aduertet. q̄ q̄ȝuis
census formaliter seu causaliter non sit in cul
pa. est tamē frequēs occasio culpe: distrahē
do a bonis ⁊ inclinando ad mala. Propter
qd̄ opes a saluatore spinis comparant: ⁊ ab
Ambrosio illecebrose dicunt. Nam sicut ex
premissis apparet: cū vim rōnalem distrahāt
irascibilem extollant. ⁊ ɔcupiscibilē nr̄am illi
ciant: non solū sunt illecebris sed ⁊ periculis
plene. Unde Aug. de lapsu mundi. Diuitie
ipse quas putaȝ plenas esse delitiaruȝ: plenio
res sunt periculorum. Cū itaq̄ȝ pfectionis sit
non solū peccata vitare: verūetiam peccatoꝝ
occasiones ⁊ bonoꝝ impedimenta ad plenū
succindē. dicente Grego. in mora. q̄ solus il-
le in illicita non cadit: qui se a licitis caute re-
stringit: liquido claret: q̄ q̄ȝuis possessiōes ⁊
pecunias hr̄e de se non sit pctm̄ sed licitum.
est tamē eas abdicare ⁊ voluntarie pro chri-
sto eis carē perfectum. Q, si forte quis dicat
occasionē huiōi a tpalib⁹ rebus impfectis da
ri mentib⁹: non pfectis. quasi magis cōpetat
statuit impfectorum diuitias fugē eisq̄ȝ care
re: vite iesu christi eiusq̄ȝ doctrine aduersat
aperte. Neq̄ȝ enim scd̄m hec perfectissimus
debuisset christus carere diuitijs. neq̄ȝ hoc
docuisset perfectos: cum tn̄ dixerit. si vis per
fectus eē vade ⁊ vende oia q̄ habes ⁊c. Nū

quid apostoli ꝑfecti nō erāt: quibus dictū ē: nolite possidere aurū. Qđ verbū tractans Ambro. in li. de officijs ait. Nolite possiderē aurū: ⁊ argentū: neqꝫ pecuniā: q̄ velut falce pullulantem in pectoribus humanis succidit auariciā. Sup eundē quoqꝫ sermonē chry-so. ome. xxxi. Nō dixit nolite accipere vobi-scū auꝝ: sed si aliunde possibile est accipe fu gite ꝑniciosam hāc egritudinē. Etenim mul-ta per hoc emēdabat. Ex his dat̄ intelligi ꝙ ꝓpter vitandā occasionē auaricie fuit apl'is interdicta pecunia: cū tñ essent perfecti. Ve-rū quidē est ꝙ census ꝑfectis nō tam vehe-mens: nec tantoꝝ est peccatoꝝ occasio. sꝫ qꝛ quantūlibet parua intellectus distractio vel illectio appetitus viciosa mentibus ꝑfectorū ad eterna suspensis magis est dissona: q̄ꝫ lō-ge maior imperfectis circa filioꝝ educatōēꝫ ⁊ curā rei familiaris occupatis. hinc est ꝙ ꝑ-fecta temporaliū reꝝ abdicatio perfectis cō-sulitur: nō imperfectis. nisi velint esse ꝑfecti. Nam cū ipis imperfectis sufficiat peccata maiora vitare ꝑ mandatoꝝ obseruantiā. ꝑfe ctis tñ cōpetit etiam supfluas cogitationes a mente rescindere. sicut ⁊ Grego. ij. mora. do cet. spūaliter exēplificans nazareoꝝ ritū ꝑfe ctionisqꝫ figurā. Deuote inquit completa: caput nazareus radere: capillosqꝫ in igne sa crificij ponere iubet̄. qꝛ tunc ad ꝑfectionis sū mā ꝑtinginius: cū sic exteriora vicia vinci-mus. vt etiā cogitationes supfluas a mēte re secemus. Quas nimiꝝ igne sacrificij concre mare: est flāma diuini amoris incendere: vt totū cor in dei amore ardeat: ⁊ cogitationes superfluas cōcremās: quasi nazarei capillos deuotionis ꝑfectione ꝯsumat. Illa quoqꝫ ꝓ missio centupli predeterminatis nō obuiat. qm̄ ad spūalia bona refert̄. Sicut dicit Hie rony. sup matth. ⁊ etiā Rabanus q̄si eisdem verbis vtentes. Occasiōe inquiūt hui⁹ s̄nie quidā introducūt mille annos post resurre-ctionem: dicentes nobis tunc centuplū oīum rerū quas diuisimus ⁊ vitā eternā esse red-dendā. nō intelligētes ꝙ ⁊ si in ceteris digna sit retributio: in vxoribus appareat turpitu-do. vt qui vnā ꝓ dño dimiserit: centū accipi at in futuro. Sensus igit̄ iste est: vt qui carna lia pro saluatore dimiserit: spūalia recipiet. q̄ comparatione ⁊ merito sui ita erunt: q̄si par uo numero centenarius numerus cōparet̄. Cui etiam consonat Grego. sup ezechielem. ome. vi. Neqꝫ enim sctūs vir ideo terrena đ serit: vt hec possidere in h̄ mūdo multiplici⁹ possit. sed per centenariū numeꝝ perfectio designat̄. qꝛ quisquis ꝓ dei nomine tempalia ꝯtemnit: hic perfectōēm mentis recipit: vt ea nō appetat que ꝯtempsit. Centies itaqꝫ reci pit qđ dedit: qui perfectionis spm̄ recipiens terrenis nō indiget. ⁊ si hec non habet. Huc usqꝫ grego. His ꝯsentit berñ. in sermōe il-lo de sancto petro. Dixit simon petrus ad ie sum dicens. Quid est centuplū istud fratres: nisi consolatōēs: visitationes: primitieqꝫ spi-ritus: qui sup mel dulcior est. Et post pauca. Nō est pater aut mater. nō domus aut ager est. nō cibus aut vestis. nō deniqꝫ terrenū ali quid aut corpale. sed plane his omnibus est delectabilius: sup oīa hec dulcius: vniuersis his iocūdius est. ⁊ quecūqꝫ desiderant̄ in h̄ seculo neq̄ꝫ huic non valent ꝯparari. Q, si forte q̇s ꝑtinaciter obsistat tā per textū mar-ci: q̄ꝫ per augustinū ꝯtra adamātiū asserens bona temporalia repromissa fuisse a christo. Respondebimus ꝓmissiones donationis ⁊ receptōis hm̄ōi debere intelligi ꝑ modum charitatiue cōmunionis: nō per modū pos-sessionis. Unde Beda super illud marci ne-mo est qui reliq̄rit domū ⁊c. qꝛ nimirū a fra tribus atqꝫ ꝯsortibus ꝓpositi sui qui ei spūa li glutino colligantur: multo gratiorē etiam i hac vita recipiet charitatē. Cui consonat et glo. ibidem. Oēs sancti ⁊ quecunqꝫ habent cōmunicantur ei. Et aug⁹ ꝯ adamantiū. Fi-deli totus mundus diuitiarū est. Vel certe i-telligendū est per modū cuiusdā celestis pro uisionis ꝯtra manicheos. qui dicebāt hec tē poralia bona a tenebrarū principe fuisse cre-ata. ⁊ ab illo solo repromitti ⁊ dari: a chri-

Ro aūt inhiberi. Ideo hic promittunt a do-
mino ad hereticoꝝ confutandam pfidiaȝ: ⁊ a
cordib⁹ fideliū diffidentiam omnē tollendā.
Unde ſuper illō Matth. hec oia adijcient
vobis glo. Oia ſunt filioꝝ: ⁊ iō hec oia adij-
cient etiam nō q̄rentib⁹ quib⁹ ſi ſubtrahant
ad probationē eſt. ſi dent ad grāꝝ actionem.
Et Aug. ſup illō Joh. vado piſcari. Cur nō
inuenit aliud vn̄ viueret: cū dn̄s promiſerit
dicens. Primum querite regnum dei ⁊ hec
omnia adijcient vobis. Prorſus domin⁹ eti
am ſic qō promiſit impleuit. Nam quis ali⁹
piſces qui caperent appoſuit. Conſtat igitur
promiſſionem hmōi per modū prouiſiōis de
bere intelligi: ad tollendū diffidentiam nō p
modū augmentatiōis tpalis ſubſtantie: q: h̄
non eſſet cupiditateȝ abſcindere ſed augere.
Unde chryſo. ſuper Matth. omelia. xliij.
Nihil ita ſedat cupiditatis ſitim: ſicut deſiſte
re a lucrandi concupiſcentia: ſicut amaram
choleram abſtinētiā ⁊ euacuatio. Facili⁹ eſt
eni hoiem exiſtenteȝ volare: q̄ȝ adiectōe plu
ris quieſcere facere deſiderium. Et Aug. li.
lxxxiij. q̄ſtionū. Charitatis venenuȝ eſt ſpes
adipiſcendorum tpalium. Si ergo chriſt⁹ mł-
tiplicationem tpaliū per modum poſſeſſio-
nis diſcipulis ſuis promitteret: charitatem in
eis perimeret potius q̄ȝ augeret: dum poſ-
ſeſſionis terrene cētuplicatione promiſſa: tē-
poralium bonoꝝ affluentiam ſperandā do-
cet potius q̄ȝ ſpernendam. Quod impiū eſt
ſentire de chriſti doctrina. Modus etiā apł
ce vite pdeterminatis non aduerſat ſed ꝯſoi
nat. Quāuis enim legat in actibus q multi
tudini credentiū erant oia cōmunia: ⁊ q ven
ditaꝝ reꝝ pcia ponebant ad pedes aploꝝ.
nequaq̄ȝ eſt intelligendū q apli propriuȝ ali
qd vel cōmune poſſiderēt. q: cōmunitas illa
non refert ad aplos. ſed ad turbam: ſic gloſa
ibidem inſinuat. Diſcernit inqt ordinem do
ctorum ⁊ auditorū. Nam multitudo creden-
tium reb⁹ ſpretis copula charitatis inuicem
iungebant. apli vero virtute fulgentes my-
ſteria chriſti pandebant. Hec glo. Que per
ipſum textū declarat. q ſicut illa rerū cōmu-
nitas erat turbarum. ſic ⁊ ſignorū virt⁹ erat
apoſtoloꝝ. Nec huic repugnat qō ſequitur
ante ipſoꝝ pedes precia fuiſſe poſita. q: vt
dicit Hierony. ad demetriadē. hoc fiebat vt
docerent pecunias eſſe calcandas. vel certe
vt ſe ac ſua apoſtolice diſpoſitioni committe
rent. ſicut docet Amb. ſuper epłam ſcōaȝ ad
Chorin. vbi de aplis dicit. Quantū ad pre-
ſentem vitam ptinet paupes videbant. ſȝ ſpi
rituales diuitias credentibus largiebantur.
egeni in terris. in celis diuites. vt nihil haben
tes: oia autem poſſidentes. Hoc eni fuit in
aplis glorioſum: vt ſine ſollicitudine ⁊ nomi
ne poſſidendi: non ſolum ea que in poſſeſſio
nib⁹ erant: ſed eorum dn̄os poſſiderēt. Hec
Amb. In quib⁹ inſinuat q aplis in ſua ege
ſtate manentibus: eorum diſpoſitioni quo ad
res ⁊ perſonas primitiua illa eccleſia ſuberat
hanc tamen rerum diſpoſitionē maluerunt
cōmittere alijs. ſicut in actib⁹ conſequēter le
gitur. Non eſt equū nos relinquere verbum
dei: ⁊ miniſtrare menſis. Qō quidem dixe-
runt: vt diſtractionē miniſtrandi refugerent.
non q: per illud miniſteriū aliqd poſſiderēt.
Unde ⁊ petrus in eadem vrbe: vbi hec fie-
bāt paupi elemoſynā a ſe petēti reſpōdit. Au
rum ⁊ argentū non eſt mihi. Ubi glo. Me
mor illius precepti. nolite poſſidere auruȝ. ne
qȝ argentum. pecuniā que ad pedes aploruȝ
ponebatur: non ſibi recondebat. ſed ad vſus
pauperum qui ſua patrimonia reliquerant.
Hanc etiam formaȝ pauptatis ⁊ Johēs euā
geliſta ſeruauit cum diſcipulis ſuis. iter quos
duobus qui magnas reliquerāt opes pro ni
mia egeſtate tentatis. ſicut ſcribitur in eius le
genda: ait. Nunquid non valet manus dn̄i:
vt faciat ſeruos ſuos diuitijs affluentes. Sed
in hoc certamen ſtatuit animarum: vt ſciant
ſe eternas habituros diuitias: qui pro eius
nomine tpales opes habere noluerunt. Ean
dem paupertatis diſtrictioneȝ Thade⁹ ſerua
uit apoſtolus. ſicut ſcribit in pmo li. eccłiaſti
ce hiſtorie. q cū poſt chriſti aſcenſioneȝ aba-

garus rex lanatꝰ a p̄fato apl'o: p̄ciperet ei-
dem dari aurū ⁊ argentum. ille non accepit
dicens. Si nostra relinquimus: quō accipiemꝰ
aliena. Sed apl's paulus de se simul ⁊ ceteris
apl'is ait ad Chorin. Usqꝫ in hanc horam ⁊
esurimus ⁊ sitimus: ⁊ colaphis cedimur: ⁊ in
stabiles sumus. Ubi glo. Usqꝫ in hanc ho-
ram: id est continue. Et alibi ad chorinth. in
fame ⁊ siti: frigore ⁊ nuditate. Hanc penurio
sam vitam duxisse apostolum: non ad tem-
pus sed continue hec prefata glosa insinuat. ⁊
superius allegata chrysostomi de laudibꝰ pau
li auctoritas confirmat. Si quā igitur dicit se
habere omnia ⁊ abundare: nec debet nec po
test intelligi quātū ad opulentiam siue afflué
tiam rerum: sed q̄ntum ad sufficientiā mentꝫ.
De qua Aug. in li. de beata vita. Nullus p̄
fectus aliquo eget: ⁊ qđ videt̄ corpori neces-
sarium sumet si affuerit. ⁊ si non affuerit ista
rū rerum non franget̄ inopia. Q. si forte qs
dicat apl'm aliquas secum tulisse pecunias. q:
periculis se dicit expositum fuisse latronum.
aperte contrariat̄ Ambrosio: qui p̄fatū locū
tractans in originali: sic ait. Cum in ciuitate
diabolus eum occidere non posset. latrones
sibi excitabat in via: cum nihil ferret quod la
trones cuperent. Hec sacer Ambro. Cui ⁊
chryso. consonat de laudibꝰ pauli. Job cum
oues ⁊ boues haberet īnumeras erat in pau
peres liberalis. Paulus vero nil amplius
corpore suo possidens: de hoc ipso sufficient̄
indigentibꝰ mīstrabat. Miram pauli ex hac
laude p̄pendē valemus inopiam. cum nil pre
ter corpus haberet. ac per hoc nihil qđ latro
cape posset. Miram nihilominus affluētiaꝫ
cū non solū sibi sufficeret: verūetiam in alios
abundaret. Deniqꝫ nec loculoꝝ christi ad p̄-
fatam perfectōis formam vlla inuenit̄ disso
nantia. si quō ⁊ q̄re ipsos habere dignatꝰ fuit
pia mentis attentōe penset̄. Nam vnigenitꝰ
dei: cū diues esset in omnes: p̄ nobis adeo fa
ctus egenꝰ vt alieno cibo vesceretur. nō sine
magna dispensatione diuini consilij loculos
fecit deferri. quorum tñ custodie illū deputa-
uit discipulū quē furē ac proditorē p̄sciebat
esse futurū. Habuit enim loculos christꝰ ad
consolandū infirmos: ad reuellenduꝫ impro-
bos. ⁊ ad informanduꝫ perfectos. Uñ ⁊ hu
iusmodi actus. s. habere loculos in christo re
spectu infirmoꝝ fuit condescensiuꝰ: ad cōso-
landum eos qui proprijs loculis carere non
volunt. sicut Aug. ait in li. de ope monacho
rum. Dñs more misericordie sue infirmiori-
bus cōpatiens: cū ei angeli possent mīstrare:
loculos habebat: qbꝰ mitteret̄ pecunia q̄ ꝯfe
rebat̄ vtiqꝫ a bonis fidelibus eoꝝ victui ne-
cessaria. quos loculos iude cōmēdauit. Re-
spectu aūt impioꝝ fuit actꝰ cōmonitorius. pri
mo quidem ad reuellendū hereticos: q locu
los reprobant ⁊ detestant̄. Uñ Aug. sup Jo
hānem omel. xlviij. Quare loculos habuit
cui angeli mīstrabant. nisi q: ecclesia loculos
ipsius habitura erat. Uñ ⁊ loculos habebat
vt doceret non esse peccatum loculos habē.
In his Aug. manicheoꝝ reuellit impietatē:
condemnantium eccl'ie statū p̄pter reꝝ tem
poralium possessioneꝫ. Scđo cōmonitorius
fuit ad deterendū auaros qui loculos concu
piscunt. Quanq̄ꝫ eni ad mitigationē cupidi
tatis dñs iude loculos cōmisisset: ip̄e tñ adeo
cupiditatis igne exarsit: vt ipsum dñm precio
paruo venundaret. Unde ⁊ chris. sup Joh.
ome. lxv. Si ꝯo quis scrutabit̄ quid furi exi
stenti loculos cōmisit pauperū: ⁊ dispensare
fecit auarū existentem: vt omnē abscinderet
occasionem. Eteni sufficienteꝫ habebat ex lo
culo concupiscētie mitigationē. sꝫ propter ne
quitiam multā quā volebat cōprimē christus
multa condescēsione ad eum vtens: nō icusa
bat surripientē obstruens p̄niciosam concu-
piscentiam ⁊ omnē auferēs occasionē. Huc
usqꝫ chryso. aperte declarās: q̄ non penuria
paupertatis: sed neqtia cupide mentis causa
fuit tante impietatis. Respectu vero perfe-
ctoꝝ fuit actus informatorius. Siqdē quan-
tū ad modum habendi forma fuit perfectōis
in eccl'iasticis personis: maxime cenobitis. vt
ad exemplum christi ⁊ discipulorum eiꝰ nul-

lus sibi quicq̄z appropriet:sed habeāt omnia
in cōmuni. Unde Aug.ome.lx.super Jobez
Habebat dn̄s loculos : ⁊ a fidelibus oblata
conseruans:suorū necessitatibus ⁊ alijs indi
gentibus tribuebat.tūc primuz eccl'iastice pe
cunie forma est instituta: vt intelligerem⁹ qđ
precepit non cogitandū de crastino esse: non
ad hoc fuisse preceptum vt nihil pecunia ser
uaret a sanctis.sed ne deo propter ista seruia
tur. Hec Aug. Qui formam regulariter vi-
uētium describēs:sicut habet.xij.q.i.ait. Cū
huius nostre congregatōis fratres nō solum
facultatib⁹:sed etiam volūtatib⁹ proprijs i ip
sa ordis susceptione renūciauerint: certū eos
nihil habere:possidere:dare:vel accipere si-
ne superioris licentia debē. Quantuz aūt ad
modū dispensandi forma fuit perfectiōis in
ecclesie prelatis:vt exēplo christi bona eccl'ia
stica dispensent ad sustentationē ministroruz
ecclesie.⁊ ad pauperū releuādas miserias.
Uñ Chryso.super Job.ome.lxxi.de loculis
christi loqns q̄stionē ꝑponit. Qualiter inq̇t
nō perā.nō virgā:nō es iubēs deferre: mar
supiū ferebat. Respōdēs subdit. Ad inopū
misterium: vt discas q̄m valde pauperem ⁊
crucifixum hui⁹ oportet partis multaz face-
re procurationē. Multa eni ad nostrā dispē
sans doctrinam agebat. In his oñdit chryso.
ꝙ viris perfectis competat miserabiliū per
sonaꝝ gerere curam:qđ maxim e locū habet
in ꝑlatis ecclesie.quoꝝ perfectōi cōsonat vt
⁊ spūaliter ⁊ etiam tpaliter pascendis sibi cō
missis gregib⁹ itendant. Uñ prosper in li.de
vita contēplatiua. Scientes viri scti nihil ali
ud esse res ecclesie:nisi vota fidelium ⁊ pre-
cia peccatoꝝ ⁊ patrimonia paupeꝝ.non eas
vendicauerunt in vsus suos ⁊ proprias . sed
vt cōmendatas paupib⁹ erogauerūt.hoc est
possidendo contēnē:non sibi sed alij posside
re.⁊ nec cupiditate habendi eccl'ie facultates
ambire.sed pietate subueniendi eas suscipe-
re.⁊ qđ habet ecclesia:cū omnib⁹ nihil habē
tibus hr̄e cōmune.nec aliquid inde eis q̇ sibi
sufficiūt de suo erogare.cū nihil aliud sit ha
bentib⁹ dare q̄z ꝑdere. Quantū v̊o ad mo-
dum vtendi forma fuit perfectōis ipsis apl'is
ac ceteris hm̄ōi paupertatē professis.vt cuz
ex amore paupertatis semꝑ carere loculis cu
piāt:solū qñ apte necessitati vrget articulus
loculos ferāt. Ipse siquidem xp̄s sustētabat
a suscipientib⁹ vel a mulierib⁹ comitātib⁹ eū
sicut in Luca scribit: ꝙ ibant cum eo mulie-
res q̇ mistrabant ei de facultatib⁹ suis. Cum
tñ ꝑ samariā trāsiuit:in q̄ quidē ciuitate vt di
cit euangelista:hospitiū habere non potuit.
de loculis vixit:sicut dr̄ in Johāne: ꝙ disci-
puli abierant in ciuitatem vt cibos emerent.
Uñ suꝑ illud Luce.quādo nisi vos sine sac-
culo ⁊ sine pera:dicit glo. Si per inhospita-
les regiones transimus:plura viatici cā licet
portari q̄z domi habeamus. Cōstat autez ꝙ
valde pauꝑ est qui plura portat in via q̄z ha
beat vbi habitat habitatione determinata.
Q, si forte qs dicat perfectionis formā nullo
tp̄e esse intermittēdam. Rñdet ad h̄ beda su
per lucā dicens suꝑ illud. Nunc q̇ hz sacculū
tollat silr̄ ⁊ peram.nō eadē viuēdi regula ꝑ-
secutōis que pacis tp̄e insinuat. Sunt nanq̄z
v̊tutes que semꝑ obnixeq̄z tenēde sunt. ⁊ sūt
que tp̄e locoq̄z prouida sunt discretione mu-
tande. Quis eni nesciat viscera misericordie:
benignitatē:humilitatem:patientiam: mode
stiam:castitatem:fidem:spem : charitatem:⁊
his similia:sine vlla temporuz intercapidine
esse seruanda. At vero famem:sitim: vigili-
as:nuditatem:lectionē:psalmodiā:orōnē:la-
borem oꝑandi:doctrinaz:silētiū:⁊ cetera hu-
iusmodi.si q̇s sꝑ exeq̄nda putauerit: nō mo-
do se horū fructu priuabit:sed ⁊ notā idiscr̄e
te obstinatiōis incurret. Magister itaq̄z de⁹
q̄z virtutum vt modum discretiōis insinuet:
missis ad predicanduz discipulis:ne quid tol
lerent in via precepit. videlicet ordinans vt
qui euangeliū annūciant de euangelio viuāt
Mortis vero tēpore illo instante:⁊ tota simul
gente pastorem gregēq̄z persēq̄nte ꝯgruam
tēpore decreuit regulā:pecuniaz.s. victui ne
cessariam:donec ip̄ta persecutione insan

tp̄s euangelizādi redeat tollē ꝑmittēdo. Hec beda. Ex ꝑdictis igit̄ patent̄ elucet ꝙ oīs ꝑfectōis splēdor ⁊ speculū iesus xp̄s: ob sex rōnes ꝑ͛tatas: ac triplicē vtilitatē: aggregatōe q̄dā in ꝑfectiōis senariū ꝯsurgētē: mirabili q̄dam mō in hn̄do loculos: ⁊ ifirmos simplici mō ꝯsolat̄. ⁊ ipios dupl'r arguit. ꝑfectos tribus modis iformat. In qbꝰ ⁊ illud est oī admiratōe ⁊ laude ac imitatōe dignissimum. ꝙ sic pauptatē xp̄s tenuit: vt statū diuitū nō dānaret: sic ⁊ hn̄tibꝰ pecuniā ꝯformē se reddidit: vt pauptatis sūme formā ꝑfecte seruaret. Unde sup illud Matth. vade ad mare. glo. Dn̄s tāte fuit pauptatis vt vn̄ tributa soluerꝫ nō hēret. Judas qdē ꝯmunia in locul' hēbat sed res paupeꝝ i vsus suos ꝯuertē nefas duxit: idipsuꝫ dans exēplū nobis. Hec glo. Nō igit̄ loculi xp̄i ad fomētū cupiditatis trahendi sunt. Sic̄. n. in saluatore nr̄o crucifixo nil fuit qd̄ seculares gl'ias aut delitias saperet. sic nil egit: nil docuit: ꝑ qd̄ mūdi diuitias appetendas eē mōstraret. qn potiꝰ vt nos ad ꝑfecte pauptatis amorē accēderet: in huiꝰ mūdi campū hostē expugnaturꝰ igrediēs: de pauprima mr̄e pauprimꝰ ꝓdijt. sꝫ ⁊ hostiam deo pr̄i vt pōtifex offerēs: nudus i cruce pependit. nec nō vt veritatis eiꝰ tanq̄ꝫ ꝑfectissime rectitudīs nequaq̄ꝫ discordaret mediū ab extremis: tota vita ipsiꝰ caminꝰ pauptatis fuit. Huiꝰ igit̄ iuictissimi ducis nuditate tāq̄ꝫ armatura circūdati: ⁊ in eo solo sperātes q aït. confidite ego vici mundū. in ipsius paupis crucifixi nomine hostiles excipiamus insultus.

¶ Tertie respōsionis scd̄a ꝑticula octauūqꝫ capl'm. in q̄ possessionū leuiticaꝝ ⁊ eccl'iasticaꝝ affluētia mōstrat̄ ꝑfectōi pauptatis non esse ꝯtraria: sed ⁊ cōmendatio diuitiaꝝ ostēditur non esse secura.

P Auptatis siqdē odibile bonuꝫ retroactis tp̄ibꝰ in tāto fuit horrore sensualitati mortaliū: vt an̄ xp̄i aduētū vix q̄ntūcūqꝫ ꝑfectꝰ ꝑciositatē ipsiꝰ agnosceret. Post v͛o in tāta fuit admiratōe sp̄ualiū atqꝫ sapiētiū. vt vix q̄ꝫtūcūqꝫ ꝑuersus hereticꝰ ipsiꝰ dignitati derogaret. excepto dūtaxat vigilātio q̄dā. Qui cū ad iterꝑ͛tatōeꝫ sacri doctoris Hieronymi dormitasset iā dudū: nūc ꝑ nouū q̄ndā pauptatis hostē illo nō minꝰ iprobū euigilasse videt̄. Ille nimirū ꝯ͞ pauptatis ꝑfectōeꝫ ⁊ sustētatōeꝫ pauperū sctōꝝ sui pectoris virꝰ euomuit. hic aūt bonoꝝ tp̄aliū affluētiā in culmine ꝑfectōis euāgelice collocās: ipsorūqꝫ volūtariā carētiā: vt iꝑfectā ⁊ supstitiosaꝫ calūniās: illiꝰ se fatet̄ discipulū: q ꝯ͞ euāgelizātiū ⁊ mēdicātiū pauperū ordines libellū cōposuit: quē sedes ap̄l'ica cōdēnauit. Quē etiā nō parua temeritate velut inocētē excusat: ipsiusqꝫ doctrinā cōmendat ⁊ approbat: nō sine iniuria m̄r'a sedis iaꝫ dicte. cū nil aliḋ sit auctorē dānati libelli inocentē asserer̄: q̄ꝫ dānantis iudiciū reprobare. Insurgēs igit̄ temerariꝰ in serie sui libri exordio: aduersus pastorē eccl'ie: vt pauperꝝ ipsiꝰ gregē iuadat atrociꝰ: ꝑ͛mū se armat possessionibꝰ leuitaꝝ. Nā in h̄ ꝑsuasionis sue sūma cōsistit ꝙ cū forma ꝑfectōis euāgelice i leuitis ꝑcesserit: qbꝰ a dn̄o collate fuerūt decime: primitie ⁊ oblatōes ad viuēdū: ciuitates ad habitādū: ⁊ suburbana ad alēda pecora. si nouū testamētū veteri nō repugnat qn potiꝰ ꝯsonat. q: rota erit i medio rote: nullo mō ꝫm h̄ noue legis ꝑfectio ꝯsistit i carētia hmōi possessionū. sꝫ potiꝰ in hn̄do eas vt dn̄o dedicatas. In hac aūt ꝑsuasiōe quā ꝑ multas v͛boꝝ venat̄ ambages: nō solū veritati: sꝫ sibiipsi ꝯ͞dicit apte. In ꝑcedēti siqdē libro cū abstinētie ꝑfectionē ipugnaret: asseruit vinū fuisse ꝓhibitū filijs aarō sacerdotibꝰ tanq̄ꝫ iꝑfectis. nūc aūt illos eosdē in affluētia possessionū ꝑfectos asserit: q̄si v͛bi ꝑ͛oris oblitꝰ. vl' si forte memoriā habuit: in tātā deuenit erroris caliginē: vt putaret ꝙ abstinē͞ a delicijs sit iꝑfectū: ⁊ possidē͞ diuitias sit ꝑfectū. Insup ⁊ cuꝫ paulo an̄ docuerit ꝙ i ꝯtēptu oīs ꝓprietatis euāgelice ꝑfectōis ꝯsistit iceptio. ⁊ sacerdotes leuitici generis habuerūt vxores ⁊ filios: ad quos bona sua tanq̄ꝫ vere ꝓpria hereditaria successiōe trāsmittebāt. necessario sequi

tur q perfectio euangelica in leuitis nõ fuit. vel q abdicatio ꝓprietatis nõ est initiũ pfe-ctionis hmõi. ac p hoc manifeste ꝯuincit sibi ipsi esse ꝯrius. Contrariat etiã ipsi veritati. Si enim forma vite leuetice pfectõem legis euãgelice veraciter ꝯtinet. cum pfectio modi viuẽdi tam in veteri testamẽto q̃ȝ nouo ſũp mũ teneat locũ: ⁊ pfectio legis pfectõi euãge liȷ̃ equat: necesse ẽ summũ legis ⁊ summum euãgeliȷ̃ tã in merito q̃ȝ in premio inter se eq̃ ri. ac p hoc testamentũ testamẽto: ꝓmissio ꝓ missioni. sacerdotiũ sacerdotio coeq̃tur. Si igit lex neminẽ ad pfectũ duxit: nec euãgeliũ si nõ p legẽ iusticia: nec p euangeliũ. si etiaȝ q sub lege erant sub maledicto fuerũt. ⁊ q sub euãgelio. Frustra igit dei filius est incarnat⁹ ⁊ passus: frustra trãslatũ est sacerdotium. frustra legis obseruantia ꝓ maiori parte abolita. ⁊ euangelica veritas introducta. que oĩa cũ sint falsa ⁊ impia ⁊ ꝓrsus abiȷ̃ciẽda tanq̃ȝ heretica. necessario ꝯcludit ⁊ illud esse erroneum ex quo hec sequũtur. s. q in forma vite sacerdotũ legaliũ: euangelice perfectionis altitudo ꝯsistat. Vñ apostolus ad hebre. Si cõsumatio inquit. i. pfectio ſm glo. per sacerdotium leueticũ erat. quid adhuc necessariũ fuit ſm ordinẽ melchisedech ⁊ non ſm ordinẽ aaron dici. Translato enim sacerdotio necesse est vt ⁊ legis translatio fiat. Ubi glo. Hic incipit noui ⁊ veteris testamenti differẽtias dare: q illud imperfectũ. Cui etiã consonat illud q̃ subsequenter adiũgit idẽ apostolus Umbrã inquit habẽs lex futuroꝝ bonoruȝ nõ ipam imaginẽ reꝝ. nunq̃ȝ põt accedẽtes pfectos facere. Ubi glo. Lex vmbrã habẽs nunq̃ȝ potest facere perfectos virtutibus et bonos pontifices. Nõ est igit perfectio vtu tum ⁊ ꝯsilioꝝ euangeliȷ̃ in litterali obſuãtia mandatoꝝ legaliũ: ⁊ in modo viuendi illoꝝ pontificũ requirẽda: nisi sicut in figura ⁊ vmbra. q hoc modo dicit rota esse in medio rote: nõ per lr̃alis obseruantie equitatẽ in testamento vtroqȝ. sed p spũalis intelligẽtie enigmaticam ꝓfiguratõem. Q, si quis obiȷ̃ciat sicut ⁊ hic cui rñdemus allegat: q forma ꝓfata indicta sit sacerdotibus per ezechielẽ: qui nõ vmbraticũ: sed sanctũ ⁊ verũ ecclesie templũ describit: attendat q̃ ibidẽ ꝓmittit q sacerdos virginẽ ducat vxorem. ⁊ in sacrificio agnos ⁊ vitulos offerat. Eadẽ igitur ratiõe qua pfectio euãgelica in leuiticaꝝ possessionibus precessisse decernit: ⁊ in eoꝝ vxorib⁹ ⁊ sacrificiȷ̃s atqȝ obseruantiȷ̃s ceteris fuisse monstrat. Q̃ si verũ est: ad pfectionẽ euangelicã spectat q sacerdotes noue legis vxores ducant: hircos ⁊ vitulos offerãt. ⁊ primi cũ tubis ad bella ꝓcedãt. Que cũ absurda sint nõ est quirẽda ħe perfectiõis descriptio in templo illo ſm lr̃am. sed ſm allegoriam. Unde hiero. ad nepotianũ. Neqȝ vo mihi aliquis opponat: diues in iudea templũ: mensas: lucernas: thuribula: patellas: cyphos: mortariola: ⁊ cetera ex auro fabrefacta. tunc hec ꝓbabant a dño qñ sacerdotes hostias imolabãt. ⁊ sanguis pecudũ erat redemptio peccatoꝝ. quãq̃ȝ hec oĩa in figura ꝓcesserit. Nũc vero cũ pauptatẽ domus sue pauper dñs dedicauerit: cogitemus crucẽ eius. ⁊ diuitias lutũ putabimus. Quid miramur q christus vocat iniquũ mãmona: quid suscipimus ⁊ amamus q̃ petrus se nõ habere testat. Alioquin si tm̃ lr̃am sequimur: ⁊ i auro atqȝ diuitiȷ̃s simplex nos delectat historia cũ auro obseruemus ⁊ cetera. Ducant pontifices vxores virgines: lepra corporis anime viciȷ̃s ꝓferat: crescamus: multiplicemur: ⁊ repleamus terrã. figamus septimo mẽse tabernacula: ⁊ solẽnia ieiunia buccinis concrepemus. Q, si hec oĩa spũalibus spũalia cõparantes sic intelligamus: vt dñs intellexit ⁊ interpretatus est sabbatũ. aut aurum repudiemus cũ ceteris supstitionibus iudeoꝝ. aut si auꝝ placet: placeãt ⁊ iudei: quos cum auro aut ꝓbare nobis necesse ẽ: aut dãnare. Huc usqȝ hiero. A quo luce clarius rõ ꝓmissa dissoluit. ⁊ euãgelice pauptatis pfectio noue legi ꝓprie ꝯuenire docet. Nequaq̃ȝ igit itelligendum est bona leuitaꝝ domino dedicata

fuisse: tanq̃ in se sint aliquid sanctitatis habē
tia. ⁊ nō possint esse occasio culpe. sed q: de
putant sustētationi illoꝝ qui dño famulant.
Quoꝝ etiā dñs possessio dicit. q: sicut alij
viuebant de fructibus terraꝝ suaꝝ. sic ⁊ hi
de ꝓuentibus diuinoꝝ misterioꝝ. ita tñ ꝙ
ea que inde ꝑcipiebāt ꝓprietatis iure ad su-
os vt dictū est trāsmittebāt heredes. q: sicut
illis nō indicta erat castitatis ītegritas. sic nec
ↄsulta paupꝑtas. Vñ hiero. ad eustochium.
Alia fuit in veteri lege felicitas. in qua btūs
dicit qui habet semen in sion: ⁊ repromissio
fit diuitiarū. Statim vt filius dei ingressus ē
super terrā. nouā sibi legē instituit. vt qui ab
angelis adorabat in celis: haberet angelos ⁊
in terris. Tunc holoferni caput iudith conti
nens amputauit: tunc iacobus ⁊ iohānes re
licto patre reti ⁊ nauicula: secuti sunt saluato
rem: affectum sanguinis ⁊ vincula seculi et
curā domus parit relinquentes. Tūc primū
auditū est. qui vult venire post me: abneget
semetipm: ⁊ tollat crucē suam: ⁊ sequat me.
Nemo enim miles cū vxore ꝑgit ad prelium.
Discipulo ad sepulturā patris ire cupiēti nō
permittitur. Vulpes foueas habent. ⁊ volu
cres celi nidos. filius aūt hoīs nō habet vbi
caput suū reclinet. ne forte ↄtristeris si angu
ste permāseris. In his hiero. patenter insinu
at. ꝙ sicut statui testamenti veteris diuitie cō
petebant ⁊ nuptie. ita perfectioni noue legis
paupertas ⁊ castitas. Sicut igit virginitas ꝑ
christum introducta legem nō soluit. sed im-
plet. si nec paupꝑtatis consiliū legem destruit:
sed consūmat. q: nec in eadem lege euange-
lica consilia preceptis ↄtrariant. sed potius ad-
dunt ad ꝑfectōem iusticie. Cōcludit igit ꝑ hec
ꝙ sicut a ratione dissonū est formā perfecte
castitatis ↄstituere in vxoribus sacerdotū le
galiū. sic sane doctrine aduersat perfectionē
paupertatis collocare in possessionibus leui
taꝝ. His consonat berñ. de colloquio symo
nis ⁊ iesu. Longe inquit aliud est in luto aq̃-
rum multaꝝ diuisi fundo maris iter capere
terrena licite possidendo: aliud ipsam nouis
gressibus nudam calcare oīa relinquendo. sꝫ
tempori gratie prerogatiua hec debebatur.
petro nouū iter ⁊ nō typus itineris seruaba-
tur. Antiquoꝝ sane patrū diebus: donec in
terris videret ⁊ ↄuersaret inter hoīes dñs
maiestatis: nō erat euangelice forma ꝑfectio
nis. sed spiritū dñi solo interim spū sequeban
tur. At cū verbum caro factū est ⁊ habitauit
in nobis. iam in eo tradita est imago vite et
ↄuersationis exēplar: qd̄ oportet etiā corpo-
raliter imitari. vt vtroqꝫ sequētes vestigio nō
vlterius cum pr̄iarcha iacob altero femore
claudicemus. Neqꝫ hoc dicimꝰ tanq̃ si sal-
uari hoc tempore si secus quis egerit neq̄at.
sed vt gradum agnoscat ꝓpriū: ⁊ locū perfe
ctionis aut discipulatus officiū non vsurpet.
Hec berñ. Per que cupidoꝝ atqꝫ error ꝑ-
uersus eliditur. a quibus sub pietatis specie
ꝑ antiquoꝝ patrū diuitias paupertas impu-
gnat. Ex quibus ⁊ illud ↄsequit ꝙ is cui re
spondemus nō tanq̃ paupꝑtatis amicus sed
aduersarius paupeꝝ: sup hmōi possessiones
se fundans: perfectionis fundamenta nō sta
tuit sed subuertit. Perfectōem igit paupꝑtatis
extreme legalis obſuantia nō oppugnat. sed
nec forma viuendi apostoloꝝ: nec loculi xp̄i:
nec ꝓmissio centupli: sicut ex antedictis ē pa
tens. insup nec affluentia facultatū ecclesie. q̄
velut armatura ↄsequēter se munit pauperꝝ
hostis: nō tam ad defensandū statum ecclesia
stice celsitudinis: q̃ꝫ ad deijciendum culmen
euangelice paupꝑtatis. Si enim possessiones
ecclesie cōmendaret: vt licitas: vt expediētes
vt perfectioni cōpossibiles: in his qui cōmu
niter possident: ⁊ his qui sancte dispēsant: vi
am sequeret sanctoꝝ doctoꝝ ⁊ canonū con
sutantiū ꝑuersos hereticos. q ecclesiā dei ꝓ-
pter possessiones acceptas a statu iusticie et
ꝑfectionis asserūt esse collapsam. Nec sancte
paupꝑtati ꝑiudicat in aliquo doctrina hmōi:
ꝓ eo ꝙ varij sunt in ea ꝑfectōnis modi. sicut
circa rñsionis huius principiū fuit ostensum.
Nunc aūt q: suadere conat possessiones ec
clesiasticas ad perfectōis facere culmē: tanq̃

ꝑfectius sit in eis in christo affluere q̄ȝ ꝓ xp̄o
carere. nō solū gloriā pauptatis euacuat: ve-
rūetiā fundamenta ipsius ecclesie subruit: dū
christū ⁊ apostolos tpalia possedisse ad dan-
dū ꝑfectōis exēplū monstrare ꝯtendit. Etenī
cū christus de se diceret: ꝙ non haberet vbi
caput reclinaret. hic ecōtrario dogmatizat ꝙ
domū habuit. q: dixisse legit̄. dom⁹ mea do
mus orationis vocabitur. Et post subdit: ꝙ
christus iure ꝓprietario vbi caput suū recli-
naret inter hoīes factus homo non habuit q
tanq̄ȝ verus deus omniū leuitaꝝ bona pos-
sedit. In quo miro modo se ostendit oī veri
tatis intelligentia nudū: quasi nescientem di-
stinguere inter ea que christi diuinitatē ⁊ ipi⁹
humanitatē respiciūt. Q. enim christū dici-
mus fuisse paupem ab eius refert humanita
tem assumptā. in qua perfecte viuendi nobis
monstrauit exēpla. nō autem ad diuinitatē ei⁹
potentiā: ſm quā nō solū templū ⁊ bona le-
uitica eius dñio subiacent. verūetiā celum ⁊
terra. ⁊ oīa que celi ambitu ꝯtinent̄: dicente
ꝓpheta. Dñi est terra ⁊ plenitudo eius. Et
vero qđ dicit ꝙ christo tanq̄ȝ vero sacerdo
ti pater in manu oīa dedit. ⁊ ꝙ sacerdotij iu-
re leuitaꝝ bona possedit: ipsemet paulo post
aperte ꝯtradicit. cū subdit: ꝙ nōdum trāsla
to sacerdotio nec decimaꝝ nec possessionuȝ
debuit translatio fieri. Si enim sacerdotium
leuiticum ante christi passionem ⁊ resurrecti
onem translatū nō fuit: manifeste colligit̄ ꝙ
christ⁹ iure sacerdotij eoꝝ que ad leuitas spe
ctabant nil omnino possedit. Igitur tam ve-
ritati q̄ȝ sibiipi contradicēs: q: instar princi-
pis mundi huius in pauperrimo capite christo
nil temporaliū possessionū inuenire potuit. ad
corpus ipsius. s. matrē ecclesiā sermonē ꝯuer
tit. De qua friuolis q̄busdā premissis aucto-
ritate canonis astruit ꝙ rōne maioris vtilita
tis agros ⁊ ꝑdia que vēdere ꝯsueuerat pos
sidere cepit. Ex quibus consequēter sic argu
it. Cū idem sit vtile ⁊ honestū: vt dicit Am-
bro. ⁊ qđ est imperfectōis inquantū hmōi de
clinet ab honestate. ⁊ qđ est honestatis est ꝑ-
fectionis. predia ecclesie viris perfectis sunt
impfectōis cumulū: nō in eius detrimētum.
Hec ratio ipsius: hec verba. cuius rōnis cō
clusio ꝑtim est vera ⁊ partim erronea. Uerū
est quidē ꝙ ecclesiastica ꝑdia sine detrimēto
ꝑfectōis haberi possunt ꝙ aūt sint ad ꝑfecti-
onis cumulū sentire vel dicere adeo absur-
dū est: vt ex hoc status modusq̄ȝ viuendi pre
sentiū temporū vite christi ꝑferat̄ ⁊ apostolo
rum qđ est aptissime falsum. Unū hiero. mal
chi monachi vitā describens ait. Scribere ꝓ
posui ab aduentu saluatoris vsq̄ȝ ad nostraȝ
etatē. i. ab apostolis vsq̄ȝ ad huius tpis fecē:
q̊modo ⁊ ꝑ quos xp̄i eccl̄ia nata sit: ⁊ adulta
ꝑsecutōibus creuit: martyrijs coronata sit. et
postq̄ȝ ad christianos principes venerit: po-
tentia ⁊ diuitijs maior: sed ꝟtutibus sit minor
effecta. Hucusq̄ȝ hieroñ. Insuper si predia
faciunt ad perfectionis cumulū. tūc quāto ec
clesie plura ꝑdia possidēt: tanto qui in eis de
gunt ꝑfectiores existūt. ac ꝑ hoc nullus ab ec
clesia habente copiā ꝑdioꝝ absq̄ȝ detrimen
to ꝑfectōis ad religiōes transferre se pōt. q̄n
potius econuerso pauptatis erūnas abijcere
⁊ ad facultates ecclesiasticas aspirare sanctū
erit atq̄ȝ ꝑfectum. Eius sententie facultatem
hierony. ad nepotianū eliminās ironice ait.
Sunt ditiores monachi q̄ȝ ante fuerant secu
lares. possideant opes sub christo paupere
quas sub locuplete diabolo non habuerunt.
⁊ suspiret eos ecclesia diuites q̊s tenuit mun
dus ante mēdicos. Amplius si ecclesiastica
ꝑdia faciūt ad ꝑfectionis cumulū: nihil est ſȝ
christi ꝯsiliū vendendū dandūq̄ȝ paupibus.
sed totū ecclesie agris seu opibus aggregan-
dū. cum ſm hoc dogma ꝓphanū cumulatio
possessionū in ecclesia christi ad cumulū fa-
ciat ꝑfecte sanctitatis. Contra qđ hieroñ. ad
demetriadē. Alij edificēt ecclesias. vestiant
parietes marmoꝝ crustis: colūnaruȝ moles
aduehant: earūq̄ȝ deaurent capita. gemmis
aurata distinguant altaria: nō reprehēdo. nō
abnuo. sed tibi aliud propositum est. chri-
stum vestire in pauperibus: visitare in lan-

guentibus:pascere in esurientibus:sucipere
in his qui tecto indigent:⁊ maxime i dome-
sticis fidei. Ex his colligi pôt ꝙ pfata ꝯdu-
sio multiformé ꝯtinet absurditaté. Sed ⁊ rõ
ipsa nõ valet. Ná sicut possessiões sunt vti-
les:sic ⁊ alia multa. vtpote vxores:serui:ar-
ma:⁊ téporalis potétia. ex quoꝝ retentione
nõ sequit ꝙ cumulus perfectiõis accrescat.
Nec ei suffragat ambrosij verbũ quo diffi
nit idé esse vtile ⁊ honestum. loquit enim de
vtilitate bonoꝝ spũaliũ nõ terrenoꝝ. Nam
eodem libro. Nihil vtile nisi quod ad vite il
lius eterne ꝓsit grãm diffinimus. non quod
ad delectatõem psentis. Nec aliqua ꝯmoda
in facultatibus:sed incõmoda hec putamus
si non reijciantur ea que hominũ magis cuꝫ
assunt estimamus ꝗꝫ dispendio cum erogan
tur. Idé quoqꝫ liber a parte alia sic ait. Nul
lum adminiculum prestant diuitie ad beataꝫ
vitam. Quod euidenter determinauit dñs
in euangelio dicens. Beati pauperes quo-
niam vestrum est regnũ dei. beati qui nunc
esuritis ⁊c. Itaqꝫ pauptatem famé dolorem
que putant mala:nõ solũ impedimento non
esse ad beatá vitam. sed etiam adiuméto esse
euidétissime ꝓnũciatũ est. sed ⁊ illa que vidé
tur bona diuitias satietatem leticiam exper-
tem doloris:detrimentũ esse ad fructum bea
titudinis dñico declaratũ iudicio liquet. Sic
ergo non solum adminiculo non sunt ad vi-
tam beatam corporis externa bona:sed etiaꝫ
dispendio sunt. Hucusqꝫ ambrosius. Q, et
in predictis intelligendis loquitur de vtilita-
te intrinseca ⁊ spirituali:que idem est quod
honestas:non autem de extrinseca de qua
canon habet intelligi. ⁊ ꝺm ꝙ etiam pronun
ciat sapiens vtiliorem esse sapientiam cũ di-
uitijs. Sunt enim possessiones terrene vti-
les ⁊ sustentamenta nature ad opera huma-
ne industrie:nonnullis etiam ad exercitia ꝟ-
tutis perfecte:sed hoc non inest eis ex seipsis
sed ex parte vtentis. Unde augustinus in fi-
ne libri:vnde malum. Qui inquit bene vult
vti temporalibus bonis:non eis amore ag-
glutinetur:⁊ velut membra animi sui faciat:
quod fit amando:ne cum resecari ceperint
cum cruciatu ac tabe fedent:sed eis totus su
perferatur:⁊ habere illa atqꝫ regere para-
tus sit amittere vero ac non habere parati-
or. Hec augustinus. Que nunꝗꝫ diceret si
temporalia bona essent vtilia scđm ꝙ vtile
idem est quod honestum:qui nullus recte sa
piens paratior esse debet honestatem amit-
tere ꝗꝫ seruare. Multum igitur a sapientia
discors fuit:qui in temporalibus ecclesie bo
nis honestum ab vtili non discreuit. In sui
quoqꝫ firmamentum erroris:perfectionis
virtutum:⁊ possessionis opum septiformem
assignat germanitatem dicens:ꝙ dominus
voluit ministros ecclesie ipsum perfecte se-
qui:volentes habere bona communia mo-
bilia ⁊ immobilia:primo propter cautelam
futurorum:quod est prudentie:secundo pro-
pter sustentationem mibistrantium:qđ est iu
sticie. tertio in sustentamentũ egétium:qđ est
mĩsicordie. quarto in mutue charitatis nutri
mentuꝫ. quinto quietem. sexto in aliorum ex
emplum ⁊ largitioné elemosynarũ. septimo
ꝓpter ꝯformitaté ad celesté curiá. cuius par
ticipatio in idipm. Ex quibus oibus arguit
ꝙ habere possessiões ecclĩasticas pfectioné
nõ minuit ſꝫ ꝯsummat. Quãqꝫ aũt pdictaruꝫ
rõnum aggregatio supficietenus considera-
ta efficax videat ⁊ pia. si tñ discutiatur inte-
rius inefficax inuenit ⁊ impia. Pro eo vide
licet impia. qꝛ si mobiliũ ⁊ imobilium cõmu
nis possessio nõ diminuit ſꝫ potius complet.
qui nõ valét nec volunt hec possidere cõmu
nia:pfecti esse nõ possunt. Insup cum chri-
stus ⁊ apostoli hmõi possessiones imobiles
nõ habuerint. sequit in eis ꝙ ꝯsumate pfe-
ctionis exéplum nõ effulsit. Inefficax vero:
qꝛ in eisdé rõnibus potest etiá aliquis laicus
vxoratus bona sua retinere. s. vt prudéter:iu
ste:mĩsicorditer. charitatiue ministrantibus
christo subueniat. ad illoꝝ quieté ⁊ alioruꝫ ex
emplũ ꝺm ꝯformitaté supnam in qua é cõmu
nicatio larga bonoꝝ. aut igit talis erit perfe

eius. aũt p̃fata rõ nullius efficacie esse ꝯuin-
citur. Amplius sicut ecclesiastica bona bene
vtentibus sunt materia exercẽdaꝝ virtutũ.
sic etiã abutentibus sunt fomentum multifor-
miũ puersitatũ. vtpote iniusticiarũ ⁊ impie-
tatũ carnalitatũ: ꝯtentionũ: simoniaꝝ: ambi-
tionũ ⁊ scismatũ. nec t̃n inferri potest ꝑpter
hmõi abusum: q̄ bona hmõi habere sit im-
piũ. pari ratiõe inferri nõ poterit q̄ per bo-
nam dispẽsatõem vtentiũ ea habere sit perfe
ctũ in se ⁊ absolutione vel ꝑfectius q̃ careꝛ.
Vñ ⁊ illa ꝯclusio quã post explicatõem ra-
tionũ p̃dictaꝝ. in quibus multas absurdita-
tes interserit. tanq̃ finaliter intẽtã subiũgat:
nullus est ꝓbabilitatis. sed magne perfidie.
Ait enim vt verbis eius vtamur. his causis
p̃dictis forte ⁊ alijs que a sapientib⁹ possunt
inueniri cũ apice ꝑfectõis. Q̄d enim citra ẽ:
imperfectũ est. bona tpalia ecclesia a ꝑfectis
viris p̃cipit deus ⁊ voluit possideri. In q̄b⁹
verbis manifeste aperit. q̄ pauꝑtatis euãge
lice perfectõem totis viribus eliminare con
tendit. Si enim tpalia bona ecclesie possideꝛ
sic est perfectũ vt dicit: vt oẽ q̄d est citra illd
sit imperfectũ. paupes igiꝛ xp̄i qui nihil oĩno
possidere volunt: sed totũ dant cũ vidua illa
paupercula. aut citra hũc perfectõis apicem
ꝯsistunt. ⁊ tũc sunt imperfecti. aut vltra ꝓce-
dunt: ⁊ tũc supersticiosi ⁊ impij. Si igiꝛ talis
fuit christus sicut narrat euangelice veritatis
historia: ⁊ perfectoꝝ testimonio monstratuꝫ
est supra. tales etiã fuerũt apostoli: necessario
sequiꝛ ſm antichristianã doctrinã q̄ christus
⁊ eius discipuli vel supersticiosi fuerint vl' i-
perfecti. Insuper si hec tpalia bona christus
p̃cepit possideri a viris perfectis sicut asse-
rit. quicũq̧ ergo perfectõis statũ ꝓfiteꝛ: et
hec bona nõ possident: transgressores diuini
p̃cepti esse ꝯuincuꝛ. Q̧, si verum est vtiq̧
dici nõ potest. bti pauperes spũ q̃m vestrũ ẽ
regnũ dei. nec ve vobis diuitibus: sed poti⁹
ve vobis pauperibus tanq̃ miseris: impfe
ctis: iniustis ⁊ impijs. ⁊ beati diuites. Beat⁹
etiã populus cui hec sunt: sine quibus nec ꝑ-
fectionis apex: nec virtus iusticie possideꝛ. q̄
perfectio inter dona dei locũ precipuũ tenet.
Caueat sibi qui eiusmõi snie est ne super euꝫ
maledictio principis apostoloꝝ iuste descen
dat. dicaꝛq̧ sibi. pecunia tua tecũ sit in perdi
tõem eo q̄ existimasti donũ dei pecunia pos
sideri. Mirũ certe quõ quis põt ad tantam
impietatẽ ꝓficere. ad tantã venire insaniam:
ad tantã ꝓrũpere fatuitatẽ. vt cũ christus vi
ris perfectis suadeat oĩa vẽdere ⁊ dare pau-
peribus. p̃cipiatq̧ apostolis vt nec perã nec
pecuniã tollãt in via. nec aurũ nec argentum
possideãt. ꝯ̃trio audeat dicere p̃ceptũ esse a
deo viris perfectis tpalia possidere. Quã vo
absurdũ dogma ꝯclusio p̃fata ꝯtineat. ex ip-
sius v̄bis eliciꝛ. ex quibus affirmat oẽ q̄d in
fra perfectõis apicẽ est esse imperfectum. Si
apex dicit summã rei alicuius extremã ⁊ ex-
cellsam. ⁊ apicẽ perfectio hꝫ. aliq̄d est perfe-
ctõis citra apicẽ eius. duo ergo ꝯ̃ria simul di
cit: cũ asserit perfectõem habere apicẽ: ⁊ ni-
hil citra perfectõis apicẽ esse perfectũ. Est ẽt
hec vniuersalis negatiua pene in toto falsa. s.
cũ nõ solũ perfectio vie. sꝫ etiã perfectio pa-
trie gradus hꝫ. ⁊ sicut perfectio castitatis et
obedientie põt esse maior ⁊ minor: sic ⁊ pau-
pertatis. quẽadmodũ ex prime responsionis
tertia parte patescit. Deniq̧ q̃ periculosuꝫ
sit possessionũ affluentiã magnis laudatã p̄
conijs desiderabilẽ reddere. ex hoc patẽter
aduertiꝛ q̄ oĩum fere mortaliũ appetitus et
sensus ꝓni sunt ad ꝯcupiam oculoꝝ ⁊ admi
ratõem diuitiarũ. Et sicut dicit apl's ad thim̃.
qui volũt diuites fieri incidũt in tentatõem ⁊
laquũ diaboli. Q̧, si dixerit non se laudare
possessiões quascũq̧. sꝫ t̃m ꝯmunes ⁊ eccle-
siasticas ⁊ dño dedicatas: attendat q̄ nõ pa-
rũ latet in ip̃aꝝ cumulatõe periculũ. Unde
Bern̄. de colloquio symonis ⁊ iesu. Dota-
tas ⁊ dedicatas cernimus ecclesias a potẽti-
bus ⁊ diuitibus huius seculi. q̄ in opibus bo
nis diuites iuxta pauli admonitõem amicos
sibi facere studuerũt de mãmona iniq̄tatis. a
quibus in eterna tabernacula reciperentur.

Qui: dni sperarent ab his se recipi q claues
videnť habere. Sed heu data est ipsa proui
dentia eorum in occasioné carnis. ⁊ qui sibi
atqꝫ alijs in celo tabernacula parare debue
rant: in terra coniungunt domú ad domuꝫ: ⁊
copulant agrum agro. Quis rapuit ab ore
apostolorum hmői temporis verbū gře: ver
bū fiducie. ecce nos reliquimus oia ⁊ secuti
sumus te. Ecce enim vt populus sic sacerdo
tes: diuites fieri volūt. similiť hic suá ⁊ abun
dantius suam recipiunt ꝯsolationé: filir ami-
cis egent ⁊ ipsi vt in aliena tabernacula reci
piantur: vt ꝓpria nő habentes. Beati enim
paupes spiritu: qm̃ ipoꝝ est regnū celorum.
Hec berñ. Idé quoqꝫ quibusdá interpositꝭ
subdit. Utiná in duodecim vnus hodie pe-
trus: vnus qreliqrit vnꝰ q loculis careat in
ueniať. Utiná sapes miser ⁊ intelligeres cuꝫ
thesauro pecunie ⁊ thesauꝝ ire pariter cu-
mulari: vtiná nouissima ꝓuideres animad-
uerteres facile pforamen acus tráſituros nő
diuitiaꝝ cumulos sed delictoꝝ. Nihil enim
tulimus in hūc mundū: haud dubium qꝛ nec
auferre possumus qcq̃ꝫ. Hucusqꝫ beř. Cui
⁊ Grego. nazanzenus ꝯcordat in quodá ser
mone ꝯtra ꝑsecutores ecclesie loqués. Sꝫ fa
cultatibus iquit defraudabūt. Quibꝰ meis.
Sed facilius mihi alas abscidét quas nő ha
beo. Si aūt ecclesiasticis: ħ vtiqꝫ ꝓ quo ois
pugna ⁊ omne certamen. An ignoramus qꝛ
ꝑ pecunie cupiditaté ⁊ loculoꝝ fraudé ad ꝓ
ditőem ꝑficitur christi. Hec Gre. nazanze-
nus. Ad ħ etiam facit qđ dicit ambro. in lib.
de offi. Qui apostolos sine auro misit eccle
sias sine auro congregauit. Et iteꝝ. Qui plu
rimū auri possidet nő abūdat: qꝛ nihil est qc
quid in seculo est. Qui exiguū habet nő mi
nuit. qꝛ nil est qđ amittit: res sine dispendio é
que tota dispendiū est. Ex his clare patet san
ctoꝝ curá fuisse precipuá nő ad quarūcūqꝫ
possessionū amorem allicere: sed potius exé
plo ⁊ apostoloꝝ ad earū contemptū ꝓuoca
re. Nec tñ ex his intelligat aliquis qꝛ ecclesia
stica bona ꝑ modū dilapidatőis sint habéda

contemptui: qm̃ hoc fieri canones inhibent.
sed qꝛ a personis nő alligatis cure pastorali
rőne maioris securitatis siue perfectionis va
leant pro christi amore dimitti. ⁊ hi quibꝰ di
spensatio eoꝝ cőmittitur eis que dispensant
nullatenus alligentur affectu. Hic autem vt
affluentiam opum reddat amabilem: tanq̃ꝫ
rem sanctitatis eximie in rőnali ecclesie collo
cat. ex quo iudiciū cū veritate respondere so
lebat. cū tamen hec sua doctrina omni careat
ratione iudicij ⁊ rectitudine veritatis. Fingit
etiam superhumerale quoddam qđ huic ir
rationali siue phantasie coaptat. adducens i
mediū. xij. viros sanctos atqꝫ probatos: qui
de statu paupertatis ad dispensandas diuiti
as assumpti fuerunt. Clementé. Siluestrem.
Gregoriū. Cyprianū. Hilarium. Basilium.
Chrisostomū. Martinū. Nicolaū. Paulū.
Augustinū. Anselmū. quoꝝ exépla suo ada-
ptans errori. in sequentibus subdit. Isti sunt.
xij. filioꝝ israel nomia. isti sunt vitte iacictine
⁊ catenule auree. Post que addit. Ista é do-
ctrina dominica. statuto apostolorum hiero-
solymis solidata. a sanctis doctoribus exposi
ta. a perfectis christi imitatoribus obseruata.
non vt nihil in cőmuni aut proprio habereť.
sed vt spreta proprietate bonoru ecclesie com
munitas seruaretur. Si aliter docueris: caue
ne fias ꝓm apostolum anathema. qđ a viro
absit catholico: qui puniri recusat cum apo-
stata Iuliano. Hec verba ipsius. In quibus
⁊ ignorantem se esse demonstrat. ⁊ impium.
Nisi enim impius esset: nunq̃ꝫ de ꝓfessori-
bus paupertatis in qua nihil habeť in ꝓprio
vel cőmuni: sensisset tam impie: vt eos tanq̃ꝫ
hereticos iudicasset anathema esse a christo
Qua quidé blasphemia nő solū hos christi
paupes sꝫ ⁊ romaná ecclesiá impetit: q̃ hunc
viuendi modū approbauit. Insup ⁊ bonos
viros catalogo sctőꝝ ascriptos. ⁊ qđ maius
est ipsos aplos: qui vt ex supioribus claret in
extrema pauptate vixerūt. quibus etiá táq̃ꝫ
duodecim filij israel insuphumerali sūmi pő
tificis christi conscriptis: ⁊ per propria nom

na designatis:summa paupertas indicitur.
Sic enim scribitur in matth.xij. Aplo℞ no-
mina sunt hec. Simon primus: qui dicit pe-
trus. ⁊ dehinc ceteris noiatis subiũgit. Hos
duodecim misit iesus: precipiens eis. Nolite
possidere aurũ neq; argentũ: neq; pecunia;
in zonis vr̃is ⁊c̃. In quibus suphumerale vi
te apostolice: cũ rõnali perfectõis ⁊ pauper-
tatis altissime: p charitaté regni celestis tanq̃;
vitta iacintina indissolubili iunctura constrin
git: cũ interponit. Gratis accepistis: grat̃ da
te. Hoc autem suphumerali ⁊ rõnali verus
pontifex christus adornatus fuit: dum sancte
paupertatis perfectionem ⁊ verbo docuit ⁊
exéplo monstrauit. ⁊ tunc potissimũ quando
vt verus pontifex p sanguiné ꝓpriũ ingres-
surus in scta: paup ⁊ nudus i cruce pepédit.
Hoc ornaméto nobili ⁊ spũali quo a corpo
ralibus crucifixoribus christus spoliari non
potuit. hic velut atrocissimus ꝑdo eũ nnda-
re ↄtendit. ⁊ aliud q̃ddam ↄfingere nitit: nõ
vitta iacinctina ⁊ catenulis aureis. sed terre-
na℞ possessionũ affluentijs tanq̃; iunctura
lutea ⁊ viscosa ↄstrictũ: q̃si christus cũ aplis
terrena possederit. ipsaq; cõmunis possessio
altius ꝓuehat magisq; ad celestia eleuet: q̃;
extrema ⁊ altissima pauptas. Qđ nemo du
bitat falsum: nisi qui modos prorsus ignorat
mentalis eleuatõis in deũ. Vñ hiero. ad lu-
cinũ. Joseph cũ tunica egypti effugere non
potuit. adolescés qui optus syndone seq̃bat
iesum: q: tentus fuerat a ministris terrenũ abij
ciens opimentũ nudus euasit. Helias igneo
curru raptus in celũ melotá reliq̃t in terris.
Helizeus boues ⁊ iuga prioris opis vertit ⁊
vota. Loquit sapiẽtissimus vir. Qui tangit
picẽ inqnabitur ab ea. Quãdiu ṽsamur in
seculi reb⁹: ⁊ aĩa nr̃a possessionũ ⁊ reddituũ
ꝓcuratõe deuicta est. de deo libere cogitare
nõ possumus. Cui ⁊ glo. ↄsonat. super illud
canticoꝝ. spoliaui me tunica mea ⁊c̃. Dece-
pta sollicitudine tpaliũ subsidioꝝ: quantũlib;
eximius doctor difficile vitat peccatũ. Hec
autem idcirco non dicimus q̃ dispensatio fa

cultatum ecclesie a viris sanctis amministra-
ri nõ possit absq; detrimento ꝑfectõis. sed vt
discernamus ꝑciosum a vili. q: perfectionem
eis nõ ↄtulit tpaliũ bonoꝝ administratio: sed
ↄtéptus. nõ tpalis affluentia sed spũs paupta
tis. quo inter reꝝ affluentiũ copias sic viue-
bant sicut egentes. multos aũt locupletantes
tanq̃; nihil habétes ⁊ oĩa possidétes. quéad
modũ nobilis ille ꝑlatus. de quo ait Hiero.
scribés ad rusticũ. Sctũs exuperius tholose
epus: vidue sareptane imitator: esuriens pa-
scit alios. ⁊ ore palléte ieiunijs fame torquet
aliena. oémq; substãtiã christi visceribus ero
gauit. Nihil eo ditius q̃ corpus christi cani-
stro vimineo: sanguinem portat in vitro: qui
auariciã ꝓiecit de templo: qui cathedras vẽ
dentiũ colũbas: mésasq; subuertit mãmone:
⁊ numularioꝝ era dispersit. vt dom⁹ dei do
mus orõnis sit nõ spelunca latronum. Hmõi
tu sectare vestigia: ⁊ ceteroꝝ qui ṽtutũ illius
similes sunt. quos sacerdotiũ ⁊ humiliores fa
cit ⁊ paupiores. Aut si perfecta desideras:
exicũ abraam de patria ⁊ cognatõe tua. si ha
bes substantiá vende ⁊ da paupibus. si non
habes grãdi onere liberatus es. Nudũ chri
stum nudus seq̃re. Duꝝ grãde difficile: sed
magna sunt premia. In his sacer Hiero. di-
stinguit ꝑciosum a vili. simulq; ostédit q̃ ali
ud cõpetit pfectioni ꝑlati qui est ꝑsona cõmu
nis aliud perfectiõi persone priuate. Et ideo
q̃;q̃; rõne ꝑlationis quisq; religiosus a sta-
tu pauptatis ad dispensatõem tpalium possit
assumi. impiũ tñ est hoc ad ↄsequentiam tra
here. Sicut enim prelatis rõne cure pastora
lis competit extrinsecis interdum implicari
negocijs salua perfectõe: nec tamé inferri po
test q̃ in persona priuata eque perfectum sit
per extrinsecas occupationes erga plurima
turbari cũ martha: velut per intimas feruí-
das ⁊ iocundas sursum actiones secus pe-
des dñi quiescere cũ maria. sic ⁊ in ꝓposito
intelligendum. Licet igit pontifices siue sum
mi sacerdotes: q: curam habent non solum
quantũ ad perfectos ⁊ validos: verũetiá in

firmos ⁊ impfectos: quos pascē debent exē
plo ⁊ verbo. ⁊ pro loco ⁊ tpe corporali subsi
dio: salua perfectione possessiones suscepe-
rint ad sustentationē pauperꝝ ⁊ ecclesie mini
stroꝝ. non tñ ex his qbuslibet priuatis per
sonis in quolibet ecclesie statu ascribit potest
nec debet: qꝛ in tanto sint pfectionis culmine
cum amplitudine possessionis sicut cum alti
tudine paupertatis. In hoc autem qꝛ lauda-
tores paupertatis extreme imitatores existi-
mat iuliani apostate: non solū nequitia plenū
sed etiam veritatis noticia vacuū esse se de-
monstrat. dum professoribꝰ veritatis malicio
se crimen impingit erroris. ⁊ ipsam pfidiam
iuliani apostate tanq̄ȝ ignorans a laude pau
pertatis insinuat traxisse originem. cū tñ ipse
iulianꝰ non in hoc errauerit qꝛ assereret oia
tpalia relinquenda fore ƀm dictamen: diuini
cōsilij. ad qđ nemo astringit nisi velit. sed po
tius ad sue auaricie rapacitatem colorandā.
⁊ conculcandam ecclesiam: hoc dicebat esse
de necessitate diuini mandati: allegans illud
christi ṽbū qđ in luca scribit. Nisi quis renū
ciauerit omnibꝰ que possidet: non pōt meus
esse discipulus. Ex quo ipse vniuersaliter ca-
lūniabat ecclesiam: quasi nulla esset differē
tia inter renunciare oibus: ⁊ relinquere oia.
Uerum sicut glo. dicit ibidē. hoc distat inter
renunciare oibus ⁊ relinquere oia. qꝛ renū-
ciare conuenit oibꝰ qui ita licite vtunt mun-
danis q̄ possident: vt tñ mente tendant ad su
perna. relinq̄re ṽo est solūmodo perfectorū:
qui oia tpalia postponūt. ⁊ solis eternis inhi
ant. Hec glo. Ex qua manifeste colligit: qꝛ qs
quis hoc sentit qꝛ perfectoꝝ sit oia relinque
re: ⁊ solis eternis inhiare. doctrinam sequit
iesu christi: non perfidiā iuliani. Nā q̄ȝuis di
cat oia pro perfectōis amore debē reling: nō
tñ asserit bona ecclesie dirui. qꝛ licitum est di
mittere propria: sed illicitum rapere aliena.

¶ Tertie responsionis tertia particula no-
nūqȝ capitulū. in quo abrenunciationis ratio
falsa elidit: ⁊ penuriose paupertatis duode-
naria prerogatiua monstratur.

m Os peruersaꝝ mentiū eē dinoscit:
si q̄ snie sue ɔ̃ria propter istoꝝ certi-
tudinē inficiari non possunt: fraudu
lenta calliditate peruertē: ⁊ ad sensum trahē
repugnantem. iuxta illud Bern. ad fratres
de monte dei. Si in lectiōe deū q̄rit qui legit
oia cooperant ei in hocipsum. si aūt in aliud
declinat sensus legentis: oia trahit post seip-
sum. nihilqȝ tam sane: taȝ piū in scripturis in
uenit: qđ seu per vanā gl'iam: seu per distortū
sensuȝ: seu per prauū itellectū nō applicet sue
malicie vl' vanitati. Qđ manifeste in aduer-
sario paupeꝝ nūc cernimꝰ eē cōpletū. Cū. n.
certū sit paupertatē. q̄ consistit in abdicatiōe
reꝝ tpaliū propter deū esse laudabilē: magi-
strūqȝ christū perfectōis in pauptate vixisse
vsqȝ ad mortē. hic in compatōe possessionuȝ
⁊ opulentiaꝝ sic peruertēdo attenuat: vt nil
sancte pauptati de perfectōis sublimitate re-
linq̄t. Inuestigās. n. primo cām abdicationis
tpaliū: hanc dicit eē ipsoꝝ appropriationem
seu proprietatē: q̄ qm̄ ex radice descēdit aua-
ricie vt ṽbis eis vtamur: non stat cū perfe-
cta charitate: q̄ non q̄rit q̄ sua sunt. Et iō dic
consultam esse abdicationē ꝓprietatis ad ex-
cludendā cupiditatē. q̄ extirpata his qui eius
modi sunt recte cōmittit dispensatio bonoꝝ
tpaliū: tanq̄ȝ sciētibꝰ vti: ⁊ non q̄rētibꝰ q̄ sua
sunt. sed q̄ iesu christi. Qđ per abrae: iacob:
ioseph: dauid: daniel: patrū. s. veteris testamē
ti exēplo confirmat. In his aūt ṽbis ⁊ exem
plis superficialit' consideratꝫ nihil apparet er
roneū: si tñ diligenter discutiant magnum in
uenit latē venenū. Si eni proprietas sola cā
est abdicationis tpaliū vt extirpet cupiditas
⁊ perficiat charitas ad bona hmōi tpalia di-
spensanda. tūc igit paupertas non ē nisi sicut
via ad abūdantiam: ⁊ dispositio q̄dā pream-
bula. ac per ħ nulla pfectio ɔsistit i'ea. Impfe
cta igit fuit vita christi: ⁊ falsa doctrina q̄ di-
xit. Si vis perfectꝰ eē vade ⁊ vēde oia q̄ ha
bes ⁊ da paupibꝰ. Amplꝰ si vnū aliqđ colle
gium non dicā vniꝰ regni ꝫ totiꝰ mūdi bona
in cōi possideat. altissimū illud đ pauptate cō

liũ ĩtegerrime seruat. imo qđ est absurdius multo perfectiori mõ q̃z hi q̇ in extrema rerũ penuria. i. fame. s. siti: frigore ⁊ nuditate domino seruiũt. cuiusmodi fuerũt apl'i ⁊ hi q̇ exẽpla eoꝝ sequunt̃. Qđ cũ euidẽter sit falsum: restat q̄ hec nõ sit cã p̄cisa ⁊ p̄ncipal' abdicãdi diuitias q: proprie: s3 q: illecebrose: vt ostẽsum ẽ. s. Uer̃ ẽ q̇dẽ q̄ proprie diuitie magis solẽt eẽ illecebrose q̃z cões. ⁊ iõ magis est de eẽntia perfectõis ꝯtẽpt⁹ ipsaꝝ. nõ q: appropriatio sit culpa vl' semper hẽat culpã ãnexã. s3 q: vt freq̄nti⁹ sol3 eẽ occasio culpe. Uñ ⁊ ipsemet ĩ ꝯñtib⁹ exẽplis sibiipsi ꝯdicit. cum asserit illos sctõs p̄res nõ solũ sine culpa: sed etiã cũ perfectõe bona hec tẽporalia possedisse. Ipsi etiã leuite q̇ vxores habebãt ⁊ filios: ꝯstat q̄ aliq̃ ꝓpria possidebãt. quos tñ superi⁹ de perfectõe laudauerat. Ipse etiã populus israelitic⁹ terrã p̄rib⁹ repromissa3 adept⁹: absq3 pctõ distinctas ⁊ ꝓprias portões accepit. Insuper nũc reuelate gr̃e tẽpore s̄m scita legũ ⁊ canonũ iuste ⁊ sctẽ adit̃ ⁊ possidetur hereditas. nõ solũ ĩ partialib⁹ p̄rimonijs. s3 etiã ĩ p̄ncipatib⁹ ⁊ regnis. sic̃ ipse ĩferi⁹ de cõstãtino raymũdo ⁊ sibi silib⁹ fatet̃. Nõ g̊ ꝓprietas ẽ rõ abdicatõis sic̃ falso ĩsinuat: q̃si semper sibi sit pctm̃ ãnexũ. Sane qđ dic̃ clemẽs: q̄ ꝑ iniq̇tate ali⁹ dic̃ h̄ eẽ suũ ali⁹ illđ: nõ ẽ ĩtelligẽdũ general'r: s3 vt ĩ plurib⁹. vl' ĩtel'ligẽdũ ẽ q̄ h'mõi appropriatio descẽdit ex iniq̇tate p̄moꝝ parẽtũ: q̄ nisi illi peccassent huiusmodi appropriatio nõ fuisset. Nõ tñ ex h̄ sequit̃ q̄ omnis appropriatio sit cũ peccato. q: ex p̄uaricatõe primoꝝ parentũ non solum peccata descendũt sed etiam pene peccatoꝝ. Licet autẽ diuitie tam cõmunes q̃z ꝓprie haberi ⁊ possideri valeant absq3 pctõ. tñ eas relinq̇re perfectõis est. q: sicut ĩperfectio de se non dicit culpam vt ex supra dictis apparet. sic ⁊ perfectio nõ tm̃ dicit iusticie rectitudinẽ. verumetiam expeditionem. quã quidem expeditionem diuitie q: illecebrose ⁊ periculose p̄pediũt. Unde Grego. iiij. moraliu3. Rarum valde est vt qui possidẽt auꝝ ad requiẽ tendant. cũ per semetipsa3 ꝯitas dicat. Quã difficile q̇ pecunias habẽt ĩtrabunt in regnũ celorum. Idem etiam in. iiij. dyal'. Cura rei familiaris vix sine culpa agitur. ⁊ ab his qui qualiter culpas declinare debeant sciunt. Et Rabanus super Math. Difficile: hoc est maximi laboris est pecunias habẽtes vl' ĩ pecunijs confidentes exutis philargyrie retinaculis aulam regni celestis intrare. Propter quod securum est diuitias fugẽ: ⁊ eas abdicare perfectum. Unde Hiero. ad demetriadẽ. Apl'ici fastigij est perfecteq3 virtutis vendẽ omnia ⁊ pauperibus distribuẽ. ⁊ sic leuem ⁊ expeditum cũ christo ad celestia subuolare. Porro exempla que subiungit de p̄ribus inconuenientia sunt ad propositum. Primum q̇dem q: non se expropriauerunt: vt hic falso confingit. dicens q̄ dñs sanctum abraam propria hereditate derelicta nudum de terra sua exire coegit ⁊ p̄cepit. Nam ⁊ text⁹ geneseos aperte contradicit. vbi dic̃. Egressus est abraam sicut p̄cepit ei dñs: tulitq3 saram vxorem suam. ⁊ loth filium fratris sui: vniuersamq3 subsanstiam quã possiderant. ⁊ ingressi sunt vt irent in terram chanaã. Q3 autem Iacob ioseph: dauid aliq̃n in paupertate fuerunt. h̄ magis fuit vrgentis necessitatis q̃z voluntarie expropriationis. Q3 vero daniel omnia sua vendiderat: q: de scripturis auctoritatem non habet: si sapientia danielis fuisset imbutus: nequaq̃z adduxisset in medium. q: prudentius silentio tegit̃ qđ scripturarum testimonio non probat̃. Scđa rõ est q̄re dictorũ patrum exẽpla non congruũt. q: cũ perfectione virtutis aliquos habuerũt actus extrinsecos s̄m exigentiam tẽporis: q̄ trahi non p̄nt in exemplum perfectõis. sicut in patriarchis pluralitas vxorum. in dauid strẽnuitas ad bellandum. ⁊ in helia occisio prophetarũ baal. etsi cum istis perfectionẽ seruauerũt: magis admirabiles q̃z imitabiles viris perfect' proponunt̃. Uñ Augu. de moribus eccl'ie. Amisit iob oẽs diuitias: ⁊ factus est repente pauperrimus. s3 incõcussum tenuit aiu3. quo aio

si esse possent nostri tpis hoies. nõ magnope
in nouo testaméto ab istorum possessiõe ꝓhi
beremur vt ꝑfecte esse possemus. Hec aug.
Cui consonat Greg. i. moral. Necdũ virtus
ꝓcepti emicuerat: que oia relinqui ꝓcipet. sȝ
tñ candé ꝓceptõis vim in corde seruabat: qꝛ
nimirũ substantiam suã iam mente reliqrat
quam sine amore possidebat. Ex quib⁹ euidé
ter apparet ꝙ iob terrena possidendo ꝑfect⁹
fuit solo contéptu métis. qꝛ nondũ emicue-
rat consiliũ pauptatis. ac ꝑ hoc sicut cõiugiũ
abrae: cui non ꝓfertur celibat⁹ Johis: nõ est
trahédũ tpe gratie in exéplũ ꝑfectõis. sic nec
patrum sanctorũ possessio tpalis. Tertia quo
qɋ ratio ad hoc ipsum é. qꝛ multa patrib⁹ in fi
gura contingebát ⁊ vmbra. que tpe reuelate
gratie ⁊ veritatis ꝑfectõi non consonant. ⁊ iõ
illa nũc in exemplũ trahẽ: non modicã gene
rat absurditaté. Unde Berñ. de collogo sy-
monis ⁊ iesu. Excusant se aliq fortassis dicen
tes. Abraaȝ ysaac ⁊ iacob: ceteriqɋ sancti: nũ
quid non terrenas diuitias habuisse legun-
tur. Sufficit nobis eé sicut illi fuerunt. Neqɋ
enim sumus nos patrib⁹ meliores. Si culpa
bilis possessio esset diuitiarum: nunqȝ illi in
diuitijs tantam a dño gratiam obtinerent.
Quid rñdebimus nouis imitatoribus vete-
rum sanctoꝝ. Imponãt certe vitulos super
altare dñi: mactent arietes: hircos imolét: qꝛ
⁊ hoc abraam fecit. Sed hec inquiunt statũ
vltra non habent. vbi reuelata est veritas:
transiere. Quid si ipsas quoqɋ sanctoꝝ diui
tias tpales vmbrã fuisse dixerim⁹ futurorum
In figura siquidem eis oia legim⁹ cõtigisse.
Deniqɋ quidni terrenas palam diuitias pos
siderét sancti ⁊ ꝑfecti viri: cũ sola terrena pa
lam promitterent a dño. Ubi sane celestis ꝓ
missio sonuit. necesse est spũalibus spiritua-
lia comparari. ⁊ mutari sacrificiũ spe mutata.
Non sunt igit hmõi exépla nec etiã platorũ
que consequnter annectit: cũ de paupertatis ꝑ
fectione agit: adducéda in mediũ: ne sub spe
cie sanctitatis pontificalis officij qḋ opulen-
tia cõmutat: ⁊ bonorum paruipendat paup-
tas: vilificet humilitas: excitetur cupiditas. ⁊
ambitio foueat. ad que oia is cui rũdemus
paupeꝝ hostis omni qua potest virtute cona
tur. Nam verũ iusticie solé: ꝙ pauptatȝ ⁊ hu
militatis exempla in vniuersum orbem ra-
dios sue lucis emisit: phantastice cuiusdaȝ ne
bulositatis obiectu obscurare contendit.
Querit eni. Ut quid christus paup esse vo-
luit. Ut qd rex fieri recusauit. Et respondet
vt verbis eius vtamur. ideo paup esse debu
it: vt eũ statum teneret qui ab oib⁹ imitari va
leret. Neqɋ eni omnes diuites fieri possunt.
sȝ si voluerit omnes paupes fiét. Postqɋ sub
iungit. Q; autem ne rex fieret fugit: munda
nas dignitates fugẽ docuit. Alius est eni ho
nor regis. alius ꝓlati siue sacerdotȝ. Hec sunt
verba illi⁹: in quib⁹ tam viliter ⁊ indocte len
tit ⁊ loquit de alta ⁊ tam nobili materia: vt
nos etiam pudeat ipsius ineptias replicare.
Quis eni in sacris litteris eruditus vl' modi
cum. quis quantulãcũqɋ ad christũ reueren-
tiam habés. altissimi dei benignissimã cõde
scésionem vsqɋ ad extreme pauptatis iopiaȝ
sic audeat paruipendẽ: vt putet eũ hoc egisse
absqɋ rõne ⁊ causa ꝑ maxima. Quã tamé is
paupertatis hostis adeo friuolaȝ arbitrat vt
non vereat dicẽ. iõ christum pauperé factum
qꝛ non omnes possunt diuites fieri. Si igitur
possent omnes adipisci diuitias sic ⁊ paupta
tem assumẽ. eque bñ vel magis ẜm hanc ꝓ
phanã doctrinam christ⁹ debuisset tpalibus
bonis diues esse qȝ paup. Qḋ si verum est:
paupertas in nullo ꝑfert diuitijs. nec magis
est meritoriũ pro christo pauperé fieri qȝ pos
sidẽ diuitias. Quapropter sicut christus di-
xit adolescenti diuiti. vade ⁊ véde. ita ẜȝ hoc
ante christianũ dogma dici põt ⁊ pauperi. si
vis perfect⁹ esse vade ⁊ posside. Insup cum
dicit ꝙ omnes possunt paupes esse. aut intel
ligit de pauptate q̃ habet aliqd in cõmuni. cu
iusmodi est in collegiatȝ ecclesijs. ⁊ tũc est fal
sum. qꝛ non omnes etiam si velint admittunt
ad collegia talia. Aut intelligit de pauperta-
te: in qua nihil habet: ⁊ tunc etiã falsum é. qꝛ

non oẽs ſaluis ſtatibꝰ quos in eccl'ia vniuer
ſali deus eſſe inſtituit:hanc poſſunt paupꝫtaté
eligẽ.ſicut pꝫ in regibꝰ ⁊ pꝛincipibꝰ:militibꝰ:
popularibꝰ:ceteriſqꝫ habentibꝰ vxoꝛes ⁊ fi-
lios. Et qm̃ qui a recta v̄itatis via diſcedit ꝑ
deuia vagaṫ erroꝛum.hinc ꝓuenit ꝙ de chꝛi
ſti fuga in conſeqntibꝰ loqués in multa inci-
dit falſa.dicens ꝙ chꝛiſtus docuit honoꝛes eé
fugiendos:non eccleſiaſticos ſꝫ mundanos.
qꝛ acceptauit honoꝛem in hieruſalé ſibi exhi
bitum vt pꝛophete.q pꝛius fugerat honoꝛeꝫ
ſibi oblatum vt regi.expſſe textui ꝯ̄dicit euã
gelico. Nam in iohe dr̃. Bñdictus q venit
in noie dñi rex iſrael. Et i marco:ꝙ turbe cla
mabant dicentes. Bñdictũ qꝺ venit regnuꝫ
patris noſtri dauid. Sup quo beda. Non re
pꝛimit voces eoꝛuꝫ qui regnũ patriarche da
uid'in eo reſtaurandu.⁊ ꝑce bñditionis dona
recuperanda concinũt. Ut qd igiṫ qꝺ pꝛius
fugiendo declinauit:modo libés amplectiṫ.
niſi vt aperte doceꝛꝫ ꝙ nó tꝑalis ⁊ terreni ſꝫ
eterni in celis rex eſſet impꝫ.ad qꝺ pꝛofecto
regnũ ꝑ contéptũ moꝛtis ⁊ gloꝛiá reſurrectio
nis ꝑueniret. Ex his clarũ eſt ꝙ chꝛiſto exhi
bitus fuit honoꝛ regalis:non pꝛophetalis ſeu
ſacerdotalis:vt dicit.quem tñ acceptauit pꝛo
pter myſteriũ noſtre ſaluꝫ.⁊ pꝛopter exéplũ
humilitaꝫ:vt etiã ab his oblati honoꝛis non
recuſaret obſequiũ a qbꝰ paulo poſt crucifi-
gendum ſe eé ſciebat. Tunc ſiquidem int' lau
dantiũ ⁊ applaudentium voces: humilitatis
⁊ pietatis non immemoꝛ:ſup aſelli terguꝫ ſede
re non erubuit.ſꝫ etiam copioſos lachꝛymaꝝ
imbꝛes effudit. Per hũc etiam modũ qñ di
ſcipuloꝝ pedes humiliter abluit.ſe magiſtꝝ
⁊ dñm eſſe ⁊ dici debẽ monſtrauit. vt ꝑ de-
clarationem regie celſitudis:diſcipulos duce
ret ad imitationem oñſe humilitaꝫ. Mira
igiṫ ꝑuerſitas eſt:ea que ſcriptura introducit
in exemplũ abiectionis:ad fomentũ ambitio
nis itoꝛqre. quaſi nó ſit humilitaꝫ virtus ho
noꝛes eccleſiaſticos fugẽ:nec ſuperbie viciuꝫ
ad illos aſpirare. Cuius contrariũ diċ Gre.
in regiſ. Ego inquit viam capitis mei ſequés
ſummoꝑe decreuẽeram eẽ oppꝛobꝛium ho-
minum ⁊ abiectio plebis. In quo manifeſte
oñdit:ꝙ in fuga eccleſiaſtici honoꝛis é imita
tio chꝛiſti. Ide quoqꝫ in paſtoꝛali. Nolite plu
res magiſtri fieri. Hinc ipſe dei ⁊ hominum
mediatoꝛ regnũ ꝑcipe vitauit in terris:q ſuꝑ
noꝛum ſpirituũ ſcietiã ſenſumqꝫ traſcedens
añ ſecula regnat in celis. Qui enim idcirco
in carne venerat vt non ſolũ nos per paſſio
nem redimeret.verũtiam ꝑ ſuam ꝯuerſatio-
né doceret:exéplũ ſe ſeqntibꝰ ꝑbés rex fieri
noluit.ad crucis xo patibulũ ſponte perue-
nit:oblatam gloꝛiam culmis fugit. penã pꝛo-
bꝛoſe motis expetijt: vt membꝛa eiꝰ duceréṫ
fauoꝛes fugẽ.terroꝛes minie timẽ:pꝛo verita
te aduerſa diligẽ.pꝛoſpera foꝛmidando de-
clinare. Hucuſqꝫ Grego. Si igiṫ chꝛiſtus in
fugiendo regnum ſe ſequẽtibus exempluꝫ de
dit fugiendi gloꝛiam:fauoꝛé ⁊ pꝛoſperitatem
⁊ hec non tñ inueniunṫ i dignitatibus mũda
nis ſꝫ etiam eccliaſticis;conſtat ꝙ hũilitaꝫ eſt
hec refugẽ:ad ꝑfectã humilitaꝫ chꝛiſti imita-
tioné:quantũ fieri pót ſaluo zelo animaꝝ ſa-
lutis:⁊ obediétia reſpectu ſuperioꝝ.cum ipe
chꝛiſtꝰ diſcipulis contendentibꝰ qs eoꝝ vide
reṫ eé maioꝛ:in Mattheo rñdeat. Quicun
qꝫ humiliauerit ſe ſicut ꝑuulus iſte: hic ma-
ioꝛ eſt in regno celoꝝ. Qꝫ ſi foꝛte qs dicat:ſi
cut i cóſeqntibꝰ conaṫ aſtruẽ:hoc ad hũilita
tem ſpũale ⁊ interioꝛé:non ad coꝛpoꝛalé ⁊ ex
terioꝛé debẽ referri.non modicũ deſipit. cuꝫ
vniuerſoꝝ magiſter ⁊ dñs:non ſolũ ſpũalis
ſed etiam coꝛpoꝛalis hũiliatóis exépla ꝑbuit.
qñ diſcipuloꝝ pedes lauit ⁊ terſit. vbi ⁊ di-
xit. Exemplu dedi vobis: vt quemadmodũ
ego feci vobis:ita ⁊ vos faciaꝫ. De quo Au
guſti.omé.liij. Paſſurus chꝛiſtus exiria ꝑmi
ſit oblega:non ſolũ eis pꝛo qbꝰ erat ſubiturꝰ
moꝛté.ſꝫ etiam illi qui eũ fuerat traditurꝰ ad
moꝛté. Tanta qppe é hũane humilitaꝫ vtili-
tas:vt eam ſuo cómẽdaret exéplo etiã diuina
ſublimitas.qꝛ homo ſupbꝰ in eternũ ꝑiret:ni
ſi eũ deus hũilis inuenirer.ꝑierat aũt ſupbiaꝫ
deceptoꝛis ſecutus;vt humilitaté redéptoꝛis

ſequatur inuentus. Diſcamus fratres humi
litatẽ ab excelſo. faciamus inuicẽ humiles qꝺ
hũiliter fecit excelſus. Magna eſt hec ꝯmẽ
datio humilitatis. Faciãt hec ſibĳnuicẽ frẽs
etiã ope ipſo viſibili: cũ ſe inuicẽ hoſpitio re-
cipiunt. Uñ ⁊ apl's cũ bñ meritã viduã com
mẽdaret. ſi hoſpitio inquit recipit. ſi ſctõꝝ
pedes lauit. Et apud ſanctos vbicũqꝫ hec cõ
ſuetudo nõ eſt: qꝺ manu nõ faciunt: corde fa
ciunt. multo aũt eſt melius ⁊ ſine controuer-
ſia vt etiã manibus fiat. ne dedignet qꝺ fec̃
chriſtus facere chriſtianus. Cũ eni ad pedes
fratris inclinat corpus: etiã corde ipſo vl' ex
citat: vel ſi iam inerat ꝯfirmat ipſius hũilita
tis affectus. His aũt verbis oñdit: ꝙ hũilia
tio exterius facta in corpe: plurimũ ꝯfert ad
perfectõem vere humilitatis in corde. Per
hunc etiã modũ exterior rerũ penuria q̃ꝫq̃ꝫ
de ſe videat inutilis: pauꝑtati tñ ſpũs iuncta
nõ ſolũ ipſius auget meritũ: ſed etiã valet ad
plurima ꝓpter qꝺ recte deſignat per euãge
licã illã margaritã: que tante ꝓcioſitatꝫ eſt vt
ꝓ illa emẽda diſtrahenda ſint oĩa.

Alet enim inter alia ad q̃ttuor. ſ. ad
v exterminiũ iniquitatis ad exercitiuꝫ
ꝑfecte ꝟtutis. ad poſſeſſionẽ int'ne
iocũditatis: ⁊ ad publicatõem euãgelice ꝓdi
cationis. Ualet p̃mo ad exterminiũ iniq
tatis. Primũ quidẽ ꝓpter expiatõem ꝑpetra
taꝝ culpaꝝ. Eſt enim caminus qdã purgãs
⁊ eliminans ſordes pctõꝝ. iuxta illud Iſaie.
Elegite in camino pauꝑtatis. Qꝺ maxĩe de
illa intelligi habet pauꝑtate: que nõ tm̃ volũ
tatẽ interius ꝑ reꝝ ꝯtemptũ afficit: verũetiã
corpus ꝑ penuriã affligit. De qua gregori⁹
in omẽ. de lazaro ⁊ diuite. Mala inquit la-
zari purgauit ignis inopie: ⁊ bona diuitis re
munerauit felicitas vite trãſeuntis. Illũ pau
pertas afflixit ⁊ terſit. iſtũ abundantia remu
nerauit ⁊ reppulit. Quicũqꝫ ergo in hac vi
ta bñ habetis: cum vos bona egiſſe recolitis
valde de eis ꝑtimeſcite. ne conceſſa vobis ꝓ
ſꝑitas eorũdem remuneratio ſit bonorum. et
cũ quoſlibet pauꝑes nõnulla reꝑhẽſibilia ꝑ
petrare ꝯſpicitis: nolite deſpicere: nolite ꝺſpe
rare: q: fortaſſis qꝺ ſupefluitas tenuiſſime ꝓ
uitatis inquinat: caminus paupertatis pur-
gat. De vobis oĩno pertimeſcite: q: nõ nulla
etiã male acta ꝓſpera vita ſecuta eſt. de illis
vero ſollicite penſate. q: eorũ vitã magiſtra
paupertas cruciat quouſqꝫ ad rectitudinem
perducat. Scꝺo ꝓpter ſubtractõem occa
ſionũ peccandi. que ſicut diuitiaꝝ affluentia
creſcunt: ſic volũtaria paupertate minuũtur.
Uñ chryſ. ſuper epl'am ad hebre. ſermone
ſcꝺo. Chriſtianus in pauꝑie ꝯſtitutus q̃ꝫ cũ
diuitĳs magis irradiat. Quõ. q: excludit a
ſe ſuꝑbie typũ. nõ erit arrogãs ſed patiens:
obtempans: pudicus: mitis ⁊ ſapiens. Qui
ꝟo in diuitĳs ꝯſtitutus eſt. multa illũ ad hec
bona ĩpediunt. Inſpiciamus ergo q̃ ſunt q̃
diues operat. Rapit aliena: eſtuat cupidita-
te: nefandos nõ deſinit ꝑtractare ꝯcubit⁹: ma
leficia cuncta ꝯmittit. Nõne vniuerſa hec ex
diuitĳs ꝯſpicis generari. Intueris quomõ i
pauꝑie magis q̃ꝫ in diuitĳs virtutes facilius
poſſidemus. Nec mihi dicas: q: in hac vita
diuites nullã vindictã ſuſcipiunt. Nam cum
oĩbus malis ſuis etiã hoc malũ habent diui-
tie. q: malignitate peccãtes ab vltõibus tuen
tur: ⁊ qui diuitias poſſidet ſꝑ peccans nulla
pena reuocat. ſed ſine vllis remedĳs mune
ra ſuſcipit pctõꝝ: ⁊ frenũ illi nullus imponit.
Hucuſqꝫ chryſo. Q; ſi forte quis dicat ꝙ ꝺ
pauperie occaſionaliter multa mala oriunt:
rñdet inferius. xviĳ. ſermone. Nemo cauſet
inquit de pauꝑtate q̃ſi cauſa ſit multoꝝ ma-
loꝝ. neqꝫ oblоq̃tur de chriſto: qui ꝑfectõem
illã dixit. ſi vis ꝑfectus eſſe. Hoc enim i ver
bis dixit ⁊ opibus oñdit. ⁊ ꝑ diſcipulos ſuos
docuit. Sectemur igit pauꝑtatẽ: maximum
quippe bonũ eſt. Nihil enim opulẽtius eo q
paupertatẽ ſpõte diligit: ⁊ cũ alacritate ſuci-
pit. Ualet etiã tertio ꝓpter abſciſionẽ vi-
cioſaꝝ radicum. Unde ⁊ chryſ. ſer. eodem.
Abĳciamus quecũqꝫ corpus florere faciũt
viciãt autem aĩam. vtpote ſunt diuitie. gloria
cuncta hec carnis ſunt ⁊ amor corporuꝫ. Ita

qꝫ non amemꝰ amplioꝛa: ſꝫ pauꝑtaté ſꝑ con-
ſectemur. iſta eni magnū bonū eſt. Sed ſapi-
entia inqt pauperis pꝛo nihilo habef. Et ite-
rum. Diuitias ⁊ paupertaté ne dederis mi-
hi. ⁊ ex camino pauꝑtatꝫ libera me. Quare
ergo hec dicta ſūt. Hec i veteri teſtaméto di
cebanf: vbi multa rō diuitiaꝝ. vbi pauperta
tis plurimꝰ erat ꝯtéptꝰ. vbi hec qdé maledi
ctio erat: illud bñdictio. ſꝫ nūc nequaqꝫ ita é.
Si vis audire pauꝑtatꝫ pꝛedicaméta: ipſam
pꝛofeſſus eſt chꝛiſtꝰ ⁊ dixit. Filiꝰ hoīs nō hꝫ
vbi caput ſuū reclinet. Et iterum diſcipulis
dicebat. Nolite poſſidere aurum neqꝫ argé
tum. Et petrꝰ dicebat ei qui ex natiuitate ſua
claudus erat. Argentū ⁊ aurū nō é mihi. Et
in ipſo qdé veteri teſtamento. nōne helias ꝑ-
ter melotam nihil habebat: nonne heliꝫeus:
nōne Johes. Hucuſqꝫ chꝛyſ. paupertatꝫ to-
lerantiaꝫ laudat. qꝛ coꝛpoꝛaliū ꝑ eā reꝝ amoꝛ
abſcindif: qui eſt pꝛima radix vicioꝝ. laudat
etiam qꝛ ꝑ ipſam abſcindit radix ſcđa. q̄ é ti-
moꝛ male hūilians. Vñ ⁊ conſeqnt adiūgit.
Vides qꝛ qđ maxime facit fiduciā h̄ é pau-
pertas. Diues ſeruꝰ eſt obnoxiꝰ ex iſtis dā-
nis ⁊ tribuens omni voléti eum nocere. ille
aūt nihil habés pꝛoſcriptioné nō timet neqꝫ
condénationé. Nequaqꝫ ḡ pauꝑtas facit ſi-
ne fiducia eſſe. Chꝛiſtꝰ cū pauꝑtate mittebat
aplos in cauſam opꝰ habenté fiducia multa.
Valde eni foꝛtis eſt pauꝑ. ⁊ non hꝫ vñ iniu-
riam patiaf. Hec v̄ba chꝛyſo. itelligi nō poſ
ſunt niſi de paupere qui nihil penitus hꝫ. Ex
his igif pꝫ ꝙ voluntaria paupertas non mo
dicum valet ad exterminiū iniqtatꝫ. Valet
etiam ad exercitiū virtutꝫ ꝑfecte. Pꝛimū qui
dem. qꝛ ꝑ eā virtꝰ acqſita pꝛobaf. Vñ Am-
bꝛo. ꝑmo li. de officijs. Nō pōt qs ꝑmiū acci
ꝑe niſi legitime certauerit. neqꝫ glorioſa victo
riam vbi non fuerint laboꝛioſa certamina.
Jōqꝫ dñs in euangelio. Bti paupes ſpū qm̄
ipſoꝝ eſt regnū celoꝝ. Non dicit. Bti diui-
tes ſed paupes. Inde. n. incipit btitudo diui-
no iudicio: vbi erūna eſtimaf. Hec Ambꝛo.
Conſtat aūt ꝙ erūna non eſt i pauꝑtate rōe
contéptus reꝝ in méte: ſꝫ rōne penurie tꝑaf
quam ſuſtinemꝰ i coꝛꝑe. Scđo etiā valet qꝛ
per eam virtꝰ ꝓbata cuſtodif. Vñ hiero. ad
paulinū. Crates ille thebanus homo quon-
dam ditiſſimꝰ: cū ad philoſophādū athenas
ꝑgeret: magnū auri pondus abiecit. nec puta
uit ſe v̄tutes poſſe ſil' ⁊ diuitias poſſidere.
Deniqꝫ ⁊ tu audita ſnīa ſaluatoꝛis: ſi vis ꝑ-
fectus eſſe vade ⁊ vende omnia q̄ habes ⁊
da paupibꝰ: ⁊ veni ſeqre me. V̄ba v̄te i oꝑa.
⁊ nudam crucé nudus ſeqns expeditioꝛ ⁊ le
uioꝛ aſcendis ſcalam iacob. puriſqꝫ manibus
⁊ candido pectoꝛe paupem te ſpū ⁊ opibus
gliaris. Valet etiā tertio: qꝛ ꝑ eā v̄tꝰ cuſto
dita expeditius in finé ꝑducif. iuxta qđ dicit
Chꝛiſo. ſuper eplam ad hebꝛe. ſermōe ſcđo.
Non habétes diuitias nō ꝓpterea doleamꝰ
ſed grās magis vniuerſoꝝ deo ⁊ dño refera
mus. qꝛ nos paruo laboꝛe eandem mercedé
poterimus quā diuites pꝛomereri. etſi volue
rimus etiā amplioꝛé. Nam ex paruis mag̃
lucramur. Huic etiā gre. cōſonans in omel.
Regnū inqt celoꝝ tm̄ valet quantū habes.
Et iteꝝ. Ante dei oclos nunqꝫ eſt vacua ma
nus a munere: cum arca coꝛdis repleta fue-
rit bona volūtate. Quapꝛopter cū voluntas
vbi deeſt poſſibilitas pꝛo facto reputaf: ⁊ fa
cilius fit ſanctis paupibus velle: qꝫ diuitibus
bonis velle ⁊ facē. multum igif facit pauper
tatis inopia ad virtutꝫ expeditioné. Si ergo
voluntaria tꝑlium reꝝ penuria virtꝰ ꝓbaf:
conſeruaf ⁊ expedif. manifeſte conuincif ꝙ
eminétia pauꝑtatꝫ plurimū ꝯfert ad exercitiū
ꝑfecte virtutis. Conſeqnter etiaꝫ valet ad
fruitionem iocūditatis interne. Pꝛimo rōe
extrinſece ſecuritatis. Unde chꝛyſ. ome. vlā.
ſuꝑ Matth. Diuité neceſſe eſt multis idige
re: ⁊ turpiter ſeruire: foꝛmidare ⁊ ſuſpicari.
⁊ timē eoꝝ qui ſuſpicanf oculos: ⁊ calumnia
rum oꝛa. ⁊ auaroꝛum concupiſcétias. ſꝫ non
pauꝑtas é aliquid tale: ſꝫ contrarium vniuer
ſum regia é non ſubiecta furibus ſꝫ munita.
poꝛtus tranquillus: paleſtra ⁊ gymnaſiū phi
loſophie. Conſtat autem ꝙ pauꝑtatis furi-

bus non subiacẽs ea potissimũ est in qua nihil habet. de q̃ ⁊ subdit ibidẽ. Audite quicũ qꝫ pauperes estis. magis autem qui ditari cupitis. Non pauperẽ esse malum est sed non velle pauperẽ esse. ⁊ neqꝫ malum existimes paupertatẽ ⁊ non erit tibi maluꝫ. etsi pharis decẽ mlium erit bonoꝝ fons ⁊ origo. Nec tm̃ securitatẽ dat penuriosa pauptas in hoc seculo. verũetiã i futuro iudicio. Vñ Berñ. sup ps̃. qui habitat. Felix pauptas volũtarie relinquẽtiũ omnia: ⁊ sequẽtiũ te dñe iesu. Felix plane: que tam securos: imo ⁊ tam gloriosos faciat in illo singulari fragore clemẽtoꝝ. in illo tremẽdo examine meritorũ. in illo tanto discrimine iudiciorũ. Scd̃o ratione expectare mercedis. Vñ super illud Job. deridet iusti simplicitas. lampas contẽpta apud cogitatões diu tũ: parata ad tempus statutũ. dicit Grego. Statutũ qppe contẽpte lampadis tempus: est extremi iudicij predestinatus dies. Tũc reproborum oculis patescet ꝙ celesti ptãte subnexi sunt: qui terrena omnia reliq̃runt. Quisqs enim diuini amoris stimulo excitatꝰ hic possessa reliquerit. illuc proculdubio culmen iudiciarie ptãtis obtinebit. vt siḻ tũc cũ iudice iudex veniat: qui nũc consideratione iudicij se se spontanea paupertate castigat. Liquet aũt ꝙ pauptas pro qua qs deridet ⁊ contemnit: ea potissimũ ẽ q̃ annexam habet exteriorũ penuriam ⁊ vilificationem. Vñ Berñ. ser. cli. Duo habꝫ pauptas seq̃ntiũ dñm: afflictionẽ. s. ⁊ vilitatẽ. de q̃bꝰ propheta. vide inqt humilitatẽ meã ⁊ laborem meũ. ⁊ propterea in terra sua duplicia possidebũt. vt pro pudore sit honor iudiciarie ptãtis. pro labore refrigeriũ placidissime sessionis. Hꝫ eni est que castigat: purgat: probat: hũiliat: ⁊ exaltat. Hanc igit rõe mercedis cõcomitatur leticia mentꝭ. Vñ sup illd̃ ps̃. Ego sum paup ⁊ dolẽs. salus tua deꝰ suscepit me: glo. Laudabo in me ⁊ in membris meis nomen dei cũ cantico. i. cũ delectatione. q: si oĩa desunt. nec tñ illi deest mẽtalis iocũditas. propter quod subdit. Videant paupes ⁊ letent: q̃rite deũ ⁊ viuet aĩa vr̃a. Tertio quoqꝫ ad hoc ipsum valet ratõe supinfuse consolationis. Vñ chryso. ome. iiij. sup Matth. Descẽdamus inqt ad pauptatis caminũ. videamus q ambulant in eo: ⁊ elatoꝝ colla cõculcant. videamꝰ miraculũ ⁊ paradoxũ hominem in camino psallentẽ: in igne gr̃as agentem. pauptati vltime alligatũ: ⁊ multam ferẽtem deo laudationẽ. Eteni pueris illis tribus siles sunt qui pauptatem cũ gratiaꝝ actione ferũt. nam ⁊ igne terribilius pauptas incẽdere con uevit. sꝫ pueros illos nequaqꝫ incẽdit. Ita ⁊ nũc si in pauptate gratias egeris: vincula dissoluunt: ⁊ flãma extinguit: ⁊ si non extincta fuerit: qd̃ multo mirabilius est pro flãma ros orit. Qd̃ ⁊ in philosophantibus est vidẽ. qm̃ in paupertate diuitibus copiosius disponunt: ⁊ in medio camino rore puro potiunt. Eteni maximꝰ est ros non detineri cõcupiscentia diuitiaꝝ. Et illi tunc contemnentes regem facti sunt rege clariores. ⁊ tu vtiqꝫ si despexeris mundana negocia: omni mundo eris honorabilior. Ꝟm sanctos illos quibꝰ dignus non erat mundus. Vt igit dignus celis efficiaris: deride presentia. ita enim ⁊ hic clarior ⁊ futuris potieris bõis. Hucusqꝫ chrysosto. euidenter ostẽdens: ꝙ voluntaria paupertas ⁊ rerum penuria est q̃ꝫ maxime vtilis ad perfruitionẽ interne iocũditatꝭ. Valet quarto ad publicationẽ euangelice ꝑdicationis. Primũ q: facit eam magis credibilem. Vñ chryso. omel. iiij. sup Matth. Talis est luminis virtus vt non solum luceat. sed ⁊ illuc ducat illos qui sequunt. Cũ eni viderint omnia ꝑsentia nos contẽnentes ⁊ ad futura ꝑparatos: ante omnẽ sermonẽ opibꝰ nr̃is credent. Quis enim ita est amens vt vidẽs euꝫ heri ⁊ ante lasciuiebat ⁊ ditabat omnia exutum: ⁊ ad famẽ ⁊ inopiaꝫ ⁊ durã vitã sanguinem occisionem ⁊ oĩa q̃ vident periculosa ꝑparatũ: non manifestam accipiat hinc futurorum demonstrationẽ. Si aũt nos ꝑsentibꝰ implicauerimus ⁊ immiscuerimꝰ. qualiter poterunt credẽ, ꝙ ad possessionem aliam festine-

mus. Hucusqz chryso. In his clare demonstrat q voluntarie paupertatis exemplu pdicante magis credibilem facit euangelica pdicationem. Scdo etiam valet q magis reddit efficaciem. iuxta qd Damasce. li. iiij. dic. Euangelium agnitois dei predicatu est, non bellis & armis exercitibus aduersarios deuincens. sed pauci nudi: paupes: persecuti: verberati: mortificati: crucifixum in carne & mortuu: & dominantem pdicantes sapietib9 & insipientib9 pualuerunt. Hec damasce. Hoy imitatores illi fuerunt. de quib9 in ecclesiastica historia li. iij. dicit Eusebius. Quidam ardenti ore diuine sapientie cupiditate succensi: aias suas verbo dei consecrabant: expletes pfectionis salutare pceptum: vt facultates suas primo paupib9 diuidentes: expediti ad pdicandum euagelium fieret. Tertio q efficit eam magis acceptabile. Un sup illud Matth. dignus est operari9 cibo suo: dicit Chry. ome. xxxiij. Manifestu qm a discipulis eos cibari oportebat: vt neqz ipsi magna sapiat aduersus eos qui dicebant oia prebetes & nihil accipietes ab ipsis: nec illi rursus abscindant tamqz despecti ab ipsis. Cu igit voluntaria rez penuria euangelij pdicationez magis reddit credibilem: efficace: acceptabile. ac p hoc auditores inducat ad fidem: erigat ad spem: alliciat ad charitate. manifestum est q maxime valet ad euangelice veritatis publicationem. Cui9 etiam euides indicium est: q p aplos paupes rebus & spiritu: qzqz numero paucos: diffusa est euangelica veritas in orbem vniuersum. vt de ipsis vere dictu sit. In omne terra exiuit son9 eoy. Un chryso. sup mat. ome. xlvi. Si aut hoies. xij. orbem terrarum conuerterut: excogita quanta est nostra malicia cu tanti existentes: eos q regunt non possum9 corrige: quos dece milib9 mudis oporbeat sufficere & ee fermetu. Sed signa ais habebat. Sz non signa eos mirabiles fecerunt. Multi. n. & demoes pijcietes: q iniqtatem opati sunt. non sunt facti mirabiles sed puniti. Sed qd inqua est qd eos ondit magnos.

Pecuniaz conteptus: glie despect9: ab oib9 vite hui9 negocijs ereptio. que si non habuissent. & si. x. milia mortuos suscitassent: non solum nulli profecissent. sed & seductores estimati essent. Hucusqz chryso. Qui & his patenter ondit: q nihil tm valuit ad dilatandum christi euangeliu: qz perfectus contept9 rez mundanaz. Cum igit voluntaria & penuriosa paupertas: sicut ex predictis elucet valores incomparabiles qttuor habeat triplicatos. recte designat non solu per vna euagelica margaritam. veruetia per. xij. pfulgidas in portis noue hierusalem descedentis de celo: pro magno sui valore miraqz pulcritudine positas. quib9 & noia. xij. pauperu spu apostoloruz. s. in fundamentis collocata rndent. seu per. xij. lapides in typico rationali quadruplici ordinatione distinctos. quo summ9 noster pontifex adornatus apparuit. qn vt nos reconciliaret patri nudus in cruce pepedit. Cui etiam ronali & superhumerale exemplum. s. xij. apostoloru tanqz vitta iacinctina charitatis affectu copulat. Est enim hmoi paupertatis preciositas non tm multiplex sed & magna & incomparabilis omni pciositati terrene: vt ait chryso. super Matth. ome. xlvi. Quid aut si quis tibi proponeret face fenu auru. & posse omnes pecunias vt fenu contene. Non vtiqz hoc susciperes magis: & valde deceter. eteni hoc hoies vtiqz attraxisset. Si enim videret fenu auy effici: concupiscerent & ipsi hac virtutem. vt sic moueret & augeret vtiqz eis pecuniaz cupido. Si aute videret oes vt fenu auru despicientes: olim vtiqz ab hac egritudine eruti essent. Ide quoqz omelia vltima. Si qs tibi pncipatus & ciuiles ptates & diuitias & lasciuiam proponeret. deinde paupertate pones: electione daret accipe quodcuqz velles: hac pfestim rapes: si tn cognosceres ei9 pulcritudine. Mihi aut paupertas puelle cuiusda pulcre & speciose filia esse videt. Cu hac helyas educatus raptus est beata illa raptura. cum hac helizeus claruit. cu hac iohanes. cu hac apli omnes. Sed & ipsaz puel-

le hu[i]ꝰ pulcritudinē intueamur. Etenim ocu
lus eiꝰ ē purꝰ ⁊ p̄clarꝰ. nihil hñs turbulētuꝫ
sed mãsuetū: trãq̄llus: delectabilis: ad oēs re
spiciēs: mitiꝫ: hūilis: nullū odio hñs: nullū auer
tēs: os illi ⁊ lingua sana ē ꝯtinua grãꝝ actōe
plena ⁊ bñdictōe: ⁊ nutibꝰ v̄bis ⁊ amicabili
bus. Si aūt vis ⁊ ꝑportionē mēbroꝝ eiꝰ vi
dere: lōga ē ⁊ multū excelsior q̄ꝫ supabūdan
tia. Si aūt fugiūt eā mlti ne mireris. etenim
v̄tutes alias fugiūt isipiētes. Sꝫ ꝯtumelijs af
ficit ais paup a diuitibꝰ. Rursus mihi iopie
laudē dicis: qm̄ btūs ē q ꝯuiciū patit. Sꝫ h̄
ferre admonet iopia. Si esurit paup: ⁊ pau-
lus esuriebat ⁊ in fame erat. Sꝫ nō hꝫ ingꝫ re
quiē. Neqꝫ filiꝰ hoīs hēbat vbi caput recli-
naret. In his exp̄sse declarat os aureū: q[ꝛ] vo
lūtaria reꝝ iopia nō solū ē magne p̄ciositatꝫ:
ſꝫ etiā pulcritudis mire. Est etiā ⁊ qd̄ plus ē
magni honoris. sic idē vir sctūs ait sup Iob.
ome. xlvij. Aia iops qdē volūtarij fulget ve
lut auꝝ. splēdet vt Margarita fulgēs: flore-
scit aūt vt rosa. Nō. n. ē illic tinea: nō fur. non
sollicitudo vite huiꝰ negocioꝝ: ſꝫ sic angelus
ita ꝯuersat. Ut hmōi aie pulcritudinē vidē:
vis ipsiꝰ diuitias addiscē. Nō subiacet demo
nibꝰ: ſꝫ assistit deo. nō militat cū hoibꝰ: ſꝫ cuꝫ
angelis. nō hꝫ arcas duas vl' tres vl' viginti.
ſꝫ talē abūdātiā vt hūc mūdū vniuersuꝫ nihil
eē estimet. nō hꝫ thesauꝝ ſꝫ celū. nō idiget ser
uis: magis aūt hꝫ seruos passiōes ⁊ cogitatio
nes q regnū dñant. regnū aūt ⁊ auꝝ ⁊ oia ta
lia quēadmodū pueroꝝ ludib̄a deridet: ⁊ sic
rotas ad pilā hec oia estiat eē ꝯtemptibilia.
Habet. n. mūdū: quē neqꝫ vidē q in his su-
dūt pñt. Quid igit h̄ paupe meliꝰ est vnq̄ꝫ.
Pauimētū deniqꝫ hꝫ celū. Si aūt pauimen
tū tale ē excogita tectū. Sꝫ nō hꝫ inqs eq̄s ⁊
currꝰ. Quid āt ei his opꝰ ē: q. s. nubes vehi
dꝫ ⁊ eē cū xp̄o. hucusqꝫ io[ann]es os aureū: igni
tis fulgidis pōderosis ⁊ p̄cios eloquijs: volū
tarie pauptatꝫ q penuriā reꝝ hꝫ ānerā admi-
rabilē celsitudinē: pulcritudinē p̄ciositatēqꝫ
cōmēdat. Qr tñ hec nō reuelant mūdi sapiē
tibꝰ. iuxta illd̄ dñi i mat. Abscōdisti hec a sa-
piētibꝰ ⁊ prudētibꝰ ⁊ reuelasti ea puulis. nō
ꝑponunt carnalibꝰ ſꝫ spūalibꝰ. iuxta illd̄. No
lite sctm̄ dare canibꝰ. neqꝫ mittatꝫ Margari
tas añ porcos: nō inotescūt amatoribꝰ diuitia
rū. ſꝫ pauptatē amãtibꝰ ⁊ exptis. q iā vicerūt
mūdū. iuxta illud Apocal'. vincēti dabo mā-
na abscōditū: ⁊ dabo ei calculū cādidū. ⁊ in
calculo nomē meū scriptū qd̄ nemo scit nisi q
accipit. Id̄ pauptas hmōi ꝑ thesauꝝ abscōdi
tū designat in agro. quē q iuenit hō abscon-
dit. ⁊ pre gaudio illiꝰ vadit ⁊ vēdit vniuersa
q hꝫ ⁊ emit agrū illū. Si qs igit sctē paupta
tis vult nosse valorē: aut ipse i se expiri stude
at. aut exptoꝝ snie acqescat. iuxta qd̄ Bern̄.
in ep̄la quā scribit ad Thomā. q amore scie
retardabat ꝑpositū veniēdi ad religionē: ait
Quā salubriꝰ disceres xp̄m iesuꝫ ⁊ hūc cruci
fixū. quā vtiqꝫ sciaꝫ haud facile: nisi q mūdo
crucifixꝰ fuerit appꝑhēdit. Falleris fili falleris
si te putas iuenire apd̄ mūdi magistros quā
soli xp̄i discipuli. i. mūdi ꝯtēptores dei munē
assequunt. Nec. n. hāc lectio docet: ſꝫ vnctio
nō eruditio: ſꝫ exercitatio in mãdatꝫ dñi. His
sacris eloquijs chrys̄. ꝯsonat omel'. xxxviij.
sup Matth. sic dicēs. Uerūtñ q̄cūqꝫ dixero
nihil rep̄ntabit tale sermo q̄le reꝝ expientia.
ideo vellē quēdā illoꝝ q in illū iā deuenerūt
p̄nte v̄ticē nobis adesse. ⁊ tūc manifeste vi-
deremꝰ huiꝰ rei delectationem. ⁊ q̄liter nulli
eoꝝ q diligūt pauptatē acceptarēt ditari. x.
milibꝰ p̄bēdis. tanq̄ꝫ q nō lamētabant i solli
citudinibꝰ: ſꝫ ridēt ⁊ saltāt. ⁊ his q diadema si
bi circūponūt magis in pauptate decorant.
Si igit hec reꝝ expiētia docet. ⁊ q diuitias ⁊
honores seculi cōplectunt nec exp̄ti sunt nec
expiri volūt. necesse hñt q eiusmodi sūt super
hac mã idicē sibi silētiū. ne tanq̄ꝫ ceci decolo
ribꝰ syllogisare videant. Taliū eteni temeri-
tatē Hiero. ad demetriadē scribēs redarguit
Quidā iquit cū loq nesciāt tacē nō pñt. do-
cēteqꝫ scripturas q̄s nō itelligūt. ⁊ cū alijs p
suaserint erud[i]toꝝ sibi assumūt supciliū. pri-
us iperitoꝝ magr̄i q̄ꝫ doctoꝝ discipuli. Bo
num est eni obedire maioribus ⁊ parere pfe

ctis.⁊ post regulas scripturaꝝ vite sue tra-
mitē ab alijs discere.nec preceptore vti pessi
mo p̄sumptōe sua.Hoc p̄ceptore pessimo si
is cui respondemus vsus nō esset.nequaq̄ꝫ
in suggillatōem pauptatis:ꝯmendatōem te-
poraliū possessionū:iproba temeritate dog-
matizare p̄sumplisset.Quāq̄ꝫ enim interdū
ex reꝝ inopia ꝓueniant mala.⁊ ex affluētia
bona nunq̄ꝫ tñ mala ex paupertate dilecta ꝓ
ueniunt:sed odita.nec bona ex amatis diui-
tijs:sed contemptis.salomone testante.Qui
amat diuitias.fructū nō capiet ex eis.Cōstat
autem ꝙ sicut laus alicuius rei excitat ad illi
us amorē.⁊ vituperiū ad contemptū.Cum
igitur ꝯtemnere diuitias:⁊ amare pauperiē
sit extirpatio vicioꝝ ⁊ insertio virtutū:⁊ ecō
trario contēnere pauperiem ⁊ amare diui-
tias sit eradicatio virtutū insertio viciorum.
manifesta ratione concludit:ꝙ quēadmodū
ꝯmendatio paupertatis ⁊ spūaliū paupeꝝ:⁊
vilificatio diuitiarū ⁊ diuitū:doctrine com-
petit christi.sic ⁊ huius ꝯtrariū asserere ad
dogma ꝓphanū pertinet antichristi.Unde
Hiero.de vita paule.Non laudis ⁊ posside
re diuitias.sed eas pro christo contēnere nō
inhiare ad honores:sed eos paruipendere.
Propter qd̄ ⁊ paula fugiendo gloriam.glo
riam merebatur.que virtutes quasi vmbra
sequitur.⁊ appetitores sui deserens appetit
ꝯtemptores.Seculi hoīes suscipiunt eos q
his pollēt priuilegijs.nos laudamus eos qui
pro saluatore ista despexerint:⁊ mirū in mo-
dum quos habentes paruipendimus si ha-
bere noluerint p̄dicamus.Hucusq̄ꝫ hieroñ.
Q, si forte hostis pauperū dicat:nō se lauda
re honores ⁊ diuitias seculi:sꝫ ecclesiasticos
tm̄ requiremus ab eo si credat in horū ap-
petitu esse periculū:an indifferentiā quādā:
an meritū.Si appetere ecclesiasticas diuiti-
as ⁊ honores periculū credit:⁊ tamen dū lau
dat appetibiles efficit:aut auditores suos de
cipit:aut insanit.Si vo hec appetere indiffe
rens estimat:nec istas laudando persuadere
conatur ꝙ aliquis appetat:in vanū loquit ⁊
frustra laborat.Si autem desiderare opes ⁊
honores ecclesie meritoriū credit ⁊ sanctum
cū nullū vicium sit abominabilius cupiditate
⁊ ambitione personarū ecclesiasticarū.cum
per hec duo emi ⁊ vendi soleat spūssanctus.
vt de domo dei fiat spelunca latronū.nō mi
nus impugnat fundamentū christiane religi-
onis:q̄ꝫ euangelice paupertatis.In hoc igit
finis sit huius tertie rn̄sionis:q̄nq̄ꝫ nō sit ei[9]
cui respondemus partialis intercisio libri.
Quia enim ex nunc ad ordinem spūalem im
pugnandū se preparat:nouam aggredit pu
gnam:noue responsionis cū adiutorio christi
assumemus armaturā.

¶ Respōsionis quarte prima particula de
cimūq̄ꝫ capitulū.in quo religio carentiū lo-
culis ab errore defendit.⁊ verū ius posses-
sionis ecclesiastice declarat.

O

Mniū maloꝝ radicalis origo cu-
piditas.cū humane mentis arcem i
uaserit:tā dura tyrānide premit:vt
ad idoloꝝ redigat seruitutem:⁊ in bestialem
transformet crudelitatē.Huius testimonium
euidens esse constat iude ꝓditoris neqciam.
qui cum loculos haberet de quibus cupidi-
tatis sue voracitatē famelicam mitigare vole
bat modice tñ sibi repromisse pecunie tanto
est illectus amore:vt sitiret saluatoris omniū
sanguinem.⁊ auctorē vite venaretur ad mor
tem.Hac peste laborans ⁊ hic pauperū ca-
lūniator tanq̄ꝫ iude discipulus.Primo eis
pacis osculum tribuit:ipoꝝ simulatorie cō-
mēdando pauperiē.dehinc letaliter percutit
dum loculis carentium pauperū ꝓfessiōem
conat arguere:nō vt impfectā:verūetiaꝫ vt
erroneā:simulatoriā ⁊ iniquā.Ex quib[9] non
solū prelatorū:sed etiā clericoꝝ ⁊ religiosoꝝ
possessiones habentiū nitit aīos ad ipsorꝫ
⁊ exterminiū ꝯcitare.Primo igit quasi oscu
lum prebens questionē sibi proponit.Sꝫ di-
ces.Condēnas ne eos qui loculos nō habēt
nec laborant.Et postea subdit.Non ꝯdēno
sed laudo.nec tñ habentibus p̄fero.q: nō est
discipulus super magistrum.Et paulo post.

Et si enim homo solus absqȝ loculis possit
viuere. tñ de ꝯgregatione cui tanta ꝯpetunt
credibile nõ est. Dehinc subdit. Reipublica
sunt loculi christi. Si ergo christi membrum
es: cum christo loculos habes. Nec enim sũt
verba illius: in quibus more iude primo de-
osculatur. cum loculis carentes laudare se as
serit: sed statim vulnus infligit: cum imedia-
te subnectit: ꝙ hoc christus exemplo non do
cuit. ac per hoc demonstrat ꝙ loculis carere
non sit perfectum. quia non est discipulus su
per magistꝝ. Certũ est autem ꝙ nullus vir
prudens abrenunciat loculis: nisi vt christo
configuret perfectius. omnis ergo talis ꝺm
hoc dogma prophanũ est errore deceptus.
Amplius si non est credibile ꝙ congregatio
aliqua sine loculis viuat vt dicit. aut asserit
hoc incredibile: qꝛ difficile: aut qꝛ impossibi
le. Si quia difficile: tunc pari ratione non est
credibile ꝙ aliqua congregatio sancte viuat
⁊ caste. Si qꝛ impossibile: sed cõgregatio im
possibile profitens ⁊ se ad impossibile ligãs
est supersticiosa ⁊ vana ⁊ fatua: ac per hoc
reprobanda qꝛ erronea. Igitur loculos non
habentes ꝺm huiusmõi dogmatis assertõem
non sunt digni laude sed reprobatiõe. Insuꝑ
si quicunqȝ mẽbrum christi est cum christo, lo
culos habet vt asserit. a destructione conse-
quentis qui loculos non habet non est mem
brum christi. Ex quo etiã sequitur ꝙ omnes
pauperes nihil habẽtes ⁊ prorsus omnia re
linquẽtes alieni sunt ab vnitate corporis my
stici. tanq̃ȝ si is qui habere pecuniam nolue-
rit gratiam christi habere non possit. ac per
hoc beatior fuerit iudas qui loculos habuit:
q̃ȝ petrus qui dixit. argentũ ⁊ aurum nõ est
mihi. Cũ etiam ꝺm hanc ꝓphanã sentẽtiam
ipse dñs iesus nõ nisi loculis inueniat locum.
qui tamen per Isaiam ꝓphetã locũ sue reqe
tionis asserit super pauperculũ ⁊ contritũȝ.
Ecce qualis paupeꝝ collaudator: qui etiã vt
sui pectoris virus abũdãtius euomat: eosdẽ
nititur de heresi duplici in ꝯsequentibus no
tabiles reddere. cũ subiungit allegans aucto

ritatem Augustini de heresibus ⁊ etiam con
tra faustũ. ꝙ quedam est heresis nudis pedi
bus ambulantiũ. nõ quia propter corpis af-
flictionem sic ambulant. sed qꝛ diuina. testi-
monia taliter intelligunt. sic ⁊ manichei iudi
cantur heretici. non quia pecunias aut locu-
los non habeant. sed qꝛ testimonia diuina et
ad hoc referre nitunt. Hec verba illius in q
bus foueam erroris aperit quã non claudit.
Nam ex his manifeste relinquit: quia si qui
nudis pedibus incedũt ⁊ loculis carent. si ad
hoc diuina testimonia referunt. in duplicem
heresim incidunt. s. nudis pedibus ambulan
tium ⁊ manicheoꝝ. Constat autem ꝙ hmõi
pauperes ideo nudis pedibus incedunt ⁊ lo
culis carent. vt illud euangelij verbum ad lit
teram impleant qd̃ dñs dixit discipulis: vt nõ
ferrent: es in zonis: nec calciamenta in pedi-
bus. ideo ꝺm assertõem hmõi dogmatis im
pij in duplicem heresim sunt lapsi. Qd̃, si ve
rum est per omnẽ modũ apostolica errauit:
ecclesia. que statũ talium approbauit: ⁊ aucto
res hmõi heresiȝ catalago sanctoꝝ ascripsit.
Errauerunt nihilominus Ambrosiꝰ: Augꝰ:
Hieronymꝰ: Chrysostomus: Beda: Ra-
banꝰ ⁊ Bernardꝰ: qui omnes affirmant ꝙ
documentũ christi ad apostolos de non ferẽ
da pecunia sit intelligendũ ad litteram. sicut
manifestũ est ex preallegatis auctoritibꝰ ipo
rum in precedentis responsionis particula ꝑ
ma. ꝙ qꝛ ꝓphanũ est sentire de sanctis: neces
se habet hic impositor errorũ ad piam redi-
re intelligentiã veritatis: si iusta nõ vult feri-
ri sententia damnatõis. Attendat igitur insen
satus ⁊ perfidus: ꝙ diuina testimonia dupli
citer his aptari possunt: per modũ videlicet
consilij vel precepti: Si quis igitur ad nudi-
tatem pedũ ⁊ carentiã loculoꝝ sic diuina co
aptat eloqa: vt ea ꝑ scripturã astruat esse pre
cepta ⁊ necessaria ad salutẽ: tanq̃ȝ nullus sal
uari possit nisi pedibus nudis incedat ⁊ locu
lis careat: dupliciter errat. Si quis vero ad
hoc aptare nitit diuina testimonia tanq̃ȝ sint
consulta ⁊ supererogatoria ⁊ ad salutem ex-

pedientia: nõ est censendus hereticus: sed verus christi discipulus. nõ manicheus: sed verus christianus. Et ꝙ hic fuerit intellectꝰ pij doctoris augustini: manifeste colligitur ex ṽbis ipsius. v. capitulo contra faustum. Nam premittens verba fausti in quibus se gloriatᷣ euangelium accipere: quia argentum ⁊ aurũ deiecit: ⁊ es in zonis habere destitit: ⁊ cetera his similia: postmodũ respondet hoc ordine primo ipm ostendens hypocritam ⁊ mendacem: ⁊ tandem hereticũ: in hoc videlicet ꝙ ecclesia distinguit in modo accipiendi euangeliũ quantũ ad perfectos ⁊ imperfectos. ſꝫ manichei nequaꝗ̃. Ait enim sic. Quã multi in nostra cõmunione veraciter faciũt sublimia illa precepta: de quoꝝ specie fallitis imperitos. Et assignatis paulo post in ecclesia differentijs subdit. Neqꝫ enim illi soli qui vt sint perfecti vendũt ⁊ dimittũt omnia sua et sequunᷣ dñm: pertinẽt ad regnũ celorum. ſꝫ huic militie christiane propter qͦdam commertiũ charitatis subiũgitur etiam quedam stipendiaria multitudo. cui dicetur in fine. Esuriui ⁊ dedistis mihi manducare: sitiui et dedistis mihi bibere. Alioquin damnandi erunt illi quoꝝ domos tam diligenti cura cõponit apostolus: monens mulieres subditas esse viris suis. viros diligere vxores: filios obtẽperare parentibus. Sed absit vt istos a mandatis euangelicis alienos ⁊ a vita eterna separãdos iudicet. quia vbi dominus ait. si quis nõ tulerit crucem suam ⁊ secutus me non fuerit: nõ potest meus esse discipulꝰ: exhortans firmiores ad perfectionem. ibi statiꝫ ⁊ istos consolatus est dicẽs. qui recipit iustũ in nomine iusti mercedẽ iusti accipiet. Quid aũt fallitis auditores vestros: q cũ suis vxoribus ⁊ filijs familijs domibus ⁊ agris vobis seruiũt. si quisquis omnia ista non dimiserit: non accipiat euangeliũ. Sed q: eis nõ resurrectionem sed reuolutõem ad istam mortalitatem promittitꝭ vt vita electorum vestrorum viuant tam vana ⁊ inepta sacrilega qua ⁊ vos viuitis qñ valde laudamĩ merito eos

a mandatis euangelicis alienatis. Hec Augustinus. In quibus aperte demonstrat ꝙ aliqua euangelij documenta perfectis cõueniunt. sine quoꝝ obseruantia imperfecti saluari possũt. ⁊ ꝙ sententia manicheorꝫ fuit ad hoc omnes indifferenter astringi. Non ergo dicit faustũ errasse: q: diceret hec intelligenda ad lr̃am. sed q: discernere noluit intᷣ consilia ⁊ precepta. Per hunc etiam modũ ꝙ testimoniũ illud de nõ portandis calciamẽtis sit ad litteram intelligendũ: multiplici patet attestatione sanctorum. Nam sacer Ambrosius in libro de fuga seculi sic ait. Jesus discipulos sine calciamẽtis ⁊ pecunia misit. ne secũ terrena portarent. Hiero. etiam ad eustochiũ scribens ait. Moyses ⁊ iesus naue nudis in terra pedibus iubenᷣ incedere: ⁊ discipuli sine calciamentorum onere ⁊ vinculis pellium nudi ad predicandũ destinantur. ⁊ milites vestimẽtis iesu forte diuisis caligas non habebant quas tollerent. Nec enim habere poterat dñs qͦ ꝓhibuerat in seruis. In his ostendit Hieronymus: ꝙ non solũ discipuli: sed etiam ipse christus nudis pedibus incessit. Et ꝙ ad litteram debet intelligi. Idem quoqꝫ ad Geruntiã de monogama. Discipuli toto orbe peregrini: non es in zona: non virgã in manu. non caligas habere in pedibus. Johãnes chryso. ome. vltima super Matth. Apostoli vna tunica induti ⁊ discalciati circũierunt. ⁊ omnes superauerũt. Idem quoqꝫ omel. xxxij. Dixit iesus discipulis. Nunquid aliquid defuit vobis quando misi vos nudos ⁊ discalciatos. Eusebiꝰ etiaꝫ ecclesiastice historie lib. vi. in laudeꝫ origenis pro eo tempore quo catholicus erat sic ait. Ante omnia vero precepta euangelica ⁊ voces saluatoris sũmo amore ⁊ studio implendas esse dicebat: quibus precipitur duas tunicas non habendũ: neqꝫ calciamẽtis vtendũ: neqꝫ de crastino cogitandũ. Et paulo pꝰ. Deniqꝫ per multos annos tradiᷣ absqꝫ omni calciamento nudis pedibus incessisse. Ex quibus ⁊ antedictis luce clarius con-

stat ꝙ christus nudis pedibus incessit: ⁊ apo-
stoli ad mandatū ipsius. Q, si quem forte
mouet verbum baptiste dicentis: cuius non
sum dignus soluere corrigiam calciamēti: cō-
sideret textum ⁊ glosam. Nam iohānes ibi
verbis mysticis ⁊ parabolicis vtitur. cum
christum dicit habere in manu ventilabrum
⁊ securim. propterea sicut per hec intelligi
debet districtio futuri examinis. sic per cal-
ciamenti corrigiam mysterium incarnatiōis.
Unde glosa. Calciamentum incarnationis
mysterium: corrigia mysterij ligatura. Non
ergo valet Johannes corrigiam calciamēti
soluere. quia mysterium incarnationis non
sufficit explicare. Et alia glosa. Non sum di-
gnus corrigiam calciamenti soluere. idest no-
men sponsi mihi non vsurpo. Est autem pre-
fatum verbum tanq̃ mysticum spiritualiter
intelligendum. Si quis vero contendat intel-
ligendum hoc esse ad litteram secundū vsi-
tatum modum loquendi: attendat ꝙ condi-
tionalis est huiusmodi sermo. quo quis eum
quem vult excellentem ostendere dicit ꝙ nō
sit dignus eum discalciare. etiamsi calciamē-
tis non vtatur. quia hoc intelligitur si vtere-
tur. Uerum si quis vrgeat ꝙ angelus dixit
ad petrum. calcia te caligas tuas. ac per hoc
ꝙ petrus non fuerit discalciatus: nec aposto-
li alij: audiat Bedam super hunc locum in
originali dicentem. Pro caligulis vel caligis
vt quidam habent: grecus habet sandalia.
hoc enim genus calciamentorum in euange-
lio legitur apostolis fuisse permissum. Hec
Beda. Cui etiam consonat ⁊ papias gram-
maticus dicens. Calige vel caligule idest san-
dalia dicta sunt a callo pedum. vel quasi a
colligando. quia ad pedes ligantur. Porro
si quis sensu carnis inflatus: asserat non esse
conueniens dominum ad litteram indixisse
apostolis nuditatem pedum: tanq̃ vile ali-
quid ⁊ apostolice dignitati dissonum: ⁊ a tra-
mite discretionis alienum: intelligat ꝙ mul-
tiplex est ratio huius informationis.

¶ Prima est ad indicium paupertatis ex-
treme. Unde in Luca. xxij. Quando misi
vos sine sacculo ⁊ pera ⁊ calciamentis: nun-
quid aliquid defuit vobis. Quod pertra-
ctans Chrysostomus omelia super Mat-
theum. xxij. ait fortasse dicit aliquis: quoniā
alia christi precepta rationem quidem habe-
bant. non habere autem peram in via neq̃
calciamenta neq̃ duas tunicas qua de causa
iussit. Et respondet. In omnem indigentiā
exercitare eos volens: qui ⁊ superius: nec
de superuenienti die sollicitos esse concessit.
¶ Secundo vero hoc persuasit in incitamē-
tum humilitatis penitentie. secundum illud
.ij. Regum. xv. Porro dauid ascendebat
cliuum oliuarum scandens ⁊ flens: operto
capite ⁊ nudis pedibus incedens. In quo
rex ille nobilis totius penitentie ⁊ humilita-
tis exemplar vere penitētibus prebebat exē-
plum. Cui etiam consuetudo ecclesiastica cō-
sona. que ad iram dei placandam in processi-
onibus pedes nudat. ¶ Tertio ad testimo-
nium obedientie. Unde super illud Isaie vi-
gesimo. Sicut ambulauit seruus meus Isa-
ias nudus ⁊ discalciatus. Glosa. Ecce obe-
dientia. Iste de regio semine fuit: ⁊ tamen p
ciuitatem hierusalem nudus pedes incessit.
¶ Quarto ad exercitium vite austere. Un-
de super illud Matth. x. neq̃ calciamenta
in pedibus: glo. Et plato dicit duas corporis
sumitates non esse velandas. nec assuetam
fieri debere molliciem capitis ⁊ pedum. Cū
enim hec habuerint: firmitatem cetera robu-
stiora sunt. ¶ Quinto in signum elongatio-
nis ab omni carnalitate. Unde super illud
Exo. iij. Solue calciamentum de pedibus
tuis ⁊c. glo. Quia nullus deo assistere vel
deum videre potest: nisi cuncta desideria car-
nalia deponat. ¶ Sexto ad perfecte virtu-
tis insigne. Unde Gregorius nazanzenus in
laude religiosorum quorūdam sui temporis
post ipsorum dispersionem lugens ⁊ flens.
Desiderabam inquit ⁊ intentis ac penden-
tibus oculis requirebam sanctum illum ca-
nentem chorum: laudem ⁊ gloriam offeren-

tium deo. qui in lege domini meditantur die
ac nocte. qui ad exemplum ⁊ cōmonitionem
melioris vite omnibus viuunt: legis dei atqꝫ
euangelij christi taciti predicatores. In quib9
ipse quoqꝫ habitus prefert virtutis insignia
hirsutum caput incultis ⁊ horrentibus co-
mis: pedes nudi ⁊ apostolicis similes. Iodu
menti vilitas: arrogantiam seculi superbiāqꝫ
condemnans. zona ipso suo neglectu precio-
sior: parum quid cohibens necessitati. Ne
igitur nuditas pedum que de se affluctiua ⁊
despicabilis est tanqꝫ inutilis ⁊ erronea de-
testabilis habitu tollatur de medio. idcirco
in medium has patrum auctoritates adduxi
mus. non quia calciamenta reprobanda cen
seamus. nec quia calceatos de imperfectio-
ne notemus. cum ⁊ calciatorum ⁊ discalcia-
torum habitus. ⁊ loculos habentium ⁊ non
habentium professiones considerationibus
⁊ causis diuersis domino placeant: ⁊ multi-
formi quadam varietate sponsam christi cir-
cundatam: decoram: perfectam et admirabi
lem reddant.

f Rustra igit ad ꝯtumeliā nil haben
tiū pauperū. quos supra de heresi
ac simulatione notauerat: sctām ma
trem ecclesiam vanis ⁊ falsis quibusdam lau
dibus quasi mendacio suo indigeat a vicio
simulatiōis excusat: cum subsequenter anne-
ctit. Sancta vero mater ecclesia supra mon-
tem posita hec se non habere non simulat. n̄
quia harum rerꝫ dominiū habeat. sed ꝑ ca-
pite suo legatione fungēs eas fidelissime di-
spensat. Hec v̄ba ipius: in quib9 duo cōtra-
ria simul implicat: cū dicit ꝙ ecclesia hec se
nō habere nō simulat. ⁊ postea subdit ꝙ ne-
quaqꝫ harū dominiū habeat. Si enim osten
dit ecclesia se habere ⁊ sine simulatione: ve
raciter igitur habet: quia possidet iure. ac ꝑ
hoc rerū dominiū sibi veraciter vendicat.
Qualiter igitur dicit. non quia rerum domi
nium habeat: sed quia dispensat. Non enim
dicimur veraciter habere que dispensamus
tanqꝫ aliena: sed que possidemus tanqꝫ nr̄o

iuri mācipata. Porro si ecclesia nō ostendit
res temporales habere: ⁊ tn̄ non habet: ꝯtra
manicheis simulatione laborat: dum illi simu
lant se non habere quod habent. hec autem
simulat se habere in specie que tamen nō ha
bet in veritate. Si aūt ecclesia non se habere
asserit: nec ꝫm veritatē vt dicit aliquid habꝫ
nō habere temporalia bona: ac per hoc nec
etiam loculos sancte matri ecclesie veraciter
competit. Et quid igitur nō habentes locu-
los ⁊ se non habere ꝓfitētes vt simulatores
⁊ hereticos criminat ⁊ damnat. Si vero vt
diximus ⁊ vere habet ⁊ veraciter habere se
asserit. falso igitur bonorꝫ ecclesie dominiuꝫ
ab ecclesia tollit. ⁊ sibimet etiam contradicit.
Amplius si rerum dominiū nō cōpetit san-
cte ecclesie vt dicit. quicunqꝫ rei alicuius do
miniū habēt exclusi sunt ab ecclesiastica vni
tate: quod absqꝫ dubio spectat ad impietateꝫ
manicheorum. sicut euidenter patet per alle
gatam superius auctoritatem Augustini. v.
capitulo contra faustum. Dum igitur christi
pauperibus manicheorum impietatem im-
pingit: in ea quam fecit foueam incidit. ⁊ in
lacum demergitur quem effodit. Q, si dicat
se non intelligere de vniuersali ecclesia: sed
particulari. vtpote ecclesia clericorꝫ: adhuc
false ⁊ impie sentit: dum omnes clericos ha
bentes ꝓprium ab ecclesie vnitate secludit.
Nequaqꝫ igitur asseri potest ecclesiam tem
poralia huiusmodi vniuersaliter non habe-
re. nec eius contrarium scilicet vniuersaliter
habere. cum quidam salua veritate euange
lij ⁊ statu salutis veraciter habeant: sicut pro
pria: quidam sicut cōmunia. quidam etiam
vtrisqꝫ careant ꝫm quandā perfectionis euā
gelice formam superius iam expressam. Ve
rum quidem est ꝙ decime ⁊ oblationes do-
mino debentur. ⁊ iure diuino deputantur ec
clesie. verū etiam nihilominus est ꝙ posses-
siones immobiles: vt agri ville castra ciuita
tes comitatus non tantum iure diuino: sꝫ etiā
humano in possessionem transeunt ecclesia-
rum. Q̄ō quāqꝫ prudentibus omnibus: vt

riſqꝫ peritis luce clarius conſtat. tamẽ ad imperiti ⁊ procacis hominis reuellendam proteruiã ſacris canonibus oſtendendũ eſt. Nã xvij. q. ij. ex concilio aurelianenſi. Si quis de clericis documenta quibus poſſeſſio eccleſie firma tenetur: aut ſupprimere aut negare ꝑſumpſerit: quicquid ꝓ abſentia documentorum dãni eccleſie datũ eſt: de proprijs facultatibus reddat. Itẽ paulo poſt. Gre. q. eadẽ. Sicut eccleſia ꝓprias res amittere nõ debet ita eam rapacitatis ardore alienas inuadere non oportet. Amplius. q. eadẽ: ex ꝯcilio agathenſi. Si ſeruos eccleſie libertate epus donauerit: ea que in manumiſſione data illis fuerant perpetua firmitate tenebunt. Hec canon. Habet igitur eccleſia ſeruos. Sed vbi vera ſeruitus: ibi verũ dominiũ. Si igitur eccleſia habere põt ſeruos originarios ⁊ aſcripticios: verã concluditur habere ꝓprietatẽ: verãqꝫ poſſeſſionẽ. Inſuper ꝙ diſtinctis eccleſijs diſtincta dñica competant: apperte ꝓbatur per iura. Nam. xvi. q. ij. Nicolaus papa. Si quis epoꝝ in aliene ciuitatis territorio ꝓ quacũqꝫ ſuorũ infirmitate eccleſiã edificare diſponit. non preſumat dedicationem facere: que illius eſt in cuius territorio eccl'ia ſurget. Itẽ cauſa eadẽ. q. iij. Gelaſius. Iſtud annecti placuit. vt ſi qđ abſit facultates eccleſie necnon dioceſes ab aliquibus poſſidenť epis iure ſibi vendicent qđ lex decimalis cõcluſit. q ⁊ filioꝝ noſtroꝝ principũ ita mandauit auctoritas. Amplius. q. eadem iter memoratos vbi dirimitur queſtio limitũ ait Innocentius. Si limes legitimus eandem baſilicam non ꝯcludit: ⁊ tamẽ longi temporis ꝓbať obiecta preſcriptio: appellatio pñtis epi nõ valebit: qm̃ illis tricenalis obiectio ponit ſilentium. Hec etiã ſeculariũ edicta principũ precipiũt. ⁊ preſulum romanoꝝ decreuit auctoritas. Hec canon. In quibus non ſolum aſtruitur ꝙ eccleſie verũ dominiũ habeant atqꝫ diſtinctũ. q mutuo inter ſe preſcribunt. verũetiam ꝙ id habeant ſm̃ ius diuinũ pariter ⁊ humanũ. pro eo ꝙ ꝑſcriptio ſicut ex ꝑallegato canone patet: ab edicto principum trahit originẽ. approbato nihilominus ꝑ ſũmi pontificis auctoritatem. Hoc aũt ꝓbatur patentius. xij. q. ij. ex verbis Ambro. contra Auxentiũ. Si tributũ impator petat: non negamus: agri eccleſie ſoluant tributũ. Sꝫ qd ad tributũ ceſaris tenetur rõne predioꝝ. predia illa non tam diuino iure poſſidet q̃ꝫ humano: ſaluatore teſte qui ait. Reddite q̃ ſunt ceſaris ceſari: ⁊ que ſunt dei deo. Amplius diſt. viij. ex verbis Aug. ſuper Io. Quo iure defendis villas eccleſie. diuino aut humano. Diuinũ ius in diuinis ſcripturis habeť: humanũ in legibus regũ. Unde quiſqꝫ poſſidet qđ poſſidet: nõne iure humano. Nam iure diuino domini eſt terra ⁊ plenitudo ei⁹ Hec aug⁹. Idem quoqꝫ omẽ. vi. ſuꝑ Iohãnem. Noli dicere quid mihi ⁊ regi. Quid ergo tibi ⁊ poſſeſſioni. per iura enim regũ poſſidenť poſſeſſiones. Dixiſti. Quid mihi ⁊ regi. Noli dicere poſſeſſiones tuas. q ipa iura hũana renunciaſti quibus poſſidentur poſſeſſiões. Quid his clarius dici poteſt ad oſtẽdendũ ꝙ eccleſia tpalia bona veraciter poſſidet iure diuino pariť ⁊ hũano. Verũ q ſacri canones aſſerũt ꝙ ea q̃ offerunť eccleſijs dño ꝯſecranť. ⁊ ꝙ eaꝝ dñium nõ habent. igiť miſtri eaꝝ ea ꝓprietate damnabili vẽdicãt. ⁊ ꝙ bona hmõi magis ſunt celeſtia q̃ꝫ hũana. magis cõmunia q̃ꝫ priuata. iõ vt ois ꝯdictõis ⁊ dubietatis caligo tollať ð medio. itelligendũ eſt ꝙ quadruplex eſt tpaliũ reꝝ cõitas ex q̃druplici iure manãs. Prima nãqꝫ cõitas q̃ manat ex iure neceſſitatis nature: qua ſit vt ois res ad nature ſuſtentationẽ idonea quantũcũqꝫ ſit alicui ꝑſone appropriata illius fiat qui ea indiget neceſſitate extrema. Et huic ꝯmunitati renũciare nõ eſt poſſibile: ꝓ eo ꝙ manat ex iure naturaliter inſerto homini. q dei ẽ imago ⁊ creatura digniſſima: ꝓpter quẽ ſunt oia mundana creata.

Scđa cõmunitas eſt que manat ex iure charitatis fraterne. qua ſit vt omnia ſint iuſtorũ: ⁊ ꝯmunione q̃dam charitatis que ſunt pro-

pria singulorꝫ fiát vniuersorꝫ ꝯmunia. scd̃m
illud apostoli.i.ad Chori.iij.Oīa vestra sūt.
De qua aug⁹ sup Job.ome.vi.loqués ꝯtra
hereticos donatistas.Ueniant inquit ad ca-
tholicam fidé.ꝛ nobiscū habeant non solum
terrá.sꝫ eū qui fecit celū ꝛ terrá.Et huic con
munitati renunciare est oīno illicitum. quia
manat ex iure diuinitus infuso.per quod est
vnitas in colūba.i.in vniuersali ecclesia:a q̃
vnitate ꝛ ꝯmunione nullus potest discedere
seruata lege.que tota compleꝉ in charitate.
Tertia est cómunitas que manat ex iure ci
uilitatis mundane:qua fit vt vnius imperij
regni vel ciuitatis vna fiat respublica.vl'vni
us societatis mercatorum vel pugnatorū cō
mune fiat lucrum vel damnū.vel vnius indi
uise famelie vna sit cōmunis hereditas.Et
huic cōmunitati renūciare est de perfectiōis
euangelice necessitate.q:talis cōmunitas per
sonalem includit ꝓprietaté:que manat ex iu-
re humanitus instituto.cui etiá annexa sunt
que occasionaliter inducunt difficultateꝫ ad
bonum:ꝛ pronitatem ad malū:ac per hoc ꝑ
fectioni euangelice aduersantur.Et ideo ani
me sancte huiusmodi suadetur dimissio.vt in
psal.Audi filia ꝛ vide ꝛ inclina aurem tuam
ꝛ obliuiscere populū tuū ꝛ domū patris tui.
Quarta ꝯmunitas est que manat ex iure do
tationis ecclesie.qua fit vt omnia bona q̃ cō-
feruntur ecclesijs dn̄o dedicentur:ad cōmu-
nem sustentationem ministrorꝫ suorū ꝛ pau-
perꝫ.Et hec cōmunitas est in oībus ecclesijs
collegiatis habentibus possessiones.Et huic
cōmunitati renunciare nō est perfectioni ne
cessarium.quia teneri potest salua perfectio-
ne.sicut apparet in prelatis ꝛ in religiosis ꝑ-
fectis ꝛ sanctis.quia talis cōmunitas manat
ex iure diuinitus ordinato:vt de altari viuat
qui altari seruit.ꝛ illis sint omnia cōmunia:
quibus cor vnū ꝛ anima vna.vnus pater spi
ritualis ꝛ vna norma viuendi.Huic tamen
cōmunitati renūciare nō est perfectōi cōtra-
rium:quin potius facit ad euangelice ꝑfectō
nis cumulū.ꝓ eo.s.ꝙ talis cōmunitas ꝙ̃ꝗ
manet ex iure diuino:manat etiam ex huma
no:ꝛ q: non solū est spūalis verūetiam tem-
poralis:ꝛ q: licet in [illegible] nō cōcludaꝉ ꝑsonalis
ꝓprietas:includitur tn̄ ꝓprietas collegialis.
cuius etiá quelibet persona de collegio par-
ticeps esse dinosciꝉ.nō solū quantū ad vsum:
verūetiaꝫ quantū ad dominiū:dū vnusqsqꝫ
ipso iure actōem habet ad res ecclesie sue re
cupandas ꝛ exceptōem ad defendendas.qd̃
vere declarat dn̄ij rerū ipsarꝫ agenté vel ex-
cipienté aliqualiter esse participé.Quoniaꝫ
igitur valde difficile est oībus abdicatis ī so
la paupertate gaudere.difficile nihilominus
omni ꝓprietate exclusa sola ecclesiastica esse
contentum.ideo vtrunqꝫ perfectum.nō ϸm
humaná traditōem:vt aduersarius pauperꝫ
asserit.sed ϸm ius diuinitus institutum:maxi
me si hoc comiteꝉ castitatis votum:cum pro
prie voluntatis abnegatione.Si quis vero
pro sola abdicatione mundialiū facultatū cuꝫ
retentione quantalibet ecclesiasticorum red-
dituū clericos asserat esse perfectos:eos ve
ro solos impfectos ꝛ claudos qui quantū-
cunqꝫ exiliter de patrimonio viuūt sicut hic
calūniator pauperum dogmatizat.ecclesiasti
ce perfectioni nō modicum derogat.Quis
enim quantūcunqꝫ parum intelligens nō ad
uertat hoc esse insanum dicere:ꝙ aliquis cle
ricus de patrimonio victitans vix habens
victum ꝛ vestitū sit impfectus ꝛ claudus.quī
autem quantoscunqꝫ redditus habet ecclesie
si paternis bonis renunciet sit rectus atqꝫ ꝑ
fectus.Quis ita claudus mentalib⁹ pedib⁹:
qui nō libéter statum hunc mutaret in illum.
Nūquid talis est euágelice veritatis ꝑfectio.
quam velut sublimé ꝛ aridá christus cōmen
dat ꝛ predicat.ad qualem quis infirmus:im
perfectus:claudus:cupidus:supbus:carna-
lis aspirat.Mirū certe si via hec noua per
quam aut nullus aut rarus perfectus siue i-
perfectus incessit:antiquis preferenda est se
mitis.vt clericus sumptus ad ecclesiasticos
redditus omni se denudet ꝓprietate.Quis
enim seculariū clericorꝫ nostris tꝑibus ħ ꝑ-

fecit: quis proposuit. quis etiam sonniauit. vt in susceptione ecclesiastici beneficij paterna bona cũ his que habere posset distraheret τ erogaret pauperibus. τ ipse deinceps voueret nihil habẽ proprium: soloq3 foret victu atq3 vestitu contentus. Hmõi propterea statu3 qui vix aut nunq3 in aliquo reperitur extollere: nihil aliud est q3 corũnam albedinem predicare. nil certe aliud q3 proprij capitis sentétiam: veritati iam note preponere. vt sic filij hominum graui corde diligentes vanitatem τ querentes mendacium a christi vestigijs auertant. suaq3 sequantur phantasmata: errantes in inuio τ non in via. Nec tamen negamus eos qui bonis ecclesiasticis contenti sol; necessaria retinent: τ reliqua oĩa paupibus conferunt ad quandã pfectioné ptingẽ. pfectioni tamé religiosoꝝ pauperũ nullaten⁹ coequandam. sicut supra monstratũ est tertia parte rñsionis prime. Huic ergo suisq3 complicibus a saluatore veraciter dicitur. Ve vobis hypocrite qui clauditis regnum celorum ante hoĩes. vos enĩ non intratis neq3 introeũtes sinitis intrare. Si enim per hanc venenatam doctrinã nõnulli credétes in seculo se esse perfectos retrahant a religionis ingressu. nulli dubiũ est quin sanguinẽ aiarum illaru3 q̃ propter hoc in suoꝝ peccatoꝝ fecib⁹ remãserint. iust⁹ iudex de ipsoꝝ manib⁹ in examine districto requirat. nisi per suam clementiã vt oramus eosdẽ veritatis sue luce pfusos: dignatus fuerit ab erroris deuio reuocare.

¶ Quarte responsionis secunda particula: vndecimũq3 capitulũ: in quo professio fratrum minorum veraciter carere ostenditur: τ appropriatione rerum immobilium siue mobilium. τ proprietate pecuniarum tam in proprio q3 in communi.

a Arrogantiũ hominũ tumide mentes q̃ mũdi hui⁹ vanitate pascunt. gloriam sibi vident ꝯquisiuisse non modicã: si veram simpliciũ sctitaté visi fuerint vt simulationẽ dolosam arguẽ. corumq3 prudentiam spũs vt insaniam reprobare. Quo vt efficacius perficẽ q̃ant: bona freq̃nt in mala couertũt. τ in electis maculã ponũt. Verũ est qdem q͂ propter humane ĩfirmitatis corruptelam vix repiri põt aliq̃ psona vl status ab omni macula reprehẽsiõis immunis. sed τ nos veraciter inficiari nõ possum⁹. qn inter pfectõis euãgelice pfessores puersi sint aliq̃: τ imperfecti q3 plurimi. Si igit is cui respondemus insolentiũ vicia reprehẽderet: pconia laudũ reportare deberet. si etiam generaliter in psonas maledictam congerẽt: deceret euangelicos viros oci suo silentiũ imponẽ: psertim si diuino motu id ageret. τ p patiẽtiam dissimulando ꝯuitia: pro maledicẽte rogare. Nũc aũt q2 in totam christi paupeꝝ religionem venenatoꝝ elogoꝝ tela ꝯuertit: eorũq3 professiõi erroris τ simulatõis crimẽ impigit necesse habem⁹ procacitati ipsi⁹ resistẽ. non q2 velim⁹ maledictões pro maledictõib⁹ reddere: s3 q2 sacrã religionẽ intẽdimus ab obiectis criminib⁹ excusare. Assumẽs ergo psonã ecclie aduersus paupes pfatos inuehit velut ꝯ hostes ipsi⁹. Nũc inqt derident me iuniores tpe. quoꝝ non dignabar p̃res ponere cũ canib⁹ gregis mei. apte insinuans p h̃ religiosos cõtra quos loq̃tur obiurgandos vt ecclesie inimicos τ aduersus ecctiam insurgentes. ipsamq3 vt irrisores habentes cõtẽptui. cũ tñ vt dicit: vita ipsa putent indigni. steriles egestate ac fame: τ in terra penitus non parétes. Quo quidem nihil aliud est q3 p̃rem suũ christi vicariũ: a quo stat⁹ hmõi approbat⁹ ẽ subsannando despicere: τ partũ sacre matris sponse christi ecclesie irridere. Et ideo iuxta salomonis sententiã: ipsi⁹ est oculus a coruis τ aquilis. veritatis. s. emulatorib⁹ eruendus. ac per hoc veraciter contra hũc τ complices eius nouoꝝ dogmatũ inuentores dicere potest ecclia. nunc derident me iuniores tempore: vt sic ictu proprio iniqu⁹ oculus eruat: dũ sagitta qua ferire uiĩt ipse ferit. Dehinc zelũ τ verbũ aplicũ: sibi vsurpans. cũ tñ apostolice pfectõis impugnator magis sit q3 imitator: subsequenter annectit. Utina3 sustineretis me

modicũ. Emulor enim vos dei emulatione.
Quid vos pre ceteris iactatis de perfectõe.
Hec verba ipsiꝰ. In qbus aplice humilita-
tis oblitꝰ: illud omittit qd̃ potissime potuit di
cere. modicũ q̄d insipientie mee. dumq; non
insipienter sed sapienter loq̇ se reputat. iusto
dei iudicio stultus effectꝰ in mltas ⁊ magnas
prorũpit insanias. Oia enim fere q̄ subseq̄n-
ter allegat: non solũ insipientiam sed ⁊ nequi
tiam sonant. Nequaq̄ȝ eni vt dic̃ nos pre ce
teris de ꝑfectione iactamꝰ: q̄ȝq̄ȝ paupertatis
celsitudiné tanq̄ȝ vere ꝑfectõi consoná cõme
demꝰ. Nam sicut veraciter prefert ꝟginitas
cuilibet gradui pudicitie. nec tñ ex hoc sequit
ꝙ statꝰ sacrarum virginũ preferat statui ꝑlato
rum vel virorum quorũlibet qui ad hác mime
astringunt. sic ⁊ circa differentias ⁊ gradus
paupertatis oportet intelligi. Vñ nec ille ait
vt asserit: ꝙ hic statꝰ pauperuȝ sit perfectior
alijs q̄ sibi aliq̄d retinent: nisi cũ hac cõditõe
paribꝰ conditõibꝰ alijs ad perfectioné requi-
sitis. sed nullus est oio statꝰ in quo ꝯditões oés
cũ statu ꝑlato p oia parificent. Nõ ergo põt
ex h̄ argui ꝙ oibꝰ statibꝰ vel alicui oiuȝ ꝑfe-
rat statũ suũ. Magne ergo fuit malignitatis:
occasione vniꝰ sermõis pacis ⁊ hũilis: librũ
plenũ inuectõibꝰ ⁊ criminatõibꝰ falsis cõpo
nere aduersus totũ ordiné pauperum. q̄si parũ
suꝑbo visum fuerit in vnũ mardocheũ mit-
tere lingue manũ. Propter qd̃ ⁊ detractões
in libello ꝯscripte manifeste declarát auctoré
non emulatõe dei fuisse succensũ. ſȝ potiꝰ sti-
mulatõe illius cuiꝰ inuidia mors introiuit in
orbem terrarũ. Ceterum confusionis babylo-
nice filiꝰ vt vniuersos ꝯfundat eccl'ie statꝰ: p
viribꝰ conat astruẽ ꝙ nullus sit gradus nul-
laq; differentia in paupertatis professione.
Nam qbusdá friuolis interpositis subq̄nter
subiũgit. In quo ergo gl'iamini ꝯtra mistros
ecclesie: q: sicut nec vos: ita nec ipsi sunt pro-
fessores: qbus dñicarũ possessionũ tñ vsus
concedit nõ dñium. in tantũ beatiores ac pre
ferendi: ꝙ res qbꝰ vtunt eternũ habét domi
nium. sed vestre res sub ꝑtáte sunt terrestriũ
dñorum. Hec ꝟba ipsiꝰ. In qbꝰ oia cõfundit:
atq; intátũ ꝑuertit: vt in pauꝑtate gradus nõ
sit. aut si est: ꝑferédus sit statꝰ clericorum eccle-
siasticis redditibꝰ affluentiũ: statui q̄ntũlibet
pauperũ ⁊ pro christi amore nihil habẽ vo-
lentiũ. q: illi vtunt rebꝰ celestis ⁊ sempiterni
dñij: hi terreni. quasi christus exclusus sit a
dñio rerum q̄s laici possident. cũ tñ sit dñs vni
uersorum. ⁊ quasi ecclesia non habeat reruȝ
tꝑaliũ verum dñiũ. cuiꝰ ꝯtrariũ euidenter mõstra-
tum est sup̄. ⁊ iõ in h̄ ipsiꝰ mr̄is pauꝑtaté fal
laciter insinuat vt ꝑtátem veraciter ĩpugnet.
Deniq; si verũ est ꝙ ecclesia non hȝ cũ suis
ministris rerũ dñium: sed tñ vsum: vt q̄d cõ
seq̄nter professioné calũniat pauperum dicétiũ
se nullarum rerum habẽ dñium q̄ȝuis habeant
vsum. dicens ꝙ oibꝰ videat hoc esse ridicu-
lũ. cũ eorum q̄ ꝑ ipsuȝ vsuȝ ꝑenitꝰ ꝯsumunt ab
vsu dñiũ inter homines nullatenꝰ distingua
tur. Et dehinc irridendo subiũgit. Ceterum
quorum sunt pecunie q̄s ꝑ prouincias nõ cessa
tis a diuitibꝰ petere ⁊ in vnũ cõgregare nisi
aliq̄d habeatis cõmune. Vt igit prefatis ⁊ his
silibꝰ cauillationibꝰ malignis ⁊ subdolis ipo
nat silentium. intelligendũ est ꝙ cũ circa res
tꝑales q̄ttuor sint considerare. s. proprietatem
possessioné: vsumfructũ: ⁊ simplicem vsum.
⁊ primis q̄deȝ tribus vita mortaliũ possit ca
rere. vltimo ꝟo tanq̄ȝ necessario egeat. nul-
la prorsus ꝑfessio põt eé oio tꝑaliũ rerum abdi
cás vsum. Verũ ei ꝑfessiõi que sponte deuo
uit christũ in extrema pauꝑtate sectari: ꝯde-
cés fuit vniuersaliter rerum abdicare dñiuȝ: ar-
toq; rerum alienarum ⁊ sibi ꝯcessarum vsu eé cõ
tentam. Unde ⁊ in ipsorum regula continetur.
fratres nihil sibi approprient nec domũ: nec
locum: nec aliquam rem. Porro ne q̄s forte
proprietatem interdictá in his ꝟbis credat
nõ collegio ſȝ priuatis ꝑsonis: audiat q̄d sup
hoc Grego. ix. fratrũ cõsultatiõi rñdet. Dici
mus inquit ꝙ nec in cõi nec in spẽali debent
proprietaté hr̄e. sed vtésiliũ ⁊ librorum ⁊ eorum
que licet hr̄e: ordo vsum habeat. ⁊ fratres hȝ
ꝙ generalis vel prouinciales ministri dispo-

nendo duxerint his vtanť. Nec debent ven
di mobilia vel extra ordinem cōmutari. aut
alienari quoquo mō. nisi eccľie romane car-
dinalis q̄ fuerit ordis gubernator: generali
vel prouincialibꝰ ministris auctoritatem sup̄ h̄
prebuerit vel assensū. Hec v̄ba rescripti pa
palis. in q̄bꝰ sapiens ⁊ pius antistes proprie-
tatē sepauit ab vsu. illam sibi vt eccľie retinēs
hūc aūt fratrum necessitati ꝯcedēs: fctē q̄dē
sapienter ⁊ pie. Si eni tpalia bona pro alijs
possidē ac dispensare vbi etiam tpale recipi
tur emolumentū atq̄ȝ solaciū nihil de ratione
perfectōis in p̄latis diminuit: sic ex tertia ra-
sponsiōe clarescit: q̄ȝto magis qn̄ solū p̄sidiū
impēdiť: ⁊ nullū tēporale cōmodū expectať.
ipsiꝰ sūmi pontificis saluať p̄fectio. ⁊ ei accre
scit meritū ante deū. Q, si forte his q̄sq̄ȝ co
neť obsistē: ex eo ꝙ iure cautū est vsum non
posse perpetuo a dn̄o separi. respondebimꝰ
ꝙ lex ista ciuilis nō habet hic locū. q̄ꝛ h̄ ideo
ius ciuile decreuit: ne dn̄ium inutile videať.
ac per hoc inanis sit nois. Naȝ retentio do-
minij hmōi reꝝ cū ꝯcessione vsus facta pau
peribꝰ non est infructuosa. cū sit p̄ri paupeꝝ
meritoria. ⁊ professioni filioꝝ christo famu-
lantiū oportuna. Nec obstat ꝙ aduersarius
obijcit de rebꝰ que vsu consumunť. ꝙ in eis
proprietas non sepať ab vsu. Hoc eni fallit in
peculio prefectitio filijfamilias: vbi filiusfa-
milias vsum habet. ⁊ tn̄ ꝓprietas nec ad mo
mentū residet penes ipsum. Sic ⁊ de ordine
hmōi pauperū respectu romane ecclesie in-
telligi debet. Sūt quippe de iure cōi omnes
christifideles sūmi pontificis filij. peculiari ta
men quodam iure hi sunt eiꝰ obedientie sub
diti ⁊ cure cōmissi. ⁊ ideo cum alij sint tanq̄ȝ
filij emancipati quibus licet auctoritate iuris
eis indulta de bonis ecclesiarum suarum si-
ne dilapidatiōe disponere. hi sunt tanq̄ȝ par
uuli ⁊ filijfamilias totaliter ipsiꝰ regimini de
putati. Propterea sicut lege cauetur ꝙ filius
familias nec retinere nec recuperare posses-
sionem rei peculiaris potest sed patri per eū
queritur. sic ⁊ in his pauperibus intelligen-
dum est: q̄ꝛ rerum eisdem collatarum ad su-
stentamentum ipsorum patri pauperum de-
puteť dominiū: illis vero vsus. Sanc quem-
admodum essentiale cuiuslibet religionis sta
tui esse dinosciť. ꝙ nulla persona priuata pos
sideat aliq̄d propriū. sic nec hmōi pauperum
religio tota. q̄ quidem ad abdicationem pro-
prietatis censeť sicut vna persona. Queādmo
dum igiť monachꝰ vel quis religiosus vtitur
vestibꝰ: calciamentis: cibis: ac ceteris q̄ vsu
consumunť. ita tn̄ ꝙ nihil sibi appropriat quo
ad priuatū dominiū. nec ꝓpter talē vsuȝ effi-
ciť proprietariꝰ: q̄ꝛ proprietas sp̄ collegio re-
seruatur. sic ⁊ de collegio istiusmodi paupeꝝ
summoq̄ȝ pontifice intelligē debet: quicūq̄ȝ
de ꝓfessiōe ipsoꝝ sentire vult tā vere q̄ȝ pie.
Et propterea sicut illud q̄ꝺ dať monacho: q̄-
liscunq̄ȝ sit intentio dantis: non in ipsiꝰ transit
dominiū sed totiꝰ collegij: ⁊ subiacet disposi-
tioni abbatis: etiam si dans nihil de collegio
cogitet. sic quicq̄d dať congregatōi minorum
fratrum in ius dominiū proprietatem sūmi
pontificis ⁊ romane ecclesie trāsit. p̄cipue cū
ipsi fratres ius seu proprietatē alicuiꝰ rei sibi
acquirere nulla ratione intendant. His auteȝ
q̄ dicta sunt suffragať legis naturalis dictamē
euidenter explicatū per iura ciuilia: Nam le
ge caueť ꝙ non pōt libertas nolenti acquiri.
⁊ ꝙ bn̄ficiū inuito non dať: ⁊ ꝙ nemo dona
tum assequi: ⁊ dānosam seu lucrosam heredi
tatem nemo adire compelliť. Insup̄ sicut reꝝ
vniuersitas: puta hereditas solo animo acq̇-
riť. ita solo aio contrario repudiať. ⁊ sic nu-
da volūtate extraneꝰ heres fit. ita ex contra-
ria destinatione statim ab hereditate repelliť.
Propter q̄ꝺ ⁊ iuriscōsultꝰ Julianꝰ ait. Pro
herede gerere non tam facti q̄ȝ animi ē. Cui
⁊ aliꝰ. s. iurisconsultꝰ consonat dicens. Furio
sus ⁊ pupillus sine tutoris auctoritate nō pos
sunt incipe possidē. q̄ꝛ affectioneȝ tenēdi non
habēt. licet res suo corpore cōtingant. sicut si
dormienti aliq̄d in manu ponať. Pȝ igiť per
hec v̄ba legis expressa neminē posse ꝓprie-
tatē siue dn̄iū imo nec possessionem acquirē

nisi ꝑe vel interꝑtatiue aiūȝ habeat acquirē-
di. Cū igiꝛ fratres minores aiūȝ acq̄rēdi non
habeant: q̄n potiꝰ volūtatē ꝯriā. etsi res cor-
pore ꝯtingant: nec dn̄iū nec possessionē acq̄
runt. nec reꝝ hmōi possessores vel dn̄i dici
possunt. His autem robur ꝓbet pontificalis
auctoritas: q̄ tam eminens est vt oīa iura hu
mana trāscēdat. vt extra de maioritate ⁊ obe
dientia. solite. Ad firmamentū celi. i. vniuer-
salis ecclesie fecit deus duo luminaria ma-
gna. i. duas instituit dignitates. q̄ sunt pontifi
calis auctoritas: regalisq̄ȝ potestas. Sed illa q̄
p̄est diebꝰ. i. spūalibus maior est. que aūt no-
ctibꝰ. i. carnalibꝰ minor. vt quanta est inť lu-
nam ⁊ solē: tanta ⁊ inter reges ⁊ pontifices
differētia cognoscaꝛ. Cū igiꝛ tante sit aucto-
ritatꝭ ptās imperialis vt nō arteꝛ legibꝰ: sed
ipsa sit legis origo: ⁊ intātū possit: vt ea q̄ sue
rūt pro non factꝭ habēda statuerit: vt pȝ in le
ge postliminij. q̄ bello captꝰ ⁊ seruꝰ effectus
decerniꝛ sp̄ fuisse liber ⁊ presens. ⁊ ea q̄ non
fuerit pro factꝭ habēda decernat. sicut pȝ Co
dice de inofficioso testamēto. in quo de post-
liminio nulla fit mentio. ⁊ tn̄ indicaꝛ mentio
facta. Si inquā tantū pōt regalis ptās: multo
fortiꝰ pontificalis auctoritas q̄ntūcūq̄ȝ vsus
⁊ dominiū in aliquibꝰ rebꝰ s̄m ius ciuile cen
seanꝛ eē coniūcta: decernē poterit in perso-
nis aliq̄bꝰ eē separata. Qd̄ circa ordinē pre
dictoꝝ fratrum minoꝝ christi vicarius sua
auctoritate confirmans sic eē decreuit. cuius
diffinitioni contraire nullatenꝰ licet. Nā disti
ctione. xviij. Grego. Nulli fas vel velle vel
posse transgredi ap̄lice sedis p̄cepta. Sit er-
go ruine sue dolore prostratꝰ: q̄squis volue-
rit ap̄lice sedis contraire decretis. Nulla igiꝛ
possunt ad huiꝰ status impugnationem alle
gari iura ciuilia. nulla etiam iura canonica.
Nam extra de electiōe. Romane ecclesie le
gem nulla concilia p̄figūt. cū oīa. concilia per
romane ecclie auctoritatem: ⁊ facta sint ⁊ ro
bur acceperint. ⁊ eoꝝ statutis romane ecclie
patenter excipiaꝛ auctoritas. Nulla etiam p̄-
cedentiū pontificū statuta obsistunt. vt extra
de electione: innotuit. dicit Innocentius ter-
tius. Per p̄decessorē nostruȝ non fuit nobis
adēpta facultas: cū ea non fuerit prohibētis
intētio: qui successoribus suis nullū potuit in
hac parte p̄iudiciū generare. pari post eum
imo eadē ptāte functuris: cū non habeat im
periū par in parē. Et hec q̄dē dicta sufficiant
ad cauillationes malignantiū hoiuȝ reuellen
das. Nam q̄ntū ad testimoniū ṽitatꝭ summi
legislatoris christi solisq̄ȝ iusticie exemplum
sufficit atq̄ȝ consiliū. Qui cū sit iuris naturať
ciuilis canonici ac diuini p̄ncipalis origo. sa
cro suo sanxit elogo tp̄aliū reꝝ dominiū abij
ciendū eē ꝑfectꝭ. cū tn̄ sufficiētiā q̄ȝtū ad vsū
eisdē cōcesserit promiserit atq̄ȝ ꝑsoluerit. In
suꝑ vt qd̄ docebat ṽbo: confirmaret exēplo
alieno cibo voluit sustentari: sicut euangelica
narrat historia. ⁊ Hiero. ad nepotianum diť
⁊ euidentius patet ex pre cedenti responsiōe.

p Porro de dn̄io pecuniarū que ad su
stentationē p̄fatis fratribus conferū
tur: indubitanter tenēdū est q̄ nulla
tenus ad ipsoꝝ collegiū spectat. cū in ipsorum
regula sit p̄ceptū: q̄ fratres nullo mō denari
os vľ pecuniam recipiant: ꝑ se vľ ꝑ interpo-
sitam ꝑsonam. Et vt oīs tollaꝛ de medio ca-
lūniandi materia: intelligēdū est q̄ ꝑsona iter
posita cui pecunia dispensanda cōmittitur in
telligi pōt recipe ac tenē ipsam auctoritate dā
tis: vľ auctoritate illoꝝ pro quoꝝ necessitate
releuanda donaꝛ. Si auctoritate dantis reti-
net ⁊ dispēsat: sic ipsius ē procurator seu nun
cius. ⁊ dans pōt repetē: recipe: ⁊ agē contra
eum in causa ad recupatione pecunie. nō aūt
ille pro quo dispēsanda cōmittiꝛ. Et hoc non
debuit nec potuit inhiberi paupibus mēdicā
tibꝰ: q̄n ꝑ interpositaȝ ꝑsonā ipsoꝝ valeat re
leuari necessitas: q̄ valde absurdum ē intel-
ligē: q̄ cuiuis diuiti non liceat elemosynam ꝑ
seipsum aut ꝑ alterū pro sua volūtate ꝯferre.
Qȝ si refuet auctoritate illius pro quo dispē
sanda ē: ei competit ⁊ in causam trahē ⁊ cete
ra agē q̄ potest quisquis verum rei sibi vēdi
cauit dn̄iū. Et hoc q̄ professiōi fratꝝ nullate

nus ꝯuenit: beatus franciscus expresse inhibuit: q꞉ ꝺm veritatem quantū ad ꝓprietatem rei nō refert vtrū quis hoc mō recipiat p ꝓpriam manū vel alienā. Hanc aūt differētiā ⁊ naturalis rō docet: ⁊ ius scriptum dictat: ⁊ rescriptū papale declarat. Sicut enim multū refert vtrū qui ministrat alicui sit ipsiꝰ seruus vel alicuiꝰ excellētioris ꝑsone minister: ꝓ cuius volūtate ⁊ impio misteriū illud impēdit. quēadmodū differūt misteriū seruile ⁊ liberale. misteriū humanū ⁊ angelicū. sic multuȝ differt vtrū ille intermedius nūcius personā teneat dantis vel accipientis. Scdm etiā ius ciuile multū differt cū creditori debitor pecuniam soluturus alicui intermedie persone cōmittit. vtrum ille medius sit procurator debitoris an creditoris. Si enim ꝓcurator est creditoris: ⁊ pecunia perdat̄ ante solutōem: ipsi creditori perdit̄: ⁊ iam ꝓ soluta habetur. Si aūt procurator sit debitoris: ipsi perdit̄: ⁊ adhuc soluenda est: nō ꝓ soluta habēda. Iuxta hunc modū dn̄s Grego. ix. vir vtiqȝ tam diuino q̄ȝ humano iure peritꝰ: q mentē bti frācisci plenius nouerat: sic diffinitiue respōdet. ꝙ si rem sibi necessariā velint fratres emer̄. vel solutōem facere ꝓ iā empta: possunt vel nūciū eius a quo res emitit̄: vel aliquē aliuȝ volentibus sibi elemosynā facere presentare q taliť presentatꝰ a fratribꝰ nō est eoꝝ nūciꝰ. sed illius potiꝰ cuiꝰ mandato solutōem facit: seu recipiētis eandē: q ⁊ elemosynā sibi cōmissam pōt sicut ⁊ dn̄s apud spūalem vel familiarē fratꝝ amicū deponere ꝑ ipm loco ⁊ tēpore ꝓ ipoꝝ necessitatibus: sicut expedire viderit dispensandā. Hec ꝟba rescripti papalis. Ex quibꝰ patēter elucet: ꝙ fratrū minoꝝ regula nō discordat a vita: nec cōmunis ipsoꝝ modus viuēdi discordat a regula. Nequaq̄ȝ igit̄ ꝓfitent̄ ꝙ nullꝰ eis ꝓuideat ⁊ elemosynā faciat ꝑ se vel per interpositā personā. q꞉ hoc collegio mendicantiū paupeꝝ ⁊ īpossibile foret ⁊ stultū: sed ꝙ ipsi iuxta formā in euangelio traditā euangelicis viris pecuniam nullo mō possideāt. Si forte quis dicat in carentia pecunie nullam prorsus esse sanctitatem. nō tam infert calūniam regule paupeꝝ q̄ȝ euāgelio christi. in quo apostolis inhibitā fuisse ꝯstat pecuniā sicut ⁊ textus exꝑsse dicit. ⁊ sctōꝝ testimonia astruūt. Qd̄ quideȝ nullatenus a mgr̄o veritatis credendū est ꝑfectissimis viris fuisse ꝓpositū. nisi sciuisset per h̄ meritū eis accrescere ꝑfecte virtutꝭ et ꝓcipue sanctitatis. Cū enim magne sit difficultatꝭ ignotas regiōes ⁊ aridas terras sine sufficiētia stipēdioꝝ ꝑagrare. q꞉ tales necesse habēt vitā istam trāsigere in fame siti frigore ⁊ nuditate: oīmqȝ rerū penuria. si nullū hoc modo viuentibꝰ meritum sctītatis accresceret: h̄ dicere: hoc ꝓfiteri: sic viuere: nihil aliud esset q̄ȝ insanire. Uerū sicut ex vltima precedentis responsionis particula patet: penuriose pauꝑtatis duodenario apostolorum primo imposite. xij. sunt vtilitates eximie miriqȝ valoris. quas typici rōnalis duodecim lapides preciosi designant. Et q꞉ illos hostis hic pauperū ignorauerat. ideo margaritas has porcoꝝ more ꝯculcans ore polluto ī hec blasphemie verba prorūpit. Si inquit in pecunie carentia: siue vt non tangeret: sanctus franciscus sanctitatem credidit: vel perfectis a domino inhibitam sanxiuit. audacter loq꞉ corā dn̄o ꝙ errauit. Sed constans est ꝙ beatus franciscus nō ob aliud possessioneȝ seu ꝯtrectatōem pecunie imitatoribus suis inhibuit: nisi q꞉ in hoc esse aliquā sanctitatem et pia fide credidit: ⁊ certa veritate cognouit. nō quia mala sit pecunia. vel quia census formaliter siue causaliter sit in culpa. vel q꞉ pecunia ⁊ contrectari possit ⁊ non possit absqȝ peccato. sed q꞉ inter cetera que possidentur pecunia maxime est illecebrosa. ⁊ de facili est illectiua ⁊ distractiua non solum imperfectorum: sed etiam perfectorum. Et q꞉ spūsancto dictante percepit ꝙ sanctitatis est nō tm̄ pctā cauere. verūetiā occasiōes pctōꝝ refugere. ideo veraciter in hoc sctītatem credidit ⁊ nō errauit. Qꝫ igitur hūc christi imitatorem ꝑcipuū: ipius insignitū stigmatibus ascriptum

catalago ſanctoꝝ: ⁊ ab vniuerſa eccleſia i. ve
neratione ſuſceptum: aſſerit errore deceptuꝫ
fuiſſe. maxime in profeſſiõe ⁊ obſeruãtia euã
gelice vite. non ſolũ ipſum impugnat ⁊ vni-
uerſalẽ eccleſiam. ſed qđ plus eſt mgr̃i verita
tis ⁊ aplo̾ꝝ eius doctrinaꝫ blaſphemat ⁊ vi-
tam. Inſuper ⁊ profeſſores hui⁹ regule tan-
q̃ꝫ approbatores erroris: vt alter aman ſuper
biſſim⁹ dignos eſſe iudicat ſnĩa tp̃alis mor-
tis ⁊ eterne dãnatõis. Super q̃ quidẽ abſur
ditate: quam aures pie audire vehement̃ ab
horrẽt: ipſis zelatorib⁹ paupertatis ſctẽ ma-
gis lugendum credim⁹ q̃ꝫ loq̃ndũ. magis ſpi
ritualis heſter implorandũ preſidiũ: q̃ꝫ ꝟſan
dum in pugna ꝟboꝝ. Te igit̃ ſacroſancta ro
mana eccleſia tanq̃ꝫ alterã heſter eleuatam in
pp̃lis: vt eccl̃iaꝝ omniuꝫ matrẽ reginaꝫ atqꝫ
magiſtram. ad defenſandã ⁊ docẽdã tã moꝝ
q̃ꝫ fidei veritatẽ fiducialiter interpellat tuoꝝ
paupeꝝ cetus: vt quos genuiſti vt mr̃: educa
ſti vt nutrix: nunc etiam vt regina patẽter ac
iuſte defendas. cũ idcirco diſpiſitione facien-
te diuia pontificalis ac regie ptãtis verticem
ſupremũ adipiſci merueris: vt in arduis ne-
ceſſitatis articulis ad defenſandum chriſti po
pulũ parareris. Exurge igit̃ ſancta mr̃ ⁊ iu-
dica cauſam tuam. q: ſi paupeꝝ hic ordo mi
noꝝ recte profitet̃ veritatẽ euangelij tuũ eſt.
ſi a veritate i profeſſiõe a te ſancita deuiat tu
um eſt. ac per h̃ ſi ꝓfeſſiõi hmõi ſancte error
impingit̃: tu que illam ſanxiſti erraſſe aſſere
ris. ⁊ que magiſtra ꝟitatis hactenus extitiſti.
nunc de approbatõe erroris argueris: ⁊ a q-
buſdam modernis preſumptorib⁹ velut iuris
diuini ⁊ humani neſcia derideris. Sꝫ ⁊ tu re-
gina mundi digniſſima: defenſatrix paupeꝝ
⁊ humiluꝫ aduocata. longe ſublimius q̃ꝫ he
ſter exltata in populis ⁊ preparata in tẽpore
mardochei tui. Franciſci videlꝫ excitare cla-
moribus: vt interpellare digneris ad regem.
q̃tenus paupeꝝ ſtatum quẽ tibi voluit ẽẽ cõ
ſimilem ⁊ ſpeciali quadã germanitate ꝯiun-
ctum. ſacris tuis meritis clarificet ⁊ ꝯſeruet
Quid enim magis dat paupertatis amori ſo
mentum: magiſqꝫ declarat prerogatiuã ⁊ glo
riam: q̃ꝫ tua forma viuendi btĩſſima virgo ⁊
mater dñi noſtri ieſu chriſti. que adeo fuiſti
paupercula: vt ſicut euangelij hyſtoria ſacra
teſtat̃: in ipſo ſacratiſſimo partu nõ haberes
vbi reclinares deum celi ⁊ dñm exercituum
niſi in via publica itinerantium ⁊ preſepio iu
mentoꝝ. Porro ſi tu virgo ſanctiſſima oĩs
es perfectõis exemplar: ſicut perfectis imitã
da eſt tua cum virginitate humilitas. ſic etiaꝫ
penurioſa paupertas. Cõſtat aũt tam ꝑ euan
gelij textum q̃ꝫ per aſſertionẽ doctoꝝ ꝙ tu
in extrema vixiſti tp̃alium facultatum inopia
cum Chryſo. dicat ꝙ tu vix habuiſti vnam
tuniculam: non ad decoris ornatũ: ſed ad nu-
ditatis tegumentum. ⁊ Beda ꝙ in oblatõe ⁊
pñtatõe regis regum in tẽplo nec vnũ valui
ſti agniculũ offerre. ideo more paupeꝝ obtu
liſti par turtuꝝ aut duos pullos columbaꝝ.
Qui igit̃ deſiderio: profeſſiõe: ſignaculo ha
bitus: ⁊ obſeruantie veritate in hac tibi pau-
perie configurari ſtudioſius ſatagũt. ꝟe ſunt
de tuorum numero ſpũaliũ iudeoꝝ. quorum
circũciſio non eſt in carne ſed in ſpũ ꝑ hilarẽ
ſupportationẽ multiformium penuriarum ⁊
vniuerſalẽ abdicationẽ oĩuꝫ tp̃aliũ facultatũ.
Hos igit̃ vere ac peculiariter tuos pio di-
gneris mr̃e regina fauore ab hoſtili incurſu
potenter eripe. ⁊ aduerſus hunc hoſtem ip-
ſorum peſſimũ triũphaliter dimicare. non vt
cum aman ſuſpenſus intereat. ſꝫ vt ei⁹ hũilie
tur ſuperbia. dãnet̃ ꝓteruia. illuſtret̃ itelligẽ
tia. rectificet̃ voluntas: vt ſpũs ſaluus fiat.

¶ Quarte reſponſiõis tertia particula duo
decimumqꝫ capitulum. in quo euãgelizantiũ
pauperum fructificatio multiformis oñdit̃:
eorumqꝫ ſtatus a multiplicibus cauillationũ
verſutijs defenſatur.

m Ultiformis calliditatꝭ nequitia ſer-
pens antiquus ſctẽ mr̃is eccleſie par
tui ſꝑ inſidias parans. vetuſtã pha-
raonis impietatem nouiſſimis his diebus re
nouare conat̃. dum per hoĩeꝫ q̃ndã egyptia
ce fraudis malignitate repletuꝫ aduerſus ec-

clesiasticaꝝ prolē suggerere satagit. q̄cq̄d masculini sexus natū fuerit flumen proijci: q̄cquid feminei reseruari. Quid eniȝ est aliud rationes ad virilē sctē paupertatis spm̄ īducentes calūniando reuellē: q̄ȝ effeminatoꝝ cordium phantasias q̄bus emollientiū diuitiarum affluentia cōmēdat approbādo roborare. Ad que duo calūniator hic pauperum in hac extrema opis sui parte oēs sui vires cōflat ingenij: quosdā cauillationū modos iaȝ pro maxima parte in p̄cedentib⁹ dissolutos freq̄nti⁹ replicans ad opp̄ssionē pauperum christi. q̄ten⁹ spū paupertatis extincto spūales israelite multiplicari non possint. frustra tn̄. q: diuina opitulante clementia vt veritas a figura non discrepet. q̄nto magis oppressi fuerint: tanto magis accrescēt. Et ne q̄s hec velut nostrā adinuentionē p̄uipendet audiat Bernardū in sermone. xxiiij. sic dicentē. Si q̄d ad salutem pertinēs. si q̄d religiōis orit: si quis q̄cunq̄ȝ resistit: q̄cunq̄ȝ repugnat: plane cū egiptijs paruulos israelitici generis necare conat. imo cum herode nascentē p̄sequit saluatorem. Nequaq̄ȝ ḡ casu ȝ p̄uidētia dei gestum esse credendū est: q̄ instar ioseph descendenti in egyptum ad custodiendas ⁊ distribuēdas alimonias corpoꝝ. quē vt ꝟe filium accrescētē crescē fecit deus in terra paup̄tatis sue status euangelizantiū pauperū mitteret in mundū. ad ꝯseruāda ⁊ dispensanda documēta scripturaꝝ tanq̄ȝ alimēta spirituū qui etiam ⁊ sacerdotū christi curā gregis habentiū cooperatores existerēt ī his q̄ spectāt ad salutem aīaꝝ. Est autē sacerdotalis officij opus p̄cipuū: reductio plebiū subiectaruȝ in deū per septiformē influxū hierarchicum. s. per eruditionē credibiliū. per instaurationeȝ ꝟtutū. per exhibitionē exēploꝝ. interuētionem p̄cum. curationē plagaꝝ hostiliū. p̄nunciationē insidiaꝝ. ⁊ repulsationē hostilitatū. ¶ Et h̄ q̄dē septiforme op⁹ sacerdotale scriptura sacra declarat sub septēplici metaphora. s. architecti: agricole: pastoris: fideiussoris: medici: speculatoris: ⁊ ducis. Describit igit primo sub metaphora architecti pontificale officium: propter eruditionem credibilium. s̄m ad Chorin. Ut sapiens architectus fundamentum posui. Q̄ꝫ enim sunt lapides in edificio: sunt articuli fidei in animo. in quo habitat christus tanq̄ȝ in templo suo. s̄m illō apostoli ad ephe. Superedificati sup̄ fundamentum apostoloꝝ ⁊ prophetarū. ipso summo angulari lapide christo iesu. ī quo oīs edificatio instructa crescit in templum sanctū in dn̄o. Et paulo post. Christum habitare per fidem in cordibus vestris. Ac per hoc sicut sebȝ edificator ad edificium. sic ⁊ sacerdos ad populū in fidei veritate fundandum ⁊ p̄mouenduȝ. ¶ Scd̄o sub metaphora agricole p̄pter instaurationem virtutum. quas irrigare debent per documenta scripturaꝝ. s̄m illud apostoli ad Cho. Ego plantaui appollo rigauit. Si enim ecclesiasticus pplus ortus est ⁊ paradisus plantatus ⁊ virens multiformitate virtutum: recte informator plebium in doctrina morum dicit agricultor designatus p̄ primū hominē quem posuit deus in paradiso vt operaret ⁊ custodiret illum. ¶ Tertio sub metaphora pastoris propter exhibitioneȝ exemploꝝ: s̄m illud dn̄i in iohe. Qui intrat per ostiuȝ pastor est ouiū. ⁊ cū proprias oues emiserit ante eas vadit. Q̄ꝫ quidem facit cū eas per sanctitatis exempla p̄cedit. Ideo petrus cui dn̄s dixit. pasce oues meas. hortatur seniores siue presbyteros vt populos sibi cōmissos pascāt tāq̄ȝ facti forma gregis ex aīo. Hec aūt est forma s̄m documenta sanctoꝝ: vt quantū pastor est precellens respectu gregis: tantū vita sacerdotalis sit sanctior ⁊ sublimior vita plebis. ¶ Quarto sub metaphora fideiussoris propter p̄cum interuentioneȝ ad deum. s̄m illud apostoli ad heb. Omnis pontifex ex hoibus assumpt⁹ pro hoib⁹ constituit in his que sunt ad deū: vt offerat dona ⁊ sacrificia pro peccatis. Agit igit pontifex causas hoiuȝ apud deum. agē etiam debȝ causam dei apud hominē sue cure cōmissuȝ. s̄m illud. iij. Regū. xx. Custodi virum istuȝ:

Qui si lapsus fuerit: erit anima tua pro aia il-
lius. Propter qđ sapiens in prouerbijs ait.
Fili si spoponderis pro amico tuo: defixisti
apud extraneum aiam tuam. ¶ Quinto sub
metaphora medici propter curatóeꝫ plagaꝝ
hostiliū. ſm illud qđ insinuat lucas in para-
bola illius qui incidit in latrones. ꝙ samari-
tanus alligauit vulnera eius infundés oleum
⁊ vinū. designans per samaritanū ipsum me-
dicum christū ⁊ eos qui tenét locum ei⁹ i ex-
purgatióe vicioꝝ. Propter qđ ⁊ Jacobus
dicit. Infirmat᷑ quis in vobis inducat presby
teros ecclesie: ⁊ orent super eū: vngentes eū
oleo sancto. ⁊ oratio fidei saluabit infirmū. ⁊
si in peccatis sit dimittentur ei. ¶ Sexto sub
metaphora speculatoris propter ꝓnunciatio-
nem imminentiū periculoꝝ. ſꝫ illud Ezechie
lis. Fili hois speculatoré dedi te domui isrl'.
De quo ⁊ ꝯseqnter adiúgit. Qꝫ si gladiū su
peruenieté. hoc est iminentia discrimina téta
tionum sue cure cómissis annūciare neglexe-
rit. sanguis illaꝝ animaꝝ de suis manibus re
quiretur. ¶ Septimo sub metaphora ducis
ferentis vexillum ad repulsionem hostilita-
tum. instar illius nobilis machabei. q induit
se loricam sicut gigas: ⁊ succinxit se arma bel-
lica. ⁊ protegebat castra gladio. Preest enim
ecclesie q̄ est terribilis sicut castroꝝ acies ordi
nata. ⁊ deputat᷑ ad salomonis lectulum custo
diendum: quem. lx. fortes ambiunt ex fortissi
mis israel: omnes tenentes gladios: ⁊ ad bel
la doctissimi. Est itaqꝫ opus sacerdotal' offi-
cij septiforme sicut dictum est. ¶ Si igit᷑ pro
pter multitudinem errantiū a fide christian⁹
ppl's fact⁹ est iam filis edificio ruinoso. quis
prouidus architect⁹ coedificátes ⁊ cósustétá
tes repellit: nisi adeo sibi sapiens videatur ꝙ
solus sibi sufficiat. vel adeo stult⁹ sit ꝙ velit
vt sub manu sua domus ecclesiastica ruat.
¶ Iterū si propter defectū sapie ⁊ virtutū i
plebeis hoib⁹ compatur ipsa plebs orto icu'
to ⁊ spinoso ⁊ arido. quis diligens ⁊ laborio-
sus agricola seruos collaborátes repellit. ma
xime qui laborant in opere ⁊ doctrina. nisi in
tantū desipiat vt velit ꝙ sup humū suá spine
⁊ vepres ascédant. Preterea si ꝓpter deuia
tionem a semitis diuinaꝝ legūꝫ multitudo po
puli christiani filis est gregi errabūdo ⁊ per
dito: ⁊ in medio lupoꝝ constituto. qs clemés
pastor fugabit a se harum ouium reductores
ad viam. ⁊ non poti⁹ gaudebit cū angel' exé-
plo boni pastoris. q dicit. ꝯgratulamini mihi
q: inueni oué q̄ perierat. Ampli⁹ si propter
multitudinem reatuū plebis transgredientis
mandata dei ppl'us christianus fil'is est viris
alieno ere oppressis. quis fideiussor sensat⁹ ab
horrebit hui⁹ oneris alleuiationem ꝑ multi-
plicationem intercessoꝝ ad deuꝫ: partim im
petrantiū remissioné: partim inducétiū ⁊ ad
iuuantiū ad solutionem spūaliū debitorum.
¶ Insuper si propter varietaté ꝑuersitatū in
populo tanta est tabes: tanta pestilentia spiri
tualis. vt quasi omne caput sit languidum ⁊
omne cor merés. ita ꝙ a pláta pedis vsqꝫ ad
verticé vix est in eo sanitatis. qs fidelis medi
cus non dico ꝑitos hoies in arte spūalis me
dicine: sed vel canes vlcera lábantes audebit
effugare. nisi vulneratoꝝ atqꝫ languentium
vitam velit extinguē. Adhuc si propter mul-
tiformitatem tentationū vndiqꝫ circūstant in
sidie crudeliū hostium. ⁊ quasi super capita-
ciuiū gladij iam vibrant᷑. qs prouidus specu-
lator in profunde ⁊ horrende noctis teterri-
mis tenebris habere secū vigiles recusabit q̄
castra custodiant. ¶ Postremo si ꝓpter scá
daloꝝ freq̄ntias adinuétóes sceleꝝ ⁊ inimico
rū tyrannides inumerabilis multitudis stra
ges q̄si continue sit in castris fideliū: ⁊ draco
cū bestia multiformiū capitum ecclesiasticam
aciem nitit᷑ oppugnare. vt truculenter discer
pat occidat ⁊ deuoret. qs prudens dux exer-
cit⁹ domini recusabit comilitones secū dimi-
cantes habere: q̄ vltro se discrimini offerant
⁊ murū pro domo israel seipsos opponant.
¶ Porro q: affect⁹ pontificis siue sacerdotꝭ
ad plebé dꝫ esse ꝯsilis affectui: pris ad filiuꝫ.
matris ad prolem: nutricis ad infantem. sicut
apl's manifeste declarat. q fideles ꝑ ipsuꝫ có-

uerſos mō ſe dicit in xp̄o genuiſſe: mō vt fili
os parturire. modo ſic ꝑuulos ī xp̄o lactare:
quēadmodū filiū paupculū ſuſtētari. īualidā
ꝓlē foueri: ⁊ gemētē īfantē lactari nequaq̄ꝫ
eſt p̄ri vl' m̄ri vl' nutrici moleſtū: ſꝫ deſidera-
bile charꝝ ⁊ placitū. ſic etiā oībꝰ ſacerdotibꝰ
ſctis ⁊ pijs magnū dꝫ eē ſolaciū q̊tiēs ſoluꝫ ꝓ
curaꝛ plebiū ſubiectaꝝ. Propter qđ dn̄s in
Matth. apl'os alloq̄ns ⁊ ſucceſſores eorū.
Meſſis ait m̄lta: oparij aūt pauci. rogate ḡ
dn̄m meſſis vt mittat oparios in meſſeꝫ ſuā.
īſinuās ꝙ bonoꝝ pōtificū nō tā ē patienter
ferre q̄ꝫ deſiderāter appetē coopatores euā
geliſtas: ad multitudīes diuiaꝝ meſſiū colli
gēdas. Qđ attēdēs xp̄i vicariꝰ petriq̄ꝫ ſuc-
ceſſor: vtpote ſcti ſpūs illuſtratōe ꝑuētꝰ: ſtatū
hūc euāgelizātiū paupeꝝ: q̊ ſaluti aīaꝝ intē-
derēt tanq̄ꝫ celitꝰ ſibi miſſuꝫ cū hilaritate ſu-
ſcepit. pietate ꝯfouit. auctoritate roborauit: ⁊
ptāte defendit. ⁊ vt p̄riarcha iacob tanq̄ꝫ fili
os accreſcētis ioſeph multipl'r bn̄dixit: pie in
h ꝓuidēs ſaluti aīaꝝ: ⁊ in nullo ꝑiudicās au
ctoritati pōtificū: tanq̄ꝫ ornās nō deornās ec
cleſiaſticā hierarchiā. Tāta. n. erat in aduen
tu hmōi paupeꝝ ꝑdicātiū raritas: vt illđ euā
gelicū videreꝛ īpleri. meſſis q̊dē m̄lta: oparij
aūt pauci. Qđ ptractās grego. ait. Ecce mū
dus ſacerdotibꝰ plenꝰ ē ⁊ tn̄ in meſſe dei ra
rus īueniꝛ opariꝰ. Nā ⁊ ſi ſunt q̊ bona audi
ant deſunt q̊ dicāt: qꝛ officiū q̊dē ſacerdotale
ſuſcipimꝰ: ſꝫ opꝰ officij nō īplemꝰ. Quātum
vo ꝑdicatōis opꝰ ſit eccl'ie neceſſariū: ī ſe piū
⁊ deo acceptū. manifeſte Chry. oñdit ſuper
Matth. omē. xxvij. illud tractās vbū dn̄icū
qđ diſcipulo dixit patrē ſepelire volēti dimit
te mortuos ſepelire mortuos ſuos. tu aūt va
de ⁊ ān̄ūcia regnū dei. Ait. n. Nūq̄d nō erat
īgratitudis nature: nō adire cū ſepelireꝛ p̄r.
Prohibuit ergo eū: mōſtrās ꝙ nihil celeſti-
bus negocijs magis neceſſariū eē oportēt. ⁊
neq̄ꝫ paꝝ tardare etſi valde īeuitabilia ⁊ ici
tātia fuerint q̄ retrahūt. Cū igiꝛ ſepelire p̄reꝫ
ſit magne pietatꝭ opꝰ. ⁊ ſm̄ ſapīe dictamē di
uine maiori bono minꝰ ꝑferri nō debeat. re-
lingꝛ ꝙ maioris pietatꝭ ē ꝑdicare vbū ſalu-
tis: q̄ꝫ facē opꝰ q̄ꝫtūcūq̄ꝫ mīe corporalis. Di
gne q̊dē ꝓ eo ꝙ ſpūal'r ꝑ ipſuꝫ cibaꝛ ⁊ potaꝛ
veſtiꝛ ⁊ hoſpitio colligiꝛ: ab īfirmitate rele-
uaꝛ: ⁊ a vinculis ⁊ a morte redimiꝛ ſpūs ad
imaginē dei factꝰ. Et iō cū ḡuis ſit ſceleris ꝓ
hibē q̄nq̄ꝫ ab opibꝰ pietatꝭ ⁊ mīe corporal.
lōge maioris īpietatꝭ erit atq̄ꝫ ꝑfidie diui vbi
miſtris idoneis īpedimēta p̄bē. Pēſatꝭ igiꝛ
multiformi vtilitate ac neceſſitate ſalutꝭ aīaꝝ
nūeroſitate īdigētiū plebiū: ⁊ raritate ſufficiē
tiū miſtroꝝ: nulli dꝫ videri iniurioſum ⁊ ſup
fluū ſi celeſti hierarche cōplacuit aliq̊s ad h
opꝰ etſi nō neceſſitate ꝯſtrictos: ſꝫ charitate ī
ductos eligē. q̊s ⁊ ſubceleſtis hierarcha volu
it ⁊ debuit approbare. Q, ſi cui forte vide
tur ordini diſpōnis hierarchice nequaq̄ꝫ eſſe
cōueniēs monaſticā vitā ꝓfeſſos: ad opꝰ ꝑ-
dicatōis aſſumi: ꝓ eo ꝙ dionyſiꝰ dic̄ mona-
chos in eccl'iaſtica hierarchia nō hr̄e ſtatum
ꝑficiētiū ſꝫ ꝑficiēdoꝝ. ⁊ Hiero. aſſerit ꝙ mo
nachꝰ nō docentꝭ: ſꝫ plāgentꝭ hꝫ officiū. ⁊ ſa-
cri canōes decernūt ꝙ mōachi iuxta ſui nois
īterꝑtationē ſolitarie vite deputati ītēdē de-
bēt ſaluti ꝓprie: nō aliene. ītelligā hmōi dicta
patꝝ ⁊ canonū de ordine mōaſtico ꝓ eo tp̄e
fuiſſe ꝓn̄ūciata: quo erāt īter eos ꝑſone laica
les ⁊ īperite: nō ſacerdotales ⁊ l'rate. Nā ſic̄
idē vir hierarchicꝰ docet: ꝙ monachoꝝ eſt
purgari: illuminari ⁊ perfici. ſic etiā illud nō
reticet. ꝙ purgare illumiare ⁊ perficē ad or
dinē ſpectet ſacerdotalē. Inſup ⁊ ꝓfeſſio hu
iuſmodi pauperꝝ nō paꝝ diſtat a ꝓfeſſione
monachoꝝ. ⁊ qđ maiꝰ eſt hmōi hierarchica
opa nō peragūt auctoritate ſua ſꝫ ordinarioꝝ
⁊ potiſſime ſūmi pōtificis. cuiꝰ diſpōnis au-
ctoritas oīa iura poſitiua trāſcēdit. Nec ad h
feruntꝛ ſꝫ ꝓprie volūtatꝭ arbitriū: ſꝫ iuxta mā
datū ſupioꝝ: a q̊bꝰ īſtituunꝛ: regulanꝛ: caſti-
ganꝛ ⁊ trāſmittunꝛ vt veri filij obediētie: nō
vt gyrouagi vl' ſarabaite. nō ſm̄ nūeꝝ vagū
⁊ īfinitū: ſꝫ ſm̄ certū ⁊ determinatū. atq̄ꝫ vti-
nā plures eēnt idonei q̊ poſſent aſſumi: nō in
vno angulo terre: ſꝫ potꝰ in vl'is eccl'ie latitu

dine. Nimirū hoc desiderare deberet cetus pontificum. ac cuilibet illos prohibere volenti id respondere q̄ð dixit moyses ad iosue. Quid inquit emularis pro me. Quid det vt omnis populus ꝓphetet: ⁊ det eis deus spiritum suū. Quādiu ergo huiusmodi pauperes leges diuinas custodiūt: ⁊ euangelica cōsilia seruant que ꝓmiserūt. ⁊ saluti aiaꝝ intēdunt: ⁊ sancte matri ecclesie hūiliter subsunt: si quis eos repudiandos censeat velut pseudo p̄dicatores ⁊ seductores ⁊ gyrouagos: et penetrātes domos: subiacere debet iuste dānationis iudicio: tanq̄ȝ ecclesiastice auctoritatis ꝯtemptor: fraterne gratie inuidus: ⁊ euangelice veritatis impugnator.

D Emū vt vita precludat̄ erroribꝰ. respondendū est cauillationibus q̄busdam magis apparentibus. q̄bus caluniator hic pauperꝝ vitam ip̄oꝝ in hac extrema sui operis parte deprauare molit̄. videlicet ꝓpter defectū laboris manuū: abdicationem bonoꝝ cōmuniū: ⁊ mendicatōem elemosynarū. Nam ex eo ꝙ ap̄lus ad Tessa. quibusdam precipit vt cū silentio panē suuȝ manibus opando manducent: ⁊ hm̄ōi pauperes manualiter nō laborant. ideo ip̄os nititur redarguere. ⁊ de ociositate vite: ⁊ ð mādati apostoli transgressione. Ad q̄ð nos ecōtrario respondemus: ꝙ sicut patet ex textu ñ precipit apostolus laborē manualē oībus generaliter. q: tunc oēs qui nō vacāt laboricijs hm̄ōi: essent in statu dānationis. inter quos ⁊ ipse calūniator seip̄m inuoluit. sed quibusdaȝ dūtaxat ociose curiose ⁊ inquiete viuentibus opus manuū imponit ⁊ impat: ne blandicijs adulationū ⁊ turpi questu victū sibi conquirant cū dispendio salutis ꝓprie ⁊ impedimēto salutis aliene. Verū q: hm̄ōi pauperes q̄ suis ⁊ ꝓximoꝝ animabus saluandis intēdūt ꝺm septiformē opatitōem hierarchicā in antedictis expressam: id perficere nequeūt sine adminiculo scripturarū. ad quaꝝ preclaram intelligentiā ꝑuenire nō possunt nisi p studiū sapientiale. q̄ð ꝯsistit in legendo: meditando: orando: ꝯtemplando: audiēdo: referendo: p̄dicando. iō recte ꝯpetit eiusmodi studij sp̄ūalis opatio septiformis. Et q: difficultas huius studij totū hoīem requirit. iuxta q̄ð desi gnatum est in exodo. vbi precepit dn̄s ꝙ vectes quibus ferenda esset arca semp essent i circulis. Q̄ð exponēs gre. ait. Qui ad officium predicationis excubāt: a lectiōis studio nunq̄ȝ recedant. Ignominiosum est enim si tūc quis q̄rit discere: cū debet q̄stiones enodare. Ideo q̄ huic studio septiformi sollicite intendunt. q: magis est sublime in se: difficile menti. expediens ecclesie: ⁊ necessariū plebi. etiāsi nō laborent operibus manuū: digni tn̄ sunt ab ecclesia vt sustentent̄. ꝺm illð Deut. Non ligabis os bouis triturātis in area fruges tuas. Glo. Victū nō subtrahes p̄dicatori. vt vacet orationi ⁊ p̄dicationi. Et alia glo. ibidē. Occupati in doctrina nō possunt sibi ꝓuidere necessaria. Ex quibus breuit̄ cōstat ꝙ studiū sapīe cū vigilātia p̄dicatōis. manualem laborē plene recompensat. Huic ⁊ sacer ambro. cōsonat sup illud luce. maria optimaȝ partem elegit: dicens. Nec arguas eos ociosos ⁊ iudices: quos videas studere sapientie hanc enim cohabitantē salomō pacificus acquisiuit. Deniq̄ȝ apostoli nō putauerūt optimū relinq̄re v̄bum dei ⁊ mīstrare mensis. Huic etiā ꝯcordat Hiero. in ꝓlo. super iob. Si aūt fiscellā iunco texerem. aut palmaꝝ folia ꝯplicarem: vt in sudore vultus mei ꝯmederē panē. ⁊ vētris opus sollicita mente tractarē: nullus morderet: nemo rep̄henderet. nūc aūt q: iuxta saluatoris sententiā operari volo cibū q̄ nō perit falsariꝰ vocor. Ad ideȝ quoq̄ȝ facit q̄ð sup illud p̄s. defecerūt oculi mei dicit Aug. Nō est ociosus q̄ tm̄ v̄bo dei studet. nec pluris est q̄ extra opat̄ q̄ȝ qui studiū cognoscende veritatis exercet. Ip̄a etiaȝ sap̄ia maximū habet opus. ⁊ an̄fert̄ maria q̄ audiebat marthe que mīstrabat. Hec augꝰ. Cui etiā ꝯcordat Anſ. in li. de silitudinibus ita dicens. Tres sunt hoīm ordines: orātes: agricultores ⁊ defensores. q̄s ad diuersa offi

cia deus in h mundo disposuit. monacos vt
ꝑ alijs orent ⁊ lacte ꝑdicatiõis enutriãt. agri
cultores vt de suo labore ipsi ⁊ alij viuant.
milites vt vtrosq3 defendant. Si igit nobi-
lius est op⁹ mõachoꝝ q̃3 agricultoꝝ seu mi-
litum. ⁊ illi officijs suis intendẽtes stipendia
sua iuste merentur. multo magis ⁊ hi q̃ oran
do deo assistunt. ⁊ ad ꝑximos predicãdo cõ
descendũt. Nec his obstat Aug⁹ in libro de
oꝑe monachoꝝ. cũ ibi loquatur ꝯ q̊sdã he-
reticos pꝛĩcipaliter q̃ vocabant euchite: asse
rentes monachis non licere sustentande vite
causa aliq̃d operari. male intelligẽtes euãge
liũ christi. q̊s sacer doctor ꝑ apostoli documẽ
ta cõuincit. Simul etiam arguit monachos
illos qui cũ pro maiori ꝑte essent laici nec pre
dicatiõi nec saluti aĩaꝝ intenderẽt: nõ tñ vo-
lebant corporalit̃ oꝑari. ⁊ q̃nq̃3 fuissent ĩ secu
lo laboriosi ⁊ pauꝑes. iã professi monasticã
vitã ab alijs sumptus accipere non solũ lici-
tũ sibi sed etiam debitũ esse cẽsebant. Cõtra
quos aug⁹. Isti inquit frẽs temere sibi arro-
gant q̃ntũ estimo vt hmõi habeãt ꝑtãtem.
Si euangeliste sunt fateor habent. si ministri
altaris. si dispensatores sacr̃orum. si saltẽ ali-
quid habeant in seculo q̊ facile sine artificio
sustentarẽt hãc vitam: q̃d indigẽtibus dispti
ti sunt. credẽda est coꝝ infirmitas ⁊ ferenda
Hec aug⁹. Ex q̃bus colligit̃: ꝙ q̃ttuor gene-
rib⁹ hoim digne ⁊ iuste cõpetit ab alijs pa-
sci. q̃nq̃3 ꝑprijs manibus possint laborare.
sc3 q̊ alios pascunt vel verbo ⁊ doctrina. vel
altaris viatico. vel diuinorum dispensatione
sacramẽtorum. vel suarũ distributõe faculta
tũ. Scd̃m hec igit̃ illi q̃bus aliqua ꝑdictarũ
conditionũ ꝯpetit digni sunt vt de euangelio
viuant. illi vero q̃bus plures digniores exi-
stũt. q̃bus aũt oẽs vtpote q̊ ꝑdicant. celebrãt
ꝯfessiones audiũt: ⁊ tꝑalium affluentiã ꝯtẽ-
pserũt: maxime digni esse ꝑbãtur. Quibus
vero oẽs desunt ⁊ validi sunt ⁊ pauꝑes: ne
ociosi ⁊ infructuosi sint sibi ⁊ onerosi eccle-
sie iuxta sniam augustini laborare tenentur.
nisi ꝑ h excusentur ꝙ eis q̊ ꝑfatas ꝯditiones
habent debuiũt ⁊ assistunt. ⁊ iõ cum eis susté
tari merent̃. iuxta q̃d mysterialiter designat̃
in iob. vbi dicitur. ꝙ boues arabant ⁊ asine
pascebant̃ iuxta eos. illaq3 astruit̃ lege san-
citum q̃ strẽnu⁹ pugnator ille dauid vic3 iu-
ste decreuit: ꝙ eq̃ portio esset descendentium
ad ꝑliũ ⁊ remanentiũ ad sarcinas. Porro si
aliq̃ q̃ntũlibet ideote ac simplices tante sunt
deuotionis in precẽtãte districtionis in vita. ⁊
tante edificationis ĩ ppl̃o. ꝙ eque fructificãt
solo exẽplo q̃ntũ alij exẽplo ⁊ verbo: excu-
sant eos merita vite etiã si desint uerba do-
ctrine. Hec aũt dixim⁹: nõ quia ociosos aut
ociũ approbemus: cũ potius castigãdos hu-
iusmodi ⁊ ad oꝑa ꝯpellẽdos cẽseamus. s3 q̃r
ꝑpter difficultatẽ studij spũalis q̃d requirit
hoie3 totũ: ⁊ ꝑpter debilitatẽ corpoꝝ: ⁊ inex
ꝑientiã artiũ mechanicaꝝ rarus ĩuenit̃ aut
null⁹. q̊ more apostoli pauli manuali labori ⁊
sapĩe studio septiformi efficacit̃ possit inten-
dere. Et ideo ꝯpellere homines huic studio
aptos ad opera mãualia: nõ est aliũ q̃3 a sa
pientia r̃uocare: ⁊ filijs ĩsrl' instar philistijm
diuinoꝝ eloq̃oꝝ arma ꝑripe: vel more pha-
raõis oꝑib⁹ duris luti ⁊ lateris: iugoq3 ser-
uitutis importabil'. violenter opp̃ssos ab in-
gressu religionis retrahere ⁊ ad egressu3 in
citare. q̃madmodum insinuatur ĩ exodo: per
h q̃d pharao dixit. Quare moyses ⁊ aaron
sollicitat̃ ppl̃m ab oꝑib⁹ suis: Ite ad onera
vestra. Ubi glo. sacri ambro. ex ome. iij. suꝑ
exo. Hodie si moyses ⁊ aaron. i. propheti-
cus ⁊ sacerdotal' sermo aliquem sollicitet ad
s̃uitium dei: exire de seculo: renũciare oĩb⁹.
attendere legi ⁊ verbo dei: continuo audiet
vnanimes etiam amicos pharaonis dicẽtes
Uidete quõ seducũt homĩes: q̃liter peruer-
tũt adolescẽtes ne laborẽt: ne militẽt. ne agãt
aliquid q̃d eis prosit. relictis rebus necessa-
rijs ineptias sectant̃ ⁊ ociũ: laborare nolũt.
⁊ ocij occasiões req̃rũt. Hec glo. Qua ho-
stis pauꝑeꝝ dol⁹ patenter detegitur. ꝙ non
sicut christi discipulus ad exercitia virtutum
conat̃ erigere: s3 tãq̃3 amicus pharaõis spũ-

ales isrl'filios ipugnare. Alio q̄z modo ca
lūniator hic pauperꝝ statū ipsorū depravare
ↄtēdit. ꝑ eo ꝙ nihil sibi retinēt in ꝓprio vel
cōmuni. quo n̄ vident ꝟtutes tenere mediū.
ſʒ viciositatis extremum. cum dicat Ambro.
ꝙ nō sunt effundēde opes ſʒ dispēsāde. Ue
rum ↄsili rōe posset sctā virgitas ońdi non
laude ſʒ vitupio digna: q̄si extremū non me-
dium teneat. dū ab omī ↄcubitu siue illicito
siue ↄcesso se tā mente q̄z carne sequestrat.
Quapropter diligens ↄsiderator aduertat
ꝙ sicut aliđ est mediū pudicicie cōiugal'. ali-
ud sctimonie virginal'. sic ⁊ aliud largitatis
polytice: aliud paupertatis euangelice. Lar
gitas namq̄z polytica quia circa mundana
versat: possessionū terrenarū neq̄q̄z suadʒ
ab renūciatiōeʒ a christo ↄsultā. ſʒ poti⁹ bo-
norꝝ iuste possessorꝝ dilectōeʒ moderatam: ⁊
dispēsatōem largā ⁊ piā. Propter dilectōis
moderātiā dicit salomō in ꝓuerbijs in ꝑso-
na viri polytici. Duo rogaui te ne deneges
mihi. mendicitaté ⁊ diuitias ne dederis mi-
hi. ſʒ tātū victui meo tribue necessaria. vo-
lēs i h̄ ońdere ꝙ virt⁹ polytica tenʒ mediū
⁊ fugit extrema. Propter dispēsatōis pieta-
tem dicit in eccl'iaste ꝑ ꝑsona rectoris eccl'e.
Utilior est sapiā cū diuitijs: ⁊ magis prodest
vidētib⁹ solé. Qđ iō dictū é. q: pastor sapi-
ens etiā absq̄z diuitijs vtilit pascit dum gre-
gé edificat exēplo ⁊ ꝟbo. sed cum pia dispē
satōe diuitiarum pascit vtili⁹: dū ꝟbo: exem-
plo: ⁊ tpali subsidio gregi ꝓuidʒ sibi ↄmisso
Et h̄ est qđ canō dicit. expedit facultates ec-
clesie possideri. Propterea eccl'iastes ꝑfa-
to verbo paulo an̄ ꝑmittit. Ne dicas quid
putas cause est ꝙ ꝑterita tpa fuerūt melio-
ra q̄z nūc sunt. stulta est eniʒ hmōi interro-
gatio. In quo arguit hereticorꝝ stulticiā ap-
probantiū eccl'ie statū an̄q̄z a pricipib⁹ do-
taret: ⁊ reprobantium postq̄z dotata é. Qui
bus rńdet ꝙ vtilior est sapia cum diuitijs. h̄
est reipublice sancte mr̄is eccl'ie magis expe
diens: ꝓpter varias ↄditōes: necessitates: in
firmitates: ⁊ commoditates multiformium
christifidelium ↄgregatorꝝ intra ecclesiasticā
vnitaté. instar diuersitatis aīalium intra ar-
cam noe. quib⁹ ipse ꝑlat⁹ sollicitā curā exhi
bens de pastu necessario ꝓuidere dʒ ꝑ loco
⁊ tpe. iuxta dictamé largitatis polytice mo-
dum seruando in dispensatiōe. Propter qđ
⁊ in agatn̄. ↄcilio ꝓhibētur hmōi ne res ec
clesie sibi creditas alienare ꝑsumāt. ibiq̄z cō
ceditur dispēsatōis mediū: ſʒ interdicit dila-
pidatiōis extremū. Euangelica ꝟo paupꝝ
tas ꝑ eo ꝙ ad eterna spm̄ subleuat tanq̄z ea
q̄ in celis totaliter thesaurizat: ꝑfecte ipsam ꝓ
fitenti suadet oīb⁹ tpalibus debere nudari q̄
ad affcm̄ atq̄z dn̄iū. ⁊ arcta sustētatōe necessi
tatis eé ↄtētū quātū ad vsū. Et hic est ipsius
modus siue medietas: ꝙ sic relinquat dn̄iuʒ
ꝙ nō reijciat vsum. sic recipiat vsū ꝙ nō re-
seruet dominiū. sic arctitudiné vsus reseruet
ꝙ sustentationé nature nō deuitet. sic necessi
tati subueniat ꝙ ab arctitudine nō recedat.
Igit ꝑꝑ vniuersalem abdicationem posses-
sionis ⁊ depositōeʒ affectus terreni: in ꝑsona
hmōi paupis dicit sponsa in canticis. Expo-
liaui mea tunica me: q̄uo iduar illa. Laui pe
des meos: q̄uo inquinabo illos. Ubi glosa.
Reperta sollicitudine temporaliū subsidio
rum quātūlibet eximi⁹ doctor difficile vitat
peccatū. Et de abdicatione hmōi. Hiero. ad
lucinum. Seipsum deo offerre christianorū
⁊ apostolorū est: qui duo pauptatis sue in ga
zophylatium era mittentes totū censū queʒ
habuerāt dn̄o tradiderunt: ⁊ merent audire
Sedebitis sup sedes. xij. iudicātes. xij. trib⁹
israel. Propter arctitudineʒ vero sustētatio
nis quātū ad vsum: i ꝑsona hmōi pauperum
dicit apl's ad Thim̄. Habentes alimenta ⁊
quibus tegamur his ↄtēti simus. hn̄tes inq̄t
nō quātū ad ꝓprietaté dn̄ij: ſʒ q̄ztū ad facul
taté vtēdi: ꝑ qué modū habere dicimur oé
quo vtimur. ⁊ si non sit nobis ꝓprium ſʒ gra
tis aliūde collatū. Hunc modū paupertatis
tāq̄z mediū virtuosuʒ mediator dei ⁊ hoim:
deiq̄z virtus ⁊ sapia xp̄s in seipso monstra-
uit. qui sicut dicit Hiero. ad nepotianū alieó

cibo vescebat. Huc ⁊ paulus apostolus imitator ipsius precipuus secutus est. in cuius laudibus dicit Chrys. q nihil habet nisi corpus. Sed etiã in hoc exemplũ se alijs prebuit cum Imitatores mei estote sicut ⁊ ego xpi. Igit hũc viuendi modũ tanq̃ a medio virtutis recedentẽ arguere: nihil aliud est q̃ magistrum veritatis atq̃ virtutis de excessu vicioso culpare. Propter qd diligẽter oportet aduertere: q sicut alio ⁊ alio mõ tenet mediũ a virtute polytica ⁊ purgatoria ⁊ animi iã purgati. sic etiã difformiter mediũ tenẽt ciuiliter largus ex rectitudie virtutis: ⁊ christiformiter egenus in latitudine paupertatis. Et h est qd in auctoritate premissa ambro. doctor sacer insinuat: quã calũniator ↄsueto more trũcatã allegat. Ceterũ inqt nõ vult dñs simul effundi opes sed dispensari. in quo explicat modũ largitatis polytice. Sed ne quis ex hoc crederet q modũ paupertatis euãgelice nõ approbaret: imediate subiungit. Nisi forte vt heliseus boues suos occidit: ⁊ pauit paupes. ex eo qdem habuit vt nulla cura teneretur domestica. sed relictis oĩbus ĩ disciplinã se prophetica daret. Hec ambro. addidit vt euãgelicã paupertatem sublimiter extolleret. que iste dolose subticuit quatenus eandẽ profitentes subdole impugnaret. Nequaq̃ igit huiusmodi pauperes possunt rõnabiliter argui q discrimini se cõmittãt. ac per hoc q homicide sint sui vel tentatores dei. Si enim sufficientiã victus q̃ntum ad vsum oportunũ respuerent: vtiq̃ seipsos necarẽt. Nũc aũt sic recusant possessionis dñium: q sustẽtationis necessarie nõ abijciũt vsum. sic se cõmittunt diuine prouidentie: vt viã nõ spernãt prouisiõis hũane quo minus sustẽtari valeãt. vel de his q̃ gratis offerent: vel de his q̃ mẽdicant humiliter. vel de his q̃ p laboricium ↄqrunt. His. n. modis vixerũt actenus huiusmodi paupes in magna multitudine. lx. ãnis ⁊ amplius p opis exhibitiõem adeo ĩ eis diuino impleto promisso: q nullus eorum cuius ad nos fama peruenit ob defectũ vestitus vel victus mortis periculũ incurrit. Abscedat igit diffidẽtia a predicatoribus veritatis perfectisq̃ xpi discipulis: cum eis repromittat a dño sufficiẽtia victus: dicaturq̃ eis. Nolite solliciti esse aĩe vr̃e qd mãducetis. precipiat q̃ eis ne qd tollãt in via nisi virgã tm̃. vt habet in mar. Sup quẽ locũ dic Beda. Tanta dz eẽ predicatoris fiducia ĩ deo vt p̃ntis vite sũptus q̃uis nõ prouideat. tm̃ sibi hos non deesse certissime sciat. ne dũ mens eius occupat ad tpalia: minus alijs prouideat eterna. Hoc probũ totius ↄfidẽtie tã expressum calũniator puertere nitit: vt sic illud exponat q̃uis nõ prouideat. i. tpus prouidẽdi nõ habeat q̃si nõ debeat de sufficiẽtia victus ↄfidẽtiã hr̃e nisi qñ nõ pt aliud agere. ad qd nõ tm̃ predicator veritatis imo q̃tũcunq̃ ĩpfectus christianus astringit. Propter qd vt oĩs calũniãdi occasio tollat e medio. ĩtelligendũ q duplex diffidẽtia ẽ. q̃dã proueniẽs ex puersitate: q̃dam pusillanimitate. Ex p puersitate venit qñ hz incredulitatẽ vel desperatõem ãnexam. vtpote cũ qs de deo diffidit. vel qr nõ credit deũ curare hũana tanq̃ ĩfidelis. vel qr existãt se derelictũ a deo pp pctã sua tanq̃ desperatus. Et talis diffidẽtia ⁊ sollicitudo procedẽs ex ipsa oĩbus prohibet: ⁊ ↄfidẽtia illi opposita cunctis precipit. Diffidẽtia aũt ex pusillanimitate proueniens est q̃ hz ãnexã remissiõem amoris diuini ⁊ intentõem timoris hũani. ⁊ hec stare põt cũ charitate ĩpfecta: nõ cũ pfecta. ⁊ iõ h pusillanimitatis diffidẽtia ⁊ sollicitudo ex ipsa proueniẽs euãgelicis ⁊ pfectis viris inhibet. ⁊ ↄfidẽtia eidẽ opposita a pfectionis magr̃o iniungit. quatenus predicatores veritatis algorem pusillanimitatis sollicitẽtis p cibo refugiant. ⁊ ardorem charitatis ↄfidentis de deo cũ promptitudine ad pferendũ paupertatis incõmoda ↄstanter assumant. Ad hanc quidẽ cõfidẽtiã in li. de elemosyna aug. inuitat. Metuis inqt ne patrimoniũ tuũ forte deficiat si ex eo opari largiter cepis. Qñ enim factũ ẽ vt iusto possent deesse subsidia. cũ scriptum sit. nõ occidet deus fame aĩam iusti. Helias ĩ solitudine ministrantibus coruis pascit. ⁊ danieli in lacu ad leonũ predã iussu regis incluso

prandium diuinitus apportatur. ⁊ timemus ne operanti ⁊ deum timenti desit alimentū. cum ipse in euangelio ad exprobratōem illorum quorum mens dubia est ⁊ fides parua contestetur ⁊ dicat: aspicite volatila celi: quoniam non seminant neqꝫ metunt. nec collgūt in horrea. ⁊ pater vester celestis pascit illa: Volucres deus pascit: ⁊ quibus nullus diuine rei sensus inest: eis nec cibus nec potus deest: tu christiano: tu dei seruo: tu operibus bonis dedito: tu domino suo charo aliquid existimas defuturum. An putas q: qui christum pascit a christo ipe non pascet: Aut eis terrena deerunt q̇bus diuia ⁊ celestia tribuunt: Unde hec incredula cogitatio: vnde ipia ⁊ sacrilegia ista meditatio: Hec augu⁹. Quid facit in domo dei tam perfidū pectus Quid qui christo omnino nō credit appellatur ⁊ dicit christianus: Pharisei magis tibi congruit nomē. Nā cū in euāgelio de faciendis elemosynis disputaret. ⁊ vt nobis amicos de terrenis lucris prouida opatōe. faceremus: qui nos postmodū in eterna tabernacula susciperent: fideliter ⁊ salubriter pmoneret: addit scriptura post hec dicens. Audiebāt hec oīa pharisei q̇ erāt auari ⁊ d̄ridebāt eū. Quales nūc sunt in ecclīa: quorū quosdā videmus. q̄rū precluse aures ⁊ corda cecata: nullū d̄ spiritualibus ac salutaribus monitis lumē admittunt. deq̄bus mirari nō dēm⁹ q: ꝯtēnant in talib⁹ suos qn̄ a tali ipm dominū videam⁹ esse derisuꝫ ⁊ ꝯtemptū. Ad quorū ꝯfirmatōneꝫ exēplū vidue sareptāe q̇ pauit heliā ꝯsequenter adiūgit. Quib⁹ etiā ꝯsonat illius paupcule vidue liberal' oblatō. que qm̄ q̇equid habuit misit: diuino meruit ore laudari. Terciū quoqꝫ calūniādi modū non min⁹ malignū aliq̄ pdictoꝝ calūniator d̄ pauperū assumere nitit ex mendicatōe elēosynarū. allegās pmo ꝯ eā q nō sit opus ꝟtutꝫ. eo q non habet ānexuꝫ spūale solaciū ſꝫ potius penalē cruciatū. rōe cuius pph̄a eaꝫ impcat filijs ipiorū cum in ps. dic. Nutantes trāsferantur filij ei⁹ ⁊ mēdicēt. Et sacri canōes mēdicātē clericū asserūt ifelicem. Ad c⁹ cauillatōis ⁊ ꝯsiliuꝫ repellēdā calūniā intelligēduꝫ est q q̄ntuplex ē mēdicitatis differentia. origine: modo: ac efficacia a se inuicē disperata.

Prima est quā parit calamitas. ⁊ hec est in psonis miserabilib⁹ ⁊ egenis. ānexū habēs penalē cruciatū cū merito si sit cum patientia. q̄lis fuit mēdicitas lazari vlcerosi ⁊ pauperis iacētis an̄ ianuā diuitꝫ epulōis. vel cuꝫ pctō si sit cum impatiētia. Et hanc impcatur ppheta: ⁊ ab horrebat sapiēs vir i psona loquēs hoīs infirmi ⁊ timētis p egestatē inuoluntariā ad impatientiā ꝯpelli. Unde postq̄ꝫ premisit. mēdicitatē ne d̄deris mihi: subiūgit ne ꝯpulsus egestate furer ⁊ piurē nomē dei mei. Et hec ē proprie dicta mendicitas. iuxta qd̄ dic Isid. x. etymo. lib. Mēdicus dictus est q̄si minus habēs vn̄ degat. vl' q̄si manu dicēs necessitatē suā. Scd̄a ē quā parit cupiditas. Et hec ē in pauperib⁹ simulatꝫ: hn̄s annexū cruciatū culpabilē: q̄ torquentur oēs auari ⁊ cupidi. nō tam fame corpal' inedie q̄ꝫ spūalis nequitie p insatiabilē auaricie voracitatē. iuxta illud iob. Attēuet fame robur ei⁹. ⁊ iedia iuadat costas illi⁹. Et hanc dissuadet apl's ad Tessa. Nulli⁹ aliq̄d desideratꝫ. Glo. necdū rogetꝫ vl' tollatꝫ. in quo d̄sideriū phibet cupiditatis rei aliene: ⁊ petitōem ex ipsa veniētē. iuxta illd̄ ad Ephe. Qui furabat: iā nō furet. magis āt laboret māib⁹. s. opando. vt hēat vn̄ tribuat necessitatē patiēti. Tercia ē quā parit pigricia. ⁊ hec ē in paupibus mēdicātib⁹ val idis ⁊ ociosis. hn̄s ānexū cū cruciatu solaciū. viciosū tn̄ atqꝫ phātasticuꝫ. Studiosū. n. refugiētes laborē ⁊ ociosā appetētes vacatōeꝫ: fructuosā q̇etē pdūt: ⁊ pniciosā fatigatōeꝫ icurrūt. sm̄ illd̄ sapiētꝫ. Desideria occidūt pigrū. noluerūt eniꝫ q̇cq̄ꝫ manus ei⁹ opari. Et iterū. Propt frigus piger arare noluit. mēdicabit ergo egestate ⁊ n̄ dabit ei. Et hec mēdicitas nō solum lege diuina: sed etiam lege ciuili phibet. Et vt ab hac reuocet apostolus: laborem manualem iniungit ad Tessalon̄. cum ait. Audiuimus in

inter vos quosdā ambulare inquiete nihil
toperantes:sed curiose agētes.his autē qui
eiusmodi sunt denunciamus vt cum silentio
operantes manducent panē suum.Cui⁹ niā
dati glo.rationem reddit dicēs.Qui ad alie-
nam mēsam frequenter accedit ocio dedit⁹:
necesse est adulετur pascenti se. Quarta ē
quā parit industria.ꝛ hec ē in pauperib⁹ stu
diosis circa disciplinam scholasticā occupa-
tis.habēs annexum cum cruciatu penurie so
lacium veritatis inuente.que adeo mētes ge
nerosas oblectat.vt multi dies ieiunijs ꝛ la
boribus pleni iocundi videātur ꝛ pauci pre
magnitudine dilectōis.maluntq₃ eam cū ru
bore mēdicando addiscere.q̄₃ delicate viuē
do ignorare.Quod in plibus vidim⁹:q̄ cū
mendicando didicerit:postea magnum locū
in eccl'ia dei tenuerunt.Et de talibus Aug⁹.
de ope monachorum dicit:ꝙ eis bona opa
fidelium subsidio supplēdorum necessarioꝝ
deesse nō debēt.cum ad erudiēdū animū ita
vacant vt corpalia hmōi opa ab ipis geri nō
possunt. Quinta est quam parit iusticia.
ꝛ hec est in paupibus volūtarijs immunib⁹
ab amore temporalis lucri ꝛ torpore tpalis
qetis.habens ānexum cū cruciatu solacium
virtuosum ꝛ verū:ꝓ eo ꝙ sic mēdicātes so-
lius mouentur amore paupertatis extreme.
quā ideo amplectūtur vt liberi⁹ sapiētie va-
cent:ꝛ efficatius ad culmē virtutis attingāt.
quatenus in camino paupertatis electi ipsi-
us penuria purgent a crimine ipsius erube-
scentia humilient in corde.ipsius parsimonia
scastificent in carne.ipsius deuota gratitudi-
ne concilient ad ꝓximū.ipsi⁹ cōdescēsiua be
nignitate cōfigurentur ad christū.ipi⁹ subli-
mi celsitudine sursū agant in deū Qd au-
tem pauptas penuriosa ꝛ voluntaria hmōi
efficācias habeat supra declaratū est per san-
ctorū auctoritates de laude paupertatis:ter-
cie respōsiōis pticula postrema:q̄₃q̄₃ nullus
sane intelligēs dubitare queat quin penuria
purget.erubescentia humiliet:parsimōia ca
stificet.gratitudo accipiētis beneficiū benefa

ctori conciliet.ꝯdescensio benignitatis ꝯfigu
ret ad christum.qui cū diues esset amore nr̄e
salutis effici voluit egen⁹ ꝛ pauper.celsitu-
do paupertatis q̄ quis oīa calcat ꝛ seipm cū
oībus sursū agat in deū.nō solū ꝓpter spūs
libertatē:verūetiam ꝓpter experiētiā icōmo
doꝝ q̄ pauperes comitant.cū dicat Gre.ꝙ
mala q̄ nos hic p̄mūt ad deū ire ꝯpellunt.
Licet autē auaris sit molesta penuria:ꝛ sup
bis erubescentia:ꝛ lasciuis frugalitas.ꝛ in-
deuotis actio graꝝ:ꝛ infidelibus ꝯformitas
ad christū ꝛ desperatis eleuatio mētis i deū.
vere tn̄ pauperibus solaciū est penuriā pati.
hūilib⁹ despici:ꝯtinentibus castigari.chari-
tatiuis conciliari beneficio.credētib⁹ ꝯfigu-
rari christo.sperātib⁹ seqstrari a mūdo ꝛ iun
gi deo eterno.Ad quoꝝ oim ꝯfirmationem
h̄ sufficit qd̄ dicit Gre.p̄mo dyal.Sicut su-
pbi honorib⁹.sic plerūq₃ hūiles sua despe-
ctōe gratulant.cūq₃ se in alienis oculis vile-
scere sentiunt idcirco gaudent:q: h̄ iudicium
confirmari intelligūt qd̄ de se ꝛ ipsi habue-
rūt. Oīm igit huic mendicitatis mō in pau-
peribus veris ꝛ hūilib⁹ annexū ē cū extrin
seco cruciatu intrinsecum gaudium.ideo sm
chryso.recte designat p illum caminū i quē
pueri descēdētes ne statuā aureā adorarent
celitus irrorari meruerūt.Hmōi spūale so-
laciū qd̄ viri carnales ignorant:eiusq₃ lau-
datores:phariseorum more auari derident.
mulier eximie ꝟtutis:paula.s.experiri cupie
bat.iuxta qd̄ Hiero.sacer in ipsius laudibus
ob h̄ eiusdē desiderium admirabile p̄dicās
ipsamq₃ collaudans.dicit:ꝙ h̄ habebat vo-
ti vt mendicans ꝓ christo moreret:ꝛ vnum
numū filie n̄ relinqueret:ꝛ in funere suo aliēa
syndōe inuolueret. Neq̄q̄₃ igit vt calū-
niator astruere nitit:ea sola mēdicitas appro
babilis est q̄ ex mera necessitate vel calami-
tate ꝓcedit:ꝓ eo ꝙ multo laudabilior ē pau
pertas volūtaria q̄₃ coacta.nisi q̄s ita desipi-
at vt in opib⁹ superogatōis necessitatis co-
actionem p̄ferāt ꝓmptitudini volūtatis.Qd
ita absurdū est.quemadmodū si passiōibus

martyrum pponat q̇s suspendia latronū: dū martyres voluntarie: latrões inuolūtarie pa tiunt. Porro si q̇s astruere velit mēdicitatē nō esse ď genere honestoꝝ ⁊ laudabiliū. qm̄ ad ipam ex iopia reꝝ ⁊ exigētia nature ꝯpel limur. ꝯsili rõe nec martyriū sctõꝝ fuit per- fectuȝ nec laudabile. qm̄ ad illud pferēdū cō pellebant p violentiā iprobā malignitatꝫ alie ne. cū etiā magis teneat rõeȝ volūtariȷ pau- ptatis penuria q̄ȝ pēalitas passiõis. p eo ꝙ illa voluntarie assumit ⁊ voluntarie pfert. h̄ autē aliunde violenter infligit q̄ȝ q̄ȝ volunta rie pferatur. Est ⁊ alia cauillatio que no- bilis ⁊ christo dn̄o accepta mēdicitas calum niose arguit. quasi ānexaȝ hēat nō euāgelicā beatitudinem sed mentalē imperfectionem. cū in actib⁹ apostolorum scribit. beatus est magis dare q̄ȝ accipe. Ex quo sequi videtur ꝙ beatiores ⁊ perfectiores essent hmõi pau peres si essent in statu elemosinas dantiū q̄ȝ sint in statu accipientium: beatiores vtiq̄ȝ si essent in statu eorū q̇ elemosynas liberaliter offerūt q̄ȝ q̇ petunt. cum dicat Hiero. ad ne potianum. nunq̄ȝ petentes: raro accipiamus rogati. Et aug⁹ super psal. ciij. In locul' ha- bendis exigenda q̄ȯ ammodo annona chri- stus nō petendo sed pbendo idigētias susce- pit. Ex quib⁹ videtur posse inferri ꝙ status clericoꝝ prebendas habentiū christo sit simi lior: ⁊ perfectior statu mēdicantiū pauperuȝ. Verū si hmõi rõcinationis fundamentuȝ vi gilanti⁹ discussum fuerit: magis pt ex h̄ op- positum q̄ȝ ppositū inferri. Si enim beati⁹ est magis dare q̄ȝ accipere: ille minime btūs est qui bona plurima accipit ⁊ pauca largit. Cum igitur omnia ecclīastica sicut dic̄ pro- per sint vota fidelium: pcia peccatoꝝ. ⁊ par- simonia pauperū. seq̄tur ꝙ quicunq̄ȝ red- ditus ecclīasticos habȝ cum longe plus acci- piat q̄ȝ alijs largiatur. magis erit pingui ac- ceptõe miser q̄ȝ exili donatione btūs. Et ecō trario verus paup qui oīa propter christum deserit ⁊ dispgit. nō solū q̇ habuit. sed ⁊ que concupiscere potuit. ⁊ paucis ⁊ modicis est ad sustentatiõem naturē ꝯtētus. erit ſm hanc rõem acceptione parcissima minime miser. ⁊ donatõe largiflua maxime beatus. Cui eti am ꝯsonare videt euangelicus textus. q̇ ſm Chryso. hȝ in greco. bt̄i mēdici qm̄ ipsorum est regnū celorum. vbi latin⁹ habȝ. bt̄i pau- peres spū. Quib⁹ etiā ꝯcordat sacer ambro. in li. de offi. dicens. Paup ⁊ si nō habȝ unde reddat pecuniam reddit gr̄am. In quo certū est ꝙ plus reddat q̄ȝ accipit. Pecunia enim numo soluitur. gr̄a nunq̄ȝ exinanitur. reddē do vacuatur pecunia: gratia vero ⁊ haben- do soluitur: ⁊ soluēdo retinētur. Hec Amb. Ex quibus est euidens ꝙ predicta veritatis auctoritas ꝯtra euagelicos pauperes intor- queri nō potest. Vn̄ ⁊ glo. bede ibidē. Non illis qui relictis omnibus secuti sunt dominū diuites elemosynarios prepõit. sed illos ma- xime glorificat qui cunctis que possident re- nunciātes: laborant nihilominus operando manibus vt habeant vnde tribuant necessi- tatem patiēti. His Cassianus ꝯsonat de in- stitutis monachorum. Hec est inquit impar tientis beatior largitas quam accipientis: pe cunia que nō de reconditis auaricie thesau- ris impeditur: sed que de fructibus operis proprij ⁊ pio sudore pfertur. Ex quibus ha- betur ꝙ si quis cum paupertate ⁊ exercitio studij spiritualis labori manuum intendens seipsum ⁊ alios pascit. imitator effectus apo stoli pauli: opus agit maioris supererogatio nis quam qui ab alijs subsidia requirit ⁊ ac cipit. Et ideo perfectionis omnis amator frā ciscus ad laborem manualem sectatores su- os ⁊ filios moderate ac prudenter inducit dum ad hoc idoneos informat ⁊ excitat. ꝙ sic laborent ꝙ refugiant ocium: ⁊ spiritum non extinguant. Ad quod quanquaȝ sit per fectum ⁊ sanctum vniuersali precepto astrin gere noluit. pro eo ꝙ hanc celsitudinem su- pererogantis perfectionis: infirmitas corpo rum cum tarditate ingeniorum in hominib⁹ nostri temporis non admittit. Esto igitur ꝙ hoc modo beatius sit dare q̄ȝ accipere ſm

imitationem apostoli.non tamē ex hoc po-
test inferri ꝙ accipientes sint imꝑfecti.quia
nec apostoli a perfectione exciderunt in hoc
ꝙ sustentabantur ab alijs.nec christus imper
fectionis magister fuit:qui perfectōis euan-
gelice doctoris ab alijs sustentari ordinauit.
⁊ hoc seipsio per exemplum ostendit.Unde
Auguꝰ.super illud psal.qui producit in mon
tibus fenum.Quare voluit egere dominus
nisi vt daret montibus exemplum ⁊ parerēt
fenum:nec contra pluuiam steriles redderē
tur:Hec augustinus.per pluuiam dans in-
telligi doctrinam qua mentes erudiuntur.⁊
per fenum tēporalia quibꝰ corpora sustētan-
tur.Sane vt oīs calūniandi materia cesset:
intelligendum est ꝙ quamuis accidere con-
paratum ad dare de genere operis minꝰ sit
beatum atqꝫ perfectum. potest tamen ex suꝑ
adiecta circunstantia esse beatius atqꝫ per-
fectius.videlicet cum quis accipit extreme
paupertatis amore:ſm sex conditiōes supe-
rius expressas.in quibus simul iunctis inte-
gra consistit ipsius perfectio.non solum in
abdicatōe proprietatuꝫ. verumetiam in ac-
ceptione necessariorum.cum videlicet quis
mendicat ⁊ accipit:vt exceptione penurio-
sa purgetur.verecunda humilief. attenuata
restringaf ⁊ castigetur.grata cōcilief ad ꝓxi
mū.ꝯdescensiua cōfiguref ad christum fidu
ciali ⁊ alta sursum agaf in deum.Qđ q̇dem
excellētius ē q̄ꝫ ꝓbere alimēta paupibꝰ.Uñ
hiero.ad Julianum. Extruis monasteria:
multus a te sanctorū numerꝰ sustentatur sed
melius faceres si ⁊ ipe sctūs inter sctōs nu-
merareris. Et berñ.in quadam epl'a.Uolo
te amicum esse pauperū:magis aūt imitato
rem.Ille gradus est ꝓficientiū.hic ꝑfectoꝝ.
Scđm hec igitur ꝑfectiꝰ est cū christo ege-
re ⁊ elemosynas cum accipiēte accipe:q̄ꝫ fit
amicum esse pauperū.ipos paupes sustēta-
re.Qđ ergo dicit Hiero.ad nepotianum:
ꝙ nunq̄ꝫ petētes debemus accipe.intelligē-
dum est ꝙ loquitur nepotiano clerico ꝓ his
clericis q̄ sufficientē habent victuꝫ de bonis
ecclesie qui etiam nondū ꝯscenderant ad cel
situdinem pauꝑtatis extreme. Et his cū ha-
beant vnde viuant nec velint egere turpe ē
accipe⁊turpiꝰ petere. Et q: hmōi personis
nisi studij causa turpe est mēdicare. iō statu-
tum fuit in carthagineñ.concilio ꝙ clericus
pauꝑ victum ⁊ vestitū artificiolo quereret.
Et q: difficile erat eos ad hmōi labores cō-
pellere:ideo statutum est sicut patet de cōse-
cra.distin.i.ꝙ nulla ecclesia dedicef nisi priꝰ
dotata fuerit:ob hoc vꝫ vt clerici in ea mini
strantes habeant:vnde sustētari possint. Si
mul etiam per noua iura introductuꝫ est: vt
clerici sine titulis non debeant ordinari.ꝙ si
ordinati fuerint ab ordinatoribus sustentenf
Que quidē iura certū ē nullatenꝰ eos astri
gere:qui pro christi noīe viuere deuouerūt
in extrema paupertate.concurrētibus ī hoc
ipm auctoritate summi pontificis:⁊ attesta-
tione euāgelice veritatis.Qualiter autē ver
bum augustini:ꝙ dixit christum non peten-
do sed ꝓbendo indigentiam suscepisse intelli
gi debeat.ipsemet aperit cū subsequēter ad
iungit exēpla de christo:helia:zacheo:⁊ vi-
dua dicēs.Cum quisqꝫ sanctū suscipit nō su-
scepto sed susceptori ꝓstaf:quasi dicat ꝙ do
minus in suscipienda ānona nō querebat ꝓ-
prium ꝯmodū sꝫ meritū alienū.nō require-
bat datū sed fructū.quo fiebat vt christū susci
pienti plus ꝓstaref ex merito q̄ꝫ suscepto cō
ferretur ex dono.Qđ nō solū hꝫ veritatē in
ipso capite:verūetiaꝫ ꝓ mēbris ipsiꝰ paupe
ribus.s.ꝓ quibꝰ bñfactoribꝰ eoꝝ in mattheo
mercedē repromittit cū dicit.Quamdiu fe-
cistis vni ex his fratribus meis minimis mi
hi fecistis. Et iterum.Quicunqꝫ dederit po
tum vni ex minimis istis calicem aque frigi-
de tm̄ in nomine discipuli:amē dico vobis ñ
ꝑdet mercedē suā.Ubi glo.Minimi sunt qui
nihil penitus habēt in hoc mūdo. ⁊ iudices
erūt cū christo.Ualde igitur sunt paupes: q̀
nihil oīno habēt in mūdo.⁊ calice frigide a-
que indigent.sed nihilominus valde sunt di
uites in quoꝝ susceptione christus se susci-

pi asserit. quibus etiá iudiciariá ptāté se cō
municaturuꝫ esse predixit. Deniqꝫ pessima
cauillationum omnium ea esse dinoscitur: q̄
oppressor hic pauperꝝ eos esse viros sangui
num criminatur: pro eo videlicet ꝙ elemo
sinas accipiunt quibus sustentari deberent
inualidi pauperes qui operari non possunt.
⁊ ideo quodammodo homicidium perpe-
trant: dum eos elemosynis ex pietate sibi d̄
bitis impie defraudant. cum ecclesiasticus
dicat. Panis egentium vita pauperis est. q̄
defraudat eum homo sanguinis est. Insup
⁊ xp̄i ecclesiam vt dicit onerant: ⁊ multis pi
culis se exponunt que ex inopia procedunt:
cum dicat idem ecclesiasticus: propter ino-
piam multi deliquerunt. Ex quibus ⁊ illud
hꝫ sequi. ꝙ paupertatem huiusmodi profite
ri sit impium: cum non habeat annexuꝫ me
ritum sed peccatum. Et hoc est qd̄ finaliter
calūniator egentium persuadere molitur. s.
ꝙ status hm̄oi pauperum tanq̄ꝫ peruersus
ab vniuersali ecclesia reprobetur. vt verevi
deatur illud ps. in eo esse completum. Per
secutus est hominem inopem ⁊ mendicum:
⁊ compunctum corde mortificare. Dica-
mus igitur pro causa pauperꝝ defendenda:
ꝙ huiusmodi euangelici viri qui proprijs fa
cultatibus renūciauerunt. ⁊ saluti aiarum in
tendunt: non sunt viri sanguinuꝫ sed viri mi
sericordie. quorum iusticie obliuionem non
acceperunt. quoniam ex abundante miseri-
cordia tpalia bona largiti sunt ad sustentāda
corpora pauperum. ⁊ spūalia bona continue
largiuntur ad sustentationeꝫ aiaꝝ. ⁊ ideo di
gni sunt vt ab ecclesia sustentētur: q2 nō gra
uant sed alleuiant multo amplius q̄ꝫ illi qui
ecclesiasticorum reddituum vbertate pigue
scunt: quos cum ⁊ plurimi eoruꝫ hr̄e potius
sent: multo magis pro christo illis carere vo
luerunt. Hi ergo cum elemosynas petunt ⁊
accipiūt: nullum pauperem defraudant. q̄n
potius cās pauperꝝ agūt dum suis sacris e-
xemplis ⁊ monitis impios homines ad o-
pera pietatis inducūt. Nulli prorsus iniuriá
tur: q2 hoc petunt ⁊ accipiunt qd̄ eis debet
Sustentatio enim corpalis debetur ipsis le
ge misericordie tanq̄ꝫ pauperibus: ⁊ eo ma
gis quo pauperes volūtarij sunt christo q2
deuoti. Un̄ hiero. contra vigilantiū. Nō ne
gamus cunctis pauperib⁹ si tāta sit largitas
stipes esse porrigēdas. Apl's docet faciendá
quidem elemosynaꝫ ad oēs: maxime ad do
mesticos fidei. De quib⁹ saluator in euange
lio loquebatur. Facite vobis amicos de ini
quo māmona qui vos recipiant in eterna ta
bernacula. Nūquid isti pauperes inter quo
rum pannos ⁊ illuuies corporis flagrās libi
do dn̄at possunt habere eterna tabernacu-
la: qui nec p̄ntia possident nec futura. Non
enim simpliciter pauperes sed pauperes spi
ritu appellātur de q̄bus scriptū est. Beat⁹
qui intelligit sup egenū ⁊ pauperem. In vul
gi pauperib⁹ nequaq̄ꝫ intelligentia sed ele-
mosyna opus est. in sanctis vero pauperib⁹
beatitudo ē intelligētie. vt ei tribuat qui eru
bescit accipere. ⁊ cū acceperit dolet metens
carnalia ⁊ seminans spūalia. Hucusqꝫ Hie
ro. Debetur etiá eis lege iusticie tanq̄ꝫ pre-
dicatoribus veritatis. quá quidem iusticiam
exigere p̄nt: non iure fori sicut prelati. in qui
bus acceptio stipendioꝝ non est mendicitas
sed ptās. sed iure poli eam exigere p̄nt ⁊ de
bent per modum humilitatis. s. pro christi a
more gratis petendo: vt alij mereant dādo
⁊ ipsi humilientur accipiēdo. ⁊ sic sustentent
vt euangelisent vt comedant. Unde bern̄. ad
fratres de monte dei. Cū diues esset paup
pro nobis fact⁹ est ⁊ qui volūtarie paupta
tis dedit exemplū ipse in semetipso eiusdeꝫ
formā dignatus est demonstrare. Ut enim
sciant euangelici pauperes. quid eis faciēdū
sit. ipse ēt a fidelibus pasci voluit. nōnūq̄ꝫ ⁊
ab infidelibus. sed vt fideles faceret vite ne
cessaria accipere non recusauit. Constans ē
aūt ꝙ non loquitur hic de prelatis. ⁊ de pau
peribus religiosis. quos exēplo christi dicit
de elemosynis sustentari debere. nō quidem
potestatiue requisitis: sꝫ pie ⁊ humiliter po

stulatio. Homĩ aũt pauperes sustentare pro christo: nõ minoris ẽ meriti q̃ edificare basilicas: vt dicit Hieron̄. ad Demetriadem. Alij edificent eccl'as: vestiant parietes marmorũ crustis: nõ reprehẽdo. nõ abnuo. Un⁹ quisq; ĩ sensu suo abũdet. Melius ẽ hoc facere q̃ repositis opibus incubare. Sed tibi aliud ꝓpositũ est christũ vestire in pauperibus. visitare in languẽtibus. pascere ĩ esuriẽtibus: suscipe in his qui tecto indigent. maxime in domesticis fidei virginũ alere monasteria. seruorũ dei ⁊ pauperũ spũ hr̃e curam qui diebus ac noctibus seruiũt dñō tuo: q̇ in terra positi imitanẗ angelorũ cõuersatiõem nihil loquuntur nisi qd̃ ad laudes dei ptium habentesq; victum ⁊ vestitũ his gaudent diuitijs: qui pl⁹ habere nolunt si tñ̄ seruaut ꝓpositum. alioquin si amplius desiderant his que necessaria sunt ꝓbãtur indigni. Ex his hieronymi verbis colligiẗ: ꝙ sustentare huiusmodi euangelicos pauperes opus est pietatis maxime. ac ꝑ hoc ipsos ꝑsequendo calumniari scel⁹ est nõ parue ꝑfidie. Nõ enim inopia voluntaria vt hic dicit est causa malorum ⁊ multipliciũ criminũ. sed vt dicit chrysost. ⁊ supra habitũ est: infinitoꝝ causa bonorum. Sicut enim radix oĩum maloꝝ est cupiditas q̄ est amor diuitiaꝝ. sic paupertas cũctoꝝ est origo bonoꝝ spũalium: que est contemptus affluentie ⁊ amor penuriaꝝ. Non ergo multi deliquerunt ꝑꝑ inopiam quam dilexerunt sed ꝑꝑ inopiam quã oderũt. vel certe sicut glosa dicit. verbũ illud intelligitur nõ de inopia bonoꝝ tꝑalium: sed spũaliũ v̇tutũ atq; charismatũ. Hec idcirco diximus nõ q: cõmendem⁹ effrenatã mendicantium multitudinem. aut oẽm mendicandi modũ vt ꝑfectũ approbare velimus. sed eũ dumtaxat q̇ annexum habet studiũ sapie septiforme. vel laborẽ manualẽ cũ ꝓfessione ⁊ obsuantia euangelice paupertatis ⁊ exercitationem ꝑfecte virtutis. Quẽ q̇dẽ modum cum tota christi vita ⁊ doctrina euangelica ꝯprobet. si quis ipsius contrariũ euangelisauerit iuxta verbum apostoli anathema sit. Desinat igitur ꝑsecutor hic pauperꝝ a malignis calumnijs ⁊ verbis maledicis. nec balaam transcendendo maliciã illis maledicat quibus dñs benedixit. ne benedictionẽ perdẽs celitus repromissam: maledictionẽ incurrat eternam. Quod si cessare noluerit. verus pauper clamare non cesset. Adiuua me domine deus meus. saluum me fac propter misericordiam tuam. Et dehinc media prosequens in fine concludat. Confitebor domino nimis in ore meo. ⁊ in medio. multorum laudabo eum. Qui astitit a dextris pauperis: vt saluum faceret a persequentibus animam meam.

Finit Apologia pauperum
sancti Bonauenture.

284

P Ater noster — Dignitate: q2 a christo composita
Oro h̃ p̃uilegia — Breuitate: vt citi⁹ sciatur: meli⁹ retineat: frequẽtius dicatur.
ta ẽ in trib⁹. In — Fecunditate: q2 omnes petitões continet: ⁊ vtriusq3 vite neces-
saria complectitur.

Pater noster diuiditur in — Exordiũm. Pater noster.
Tractatũ. Sanctificetur nomen tuum ⁊c̃.
Conclusionem. Si enim dimiseritis. Sed hec conclusio non
est de integritate orationis.

In — Exordio datur petendi fiducia. cum dr̃ pater noster. non dñe.
Dño seruitur timore. p̃ri amore. Malachie. i. Filius honorat
p̃rem suũ. ⁊ seruus dñm suũ timebit. Si ergo pr̃ ego sum: vbi
honor meus. ⁊ si dñs ego sum: vbi est timor meus.
Tractatu ponuntur omnia nobis necessaria
Conclusione infertur necessaria ex p̃missis consequentia.

Deus dicitur pater noster. — Generalr̃ oĩ3 p creatõ3. Deut. xxxij. Nũqd nõ ipse ẽ pr̃ tu⁹ q
possedit ⁊ fec̃ ⁊ creauit te. Fec̃ i corpe: creauit in anima posse-
dit in vtroq3.
Spũaliter iustoꝝ p adoptionẽ. Math. v. Estote pfecti sicut ⁊
pr̃ vester celestis pfect⁹ est. Luc. xi. Si g̃ vos cũ sitis mali ⁊c̃.
Singulariter xp̃i p eternã generatõ3. Jo. v. Nõ solũ soluebat
sabbatũ s3 ⁊ p̃rem suũ dicebat deũ. Mat. xi. Neq3 p̃re3 qs nouit nisi fili⁹. ⁊ cui voluit fili⁹
reuelare.

Pater est — Primo modo p impressam imaginẽ
Scdo mõ per appositã gratie similitudinem.
Tertio modo per eternam originem.

Qui es in celis. i. in angelis. vel celis. i. i sctis. Scti. n. dicunt celi quadrupliciter. scilicet

Propter — Vite sublimitatẽ. Phil. iij. Nostra conuersatio in celis est
Bonoꝝ opeꝝ claritatẽ. Phil. ij. Inter q̃s luceti sic̃ lumiaria
i mũdo v̓bũ vite ɔtinẽtes. Mat. v. Luceat lux v̄ra corã hoib⁹ ⁊c̃.
Propositi firmitatẽ. psal. Verbo dñi celi firmati sunt.
Deũ i eis quiescentem p gratiã. Isa. lxvi. Celũ mihi sedes' ẽ.
ps. Dñs in celo parauit sedem suam.

Dicit ergo. pater noster qui es in celis. id est in spiritualibus. vt ad spiritualem mãsuetudi-
nem in qua habitat festinare discamus. ⁊ celestia ab eo queramus.
Terminato exordio sequitur Tractat⁹. qui diuiditur in duas par-
tes. In prima oratur pro bonis adipiscendis. In secunda pro malis amouendis. Ibi. Et di-
mitte nobis debita nostra ⁊c̃.

Sunt bona — Prio petit pro bonis adipiscẽdis — Eterna. que petunt — In p̃miũ. Sctificet nomẽ tuũ. Petim⁹ q̃ ip̃a glia siue pfecta noticia ɔfirmet in nobis. Et hoc erit in gloria perseuerando.
In meritũ siue i bonũ pseuerãtie. Adueĩat regnũ tuũ. i. eccl'a vel aĩa in qua p grãm regnas: adueniat. i. in finem perueniat

Spũalia que petunt — In boni grẽ. Fiat volũtas tua. i. libertas.

		nri arbitrij societ p grãm tue voluntati.	
Tpalia		In sustentatõez siue tẽporale subsidiũ.	
que petuntur		Panẽ nostrũ quotidianũ da ⁊c̃.	

Scdo petit	Preteritis	Et dimitte no.		Preterita mala			Doléda.
p amouen-	Presentib⁹	Sz libera n.a ma.		Presentia mala	Sũt		Vitáda.
dis malis	Futuris.	Et ne n.idu.i té.		Futura mala			Precauéda
		Sctificetur no.t.		Sapia		Regnũ celorũ.	
		Adueniat reg.t.		Intellectus		Possessio terre.	
		Fiat voluntas t.		Consilium		Consolatio	
Septem sunt		Panẽ no.quoti.	Septé	Fortitudo	Septé bti		Saturitas
Petitiones		Et dimit.n.de.n.	dona	Scia	tudines.		mie ɔsecutio.
		Et ne n.ind.		Pietas			Visio dei
		Sz libera nos a ma.		Timor			Filiatio dei

	Paupertas contra superbiam.
	Mansuetudo contra iram.
	Luctus contra inuidiam
Septem virtutes con-	Sitis iusticie contra acidiam
tra septem vicia	Misericordia contra auariciam
	Mundicia cordis contra gulam
	Pax contra luxuriam

Homo ergo egrotus: deus medicus: vicia languores: petitiones planctus: dona antidota: virtutes sanitates: btitudines felicitates ⁊ gaudia: petitionibus dona. donis virtutes. virtutibus beatitudines obijciuntur: ⁊ vicia excluduntur.

	Petitio sanctificatio
Sanctificetur	Donum sapientia.
nomen tuum	Virtus pax
	Beatitudo filiatio dei
	Vitium contra: quod luxuria

	Terribile. Deut. xxviij. Nisi timueris nomé eius gl'osum ⁊
Sctificetur no.t.	terribile: hoc é dñz deú tuũ: augebit dñs plagas tuas.
Nomen dei	Admirabile psal. Domine dñs noster q̃z admirabile ⁊c̃.
inuenimus	Laudabile ps. A solis ortu vsq̃z ad occasum ⁊c̃.
	Terribile quantum ad potentiam: que attribuitur patri
Est ergo nomen dei	Admirabile quantũ ad sapientiam: que attribuitur filio.
	Laudabile quantũ ad bonitatem: que attribuit spũisancto

Sanctificatur ergo. id est in nobis firmatur.

	Terribile in cognitione summe potestatis.
Nomen tuum	Admirabile in cognitione prime veritatis.
	Laudabile in cognitione summe bonitatis.

Dicit ergo sanctificetur nomen tuũ. quasi diceret. Da nobis spm̃ sapientie: id est iocunditatem internam. vt gustemus q̃z suauis es: ⁊ hoc generet in nobis pacem: ⁊ hoc contra luxuriam: quia non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum.

¶ Dicit ergo ſanctificet nomen tuū. quaſi diceret. Da nobis ſpiritū ſapientie. id eſt iocunditatem internam. vt guſtemus q̄ꝫ ſuauis eſt: ⁊ hoc generet in nobis pacem: ⁊ hoc contra luxuriam. quia non eſt pax oſſibus meis a facie peccatorum meorum.

Adueniat regnum tuum
- Petitio aduentus regni
- Donum intellectus
- Virtus mundicia cordis
- Beatitudo viſio dei
- Vicium contra: quod gula.

Adueniat regnū tuū. Regnū dei dicitur
- Militans eccl'ia. Matth. Mittet filius hois angelos ſuos: ⁊ colligent de regno eius omnia ſcandala.
- Doctrina euangelica. Luce. xvi. Lex ⁊ prophete vſqꝫ ad iohannem: ex eo regnū dei euangelizat. ⁊ omnis in illud vim facit
- Beatitudo eterna. Matth. xiij. Fulgebunt iuſti ſicut ſol in regno patris eorum.

De hoc precipue accipit q̄d hic dr̄. Licet n̄ incongrue de alijs accipi poſſit.

¶ Dicit ergo. Adueniat regnum tuum. quaſi dicat. Da nobis ſpiritum intellectus. quo mūdati corde intelligamus te in preſenti regnare per fidem: vt in futuro videamus te regnare per ſpeciem. ⁊ hoc eſt contra gulam. de qua dicitur. Vinum ⁊ ebrietas aufert cor.

Fiat voluntas tua
- Petitio voluntatem dei fieri.
- Donum conſilium
- Virtus miſericordia
- Beatitudo miſericordie conſecutio
- Vitium contra: quod auaricia.

Eſt voluntas dei ad
- Creationem. pſ. Omnia quecunqꝫ voluit fecit
- Gratificationē. i. Theſ. iiij. Hec ē volūtas dei ſctificatio vr̄a.
- Glorificationem. Joh. vi. Hec eſt voluntas patris mei q̄ miſit me. vt omnis qui videt filium ⁊ credit in eum: habeat vitam eternam.

Eſt ergo voluntas dei
- Creans
- Gratificans. ⁊ de hac accipitur hic.
- Glorificans

¶ Dicit ergo. Fiat voluntas tua. quaſi dicat. Da nobis ſpiritum conſilij vt faciamus volūtatem tuam. maxime miſericordiam: que perimit auariciam: quatenus miſericordiam conſequemur. Secūdm illud. Beati miſericordes: quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Sicut enim auaricia conſiſtit in acquirendo ⁊ retinendo. ita miſericordia in dando ⁊ dimittendo. Quid autem prodeſt ſepius dicere. Fiat voluntas tua: ⁊ nolle iuuare. Vult deus apud te eſſe pauperes. vt per eos ſalueris ⁊ corpore ⁊ anima. Cum enim defuerunt vaſa ſtetit oleum. Vos venitis voluntatem frangendo.

Panē noſtꝝ quotidianū
- Petitio panem dari.
- Donum fortitudo
- Virtus eſuries iuſticie
- Beatitudo ſaturitas
- Vitium contra: quod accidia.

Panem no. q̄.
- Corporalis Gene. iij. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo.
- Sacramentalis. i. ad Chor. xi. Quicunqꝫ manducauerit panē hūc

Est panis ⁊ biberet calicem domini indigne ⁊c.

Eternalis. Jo. vi. Ego sũ panis viu⁹ ⁊c. Et ille pcipue dr̃ supsubãlis.

Hiero. Supsubstãtialis panis ẽ q dicit. Ego sum panis viu⁹ ⁊c. Qui vꝫ vniuersas superat creaturas. Licet aũt sint multi panes mystici. De his tñ tribus exponũt doctores qđ hic dicitur. Vñ aug. Panis quotidianus dictus vel necessaria huius vite: vel sacramẽtum corpis xp̃i. Oportet ergo vt ꝯiũcte oĩa ista tria accipiant. vt. s. panẽ quotidianũ petamus: simul ⁊ necessaria corpi: ⁊ sacramẽtũ visibile: ⁊ inuisibile verbũ dei. Unde de his tribus potest accipi quod dicitur Luce. xi. Amice cõmoda mihi tres panes.

Primus panis est ad corpis sustentationem.
Ergo — Scđs in via ad aĩe refectionem.
Tertius in patria ad eternam fruitionem.

Dicit ergo. Panẽ nostrũ supsubstantialem ⁊c. q. d. da nobis spm̃ fortitudinis: qui⁹ multiplici pane roborat animã: ne deficiamus in pñti: esuriẽdo iusticiã: p quam expellentes acidiam plena iusticia saturabimur in futuro. Ƨm illud. Beati qui esuriunt ⁊ sitiunt iusticiam: quoniam ipsi satur abuntur.

Petitio dimitti debita
Donum scientia.
Dimitte nobis — Uirtus luctus
Debita nostra — Beatitudo consolatio
Uitium contra: quod inuidia.

Offense. Mat. xviij. Serue neq̃ omne debitum dimisi tibi.
Dimit. no. de. n. — Bone vite. Lu. xvij. Cũ feceritis oĩa q̃ precepta sunt vobis dicite serui inutiles sumus: qđ debuimus facere fecimus.
Est debitum
Pecunie. puer. xxij. Noli eẽ cũ his q̃ defigũt man⁹ suas. ⁊ q̃ vades se offerunt pro debitis. Agitur aũt hic de debito offense nõ pecunie. Debitũ primũ malum. secundum bonum. tertium indifferens.

Dicit ergo. dimitte nobis debita nostra: quasi dicat. Da nobis donũ scientiam ⁊ virtutem luctum. quo tam nostra q̃ aliena peccata cogitemus ⁊ defleamus. vt nobis debita nostra dimittas. ⁊ ita consolationem habeamus aduersus inuidiam. que facit hominem de alieno bono tabescere. Unde versus. Inuidus alterius rebus marcescit opimis.

Petitio non induci in tentationem
Donum pietas
Et ne nos inducas — Uirtus mansuetudo
in tentationem — Beatitudo possessio terre.
Uitium contra: quod ira

Irritationis. Exodi. xvij. Uocauit moyses nomẽ loci illius tẽtatio ꝓpter iurgium filioꝝ israel: ⁊ q꞉ tentauerunt dominum dicentes. Est ne deus in nobis.
Et ne nos inducas — Est tentatio
Probatõis. Jacobi. i. Btũs vir qui suffert tẽtationẽ Thobi. ij. Hãc tentationem iõ pmisit dñs euenire illi vt posteris daretur exemplum patientie eius sicut ⁊ sancti Job.
Male persuasionis. Matth. iiij. Accedẽs tẽtator dixit ei. Si filius dei es ⁊c. i. Chor. x. Fidelis deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis ⁊c. De hac tertia intelligitur precipue quod dicitur hic.

Dicit ergo. Et ne nos inducas in tentationem. quaſi dicat. Da nobis ſpiritum pietatis. ⁊ manſuetudinem ſpiritus: vt per ſpiritum pietatis vincamus tentationem exercendo nos ad pietatem. Et per manſuetudinem vincamus vicium iram: non reddendo malum ꝓ malo: vt ita beati poſſideamus terram viuentium. quam per ſpiritum pietatis ⁊ manſuetudinem obtineamus. Unde beati mites: quoniam ⁊c̄.

	Petitio liberari a malo.
	Donum timor.
Sed libera nos	Uirtus paupertas ſpiritus
a malo	Beatitudo regnum celorum.
	Uitium contra: quod inanis gloria.
	Culpe. ad Roma. vi. Liberati a pc̄to. ſerui autem facti deo.
Sed libera	Miſerie. Ro. viij. Creatura liberabitur a ſeruitute corruptionis in libertatem glorie filiorum dei
Eſt liberatio a malo	Pene eterne. Oſee. xiij. De manu mortis liberabo eos: de morte redimam eos.

Dicit ergo. Sed libera nos ⁊c̄. quaſi dicat. Da nobis ſpiritum timoris: vt ꝑ ſpiritum timoris vincamus mala. per virtutem paupertatem ſpiritus bona adipiſcamur. quatenus excluſis vicijs: ⁊ contemptis terrenis habeamus eterna. ſcilicet beatitudinem regni celorum. quod lucifer ⁊ primi parentes per vitium inanis glorie amiſerunt.

Amen. Hiero. aut apud hebreos vnū ex tribus ſolet ſubmitti	Amen		Uere vel fideliter
	Salon	Significat	Pacem.
	Sela		Semper

Nota ꝙ dici ſolet ꝙ Amen qñqꝫ tenetur	Nominaliter. Apoca. iij. Hec dicit amen teſtis fidelis ⁊ verus q̄ eſt principium creature dei
	Aduerbialiter. vt ibi. Amen amen dico vobis.
	Uerbaliter vt hic. Amē. i. omnia predicta fiant nobis ex tua gratia.

Finit Pater noſter.

¶ Reuerendissimo in christo patri ⁊ domino D. Juliano de Ruuere. Ro. Se. episcopo Cardinali Sabinēsi sancti Petri ad vincula nuncupato. maiori penitentiario. ordinis minorum meritissimo protectori. benefactori suo benignissimo. Octauianus aduocatus eiusdem obseruantissimus.

E Xpertus mansuetudinez ⁊ comitatem animi tui. ac in me charitatem ausus sum has meas qualescunqz lugubrationes tibi dicare. q̄s annotādis vite cursū ⁊ miraculis Bonauenture iussu tuo curiosi⁹ exegi. quas ⁊ si sciam non eo artificio constare: aut dicendi ornatu splendere: vt dignas lectione tua crediderim: vel ex ea dicatione ornamentum vllū tibi accessurum. satis tamē materiam pro se sufficere intelligo ad detinendū in sui lectione oculos atqz animū tuū. qui pro singulari religione ac pietate qua beato Bonauenture astringeris. nihil libentius agitas aut dictitas: q̄z ꝙ ad illius sancti viri celebritatem ⁊ laudem pertineat. in quo locupletissimum mihi testem meipsum habeo. qui secutus dignationem tuā: principes ⁊ populos occidentis ex apl̄ica legatione petentem: incredibili quodam affectu ac desiderio vidi. T. D. teneri visendi sepulcri ipsius Bonauenture quo ad lugdunum peruenissemus. vbi taz etsi regni precipui presules ⁊ satrapes etiam regio sanguine orti: qui te regio imperio solēni pompa prosequebanꝫ. instātissime vrgerent celerius regem adeūdū. ad q̄d ipsi regijs litteris vrgebanꝫ. non tamen id prius extorquere potuerunt: q̄z in salutando sancti sepulcro. ⁊ meritis veneratōib⁹ in ecclesia vbi quiescit pie persoluendis: diem integram cōtriuisses. Quis preterea tantum laboris protulit ad consequendam Bonauenture celebritatem. Quis precipuo studio proprio etiā ere curauit ad principes ⁊ exteras nationes nuncios mitti ad procuranda testimonia: atqz instrumenta. quibus viri sanctitas patentius monstrari posset. Quis deniqz ipsi pontifici in hoc per se satis alioquin concitato: calcaria vrgentiora addiderit: vt sepositis etiā aliarum magnarum rerū moliminibus huic operi vacaret vnice. At si porro ex hoc munere honestari quempiam posse sperassem. nemo profecto erat cui magis id me debere intelligam q̄z amplitudini tue: de me optime merite. a qua tot ornamentis ⁊ cōmendatione ipse essem honestatus. Te enim interueniente apud summum principem in publico consistorio. publico causas defendere ⁊ perorare licet. Tuo in me studio factum est: vt summ⁹ princeps voluerit euocatum me sacro affatu hortari atqz efficaciter mouere: vt te ad destinatum munus legationis proficiscentem sequerer. meisqz officijs atqz consilijs fide prosequerer. Prestitisti rursus vt ex tam multis ⁊ claris presulibus: qui tuo latere illustrabantur. nullus me officiorum claritate superaret. Tu mihi prestitisti: vt iter primos fidei ⁊ prudentie secretorum tuoruz maxime participes existimarer. quem ad res arduas peragēdas ac pertractandas cum illustrissimis principibus idoneum iudicares ⁊ destinares. Tu deniqz effecisti vt nouissime ex tot clarissimis collegis meis: vni mihi liceret rem tanti meri consequi. vt in tanto conuentu. quid amplius dicere possum: in signia merita Bonauenture percenserem. Ubi absoluta oratione idem clementissimus pontifex me ample laudator: professus me vberrime satisfecisse muneri. apostolicam sedem ⁊ suam sanctitatem: minime vnq̄z meis cōmodis ⁊ honestati defuturam: polliceretur. Jure igitur te quo possum officio prosequor. a quo tantum in me fauoris ⁊ ornamenti accedit: quantum nec vnq̄z sperare: aut porro optare fas putassem. ꝙ si meorum cōmodorum in hoc ratio habenda erat: vt omittam quantum splendoris ac nominis: amplitudo tua sit allatura huic mee lugubrationi. quis te promouet operosius: fauet benignius: ornat amplius: donat largius. Nec tamen notā verebor ꝙ non magis ipsū

pontificē in hoc delegerim. quo nemo religi
one: vite cursu: ac sanctimonia: litterarum
disciplina. ⁊ rectissimis studijs coniunctior
Bonauenture vnq̄ꝫ fuit. Expauescit namqꝫ
anim⁹: virum diuinū: etiam sacro nectare e-
loquiorum Bonauenture ꝑfusum his meis
scriptis detinere. qui si tamē honestum du-
xisset: idem accepisse officium: certe ꝓ sua sa
pientia: ⁊ in te charitate. non iniocundum
erit sue sanctitati nepotem eius charissimū
⁊ familie sue decus. ea se beneficentia in sui
cultores prestare. eoqꝫ fauore apud patruū:
terrarum deum: illis adesse: vt ipsi plane in
telligant. quid in te prestiterint tā grata men
te: ⁊ sua beatitudine susceptum: q̄ꝫ si id sibi
exibuissent. Accipe igitur pater ⁊ domine
mi benignissime: officium meū qualecunqꝫ.
sed ab animo gratissimo ⁊ tibi deuotissimo
profectum. te modo cum scripta relegeris
meminisse velim. ab illo annotata. qui fi-
nes patroni causarum excedere nesciat. que.
si vt cetera a me in te profecta officia: vt op
to: laudaueris. etiam si minus placuerint.
erit laborum solaciū. si vero delectauerint:
maximi premij loco habendum ducam.

Oratio in vitam ⁊ merita diui Bonauē-
ture. per insignem iuris vtriusqꝫ doctorē di-
sertissimum Octauianū de Martinis Su-
essanum: sacri palacij apostolici clarum ad-
uocatum consistorialem.

Iusticia suffragiorū
B. P. ad q̄ porrigē
da desiderabar: he
rentem me concita-
uit ad indicti mihi
muneris prouinciaꝫ
remota cunctatione capescendam. Neqꝫ eni
me alioquin fallebat: q̄ꝫ arduum: q̄ꝫ ve an-
ceps munus obirem: postulare ex merito.
Sanctum Ro. se. decreto referri in ordinē
siue catalogū celestium: qui cū christo regnāt
sanctorum. Idqꝫ in hoc tremendo auditorio
sub aspectu sacri reuerendissimorum patrū
senatus: ac sapientum prelatorum: ⁊ virorū.
quibus tua sanctitas celesti superꝫ dono: ī sua
maiestate sapiētissime presidet. vbi n̄ ego mō
qui ī actōne causarum forensiū: nostri seculi
stilo versor. verum ⁊ alium quamlibet exerci
tatum: ac deniqꝫ consummatum oratorem ex
pauere quidem posse credendum sit. Nā ꝑ
immortalem deum quis tam sapiens aut di
sertus quicq̄ꝫ a deo elimatum: aut studiosa
lugubratione excogitatum: hic proferat: quo
maiestatem loci dicendo vel mediocriter e-
quare possit. Quid porro tanto studio ad-
inuentum: quod preuisum ac tritum nō fue-
rit apud tante sapientie patres. ac te ante ali-
os sanctissime princeps. qui cum ex multis
iam annis diuinarum atqꝫ humanarum re-
rum. ac omnis deniqꝫ philosophie scientiaꝫ
plenissime edidiceris. velut splendidissimuꝫ
sidus in firmamento. in dei ecclesia ceteros
illustrati. Que quidem reuoluenti non leueꝫ
animo tremorem incussisse poterāt. atqꝫ ab
hac actione qua nulla illustrior penitus de-
hortari: nisi iusticia meritorum: vt premise-
ram: beati Bonauenture pro quo intercedi
mus: animum erexisset atqꝫ confirmasset.
Accedebat preterea ꝙ princeps nō propha
nus pro religioso: aut indoctus pro litterato
rogandus erat. sed tu profecto pater beatissi
me: qui diuinis obsequijs in beati Francisci
religione: ex matris vtero celitus destinatus
in eadem omnipotenti deo religiosius ser-
uiuisti. ac demum ad eius principatum singu
laribus tuis meritis vectus: illam sapienter
ac salubriter gubernasti: auxisti atqꝫ amplia
sti. qui ve cum diuinorum mysterioꝝ sciētiā:
per traditōnes patrū fueris nactus. Tuꝫ ve-
ro ex opibus eiusdē diui Bonauenture que
diuino spirante lumine edidit: conditoris
intelligentiam certissime comparasti. Ita te:
nanqꝫ par erat qui conditoris vices gestu-
rus in terris. in illius mandatis commissum
gregem oporteret erudire. neqꝫ enim illius
fauste quis vices gerit: quem non penitus

N

nouit. neqꝫ illius porro mandata recte alios edocet: que non prius luculenter edidicit Quare cum pro diuine sapiētie patre: ordinis minorum generali ministro episcopo cardinali Albaneñ. intercessurus essem apud te beatissime pater. qui ijsdem meritis clarus: ijsdem ve officijs gloriose perfunctus eras. ⁊ proinde ad hoc opus tibi in hos vsqꝫ dies diuinitus seruatū electus. nequaq̄ mihi verendum fuit: ne per insufficientiam tibi negligēter. qui etiam meritus fidelium pastor imbecillitati nostre clementissime compati didicisti. Iamqꝫ ego qui horrore quodā non sine titubatione occeperam. perspecto tamē q̄ benigno vultu ac clementi nutu audientiā indulgeas. erectus in spem meliorem. fidentior prosequor: tuiqꝫ sacri affectus oraculo meis auribus illud propheticū insonare videtur. Dilata os tuum ⁊ ego implebo illud. Et rursus: Dabo tibi sermonem bene sonantem in os tuum: vt cōplaceas in ore principis. ac pium obsecro pari clementia velis fauere: dū diuino munimine adiutus: ac tuo benigno fauore firmatus: proferam que ad ipsius creditoris Bonauēture: ac huius sancte sedis laudem perpetuam cedere possint. Exoraturo a tua sanctitate P. B. diui Bonauenture canonizatōnem ingens mihi studiū fuit: sacraꝝ lr̃aꝝ codices diligentiꝰ euoluere: ad dignoscendum quenam rei: de qua agimus conuenirent. Quibus quidem curiosius perspectis. quantum colligere potui. duo potissimum inspicienda. ac merito inquirenda fuisse intelligo. vitam scilicet ⁊ miracula. que si recitando monstrauerim. in hoc viro esse comperta qualia ad canonizatōnem sufficiant: tua sanctitas: cuius arbitrio id subijcitur: benigne dignabitur votis supplicātium respondere Et quoniam vite initium. quod ex religione suscipio: miraculosum extitit. nemo mihi vicio vertet. si vitam ante miracula relaturus: alterū cū altero recēsendo permisceam. Nec rursus mirabitur: ꝙ quemadmodum pleriqꝫ. cuiuspiam memoriam commendaturi. non ego primordijs nataliū ac puericie diui Bonauenture insistam. aut eo altius a parentū dignitate exordiar. Prohibent namqꝫ crebra ⁊ clariora viri facinora. ab illo in statu perfectiori agitata. Nec tamen obmittam ꝙ Bonauentura natione tuscus. patria balneo regius Johāne fidāza ⁊ Ritella fidelibus coniugibus ortus: baptismatis vnda respersus. que ex Johanne medicine magistro: ⁊ felice Authonij: qui ⁊ ipsi ab illis maioribus originem trahūt atqꝫ alijs testibus balneoreginis probe comperta sunt. Ceterum pretermissa longiore serie premissorum: vita inde exordium capi ⁊ vbi relicto mortalitatis statu: mundo moritur: ac omnipotenti deo: meritis beatissimi Francisci victimam se perpetuam dedicauit Gloriosus deus in sanctis suis. quos sibi ab eterno predestinauit erectos. ⁊ secundum necessitatem temporis. ad salutem humani generis producit in lucem. cum beatum Bonauenturam vas electionis sibi delegisset. ac suis obsequijs in religione sancti Francisci destinasset. quo tamen illius cōuersio: posset aliquando a deo disponente profecta intelligi. ⁊ tn illo sue maiestatis gloria reuelari: eundem in extrema valitudine periclitari permisit. Cuius saluti anxia sollicitudine timens charissima parens. vbi physicorum quos adhibuit diligentiam frustra experta est: ⁊ medelarum vires ad illum leuādum minus valere comperit. solius dei opem quem sancta timebat. ⁊ cui castos pueri mores: quos probe vt mater nouerat: intelligebat acceptos. humiliter in salutem pueri inuocauit. ac sancti Francisci suffragia reuerenter implorans: illum si sanum recuperaret: ipsius religioni perpetuo deuouit. Exaudita est pro diuina clementia ⁊ sua reuerentia. ⁊ sanitate recuperata integer puer euasit. non sine admiratione physicorum. presertim qui eum statū corporis probe in illo deprehenderant: vt humana ope egrum leuari posse penitus desperassent. Idem iam adolescens. ac por

ro etate prouecta cum religioni maturum se ⁊ illi ex parentis voto debitum intelligeret. memorqʒ diuini mādati per Dauid prophetam. humano generi prolati. Vouete ⁊ reddite domino deo vestro. Anno sue etatis circiter secundo ⁊ vicesimo. habitū religionis sancti Frabcisci deuotissime suscepit. inqʒ ꝓfessionis emissione beneficium illius his verbis aperte testatus est Voto enim pro me lāguente grauissime: ad beatum Franciscum emisso a matre: cum adhuc essem puerulus: ab ipsis sum mortis faucibus erutus. ⁊ in robur vite incolumis restitutus. quod cum viua memoria teneam: vera nunc confessione profiteor: ne tantum beneficium retiens: sceleris arguar vt ingratus. orationemqʒ ad illum piissime his effundens. Accipe igitur P. beate quascumqʒ exiles meritisqʒ tuis ac bennficijs impares gratiarum actiones. ⁊ cū susceperis vota. culpas nostras sic orando excusa. vt a malis presentibus eruas. ⁊ ad bona sempiterna perducas. Igitur vir sanctus in eadem vocatione progrediens. cum omnis ipsius vita in dei certa cognitione ac contemplatione versaretur. ad quam assequedam. per sacrarum scripturarum assiduam perlectionem: orationes ac contemplationes: intenderet. docente illum Alexandro de ales. sacre pagine magistro: tantam doctrinarum perfectionem bene adeptus est: vt a septimo sui ingressus anno. consono magistrorum ordinis iudicio: delectus. librum sententiarum in parisiensi vniuersitate clarissime legerit. ⁊ cathedram magistralem receperit. admirabilis proinde cunctis ꝙ tam paruo spacio eam sufficiētiam valuerit comparare. Sed admirentur sane. qui res hūanas ex naturali tantum cursu: non autem ex diuina potentia metiuntur. que duos discipulos litterarum prorsus ignaros: emaus oppiduʒ contendentes breui itineris spacio comitata: diuinorum scientiam plenissime docuit. Idē diuus. dona sancti spiritus pro suis assiduis meritis consecutus: magna indies doctrine accremeeta accipiebat. que magis diuinitus inspirata: q̄ʒ humanitus acquisita videantur. Cnmqʒ per tres annos sequentes cathedram magistralem rexisset. Anno sue etatis secundo ⁊ tricesimo. inter primos religione ⁊ doctrina in ordine habebatur. Nanqʒ illi tanq̄ʒ infinitus thesaurus scientia erat. quo qui vsi sunt participes facti sunt amicicie dei Et quod notabilius ⁊ admirabilius erat: i illo: quo magis scientia ⁊ auctoritate emerserat. eo magis humilitate mentis deprimebatur. Nec ut pleriqʒ litterarum scientia inflati vilia ministeria domestica fastidiebat. sed qui vix nec nisi per obedientiam: egre tamē: ab illorum executione coercebatur. reputantibus prelatis indignum: si a talibus non vt egregius sequestraretur. in quo sancti spiritꝰ gratia habitare perspicue cernebat. Nec tamen vir sancts: vlla charitatis officia ob litterarias actiones pretermittebat. sed in omnes fratres oculos intendens: si quem forte tristem: aut professionis penitentem intelligeret: tanta dulcitudine in sermonem conueniebat: consolabatur: monebat: ac cōfirmabat: vt nullus ab eo discederet: quin libens ceptū religionis iter prosequeretur. Infirmorū preterea cura supra q̄ʒ credibile sit d̄lectabatur. quo ve grauioribus aut contagiosis morbis grauarentur: eo magis se totum illorum obsequio applicabat. Quibus officijs: cum maiorem diei partem absumeret: non eo minor erat in publicis lectionibus ⁊ interpretationibus scripturarum: que tanta claritate audientibus intelligenda reddebat: ut ipse auctor illorum merito videri posset. In capitulis vero: aut prouincialibus: aut generalibus: tanta sapientia ipsius responsa dabant. vtiam generalis minister: perspecta magnitudine consiliorum illius: nil omnino graue exequendum putaret in quo sancti viri iudicium non antea explorasset. Quibus donis ⁊ gratijs illustratꝰ: cū iā i religiōe esset omni merito clarus: defuncto generali ministro: tredecimo ipsius ingressus anno: ex tam

cialibus: aut generalibus: tāta sapientia ipsi⁹
responsa dabant: vt iā generalis minister p̱
specta magnitudine ꝯsilioꝝ illius: nil oīo gra
ue exequendū putaret in quo sancti viri iudi
cium non antea explorasset. Quibus donis
⁊ gratijs illustratus: cū iam in religione esset
oī merito clarus: defuncto generali ministro
tredecimo ipsius ingressus āno: ex tam mul
tis sanctis viris quibus religio in sua nouita
te florebat: vnus omnium sine contradictiōe
extitit subrogatus. Hic vir sanctus: accin
gens se grauioribus actionibus: cum iam re
ligiosi cepissent a fundatoris disciplina pau-
lulum declinare: vbi monendo: instando: ca
stigando: ac operosius laborando: ad melio
rem vite frugem reduxisset. In capitulo
generali: quod primum narboñ. tenuit. regu
lam beati Frācisci reformauit atq; exposuit.
ordinemq; in prouincias ⁊ custodias taxauit
⁊ duas addidit. vbi strēnue decertās aduer
sus venenosas oppugnationes temeratoruz
⁊ obtrectatoruz: qui in religionem mendicā
tium: ac sanctum virum impudentius ora sol
uerant. atq; artificiosis calūnijs veliteban-
tur. sola iusticia atq; innocentia tutus: per-
mansit inuictus: tanq̄; qui integer vite sce-
lerisq; purus: non eget mauri iaculis: nec ar
cu: nec venenatis grauida sagittis fusce pha
retra. Expertus fructus sanctorum moni
torum magni Basilij diuini interpretis Ho
merici carminis: vbi vlixem pro meritis ad
celum tollit: asserens poetam clara voce te-
statum. O homines sit vobis cura virtutis.
que cum naufrago enatat: ⁊ eiectum in litto-
re venerabiliorem ostendit. Ubi etiam libel
lum contra minores perniciosissimuz: a ma-
gistro Giraldo de abbatis villa: vt putant p̱
apologiam editum. non minus eloquenter:
q̄; subtiliter confutauit. Qui etiam Giral-
dus non longe post iusto dei damnatus iu-
dicio: meritas sui sceleris penas dedit. para
lyticus ac miseranda lepra respersus: quib⁹
erumnis vitam finiuit. Congregato ve-
ro capitulo generali pisis eo auctore institu

tū. vt gloria tibi domine qui natus es de vir
gine. vsq; ad Epiphaniam continuaretur.
eodem modo quo infra octauam natiui-
tatis dominice cantatur. ⁊ alie rubrice in
breuiario reformate. ⁊ alie addite. Idem
etiam pijssimus cultor gloriose virginis ma
tris iesu instituit. vt fratres populum horta-
rentur ad salutandum eandem: signo cam-
pane quod post completoriuz datur. quod
creditum sit eandem ea hora ab angelo salu
tatam. Tunc translatum fuit venerabile
corpus beati Anthonij ad pregrandem ec-
clesiam paduanam. cuius lingua secundo ⁊
tricesimo sui obitus anno: recens ⁊ rubicū
da reperta est. quam vir sanctus in manibus
deuote recipiens. ac largioribus lachrymarū
imbribus perfundēs. talibus reuerēter affa
tus est. O lingua benedicta: que deum sem-
per benedixisti: ⁊ alios benedicere docuisti.
nunc perspicue cernitur quanti meriti fueris
apud deum. Cui oscula deuote figens: illam
hōeste collocari curauit. Cuius etiam fama
permotus pontifex tunc Clemens. iiij. vt il-
lum in partem sollicitudinis traheret. opulē
ti Eboraceñ. ecclesie prefecit. nec tamen asse
qui potuit: vt vir sanctus eam promotiōnem
acceptaret. qui propositi constans: in religio-
ne maluit permanere: vbi diuitias ⁊ dignita
tes sibi procuraret in celis. Cuius constantiā
pontifex admiratus ad illum: sta inquit in te-
stamento tuo. ⁊ in illo colloquere. ⁊ in ope-
re mandatorum tuorum veterasce. Nunc
vero se offert: numerosior cumulus diuino-
rum scriptorum ipsius. cum parisius legisset
primum librum Geneß nobile opus quod
de septem visionibus Bonauenture intitu-
latur editum est. In libros sententiarum ce-
lebria commentaria edidit secundum ⁊ quar
tum presertim. quos etiam metrice extitit p̱
secutus. Et incipiunt. O fons splendoris:
vas dulcioris ⁊ amoris. Quibus ob subli-
me ingenium auctoris ibi inspersum: senten-
tie sententiarum Bonauenture titulus indi-
tus est. Super euangelijs cōpendiose ⁊ vti-

liter scripsit. Luce presertim cancellarij pie
matris iesu. quam pectori impressam assidua
meditatione semper extitit veneratus. Rur
sus contemplatione sancti Ludouici regis
francie: officiũ de cruce deuotissimũ edidit:
quod ab ecclesia nullo immutato receptũ: in
ea solennitate vbiq3 legitur. Composuit ⁊ so
lenne officium in honorem beati Francisci.
⁊. de ipsius vita historiam serioso tractatu
primum: ⁊ secundo reductoric annotauit.
Composuit ⁊ libellum de sex alis seraphin.
In mõte Aluerne duo nobilia opuscula edi
dit: pijssimas contemplationes flagrantia.
quorum alterum itinerarium mentis in deuz
⁊ alterum in seipsum appellata sunt. Cõpo-
suit ⁊ libellum approbatoriũ religionis men
dicantiũ. quod defensorium appellant. Com
posuit ⁊ libellum de vita christi. siue medita-
tionum passionum ipsius: quem arborem
crucis nominant. Composuit ⁊ breuiloquia.
Item ⁊ sermones dominicales super euan-
gelijs ⁊ epistolis per totum anni circulum.
Item compendium veritatis sacre scripture
Item libellum ordinationis siue institutionis
nouiciorum. Item ⁊ libelluz de stimulo amo
ris. Item ⁊ libellum quem appellant phare
tram in auctoritatibus principalibus docto-
rum approbatorum. quem per alphabetum
extitit prosecut[9]. Et alia plura opuscula vsq3
tricenarium numerum: que in partibus. gal
liarum frequentius habentur in manibus.
Et cum beati Francisci religio: quam annis
octo ⁊ decem sctõ regimine gubernauit ipsi
us monitis ⁊ exemplis: in solidiori sanctita-
tis statu firmata esset: ⁊ viri claritas ob vite
sanctitatem: doctrine eminentiam atq3 ope-
rum diuinitatem: vbiq3 elucesseret. Tum for
te romana sedes plurimum laborabat diffi-
cultatibus: que in ꝯcilio q̊d lugduni ꝯgrega
batur inextricabiles emerserant. Greg[9] tũc
papa. xi. ⁊ reliqu[9] sacer senatus: illectistudio
viri: quem leuandis dictis difficultatibus: ac
vniuersalis eccĩe regimini itelligebãt plimũ
prestiturum: atq3 ob merita alioquin suble-
uandum in cardinalem: quamuis reluctantẽ
promouerunt. ⁊ q̊d rarum ex ipso initio ob
viri excellentiam epm Albaneñ. Morq3 p
tractandis arduis rebus ꝯcilij. vnus omniũ
delectus est. deputatis qui illi assisterẽt Ro
thomagense: ⁊ Tripolitano claris episcopis
illius temporis. qui ⁊ ipsi de religione sancti
Francisci ad episcopatum ob meritum vo-
cati fuerant. In quo concilio de multis illius
sapientia sancte consultum atq3 decretum. ⁊
grecorum cõposite hereses. qui tum presente
paleogolo eoruz imperatore: qui ĩ hoc lugdu
num venerant libere ad romane sedis obe-
dientiam redierunt. Ad quorum reductio-
nem missi fuerant frater Hieronymus de e-
sculo. ⁊ frater bona gratia dalmata ordinis
minorum religiosi eximij meriti. Quibus cũ
litteris reuersis: letus idem Gregorius: fra-
tres ac prelatos qui in concilio aderant: in
lugduneñ. ecclesia conuocauit. vbi vir sanct[9]
preclaram habuit orationem: proposito the-
mate quod legitur Baruch. v. Exurge hie-
rusalem: ⁊ circumspice ad orientem. ⁊ vide
collectos filios tuos ab oriente vsq3 ad occi-
dentem. Successiue in ea vocatione: par
sanctitate: ⁊ operum fructu perseuerans: cuzi
in dei ecclesia diutius laborasset: ita vt cum
apostolo iure dicere posset. bonum certamẽ
certaui: cur sum consummaui. fidem seruaui.
Anno salutis. M. cc. lxxiiij. ⁊ sue etatis ter-
cio ⁊ quinquagesimo: hora matutina diei do
minici. que mensis Iulij erat tercia ⁊ d̊cima
ex humanis sublatus est: ⁊ sanctis patribus:
vt credere debemus: eternum victurus red
ditus. Qua die ipsius venerabile corpus
epulcro reconditur in ecclesia sancti Franci
sci lugduneñ. cum multis lachrymis ⁊ ꝯster-
natione fratrum lamentantium se tãti viri so
cietate destitui. qui parem sibi in dei ecclesia
relinquere non videbatur. Gregorio pon-
tifice permaxime eum reputante: qui ibidez
publice testatus est: ecclesiam dei illius mor-

te magnam incurriſſe iacturã. In cuius exe-
quijs primam miſſam celebrauit frater Pe
trus Tarantaſieñ. epiſcopus: cardialis Ho
ſtieñ. ⁊ ſermonem habuit propoſito themate
Doleo ſup te mi frater Jonatha. Ubi inter
ceteras commemorationes gratiarum ⁊ do
norum: que illi deus dedit. etiam fuit ꝙ qui
cunqꝫ eum videbat: ſtatim ipſius amore ca-
piebatur: eiuſqꝫ monita libenter recipiebat.
greci preſertim: quibus reducendis ipſius di
uina eloquia ⁊ conſilia plurimum contule-
runt: Benignus: affabilis: omnibꝰ gra
tus: ⁊ nulli vnquam ſcandalo: pius: prudens:
humilis: pudicus: ſobrius: caſtus: atqꝫ quie-
tus. quarum virtutum actiones ⁊ officia ſẽ-
per ſtrennue extitit executus. Quod ⁊ ſi nul
lo alio probante doceremur: ſatis ex diui-
nis ſuis ſcriptis liquido patet. quibus tam in
tenſo affectu: ſingula premiſſa proſequitur: vt
niſi per aſſumptum de illis habitum a deo ar
denter illis inſiſtere non valuiſſet. Tuꝫ vero
ꝙ Alexandri de ales preceptoris ipſius teſti
monio mundus ab omni vicio probatus eſt
qui eius vita ⁊ moribus probe compertis:
de eo dicere ſolebat. Uerus iſraelita eſt iſte.
in quo Adam non peccaſſe videtur. Cuius
doctoris auctoritatem tanti apud eccleſiam
valuiſſe cõſtat: vt de illius dictis aut ſcriptis:
nephas putauerint dubitare. Conſumma-
tumqꝫ omnes teſtati ſunt diuinum oraculuꝫ:
per beatum Franciſcum: de illo editũ: futu-
rum eum magnum virum in eccleſia dei: re-
ligionemqꝫ ſuam: magna per illum ſanctita
tis accrementa recepturum. Jam intelli-
gis P. beatiſſime: quod ⁊ per te planius in
telligebas: quis qualiſve fuerit Bonauen-
tura: de quo agimus. cuius vita ⁊ exemplis:
beati Franciſci religio illuſtrata. ⁊ doctrina
omnis terra repleta eſt. Nunc quid ſecũ-
do loco aggredimur pari patientia audire
digneris. dum refero que memoranda om-
nipotens deus in illo. ⁊ ipſius virtute in ali-
os modo ſtrare dignatus eſt A re miranda
exordior. Bonauentura adhuc in mino-
ribus agens: demiſſe mentis humilitate po-
tius qꝫ ex iniuſticia. pluribus diebus abſti-
nuerat pereeptõe ſacratiſſimi corporis chriſti
veritus ne ſi illud indignus ſumeret. iudiciũ
ſibi manducaret ⁊ biberet. Cumqꝫ die qua-
daꝫ in miſſa deuotius adeſſet. deus reſpiciẽs
ad illius humilitatem: particulam conſecrate
hoſtie: de manu celebrantis per angelum ce
ptam: illius ori clementer immiſit. Reſpexit
enim ad humilitatem ſerui ſui: propter quaꝫ
beatus omnibus gentibus ꝑdicat. Rur
ſus cum intenſo affectu ſtuderet. contemplan
do ⁊ annotando vitam beati Franciſci. glo
rioſus ſanctus Thomas de aquino: qui ea
dem tempeſtate meritis claruit. ⁊ Bonauen
ture magna charitate coniunctus fuit. acce
dens ad illius cubiculum: per foramen ho
ſtij illum introſpexit in contemplatiõe raptũ:
⁊ a terra mirifice ſubleuatum. Tum retroce
dens. ad ſuos ſinamus inquit ſanctum: qui la
borat pro ſancto. Simona lugduneñ. bea
tum Bonauenturam viuentem ſumma de
uotione proſequabatur. que ſicut domino
placuit: mortuum peperit. Ad quam euoca
tus vir ſanctus: expoſito cadauere ante illius
pedes: ⁊ mater que in lecto coram ingemiſce
bat. ⁊ relique mulieres que aderãt: ſancti vi
ri opem: in ſalutem mortui deprecate ſunt.
Tum vir ſanctus commiſeratus: manibus
atqꝫ oculis erectis in celum: deuotiſſime ora
uit. Mox ſigno crucis ſuper puerum facto:
viuentem reddidit matri. Tritũ ac frequẽs
apud. lugduneñ. caſtrum villanum. ac totaꝫ
prouinciam: quod mulieres vtero laboran
tes inuocatus exaudit: ⁊ de periculo exi-
mit. Johanna lugduneñ. octo dies con-
tinuos vtero diſtenta. atqꝫ aſſiduo enixu par
turiendi cruciata. deſperauerat de ſalute: mo
nita a mulieribus: que laboranti aderant: ſe
ſancti precibus ⁊ ſuffragijs cõmendauit cer-

tum votum pro salute recuperando faciens.
⁊ statī incolumis incolumē peperit. Pe
trus filius Jo. aiuse caphelier: dextra tibia
notabiliter claudus. ita vt quattuor mensibꝰ
sine baculo nec ambulare nec in vestigijs
consistere posset. precibus voto ⁊ orationi-
bus in sepulcro ipsius factis. ibidem nouen-
nam facere cepit. ⁊ in fine sex dierum filius
melius habere cepit: ⁊ infra nouem dies sa-
lutem omnimodam recuperauit. Eadem in
uocatione simili egritudine liberatus filius
Francisci massodi notarij lugduneñ. No
bilis miles dominus lecorum de vincellis ⁊
de gromellis: pestilenti febre atritus ⁊ exina
nitus erat. quem loquela: sensu: ⁊ motu desti
tutū: extra salutis spē denunciauerat. Mar
cus de ferrarijs nobilis physicus papyen-
sis qui in illo omnia mortalitatis signa pro-
be comperat. Ceterum religiosus quispiam
aderat frater Matulinus biblicus conuen-
tus sancti Francisci lugduneñ. qui comme-
morare cepit: que mira omnipotens deus
per inuocationem dicti sancti operaretur.
Et propterea illius opem in salutem morien
tis poscendam persuasit. Tum votiua inuo-
catione per cognatos ⁊ dictum religiosum
⁊ certo voto pro illius salute ad beatū Bo-
nauenturam facto: qui moriturus videbatur
statim sentire: moueri: loqui: ⁊ melius ha-
bere cepit. ⁊ breui salutem omnimodam re-
cuperauit. Simili inuocatione de grauis-
simis febribus liberati frater Johānes Be
nedicti ordinis sancti Francisci sacre pagine
magister: Ludouica vxor Petri rouer.
Gasparda filia nobilis viri Petri Cario-
nis de chamberiaco. Filius Richardi rida
ni. Soror prinete vxor Claudij Pinolis.
Anthonius cathalanus. Lanzelotus merce-
rius. Stephanus gennes chapelier. famu-
lus Jo. adiusse: de quartana. ⁊ frater Phi-
lippus laicerti. Francisca luem siue for-
micam in collo patiebatur. cuius igni sens-
sim in reliquam corporis partem se proga-
bat: ⁊ teneras puelle carnes misere vrebat
atqꝫ vorabat. super quam dolens Gilber-
tus Alerii infelix pater: ad venerabile sepul
chrum Bonauenture se contulit: illiusqꝫ opē
⁊ suffragia in salutem filie deuotissime in-
uocauit. ac certū votum in hoc fecit. Mox
domum reuersus: extincto igne: sanam ⁊ li-
beram miraculose inuenit. Stephaneta
relicta Johannes Michaelis casu trabis
oculum percussa: graues dolores incurrit.
⁊ in periculum perdendi oculum deducta
fuit. Commendauit se beato Bonauentu-
re: adqꝫ illius sepulcrum virgunculam fili-
liam cum cerea imagine oculorū misit. Qua
reuersa: doloribus liberata est. ⁊ breui inte-
gram oculorum sospitatem recuperauit. In
qua ⁊ illud notabilius. quod cum lugdunum
peruenisset religiosus q̄spiam predicator: verbi
dei: indixissetqꝫ populo qꝫ quicūqꝫ sciret ali-
quid de miraculis beati Bonauenture: qđ
sibi reuelare deberet. eadem Stephaneta
que in suorum oculorum salutem: etiam in-
uocauerat auxilia gloriose virginis marie:
per plexa cuius beneficio sospitatem oculoꝝ
consecuta fuerat. aliquādiu detractauit q̄c-
q̄ꝫ predicatori referre. Tum in grauiorem
oculorum egritudinem incidit. mittensqꝫ eti
am filiam denuo vt antea fecerat ad idem
sepulcrum. ⁊ facta oratione ⁊ voto: miracu-
lose extitit liberata. Tum suum reatum agno
scens: ad eundē pdicatorē accessit: ⁊ reꝝ se-
riem omnimodā reuelauit. Simili inuo-
catione de doloribus ⁊ periculo oculorꝫ li-
berati fuerunt Dionysius de foresta merca
tor. Claudia de piscaria. Claudius poleti
corduernis. Margarita vxor Johannis pe
tit textoris. Jo. adiusse filius Jo. adiusse ca-
pellier dira paralysi repente percussus amis-
sis sensibus: ⁊ media sui corporis inferiori
parte hebes factus cecidit. Cuius casum do
lens pater: flexis genibus commendauit il-

lum beato Bonauenture. ⁊ statim qui ceci-
derat: sentire: loqui: ⁊ melius habere cepit.
Tunc imponentes eum lectice: pater mater
⁊ Petrus alter filius detulerunt eũdem ad
sancti sepulcrum. quem ibidem sistentes: fle-
xis genibus inuocauerunt beatum Bona-
uenturam. ⁊ factis certis orationibus ac vo-
to: sanum ⁊ liberum reduxerunt domum.

Eadem inuocatione de simili egritudine
liberati Franciscus dauegnier. alias rauil
lon. Guillermus de blerena textor. Chathe
rina de bauline. Johanna relicta petri roli-
ni. Margarita relicta Jo. de vaulx aurige.

Illustris dux aurelianeñ. a potenti magne
britanie siue anglie rege captiuus detineba-
tur. vbi veterem quartanam passus inten-
sos capitis ⁊ renum dolores incurrit destitu
tus omni auxilio opem beati Bonauenture
deuotissime inuocauit. in illius suffragijs
deuotissime sperans. Et statim miraculose
doloribus ⁊ egritudinibus liberatus in gal-
lias infra annum extitit restitutus. Mox lug
dunum petens: visitauit venerabile sancti
sepulcrum. ⁊ oblationibus factis gratias
deo ⁊ sancto pro acceptis beneficijs egit: ⁊
que per illius inuocationem fuerat consecu-
tus: religiosis dicti conuentus manifestauit.

Laqueda vxor Nicolai Colinecti lug-
dunensis. horenda lepra respersa atq; in se
cta. suis vitabilis iam diutius detractare nõ
poterat quin relicto lare cognatis ⁊ vrbe mi
serabili consortio leprosorum se redderet.
Que cum semper nomen beati Bonauen-
ture deuote coluisset. ad illius sepulcra pro-
cubuit intensius precata vt misereretur sor-
tis sue deuote: ⁊ oblatione ac voto factis
merĩ atq; a l pra liberari obtinuit Mi
chael de Chel. alias de gennes. in cuius la-
tus dextrum equus vehementi ictu validũ
calcem detorserat atq; impegerat. ita vt dua
bus costis pene attritis: cum magno anhe-
litus impedimento: tres menses languidus
iacuit. varijsq; fomentis delinimentis ac ca-
taplasmatibus frustra adhibitis. desperata
salute commendauit se beato Bonauentu-
re: ⁊ certo voto in illius honorem facto de
periculo exemptus ⁊ saluti extitit restitutus.

Simili inuocatione liberatus etiam
de dolore costarum. Johannes michaelis
de cheual seruiens curie lugduneñ. ⁊ eadẽ
Margarita Jo. petit que de celsiori edium
parte delapsa ceciderat. Jo. garbot
regius secretarius vxorem perpetuo languo
re tabidam siue hydropicam nullo medico
iuuamine curare poterat. accessit ad venera
bile sancti sepulcrum salutem coniugis: imo
communem illi reuerenter cõmendans. ⁊ fa
cto certo voto in honorem sancti: sanam ⁊
liberam domum reuersus extitit cõsecutus.

Jo. dusolier marescallus lugdunensis.
putri ac marcida tibia quattuor menses lan-
guidus iacuit. Cumq; cruciabiles dolores
diutius perpeti non valeret: in sola tibie am
putatione spem coniecerat. Nocte forte
per quietem monitus commendauit se bea
to Bonauenture: atq; vxorem cum cerea
imagine tibie ad illius sepulcrum deuotissi
me misit. Qua reuersa doloribus penitus
exemptus est: ⁊ salutem omnimodam bre
ui recuperauit. Petrus moyer ligne
um molendinum habebat in flumine roda
no. qui affluenti aquarum colluuione elatus
⁊ auctus: molendinum ipsum valida aliogn
catena retentũ violentior rapuit ⁊ in se ⁊ vo
rauit. Quo conspecto idem petrus q̃ semp
coluerat beatum Bonauenturam ad illius
sepulcra confugit. ac procumbens reuerenter
precatus est vt a sui deuoto calamitosam iactu
ram auerteret. Mox egressus: inconcussum
molendinum ad alteram rodani ripam in lit
tore ciectum: ⁊ miraculose restitutum con
spexit ⁊ recuperauit. Stephaneta ma
ter predicti Francisci dauegnier: alias de ro
uellon ide squilincia in extremis laborabat
Que allatũ dñicum corpus: nec agnoscere
nec recipe potuit. Quo egerrime ferẽs Frã
ciscus filius: q probe matrem magna deuotio
ne beatũ Bonauenturã semp coluisse. ad illius

venerabile sepulchrū ꝯfugit. deuotissime p̄ca-
tus ne sustineret sui deuotā sine salutis via
tico vita decedere. Domū reuersus fidelissi
me sperās in btō Bonauētura: corpꝰ dn̄icū
iterū afferri curauit. Qḋ stati agnitū mr̄ re-
uerenter recepit. Venerabilis religiosus
pr̄ Bn̄dictꝰ de lulino ordinis. s. Antonij vi-
enneñ. ꝓcurator domus. s. Antonij lugḋ. cē
suales libros domus amiserat. quos multa
adhibita diligentia repire non valuit cū ma
gno scādalo ⁊ detrim̄to domꝰ. accessit ad ve
nerabile sepulcrū bti Bonauēture: ⁊ ibidē
accensis candelis ꝯmēdauit se eidē. ⁊ domū
reuersus libros meruit inuenire. Pari i-
uocatiōe richardus ridani mercator amissa
instr̄a ꝓbatoria ⁊ alias res apothece valuit
inuenire. Itidem ⁊ fr̄ Petrus fabri res ad
sui vsū deputatas amissas. Margarita
gruelle vxor hugonis Francisci burgūdi cal
zetarij hītatoris lugduñ. intenso podagre do
lore cruciabatur. Que cū probe noscet me-
dicam artē i h̄ paꝝ valere: ꝯfugit ad īuoca-
tionē suffragioꝝ bti Bonauēture: ⁊ gūcu-
lāq3 filiā: cū cerea pedis imagine: ad illius se
pulcra reuerenter misit: ⁊ stati podagra ex-
titit liberata. nec illa vnq̄3 decetero grauata
fuit. Eadē inuocatione liberata Catheri-
na vxor Jo. textoris de hispania. Et filiꝰ ma
gistri Frācisci massedi notarii. Margari
ta vxor bn̄dicti garrini. filiū habuit i inguini
bus ruptū ac vlceribus misere putrescētem.
Qui medica manu sectus: in deteriorē statū
ac certū mortis ꝑiculū deductus fuit. Qḋ in
gemiscens mr̄ que sp̄alius btm̄ Bonauētu
rā venerabat̄. ad illius sepulcrū reuerenter
ꝯfugit. ibidēq3 deuotissime p̄cata ē vt sue or
bitatis misereret̄: nouē nāq3 in illius honorē
facere cepit: ⁊ octaua die sanū ⁊ libeꝝ ꝯseq̄.
meruit. Petrus morget doliū vino plenū
in cellariū inferēs: illius oneri ipar p̄ssus suc
cubuit. ⁊ i illo suꝑ eū incūbēte quassatus fuit
ac pene ꝯtritus. ꝯmendauit se btō Bonauē
ture: ⁊ salutē ꝯsequi meruit. Sili i inuoca
tione liberata illius cognata: que casu spatu-
lam ⁊ brachiū enormiter leserat. Sūt pre
terea ⁊ alij innumeri: qui meritis eiusdē scti
de varijs doloribus: egritudinibus: ac ꝑicul'
miraculose liberari meruerunt: quoꝝ singu-
los si recensere pergam: p̄nti opi detrimēto
potius q̄3 vsui aut fauori idubie futurꝰ ero.
Hoc tn̄ loco nō ꝯmittā vt silentio transeam
stupendū ac memorabile quiddaz: qḋ oīpo-
tens deus ad ꝓhibendū certū testimoniū san
ctitatis viri in illius venerabili corꝑe ꝓ sua
demētia monstrare dignatus ē. Dū idē ve-
nerabile corpus trāsferret̄ ad nouā eccl'am
ad titulū scti Francisci lugduni erectam: cen
tesimo ⁊ sexagesimo sui obitus āno. reliqua
corpis ꝑte alioquin exesa atq3 corrosa. caput
tn̄ solidū: capillamētū herēs: labia: dentes: ⁊
lingua: in nullo a vitali statu aut colore demu
tata reꝑta sunt. Erat ꝓfecto diuine clemen-
tie: illud os a putrefactiōe seruare: qḋ ad salu
tem fidelium atq3 in diuis laudibus sꝑ exti-
tit oꝑosum. nec dare sctm̄ suū videre corrup
tionē. Extant preterea crebra ⁊ memorā
da beneficia que frequēter ꝯciues balneo re
gini ⁊ vrbenetani: ꝑ inuocatiōem eiusdē sācti
meruerunt obtinere. de quibꝰ tā multis ve
vnū aut porro duo recēsere nō piget. Laol
domia vrbenetana filiaꝝ sarcina onerauerat
domū. ac ꝓinde Frācisco matthei nebievīro
quodāmō inuisa: qui rei familiaris angustia
ipar sarcine matrimonio abstinebat: de quo
non nisi feminas ꝯpeat proficisci. Eos cōiu-
ges consolatus venerabilis religiosus mino
rum mgr̄ Frāciscus de aquaꝑendente: qui il
lis admodum cultus erat: affirmauit se hr̄e
documenta ex institutis scti Bonauēture: q
si moniti suscipent: masculinā prolem conse-
querent̄. Auscultantibus vna mecum īquit
votiuas effundite p̄ces ad gl'iosum Bona-
uenturam: ⁊ pie speretis assequi qḋ optatis.
Qui pentes monitis: pauculis diebꝰ ignē
de ꝓli oꝑam indulserūt: ⁊ vxor grauida fcā
est: ⁊ statuto mense masculū peꝑit: cui nomē
ex instituto eiusdē religiosi Bonauētura im
posuerunt. laudātes deū ⁊ sctm̄: in cuius vir

tute mirabilia secum operatus est. Triennio
post dum ea ciuitas Epidimie morbo atqꝫ
internicinio grauiter affligeret: domus om
nis coniugum eo veneno respersa est: ⁊ fi-
liabus omnibus extinctis: Bonauẽtura ex-
tra spem salutis constitutus: credebatur pa-
ri mortalitate iaꝫ iá sorores secuturus. Qui
etiam immundorum spũum presentanea in-
stantia vexatus: nulla domus parte illorum
persecutionem effugere poterat. clamitans
ĩfelix succurrite gladio ⁊ fuste. hos spũs ma
ligniores fugate. Parentibus ꝑ talium affli
ctione ⁊ mesticia consternatis: atqꝫ omni ꝑ
sus remedio destitutis subijt sancti recorda-
tio: cuius munere filium fuerant consecuti.
mox in spem adducti. illum hac prece precati
sunt. Sancte gloriosissime: qui benignus no
bis hunc filium procurasti: eadem benigni-
tate prestes vt fugatis malignis spiritibus: a
peste saluum retineamus. Et prece facta spi
ritus extorres exclusi: febris cessauit. ⁊ breui
puer oĩno ab egritudine saluus surrexit: cuꝫ
magna parentum ⁊ oĩuꝫ ciuium leticia. gau
dentium ꝙ ad superandas morborum ⁊ spi
rituum malignitates: defensoris tam validi
presidio cognoscerent se munitos. Pos-
sem forte ineptus videri: si studens cepto ꝑ-
sequar diem absumere: recensendo miracu-
la. quoruꝫ relationi nec diem nec certe dies:
sufficere satis scio. Sed quid vlterius exqui
rimus miracula. quasi vero Basilium ma
gnum: Hieronymum. ⁊ Augustinum no-
stre fidei lucida sidera. Thomam aquinateꝫ:
⁊ alios q̃ꝫ plures. quos ĩ dei ecclesia sanctos
colimus: ob miracula: non autem ex diuini-
tate doctrine miremur ⁊ veneremur. Quos
tamen sanctitatis testimonium: nõ ex alio cer
tius consecutos probe intelligimus: q̃ꝫ ex eo
rum cõmentarijs: que vt diuinitatis plena.
non nisi per infusam scientiam poterant edi
disse. ex quibus spiritumsanctum in eis ha-
bitasse verius comprobatur. Atsi porro mi-
racula exigimus. non tã que per illuꝫ ĩ alios:
q̃ꝫ que in eoipso apparuerint consideremꝰ.

Si igitur diuum Bonauenturam ĩ suis
operibus miraculosum iam constat. si infu-
sam dono sancti spiritus obtinuisse sciam di-
uina illius ꝯmentaria profitentur. Si chari
tatis officia ardentius executum. Munda-
nos honores contempsisse. Affectus terre-
norum abiecisse. In persecutionibus constã
tem mansisse. In beati Francisci ac vniuer-
sali religione fructuosum extitisse. Si super
na vocatione. vt paulum in sortem dñi mira
culose conuersum. Si diuino beati Franci-
sci ꝑsagio sctm̃ predicatum. Si alexandri de
ales doctoris irrefragabilis ipsius precepto
ris sedula obseruatione sctm̃ comptuꝫ ac iu
dicatum. Si religiosorum minorum voto q
sanctitate pollebant vt sanctior summus pre
latus assumptus. Si romane sedis iudicio vt
clarus meritis: ad vniuersalis ecclesie regi-
men profuturus ascitus. Si deniqꝫ cõi oĩum
opinione fideliũ sctũs tenet: ⁊ noĩatur ⁊ co
litur. Si benignus succurrit quottidie inuo-
cantibus se. Poterat sanctitas tua etiam nul
lo petente. sancto: qđ vnum deerat publicos
honores decernere: q̃ꝫto magis id õbes cel
sorum principum votis. Accedunt pientissi
me preces serenissimorum ac clarissimoruꝫ
Frederici romanorum regis semper augu-
sti. Ludouici francorum christianissimi. Fer
dinandi Sicilie. ⁊ etiaꝫ Matthie hungarie
regum catholicorum. qui cum de republica
christiana bene mereri sueti sint. digni certe
videri debent. qui a sanctitate tua tã sanctaꝫ
rem impetrẽt. Rogãt preterea illustres du-
ces: ac populi: ac loco maximi muneris hoc
petunt. Calabrie. Venetiarum. Mediolani
Sabbaudie ⁊ ducisse Calabrie ⁊ barbonij.
Florentini. Seneñ. Perusini. Lugduneñ. ⁊
ciuitas balneoregij. que lꝫ humilis sit: tñ cla-
rissima ⁊ deo gratissima videri dꝫ. cui conti-
git tantuꝫ sidus producere. Rogat preterea
istius ordinis reuerendissimorum patrũ Jo.
de Arogonia eiusdeꝫ serenissimi regis Fer
dinandi illustris proles. que sanctos qui ĩ eo
ordine claruerunt religiosius veneratur ⁊

colis. Exigit deniqꝫ suo iure beati Francisci sctã religio. cuius alũnus vel iusta petẽti. deesse non potes. Exigit ⁊ ipse sanctus: ex promissione omnipotẽtis dei: nomine facta: istẽ nue militantibus. ꝙ illorum laudes cantet ecclesia. ecclesiastici. xliiij. Cui obligationi ipsi⁹ vicarius satisfacias necesse est. Tam multis igitur vinculis obligatum nullus iudex quãlibet fauorabilis nisi soluentem soluere posset Magnus ab infernis reuocetur Tulli⁹ vmbris. ⁊ te defendat Seruius vsqꝫ lꝫ. non potes absolui. Compta preterea que dixi singulari studio. qđ prenoscendis vite ⁊ miraculis sancti: exactissimum indulserunt reuerendissimi patres Julianus đ rouere sancti Petri ad vincula ordinis eiusdem meritus protector. Stephanus Mediolaneñ. ⁊ Franciscus de Gonzaga mãtuanus. tue sanctitatis in hoc commissarij. Mediolañ presertim quem contra aduersam valitudinem acri instantia colluctantem: a sancto proposito: nec proprie salutis ratio valuit retardare Qui etiam reuerendissimi patres illecti studio compte sanctitatis viri. id instãtissime poscunt. Quid igitur tua sanctitas vlterius differt. quid cunctatur. quid alterius glorie id ꝑrogat. Multa certe extãt celebria tua gesta. que te ac tuos illustrant atqꝫ perpetuo illustrabunt. nil tamen sic eque Romano pontifici gloriosum meo captu contingere posse crediderim: qꝫ vt sancto pro meritis publicam celebritatem decernat Quã ⁊ tu pater beatissime. qui omni iure necessitudinis btõ Bonauenture coniunctus es. auctoritate oĩpotentis dei. quem semideus mortalibus in terris referes: supplicantibus concedere: pro tua clementia benigne digneris.

¶ Libri ⁊ tractatus vna cum oratione in vitam ⁊ miracula sancti Bonauenture: generalis quondam ministri fratrum minorum Cardinalis episcopi albanẽsis ⁊ sacre theologie doctoris seraphici: per Bernardinum Misintam pap̃. sumptibus Angeli Britãnici: vigilanti cura impressi finiunt feliciter. Brixie: Anno grẽ. M. cccclxxxvij. pridie Calenđ. Januarij.

BIBLIOTECA
XV
CENTRALE
FIRENZE

